This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Miſcellanea Angeli

Digitized by Google

Annotationes doctorũ Virorũ

in Grammaticos, Oratores, Poetas, Philoſophos, Theologos: & leges.

Angeli Politiani Centuria vna.	Fo. I.
Prælectio eiuſdẽ in Analytica Ariſtotelis quę dicitur Lamia.	Fo. XXXIIII.
Panepiſtemon eiuſdem.	Fo. XXXVI
Antonii Sabellici annotationes priores.	Fo. XLI.
Eiuſdem poſteriores.	Fo. LII.
Philippi Beroaldi cẽturia prima.	Fo. LX.
Eiuſdem in Seruium Grammaticum Libellus.	Fo. LXXVII.
Eiuſdem in Plynium & alios quoſdam.	Fo. LXXXV.
Eiuſdem appendix	Fo. LXXXVII.
Domitii Calderini obſeruationes quædam:	Fo. XCI
Ioannis Baptiſtæ Egnatii Veneti Racemationes.	Fo. XCIII.
Ioannis Baptiſtæ Pii Bononieñ. Annotationes priores.	Fo. CII.
Eiuſdem Annotationes poſteriores longe plures:	Fo. CXII.
Eiuſdem Caſtigationes Ciceronis ad Hortenſium.	Fo. CLI.
Cornelii Vitellii in Merulam.	Fo. CLXVIII.
Iacobi a Cruce Bononieñ. annotata in varios.	Fo. CLXXXVI.
Eiuſdem prǽlectiones variæ.	Fo. CXCVIII.
Pii Antonii Bartolini in leges caſtigationes.	Fo. CCIIII.
Eiuſdem de ordine imperatorum Libellus.	Fo. CCIX.
Horum omnium index duplex.	Fo. ſequenti.

BL 9284

Venundantur ab Ioanne paruo & Io. Badio Aſcenſio.

082 An 7

Digitized by Google

Iodocus Badius Aſcenſius Michaeli humelbergio Rauenſburgenſium. litteratiſſimo nec minus probo. S. D.

VT quanti te faciam: quãtumq; amem Michael ſuauiſſime: luculẽto ſignificem teſtimonio: ſtarui te in fronte tot excellẽtium virorum qui de re litteraria q̃ optime meriti ſunt compellare: Eorũq; lucubratiões nocturna diurnaq; manu ab illis tornatas & a nobis (ſtudioſis dico bonarum litterarum) omnibus verſandas nomini tuo pręſcribere: quo teſtificer te illorũ: ſi ad litteras reſpiciam: perſimilem eſſe: ſi ad mores vrbanos vel principem: Quibꝰ effectum eſt vt te non vulgariter amem, iucundumq; ſit: te in ore & in corde habere plurimum. Proinde etiam animo meo morem gero: dum hæc ad te qualiacunq; ſunt ſcriptito. Neq; enim neceſſum eſt eorum laudes anxie colligere: qui totius litteraturę ea ſunt lumina: vt quibus non pręluxerint: in tenebris ſint oporteat. Sed parcius agam. Non enim (quod aiũt) Vino optimo opus eſt (vt vendibile fiat) hedera. Vale igitur Michael doctiſſime: boniq; conſule. Ex chalcographia noſtra pariſieñ. In vigilia aſſũptiõis Chriſtiparæ Virginis ac dominæ noſtræ Anno redemptionis humanæ. M.D.XI.

Digitized by Google

Auctores in quos adnotatum eſt

Auctorum in quos adnotatum eſt nomina ordine litterario. cum numero foliorum & partium eorum quas octonas fecimus quaternas a fronte & totidem a tergo

A

AEmylius probus fo.lxxij.pte.iiij.
Agretius fo.cxxxix.pte.vi.
Ambroſius ſanct⁹ .cxxxv. pte.v.&.vj.
Angelus politian⁹ fo.cxxvij.pte.j. & fo.clv.pte.v. fo.cxiiii. pte.vij.
Antipater fo.clxj.pte.viij.
Apollonius.Rhodi⁹ fo.clxi. pte.v.
Apulei⁹ fo.viij.pte.vij.fo.lxx. pte.viij.fo:lxxxviij. pte. vi.fo.cvi. parte.iiij .fo.cviij.parte.i.&.viij.fo. cxxvij parte.vi.fo.clxiiij.p. vi .viii. fo.clxvj. parte.i.iii.&.iiij.
Arbiter petronius. fo.cxxx. par.vij.
Archi[illegible]enius fo. cxliiij.pte.vi.
Ariſtoteles fo.cxlvii.p.v.vj.vii. &. viii. fo.cxlviij.p.i. v.vi.vij.&.viii. fo.cxlix.pte.i.ij.&.iij.
Aſconius pedianus. fo.lxxi.parte.vi.& fo.cxxxvi.parte.iiij.
Auguſtinus ſanctus. fo.ciiii. pte.viij. & fo.cxxxv.pte.i.
Aulus Gellius.fo.lxviij.p.iij. fo. lxix.p. viij fo.lxxij par.vj.fo.lxxxiiij.p.vj.fo. lxxxix.p iij.fo.xcvj.p.iij.fo.cxvj.par v.fo.cxxxiij.p. ij.fo.cxcvij.par.ij.
Auſonius.fo.xiij.par.iiij.&.viij.fo. xv.par. vij.fo.xxj.par.iij.fo.lxxv.par.iiij.fo.xciiij.p. iiij.fo.cxxix.par.vj.

B

Boetius cxxxiiij.par.iiij.

C

Cęſar i commentarijs fo.lxxiij.par.iiij.
Callimachus fo.clvi.par.vij.
Calpurnius fo.cxxvij.par.ij.
Caper fo.cxxxix.par.v
Capitolinus fo.cxxxiij.per.i
Cato fo.cxxii.par.iiij.
Catullus.fo.ij.parte.iij.fo.iij.par.iij. fo.v. p. ij.fo.vij.par.iiij.fo.lj.par.iij.& ſequenti pagina tota.fo.cxv.par.i.
Cebes fo.cxlii.par.iiij
Cicero.fo.i.par.i.fo.ix.par.ij.&.vi.fo.x.par. iij.fo.xii.par.i.fo.xvij.par.i.fo.xxi.par.i.fo. xxix.par.i.fo.lvi.p totum.fo.lvij.p plurima fo.lxviij.p.vii.fo.lxxxvii.par.iii.&.vi.folio. xci.par.iii..iiii.&.v.folio.xciiij.p.iiii.folio.cx v.p.iiii.fo.cxciiii.p.i.&.v.fo. cxcvii.p. ii.
Claudianus fo.cxx.p.v.
Columella.fo.cxxv.pte.iij.fo. clvii.pte.iiii. vi.& vij.fo.clviij.pte.ij. iij.v. & vi.fo.clix. pte iij.iiij.v.& vi.fo.clx.pt.i.ij .iii.vi.vii.& viij.fo.clxi.pte.i.ij.&.iij.
Cornelius nepos cxv.p.vi.
Cornelius celſus fo.cxlii.pte.viii.
Curtius fo.lxxv.p.iij.fo.cxlvii.p.iii.&v.

D

Digeſtorū libri fo.xiiij.p.i.fo.xxiiij.pte.iii.f. xxv.pte.vij.fo.xxxi.p.vii. fo.lxxiii.part. viij.fo.lxxv. p.viii.& fo.ſequēti.fo.cxxix p.iij.fo.cxxxi.p.vi.fo.cxliiij.p.iiij.fo.clvj p.i.fo.xcv.parte.vii.fo.xcvi. parte.iii .fo. ccccciiij.mſtę leges & lectiões.i.emēdant.cū ſequentibus folijs.
Inſtitutiones vide infra
Diodorus ſiculus fo.cxli.parte.ii.&.iij.
Diomedes gram. fo.cxxxix. pte.iii.
Donatus gram. fo.eodem.pte.vij. & fo.cxcvij.p.vij.

E.

Euripides fo.cxxii.p.vi
Euſebius. fo.cxlvi.p.iii.&.iiii.

F

Firmicus fo.cxl.p.ii.
Florus. fo.xciiii.par.vii.
Frontinus fo.cxxxvii.parte.vii

H

Heſiodus fo. lxxxvii. p.ii.
Helianus fo.cxxxviii.p.v.
Hieronymus ſanctus.fo.lxxii.pte viii. & ſeq. i Biblia.fo.lxxiii.parte.vi.& ſeq fo. lxxiiii parte.viii.& ſeq.fo.lxxxvi.parte. vi. item fo.cxxii.parte.iii.v.&.vi.
Horatius fo.ii.parte.v.fo.iiii.par.v.fo. x.p. viii.fo.xiiii.parte.iiii.fo.xxii.par.vii.folio lxi & lxii.fere p to.fo.cxxxvi.p.vi.fo.cxciii. parte.ii.

I

Inſtitutiones Iuſtiniani.fo.cxxxi.par. viii.
Iuſtiniani pfatio emendata fo.xxxi.p.iiii.
Ioſephus folio.cxlvi parte.v.vi.vii.&.viii
Iuuenalis.fo.iii.parte.iiii.fo.iiii.parte. v.fo. vii.parte.i.& vii.fo xi.parte.i.&.v.fo. xii parte.viii.fo.xiiii.par.iiii.fo.xv.par.iii. folio xxi.par.viii.fo.lxiii.& lxiiii.per to.fo.xci.p. vii.fo.xcv.p.iiii.fo. xcix.par. iii.fo.cxl.p.v

L

Lactantius fo.cxli.parte.viij
Laertius fo.cxl.par.iiii
Lampridius fo.cxci.per totum
Laurenti⁹ Valla fo.xcii.parte.iiii.
Liuius fo.xxx.par.iii.fo.xlviii. xlix.&.l.per.to.fo.lxvii.parte.iii. fo. xcv. parte.ii.fo.cxx.parte.iiii.fo.cxcv.par.vi.
Lucanus fo.lvii.per to.fo. cxliii. parte.viii.
Lucianus fo.cxxxv.parte.iiii
Lucillius fo.lxxxvii.parte.iiii
Lucretius explanatus fo.iii.parte.ii

M

Martianus fo.cxlvi .parte.viii.

Digitized by Google

Auctores in quos adnotatum eſt

Martialis fo.vj p.ij.fo.viij.p.ii.&.iiii.fo.xvi p.iiij.& vij.fo.xvij.p.viij.fo.xxxi.p.viii.fo. lxiii.p to.fo.lxxxix par.vii.fo.cii p.vii.fo clxxxi.p.iii.fo.cxciii.p.iiii.

Modeſtus fo .cxxxviii.par.vi.&.vii.

N

Nonnus fo.v.p.v.

Noniꝰ Marcellus fo.cxvii.p.iii.&.v.

O

Ouidius fo.v.parte.vii.fo.vi.p.ii.fo.vi.par. vii.fo.ix.p.iiii.fo.x.p.vii.fo.xx.parte.vi. fo.xxi.p.iii.fo.xxii.p.vii.fo.xxiii.pte.iii.& vi.fo.xxviii.p.vii.fo.lix.&.lx.per.to.fo. lxxxviii.p.viii.fo.lxxxix.par.iiii.fo.xcii. par.viii.& fo.ſequẽti fo.xcv.par.viii.fo.xc-vi.p.viii.fo.xcix.par.vii.fo.cxvi.p.vii.par. vii.fo.clxxxvi.p to.

P

Pacatus fo.cxxx.par.iii.

Pallada fo.cxxvi.par.v.

Palladius fo.eodẽ.parte vii.

Pauſanias fo .clxi.parte.iiii.

Perſius fo.ii.par.viii.fo.xiiii. par.vii.fo.xxxii.par.iii.fo.lxxxviii.parte iiii.fo.cxliiii.p.viii.fo.cxlv.p.i.fo.cxc.p.to.

Petronius arbiter fo.cxxx.parte.vii.

Phocas fo.cxxxix.parte.iiii.

Placiades fo.cxlvii.p.iii.

Placidus fo.cxli.p.v.

Plato. fo.clxv.parte.viii.

Plautus.fo.xiii.parte.ii.fo.xxi.p.vii.fo.lxx iiii.p.v.fo.lxxv.p.ii.fo.lxxxviii.p.vii.fo. ciiii.parte.ii.fo.cxliii.p.vi.fo.cxxxiii.par. .v.fo.clxvi.p totum.

Plynius fo.xi.pte.iiii.fo.xvi.p.i.fo.xviii.p.i. fo.xxvii.fo.xli.&ſex ſeq̃ntibꝰ p tota.fo.lii.liii. liiii.& lv.pte.fo.lxx.p.ii.& ſeq.fo.lxxxv.p.iii. & ſeq.fo.xcviii.p.v.fo.cxxiii.p.i.fo.clxiii. p.vi.fo.clxviii.p.v.fo.clxix.p.v.fo.clxx.

Plynius iunior fo.xv.p.v.fo.lxii.(pte.iiii. p.vi.& ſe.fo.cxvii.p.vii.

Ply.Cęcilius. fo.cxliiii.pte.i.

Plutarchus aut eius interpres.fo.clxiii.p.ii.fo cxlv.p.viii.fo.cxlvi.p.i.&.ii.fo.lxxxix.p. vi.fo.xc.p.iii.iiii.&.v.fo.cxxi.pte.iiii.

Priſcianus fo.clxi.p.vii.

Propertius fo.cxxvi.p.iii.& cl.p.iiii.

Q

Quintilianus fo.xvii.p.i.& vii.fo.lxxii. p.ii.fo.xciii.p.vi.fo.cxxxvii.d.i.

Salluſtius fo.cxxxix.pte.iii.

Salluſtius in Catilina fo.cxciiii.par.iiii.

Salluſtius in Iugurtha. cxcv.parte.iiii.

Seneca in tragœdiis fo.lxxxviii.pte.i. & ſeq.fo.cxcii.par.viii.& fo.ſeq.

Seneca iterũ.fo.cxxxv.parte.viii.fo.cxli.p. ii.fo.clxiiii.parte.v.

Sergius fo.cxxxix.parte.viii.& fo .cxl.p.ii.

Seruius grãmaticꝰ fo.xii.parte.viii.fo.xxix. par.iii.fo.lxxvi.par.vi.& cõpluribus foliis ſequẽtibꝰ.fo.cxxxi.p.ii.& iiii.fo.cxliii.p.iiii

Sidonius apollinaris fo.cxix.parte.ii.

Silius Italicus fo.cxxiii.par.vii.fo.clvii. par.ii.fo.clxiiii.par.v.fo.cxciii.parte.v.

Spartianus fo.cxxxii.parte viii.

Statius papinius.fo.viii.par.vii.fo.xii.parte. iii.fo.xxi.parte.vi.fo.li.lxiii.& lxv.par.eo.fo. xcviiii.fo.cxviii.par.fo.viii.cxci.p.vii.p.to.

Strabo fo.xci.parte.vi.fo.cxxxvii.parte.v.

Suetonius trãquillus fo.v.par.vi.fo.vii.parte vii.fo.viii.par.iiii.fo.xviii:par.ii.fo.xxxii.p. ii.&.iiii.fo.lxxiii..p.viii.& ſe.fo.cxxi.par.i.fo. clxii.partibꝰ iiii.vii.& viii.fo.clxiiii.parte.i.& iii.fo.cxcvi.parte.iii.

T.

Theodorus gaza fo.cxii.par.v.

Terentianus fo.cxliii.parte.vi.& vii.

Tertullianus. fo.cxliiii.parte.iii.iiii.&.v.

Terentius Comicus fo.xxi.par.ii. fo.cxiii.parte.iii.

Tibullus fo.cxlv.parte.iii.vi.&.vii.

Tranquillus vide Suetonius

Tucidides fo.cxxxvii.parte.iiii.

V

Valerius flaccus fo.iii.par.iii.& fo.lvi.p totũ fo.c.par.i.fo.cxliii par.iii.fo.cxlix.par.iiii. v.vi.vii.&.viii.& fo.cl.parte.i.

Valerius maximus fo.l.per to.fo.xcvii.parte i.ii.& fo.cxcv.par.viii.

Varro fo.xii.p.ii.&.vii.&.fo.cxviii.parte.v.

Vegetius lib.xv.par.iiii.fo.xxii.parte.iiii.fo xxix.par.iii.fo.xxxii.par.v.fo.cxxxviii.

Vergiliꝰ ſeu Virgilius fo.xcv.p.viii.(par.iiii. fo.c.par.iii.fo.cxv.par.viii.fo.cxviii.par iiii.fo.cxvii.par.v.fo.cxlvii.par.viii.fo. clxxxix.par.v.

Vitruuius fo.cxxxviii.par.viii.& Rurſum fo. cxxxix.parte.ii.

Vopiſcus fo.cxxxiii.parte.vi.

Vulcatius fo.cxxxiii.parte.iii.

Finis auctorum in ſequenti opere p̃cipue explanatorum, reſtitutorũ. aut caſtigatorum

Digitized by Google

Rerum et verborum annotandorum.

Rerũ & verborũ præcipue annotandorum index: ſecundũ numerũ foliorũ ſignificatũ priore numero: & partiũ foliorũ ſignificatum ſecũdo numero: diuiſimus eñ(vt dixi) folia in octonas partes.

A

ABorigies fo. lxxvii parte.iij.
Aba fo.cxxxviii. pte.viii.hoc ẽ in fi.
Acceptabula lxxxix.iiij.
Accuſare lxxix.i.
Aceruales argumentationes lxxxviij. iiij
Acipenſer lxxxvii.iiij.
Aconitũ & vinũ .xx.vij.
Adagiũ ſupxenijs.xxxi. vij.
Adagiũ catonis .xxiij.iij.
Adſtratea cxxv.viij.
Aegiſtus. Cęſar.clx.j.vi.
Aelius lxviij.v.
Aeolia virgo xcvj.viij
Aeolię inſulę. lxxvii.iii.
Aeolus lxxi.iii
Aeſculapij tẽplũ.lxxxiiij .iij.
Agon. xx.vj
Aius deus lxviii.v.
Alę. lxi.p.iiij
Albana lxxxv.ij.
Alcon ſagittarius cxviij.iiij
Alea legib⁹ vetita cxxxvj.vj
Alga. lxxi.v.
Alphos cxlvj.ij.
Alueus lxxx.iiij.
Amaricinũ vnguẽtum folio. lxxxix.parte.iii
Amneſtia lxix.ij.
Amomũ lxxxij.vi
Amphictiones. lxx.ij
Ampliatio lxvij.vj
Ampulla olearia. lxv.vi.
Aphricanę lxxij.i.
Ancillariolus clxxij.vi
Ancilia lxxix.i
Ancon xcix.vij.
Anima lxxx.v
Annales lxxviij:ii
Anticli fabula clv.v.
Antrũ martis xcv.iij
Aornos lxxv.iiij.
Apũ tumulos coronari.cxlv iij.
Apollo lexius cxxxi.ij.
Apolloni⁹ theucen cxli.viij.
Ara miæ cxxx.vj
Arabaiches cxl.v
Aracynthus lxxxij.iii
Arbuſtum lxxxij.iiij
Aarborctum ibidem
Archiuum cxlvj.iii
Archon cxxxii viij
Areopagitę lxiiij.iiij
Argeſtes fo.lix.p.vij
Argiui lxix.viii
Argei ibidem
Arretini teſticuli xxi.i
Armamẽtarium lxiii.iij
Artifices i cõmune clvii.iiii
Aruncus lxxxiiii.vi
Aſtopera. fo.vii.p.vii.
Aſpirãdi ratũ ãtiquis.vii.iiii.
Aſtra cui ſicut titannia dicta. folio lxxxi.p.i
Aſtragalizontes lxiii.v
Aſtragalus ibidem
Atabulus lxviii.ii
Attagen fo.lix.par.vii
Attegias iii.viii
atellari⁹ noteric⁹.cxxxvi.iiii
Augurium ſalutis v.vi
Auguſtus lxxvii.p.viii.
Auerrũcus deus.lxxxiiij. vi.
Auerrũcace ibidẽ
Auguralis diſciplinę quędam lxxxii.vii.&lxxxiij.v
Aulon mons lxxix.vij
Auis pia. cxxxv.vj.
Automatũ. xxxii.j.

B

BAcchiadę. cxlviii. pte.j.
Baliſta clvii.p.viij
Bacchiade. cxlviij. parte.i.
Baliſta clvij.ii.
Banauſus cxxi.viij.
Babtæ. iiij.v
Barba lxxix.ii
Berenices crines xxii.ii.
Berones cxxxix.ii.
Biſſextus lx.vij.
Boetij laus fo.i.p.iiii.
Bombices vermes fo.lxxxiij parte.viii.
Bononię origo. cxxii.iii.
Brachmane lxxxv.vij.
Bucẽtauri .clxij.viii.
Buteo .lxxxix. parte.vij.

C

CAcœthes.xv.p.iii
cadmi filię lxxv.vi
Cęlibaris haſta folio.lix. parte.vi.
Cæſar lxxvii.par.vii.
Caius vox triſſyllaba.fo.lxv parte.v
Calderinus recipitur.iij.viii
Callitriches lxxix.p.ii.
Camelopardalis ii.v
Camelopardalis lxi p.vi.
Campe fo.lxxv.parte.viii.& lxxxvi.parte.iij
Cãpus martius lxii.parte.vii
Canor caniſtra lxix.p.v.
Canephorę lxix.p.v
Caniſtritera lxix p.v
Cãterus cxiiij.v
Caper & caprire lxi.p.iiii.
Caper vitẽro dẽs ix.iiij
Capitia cxxxiii.v
Cappadoces ſerui lxi.viii.
Capſaces lxxi.p.vi.
Cardines cęli cxxxv.i
Cares lxxxi.p.viii
Caryatides cxlv.viii.cxlvi.i.
Carrucarius lxix.par.vi
Carthagineñ.ſacrificia. folio xc.parte.iiii
Caſeoꝵ genera clxix.v
Catus lxviii.par.iii.
Cato cxxx.iii
Cauene. lxxxiij.p.viii
Caulon mons lxxix.p.vij
Caurcę lxx.p.iiii
Caurius ibidem
Caupomula lxix.p.vi
Caurus & Corus.lxix.par.vj
Cauſarij xxxi.iii
Cauſea lxxiiii.p.v.
Cellarius lxxviii.par.viii
Cellarium lxxviii.vii
Cerberion lxxiij.iii
cercyõa circo pcuſſ⁹ cxlvii.vi
Ceratinus xvii.iiii
Ceretani lxiii.v.
Cerialia xxviii.v
Ceryx cxli.ii
Cerites lxiii.par.v
Cerretani lxxxv.par.vii
Certaminum gręcię p̃mia cx. parte.vii.
Ceruix lxxix.par.v

Digitized by Google

Index Alphabeticus.

Ceſſim cxvii.iii.
Chamꝰ vinculum cxxxv.v
Charopꝰ oculꝰ cxlix.iii.
Chirodoti cxxxiii.i.
Ciconia cxxxv.vi.
Cyclopes cxlix.iiij.
Cicnorea clviii.iiii.
Cygnea caro lix.vii.
Cycnologus cxlvi.viii.
Cicuta caſtrari ſacerdotes athe nieñ. fo.cxxxi.p.v.
Ciliarchus cxlvi.viii.
Cimbri lxxiii.par.iii.
Cimmerij lxxiii.par.iii.
Cynara clix.vi.
Cypſelus cxliiii.ii.
Circius lxviii.p.iii.
Cyrrha lxxxi.p.v.
Cirri lxxxix.par.iiii
Cyrphis lxxxi.par.v.
Ciſium lxix.par.vi.
Ciſiarius ibidem
Ciſpius mons lxviii.p.iii
Ciſtella lxviii.par.ii.
Ciſtos lxxv.par.iiij.
Cytheron lxxxi.p.iiii.
Cythorus lxxxiiii.p.ii
Citrinæ menſæ lxv.p.viii.
Clanadus culter clxv.iii.
Climatericum tempus. lxvi. par.viii. Climax ibidē
Clupeare cxviii.v.
Coa veſtis lxxxiii.p.viii.
Cachinans ſęuitia cxxx.iiii.
Cocleæ lxiiii.par.vii.
Codex lxiii.p.viii.
Cœna lxxix.par.viii.
Cœnatio lxxviii.p.vi
Coliphium clxxiii.vii
Coloſtrum lxxxii.p.iiii.
Colorus cxliiii.vi.
Cōmercium antiquoꝝ clvi.i.
Cōpatio in fine. cxliii.v.
Compago lxxvii.p.viii
Condus lxii.par.iii.
Concordia cornix nō Ciconia. xxi.viii.
Conditum clxiii.p.i.
Conon lxxxii.par.v.
Copia rhodia clxxi.v.
Cophon proſopon. clxxi.vi.
Coptitii aggeres cviii.viii.
Copton. lxv.par.iii.
Corricei lxviii. par.vii
Cornibꝰ ara frequens.xvi.vii.
Cornicularius cxxxvii.viii.
Cornigera xxiiii.p.iiii.
Chorobates lxx.p.iiii.
Coronę lemniſcatę xxii.vi.
Coſtus lxxvii.par.iiij
Cotytto iiii.v.
Cottytia iiii.v.
Crambe repetita xi.v.
Crater helenæ lxxi. par.iii.
Crepidę carpatinę.fo.ii.par.iiii
Cres.fo. lxv.par.vi.
Crocodilitæ xvii.vii.
Crocutæ fo. lxxviii.p.i.
Crotone ſanior cxxvi.v.
Cucuma x.viii.
Cucuma cxxxiii.v
Curio lxiiii. par.ij.
Curio lxvii.par.vi
Curioſum lxvii.p.vii
Curſor creteñ. cxv.i.
Cuſtodia lxxx. par.vi

D

DActyli. lx iiii.par.v.
Dea ſyria .lxiii.p.iii.
Deoꝝ iſignia.clvi.v
Deñ īfecta nō poſſe facere q̄ facta. cxlvii.v.
Debes diuitias criminibus fo. lxiii.par.vii.
Decumana xxviii.vii.
Decumani lxxiii.par.ii.
Decumanus lxxxiii.p.iiij.
Decumana ps.lxxxviij.p.viii
Decititiū libertini. xxviij.iii.
Defrutum lxxxiii.p.vii.
Demarchus cxxxii.viii.
Depontani lx.par.ii.
Deſpectio lxv.par.iiij.
Deſignare lxi.par.vii.
Dictū ſt.ſine vocali. cxiiii.iii.
Dies mēſtrui & ānui xxxi.v
Dies & ſcolę philoſophoꝝ.ciiij
Digitus medicus xxi.i.
Digito ſcalpere caput.iii.iiii.
Diriouem lxxxviii.p.iiij
Dimidiū plus toto.fo.lxxxvii par. ii.
Dimeterer terra. cxli.ii.
Diomedis arma. lxvii.ii.
Dionyſius lxxxi.p.ii.
Dioptrę. lxx.p.ii.
Diphthōgi ātiquorū xliiii.v.
Dirę abigēdę cxxiiii.v.
Dyrrhachiū lxxxiiii.ii.
Dyrachiū cxlviii.ii.
Diuiſores lxxxiiii.p.iii.
Dominꝰ & rex clxxvii.ii.
Doriphori cxlvii. v.
Druidæ gallorū cxxxiii..vi.
Durateus ipius iii.ii.

E

ECbatana fo. cxlvii.p.iii.
Eccho græcula fo. viii.p.ii.
Edentulus fo. lxxii.P viii:
Egina aut ægina potiꝰ fo. xc.p iii.
Eleon mons oliueti .cxlvi.vi.
Endelechia. fo.i.p i.
Epicānus xlviii.ii.
Epidannius. fo.lxxxiiii.p.ii.
Epidaurus ibidem.
Eq clibanarii cxxxviii.vii.
Ereſio feſtum. cxxxvii.v.
Ergo.fo. lxxxi.p.ii.
Eruſcatores cxxxiii.ii.
Es cōis ſyl̄la. cl.iiii.
Eualidum clxiiii..v.
Euemerus xii.iii.
Euentus bonꝰ. cvii.iiii.
Euthymia fo. lxxxviii.p.iij
Expnata xxiii.i.
Exſyncera fo. lxxv.p.ii.

F

FAbellę tres explanatæ fo. xcviii. p.viii.
Faces. lxxix.p.iii.
Faſtꝰ fo. lxxix.p.vii.
Feles. lxviii.p.v.
Ferrugineꝰ .fo.lxxiiii.p.v.
Fertū. cxlix.vi.
Feſtuca manumittendi. xxxii.iii.
Flammea vela cxxxviii.vi.
Fraterculꝰ gigātū vii.i.
Fritillus fo. lxii.p.vi.
Fuimus troes. xxix.ii.
Funepeꝰ.fo. lxxi.p.ii.
Funābulus. ibidem,

G

GAlbula clxxv.p.ii.
Galliſa. lxiii.p.iii.
Cargara lxxxiii p iii
Ganimedis fabula cxli.vi.
Garū ſociorum clxxiii.iiij
Gaza taxat cxxix.viii.
Gerantecomiō. cxxix.iii.
Gith clviii.v.
Glans. lxxxix.p.viii.

Digitized by Google

Graccus non gracchus ſcribē-dum. xcvi.vij.
Gręcoſcaſis. lxxxvi.par.iiij.
Gralator. lxxv.par.i.
Granarium lxiij.par.iij.& lxxviij. p.vii.
Graphia llxiij. p.iij.
Graphiaria lxiij.p.iij
Gonorhei cxlvi. v.
Gummi genera clxx.iiij

H

HAerediū & hæredio-lū.fo.lxxxvi.p.i.
Harpyæ. cxlix. viij.
Harpocrates xxvii.viij.
Haſta cęlibaris lix.p.vi.
Haſta cētūuiraľ clxxvii
Hecale lxx.p viij.
Hecaleſia lxxi.p i.
Heculeanus viij.vij.
Helena picta xxiij.ij.
Helicon lxxxi p.iiij.
Henetus lxxvij.p.vij.
Helitrapeza lxxiij. par.i.
Herculeius cxxxvij.viij.
Heroes lxxvij.par.vi.
Hyperion lxxxi.par.i
Hircus lxi.p.iij.
Hirquitallire ibidem
Hircoſus ibidem
Hiſter lxxiiij.p.ii.
Hiſtoria lxxviij.p.ij.
Homeromaſtix lxi.p:ii.
Homoſypnos clvij.viij
Honores molles epheſini. xvi.iiij.
Hornū & hornoti. cxl.i.
Horti penſiles clxi.vi.

I

IAnꝰ. lxij.p.iij.
Iapix lxviij.p.iii
Iarchas.lxxxvi.vij.
Impicare. lxxxiij. p.iiij.
Inachis lx.p.i.
Incubare in tēplis. cxvi.iiij.
Ictide fo. lxx.par.iij.
Ichthyocolis lxxxv.p.iiij.
Infans in aciem fertur cxxx.i.
Inſanus cxliiij.viij.
Inſpectio lxvi.p.iiij.
Inſtrumēta muſica. v.vij.
Inſulæ lxvi.p.ij.
Intergerini cxxxix.ij.
Inuoluulus.cxxv.p.ii. & fo.clx.p.vi.
Ioannes vtrum habeat primā longam. clvii.p.ii.
Iſidis ſacra. lx.p.ii.
Iuliani annni.lx.p.viii.
Iuno geniaľ.xxix.iii.
Iuno curetis.lix.p.vi.
Iuppiter.lxxxiiii.p.iiii.
Iuppit. muractiꝰ. cxxxvii. iii.
Iupp.pluuiꝰ. cxlvii.v.
Ius latii clxxv.iii
Iuſtitię oculꝰ .cvii.v.

L

LAcedæmoniorū cā-ticū.fo.xxix.p.ii.
Laconiſmos.lxix. p.iij.
Laconica ſcytala .lxix.p iii.
Lamia. xxxiii.vi.
Lampades in decurſu fo.xc.par.i.& fo.cxlv.p. ii.
Lampſano clxiii.vi.
Laniena.lxxi.p.ii.
Laniſtę.lxxi.p ii.
Lani ibidem.
Laius Iuppiter.cx.ii.
Lapis p̄conis cxxvii.vi.
Latiū fo.lxxvii.p.ii.
Latruncularia tabula fo. lxxii.p ii.
Lautia. lxvii.par.viii.
Lautitia ibidem.
Lebes dodoneꝰ. clvi.vii.
Lechytus lxv.p.vi.
Lebeges .lxxxi.p. viii
Leo mortuꝰ. cxxvii.vi.
Letabundꝰ fo. lxxx.p.ii.
Lenū. lxxii.p.vii.& fo. lxxxiiii.p.vi.
Libratenę. lxxx.p ii.
Lycisce lxxviii.p.i.
Lycę lxiiii.p.iii.
Liguſtrū lxxxii.p.iii.
Liparię inſulę lxxvii.p iii.
Lippitudo pirei. xc.p.iii
Lr̄a lacedęmoniorū iiii.xciiii.
Liſimachi facies
Lorę cātilenarū cxxxix.v.
Lacius lxv.p v.
Ludi ſęculares xviii.iii.
Ludi cybeleii. lx.p.vi.
Ludi plębei ibidem.
Ludi terētiani lxii.p vii.
Ludi iuuenales cxix.viii.
Ludio lxxiiii.p.ii.
Luſcioſi lxxii.p vii.
Luſtrum lxvii.p.iiii.

M

MAcellū lxxi.p.ii
Magia clxv.viij.
Magorū noīa.clxv.i
Magnificꝰ cxv.vi.
Mgr̄i curiarū lxxiiij, p.iii.
Malua & malache. clx.iij.
Mamertini cxxiij.vij.
Manceps lxxiiij. p.iiij.
Manibꝰ illotis clxij.p.iii.
Manius lxvi.p.v
Manij multi lxvi.v.
Mātricularius fur cxliiij.v
Marcipores lxxii.p.iij
Marci vetula cxxxv.iiij
Marræ clviij.ij:
Maſtix lxi.p.ii
Maturare lxxvii.p.v.
Medica & melica cxxiiii.i.
Meduaci duo clxxv.viii.
Megaleſia lx.p.vi.
Megalēn̄ purpura.clxxix.viii
Melāpodion lxx.p.vi.
Melici poetę lxviii.p.vi.
Melitus lxviii.p.vi.
Menſa ęgyptiorum regum fo. lx.per.ii.
Menſæ citrinæ lxv.p.viii.
Menſium noīa cxxxiiii.vi.
Meta torta lxiiii.per.v
Milax lxxxvi.p.vii.
Mileſiorum delitiæ vi. vi.
Miliarium lxxvi.p.ii
Minerual. vii.viii.
Miniatula cęra xvii.i.
Minor igne rogi lxiii.p.vi.
Myopes lxxii.p.vii.
Myrinus clxxxi.iii
Myrtha hortenſis clix.iii
Myrrothetium.lxvi.p.vii.& fo.lxxxvii.p.vii.
Miſſionum gn̄a cvi.iiii
Molere. lxxv.p.v.
Molitores ibidem
Molere p̄molere. cxxxiiii.iiii.
Molorchus cxviii.viii
Morycho ſtultior cxlii.viii.
Mulieracius cxxxix.vi.
Miluum cxliii.vii.
Muri partē diſiicere.xxxii.iiii.
Murium ſalacitas xxxi.viii
Murea dea clix.vi & fo. lxvii.p.iii
Murchus mōs. lxvii.p.iii

Digitized by Google

Index alphabeticus

Muria lxvii.parte.iii.
Muſcipula lxviii.p.vi.
Muſicus , .lxvii. p.vii.
Muſtelluatis cviii.i.
Mutines lxxi.par.vii:
Mutitate lx.parte.vji.
Mutuum muli ſcabunt folio. lxxxvii. parte.i

N

NArthetiũ lxvi. par. vii.&.fo. lxxxvii.p te vii.
Nartecophori folio.lxxx vii. par.vii.
Naulia. v.vii
Nauthalami. clxii.viii.
Naxius ardor. clvii.vi.
Neceſſitas diomedęa .cxii.v.
Nemea ſylua.lxxxi.parte vii.
Nemeſis cxxxv.viii.
Nemieus leo. vi.viii.
Nepa. clvii.vii.
Nepenthes lxxi.par.iiii.
Neſtis cxl.iiii
Nyctilopes .lxxii.p.vi
Nymphea. cxlvi.viii.
Nyſa lxxxi.p.ii.
Nitela cxliii.vi.
Nomen lxiii.par.viii.
Noĩa tria habẽtes .xi.i.
Noſocomion cxxix.iii.
Noxa lxxvii.parte.iii
Nubigena phryxus clviii.vii.

O

OArron xxii.par.iii.
Oaxis .xii.viii
Obnũtiatio fo.lxvi parte iiii.
Obſonat in terentio male legi:legendũ aũt eſſe ſcortatur. &c. fo. xxi parte.ii.
Obſonatores fo. lxxvi.p.iii.
Occaſionis imago .xv.vii
Ocymũ & Ozymũ clx.vi.
Ocnus q̧ ſit xxvii.vi.
Odęa loca cxxxix.v.
Omnipotens dea lxiii.pte.ii.
Omniparẽs dea ibidem
Ononychithes cxliiii.pte.iii.
Operę cãpeſtresquę ſint folio lxxiiii.parte.iii.
Oppicare lxxxiii.p.iiii.
Opũtij cxlviii.ii
Orbis lacedęmonius xcix.iii
Orbonęę dęę ara. xli.iiii.
Orca lxii.parte.vi.
Ordinarij. clxiiii. iii.
Organorũ noĩa .v.vii
Oromus lxviii. pte.ii
Orphanotrophion cxxix.iii.
Oſphys cxliiii.parte.i.
Oſcines aues non recte a Seruio interp̃tãt fo. cxxxi.p.iiii
Oſtraciſmus exiliũ athenieñ. fo. lxxii.parte.v.
Orthometra cxxxii.iii.
Orthygocopus cxxxii.iii.
Ouile ro.& ſepta lxxxii.ii

P

PAcificator .xxi.vi.
Pędicatores .cxxxi parte viii
Palladis lanaſtrum. xxv.iii
Paleſtinę deę lxiii.parte iii.
Panariũ lxiii.parte iiii
Panepiſtemon. xxxvii
Panici terrores. x.iii.
Paphlagonia .lxxxiii.p.ii.
Parraſitus lxii.parte.i
Paręnetica lxxxviii. p.ii.
Parnaſus lxxxi. par.iiii.
Parnaſus & eius vertices ſeu iuga.lxxxi.parte iiii.
Parechus clxxii.iii.
Parotides lxx.parte.v.
Pariſii cõditor iuli⁹ cxxxiiii.ii
Parthenopeus lxxx.parte.v.
Paſſer catullianus .iii.iii.
Paſcophorũ cxli.ii.
Paſſum lxxxiii.p.vii.
Patrocl⁹ iunior achille xv.i
Pauſaniæ amor cxvii.vii.
Pauſias pictor.lxxxvi.p.v.
Pecunia lxxxii. par.i
Pedibus illotis clxii.iii.
Pedo lxii.parte.ii.
Pegaſeium nectar nõ.melos fo. xiii.p.vii
Pelta lxxix parte.i.
Penus lxxviii.parte.vi.
Penario ibidem.
Petaurus clxxiiii.ii.
Petax cxli.v.
Phalanges lxxix.p.iii.
Phalãx ibidẽ
Phalangia lxxxv.parte. vii.
Phanarici ſacerdo.lxiii.p.iii.
Phaonis fabula. xciiii.iii.
Philyra. xxi.vi
Philyra lix.parte viii
Philippi mors cxvi.vii.
Philoctetes in ep. c.xxix.i.
Phymata lxxxix.vii
Phæmonoe lxxxi.xvi.
Phœnicuſa. lxxvii.parte.iii.
Phraſis. lxxii.par.ii.
Phryxi origo cl.ii
Phryges ſero ſapiũt apud Ciceronem lxxxvii.iii.
Pylagorę lxx.p.iii
Pylea lxxx.parte.iii.
Picata vaſa lxxvii.iiii
Pileus & pugiones in nomiſmate bruti xxii.iiii
Pinguedo lxxxiiii.iii
Pinguetudo ibidem.
Pyra lx.p.vii
Pitiliſma xii.viii
Pytho cxlii.iiii
Pythia lxxxvi.p.iii
Pitiocampę.lxxv.parte.v.& Fo.lxxxvi.parte.iii
Planetarum nomina diebus attributa fo.iii.parte.v.
Planetę anaretici cxxxi.ii
Planus apud Horatium folio lxi.parte.iii
Plęriq; omnes lxxviij.iiii
Plus ſatis lxxviii. parte.iiii
Plus dimidium toto fo.lxxx vii.parte.ii.
Poculum neſtoreũ clxxii.i
Pollices premi. xiiii.iiii.
Pollucere. lxxxviii.parte vii
Polluctum lxxxviii.par.viii.
Pollicinaciũ crebrũ cxxxix. (iiii.
Polymita clxiiii. viii.
Portitor clviii.vii.
Popeanũ xci.par.v.
Popiſmos ãt popiſma xi. iiii
Poteſtur male legi xxii.iiii
Prandia apũd veteres fuiſſe fo. lxxix.par.viii
Prædo caballorũ lxiiii.p:ii
Pręs lxxv. par.iii.
Prępetes aues quæ ſint dicende fo.cxxxi. par.iiii.
Priapeia cuia ſit xx.iii
Priapeię author cxxviii.vii
Priapeię illuſtratio clvi.v.
Prytanea lxvii.p.vii
Priuigni terræ .clix.ii.
Prochotrophia cxxix.iii.
Pretides lxx.par.v.
Promercale .cxl.vii.
Promus & condus ſint folio lxii. parte.iii.
Proſeucha .x.viii.
Pſalterii verſus cxxxii.vii
Pſephopecte icxl.p.ii
Pſychrolutres lxxxviii. p.i.

Ptolemei cxliii.viii
Publipores lxxii.p.iii
Purpuræ iuentio. v.v

Q

QVadragĩta viri ap veneros folio clxxvii.parte.iiii
Quiercetũ lxxi. vi.
Quirinus lxxvii.p.viii
Quiritum nomen clxiii.vii

R

RApa clxi.p.iii.
Ratumẽa porta vnde dicta lxxxv.iiii
Reſtio clxiiii.iii
Retiarius cxxxix.vii
Rex lxi.par.vii
Ricini explicatio clxi.i
Rhinoceros xvii.viii
Robigus lxxxiiii.p.vi.
Robur lxxxviii.p.vii
Roſę laureę cvi.vii.
Rupta cęſa lxix.p.iiii

S

Sacerdotes phanatici q ſint .lxvii.p.iii
Saccis caſtrari vina fo.lxxxv.p.ii
Sęculares ludi lxii.p.vii
Sagariam facere lxxi.vi
Salamin lxxxvi.iii
Salutio ſcipio clxiii.v
Sanſucus lxxxix.iiii.
Sapa quid ſit folio.lxxxiii.in fine partis.vi.
Sapere ſero lxxxvii.iij
Satyri clxi.iiii
Scabere mutuũ ĩ deuerbio fo. lxxxvii.i
Scalarium ſeu ſcalarius ann⁹. lxvi.parte.viii
Scazon xxi.ii
Schenobates lxxi.ii
Sciamachra xii.p.i.
Scirpea ſimulacra quæ ſint folio. lxx.par.ii
Scortatur nõ obſonat legẽdũ in Terentio fo.xxi.ii.
Scurra x.vi.
Scribere clxii.vii
Sectores lxxiii.iiii
Sectio ibidem.
Secutor cxxxix.vii
Sedet ęternumq; ſedebit ĩfœlix Theſeus cxv.viii.
Senaculum fœminarum recte dictum cxxiii.iiii
Senex lxxx.p.iiii.
Sepio lxxxii.p.ii
Septa lxxxii.par.ii
Sepia lxxv.vi.
Seps lxxv.parte.viii
Seplaſia vnguenta non ſelapſia lxxii.parte.ii
Seres lxxxiii.viii
Sero ſapiunt phryges prouerbium lxxxvii.iii.
Sexagenarios pontibus præcipitari ſeu de pontibus deiici vnde ductum lx.ij.
Sybearitidos auctor vi.ii.
Sibyllę craculum. xviii.iii.
Sicionia calceamẽta quę ſint fo.xc.parte.ii
Sicomorus cxlii.viij.
Sidon clxxiiii.v
Signa fortis cxlviii.viii
Silentia lunę xxxii.v
Synceraſtum lxxv.p.ii
Sinopis lxxiii.p.vii
Sinueſſa rudis clxxxi.vi.
Siſapo lxiiii.par.i
Siſyphus lxxx.vii.
Sitela lxviii.i.
Smegma ſeu ſmigma qd ſit. lxxiii.parte.ii.vii
Smilax hedera lxxxv.vii.
Smintheus apollo lxxxviii. parte..viii
Solitaurilia lxvii.iiii.
Solum fo. lxvii.v.
Soliferrea tela ibidem
Solis menſa lxxii.viii
Sophocles & cothurnus Sophocleus lxxxii.vii.
Sorites lxxxviii.p.vi
Spartacum cxxxi.vi
Sphyra cxlix.iii.
Speculum rogare quid ſit folio lxv.p.v.
Splenium clxxx.iiii.
Spongia damnata. clxxiii.i.
Squilla lxxxvii.v.
Stibon. cxlvii.ii
Stibium lxxiii.p.vi.
Stentor cxlviii.v.
Strennua dea lxvii.p.iiii.
Suadamedulla xxx.viii.
Subare legendum apud Hieronymum lxxiii.p.i.
Subſellium clxxx.iiii.
Summœnium clxxxi.iii.
Superfœrantes ciiii.viii.
Sumtus comtus dẽtus ſine.p ſcribẽda quia in p̃ſenti.p.nõ habent.fo. xcvi.parte.vii

T

TAbracha lxxxv.p. iij.
Tãtali fõs apd̃ Hieronymũ fo.lxxxvi. pte.vj.
Taur⁹ ĩ pudẽda hoĩs cxxxix. iij.
Taurominiũ. xcviii.iii.
Tenebrę cimeriæ apud diuerſos fo.lxxiii. parte.iii
Terebratũ vas cxlviij.vii.
Terẽt⁹ loc⁹ Rõę fo.xiii.p.ii. &
Terentij poetę mors ſignata fo. lx.parte. vii. fo.lxii.p.vii.
Teſſera lxiii.parte.iiii
Teſtudo lxiiij.pte.vii
Teſtularũ exilium.apud athenieñ. fo .lxxii.par.v.
Tetraones xviii.i.
Thalęa ſilua cxxviii.ii.
Tãnus clx.viii.
Thebæ lxxxi.parte.viii.
Thebaicę lxiiii.par.vi
Thecę graphiarię fo.lxiii.par. iiii.
Theodorus gadare⁹ fo. lxxii. parte.ii.
Thermedon lxxxii.p.j
Themiſcyra lxxxii.par.i.
Therichia fo.xc.par.vii.
Theſpi filię x.vii
Theutrantia turba x.vii
Thimelici lxxiii.par.viii.
Tyberius lxxii.par.iii.
Tibia in funere clxiiii.i
Tychius lx.par.iiii
Typhonides cxlix.vii.
Tiranes lxxxi.par.i
Tithoreus lxxxi.p.v
Tmolus mons lxxxiii.p.i.
Tomus clxxxi.ii.
Topercha cxlvi.iiii
Toxica lxxxv.p.viii
Torquatus lxxxi.p.iii
Traſybulus lxix.p.ij
Tranſenna lxxiiii.p.viii
Trebula lxxxi.p.v
Trebia flu. lxxxi.p.v
Trichila vaſe clxi.ii
Triclinium lxxviii.v
Triorches lxxxix.p.viii
Tirrheſi fabula xxiiii.v.

Digitized by Google

Index alphabeticus

Triſtis lxii.vii.& lxxx.parte.iiii.
Trochilus clxv.iiii.
Trœzemi cxlviii.vi
Turbaſis lxxiii.parte vi.
Turbo lxiiii.parte.vi
Turricula lxii.p.vi.
Turinus lxxviii.parte.i.

V

VAcinia lxxxii.p.iiii
Variȩ lxxi.viii.
Vas & obſes lxxv.iii
Ve lxxxiiii.parte iiii
Vegrãdes ibidem.
Verones ibidem & p.v.
Venerarij cxliiii.iiii
Venetus color lxxv.vii.
Venus & roſa .v.ii.
Venus in teſſeris fo .lxiii.pte.iiii.
Venus infanda cxxxi.viii.
Venti aparcta & Cȩciȩ. cxxxviij.iiii
Veprotrophion cxxix.iii.
Vergilius dicẽdũ cxxiiii.vii.
Vertũnus. cxxiiii. vii.
Veſcus lxxxiiii. p.iiij
Veternus apud Ciceroneȝ nõ veteranus folio.lxviii. parte. viii
Vidua cxxxi.vi.
Vindicta. xxxii.iii
Viſcera lxxxv.par.ii
Viſceratio ibidem
Viuaria clxxiiii.viii
Viuerrȩ lxx.iii.
Vn de octogĩta. lxi.p.iiii.
Vocis ratio lxviii.p.vii
Volucra clx.vii
Vrbs & oppidum clxxvi.iii
Vri lxxxviii.iii
Vtres, circa quos ſalierunt folio.lxxxiiii.p.i
Vulgus freg. cxxxix.viii
Vulua eiectitia clxviii.v
Vxores lxxx.p.ii.

X

XEnodociõ fo.cxxix parte.iii.
Xenones cxxix.iij.
Xeniꝰ iuppitẽ cxxix.p.iij.
Xerolophon clxi.vii.
Xiſtici lxxiii.p. viii.
Xyſti & xoſtici clxiiij.iiij.
De.y.non extant

ZEuſis pictor iſignis fo.xxiii.par.ii.
Zonȩ nũmis referꝛtȩ.fo.lxi.par.vi.
Zoilus homeromaſtix folio.clxi.p .ii.

Finis indicis rerum & verborum notatu p̃cipue dignorum. Cætera ſibi quiſq; facile adnotarit: cuius ergo margines nudas reliquimus.

Digitized by Google

Angeli Politiani Miſcellaneorum Centurię primę.

Ad Laurentium Medicem Pręfatio.

CVm tibi ſuperioribus diebus: Laurenti Medices nr̃a hæc Miſcellanea inter equitandũ recitaremus: delectatus arbitror nouitate ipſa rerum & varietate n.õ illepida lectionis hortari cœpiſti nos: vt vnã ſaltem ex eis centuriam (nã centenis libri ſinguli capitibus explicãtur) publicarem⁹. Q đ nũc vtiq; ſimul authoritate tua (q̃ maior nobis quidẽ nulla in terris eſt) ſimul ratiõe adducti facimus quoniam noſtra iſta iã nõnulli: vel cum puluiſculo conuertunt: ſic vt aliis pridem ſibiq; noſtrorum titulo laborũ nimis placeant: q̃q̃ ſcimus inuidia magna fore hos libros & multũ ſermonis ſubituros: vt q de magni nominis authorib⁹ libere pronuncient. Sed non id noſtrum exemplum. Nam ſcriptores ferme oẽs ſic ſuas tuentur partis: vt alienas oppugnent: ac laudis occaſionẽ plęrumq; de aliorum erratis petãt. Tum ſępe a tenuiorib⁹ & gregariis: velutiq; poſtremę notę: qualis ego vel Cluuienus: etiam proceres illi (vt ita dixerim) & anteſignani quidam litterarum ſugillãtur. Vetus eſt autem dictum. Conſciẽtia mille teſtes. Scit illa prorſus nihil hic odio datum nihil ſtomacho: candide omnia & ſimpliciter: nihil aut inſectanter: aut maleuole: nihil oblatrandi ſtudio: nihil oſtentandi voto protulimus: animoq; ſemper ad probandum: ſi liceret: q̃ ad improbandum pꝛopenſiore fuimus: Neq; videlicet ſtrophis: aut cuniculis ſed libero examine: libera veritatis frontem geſſimus. Ac non id quæſiuimus vt aliquam doctis hominibus: veluti labeculam aſpergemus: ſed id cauimus potius: ne ſub illorum authoritate ſtudioſorum fides periclitaretur. Deniq; in eos potiſſimum cuneus hic ex profeſſo directus in eos: hic aries ex deſtinato temperatus: qui contra veri faciem pro vernaculo quidem ſibi: ſed imaginario tamen ſenſu frontem durant: eos acie ſtili maxime compungimus: qui ſtilum vertere: hoc eſt qui ſua errata diſpungere non didicerunt. At inordinatam iſtam: & confuſaneam quaſi ſiluam aut farraginem perhiberi: quia non tractim & continenter ſed ſaltuatim ſcribimus & vellicatim: tantum abeſt vti doleamus: vt etiam titulum nõ ſane alium q̃ Miſcellaneorum exquiſiuerimus: in quis græcum tamen Hælianum latinum ſequimur Gellium: quorum vtriuſq; libri varietate ſunt q̃ ordine blandiores: q̃q̃ ne Clementis quidem Romani pontificis apoſtoliciq; viri commentaria quę ſtromata: quaſi ſtragula picta dixeris inſcribebantur: alium profecto nobis titulum niſi varietatis iſtius inſinuabant. Etenim non de Ariſtoxeni taceo commentariis quos pari ferme titulo citat eo volumie Porphyrius qđ in harmonica Ptholemęi compoſuit. Deniq; ſi varietas ipſa faſtidii expultrix & lectiõis irritatrix in Miſcellaneis culpabiť: vna opera reprahendi rerum quoq; natura poterit: cuius me quidẽ pꝛofiteor tali diſparilitate diſcipulum: qđ ſi ad omnem ſeminutiem demittunt: hoc vero apud latinos exemplo etiam Cæſaris. Varronis: Meſſalæ: Ciceronis: Plynii: Quintiliani aliorumq; ſimilium facere licet: quos ęmulantibus & errare honeſtum. Quare qđ iſtos veluti patricios decuit: etiam me quaſi minorum gentium non dedeceat. Par adeo celebritas nominum: vel græca inſerit: vel ex commodo iterpꝛtať ideq; nũc ad ſenſum: nũc ad verbũ qđ hic vtrũq;. Iã ſi cui parũ quæpiã enucleata: fortaſſe ẽt nimis dura obſcuraq; videbunť: certe is nec ingenio ſatis vegeto: nec eruditione ſolida fideliq; fuerit. Sicubi barbara quædam & obſoleta depręhendenť: ea vero de induſtria diſperſimus etiã vt barbaris & ineruditis placerem⁹ & fieret liber corraſa vndiq; gratioſa vecdibilior. Si qui remotiora dicent hic ſi ſenti vocabula q̃ vt ſupra credanť de medio ne iſti arbitror ſentẽtiã ſuã mutabũt: cũ aduſq; mediũ litteraturę pꝛmouerit. Nec .n. deſũt quib⁹ etiã (vt ait. M. Tullius) alabaſtr⁹ vngenti plena putere videatur. tum in hoc genus ſcriptionib⁹ quæ non ſe populo venditãt ſed paucis modo parantur: vſus iſtiuſmodi reconditæ ſupellectilis: præſertim verecundus minime improbať a bonis. Nec eñ renouare ſit proprium: quæ iam pene exoleuerũt: ſi modo hæc ipſa nõ vetuſteſcere adhuc ſed veteraſcere de integro poſſint. Si quẽ nõnulla interim offendẽt eloquendi diuerticula: min⁹ fortaſſe homini nota: qui decẽ tantũ Ciceronis paginas nihil pręterea lectitauerit: vtiq; ab hoc ego ad eruditos pꝛouoco: præcipue credo laudaturos: quę ab ipſo improbabunť. Nihil aũt forſan intolerabilius q̃ vt de re ſententiã ferat indoctus: qui tamen ſibi ipſe doctiſſimus videatur. Si quis vbi qd refellitur: multarũ vel authoritatum vel rationũ moles deſiderat: at victoriam ſciat illic a nobis: nõ victorię quæri ſatietatẽ. Si longiuſcula capita alia: breuiuſcula rurſus alia putabuntur: credam⁹ hanc quoq; eſſe legem noui operis: vt ęquale habeat nihil: nuſq̃ ſibi ſit par: ſemp diſſimilitudie claudicet nãq; iſtã regulã tueať: ne qd ad vllã regulã neq; qd ad pꝛędiculũ libellãq; ruocet. Si liberior ſtil⁹ iſolẽtis extimabiť naturæ: forſan benignior iterpres ſimplicitati potius tribuet: q̃ nec ingenuos dede-

erat Decima Nibella, p . el nibel para nibelli . el peso.
Aliquando est geng picis, qui pre . . Digena Di . . .

cet. Sicubi porro conſuetudo retragabitur: at veritas quæ nugas non facit: aut veritatis vicaria cõſuetudo melior patrocinabitur. Nam & ſumptum conſuetudine dicitur ꝙ aduerſus authoritatem ſit receptum: & error ſæpe conſuetudinis obiectatur a doctis. Tum pulchre ſic ait quidam. Conſuetudo ſine veritate vetuſtas erroris eſt. Deniq; ſi paucula reſperſimus interim ſcrupuloſa & anxia: q̄dq; verius ſubacida: vel ex philoſophia: (cuius iampridẽ ſumus candidati): vel ex orbe illo diſciplinarum quæ ſtudio ſapientiæ famulantur. At ea ſtomachum tamen lectoris prædulcibus marcẽtem recreabunt fortaſſis & exacuent. Nam quo hęc omnia grata ſui vice conſpirent. & quodam velut antitheto fœderētur pene de calcaria quod dicitur: in carbonariã decucurrimꝰ: & id operam dedimus vt alternatim deinceps inter ſe contraria quęq; ſubſequerentur: quæ nos querelæ iſtiuſmodi eximerent. Nec enim defieri apud nos etiam patimur: quę ſint amœna magis & oblectatoria: ne dixerim illecebroſa: q̄ vel vtilia vel neceſſaria ſiquidem eſt (vt ait Varro) aliud homini: aliud humanitati ſatis: etiamq; citra emolumentum ſpecioſa interim petuntur: non hercle minus: q̄ ſine ſpeciæ compendium. Ergo vt agreſtes illos & hircoſos: quædam ex his impolita & rudia delectabunt: exaſceataq; magis q̄ dedolata: nec modo limam: ſed nec runcinas experta nec ſcobinas: ita e diuerſo vermiculata interim dictio: & teſſellis pluricoloribꝰ variegata delicatiores hos capiet volſos & pumicatos: ne conflatis vtrinq; vocibus & æquabili vel plauſu vel ſibilo: aut ad cœlum efferat aut ad humum deiiciat. Mediis autem inter hos & neutro notandis quaſi quidam diuerſorum Cinus (vt ait Cicero) ſatiſfaciet: non vno aliquo excellens: & omnium tamẽ particeps. Nec em̃ guſtus idẽ oĩbus: ſed ſuũ palatũ cuiq;. Tum credo & expuẽt in cõuiuio quidã ꝓ faſtidioſo & veſco q̄d mox in culina pro ſuaui liguriãt & opimo. nos iſta certe non foro & curię ſed cubiculo & ſcholę pauimꝰ: eoq; ſtuduimꝰ neſcio an & ꝓſtiterimus: vt ſi quę hic eẽnt: oĩno faciles eẽnt & ſimplices mũdicię non operoſa: & pigmẽtata lenocinia: color nitorq; verus & ingenuꝰ nõ aſcitꝰ & ex arcula: cogruens habitus & expeditꝰ non oneroſus & laciniosus. Poſtremo cuiuimodi exeant: quoquomõ hæc accipiantur: minime profecto recuſamus. Sed nec opinor euademus: cõmunem illam ſcribẽtium fortẽ male audiẽdi: ſit modo ita cordi lectoribus. Quinimmo iſti aleę caput obiectamꝰ neq; patrocinium reſpicimus: q̄d vltro nobis ademimꝰ cẽſura. Decernaturq; potiꝰ in nos: traducamur: vexemur: q̄ non litterarũ publica fraus (quarum nobis eſt honor ꝓpriis vtilitatibus antiquior: etiam noſtro aliquo vel famæ: vel ocii diſpendio) redimatur. Nã quo iſta quæſo ſtudiorum communium ꝓfeſſio: ſi iam ventum ad hæc vſq; eſt: vt q̄d officium ſtudiis vniuerſi debemus: ceſſare omne im̃ ſuſpitione degeneri patiamur? quo pacto vel curare vltra: vel eſſe iam poterit honeſtarum litterarũ ſincæritas: ſoluta penitus cenſura: dum ſic ęque omnes inuidiam perhorreſcimus? q̄q̄ q̄d ad me attinet: vtinam labori meo non contemptus potiꝰ q̄ inuidia debeatur: illud enim prope in votis ẽſt ſi modo q̄d ait Liuius: inuidia velut ignis alta petit: quin agite dum ſtudiorum cultores optimi pro ſe quiſq; alacres: gramen hoc inexpugnabile: quo bonæ fruges humanitatis præfocantur auellite ſubnaſcenteſq; ſacris ſtirpibus: quaſi pernicioſiſſimas hederas & omnem earum ſuccum lapſibꝰ erraticis exorbentes: abrumpite penitus & detruncate. Non deſunt interpolatores veritatis: nec deſint quoq; redintegratores: exiſtat vindex aliquis rogo: & patronus periclitantium diſciplinarũ. Nam ego: vt vnꝰ e medio quid mihi liberum ſit: vtiq; experiar. Faciam nec ne operæprecium poſt videro quorſum tamen fluxerit: aut quocunq; res ceciderit æqui boni faciam: planeq; malignitatum omnium & obtrectationum venena non deuorabo modo: ſed quo ſum ſtomacho: etiam concoquã: certus veritatis hunc eſſe quaſi genium: ſimul atq; in publicum appareat: vt odioſa inimicaq; ſit vulgo. Conueniant igitur alij licet & dicere verum muſſent: ego vnus profecto: quicquid erit: non diſſimulabo iudicium. non ſupprimam quæ ſenſero: non inculgebo iam talibus patientiã. Sed vel huic libello meo ſaltem ſemilibere ſic inſuſurrabo. Vidi: vidi ipſe libelle quotticieq; video multa in litteris fieri capitalia: compilari ſubdole aliena: confingi ad libidinem: quæ cui commodum: aſcribi etiam idoneis quæ nec agnoſcant: allegari qui non extent authores: citari quinetiam pro vetuſtis nullibi comparentis codices: compleri libros omnes operoſiſſimis vanitatibꝰ: falſa pro veris: aſcita pro natiuis: nouitia pro vernaculis ſupponi: pollui: adulterari: oblini: incruſtari: diſtorqueri: cõfundi: præcipitari: interuerti omnia: nulla fide: nullo nec pudore nec iudicio: quodq; his omnibus peſtilentius: occaſiõe quoq; recentis artificij: q̄libet ſtolidiſſimas opiniones in mille voluminum traduces momento propagari. Poſtremo (vt ſemel dicam) etiam nunc multos auriculas habere aſini. Dicat hic aliquis: quid tu autẽ? Fateor equidẽ poſſum falli vt humanꝰ: ſed neminem profecto ſciens fallo. & vt mendaciũ fortaſſe dico: ſic certe non mentior. Tũ egomet mi ignoſco Meuius inquit. Immo autẽ extra iocũ: nec egomet mi ignoſco: & ſiquid indoctius: incautiuſq; ꝓtulero refutari a quouis cupio: refutaturus ipſe me ſi fuero admonitꝰ. nõ em̃ ſic me peruerſe amo vt errare alios malim: q̄ innoteſcere q̄d errem: ſed ex eorum ſum numero & ipe qui proficiẽdo ſcri

Prefatio Miſcellaneorum.

bunt & ſcribēdo ꝓficiūt :ac de iſto qđ ē fors viderit. Illđ veriſſimū:ſi domi cōmētarios iſtos diu
tius atq̧ i manib⁹ habuiſſē:& reguſtare interī ex īteruallo licuiſſet:lōge īſtructiores fuiſſe eos lo=
cupletiores adminiculatiores ꝓdituros. Videlʒ hoc illud ē:ꝑcipue ſtudioꝝ gen⁹ qđ vigilijs au=
geſcat:vt cui ſubinde ceu fluminib⁹ ex decurſu:ſic accedit ex lectione minuatī quo fiat vberi⁹.
Tū icōdita nūc quoqʒ plæraq̧ ieliquata:idiſcuſſa:nō rotūda:nō tornata adhuc. Sed q̄ aurē pror
ſus ꝑterierit:vtpote ex ſtricti cogitata:& ex tꝑe potiuſq̄ a cura: q̄q̄ ex abundātī pene ſtili negoci
ū curat:& elocutionē concinat quem cana & veritas & fides ꝑcipue ſolicitat. Enīuero ne pu=
tent homīes maleferiati nos iſta:q̄q̧ ſunt:de fæce hauſiſſe:neq̧ grāmaticoꝝ tranſiliuiſſe lineas.
Plyniano ſtatim exemplo noīa ꝑtexuimus authoꝝ:ſed honeſtoꝝ veterumq̧ duntaxat:vñ ius
iſta ſumūt:& a quib⁹ verſurā fecimus:nec autem quos alii tm̄ citauerit ipſoꝝ opa tꝑibus itercī=
derit. Sed quoꝝ noſmetipſi theſauros tractauimus:quoꝝ ſumus per lr̄as pegrinati: q̄q̄ & vetu
ſtas codicū:& nomiſmatū fides:& i æs aut ī marmore icilæ antiqtates:q̄ tu nobis Laurenti ſup=
peditaſti plurimum ēt ꝑter libroꝝ varietatē nr̄is cōmētariōibus ſuffragātur. Vt autē vł exēplo
doceremus:circulatoꝝ ꝑſtigias & impoſturas oēs eē tollēdas refrenādamq̧ adeo quorūpiam
laſciuiā q̄ iam ſicuti cancer late ſerpit:ianiter de ꝑſcripto & licēter egrediendi:nuſq̄ aliquādo ve
teris ſcripturę teſtimonium citauimus :neq d adſcriptitiū : neue qđ vſq̄ ſupductitium ꝑualeret:
qui ſua qđq̧ facie repſentauerimus:& eas appoſuerimus notas:vnde exquiri penit⁹ viq̧ a ſtir=
pe poſſit authoritas. Atq̧ vt muneris huius noſtri nullę prorſus appendices deſiderentur etiaʒ
capita ipſa reꝝ titulis īcluſa breuiſſimis. Sed inqs maior q̄ pro numero vtilitas : concenturiaui
mus:& ceu breuibus cæris īgentes ſūmas calculatoꝝ more collegimus :quo negligētiæ delicati
lectoris ipſi potiſſimū ſubſcriberemus. Proinde ſicuti ſub Aiacis clipeo Teucer Homericus:ita
nos vtiq̧ ſub vmbra tui noīs latitantes cēturiatī dabim⁹ ī barbaros īpreſſionē. Ita editione ſub
inde aliqua vel ęqs vel iiqs mos gerēt. Et quadā pēſante vice ſicut illis qđ oſculenť:ita his abū
de ſupparabimus:qđ mordeāt. Mordebūt aūt puto nr̄a:vł rabioſuli qdā quos eleganter Cato
vitilitigatores appellat:iſto potiſſimū litigādi vitio veluti morbo laborātes:cerebroſa gēs & ir
ritabilis:qui ſine cauſa ſine diſcrimīe clauſiſq̧ (qđ aiunt) oculis qđcūq̧ nomen adlatrant. Vel q
rurſus aduocatione mercenaria venaliq̧ ſentētia:cuicūq̧ ſemel auctorati atq̧ addicti quaſiq̧ de
diti mācipio ſint:eūdē tueri pugnacit er pertinaciterq̧ quo iure : quaq̧ iiuria obſtinauerit. Vel ia
ctanticuli illi & nugiuendi pleni tumida:ſed & fatua conjectura:q ſeq̧ & ſua duntaxat etiā ſine ri
ualibus adamant ſibi fauent alios obtrectant. Vel poſtrēo lucifugi qdā veritatis & (vt plant⁹ di
xerī) blatrarij ſratores:q defluētib⁹ oculis vereq̧ noctuinis nō diē tm̄ ſereniorē:ſed nec vmbrā
ſubluſtrē ſatis ferunt:nā deillis dubitat nemo:quos liuoris tinea comeſt:quos rubigo ſubrodit
īuidię:q gloriā alteri⁹ ſuā pœnā:fœlicitatē alteri⁹ ſuā carnificinā faciūt:qui profectu cōtabeſcūt
alieno:quos ęgreſcens pſperis maleuolētia ceu tortor īteſtin⁹ iugiter excrutiat. Sed & cēſores itē
pulpitarij (nec autem de doctis boniſq̧ nunc agimus) ſolent plerūq̧ fodicare nos:& ſtudijs ob=
ſtrepere iſtis. Etenī pleni ieiunitatis lr̄as humanioris apud īſciā plebeculam pene dixerī ſolenni
ter buccis concrepantibus īfamant:& craſſa ruſticitate ferοculi:quam ſolam (qđ & Hieronym⁹
ait) pro ſanctitate habēt ſic ī eas & earum ſtudioſos ampulloſis proclamationibus ī frendentes
inſpumanteſq̧ deſæuiunt:vt facile ſe declarent etiam græcos illos īprobare & pene odiſſe vere
ſanctas animas Baſilium:Chryſoſtomum:Gregorios etiam latinos Cyprianum:Ambroſiuʒ
Auguſtinum:Hieronymumq̧ ipſum & alios id genus noſtrę religionis antiſtites:gentium lin=
guarumq̧ omnium diſciplinis:velut opibus ęgyptiorum ſuffarcinatos:quo mihi etiam vide=
tur admirabilior delicęę tuę Marianus hic Genazanenſis:nec ī theologia cuiq̄ ſecundus:& om=
nium quos ī eccleſia concionantes audiuimus non prudentiſſimus modo:ſed & facundiſſimus
cuius neq̧ ſuſpecta populis ad bonam frugem tendentibus eloquentia:quoniam vitæ īcredibi
li ſeueritate cōmendatur: nec e diuerſo triſtis aut reformidabilis auſteritas:quoniam poetica de
lenimenta pulchrāq̧ iſtam litterarum varietatem:nitorem:delitias non aſpernatur. Vt igr̄ lana
purpuram bona fide potura certis prius īficitur medicamentis : ita litteris arbitror doctriniſq̧
talibus excoli animos:qđ ait Hortenſio Cicero & ad ſapientiam excipiendam ībui præparari
q̧ decet. Atqui non tamen ob iſtos pigebit:aut exigere ſtilo:quicquid hoc noſtrarum lucubra=
tionum eſt:aut experiri qđ concedatur ī illos q fraudes ī litterarum negocio concipiunt capita
les. Nam & ego Philoxeno ignoſco (ſicuti Cicero idē ad Atticū ſcribēs) redire ī carcerē q̄ māci
pare iudiciū ꝑ oprantī:maxīe ſi nō ꝑſenti ſeculo:ſed quaſi ęternitati:prout ēt dictū a Thucydi=
de ſeruire ſcriptores conuenit. Eoq̧ libri puto ipſi monumenta vocātur:q̧ ad memoriā magis
poſteritatis īcorruptius iudicaturę q̄ ad ieptam prēſentis temporis gratiolam ſpectare debent
Ergo vt q̄ maxīe ſi licebit hęc non extiguatur ſolum:ſed etiam opprimatur īprobitas effuſe oīa
deprauantium:nec abeat in exemplum trita & proſtituta frōs atq̧ oris tāta duritia:iā nūc cēturi=

Digitized by Google

Angeli Politiani

as ſequentis pro ſuſcepto arbitror ſalutari conatu neutiq̃ ad huius primę guſtũ repromittim⁹:
quos eñ molli nũc articulo tractamus: quos leui & lento brachio tangim⁹. fortius idem puto
p̄mem⁹ atq; vrgebimus. & contenti pauliſp interim p̄luſoria velitariq; pugna: mox virib⁹ colle
ctis toto exercitus robore depræliabimur. quinetiam: qm̃ tunica ꝓpior pallio vindicabimus
audacter & gnauiter a plagiarijs ac furũculis interdum noſtra: & aſſerem⁹ liberali cauſa manum
Noſtra vero nũc accipi tm̃ volum⁹: q̃ labore induſtriaq; ipſi magna pricipes extudim⁹. nec ex
palpari vnq̃. nec extorqueri nobis ea paſſuri: q̃ diu licebit: noſtra inq̃ non eiectamẽta ſed pigno=
ra nã vt hæc in mediũ vice miſſiliũ direptui cõculcatuiq; reliq̃mus: ita illa nobis recipim⁹ & de=
fendim⁹: hæc exponim⁹: illa & agnoſcim⁹ & tollim⁹. ſed ita tñ vt imitari ſimias nolimus q̃ ſuos
dicunt fœtus quãlibet deformes p formoſiſſimis admirari. nec erunt (opinor) hæc quoq; no=
ſtra (q̃ q̃ leuioris operę ſtudia) ſeu ludicra verius dedecori tibi Laurenti Medices: cui nunc adſcri
bunt. Adſcribunt autẽ nõ magis adeo vt me gratũ beneficijs tuis approbẽt: aut reponãt grati
am: ꝙ auxiliarium te ꝙq; conſiliariũ habuerunt: q̃ vt auſpicato ꝓcedant: & vt in iis tui memo=
ria frequentet: ex quolibet authoritatẽ capiẽs, magni celebritate nois cõmẽdet. Tũ cui ſũma ſtu
diorũ meorũ debet ois: ab eo quoq; portio ipſa iure incipiet. Et Hercule veluti bellaria ſint iſta
ſecũdis accepta mẽſis. qm̃ recte cœnę ſpeciẽ viceq; grauiora illa occupant qualia tibi multa vel
Marſili⁹ Ficinus Platonis vel Ariſtotelis interpres Argyropyl⁹ Byzanti⁹ e philoſophię penu
congeſſerũt. De iſto eñ p̄ cunctis admirãdo non Pico iã: ſed (vt ipſe appellare ſoleo) phœnice
potius: q nũc in tua laurũ nidificat: tanta mea quidẽ expectatio eſt: vt auſim Propertio ſuccine
re: Cedite Romani ſcriptores: cedite grai. Tu vale patrone iucũdiſſime: & (qđ facis) perge faue=
re doctis: perge litteras excitare: perge a ſitu recipe rẽ latinã: ab interitu grecã: quo tui memoria
nois ab iniuria prorſus obliuionis aſſerat.

Capita primæ Centuriæ

Defenſus a calumnia Cicero ſuper enarrata vi noui apud Ariſtotelem vocabuli q̃d ſit ende=
lechia. Caput. i.
Quę ſint crepidę apud Catullũ carpatinę: qđ ꝑbe ſcriptũ vocabulum ꝑperam mutat. caput. ij.
Quibus verbis Horatius chamelopardalin ſignificauerit quæq; ſit eius animãtis facies quibuſ
q; etiam nominibus cenſeatur: & quo primum tempore viſa in Italia. caput. iij.
Cõmĩta poetarũ interp̄tib⁹ legenda: ꝙq; ſatyrã Perſi⁹ de Alcibiade Platõis effixit. caput. iiij.
Qui ſit apud Lucretium Durateus equus: ꝙq; legendum apđ Valerium Flaccũ nõ q̃dem Nox
dorica: ſed durica vel duria potius: in libro argonauticon ſecundo. caput. v.
Quo intellectu Catullianus paſſer accipiendus: locuſq; etiam apud Martialẽ indicatus caput. vj
Pathichos homines Iuuenalem innuere: qui digito ſcalpant vno caput: idq; de Calui poetę ver
ſiculis. caput. vij.
Cur errantium ſyderum vocabula: diebus tributa: rationeſq; inibi ordinis eorum ſcitu relatuq;
iucundæ caput. viij.
Quid in litteris Domitij: & quatenus credendum: deq; illius euidenti pudendoq; errore ſuper
voce attegias. caput. ix.
De Baptis & Cotytto: deq; quotyttijs: tum apud Iuuenalem & Horatium recta indicata lectio
enarratioq;. caput. x.
Sententia de Claudiano expoſita: relatu prę q̃ lepidę fabellę. Tum fabella altera non inſuauior
e gręco itidem verſa ſuper venere & roſa. caput. xj.
Quo modo inuenta purpura: Simul explicatus Nonni locus greci poetę. caput. xij.
Salutis augurium quid ſit apud Suetonium. caput. xiij.
Naulia quę ſunt in Ouidij artibus: atq; inibi de barbaris organorum appellationibus: quib⁹ gręci noſtri quę vtantur: q̃dq; etiam chaldęi gręca interim noſtraq; id genus vocabula non aſ=
pernantur caput. xiiij.
Qui fuerit author Sybaritidos de quo Ouidius: deq; ſybariticis libellis apud Martialem: luxu
q; item cętero Sybaritarum. caput. xv
De Ariſtide: mileſiacis de quo apud Ouidium: deq; mileſiorum delitijs. Caput xvi.
Correctus in tragœdia Senecæ locus atq; ex græca remotiore fabula declaratus ſuper nemæo
leone. Caput xvij.
Qui ſit apud Iuuenalem fraterculus gigãtis: quiq; apud alios terræ filius ibidemq; de mani vo
cabulo. Caput. xviij.
Super aſpiratione citata quępiã: ſimul enarratũ Catulli nobile epigrãma: Caput. xix.
Emendata apud Suetoniũ & enarrata vox hęc Aſcopera. Caput. xx.

Digitized by Google

Capta centurie prime.

Quid ſit aut minerual aut mineruale munus:ex eoq; ſniæ Iuuenalis & Varronis expoſitę.cap.xxi.
Cuiuſmodi ſint verſiculi in quibus(vt ait Martialis)Echo græcula recantet. caput.xxii.
Legendum apud Martialē cū cōpare mulo qđ plærięq; cum compare Gibbo:ſimul explicata ratio in eo ſenſuſq; verior. caput.xxiii.
Quædam ſuper hecale anu in memoriam data:deq; poeſi Callimachi:tum ex epigrammatis pria peis expoſitus locus:& item alter apud Statium:quodq; vitioſe legitur de eo in Apuleianis codicibus. caput.xxiiii.
Q; multa in epiſtolis familiaribus quæ nunc habentur Ciceronis prepoſtera: Tu quē in ordinem reſtituendæ. Caput.xxv.
Verſiculi in faſtis e græco ſup vite & capro:tū parodia quępiā obſcurior apđ Suetoniū.cap.xxvi.
Verba in Ciceronis epiſtola ex Ennii Medea de græca Euripidis. caput.xxvii.
Panici terrores qui vocentur:eoq; locupletiſſimi citati teſtes. caput.xxviii.
Vnde ſint apud Ouidium Teuthrantia turba Theſpi vocatæ filię. caput.xxix.
Vocabula inuentu rara nec tamen ſingularia Cucuma:Proſeucha :Scruta. caput.xxx.
Quid ſignificet illud apud Iuuenalem:Tanq̄ habeas tria nomía:quodq; manu emiſſi:patronorū ſibi nomina imponebant:deq; in nomen adoptando ex teſtamento. caput.xxxi.
Reſtituta Plynianis codicibus abolita pridem vox quidq; popyſmos aut popyſma ſignificent: quodq; mos popyſmis adorandi fulgetras. caput. xxxii.
Crambe quæ ſit apud Iuuenalem:ſuperq; ea græcum prouerbium. caput.xxxiii.
Vitioſe quępiam in epiſtola Ciceronis:deq; vocabulo quod eſt Sciamachía. caput.xxxiiii.
Locus in.M.Varronis:& itē alter in columellę libris rei ruſtiæc defenſus a vitio:quædāq; ſuper Euhemero inibi:& Iouis ſepulchro:& cretenſibus addita:& locus apud Statium derclarat⁹.ca.xxxv.
Solutum hic & enodatum qđ ęnigma de Varronis libro citat Gellius. ceput.xxxvi
Lapſum fœde Seruium ſuper Oaxe fluuio & creta. caput.xxxvii.
Epoſitum Iuuenalis carmē cōtra oīm hacten⁹ ſnīas ſuper Laconico & pityliſmate.caput. xxxviii.
Scirpus exſolut⁹ Auſonii vatis.de Cadmi filiabus:Melone: Sepia:& Cnidiis nodis.cap.xxxix.
Scirpi ſimile vatis eiuſdem epigramma emaculatum atq; enarratum. caput.xl.
Q; in digeſtis Iuſtiniani principis diem diffuſum male pro eo quod eſt diffiſum legitur (vt & apđ Gellium diffundi & definitiones pro illis diffindi:& diffiſiones:atq; inibi de pandectis florentinis non nihil. caput.xli.
Pollices in fauendo premi ſicut in denegando fauorem verti ſolitos:ex eoq; e ſententiæ Oratii Iuuenalis & Prudentii declaratę. caput.xlii.
Q; multas habuerint antiqui diphtongos. caput.xliii.
Pegaſeum nectar legi oportere apud Perſium non melos. caput.xliiii.
Patroclo iuniorem Achillem: contra q̄ Eſchylus aut ꝓdiderit:aut vulgo exiſtimetur. caput.xlv.
Cacœthes apud Iuuenalem tetraſyllabon non cacœthos.Et condita pyxide lyde:non incondita legendum ſimul enarratus apud Martianum locus haud arbitror indiligenter. caput.xlvi
Quę Plynius ſuper titulis veterum artificum pendentibus prodiderit ea de monimētis etiam veteribus agnita Romæ:ſicutiq; ſpeciem Virgilianæ ægidos. caput.xlvij.
De Megabyzo ſcripſiſſe alios qđ Plynius de Alexandro vētitare in Apellis officinā ſolito.xlviij.
Contentio epigrammatum græci poſidippi:& latini Auſonij ſuper occaſionis imagine: tum pulcherrima ecphraſis græci Calliſtrati. caput.xlix.
Loc⁹ i Plynianis exēplarib⁹ emēdat⁹ ſup noīe prœnidū:atq; ibi de iparū furore relata hiſtoria.ca.l.
Cur in Epheſiæ Dianæ templo molles appellati honores a Martiale. caput.li.
Quæ ſit apud Martialem cornibus ara frequens. caput.lii.
Qđ poſitum nomē Agamemnonis in.M.Tullii diuinationibus pro Vlyſſis eſt tum in tranſcurſu locus in epiſtolis ad Atticum non inelegans ſuper miniatula cæra correctus & enarrat⁹. caput.liii.
Ceratinę qui ſint apud Quintilianum. caput.liiii.
Qui ſint Crocodilitæ apud eundem. caput.lv.
Cur gemio cornu.Martia. dixerit ī ſpectaculis:vbi de Rhinocerote:deq; tauris ęthiopicis. ca.lvi.
Quę ſint apud Suetonium Tetraones.correctūq; erratum Plynianis exemplaribus cap.lvii.
Origo & ritus ludorum ſecularium:praetereaq; ad id alia:citatumq; eo Sybillę oraculū:mox & obiter explicata quædam:rurſuſq; alia refutata non inutiliter. cuput.lviii.
Non Vergilium:ſed Ouidium videri priapei carminis authorem.Tū verſiculum illum qui ſit apđ Martialem.Ride ſi ſapis o puella ride.Naſonis eſſe proculdubio:ſed ex epigrammaticis potius q̄ aut ex artib⁹ aut ex tragœdia Medea videri citatum:moxq; nouum quippiam & mirū de Medea Naſonis adſcriptum. caput.lix.

Digitized by Google

Angeli Politiani.

Agon verbum quo Victimarius vti ſolitus:de quo etiam in Faſtis Ouidius. caput.lx.
Erratum in codicibus Plynianis ſuper cicuta vinoq;:q;q; mendoſe apud Macrobium Aconitum pro Conio. caput.lxi.
Qui ſint arietini teſticuli:qui digitus medicus apud Tullium. caput.lxij.
Aliter citari a Varrone Terentij verba:q̄ aut in exēplaribus habeat aut donat⁹ agnouerit.ca.lxiij.
Declarati verſus Auſonij:ſed & Ouidij ſuper Choliambo aut Scazonte. caput.lxiiij.
Qui ſit habitus in ſtatuis paciphicator:deq; eo ſentire Statium in prima Silua. caput.lxv.
Locus in Plauti Muſtellaria & item alter in milite vindicati a vitio. caput.lxvj.
Cornicem videri apud veteres concordiæ ſymbolum:non vt omnes apud Iuuenalem exiſtimant ciconiam. caput.lxvij.
Verſus ex Callimacho ſuper crinibus reginæ Berenices:atq; inde mendum ex Catulli exemptum verſiculo. caput.lxviij.
Oation ſynceriter eſſe apud Catullum:quod Aorion iſti legūt qui bonos violant libros.cap.lxix.
Cuius in Bruti nomiſmate ſymbolum ſint pileus & pugiones. caput.lxx.
Quępiam vulgo legi adhuc apud Maronem contra regulam contraq; rationē metri. caput.lxxi.
De phylira & de lemniſcatis coronis. caput.lxxij.
Vocabulum quod eſt expernata Catullianis videri exemplaribus reponendum caput.lxxiij.
Hiſtoria non illepida ſuper zeuſi pictore & Helena. caput.lxxiiij.
Emendata vox in Ibide:ſimul explicata ſententia:neutiq̄ nota hactenus. caput.lxxv
Non Antilochum ab Hectore:ſed aliter videri legendum in prima Heroidum. caput.lxxvi.
Quo argumento dicendum Vergilius non Virgilius. caput.lxxvij.
Additam falſo negationem primo digeſtorum volumine: quo capite de officio proconſulis agitur & legati. caput.lxxviij.
Cur Seluchi regis facies non nomiſmatis cornigera. caput.lxxix.
Fabula inotior de Tireſia & pallade.qua ſenſus aperitur Propertianus. caput.lxxx
De ocno & Aſello quodq; apud Propertium mendoſe legitur.Orno. caput.lxxxi
Quod in digeſtis titulo de edendo legatur ad alium legi ad album cōuenire. caput.lxxxi
De Harpocrate. caput.lxxxiii
De libertinis qui vocentur dediticii. caput.lxxxiiii
Cuiuſmodi apud Iuuenalē Cereris ludi accipiant:deq; cerialiū auctore Mēmio caput.lxxxv.
De fluctu decimo ſeu decumano cuius permulti poetæ meminerunt. caput.lxxxvi.
Q đ erat in Ciceronis epiſtola vocabulum Philotheorum corruptum dein improbe in nomen qđ eſt Philocteten. caput.lxxxvii.
Vnde illđ tractū Fuim⁹ troes:quęq; extēt in litteris ſup lacedęmonioꝝ choro & cātico.ca.lxxxviij
Q; Seruius grammaticus bucolicos Maronis verſus:tam mēdoſe legit q̄ falſo enarrat. Notataq; ibi & relata quędam ſuper initiādis pueris:ſuperq; dijs aliquot veterum maximeq; geniis & Iunonibus. caput.lxxxix.
Qui vir Theodorus Gaza:quantūq; tamen lapſus in Ariſtotelis ꝓblemate verſo. caput.xc.
Quo pacto vir idem græce tranſtulerit:qđ eſt apud Ciceronē Suadæmedulla poſitiq; Eupolidos verſus de Pericle:tū indicatū:quib⁹ deniq; dea Pitho latinis appellationib⁹ cenſeat.caput.xci.
Qui ſint apud Liuium cauſarii. caput.xcii.
Vindicata Iuſtiniani principis præfatio quępiam a vitiis mendiſq; aliquot. caput.xciii.
Lepidum Seueriani cōmentū de lunæ factura & ſolis:deq; menſtruis dieb⁹ & annuis.caput.xciiii.
Græcū elegās adagium ſuper Xeniis digeſtorum exemplaribus reſtitutum. caput.xcv.
Quanta in muribus ſalacitas.& Hęliani verborum interp̄tamentum.atq; inibi locus apud Martialem correctus & enarratus. caput.xcvi.
Automaton legendum in Suetonio qđ nunc vulgo aut ornatum:quidq; ea voce ſignificet.xcix.
Perſij locus:& item Senecæ declaratur:deq; manumittēdis feſtuca ſeruis:& circūactu.cap. xcviij.
Cur muri partem diſiicere quod ait Suetonius hieronicę ſoliti. caput.xcix.
Quæ ſint apud Maronem ſilentia lunæ:quæ ve tacita virgo apud Horatiū:ſuperq; iis Seruiana & Acroniana refutatæ ſententiæ. caput.centeſium.

Defenſus a calumnia Cicero:ſuper enarrata vi noui apud Ariſtotelem
vocabuli: quod eſt Endelechia. ¶ Caput primum.

ARgyropylus ille byzantius:olim p̄ceptor in philoſophia noſter:cum litera
rum latinarum minime incurioſus:tum ſapientię decretorum:diſciplinarū
q; adeo cunctarum:quę cyclicę a Marciano dicuntur:eruditiſſimus eſt habi
tus.Hic & apud Medicem Coſmum:decreto publico patrem patrię:& dein
apud Coſmi filiū Petrum:nepotemq; adeo Laurentium hunc:decus vbiq;
noſtrum:patriæ ſimul auitęq; virtutis hęredem ſuęq;. R.p.columē: inſignis
fuit & auctoritate:& gratia:quibus etiam libros dicauit Ariſtotelis a ſe ver-
ſos in latinum:ſed & ipſum vix adhuc quidem puberem Laurentium: diale
cticis im buit:eaq; philoſophię parte:qua de moribus pręcipitur. Cæterum (vt homo græcus)
perq̄ ferebat iniquo animo:nobilem illam:nec (vt Theodor⁹ gaza putat) importunā.M.Tul-
lij Ciceronis exclamationem:qua gręciam verborum interdum inopem:quibus ſe putat abun
dare:non eloquen tius fortaſſe:q̄ verius pronuntiauit. Ob id igitur ſubiratus latinę copię geni
tori:& principi gręcus magiſter:etiam dictitare auſus eſt (quod nūc quoq; vix aures patiūtur)
ignarum fuiſſe:nō philoſophię modo Ciceronem:ſed etiam (ſi dis placet) gręcarum literarum.
Vix ei dici pōt:q̄ nos aliq̄n id eſt latinos hoīes:in participatū ſuę ligūę:doctrinęq;:nō libēter ad
mittat iſta natio.Nos.n.q̄ſq̄ lias tenere literaꝝ:ſe frugē:nos p̄ſegmia:ſe corp⁹:nos putamia:ſe
nucleū credit. Sed vt ad Argyropylū reuertar:oculos ad hūc modū nr̄i parētis viuētis: victu-
riq; ſigillārē:vtebatur hoc ille vel maxime argumento:q̄d in primo tuſculanarum quęſtionum
ſcribat Cicero:cenſere Ariſtotelem quintam eſſe quandam pręter elementa naturam:de qua ſit
mens:verbaq; deniq; ipſius ita legātur. Quintum genus adhibet vacans nomine:& ſic ipſum
animum endelechian appellat nouo nomine:quaſi quandam continuatam motionem:& per-
ennem:ſed enim nemo eſt:aiebat:in Ariſtotelis lectione paulo frequentior:quin ſciat entelechi
an eſſe potius Ariſtoteleum verbum:ne vtiq̄ ſignificans q̄d Cicero putat:continuatam motio
nem:& perennem:ſed perfectionem potius:aut conſumationem quampiam. Nam cum vellet
Ariſtoteles:quaſi nomenclaturam facere intellectuum ſuorum:verba ipſe quępiam noua con-
cepit animo:velutiq; dein peperit:in quis hoc quoq;:per quod indicatur forma ſpecieſq;: cui
p̄fectionem res quęq; ſuā debeat. Q̄d enim quidq; eſt:ab hac eſt entelechia potiſſimum. Cice-
ro autē non quidē hanc Ariſtoteleam vocem:ſed aliam prorſus ei contiguam: finitimamq; ſi
militudinis pręſtigio falſus enarrauit. Endelechos ēm continuatim mobiliter cōtinuataq; mo
bilitas. Endelechiſmos:vnde hāc Ariſtotelis entelechiam: deduci putauit ille:quæ non .d. lite
ram tamen:ſed .t. potius habeat in ſyllaba ſecunda:Iā auctores contra Ciceronem ſtare q̄libet
magnos peripateticos adijciebat:Et vt homo erat:omnium (vt tū quidem videbatur) acerri-
mus in diſputando:atq; aurem (q̄ ait Perſius) mordaci lotus aceto:prætera verborum quoq;
noſtrorum:funditator maximus:facile id vel nobis:vel cæteris:tum quidem ſuis ſectatoribus
p̄ſuaſerat:ita vt (q̄ pene dictu quoq; nefas) pro conceſſo inter nos haberetur:nec philoſophiā
ſciſſe.M. Tullium:nec literas gręcas. Enimuero re dein tota diligentitius perueſtigata:meas eſ
ſe partis:& item cuiuſcunq; latini profeſſoris:exiſtimaui Ciceronis gloriam: qua vel maxime
contra gręcos ſtamus:etiam vice capitis omni contentione defenſare:q̄q̄ illam ſua non anti-
quitas modo:ſed quędam prope diuinitas extra ictum:ſupraq; iniuriam poſuit. Iam primum
igitur Argyropyli huius apud me quoq; non exigui ponderis auctoritas:alijs auctoritatibus:
multoq; arbitror valentioribus refellenda eſt:tum oſtendēdum:ex eo q̄d obijcitur augeri Cice
ronis pręconium:nedum decreſcat. Et prodibunt in medium ſatis (arbitror) q̄d ad philoſophi
am modo pertinet:idonei Ciceronis laudatores (vt ſimus interim q̄ pauciſſimis contenti) Boe
tius:Macrobius:& Auguſtinus. Nam quis Boetio:vel in dialecticis acutior? vel ſubtilior ī ma
thematicis? vel in philoſophia locupletior? vel in theologia ſublimior? Quem tanti iuniores
etiam philoſophi:longe (arbitror) omnium perſpicatiſſimi fecerūt: vt Aquinatem Thomam
diuū hoīem:magnūq; illū Thomę p̄cēptorē (De⁹ bone) quos viros:hēre meruerit enarratores
& ab ipſius ſn̄ia:ne ſit vlla q̄dē pene iā p̄uocatio. Porro de Macrobio:cui rogo magis credēdū
q̄ laudanti p̄cipue Boetio? Deniq; ipſi⁹ Auguſtini tā alte nīa ī oīb⁹ ferme diſciplinis ē auctori
tas:vt extra oēm ſit aleā poſita:ſic vt ab ea iā ne trāſuerſū q̄dē (q̄d dr̄) vnguē recedi:fas habea
tur. Etenī tāta īgenij cōſtat eū celeritate viguiſſe:vt q̄cq̄d de arte loq̄ndi:& differendi:q̄cq̄d de
dimēſionibus figuraꝝ:de muſicis:de numeris p̄cipit:ēt ſine magna difficultate:nullo hominū
tradente:perceperit.tanto dein acumine p̄ſtitiſſe diſputandi:vt iure in vno iſto potiſſimum:to
tius veritatis niti patrocinium:videat̄. Conſiderem⁹ igitur q̄d hi ſinguli ſaltem de Cicerone ſē
ſerint: quantuncunq; ei tribuerint in philoſophia:tum credamus audacter: non cuiuſuis eſſe

calumniam conflare homini: qui fuerit a laudatiſſimis hoībus tam ſingulariter laudatꝰ. Boetiꝰ
itaq̃ nō mō ſic vtit̃ idētidem. M. Tullij teſtimōijs: vt ea ꝓ firmiſſimis: & īuiolabilibꝰ obijciat ar
gumētis: ſed & ipſius topicoꝝ (q maximꝰ eſt honor) ſuſcipe interp̄tationē nō erubeſcit. Macro
bius aūt ſic in vnius eiuſdē libri vel exigua ꝑticula verſat̃: vt nec Platoni cōparē facere: nec oī
bus īſignire eū: diſciplinaꝝ oīm titulis: dubitauerit. Deniq̃ Auguſtinus cum ī academicis: q̄ q̄
ſub alteriꝰ ꝑſona: nūc ſuū Ciceronē: nūc ſapiētē appellās tandē ab ipo īquit ī latina lingua phi
loſophiā: & inchoatā eē: & ꝑfectā: tū in cōfeſſionibus vbi neutiq̄ ꝑſonatus: eos ex ꝓfeſſo dānat
qui linguā Ciceronis mirant̃: pectus nō ita: quinimmo ꝙ affectū mutauerit ipe: ꝙ ad deum pre
ces: & vota cōuerterit: ꝙ deſideria nō eadē: q prius habuerit: ꝙ omnis ei vana ſpes euiluerit: ꝙ
immortalitatē ſapientię q̄ſierit: ęſtu cordis incredibili: poſtremo q̄d ſurgere iā cœpit: vt ad deū
reuerteret̃: cūcta hęc eē Ciceroīs munus fatet̃: vniq̃ pro- ſus illiꝰ libro: q vocaret̃ Hortēſiꝰ: om
nē ſuę ſalutis occaſionē retulit acceptā. Nō eīm ad acuēdā linguā liber inquit ille offerebat̃: nec
locutionē mihi: ſed ꝙ loquebat̃ ꝑſuaſerat. Quod iſti vtinā legiſſent: qui ſonium ægroti nobis
Hieronymi vapulātis ad tribunal obiectā: nec illđ ſaltē cogitātes: illū ipm Hieronymum: cū
poſt repetitā dein ſtatim Ciceronis lectionē: piurus a Rufino argueret̃: ēt grauiſſime conq̄ri ꝙ
ſibi ab illo ſuamet ſonia obijcerent̃. Cęteꝝ (vt ad ꝓpoſitū reuertar) vicerit ſane vel Argyropy-
lus: vel quiuis aliꝰ Ciceromaſtix: ſed rogo iſtas priꝰ trāſcēdere audeat auctoritatū moles: quas
oppoſuimus. Enimuero de grecis lr̄is facilior: ꝓniorq̃ ſn̄ia. Quis. n. tā hiſpida aure: quis tā ii-
micꝰ veritati: q ſi pauca mō: peneq̃ ēt tumłtuaria gręca verba: ſparſim adhuc vł ī epiſtolis ipi
us olfaciat: quicq̄ ſe dicat vnq̄ magis aut elegās: aut atticū: tota quoq̃ gręcia repperiſſe: ſic vt
iure Poſſidoniū: doctiſſimū illū hoīem deterruerit a ſcribēdo: iure græcā nationē gręco de rebꝰ
ſuis cōmētario cōturbauerit: ī quo ſe ait libro totū Iſocratis myrhothecion: atq̃ omneis eiꝰ di-
ſcipuloꝝ arculas: tū nō nihil ēt Ariſtotelea pigmēta cōſūpſiſſe. Qua mihi videt̃ fiducia: nō mi
nus aliq̄n gręcę: q̄ latinę linguę veluti pomœriū ꝓtuliſſe. Sit argumēto vel illđ (vt vno īterim
cōtenti exēplo ſimus) q̄d innocētię vocabulū: negat habere apđ gręcos vſitatū nomē: ſed ha-
bere ait poſſe tamen ευλαβειαν. Tum caſtigat interdum quoq̃: ceu ſegnitiam quorundam a-
pud illos vocabulorum: ſicuti cum velle eos: ait quidem diſtinguere. ſed parum valere verbo:
quod vel ī illis ꝓbant: quę ſunt melancholia: & furor: vel item in eo q̄d πονον pro labore confu
ſius illi: & dolore pariter accipiūt: tum melius aliquid nos dicere indicat: q̄ illos: vt conuiuium
vt alia: multoq̃ melius quędam notata eſſe verbis latinis: q̄ gręcis: quod & ſignificat multis lo
cis reperiri: ſed & carere hos ipos nomine rei cuiuſpiam: quā maxime habeant familiarem: non
diſſimulat. Nec vllus eorum tamen quamlibet inquirendo ſe torſerit: inepti reperire adhuc: aut
excogitare vocabulum potuit. Iam vero nōne Apollonius quoq̃ ille Molo. Rhetorum oīm
ſui temporis celeberrimꝰ: audita ſemel gręca. M. Tullij: ſed & extēporali oratione: defixus diu
ſtetiſſe: ac deniq̃ ita mirabundus pronuntiaſſe dicitur? Ego vero te quidem Cicero: cum laudo
tum admiror: ſed me gręcorum fortunę miſeret: tędetq̃: quod humanitatis: & eloquentię deco-
ra: quę ſola nobis reliqua feceramus: ea quoq̃ per te: (quātum intelligo) Romanis arrogantur.
Enimuero hoc illius iudicium non latinus: non ineptus aliquis: ſed Plutarchus ipe græco vir
ingenio: romana grauitate in literis retulit: Ergo ad hunc ſane modum: de ſcientia ipſius: deq̃
gręcę linguę peritia: teſtatum nobis veteres reliquerunt. Age vero nunc Endelechiam quoq̃
iſtam penſitemus: feram Ciceronis calumniatricem. Vtrum ne iſtic igitur repræhenditur: ꝙ
Ariſtotelem dixerit adhibuiſſe Cicero quintam quandam pręter elementa naturam: & ſic ipm
animum nouo nomine: appellauiſſe? Q̄d & Alexander Aphrodiſieus peripateticorum om-
nium: etiam ab Auerroe laudatiſſimus: in egregie ſubtilibus illis naturalium quęſtionum libris
oſtendit: quos a ſe lectos diuus Hieronymus gloriatur: & Porphyrius in commentario q̄d in
Ariſtotelis decem genera per interrogationes edidit: & reſponſiones: & Themiſtius ſuper hos
in paraphraſi de anima ſecunda: & Simplicius: vbi Ariſtoteleum paris argumenti volumen ī-
terpretatur. & Quintilianus Ariſtides: in tertio de muſica: & poſtremo in epiſtola quadam ſua
diuus Ambroſius (vt alios interim pręteream us) vnanimiter prope ſignificauerunt. Quare q̄ de
hoc vtiq̃: ne in verbis quidem Ariſtotelis ipſis: vlla dubitatio eſt. An illud potius culpatur:
quod endelechię vocabulum: nec ſuis literis notauerit: & alium q̄ Ariſtoteles intellectum (ſi-
cuti ſupra) diximꝰ: accommodauerit? Principio igitur quęro ego ab iſtis: quo nam maxime ar
gumento entelechiam potius q̄ endelechian ſcriptum collegerint ab Ariſtotele? Tā enim ver
bum nouum hoc: q̄ illud: nec minus altero ſignificari animus: q̄ altero poteſt: nec Ariſtote-
les ipſe perfectionem potius: q̄ motionem illam indicari continuam noua voce pronuntiat.
Crediderint ita ſane: Porphyrius: Themiſtius: Simplicius: aut ſiqui compares. Quę autem tā
dem inuidia eſt: etiam Ciceronem: aliter q̄ poſteriores opinatum: ſi ſtare ipſe ſic quoq̃: tueriq̃

Digitized by Google

gradum & bene fortiter poteſt? Nā ſi vtra lectio verior: ea quam Cicero agnoſcit: an quę apud poſteros obtinuit: in īcerto adhuc eſt. Etenim libri omnes Ariſtotelei: qui tam grādi nunc quidem auctoritate pollent: interpolati: pleniq; multis erroribus olim ſunt editi: ſi fidem Straboni accommodamus: auctori nō malo. Siquidē Neleus ille Scepſius. Coriſci filius: & Ariſtotelis: Theophraſtiq;: non ſolū auditor: ſed & bibliothecę ſucceſſor: & hęres: libros vtriuſq; philoſophi Scepſin: hoc eſt in ſuam patriam cōportaſſe vniuerſos phibet. Hiq; dein a poſteris ipſius: metuētib⁹ videlicet attalicos reges: librorū iſtiuſmodi ſtudioſiſſimos: infoſſi terrę: negligēterq; habiti diu: tandem aliquando ab Apellicone Teio: magna empti mercede dicūtur: ſed carie: ſituq;(quod neceſſe fuit) multis exeſi: & labefacti locis: quos tamē īcōſultius ſupplere Apellicon ipſe librorum: q̄ philoſophię ſtudioſior: & ꝑ arbitrio (queēadmodū quidē putabat) emendare auſus: plurimis temerauit erroribus. Hi tamen aduſq; Sullę tempora (ſicuti Plutarch⁹ memorat) athenis deliteſcebāt. Nā pipatetici veteres: ordinarijs iſtis: quibus oīs inſtruitur philoſophia carentes: paucos modo: quos vocant exotericos habuerunt: ecq; poſteriores exquiſitius philoſophari: qđ Ariſtotelis volumina: q̄ q̄ alicubi contaminata puolutabāt. Quippe. L. Sulla bibliothecā Apelliconis iſtā repertā Athenis: Romā primus tranſtulit: tū grammatic⁹ Tyiannion & ei pene Suppar Andronicus Rhodius: is q libros etiam pi hermenias negat eſſe Ariſtotelis: magna copia libros eius philoſophi: tabulis ēt neſcio quibus editis inuulgarunt. Quocirca nihil eſt: quod iā dubitemus: quin de ſinceritate primęua lectionis iſtius: p̄ſertim tantillo diſcrimine: vel libera ſit in vtranq; partem ſuſpitio: vel (ſi alterutri accedendum) tutius Ciceronem ſit pręferri: longe priorem q̄ Alexander eſt: primus ex illa cohorte: quā diximus. Ariſtotelis enarrator: quem Seueri floruiſſe temporibus: vel ipſius de fato ſignificat opus: ęqualēq; ꝑpemodum: ſeu paulo credo maiuſculū: ſūmis illis academicis Origene: & Plotino. Quid autem ꝑhibet: quominus Cicero ip̄e videre matricem quoq; librorum Ariſtotelis: qui fuerint ipſius ętate publicati: ſi non incorruptā: certe (ſicuti diximus) conſcribellatam potuerit? Tū & conſulto factum ab homine doctiſſimo crediderim: vt libero pectoris muro ſeptus: eam nouo huic Ariſtotelis vocabulo interpretationem: iure accommodare ſit auſus: quę cum Platonis in Phędro ſententia: ſuper animæ motu ſempiterno: atq; (vt Varro inquit) Dio conſentiret: de qua ipſe quoq; vel in Tuſculanis quęſtionibus: vel in ſexto reipubli. volumine: commeminerit: Quando & Philoponus in Ariſtotelis vita: & ſimplicius in commentarijs de anima: & in extremo pi hermenias libro Boetius ip̄e: germanas eſſe. & cōpares vtriuſq; philoſophi ſententias aſſeuerant: etiamq; libros ſeptem compoſuiſſe Porphyrius traditur: quibus hoc maxime argumentum colligeretur: eandem Platonis eſſe prorſus: & Ariſtotelis hęreſin: quod & Picus hic Mirandula meus in quadam ſuarū diſputationū pręfatione tractauit: & vero verius eſſe: copioſiſſimo ope (credo) pulcherrimoq; puince: (niſi me tamen guſtus fefellit) qđ de Platonis hac ip̄a: quam dicimus: & Ariſtotelis cōcordia: noctes: atq; dies molitur: & cudit. Ita nō modo: non erraſſe in vocabulo iſto noſter Cicero: ſed vel eruditius aliquando: q̄ cæteri: vel ad ſuam ſectam ſcripſiſſe: accommodatius intelligetur: vt qđ de clariſſimi viri doctrina: tam idonei: q̄ ſuperius oſtendimus auctores ſpoponderunt: etiam ip̄emet: in quo p̄cipue diuerticulo calūniā patit: largiſſime cumulatiſſimeq; p̄ſtiterit. Nec aūt nouū Ciceroni: aut inuſitatū: calumniam pati a grecis. quando etiam Dydimus ſex libros aduerſus eūdem cōpoſuit. Syllographos imitatus maledictos ſcriptores: qui tamen libri iudicio doctarū aurium ſunt improbati. Sic aduerſus generoſiſſimum leonē: ꝓcul deſpectis vocib⁹ etiā q̄dā ſępe lucernarij canes baubantur.

¶ Caput. ij.

Quę ſint crepidę apud Catullum carpatinę: quod probe ſcriptum vocabulum: ꝑperam mutatur.

Valerius Catullus in epigrammate quodam ſic ait.

Iſta tamen lingua: ſi vſus veniat tibi: poſſis
Culos & crepidas linguere carpatinas.

Quęſitū vero a multis: explicatū adhuc a nemine: quæ ſint carpatinæ: ſeu carbatinę crepidę. Nam vtrunq; recte: ſed item carbaſinę dicitur. Quidā autem plani: & tenebriones in literis: vetere expuncto vocabulo: neſcio quas ſupponunt: aut cercopythas: aut coprotinas ex hara ꝑductas: nō ſchola: vocabula nuda: noīa caſſa: & nihili voces. Nos de gręco īſtrumēto: q̄ſi de cella ꝑma: nō deſpicabilis: nec abrogādę fidei: ꝓferem⁹ auctoritates: qb⁹ & lectio p̄ſtruatur incolumis & īterp̄tamēti nubilū diſcutiat. Iā primū igit: Iuli⁹ ip̄e pollux libro nono ad cōmodū Ceſarē: carbatīas eē ait ruſticū calciamētū: ſic a Carib⁹ appellatū. Ariſtoteles vero ī ſcđo de aīaliū hiſtoria: camelos calceari carbatinis ſcribit: ne ſc; ī exercitu: lōgiore itinere fatiſcāt. S; & q̄tuor extāt gręce nimis q̄ libelli elegātes poemonicō titulo: quoꝝ ī ſcđo ſenex q̄dā cū pera: & calceis carbatinis ītroducit: & Lucian⁹ ī dialogo: q̄ vł Alexāder: vel Pſeudomātis īſcribit: ora

tores quoſpiã paphlagonia carbatinis calceatos ait. Deniq; ẽt Xenophõ Socraticus anabaſe=
os tertio. Cũ defeciſſent inquit: veteres calcei carbatinas habebãt ex recẽtib⁹ corijs bubulis cõ=
fectas: quẽ etiam locum: diſſimulato tamen auctore: Suidas adducit. Quin ĩterpres quiſpiam
Xenophõtis eiuſdẽ: carbatinas eſſe addit: barbaricum calciamentum.

❡ Caput. iij.

Quibus verbis Horatius camelopardalin ſignificauerit: queq; ſit eius animantis facies qui=
buſq; etiam nominibus cenſeatur: & quo primum tempore viſa in Italia.

HOratius in epiſtola ad Auguſtũ. Diuerſum inquit confuſa genus panthera Camelo.
Nos olim iam publica prelectione dictauim⁹ videri eum de Camelopardali: quę vul=
go Girafa dicitur: ſentire. Quã ei vocam⁹ pãtherã: gręci pardalin. Et hãc a rege dein
ipo ęgypti qui Sultanus vocat: inter munera alia dono miſſã Laũrẽtio Medici vidi=
mus: nõ tam meo: q̃ igenio⁊ oĩm: virtutumq; patrono. Tantum mirati ſumus habere ipſã cor
nicula: q̄ q̃ mas erat: qm̃ de his nihil hactenus in veteribus memorijs legebam⁹. Cęte⁊ gręcus
Heliodorus non dilutæ ſcriptor auctoritatis: libro æthiopicon decimo: in hanc ferme ſenten=
tiam de ea meminit: cum ſcilicet Hydapſæ regi æthiopum dono datam ab Auxomitarum
legatis fabulatur. Poſtremo inquit acceſſere etiam Auxomitarum legati: non vectigales il=
li quidem: ſed amici: & fœdere iuncti: qui beniuolentiam rebus proſpere geſtis indicantes: cum
alia & ipſi munera obtulerunt: tum in primis animantem quampiam inuſitata ſpecie: naturaq;
cuius ad magnitudinem chameli proceritas. Color: pelliſq; pantheræ: maculis veluti floren=
tibus variegata. Poſtremæ infra aluum partes: humi ſubſidebant: ſicuti in leonibus videmus.
Humeri: pedeſq; priores: atq; item pectus: præter cæterorum membrorum rationem proce=
ra. Tenuis ceruix: & quæ de reliqua corporis mole: in olorinũ collũ ſe tenderet. Chamelo caput
ſimile. Maior ipſa pene duplo: q̃ libyſſę Struthi: ſubſcriptoſq; velut oculos: torue motans con
niuebat. Inceſſus autem: lõge animantium cęterarum terreſtrium: vt aquatilium diſſimilis: ne=
q; enim viciſſatim crura ſimul. ſed dextra pariter: dein ſiniſtra vtraq; agitabat. Cumq; his ſu=
ſpenſa proferebat latera: tractu: motuq; tam facili vt eam quo vellet: tenui capiſtro vertici deuĩ
cto: veluti fortiſſimo vinculo: magiſter perduceret. Hęc vt eſt conſpecta animans: omnem cõ=
tinuo multitudinem obſtupefecit: ſpecieſq; nomen inuenit ex ijs: quę præcipua in corpore: ſic
vt ex tẽpore eã populus chamelopardalin appellaret. Hactenus Heliodorus. Dion vero gręc⁹
& ipſe auctor: in tertio quadrageſimoq; romanę hiſtorię libro: de Cęſare narrans: ita ferme ſcri
bit. Charmelopardali vero primus ipſe Romam adduxit: & populo oſtendit. Id animal cęte=
ra chamelus: crura autem inęqualia habet: poſteriora prioribus magis breuia: vt a clunib⁹ attol
li ſenſim: quaſi aſcendenti ſimile incipiat: corpuſq; reliquum: ſublime admodum cruribus prio
ribus ſuſtentatur: ſed ceruix ĩ altitudinem pene peculiarem ſe tollit. Colore ipſa maculoſo: ceu
panthera. quo fit vt amborum promiſcuo vocabulo cenſeatur. Plini⁹ vero de chamelis tractãs
hoc quoq; addit. Harum aliqua ſimilitudo in duo trãſfertur animalia. Nabun ęthiopes vocãt:
collo ſimilẽ equo: pedibus: & cruribus boui: chamelo capite: maculis albis: rutilum colorem di
ſtiguẽtib⁹. Vñ appellata Chamelopardalis: dictatoris Cęſaris circẽſib⁹ ludis: primũ viſa romę.
Ex eo ſubiñ cernit aſpectu: magis q̃ feritate cõſpicua: q̃re ẽt ouis ferę nomẽ iueĩt. Cõſimilia fer
me huic ẽt Solin⁹ ꝓdidit quo loco de ęthiopib⁹: Sed & M. Varro ĩ libro de lĩgua laĩa ad Cicero
nẽ Chamel⁹ ĩqt ſuo noĩe ſyriaco ĩ latinũ venit: vt Alexãdrea Chamelopardalis: nup adducta:
q̃ erat figura vt chamelus: maculis vt panthera. Riſi etiã nuper: quia verbum ex Varrone dimi
diatum pardalis tantum: neſcio quis grammaticus in lexicon rettulerat ſuum. q̃d per ordinem
literarum compoſitum circunfertur. Centum autem Gordiani principis ludis exhibitas: au=
thore Capitolino feras oues accepimus

❡ Caput. iiij.

Q̃ multa poetarum interpretibus legenda: quodq; ſatyram Perſius de Alcibiade
Platonis effinxit.

QVi poetarum interpretationem ſuſcipit: eum nõ ſolum (q̃d dicitur) ad Ariſtophanis
lucernam: ſed etiam ad Cleanthis oportet lucubraſſe. Nec proſpiciendę autem philo
ſophorum modo familię: ſed & iureconſultorum: & medicorum item: & dialectico⁊
& quicunq; doctrinę illũ orbem faciunt: q̃ vocamus encyclia: ſed & philologo⁊ quo
q; oĩm. Nec ꝓſpiciẽdę tm̃: verum introſpiciẽdę magis: neq; (quod dr̃) ab limĩe: ac veſtibulo ſa
lutãdę: ſed arceſſendę poti⁹ ĩ penetralia: & in intimã familiaritatẽ: ſi rẽ iuuare latinã ſtudemus &
inſcitiã cottidie ĩualeſcẽtẽ ꝓfligare alio q̃ ſemidocta ſedulitas: cũ magna ſui pſuaſiõe: detrimẽ=
to nõ vſui. Pꝛima tm̃: ĩ phĩo⁊ maxĩe opib⁹ ĩueĩas: q̃ ſint ĩ poeta⁊ nro⁊ libros aſcita q̃le videlʒ
q̃d ẽt annos abhic aliquot Perſiũ publice poetã enarrantes indicabamus. Satyrã ipſius quin
tam: cuius eſt initium. Rem populi tractas: ad Platonici dialogi: qui primus Alcibiades vo=

Digitized by Google

catur exēplar: veluti deliniatā: ſic vt non ea ſolū: q̄ de iuſto: atq̄ ĩiuſto: deq̄ ſui cuiq̄ notitia: Socrates inibi cū Alcibiade agit: delibaſſe ex eo prudēter: ſed locos etiā quoſpiā: ſi nō magni momēti: certe Veneris tn̄ pleniſſimos: & leporis duxiſſe indidē Perſius intelligat. Quod genus & illa. Dic hoc magni pupille pericli: qm̄ Socrates quoq̄ oñdit: omnium maximū viſum Alcibiadi: q̄ ipſi relictus a patre tutor Xantippi filius Pericles. Sic item. Dinomaches ego ſum. Ductū ex eo: quod apud Platonē ſic eſt. ω φιλε παι κλειριου και Δειvομαχησ. Cōſimiliter quod ait ibidē. Tecū habita: nōne dialogi eiuſdē puidiſſe videt̃ volūtatē? Siquidem (quod Proclus enarrator affirmat) nihil hic aliud Plato: q̄ lr̃am delphicā reſpexit: monentē: ſe quiſq̄ vt noſcit. Quod & Picus Mirādula: noſter amor: in heptaplo ſua: quā mox editur⁹: de ſeptiformi ſex dierū geneſeos enarratione: pulcherrime tetigit. Hęc igit̃ inueniſſe aliquādo: vel inuicē etiā cōtuliſſe: non emolumētū mō ſtudioſis: ſed & voluptatē peperit: minime vulgarem.

Caput. v.

Qui ſit apud Lucretiū Durateus equus: q̄q̄ legēdū apud Valerium Flaccum: non quidem Nox dorica: ſed durica: vel duria potius in libro argonauticon ſecundo.

LVcretius in primo de rerū natura: nec cū Durateus troianis pergama partu Inflāmaſſet equus nocturno graiugenaȝ. Durateū vocauit equū illū troianū ab Epeo fabricatū: perite ſimul: & eleganter: quę gręca vox: & poetica ligneū ſignificat: & ſane Durateon vocat hūc etiā Homer⁹ equum libro octauo Odyſſeę ſic inquiens. αλλαγε δημεταβηθι και ιπ̄πουκοσ μορ αεισορ δουρατεου: τορ επειοσ εποιησ ευσυναθηνη. Et item paulo poſt. δουρατεου ιπ̄πορ οθεια τοπαρτεσ αρισηεοι. vulgo q̄ eūdē non durateō: ſed durion cōmuniore lingua: ſicuti etiā poeta Ariſtophanes. At enim opici hoies: dictionē ſibi incognitam expūgere: p̄q̄ illo: qd̄ ē Durate⁹ reponere nugamēta q̄piā: vel dura tuēs: vel dura tenēs occepunt Id ne attētare amplius audeāt: viſus mihi ſū facturus operęp̄tiū: ſi de iſto quoq̄ nō nihil Miſcellaneis inſeruiſſem. Sed & codicē p̄xime nobis argonauticō Valerij Flacci pueterem. Taddæus vgoletus pmenſis Matthię Pannonioȝ ſapientiſſimi: & inuictiſſimi regis aulicus: homo literatiſſimus oſtendit: e quo fluxiſſe opinor & cęteros: qui ſunt in manibus cuius in ſecundo ſic eſt. Manet immotis nox durica fatis: non vt vulgo legitur dorica. Quę certo aut vera: & emendata lectio: aut (quod ſuſpicor magis) verę p̄xima: vt quod & viſus: & vocalitas pſuadet: nox duria ſit apud illum: qua ſcilicet: incluſos vtero danaos: equus ille durius: hoc eſt idem qui durateus: patefactus ad auras reddiderit. Neq̄ autem diphthōgus impediat. Quam enim δουρεοσ gręce: tam & δουριοσ.

Caput. vi.

Quo intellectu Catullianus paſſer accipiendus: locuſq̄ etiam apud Martialem indicatus.

PAſſer ille Catullian⁹ allegoricos: vt arbitror: obſceniorem quempiam celat itellectū quem ſalua verecundia: nequimus enuntiare. Quod vt credam: Martialis epigrammate illo pſuadet: cuius hi ſunt extremi verſiculi.

Da mi baſia: ſed Catulliana.
Quę ſi tot fuerint: quot ille dixit.
Donabo tibi paſſerem Catulli.

Nimis em̄ foret inſubid⁹ poeta (qd̄ nefas credere) ſi Catulli paſſerē deniq̄: ac non aliud quippiā quod ſuſpicor: magis donaturū ſe puero poſt oſcula diceret. Hoc quid ſit: equidē p̄ ſtili pudore: ſuę cuiuſq̄ coniecturę: de paſſeris natiua ſalacitate relinquo.

Caput. vij.

Pathicos hoies Iuuenalē innuere: q̄ digito ſcalpāt vno caput idq̄ de Calui poetę verſiculis.

QVi digito ſcalpūt vno caput. Sane mollē viȝ ex eo ſignificari apd̄ Iuuenalē in ſatyra nona nemini dubiū: ſed & Pōpeiū: ſic a Clodio notatū: Plutarch⁹ idicat: in Pōpeij vita: vt illd̄ iteri omittā: qd̄ i libello quoq̄ eo: notā hāc Pōpeij attigit: cui titul⁹ ē. Quo pacto fiat: vt inimici quoq̄ pſint. Qui & Ammianus Marcellin⁹ hiſtorię libro. xvij. Pōpeij obtrectatores ait ēt hoc ĩ eo ludibrioſū: & irritū obſeruaſſe: q̄ genuino quodā more caput digito vno ſcalpebat. Cęteȝ nōtā mollis ex his verbis: q̄ plane pathic⁹: & drauc⁹ aliq̄s deſignatur. Quod genus homines: in ſatyra vniuerſa Iuuenalis inſectatur. Alioqui languidus oppugnator: & lenuncidus: vel potius (vt ita dixerim) Ficulneus poeta fit iſte: ſi iam quaſi in molles feratur: hactenus in pathicos inuectus. Alludit enim ſicuti mihi videtur: ad Calui poetę verſiculos in Pompeium: de quis ita eſt apud Senecam in libris oratorum: & rhetorum. Carmina quoq̄ inquit eius: q̄uis iocoſa ſint: plena ſunt ingentis animi: dicit de Pompeio. Digito caput vno ſcalpit: quo credas hunc ſibi velle virum. Hucuſq̄ Seneca de Caluo. Quare cum poeta Iuuenalis indicare conaretur confluere Romam pathicos omneis: hoc eſt eos qui ſibi virum

Digitized by Google

vellent:feſtiue id innuit ex particula Calui verſiculorum:tum quidem(vt eſt veriſimile) notiſ
ſimorum:per quam conſequentia noſcitarentur. Deq; his item ſupradictis Calui verſiculis:ſē
tire Porcium latronem declamatione quadam apud eundem Senecam:arbitror:qui ita dicat.
In Cn. Pompeium:terra mariq; victorem:fuit qui carmen cōponeret(vt ait)digito caput ſcal
pentem. Fuit aliquis qui licentia carminis tres auratos currꝰ cōtēneret:Hæc Porciꝰ latro. Quo
niam autem liber hic Senecę:quem adducimus rariſſimus adhuc inuentu:propterea quaſi no-
uum dignati ſumus hunc locum noſtris commentationibus: ne quis expoſita nimis forſitan
&'proculcata: velutiq; in medio iacentia putet retuliſſe.

Caput. viij.

Cur errantium ſiderum vocabula:diebus tributa: rationeſq; inibi ordinis
eorum:ſcitu:relatuq; iucundæ.

Nomina iſta dierū:de ſtellarum errantium vocabulis appellata:quā habeant: aut origi
nem:aut rationē:nuſq̃ ſane alibi:me legere :q̃ apud hiſtoricum Dionem memini. Cu
ius ex libro ſeptimo:atq; trigeſimo ſic verba poſſumus interpretari. Nam quod his
ſeptem ſtellis:qui planetes vocantur:dies aſſignari:receptum eſt.inuentum quidem
putatur ęgyptioꝝ. Sed in omnes tamen homines haud ita pridem:(vt ſic dixerim)vulgari cę
ptum. Cęterum gręci veteres:(q̃tū equidem ſciam)nullo prorſus eam rem pacto cognitam ha
buerunt. Quoniam vero:cum nationibus alijs:tum Romanis vel maxime:ſic mos peruulga
tus hic eſt:vt quaſi iam patrius videatur pauca ſuper ijs ediſſeram:& quo pacto : qua ve cauſa
ſic ordinentur:exponam. Duplex igitur audita mihi ratio eſt :vtraq; ſane haud intellectu diffi
cilis:ſed vt ambæ tamen inſpectionem contineant. Nam ſiquis harmoniam:quę diateſſaron
appellatur:qua vna vis vniuerſa muſicę totius contineri creditur:ad ſtellas has :quibus omis
cęli ornatus diſtinguitur:eodem quo ferūtur ordine:retulerit: Atq; ab orbe illo ſupmo:qui Sa
turno tribuitur .incipiens:omiſſis duobus ſequentibus: quarti deniq; dominū nuncupauerit:
ac dein duos item alios tranſiliēs:ſeptimum adiecerit:eodemq; modo progrediēs:pręſides il-
lorum deos ſubinde in orbē recēſuerit:atq; ita dies adnumerauerit:dephendet oēs ratione qua
dam muſica:cum cęleſti illa diſtinctione:ornatuq; congruere. Cęterum hęc vna eſt: quę fertur
ratio. Altera vero eiuſmodi. Si diei:noctiſq; horas a prima ſtatim cęperis numerare:ſicut eam
Saturno:dein ſequentem Ioui:tertiam Marti:quartam Soli:quintam Veneri: ſextam Mercu-
rio:ſeptimam Lunę tribuas:per eam ſcilicet orbium ſeriem:quę ab ęgyptijs traditur: atq; item
denuo facias:donec horas quattuor:& viginti pertranſeas:inuenies primam ſequentis diei ho
ram: Soli cohærentem. Tum hoc idem in quattuor illis & viginti horis cadē qua prius ratio-
ne:ſi facias: Lunę primā tertij diei horā cōciliabis. Qđ ſi ſubinde hoc ipm in cæteris obſerua-
bis:cōgruētē plane deū:ſibi dies quęlibet aſciuerit. Hęc Diō:feſtiua nimis:& arguta(ni fallor).
Sed qm̄ vulgo nūc ſabbatum:dieſq; dominicus:vetꝰ amiſere nomē:cū cęteri ēt nūc retineāt:
ſcire ſtudioſos conuenit:& hunc Saturni:& illū Solis appellatū. Nā de Solis die (quātū eq dē
nunc recordor)etiā Sozomenus gręcus hiſtoricꝰ:etiā quę diuus Hieronymus:de Saturni autē
vel hic ipe Diō libro eodē:vel Frontinꝰ ī ſtrategematis:vel itē poeta elegiaꝝ Tibullus:vel po
ſtremo etiā Tertullianꝰ in apologetico:& Gaudētius in ſermonibus cōmeminerīt. Sed & Fau
ſtus Mileuitanꝰ Manichęoꝝ ꝓpugnator ille maximꝰ:ita īqt. Placet ſuſcipe ſabbatoꝝ ociū: &
ſaturniacis manꝰ īſertare catenis. Nec illđ omiſerī:mulra dieꝝ iſtoꝝ noīa:ī q̄ nūca xpiāis vſur
pantur:auctore Conſtantino principe:ſicut in illiꝰ gręca laudatione meminit Nicephorus.

Caput. ix.

Quid ī lrīs Domitio:& q̄tenꝰ credēdū:deq; illiꝰ euidēti:pudēdoq; errore ſup voce Attegias.

Dirue Mauroꝝ Attegias. Hoc Iuuenalis hemiſtichion de ſatyra quartadecima: q̄ aut
erudite:aut fideliter:aut etiam perſpicaciter enarret Domitius:age iam (ſi vacat) in-
ſpiciamus. Sed pauca de homine prius:ſiquis hęc etiā fortaſſe. Domitius igitur Cal-
derinus Veronēſis:qui decē abhinc annos vita functus : vir fuit acris ingenii: multe
q; in lrīs induſtrię:latinę linguę diligentiſſimus: gręce nō incurioſus. Non proſam condere ab
ſurdus. non carmen. Nimium ſui tamen(quod opera ipſius teſtantur)admirator: ac pro ſentē
tia cui ſemel adheſerat:etiam contra verum contumax:& refractarius. Tum ob id in ſcribēdo
quoq; iactantior atq; oīm prę ſe contemptor:omnium q̄ minima occaſiuncula cauillator: & ſi
ne diſcrimine vellicator. Itaq; etiā ſimultates cum doctiſſimorum hominum nimio plures ex
ercuerūt:odioq; apud eos:neutiq̄ obſcuro laborauit:auctoritatis vulgo tam magnę fuit: vt ro
mæ īter profeſſores:iuuenis adhuc:primam ſibi celebritatem vīdicauerit. Cuius tuendę: ac reti
nēdę grā:factū cōpluries putamꝰ:vt ī ſuis opibꝰ frōtē pfricuerit:& p ęqua:p iniqua famā captās
parum ex fide quępiam rettulerit:nonnulla etiam male ſolers:& pręſtigioſus:ſpeciem quidem
primorē veri habentia:magno credentiū diſpendio:ſententijs ignorabilibꝰ īplicuerit:& pulue

Digitized by Google

rem(quod aiũt)oculis offuderit:aut ſicubi maior difficultas:nec abſiſtẽs:nec cõgrediẽs:ſpem
lectoris eluſerit. Ita dũ neſcire ſe nihil ꝓbare contendit:ẽt Parthis aliquoties:& Cretenſibus mẽ
dacior inuenitur. Cuius exemplum ſecutis:alijs quoq; ĩ oẽs iam lr̃arũ articulos(vt verbis vtar
Varronis)hæc mali gangrena ſanguinolẽta ꝑmeauit:ꝓcidenda deletili ſtili parte certatim a do
ctis oĩbus:ne ad vitalia vſq; deſerpat. Sunt autem editi ab eo grammatici cõmentarij aliquot
vt in Martialem Iuuenalemq; poetas:quos & Medicibus meis:Laurentio:Iulianoq; fratribus
dedicauit:a quibus etiam muneribus eſt ampliſſimis honeſtatus. Sed in Statij ſiluulas:& in epi
ſtolam Sapphus:in Ibin quoq; Naſonis:edidit quępiã plena nimirũ bonę frugis:vbi non fu
cũ facit:& lectoris credulitatẽ ludificatur. Cæterũ Georgius Merula vir plane doct⁹ ac diligẽs
longeq; q̃ Domitius in ſcribendo cautior:& nunc primi fere nois nõ Remulo(qđ aiunt)ſed ve
lificatiõe plena inuectus:commentariorum illius in Martialem:permultis editis notis:licenti
am primus hominis:magno veluti paſſu gradiẽtem:prorſuſq; iam ferocientem compeſcuit.
Nos quoq; dein primę ſub flore iuuẽtę:non quidem vt ipſius libros plane de manibus excute
remus:ſed vt ſomniculoſam iuuentutem:velut in aurem vtranq; dormientem expergeface
remus:in ipo iã tum noſtrę profeſſionis tirocinio:ſic eundem leniter quandoq; quaſi q̃ parcen
te manu feriebamus:& nunc idem facturos prefamur:vtcunq; res feret:quo fides nobis:liber
taſq; conſtet. Neq; enim patiemur:quatenus vires ſuppetent:impunę illudi credulę iuuentuti:
& ſimplicia ingenia ſupplantari. Quoniam autem(vt eſt apud Plautũ)feliciter ſapit is:qui pe
riculo alieno ſapit:cauebimus ipſi quidẽ ꝓ virili ne quid in hos libros qđ non defẽdi queat au
ctoritatibus referamus. Quid autem ad ſummam de ipſo ſentiamus:ſi vitia virtutibus penſa
mus:& qua parte ingenij maxime ſtetit ęſtimemus:vel epigramma teſtetur noſtrum:quod in
ripa Benaci lacus ipſo Domitij natali ſolo:Baccius Vgolinus florẽtinus:atq; Angelus Maf
feus veronenſis:illius memorię ſtudioſi:nouennium ferme abhinc:incidendum ſaxo:curaue
runt:quod & hic adſcribam.

Aſta viator:puluerem vides ſacrum.
Quem vorticoſi vexat vnda Benaci.
Hoc mutat ipſum ſæpe Muſa libethron
Fontemq; Siſyphi:ac viretta Permeſſi.
Quippe hoc Domitius vagijt ſolo primum:
Ille:ille doctus:ille quem probe noſti.
Dictata dantem Romulę iuuentuti.
Mira cruentem ſenſa de penu vatum.
Abi viator:ſat tuis oculis debes.

Sed nimis multa fortaſſe de hoie:pauca ꝓſertim polliciti:quo deo tñ conſilio fecimus:vt offã
veluti quampiam grammaticis iſtis diobolariis:omnia quaſi per nebulam videntibus:obiice
remus:qui nihil omnino rectum putabũt:niſi quod ipſi deniq; tritum diu proculcatumq; de ſu
is illis profitentium commentariolis excerpſerunt. Ad attegias autem quod attinet:ipſi⁹ hęc
Domitij verba ſunt. Alij inquit accipiũt lingua maurorum attegias:mapalia ſignificare. Ego
potius intelligo:hoc ſignificare Mauritaniam ad extremam partem Libyę. Dionyſius.

Ad ſummam libyen habitant attegias vndas.
Alcidę qua ſunt ſtatuę Mauruſia plębes.

Hęc ille videns:vtiq; meliora:deteriora ſeqns:volebãq; ſane iſta credere:ſed rumor vera negat
eẽ. Dionyſiũ vero citat authorẽ Domiti⁹:q ſi vnq̃ vocabuli iſti⁹ mentionẽ feciſſe vllã reperiet
cedãetollãq; manũ iam tũ.meq; oĩm haberi vaniſſimũ nõ recuſabo. Sed vt omni remota veſſi
ca:rem putemus ipſã:nõ ſũt Dionyſij verſus hi:non ſunt. Verum Priſciani potius:quo libello
Dionyſiũ poetã de gręco interpretatur. Corrũpit eos aũt Domiti⁹:atq; deprauat. Nam quod
apud Priſcianũ fuit:ad thethyos vndas:priore ĩducta:interpolataq; ſcriptura:ꝓ eo ſuppoſuit
attegias vndas:neutiq̃(vt arbitror)factur⁹:ſi rationẽ carminis:aut ſi ſpacia:moraſq; ſyllaba
rũ cõſuluiſſet:cũ vocabulũ:quod eſt attegias:antepenultima porrecta ſyllaba:cõtra ipſius quẽ
interꝓtat̃ teſtioĩũ. Tũ poſtrema breui:cõtra oĩm poſuerit auctoritatẽ. Bñ qđ extat. Dionyſius
cui⁹ eſſe grecos illi⁹ argumẽti. Hos puto verſ⁹. Α λλχητοι πυματημμευ επιυ λωχιυαυε μοται.
Αγχουστηλαων μαυρουσι Δοσ εθνεα γαιησ. Lʒ aũt iã totũ:videbis ne minimã q̃dẽ ſuſpitionẽ
ſubeſſe attegearũ:apđ Dionyſiũ:videbis aliũ citari ꝓ alio:expũgi verã ſcripturã:ſupponi falſã
rõnẽ ſyllabarũ:vł carmĩs hẽri nullã. Et dubitabit aliqs ab ipo iã liberrĩe diſſẽtire:& refutare has
nugas:vł ſi ꝓiudicata pridẽ de hoĩs ĩgenio:doctrinaq; opinio:cãm faciat inuidioſiorẽ. Cęterũ
attegias ipi vł tabernacła:vł vmbracula vł(ſi hoc magis placet)mapalia ĩtelligim⁹:q̃ lia mau
ri colũt:q Numidę a Rõanis:vt hiſtorię ſcriptor Herodian⁹ ẽ auctor vocabulũ id Rufin⁹ vſur

pat in libro Ioſephi de bello iudaico ſeptimo: Cũ ad feſtũ inqt diẽ veniſſet: quo Attegias ĩ ho
norem dei: cõponi ab hoĩbus mos eſt. Nam quod latine Ruſinus componi attegias ait: id ip-
ſe author Ioſephus σκημοποιεισθαι dixerat grȩce.

De baptis: & cotytto: deq; cotyttijs tum apud Iuuenalem: & Horatium recta
indicata lectio enarratioq;. Ca. x.

CEcropiã ſoliti Baptȩ laſſare cocytõ. Hũc Iuuenalis verſũ Domiti⁹ expoſitur⁹: errati
cis (vt ita dixerĩ) ſuſpitiõib⁹ fibulã laxãs: ineptias hallucinat̃: & nugas meras: Baptas
eẽ inquiẽs Cereris ſacerdotes: Cocyton Cererẽ. nec arbitror hoc vnq̃ dixiſſet: ſi qđ in
hoĩe nõ pudoris dixerĩ: ſed ſẽſ⁹ oĩno veſtigiũ fuiſſet. Nos eñ tũc demũ credituri: cũ
quiſpiã ꝓferet̃: quo ſatis certo authore ſtet̃. Sed eſt hoc familiare huic: agã eñ iã liberi⁹: vt cum
nihil explicare poſſit: implicet: & quicquid obuium ſit arripiat: eoq; feratur diffidente conſcien
tia: quo deniq; ipſum impetus errabundȩ opinionis impellit. Nos antiquam comœdiam poe
tȩ Eupolidis: ĩnui ſuſpicamur: qđ veteꝝ excellẽs authoritas ꝑſuaſit. Etẽm de ea ſic Platonius
Grȩc⁹ author. vbi de comȩdiaꝝ differẽtijs agit. ισμεριγουμ τομ ευπολιμ επι τωι διδαξαι τουσ
βαπτασ αποπνιγεμτα εισ τημθαλατταμ υπεκεινωμ εισ ουσκαθηκε τουσ βαπτασ ſcim⁹ ĩgt Eu
polin qm̃ baptas fabulam docuerit ab iis ipſis in mare ſummerſum: contra quos Baptas emi
ſerat: Lucianus quoq; in ea oratione: quȩ inſcribitur ad ineruditum: multos emptitantẽ libros
in hanc ferme ſentẽtiam: Dic mihi inquit etiam ne Eſchinis orationem aduerſus Timarchum
legis: an vero illa omnia ſcis: & noſti ſingula: Ariſtophanem vero & Eupolin ſubiſti: Baptas
integram fabulam perlegiſti: Tum nihil ex his pertinere ad te putaſti: neq; ea cum agnoſceres
erubuiſti: Sed & Hepheſtion in Enchiridio de acatalectis agens: duos citat verſiculos ex Eu-
polidis Baptis Et ſuidas: vnum ex eiſdem in vocabulo: quod eſt Atrypheros. Iam primũ igi
tur cõſtare opinor Baptas comȩdiam fuiſſe veterem & mordacem poetȩ Eupolidis. Quod au
tem comœdiæ argumentum: quȩ materia: per ipſa quȩ nunc extant veſtigia ſagaciter indaga
bitur. Athenienſes igitur ea tempeſtate ſacra quædam religioneſq; peregrinas: nouoſq; deos
aſciuerant: quibus nocturnȩ peruigilationes eſſẽt inſtitutȩ magnorum dein flagitiorum cauſa
ſicuti Romȩ bacchanalia. Sed ĩter ſacra cȩtera: fuere etiã q̃ dicerent̃ cotyttia. Cõtra hȩc noctur
na cotyttia ſcripſiſſe Eupolin baptas putamus: ſed & alios comicos: interq; eos Ariſtopha-
nem quoq; videmus totum hoc genus peruigiliorum & peregrinitatis exagitaſſe. Sic vt Iuue
nalis: quȩ Romæ fierent contra ritum cerimoniarum non diſſimilia dicat ijs quȩ Baptȩ Athe
nis in nocturnis cotyttijs patrarent. Cicero in legibus ſic ait. Quid autem mihi diſpliceat ĩ no
cturnis poetȩ indicant comici: qua licentia Romȩ data: quidnam egiſſet ille qui in ſacrificium
cogitatam libidinem intulit: quo neq; impudẽtiam quidem oculorum adiici fas fuit Et mox
idem. Atq; omĩa nocturna, ne nos duriores forte videamur in media grȩcia Diagondas The-
banus lege perpetua ſuſtulit. Nouos vero deos & in his colẽdis nocturnas peruigilationes: ſic
Ariſtophanes facetiſſimus poeta veteris comœdiȩ vexat: vt apud eum Sabadius: & quidam
alij diri peregrini iudicati e ciuitate eiiciãtur. Apparet vtiq; de Cicerõis teſtimonio cum Ariſto
phanem: tum comicos alios veteres contra nouos deos contraq; nocturnas peruigilationes
aciem ſtili deſtrinxiſſe. cum vero ex ſuperioribus liqueat Baptas fuiſſe comœdiam qua turpia
& obſcœna caperentur: atq; hic de Baptis deq; nocturnis Athenienſium ſacris mentio quæ
nos cotyttia fuiſſe appellata declarabimus: quis non ĩtelligat iam baptas fuiſſe deniq; qua po
tiſſimum fabula talia vexarentur? Strabo autem in libro de geographia decimo: cotyttia ben
didiaq; ſacra fuiſſe apud Thracas narrat: ex quibus Orphica ſumpſerit originem: deamq; no-
minant Cotyn, cuius faciat Eſcylus mentionem, tum idem paulopoſt Athenienſes ait mul-
ta ex peregrinis ſacris accepiſſe ωστε και εκωμωδηθησαμ. inquit. Sed & inter cȩtera quȩ pere
grina ab ijs recepta ſacra commemorat: prima enumerat thracenſia. quȩ ſupra oſtendim⁹: co
tyttia bendidiaq; appellari. Liquet igitur cotyttia ab Athenienſibus ſacra externa coli ſolita,
liquet etiam vexata a comicis: Coniectura autem ducimur, vt cum de Baptis hic mẽtio, quam
ſcimus fuiſſe Eupolidis comœdiam: deq; ſacris Athenienſium nocturnis: in ea potiſſimum
id genus ſacra exagitarentur: Cȩterum deam quȩ talibus prȩeſſet ritibus peruigilijſq; Cotytto
vocatam putamus: a qua etiam recta ratiõe cotyttiorum eſt inclinata appellatio: quæ quoni-
am dea comœdijs veteribus defamatiſſima: ideo Syneſius in epiſtola quadam cuius princi-
piũ eſt οκαι του ρομαδουλοσ και την προαιρεσιν ad hunc plane modum narrat ερμημεν και ηρα
κλειτοισ παλαιστρασ εφοροισ ουδε κατα μικρου πρεπει κο. τυττοι δε και τοισ αλλοισ αττικοισ
κοινοισ αλοισ νεωκορει. Quibus verbis ſignificatur eum. de quo in epiſtola agat: nõ Mercurio cõ
gruere: non Herculi: palæſtrȩ ꝑſidibus. Sed eſſe cotyttus ȩditimum: cȩterorumq; apud atticos
deſpicatiſſimoꝝ. Quare cotytto legendũ nõ cocyton. ꝑſertim cũ ſyllabæ repugnet quãtitas

Digitized by Google

quæ ne tum quidem breuis: cum. c. alterum ſubtraxeris vt Domitius pſcribit inſcite ille quidẽ nimis (ſit vero venia) nimis inq̃ inſcite negligenterq; : qui non cogitauerit primam nominis ſyllabam: non poſitu modo cui dũtaxat occurrit: ſed natura quoq; productam. Quidã tamẽ hanc deam Cotyn maluere quam Cotytto: ſicuti Strabo ſupra. ſicuti alibi Sineſius idem his verbis. θαρρῶμ ἀπὸ φάμου τοῦ αὐδρὰ ἡμιγήρομ αὐτόχρημα θιασώτην τῆς κότυος. Audacter inquit pronuncia virum eum ſeminarem ſtatim ſodalẽq; Cotys: quem exponens locum Suidas Cotyn deam coli ait turpium pſidem. vnde inquit ſunt Cliſthenæ & Timarchi: & quicunq; lucri gratia formam colunt ad infandam libidinem ſicut effœminati & capillũ fingẽtes vniuerſi: ſed & alibi credo inuenient: quibus hæc adiuuentur viri docti: ſi doctrinæ ſtudium adhibuerint. Quin apud Oratium quoq; in Epodis ita legendum exiſtimamus. Inultus vt tu riſeris Cotyttia. Nõ vt plærìq; codices cocytia. Et in vetuſtiſſimo libro qui ſit Georgij Antonij veſpucij florentini græce latineq; docti hominis vocabulum id antepenultima ſyllaba t. retinet non c. veſtigium arbitror vnũ adhuc integrũ veræ integręq; lectiõis.

Sententia de Claudiano expoſita. relatu præq̃ lepidę fabellæ: Cum fabella altera non inſuauiore e græco itidem verſa ſuper Venere & roſa. Caput. xj.

Claudianus in libro de raptu proſerpinæ ſecundo de venere dea roſas purpureas colligente loquens ita inquit. Sic fata cruoris carpit ſigna ſui. Locus ſane videri obſcurus poterat niſi apđ Aphthoniũ ĩ progymnaſmatis rhetoricis expoſita fabella ſicp pemodum. Qui roſæ pulchritudinem demiratur: plagam veneris conſideret. Amabat Adonin dea: mars ipſam. Quodq; dea foret Adonidi: Veneri mars erat. Deus deam adamabat: deaq; hominem ſequebatur. par cupido: tametſi genus diſpar. Perimere adonin: mars zelotypus tendebat: finem putans amoris Adonidis necem: Ferit Adonĩ mars. Accurrit auxilio venus: feſtinans in roſas incidit: ac ſe ſpinis implicuit: Ita pedem perforat. q vulnere manarat cruor de ſe roſam colorauit. Sic roſa quę prius candida. quod tunc cernitur: facta. Attigimus ipſi quoq; fabellam hanc in ruſtico noſtra: verſiculo illo.

Idalio pudibunda ſinum roſa ſanguine tinguit. Sed & vniuerſam pulcherrie numeris vernaculis complexus: Mecœnas hic æui noſtri Laurẽtius Medices: vt in omni virtute: ſic etiam in poetica eminentiſſimus. Nõnus autem poeta mirificus libro primo & quadrageſimo. Dionyſiacum Martem ipm cum ab eo fuerit Adonis occiſus in aprum: ſemet vertiſſe fabulatur: ita de venere ſcribens. μούνην δὲ σύων οὐκ ἤσελε λεύσσειν τερπωλὴν ἀτέκμαρτις. ἐπεὶ σύος εἰκόμ μορφῆς ἄρης καρχαρόδωμ θαμ ἀτηφόρομ ἰοῦ ἰάλλων ζηλομανὴς ἤμελλεμ Ἀδώνιδι πότμομ ὑφαίνειμ. Negat his verſib⁹ Nõnus delectatã fuiſſe apris venerem / quoniã fore cognouerat vt apri figuram indueret aliquando Mars: ac præ zelotypia necaret Adonin. Roſam vero eſſe alioqui gratam veneri: nec ille tacet lepidiſſimus epigrãmatum vates: I fœlix roſa inquiẽs mollibuſq; fertis. Noſtri cinge comas Apollinaris. Quas tu nectere candidas: Sed oli: Sic te ſemp amet venus memento. Sed & Vergilius in elegidio quodam ſuo: cur autem non ſuum credamus quod omnium ſit elegantiſſimum: ſic ait. Sideris & floris eſt domĩa vna ven⁹. Cæterũ Libanius ille quoq; ſophiſta græcus: nec vlli atticiſtarum ſecũdus: ita quodam velut angulo ſuper argumento iſto: de roſa veneris luſitat. Quo inquit tempore iudicem deabus paſtorem fabula dedit male habebat Iunonem: male Mineruam quoq;: ceſtus ille veneris in quo amabilitas: in quo etiam Cupido eſt. Ita venturas prius in certamen negabant q̃ vbi a ſe venus medicamentum foret amolita. Sic enim cingulum illud appellabant. Atqui ne vos quidem venus aiebat. lænocinijs vacuæ. Tu diadema aureum crinibus: tu galeam ſimiliter auream geris vertice. Sed enim fucos iſtos habere per me vobis liceat. Liceat modo per vos ornatum cõptiſq; mihi alium aſciſcere cinguli vice. Sic morem deabus gerens ire ad Scamandrũ pergit lecturaflores: q̃ ſe pratum ſub ripa explicabat hęrbidum. Simul aquulę ipſæ blandę pſpicuęq; ſuberant: & ad lauandum illices. Lota ibi dea ſtatim / qua cauſa venerat ornatum quęrebat ſibi. Tũ neſcio qui mire ſuauis aſpirare odor viſus. Iam lilia iam violas legerat dea: cum tamen odor ille magis interim magiſq; blandiebatur. Pergit aurę flagrantia veſtigia ſubſequi. videt roſam viſamq; naribus admouet. & eſſe hanc ſuauiolentiæ illius matrem cognoſcit. Ibi flores aſpnata cæteros abijcit humi. Tantumq; roſis coronata recepit ſe ad idam denuo. Nec autem plus Veneri flos q̃ flori venus conciliare gratiam viſa. Adeoq; cõfeſtim Iuno. Mineruaq; victę / vt ne ipſæ quidẽ paſtoris expectarint calculum. Sed adcurrẽtes vtraq; ſertum crinibus detraxerint / floremq; deoſculatæ ipſum: ruſum Veneris capiti repoſuerint. Hactenus de roſa Libanius: cuius tamen linguæ græcanicis pictę coloribus nitidiſſimum tectorium / neſcio an ad vnguem noſtra iſta tumultuaria latinitas repręſentauerit.

Quomodo inuenta purpura: ſimul explicat⁹ Nonni loc⁹ gręci poetæ. Caput. xij.

QVo pacto inuenta ſit purpura: non alienum fuerit hic referre: vel vt græci poetæ Nōni locus intelligatur: vel vt fabella preq̄ lepida: latinis intacta: noſcatur. Eſt aũt apđ Pollucem libro de verbis idoneis ad Commodũ primo: in hanc ſententiam. Tyrij ferunt: inquit: captum amore Herculem Nymphæ cuiuſdã indigenę: cui nomen Tyro: ſeq̄baturq; eum. inquiunt: canis antiquo more: quo dominum canes vſq; etiam ad contionem comitabantur. Quare canis hic Herculeus: irreptantem ſcopulis purpuram conſpicatus peteſa caruncula. ſua ſibi labra: cruore puniceo infecit. Cum igitur ad puellam Hercules adijſſet: delectata illa inſueta tinctura: quam ceu florētem in eius canis labris aſpexiſſet: affirmauit: ſibi cũm illo poſthac nihil fore: niſi ad ſe veſtem afferret: etiam canis illius labris ſplendidiorē. Quocirca inuenta Hercules animante: collectoq; ſanguine: munus puellæ detulit: primus (vt Tyrij dictitant) auctor puniceę infecturę. Nos igitur in ruſtico noſtra: propter hoc ipſum deniq; concham diximus Herculeam: cum purpuream ſignificaremus. Porro autem Nonni poetæ verſiculi ſuper hac ipſa fabula: ſic in libro quadrageſimo Dionyſiacon: inueniuntur.

και τυφησ σκοπιαζε δε δευμεμα φαρεα κοχλω·
πορφυρεουσ σπιμθηρασ ακουτιζομτα θαλασσησ
ηχι κυωμ αλιεργοσ επαιγιαλοισιμ ερεπτωμ
ευδομυχου χαροπηοισι γεμμιασι θεσκελομ ιχθυμ
χιομεασ πορφυρε παρηιδασ εμδοθι κοχλου
χειλεα φοιμιξασ διερω πυρι ποτε μουμω
φαιδρομ αλι χλαιμωμ ερυθαιμετο φαροσ αμακτωμ.

Salutis augurium quod ſit: apud Suetonium. Caput. xiij.

SVetonius Tranquillus in Auguſto ſic ait. Nonnulla etiã ex antiquis cerimonijs paulatim abolita reſtituit: vt ſalutis augurium & cætera. Quod aũt foret ſalutis auguriũ video etiam a doctis aliquot ignorari. Nos eam rem libro ſeptimo: trigeſimoq; Dionis hiſtoriarum ad hanc ſententiam repperimus. Tum vero etiam ſalutis augurium: quod appellant: longo interuallo fecerunt. Eſt autem modus augurij quiſpiam: vt ſi deus permittat: ſalutem populo poſcant: quaſi ne ſalutem quidem a Dijs petere fas: ni prius hoc ipſum Dij cōceſſerint. Obſeruabatur autem dies vna quotannis: in qua nullus ad bellum ꝓficiſceretur exercitus: nemo ſe contra pararet: nemo pugnaret. Quocirca in aſſiduis periculis: maximeq; ciuilibus: neutiq̄ fiebat. Nam & arduum imprimis: puram rebus his omnibus: diem ſeruare: & ꝑq̄ abſurdum videri poterat: vltro ſeditionibus detrimenta ſibi ipſos incredibilia conciliare: cum & victis ea res futura eſſet: & item victoribus pernicioſa. Mox autem ſalutem a Dijs immortalibus petere. Cęterũ: tum fieri quidem auguriũ eiuſmodi potuit. Sed ne id quidem purum proceſſit: quoniam aduerſæ q̄piam aues deuolarunt: vnde augurium captum: aliaq; item ſigna inauſpicata apparuerũt. Idemq; etiam libro quīquageſimo ſcribit: ab Auguſto. pace: terra: mariq; parta Ianum cluſum: neq; non ſalutis augurium factum quod ante multis cauſis fuerat omiſſum. Caput. xiiij.

Naulia quę ſint in Ouidij artibus: atq; inibi de barbaris organorum appellationibus: quibus gręci noſtriq; vtantur. quodq; etiam Chaldęi græca interim: noſtraq; id genus vocabula non aſpernantur.

Diſce etiam duplici genialia naulia palma Vertere: conueniunt dulcibus ille modis.

NAulia diminutiuum puto: ſiue nablia ab illis: quę vel naula: vel nabla dicimus. Etenī b litteras & u. ferme pro eiſdem poſitas inuicem ſæpe veteribus monimentis adnotauimus. Suidas etiam nabla organi ſpecies ait: & idem alio loco. Pſalterium inquit organum eſt muſicum: quod naula etiam vocatur. Quin & Sophoclis verſum Plutarchus adducit. ου ναυλα κωχυτοισι μου λυρα φιλα libro eo quē ſuꝑ ει. delphico fecit ſed & Theodoretus in pſalmos de eo meminit: & Plutar. in libris ſympoſiacis. Ex quo nos in nutrice. Non quæ duplici geniale reſultant. Naula citata manu. Sunt autem multa organorum barbara nomia: ſicuti Strabo narrat libro decimo: inter quę nabla quoq; euumerãtur: hoc eſt pſalteria. Sed & illud obſeruaui nuper: apud Danielē ꝓphetam: ducente me ſcilicet ī receſſus illos: & ſacra ſtudiorũ ſuorũ penetralia Ioanne Pico Mirandula: gręca etiam q̄ videantur: latinaq; adeo iſtiuſmodi organorũ nomina: q̄ q̄ paulo corruptius a Chaldęis quoq; auctoribus vſurpari: vt carna ꝓ cornu: cathros ꝓ cithara: ſabecca ꝓ ſambuca. pſanterin ꝓ pſalterio: ſamphonia ꝓ ſymphonia. Quin Gallus Solomō: ordinarius apud hebræos enarrator ſacrarũ litterarum: Neuel ait eſſe hebraice: quod ibi pſanterin: id eſt pſalterium legatur. Conſtat autē litteris id nomen tribus ex quo etiam nauel in Eſaia legitur: & Amos: & gręca dein figura Naulon: a quo diminuti. ſit Nauliō hoc Ouidianũ. Siquidem nouicię iſtę ſunt notę: quibus hebręi nūc

Digitized by Google

pro vocalibus vtuntur:vt idem & comperit:& oſtendit Ioannes Picus Mirandula meus:vn⁹
omniũ prorſus ab omni parte beatiſſimus in opere ſingulari: atqꝫ admirando:quo pſalmos a
ſeptuaginta verſos:iſto notarum præcipue argumento :docet hebraicæ veritati reſpondere.
Ne iam inſultare iudæus aut obiicere poſſit: ea nos in templo ſingulis canere horis:quæ ne ip
ſi quidem ſatis verſa fideliter exiſtimemus. Deniqꝫ genialia cur dixerit Ouidius: facile noris
verba ipſa legens:de Scipionis Africani Aemyliani oratione:contra legem iudiciariã Corne
lii Gracci:quę poſita ſunt in Macrobii ſaturnalibus:eorũqꝫ principium ſic eſt. Docentur pręſti
gias inhoneſtas:cum cinædulis & ſambuca pſalterioqꝫ eunt in ludum hiſtrionum:diſcunt can
tare quæ maiores noſtri:ingenuis ꝓbro ducier voluerunt. Eunt inquã in ludũ ſaltatorium in-
ter cinædos:virgines:pueriqꝫ ingenui. Sic Scipio. Tũ Ambroſius quoqꝫ libro ipſo:de vtili-
tate ieiunij tertio:pſalteria docet adhiberi conuiuijs:vt libidines incitentur. Sed enĩ in comœ
dijs quoqꝫ crebra pſaltriarũ mentio. Porro vocabulum ipſum hebraicũ eſt :nam græce pſalte
riũ dicitur:latine laudatorium. Sicuti diuus Hieronymus ait in epiſtola ad Dardanum:docens
in clypei modũ quadrati eſſe formatũ chordarũ decem:q̃q̃ Romanus Emanuel hebraico cõ
mentario in pſalmos: vtriculariã putet eſſe fiſtulam Neuel:videlicet Etymon ſequutus:qđ ab
vtre deduci vocabulum illud apud hebræos videatur.

Qui fuerit auctor Sybaritidos de quo ouidius.deqꝫ Sybariticis libellis apud Martialẽ:luxuqꝫ
item cętero Sybaritarum. Caput.xv.

OVidius in epiſtola ad Auguſtum libro triſtium ſecundo:ſic inquit.
Nec qui compoſuit nuper Sybaritida fugit.
Quęritur ĩter literarũ ſtudioſos:qui nã ſitis:qui Sybaritida compoſuerit:qđ ve ipſi
us operis fuerit argumentum. Nos vtrũqꝫ apud lucianum depͤhendiſſe videmur:in
oratione quę eſt ad ineruditũ:qui multos emptitaret libros. In ea ſcriptũ eſt:ad hanc fere ſen-
tentiã. Dic mihi hoc quoqꝫ inquit. Si Baſſus ille ſophiſta veſter:aut tibicen Battal⁹:aut cinęd⁹
Hemitheon Sybarita:qui vobis mirificas cõſcripſit leges:quo pacto inſanire oporteat:& vel
le:& pati:ac facere illa:ſi horum quiſpiam nunc:leonis pellem circundatus: clauamqꝫ tenens
incedat:quid eum ne putes Herculem ſpectantibus viſum iri? Sed & Philo hebræ⁹ in vita ipſa
Moſe:Comœdias inquit:& ſybariticas nequitias cõponentes. Martialis quoqꝫ in libro duode
cimo epigrãmaton de ſybariticis libellis ita

Qui certant ſybariticis libellis.
Muſſeti Pathiciſſimos libellos.
Et tinctas ſale pruriente chartas
Inſtanti lege Ruffe:ſed puella
Sit tecum tua:ne Talaſſionem
Indicas manib u s libidinoſis
Et fias ſine fœmina maritus.

Hemethiõ igitur fuiſſe videtur:non vt Domitius ariolatur Sybaris :a quo vel Sybaritis: vel
libelli Sybaritici obſcœniſſimo ſint argumento cõpoſiti. Notabiles autem fũt inprimis luxu:
& delicijs Sybaritę:ſicvt pręcipuos omniũ colerent Ionas:atqꝫ Thyrrenos :quoniã alteri gręcorum :alteri barbarorum luxurioſiſſimi. Ab his etiam fabulæ Sybariticæ:quales ferme apđ
Aeſopum:Et prouerbium deductum Sybarites per plateã:contra faſtoſius ingredientes. At
qꝫ hæc quidem de Sybaritis:aliaqꝫ non diſſimilia Suidas. Plutarch⁹ autem in conuiuio ſeptẽ
ſapientum:morem fuiſſe ſcribit Sybaritis:mulieres ab vſqꝫ anno priore ad conuiuia vocandi
vt veſte:auroqꝫ moliri:exornareqꝫ per ocium ſe poſſent. Sed & Maximus Tyrius in diſſertatio
ne tertia de voluptate:primos enumerat Sybaritas inter eos populos:quos vult molliſſimos
delicioſiſſimoſqꝫ videri:neqꝫ non Sybariticas etiam ſaltationes commemorat. Quin idem in
diſſertatione alia:cui titulus. Quæ finis ſit philoſophię:fere in hanc ſententiam. Crotoniates
inquit oleaſtrum adamat: Spartiates armaturam:venationes Cretenſis:luxum Sybarites. Iõ
choros. Hinc ergo Iuuenalis.

Nullum crimen abeſt:facinuſqꝫ libidinis:ex quo
Pauptas Romana perit:hinc fluxit ad Iſtros
Et Sybaris colles.

Aſtipulatur & Strabo:qui Sybaritas.omni ſua felicitate:propter delicias:luxumqꝫ ſeptuagin
ta ſolis diebus:fuiſſe narrat a Crotoniatibus exturbatos :qui dictum quoqꝫ Plutarchus Sy-
baritę ponit in Pelopide:negantis mirum facere Spartiatas:qui ſe in bellis morti obiicerent:
vt tantos labores:victumqꝫ illum:quo vtebantur effugerent. Ariſtoteles autem moraliũ Eu-
demiorum primo: Smyndiriden quoqꝫ Sybaritam:comparem Sardanapalo.inter volupta-

Digitized by Google

rios nominauit. Illud vrbanū ſane q̄d Aphricanus tradit in Ceſtis: ſic em̄ græce liber ipſi⁹ de re militari inſcribitur. Etenim ſybaritas eo deliciarum veniſſe narrat vt equos in cōuiuia introducerēt: ita inſtitutos vt audito tibiæ cantu ſtatim ſe tollerent arrectos: & pedibus ipſis prioribus vice manuū geſtus quoſdam chironomiæ. motuſq; ederēt ad numerū ſaltatorios. A tem̄ tibicen inquit ibi quiſpiam contumelia affectus tranſfugit ad crotoniatas hoſtes: paulo an̄ prę lio ſuperatos a ſybaritis: & q̄d e Rep. foret illorum. pollicetur ſi fidem modo habeant: ſua opera ſybaritarum cunctoꝝ equites in ipſorū venturos poteſtatē: Credita res: & belli dux creatus a Crotoniatibus tibicen: conuocat omnis quotquot eiuſdem forent in vrbe artificij: modulamentūq; iis indicat: atq; vt viſum tempus: ꝓcedere in hoſtem iubet: Sed em̄ ſybaritæ faſtu præturgidi q̄ equitatu ſuperabant, eunt contra: prœlium conſerunt. Hic aūt repente dato ſigno tibicines vniuerſi conſpirant. Ecce tibi igitur cōfeſtim modulamine agnito: cantuq; illo vernaculo tollunt: eriguntq; ſemet in pedes equi ſybaritæ. ſeſſoribus excuſſis: & quod tripudium domi didicerant etiam in acie exhibent: Ita capti omnes equites: ſed humi iacētes: omnes equi ſed tripudia repręſentantes. Tantum de Sybaritis Aphricanus.

De Ariſtide mileſiacis de quo ſit apud Ouidiū: deq; mileſiorum delitiis.

Caput xvj.

Ouidius idem: in eadem ad Auguſtum: epiſtola ſic ait.

Vertit Ariſtiden Giſena: nec obfuit illi
Hiſtoriæ turpes inſeruiſſe iocos.

Qui ſit Ariſtides: quaue libros materia fecerit: magna heſitatio: nos autem ſtudioſam iuuentutem ad auctorem Plutarchum delegamus: cuius in. M. Craſſi vita: ſub hoc propemodum intellectu verba ſunt. Collecto igitur Seleucenſium ſenatui: libros Ariſtidę mileſiacon perq̄ impudicos ostentauit: nihil in eo mentitus: ſiquidem reuera fuerant inter Ruſti ſarcinas repti. Q̄d & Surenę prębuit occaſionē probri: cauilliiq; aduerſus Romanos: cum ne inter bella quidem cōtinere ſemet a rebus: literiſq; huiuſcemodi valerent. Ita Plutarchus. Eſt autem Surenas apud perſas magiſtratus nomen: quaſi prętorem dixeris: q̄d & Zoſimus oſtendit. Atq; hunc quidem Plutarchi locū tranſcriptū plane: ſicuti alia plæraq; in Appiani quoq; hiſtoria deprędendes. Lucianus item in amoribus: ſub hoc pene ſenſu: de Ariſtide. Magnope inquit me narratiūcularū tuarū: perq̄ impudicarum lepida: & dulcis ſuadela lactauit: vt ꝓpemodum te eſſe Ariſtiden. meq; ſermonibus crederem mileſiacis demulceri. Quocirca etiam Apuleius epigramma ipſum ſtatim: q̄d in fronte aſini ſui collocauit: ita exorditur. At ego tibi ſermone iſto mileſio: varias fabellas conſeram: aureſq; tuas beniuolas: lepido ſuſurro permulceā. Ex quo Martianus: Nam certe inquit mythos: poeticę etiam diuerſitatis delicias mileſias: & reliqua. Fuere autem Mileſij quoq; deliciis: luxuq; notabiles: ex eoq; prouerbium græce fertur οικοι τα μη λησια μη γαερε α Δε. Hoc eſt: domi non hic mileſia: videlicet in eos qui domeſticum luxum celebrant: vbi minus probatur. Nam ſic lacedæmone Mileſius hoſpes audiuit: cum delicias patrias extolleret: ſicuti etiam ſcriptum in Zenodoti prouerbiorum collectaneis. Sed & Maxim⁹ Tyrius idem ſignificat: q̄ Mileſios: a veſtitu molliore vocat ευειμονεστατους Ex quo apud Vergilium in Georgicis.

Mileſia vellera nymphę Carpebant.

Ex quo illud item Horatianum:

Alter mileti textam cane peius & agni
Vitabit chlamydem.

Sunt autem omnino Iones quoq; cęteri: pręq̄ delitiis habiti defluentes: q̄d in veterib⁹ memoriis paſſim. Cęterum ne hoc quidem tacitum præteribimus. Veretro ſolitas vti Mileſiacas fœminas e corio ſicuti ſcriptum etiam apud auctorem Suidam. Quin item apud eūdē legimus a mileſio Cadmo libros compoſitos: quatuor de ſoluendis amorib⁹.

Correct⁹ in tragœdia Senecæ loc⁹: atq; ex græca remotiore fabula declarat̄: ſup nemięo leone

Caput. xvij.

IN tragœdia Senecæ: quę Hercules furens inſcribitur. hic Senariolus legitur.

Sublimis altas luna concipiat feras.

Alias enim codex habet vetuſtus: ex publica Medicę familię bibliotheca: non altas vt in vulgariis exemplaribus. Cuius intellectum loci non temere aliūde: q̄ ex Achille deſumpſeris: quem auctorē Iulius quoq; firmic⁹ in Matheſeon libris: & citat: & laudat. Is igitur in commentarijs Arateis: cum de Luna verba facit: ita ſcribit ad verbum κραι Δε επαυτης οικης: ρολλη ρρο και ταμουστα οσα επι Χης. και τομ λεομτατομ μεμιαιομ εκειθεμ πεσειμ μυθολογουσιμ: ideſt i ea etiā habitari: fluuioſq; eſſe. & cætera: ſicut in terra. Quin nemiæū quoq; illinc ceci

ſe leonem fabulantur. Ex quo nos in nutrice. Nemiæaqꝫ teſqua Lunigenā mētita feram.

Quid apud Iuuenalem fraterculus gigantis: quidqꝫ apud alios terrę filiꝰ: ibidemqꝫ de manij vocabulo. Caput. xviij.

Vnde fit vt malim fraterculus eſſe gigantum.

VErſum poetę Iuuenalis hunc ex ſatyra quarta quicūqꝫ hactenus interpretati ſunt hærent in ſalebra: quantum video: nec enarrare illi quidem mihi: ſed riſum captare anilibus fabulamentis: vel deriſum potius vident. Quippe alii gigantas in ſimias conuerſos: alij poſt gigantas a terra ſimiam productā in deorum cōtemptū cōminiſcūtur: frigidiora his alia quæ ſicut ille Martialis rhetor: Neronianas thermas refrigerarēt. Etenim nullo q̄tū itelligā ſenſu nullo: qđ ſciā: dicūt tradēte has nugas authore. mihi fraterculꝰ gigātis: ſignificare hominē videtur: nullis maioribus ortū: ignoto genere: obſcuroqꝫ. Quoniam cuius ignorabant parētes: eum vulgo appellare veteres: terrę filium conſueuiſſent. Ex quo Perſius.

Præſto eſt mihi Manius hęres
Progenies terræ: quære ex me quis mihi quartus
Sit pater: haud prompte dicam: tamen adde etiam vnum.
Vnum etiam: terrę eſt iam filius.

Vides igitur vel vnius auctoritate Perſij: terrę filium dici: cuius neſcirentur parentes: nec adeo putes ocioſe. Maniū illic a Perſio nominatum. Vt enim omittā quę de Manio ſcribit Aricino Pompeiꝰ: etiam Manij nomen ipſum grecus auctor Sozimus: Romane hiſtorię libro tertio: non quia natus mane: ſicuti cęteri: ſed a manibus ait appellatum. Quin. M. Varronis liber cōpluries a Marcello citatur Manij titulo etiā neſcio quid alicubi de funere attingēs: vt fauere hūc quoqꝫ augurer nobis. Cicero item primo epiſtolarum volumine ad atticum. Sed hęc ad te ſcribam alias ſubtilius. nam neqꝫ adhuc mihi ſatis nota ſunt: & huic terrę filio: neſcio cui committere epiſtolam tantis de rebus non audeo. Sed idē quoqꝫ in epiſtola ad Trebatium ſic ait. Cn. Octauius. an. Cn. Cornelius quidem tuus familiaris: ſummo genere natus: terrę filius: qđ in q̄buſdam codicibꝰ deprauatum: pqꝫ eo ſuppoſitum zerę filius: cum vereor ſcriptura maneat adhuc in libro peruetere: quondam doctiſſimi viri Philelphi: nunc Laurentij medicis: patroni literarij: ſimulqꝫ libro altero deuetere (vt apparet) excripto: qui nūc in bibliotheca publica Medicę familię. Vides a Cicerone quoqꝫ: nihilo ſecius: ignotum prorſus hominem terrę appellari filium. Lactantius etiam diuinarum inſtitutionum: libro primo his vtitur verbis. Minutius fęlix in eo libro qui octauius inſcribitur: ſic argumentatus eſt. Saturnum cum fugatus eſſet a filio: in italiāqꝫ veniſſet Cœli filium dictum: qđ ſoleamꝰ eo: quorum virtutem miremur: ad quos repentine aduenerint de cœlo cecidiſſe dicere. Terrę autem qđ ignotis parentibus natos terræ filios nominemus: hactenus Lactantius. Sed & Tertullianꝰ in apologetico de eodē Saturno: ſic ſcribit. Dictus autem terræ: & Cœli filius: quia ignoti: vel ex inopinato apparentes de cœlo ſuperueniſſe dicuntur: vt terrę filios vulgus vocat: quorum genus incertum eſt. Quare cū hoc prę optaret: homo eſſe obſcurus: q̄ nobilis Iuuenalis: qđ olim prodigio pareat ī nobilitate ſenectus: vtpote ſęuientibus in eā Romanis principibus: malle ſe: ait fraterculum gigantis: hoc eſt terrę filium: qđ (vt oſtendimus) obſcurum ſignificat. q̄ nobilē: patriciumqꝫ. Gigantes enī terra editi. Suauius autem fraterculum: q̄ fratrem: ne videretur: vaſtitatem illam: molemqꝫ gigantei corporis: ſed generis dūtaxat ignobilitatem concupiſcere.

Super aſpiratione citata quępiā: ſimul enarratum Catulli nobile epigramma. Capxt. xviiij.

QVintilianus libro oratoriarum inſtitutionum primo: de aſpiratione agens: ita inquit Parciſſime ea veteres vſi etiam in vocabulis: cum edos: ircoſqꝫ dicebant: diu deinde ſeruatum: ne conſonantibus aſpirarent: vt in Graccis: & in triumpis: Erupit breui tempore nimius vſus vt chorone. chenturiones: prechones adhuc quibuſdā inſcriptionibus maneant: Qua de re Catulli nobile epigramma eſt. Hæc ille. Putamus autē epigrāma citari hoc potiſſimum.

Chommoda dicebat: ſi quando commoda vellet
Dicere: & hinſidias Arrius inſidias
Et tum mirifice ſperabat ſe eſſe loquutū.
Cum quantum poterat dixerat hinſidias.
Credo ſic mater. ſic liber auunculus eius
Sic maternus auus dixerat: atqꝫ auia:
Hoc miſſo in ſyriam requierant omnibus aures
Audibant eadem hęc: leniter & leuiter.

Digitized by Google

Nec ſibi poſt illa metuebant talia verba.
Cum ſubito affertur nuntius horribilis
Ionios fluctus poſtq̃ illuc Arrius iſſet.
Iam non ionios eſſe: ſed hionios.

Eſt vero obſeruandum: vt etiam in pronuntiando. quẽadmodũ in ſcribendo vocibus aſpires. Q̃d nunc gręci. tantum in conſonantibus: latini: ne in conſonantibus quidem retinuerũt. Cõtra veteres latini: etiam in loquẽdo vocalibus aſpirabant. Ex quo Cicero in oratore ad Brutũ ita ſcribit. Quin ego ipſe cum ſcirem: ita maiores locutos eſſe: vt nuſq̃ niſi in vocali aſpiratione vterent. loquebar ſic: vt pulcros: cetegos: triumpos. Cartaginẽ dicerem. Aliquando: idq; ſero conuicio aurium: cũ extorta mihi veritas eſſet: vſum loquẽdi populo cõceſſi: ſcientiã mihi reſeruaui. Sic Cicero. Sed & Aureolum vidi equidem nup apud Laurẽtiũ Medicẽ nomiſma cum titulo TRIVMPVS. Et item argenteũ alterũ: cum vulgatiore hoc. TRIVMPHVS. Quin. A. quoq; Gellius in ſecundo noctium atticarum: teſtatur veteres. h. literam: ſeu ſpiritũ: pleriſq; vocibus verborum firmandis (vt ipſe inquit) roborandiſq; inſeruiſſe: vt ſonus eorum eſſet viridior: vegetiorq;. Sed & Priſcian⁹ ait. Aſpirationẽ vocalib⁹ extrinſec⁹ adſcribi: vt minimum ſonet: conſonantibus autem intrinſecus: vt plurimum. Quare ſi cõſtare tibi Catulliani epigrammatis leporem voles: aſpirationem ipſam ſuo loco: quantum poteris pronuntiabis. Sed iſta video iam ſic innotuiſſe: vt aliena fortaſſe cuipiam videri poſſint: Atqui tamen pene adhuc equidem adoleſcens: coram literatis aliquot: quos & meminiſſe arbitror: de hoc ipſo loco ad Domitium florentię retuli: qui ſic ei ſtatim applauſit: vt ingenue fateretur: ſe plus eo die ab vno ſcholaſtico didiciſſe: q̃ multis ante annis a quopiam profeſſorum. Scit aurelius ariminenſis (vt alios omittã) qui nunc Patauij degit: pręſtãti iuuenis & ingenio: & literatura: q̃ multos ab hinc annos: iſtam de nobis enarrationem florentiæ tum quidem agitans acceperit. q̃q; ſit. vt idem poſtea Patauij narrabat: noua prorſus: ignotaq; iam tum viſa omnib⁹: ad quos de ea Catullum autem plane vniuerſum: Veronę (Scit hoc vir liberrimi ingenij Baccius Vgolinus) intra officinam quãpiã: quo nos pluuia coegerat: viris aliquot literatis: pene cogentib⁹: enarrauimus: cum quidem illic adeſſet: etiam Guarini propinquus: Ioannes Baptiſta: ni fallor nomine: ſimulq; Dantes quidam Aligherius: quintus vt aiebat: a Dante florentino poeta: neq; non duo: qui tum Veronæ: non indocti homines profitebant̃. Magnaq; itidem ſcholaſticorum manus: ita pronis auribus: noſtra illa qualiacũq;: accipientes: vt idẽ: idẽ clamarẽt demiſſum cœlitus Angelum ſibi: ſic enim aiebant: qui poetam conterraneum interpretaret̃. Neq; ob id iſtorum tamen commemini. quo inuenta mea mihi deniq; vni: nullo in participatum recepto tribui poſtulem: non enim ſic mihi arrogo: ſed ne quis forſan alienis laboribus me: quaſi coruum: aut vulturẽ: relictis ab aquila cadaueribus putet veſci.

Emendata apud Suetonium: & enarrata vox hæc Aſcopera.

Caput. xx.

VItiari deprẽhenduntur: Suetoniani codices in Nerone. Nã ſic vtiq; in omnibus. Alterius collo: & ſcopa deligata: ſimulq; titulus. Ego q̃d potui: ſed tu culleum meruiſti. Nam neq; ſcopa latine dicitur numero ſingulari: & ſi maxime dicatur: nihil tamẽ cõmercij ſcopis & culleo. Sed enim in vetuſtis exemplaribus: veſtigium vt arbitror extat incolumis: veræq; lectionis: hoc modo. Alterius collo aſcopa deligata. Quare ſi literã penultimam per ſcripſeris Aſcopera fiet: q̃d & eſſe rectiſſimum puto: ſiquidem eſt aſcopera ſacculus pelliceus: compoſitũq; nomen græce eſt: ex vtre & ſacco: de quo vocabulo ita ſcribit Suidas: ασκοπηρα το μαρσυππιον η τοι σακκοπατιον Marſypium ſignificare Suidas aſcoperã docet. Hæc ergo fuit Aſcopera Neronianæ ſtatuę collo deligata: cullei ſymbolum: quoniam matricida. Q̃d cũ culleo parricidę inſuuntur: qui fit e corio bouis: ei⁹ cullei veluti inſtar q̃dam repręſentauit: qui deligauit aſcoperam. Iuuenalis de parricida & culleo ſic.

Et deducendum corio bouis in mare: cum quo
Clauditur aduerſis innoxia ſimia fatis.

Quid ſit aut Mineruall: aut Mineruale munus: ex eoq; ſentẽtię Iuuenalis: & Varronis expoſitæ

Caput. xxi.

Quiſquis adhuc vno partam colit aſſe Mineruam.

HOc ex decima Iuuenalis poetæ ſatyra. Domitius ita exponit. vt eius neutiq̃ videat̃ peruidiſſe intellectum. Mineruam partam ideſt cuius ludis quinquatribus: vt poſſet certare adeptus eſt. Quo quid eſt abſurdius: aut i concinnius? an quæſo vno aſſe q̃ſpiam aſſequatur: vt certare de eloquentia publice poſſit? Cæterum mineruale mun⁹ q̃d & mineruall dicitur. in iſte Iuuenalis videri poteſt: mercedulam magiſterij ſcilicet a ſchola-

ſticis dari ſolitam:potiſſimumq; arbitror:ante quinquatria:perquos dies pueri vocabant:vn-de Horatius in extrema epiſtola.

Ac potius puer vt feſtis quinquatribus olim:
Exiguo:gratoq; fruaris tempore raptim.

Sicuti ſaturnalibus:& Calendis:item mos habuit. Quare de quinquatribus agens Ouidius in faſtis:ita inquit.

Nec vos turba feri cenſu fraudata magiſtri.
Spernite:diſcipulos attrahet illa nouos.

De Mineruali hoc munere:etiam diuus Hieronymus ita meminit:in epiſtolam ſcribens Pauli ad Epheſios: Qđ etiam in canonicis decretis inuenias: Legant inquit epiſcopi:atq; preſbyteri:qui filios ſuos ſæcularibus erudiunt literis:& faciunt illos comœdias legere:& Mimorũ turpia ſcripta cantare:de eccleſiarum ſumptibus forſan eruditos:& qđ in corbonam pro peccato virgo vel vidua:vel ſubſtantiã ſuam totã effundẽs:quilibet pauper obtulerat:hoc in Calẽdas ſtrenam:& ſaturnalium ſportulam:& Mineruale munus grammaticus:& rhetor:aut in ſumptꝰ domeſticos:aut in templi ſtipes:aut ſordidũ conuertit in lucrum. Quas autẽ ſaturnaliũ ſportulas vocat Hieronymus:has nomine abſoluto ſaturnalicia Tertullianus. Varro quoq; in tertio libro rerum ruſticarũ:ſic de Mineruali. Axius merula mi inquit recipe me diſcipulum villaticę paſtionis ſile. Qui ſimul ac pro miſeris Mineruał incipiã (inquit) ideſt cœnam. Ludit enĩ Merula hic apud Varronem:quoniamq; Axius diſcipulum ſe velle recipi dixerat:ipſe ſibi Mineruał promitti poſtulat:quaſi magiſtro. Cœnam autem iocoſe:Mineruał appellauit. Quia magiſterij merces. Ne forte igitur poetæ ſenſus hic erit:eum quoq; qui ſemel præceptori Mineruał porrexerit:quod per aſſem deſignatur:ideſt qui paucis diebus rhetori: aut grãmatico operam dederit:aptare totis quinquatribus:quæ feſta erant Mineruę ingeniorum præſidis:nõ modicũ quippiam:ſed eloquiũ & famam Demoſthenis:aut Ciceronis.

Cuiuſmodi ſint verſiculi:in quibus (vt ait Martialis) Echo gręcula recantet.

Caput.xxij.

MArtialis in ſecundo epigrammaton:de ſupinis quibuſdam.ſuperuacuiſq; carminibus agẽs:in quis multꝰ labor:minima laus faciendis:hoc quoq; inter cætera ſcribit.

Nuſq̃ gręcula qđ recantat Echo.

Domitius autẽ græculam accipit Echo vocem gręcam inſertam:quaſi ſe neget Martialis græcis vſpiam verbis vti:in ſuis epigrammatis:qđ contra deprębenditur. Aut nos igitur coniectura fallit:aut inuuntur verſiculi quidam:ſic facti:vt in extremis:reſpõſitationes ex perſona ponantur Echus:ſententiam explentes & morem tuentes illiꝰ vltima regerendi. Quales etiam vernaculos ipſi quoſpiam fecimus:qui nunc a muſicis celebrantur:Henrici modulaminibus commendati:quoſq; etiam ab hinc annos ferme decem Petro contareno Veneto patricio nõ inelegantis ingenij viro:miretum deſiderãti:nõnulliſq; alijs literarum ſtudioſis dedimꝰ. Sed & extant gręci quoq; Gaurade cuiuſdã antiq poetę quos & apponã.

ΑΧω φιλαμοι.συγκαταινεσον τι.	τι.
Ερω κοριςκασ.αδε μου φιλει.	φιλει.
πραξαι δοκαιροσ καιρον ου φερει.	φερει.
Τυ τοινυν αυταιλεξον ωσ ερω.	ερω
και πιστιν αυται κερματων τυ δοσ.	τυ δοσ.
ΑΧω τι λοιπον η ποθου τυχειν.	τυχεν.

Legendum apud Martialem Cum compare mulo:qđ plęriq; Cum compare Gibbo:ſimul explicata ratio in eo:ſenſuſq; verior.

Caput.xxiij.

MArtialis epigrammatõ ſexto

Non aliter ridetur Atlas cum compare Gibbo.

Sic enim & vulgo legunt omnes.& pro rectiſſimo exponunt:quicũq; ſunt:in cultu literarum celebriores. Nos contra in codicibus plęriſq; veteribus:minuſq; vacillantis auctoritatis:& fidei ſic inuenimus.

Non aliter ridetur Atlas.cum compare mulo.

Mulo inquã non Gibbo:ne ve ſurdis:quod aiunt:agatur teſtimoniis in hac ipſa gentis Medicæ bibliotheca publica:codex habetur vetuſtiſſimus langobardis literis:quem & Domitiꝰ oñ Florentiæ pellegit. Sed & Veronę mihi pagellas quaſpiam:antiquiſſimi item voluminis:Bernardinus quidam aduleſcens:vt tum viſus eſt:haud illiberalis. Domitij propinquus commodauit:cum quidem vna eſſet mecum:Baccius Vgolinus:abſolutiſſimi vir ingenij:candidiſ-

ſimiq; neq; non Romę quoq; volumen item Martialis:langobardis characterib⁹ oſtendit:le
gēdumq; nobis indulxit Bernardin⁹ Valla:vir & carminū ſtudio:& iuris ſcientia: & generis no
bilitate:atq; opibus:pręterea q; humanitate quapiam non vulgari celebrand⁹: Quin florentię
item pręter hos:alium codicē:primę nobilitatis ciuis Pādulfus nobis oricellarius ſemiueterē
dedit vtendū:in quis vtiq; ſingulis:hāc quā dicim⁹ ſcripturā reperias. Neq; autem diffitear ēt
illā ſuperiorē:in vno:alteroq;:non plane nouo exemplari:vidiſſe me:ſicuti in eo q̄d Romę in
Palatina bibliotheca:medię antiquitatis:& item in altero tum quidem cū legebamus Franci-
ſci Saxetti florentini negotiatoris:nunc autē Taddæi Vgoleti parmenſis:humani doctiq; viri
q regi pannonū Matthię regij prorſus aīmi principi:libros:ornamētaq; alia Florentię nobis
iſta prodentibus:procurabat. Nam in eo quem mihi nup doctus vtraq; lingua vir Bernardus
Michelottius ab neſcio quo ſibi peruſino cōmodatum dedit inſpiciendū. Gippo ſcriptū cor
ruptius adnotaui. Quare cū ſuperiorē illam:veluti conſtantem:ſolidamq; reperiamus in me-
lioribus ſcripturā:quęrendum videt:quid ſibi Atlas poſtulet:cū compare mulo:qua ve cauſa
perinde rideadur:vti maurus elephanto vehens. Porro Atlantē:de Iuuenalis verbis:nanū quē
dā:pumilū ve fuiſſe tēporibus illis:haud ignoratū colligimus. Sic enim inquit.

Nanum cuiuſdam Atlanta vocamus.
Vt ex contrario per deridiculū:ſit Atlas appellatus:qui foret pumila ſtatura:ſicuti.
Canibus pigris:ſcabieq; vetuſta
Turpibus:& ſiccę lambentibus ora lucernę:
Nomen erit tygris:pardus:leo:ſiquid adhuc eſt
Quod fremat in terris violentius.

Sed & muli pumili:vel mulę:tum in pretio ſunt:inq; deliciis habitę. De quis in diſtichis idem
Martialis.

His tibi de mulis:non eſt metuenda ruina
Altius in terra:pene ſedere ſoles.

Si q̄n igit̄ nanus hic Atlas:mulo cōſimiliter nano & cōpare ſibi vtebat̄:veriſimile eſt:rideri ſo
litū publicitus:ſicuti etiam maurus niger deriſui vulgo:quoties cōcolorē ſibi elephantū inſcē-
derat. Vnde inquit idem in primo   Et molles dare iuſſa choreas
Nigro bellua nil negat magiſtro.

Conuenit aūt propoſito:argumentoq; poetę in eū q iuuenis & validus:& pauper: lectica idē
tidē t̄n a ſex:& ipſis iuuenibus:validis. pauperibuſq; geſtabatur: Atq; vt illi ſuperiores:nihilo
ipſe ſecius:cūctis deridendi ſui dabat occaſionem.

Quędā ſup Hecale anu in memoriā data:deq; poeſi Callimachi. tū ex epigrāmatis priapeis
expoſitus locus. & itē alter apud Statium quodq; vitioſe legit̄ de eo in Apuleianis codicibus.

Caput. xxiiij.

Aequalis tibi:quam domum reuertens
Theſeus repperit in rogo iacentem.

Verſiculi ſunt hi de priapeis epigrāmatis per quos aut ego fallor:aut Hecale anicula
demonſtratur:a qua Theſeus olim adoleſcens hoſpitio comiter acceptus eſt. Vnde
ſacrum quoq; hecaleſion per pagos celebre fuit Hecalo Ioui non ſine ipſius Heca-
les honoribus. Quā etiam Hecalenen diminutiua forma vocabant. quoniā ipſa quo
q; adoleſcētē adhuc Theſea ſalutare aniliter:& huiuſcemodi excipere:diminutiuorū blanditiis
cōſueuiſſet. Quoniā aūt ꝓficiſcente ad pugnā Theſeo:ſacrum Ioui ꝓ illius reditu vouerat: ac
priuſq̄ reuerteretur:ipſa obijt diē:vicem hanc Theſei iuſſu ꝓ hoſpitalitate recepit:ſicuti Philo
chorus memorię ꝓdidit. Qua de re Plutarchus in Theſei vita cōmeminit. Cęterū de ea iuſtum
poema Callimach⁹ fecit:Hecalen noīe. Sicuti inuit item verſiculus ex notiſſimo epigrāmate.

Μελπω δε γραοσ τησ φιλοξενου τροπουσ

Multiq; paſſim reperiunt̄ auctores:Hecalen. citantes Callimachi. Nam & herbas edules enu-
merat aliquando Plynius:quas ruſtica illa Hecale apud Callimachum apponat:ſicuti Creth-
mon in libro. xxvj. ſicuti etiam Sonchon in. xxij. q̄uis in nouis codicibus Hecate ſit ibi:non
Hecale veſtigium autem verę lectionis manet adhuc in antiquis eis. qui ſunt in publica gentis
medicę bibliotheca. Quin vbi Callimach⁹ in apollinis ait hymno.

Ο φθονοσ απολλωνοσ επουατα λαθριοσ ειπεν
Ουκ αγαμαι τον αοιδον οσ ουδ οσα ποντοσ αειδει.

In eum locum ſic interpres propemodum: per hæc inquit illos accuſat:qui ſic in eum cauilla-
rentur: quaſi magnum facere poema non poſſet. Vnde coactus eſt Hecalen facere. Verba inter
p̄tis ita ſūt. εγκαλει δια τουτων τουσ σκωπτοντασ αυτον μη δυνασθαι ποιησαι μεγα ποιη

σαι μεγα ποιημα. οθεν ηναγκασθη ποιησαι την εκαλην. Hinc nos in Nutrice.

Battiades Hecalen ſonat:& marathonia geſta:
Celſior aſſueto.

Sed & Statius in extremo thebaidos de hac ipſa.

Nec fudit vanos anus hoſpita fletus.

Et Suidas Hecalen ait heroida quāpiā eſſe apud Callimachū. Deniq̨ Apuleius in primo metamorphoſeos de eadē puto: Si contentus inq̄t lare paruulo Theſei illius cognominis patris tui virtutes æmulaueris: qui non eſt aſpnat⁹ Hecales anus hoſpitiū tenue. Neq̨ aūt ignoro deprauatā fere vbiq̨ eſſe ſcripturā: ſiquidē non Hecales anus: ſed Ales anus p̄ceptis aliquot literis: ſcriptū plęrumq̨ inuenies: vt in tranſcurſu etiam Apuleianos codices emaculemus: & lectorē veluti ſuperpondio dimittamus honuſtum:

Q̨ multa in epiſtolis familiaribus: quæ nūc habent̄ Ciceronis p̄poſtera: tum quē in ordinem reſtituendæ. Caput.xxv.

NActus ſum Ciceronis epiſtolarum familiariū volumē antiquiſſimū: de quo ēt ſupra dixi: tum ex eo ipſo: alterū deſcriptū: ſicuti q̄dā putant Franciſci Petrarchæ manu. Deſcriptū aūt ex ipſo liquet multis argumentis: q̄ nūc omiſerim: Sed hic poſterior: quē dixi codex: ita eſt ab indiligente bibliopola cōglutinatus: vti vna trāſpoſita paginarū decuria: cōtra quā notata ſit numeris dep̄hendat̄. Eſt aūt liber in publica gētis Medicæ bibliotheca: De hoc itaq̨ vno quātū coniiciā cūcti plane quotquot extāt adhuc epiſtolarū earūdē codices: ceu de fonte: capiteq̨ manarūt: inq̨ oībus p̄poſterus: & p̄uerſus lectionis ordo: q̄ mihi nunc loco reſtituendus: quaſiq̨ inſtaurand⁹. Quare adhibe queſo aīum: q̄cumq̨ liberalis has literas amplecteris. Igit̄ in libro octauo: Cęlii epiſtola ad Ciceronē: ſic incipit. Certe inq̄ abſolutus eſt: me rep̄ſentante p̄nuntiatum eſt: & q̄dē oīb⁹ ordinib⁹: ſed & ſingulis in vno quoq̨ genere ſententijs: Vide mō inquis hucuſq̨ ordo nōdū interpellat⁹. Quę aūt ſtatim ſequunt̄ verba: Literis oſtēderis: & cętera diuerſa p̄rſus a ſupiorib⁹: atq̨ alteri⁹ epiſtolę inuenias. Perge porro: ab ea ipſa epiſtola deinceps numerare ſequētis: ad eā q̄ ſit quarta & vigeſima: cuius ita principiū: nō me Hercules. Nihil vnq̄ enī q̄ cū ſuperiore cōtinuat̄: Vt legas ita. Certe inq̄ abſolut⁹ ē: me rep̄ſentāte p̄nuntiatū eſt: & quidē oīb⁹ ordinibus: ſed & ſingulis in vno quoq̨ genere ſētentiis. Vide modo īquis. Nō me Hercules. Nihil vnq̄ .n. atq̨ ita reliqua ſubtexe: donec ab ipſa quā diximꝰ alterius eſſe epiſtolę: p̄ueneris ad ſequētē decimā. cuius hoc initiū. Sic tu inq̄s Hirciū? quā eouſq̨ lege: dū in verba hęc incidas: Si vllā ſpē: q̄ ſimul offenderis: totū hoc delebis. Aut in tecto vitij: cętera mihi probabunt̄. Totū hoc inq̄ delebis aut induces: qm̄ aliena plane huic loco. Mox denuo recurres: ad ea q̄ poſita p̄perā ſūt: in illa Cęlii de qua primit⁹ dictū: atq̨ ita cōtinuabis lectionē: Si vllā ſpē literis oſtēderis. Ita tractum legēs ad epiſtolā p̄uenies tertiā: ab hac & vigeſimā: ſic videlicet incipiētē. Duabus eius epiſtolis reſpōdebo: clauſaq̨ hac fini. Si .n. nihil eſt in parietibus: aut in tecto vitij: cętera mihi p̄babunt̄: Poſt eāq̨ ſtatim cōſequi debet epiſtola: q̄ nūc ab illa vndecima: ſic ordines. Delectauerūt me tuę literę. Cōprobat hūc ordinē: quē poſuimus: nō ſolū codex vterq̨: vel ille antiquus: vel hic ex eo ſtatī natus: a quo cæteros quoq̨ oīs bibliopolæ vitio deprauatos liquet. Sed intellectus ēt: ſenſuſq̨ ipſe luce clareor: ſic vt acutius inſpicienti q̄cquid vſq̄ p̄rſus obſcuri eſt: ambiguiq̨ tollatur.

Verſiculi in faſtis e gręco ſup vite: & capro: tū parodia q̄piā obſcurior apud Suetoniū. Caput.xxvi.

OVidius in primo faſtorum.

Sus dederat pœnas: exemplo territus horum
 Palmite debueras abſtinuiſſe caper.
Quem ſpectans aliquis dentes in vite prementem
 Talia non tacito dicta dolore dedit.
Rode caper vitem: tamen hinc cum ſtabis ad aras
 In tua quod ſpargi cornua poſſit: erit.

Nimirum hi duo verſiculi: de gręci poetę diſticho: perq̄ inclyto: feſtiuoq̨ facti: q̄d in primis celebre fertur: & volitat docta per ora virum. Nam cum dixiſſe quempiam illa memorat: ipſum nimirum auctorem carminis Euenum digito deſignaui. Loquitur autem in græcis verſiculis: vitis ipſa: ſic ſcilicet.

Κημ μεφαγησ επι ριζαμ ομωσ ετι καρποφορησω
Οσσον επισπεισαι σοιτραγε θυομενω

Vertit hos nimirum: q̄ potuit ad vnguem poetā ingenioſiſſimus: & ſunt tn̄ in gręco nōnulla:

quæ noſter parū enarrate. Quin ſi veris concedēdū: trāſmarinā illā: neſcio quā Venerē: ne atti=
git q dē noſter. Q đ vitiū linguæ potius minus laſciuiētis: ꝗ parū copioſæ. Sed qm̄ in græci hu
ius diſtichi mentionē incurrimus: afferamus ēt: qđ apud Suetoniū in Domitiano eſt: vt o bi=
ter illi quoq; non in obſcuro loco: lucem interpretationis inferamus: veluti auctariū dem⁹ mer=
ce ipſa: ne vtiꝗ vilius. Verba igitur ita ſunt. Vt edicti de excidendis vineis propoſiti: gratiā fa
ceret: non alia magis re compulſus creditur: ꝗ ꝙ ſparſi libelli cum his verſibus erant.

Κηυ μεφαγηισ επι ριζαυ ομωσ ετι καρποφορησω

Οσσον επισπεισαι καισαρι θυομενω

Q đ. n. ſupra vitis capro minitabatur: hoc eadē nunc Cæſari: pulcherrima hercules parodia.
Vel ſi me inquiens ad radicē comederis: tantū tñ vini producam: quantū immolando Cæſari
poſſit infundi. Mos. n. veteribus vti capitibus ſtantiū: ſub ictu: cultroq; victimarum vinū infū
deretur: Sic apud Maronem videlicet:

Ipſa tenens dextra pateram pulcherrima Dido

Candentis vaccæ media: inter cornua fundit.

Igiť neci Domitianū Cęſarē: per hos verſiculos libelli deſtinabant: quoniā vt Suetonius idē
ſcribit: Ad ſummā quondā vbertatē vini: frumenti vero inopiā: exiſtimās nimio vinearū ſtu
dio negligi arua: edixit ne quis in italia nouellaret: vtq; in prouincijs vineta ſuccidereňt: relicta
vbi plurimum dimidia parte: nec exequi rē perſeuerauit: Meminerint autē ſtudioſi: nos in hoc ĩ
uēto: non vno duntaxat nomine: in commune conſuluiſſe: qm̄ in plæriſq; adhuc Suetonij co
dicibus: etiamq; nōnullis veteribus: non modo græcos hos verſiculos non inuenias: ſed ne
veſtigiū quidem: ac ne locū etiam: quo ſe recipiant. Sed eos nos quoniā tenebamus iam pridē
vtpote lepidiſſimos: facile mox de obſoletis: mendoſiſq; exēplarib⁹: ſingulas penſitādo: pau
latimq; nunc agnoſcendo: nunc reſtituendo literas perueſtigauimus:

Verba in Ciceronis epiſtola ex Ennij Medea: de gręca Euripidi. Caput. xxvii.

Cicero in epiſtola ad Trebatium: Hoc tibi tam ignoſcem⁹ nos amici: ꝗ ignouerūt Me
deæ: quę Corinthū: arcē altam habebaut matronæ opulentę optimates. quibus illa
manibus gypſatiſſimis perſuaſit: ne ſibi vitio illæ verterent: ꝙ abeſſet: a patria.
Nam multi ſuam rem bene geſſere: & publicam: patria procul.
Multi qui domi ætatem agerent: propterea ſunt improbati.
Nemo ex his quorū edita ſit ſententia: ſuſpicatus eſt adhuc: non eſſe iſta plane Ciceronis ver=
ba: ſed poetę alicuius magis: cui liceret vti vocib⁹ illiuſmodi. figuriſq;: ceu ſunt illa quę Corin
thū arcē altā habebant: & matronę opulentę optimates: neq; ſaltem hoc viderūt: Iambos ad
huc in his verſibus extare integros duos: aliorūq; quaſi diſcerpta mēbra veluti noſcitari. Nos
hæc ex Ennij Medea verba eſſe collegimus: nō quidem ſuo prorſus ordine. Sed quo cōmodiſ
ſimum Ciceroni fuit allegata: Nā cum de gręca Euripidi verſam ab Ennio Medeam in latinū
cognouiſſemus: ſententiā protinus horum verborum de ipſa nimirū Euripidi tragœdia (quan
do illius Ennianę iacturam fecimus) libuit aucupari. Sic igiť in ea fabula: cum matronis Corin
thijs loquens inducitur Medea: vti perſuadeat: non ſibi verti vitio oportere: ꝙ abſit a patria.
Quando multi inquit honeſti etiam procul a patria multi contra: domi fuerunt inglorij. Nam
male audiebant peregrinę fœminę: vnde illud comicū. Adeon eſt demens: ex peregrina? Si=
militer tacere poſſe ait parmeno: Samiam fuiſſe Thaidis matrem: tūc Athenis victantis. Ver=
ſiculos putem Euripidis ipſos: ex Medeæ perſona: ne quis fortaſſe deſideret hic adſcribemus.

Κορινθιαι γυναικεσ εξηλθομ δομωμ

Μη μοι τι μεμψησθ οιδα γαρ πολλουσ βροτωμ

σεμνουσ γεγωτασ: τουσ μεν ομματωμ απο

Τουσ δ εν θυραιοισ. οι δ αφ ησυχου ποδοσ

Δυσκλειαν ηκτησαντο και ραθυμιαν.

Q đ aūt dixim⁹ poetā Enniū: de græco vertiſſe tragœdiā Euripidi Medeā: partim de verbis Ci
ceronis cōiectamus: qui ſic ait in primo de bonorum: malorūq; finibus. Quis em̄ tā inimicus
pene noĩ Romano ē: q Ennii Medeā: aut Antiopā Pacuuij ſpernat: aut reiiciat? Qui ſe iiſdem
Euripidi fabulis delectari dicat: latinas literas oderit? ꝑ tim etiā: ꝙ Ennianę tragœdię pricipiū
multis locis: vt a Quintiliano volumine quito: vt a Cicerone in libro de fato: vt itē ab aliis au
ctorib⁹ idētidē citať: ſed nuſꝗ tñ longiore tractu: ꝗ in rhetorico ſecundo eiuſdem Ciceronis ad
Herenniū Q đ hic ex codicib⁹ varijs emendatū ſubſcribimus: vt illuſtreť obſcuritas: locis ali=
quot in lingua latina oboriens: quoties vn⁹: aut alter de ei⁹ tragœdię principio verſus allegať:
ſuppreſſo auctoris noĩe: ſimul intellectu ſuſpenſo. Locus ipſe apud Ciceronē ſic eſt. Ne Enniū
inqt & cæteros poetas imitemur: quibus hoc modo loqui: conceſſum eſt.

Digitized by Google

Vtinam ne in nemore pelio ſecuribus
Cęſa accidiſſet abiegna ad terram trabes
Ne ve inde nauis inchoandę exordium
Cœpiſſet: quæ nunc nominatur nomine
Argo: qua argiui vecti delecti viri
Petebant illam pellem inauratam arietis:
Colchis imperio regis pelię per dolum.
Nam nunq̃ era errans: mea domo efferret pedē
Medea animo ęgro: amore ſęuo ſaucia

Eſt aūt trabes in verſiculo ſecūdo: ſingularis numeri: quēadmodū & Priſcian⁹ legit libro ſeptimo. Vetuſtiſſimi: n. (vt ipſe inquit) etiam trabes ꝓ trabs ꝓferebāt: Euripidi vero tragœdię principium: ſi cum Ennianę conferas: feceris arbitror operępretium: qđ & ſubnectam.

Ειθωφελαργουσ μηδιαπταθαι σκαφοσ
Κολχωνεσ αιαν. κυανεασ συμπληγαδασ.
Μηδεννα παισ. πηλιου. πεσειν ποτε
Τμηθεισα πευκη. μηδερετμωσαι χερασ
Ανδρων αριστων οιτο παγχρυσον δεροσ
Πελια μετηλθον. ου γαρ αν δεσποινεμη:
Μηδεια πυργουσ γησ επλευσ ιωλκιδοσ.
Ερωτι θυμον εκπλαγεισ ιασονοσ.

Panici terrores qui vocent: eoq́ꝫ locupletiſſimi citati teſtes. Caput. xxviij.

IN Ciceronis epiſtola ad Tironem: quę poſita in extremo familiarium volumine: ſic ſcriptum eſt. Etſi atticus noſter: q quondā me commoueri πανικοισ itellexit: idem ſemp putat: nec videt quibus pſidiis philoſophię ſeptus ſim. Hercle qđ timidus ipſe eſt. θορυβοποιει Panica vocantur (vt arbitror) a gręcis repētini quidā terrores: & conſternationes: quales vtiq́ꝫ lymphatici metus vſq́ꝫ adeo inreuocabiles: vt non ratione modo: ſed mente ēt careāt: Quo itē verbo Cicero idē vtit in epiſtola ad Atticū libro quinto: Scis em̄ inquit q̄ dā πανικα dici. Facit itē Hyginius de panico terrore mentionem: quo loco de Capricorno: his verbis. Hic enim dicit cum Iuppiter Titanas oppugnaret: primus obieciſſe hoſtibus terrorem: qui Panicos dicitur: vt ait Eratoſthenes: Quam fabulam: & Germanic⁹ innuit in Arateo commentario. Euripides in medea ſic ait.

Και τισ γεραια προσπολων δοξασα που
Η πανοσ οργασ ητινοσ θεων μολειν
Ανωλολυξε.

Panos aūt vocat iras Euripides ſicuti eſt apud antiquiſſimū ipſius interpretē τα πανικα δειματα. ideſt panicos terrores οτι την των αιφνιδιων φοβον και ταραχων αιτιαν τωι πανι ανατιθεασιν. Quoniam inquit repentinorum terrorū: & conſternationū cauſam deo pani tribuūt. Et apud Syneſium in libro de ꝓuidentia: ſic inuenio ferme. και πανικοι θορυβοι μεθημεραν το στρατευμα κατελαμβανον. Et panici tumultus interdiu exercitum occupabant. Quo loco ampliter ēt: cuiuſmodi eſſent hi deniq́ꝫ terrores explicātur. Quī interpres etiam neſcio quis itaq́ꝫ verba hęc ipſa Syneſij enarrat: vt panicos appellari terrores dicat: cum repētein exercitu: viri: equiq́ꝫ perturbantur. nulla comparente cauſa. Solent enim inquit fœminę vi numinis inſtinctę: panos orgia clamoribus concelebrare: quibus vtpote repentinis: metu audientes afficiantur. Sed & Nicetes Choniates: non aſpernabilis omnino inter gręcos auctor: panicorum meminit phantaſmatum: in oratione quapiam ſua. Theon quoq́ꝫ Arati poetę interpres: militaſſe ait pana deum aduerſus Titanas: primumq́ꝫ eum videri: conchā illam tortilem & turbinatam qua pro tuba vtuntur inueniſſe: quę græce Cochlos appellatur: factumq́ꝫ ipſius opera: vti ſe armandi ſociis interim fieret copia: dum ſonitu quocumq́ꝫ illo: qui panicos vocatur: ī fugā titanes agebantur. Sed & Nōnus poeta Dionyſiacon decimo: furentem deſcribens Athamāta: nunc inſano panos flagello furiatum ait. nunc intra ipſius aures bombum illum inſonuiſſe panici Saturnij flagelli: verba ita ſunt.

Οιστρηθεισ αθαμασ μανιωδει πανοσ ιμασθλη
Αει δε οι ενδον ακουθσ

Et item

πανιαδοσ κρονιησ επιβομβει δουπος ιμασθλησ

Quo autem nunc piaculo Valerij Flacci: pulcherrimos poetę verſus taceam ſuper hoc ipſo poſitos: in libro argonauticon tertio?

Dant(inquit)æthere longe
Signa tubæ:vox & mediis emiſſa tenebris.
Hoſtis habet portus:ſoliti rediere pelaſgi
Rupta quies:deus ancipitem lymphauerat vrbem
Migdoniæ Pan iuſſa ferens ſęuiſſima matris
Pan nemorum:belliq; potens: quem lucis ab oris
Antra tenent:patet ad medias per deuia noctes
Setigerum latus:& toruę coma ſibila frontis.
Vox omnes ſuper vna tubas:qua conus:& enſes
Qua trepidis auriga rotis:nocturnaq; muris
Clauſtra cadunt:taliſq; metus non martia caſſis
Eumenidumq; comę:non triſtis ab æthere Gorgo
Sparſerit:aut tantis aciem raptauerit vmbris
Ludus:& ille deo pauidum præſepibus aufert:
Cum pecus:& profugi ſternūt dumeta iuuenci:
Quin libro ēt ſexto apud eūdē barbarus quiſpiā ad terrorē incutiēdū:ſimulacra panos ꝑtulit.
Hiſpidus inq; dei latuit terrore lycæi.
Sed & Sozimus hiſtorię gręcus auctor in libro tertio:Mōſtroſo aſpectu quēpiā apparuiſſe:pellitū dicit. Albanis:Romaniſq; ꝑliū cōmiſſuris. Etem̄ deū pana belligerū fuiſſe:vel ex argumēto Nōni cognoſcim⁹:vel ex Theocriti fiſtula:nā in ea ſūt iſta quoq; verba de Pane deo.
Ουκαιθε παροσ φρενασ τερμασ ακουσ
Eundemq; fuiſſe Athenienſibus auxilio contra perſas cum alibi legimus:tum in ea ipſa: quā diximus fiſtula:his verbis.
Οσ σβεσεν ανορεαν ισαν Δεα
Ρασ ποφονου τυριηστ αφελετο.

Vnde ſint apud Ouidiū Teuthrantia turba. Theſpi vocatę filię. Caput.xxix.

Ouidius in epiſtola Deianiræ ad Herculem
Nec tibi crimen erunt teuthrantia turba ſorores.
Quarum de populo:nulla relicta tibi eſt.
Notiſſima quidē fabula:etiāq; a Diodoro ꝓdita:ſuper Thepi natabus ab Hercule compreſſis. Cur autē teuthrantia turba vocent̄:hoc tā plęriſq; incōpertū:atq; ignotum eſt:vt audeant literatores pro illo teuthrantia:theſpeia reponere:nimis q̄ improbe:inſciteq;. Nos deeo inuenim⁹ apud Euſtathiū Homeri interꝑtē:vbi maxime Catalogum enarrat φησι Δεο τιο ρεθνικων συγγραφευσ οτι κτισμα εστιν η θεσπεια θεσπιαδα κατα δε τινασ δε σπιου υιου τευθραντοσ του πανδιονοσ. Ex auctoritate ſcilicet cuiuſpiā:q de gētibus conſcripſerit:theſpiā tradit a Theſpiade fuiſſe conditam:ſicut autem nonnulli ſcribant a Theſpio Teuthrantis filio Pandioniſq; nepote. Quare teuthrantia turba Theſpij vocatę filię ab auo Teuthrante. Deniq; & eſchylus in tragœdia Agamemnone:theſpiam vrbē Teuthrantis appellauit.

Vocabula inuentu rara:nec tamen ſingularia:Cucuma:proſeucha: Scruta. Caput.xxx.

Vocabula quæpiam ſunt ita rara inuentu:vt ſi iterum in ea incidam⁹:ob id feciſſe operępretium videamur:quoniam ſingularia credebant̄. Sicuti eſt Cucuma apud Martialem in hoc hemiſtichio. Cucumam fecit Oracilius:
Nā ſic in ſatyrico legim⁹ Petronij Arbitri:Tum illa carnis etiam paululū delibat:& dū coęquale nataliū ſuorum ſinciput in carnarium furca reponit:fracta eſt putris ſella:quę ſtaturæ altitudinē adiecerat:anumq; pondere ſuo deiectā ſuper focum mittit. Frangitur ergo ceruix Cucumę:ignemq; conualeſcentem reſtinguit:atq; totā faciem excitato cinere perfudit. Ex eo inclinatum diminutiuū cucumion inuenio apud Arrianum in libris de Epicteto:Quo maxime capite περι κυνισμου:hoc ē de Cynica profeſſione loquitur:atq; adeo verba Arriani ponam Δει αυτον κουκουμιον εχειν οπου θερμον ποιησει τω παιδιω ιν αυτο λουση. Habere inquit eum Cucumion oportet:vbi calfactet puero:quo ipſum lauet. Cucumion dixit græca conſuetudine:q̄d nos Cucumulam:non inconcinne. Sed & proſeucha tantum apud Iuuenalem inueniri vocabulum pro loco mendicabulorum putatur:Cum tamen Cleomedes in ſecūdo circularis inſpectionis libro:aduerſus Epicurum diſſerens:ita propemodum loquatur. Ex iis nonnulla:e lupanaribus aſcita:quædam ſimillima iis:quæ in cerialibus a fœminis dictitātur:alia vero ex media proſeucha:atq; ab iis ipſis:qui illic mendicant deſumpta: Iudaica pla.

Digitized by Google

ne:& retrita:lōgeq; ēt reptilibꝰ humiliora. Sed & Scruta dixit Horatiꝰ q̄ dē ſemel ī hoc verſiculo

Vilia vendentem tunicato ſcruta popello

Dixit iterū q̄tū videā Sidoniꝰ Apollinaris libro epiſtolarū ſeptimo per hęc verba. Nūc q̄dam friuola. nūc ludo apta virgineo ſcruta donabat.

Quid ſit illud apud Iuuenalē: Tanq̄ habeas tria noīa:q̄d'q; manu emiſſi patronorū ſibi noīa imponebāt:deq; in nomē adoptādo ex teſtamēto. Caput.xxxj.

ET ponere foris:ſi quid tentaueris vnq̄
Hiſcere:tanquā habeas tria nomina

Sane Domitiꝰ idē (nā cęteros omitto interpretes:cū ipſo vt p̄fractiore congredior) Domitiꝰ igiť ſic ex cuncta Iuuenalis ſatyra locū enarrauit. Si velles inquit loqui q̄ſi tu quoq; vnus eſſes ex nobilibꝰ:quaſi innuat:quod tātū his:qui nobiles ſūt loqui liceat. Nobilitas em̄ cognomine:agnomine:& noīe deſignabať. C. Iulius Cæſar. Hactenꝰ ad verbū Domitiꝰ: Cęterū tria noīa nec ſoli habebāt nobiles nec vniuerſi ſed hi potius arbitror q e ſeruitio manumittebanť. Quocirca ſenſus quoq; vel ob id acutior:atq; concinnior:vt cōuiuator ne liberū quidem putet:ne ve pro libero fari ęquū cenſeat:quē ſibi cōuiuā vocauerit: Hoc ſi non auctores:haud lubricę fidei cōprobant: vincor:nihil eſſe Domitio pēſitatiꝰ. Artemidorus igitur epheſius:ſiue is Daldianus dici mauult in libro de ſomniorū coniecturis primo gręce ille quidē:ſed ad hāc ſentētiā. Noui aūt quendā inquit ſeruū hominē:qui ſibi habere tria virilia viſus. Dein vero liber factus eo pacto tria p̄ vno habuit noīa:duobꝰ aſſumptis patroni noībꝰ. Hæc Artemidorus. Septimiꝰ quoq; florens Tertullianus in libro de reſurrectione ſic ad verbū. Oro te inquit ſi famulū tuū libertate mutaueris:quia eadē caro:atq; anima permanebūt: q̄ flagellis & cōpedibꝰ:& ſtigmatibꝰ obnoxiæ retro fuerant:idcirco ne illas eadē pati oportebit? Non opinor. Atqui & veſtis albę nitore:& anuli aurei honore:& patroni noīe:ac tribu mēſaq; honorať Hinc illud opinor Perſianū:exit. Marcus Dama. Probat morē Cicero quoq; epiſtolarum ad Atticū volumīe quarto ſic ſcribēs:de Eutychide gratū:qui vetere p̄noīe:nouo noīe. Teri: Cęcilius:vt eſt ex me & te iunctus Dionyſius. M. Pomponiꝰ Sed vt obiter hunc quoq; Ciceronis nō in obſcurū locū interp̄temur:noſſe oportet:etiā morē fuiſſe:vt hæredes teſtamēto in nomē familiāq; adoptarentur. Sicuti eſt a Cæſare. C. Octauius. quē admodū ſcribit:& Suetoniꝰ ī Iulio: Quo circa poſt eā diē ſemper eſt ille Cæſar:vt in epiſtolis quoq; Bruti ad Ciceronē appellatus. Queādmodū &. Q. Scipio collega id cōſulatu Pōpei:q cū filiꝰ Naſicę foret:ex teſtamēto ī Metelli pij genꝰ adoptatꝰ:eiꝰ etiā noīe vocabať. Sicuti libro hiſtoriarū. XL. ſcribit Dion. Quare etiā. T. Pomponius Atticus heres relictꝰ a. Q. Cæcilio ex dodrante:ſicuti ſcribit Cornelius nepos in ipſius Attici vita:poſtea vt eſt apud Varronē in ſecūdo de re ruſtica ex. T. Pomponio Attico. Q. Cęcilius Atticus eſt appellatus. Quare Eutychidē manumiſſum. T. Cæcilium Eutychidē vocauit:vetere p̄noīe ſuo. Nā. T. Pomponiꝰ olim dicebať:nouo noīe:q̄d haud pridē. Q. Cęciliꝰ vocari cœperat: Sic ſeruus Dionyſiꝰ. M. Pomponiꝰ Dionyſius vocatus eſt:aſcito Ciceronis p̄noīe: Attici noīe: Sed & Mileſius Alexander:cui Polyhiſtori cognomētū fuit:Cornelius eſt etiam a Cornelio Lentulo:appellatus:a quo videlicet fuerat manumiſſus: ſicuti quę Suidę dicuntur:collectanea teſtantur.

Reſtituta Plynianis codicibus obolita pridem vox:quidq; poppyſmos aut poppyſma ſignificent:quodq; mos poppyſmis odorandi fulgetras.

Caput.xxxij.

COrrigendus apud Plyniū locus:ex libro octauo:& vigeſimo naturalis hiſtoriæ:capite ſecundo:quo tractatur:an ſit medendo aliqua vis verborum:ſubducta enim vox vna:qua verꝰ indicatur conſuetudo:vetuſtiore quoq; teſtimonio cōprobata. Sic autem plæriq; codices habent: Fulgetras adorare conſenſus gētiū eſt. Sed in vetuſtis duobus exemplaribus:ex ipſa Medicę gentis:nobili bibliotheca:ſic ſcriptum. Fulgetras adorare poppyſmis conſenſus gentium eſt: Quam lectionē vel Ariſtophanes facetiſſimus poeta confirmat in comœdia cui σφηκεσ inſcriptio. Nam apud eū Philocleo quidam ſenex ita loquitur:vt ſe dicat poppyſſantibꝰ (liceat autem ſic verbo vti) fulguraturū. Tum interpres ātiquiſſimus:morem hunc eſſe ait:vti ad fulgetras poppyſſetur. Verba Ariſtophanis hæc ſunt κατα στραψω ποππυζουσιν. Tum interpres hęc ἐδοσ ταισ ασραπαισ ποππυζειν. Queādmodū ergo apud Iuuenalē: Martialemq; poetas poppyſma legitur:& poppyſmata:ſic apud Plynium poppyſmis a caſu recto:qui ſit poppyſmꝰ. Eſt aūt facticia de ſono vox id ſignificās quo

Digitized by Google

maxime nondū perdomitis equis adulamur: vti Maximꝰ in lexico: & Nicas: itē & ſuidas. Vtitur verbo ēt Sophocles. ποππυζεται ζυγηλατοισ ſicut & Pollux meminit in ſeptimo Onomaſticon. Q uīdē quoq; in primo Siſti ęquū popyſmo docet. hoc ipſum vſurpans vocabulū: qđ & Plynius: qui tamen etiā libro eiuſdē naturalis hiſtorię quinto: trigeſimo q; ſic ait. Similis: & Nealcem ſucceſſus in ſpuma equi: ſimiliter ſpongia impacta ſequutus dicit̄: cū pingeret poppyzonta: retinentem equū. Dexippus ēt Platonicus philoſophus: in dialogo: quē edidit in Ariſtotelis Categorias ita ſcribit. υειπισ αμαρθροσ ψοφοσ: ωσ επι ποππυσματων.

Cambre quid ſit apud Iuuenalē: ſuperq; ea gręcū prouerbium. Caput. xxxiij

Occidit miſeros Cambre repetita magiſtros.

HVnc Iuuenalis verſum: Domitiꝰ idē Calderinus his verbis enarrat: Cornelius de declamationibus ita ſcribit. Declamationes: aut ex hiſtorijs trahebant̄: ſicuti ſane nōnullę vſq; adhuc: aut ex veritate: ac re: ſi qua forte recens: accidiſſet. Itaq; locorum etiā appellationibus additis ꝓponi ſolebāt: & ſic certe collectę: editęq; ſe habēt. Cābre igit̄ inſcriptio eſt declamationis a loco. Nam Cābre oppidū eſt in teutrania troadis: vt ſcribit Plyniꝰ: & e ꝓxima regione eſt leſbos: in qua Mitylenen occupauerunt tyranni: vt auctor ē Strabo. Nigeſſilꝰ & Megarogilꝰ. Alcęus poeta eos carmine eſt īſectatꝰ: vnde aureū plectrū habuiſſe dicit̄: auctore Fabio. De tyrānis eiectis Cambre declamatio ſemꝑ erat repetēda a mgr̄is. Hæc placet ſententia: vt conueniat cum eo qđ dixit.

Cum perimit ſęuos claſſis numeroſa tyrannos.

Q đ alij a Cambro ſcytharū rege: cuius meminit Diodorus Cambren declamationē deducunt nulla ex parte accōmodatum eſt. Hactenus igit̄ Domitius: Tortuoſa prorſus: & tergiuerſanti oratione: cuius ex verbis hæc deniq; colligitur: cōfuſa neceſſitate ſententia: Cābren declamationem ab oppido Tauthranię appellari. Q đ & a locis nōīa declamationibus imponantur: & Mytilenen tyranni occupauerint: oppidum in Leſbo: vt id poeta verſiculo illo ſignificet.

Cum perimit ſęuos claſſis numeroſa tyrannos.

Nos igitur proponerentur necne a veteribus cōtrouerſię: locorū appellationibꝰ additis: nō laboramus: quis hoc non Cornelius (vt ipſe dicit) ſed Suetonius Tranquillus ſcripſerit in libello: quem de claris grammaticis: rhetoribuſq; cōpoſuit: eūq; libellū: non vt cornelij: ſed vt Suetonij Domitiꝰ quoq; ipſe ſuperius agnoſcit: & ſuo ſe laqueo (quod dicitur) implicat: exponens (vt quidē ſibi videtur) verſiculum eiuſdem ſatyræ.

Parte alia ſolum rus ſati pone lacertę

Iā vero Cābren (vt qđ nūc inſtat agamꝰ) eē īſcriptionē id nos plane ꝑnegamꝰ: Quī audacter ꝓnūtiamꝰ: neq; tale q̄ppiā apud idoneos modo ſcriptores inueniri: neq; ſi maxime inuenit̄: idcirco tñ ad tyrannos eos: qui Mytilenen occupauerint: referēdū: cū oppidū Cambre nō modo nō in Leſbo: ſed ne in inſula quidē ſit vlla. Q uare (qđ pace ſua dixerī) nihil hac Domitij cōmenticia opinione (ſi quis modo eā diligenter excutiat) dici: fingiq; poteſt: aut abſonū magis: aut inconcinnum: & ridiculū: ſic vt ſeſe ipſa nullo impellente ſubuertat. Neq; aūt cauſa fuit: cur Mitylenen ad Alcæū cōfugeret: vt claſſis numeroſa tyrannos perimeret: qñ inter primas cōtrouerſiarū materias: tyrannicidarū p̄mia numerat Corneliꝰ in eo dialogo: quē de claris edidit oratoribus. Ita ſibi omnia tenebrarum. & caliginis ingenia Domitiꝰ offundit: quoties velut e naſſa piſciculus nequit exſinuari: qđq; Ariſtotelē facere docet Atticus philoſophus non inelegās Platonis ꝓpugnator: vt queādmodū ſepia ſparſo ſub oculos ipſos: manumq; piſcatoris ſuo ſibi ſucco elabitur: ita ille dep̄hendi metuens: ſententias de induſtria obſcuritatibus infuſcet: hoc in hūc hoīem potius cōueniat: nunq̄ magis: q̄ cū pene tenet̄ inuoluentē ſemet: obnubilantēq; ambagibꝰ: & quoddam ſicut atramentū perplexitatis interuomētē. Q đ autē quidā vir alioqui doctꝰ: & induſtria ſua bene de literis meritus: in cōmētario nuper edito: de Cābra: Anthoq; affert ex Probo (vt ipſe inquit) Iuuenalis interprete: Fateor equidē: nec ſcire me q̄ nā ſit hic Probus: nec putare eū eē: cuius Gellius: alijq; ex veteribꝰ meminerit. Fides ergo de eo apđ auctorē ſit. Mihi tñ: quod videt̄: exponā breuiter: nā (vt ait ille neſcio q̄ tragicꝰ) Veritatis ſimplex oratio eſt. Gręcū igit̄ hoc (arbitror) prouerbiū Iuuenalis expreſſit. Δεσκραμβηθαναποσ quo ſignificat̄: bis poſita Crābe mors eē: Crābe aūt braſſicæ genꝰ: vt faſtidiū videlicet repetitę ſępiꝰ cōtrouerſię denotaret: cum vulgo quoq; recalfacta braſſica iā in ꝓuerbium faſtidij cōceſſerit. Maluit autē gręcū vſurpare q̄ latinū vocabulū poeta: vel q̄a tritiꝰ id gręcis q̄ latinis ꝓuerbiū: vel ſane q̄a ſpecies ēt q̄dā braſſicē ꝓprie appellata Crābe: tenuioribꝰ (vt ē apud Plynium) foliis & ſimplicibus: denſiſſimiſq; amarior: ſed efficaciſſima. Ipſiꝰ vero gręci ꝓuerbij mētionem Suidas facit: poni etiā in conuiuiis Cramben docet: quod ſit ebrietati cōtraria queādmodum in libro de re ruſtica teſtatur Cato.

Digitized by Google

Vitioſe quæpiam in epiſtola Ciceronis: deq; vocabulo qđ eſt Sciamachia. Caput.xxxiiij.

RVſticũ nimis & illepidum: ſordidũq; adeo plane vocabulũ Ciceronis epiſtolã occupauit: eã quę eſt ad Brutũ: iſto principio. Mirabiliter mi Brute lętor: ſic .n. in ea legim⁹ Meæq; illę vehementes contentiones tanꝗ ſcientia adnihilatę eſſe videantur. Qđ qdã tñ hactenus corrigũt: vt dicãt tanꝗ ſi iã adnihilatę eſſe videantur. Conſulãt quæſo eruditi: peritiq; idoneorũ verborũ: veterũq; lectionũ: cõſulãt ſuũ quiſq; iudiciũ ſenſumq;: ac tũ demum credere audeant adnihilatas contentiones: ſcriptũ fuiſſe a Cicerone. Nos in codicibus duobus Medicæ familię: quorũ ſupra quoq; fidẽ allegam⁹ (mendoſe id ẽt: ſed tamẽ vt erroris adhuc veſtigium non ſit abolitũ) ſic reperim⁹: tanꝗ ſciamachalaę eſſe videant̃. Quare ſuſpicamur legẽdũ: Sciamachię: ſũt .n. ſciamachię nihil ſane: aliud: ꝗ vmbratiles pugnę. Sẽtit .n. Ci. hoc vtiq; frigere iã ſe plane ĩ ſenatu nõ ſuccedẽtib⁹ Bruto reb⁹: ſuaſq; illas vehemẽtis cõtẽti oẽs ſciamachias videri: Vocabulũ ipſum: perꝗ eſt elegans apud græcos: & magnopere vſitatum. Quin Galen⁹ quoq; medicus in libro ſecundo υγιεινων ſic ait μεταβαινειν δε καιρος εστι τα ταχεα χωρις ευτονιας και βιας δρομοι δεισι ταυτα και σκιαμαχια. Inter celeres exercitationes. quę tñ attentę: violentæq; non ſunt: ẽt curſus adnumerat: & ſciamachias: Deniq; vel Euſtathius in Odyſeę commentario Rhapſodiæ tertię: de verbo eo ſic meminit. ομοιως δε και το μεν υπο σκια μαχουμεθα φαυλον δηλοι ουδεν ου μεντοι και το συνθετον σκιαμαχειν. Et. M. Varro ſatyram vnam e ſuis illis Menippeis Sciamachiam inſcripſit. Hæc .n. eſt apud Gelliũ vera ex antiquis exẽplaribus lectio: nõ vt qdã etiã ſcribũt Criomachia: Qui paulo ẽt ſupra in epiſtola eadẽ Ciceronis: vocabulũ alterũ qđ eſt οργανου de gręca ſcriptura deprauatũ migrauit ĩ latinã Nã ꝓ eo qđ erat οργανου factũ iã optanõ. neq; aũt hoc quoq; ab vllo hacten⁹ aĩaduertit̃. Quare ſic legeris Plane iã Brute frigeo. Organon enĩ erat meũ ſenat⁹: vt quo pro organo Cicero: proq; inſtrumento vteba t̃.

Loc⁹ in. M. Varronis: & itẽ alter in collumellę libris rei ruſticę defenſus a vitio: ꝗ dãq; ſup Euemero inibi: & Iouis ſepulchro: & cretenſibus addita: & loc⁹ apud Statium declarat⁹ Caput.xxxv.

IN. M. Varronis libro primo rerũ ruſticarũ mendoſe legitur illud. Ariſta & granũ oĩb⁹ fere notũ: gluma paucis. Itaq; id apud Enniũ ſolũ ſcriptũ ſcio eẽ ĩ ephemeridis verſib⁹. Nã qđ habẽt ẽt: q putantur emẽdatiſſimi codices: in Ephemeridis Verſib⁹: hoc ego in venerandę vetuſtatis exẽplari e publica gentis medicę bibliotheca ſic ĩuenio In Euhemeri libris verſis. Neq; aũt dubiũ eſt Ennij ſacrã hiſtoriã ſignificari a Varrone de Euhemero in latinũ verſam: quã videlicet & Lactãtius idẽdẽ: & Euſebius citat: & Auguſtin⁹. Verba Lactantij de libro diuinarũ inſtitutionũ primo ſic habẽt. Antiquus auctor Euhemerus: qui fuit e ciuitate Maſſana res geſtas Iouis: & cęterorũ: q Dij putant̃ collegit: hiſtoriãq; cõtexuit ex titulis: & inſcriptionibus ſacris: quę in antiqſſimis tẽplis habebant̃: maxieq; in fano Iouis Triphyli: vbi aureã colũnã poſitã eſſe ab ipſo Ioue titul⁹ indicabat. In qua colũna geſta pſcripſit vt monimẽto eſſent poſteris rerũ ſuarũ. Hanc hiſtoriã interp̃tatus eſt Ennius: & ſecutus: cuius hæc ſunt verba. Vbi Iuppiter ipſũ neptuno dat maris: vt inſulis oĩb⁹: & quę loca ſũt ſecũdũ mare oĩb⁹ regnaret. Dein Lactantius idẽ: locos Ennij nõnullos: de hac ipſa hiſtoria iterũ: atq; iterũ adducit: quos equidẽ breuitati ſtudẽs p̃terib o. Quin ipſi⁹ quoq; Euhemeri verba Sext⁹ itẽ allegat Empiricus: pyrrhoniorũ maxie volumine quarto: vocatũq; ait Atheon: ſicuti Meliũ Diagorã: Prodicũ Ceũ: Theodorũ Cyrenaicũ: cõpluriſq; alios: ac de eo quoq; Timõ Phliaſi⁹ (vt arbitror). ſic ait.

Ευημερος γερων αλαζων αβιβλια ψυχων

Sed his omiſſis: illud vtiq; acri⁹ inſpiciẽdũ eſt apud Columellã quoq; libro .x. capite aũt tertio: vbi de apib⁹ agit̃: bis Homerũ citari pro Euhemero in puulgatis codicib⁹: qđ & vetuſtiſſimus indicat liber: de priuata familię Medicę bibliotheca: literis langobardis exaratus: & itẽ alter eſt publica eiuſdem gentis: quem de vetuſto exẽplari: Nicola⁹ nicol⁹. vir doctus & diligẽs ſua manu pſcripſerit: tũ & ratio aſtipulatur: cui nulla reſiſtunt clauſtra. ſiquidem apud Homerum fabula nulla iſtiuſmodi de apibus reperitur: ac veriſimile eſt: ſcriptam fuiſſe ab Euhemero potius qui Iouis hiſtoriam compoſuerit, cuius apes illę fuiſſe nutrices prædicantur. Qđ autem apud hunc ipſum (vt arbitror) Euhemerũ de quo ſupra diximus: ſcriptum repererat poeta Callimachus in ſacra eadem hiſtoria Iouem in creta vitam conſumaſſe: atq; inibi ſepulchrum eius eſſe in oppido Cnoſo: in quo ſepulchro eius inſcriptum fuerit antiquis literis græcis ζευσ κρονου id eſt latine Iuppiter Saturni: Quod hoc inquã poeta doctiſſimus & ſcriptum ab illo cognouerat: & pro confeſſo a cretenſib⁹ habitũ: teſtatũq; ob id opinor ĩ hymno ĩpo ad Iouẽ

Digitized by Google

Cretenſes inquit ſemp mendaces: qui ſint Iouis ſepulchrum fabricati:cum nunq̄ ille obierit: perpetuoq; ſit. Verſus autem hi ſunt.

Κρητεσ αει ψευθσται. και γαρ ταφον ωαω σειο
Κρητεσ ετεκτηναντο: συ δουθανεσ: εσσι γαραιει:

Mentitaq; ma: propterq; hoc ipſum deniq;. Statius quoq; opinor in primo thebaidos inquit. nis Creta tuos: Cyprianus etiã martyr: homo diſertiſſimus in libro de origine: & generib⁹ idolorũ. Antrũ Iouis ait in creta mutiſ: & ſepulchrũ eius oſtendiſ: q̄ q̄ parũ emendate ſcripta verba hęc in nouis codicibus reperiuntur. Porro Cretenſes adeo mendaces habiti ſemper: vt græco prouerbio: quod eſt τρωσ πρητα ρητιζην: nihil aliud ſignificetur:: niſi mendacio vti aduerſus mendacem: Sed & cretenſis illius Epimenidis verſiculus hic a Paulo et apoſtolo citatus: atq; ob id etiã ſanctificatus eſt.

Κρητεσ αει ψευσθσται κακαθηρια: γαστερεσ αρροι.

Id ſignificat: Cretenſes ſemp mendaces: malę beſtiæ. ventres pigri: Nã verſiculi prioris hemiſtichiõ: De epimenide ſumpſit Callimachus.

Quo circa eleganter etiam hoc Ouidius in amoribus.

Cretes erunt teſtes: nec fingunt omnia Cretes.
Nota loquor: non hoc quæ centum ſuſtinet vrbes

Et alibi.

Quis ſit mendax Creta negare ſolet.

Solutũ hic & enodatũ: q̄d enigma de Varronis libro citat Gellius.
Caput. xxxvi.

AEnigma illud ex Varrone q̄d Gellius proponit: & inenarratũ relinquit: vt legentiũ cõiecturas acuat: equidẽ ſoluturũ me meo quoq; periculo ꝓfiteor. Eſt autẽ tale in tribus ſenariis. Semel minusne: an bis minus ſit: non ſat ſcio
An vtrũq; horũ vt quõdam audiui dicier
Ioui ipſi regi noluit concedere
Terminum ſignificare videtur: qui deus concedere Ioui noluit: cum capitolium exaugurabatur. Ouidius faſtorum ſecundo.

Quid noua cum fierent capitolia: nempe deorum
Cuncta Ioui ceſſit turba: locumq; dedit.
Terminus: vt veteres memorant inuentus in æde
Reſtitit: & magno cum Ioue templa tenet.

Dubitat ergo hic ſcirpi auctor: ſemel minus: an bis minus fuerit: an vtrũq; horũ: ex vtroq; autẽ: hoc eſt: ex ſemel: & bis reſultat ter: Quare nõ ſemel minus: nõ bis minus ſed termin⁹ fuit: q Ioui ipſi regi noluit concedere.

Caput. xxxvij.
Lapſum fœde Seruium ſuper Oaxe fluuio: & Creta.

ET rapidum Cretæ veniemus Oaxem.
Hoc ex prima bucolicon ecloga: ſic enarrat ad verbũ Serui⁹. Rapidũ cretę inq̄t lutulentũ: q rapit cretã. Creta alba terra dicitur: nã Oaxis fluuius eſt Meſoparamię: qui velocitate ſua rapiens albã terram turbulentus efficiſ. Hactenus ille. Sed enim ego Oaxẽ cretę inſulę fluuiũ intelligi crediderim potius. Nam vibius quoq; Seq̄ſter oaxẽ cretę fluuiũ dicit eſſe. a quo & ciuitas Oaxia. Quare Apolloni⁹: cretã quoq; inſulã: tellurem oaxida vocauit in primo argonauticon his verbis.

Δακτυλοι ιδαιοι κρηταεεσ ουσ ποτε νυμφη
Αγχιαλη δικταιον ανα σπεοσ αμφοτερησι
Δραξαμενη γαιησ οιαξιδοσ εβλαστησε

Hoc aũt poſtremũ ita Varro tranſtulit: ille arbitror Attacinus alieni operis interpres.

Et geminis capiens tellurẽ oaxida palmis.

Neq; vero non conuenit rationi: vt qui diſperſum iri toto orbe ſuos populares velit oſtendere de inſula quoq; in medio: veluti mediterraneo mari ſita: tũ aũt & de altera toto penitus orbe diuiſa meminerit.

Expoſitũ Iuuenalis carmẽ cõtra omniũ hacten⁹ ſentẽtias: ſup laconicos: & pityſiſmate.
Caput. xxxviij.

QVi lacedæmonium pityſmate lubricat orbem.
Verſus hic ex vndecima ſatyra Iuuenalis. varie ꝓrſus expoſit⁹ ẽ hactenus: atq; (vt arbitror) indiligenter. Nã Domiti⁹ pityſma dicit eẽ irrorationẽ e leui ſputo: de verbo pityo. Lacedæmoniũ vero orbẽ pro anulo accipit: q̄m inq̄t a lacedæmonijs anulorũ vſus manauit: vt ſenatores: & eq̄tes: ꝑ anuli mentionẽ ſignificent: Porro alter eruditiſſimus homo: quẽ tamẽ nominare parcim⁹: honoris gratia: qua parte ab eo diſſentim⁹: ſaltationẽ

putat eſſe lacedæmoniam. Sed ingenue tamen fatetur nihil adhuc de eo ſe legiſſe: niſi tantum apud Pollucem: mentionem factam: lacedæmoniæ ſaltationis. Tertius deniq; vir ipſe quoq; doctiſſimus: trochon intelligit: de arbore pinu fabricatum: ꝙ pitys dicatur pinus: vnde fit pityſma. Nos e tribus his opinionibus honorem p̃fati auctorum nullam plane probamus: principioq; negamus orbem lacedęmonium ſignificare anulum poſſe: quoniam nuſq̃ legatur anuli originem manaſſe a lacedęmonijs. Plinius aũt quẽ Domitius adducit: tãtum ferreo etiamtũ anulo lacedęmone vti refert: Q đ ſi tollitur non poſſe lacedęmonium orbẽ: ꝓ anulo accipi: ſicuti certe tollitur: nihil ꝑfecto commenticia illa irroratio valebit: Neq; tamen a pityo: qđ numq̃ verbum inuenias: Sed a pityzo magis pityſma deducetur: qđ apud Nicam grammaticũ declaratur. Qui vero ſaltationem putat eſſe lacedęmoniam pityſma: cum de eo nihil inueniat: facile (vt eſſe ingenuus conſueuit) potiori ſñię ceſſerit: Quod itẽ facturum credo qui trochũ putat e pinu factũ pityſma eſſe. Cum nec vſq̃ lectum: nec ad rẽ faciat: & ſyllabę ratio pugnet: qm̃ pitys habeat priorem correptam ſyllabam: vt ex primo liquet etiam Theocriti verſiculo. Nos igitur pityliſma legẽdũ credim⁹: vt inſcitia librariorum ſyllabam de medio dẽp̃erit. Q đ haud mirũ eſt: in tantis tenebris: Pityliſma vero intelligimus exercitationẽ: de qua Galenus excellẽs medicus in ſecundo υγιεινων libro. Cuius apud eũ ſit verbum potius pitylizin: q̃ nomen pityliſma. Cęterum recte: pityliſma fit inde ẽt vſitatiſſima ꝓportione. Neq; adeo incongruum Galeni gręca verba prius adſcribere: dein ꝓ captu noſtro interp̃tari: Cum igitur exercitationum varia genera notet: ac de ijs etiam quę veloces quidem: ſed citra intentionem: violentiamq; ſint: inter quas: & hæc ipſa ſit: de qua nunc agimus. Ita ſcribit ad verbum.

το δε πιτυλιζειν επειδαν επ᾽ ακρων των ποδων βεβηκως ανατεινας τω χειρε κινει ταχι-στην μεν οπισω φερων την δε προσω μαλιστα δε τοιχω προσισταμενοι γυμναζονται του τουτο το γυμνασιον ινα καν ποτε σφαλλοιντο προσαψαμενοι του τοιχου ραδιως ορθωνται και ουτω δη γυμναζομενων λανθανει τε τα σφαλματα και ασθενεστερον γινεται το γυμνασιον. Eſt ĩquit pitylizin: vel ſi mauis pityliſſare: cum quiſpiã ſũmis pedib⁹ ĩgrediẽs: manus ꝓtendit: ocyſſimeq; mouet: alteram retrorſũ ſcilicet: alterã prorſum: quo potiſſimũ gymnaſij genere ad parietes exercentur: vt ſicubi lapſentur: adp̃henſo mox pariete facile reſurgãt atq; ita exercẽtium lapſus fallunt: & ipſa fit exercitatio ĩbecillior. Porro lacedæmonium orbẽ: laconicum ip̃m acceperim: vt in quo ſolerent ad eum modum exerceri. Dion hiſtoriarum tertio: quinquageſimoq; libro: laconicum in vrbe vaporarium: aut ſudatorium (ſic enim interp̃tari videmur poſſe: qđ eſt apud eum pyriaterium) ab Agrippa ędificatum tradit. Dein laconicum dicit appellatum: quoniam lacedęmonij ꝑ ea tp̃a nudi: vnctiq; prę cunctis exercebantur. Laconicum iſtud: & Martialis innuit: ita inquiens.

Ritus ſi placeant tibi laconum:
Contentus potes arido vapore:
Cruda virgine: martiaq; mergi.

Sed & Columella ĩ libro de agricultura p̃io ſic. Attonitiq; miramur geſt⁹ effœminatoꝝ: ꝙ a natura ſexũ viris denegatũ: muliebri motu mẽtiãt: decipiãtq; oc̃los ſpectãtiũ: Mox deĩn: vt apti veneam⁹ ad ganeas: cotidianã cruditatẽ lacõicis excoquim⁹ & exuſto ſudore ſiti q̃rim⁹: Iã igiť vel ex his Columellę verbis cõſtare cuiuis poteſt: quos iam potiſſimum poeta ſignificet. Nempe eos dubio procul qui diẽ totũ ĩ laconicis iſtis: gymnaſijſq; contererent: vncti nudiq;. Quare etiam lubricat inquit propter oleũ & vnguen quo defricti exercebantur. Seneca ẽt libro epiſtolarum ſeptimo ad Luciliũ nihil aliud prorſus q̃ laconica inſinuat ita narrans Quid mihi cũ iſtis calentibus ſtagnis? quid cum ſudatoriis ĩ quæ ſiccus vapor corpora exhauſturus includiť vt omnis ſudor ꝑ laborem exeat. Reſtat vti nũc: quoniam orbem dixit: ẽt doceamus fuiſſe in orbẽ conſtructa laconica: quod ex libro quinto architecturæ apud Vitruuiũ patet: in his verbis Laconicon ſudationes quæ ſunt coniungendę tepidario: æqueq̃ latæ fuerint: tantã altitudinẽ habeant: ad imam curuaturam hemiſphęrii mediũq;: lumen in hemiſphærio relinquatur. ex eo q; clypeum æneum catenis pendeat: ꝑ cuius reductiones: & dimiſſiones: perficietur ſudationis temperatura Ipſumq; ad circinum fieri oportere videtur: vt æqualiter a medio flãmæ vaporiſq; vis ꝑ curuaturæ rotundationes ꝑuagetur.

Caput. xxxix.

Scirpus exolutus Auſonij vatis: de Cadmi filiabus: Melone: Sepia: & Cnidijs nodis.

SCirpum: quem Theoni grammatico ꝑ dimetros iambos acatalectos ꝓponit ĩgenioſus: & non ineruditus poeta Auſonius: ſic nos tentabimus explicare. Sed ipſos prius verſiculos adſcribamus.

Aut adſit interpres tuus

Aenigmatum qui cognitor
Fuit meorum: cum tibi
Cadmi nigellas filias.
Melonis albam paginam:
Notaſq́ꝫ furuę ſepię:
Cnidioſq́ꝫ nodos prodidit.

Ex his autem poſtremus verſiculus: libris quidem vulgatiorib⁹ mendoſe legitur: modos ha-
bens: vel meos ꝓ eo ꝙ nos repoſuimus nodos. Sic aũt inuenio cum alijs nonnullis: tum in li-
bro Ioãnis Boccacij manu ꝑſcripto: qui nunc in bibliotheca ſancti ſpũs florẽtina ſeruatur. Cę
terum nec ratio metri patitur alterutrũ: vel modos: vel meos. Quoniam iambum eſſe non pyr
rhichium ſede illa ſecunda oportet. Literas igitur Cadmi Phœnicis munus: & papyrum nilo-
ticam: & atramentum ſcriptorium: & calamum librarium literatoris eius germanum ĩſtrumen-
tum videtur mihi Auſonius ſub hęc inuolucra complicaſſe. Cadm⁹ enim literas primus ĩ grę
ciam attulit e phœnice. Teſtatur Herdotus in Terpſichore: Phœnicas eos inquiens: qui Cad-
mo duce venere in Gręciam literas vernaculas: & patrias hoc eſt phœniſſas oſtẽdiſſe primitus
gręcis: Sed fluxu ętatis ait cum voce notę quoq́ꝫ ſenſim mutatę: Primiq́ꝫ ijs Iones vſi: quare ẽt
φοινικεια ſunt appellatę. Cadmeas aũt ſe quoq́ꝫ vidiſſe ſcribit Herodotus literas ĩ tẽplo Apol-
linis Iſmenij thebis in bœotia: cęlatas in tripodibus quibuſdam: de quibus tria citat epigram-
mata maxĩe (vt inquit ipẽ) Ionicis ſimiles: Quãobrẽ ſi veteres gręcę literarum notę: nõ aliæ q̃
phœnicum: latinę vero non alię fuere q̃ gręcorum: ſicut & Plinius indicat: citata ipẽ quoq́ꝫ del
phica (Nam illud tabula nouicium eſt & ab ĩeruditis: additum) manifeſtum eſt etiam latinas li
teras non alias eſſe: q̃ quas a Cadmo didicerimus. Quare ob id eas Cadmi filias vocat Auſo
nius: quoniamq́ꝫ atramento minuſculæ imprimuntur: ideo ſuauiter nigellas. Ob id igitur ze-
no ſic: in epigrammate.

οι δε πατρα φοινισσα τισ οφθοφυοσ ου και καδμοσ
κεινοσ αφ ου γραπταν ελλασ εχει σελιδα.

Timõ quoq́ꝫ Pyrrhoni⁹: vt apud Sextũ legim⁹: libro Pyrrhonioꝝ quarto: ſic ſcripſit.

γραμματικη τησ ουτισ αγασκοπτη ουδα μαθρησισ
ανδρι διδασκομενω φοινικι κασημασι καδμου.

Cadmi phęnicica ſigna notas lr̃aꝝ vocitãs Omitto qđ & Suidas aut zopiriõ poti⁹ φοινικεια vo
catas literas ait: Omitto Plinium cęteroſq́ꝫ ꝑmultos: qui dicant eas a Cadmo in græciam alla-
tas. Nam cum diuerſi quæ legerant apud Herodotum paſſim meminerint: ſatis ſpi feciſſe vide
mur ꝙ iſta ſuę reddimus authoritati: nec enim tã numeranda (ſicuti putam⁹) veterum teſtimo
nia ſunt: q̃ q̃ põderanda. Melonis vero albam paginam ob id ait: ꝙ papyrum nilus producit:
ex quo paginę fiũt cãdidę. nilus autem a veteribus latinis nondum aſſuetis gręcę linguæ melo
vocabatur: quemadmodum Pompeius in vocabulo qđ eſt alumento declarat. Quãq̃ habent
plęriq́ꝫ codices non melo: ſed milo mẽdoſe inſciteq́ꝫ. Quare vacillantem ſi videtur anthorita
tem adminiculo Seruij ſubſtentabimus: cuius in primo Eneidos ita verba ſunt Sane atlas grę
cum eſt ſicut nilus: nam Enni⁹ dicit nilum Melonem: vocari: atlatem vero Telamonẽ: Sic ille
Deniq́ꝫ pro atramento in literarum formas lito Sepiam capimus etiam apud Perſium.

Nigra quod infuſa vaneſcat ſepia lympha.

Scilicet ob eius piſcis ingenium qui liquorem dicatur atrum profundere. Quo fortaſſis olimq́ꝫ
atramentum confieret: Ex quo Marcianus: Dehincq́ꝫ nigello puluere: qui ex fauilla confectus
vel ſepia putaretur illato ꝑ cãnulas eadem reſanari: Furuum porro: nigrum: de quo & furem di-
ci putat Varro: Sed & Horatius ex eo quoq́ꝫ.

Furuę inquit regna Proſerpinę.

Et furuas hoſtias Diti patri Valerius maximus: Sed & ante eum Varro nigras interp̃tatur. Cni
dios dein nodos accipe: quoniam calami ꝓbatiores Cnidij: ſicuti Plinius ait libro ſextodecio
hiſtorię naturalis. Affectauit aũt imitationẽ Perſianam: cũ dixit nodos. Q m̃ & ille ſcripſerat.

Inq́ꝫ manus chartę: nodoſaq́ꝫ venit harundo.

Caput. xl.

Scirpi ſimile vatis eiuſdem epigramma: emaculatum: atq́ꝫ enarratum.

QVem nuꝑ vatis Auſonij ſcirpum enodauimus: redegit in mentem nobis tetraſticon eiuſdem facilius intellectu fortaſſe: ſiquis & emaculatum habeat codicem: & gręcę li-
teraturę non ſit ignarus: vt cui vel alterutrum deſit: non minoris ſane laboris futu-
rum q̃ hoc eſt enigma ſupius. Verſus hi ſunt.

Lais eros & itys: chiron & eros itys alter
Nomina ſi ſcribas: prima elementa adime.
Vt facias verbum quod tu facis Eune magiſter
Dicere me latium: non decet opprobrium.

Digitized by Google

Va dir corp9. Dicitur q3 iuſta abſentię cauſa

Nempe de primis ſingulorum ipſorum nominum literis ſeriatim inter ſe coagmentatis gręcũ diſſultat hoc verbum λαιχαι q̃d eſt latine lingit: vt eo verbo (ſit autem honor auribus) inguinum liguritor Eunus: aut ſi quid tale addiuinas: inſinuetur.

Caput. xli.

Q, in digeſtis Iuſtiniani principis: diem diffuſum male ꝑ eo q̃d eſt diffiſum legitur: vt & apud Gellium: diffundi & definitiones: pro illis diffindi: & diffiſiones: atq; inibi de pandectis florentinis non nihil.

DIffiſionis vocabulum: & item q̃d dici ſolitum: in iudicijs diffindi diem: pene iam ſublatum e medio: atq; inſcitia quadam improba: importunaq; bonis artibus exitioſa iam obliterarum: reſtituere ipi ꝑ virili conabimur & renouare diligẽtia noſtra. Vtitur iſta loquendi figura etiam iurecõſultus Vlpianus in libro. lxxiiij. ad edictum ꝑ hæc ſane verba: quę poſita libro primo digeſtorum ſunt: ſub hoc titulo. Siquis cautiõibus in iudicio ſiſtendi cauſa factis: non obtemperauerit. Siquis (inquit) in iudicio ſe ſiſti ꝑmiſerit: & valetudine vel tempeſtate: vel vi fluminis prohibitus: ſe ſiſtere non potuit exceptione adiuuatur: Nec immerito: Cum enim in tali ꝑmiſſione p̃ſentia opus ſit: quemadmodum potuerit ſe ſiſtere: qui aduerſa valetudine ĩpedit⁹ eſt: & ideo ẽt lex. xij. tabularũ: ſi iudex: vel alteruter ex litigatorib⁹ morbo ſõtico ĩpediatur: iubet diẽ iudicij eẽ diffiſũ. Hacten⁹ Vlpian⁹. Diffiſũ aũt legẽdũ: nõ diffuſũ q̃d omnes habent hi ferme libri: qui ſunt in manibus. Atqui volumen ipſum Iuſtiniani digeſtorum: ſeu pandectarum: dubio ꝓcul archetypum: in ipa curia florentina a ſummo magiſtratu publice adſeruatur: magnaq; veneratiõe: q̃ q̃ raro id etiamq; ad funalia oſtenditur: Eſt aũt liber haud quota ſpoliorum: prędęq; Piſanę portio ſępe a conſultis citatus: maioribus characterib⁹ nulliſq; interuallis dictionum: nullis item compendiarijs notis: quibuſdam etiam ſaltem in p̃fatione velut ab auctore plane & a cogitante: atq; generante potius: q̃ a librario & exceptore inductis: expũctis: ac ſuperſcriptis. Cum gręca epiſtola: gręcoq; etiam pulcherrimo hoc epigrã mate in prima fronte.

βιβλον ιουστινιανος αναξ τεχνησατο την δε
Την ρα τριβωνιανος μεγαλω καμε παμβασιληι
Οια τις ηρακληι παραιολου ασπιδα τευξας
Η επι μαρμαιρουσιν αγαλματα παντα Θεμιστων
Ανθρωποι δασιησ τε δορυκτη του τε λιβυσσης
Ευρωπης τε πολουνται ολου σημαντορι κοσμου.

Cuius tamen voluminis legendi: ac verſandi ꝑ ocium mihi eſt vni facta copia. Laurẽtij Medicis opa: cauſaq; qui vir ſuę reip. princeps: dum ſtudioſis obſequatur: etiam ad hæc vſq; officia ſe demittit. Igitur in pandectis his: non iam Piſanis vt quondam: ſed Florentinis: in q̃b⁹ plura ſunt verba: nec vt in ceteris plena maculis: & ſcabie. Diffiſum reperio: non diffuſum. Q̃d idem apd̃. A. quoq; Gelliũ video deprauatũ: libro q̃ nũc vulgo tertiuſdecim⁹ cũ ſit q̃tuſdecim⁹ emẽ datis codicibus. Nã vbi hec verba legimus. Atq; in rerũ quidem definitionibus: cõperendinationibuſq;: hic ego in codice Gelliano: ex bibliotheca publica Medicę familię: quem vir haud indoctus (vt tum ferebant tempora) ſed diligens tamen imprimis Nicolaus nicolus ex vetuſtiſſimo exemplari fideliter pro ſuo more deſcripſerit: ita inuenio. Atq; in rerum quidem diffiſionibus: comperendinationibuſq;. Q̃d ſi ſuſpitio libera mi detur: malim credere equidem: ĩ dierum: q̃ in rerum veram habuiſſe & incolumẽ ſcripturam. Quin eodem capite Gellius: Iuſſi igiẽ inquit diem diffindi. Sic enim in eodem codice q̃d in his ꝑuulgatioribus: diem diffundi.

Caput. xlij.

Pollices in fauendo premi: ſicut in denegando fauorem: verti ſolitos: ex eoq; ſentẽtię: Horatij Iuuenalis: & Prudentij declaratę.

HOratius in primo epiſtolarum libro.
Conſentire ſuis ſtudiis: qui crediderit te:
Fautor vtroq; tuum laudabit pollice ludum.
Vtroq; inquit pollice Porphyrion: hoc eſt vtraq; manu: vt ſit tropos ſynecdoche. a parte totum: Sed ne quem forte veteris ſcriptoris auctoritas infatuet: ei quoq; aurem leuiter puellemus: Scriptum eſt igitur apud Plinium libro naturalis hiſtorię octauo & vigeſimo: ĩ hęc verba: Pollices cum faueamus: premere etiam prouerbio iubemur. Ex quo Iuuenalis periti ſſime illd̃.
Et verſo pollice vulgi: Quemlibet occidunt populariter.
Ceu ſi verſo pollice tollatur fauor: Deniq; etiam Prudentius ĩ heroico aduerſus Symmachum ita contra veſtales: quę muneri gladiatorio intererant declarauit.
Et quoties victor ferrum iugulo inſerit illa

Digitized by Google

Delicias ait eſſe ſuas: pectuſqꝫ iacentis
Virgo modeſta iubet conuerſo pollice rumpi.
Nam vt fauere q̄ pollicē p̄merēt: ita puto q̄ verterēt denegare gladiatoribꝰ fauorē credebant.

¶ Caput. xliij.

Q̄ multas habuerunt antiqui Diphthongos.

DIphthōgi apud latinos non plures quatuor perhibentur: cum ſeptem nos eas ſaltem inueniamus in antiquis vel marmoribus: vel nomiſmatis: quorum nobis copiam ingentem Medices Laurentius ſuppeditat. Nam pręter illas vulgatiſſimas: quę ſūt ae. oe. au. & eu. eſt adeo inuenire etiam. ai. & ei. & item. ou. pro illis. æ. i. u. in veteribus monimentis: Et ai. quidem pro ae nonnulli cum litera. i. non. e. gręcorum more ſemper efferebant vt Quintilianus oſtendit. Quidam ſingulariter tātum cum in genitiuum: vel datiuum caſum incidiſſent. Vnde etiam Aimilius pro eo: qđ ſit Aemilius alicubi Romę in antiquis ſpectationibus adnotauimus. Oīno aūt cum ſupra teſtudinem Panthei aſcendiſſemus: fragmētum ibi marmoreum cum eiuſcemodi ſcripturę veſtigijs offendimus. Ex quo etiam dięreſin videmus factam in illis: quę vel apud Vergilium ſunt: Aulai. pictai: & qđ nunc mendoſe legitur. Aquai Porro autem diphthongus. ei. frequentius inuenitur: peneqꝫ etiam in confeſſo eſt: qđ & nomiſmata plęraqꝫ: & marmora vetuſtiſſima declarant: & argumenta ipā plautinarum comœdiarum quę Captiui: quę ve item Menechmi inſcribuntur. Nam ſi verſuum ſingulorum primas ſubinde lr̄as cōnectas: Capteiuei & Menęchmei reſultabit: vt ſit vbiqꝫ ei diphthōgꝰ. Pręterea Fouri: nō Furi legimus in nomiſmate alio: vt prima ſyllaba diphthōgo producat. Qualis ēt apđ gręcos eſt. Quid autem de eo dicam: qđ & Quintilianus indicat: & nos aliquando obſeruauimus vt vocalem producendam geminarent: cum in aureo nomiſmatio Feelix per e geminū: ī ęreo aūt Galbę principis viirtus per. i. duplex reperiatur. Iam illa ακυροσ non ne etiam apud nos in gręcis ſaltem nominibus vt in Harpyia: Orithyia: Thyiadeqꝫ reperitur: vt non iam ſeptem diphthongos: ſed decem quoqꝫ habuiſſe videri maiores queant.

¶ Caput. xliiij.

Pegaſeium nectar legi oportere apud Perſium: non melos.

PErſius in epigrammate: quod procœmij vice fungitur.
Coruos poetas inquit & poetridas picas.
Cantare credas pegaſeium melos.

Nos in vetuſtiſſimo commentario: literis: quas langobardas vocant perſcripto: qđ etiam publice noſtris auditoribus exhibuimus: ſic ad verbum īuenimus. Pegaſeium nectar: in alijs melos: ex quo exiſtimamus veterem: ſinceraqꝫ ſcripturam nectar habuiſſe: Nouiciam vero: & mendoſam melos. Sed & Pomponius Lætus Romanę princeps academiæ: diligentiſſimus homo antiquitatis: veterem ſe habere Perſianum codicem: multis audientibus affirmauit huic noſtrę lectioni ſuffragantem. Qđ & ratio tn̄ carminis euicerit. Nam cum oporteat nouiſſimum choliambi pedem: ſpondeum poni vel trocheum: melos autem nunq̄: neqꝫ apđ græcos neqꝫ item apud noſtros: niſi breui priore ſyllaba: accipiatur. Mendum profecto fuerit in verſu: ſi melos admiſeris. Nam qđ autumant nonnulli. λ. literam vim producendi habere apud græcos: qđ oīno tacuit auctor metrorum ſingularis Hepheſtion: id ego inueniri quidem ſcio: ſed ī obſcuris dūtaxat quibuſdam: & ignobilibus ſcedis: exemplumqꝫ afferri ex Homero: apud quē Heloria prima intenta ſyllaba legamus: Id autem q̄ friuolum: q̄ leue ſit: & nugatorium: vel hoc euidentiſſime declarat: qđ vſu iam: & auctoritate doctiſſimi cuiuſqꝫ receptum eſt: vt id vocabulum apud Homerum quoqꝫ. λ. duplici notaretur. Cęterum ſi maxime conceſſerimus: fieri hoc ſolere aliquando apud gręcos: non tamen continuo credendum eſt: illiuſmodi vſū licētia Perſium græca vna appellatione: quam vix ſemel in tanta ſcriptorum ſylua gręci vſurpare ipſi reperiantur Pręſertim cum neqꝫ apud gręcos: q̄tum equidem obſeruauerim: neqꝫ item apud latinos: aliter q̄ breui priore ſyllaba melos inueniatur. Nam quātopere hanc ſolis conceſſam græcis licentiam fugitarint latini: veteres: vel Martialis poeta declarat. Cum ſede nomine ipſo Earini tantope torquet: nec ſibi ſaltem pro Earino ειαρινου dicere p̄mittit: vulgata apud gręcos licentia. i. literam interponendi: ſicut apud Homerum εϖαμΔεσιμειαρμοισιμ. Atqꝫ adeo Martialem ipſum audi.

Dicunt iarinon tamen poetę
Sed græci: quibus eſt nihil negatum.
Et quos Ares Ares licet ſonare:
Nobis non licet eſſe tam diſertis.
Qui muſas colimus ſeueriores.

Quare nihil dubitandum: quin ſit illud melos in Perſiano verſiculo tanq̄ verruca deformis te- cidēdū: reſtituēdūq; nectar: q̄d ratio nobis toto capite & vetuſta pariter auctoritas adnuerūt.

Caput. xlv.

Patroclo iuniorē Achillem: cōtra q̄ aut Aeſchylus prodiderit: aut vulgo exiſtimetur.

DIſſeminata inter omēs iampridem: receptaq; opinio Patroclum fuiſſe Achille iuniorē: ab eoq; velut adamatum: ſicut ferme Hylan ab Hercule. Tum innuere hunc ipſum Martialis creditur: ſic inquiens.

Aeacidæ propior leuis amicus erat.

Quare etiam verſiculo cuidam nequiſſimo ex hermaphroditi libellis vulgo quoq; applaudebatur. Cęterum Statius in Achilleide parem deniq; vtriuſq; ętatem prędicat: ita inquiens.

Inſequitur magno iam tum connexus amore.
Patroclus: tantiſq; extenditur ęmulus actis
Par ſtudijs ęuiq; modis: ſed robore longe:
Et tamen æquali viſurus pergama fato.

Plato autem in Sympoſio: longe diuerſum contendit. Nam & multo iuniorē fuiſſe Achillē declarat: & ipſum potius a Patroclo adamatum: vt pote īberbem adhuc: nec Patroclo ip̄o modo ſed heroibus etiam cūctis formoſiorē. Quin ea cauſa Dij inquit illum honoribus egregijs affecerunt: vt ad inſulas fortunatas mitterent: ꝙ amatorem tanti fecerit: vt non pro eo ſolum mori: ſed ei vel immori: q̄ ī patria cōſeneſcere prępotauerit. Quin Aeſchylum Plato idē ceu nugacem taxat: ꝙ his quoq; Achillem Patrocli fuiſſe amaſium prodiderit: teſtemq; vtriuſq; ætatis Homerum citat: cuius ſi quiſpiam verba (nam hęc vtiq; Plato non poſuit) ſibi indicari poſtulat: legat in vndecima Iliados Rhapſodia: ſub Neſtoris perſona: quibus cum mandatis patroclum filium pater Menœtius ad bella dimiſerit.

Caput. xlvi.

Cacoethes apud Iuuenalem tetraſyllabon: non cacethos. Et condita pyxide lyde: non in condita legendum: Simul enarratus apud Marcianum locus: haud arbitror: indiligenter.

IN ſeptima Iuuenalis poetæ ſatyra ſic ſcriptum.

Tenet inſanabile multos:
Scribendi cacethos: & ęgro in corde ſeneſcit.

Vocabulum autem quod eſt cacethos: neq; a grecis vſpiam vſurpatur: neq; a latinis: Sed neq; ratio carminis admittit. Quare cacoethes legendum ſuſpicamur: vt ſit q̄d apud grecos τοκακοηθεσ Eo nanq; verbo frequentiſſimo vſitatiſſimeq; mala cōſuetudo ſignificatur. Q̄d item in vetuſto codice langobardis exarato literis reperimus: cuius mihi poteſtatem legēdi fecit. Franciſcus Gaddius florentinus: ſummi magiſtratus a ſecretis prudens: humanuſq; vir: nec literis incultus: Sed & ille verſus ita in eodem.

Turgida nec prodeſt condita pyxide lyde.

Q̄d alibi perperam ſic eſt. In pyxide condita lyde: vt anum intelligas lyden illiuſmodi medicamenta venditantem: craſſam: & (vt inquit Plautus) doliarem. Q̄d & Capella fortaſſe ſpectans & facetiſſime ſuper ebrio Sileno ludens ita inquit. Ac dum mouere greſſum: cupit auocante lyde. Nam vt ſi Canthare vel Pyrrhię nomina vel Baucidos inaudias: continuo ſuffarcinatas tibi: & vinoſas: & pannucas quaſdam delectione confinxeris. Ita nomie audito lydes mox hāc Iuuenalis turgidā: recordaris: vt mirifice ſint īductę ad excutiēdos cachīnos pſonę: vino vēas inflatus Silenus: & vētrioſa lyde: quę titubantē: & lapſabūdū ēt (ſi dijs placet) auocet ab irriſu.

Caput. xlvij.

Quæ Plynius ſuper titulis veterum artificum pendentibus prodiderit: ea de monimentis etiam veteribus agnita Romæ: ſicutiq; ſpeciem Vergilianę ægidos.

ROmæ nuup in atrio Mellinæ domus: marmoream quandam veluti baſin aſpexim⁹ in qua græcę ſic erat σελευκοσ βασιλευσ λυσιπποσ εποιει. Id latine valet: Seleucus Rex: Lyſippus faciebat. Erat ibi tum nobiſcum Ioannes Laurētius venetus ſummi pontificis a ſecretis: homo lingue vtriuſq; doctiſſimus: omniumq; iſtiuſmodi quaſi lautitiarum ſtudioſiſſimus. Is igitur nos ſubmonuit: ꝙ & ſtatim arripuimus: agnouimuſq; non temere illic εποιει potius q̄ εποιησεν: hoc eſt faciebat: q̄ fecit: Siquidem: vt ait Plinius in præfatione librorum naturalis hiſtorię: Summi illi artifices: etiam abſoluta opera pēdēti titulo inſcripſere: vt Apelles faciebat: & Polyclitus: tanq̄ inchoata ſemper arte: & imp̄fecta vt contra iudiciorum varietates ſupeſſet artifici regreſſus ad veniam: velut emēdaturo quicq̄d deſideraretur: ſi nō eēt ītercept⁹: Quare inq̄t plenū verecūdię eſt ill̄d: q̄d oīa op̄a: tāq̄ aliq̄d nouiſſima īſcripſere: & tanq̄ ſingulis fato ſit adēptū. Tria aūt nō (vt ille opinatur) amplius abſolute

traduntur inſcripta Ille fecit quę ſuis locis reddit. Quo apparuit ſummam artis ſecuritatem auctori placuiſſe. Et ob id magna inuidia fuere omnia ea: Cæterum etiam alibi Romę ſimilis inueniri titulos: idem Ioannes Laurētius venetus aſſeuerabat. Vidim⁹ item: quod etiam his Miſcellaneis noſtris putauimus inſerendum: marmoreum quoddam in vrbe eadem Palladis ſimulachrum geſtans ægida ſquamoſo draconum corio cōtectam: ſic vt extremum ipſius ambitum dracunculi: itē ad limbi: aut fimbrię vicem circuncluderēt. Erat ibi tum nobiſcum Iulianus Bononienſis: cui nunc ex re coguomen Antiquario factum: ſimulq; Georgius Italianus genuenſis: homo rerum abditarum inueſtigator experiētiſſimus. Cum ſtatim Vergilianos verſus recordati: quibus eam demum Palladij clypei cęlaturam: mire expreſſiſſe: poeta incomparabilis videbatur ita in octauo Aeneidos libro ſcribens.

Aegidaq; horrificam turbatę Palladis arma
Certatim ſquamis ſerpentum: auroq; polibant:
Connexoſq; anguis: ipſamq; in pectore diuæ
Gorgona deſecto vertentem lumina collo.

¶ Caput. xlviij.

De Megabyzo ſcripſiſſe alios: qđ Plinius de Alexandro. ventitare in Apellis officinam ſolito.

PLinius Secundus in volumīe hiſtorię naturalis quīto: & trigeſimo: vētitare in Apellis excellentiſſimi pictoris officinam ſolitum ait Alexandrum Macedonem: non artificio ſolum: ſed comitate etiam hominis delectatum: Qui & in officina inquit īperite multa diſſerenti: ſilentium comiter ſuadebat. Rideri eum dicens a pueris: qui colores tererēt: Hoc qđ de Alexandro Plinius ſcribit: Plutarchus ad Megabyzum retulit: ī eo volumine: quo diſputat: quę ſint adulatoris: & amici diſcrimina. Cui⁹ ſi verba latine interp̄temur hęc fere ſunt Apelles inquit pictor aſſidēti ſibi Megabyzo: ſuperq; linea. & vmbra: dicere non nihil tētanti: viden inquit vt pueri melida (coloris id genus) terētes tacēti nup̄ tibi animos adhibebant: purpurāq; demirabantur: & aurum. Sed & idē te nūc deridēt: loqui ſup̄ ijs: q̄ haud didiceris: incipiētē: Quin Helianus quoq; in libris hiſtorię multifarię: ad Megabyzum: & ipſe nō ad Alexandrum retulit.

¶ Caput. xlix.

Contentio epigrammatum græci Poſidippi: & latini Auſonij: ſuper occaſiōis imagine: tum pulcherrima ecphraſis grę ci Calliſtrati.

AVſonij poetę celebre eſt epigramma: quo ſimulachrum deſcribitur occaſionis: Nam ſic vtiq; deum quem gręci καιρον appellant interpretatus eſt. Sed enim longe miror quid ita Phydię tribuerit: qđ erat Lyſippi. Extat adhuc enim Poſidippi gręcū comparis argumenti: de quo ſuum finxerit Auſonius: q̄q̄ in græco Lyſippus Sitionius artifex: in latio Phydia p̄hibet. Porro aūt ſūmis digitis græc⁹ auctor īgredi: latin⁹ īſiſtere dicit rotulę. Talaria vterq; adnectit: vterq; faciē crine tegit: vterq; occipitiū denudat. Nouaculā tn̄ dextra gerit: gręcus ille: Χαιρος & pœnitētia comes iungit latinę occaſioni. Figurę ſunt apud vtrunq; poetam pariles: plus tamen aliquanto arridēt gręcę: nam in iſtis omnibus (vt ita dixerim) manganiſſandis: neſcio quo pacto græci belliores: q̄ romani noſtri. tum velut ab Antigrapho decidere apographō erat neceſſe. Sed & Calliſtrati legimus ecphraſin ſimulachri eiuſdem mire feſtiuam: qua confirmatur a Lyſippo id opus factum: publice Sicyonijs ſpectabile. Porro autem ex ęre hunc ait eſſe deum. Calliſtratus: puerum adhuc primę pubis a capite florulētę ad pedes. Tum formoſum eundē: ſparſiq; fauonio crinibus & multa frontis gratia: genarumq; adeo: & corporis totius pulchritudine: Dionyſio maxime ſimilē: quin & īſiſtere pilę ſuſpēſo gradu: pinnatis pedibus. Sed & capillos idē. Calliſtratus in oculos pueri: genaſq; deflectēs occipitium crinibus liberat: Cętera deniq; ſcriptoris huius condimēta: & lęnocinia: delicias: feſtiuitates: argutiaſq; tranſmarinas: ex ipſo vtiq; petēdas auctore arbitror. Fit autē neſcio quo pacto: laſciuolas vt iſtas: & electatiunculas: quaſi textam mileti chlamydē: cane peius: & angui: romana reformidet grauitas. Illud haud quaq̄ p̄terierim: Nicephorum quoq; nō inelegātē ſcriptorē gręcum: ſic ordiri quā de virgine Deipara compoſuit orationē: vt cum ſup̄ imagine iſta neſcio tp̄is dixerim: an occaſiōis loquatur: referat eam ad tp̄is illi⁹: qui ſit gręcæ chronos: fugaciſſimam celeritatem.

Caput. L.

Locus in Plinianis exemplaribus emendatus ſuper nomine Proetidum: atq; inibi de ipſarum furore relata hiſtoria.

IN quinto & vigeſimo naturalis hiſtorię libro: verba Plynij ſecūdi: quo capite de helleboro tractatur: ita in vulgatiſſimis codicibus reperiuntur. Melampodis fama diuinationis artibus nota eſt: ab hoc appellatur vnum hellebori genꝰ Melāpodion: Aliqui paſtorem eodem nomine inueniſſe tradunt. Capras purgari paſtore illo animaduertente: datoq; lacte earum ſanaſſe parotidas furentes. Cęterum non paſtore: ſed paſto: non parotidas: ſed proetidas in codice vno vetuſtiſſimo: ex nobiliſſima iſta Medicę gentis bibliotheca inueniebamus. Sed de paſtore: & paſto facile eſt: Sic prœtidas non parotidas legēdum manifeſta fides: eamq; vel indubitatiſſimam: veriſſimamq; eſſe ſcripturam: pręterq̄ qđ ratio docet imprimis efficax. (Quid enim ſint parotides furentes: aut quid paroditibꝰ aurium vitio: cū veratro:) Tamē & Dioſcorides bonꝰ auctor apertiſſime declarat: ita ſcribēs. Veratrum nigrū id alij melampodium: alij ectomum: quidam polyrrhizum appellāt. Melampodium vero quoniā eo Melampꝰ quidam paſtor prœti furētes filias purgaſſe videtur: atq; curaſſe. Sic ille. Sed athenienſis Apollodorus in bibliotheca (nam ita liber eius appellatur) purgationem prœti filiarum potius ad vatē Melampoda: q̄ ad paſtorem refert: Nataſq; ait ex prœto & Sthenobœa filias Lyſippē Iphinoē: & Iphianaſſā: quæ vbi primū adoleuerit: vexatę īſania ſūt: ſeu quoniā (vt ſcribit Heſiodus) Liberi patris cerimonias nō acceperint: ſiue (qđ eſt apud Acuſilaū) quoniam Iunonis contēpſerint ſimulachrum. Poſtea autē q̄ furere occœpint toto argiuorū agro prius errabundas: dein vero etiam p̱ Arcadiam Peloponneſumq; vniuerſā ſui decoris oblitas locis ſolis excucurriſſe. Donec Melampus Amythaone: filiaq; Abātis Idothea natus: vates ſcilꝫ: & qui primꝰ medicamētis ſanare: ac purgationibus inuenerat: curaturum ſe virgines ſpoponderit: ſi pretium ſibi pars regni tertia tranſcriberetur. Cui cum Prœtus minime aſſentiret: videlicet mercede tam immani deterritus: magis: magiſq; indies gliſcere furorem illum virginum cœpiſſe: cōtagione etiam ad mulieres cęteras demigrante: ſic vt vulgo ſuam quęq; domū relinquerēt: filios occiderent: ac p̱ ſolitudines vagarētur. Quare propagante ſe etiam: atq; etiam calamitate: cum daturum Prœtus poſtulatam mercedem paciſceretur: Iam vero non prius curaturum Melampus ait: q̄ cum alterum tantum agri fratri quoq; ſuo Bianti adiudicaretur Hic vero metuētem Prœtum ne ſi pręſentē conditionem reſpueret: plus etiam ſubinde poſtularetur conſenſiſſe in eam mercedē. Ac tum demum Melampoda valētiſſimū quęq; iuuenum comitē ſibi aſciuiſſe: clamoribuſq; eas atq; enthea quadam (ſic enim inquit) chorea ſicyona vſq; de montibus compuliſſe. Cęterum in pſeq̄ndo: maximam natu Iphinoē extinctā: reliquas purgatione vſas reſipuiſſe. Tum Melampodi eas: & Bianti Prœtum tradidiſſe: ipſumq; dein filium genuiſſe Megapēthen. Hactenus ferme Apollodorus. Helianus autē nomina Prœtidibꝰ in omnifaria hiſtoria Elegen facit: & Celenen. Sextus porro Empiricus pyrrhoniorum quarto Polyanthum cyreneum dicere ſcribit ī libro de Aſclepiadarū genitura: Prœti filias: ab Aeſculapio fuiſſe inſania liberatas: in quā Iunone irata incidiſſēt. Adijcit Ouidius purgamīe mētis earum Biantē miſiſſe in Clitorium fontē: cuius potus abſtemios faciat. Sed enim qui ꝓbus vulgo putatur: haud improbus omnino Maronis enarrator: & ip̄e teſtē citat Heſiodum: fabulamq; pene ſicut hęc ē Apollodori: q̄ q̄ breuiſſime p̄ſtringit. Hunc autē in eis errorē fuiſſe mētis: animiq;: boues vt ſe crederēt: qđ Vergilius quoq; in Bucolicis ſignificat: neutiq̄ videri fabuloſum debet: ſiquidem Paulus Aeginita medicus græcus auctor ī tertio piodeutico de atra bile: deq; īſania ip̄a narrans: vſu quoq; venire ait: vti quidam ſibi brutę animantes eē: voceſq; imitari illarum videantur: Prętereaq; nonnullos arbitrari ſe vaſa eē teſtacea factos: tum autem ob id metuere ne confringantur.

❡ Caput Ij.

Cur in Epheſię Dianę tēplo molles appellati honores a Martiale.

CVr molles dixerit honores ī Triuię tēplo Martialis hoc ē in Dianę Epheſiæ etiam hęc afferri poſſunt: ſcita (ni fallor) & arguta ſatis: Sed quæ tamē interp̄tes omiſerunt. Ac primo quidē de multimammijs poſſumus dictum exiſtimare. Nam vt diuus Hieronymus in epiſtolam Pauli ad Epheſios ſcribit: Erat Epheſi tēplum Dianæ: & eiuſdē in ip̄o multimammia: id eſt multarum mammarum effigies: qua cultores eius decepti putabāt eam omnium viuentium nutricē. Poſſumus itē ad pompam referre: de qua Xenophon epheſius in primo epheſiacorum libro: ſcribit ad hanc ſentētiam. Agebatur autē inquit ſolēne ijs locis Dianæ feſtum: ab vrbe ad tēplum: quę ſunt ſtadia omnino ſeptem. Celebrare pompam virgines omnis īdigēas oportebat: ſplēdide īprimis ornatas. Pręterea ephebos: Abrocomi ęquales: qui tum annum circiter decimumſeptimum agebat: & cum ephebis aderat: velutiq; primas in ea pompa ferebat. Magna autē vis hominum ſpectaculo ītererat: vel popularium: vel hoſpitum: ſiquidē mos habebat: vti ī ea celebritate: & ſponſi virginibus: & ephebeis vxores inue

Digitized by Google

nirentur. Procedebant ergo ordinatim pompa: primo ſcl3 ſacra: faces: caniſtra: & ſuffimēta: tū autē equi: caneſq3: & venatoria arma: nonnullorum quoq3 bellica. Sed pleraq3 tamen pacalia: fœminarum ſe quæq3 veluti ad amatoris oculos compoſuerat: virginumq3 ordinem ducebat Antia: Sic vtiq3 Xenophon ſcribit: non quidē Athenięſis ille: ſed alter eo non īſuauior Epheſius qui paulopoſt ēt ita ſubdit: Vt igitur pacta pompa: venere in tēplum ſacrificatum multitudo omnis: atq3 ibi ornatus pompæ ſolutus omnis: Et conuenere eodē viri: fœminęq3: ephebi: & virgines. Non abſurdum ē aūt ꝓpter Dianę quoq3 ſacerdotē molles honores audire: de quo etiam nonnihil Domitius ex Strabone. Cęterum Heracliti Epheſij ſummi philoſophi: ſcl3 illius: qui ex obſcuritate librorum ſcotinos: hoc ē tenebricoſus appellabatur: quiq3 omnibus humanis actibus illachrymabat: illi9 inq̄ Heracliti ad Hermodorum extat epiſtola: qua ſic ferme in Epheſios cauillatur: Quanto Epheſijs meliores lupi: atq3 leones. Non ſe inuicē mancipant nec aquila: aquilam emptitat: nec leoni leo miniſtrat pocula. Sed neq3 canē: canis execat: vt vos deæ ſacerdotē execuiſtis Megabyzum metu: ne virgini vir conſacretur: & quo pacto impij aduerſus naturam: pij ſitis aduerſus ſimulachrum. Principio. n. id agitis: vt dijs primus imp̄cetur ſacerdos amiſſa virilitate. Quin deam quoq3 impudicitiæ velut īſimulatis metuētes: ne illi miniſtretur a viro.

¶ Caput. liij.

Quæ ſit apud Martialē Cornibus ara frequēs.

IN ſupiori epigrammate locus eſt hic alter: neutiq̄ a Domitio: neve ab alijs: quantum videam cognitus.

Diſſimuletq3 deum cornibus ara frequēs.

Q đ. n. Domitius Hammonis tēplum in libya accipit: nullo pacto ꝓcedit. Nam cum hic magnificētiſſima orbis terrarum ędificia memorētur: quęq3 inter miracula referrētur: vt ex eorum comparatione: amphitheatri p̄conium creſcat: ridiculum ꝓfecto fuerit de tēplo hic Hāmonis audire pauprimo ſcilicet: vt Lucanus ait his verſibus.

Vētum erat ad tēplum: libycis quod gētibus vnum,
Inculti Garamantes habēt: ſtat Corniger illic
Iuppiter vt memorant. ſęd non aut fulmina vibrans:
Aut ſimilis noſtro: ſed tortis cornibus Hammon:
Non illic libycę poſuerunt ditia gētes
Templa: nec æois ſplendent donaria gemmis:
Quis ęthiopum populis: arabumq3 beatis
Gentibus atq3 indis vnus ſit Iuppiter Hammon
Pauper adhuc deus ē: nullis violata p æuum
Diuitijs: delubra tenēs: morumq3 priorum
Numē: romano templum defēdit ab auro.

Neq3 autem: aut ex Plynij: aut ex Maronis dictis colliges templum Hammonis apud Naſamonas inſigne vel ędificijs: vel opibus fuiſſe: ſi verba ipa diligēter vtriuſq3 pēſitabis. Et q dē mētior niſi ara potius Apollinis in delo accipiēda: quod Ceratinon bomon dicunt: īter ſeptē orbis ſpectacula: ſicuti Plutarchus ait celebrata: quę tantum ex dextris cornibus ſine glutino vllo: aut vinculo: coagmētata: compactaq3 ſit. Hoc autē Plutarchus: in eo ſcribit opuſculo: quo tractat: vtra prudētiora ſint: aquigena: an terrigēa animalia. Deq3 ara eadē ſic Ouidius ī epiſtola Cydippes ad Acontium: meminit hoc verſiculo.

Miror & innumeris ſtructam de cornibus aram.

Plutarchus etiam in Theſeo: de ara in delo ſcribit: non q dē ex dextris: ſed ex ſiniſtris tantum cornibus compacta: quem κερατωνα βωμον appellat: niſi mendum ſit exemplarium. Laertius quoq3 diogenes Ceratinę arę: hoc eſt e cornibus factæ mētionē nonnullam facit ī Pythagoræ vita. Quin & Callimachus poeta ī Apollinis hymno: Quadrimū adhuc Apollinē ſcribit ex cornibus Cynthiadum caprearum: quas ſoror Diana ī venatu occiderat aram compegiſſe: fundamētaq3 itē: & parietē: e ſolis ſtruxiſſe cornibus. Ipſius aūt ſunt hæc verba.

Τετραετησ τα πρωτα θεμειλια φοιβοσ επηξε
καλη ενορτυγιη περιηγεοσ ευδοθι λιμνησ
Αρτεμισ αγροσσωυσα καρηατα συνεχεσ αιγων
κυνθιαδρων φορεεσκεν. ο δ επλεκε βωμον απολλων
δειματο μεν κεραεσσιν εδεθλια πηξε δε βωμον
Εκ κεραων κεραουσ δε περιξ υπεβαλλε τοτοιχουσ.

Ob id ergo inqt Martialis Diſſimulet deum: quaſi nō iā dei eē id opus videri q̄at: quo alterum

Digitized by Google

longe præſtantius hoc eſt:amphitheatrum mortali manu factum. Saneq; per totum epigramma ſignatis vſus eſt verbis argutiſſimus poeta:qui Memphin ſilere iubet:quia barbara:nec iactari vult babylona labore aſſiduo:quoniam ipſa quoq; iactatio:ītellectum laboris habeat. Et negat laudandos ob id honores Triuię:quia molles:neq; enim mollibus præconia debentur. Negat etiam quę aere pendeant mauſolea:ſupra aera ipſum:hoc eſt ad aſtra vſq; ferri oportere: vt ſit hoc epigrammate nihil vtiq; penſitatius.

¶ Caput.liij.

Q positum nomen Agamemnonis:in.M.Tullij diuinationibus:pro Vlyſſis eſt:tū in trāſcurſu locus in epiſtolis ad Atticum: non inelegans ſuper miniatula cęra correctus & enarratus

AVlus Gellius in noctibus illis ſuis:maxime candidis:errorem notat Ciceronis maniſeſtiſſimum:non magnę rei:neq; erraſſe eum miratur:ſed errorem non eē poſtea: vel ab ipſo animaduerſum:vel a Tirōe ſuo:Nam cum Homeri verſus Cicero quoſpiam vertat in latinū:dicere illos Aiacē ſcribit apđ eū poetā:cū re vera dicant̄ ab Hectore. Facit hęc A.Gellij libertas:vt ne ipē verear referre ī his libris paululū qddā cōpar huic eiuſdē Cicerōis: peneq; illi ſuperiori germanū:& geminū niſi forte(qđ auidi⁹ crediderī tāto īteruallo) mendum fuerit exemplarium. Quis etiam in antiquiſſimo quoq; libro nō diſpariliter ſcriptū inueniamus: nec ſane lubricus ex literarum vicinitate ſit in alterutrum nomē lapſus. Verba ſūt Ciceronis in libro diuinationum ſecundo. Nam illud mirarer ſi crederem qđ apud Homerum Calchantem dixiſti ex paſſerum numero belli troiani annos auguratum:de cuius cōiectura apud Homerum:vt nos ocioſi vertimus loquitur Agamemnon. Calch

Ferte viri:& duros animo tolerate labores:
Auguris vt noſtri Calchantis fata queamus
Scire:ratos ne habeant:an veros pectoris orſus.

Ac deinceps verſus quoq; cęteros Homericos:a ſe conuerſos exponit. Q igitur hęc Agamēnonem loqui apud Homerum Cicero tradit:ſi modo ita ſcriptum Cicero reliquit: hoc neutiq̄ verum probatur:cum apud Homerum ipſum in ſecunda Iliados Rhapſodia:non Agamemnon:ſed Vlyſſes iſtius ſententię verſus pronunciet. Neq; eſt ꝙ quiſq̄ aut ſtomachetur: hęc apđ Ciceronem quoq; deprehendi:aut miretur:cum appareat ex ipſius epiſtolis:nonnunq̄ huiuſcemodi errata memorię fuiſſe in Cicerōis libris:vel ab Attico:vel a Bruto animaduerſa:atq; curata: Sicut illud in oratione Ligariana de.L.Curſidio:qđ erratum fatetur eſſe ſuum. Sed(vt aiunt)inquit μνημονικὸν ἁμάρτημα. Sicuti qđ ī oratore arbitror: Eupolim pro Ariſtophane Cicero poſuerat. Dein Atticus Ariſtophanen pro Eupolide repoſuit. Itaq; etiam vereri ſe Cicero dicit aliquando:ne ſuę ſyntaxis miniata illius cęrula pluribus locis notandę ſint. Qđ autē incidit:vt de miniata cęrula meminerimus:corrigendus obiter:& interpretandus nobis hic ex epiſtola ad Atticum libro penultimo locus eſt:in quo ita ſcriptum perperam inuenitur. His literis ſcriptis:me ad ſyntaxis dedi:quę quidem vereor:ne nimia tua pluribus locis notādę ſint: ita ſum meteoros:& magnis cogitationibus impeditus. Ego legendum puto:ne miniatula cęra tua pluribus locis notandę ſint:vt ſit intellectus:ad libros componēdos:id enim grece ſyntaxis Ciceronem ſe dediſſe. Sed vereri tamen ne miniatula cęra ipſius ad quem ſcribit Attici: quo ſępe vteretur emendatore:pluribus locis notandę ſint:quoniam meteoros:hoc eſt ſuſpēſus animi foret Cicero:& magnis cogitationibus(vt ait)impeditus. Conſueuerat opinor Atticus.ſiqui parum abſolute locus a Cicerone tractaretur:ei loco rubellas cęras affigere:qđ nunc quoq; ſolemus. In codice autem:quem fuiſſe aiunt Franciſci Petrarchę primitus:certe Coluccii Salutati dein fuit:& poſt hunc Leonardi Aretini:Mox & Donati Acciaioli:virorum ſuę cuiuſq; ętatis eruditiſſimorum:ſic adhuc extat:ne miniata cerula tua. Q ſi penultimæ dictiōis penultimam literam paululum a ſummo produxeris:hoc eſt de.i.litera.l.feceris:omne procul dubio mēdum ſuſtuleris. Sed & puulgatis codicibus ſic in extremo rurſum volumīe epiſtolarum adhuc earundem legitur. Cęrulas enim tuas miniatulas illas extimeſcebam:vt iam omnis hoc teſtimonio ſuperior ambiguitas aboleatur. Cicero

¶ Caput.liiij.

Cęratinę qui ſint apud Quintilianum.

CAeratinę qui ſint apud Quintilianum libro primo:nō temere qui tibi explicet inuenias. Qui aūt gręca voluerit:latinaq; cōmētaria:plane ītelligerēt rōcinatiōis ī explicabilis eē eā ſpeciē:q̄ neſcio q̄s āſas:atq; vncos arte dialecticę ꝑplexitatis īferret: Sic arbitror appellatam a materia ipſa:qua vterent̄ verborū: Sicuti ē apđ Senecā libro

Digitized by Google

epiſtolarum quīto ad Lucilium. Sederem īquit ocioſus:& eiuſmodi quęſtiunculas ponēs: Q đ non ꝑdidiſti habes: Cornua non perdidiſti: Cornua ergo habes: aliaq; ad exemplum huius acutę delirationis concinnata. Sed de hoc item in atticis noctibus īuenias. Cerata autem gręce dici cornua: quis neſciat: Meminit huius etiam Lucianus: in philoſophorum Sympoſio: Sicuti de Sorite: atq; Therizonte. Sed & in dialogo item mortuorum Caſtoris & Pollucis: ita ferme inquiens. Et cornua īter ſe ꝓducunt: & Crocodilos faciūt: & eiuſmodi ꝑplexa docēt interrogare: vt ex cornib⁹ ſcil; hāc quā dixim⁹ Ceratinē rōcinationē. Nec rōcinationē veri⁹ q̄ tēdiculam accipias. Quin etiam in dialogo altero: cui vel ſomnium: vel Gallus eſt nomē: Et docens inquit duabus negationibus: vnam confici aſſeuerationem: Noctemq; non eſſe: ſi dies ſit. Interdum etiam cornua mihi eſſe dicebat: aliaq; id genus. Huiuſcemodi autem dialecticis in percunctando quæſtiunculis: quales frequēter ingeniorum acumē excogitat: etiam Mileſius Eubulides plurimum vſus: ſicut a Laertio Diogene in Euclidę Megarēſis vita ponūtur: vt latine conemur interꝑtari: Mētiēs: fallēs: electra conuelata: acerualis: & cęratine: vel cornea: & item calua Ex quo ī hanc ſententiam eſt apud Comicum neſcio quem: vt idem prodit Laertius. Cōtumelioſius autem Eubulides ceratinas īterrogās: & mēdacibus: glorioſiſq; ſermōibus oratores verſans: abijt Demoſthēis habēs volubilitatē. Quem etiam locum Suidas citauit. Sed & Zenō ille Cytieus inter cauilla cętera dialecticorum: Ceratinas item: & vtidas numerabat. Sicuti idem in libro ſeptimo de vitis philoſophorum prodidit Laertius. Quin hoc ipſum poſtremo nobis inſinuat Marcianus Capella libro quarto: cum inquit.

Perdita nequa vnq̄ cornua fronte ferant.

¶Caput.lv.

Qui ſint Crocodilitę apud eundem.

APud Quintilianum eundem libro itē primo etiam de crocodiline mētio fit obſcuro & ipſo plęriſq; ignotoq; vocabulo. Cęterū de hoc inuenimus apud Aphthōgi gręcū enarratorem Doxapatrem: q̄uis apud eum Crocodilites potius: q̄ Crocodiline. Q đ & verius puto. Verba ipſius ita latine interpretamur. Serra inquit: & Crocodilites ſicuti eſt in ægyptiaca fabula. Mulier quępiam: cum filio ſecundum fluminis ripas ambulabat: ei Crocodilus filium abſtulit redditurum dicēs: ſi verum mulier reſponderet. Negauit illa fore vt redderetur: atq; ob id ęquum aiebat reddi. Hactenus ille. Moxq; idē Crocodiliten inquit hāc propoſitionem vocant: Crocodili huius gratia: quā etiam πριωμα id eſt Serram vocari a grecis indicat. Adiuuat Lucianus in dialogo: cui titulus: vitarum venditiones: ita ferme Chryſippum loquentem inducens: eiq; reſpondentem quempiam: qui ſe profiteatur emptorem. Conſidera igitur ita. Eſt ne tibi filius? Quorſum iſtud? ſi forte illum iuxta fluuium errabundum Crocodilus inueniat: rapiatq;: dein redditurum polliceatur: cum verum dixeris: vtrum reddendus ei videatur: nec ne: Quid eum ſētire dices? Rem ſane perplexam iterrogas. Ex his vt arbitror liquet etiam Crocodiliten: ſicuti ſupra Ceratinē ſophiſmatos eſſe: parum explicabilis ſpeciem quo dialectici veteres: potiſſimumq; ſtoici vterentur. Quod genus eleganter Quintilian⁹ exquiſitas ambiguitates appellauit.

¶Caput.lvj:

Cur gemino cornu Martialis dixerit in ſpectaculis: vbi de Rhinocerote: deq; tauris æthiopicis.

MArtialis epigramma eſt in ſpectaculis: de Rhinocerote: cuius extremi verſus hi ſunt.

Nanq; grauem cornu gemino: ſic extulit vrſum:
Iactat: vt impoſitas taurus in aſtra pilas.

Domitius ita enarrat: Gemino inquit cornu forti: & vehementi. Vergilius. Gemino dētalia dorſo. Vel quoniam Rhinoceros habet duo cornua: vt apud Pauſaniam ſolū legi: quorum alterum inſigni magnitudīe ex naribus extat: alterum ſuperne erumpit: exiguum: ſed validiſſimum. Fatetur ſane Domitius apud vnum ſe Pauſaniam legiſſe Rhinocerotē duo habere cornua. Quid autem Plynium: quid Solinum: quid alios credimus vnum Rhinoceroti cornu tribuētis duntaxat: an videlicet ignoraſſe omnis: qđ ſolus animaduerterit Pauſanias. Quid porro Septimio Florenti Tertulliano reſpondebimus chriſtianorum omnium: quorum quidem latine opera extent: vt antiquiſſimo: ſic auſim dicere in omni pene literatura diligētiſſimo: qui libro aduerſus Praxeam tertio verba illa enarrans de vetere inſtrumento Tauri decor eius. Cornua vnicornis: cornua eius: in eis nationes ventilabit ad ſummum vſq; terrę: Nō vtiq; inquit Rhinoceros deſtinabatur vnicornis: nec minotaurus bicornis & quę ſequuntur. Cęterum de eo Pauſanias in bœoticis meminit: neq; autem omnino Rhinocerotas duo habere cornua: nam hoc manifeſto refelli poterat. Sed tauros dicit eſſe i ęthiopia: qui Rhinocerotes vocētur.

Digitized by Google

οτι σφισιν επ ακρα τη ρινι. Sic enim illius verba ſunt. εν εκαστω κερας και αλλο υπερ αυτο
ου μεγα επι δε της κεφαλης ουδε αρχην κερατα εστιν. Quoniam inquit illis in ſumma na=
re ſingulis vnicum cornu. Tum aliud ſupra: non magnum. Verum ĩ capite ne initio quidẽ cor=
nua. Non igitur Pauſanias aut inſigni magnitudine alterum cornu: aut alterum ait eſſe validiſſi
mum: Q đ ob id eminiſcitur fortaſſe Domitius: vt his facilꝰ vrſus extolleretur. Neq̃ autem de
Rhinocerote ipſo ſentit Pauſanias. Sed vt diximus de æthiopico tauro: qui ſimilitudine qua
piam & ipſe Rhinoceros a quibuſdam vocabatur: Quare nos ita putamus exponendum Mar
tialem: vt vrſum videlicet a Rhinocerote cornu illo vnico elatum: eiectatumq̃ ſentiat: grauem
gemino cornu: hoc eſt grauem tauro futurum: cui ſunt cornua gemina: vt cornu ſit datiui: non
ablatiui caſus. Nam cum tauri pilas cornibus ad aſtra euentilent: extollere vrſum tamẽ non po
terant grauẽ gemĩo cornu: proptereaq̃ eũ mirabilius quãlibet vno cornu Rhinoceros extulit.

¶Caput.lvij.

Quæ ſint apud Suetonium tetraones: correctumq̃ erratum Plynianis
exemplaribus.

TEtraões in Caligula Suetonij: quę ſint aues: omnino ignorat̃. Verba ipſius hęc. Ho
ſtię erant phœnicopteri: pauones: tetraones numidicæ: meleagrides: phaſianę: quæ
generatim per ſingulos dies immolarentur. Cæterum inuentu res erat haud diffi=
cilis: niſi Plynianos inemendatiſſimos haberemꝰ codices. Nam q̄d apud illum legi=
mus libro decimo hiſtorię naturalis: vbi de anſeribus agit: Decet Erythrotaões ſuus nitor: ab=
ſolutaq̃ nigritia: Hoc in illo vetuſtiſſimo Plyniano exemplari de Medicę gẽtis bibliotheca pu
blica pene legitur emendate: videlicet vna tantum commutata litera: qualia multa in vetuſtis
omnibus voluminibus interpolata vocabula. Nam cum ipſa quoq̃ mẽdoſiſſima plęriſq̃ ſint
locis: veſtigia tamen adhuc ſeruant haud obſcura: verę indagandę lectionis quę de nouis co=
dicibꝰ: ab improbis librarijs prorſus obliterãtur. In eo igitur ſic eſt. Decet ettraonas: vt ſi or=
dinem duarum primarum literarum inter ſe commutes: Tetraonas diſſultet. Quare ita apud il=
lum: Politiano auctore legas. Decet tetraonas ſuus nitor: abſolutaq̃ nigritia. In ſupercilijs coc
ci rubor. Alterum eorum genus vulturum magnitudinem excedit. Quorum & colorem reddit
nec vlla auis excepto Strutochamelo: maius corpore implens pondus in tantum aucta: vt ĩ
terra quoq̃ immobilis pręhendatur: Gignunt eas alpes: & ſeptentrionalis regio. Hactenus ille
de tetraonibus.

¶Caput.lviij.

Origo & ritus ludorum ſęcularium: prętereaq̃ ad id alia: citatumq̃ eo: Sibyllæ oraculũ
mox & obiter explicata quędam: ruſuſq̃ alia refutata non inutiliter.

ERit arbitror operępretium: colligere hic etiã ſęculariũ ludorum origĩnẽ: cauſamq̃ no
minis: & itẽ quot annorum ĩteriecto ſpatio: quotieſq̃ facti: quo ritu: quibuſq̃ deis ce
lebrati. Nam & res eſt ipſa per ſe cognitu nõ ĩdigna: cui ſtudium modo ſit vllum vetu
ſtatis: & ad intelligẽdos poetarum locos nonnullos ĩgẽs attulerit adiumẽtum. Cum
igitur bellum inter ſe Romani: Albanięq̃ gererent: & vtraq̃ in procinctu iam ſtaret acies: extitit
repẽte quidam monſtroſa ſpecie: pelle amictus furua: vociferans: iubere Ditẽ patrem: deamq̃
Proſerpinam: fieri ſacrum ſibi priuſq̃ pręlium committeretur. Quo perterrefacti viſo Romani
protinus aram ſub terra ędificarunt: & ſtatim ſacrificio facto: pedum.xx: aggere contexerunt:
vt eſſet omnibus: pręterq̃ Romanis ipſis ignorabilis. Sed enim euenit: vt Valeſus Valeſiꝰ: vn
de nomen: & origo Valerię familię: clariſſimus in gente ſabina & locuples homo ruſticę vitę: a=
ram hanc quam diximus: ita diuinitus inuenerit. Erat ei nemus ante villã proceris maxime ar=
boribus: quę ſtatim fulmine ictę: conflagrarunt. Nec multo poſt filij duo & filia correpti: peſtilẽ
tię morbo ad deſperationẽ vſq̃ medicorum laborabant. Cum ſeſe igitur laribus familiaribꝰ ad
uoluẽs pater: ꝓ liberorum ſalute: ſuum: matriſq̃ puerorum capita deuoueret: vox e nemore q̄đ
tactum de cęlo: ſtatim audita: ſaluos fore eos ſpondẽs: ſi Tiberij ad Tarẽtũ puecti: calfactã Di
tis & Proſerpinę foco de fluuio ipſo biberẽt aquam. Quoniã vero longiſſime abeſſe Tarẽtũ ſci
licet ĩ extrema Iapygia: nec ꝓxime eam vrbẽ reperiri Tiberim vllum fluuiũ ſciebat: ſpẽ ſibi de=
terrimam fingebat: etiam inde territus: ꝙ inferarum potiſſimum vox illa poteſtatum: meminiſ
ſet. Sed impoſitos nihilo ſecius ĩ lintrem filios. Hoſtiam pergẽs: mox ad Campi Martij regio=
nem deuexit ibi recreare ſitientes: & æſtu: febriq̃ laborantes deſiderans: qua placidiſſime am=
nis labitur: exponit in ripa ęgrotos: ac dum tumultuariam ſibi tegeticulam concinat: extincto
igniculo: admonet̃ a gubernatore: petẽdũ potiꝰ Tarẽtũ (nã ita locꝰ ĩ ꝓxĩo vocabat̃) etenim fu=
mum ſeſe illic aſpicere. Tum vero lætior audito Tarenti nomine Valeſius: deos adorans: & ſa=
lutem ſibi liberorum iamiam propemodum bona fide ſpondẽs: agi ꝓrſum iubet: & illuc maxi=

Digitized by Google

me nauigium appelli Quo cum perueniſſet: haurit aquam feſtinato de flumine: fręt uſq; omine tenacius arrepto: fumigans ibidem ſolum: flatu ſolicitat ī flammam: calfactamq; mox aquam porrigit in calice pueris. Succedit autem potui ſomnus. Vident in quiete illi ſpongia ſibi a neſcio quo detergeri morbum: Tum pręcipi: vt Diti patri & Proſerpinæ: furuę ibidem mactarentur hoſtię: trinoctiumq; perpetuum choris & carminibus: concelebraretur. Surgunt igitur recuperata valetudine: viſumq; illud patri renuntiant. Is homo locuples: defodi iaciundis alte fundamentis humum iubet. Inuenta igitur ſic ara eſt ea quā diximus: cum titulo Ditis & Proſerpinę. Mactat ille (quod erat iuſſus) furuas continuo victimas: & trinoctium ſacris frequentat: tot enim numero filios media de morte recepat: ex eoq; Maniꝰ Valeriꝰ Tarētinꝰ appellatꝰ ꝙ a dijs manibus in Tarento liberum ſuorum valetudinem impetrauiſſet. Ad hunc igitur modum quidam tradiderunt. At enim. M. Varro libro de ſcęnicis originibus primo. Cum multa īquit portenta fierent: & murus ac turris quæ ſunt inter portam collinam: & exquilinam de cęlo tacta eſſent: & ideo libros ſibyllinos: Quindecimuiri adijſſent: renunciauerāt: vti Diti patri & Proſerpinę: ludi Tarentini in Campo Martio fierent: tribus noctibus: & hoſtię furuę immolarentur. Hactenus de origine: Sęculares autem: non quia fierent anno vel centeſimo deniq;: vel etiam centeſimodecimoq; nuncupati: qđ vtrunq;: ſicut aſſertores habet: ita re ipſa penitus coarguitur: Sed ob id magis credi poteſt: ꝙ plęrunq; ſemel hominis ætate fierent: vt multa alia: quæ rara ſunt: poſt ſęculum euenire loquentium conſuetudo vſurpat. Tarentini autem a loco ipſo qui Tarentus ob id vocatur: aut ꝙ ara ibi Ditis patris (quemadmodum ſupra diximus) in terra occultaretur: aut ꝙ ripam Tiberis fluuius eo loco tereret: ex quo etiam Rumon dictus a veteribus & in ſacris ſerra nominatus ꝙ ruminaret: hoc ē excederet: & ſecaret ripas. Vn̄ ait Maro. Stringentem ripas. & pinguia culta ſecantem.

Cęterum de temporum interuallis: quibus iſti ludi referrentur: fides in ambiguo eſt. Siquidem in carmine ſęculari Horatius vndenos decies per annos fieri declarat: qđ & commentarij. xv. virorum: & diui Auguſti edicta: & ipſius deniq; ſibyllę: qđ adhuc extat oraculum: confirmauerint. Contra vero centeſimum redire poſt annum: tam Valerius Antias: q̄ Titus Liuius: & item M. Varro teſtati perhibentur. Qđ enim legimus apud Herodianum trium ſpatio ætatum ſolitos inſtaurari: vereor vt emendata ſit ibi lectio: noſtramq; ob id e gręco interpretationem: cum venia legendam cenſeo. Nec autem (ſi tempora dinumeres) aut q̄ta interualla retro fuerint: aut q̄ta eſſe debeant: omnino colligas: Inſtituti autem primi ſęculares ludi: poſt exactos reges a. P Valerio Publicola: qui primus conſul fuit: exiſtimantur. Etenim laborantibus peſtilentia ciuibus: apud hanc ipſam: quā diximus aram publice nūcupatis votis: atrum bouem Diti pro maribꝰ: cōcolorē pro fœminis iuuencā Proſerpinę mactauit: ludoſq;: & lectiſternia trinoctio fecit & arā terra ſicut an̄ fuerat exaggerata occuluit: īſcriptā titulo iſto. P. Valeriꝰ Publicola frumētariū cāpum Diti & Proſerpinę conſecraui: & ludos Diti & Proſerpinę Rōanoꝝ ſalutis ergo feci Secūdos an̄t ſecūdo & quīquageſimo poſt Romā cōditā factos anno: admonitu ſybillinoꝝ carminum tradit gręce Zoſimꝰ: miſſis occupata morbo ciuitate lectis ad hoc viris: qui libros conſulerēt: ex quorum reſponſo: denuo regeſta humo apud arā hanc ipſā: in extremo campi Martij: de more ſacra: & ludi perſoluti: reſtitutaq; Romanis iterum eſt incolumitas. Conſulem vero ſcriptor hic: vnum dumtaxat exemplario fortaſſe mendo. M. Publium Quintium nominauit: cum cenſorinus. M. Valerium & Spurium Verginium conſules prodat. Idemq; tertios: & item quartos conſulum temporibus: quos & nominatim citat: auctoritatibus Antiatis Valerij. T. Liuij: Varronis: Piſonis: Gellij: & Eminę cōprobat: factos etiamq; commētarios Quindecimuirum ſacris faciundis: in teſtimonium aſciſcit. At enim quoniam lubricus improprijs nominibus: & item innumerorum notis librariorum lapſus: vitiata iſta ni fallor: in Cenſorini commētario reperies. Cęterum diuus Auguſtus abolitos eos paulatim (ſicuti quidam putāt) atq; intermiſſos inſtaurauit: magno (vt Liuius ait) apparatu. L. Cenſorino &. M. Manlio Puellio conſulibus. A teio autem Capitone circumitum: ſpatiumq; ſubijciente: ritum vero ſacrorū libris īdicātibꝰ ſybillinis. Porro ſextos Claudiꝰ ſe cōſule. IIII. &. L. Vitellio q̄ſi āticipatos ab Auguſto: nec legitimo tempori reſeruatos: q̄uis ipſe in hiſtorijs ſuis prodidiſſe memoretur intermiſſos eos Auguſtum multo poſt diligentiſſime annorum ratione ſubducta: in ordinem redegiſſe: quare vox etiam irriſa pręconis traditur: inuitantis more ſolēni ad ludos: quos nec ſpectauiſſet quiſq̄: nec ſpectaturus eēt: cum ſupeſſēt adhuc qui ſpectauerāt: & quidam hiſtrionum producti olim: tum quoq; producerentur. Etenim Stephanionem: qui primus togatis ſaltare īſtituit: vtriſq; ſęcularibꝰ ludis: Auguſti videlȝ: & Claudij ſaltaſſe accepimꝰ: q. lxxxiij. nō āpliꝰ anno īterfuere: q̄uis & poſtea ille diu vixerit. Septimos Domitianꝰ ſe. xiiij. &. L. Minutio Ruf-

ſo conſulibus:computata ratione temporum ad annum non quo Claudius proxime:ſed quo olim Auguſtus ediderat: Deniqꝫ in nomiſmatis varijs apđ Laurētium noſtrum Medicem Stelographiam quoqꝫ iſtam vidimus. LVD. SAEC. FEC. COS. XIIII. Ac de his Papiniū ſētire in ſiluula ad vrbis prefectum gallicum:cui titulus Soteria:iam tum noſtris auditorib⁹ oſtēdebamus:cum volumē ipſum ſcilicet abhinc nouēniū:publice iterp̄tabamur. Verba ita ſunt.

Nec tantum induerint fatis noua ſecula crimen.
Aut inſtaurati peccauerit ara Tarenti.

Quo loco Domiti⁹ noſter. q̄q̄ de Tarenti ara:dijſqꝫ ipſis manibus,meminit:nihil omnino tamen ſuper ſecularibus iſtis ſuſpicatur. Iam vero apud Martialem:quā pene idē ſuæ literaturæ:ne dixerim ingenti quoqꝫ obliuiſcitur:quem ſcilicet & tunc & cum faſtos anno poſt enarrabamus luculente(ni fallor)coarguimus. Eſt autem Martialis epigrāma de matrona:quæ puto binis ludis Claudij ſcilicet: Domitianiqꝫ interfuerat:in eoqꝫ etiam hic verſiculus.

Bis mea Romano ſpectata eſt vita Tarento.

Quo loco parum cordatus homo hic:trigeſimo quoqꝫ anno celebrari ſacra ad Tarentum dicit conſueſſe:qđ nec aliquis etiam fando audiuerit: Quin idem illos ex quarto eiuſdem poetæ libro verſiculos pertractās.

Hic colat ingenti redeuntia ſecula luſtro.
  Et quę Romuleus ſacra Tarentus habet.

Etiam poſteriorē dijungit a priore:& vt in illo ſeculares ludos:ita in hoc commenticia iſta tricenaria ſacra putat inſinuari. Facit autem Tarenti huius etiam Varro in latinæ linguæ commētario etiamqꝫ vel iterum in faſtis Ouidius mentionem. Sed redeo vnde digreſſus: Centeſimo decimoqꝫ poſt Domitiani ludos anno:inſtaurauit & eos imperator ille Septimus Seuerus:cuius etiam nūc Romę pulcherrimus ſpectatur triumphalis arcus:cum filijs: Antonino & Geta Chilone & Vibone conſulibus:Quos ludos & vidiſſe ſe memorat Herodianus & Dion ætate ſua factos memoriæ prodidit. Poſt Seuerum negat inſtauratos Zoſimus:Quoniam hic annorum centum:& decem pene receptus auctoritate ambitus:in conſulatum Conſtantini chriſtiani principis tertium:& Licinij.quem dein bello ipſe vicit:icurriſſet. Nos tamē apud Euſebium in chronicis:& Eutropium in hiſtoriarum libro nono legimus Philippo imperante(q̄q̄ prim⁹ fuiſſe chriſtianus imperator creditur)milleſimum annum Romanę vrbis ingenti ludorum apparatu:& ſpectaculorum fuiſſe celebratum:beſtiaſqꝫ in circo innumerabiles iterfectas:& ludos ī Campo Martio theatrales tribus diebus:ac noctibus populo peruigilante concelebratos:quibus ludis ſecularibus etiam dicitur Philippus Iunior is:qui nunq̄ riſiſſe creditur: patrem Philippum ſeniorem petulantius cachinnātem:vultu auerſato notauiſſe. Reſtat vti de ritu carpti paucula perſtringamus. Inſtantibus itaqꝫ ludis:tota Italia precones miſſitabantur: conuocatum ad ludos:qui nec ſpectati:nec ſpectandi iterum forent. Tum eſtatis tp̄e:paucis anteq̄ ſpectacula edebantur diebus Quindecēuiri ſacris faciundis in Capitolio:& Palatino templo: pro ſuggeſtu conſidentes:piamina diuidebant populo.quę erant: Teda:ſulfur:& bitumen:nec tamen ad ea ſeruis quoqꝫ accipienda ius vllum. Coibat autem populus:cum in quę ſupra retulimus loca:tum preterea in Dianę tēplum:quod erat in Auentino:& cuiqꝫ triticum: faba: hordeumqꝫ dari mos. Tum ad inſtar Cereris initioꝝ puigilia fiebant. Vbi vero iam aduēit feſtus dies triduum:trinoctiumqꝫ ſacris intenti in ripa ipſa maxime Tiberis agitabant. Sacrificia vero Ioui:Iunoni. Apollini: Latonę: Dianę:pretereaqꝫ Parcis:& quas vocant Ilithyias:tum Cereri:& Diti:& Proſerpinæ ſuſcipiebantur. Igitur ſecunda primæ noctis hora:princeps ipſe tribus aris ad ripam fluminis extructis:totidem agnos:& vna quindecimuiri immolabant:& ſanguine imbutis aris cæſa victimarum corpora concremabant. Conſtructa autem ſcæna in theatri morē lumina & ignes accendi:& hymni concini:ad hunc vſum tum maxime compoſiti:& iteꝫ ſpectacula edi ſolenniter ſolita:data celebrantibus hęc mercede tritico;faba: hordeo:quę ſupra inter vniuerſum populum diuidi oſtendimus. Mane vero capitolium aſcēdere:ſacra ibi de more agitare:tum in theatrum conuenire:ad ludos in honorem Apollinis & Dianę faciūdos:conſueuerunt:ſequenti die nobiles matronę:qua hora precipitur ab oraculo:conuenire in Capitolium: Supplicare deo:frequentare lectiſternia:canere hymnos ex ritu:mos habebat: Tertio deniqꝫ die in templo Apollinis Palatini ter noueni pueri pretextati:totidemqꝫ virgines :patrimi omnes:matrimiqꝫ græca Romanaqꝫ voce carmina & Peanas concinebant:quibus imperium ſuum & incolumitatem populi:dijs immortalibus commendabant. Quod ſiquis fortaſſe quęſierit:quod genus tunc aut ludorum fieret:aut ſacrificiorum: ſciat & ludos celebrari omnibus theatris:atqꝫ omne genus:& ſacrificia templis omnibus conſueſſe:noctu pariter atqꝫ interdiu. Nā de ſcænicis & circēſib⁹ minime dubitatur. Cum Domitiani ludis hiſtriones īterfuiſſe memi

nerimus:prętereaqꝫ circenſium die:quo facilius centum miſſus peragerentur: ſingulos a ſeptenis ſpatijs ad quina legerimus correptos. Illud vtiqꝫ in Auguſto memorabile:qui ludis iſtis iuuenes vtriuſqꝫ ſexus prohibuit:vllum nocturnum ſpectaculum frequentare: niſi cum aliquo maiore natu propiquorum. Enimuero his prout in mētem de ſubito venerunt expoſitis: iam nec ille vatis Auſonij verſiculus ambiguus relinquetur.

Trina Tarentino celebrata trinoctia ludo:

Iam nec obſcura apud Horatium ratio extiterit:cur parcas Ilithyiā: Dianamqꝫ ex Auentino: cur & puerorū vota:& Quindecimuiros memorauerit:& item ſibyllinos verſus:qui nunc quoqꝫ apud eundem Zoſimum vetuſtiſſimis quidem codicibus citra vlla faſtigia: qualeſqꝫ de induſtria ſubiecimus:inueniuntur.

Αλλοποταν μηκιστοσ ικηι χρονοσ ανθρωποισι
Ζοησ εισ ετεων εκατον δεκακυκλον οδευων
Μεμνησθαι ρωμαιε και ει μαλα λησεαι αυτου
Μεμνησθεα ταδε παντα. θεοισι μεν αθανατοισι
Ρεζειν εν πεδιω παρα θυμβριδοσ απλετον υδωρ.
Οππη στεινοτατον. νυξ ηνικα γαιαν επελθηι
Ηελιου κρυψαντοσ εον φαοσ ενθα σε ρεζειν
Ιερα παντογονοισ μοιραισ αρνασ τε και αιγασ
Κυανεασ. επι ταισ δειλειθυιασ αρεσασθαι
ϖαιδοτοκουσ θυεεσσιν οπη θεμισ. αυθι δε γαιη
ϖληθομενη χοιροσ ουσ θιρευοιτο μελαινα
ϖαλλευκοι. ταυροι δε διοσ παρα βωμον αγεσθων
Ηματι μηδ επι νυκτι. θεοισι γαρ ουρανιοισιν
Ημεριοσ πελεται θυεων τροποσ ωσ δε και αυτοσ
Ιερευειν. δαμαλισ δε βοων δεμασ αγλαον ηρησ
Δεξασθω νηοσ παρα σευ και φοιβοσ απολλων
Οσ τε και ηελιοσ κικλησκεται ισα δεδεχθω
Ουματα λητοιδησ αιδομενοι τε λατινοι
ϖαιανεσ κουροισ κουραι σι τε νηον εχοιεν
Αθανατων. χωρισ δε κοραι χορον αυται εχοιεν
Και χωρισ παιδων αρσην σταχυσ. αλλα γονηων
ϖαντων ζωοντων οισ αμφιθαλησ ετι φυτλη
Αι δε γαμου ζευγλαισ δεδμημεναι ηματι κεινω.
Γνυξ ηρησ παρα βωμον αοιδιμον εδριοωσαι:
Δαιμονα λισσεσθωσαν. απασι θελυματα δουναι
Ανδρασιν ηδε γυναιξι. μαλιστα δε θηλυτερησιν
ϖαντεσ δε ξ οικοιο φερεσθων οσσα κομιζειν
Εστι θεμισ θνητοισιν απαρχομενοισ βιοτοιο
Δαιμοσι μειλιχιοισιν ιλασματα και μακαρεσσιν
Ουρανιδαισ τα δε παντα τεθησαυρισμενα κεισθω.
Οφρα τε θηλυτερησι και ανδρασιν ιδρυοωσιν
Ενθεν ποροσ υμησ μεμνημενοσ. ημασι δεστο
Νυξι τε πασσιτερησι θεοπρεπτουσ κατα θωκουσ
ϖαμπληθησ αγυρισ σπουδη τε γελωτι μεμιχθω:
Ταυτα τοι εν φρεσιν ησιν αει μεμνημενοσ ειναι
Και σοι πασα χθων ιταλη και πασα λατινη
Αιεν υπο σκηπτροισιν επαυχενιον ζυγον εξει.

Cur autem non & latinos eos tentemus reddere:ſi non eleganter vtpote extemporales:ex fide tamen:ſeruato etiam q̄tum liceat:incomptę illius:ſed venerandę vetuſtatis colore nonnullo: aut ſqualore potius. Igitur,ita qui volet eos togatis illis adhuc quidem ruſticanis adſcribat.

Aſt vbi iam humanæ longiſſima tempora vitę:
Orbis agens annos referet centumqꝫ decemqꝫ
Sis Romanę memor(licet alta obliuia tentent)
Sis memor:vt qua ſe nimium Tiberina coartat
Ripa:feras dijs in campo ſolennia ſacra
Cum nox atra premit terras:tectuſqꝫ latet ſol:
Agnæ:caprigenumqꝫ pecus genitalibus parcis:

Digitized by Google

Hoſtia furua vtręqꝫ cadant:tum numina placa
Læta puerperijs(quod fas fuat)Ilithyias.
Terra ſuem ferat:& ſcropham ſibi fertilis atram:
Sed Iouis ante aram candenti corpore tauros
Luce feri:nam lux ſuperis gratiſſima diuis:
Iunonis templum nitida ceruice iuuenca
Imbuat:atqꝫ itidem Phœbus placetur Apollo:
Quem vocitant etiam ſolem:latoa propago
Pæanas puerıqꝫ canant:prıeræqꝫ latinorum
In templo:Sed enim pueri:puerǫqꝫ ſeorſum
Cō:celebranto choros.Verum hęc ſit patrima proles:
Matrimaqꝫ:at nuptę genibus Iunonis ad aram
Oranto innıſę:diuamqꝫ in vota vocanto.
Februa quin etiam vir quiſqꝫ & fœmina:q̃ q̃
Fœmina præcipue:accipito dehinc ędibus omnes
Primitias vitæ:Placidis placamina diuis
(Qua fas eſt)& cælitibus portanto beatis.
Ante domi tamen illa memor tibi habeto repoſta:
Quę dare mox vſu liceat poſcente:viriſqꝫ:
Fœmineoqꝫ gregi:tum digna ſedilia diuis
Perqꝫ dies iuxta & noctes multeſima turba
Complento:& lepidis miſcento ſeria ludis
Quæ tibi ſi ſtabili ſint omnia condita mente:
Cuncta tuo italiæ tellus:cunctiqꝫ latini
Subdent colla iugo:& victoris ſceptra timebunt.

¶Caput.lix.

Non Vergilium:ſed Ouidium videri Priapei carminis auctorem.Tum verſiculum illū:qui ſit apud Martialem:Ride ſi ſapis o puella ride:Naſonis eſſe proculdubio:ſed ex epigrammatis potius:q̃ aut ex artibus:aut ex tragœdia Medea videri citatum:moxqꝫ nouum quippiam & mirum de Medea Naſonis adſcriptum.

QVę priapeia vocantur epigrām̄ata Vergilio plęriqꝫ tribuūt:iter quos ēt ē arbitror Seruiꝰ.Cęterum ego in Senecę libris illis:q iā diu delituerant:nup in lucē q̃ q̃ non admodum ſincęri prodiere:quibuſqꝫ oratorꝫ:& rhetorꝫ ſnīas:diuiſiones:colores ſuaſoriarꝫ cōplectitur(niſi forte mēdoſum credamus:q̄d habetur exemplar vnicum)ſubditicia eſſe nec Vergilij:ſed Ouidij deprehendo.Siquidem illius in volumine ſecūdo verba ita ſūt
Hoc genus ſenſus memini quēdam pretorium dicere:cum declamaret cōtrouerſiam de illa quę egit cum viro malę tractatiōis:q̄d virgo eſſet:& damnata.Poſtea petijt ſacerdotium:Nouimꝰ inquit iſtam maritorum abſtinentiam:qui etiam ſi primam virginibus timidis remiſere noctē:vicinis tamen locis ludunt.Audiebat illū Scaurus:non tantum diſſertiſſimꝰ homo:ſed venuſtiſſimus:qui nullius vnq̃ impunitam ſtultitiam tranſire paſſus eſt:Statim Ouidianum illud.
Dum timet alterius vulnus inepta loci.
Et ille excidit:nec vltra dixit.Hucuſqꝫ Seneca.Nouimus autem hunc eſſe verſiculum in priapeio epigrammate:cuius principium eſt.
Obſcure poteram tibi dicere.
Sed & ſtilus ipſe(ni fallor)& prorſus Ouidiana quæpiā in eis verſibus germana laſciuia.Quatenus aūt ſit huic auctoritati fidendum:legentium ſit iudicium.Nos vt non pro vano ſcripſimus hoc:ita nec pro confeſſo.Certe ſic Ouidio cōuenit etiam in cęteris obſcœniori:ſic Vergilium contra dedecet:a virginea quoqꝫ verecundia Partheniam vocatum:titulus iſtius operis:vt q̃libet iurato teſti & ſuſpecto:pudeat tñ pfecto nō credere.Sane illud in confeſſo:ſcripſiſſe epigrammata quoqꝫ alia Naſonem:de quis verſiculum citat hunc Priſcianus.
Larte ferox cęſo Coſſus opima tulit.
Et apud eundem ludentem legerat ſane Quintilianus iſtud.
Cur ego non dicam furia te furiam:
Nec alibi certe crediderī:q̃ fuiſſe ī epigrām̄aris:quē citat hendecaſyllabum phaletiū Martialis.
Ride ſi ſapis o puella ride.
Nam qꝫ p̄ceptum reſpicit aliquod ex artibus Domitius:id vtiqꝫ vel auctoritate refutatur Marciani Capellę:qui videlicet in ſatura p verſiculo Naſonis eū:nō p Martialis agnoſcit.Audiui

etiã: qui crederent de tragœdia eſſe Medea: quã Tacit⁹: quã laudat Quĩtilian⁹: & quã fuiſſe (qđ
miror) pene Vergilianis cõſutã verſibus auctor Tertullianus eſt: & nos in nutrice ſignificaui-
mus: Sed hoc mihi non fit veriſimile. Quis. n. vel in gręca vſpiam: vel in tragœdia latĩa pha-
letios legit: aut quid omnino tragicum ſapit hic verſicul⁹: a tetrica illa grauitate reſiliens peni
tus: atq; abhorrẽs. An vero non & Marcianus ipſe negat ꝓpemodum clare de tragœdia hunc eſ
ſe: ſi verba modo ipſius fideliter recitata: diligenter quoq; expẽdantur: An non ille ſatyram ſu-
am: quę auſtera: & cẽſoria: quęq; nimium tragici ſupcilij: luſus caſtigauerat: quaſi repcutiẽs: & ad
frontem (qđ dicitur) exporigẽdam ĩuitans: Peligni inquit de cętero iuuenis verſiculo reſipiſce
& (ni tragicum corrugaris) Ride (ſi ſapis) o puella ride. Ni tragicum inquit corrugaris: id eſt
niſi frontẽ caperas tragica ſeueritudine. Qđ ſignificat rugarum triſtitia & ſqualore aſperas: Igi
tur ſi de tragœdia ſit ipſa verſiculus: quo reuocare vno maxime ſatyram ſuam poeta hic ab au-
ſteritate illa tragica molitur: ſane iocus hic (vt arbitror) Frigidus hibernas cana niue conſpuet
alpes. Iam ſiquis de ſinceritate lectionis iſtius ambigat: libros velim Marciani vetuſtiſſimos ĩ
ſpiciat e publica Medicæ gentis florentina bibliotheca: ſic enim ꝑfecto fidem noſtram credo
ſua diligentia adiuuabit.

❡ Caput. lx.

Agon verbum: quo Victimarius vti ſolitus: de quo etiam in faſtis Ouidius.

OVidius in primo faſtorum.
Nominis eſſe põt ſuccinct⁹ cã miniſter.
Hoſtia cęlitibus quo feriente cadat.
Qui calido ſtrictos tincturus ſanguine cultros.
Semper agat ne rogat: nec niſi iuſſus agit.

De hoc mactandę victimę ritu: deq; item verbo quo ſacerdotis miniſter vteretur: apud vnum
dũtaxat Senecam in libro eodem oratorum: rhetorumq; tertio: factam reperio mentionem ꝑ
hæc verba. Deinde cum ſcholaſticorum ſummo frigore: & tu quiſquis es carnifex: cum ſtri-
ctam ſubſtuleris ſecurim: anteq̃ ferias patrem reſpice. Belle deridebat hæc Aſinius Pollio. Fi-
lius inquit ceruicem porrigat: Carnifex manũ porrigat: deĩde reſpiciat ad patrẽ: & dicat Agõ?
Qđ fieri ſolet victimis: Sed ioco quoq; remoto aiebat rem veriſſimam non poſſe carnificẽ ve-
nire: niſi eo tempore: quo eam exorari pater: non poſſet. Hęc Seneca: Quo colligitur: verbum
quo victimarius identidem vtebatur Agon fuiſſe: hoc eſt ago ne. Quare belle Ouidius.
Semper agat: ne rogat: nec niſi iuſſus agit.

❡ Caput. lxj.

Erratum in codicibus Plynianis ſuper cicuta: vinoq;: quodq; mendoſe apud Macrobium
Aconitum pro Conio.

VErba ex epiſtola Androcidis ad Alexandrum magnum: clari ſapiẽtia viri vitioſe po
ſita in Plynianis his codicibus reperiuntur hoc modo. Vinum potaturus rex: memẽ-
to te bibere ſanguinem terre. Sicuti venenum eſt homini Cicuta: ita & vinum: Leuis
profecto ſẽtẽtia: nimiſq; violẽta: & coacta: addo ẽt inſipida: falſaq;: Vinum eſſe homi
ni venenum: ſicuti cicutam. Sed enim in vetuſtiſſimo illo Medicę familię Plyniano codice: ci-
tato a nobis iam ſępe: ſic inuenias. Cicuta homini venenum eſt: cicutę vinum. Nam vt homi-
nem cicuta: ſic cicutę virus meri potus extinguit. Ex eoq; perſuadere Alexandro nititur An-
drocides: vt tanq̃ re potentiſſima parcius vtatur vino: quod veneni: venenum ſit. Vñ non diſ-
pari ſenſu terrę eſſe ſanguinem docuerat. Quo circa de verbis eius ita Plynius concludit Ne-
q; viribus corporis vtilius aliud. neq; voluptatibus pernitioſius: ſi modus abſit. Conſimiliter
etiam idem in libro quinto: & vigeſimo de cicuta narrans vt homini exitioſa: Remedium eſt
ait priuſq̃ perueniat ad vitalia vini natura excalfactoria. Quod idem Dioſcorides prodidit Di
uus igitur Ambroſius in libro: quem de vtilitate ieiunij compoſuit: Etiam inquit maior vis
vini: q̃ veneni. Deniq; venenũ vino excludit: non vinum veneno. Sed & Plutarchus in Sym
poſiacis libris: eadẽ ferme q̃ Plynius de Cicuta. Tum eum locũ: ſicutiq; alios permultos: prope
ad verbũ conatus exprimere ẽ ĩ Saturnalibus Macrobi⁹. Quęq̃ in oĩb⁹ quos qdẽ hacten⁹ vide-
rim Macrobianos codices. Aconitũ ꝑ cicuta reperit: ſicut in vetuſtiſſimo etiam Bernardi Mi-
chelo̅ctij bñ literati hoĩs: & amici nobis: Sed. n opinor mendũ eſſe id exẽplarium: nec. n. mihi
tã fuiſſe ineruditũ Macrobium pſuaſerim: vt qđ eſſet græcæ Conion: ipſe Aconitum verterit:
Libentius crediderim: græco vſum vocabulo: ſicuti quoq; Ambroſius in Hexahemero Coni
um dixit. quod ex Baſiliano paris argumenti libro & tituli: cicutam Rufinus tranſtulit. Lubri
cus autem ſane lapſus: in Aconitum de conio.

❡ Caput. lxij.

Qui ſint Arietini teſticuli: qui digitus medicus: apud Tullium.

Digitized by Google

CIcero ad Herenniũ libro tertio:de memoriæ artificio tractans ita imaginem quãdam inſtruit. Et reum inquit ad lectũ eius ſtatuemus:dextra poculum:ſiniſtra tabulas:medico teſticulos arietinos tenentem. Quo loco video hęſitare literatores quoſpiam etiam haud extremę ſortis:quid ſit qđ legimus:medico teſticulos arietinos tenẽtem Medicus aut vnus e digitis quinqꝫ vocatur:hoc eſt(vt arbitror)minimo proximꝰ. Porphyrio em̃ ſuper Horatianum illud ex vltimo ſermone.

Qui ſi quid forte lateret:
Indice monſtraret digito.

Sic ait. Hoc ideo quia certis nominibus ſinguli digiti appellabantur:& ſunt hęc nomina. Pollex. Index. Famoſus. Medicus. Minimus. Quidam vero e græcis credo iunioribus nomina digitorum ρωμαιοι ſic eſſe. ſcribit αντιχειρ. Δεικτικοσ. ιατροσ. Δακτυλιωτησ. ωτιτησ. vt ſi dicas. Pollex Index. Medicus Annlaris. Auricularis. Qđ equidem nec affirmo:nec refello:tãtum notandum:Medicum ab eo dictum:qui ſit medius:aut famoſus:non qui minimo proximus. Apud ipſos autem leguntur hæc nomina. αντιχειρ. λιχανοσ. σφακελοσ. επιβατησ. μυωψ. De teſticulis autem arietinis legis in vocabulo Scortes in Feſti compendio ſic. Scortes. i. pelles teſtium arietinorum:ab eiſdem pellibus dicti. Tantum apud Feſtum. Sed em̃ Pedianꝰ Sportas:ſportulas:ſportellas:nummum eſſe ait receptacula:& ſaccos:ſacculos ſacellos & crumenas:& velleas:& ſcorteas:& manticas:& marſyppia. Vt nihil ſit dubium quin e digito eo:q ſit minimo ꝓximus ſuſpenſas hēri velit Scorteas:hoc eſt e teſtibus arietinis pelliceas crumenas.

Aliter citari a Varrone Terentij verba:q̃ aut in exemplaribus habeatur:aut Donatus agnouerit. Caput. lxiij.

MArcus Varro in libris de lingua latina ſic ait:apud Terentium ſcortatur. potat:olet:vnguenta de meo. Scortari eſt ſępius meretriculam ducere. Sic ille:ac deinceps alia in eam ſententiam. Cęterum Terentiani omnes ad vnum codices:non ſcortatur habent vt Varro legit:ſed obſonat. Locus autem in adelphis eſt:obſonat:potat:olet:vnguenta de meo. Quam lectionẽ etiam Donatus agnoſcit. Quid hic igitur dicemus? mendum ne eſſe in Terentianis õnibus codicibus:an (qđ vix credere auſim) memoriola vacillaſſe Varronem quoqꝫ ipſum πολυγραφοτατον a Cicerone appellatum? ſicuti eundem Ciceronem Gellius depręhendit? Vt fateamur etiam:maximis quibuſqꝫ ingenijs officere incuriã nõnunq̃:prodeſſe vſquequaqꝫ diligentiam.

Declarati verſus Auſonii:ſed & Ouidij ſup Choliambo aut Scazonte.
Caput. lxiiii.

AVſonii poetæ ſunt trimetri verſus ita.
Cui ſubiugabo de molarum ambagibus
Qui machinali ſaxa voluũt pondere
Tripedes Caballos:terga ruptos verbere.

Quid hic eum ſignificare opinemur? Nẽpe (vt arbitror) verſus illos:qui Choliambi vel ſcazõtes appellantur. vt ſi dixeris claudicantes. Quales apud perſium in principio:Qualis ille item Martialis:ab ipſo nominatim citatus.

Apollinarem conueni meum Scazon.

Eſt enim Scazon trimeter iambicus:ſenis & ipſe conſtans pedibus:ſicuti rectus iambicꝰ:hoc vno diſpar:vt etiam ſcribit Hepheſtiõ:qꝛ rectus poſtremam ſedem:iambo:pyrrhichio ve occupat:in antepenultima cunctos accipit pedes:quorum modo id metrum ſit capax circa ſyllabarum quãtitates indifferens. Sed claudus hic iambicus clauſulam poſtulat ſpondiacam vt trochaicã prorſus:Penultimum autem pedem:non diſſyllabum modo:ſed iãbum plane:vel ſpondeum. Qđ vero ait Hepheſtion: Spondeum recipi ſede quinta choliambi:nũq̃ equidẽ apud latinos inuenire me commemini:ipſe verſiculum hunc adducit græcum

Επακρον ελκων ωσπερ αλλαντα ψυχωμ.

Et Quintilianus Ariſtides græcus auctor in libro de muſica ſuper iambico loquens trimetro: Claudum fieri ait quando in extremo ſpondeum recipit. Deniqꝫ Ouidius quoqꝫ in priore libro de amorum remediis de vtroqꝫ Iambo ſic ſcribit

Liber in aduerſos hoſtes ſtringatur iambus:
Seu celet extremum:ſeu trahit ille pedem.

Sunt autem vtriqꝫ ad maledicentiam:libertatemqꝫ facti:truces:& cruenti. Quare ob id ſtringẽdos etiam ait Ouidiꝰ in aduerſos hoſtes. Dionyſius item Halicarnaſeus in libro de interpretatione:vehemens aut acre metrum eſſe Choliambos ait. Ideinqꝫ mox Hipponacten:cum laceſ

ſere conuitijs inimicos vellet: infregiſſe ait de induſtria metrum: ac ꝓ recto claudū feciſſe & abnumerum. hoc eſt acrimoniæ conſentaneum: cōuitioq;. Nam ſicuti diſſoluta figura parat acrimoniam: ſic (vt ille inquit) diſſoluta compoſitio: Quare Caballos vtiq; Choliambos eos: Auſonius nominat: quorum tralationem duxerat ab eſſedo: & vehiculo: cui caballi adiungūtur: & vt tardos oſtenderet: de molarum ambagibus captos dicit. Prætereaq; terga ruptos verberetū eoſdem tripedes vocauit: quia græce trimetri q̄uis ſenos habeāt pedes: nam bini quiq; pro ſingulis videntur in Iambicis capi: Qui machinali ſaxa voluant pondere: propterea dixit: velut molas deſcriberet: quas verſare ipſos indicauerat: vel vt eos violentos: feroceſq; oſtenderet allegoricos: quaſi qui lapides ingentes torquent & voluunt in hoſtem. De trimetro item vtroq; ſic idem Auſonius alibi græco verſiculo.

Ειλιποδην σκαζοντα και ου σκαζοντα τριμετρου

Quod latine ſic vertas.

Loripedem ſcazonta: & non ſcazonta trimetrum.

De ſcazontibus eiſdem ſic in epiſtola quapiam ex libro quinto apud iuniorem Plynium: Proinde aut rumpe moras: aut caue ne eoſdem iſtos libellos: quos tibi hendecaſyllabi noſtri blanditijs elicere non potuerunt: conuitio ſcazontes extorqueant.

Qui ſit habitus in ſtatuis pacificator: deq; eo ſentire Statium in prima ſilua. Caput. lxv.

STati⁹ in Siluula prima: quæ in equum maximū ſcripta eſt: Iuuat ora tueri
Mixta notis belli: placidamq; gerentia pacem.

Tum idem.

Dextra vetat pugnas.

Quem locum Domitius ſic enarrat. Dextra vetat pugnas hoc eſt inermis eſt in ſtatua: vel ad dextram eſt templum Pacis: qđ non placet inquit. Cęterum ſicuti placet hic ſenſus. Dextra vetari pugnas: quia ſit inermis: aut item quod de tēplo ipſo traditur Pacis: q̄ q̄ nec auctori quidē placet ſuo: feram non moleſte ſcilicet huic ſententiam meam non probari. Nam ego notari habitum puto: qui pacificator in ſtatuis diceretur. De quo ita legimus apud Quintilianum. Fit & ille habitus qui eſſe in ſtatuis pacificator ſolet: qui inclinato in humerum dextrum capite: brachioq; ab aure protenſo: manum infeſto pollice protendit: qui quidem maxime placet iis: q ſe dicere: ſublata manu iactant. Hactenus Quintilianus. Extat aūt adhuc pacificatore habitu (ni fallor) ſtatua illa Romæ: q̄ pro æde Lateranenſi inter prima vrbis ſpectacula conuiſitur.

Loc⁹ in Plauti Muſtelaria: & item alter in Milite: vindicari a vitio. Caput. lxvi.

IN muſtelaria Plauti: locus eſt mendoſe ſcriptus: plęriſq; codicib⁹: ad hunc ſane modum. viden ornamenta in foribus? video. Specta qua arte dormiunt. Dormiunt. Ille quidem vt conuenit volui dicere. Sed cum de his: neq; ſenſus eliciatur vllus & feſtiuum Plauti dictum: vitio librariorum pereat: faciam (vt arbitror) operæpretiū: ſi ſcripturam incolumem de Plautino codice citato a nobis iterum repoſuero. Eſt autem prorſ⁹ hęc Viden coagmenta in foribus? Video: Specta qua arte dormiunt. Illud quidem vt conniuent nolui dicere. Nam quia conniuere dicuntur: qui dormitant: vt apud Cinnam lect⁹ ē verſiculus.

Iam grauis ingenti conniuere pupula ſomno.

Propterea cum in foribus iuncturas eſſe minime laxas: id enim coagmēta ſunt Tranio ſeruus oſtenderet: dormire eas ridicule prius: dein etiam conniuere: iocularitet dicit ex oculis dormitantiū ducta metaphora. Similiter corrigendum puto locum alterum ex Plautino milite: q ſic vitioſe legitur. Mirus aleo victitare te tam vili tritico. Quid iam? quia luſcioſus. Verbero edepol tu quidem cæcus: non luſcioſus: Nam cum nullus hinc elici ſenſus queat: legendum arbitror ſic. Miruſt lolio victitare te: tā vili tritico. Siq dē hoc vbiq; idē apud Plautū miruſt ꝓ mirū ē repies: Atq lolio vitiari oculos etiā ait Ouidi⁹ faſtorū primo

Et careāt loliis oculos vitiantib⁹ agri.

Notat id Fulgentius quoq; non contemnendus grammaticus. Quare cum Sceledrus ſeruus luſcioſum: vitiatiſq; oculis conſeruum Paleſtrionem velit ſignificare: mirum eſſe ait victitare eum lolio: cum ſit ipſum triticum tam vile: lolio autem victitare eum colligere ſe vel inde affirmat illudens ꝙ ſit luſcioſus. Luſcioſi porro ſeu luſcicij: qui vitium hoc habent oculorum vt clarius veſperi q̄ meridie cernant:

Cornicē videri apud veteres concordiæ ſymbolum: non vt oēs apud Iuuenalem exiſtimant Ciconiam. Caput. lxvii.

PRo comperto iam habetur: Ciconiam deniq; eſſe: qua concordię repræſentaretur apud priſcos effigies: atq; ita verſiculum Iuuenalis omnes interpretantur.

Quęq; ſalutato crepitat Concordia nido.

De eo tamen nullũ omnino afferunt teſtimonium: q̃d auctoritatis adminiculo ſuſtẽtẽtur. Ego cornicem magis accipio: ductus Hæliani græci ſcriptoris teſtimonio: qui libro de animalibus tertio: de hac aui: ſic propemodum ſcribit. Cornices inquit inter ſe fidiſſimę ſunt: & cum ſocietatem coierint: maximo ſe opere diligunt. Neq; id genus animalia videat quiſpiam: licenter miſceri: & temere. Quin hoc quoq; dictitãt: q̃ res iſtiuſmodi callẽt: altera extĩcta: cõparẽ viduã degere. Cęterũ id quoq; audio: veteres ĩ nuptiis p⁹ Hymenęũ Cornicẽ ĩuocare: ſignũq; id cõcordię dare iis conſueſſe: qui liberum quærendorum gratia conueniſſent. Tum qui ſedes auiũ & volatus obſeruant inauſpicatum eſſe captantibus auguria dicunt: vni⁹ tantum Cornicis obſequiũ Sic ille. Sed & in nomiſmatis aureis duobus: Fauſtinæ Auguſtæ manifeſtam prorſus imagunculam: nuper mihi Laurentius Medices oſtendit cum titulo ipſo concordiæ.

Verſus ex Callimacho ſuper crinib⁹ reginæ Berenices: atq; inde mendum ex Catulli exemptũ verſiculo. Caput. lxviij.

Elegiam Callimachi de crinibus Berenices inter ſidera receptis mira elegantia vertit in latinam linguam: nobilis poeta Catullus: q̃uis pleraq; ſint in ea corrupta: mendoſaq;: & temere ſcripta librariorum inſcitia. Sed argumentum ipſius partim apud Hyginium latinum auctorem: partim etiam apud Theonem: neq; non Achillem quoq; grecos Arati enarratores inueuias: græca ſane ipſa Callimachi elegia: non extat ad nos: q̃tum compererim: Sed ętate intercidit. Apud Theonem tamen Arati eiuſdem interpretem principium illius tale reperio.

Η με κονων εβλεψεν εν ηερι τον βερενικης
Βοστρυχον. η κεινη πασιν εθηκε θεοις

Prætereaq; in commentariis ſup Apollonium Rhodium ex Lucilio Tarrhęo: Sophocleo: ac Theone collectis: vbi de chalybibus agitur libro ſecundo: ſic adeo eſt inuenire. μεμνηται αυτων και καλλιμαχος χαλυβων ως απολοιτο γενος γειοθεν αντελλοντα κακον φυτον οι μιν εφηναν. Ex quo verſiculum ſic illum legendum quis dubitet? Iuppiter vt Chalybon oẽ genus pereat: Vt ſit Chalybon gręce dictum. Atq; hoc inſcite legunt quidã Telorum: Vulgatiſſimi codices cęlitum retinent contra etiã metri rationem. Sed hãc ſcio noſtram obſeruationem iam pridem eſſe peruulgatam: quã tñ a nobis ortam: vel ille ipſe ſcit: qui vulgauit: libenterq; ẽt fatetur vir doctiſſimus vndecũq; Picus.

Oarion ſincęriter eſſe apud Catullum: quod Aorion iſti legunt: qui bonos violant libros. Caput. lxix.

In elegia eadem Catulli ex Callimacho: Oarion legitur pro eo q̃d ſit Oriõ. Quã quoniam integram adhuc inuiolatamq; dictionẽ nonnulli temere attentare iam incipiũt contra hanc ſiniſtram imperitorum audaciã ſtandum mihi eſt: omni (q̃d aiunt) pede vel Callimachi eiuſdem auctoritate: qui ſic in hymno ipſo in Dianam: etiã nũc extãte it. ουδε γαρ ωτος ουδε μεν ωαριων αγαθον γαμον εμνηστευσαν.
Sed & Nicander Theriacon libro conſimiliter.
βοιωτωι τευχουσα κακον μορον ωαριωνι. Et Pindarus in iſthmiis
ου γαρ φυσιν ωαριωνειαν ελαχεν. Et alibi. ορειαν πελειαδων μη τηλοθι ωαριωνα νεισθαι.
Quare putat Euſtathius quinto in odyſſeam cõmentario παρα το οαριζειν appellatum. Nõ igitur Aorion: ſed Oarion vera lectio.

Cuius in Bruti nomiſmate ſymbolum ſint pileus & pugiones. Caput. lxx.

Si quis nomiſma Bruti reperiat ipſius cælatum imagine: prętereaq; pileo: & duobus pugiunculis: ne diutius in explicanda ratione: cauſaq; laboret: legat hiſtoriarum Dionis librum: xlvij. Nam ex his inquit Brutus ſignificabat: ab ſe: & Caſſio patriã liberatam: Sed enim pileum geſtari ab his ſolitum: qui libertatem nacti: vulgati⁹: manifeſtiuſq;: q̃ vt ſit auctoritatibus confirmandum.

Quæpiam vulgo legi adhuc apud Maronem contra regulam: cõtraq; rationem metri. Caput. lxxi.

Pudet referre: q̃ manifeſtum. ſed nõdum tamen a quoq̃ (quod ſciam) niſi nobis indicibus animaduerſum mendũ Vergilianis codicib⁹ inoleuerit libro Aeneidos octauo. Quod fieri ferro: liquidoue poteſtur electro.

Cæterum in volumine illo: q̃d eſt in intima Vaticana bibliotheca: mire vetuſtum: & grandibus characteribus pſcriptum: non poteſtur offendas: ſed poteſt vſitatius verbũ: Quæ etiam verior eſſe lectio: vel inde probatur q̃d electrum vbiq; prima ſyllaba longa: tam apud

gręcos ponitur:q̄ apud noſtros:Neq; quicq̄ interpretes ſuper verbo poteſtur alioqui nouo:in
uſitatoq; loquuntur.Haud tamen pręterit me:vet eres hoc quoq; protuliſſe:ſicut Pacuuium in
Chryſe:ſicut etiam Lucretium:quemadmodum &poteratur lectum a Nonio Marcello eſt ĩ cæ
cilianis annalibus. Sed & alter locus itidem vitio conſimili laborat:apud eundem poetam.
Scęptra palatini:ſedemq; petiuit Euandri.
Cum in volumine eodem non petiuit triſyllabum:ſed petit diſſyllabũ ſcriptum ĩueniatur.Q d̄
& metri vis cogit:alioqui prima ſyllaba Euandri:contra omnem vel rationem:vel conſuetu=
dinem breuis foret.Eſt vero in vtroq; verſu ſpondeus quinta ſede. In verbo autē petit ſylla=
ba ipſa poſterior:vel quia ſit in fine:vel quia coaluerit vna ex duabus:iure producta eſt.Marci
anus autem Capella ſyllabam docet vbiq; eſſe cōmunem:quæ deſinat ĩ. T.literam:ſicut in illo
cernimus Vergilij:
Nam tibi Thymbre caput Euandrius abſtulit enſis.

Caput.lxxij.

De philyra & lemniſcatis coronis.

PHilyra quid ſit video neſciri a plęriſq;:peruerſeq; etiam a nonnullis interpreti bus ac
cipi.Nam vocabulo eo ſic vtitur Horatius primo carminum.
Diſplicent nexæ philyra coronę.
Et Ouidius item quinto faſtorum.
Ebrius incinctus philyra conuiua capillos
Saltat.
Quo apparet vſum ipſius apud veteres in coronamentis fuiſſe ꝑcelebrem.Iam primum igit̃
ſi conferas:quę ſuper philyra Theophraſtus in tertio de plantis:quę ve item Plynius in deci=
mo ſexto naturalis hiſtoriæ narrant:facile nimirum cognoſces:eandem apud nos eſſe Tiliam:
quę philyra ſit apud græcos. Ac ſic etiam Theodorus Gaza q̄tũuis homo doctus & diligens
interp̄tatur. Porro autem tuniculę etiam quędam ex libro ipſo Tilię arboris:vel ad eius imita
mentum factę:quibus aut lēniſci fierent.i.faſciolę de coronis pendulę:aut libelli.græco voca=
bulo peculiariter appellatę philyrę. Teſtatur partem ex his eodem libro Plyni⁹ his verſib⁹. In
ter corticem & lignum:tenues tunicas:multiplici membrana:e quibus vincula Tilię euocãtur
tenuiſſimę earum philyrę:coronarum lēniſcis celebres antiquorum honore.Rurſuſq; idem li=
bro primo atq; vigeſimo:de lēniſcis & philyris ita meminit.Craſſus diues primus argento:au
roq; folia imitatus ludis ſuis coronas dedit.Acceſſerũt quoq; & lemniſci:quos adiici ipſarum
coronarum honos erat:propter hetruſcos:quibus iungi niſi aurei:non debebant.Puri diu fue
re ii.Cęlare eos primus inſtituit.P.Claudius pulcher:bractea ſq; etiam philyrę dedit.Porro lem
niſcatas coronas:etiã(ni fallor)in nomiſmatis Laurentii Medicis identidē videmus:deq; his
mentio quoq; apud Suetonium:ſicuti item a Pompeio Feſto lemniſcorum vocabulum diligē
ter exponitur:deq; lemniſcis itidem non nihil Tertullianus quoq; in libro de Corona militis.
Nicas autem in commentario:quem ꝑ ordinem literarum compoſuit:grecc ille quidem:ſed in
hunc ferme intellectum Philyram interpretatur.Philyra inquit planta librum papyro ſimilem
habens:ex quo etiam funes complicant.Eſſe autem ductilem philyram lanicii modo vel neti
lem potius.innuit & Tertullian⁹ idē in libello eo qui de pallio inſcribitur.Quin Herodian⁹ etiã
grecus auctor olim a nobis in latinum conuerſus:& Innocentio octauo Pontifici maximo de
dicat⁹:libro ipſo hiſtorię primo mentionem libelli facit e philyra tenuiſſima:vtroq; verſum re
plicabili. Sed & Capella Marcianus libro de philologię nuptiis ſecundo.Cernere erat inquit q
libri:quantaq; volumina:quot linguarum opera ex ore virginis defluebãt.Alia ex papyro:q
cedro perlita fuerant videbantur.Alij carbaſinis voluminibus implicati libri ex ouillis multi
quoq; tergoribus.Rari vero in philyrę cortice ſubnotati. Tum iſta quoq; Vlpiani verba repe=
rias in titulo digeſtorum:de legatis:& fideicommiſſis: librorum appellatione continentur oĩa
volumina:ſiue in charta:ſiue in membrana ſint:ſiue in qualibet alia materia. Sed & ſi in phily=
ra:aut tilia:vt nonnulli conficiunt:aut in alio corio.idem eñ erit dicendum.Deniq; etiam Eu=
ſtathius in commentario ſecundo Homericę Odiſſeę:facta prius de nauticis rudentibus men
tione:corticē Tilię dicit.quã gręce philyram nominat:plurimam in id genus funium ſuppedi
tare materiam.Receptum autem videtur ex eo:vti coria quoq; ſingula:vel tunicas:aut mem
branulas etiam materiæ diſparis a Tilia:philyras vocent:aut philuras.y.gręca ĩ.u.commuta
ta:veteri & peruulgata latinorum conſuetudine:Sicuti de papyro agens plynius libro.xiii.
Præparantur ex eo inquit chartę diuiſæ acu in p̄tenues:ſed q̄ latiſſimas philuras. Nã illud vti=
q; ad hęc enarranda:neutiq; ꝑtineat:quod idem ait plynius libro.XIIII.Philyra cocos:& pol
line nimium ſalem cibis eximere.

Vocabulum quod eſt expernata: Catullianis videri exemplaribus reponendum.
Caput. lxxiii.

Q Vod nunc tradituri ſumus: fortaſſe a nonnullis: vt incertum & vacillans: parũq; adhuc exploratum deridebitur: & exibilabitur: Sed ego: mihi de eo dicendum putaui: ne veſtigium iſtud antiquitatis pene iam abolitum: qualecunq; ſit: extigueret. Oſtẽdit mihi Romę abhinc quadrienniũ Maniliꝰ Rallus græcus homo: ſed latinis literis adprime excultus: fragmentum quoddã Sexti Pompeij Feſti (nam ita erat in titulo) ſane q̃ vetuſtum: ſed plęraq; mutilatum: pręroſumq; a muribus. Qđ me magnopere tenuit: ſiquidem reliquię illę qualeſcunq; ex integro ipſo volumine ſuperabant: qđ auctor Feſtus cõpoſuerat: non ex hoc autem compendiario: qđ nunc in manibus coactum violẽter: & decurtatum: ſcilicet ab ignobili: & indocto quodã: nec iſto quoq; nomine: ſatis bene de literis merito. Non nullas quoq; ex eodem fragmento Pomponius Lætus vir antiquitatis & literarum bonarum conſultiſſimus: ſibi pagellas retinuerat: quas itidem legendas mihi: deſcribendaſq; dedit. Ex lectione igitur ea ſuſpicatus vtiq; ſum: verbum me Catullianum: quaſi poſtliminio in ſuas ſedes reuocaturum. Siquidem vbi exponitur in hoc cõpẽdiario: vocabulũ ſupernati: qđ eos ſignificare oſtendit: qbꝰ fœmina ſunt ſucciſa in modum ſuillarum pernarum: atq; ex Ennio verſus allegatur.

His pernas ſuccidit iniqua ſuperbia pœni.

Hoc vtiq; loco vetus codex circumroſam plane habet expoſitionem: ſed ita tamen: vt appareat ex reliquijs literarum male cohærentibus: Catullum quoq; poſt Ennium adduci: citariq; eũ verſiculũ: qui nunc mendoſe ſic legitur.

In foſſa liguri iacet ſeparata ſecuri.

Nam vt de carminis reſiduo nihil mihi arrogem temere: videbar ſane tum ſyllabatim quęq; olfactans: etiam pro explorato afferre poſſe: expnata legendum in eo: non ſeparata. Quãtum ex paucis illis poteram veluti minutalibus: aut ramentis colligere: q̃ tunq; etiam vel ex obliteratis pene iam veſtigiis ariolari. Quod ſi cui pendere adhuc veri fides videtur: at pendeat equidẽ malo: q̃ aut cadat aut iaceat. Nos aliqđ in eo certe (nec arbitror iniuria) ponimꝰ firmamentum.

Hiſtoria non illepida ſuper Zeuſi pictore: & Helena
Caput. lxxiiij.

Z Euſis ille pictor Heracleotes adprime nobilis. etiam Helenæ pinxit imaginem Crotoniatibus nimiſq̃ laudatam. de qua Cicero in rhetoricis cõtra Hermagoram: luculentiſſime ſcripſit. Sed qđ obiter in Hæliani libris omnifariæ hiſtoriæ ſuperioribꝰ annis apud Ioannem Laurentium venetum: magnę quidem in pontificia curia auctoritatis: nec minoris tamen in literis eruditionis: ſed & emunctę naris hominem Romę legimꝰ id nobis neutiq̃ indignum viſum: qđ hic etiam legeretur. Neminem ait ſpectatum Zeuſis admittebat: niſi qui manupretium dediſſet. Ex quo vulgo etiam tunc Helena meretrix vocitata: quoniam quęſtuaria.

Emendata vox in Ibide ſimul explicata ſententia neutiq̃ nota hactenus.
Caput. lxxv.

E Narrauit Domitius libellum Naſonis in Ibin: præfatꝰ ex Apollodoro ſe Lycophrone: Pauſania: : Strabone: Apollonio: aliiſq; gręcis: etiamq; latinis accepta ſcribere. Multa in eo commentario: vana ridiculaq; confingit. & comminiſcitur ex tempore commodoq; ſuo: quibus fidem facit: aut ſe frontem penitꝰ amiſiſſe: aut tam magnũ ſibi fuiſſe interuallũ inter frontem & linguam (ſicut ait quidam) vt frons comprimere linguam non potuerit. Furor eſt adhuc aliquos tam cęcos iſtiꝰ hominis inueniri amatores: vt ad iſta nõdum: ſuos qualeſcũq; oculos adaperiant. Furor eſt profecto furor: dare occaſionem impudentiæ cęteris fouendo errores tiam alicuius: quoniam fuerit interdum ſententiæ non pœnitendę Sed quid iſtis facias literationis: non literaturę magiſtris: qui nullo magis: q̃ talibus nugis ſupercilia tollunt: vt cochleę cornua: quorumq; plumbea prorſus ingenia: q̃ magis excoluntur tam magis obruteſcunt. At. n. ne penitus ludamus operam: diſſimulatis his: quos ſua facit vilitas contẽnẽdos: exequemur reliqua propoſiti. Mihi igiť ille vnus locus inter cęteros mouere ſtomachũ ſolet: qui ſic mendoſe nũc legitur.

Vt loquax in æquo eſt: eliſus gutture Agenor:
Sic tibi claudatur pollice vocis iter.

Vbi ſic ait Domitius. Agenor lapſu equi inſerta ori manu extictus eſt. Ita ne tandem vir doctiſſime? Sed oro te mi Domiti græcum profer ſi potes: aut latinum modo idoneum: fabulę iſtius auctorem: nec recuſabo iam: qui me nõ dixeri gręcales: aut admiratores tui. Sed vtriquoq; literati. qbus hic labor exudat: pro ĩdoctiſſimo iam proq; etiam ĩpudentiſſimo dãnẽt: & qui

Digitized by Google

dem cunctis ſuffragijs:quoniam a te diſſentiam.Mihi ſane recta eſſe & emẽdata ſcriptura videtur:ſi rationi libera coniectura ſit:non Agenor:ſed Acerno:vt de Anticlo dictum accipiam⁹. De quo eſt etiam apud Homerum libro quarto Odyſſeæ.Nam cum ad equum illum troianum trabibus contextum:grauidumq; militibus impulſu numinis acceſſiſſet Helena:voces imitari vxorum cuiuſq; occœpit:vt inibi deliteſcentium deſideria euocaret:refricaret memoriã:reſpõſa tentaret elicere. Sed enim reliquis patientiam:ſilentiumq; præſtantibus:cum ſolus Anticlus in reſpondendi lubrico:articuloq; iam foret:ſtatim eſt ab Vlyſſe præuentus & manib⁹ impreſſis ſuffocatus.Itaq; intercepto:vel interſtructo potius indicio periculum depulſum.Cæterum Tryphiſiodorus quoq; græcus auctor in poemate:quo de Ilio capta ſcribit:Anticlũ hũc ortygiden appellat:vxoremq; eius nominat Laodamiam:ita inquiens.

Ορτυγιδησ δε αντικλοσ ον αυτοθι τεθνειωτα
Ισωω δακρυσαντεσ ενεκτερειξαν αχαιοι

Et idem alibi ſic.

Αντικλοσ δοτε κεντρον εδεξατο λαοδαμειησ
Μουνοσ αμοιβαιην ανεβαλλετο γηρυν ανοιξασ
Αλλοδυσευσ κατεπαλτο.

Et alia deinceps addit:per quæ fabula omnis ſimiliter ab Homero verſibus permultis explicatur. Sed & nos in ambra ſic attigimus.

Indicijq; metu præcluſum pollice fauces
Anticlon ortygiden:

Conſimilia vero iſtis apud Domitium multa:quę facile arguant.quo fuerit illius proceſſura licentia:præſertim ſic inuitata fauoribus imperitorum:niſi morari apud ſuperos adhuc quidem iuuenis deſiſſet.

Non Antilochum ab hectore:ſed aliter videri legendum in prima heroidum:

Caput.lxxvi.

IN prima heroidum Naſonis epiſtola:ſic legitur.
Siue quis Antilochum narrabat ab hectore victum:
Sed victum:necatumq; ab hectore Antilochum:profecto neutiq̃ reperietur.Quare aut Amphimachum crediderim legendum:aut non ab hectore:ſed Memnone. Conſtat.n. ex tertiadecima homeri Rhapſodia:occiſum ab hectore Amphimachum Cteati filium:qui de græcis ducibus vnus etiam in catalogo numeratur.Conſtat itẽ interfectum a Mẽnone:filium Neſtoris Antilochum.Quãobrem vt in eo quod obtinuerat hactenus mendum depręhenditur manifeſtarium:ſic his a nobis ita pro tempore ſuffectis:q̃ lector velim boni cõſulas:aliqua ni fallor gratia ſi non veritatis:at certe veriſimilitudinis aſſentatur.

Quo argumento dicendum Vergilius:non Virgilius.

Caput.lxxvij.

VErgilius dicendum ne ſit:an Virgilius:vt nunc vulgo loquuntur:hoc eſt vocali ſecũda:an cum tertia potius in prima ſyllaba:video adhuc inter eruditos ambigi. Cęterum vt ego Vergilium dicam magis per.e.quod iam placere quibuſdam p nos etiã doctis incipit:q̃ Virgilium per.i.qđ vulgo nimis obtinuit:in cauſa ſunt veterrima aliquot monumenta:noſtræ obſeruationi patrocinãtia:quæ libens equidem ſubiiciam ꝓpter propudioſos neſcio quos:& eruginis plenos:odio omni:faſtidioq; digniſſimos:qui q̃q̃ ſemp elementarij ſunt:vindicare tamen inter indoctos fautores audent ſibi cenſuram literarum: Sic vt iſtã quoq; qualencũq; noſtrã vetuſtatis dep̄hẽdẽdæ ãt reuocãdę (ſi liceat) diligentiã:ſtudiũq; non cauillentur modo:ſed & ita repræhẽdant acerbe:quaſi flagitium facere putẽt:qđ his ocium oblectemus:vel (vt ipſi magis cõtemptim) q̄ ob hęc ocio noſtro inuideamus:dum in rebus adeo friuolis:& leuibus operam ſumimus:quaſiq; tempus:rem pretioſiſſimam in ſupuacua erogamus.Qui tamen ſi legiſſent aliquando maximos viros de ſingulis quoq; literis integra volumina compoſuiſſe:ac Cæſarem quidem ipſum veritum in hanc tenuitatem deſcendere:darent fortaſſe mihi veniam:non occupatiſſimo homini:ſi quando inter altiora ſtudia:etiam res iſtiuſmodi tractarem:paruas quidem:ſed quibus etiam magna iuuentur.Neq; eñ reprȩhendi me iure puto:ſi hæc etiam:ſed hęc ſola conſecter:ad quę non vt ab ocio ad ſtudiũ:ſed vt a ſtudio ad ocium me refero:& in quę non tam feror ex ꝓfeſſo:q̃ caſu incido:ceu ſi litoribus ex commodo inambulans:conchas interim colligam ſecurus.Neq; tamẽ in id ego ſuperciliũ ſubduco:nec inde me cenſeri:facile paterer:vt qui non apinas modo hęc eſſe & tricas:vt in prouerbij ludicro eſt:verum etiam pene nihil & noui:& fateor:Sed tamen hoc ipſum tam nihil p̄ſtat agere:q̃ longas ad ipſorum fortaſſe exemplum trahere oſcitationes. Et grunnire in cœno turpiter:aut q̃ omnino nihil agere:ne nihil prorſus agendo:male diſcamus agere.Redden

da igitur teſtimonia ſũt nobis: nec vbi fides claudicet: ac ne quid nõ inexpedito ſit noſcere volentibus. Inuenies igitur Volſinis menſam quãpiã marmoreã: vetuſtiſſimis: penecꝫ exoletis characteribus intra ędẽ Chriſtinę virginis: quæ pro ara eſt Apoſtoli Petri: vbi VERGILII legitur. Inuenies etiã Sutri nomen hoc Vergilius ita notatum in mẽſa item lapidea: qua videlicet & ipſa intra ædã virginis vice vtunť altaris. Idqꝫ nos vtrũqꝫ nõ ſine aliquot arbitris: ẽt de proximo inſpeximus. Neqꝫ ẽm antiquarũ duntaxat inſpectionum auriti teſtes: ſed & oculati eſſe concupiuimus. Quin in pandectis quocꝫ iis: quę nũc Florentiæ publice aſſeruantur: libro ipſo Iuſtiniani principis Archetypo: non aliter q̃ per.e.notatur id nomẽ. Sicuti etiam in volumine Maroniano literis maioribus perarato: qui Romę in intima Vaticana bibliotheca mire vetus oſtenditur. Prætereacꝫ commentarium Tiberij Donati nunc in manibus habet Landinus homo: & eloquens & eruditus: & florentiæ iam diu doctor bonarum literarum celebratiſſimus. cui ſe pręceptori adoleſcentię meę rudimenta magnopere debent: & qui nunc in profeſſione quaſi dixerim collega: locata iam in tuto ſua ſibi fama: nobis adhuc in ſtadio laborioſiſſime decertantibus ita fauet: vt quicquid ipſi laudis acquirimꝰ: quaſi ſuum ſibi amplecti. atcꝫ agnoſcere videatur. Is igitur (vt diximus) commentarium Tiberij Donati habet in manibꝰ: & ip̃m grandioribus notatum vetuſtis characteribus: cuius auctoritas hoc haud dubium reliquerit. Q đ item in codice Diui Auguſtini de ciuitate dei ex publica Medicę familię bibliotheca: necꝫ non in Columellę ex priuata eiuſdem gentis: literis vtrocꝫ longobardis exarato: Tum in Senecę epiſtolarum libro peruetere: cuius mihi copiam fecit Nicolaꝰ Michelocius: Laurẽtij Medicis a ſecretis elegantis homo ingenij: multiſcꝫ item alijs: venerandis antiquitate voluminibus: Identidem nunc Iacobo modeſto Pratenſi: familiari noſtro: & ſtudiorum adiutori: nunc aliis item noſtris auditoribus: vtcũcꝫ aut res ferat: aut exigatur oſtendimus: In collectaneis autem quę nuperrime ad Laurentium Medicem Iucundus miſit vir vnus opinor titulorum: monimentorumcꝫ veterum ſupra mortales cæteros non diligentiſſimus ſolum: ſed etiã ſine controuerſia peritiſſimus: relata quocꝫ inuenio elogia duo: quę Romæ (ſicut ille indicat) in marmoribus inueniũtur. TI. VERGILIVS DONATVS. Et iterũ. C. PAPIRIVS CESTVS VERGILIAE OPTATAE VXORI SVAE BENEMERENTI DE SE. Quis aũt monimenta iſta tanta ſæculorum vetuſtate roborata: mihi ſatis ad præſidium ſint: attamẽ res ipſa quocꝫ aſtipulatur & ratio. Nam ſicuti a vere dictę Vergilię ſtellę: ſic a Vergiliis ipſis: vel itẽ a vere proprium hoc nomen crediderim inclinatum: potius hercle q̃ a virga: quod quidã nugantur laurea. Nam id cum apud auctorem minus idoneum inueniatur: tum refellitur hoc ip̃o qđ multi ante hunc editum poetam: eodem ſunt appellati nomine. Quãdiu igitur aut non teſtimonium grauius: aut non ratio valentior exhibetur vticꝫ a vetuſta magis cõſuetudine: q̃ a noua inſcitia ſtandum eſt: vnde hęc ſartago loquendi venerit in linguas. Etenim magna pars iuniorum caligamus ad veri conſpectum. Quĩ (vt reliqua exequar) Verginius quocꝫ nomẽ huic finitimum: non Virginius in marmoreo nuper labro pro æde ipſa diuę Mariæ Maioris inſculptum romę animaduertimus.

Caput. lxxviij.

Additam falſo negationem primo digeſtorum volumine: quo capite de officio proconſulis agitur & legati.

PAulus iuriſconſultus libro ſecundo ad edictum ita ſcribit. Legatus mandata ſibi iuriſdictione iudicis dandi ius habet. Sed hæc verba in primo digeſtorum volumine: quo capite de officio proconſulis: & legati tractatur: addita perperam negatione in plęriſcꝫ codicibus inuenias. Sic videlicet: Legatus mandata ſibi iuriſdictione iudicis dandi ius habet. Cęterum in pandectis iſtis Florentinis quas etiã archetypas opinamur: negatio prorſus eſt nulla. Quo fit vt interpres legum Florentinꝰ Accurſius: mendoſum & ipſe nactus codicem pene dixerim miſerabiliter: ſe torqueat.

Caput. lxxix.

Cur Lyſimachi regis facies in nomiſmatis cornigera.

LIſymachi regis facies in nomiſmatis cornigera: Cauſa eius apud Appianum in Syriacis: Nãcꝫ ait ab eo ferum taurum de ſacrificio Alexandri magni vinculis elapſum retentum manibus ambabus: & occiſum. Atcꝫ ob id inquit. προσθεασι επι τουσ ανδριαντασ επιτω δε τακερατα. Quod ſignificat: ob id eius ſtatuis denicꝫ apponi cornua.

Caput. lxxx.

Fabula ignotior de Tireſia & Pallade: qua ſenſus apitur Propertianus.

Angeli Politiani Miſcellaneorum

PRopertius libro elegiarum quarto: ſic ait.
Magnam Tireſias aſpexit pallada vates.
Fortia dum poſita Gorgone membra lauat.
Extat adhuc hymnus Callimachi poetæ cui titulus εισ λουτρα τησ παλλαδοσ.
In quo fabula Tireſiæ multis elegiacis verſibus in hanc ferme ſententiam tractatur fuiſſe nym
pham quampiam Thebis: cui nomen Chariclo: Palladi prę cæteris gratam. Matrem Tireſię.
Sed cum ſe pallas aliquando: & Chariclo item: in Heliconio Hippocrene: nudę per ęſtum laua
rent: ac tum caſu venator Tireſias ad eundem fontem ſitiens acceſſiſſet: Mineruam ſcilicet im
prudens nudam conſpicatus: ſtatimq; oculis eſt captꝰ. Nam ita Saturnijs legibus cautũ inqt:
vt qui deum inuitum cernat: ingenti mercede, cernat. Cui ſimile quippiam de dearum conſpe=
ctu etiam Abammon ęgyptius in epiſtola ſcribit ad Porphyrium philoſophum quã tamẽ exi
ſtimat Proclus Iamblichi potius eſſe: q̄ abammonis: ex quo Vergilius.
Tranſq; caput iace: ne reſpexeris. Qđ & Leucothea Homerica monuit Vlyſſem. Sed vt illuc:
vnde abii redeã. Cũ in hãc tireſias calamitatẽ incidiſſet: mota lachrymis Cariclus nymphę Pal
las. & vatem eum: & lõgęuum: & poſt obitum quoq; prudentem: ſapientemq; pręſtitit: & bacu
lo inſup donauit: quo veluti duce: veſtigiis inoffenſis graderetur. Qđ & nos in Ambra ſic atti
gimꝰ: cum de poeta loqueremur Homero.

Baculum dat deinde potentem
Tireſię magni: qui quondam Pallada nudam
Vidit: & hoc raptam penſauit munere lucem.
Suetus inoffenſos baculo duce tendere greſſus.

Et item ſic in nutrice Tireſian periphraſticos inſinuauimus.

Quid cui poſt viſos nudatę Palladis artus
Cernere nil licitum?

Quin hinc apud Nonnum libro quinto Dionyſiacon. ita exclamans inducitur Actęon: vt fę
licem Tireſiã dicat: qui citra mortem tantum amiſſis oculis: Mineruam aſpexerit nudam: quæ
etiã lumen ademptum in animum ipſius tranſtulerit: atq; ideo ſic ait.

Ολβιε τειρεσια. συ μεν εδρακεσ εκτοσ ολεθρου
γυμνον αγαινομενησ οικτειρμονοσ ειδοσ αθηνησ — Et paulopoſt
Ζωεισ σων βλεφαρων ολεσασ φαοσ υμετερων δε
οφθαλμων αμαρυγμα νοω μετεθηκεν αθηνη

Hactenus autem ſuper hoc poetę loco ſcripſeramus: cum nobis Picus noſter Mirandula: qua
ſi Cynthius alter: in illo ipſo quo iam hęc imprimenda fuerant articulo: aurem vellit: & admo=
nuit: vt elegiam quoq; ipſam Callimachi: quę videlicet vna extat apud græcos (q̄tum equidẽ
ſciam) ſed & rariſſima eſt inuentu: ſubiiceremus: & q̄q̄ ſpatijs iniquis excluſi tẽporis: vertere eã
quoq; tamen in latinum tentaremus. Ego vero qui nec ſcribere alieno ſtomacho libenter ſoleo
nec extemporalitati ſatis confido: non diſtuli tñ id onus quoquõ ſubire: Quoniam cum quid
a me Picus exigit: nec licet mihi neſcire qđ neſciam: nec non poſſe qđ nequeã: vel q: homini
me chariſſimum ſentio: vel q: plus eum videre in rebus meis: q̄ me ipſum: mihi perſuadeo. Ver
timꝰ igitur pene ad verbum: & qđ gręce dicitur παραπόδα non ſenſu modo: ſed numeris: ẽt
qđ ẽ difficillimum: coloribuſq; ſeruatis: Tantumq; nunc admonemꝰ lectorem: paucula videri
mihi adhuc mendoſa in gręcis exemplaribus: quę nõ erat pudoris noſtri corrigere: ſed & ſepti
mum ipſum a fine verſiculum reliquo vno duntaxat vocabulo exoleuiſſe. Quem nos tamen
latinum pro coniectura ſuffecimus. Illud item ſcito eſt opus: noſtrũ hoc eſſe interpretamentũ:
& a nobis deniq; fluxiſſe: priuſq̄ in vllius commentarijs ebulliret: quod & ſiluę per ſe ipſę quas
citauimus tot abhinc annos editę probabunt: quarum videlicet alteram magno ſumus olim
conuentu: publice multis excipientibus interpretati. Sit ergo noſtri iuris: qđ noſtri fuit mune
ris. ne quarta omnino luna (ſicuti prouerbium fertur) nati credamur: vt alijs tãtũmodo ad Her
culis exemplũ laboremus: Iam illud quoq; miror: cur & Domitius: & alij quidam poſt illũ: quo
cunq; momento: quacũq; occaſione ſcribere audeant hoc: aut illud imitatione Callimachi di=
ctum fuiſſe a Propertio: cum pręter hymnos pauculos: nihil prorſus extet ad nos poetę iſtius:
necaũt plane quicq̄ qđ amoris argumenta contineat. Sed aurẹs ad Callimachi iam verſiculos
ſubſcriptos veteri more ſine vllis accentiũculis arrigamꝰ.

καλλιμαχου εισ λουτρα τησ παλλαδοσ.

Οσσαι λωτροχοοι τασ παλλαδοσ εξιτε πασαι
Εξιτε. ταν ιππων αρτι φρυασσομεναν

Ταν ιεραν εσακουσα. και α θεοσ ευτυκοσ ερπει.
ξουθε μυν ω ξανθαι ξουσθε πελασγιαδεσ
Ουποκ αθαναια μεγαλωσ απενιψατο παχεισ
πριν κονιν ιππειαν εξελασαι λαγονων
Ουδοκα δη λυθρω πεπαλαγμενα παντα φερουσα
Τευχεα των αδικων ηνθ απο γηι γενεων
Αλλα πολυ πρατιστον υφαρματοσ αυχενασ ιππων
λυσαμενα παγαισ εκλυσεν ωκεανω.
Ιδρω και ραθαμιγγασ. εφοιβασεν δε παγεντα
παντα χαλινοφαγων αφρον απο στοματων
ω ιτ αχαιιαδεσ και μη μυρα: μηδ αλαβαστρωσ
συριγγων αιω φθογγον υπαξονιον
μη μυρα λωτροχοοι ται παλλαδι μηδ αλαβαστρωσ
Ου γαρ αθαναια χριματα μικτα φιλει..
Οισετε μηδε κατοπτρον. αει καλον ομμα το τηνασ.
Ουδοκα ταν ιδαν φρυξ εδικασσεν εριν.
Ουδ εσ ορειχαλκον μεγαλα θεοσ. ουδε σιμουντοσ
Εβλεψεν διναν εσ διαφαινομενην
Ουδ ηρη. κυπρισ δε διαυγεα χαλκον ελοισα
πολλακι ταν αυταν δισ μετεθηκε κομαν
Α δε δισ εξηκοντα διαθρεξασα διαυλωσ
Οια παρ ευρωται τοι λακεδαιμονιοι
Αστερεσ. εμπεραμωσ ετριψατο λιτα λαβοισα
Χριματα τασ ιδιασ εκγονα φυταλιασ.
ω κωραι το δ ερευθοσ ανεδραμε πρωιον οιαν
Η ροδον η σιβδησ κοκκοσ εχει χροιην.
Τω και νυν αρσεν τι κομισσατε μουνον ελαιον
ωι καστωρ και χριεται ηρακλεησ
Οισετε και κτενα οι παγχρυσεον ωσ απο χαιταν
πεξηται λιπαρον σμαξαμενα πλοκαμον
Εξιθ αθαναια παρα τοι καταθυμιοσ ιλα
παρθενικαι μεγαλων παιδεσ ακεστοριδαν
ωθανα. φερεται δε και α διομηδεοσ ασπισ
ωσ εθοσ αργειων τουτο παλαιοτερον
Ευμηδησ εδιδαξε τειν κεχαρισμενοσ ιρευσ.
Οσ ποτε βουλευτον γνουσ επι οι θαλατον
Δαμον ετοιμαζοντα φυγασ. τεον ιρον αγαλμα
ωιχετ εχων. κρειον δ εισ οροσ ωκισατο
Κρειον οροσ. σε δε δαιμον απορρωγεσσιν εθηκε
Εν πετραισ αισ νυν ουνομα παλλατιδεσ
Εξιθ αθαναια περσεπτολι χρυσεοπηληξ
Ιππων και σακεων αδομενα παταγω.
Σαμερον υδροφοροι μη βαπτετε. σαμερον αργοσ
πινετ απο κραναν μηδ απο των ποταμων
σαμερον αι δωλαι τασ καλπιδασ εσ φυσαδειαν
Ηεσ αμυμωνην οισετε ταν δαναω
Και γαρ χρυσω τε και τασ ανθεσιν υδατα μιξασ
Ηξει φορβαιων ιναχοσ εξ ορεων
Ταθανα το λοετρον αγων καλον. αλλα πελασγε
Φραζεο μη ουκ εθελων ταν βασιλειαν ιδηισ
Οσ κεν ιδηι γυμναν ταν παλλαδα ταν πολιουχον
Τωργοσ εσοψειται τουτο πανυστατιον.
ποτνια θαναια συ μεν εξιθι μερφα δ εγω τι
Ταισ δ ερεω. μυθοσ δ ουκ εμοσ αλλ ετερων.

Angeli Politiani Miſcellaneorum

παιδεσ. αθαναια νυμφαν μιαν ενποκα θηβαισ
πουλυτι και πετιδη φιλατο ταν εταραν
Ματερα τειρεσιαο: και ουϖοκα χωρισ εγεντο
Αλλα και αρχαιων ευτεϖι θεσϖιεων
Ηϖι κορωνειασ η εισ αλιαρτον ελαυνει
Ιϖϖουσ βοιωτων εργα διερχομενα.
Ηϖι κορωνειασ ινα οι τεθυωμενον αλσοσ
και βωμοι ποταμω κειντ επι κουραλιω.
πολλακισ α δαιμων μιν εω εϖεβασατο διφρω
Ουδ οαροι νυμφαν ουδε χοροστασιαι
Αδειαι τελεθεσκον οθ ουχ γειτο χαρικλω.
Αλλ ετι και τηνασ δακρυα πολλ εμενε.
Και περ αθαναια καταθυμιον ευσαν εταιραν
Δη ποτε γαρ πεϖλων λυσσαμενα περονασ:
Ιϖϖω επι κρανα ελικωνιδι καλα ρεοισαι
λωντο. μεσαμβρινα δει χοροσ ασυχια.
Αμφοτεραι λωοντο. μεσαμβριναι δεσ αν ωραι
πολλα δασυχια την οκατει χεν οροσ:
Τειρεσιασ δ ετι μουνοσ αμαι κυσιν αρτι γενεια
περκαζων ιερον χωρον ανεστρεφετο.
Διψασασ δ αφατον τι ϖοτι ρροον ηλυθε κρανασ
σχετλιοσ ουκ εθελων δ ειδε τα μη θεμιτα δεσ
Τον δε χολωσαμενα περ ομωσ προσεφασεν αθανα.
Τισ σε τον οφθαλμωσ ουκετ αποισομενον:
Ο ευηρειδα χαλεπην οδον αγαγε δαιμων
Α μεν εφα. παιδοσ δ ομματα νυξ εβαλεν
Εσταθη δ αφθογγοσ εκολλασαν γαρ ανιαι
γωνατα και φωναν εσχεν αμηχανια
Α νυμφα δε βοασε. τι μοι τον κωρον ερεξασ
ποτνια. τοιαυται δαιμονεσ εστε φιλαι.
Ομματα μοι του παιδοσ αφειλεο. τεκνον αλαστε
Ειδεσ αθαναιασ στηθεα και λαγονασ
Αλλ ουκ αελιον παλιν οψεαι. ω εμε δειλαν
Ν ορωσ ω ελικων ουκετι μοι ϖαριτε.
Η μεγαλ αντ ολιγων επραξαο. δορκασ ολεσσασ
και προκασ ου πολλασ: φαεα παιδοσ εχεισ
Α μεν επ αμφοτεραισι φιλον ϖερι παιδα λαβοισα
Ματηρ μεν γοερων οιτον αηδονιδων
Αγε βαρυ κλαιουσα θεα δ ελεησεν εταιραν
Και μιν αθαναια προσ το δε λεξεν εϖοσ
Δια γυναι μετα παντα βαλευ παλιν οσσα δι οργαν
Ειϖασ. εγω δ ου τοι τεκνον εθηκ αλαον.
Ου γαρ αθαναια γλυκερον ϖελει ομματα ϖαιδων
Αρπαζειν. κρονιοι δ ωδε λεγοντι νομοι.
Οσ κε τιν αθανατων οκα μη θεοσ αυτοσ εληται
Αθρηση μισθω τουτον ιδειν μεγαλω
Δια γυναι το μεν ου ϖαλιν αγρετον αυθι γενοιτο
Εργον. επει μοιραν ωδ επενευσε λινα:
Ημικα το πρωτον μιν εγειναο. νυν δε κομιζου
ω ευηρειδα τελθοσ οφειλομενον
Οσσα μεν α καδμηισ εσυστερον εμπυρα καυσει
Οσσα δ αρισταιοσ τον μονον ευχομενοι
παιδα τον αβαταν ακταιωνα τυφλον ιδεσθαι
Και τηνοσ μεγαλασ συνδρομοσ αρτεμιδοσ

Εσσεται. αλλ ουκ αυτομ οτε δρομοσ αιτε μ ορεσσι
πυσευν ταιξυναι ταμοσ εκηβολιαι.
Ο ϖϖοταμ ουκεθελ ωμ περι δη ι Χαριεντα λοετρα
δαιμονοσ. αλλαυται τον πριν ανακτα κυμεσ
Τουτακι δειπνησευντι. τα δ υιεοσ οστεα ματηρ
λεξειται δρυμωσ ϖαντασ επερτομενα
Ολβισταμ ερεει σε και ευαιωνα γενεσθαι
Εξ ορεωμ αλαον παιδ υποδεξαμεναμ
ϖεταρα τωι μητι μινυρεο τωι δε γαραλλα
Τευ Χαριν εξε μεθεμ πολλα μεμευντι γερα
Μαντιμ επειθησω νιμ αοιδι μον εσσομενοισιμ
Η μεγα των αλλων δη τι ϖερισσο γερον.
τνωσει ται δορμιθασ οσ αισιοσ. οιτε ϖετονται
Ηλιθα και ποιων ουκ αγαθαι περγεσ
πολλα δε βοιω τοισι θεο προπα πολλα δε καδμω
Χρησει και μεγαλοισ υστερα λαβδακιδαισ:
δωσω και μεγα βακτρον ο οι ποδασ εσ δεον αξει
δωσω δε βιοτου τερμα ϖολυχρονιον
Και μονοσ ευτε θανη πεπνυμενοσ συνεκυεσσι
φοιτασει. μεγαλω τιμιοσ αγεσιλα
ωσ φαμενα κατενευσε το δ εντελεσ ωκε πιν ευσηι
παλλασ. επει μουνα ζευσ τογε θυγατερωμ
δωκεν αθαναια πατρωια ϖαντα φερεσθαι
λωτροχοοι. ματηρ δουτισ ετικτε θεαμ.
Αλλα διοσ κορυφα. κορυφα διοσ ωκε ϖινευει
θυγατηρ
Ερχετ αθαναια μυν ατρεκεσ αλλα δεχεσθε
Ταν θεομ ωκωραι τωργοσ οσαισ μεμεται
συντευαγοριασ συντευγμασι συντολολυγαισ
Χαιρε θεα. καδευ αργεοσ ιναχιου
Χαιρε και εξελαοισα και εσ ϖαλιν αυτισ ελασσαισ
Ι ϖϖουσ και δαναων κλαρομ απαναασ στω

Iam nr̃os quoq; legito: q̄ male collocare bonas horas volet: attn̄ cū venia q̄ſo: & cōniuētib⁹ oculis.

Politiani ex Callimacho in Palladis Lauacra

ITe foras agedū: quæcunq; liquentibus vndis
Membra lauaturæ Pallados. ite foras.
Ipſa venit. Fremitus ſacrorū audimus equorū
Ite agedum flauę: o ite pelaſgiades.
Non prius ingentes lauit ſibi diua lacertos:
Ilis q̄ abſterſit puluere cornipedum.
Nec tum quando armis multa iam cęde cruentis:
Venit ab iniuſtis horrida terrigenis:
Tum quoq; equum ſubducta iugis fumantia colla:
Perfudit largi fontibus oceani:
Dum ſudor: guttæq; putres: dumq; omnis abiret
Spuma oris circum manſa lupata rigens.
Ite o achiuæ: ſed non vnguenta: aut alabaſtros
Audio certe ipſum ſtridulum ab axe ſonum.
Palladi lotrices non vnguenta: aut alabaſtros
Nulla etenim diuæ huic: vnguina miſta placent.
Ferte nec huic ſpeculum vultu eſt pulcherrima ſemper:
Nam nec in Ida olim iudice ſub phrygio

Se: vel oricalcho:magna hæc dea: vel Simoentis
    Spectauit:q̄q̄ vertice perſpicuo:
Nec Iuno:ſed ſola Venus :ſe ſplendido in ære
    Vidit eandem iterum diſpoſuitq; comam.
Bis ſex aginta ſpatijs verum incita curſu:
    Stellę apud Eurotan ceu lacedęmonię:
Perfricuit tantum ping ui ſe diua liquore:
    De baccis:arbor quem ſua protulerat.
O puerę emicuit rubor illico: matutina
    Quem roſa. quem grano punica mala ferunt:
Ergo marem nunc tm̄ olei quoq; ferte liquorem:
    Quo ſe vnguit Caſtor:quo Amphitryoniades.
Ferte etiam ſolido ex auro :quo pectine crines
    Explicet:& pinguem cæſariem dirimat.
Exi age iam o Pallas: præſto tibi virgineus grex
    Natę magnorum char⁹ Aceſtoridum.
O Pallas quin iā clypeus Diomedis:& ipſe
    Fertur:vt Argiuum mos vetus obtinuit.
Eumedes docuit:meditans tibi grata ſacerdos:
    Cum in ſe compoſito cerneret interitu.
Ire malam ſortem:fugit quippe ille tuamq;
    Ad montem Crion ſubſtulit effigiem
Ad montem Crion : tum abruptis impoſuit te
    Cautibus:haſq; vocant nunc quoq; pallatidas
Exi age quę expugnas vrbes:cuiq; aurea cordi
    Caſſis:equumq; fremor :cum ſonitu clypeum.
Vos hodie vndiferæ ne tinguite:vos hodie argos.
    Fontibus ex ipſis:non fluuiis bibite.
Vos hodie ancillæ ferte vrnas ad Phyſadean:
    Aut ad Amymonen progeniem Danai.
Nāq; auro & multis permiſtus floribus vndas
    Defluet e lętis Inachus ipſe iugis.
Et purū feret huic laticem. Caue tu ergo pelaſge
    Ne nudam imprudēs aſpicias dominā.
Aſpiciet nudam qui Pallada:quę tenet vrbē:
    Vltra iam hoc argos cernere non poterit
Iam veneranda exi pallas: dum quiddam ego iſtis
    Dicam:nec meus hic ſermo:ſed alterius
Vnam olim o puerę Thebis dea pallas amabat
    Nympham:prę cunctis quas habuit comites.
Matrem Tireſię :nunq̄q; fuere ſeorſum.
    Sed ſiue ad veterum mœnia Theſpiadum.
Siue Coroneas:ſeu tenderet illa Haliarton
    Bœotum viſens vecta iugis populos:
Siue Coroneas:vbi pulcher odoribus halat
    Lucus:vbi ara ipſi Curalium ad fluuium.
Sępe illam curru ſecum dea vexit eodem:
    Nullaq; Nympharum colloquia :aut Thyaſi
Grata fuere ſatis:niſi præforet ipſa Chariclo:
    Verum & ei multę debitę erāt lachrymę.
Quis chara comes magnę foret vſq; mineruę:
    Nam ſe olim peplis vtraq; depoſitis
Dum lauat in lymphis Heliconidos Hippocrenes:
    Vtq; die vacuus mons tacet in medio

Dum lauat ergo vtraq3:& medię ſunt tēpora lucis:
    Dumq3 eſt in toto plurima mōte quies.
Tireſias vnus canibus comitantibus ibat
    Per loca ſacra:leui flore genas nitidus:
Immenſamq3 ſitim cupiens releuare:petito
    Fonte:videt:quę non cernere fas homini.
Hic irata licet ſic illum affata Minerua eſt:
    Quis te non vllis iam rediturum oculis:
O Euerida malus hęc deus in loca duxit?
    Sic ait:at pueri lumina nox pepulit.
Aſtitit:obticuit:dolor illi vt glutine vinxit
    Genua:ſonum tenuit vocis inops animus.
At Nympha exclamās:qd nato ait o Dea factū eſt?
    Nunquid veſtra deę talis amicitia?
Lumina mi pueri rapuiſti:pectora nate
    Vidiſti infelix Pallados:iliaq3.
At non & ſolem cernes iterum. heu miſera:o mons
    O Helicon rurſum non peragrande mihi.
Magna nimis paruis mutas.qui lumina nati
    Pro ceruis paucis dorcadibuſq3 habeas.
Sic puerum ambobus charum complexa lacertis
    Mater:flebilium carmen Aedonidon
Triſte gemens iterat:ſed enim miſerata Minerua
    Tunc ſociam:verbis talibus alloquitur.
Dia inquit mulier:verte hęc quę protulit ira:
    Non p me captus luminibus puer eſt.
Nam pueris auferre oculos haud dulce Minerue:
    Verum Saturni legibus hęc rata ſunt.
Vt quicunq3 deum aſpiciat:niſi iuſſerit ipſe:
    Mercede ingenti ſcilicet aſpiciat.
Dia igitur mulier fieri hęc infecta nequit res:
    Quippe ita Parcarum fila voluta manu:
Editus vt primum puer eſt. Sed tu accipe contra
    O Euerida quod maneat pretium.
Munera Cadmeis pro quanta adolebit in ignes:
    Quanta & Ariſteus:votaq3 ſuſcipient
Natus vt impubes Actęon:vnicus illis:
    Tantum oculis careat:namq3 erit & Triuiæ
Concurſor: Sed non curſus:non æmulus illum
    Tela:arcus iaciens montibus eripiet.
Cum diuam(licet inuitus)ſe fonte lauantem
    Viderit:at fiet qui modo erat dominus:
Eſca ſuis canibus Sed enim nemora omnia luſtrās
    Dum genitrix nati colliget oſſa ſui:
Tunc te felicem:tunc dixerit eſſe beatam.
    Cui mons vel cæcum reddiderit puerum.
Parce queri mea grata comes.Nam plurima cōtra
    Huic ego te propter pręmia contribuam.
Eſſe dabo egregium vatem.quem protinus omnis
    Perpetuo celebret nomine poſteritas:
Cognoſcet volucrum quę proſpera:quæq3 volatu
    Irrita:cuius item triſte ſit augurium:
Plurima Bœotis oracula:plurima Cadmo
    Hic canet:& magnis plurima Labdacidis.

Digitized by Google

Huic ingens baculum dabo: ꝙ veſtigia ducat
  Qua velit: huic vitæ tempora longa dabo.
Mox & honoratus Diti: colet infera regna
  Inter & extinctos vnicus hic ſapiet.
Adnuit his Pallas dictis: quodqꝫ adnuit illa
  Perficitur: ſoli Iuppiter hoc tribuit
Natarum e turba: quę ſint patris omnia ferre:
  Lotrices: Mater nulla deam peperit:
Immo Iouis vertex: vertex Iouis omnia nutu
  Perficit: & natæ prorſus idem licitum eſt.
En vere nunc Pallas adeſt. Eia ergo puellę
  Quis Argos curæ eſt: ite deam accipite:
Cumqꝫ bonis verbis: & cum prece: cumqꝫ vlulatu:
  Salue o diua vrbem protege: & inachiam.
Salue hinc abſcedens: iterumqꝫ huc flecte iugales:
  Ac rebus Danaum ſis precor auxilio.

Caput. lxxxi.

De Ocno & Aſello. ꝙqꝫ apud Propertium mendoſe legitur orno.

APud Propertium eũdem quarto elegiarũ libello: ita duo verſiculi leguntur.

Dignior obliquo funem qui torqueat orno:
  Aeternuſqꝫ tuam paſcat aſelle famem.

Diu fateor animum meũ ſtimulauerat: ac pupugerat quidã quaſi ſcrupulꝰ: donec eũ codex vetuſtus euellit: quem mihi Bernadinus Valla celeber iurecõſultus: & primæ homo nobilitatis Romę ab hinc ferme quinquennium commodauit: vbi nõ orno: ſed ocno legi: legiſſeqꝫ me ſtatim duobus eruditiſſimis iuuenibus oſtendi: qui me domi commodum ſalutauerãt. Liquet autem inſinuari a Propertio Socraticæ illius picturæ argumentum: de qua ſic Plynius libro naturalis hiſtoriæ quinto: & trigeſimo narrat. Et piger inquit: qui appellatur Ocnos ſpartum torquens: quod Aſellus arrodit. At enim piger hic Ocnus (vt video) multorum inuitamentis: vagus repente factus: & deſultor: quotidie iam ſedes mutat. Quapropter vt certo in ſiliquaſtro conquieſcat aliquando petenda fides eſt: ab eo maxime codice: quẽ citauimꝰ: hoc eſt (vt vere dixerim) a ſtirpe: de qua iſtius cõiecturæ pullulauit occaſio. Sic enim quiuis intelliget: neutiq̃ me mihi aſſerere aliena: ſed mea duntaxat: inqꝫ meis libris nil prius eſſe fide.

Caput. lxxxij.

Q; in digeſtis titulo de edendo legatur ad alium: legi ad album conuenire.

IN titulo de edendo: qui ſecundo digeſtorum volumine legitur verba Vlpiani ſũt ita libro quatro ad edictum. Eum quoqꝫ edere Labeo ait: qui producat aduerſarium ſuũ ad album: & demonſtret: quid dictaturus eſt. Sic & enim ſcriptũ in pãdectis ipſis florentinis. Atq codices omnes: qui ſunt in manibus: non ad album: ſed ad alium habent. Vnde multa videlicet Accurſii hæſitatio. De albo autem prætoris intelliges.

Caput. lxxxiij.

De Harpocrate

EPigramma eſt Catulli. Lęlius audierat patruum obiurgare ſolere.
  Si quis delicias: diceret: aut faceret.
Hoc ne ipſi accideret patrui perdeſpuit ipſam
  Vxorem. & patruum reddidit Harpocratem.
Quod voluit fecit: nam q̃uis irrumet ipſum:
  Nunc patruum. verbum non faciet patruus:

Quęſitum diu qui nam is foret Harpocrates: de quo mentionem & hoc loco faciat Catullus & item in altero epigrammate: ſic inquiens.

Si quicq̃ tacito commiſſum eſt fido ab amico:
  Cuius ſit penitus nota fides animi:
Me vnum eſſe inuenies illorum iure ſacratum
  Corneli: & factum me eſſe puta Harpocratem.

Nos tamen & Venetijs & itẽ Veronæ (q̃d diximus) ab hĩc annos octo ferme de eo ſtudioſis aliquot publice reſponſitauimus: quorum nunc teſtor fidẽ: conſcientiãqꝫ: ſi cui ſorte aliena aſcribere: ac nõ mea potius mihi videor vindicare. Plutarchus igitur in libro: quẽ de Iſide fecit: & Oſiride: Harpocratem ſcribit ex Iſide ipſa natũ: & oſiride: qui cũ illa iam mortuus rẽ habuerit.

Digitized by Google

Sed natũ tñ p̄maturo partu:debilitatiſq; cruribus. Porro editũ eundẽ circa brumę tẽpus minꝰ abſolutum & rudẽ:p̄florentibus puta:p̄uirentibuſq; terræ fętibus: quocirca etiã lentis primitias illi offerri: Neq; tñ inquit aut imperfectũ eſſe deũ:aut infantẽ:aut deniq; legumẽ aliquod exiſtimandum ſed rudis imp̄fectiq; ſermonis:minimeq; articulati p̄ſidẽ quędam potius ac moderatorem. Ex quo etiã digito labra cõprimit:argumẽtũ taciturnitatis & ſilentij. Quin menſe eo quẽ vocant Meſorem:primitias leguminũ offerentes:ita dictitant:lingua:fortuna:lingua dæmon:deq; ęgyptiacis arboribus:perſicam in primis ei ſacratam ferũt: ꝙ fructus cordi:frons linguę:perſimilis. Hactenus ex Plutarcho de Harpocrate:carptim:vellicatimq;:& per interualla. Meminit eiuſdẽ Lucilius quoq; poeta gręcus in epigrammate ad Dionyſium: monens vt ſiquem habeat inimicũ:nec Iſin ei:nec Harpocraten:aut qui cæcos deus faciat iratos p̄cet:cogniturum quid Deus:quid Simo valeat. Sed & Tertullianus in Apologetico:ſic ait. Serapidẽ & Iſidẽ:& Harpocratem:cũ ſuo cynocephalo:capitolio prohibitos inferri:ideſt curia deorũ pulſos: Piſo & Gabiniꝰ cõſules:non vtiq; Chriſtiani:euerſis etiã aris eorũ abdicauerũt:turpiũ & ocioſarũ ſupſtitionũ vitia cohibentes:his vos reſtitutis ſummã maieſtatẽ cõtuliſtis. M. aũt Varro ĩ libro de latina lĩgua ita ſcribit Cælũ & terra:hi dei iidẽ qui ęgyptii Serapis & Iſis:& ſi Harpocrates digito ſignificat:vt taceas. de hoc igiť ĩtellexit Oui.li. Metamorphoſeõ nono

Sanctaq; Bubaſtis:varijſq; coloribus apis
Quiq; premit vocem:digitoq; ſilentia ſuadet.

Et item Auguſtinus libro de ciuitate dei vndeuigeſimo: Et quoniã (inquiens) fere in omnibus tẽplis vbi colebanť Iſis & Serapis:erat etiã ſimulachrũ:q̄d digito labijs impreſſo:admonere videreť:vt ſilentiũ fieret:hoc ſignificare idẽ Varro exiſtimat:vt homines eos fuiſſe tacerẽt: Hactenus Auguſtinꝰ. Sed in epiſtola Abammonis ęgyptij ad Porphyriũ:quã aut in gręcã vertiſſe orationẽ:aut certe compoſuiſſe Platonicus Iamblichus exiſtimať de deo quodã: veluti ſecũdo fit mentio:cui nomen ægyptiaca lingua fecerit Icheon: hunc oſtendit ſilentio coli oportere. Q̄d idẽ etiã de ſummi dei cultu prolixe Porphyrius ερτωι περιζωον αποχης Quin Dauiditẽ propheta pſalmum ita quempiam inchoat.

Ieha dumia tehila elohim bezion:
Id latine ſignificat: Tibi ſilẽtiũ: laus deꝰ ĩ Siõ. Q̄d aliter tñ ĩterp̄tes ſeptuagĩta verterũt hoc ẽ.
Te decet hymnus deus in Sion.

Quare Harpocratẽ puto ęgyptij ſuis adhibebant ſacris:q̃ ſilentio colẽdũ oſtẽderet:ſummum deorũ. Plynius quoq; de Harpocrate in libro naturalis hiſtorię. xxxiii. hactenus meminit. Iam vero etiã Harpocratem:ſtatuaſq; ægyptiorum numinũ:in digitis viri quoq; portare incipiunt Vt ergo ad Catullianũ Lęliũ redeamus: Scite ille quidem:ne obiurgaretur a patruo:poſthabita illius:quã cõprimebat vxore:ipſum iã cœpit irrumare patruũ:eoq; pacto tacere coegit:q̃m loqui fellator non poteſt.

Caput. lxxxiiii.

De libertinis:qui vocentur dediticij.

INſtitutiones hę q̃ vocanť in iure ciuili: Iuſtiniani principis noĩe editę:ſed a Triboniano tñ:doctiſq; aliis viris:cõpoſitę:etiã græce ſcriptę ſub eodẽ prorſus intellectu: reperiunť. Niſi q̃ a ritus quidã cõſuetudineſq; Romanorũ veteres:vberius aliquanto & laxius in gręco ipſo:q̃ in latino codice referunť:vt peregrinis hoĩbꝰ:atq; a Rõanorum more:conſuetudineq; alienis:res tota penitus innoteſceret. Sed q̄d de libertinis iis:qui dediticij vocabantur. ſtrictius:breuiuſq; in noſtris inſtitutionibus:non alienũ viſum eſt ex gręci voluminis ſententia:prolixius hic:atq; ob id etiam dilucidius explicare. Qui igitur apud antiquos manumittebanť:modo maiorẽ:& iuſtã libertatẽ conſequebantur. & fiebant ciues Rõani: modo minorẽ:& latini Iuniani ex lege Iunij Norbani fiebant:qui illoꝝ quaſi ſectę fuerit inuentor:atq; auctor. Modo etiã inferiorem:& fiebant:ex lege Aelia Sentia deditícii. Nam ſi quiſq̃ diu ſeruitutem ſeruierat:ſupplicium ex delicto dediſſet:vt aut inſcriptus fuiſſet:hoc eſt:vt notas & ſtigmata inuſta fronti accepiſſet:aut in publicum carcerem coniectus:aut ex delicto verberatus. & ſe deliquiſſe confeſſus fuiſſet:dein gratia inita a Domino manumitteretur:libertinꝰ deditícius vocabatur:ad exemplum videlicet peregrinorum deditíciorũ. Nam cum aliquãdo peregrini quidam: Romanorum vectigales:elatis animis:bellum repente aduerſus eoſdẽ ſuſcepiſſent:tum victi vi:abiectis armis:ſe victoribus dediſſent:hactenus humane tractati ſunt a Romanis:vt vitam quidem impetrarent. Sed hac velut ignominia notarentur: vt deditícij deinceps vocati ſint:quia ſe dediſſent. Quare etiam libertinorum hoc genus deditícij ſunt ab Aelio Sentio nuncupati. Vt qui in admittendo crimine velut ijdem fuiſſent:eodem quoq; nomine appellarentur.

Caput.lxxxv.

Cuiuſmodi apud Iuuenalem Cereris ludi accipiantur:deq; Cerialium auctore Memmio.

Vuenalis in ſatyra quartadecima ſic ait.

Ergo omnia Floræ:
Et cereris licet:& Cybeles:aulęa relinquas.

Nemo ex iis poetę huiꝰ interp̄tibus:ſup ludis Cereris ꝗppiā locutꝰ.Nō quo noīe appellarent̄:nō q̃ fierēt in eis:non item a quo primitꝰ celebrati:non vbi de his facta mentio:Quę ſiugula tñ:a boni:doctiq; interpretis officio:nō abhorrebāt.Quo circa totū id nobis ſarcinē=dū:ne curę iſtius noſtræ ſcrupuloſitas in paruulis etiam momentis deſideret̄.Ludi igit̄ Cereris:quorū hic eſt memoria:Cerialia dicti:quibꝰ equorū curſus in Circo celebrabant̄:primuſq; eos.C.Memmius Aedilis Curulis fecit.Cornelius Tacitus in libro hiſtoriarū ſextodecimo:de Nerone principe loquens.Tandem inquit ſtatuere Circēſiū ludorū die:q Cereri celebrat̄:exeq deſtinata:q a Cæſar rarus egreſſu:domoq;:aut hortis clauſus:ad ludicra Circi ventitabat.Et paulo poſt.Vtq; Circenſium Cerialium ludicrum:pluribus equitum curſibus celebraretur.

Ouidius in quarto faſtorum.

Circus erit pompa celeber:numeroq; deorum:
Primaq; ventoſis palma petetur equis.
Hic Cereris ludi:non eſt opus indice cauſa.

Dion quoq; hiſtorię ſcriptor in libro ſecundo:& quadrageſimo narrat:Potito iam rerum Cæ=ſare:ædiles tū primū duos ex patriciis:quatuor ex plæbe creatos.Sed duos illos ſuperiores:a Cerere fuiſſe denoīatos:idq; ab illo initio ſcribit ad ſuam vſq; ætatē ꝑmanere.Idēq; etiā Diō:libro ſeptimo:quadrageſimoq; ante deuictum Brutū eueniſſe ait:vt ædiles plębei gladiatorū certamina ꝓ equorū curſibus Cereti exhibuerint.Præterea Laurētius Medices.vir omni laude p̄cellens:nomiſmata cōpluria nobis oſtēdit:q̃ faciē viri barbatā.& intonſam habeant:cū du=plici titulo.Quirinus &.C.Memmii:Altrinſecus aūt Cereris imagunculā draconibꝰ vehentē cū titulo huiuſmodi.Memmius.Aed.Cur.Cerialia Preimus fecit.Vbi etiā Preimus nō primꝰ cū diphthōgo in priore ſyllaba notatū obſeruauimus.Hūc nos putamꝰ aūt.C.ipſum Mēmiū fuiſſe:q p̄tor cū.L.Domitio fuerit qq; Cęſari obiecerit etiā ad Cyathū & vinū Nicomedi ſte=tiſſe:cū reliquis exoletis:quiq; eūdē Cęſarē aſperrimis orationibꝰ lacerauerit:Mox recōciliatꝰ:etiā ſuffragatorē ī petitiōe cōſulatꝰ habuerit:De quo ſic ī epiſtola ad Atticū Cicero libro quarto.O virū.o ciuē Memmiū.Cęſaris oēs opes cōfirmāt:cū eo Domitiū cōſulē iūxerūt:qua pactione:epiſtolę cōmittere nō audeo.Ad eūq; puto:vel certe ad filiū liber poetę Lucretij de rerū natura ſcriptus.Siqdē & dignitas hoīs:& tēpora cōgruūt;:niſi tñ arbitrari malumꝰ:filiū potiꝰ eiuſdem.C.Memmij cognominem patri:ædilē Curulem tum factum a Cęſare.

Caput lxxxvi.

De fluctu decimo ſeu decumano:cuius permulti poetæ meminerūt.

Vidij poetæ verſiculi ſūt in primo triſtiū volumine

Qui venit hinc fluctus:fluctus ſupereminet omnes:
Poſterior nono eſt:vndecimoq; prior.

Decumanū intelligit fluctū:q fieri maximꝰ dicit̄:ſicuti quoq; decumana dicunt̄:quę maxima Nā & ouū decimū maius naſcit̄.Ex hoc ſcuta quoq; decumana:q̃ eēnt āpliſſima ſunt appellata.Et decumana in caſtris porta:ab hoſte auerſa.Sicutiq; decumanus in agro limes ab oriēte ad occaſū nō mihi ꝓpterea videt̄ dictus:quoniā quaſi duocimanus:vt.M.Iuniꝰ Nypſꝰ opinat̄:id eēm nimis durū:& coactū:ſed qm̄ longiſſimus:Nā cardo ipſe iā dimidiatꝰ decuma=no:ſcilicet anticipante:conſiderat̄.Sed de fluctu decimo:ſiue decumano:etiam in vndecimo Metamorphoſeon poeta idē meminit his verbis.

Vaſtius inſurgens decimę ruit impetus vndę.

Et Silius italicus libro.xiiij.

Non aliter rhodopes boreas a vertice pręceps:
Cum ſeſe immiſit decimoq; volumine pontum:
Expulit in terras.

Sed & Seneca in tragœdia Agamemnone

Hęc onere ſidit:illa conuulſum latus
Summittit vndis:Fluctus hanc decimus tegit.

Valeriꝰ etiā Flaccus argonauticō ſecundo ſic ait.

Quanta quoties & Palladis arte
Incaſſum decimæ cecidit tumor arduꝰ vndæ

Lucanus quoq; in quinto pharſaliæ.

Digitized by Google

Hæc fatum decimus dictu mirabile fluctus
Inualida cum pupe leuat.

Vt vel hoc ipſum notabile ſit: atq; inſigne tant opere decimum iſtum fluctum velut a conſpirante poetarum choro celebrari.

Caput.lxxxvij.

Q erat in Ciceronis epiſtola vocabulum philotheoron: corruptum dein improbe in nomen: quod eſt philocteten.

IN Ciceronis epiſtola ad Trebatium: cuius initium. In equo troiano: ſcis eſſe: in extremo ſero ſapiunt: ita ſcriptum fere cunctis exẽplaribus inuenitur. Deĩde ꝙ in britannia non minus q̄ Philocteten te prębuiſti: plane non repręhendo. Diu me torſeram: maceraueramq;: eliciẽdo ſenſu de verbis his: neq; ꝓcedebat. Quorſum enim de Philoctete hic Cicero? Sed enim poſtea codicem illum vetuſtiſſimum. Laurẽtij Medicis opera ſũ nactus: quem & ſuperius citaui: minus multo q̄ cęteri deformatum: inquinatum: peruerſum: conturbatum. Nam in eo ſic erat. Deinde ꝙ in britannia: non minus Philotheorum te præbuiſti: plane non repręhẽdo. Nam philotheorus is eſt: qui ſpectationum ſtudioſus: qualem ſe Trebatius in britannia præbuerat: dum pręlium fugitans: ocio ſe aſſerit: ĩ armis medijs. Ex quo Ciceroni materia ioci: & cauillij.

Caput.lxxxviij.

Vnde illud tractum fuimus troes: queq; extent in literis: ſuper lacedæmoniorum choro: & cantico.

FVimus troes: hic loq̃ndi color tam efficax: de conſuetudine chori illius lacedæmonij ductus: quaſiq; in adagium aſcitus. Nam vt eſt ſcriptum apud Plutarchum in libello cui ſic eſt titulus. Quo pacto laudare ſe quiſpiã: citra inuidiam valeat. Chorus erat lacedæmoniorum trifarius: Senum: Puerorum: Iuuenum. Canebant autem ſenes ita αμμεσ πωοτη μεν αλκιμοι νεανιαι. Quo ſignificabant fuiſſe quondam ſe robuſtos iuuenes Pueri vero ſic. αμμεσ δε εσσομεσθα πολλω καυρονεσ. Ex quo ſe futuros lõge his meliores profitebantur. Iuuenum aũt cantio hęc. αμμεσ δε γει μεν αι δε λησ αυγασ δεο. Indicãs ipſos iam id eẽ: qđ vel illi fuiſſẽt: vel hi futuros ſperarẽt: eiuſq; rei paratos facere piculũ. Qđ itẽ ſcriptum in Diogeniani collectaneis. Conſimile prouerbium de Mileſijs ponit Ariſtophanes ĩ comœdia Pluto. παλαι ποτησαν αλκιμοι μιλησιοι. Vt iã nõ eẽ eos viros fortes intelligamus: quos olim fuiſſe dicamus. Hoc intellectu Cicero de coniuratis agẽs: vixerunt inquit: extĩctos ea voce neſcio quo pacto ſignificantius declarans: minuſq; multo inuidioſe: q̄ ſi plane dixiſſet occiſos.

Caput.lxxxix.

Q Seruius grammaticus bucolicos Maronis verſus: tam mẽdoſe legit: q̄ falſo enarrat. Morataq; ibi & relata quędã ſuper initiandis pueris: ſuperq; Dijs aliquot veterum: maximeq; Genijs & Iunioribus.

IN bucolicis Vergilianis hi duo ſic verſiculi leguntur.

Incipe parue puer cui non riſere parentes:
Nec deus hunc mẽſa: dea nec dignata cubili eſt.

Quos enarrans Seruius haud inceleber grammaticus & veram lectionẽ (qđ eius pace dixerim) cõtaminat: & fabulam ſibi ex tpe: cõmodoq; ſuo cõfingit: cõtra omnẽ veterum auctoritatẽ. Neq; enim cui: ſed qui legẽdum: hoc ẽ nõ caſu datiuo: ſingularíq; numero: ſed plurali nominatiuo: q̄ q̄ vtrobiq; apud veteres eadem vox iiſdẽq; notata literis: ſicuti in primo Quintiliani de iſtitutione oratoria: non oſcitans lector inueniet. Ex quo etiannum verſiculus in. vij Valerij Flacci Argonauticon libro.

Curaq; cui profuga forſan tenet alta carina.

Etiamnum in q̄ iſte verſiculus: cui retinet: non qui: tam ſcilicet in vetuſtiſſimo codice: de quo reliqui fluxere: q̄ in his quoq; peruulgatioribus. Q aũt dicim⁹ qui legẽdum: nõ cui: docet idem Quintilianus in nono: figuram eſſe declarans hic in numero: ſic vt plurali ſingularis ſubiungatur. Ex illis enim inquit. Qui non riſere: hunc non dignata. Quis autem dubitet: quin de Vergilianę lectionis incolumitate Quintiliano credẽdum ſit potius: q̄ Seruio: preſertim qui manum quoq; Vergilij citet aliquando: & Ciceronis. Quocirca manifeſtum eſt qđ diximus mẽdoſe locum a Seruio adduci. Fabulam autẽ ſibi eandẽ ex propoſito: commodoq; finxiſſe quis nõ videat? cum nuſq̄ ob id precipitatum fuiſſe Volcanum legamus: quoniam deformis natus: quoniamq; ei non Iuno arriſerit: Etenim poeta Homerus ob id ait: ꝙ matri cõtra Iouẽ patrẽ ſuppetias tulerit: Natus enim ex Ioue & Iunone ſecundum Homerum Volcanus: licet ex Iunone

ſola fingat. Heſiodꝰ in theogonia: ſicuti ex ſolo Ioue Minerua dicitur. Vnde ἀπάτωρ a Theo
crito vocatur in enigmatio: cui βωμος inſcriptio: Quare parētes ad Iouē. Iunonēq; vix ſatis
etiam proprie referentur. Sed & illud ſane q̃ frigide Seruius idē: ꝙ neq; admiſſū ad epulas deoꝝ
Volcanum dicit: neq; diuinos honores meruiſſe: quem Varro etiam inter ſelectos Deos nume=
rat ſeptimū. Tū ne ꝓceſſerit qđ ē vel iſto pacto ꝙ molit̃ Seruiꝰ: qn̄ nō ob id ait ꝑcipitatū: quod
haud riſerit: ſed ꝙ ipſi haud arriſū. Viderimus: vtrū ne ipſe mox credibiliora ſuſpicer: certe iam
Seruius veriſſimis reuincit̃. Et q̃ dē ſic ego legerī: ſic enarrauerī Parētes Salonini pueri: de quo
nūc agit̃: vt ſit parētes vocādi caſꝰ: hūc q nō riſere: neq; deꝰ mēſa dignatꝰ: neq; dea cubili: hoc ē
nec Geniꝰ: nec Iuno vitalibꝰ auris dignū putauere hūc: ex illis q non riſere: vt ſit figurate dictū
Quītiliano teſte: ꝓeo qđ ē hūc q nō riſit: vel q e nūero ē eoꝝ: q nō riſere. Credebat̃. n. hēre qſq;
ſuū deū: ſuāq; deā: hoc eſt ſuū geniū: ſuāq; Iunonē vitę ꝓſides. Hos igitur indicauit Maro Ca
texochen. Mēſa enim Genio conuenit: vt Funde merum genio. Iunoni lectꝰ. Qđ Iunius quo=
q; Philargyrius docet: hunc ipſum ita interpretans locum: Pueris inquit nobilibꝰ editis: ī atrio
Iunonis Lucinę lectus ponitur Herculis mēſura. Sed & apud Varronē lectum eſt: ītitiari pueros
Educę: Potinę: & Cubę: diuis edēdi: potandi & cubandi: vbi primum a lacte: & cunis transferūt
Quam Varronis auctoritatē: Donatus in Phormionē Terētianam adducēs: etiam hunc ipſum
citauit Maronis verſiculum: atq; idē Probum quoq; rettulit adnotaſſe. Mēſa igitur & lectus ar=
gumēta vitalitatis: ꝙ initijs ipſis adhiberētur. Cęterū habet homo ſuam ſibi ridēdi proprieta=
tē. Qui vero nō rideat ei qui poteſt eē vita vitalis: vt ait Ennius? Deum vero deamq; ad has re
ferre. Varronis Educam: Potinam: Cubamq; nequeas: ꝙ hæ fœminę omnes: vt auguſtinus eti
am in libro de ciuitate dei ſexo declarauit. Sed ad Pilumnum ratione pari & Pitumnum: coniu
gales deos: quibus vt ait Varronē ſcribere Marcianus in ſecundo libro de vita patrum: natus ſi
erat vitalis ſimul ab obſtetrice fuerat ſublatus: & in terra ſtratus: vt eſſe rectus auſpicaretur: ſter
nere etiam in ędibus lectum conſueuerunt. Reſtat igitur vti qđ de Genio & Iunone diximus:
auctoritatum quoq; tibicinibus fulciatur. Plynius itaq; naturalis hiſtoriæ primo: Cum ſinguli
inquit ex ſemet ipſis: totidem deos faciant: Genios: Iunoneſq; adoptando ſibi. Seneca epiſto
larum ad Lucilium vndeuigeſimo: Ita tamē ait hoc ſeponas volo: vt memineris maiores no=
ſtros: qui crediderint ſtoicos fuiſſe ſingulis enim & Genium & Iunonem dederunt. Vnde arbi=
tror Iuuenalis.

Et per Iunonē inquit domini iurante miniſtro.

Hoc enim reꝑhēdit ſatyricus poeta: ꝙ non ꝑ Genium: ſed ꝑ Iunonē domini miniſter iuraret:
videlꝫ more muliebri. Quocirca ſic illa apud Petronium arbitrum Quartilla loquitur. Iunonē
meam iratam habeam: ſi vnq̃ meminerim virginē fuiſſe. Nam infans cum paribus inquinata
ſum: & ſubiñ prodeuntibus annis maioribus me pueris applicui: donec ad hanc ętatem perueni.
Hinc etiam puto natum prouerbium illud: dicatur vt poſſe taurum tollere: qui vitulum ſuſtul e
rit. Cęterum ſi detur modo: non iniquam plane a nobis pagi reꝑhēſionē: labaſcereq; iam com
mētum iſtud Seruianum: qđ anteq̃ talia ꝓdebamus: ꝓ indubitato obtinuerat: Reliqua in me=
dium (ne nobis blandiamur:) libera opinaturis relinquemus.

Caput. xc.

Qui vir Theodorus Caza: q̃ tunc tamen lapſus in Ariſtotelis problemate verſo.

NOn recuſo: quin ſub cēſuram: ſub aleamq; veniat: qualecunq; hoc erit: dequo ſcribā
dum ne ſint in hoc albo duę mihi maxime ſuſpectę literarię peſtes: inſcitia: inuidiaq;
dum ne quis mihi amuſoteros (vt verbo vtar quo Symmachus) dum ne quis opicꝰ
dum ne quis durus: & contumax: & in hominis verba: q̃ in veri fidē iuratus: contin
gat iudex. Qꝫ ſi iudices etiam nuncupandi: non Tarētinos equidē: & Conſētinos: & Siculos
mea iſta legere: ſicuti ſua quædam Lucilius: Sed latinos homines: gręcę literaturę nō Ignaros:
non Iunium Congium volo: ſed Scipionem: ſed doctiſſimum omnium Perſium: atq; Rutili=
um: hoc eſt ſiqui ſunt illis compares: macti prudentia: ingenio: doctrinaq; viri: ad quorum iu=
dicium iure ſit elaborandum: qualis puta: ſi liceat: is ipſe eſt: qui mihi inſtrumenta ſtudiorum
tam multa: ociumq; altiſſimum ſuppeditat: auis: atauiſq; potens: Medices Laurentius: Floren=
tinę reipub. columē: cuius cum iudicium illud circunſpectiſſimum: & naturalē quandam mētis
altitudinem maxime quęq; in actu rerum: vel ciuitates experiuntur: vel principes: tum eundem
in literis: & humanitatis: ac ſapiētię ſtudijs: ei deniq; non admirantur: qui non penitus vt ipſi: q
non introrſus inſpexerunt: Qualis eſt item Ioannes Picus hic meus e Mirandulanis principi=
bus abſolutiſſimum naturę opus: a quo philoſophia latine iam meditans loqui: ſummum pu=
to faſtigium accipiet: Quales pręterea duo illi: ſed vna deuincti amoris copula: Veneti patricij
ſunt Hermolaus Barbarus: barbarię hoſtis acerrimus: qui latinę philoſophię velut arma: inſtru

Digitized by Google

mētumq; verborum:ſic aut aure diligētiſſima terget:aut incude noua fabricatur: vt ob ipſius īduſtriam iam nunc pene ī iſto quidē gñe:vel nitore:vel copia viuamus ex pari cum græcis: Et Hieronymus Donatus:vir neſcio vtrum grauior:an doctior:an etiam humanior :certe omni lepore afflués:omni vetuſtate:cuius tamē ob id vereor:ne leuior cuiq̄ cēſura videatur : quoniā me pulcherrimo carmīe. Sed & epiſtola vna atq; altera mire laudabit. Licet enim tantum boni de meipſo:qui multum a tolerabili:ne dum a pfecto abſum:pudeat credere: magis tamē tanto viro pudet non credere: talia de me:ſic(vt apparet)ex animo affirmanti:dum noſtra hæc qualiacunq; ſunt arriſerint:floccipēdo iam nūc imagines penitus:vmbraſq; laruarum:quibus natura eē dicitur(vt ſancti viri verbis vtar)terrere paruulos:& ī angulis garrire tenebroſis. Theodorus igitur Gaza vir grꝗcus:& vt doctis etiam videtur eruditiſſimus: Ariſtotelis problemata vertit ī latinū. Sed ī quo ꝓblemate quꝗritur:Cur homines:qui īgenio claruerūt:vel ī ſtudijs philoſophiꝗ:vel ī rep.adminiſtranda:vel ī carmīe pangēdo:vel ī artibus exercēdis melāncholicos omēs fuiſſe videamus:& alios ita vt etiam vitijs atrꝗ bilis īfeſtarētur: ī eo manifeſtius vtiq;(ni fallor)īſigniuſq; extitit īterp̄tis erratum:q̄ vt excuſari iam:diſſimilarive poſſit. Nam cum illic exēpla ſubijciat Ariſtoteles:heroum qui laboraſſe dicātur atra bile:primumq; de Hercule agat: fuiſſe illum nimirum tali habitudine:ſignis:argumētiſq; colligit iſtiuſmodi: Q đ & Comitialis morbus ſacer ab eo ſit dictus:& filios occiderit vecors:vt in Senecꝗ tragœdia tractatur:& ante q̄ obiret:ſcatētium vlcerum eruptione laborauerit: Vnde illa puto nexea tunica venerit in fabulam:nam hoc quoq; vitium atrꝗ bilis ē:Ex quo etiam Lyſandro lacedꝗmonio ꝓxime an̄ obitū gn̄s id inquit vlcerum emerſit. Theodorus itaq;:ꝙ ad filios:& ad vlcera Herculis attinet:ita deniq; īterp̄tatur. Puerorum quoq; inquit motio mētis idē hoc explicat:& eruptio vlcerum :quæ mortē īterdum antecedit. Cū ſit ita grꝗce. και η περι τουσ παιδασ εκστασισ και η προ τησ αφανισεωσ αυτου ευτη ελκων εκφυσισ γενομενη Neq; aūt dubitē ex vſu eſſe:an̄q̄ ipſi locum vertimus:ꝑpēdere diligētius:quid ſibi illud velit ευτη. q đ ille diſſimulat:quꝗ ve de prꝗpoſitione articuloq; illo abiuncto ſententia elici poſſit. Et q̄dē ego ſic arbitror legēdū corrigēdumq; ενοιτηι. vt ſit ad verbum ſēſus:Et in liberos ſuos pauor:ſeu mauis dicere mētis exceſſus:& ante obitum ipſius ī Oeta vlcerum eruptio. Q: aūt pauorē maluimus:aut mētis exceſſum vertere:q̄ vt iſte:motionē mētis:quꝗ grꝗce ſic Ecſtaſis:auctorē ſeq̄mur in priore:quē pſalmorum ꝓbat interp̄tem:Pictauiēſis Hylari⁹:ī poſteriore Hieronymum:qui tamē alicubi ſolitarium quoq; illud exceſſ⁹:latine ꝓ illo Ecſtaſis reddidit. Nam pauorē Cicero quoq; metum definit:eē mētem loco mouentem. Sed de nomine alias. Nunc q đ inſtat. Profert exempla Ariſtoteles:ꝑ quꝗ manifeſtum fiat:Herculem quoq; atra bile vexatum:ſicuti dein Aiacem Bellerophontē. cæteroſq; oſtendit:vt ſenſus ordo:ratio:prꝗtereaq; veritas inexpugnabilis:& vinci neſcia:noſtræ prorſus interpretationi ſuffragentur. Quorſum enim hic de pueris mentemotis in medijs agatur heroibus? aut quꝗ magis ꝗtas a bile hac atra:quem furorem dicimus:q̄ puerilis abeſt? Quid autem generalem hanc vlcerum ante obitum eruptionem accipit:ꝙ neq; verba ſignificāt Ariſtotelis:& plane illius propoſito:voluntatiq; contrarium? Nempe qui probare nitatur ex argumentis quibuſpiam:atq; exemplis non pueros:non quoſlibet atra bile:ſed heroas:maximoſq; viros inquietari. Quin illud etiam diligentius cogitandum ſacer ne tantum morbus:vt Ariſtoteles ait:an etiam Herculeus:q đ de ſuo Theodorus adiicit:appelletur. Atqui locum eundem male verſum a Petro etiam Aponenſi:cui cognomentum ex re Conciliatori factum naturꝗ rerum:ac medicinæ conſultiſſimo: Sed vt tum fuere tempora:parum linguæ vtriuſq; perito homine minus equidem indigner. Is autem errantem ſuo ſemet indicio prodit : in commentario quodam ſuper hæc ipſa problemata compoſito. In eas enim ſe coniecerat anguſtias:vt explicare nil poſſit:ac ſtuporem:ſiue:q đ ait ipſe congelationem: quæ pueris accidat: denominari īde cogatur dicere:hoc eſt(vt arbitror)ab Hercule. Q đ ego illi tum dedero.cum denominationis iſtius vox quꝗpiam indidem pronuntiabitur. Sed enim Theodori cauſam facile iam quiuis impulſam:proſtratam:conſtrictam:ſciat:etiamſi nihil adijciamus. Quin ipſe credo ſi reuiuiſceret:& de hoc admoneretur:neutiq̄ pro recto defenderet:ſi plus vero daret : q̄ ſtudio potius:vt in duodecim ſcriptis adſolet:Quoniam moti ſemel pœniteret:concedi ſibi poſtularet:vt calculum reduceret. Nec autem nos hꝗc de eo notaremus:ſi non plurimi faceremus. Non enim ſic dementis ocij ſumus:vt incolumi dignitate noſtra:velimus eo abuti :contra recentem:nimiumq; iam triualium nugamētorum prouentū:Contraq; iſta(pene dixerim) mendicabula & propudia garrulorum:neſcio riſu ne explodenda magis: an ſilentio diſſimulanda. Quo perpetuo ignobiles:inter ſuas ineptias deliteſcant. Hoc autem duntaxat attulimus:non quidem obſtrigilandi:q đ dicitur cauſa:ſed admonendi potius ſtudioſos:qui ſcribēdi onus hoc laborioſiſſimum pariter:inuidioſiſſimumq; ſuſceperint:Nequid vnq̄ de intentione remittant:

Digitized by Google

neu parcant induſtrię:operæq;:ne ve indulgeant ſibi:aut oneri cedant. Circunſpiciant vndiq;
librent:penſent:exigantq; ſingula:nihilq; non olfactent:non excutiant:non,examinent:non
caſtigent etiam:atq; etiam:ac ſub incudem ſæpius reuocent:Conſulantq; interim vel minus e=
ruditos:& tenuiorum(vt ita dixerim) viriculas non aſpernentur. Quando ita ferme compara=
tum eſt:vt in alienis erratis lyncei ſimus in noſtris lippi:cęciq;: ac nō videamus vt Catull⁹ ait.
Manticę quod in tergo eſt.
Sed in primis caueant hoc tamen:qui ſcribunt:ne dum nimis ad vota laudum properant: cru=
da adhuc in publicum ſua ſtudia propellant. Illud in Theodoro mirari me fateor:Quid ita ſcri
pſerit in pręfatione librorum de animalibus Ariſtotelis:quibus vnis pręcipue commendatur:
adiutum ſeſe a nullo:nec certare adeo cum cęteris interpretibus:quos inquit vincere nullum ne
gocium eſt:Cum libros eoſdem ſic Georgius Trapezuntius ante ipſum luculente verterit: vt
vel redditis quę apud veteres inuenerat:vel per ſe denuo fictis:excogitatiſq; vocabulis:latiam
prorſus indolem referentibus:vitio factum noſtro:primus opinor iuniorum:docuerit:cur ipſi
minus multas:q̄ gręci rerum appellationes habeamus. Hos igitur ſi quis libros diligenter lege
rit:minus profecto Gazam laudabit:pene illius veſtigijs inſiſtentem:Quin ſi homo erit inge=
nuus:credo ſtomachabitur:ſic a Theodoro diſſimulatum.per quem maxime profecerat:ſic ha
bitum pene contemptui:ludibrioq;:cuius potiſſimum laboribus inſidiabatur. Nobis vero etiā
fortaſſe habebit gratiam:ꝙ iſta reddere ſuis auctoritatib⁹ contēdamus. Nam q̄tum ſibi Geor=
gius in eo placuerit opere:vel illa de pręfatione verba ſignificant:quibus ſe ſe libros eos latinis
ait non min⁹ elegantis:emēdatoſq; date:q̄ apđ gręcos habeant. Sed & hoc ad ſe trahere Theo
dorus conatur:vt itē quæ de mēſibus gręce prodidit:ex huius potiſſimum de qua loquimur in=
terpretationis proemio ſubleguntur. At enim fuere(ſicut apparet)acerbiſſimę īter hos græcos
inimicitię: Sic vt in grammatico quoq; ſuo commētario Theodorus: Georgium vocet hunc
Pornoboſcon:qđ alērē ſcorta ſignificat: Alludēs arbitror ad Georgium veterem grammati=
cum:cui cognomētum gręci Chœroboſcon dixere. Cętera porro:quæ Theodorus hic edidit:
vbi modo non repetundarum ſit accuſandus:ſicut eruditione:diligētiaq; non carent: ita ſunt
(vt mihi quidē videtur)ad examē quoddam ſtricti⁹:curioſiuſq; reuocanda. Nos hoc loco nec
doctorum nitida nomina tentamus apud imperitorum decolorare iudicia:nec tamē diſſimula
re:Quid in quoq; deſideremus:aut inhonoratum tranſire volumus : cui veritas patrocinetur
Vt autem habere ſtilum q̄ maxime īgenuum:paratumq; volumus:ita q̄ minime accuſatorium:
q̄ minime licentioſum & noxium:Nec enim tam vafritiam profitemur:q̄ exhibemus induſtri=
am. Quid autem nos olim de doctrina ęſtimauerimus:īgenioq; Theodori:gręcis aliquot: & la
tinis epigrammatis teſtati ſumus:quorum nunc vnum duntaxat: idq; græcum ſubijciem⁹. Si
quis tamen hęc quoq;:ſiquis captus amore leget:Igitur ſic eſt.

κει το μεγασ ποταγωρ γαζη θεοδω ροιο αμφι
Μουσαισ ταυσ ου ιαισ η Δελικω μασι
Ταισ μερ γαρ γερεημ ταισ Δαυ θρεπτηρι οφειλερ
Ελλασ γαρ τεκε τορ γαυσ ομιη Δε τραφερ
Ισορ Δαμφοτερωρ σοφιη γλωττητ εκεκαστο
Τορ Δουτ αυτοσ ζωρ ουτ αρ εκρινε θαγωρ
Αλλα και ιταλιησ μεγαλη επι ελλαδι κεισθαι
Ειλετο.οφρα κλεοσ ζυγου η αμφοτεραισ.

Caput.xci:

Quo pacto vir idem græce tranſtulerit:qđ eſt apud Ciceronem: Suadęmedulla : poſi=
tiq; Eupolidos verſus de Pericle:tum indicatum:quibus deniq; dea Pitho latinis appellatio=
nibus cenſeatur

LIbellum Ciceronis Aureolum de ſenectute Theodorus idem Gaza non incommo=
de profecto:nec infeliciter vertit in gręcam linguam. Sed eſt in eo quoq;(nequid gra
uius dixerim)paulo nonnunq̄ indiligentior. Illud interim pro argumento ſit: ꝙ ait
ſtrictim Cicero. M. Cethegum ab Ennio Suadęmedullam dictum:vocabulum illuđ
Suadęmedulla. μελιγηριν Theodorus quaſi tu dixeris dulciloquum interpretatur. Cum Cice=
ro idem in Bruto:locum hunc Ennij:verbaq; ſic appliter exponat Suadęmedulla īquit Pitho
quā vocāt gręci:cuius effector eſt orator: hanc Suadam appellauit Ennius. Eius autem Cethe
gum medullam fuiſſe vult:vt quam deam in periclilabris ſcripſit Eupolis ſeſſitauiſſe:huius hic
medullam noſtrum oratorem fuiſſe dixerit. Hactenus in Bruto Cicero:Quo apparet vtiq; non
intellectum a Theodoro locum. Neq; enim μελιγηριν debuerat:ſed πειθουσ μυελον interpre

Digitized by Google

tari. Neqꝫ id pluribus tamen arguemus: quia verborum diſceptationis res non eſt arbitro eius: & cognitore Marco Tullio. Quoniam autem Marcus Tullius etiam Eupolin citat: qui deã ſcri pſerit hanc perſuadendi: ſeſſitauiſſe in Pericli labris: quã Pitho vocet ipſe: Suadam vero Ennius. Agedum (ſi placet) ipſos ex Eupolidos Δημοισ (Id enim comœdię nomen verſiculos ſubijciamus gratum puto futurum ſtudioſis: ſi ceu ſpicilegium racemationemqꝫ faciamus: aut ſi tabulas veluti quaſpiam ex hoc literarum naufragio collectas in corpus aliquod reſtituamus. Sunt autem quos inueniamus hi.

κρατιστοσ ουτοσ εγενετ ανθρωπων λεγειν.
Οποτε παρελθοι: ωσ περοι αγαθοι δρομεισ.
Εκκαιδεκα ποδων ηρει λεγων τουσ ρητορασ
Ταχυσ λεγειν μεν προσ δε γαυτου τω ταχει
πειθωτισ επεκαθιζεν επι τοισ χειλεσιν.
Ουτωσ εκηλει και μονοσ των ρητορων.
Το κεντρον εγκατελιπε τοισ ακροωμενοισ.

Neqꝫ autem iſtos Eupolidis poetæ verſus: ex ipſius ſtatim fontibus hauſimus: vt cuius opera ętate interciderint: ſed eorum partim ex interprete quopiam Ariſtidæ Rhetoris accuratiſſimo: partim ex epiſtola Plynij Iunioris accepimus. Quin Ariſtides ipſe: oratione quę pro Pericle inſcribitur comici eiuſdem teſtimonium aduocãs ita loquitur. μονου δε πειθω τισ επεκαθιζεν εν τοισ χειλεσιν. Quã autẽ vocauit Ennius ſuadam: puto eandem Suadelam Horatiꝰ. Sed bene (inquit) nummantum decorat Suadela: Venuſqꝫ: Neqꝫ enim aſſentiam Porphyrioni: Veneris id epitheton exiſtimanti. Nam Cicero in libro de oratore tertio cum de Pericle loquatur: Leporem maluit nuncupare: q̃ Suadam ſic inquiens: Cuius in labris veteres comici: etiam cum illi maledicerent: qđ tum Athenis fieri liceat: leporem habitaſſe dixerunt: tantamqꝫ in eo vim fuiſſe: vt in eorum mentibus qui audiſſent: quaſi aculeos quoſdam relinqueret: Contra autẽ Quintilianus Ne enuntiare quidem iſtius deę latinum auſus nomen: ita ĩ decimo ſcribit oratoriarum inſtitutionum. Et qđ de Pericle veteris comœdię teſtimonium eſt: in hunc transferri iuſtiſſime poſſit: in labris eius ſediſſe quandam perſuadẽdi deam. Porro Marcianus: modo ſuadam: modo Pitho nuncupat. Nos eandem in poematis Manto: Ambraqꝫ: noſtris: modo Suadam modo Leporem: videlicet Ennium: Ciceronemqꝫ ſequuti.

¶Caput.xcij.

Qui ſint apud Liuium Cauſarij.

Liuius in ſeptimo ab vrbe condita: Tertius inquit exercitus: ex cauſarijs: ſenioribuſqꝫ a. T. Quintio ſcribatur: qui vrbi: mœnibuſqꝫ pręſidio ſit. Cauſarij qui ſint: non temere qui tibi explicet inuenias: Sed id ex verbis tamen Vlpiani iureconſulti libro ſexto ad edictum facile colliges. Ea ſunt in tertio ſcripta digeſtorum volumine: quo titulo de his agitur: qui notantur ĩfamia. Verba ita ſũt. Ignominię cauſa miſſum: hoc ideo adiectiuum eſt: quoniam multa genera ſunt miſſionum. Eſt honeſta: quę emeritis ſtipẽdijs: vel ante ab imperatore indulgetur: & Cauſaria quę propter valetudinem laboribus militiæ ſoluit. Ex quibus verbis ratiocinari poſſumus: Cauſarios ꝓprie dici milites valetudinis cauſa miſſos.

¶Caput.xciij.

Vindicata Iuſtiniani prĩcipis pręfatio quępiam: a vitijs: mendiſqꝫ aliquot.

PVdet me ſeculi nonnunq̃ iſtius: in quo ſum natus: indocti: nimis & arrogantis: verſantem animo identidem: quę monſtra rerum: verborũqꝫ libros etiam ipſos legum: quibus regimur: occupauerint: Sicuti ꝙ nuper dubium ridens: an ſtomachans adnotabam in epiſtola Iuſtiniani: que poſita eſt ante digeſtorum libros: Theophilo. Dorotheo: Theodoro: Iſidoro: & Anatolio: & Thalleleo: & Cratino viris illuſtribus: anteceſſoribus & Salaminio viro diſertiſſimo ſcripta: Nam cum doceat illic imperator anni quarti ſtudioſos gręco vocabulo lytas appellatos: & item quinti prolitas: vt in pandectis extat illis archetypis cuncta nunc habent exemplaria hircos in priore: coloritas in poſteriore loco: nihili vocabula: ſed quę tamen ab Accurſio pro maxime idoneis enarrentur. Quin primi anni auditores: non diſpondij (qđ vulgo) ſed dupondij: ſicut in archetypis inuenio: tam friuolo vt idem ait: q̃ ridiculo cognomine: appellabantur. Sed & in eadem epiſtola (vt in tranſcurſu hoc quoqꝫ oſtẽdã) deſiderantur verba de ſexta Iliados Rhapſodia: cum Glaucum & Diomedem nominat imperator inter ſe diſſimilia permutantes. Etenim poſt id verbum: ſequi ſtatĩ debet hic Homeri verſus: ſi archetypo credimus.

Χρυσεα χαλκειων εκατομβοια εννεαβοιων.

¶Caput.xciiij.

Lepidum Seueriani commẽtum:de lunę factura & ſolis:deq; mẽſtruis diebus:& annuis.

PErcurrimus aliquando ego:& Picus hic Mirandula:nunq̃ ſatis homo laudatus:
ſubſiciuis horis:antiquos enarratores inſtrumenti ſacri veteris:græcos maxime
Diodorum:Philonem:Gennadium. Aquilam:Origenẽ:Baſiliũ: Didymũ:Iſidorũ
Apollinarem:Seuerianum:alios id gen⁹ compluris:quorum ille ſicutiq; latinorum
ſententias omneis:q̃ diligentiſſime cum Iudæorum:& Chaldæorum interpretum conferens
opiniõibus:nihil non euentilat:& peniculat:vnde modo aut veritas elici:aut obſcuritas tolli:
aut roborari fides:aut refelli poſſit impietas. Sed qđ apud Seuerianum ſuperioribus dieb⁹:au=
ctorem luculentum memini nos legere:viſum eſt haud indignum:ꝙ in hunc acciperetur gre=
gem. Solem factum a Deo primitus:& Lunam legifer Hebręus prodit:quarta mox vt orbem
inchoauerat die:qui tamen:quoniam alterum diei:nocti alteram prefeciſſet:etiam illum in oriẽ
tis credi poteſt:hanc in occidentis poſuiſſe cõfinio:Nec autem debuit(queadmodũ quidẽ hic
opinatur)ſic a principio ſtatim lunam fingere Deus:vt detrimento affecta:vt decerpta:vt gra
cileſcẽs:vt diſcriata:vt diluta vt inanis:vt exhauſta foret lumĩe:qualẽ nunc eſſe eam vel naſcẽ
tem:vel intermẽſtruam:vel ſeneſcentem:vel incoitu:vel in ipſo quoq; deliquio videm⁹. Quin
orbe pleno potius:integroq; circulata:non gibboſa:non pręumida:non ſinuata:nõ cornicu=
lans:non diuidua:non ſilens. Etenim iſta dein multiformitas temporum erat:& noctium:& die
rum velut interuallaris:& diſcriminatrix futura. Quocirca edito recens:& matutinos ingrediẽ
te carceres Sole:luna prorſus e regione:metam finitoris radebat occiduam:munifex tum pri=
mum orbis:& in ſuo quaſi dixerim triocinio. Sed vt ad occidẽtem Sol ipſe circumactus eſt:eti
am inuicem perue cta Luna ſuo curriculo eſt ad orientis collimitium. Sic igitur audientes dicto
diei pariter pręfuerunt:noctiq;. Cur autẽ non ſe tum potius:quartę Lunę facies exhibuerit:quo
ta eſt edita die? quoniam ſummum inquit:luna quarta tenere occidẽtis limitem nequiuiſſet. Ita
rotundata ſpecie:plenoq; prorſus ore quintãdecimam pro quarta exhibens. vndecim ſibi di=
es:velut arrogauerat:ac totidem plane diebus Luna:Solem:natura pręuertitur. Ex quo fit vt
Soli etiam iure dies illos vndecim Luna quaſi bona fide reſtituat. Nam cum ſit vndetrigita:&
ſemiſſis dierum menſtruus Lunæ calculus diſſultat hinc:annarius duodecim menſium nu=
merus e diebus omnino. ccc.liiij. Quæ ſumma:vndecim ſibi alios agglutinans:quos a pri=
mordio Luna ſicut auctarium præſumpſerat:annum conſtituet hunc ſolarem. ccc.&.lxv. die
rum. Tantum ſeuerianus:lepidiore tamen puto:q̃ veriore commento:quo etiam creſcere in im
menſum poſſit fabularis illa de Arcadum vetuſtate ſuperlatio:qui proſelenoe qđ eſt anteluna=
res appellati:ſi fuerit in confeſſo diebus eſſe vndecim Lunam:non tam mundo ipſo:q̃ initia=
li quoq; die maiuſculam.

Caput.xcv.

Grecum elegans adagium ſuper xenijs:digeſtorum exemplaribus reſtitutũ.

LIber in gratiam iureconſultorum reſtituere græcum quoq; ꝓuerbium ſublatum pla=
ne de ipſorũ libris ſed integrum adhuc in archetyppo:ſicut in epiſtola quapiam diui
Seueri:& imperatoris Antonini reperitur:ea citatur ab Vlpiano:in primo de officio
ꝓconſulis:eodemq; titulo ponitur in digeſtorum libro primo Verba ſunt hęc epiſto=
lę:Quę quoniam elegantiſſima:& plena bonę frugis:ediſcenda ijs cẽſeo:qui remp. geſturi. Quã=
tum inquit ad xenia ptinet:audi quid ſentimus. Grecum prouerbiũ eſt. ουτε παντα:ουτε παν
τοτε.ουτε παρα παντων. Nam valde inhumanum eſt a nemine accipe: Sed paſſim viliſſimũ
eſt:& per omnia auariſſimum. Sic illi. Porro gręca verba:poſſis ad hunc interp̃tari modũ. Nec
omnia:nec paſſim:nec ab omnibus.

Caput.xcvi.

Quęta in muribus ſalacitas:& Aeliani verborum interpretamẽtũ atq; ubi locus apud Mar
tialem correctus & enarratus.

IN ſeptimo epigrammaton vulgatis quidem codicibus ita eſt apud Martialem:
Nam cum me vitam:cum me tua lumina dicis:
Sed enim vetuſtiſſimi quiq; ſic habent:
Nam cum me murem:tu cum mea lumina dicis.
Quod tamen a nullo eſt hactenus animaduerſum:aut emendatum. Quęri vero poteſt:quo intelle
ctu puella blandiens amatori:murem eum vocet. An eodem quo etiam paſſerculum ſolet:qa
mures quoq; perhibentur ſalaciſſimi:ſicuti ſcriptum inuenio libro Aeliani duodecimo de ani=
malium proprietate:verbis ad hanc ſententiam. Ferunt autem mures inquit ſalaciſſimos eſſe:
teſtemq; adducunt Cratinum ſcilicet i fugitiuis:Age nunc tibi de ſereno aduerſus molliciẽ mu

tis fulgurabo Xenophontis. Sed enim fœminam quoqꝫ murē narrant ad veneria eē prębibidā
Rurſumqꝫ apud Epicratē in choro Fabula enim hęc Epicratis eſt. Poſtremo ſubijt me deteſta
bilis lęna: deierans ꝑ puellam: ꝑ Dianam: ꝑ pherſephattam: eē vitulam: eē virginē: eē pullam in
domitam. At illa cauus erat murinus. Superiectione eam ſalaciſſimam dicere voluit: cum Ca-
uum prorſus murinum vocitauit. Et Philemon: Mus albus: cum quis eam: Sed pudet fari. Cla
mauit adeo ſtatim deteſtanda læna: vt ſępe laterenon eſt. Hactenus Aelian⁹: auctoritatibus eti
am magni nominis comicorum ſuccenturiatus.

Caput. xcvij.

Automatō legēdum in Suetonio q̄d nunc vulgo aut ornatū: quidqꝫ ea voce ſignificetur.

LOcus apud Suetonium in Claudio ita ꝓperam legitur in plęriſqꝫ voluminib⁹. Si aut
ornatum: aut pegma: vel quid tale aliud parum ceſſiſſet. Cum veri: integriqꝫ ſic habe-
ant codices. Si automaton: vel pegma. Inſpice vel Bononię librum ex diui Domi-
nici: vel itē alterꝝ Florētię ex diui Marci bibliotheca: quā gens Medica publicauit: ve
terē vtrunqꝫ. Sed & vtroqꝫ vetuſtiorem: quē nunc ipſi domeſticum poſſidem⁹: vt taceam com
pluris alios: ne fortaſſis ambitioſior & nimius citandis teſtimonijs depręhēdar: vbiqꝫ hāc nimi
rum poſteriorē ſcripturam inuenies. Apparet ergo Automata appellari ſolita: quę ita mecha-
nici fabricabantur: vt ſua ſponte efficere quippiam: velut ignara cauſa viderētur. Qualia nunc
aut horologia ſunt: aut verſatiles quępiam machinę: in quibus imagunculas occulta vi: curſi-
tantes. ludibundaſqꝫ miramur. Quales etiam vel fontes: vel ignes ipſi: quodam artificioſo tē-
peramēto: ſpeciēqꝫ noua: certis interuallis: aquas: flammas ve iaculātes: Automatum enim ve
lut vltroneum: & ſpontale poſſumus latine interp̄tari. Sic Homerus in ſecūda Rhapſodia: Ve
niſſe ad dapē Menelaum dicit Automaton ſponte ſua ſignificans: non cuiuſpiam vocatu: qua
ſi a ſemet impulſum: Sicut Euſtathius quoqꝫ exponit: qui deinde ait a iunioꝛib⁹ αυτοματα vo
cari: quę forte quadam fiant: quaſi ματην hoc eſt temere και ως ετυχε. Et paulopoſt idem ſic
addit ꝓpemodum. Talis autē ſentētia etiam illa Mechanicorum nominauit Automata. Cæte-
rum philoſophus Heron in Pneumaticis: aquam exprimi ait in ſublime Automaton: ideſt ſpō
talē: de ſphęra concaua: quā deſcribit: ſicuti cornicē quoqꝫ confingit: quę ſe ad auiculas itidē fi-
ctas conuertat αυτοματως. Quin ędiculam quoqꝫ docet conſtruere: cuius accenſo igni fores
itē αυτοματως: id eſt ſponte aperiantur: extincto claudātur: vt omnia quo dixim⁹ intellectu
ſint audienda.

Caput. xcviij.

Perſij locus: & itē Senecę declarati: deqꝫ manumittēdis feſtuca ſeruis: & circumactu.

PErſius in ſatyra ſexta ſic ait.
Non in feſtuca lictor quem iactat ineptus.
Vbi poeta diligētiſſimus manumiſſum hominem ex vetere conſuetudine ſignifica-
uit. Eſt enim a Plutarcho traditum in libello de ijs: qui ſero puniuntur a Deo. morem
fuiſſe Romanis: vbi quempiam manumitterent: vt ei⁹ corpori tenuem feſtucam inijcerēt. Ex
quo illud apud Plautum in milite: Quid ea ingenua: an feſtuca facta? Serua an libera eſt? Quo
niam autē & circumagebantur: qui libertatē nanſciſcebantur: fortaſſe vt oſtēderetur licere iam
ipſis: pro ſuo arbitrio: quorſum vellēt moueri: q̄d & ſupra dixerat Perſius.
Verterit hunc dominus: momēto turbinis exit
Marcus Dama:
Et a prętore plęrunqꝫ vindicta liberabantur: propterea & iactat inquit: & lictor. Nam lictores ſe
ni pręſtoribus apparebant. Circunagi autem ſolitos: qui manumitterētur: etiam Seneca docet
in octaua primi libri ad Lucilium epiſtola. Philoſophię inquit ſeruias oportet: vt tibi contin-
gat vera libertas. Non differtur ī diem: qui ſe illi ſubiecit: & tradidit: ſtatim circūagitur. Hoc enī
ipſum philoſophię ſeruire: libertas eſt. Circūagitur hoc eſt manumittitur: liberaturqꝫ.

Caput. xcix.

Cur muri partem diſij cere q̄d ait Suetonius hieronicę ſoliti.

SVetonius in Nerone. Reuerſus inquit e græcia Neapolin: q2 in ea primum artē ꝓtu-
lerat: albis equis introijt: diſiecta parte muri: mos vt hieronicaꝝ ē. Ita ille. Nemini au
tem eſt dubium: ſacrorum certaminum victores: hieronicas appellari. Sed moris iſti
us cauſam tantum adhuc inuenio apud Plutarchum: libro Sympoſiacon ſecūdo in
hanc ſententiam: Q̄d autē (inquit) victoribus curru vehētibus ꝑmiſſum: partē muri diuidere:
atqꝫ deiicere: hunc ſane habet intellectum: non magnopere ciuitati muro opus eſſe: viros habē
ti: qui pugnare poſſint: & vincere.

Caput. c.

Digitized by Google

Quæ ſint apud Maronem ſilẽtia Lunę: quę ve tacita virgo apud Horatium: ſuperq; iis Seruiana & Acroniana refutatæ ſentẽtię.

VErgilius Aeneidos ſecundo.
Tacitæ inquit per amica ſilẽtia lunæ.

Seruius igitur. Sciẽdum autẽ ẽ ait ſeptima luna captam eſſe troiam: cuiꝰ ſimulachrũ apud Argos eſt conſtitutum. Hinc eſt ꝙ dicit. Oblati ꝑ lunã: Et alibi. Per cæcam noctẽ. Tacitę lunę: aut more poetico noctẽ ſignificat: aut phyſica ratione dixit. Nam circuli ſeptẽ ſunt: Saturni: Iouis Martis: Solis: Veneris: Mercurij: Lunę. Et primꝰ hoc ẽ Saturnij: vehemẽter ſonat: reliqui ſecundum ordinẽ minus. Sicut audiuimus in cithara: cuius vltima chorda minus ſonat. Hactenus Seruius. Libẽter igitur ab eo quęſierim: cur amica luna: latere: ac fallere conantibus: aut num Lunam quoq; ſilentẽ apud. M. Catonẽ: & itẽ apud Plynium: ad eandem referat harmoniam planetarũ. Qꝫ aũt citharę vltimã chordã ſonare ait minꝰ: hoc ita deniq; ꝓcedet: ſi vltimam non iam pro ima: ſed ꝓ ſumma capiat: quę gręce hypate vocatur: vnde grauior excitatur ſonus. Sicuti ab extima altera: & tenuiſſima: quã equidẽ libẽtius vltimam dixerim: acuta vox profertur: quæ plꝰ ſonare ob id videtur: quia prorſũ rẽditur: vt ĩ libro de muſica ſecũdo ſcribere ait Theophraſtum Porphyrius in commẽtarijs illis: quos in harmonica Ptolemæi ſcriptos reliquit. Sicuti grauis ob id ĩquit minus auditur: quia circa diffunditur. Qꝫ aũt & apud Macrobium legimus: & itẽ apud alios: Saturni orbẽ: cuius conuerſio ſit concitatior: edere acutiſſimum ſonum: minime hoc arbitror a Platone: vel in Timæo: vel ĩ rep. probabitur: qui tardiſſimum ſcribit eẽ Saturni orbẽ: q̄ q̄ hoc fortaſſe ad longiorẽ ſui curſus ambitũ referetur. Sed Ariſtoteles certe ĩ libro ſecundo de cęlo: tardiores ob id ait eẽ ſupiores orbes: ꝙ impetu ſtelliferi octaui orbis: magis retardẽtur. Vt ergo vł Alexandri: vł Simplicij: vel itẽ iuniorum de eo opinionẽ pretermittam: ſi veram plane Macrobij ſẽt: etiam vis colligere: ad curſum referas diurnum: qui ſine dubio celerrimus in ſupmis: & concitatiſſimꝰ ĩuenietur. Sed nos hac ablegata cõmẽticia (vt arbitror) Seruij: minimeq; neceſſaria ſubtilitate: potius accipimus tacitę lunę ſilẽtia lunam ipſam: quam vocant ſilẽtẽ: hoc ẽ minime tum quidẽ lucẽtẽ: vt latere inſidię magis poſſẽt: pulchra nimirum: & eleganti tralatione ab auribus ad oculos. Nam ſicuti ſilẽtio nihil audit: ita nihil tenebris cernit. Plyniꝰ igit libro naturalis hiſtorię ſextodecio. Diẽ ĩ q t coitꝰ lunæ ab alijs ſilẽtis lunę: ab alijs ĩterlunium appellari. Tum idẽ libro duodeuigeſimo: Et hoc ait ſilẽte luna ſeri iubẽt. M. Cato ẽt ĩ libro de re ruſtica. Nũc ſtercꝰ euehi lũa ſilẽti: nũc itẽ ſilẽte luna: ficos: oleas: mala: piros inſeri. Poſtremo etiam prata: primo vere iubet eadẽ luna ſilẽte ſtercorari. Ridiculum aũt fuerit aut hęc Catoniana Plynianaq; referre ad ſiderum muſicam: aut ĩ vetuſtiſſima vſuq; receptiſſima locutione deſiderare iſtiuſmodi ambages. Equidẽ lunam hic ſilẽtẽ: vt dixi: pro minime tum lucẽte accepim: qđ fuerat tẽpus gręcis obſeruandum. Neq; ita tñ ĩterꝑtor: vt ad viuum reſecẽ: atq; ipſum deniq; lunę coitum plane ĩtelligam: cum nox tota tenebricoſa: nã hoc vtiq; refellitur: quoniam poeta mox ait. Oblati ꝑ lunam. Non dum igitur luna lucebat: cũ illi a Tenedo ſub veſpam nauigabant. Sed lucere tum cœpit: cum iam vrbẽ occupauerãt. Nõ igitur: aut ſera fuerit: aut ꝑnox luna: tum: nec lunę quidẽ omnino coitus: ſed tp̄s arbitror potius: q̄ diu illa non luceret. Et enim plura ſępe q̄ videatur vox apud poetas aliqua complectitur. Ob hoc igitur illud in noſtra Ruſtico.

Quidq; ſilẽs moneat: quidq; intermenſtrua Phœbe.

Nec abſurde tamẽ: pręter epitheti rationem temporariam: lunę accepis amica ſilentia: quoniam in auſpicijs quoq; ſilẽtium vocari Cicero ſcribit: qđ omni vitio caret. Iam apud Acronem q̄ pulchrum: q̄ ĩgenioſum: qui enarrans Horatij locum: libro carminũ ſecundo. Dũ capitoliũ.

Scandet cum tacita virgine pontifex.

Tacitam virginẽ ĩtellexit quaſi claram ſacerdotij nobilitate: & vt hoc ĩeptis pſuadeat: auctoritate etiam abutitur Maronis: qui dixerit: Tacitę ꝑ amica ſilẽtia lunę. Ceu ſi tacita luna ſit hic ẽt pro clara accipiẽda. Videlicet non & apud Dionyſium ſaltẽ Romanæ hiſtorię auctorẽ: & apud Plutarchũ: alioſq; ꝑmultos Acro legerat ignorari ꝓrſus ab oĩbus: qbꝰ deniq; vel ſacris vel ſimulachris Veſtales virgines tuẽdis præforẽt: vt ob hoc ipſum ꝙ pręſtabat ſilẽtiũ: tacita vocetur virgo: Troianam ſoli cui fas vidiſſe Mineruam.

SEd vt hic liber: q̄ q̄ ſic quoq; nimis longus: aliqua tamẽ veluti Coronide cumuletur & nihil ſit omnino ĩrepcuſſum: ſcire lectorẽ volumus: poſteaq̄ de magno quaſi populo: iam tum anno ſupiore: cẽturiam hanc vnam: ſicuti nunc eſt: niſi tantum pauculis ſubĩde (vt fit) ĩterſpſis floſculis adornaueramus & ſpectandam publice amicis aliquot exhibueramus: emanaſſe ĩ vulgus fabulam: non ſatis certo auctore: quę ſuſurris aures iſtiuſmodi compleuerit. Nihil eẽ mirum: ſi quædam noua: & ĩſignia vel antea dictauerit Politianꝰ

vel nunc referre lr̃is icipiat: Olim iam iſtec oĩa diligentiſſime pſcripta a Nicolao Perotto: qui
fuerit Sipõtinus pontifex in eo maxime libro cui titulum feciſſet Copię cornu. Nam quoniam
plurimum auctoritate (ſic enim quicunq; illi aiebãt) apud Vrbinatem ducem: qui dicatus is li=
ber: Medices ſuus Laurẽtius & gratia valet: p eum videlicet operis iſtius: & quidẽ archetypi fa=
cta eſt Politiano poteſtas. Ergo ille nunc rapinator: vt hunc ſemel inuncauit librum: velut in=
ſtar quoddam virgulę diuinę: publicam pſus materiã priuati iuris facit: & vt alter Aeſopi grac
culus aliena ſuperbit pluma. De his itaq; per aliquot iam cõciliabula iactatis: euentilatiſq; rumu
ſculis: cum mihi neſcio quid: vt eſt officioſiſſimus homo: Robertus noſter Saluiatus renunci=
aſſet: nõ literaꝝ mõ: ſed literatoꝝ quoq; oĩm: velut alba linea magn⁹ amator: agnoui ſtatim iui
dæ mores: q̃ dum cui nocere molitur: in oĩa ſeſe vertit: & vt ille apud Lucretium Proteus.
Spumat aper: fluit vnda: fremit leo: ſibilat anguis.
At enim q ad ipſius ictus occalueram: nõ ſum ppterea ſtudijs iratus meis: tantum laboris: tali
mercede repẽdẽtibus: nec ipſe me damnaui: q nõ hãc teterrimam peſtẽ deſidia magis placaſſẽ
nec vt nõnulli forſitan cupiebant: cõcerpſi librũ: Sed eum potius ſepoſui paululum: & omiſſa ĩ
præſens edendi cura: tantumq; ſulcis velut inter ciſiuis: ita librum nonnunq̃: ſicut hortum ri
gans: pleniorem tamen cogitatum veluta ſiliquis ad panes: hoc eſt a ludicris ad philoſophiæ
ſeria trãſtuli. Sic igitur veriare altiora quępiam animo ſtudia & operę grauioris ĩſtitui: quæ ſuo
& ipã tp̃e (ſi lecta potẽter erit res) ĩ pubicam vtilitatem: quo magis argutatoribus iſtis oculi do
leant: apparebunt. Etenim ego tenera adhuc ętate: ſub duobus excellẽtiſſimis hoĩbus: Marſi=
lio Ficino Florẽtino: cuius lõge fœlicior: q̃ Thracẽſis Orphei cithara: veram (ni fallor) Eury=
dicen: hoc ẽ ampliſſimi iudicij Platonicam ſapiẽtiam: reuocauit ab inferis: & Argyropylo By
zantio Peripateticoꝝ ſui tp̃is lõge clariſſimo: dabã quidẽ philoſophię vtriq; operam. Sed non
admodum aſſiduam: videlicet ad Homeri poetæ blandimẽta natura: & ętate pcliuior: quẽ tum
latine quoq;: miro vt adoleſcens ardore: miro ſtudio verſibus interp̃tabar. Poſtea vero rebus
alijs: negotijſq; p̃mentibus ſic ego nõnunq̃ de philoſophia: quaſi de Nilo canes: bibi: fugiq;:
donec reuerſus eſt in hanc vrbem maxime Laurentij Medicis cum beniuolentia: tum virtutis &
ingenij ſimilitudine allectus: princeps hic nobiliſſimus Ioannes Picus Mirandula virvmus: an
heros potius: omnibus fortunę: corporis: animiq; dotibus: cumulatiſſimus: vtpote forma pe=
ne diuina iuuenis & eminẽti corporis maieſtate: pſpicaciſſimo ingenio: memoria ſingulari: ſtu
dio infatigabili: tũ luculẽta: vberiq; facundia: dubium vero iudicio mirabilior: an moribus. Iã
idẽ totius philoſophię conſultiſſimus: etiamq; varia linguarum literatura & omnibus honeſtis
artibus ſupra veri fidẽ munitus atq; inſtructus: Deniq; vt ſemel complectar: nullo non pręco=
nio maior. Is igitur continuo me: cum quo partiri curas dulciſſimas: & nugari ſuauiter iterdum
ſolet: & quẽ ſibi ſtudiorum prope aſſiduum comitem (qui ſomnus honor) adlegit: is me inſti=
tit ad philoſophiã: nõ vt ãtea ſõniculoſis: ſed vegetis vigilãtibuſq; oculis explorãdã: q̃ ſi quo
dam ſuę vocis animare claſſico. Quocirca talem ego illum: tantumq; vel auctorem nactus: vel
ducem: neutiq̃ occaſioni defui: quin occurri potius & arripui: ſic vt aſſiduo ppemodũ ſummo=
rum tractatu auctorum: velut attrito crebrius ſilice pauculas ſaltem veri ſcintillas videar excu=
diſſe: tantumq; flammę rapuiſſe fomitibus: vt in nocte cęca & illuni: iamiam mihi aliquid pro=
fecto fulgoris ſublucefcat. Sed ecce tibi interim: dum totus in hoc ego: repente cornu iſtud in
vulgus. Fit concurſus. Eſt in manibus. Effunditur. Excutitur. Quid multa? Calumnia me libe
rat. Vidiſſes continuo nonnullorum vultus: lugubre quiddã tacentes: & q̃d antea nunq̃ ſoliti:
neſcio tum quo pacto: (ſicut ille apud Platonem Thraſymachus) erubeſcentes. Sed iſtu quidẽ
cornu q̃ q̃ certe non vacuo: quid ineſſe tamen viderim non eſt huius temporis iudicium. Tantũ
conſtiterit impręſentiarum non idem ſpectaſſe me: q eius voluminis auctorem: nec par vtriq;
deſtinatũ: pſtitutũq; faſtigiũ. Qꝫ ſicubi locos eoſdẽ prenata forte vterq; tractauimus (id aũt ĩ=
cidere alicubi fuit neceſſe) Craſſior tñ iter nos: q̃ inter Piramum. Tiſbenq; paries: Argumento
ſit interim vel illa Iuuenalis Cotytto: q̃ tñ apud ipm Cocytos ẽ: de qua taq̃ de paupe regno cũ
Domitio dĩgladiatː vel ara itẽ Martialis freq̃ns cornib⁹: vł philyra: vel ſi q̃d aliud iſtiuſmodi:
q̃d optes cũ meis mãipularib⁹: acceñſiſq; cõmittere. Quĩ illd̃ euẽit: vt hoc ipo quo Miſcellanea
ceſſabãt ĩteruallo: cẽtũ q̃dã adnotatiões doctæ me Hercules (quis. n. neget) & laborioſę ab ho=
mĩe amiciſſimo nobis: nec huius ignaro ppoſiti: tũ bñẽt literato nõ ſine bñuola: grataq; nr̃i mẽ
tiõe publicarẽt. In quis vnũ caſu credo vel alterũ pari ferme atq; apud nos argumẽto: cõpluſ
cula certe germana illoꝝ ppemodũ: q̃ vł cũ Faſtos Naſonis abhinc nouẽniũ ferme: vł poſtea
cũ Flacci ſatyras ĩterp̃tabamur quãta norunt oẽs freq̃ntia publico auditorio dictaueram⁹. Per
ſancte (ſi ſit opus) deierẽ: tenẽs arã: cogitaſſe me ſtatĩ: ſi nõ de meo: certe de communi iure con=
cedere amico penitus: nec aliquid ex eis agnoſcere: quorum ſibi ille titullum: haud opinor in=

iuria vindicauiſſet. Nõ.n. ſic faſtu turgeo: ſic mihi ipẽ faueo: vt videri velĩ: tam docti hoĩs: ĩ aliquo doctor: ne mihi illud ĩ os iaciatur. Sus Mineruam. Sed quoniam ſic ea ſe pricipẽ demum reperiſſe narrabat: vt ignorata ꝓrſus (ita credo putauit) & ĩenarrata ad eam diẽ cæteris aſſeueraret: coactus fateor ſum: qđ & ipẽ ꝓ ea quam ꝓfitetur humanitate: facile patietur: ſimpliciter: ĩgenueꝙ ꝓfeſſionẽ meam ſuſpitionibus iſtis communis ignorantiæ abſoluere. Nam ſicut haberi iure vel inciuilis poſſim: vel arrogans: ſi non ei quoqꝫ qui tam ſit & diligens: & eruditus: domi & iſta & meliora naſci putem (Quandoquidem medio poſuit deus omnia campo) Sic e diuerſo patrocinii fame deſerere: non ſolum diſſoluti: ſed etiam (ni fallor) in ſemetipſum pene crudelis videri poſſit. Et pereant Donatus aiebat: qui ante nos noſtra dixerunt. Nos ei proſpera: fauſtaqꝫ p̃camur: & cupimus: q nr̃a poſt nos aut ĩuenit: aut certe dixit. Tantum rogamus ne pigeat ĩ eorum cõſortium: quę tanto añ: tam multi ſub nobis excepunt & ĩ q bus ꝓ virili parte laborauimus: etiam nos: ſicuti partiario admitttere: ne nõ amicorum ſint (qđ ait Euripides) cuncta communia.

❡ Angeli Politiani prælectio ĩ priora Ariſtotelis Analytica: Titulus Lamia.

Fabulari pauliſp lubet: ſed ex re (vt Flaccus ait) Nã fabellę ẽt: q̃ aniles putant: nõ rudimẽtũ mõ: ſed & ĩſtrumẽtũ qñqꝫ philoſophię ſunt. Audiſtis ne vnq̃ Lamię nomẽ: Mihi quidẽ ẽt puerulo auia narrabat eẽ aliquas ĩ ſolitudinibus Lamias: q̃ plorãtes gluttirẽt pueros: Maxima tunc mihi formido Lamia erat: maximũ terriculũ. Vicin⁹ quoqꝫ adhuc Feſulano ruſculo meo lucẽs fõticulus ẽ: ita.n. nomẽ habet: ſecreta ĩ vmbra delitẽſcẽs: vbi ſedẽ eẽ: nũc quoqꝫ Lamiaꝝ narrant muliercule: q̃cũqꝫ aquatũ vẽtitant. Lamiã igiť hãc Plutarch⁹ ille Cherone⁹: neſcio doctior: an grauior: hẽre ait oculos exẽptiles: hoc ẽ: quos ſibi eximat: detrahatqꝫ cũ libuit: ruſuſqꝫ cũ libuit reſumat atqꝫ affigat: quẽadmodũ ſenes ocularia ſpecilla ſolẽt: quib⁹ hebeſcẽti p ętatẽ viſui opitulãť. Nã & cũ q d ĩſpectare auẽt ĩſertãt q̃ ſi forfici naſũ. Et cũ ſatis ĩſpectarť: recõdũt ĩ theca. Quidã vero ẽt dẽtib⁹ vtũť æq̃ exẽptilib⁹: quos nocte nõ aliter reponũt: q̃ togam: ſicuti vxorculę quoqꝫ vrę comã ſuã, illã depẽdulã & cicinos. Sed.n. Lamia hęc: quoties domo egrediť: oculos ſibi ſuos affigit. Vagaťqꝫ p fora: p plateas: p quadriuia: p angiport⁹: p delubra: p thermas: p ganeas: p cõciliabula oĩa: ci cũſpectatqꝫ ſingula: ſcrutať: idagat: nihil tam bñ obtexeris: vt eã lateat. Miluinos eẽ credas oculos ei: aut ẽt emiſſicios: ſicuti Plautiæ aniculę nulla eos p̃terit quãlibet ĩdiuidua minuties: nulla eos euadit: quanlibet remotiſſima latebra. Domũ vero vt reuenit ĩ ipo ſtatĩ limĩe demit illos ſibi oculos: abiicitqꝫ ĩ loculos. Ita ſp domi cęca ſp foris oculata. Quęras forſitã: domi quid agitet. Seſſitat lanã faciẽs: atqꝫ iteri cãtillat. Vidiſtis ne obſecro vnq̃ lamias iſtas viri florẽtini: q̃ ſe & ſua neſciũt: alios & aliena ſpeculanť. Negatis? Atqui tñ ſũt ĩ vrbib⁹ freq̃ntes: etiãqꝫ ĩ vr̃a: verũ pſonatę ĩcedũt: hoĩes credas: Lamię ſũt: Haꝝ igiť aliquot p̃tereũtẽ forte conſpicatę me: ſubſtiterũt: & quaſi noſcitarẽt: ĩſpexere curioſi⁹: veluti emptores ſolẽt: mox ita inter ſe de tortis nutibus cõſuſurrarũt. Politianus ẽ: ipiſſimus ẽ: nugator ille ſcꝫ: qui nc repẽte philoſoph⁹ ꝓdiit. Et cũ dicto auolarũt: quaſi veſpę dimiſſo aculeo. Sed ꝙ repẽte me dixerunt ꝓdiiſſe philoſophum neſcio equidẽ: vtrũ ne illis hoc totũ diſpliceat philoſophũ eẽ: qđ ego ꝓfecto non ſũ: an ꝙ ego videri velĩ philoſoph⁹: cũ lõge abſim tñ a philoſopho. Videam⁹ ergo primũ: qđ nã hoc ſit aĩal: qđ hoĩes philoſophũ vocãt: tũ ſpero facile ĩtelligetis: nõ eẽ me philoſophũ: neqꝫ hoc dico tñ: quo id vos credã credere: ne quis fortaſſe aliqñ credat: nõ quia me noĩs iſti⁹ pudeat: ſi mõ ei poſſim re ipa ſatiſfacere: ſedꝙ aliẽis titulis libẽter abſtineo: Ne ſi forte ſuas repetitũ venerit olim: Grex auiũ plũas: moueat cornicula riſũ. De hoc igiť primũ: mox ẽt de eo agemus: vtrũ ne eſſe philoſophũ turpe: ac malũ ſit: ꝙ vbi docuerimus nõ eẽ: tũ de nobis ipis nõnihil: deqꝫ nr̃a ac ꝓfeſſiõe loq̃mur. audiui equidẽ Samiũ fuiſſe olĩ quendã iuuẽtutis magrm cãdidatũ ſep: & capillatũ: femore ẽt aureo conſpicuũ: natum ſępi⁹: ac renatũ. Nomẽ illi erat. Ipẽ. Sic diſcipuli certe vocabant ſui. Sed eos diſcipulos: vt ad ſe queqꝫ recepat: ſtatim prorſus eliguabat. Præcepta vero ſi ipſius audieritis: riſu ſcio diffluetis. Dicam tñ nihilo ſeci⁹. Ignem aiebat: gladio ne fodicato: Stateram ne tranſilito: Cerebrum ne comedito. Cor etiã ne comedito: Supra ſextarium ne ſedeto: Maluã tranſferto: Sed eam ne comedito: aduerſus ſolẽ ne loquitor: Viã regiã declinato: p ſemitas ĩgreditor Cũ lecto ſurges: ſtragula complicato: Veſtigiumqꝫ corporis cõfũdito: anulũ ne geſtato: Ollę quoqꝫ veſtigium turbato ĩ cinere: Hirũdĩes ĩtra domũ ne admittito: Cõtra ſolẽ ne meito: Speculum ne ſpectato ad lucernã: Dextruꝫ pedẽ priorẽ calciato: Siniſtrum priorem

lauato. Vnguium criniumq́ʒ tuorum pręſegmina ne commingito:ſed in ea deſpuito. Hic idē fa
ba quoq́ʒ ſic ſemper abſtinuit:vt Iudęus porco: Siquem autem aliquādo gallum gallinaceum
candidula pluma:& pinnis inueniſſet:eum vero ꝓrinus in Germani fratris diligebat loco. Ni
cachinnos metuam:qui iam clanculum puto ebulliunt:habeo aliud quoq́ʒ:q̄d narrem:ſed nar=
rabo tamen:vos vt lubet ridetote. Beſtias docebat:tam feras:q̄ cicures: Et ſane Vrſa daunia q̄
dam fuiſſe memoratur magnitudine horribili:feritate formidabili: peſtis acerba bouum : atq́ʒ
hominum. Hanc ad ſe hic vir:ſi modo ipē erat vir blāde vocauit:manu ꝑmulſit: Domi habu=
it aliquandiu:pane aluit & pomis:mox dimiſit adiurans:ne quod animal poſt id attingeret. Il
la vero in montes ſuos:& ſiluas abijt mitis:nec animantium deinde obfuit cuiq̄. Vultis ne etiā
de boue audire? Bouem tarenti in agro quodam paſcuo forte conſpicatus viridem adhuc faba
ciaʒ ſegetem morſu truncantem rogauit bubulcum:moneret bouem ſuum ne illam depaſcere
tur: Huic bubulcus illudens:atqui inquit bouatim loqui neſcio:tute ſi ſcis potius moneto. Nō
cunctatus ipē acceſſit ꝓpius & in aurem boui illi diutule locutus impetrauit: non mō vt in præ=
ſens:ſed vt etiam in ꝑpetuum pabulo fabacio abſtineret: Itaq́ʒ bos ille tarenti deinde molliter
conſenuit in Iunonis fano ſacer habitus:cibiſq́ʒ hominum veſci ſolitus:quos illi obuia turba
offerebat. Hic igitur ipē:tam portētoſę ſapiētię ꝓfeſſor:ac vēditator:īterrogatus olim a Leon
te phliaſiorum tyranno:quid hois eſſet:philoſophum ſe eē reſpondit. Iterum rogatus:quid ſi
bi illud vellet īauditum antea nomē(Etenim ſibi ipē tunc ex tempore confinxerat) Vitam ait
hominum ꝑinde eē:vt mercatum:qui maximo ludorum apparatu totius gręcię celebritate ha
beatur. Multos.n.eo confluere mortalis:alios alia cauſa. Quoſdam.n.vt mercimonia ſua vē=
ditent:& friuola qui tentoriola etiam paſſim:& vmbracula quaſi laqueos:& retia tendunt pecu
niolę. Quoſdam rurſus vt ſeſe oſtētent :ac ſuas exhibeant dotes. Ibi ergo pariter viſuntur : &
qui diſcum ꝓcul expellit:& qui pōdus robuſte attollit:& qui ſpatij plurimū tranſilit : & q lucta
plurimos deicit:& qui curſu longiſſime pręuolat. Ibi & Funerepus piclitatur:& petauriſta iacta
tur:& ſaccularius pręſtigiatur:& Venenarius inflatur:& diuinaculus hallucinatur:& aretalogus
nugatur:& circulator illudit:& gladiator eludit:& Orator blanditur:& Poeta mentitur. Poſtre=
mo alios liberalius īſtitutos:coire ad ludos eos aiebat:vt loca viſerēt:vt ignotos homines ar=
teſq́ʒ:& ingenia & nobiliſſimorum opa artificum contemplarētur. Ita igitur:& ī hanc vitam di=
uerſis homines ſtudijs conuenire:quorum alios pecunię deſiderio:deliciarūq́ʒ teneri. Alios pri=
cipatus & impij cupidine ſollicitari alios gloriolę ſtimulis agitari. Alios voluptatum blandi=
tijs titillari. Sed inter omnis pręcellere tamen eos:& eē q̄ honeſtiſſimos:qui rerum pulcherrima
rum ſpeculatione cōtēti ſint. Cęlumq́ʒ hoc ſpectēt ſolēq́ʒ:& lunam & ſiderum cohors. Solē qui
ſit ipē fons luminis: Lunam q̄ ī lucē hauriat:tā variatam icōſtans. Sidera: quoꝝ vagētur alia
hęreāt:alia ī veſtigio ſp omīaq́ʒ nihilominus rapiantur:qui tamē ordo pulchritudinē habeat ex
illius participatu q̄d ītelligibile primum ſit:q̄d q́ʒ ipē numerorum rationumq́ʒ naturam īterpre
tabatur:quę ꝑ vniuerſum decurrēs & commeans arcano quodam vel ornatu vel ordine cuncta
deuinciret. quotcunq́ʒ igitur pulchra diuina ſinceraq́ʒ primo:hoc ē ī fonte ipo ſint:eundēq́ʒ tenoꝛ
rē pagentia :horum eē ſciētiā quandam:quę ſophia nominatur:id nomē latine ſapiētia ē: eiuſ=
q́ʒ ſophię ſtudioſum:vocatum modo eē a ſe philoſophum. Olim autē apud ſeculum priſcum:
ſapiētes appellari conſueuerant:etiam qui Sellularias quaſdam callebant artes. Vn̄ vates Ho=
merus fabrum quoq́ʒ lignarium ſapiētē vocat:ſed extitit Atheniēſis quidam ſenex : altis emi=
nēs humeris (vt aiunt) quē ēt putant homīes Apolline ſatum. Hic ſapiētis eē negauit eas artis
quę plęrunq́ʒ vitę īſeruiant:ſiue illę neceſſariæ:ſiue vtiles:ſiue elegantes:ſiue ludicrę:ſiue auxilia
res ſint. Propriam aūt philoſophi eē ſupellectilē dixit:numerorum ſciētiā quos īqt a natura ho
mīs ſi remoueris ēt ratio ꝑpetuo pierit. Nūeros aūt ille nō corporeos accipiebat: iʒ ortum ipm
poteſtatēq́ʒ paris:& īparis:quaten⁹ reꝝ naturę cōſētiāt. Poſt hoc ēt deoꝝ atq́ʒ aīantiū geniturę:
q̄ Theogonia: Zoogōiaq́ʒ vocētur:& itē ſiderū cognitiōi vacatuꝝ dicebat:lunęq́ʒ circuitū:quo
mēſes īcludanť:quo plenilūia fiāt:ac Solis anfractus īdagatuꝝ:brumas:& ſolſtitia pagētes:vi
ciſſitudīeſq́ʒ dieꝝ & noctium:cōmutatiōeſq́ʒ tēpoꝝ quadriptitas:ad hęc ſtellaꝝ quiq́ʒ vaganti
um errores:minime vnq̄ errātes:earūq́ʒ curſ⁹:ꝓgreſſiōes:ſtatiōes:tū fixa certis locis aſtra:q̄ mi
ra quadā tn̄ celeritate:cū cœlo ipo ī aduerſū rotētur:& rapiāť. Huic accedere aiebat oportere eā
q̄ ridiculo noīe Geometria voceť ī qua nūeroꝝ ſimilitudo cōſpiciť a planis ad ſolida ꝓgrediēs
vbi ratę cernunť rōnes:ex qb⁹ tota ſonoꝝ ſciētia cōflať. Illā tn̄ īprimis neceſſariā eē artē:q̄ veꝝ
a falſo dinoſciť:qua mēdaciū refutať:ſicuti e diuerſo eē occupatiſſimā vanitatē:q̄ artificiū hoc:
nō ſeq̄tur:ſed ſimulat:verumq́ʒ coloreʒ fuco mētitur. Vt autē ꝑuenire ad ītellectum naturæ eius
tandem philoſophus poſſit:quæ ſp ē:quæq́ʒ ſub corruptiōe:gn̄atiōeq́ʒ nō fluitat:hanc ei quam
diximus terēdam eē aiebat viam:diſciplinaſq́ʒ has difficiles:an faciles omnino ꝑdiſcēdas:aut

cete deum fortunamq; inuocandam:ſed enim talem hunc philoſophum: naſci etiam affirma-
bat oportere:idem ſenex e matrimonio ſacro:hoc eſt ex optimis parētibus. Non enim ex om-
ni ligno (ſicuti dicitur) Mercurius fit. Vt autem rami:& ſurculi:praui tortuoſiq; natura:minime
vnq̄ redigi ad rigorem ſuum queunt: q̄uis manu tractētur:& emolliantur:ſed ad naturalē illam
ſtatim prauitatem recurrunt:ſic ij:qui parum nati honeſte:parum educati ingenue ſunt: conti-
nuo ad humum ſpectant:hoc eſt viliſſima quędam miniſteria adamant:nec in ſublime animos
attollunt:nec recti vnq̄:nec liberi ſunt. Si autem Elei piſeiue. apud quos olympia celebrari ſo
lita:neminem ſe nudare ad certamen illđ patiebantur: niſi qui parētes:& ſtirpē gn̄is docere poſ-
ſet labe omni carere. Nec tamē ibi animorum:ſed corporum certamē agebatur: nec præmium
aliud petebatur: q̄ corona ex oleaſtro:cur non idē quoq; aiebat hic ſenex in virtutis certamine
obſeruetur? Porro hunc & ip̄m veritatis indagandę ſtudioſum eſſe:& habere q̄ plurimos eiuſ
dem ſtudij ſocios:adiutoreſq; velle:ſcilicet qui norit euenire idem in philoſophia: qđ ī venatu.
Siquis.n. feram ſolus veſtiget:is eam vel nunq̄:vel ægre dep̄hendet: Qui venatores aduocet
alios:facile ad ip̄m cubile p̄ueniet. Et in hac igitur veritatis quaſi venatione loca abrupta con
fragoſaq; ſunt plurima:arboribus clauſa circum atq; horrētibus vmbris:quę luſtrare ſolus ne-
queas. Sed queādmodum gētilicię quędam familiarum notę feruntur: vt ſeleucidarum anco-
ra:pelopidarum eboreus humerus· Aenobarborum rutila barba. Sic philoſophi omnes habe
re hoc ī primis velut īſigne debēt. Vt ſint mēdacij oſores:veritatis amatores: q̄ q̄ aliquod mē-
dacium quoq; philoſopho cōgruit. Vt cum ſe ip̄e & ſua extenuat. Quali ſocrates ironia fertur
elegāti vſ⁹ aduerſ⁹ īflatos ſophiſtas: vt q ab hoīe refellerētur: impitū agēte: facili⁹ ītelligerēt: q̄
oīno nihil ip̄i ſcirēt. At vero ſi q ēt ſibi illa pudēter affigūt: vnde abſūt lōgiſſime: moleſti: vbiq;
ſūt: ſed ī his p̄cipue ſtudijs. Enimuero pecuniaꝝ quoq; abeſſe amor debet. Nec vltra q̄rēdū: q̄ q̄-
ten⁹ ociū ſuppeditet philoſophiæ. Nō.n. vir bon⁹ mihi erit: vnq̄ q velut oculos honeſti ad au
ri ſplēdorē ſūmiſit: quiq; de pactione turpi fidē ſuaꝫ prodiderit:& integritatē. (Nam ſicuti aurū
gni: ita auro etiam homines explorantur (Sed nec arcana cuiuſq; curioſius: & ſcrupuloſius vt
illę: quas diximus lamię: rimabitur. Nec ſcire volet ſecreta domus: atq; inde timeri. Etenim ſa-
piētem iudicabit Aeſopum: qui vnunquēq; hominū duas geſtare ait manticas ſeu vocare pe-
ras malumus anticam ſcilicet & poſticam: hoc eſt alteram in pectus alteram in tergum propen
dulam. Plenamq; vtranq; vitijs: ſed anticam alienis. Poſticam cuiuſq; ſuis. Inde homīes vide-
licet ſua vitia non cernere: aliena cernere. Atq; vtinam obuerterētur aliquando hę manticę: vt
ſua quiſq; intueri vitia poſſet: aliena non poſſet. Talem nobis igitur veri ac legitimi philoſo-
phi adumbrauit imaginem ſenex ille athenienſis: qui toto vertice ac toto etiam pectore ſupra
cęteros fuit. Eumq; ſemper quandiu viueret: mortem commētari aiebat. Solumq; tamen ī hac
quoq; vita fœlicem eē & beatum. Cæterum inueniri omnino tales: q̄ pauciſſimos & pene albis
eē coruis rariores. Nunc ſi me talē: vel dicam: vel etiam opiner eē: qualem modo philoſophum
deſcripſi: ſtultior corœbo ſim. nam & diſciplinas illas vix attigi: quę philoſopho competunt
Et ab ijs: quos dixi: moribus: ac virtutib⁹ abſum longiſſime. Sed fingite eē me talem. num ob
id quęſo culpandus? an vana: an mala ars philoſophia? Ita certe viſam: ſcio nonnullis olim: p̄
ſertimq; potētioribus. Agrippina illa auguſta neronem filium dicitur: ob id a philoſophię ſtu-
dio reuocaſſe: ꝙ ī utilis eēt impantibus. Domitian⁹ vrbe philoſophos: atq; Italia pepulit: nul-
lū ob crimē niſi ꝙ philoſophi erāt. Athenīēſes cicuta Socratē parētē ꝓpe ip̄m philoſophię ſub
ſtulerunt. Fortunatiſſima olim ciuitas Antiochia: maledictis īſectata & cauillis ē Romanū pri
cipē Iulianum nihil ob aliud: niſi ꝙ erat philoſophus: ac barbam (qui mos erat veterum philo-
ſophantium) nutriebat: Quid ꝙ & libros omnis comburere philoſophorum Tyrannus olim
barbarus deſtinauerat. Et feciſſet: niſi eum algazeles pio quodam commento: ſed parum tamē
ſpecioſo reuocaſſet ab incępto. Verum de his non miror. Sceleſti enim moribus: & facinoroſi:
luxuriaq;: & delicijs corrupti: ſupciliū ferre nō poterāt philoſophię. Magis illđ miror: toties eā
a doctis quoq;: & alioq bonis fuiſſe exagitatam: Et quidem ꝙ īdignemur ſecūdo populo hoc
eſt magno ſucceſſu: magna excogitantium laude. nam & Romanus Hortēſius hō eloq̄ntiſſi-
mus: atq; idē nobiliſſim⁹: cū philoſophiā vitupaſſet: meruit vt ei⁹ noīe librū Cicero īſcriberet:
& illuſtriorem eum traderet poſteritati. Et Dion ille pruſieus: qui prior tulit oris aurei cognomē
tum: nulla in oratione: cum quidem plurimas ediderit: eloquentior habetur: q̄ in ea: quę contra
philoſophos ē. Et Ariſtophanes antiquę auctor comœdię: nulla ī fabula tantum veneris: aut
virium creditur exeruiſſe: q̄tum in illa: cui titulum fecit nubes. In qua lepidiſſime philoſophū
Socratem deſcripſit: ſaltum pulicis metientem. Sed & Ariſtides ex ea oratione: quam aduer-
ſus Platonem pro quatuor Athenienſium proceribus ſcripſit: multo illuſtrior mihi: & celebri-
or videtur factus: q̄ e cæteris omnibus: quas compoſuit plurimas: cum tamē ſit illa exp̄s artifi

Digitized by Google

ciȷ:nec vlli rhetorices formę ſatis congruat. Veruntamen arcana quadam pulchritudine floret:
& gratia:nominibuſqꝫ ipſis & verbis:miꝝ:q̄tū delectat:q̄d ille aūt. Phliaſius: Timon:qui Sil
los amarulētum:cōpoſuit opꝰ. Nonne magnum:ſibi ipē nomē ex irriſu philoſophoꝝ compa=
uit? Ceteꝝ nō cōtinuo malū videri debet:q̄d ē a quibuſdam rep̄hēſum. Nā & dulcis ſapor om=
nium creditur preſtantiſſimus:qui tamē aliquibus ētqꝫ b̄nualētibus parum gratus. Sermuncu=
li iſti hoīm videlꝫ:ac rumuſculi:ſimiles vmbrę ſūt. Vt aūt creſcēte vmbra: vl̄ decreſcēte:corpꝰ
tn̄ ip̄m:cuiꝰ illa ē vmbra neqꝫ creſcit neqꝫ decreſcit:ita nec melior fit q̄ſq̄ :dū vulgo laudat̄:nec
itē peior:dū vitup̄at̄. Qꝫ ſi philoſophādū nō ē:ſc̄dm animi virtutē viuēdū nō ē. At ſicut aīo vi
uimꝰ:ita animi virtute b̄n viuimꝰ: Queādmodū ſicuti oculis videmꝰ:ita oculoꝝ virtute b̄n vide
mus. Qui b̄n viuere igitur non vult:is ne philoſophetur. Qui turpiter viuere vult:is philoſo=
phiam ne ſectetur. Veniunt ecce ī mētē pythagorei Archytę dicta quędam prorſus aurea: de li=
bro eius:qui de ſapiētia īſcribitur ſelecta:quę niſi moleſtum ē:latine ad verbum referam. Sic in
quit:ſapiētia ī rebus cībꝰ hūanis excellit. Vt in ſēſibus viſus:ī anima mēs:in ſideribus ſol: vi=
ſus.n.longiſſime tēdit:plurimaſqꝫ rerum formas amplectitur:& mēs quaſi regia:q̄dcunqꝫ opꝰ
ē:ratione:excogitationeqꝫ p̄ficit:ac viſꝰ quidam:viſqꝫ ē rerum p̄clariſſimarum. Et ſol ipſe ocu
lus eſt:atqꝫ animus naturę totius p̄ quē ſcilicet omnia cernuntur:gignuntur:nutriuntur:augē=
tur:fouētur. Homo vero animantium omnium:longe ſapiētiſſimus:vim quippe habet illam:
qua ſpeculari omnia poſſit:ac ſciētiam:prudētiamqꝫ ex omnibus elicere:vt in quo deꝰ ille ma
ximus:rationē quaſi vniuerſam imp̄ſſerit:ac ſignauerit: vbi rerū ſpecies omnium diſtinguerē
tur:ſignificatiōeſqꝫ nominum forēt:& verborum:ſic vt loca etiam certa vocum ſonis aſſigna
ta ſint. Hactenus Archytas. Mihi aūt videtur:& illud:qui philoſophari nolit: etiam fęlix eſſe
nolle. Nā ſi tūc fęlices ſumꝰ:cū bōa adſūt nobis p̄ima: ſꝫ adſūt ita: vt & p̄ſint nec p̄ſūt aūt: ni
ſi vtamur:b̄n autē vt vtamur:ſciētia vna facit:ſciētiā aūt philoſophia:vl̄ affectat: vl̄ poſſidet:
p̄fecto vt fęlices efficiamur:philoſophādū ē:an q̄ſo nr̄a curabimꝰ:hoc ē corpꝰ:& opes:noſ p̄oſ
hoc ē aīm poſthabebimꝰ. Vt aūt medicīa corpus:ita aīum curat philoſophia. Sed cum tres ani
mi noſtri:ſeu partes:ſeu vires:ratio ira:cupiditas ſint:prior illa diuina:poſteriores quaſi brutę:
num quęſo ipſam quidē cupiditatē:id ē belluam multorum capitum:pretereaqꝫ iram ſeu furētē
Leonē:molliter educabimus? Quaſiqꝫ corroborabimus? Rationē autē:quæ proprię homo ē.
fame confici:& eſſe imbecillam:ſemimortuamqꝫ patiemur? Vt ſcilicet huc atqꝫ illuc a monſtris
geminis:velut ille in fabulis Hippolytus raptetur:& membratim quaſi diſcerpatur:ac dilanie=
tur? Qꝫ ſi vitam refugimus ſolitariam:ciuilē vero ſequimur:& vrbanam:nonne intelligimus:
eſſe artes in ciuitate:quę vitę commoda ſuppeditēt? Eſſe alias itē:quę illarum vtuntur opera?
Ruſus alias:quę famulētur:alias quę imperitēt? Inqꝫ his vt pote nobilioribus:etiam bonum
ipſum:pręcipue repiri. Sed quę ſola iudicium teneat rectum:quęqꝫ ratione ipſa vtatur:atqꝫ vni=
uerſum bonum contēpletur:ea certe:vel vti:vel imperare omnibus ſuapte natura poteſt. Ta=
lis autem pręter philoſophiam:nulla omnino ē. Cur igitur pudeat philoſophari? At inquies
difficilis nimium philoſophię cognitio eſt. Immo vero:ſi veſtigiȷs indagetur:nulla pene ars ī=
genua cognitu facilior. Semper enim quę priora ſunt notiora poſterioribus. Et quorum natu=
ra melior:eorum quoqꝫ facilior intellectus:q̄ quorum deterior. Sit huius argumentum facilita=
tis:& illud:quod ad maximum incremētum:breui peruenit philoſophia:nulla etiam propoſi=
ta mercede. Et quotus quiſqꝫ eſt ingenioſorum:cui non ocium ſit in votis:vt philoſophari lice
at? Hoc autēꝫ profecto non fieret:ſi philoſophari labor:ac non potius voluptas eſſet:quid q̄d
exercere id ſtudium ſemper:meditariqꝫ poſſumus: vt q̄d nullis extrinſecus inſtrumentis: vt
cui nullus incongruens ſit locus:vbi vbi enim fueris:preſto erit veritas: Sed vt non difficilli=
ma perceptu philoſophia eſt:ita nec obuia cuiqꝫ tamen:& expoſita. Vigilantibus enim ſe:non
dormiētibus ingerit. Nos autē ita ridiculi ſumus:vt viliſſime ęruginis gratia:etiam trans Her=
culis columnas:etiam ad indos nauigemus. Philoſophiam vero vt adipiſcamur:ne per hye=
mem quidem vigilias ſaltim pauculas toleramus. Sed q̄ voluptatem diximus eſſe in philoſo
phia maximam:quo facilius intelligere poſſitis:fingite aliquem vobis cunctis affluentem de=
licijs:qui nihil omnino ſapiat:qui prudētia penitus vacet:an quiſq̄ viuere huius vitam volet?
Equidem non puto:ſicuti nec ſemper ebrius:nec ſemper eſſe puer:nec dormire ſemper: ad mo
rem Endymionis eligat quiſpiam:q̄q̄ enim aliqua etiam in ſomnis gaudia ſunt:falſa illa tamē
adumbrata:imaginaria:non vera:non ſolida:non expreſſa ſunt gaudia. Cur autem & mortem
p̄pe oēs expaueſcimꝰ:q̄m puto cuiqꝫ terribile q̄d ignorat̄:vt q̄d obſcuꝝ:q̄d tenebricoſū ē. Si=
cuti contra amabile q̄d intelligitur:vt q̄d aptum:q̄d illuſtre ē. Inn̄ etiam arbitror fit vt parentes
noſtros potiſſimum veneremur:quorum videlicet beneficio factū ſit:vt hūc ſolē:& ſtellas: at=
qꝫ hanc publicam lucē intueamur. Quin rebus etiam delectamur potiſſimū:quas conſuetas ha

bemus:eoſq; maxīe diligim⁹:quibuſcū diuti⁹ verſati ſum⁹:ac vulgo amicos ipſos ēt notos appellam⁹. Si igiť quæ nota ſunt delectāt: cur ēt noſſe ipſum:ac ſape nō delectet? Ad id maxime propriū philoſophię ē:aut igiť nihil agēdū ī hac vita:nihil expetēdū ē: aut ī ſola philoſophia: tanq̄ ī portu requieſcēdū. Subijciamus q̄ſo oculis hoīm vitā. Quid ea eſt omnis:p̄ter ianē vmbrā:vł vt ſignificantius ait Pīdar⁹:vmbrę ſonium. Homo bulla ē:antiquū inq̄t ꝑuerbium. Nā q̄tum virib⁹ ab Elephāto:q̄tum celeritate vincimur a Lepuſculo. Gl'ia hęc autē faſtoſa:q̄ nos plerunq; agit p̄cipites:vt nihil aliud ē:q̄ merę nugę. Vt nihil alid̄ q̄ nebula. Procul eñ ſi ſpectes magnum quiddā eē putes:vbi ꝑpinq̄s:euaneſcit. Forma porro:& dignitas corpis pulchra:ob id nobis:& hōeſta:ꝙ hebeti ſum⁹ obtuitu. Nā ſi lyncei eſſem⁹:ac penetrare oculis ī corpa:& introſpicere poſſem⁹:ēt formoſiſſimū quęq; nauſeabundi aſpiceremus:adeo nobis multa viſu tetra:& fœda:prorſuſq; deformia occurreret. Quid obſcœnas cōmemorē voluptatęs:quib⁹ pœnitēria ſp comes. Age vero quid ī reb⁹ nr̄is oīb⁹:vł ſolidum:vł diuturnum. Nā vt ſtare aliquid aut durare nōnūq̄ putem⁹:ībecillitas nr̄a facit:atq; æui breuitas:ita ꝙ veteres opinati quidam ſūt:aīas nr̄as ī corpa:tanq̄ ī carcerē cōiectas:magnoꝝ ſceleꝝ pœnas luere:q̄q̄ nō oīno verū: tñ ēt nec abſurdū plane videri pōt. Nā cū ſit aīa iūcta:agglutinataq; corpi:ac p oīs art⁹:oīſq; ſē ſuum quaſi meatus extēta:& explicata:nō alio mihi videť ſupplicio affecta:q̄ quo Mezenti⁹ ille vergilianus:miſeros ciues ſuos afficiebat. Ita enim de eo canit Poeta noſter.

Mortua quin etiam iungebat corpora viuis.
Componens manibuſq; manus:atq; oribus ora:
Tormenti genus:& ſanie taboq; fluenti.
Complexu in miſero:longa ſic morte necabat.

Nihil igiť ī reb⁹ hūmāīs:ſtudio:curaq; dignū:p̄ter illā:quā pulchre vocat Horati⁹ diuinæ particulā aurę:q̄ facit vt ī hoc cęco reꝝ turbie tñ vita hoīm tuto guberneť. De⁹ eñ ē anim⁹ nobis:deus ꝑfecto:ſiue hoc Euripides prim⁹ dicere auſ⁹:ſiue Hermotim⁹:ſiue Anaxagoras. At nulla inquis:ꝓpoſita ē merces philoſophantibus:ego vero ne deſidero quidē mercedē quoties ip̄m qd̄ agitur:ſibi ē merces: Ergo ſi comœdia in theatro agetur:aut tragœdia:ſi gladiatores in foro cōmittētur:omnis eo ſtatim populus confluemus ſpectatum:nulla illecti mercede:naturam vero ipſam rerum pulcherrimam ſpectare gratis non poterimus? at nihil agit philoſophia: tantum contēplationi vacat. Eſto:modum tamē cuiuſq; pręſcribit officio:ſic autē & viſus in corpore: q̄q̄ ipſe opus nullum pagit:dum tamē aut indicat vnumquodq; aut iudicat: ita opifices adiuuat:vt non plus manibus debere illi ſe:q̄ oculis ſuis ſētiant. At eſt philoſophus homo rudis:& ſecors:& qui ne viam quidē ſciat ipſam:qua itur in forum:neſciat vbi aut ſenatus habeatur:aut populus coeat:aut lites dirimantur:leges:decreta:edicta ciuitatis ignoret:ſtudia cādidatorum: conciliabula:conuiuia:commeſſationes:ne ſomniet quidē:quid alicubi agatur:quid cui bñ ceſſerit:aut male:cui ſint vxorię:cui paternæ maculæ:cui ſuæ,magis profecto ignoret:q̄ q̄tus numerus libyſſæ harenę laſerpiciferis iacet Cirenis:adde qd̄ nec vicinum quidē ſuum cognoſcit. Nec ſit vtrum ſit albus:an ater:vtrum ſit homo an bellua. Sed nec illa ipſa cernit interdum:quę ſunt ante pedes. Itaq; irriſus ab ancilla Threſſa Mileſius Thales dicitur:ꝙ nocturnis intentus ſideribus:in puteum deciderat:ſtulte enim (inquit illa) o Thales cœlum videre ſtudes: qui non videris:qd̄ erat ante pedes:ergo ſi hominem hunc adducas in curiam:aut ad prętorē:aut item in concionem:iubeaſq; de ijs dicere:quę tractentur:quęq; ante oculos interq; manus ſint:hæſitet:titubet:ſtupeat:caliget:quaſi volucris ſit implicita viſco:quaſi ad ſolem veſpertilio:riſumq; de ſe prębeat non vni Threſſę ancillulę:ſed laſciuis ipſis pueris abacum conſcribellantibus: ita vt ab eis vix barbam quoq; illam ſuam defendat baculo. Qꝫ ſi quis eundem conuicio feriat:tacet:mutus eſt:nihil habet omnino:qd̄ reſpōdeat. Etenim alioruꝫ neſcit errata:nec in cuiuſq̄ vitia inquiſiuit. Tum ſi quis laudat ſeſe pręmodum:atq; effert:auſcultante ipſo:ſi quis Regē tyrannum ve aliquem beatum pręuicat. Si quis latifundia mille iugerum poſſidere ſe iactat: ſi quis generis claritudinem repetit a tritauo: deſipere hos omnis putat: & effuſius ridet: neſcio vtrum quia nimis inſolens:an quia delirus:talis profecto eſt inquies præclarus iſte tuus philoſoph⁹:non minus credo a te ſine cā q̄ ſine fine laudatus:quid ad hęc dicā? Quid rñdebo? Equidem cuncta eſſe fateor veriora veris. Neſcit forum philoſophus:neſcit lites:neſcit curiam: neſcit hominum conuenticula:neſcit flagitia:partim aliena putat:hęc a ſe:partim minuta nimis: & puſilla:quo circa deſpicit:ac turbę hominum ſordidę relinquit:vt quibus idoneus eſſe poſſit:etiam quilibet e populo. Themiſtocles ille dux magnus cum cęſas a ſe in litore barbarorum copias inſpectaret:monilia forte quędam:& armillas aureas iacentes conſpicatus præteriens ipſe:comiti cuidam ſuo monſtrauit:& tolle inquit illa tibi:non enim tu es Themiſtocles:ita ergo & iſtis abſtinet philoſophus:vt vilib⁹:vt parū ſe dignis. Adeoq; interdum neſcit ea:vt eti=

ām neſcire ſe neſciat. Peregrinatur em̄ ſp illius animus:& multa leuatus aura: quaſi ille Dircæus
Horatij Cycnus:tēdit in altos:nubiū tractus:ac cœli:terreq̧ mēſor:& naturę cōſci⁹:dū totū lō
ge:& latecircūſpicit orbē:Effugiūt curas īferiora ſuas. An vero ille:aliud regē putabit:q̄ bubul
cū? aut opilionē:aut buſequā? ſed eo peiore cōditiōe:quo peioribus im pat. Peiores em̄ beſtijs:
etiāq̧ īmanibus īperiti ſūt hoīes:itaq̧ nihil ille aliud mœnia ciuitatum:q̄ ſepta aliqua putabit
& caueas:quibus efferri illi greges īcludanť. An ei magna eē videbunť agri mille iugera:cui ter=
ra ipſa puncti inſtar videť? an is nō eū deridebit:qui ſe generoſiſſimū puret:ꝙ auos quinq̧ for=
te:aut ſex nobiles numeret:& diuites? cum ſciat ī ſtēmate:cuiuſuis:& ſerie gn̄is ꝑpe innūeros ī
ueniri:& ſeruos:& barbaros :& mēdicos. Nec eē regē queq̄ :q nō ſit e ſeruis natus:nec itē ſeruū
cui nō origo ſint reges:Oīa.n.iſta:q̄ diſtāt:longa ętas miſcuit. Sed imaginē volo vobis elegā
tiſſimā referre. Iāblichi illius platonici:quē veteris grecię cōſeīus vocare diuiniſſimū ſolet. Fi=
ge inqt:tibi ſpacioſā quāpiā ſpelūcā recedētē q̄ maxīe ītrorſ⁹:cuius excelſę ad lumē pateāt fau
ces:in eius aūt ſpelūcę penetralib⁹ fac eē hoīes:q ab ipſa vſq̧ īfantia illic ſederint:habiti ſp ī vi
culis:atq̧ his ita aſtricti:vt neq̧ ad fauces illas couertere:ſe neq̧ commouere quoq̄ :ſed nec in=
tueri qcq̄ valeant:niſi q̄d e regiōe ſit:a tergo aūt:ſupraq̧ eos ꝑcul maxim⁹ quiſpiā luceat ignis:
interq̧ ignē ip̄m:& quos diximus vinctos via ſit:quaſi ſublimis:& alte pēſilis:iuſtaq̧ viā pari
es. Tū p eā viā gradianť plurimi:vaſa:īſtrumētaq̧ alia manibus geſtātes:animātiū effigies:vł
lapideas:vel ligneas:vł materia quauis alia:q̄ tn̄ geſtamina oīa:dū transferunť:extēt ſupra eū
quē dixim⁹ parietē:qui aūt hoīes illa baiulēt:alij quidē taceāt:vt fit:alij īter ſe colloquanť: de=
niq̧ ſit Scœna iſta omīs:quaſi cū p̄ſtigiatores ītenecto velo:ſupra id velū minutas quaſdā no
bis oſtant imagūculas:quaſiq̧ pupas:ridicule loquaces ac geſticulatrices:rixantes īter ſe con=
curſātēiq̧ p ludicrū. Quid aūt ſibi:īquies:vult imago hæc tā exquiſita:tāq̧ abſona? Dicā. Cre
dam⁹ nūc eos hoīes:quos dixi īmobiles:& aſtrictos vīculis eē haud abſimiles nobis. Quid igiť
hic videbūt? Se quidē certe ip̄os nō videbūt. Sed nec īter ſe victi victos:nec itē geſtamia illa:
nā & ſūt ipi ī tenebris:& reſpectare neq̄unt. Puto aūt videbūt vmbras eas tm̄:q̄s ille ignis quē
dixim⁹:ī aduerſę ſpelūcę frōtē iaculeť. Q̄ ſi colloq̄ ēt illos īter ſe cōtigeret:credo vmbras ipſas
veras plane eē res dicerēt. Cęterꝝ ſi vocis ēt imago illa ludibunda:q̄ grece Echo dicť:colloquē
tib⁹ ijs:qui p̄tereāt ī ip̄a illa antri frōte reſonet:ac reſultet. An cēſes aliū loqui putaturos:q̄ ipſā
illā vmbrā:q trāſeat? Equidē nō arbitror. Immo vero opinor:nihil oīno eē verꝝ ſuſpicaturos:
p̄ter vmbras. Sed agedū:ſoluam⁹ nunc eos:& eximam⁹ vīculis:atq̧ a tāta (ſi poſſum⁹) īſipien
tia vindicemus. Quid eueniet? Credo vbi cuiq̄ ipſorum manicas:atq̧ arta vincla leuari iuſſeris
vbi ſurgere ocyus:ac reſpicere:& ingredi:& ſpectare lucem coegeris:angetur primo:& radijs o=
culos præſtringetur :nec aſpicere illa poterit quorum imagines hactenus aſpexerat. Q̄ ſi quis
hunc hominem ſic alloquatur. Heus tu nugas antehac vidiſti:Res ipſas nunc vides. Præterea
ſi res ei oſtēdēs ip̄as īterroget:q̄d vnaq̄q̧ illarꝝ ſit. Nōne hūc te putas heſitabūdū diu:& ancipitē
veriora fuiſſe illa tamen pertinaciter crediturum:quę pri⁹ cernebat:q̄ quę nunc oſtēdanť? Quid
ſiquis eundem cogat egredi aliquando ad puram lucem: nonne oculos ei credimus doliturus?
Nonne auerſaturum radios. Coniecturumq̧ ſe in pedes:q̄tum queat :vt ad ſimulachra illa ſua
reuertatur q̄ primum quis dubitet? Age ſiquis p ardua illum & accliuia vi protrahat ad lumen:
nonne indignabitur homo:& reluctabitur? Moxq̧ ſub auras plane euect⁹:torquebit aciē prorſ=
ſus:vt ille Herculis Cerberus:nec ferre diē:nec illa intueri quę dicantur bona poterit:niſi paula=
tim quidem aſſueuerit. Ergo vmbras primum cernet. Dein Solis in aqua ſimulachrum. Tū cor
pora ipſa fulgoris immunia. Poſthęc autem etiam in cęlum tollet oculos. Ac noctu primum ſuſ
cipiet lunam & ſtellas. Mox etiam interdiu ad ipſum ſolem dirigere audebit obtutum. Cogita
bitq̧ ſecum.ſ. hunc eſſe qui tempora diſtinguat:quiq̧ anni vices pagat. Hunc eorum quoq̧ eē
auctorem:quæ ip̄e antea in antro illo tetro:ſpectare erat ſolitus. Cedo : quid hic volutabit ani=
mo:quid faciet:quoties carcerem cæcum quoties vincula:quoties vere vmbratilem ſapientiā
recordabitur? Equidem puto gratias dijs agent magnas : ingentes : ꝙ inde ſe emerſerit tan=
dem Dolebitq̧ vicem ſociorum:quos in tantis reliquerit malis:ꝙ ſi etiam in ſpelunca laudari:
præmijſq̧ affici : & honoribus conſueuiſſent : quicunq̧ ſimulachra illa acutius viderent : aut
qui facilius meminiſſent:quę priora ex his:quę poſteriora:quę ve ſimul excucurriſſent:aut item
qui quaſi addiuinarent:quę proxime ſubitura his forent:an euenturum putamus vnq̄ : vt ho=
nores illos:vt laudes:vt præmia:noſter iſte concupiſceret:aut his deniq̧ inuideret:qui conſecu=
ti illa fuiſſent? Non puto:quin potius credo: Vltra Sauromatas fugere ei liberet : & glacialem
oceanum : q̄ vel regnare inter iſtos. Verum redeat iam hic idem : quaſi poſtliminio ad illam
ipſam ſedem:inamœnā:& cæcam. Nonne ipſe iam cecutiet:a ſole profectus ī tenebras? Nōne
ſi certamen forte ibi ponatur :quis omnium acutiſſime vmbras eaſdem cernat:ſuperabitur hic

Digitized by Google

noſter & erit oĩbus deridiculo? Sic vt vno ore vincti illi clamēt. Cęcū reuertiſſe ĩ ſpelūcā ſociū. Periculoſūq; eē iter foras. Tū ſiq ſoluere itez aliquē ex ĩpis tētēt: atq; ad lucē ꝓducere reſiſtat ille ſcilicet qſqs fuerit manibus: ac pedibus: trahētiū ſeſe: ēt ſi poſſit ĩ oculos ĩuolet vnguibus. Interꝑtarer ſane imaginis huius ſenſum: niſi apud vos loq̄rer Florētini: magno homines ĩgenio: magna ſolertia. Nūc illud tm̄ admonebo. Victos ĩ tenebris hoĩes: nullos eē alios: q̄ vulgus: & ĩ eruditos. Libez aūt illū: clara ĩ luce: & exēptū viculis: hūc eē ĩpm philoſophū: de quo iandiu loquimur: Atq; vtinam is ego eſſem. Non enim tam metuo inuidiam: crimenq; nominis huius: vt eē philoſophus nolim: ſi liceat. Sed audire iterum videor Lamias illas: ita mihi ad hæc tam multa: tamq; alte repetita: breuiter: & aculeate r̄ndentes. Fruſtra politiane laboras: vt auditoribus his ꝓbes: ac declares: philoſophū te nō eē. Nihil ē q̄d metuas: nemo tā ſtultus: vt hoc de te credat: nec aūt ĩpe: cū te repētē ꝓdijſſe philoſophū dicebamus (q̄d te: vt videm⁹: verbū nimis vrit) hoc videlicet ſētiebamus: eē te philoſophū: nec ita ĩperitę: aut ꝑpoſterę ſumus: vt philoſophiā tibi obiectarem⁹ ꝓ crīe. Sed illud ĩdignabamur. Facere te: ne grauiore vtamur verbo ſub arrogāter: q triēnio iā philoſophū te ꝓfitearis: ac nūq̄ ſcilicet añ id tp̄s operā philoſophię dederis. Ob id em̄ nugatorē: quoq; te diximus: ꝙ illa diu iā doceas: quę neſcias: q̄ nō didiceris. Audio equidē nūc vero: & ĩtelligo q̄d dicatis q̄d ſētiatis: bonę Lamię. Sed viciſſim vos quoq; audite me parump: ſi vacat. Ego me Ariſtotelis ꝓfiteor interꝑtē: quē idoneū nō attinet dicere: ſꝫ certe ĩterꝑtē ꝓfiteor: philoſophū: nō profiteor. Nec em̄ ſi regis quoq; eſſem iterꝑs: Regē me eē ob id putarē: nec apud nos Donatus puta: & Seruius apud gręcos Ariſtarchus: & Zenodotus cōtinuo ſe poetas ꝓfitētur: qm̄ quidē poetas interꝑtent. An nō Philoponus ille Ammonij diſcipulus: Simplicijq; cōdiſcipulus: idoneus Ariſtotelis eſt interꝑs? At eū nemo philoſophū vocat: oēs grāmaticū. Quid nō grāmatic⁹ ēt Cous ille Xenocritus: & Rhodij duo Ariſtocles: atq; Ariſteas: & Alexandrini itē duo Antigonus: ac Didymus: & oĩm celeberrimus idē ille Ariſtarchus? Qui tm̄ oēs (vt Erotian⁹ ē auctor) Hippocratis interꝑtati ſūt libros: ſicuti alij quoq;: quos Galen⁹ enūerat: nec eos tm̄ qſq̄ medicos eē ob id putat. Grāmaticoz em̄ ſunt hę ptes: vt oē ſcriptoz gen⁹: poetas: hiſtoricos: oratores philoſophos: medicos: iureconſultos excutiant atq; enarrēt: noſtra ętas paz perita rez vetez: nimis breui gyro grāmaticū ſepſit: at apud antiquos olĩ tm̄ auctoritatis hic ordo habuit: vt cēſores eēnt: & iudices ſcriptoz oĩm ſoli grāmatici: quos ob id ēt Criticos vocabāt: ſic vt nō verſus modo (ita em̄ Quītilianus ait) Cenſoria quadā virgula notare: ſed libros ēt: q falſo viderēt̄ ĩſcripti: tāq̄ ſubditicios ſubmouere familia pmiſerint ſibi. Quin auctores ēt: quos vellēt: aut in ordinē redigerēt: aut oĩno eximerēt nūero. Nec enim aliud grammaticus gręce: q̄ latine literatus. Nos autem nomen hoc ĩ ludum triuialem detruſimus: tanq̄ in piſtrinū: Itaq; iure cōqueri nunc literati poſſēt: & animo angi: quo noĩe Antigenides ille tibicē angebat̄: Ferebat Antigenides parum ęquo animo: ꝙ monumētarij: ceraulę: tibicines dicerent̄: indignari literati poſſunt: ꝙ grāmatici nunc appellentur etiam: qui prima doceant elemēta. Cęterum apud gręcos hoc genus: non grammatici: ſed grammatiſtę: non literati apud latinos: ſed literatores vocabātur. Veruꝫ alias de grammaticis. Nunc ad me redeo: nō ſcilicet philoſophi nomen occupo: vt caducum: non arrogo: vt alienum: propterea ꝙ philoſophos enarro. Rogo vos: adeon eſſe me inſolentem putatis: aut ſtolidum: vt ſiquis iuriſcōſultum me ſalutet: aut medicum: non me ab eo derideri prorſus credam? Commentarios tamē iandiu (q̄d ſine arrogātia dictū videri velim) ſimul in ius ipſum ciuile: ſimul in medicinę auctores parturio: & quidem multis vigilijs: nec aliud inde mihi nomen poſtulo: q̄ grammatici. hanc mihi rogo appellationem nēo inuideat: quā ſemidocti quoq; aſpernantur: ceu vilem nimis: & ſordidam euge inquiunt Lamię: concedimus vt vocere grammaticus: non tamen vt & philoſophus. Quomodo enim tu philoſophus? qui nec magiſtros habueris: nec id genus vnq̄ libros attigeris: niſi ſi fungino eſſe genere philoſophos credis: vt vna eos pluuia ſtatim procreet: aut terrigenis illis ſimiles: quos poetę de glebis protinus & ſulcis cum clypeo producunt & galea. Num forte illud dices? te tibi ipſum fuiſſe magiſtrum: ſicuti de ſe aiebat Epicurus: aut noctu inſpiratam tibi diuinitus philoſophiam: ſicuti ęſopo fertur. Vrgent me nimis eæ lamiæ: itaq; non iam cum illis agam. Sed vobiſcum: quos mihi fore arbitror ęquioris. Nec autem allegabo nunc vobis familiaritates: quę mihi ſemper cum doctiſſimis fuere philoſophis: non etiam extructa mihi ad tectum vſq; loculamenta veterum commentariorum pręſertimq; græcorum: qui omnium mihi doctores pręſtantiſſimi videri ſolent: ſed ita vobiſcum paciſcar: Si nullus in noſtris: aut ſcriptis: aut ſermonibus odor ē philoſophię: nemo audiſſe me philoſophos: aut eoz attigiſſe libros arbitret̄. Sin pluria ſunt ĩ eis: q̄ ſectā redoleant aliquā. Tūc me: ſi nō peperiſſe ip̄m talia: ſaltē didiciſſe credite a doctorib⁹. Qꝫ ſi vitupant̄ ij. q mlta ſpōdeāt añq̄ p̄ſtēt Cur ego viciſſim nō lauder: q pri⁹ hoc p̄ſtiterim: q̄ tulūcūq; ē: q̄ aĩmo vnq̄ ſpopōderī. Oues in

Digitized by Google

quit Stoic⁹ epictet⁹ in paſcua dimiſſę.minie apud paſtorē ſuū gloriant̄ veſpe multo ſe paſtas gramine:ſed lac ei affatim:velluſq; p̄bēt. Ita nec q̄ſq̄ p̄dicare ip̄e debes:q̄tū didicerit:ſed q̄d didicerit afferre in mediū. Q đ ego ꝓculdubio & feciſſe hacten⁹:& factur⁹ deinceps videor approbātib⁹ Muſis:quarū ſacra fero ingenti ꝑcuſſus amore. Quare qm̄ libros ariſtotelis de moribus iāpridē ꝓxime aūt porphyrii q̄nq; voces.& ariſtotelis eiuſdē p̄dicamenta.cū ſex illis Gilberti poretani pricipiis. Libellūq; q̄ dicit̄ pi hermenias. Tū velut extra ordinē ſophiſticos elenchos intactū ab aliis opus:& pene inenodabile:ſū publice interp̄tat⁹. Vocāt ecce me nūc eūdē ad ſe reſolutoria duo volumina:q̄ priora vocant̄. In q̄b⁹ oīs recte ratiocinādi regula cōtinet̄. Qui q̄q̄ libri ſpinoſiores alicubi ſunt:& multis rerū:verborūq; difficultatibus inuoluti:tn̄ ob id eos etiā libētius:alacrius:animo ſius aggredior: ꝙ fere in oīb⁹ gymnaſiis a nr̄ę ętatis philoſophis nō quia parū vtiles:ſed q̄a nimis ſcrupuloſi p̄tereunt̄. Quis mihi igit̄ iure ſuccenſeat: ſi laborē hūc interp̄tandi difficillima q̄q; ſūpſero.nomē vero aliis philoſophi reliquero? Me.n.vel grāmaticū vocatote: vel ſi hoc magis placet philoſophaſtrū:vel ne hoc ipſū quidē. Cęterū volo vt hic iā noſter ſermo ſimplex vt videtis:& humi repens: queādmodū a fabella cœpit:ita deſinat in fabellā. Siquidē:vt Ariſtoteles ait ēt philoſophus natura Philomythos:ideſt fabulę ſtudioſus eſt. Fabula.n.admiratione cōſtat. Admiratio philoſophos peperit. Sed audite iā fabellā. Aues olim ꝓpe vniuerſę noctuā adierūt:rogarūtq; eā:ne poſthac in ędiū cauis nidifaret:ſed in arborū potius ramis:atq; inter frondes:ibi.n.vernari ſuaui⁹. Qui eidē quercū mō enatā:puſillā:tenellāq; adhuc oſtendebāt:in qua ſcilicet molliter (vt aiebāt) & ſidere ipſa aliq̄n noctua:& ſuū ſibi cōſtruere nidū poſſet. At illa facturā ſe negauit. Quin inuicē cōſiliū dedit iis.ne arbuſculæ illi ſe crederēt. Laturā.n.q̄nq; eſſe viſcū:peſtem videlicet auiū. Cōtēpſere illæ (vt ſūt leue genus:& volaticū) ſapiētis vnius noctuę cōſiliū. Iā q̄rcus adoleuerat. Iā patula. Iā frondoſa erat Ecce tibi aues illæ oēs gregati ramis inuolitant:laſciuiūt ſubſultāt:colludūt:cātilāt. Interea q̄rcus ea viſcū ꝓtulerat:atq; id hoīes aīaduerterāt.implicitæ ergo repēte ibi oēs pariter miſellę.ac fruſtra eas ſera pœnitētia ſubiit:q̄d ſalubre illud cōſiliū ſpreuiſſēt. At hoc eē aiūt:cur nūc aues oēs:vbi noctuam viderint:frequentes eā quaſi ſalutāt:deducūt.ſectant̄: circūſidūt: circūuolitāt. Etenī cōſilii illius memores:admirant̄ eā nūc vt ſapiētē. Stipātq; denſa caterua:vt videlicet ab ea ſape aliq̄n diſcāt. Sed opinor fruſtra;immo vero etiam interdum cum magno ipſarū malo. Nā veteres illę noctuæ re vera ſapientes erant:nunc multę noctuę ſunt: quę noctuarum quidē plumas habent:& oculos:& roſtrum:ſapientiam vero nō habent. DIXI.

Angeli Politiani prælectio: cui titulus Panepiſtemon.

QVi libros aliquos enarrare Ariſtotelis ingrediunt̄:cōſueuere a pricipio ſtati philoſophiā ip̄am veluti mēbra ptiri:q̄d & Themiſtiū facere videm⁹: & Simpliciū:& Ammoniū:& alios itē ꝑipateticos veteres. Mihi vero nunc Ariſtotelis eiuſdē libros de morib⁹ interpretanti conſiliū eſt:ita diuiſionē iſtiuſmodi aggredi:vt quoad eius fieri poſſit:nō diſciplinę mō:& artes vel liberales quę dicuntur:vel machinales:ſed etiā ſordidæ illę:ac ſellularię: q̄bus tn̄ vita indiget:intra huius ambitū diſtributionis colligant̄. Imitabor igit̄ ſectiones illas medicorū:quas Anatomas vocāt. Imitabor & tabulariorū calculos. Nā & diuidā ſingula ꝓpe minutatī:& ī ſummā ſummarū redigā.quo poſſit vnū q̄dq;:vel facili⁹ ꝑcipi:vel fideli⁹ retineri. Nec aūt me fallit q̄ ſit operis ardui:q̄ nec ab vllo tētatum hacten⁹:q̄ deniq; obtrectatoribus opportunū q̄d polliceor. Sed ita homo ſum. Sordent vſitata iſta:& exculcata nimis;nec alienis demū veſtigiis inſiſtere didici:qm̄ in magnis etiā volūtas ipſa laude ſua nō caret:& viliſſimos hoīum Plato exiſtimat imitatores:meritoq; ob id a vate Horatio ſeruū pecus appellati ſūt. Obtrectatorū vero nulla ꝓrſus habēda rō:q ſi nūc deſit occaſio:facile tn̄ inuenient alterā. Illud obſecro ne quenq̄ ꝑturbet: ꝙ ipſis artiū vocabulis etiāq; græcis vtar interdū:ſiquidē plęraq; ſic expoſita reperiunt̄:vt latine nōdū loq didicerint ſed & multa diuerſis artibus:diſciplinīſq; cōmunia ſemel explicata: mox quaſi digito notari: nutuq; ſignificari ſat erit. Nūc adeſte aīs queſo:& aurib⁹ oēs:ac fauete dicēti magnā (ni fallor) & ex ꝑſpicua breuiq; rerū tātarū diſtīctiōe vtilitatē:& ex erudita quadā.nouaq; vocū diuerſarū varietate voluptatē ꝑcepturi. Nec pōpā tn̄ hic oratiōis:aut verborū phaleras expectetis: & pictę tectoria ligue. Nā q̄d elegāter Manili⁹ in q̄t Aſtronom⁹. Ornari res ip̄a negat cōtēta doceri.

Tria ſunt igitur inter homines genera doctrinarum. Inſpiratum: Inuentum:Mixtū. In primo genere Theologia noſtra. In ſecundo mater artium philoſophia. In tertio diuinatio ſita ē

Theologia deū ſpeculat̄:vt in eo cūcta ſunt:vt ab eo ꝓficiſcunt̄ vt ad eūdē redeūt: vt in eodē cōquieſcūt. Hui⁹ inſtrumentū duplex eſt:vetus:atq; nouū. Q đ vtrūq; in legales:hiſtoricos morales:propheticoſq; libros diuiditur:quos Canonicos appellamus.

Angeli Politiani

Philoſophia ſpectatiua eſt: actualis: rõnalis. Sed ſpectatiua pars: aut res cõſiderat materię pruſus iplicitas: aut a materia penitꝰ abiunctas: aut medias quaſdã re cõiunctas: ĩtellectione diſtractas: eaſq; vel ſubſtantias: vel accidentia. ruſſꝰ hęc: aut qua multitudo ſunt: aut qua magnitudo. Multitudo: vt abſoluta: vt relata. Magnitudo: vt manens: vt mobilis. Ex hoc igit̃ ſpectatiui gñis quaſi ſtẽmate naturalis: & prima philoſophia tũ q̃ de aĩa ptractat: & mathematicę quatuor ſeu doctrinales. Arithmetica: Muſica: Geometria: & Sphærica cum ſuis illis quaſi pediſſequis: calculatoria: geodeſia: canonice: aſtrologia: optica: & mechanica naſcuntur:

Actualis pars mores expẽdit: ſed aut ſingulorũ: aut familię: aut ciuitatis. Vnde quaſi trigemius partꝰ moralẽ diſpẽſatiuã: ciuilẽq; ꝓtulit. Rõnalis: aut indicat: aut narrat: aut demonſtrat: aut ſuadet: aut oblectat. Vnde grãmatica: hiſtoria: dialectica: rhetorica: & poetica emerſerunt

Naturalis aut circa ea verſat̃: q̃ cõmuniter inſũt rebꝰ: aut circa ea: q̃ vident̃ ineſſe: nec inſunt: Ineſſe vident̃ nec inſunt inane & infinitũ. Inſunt ãt vel principia: vel q̃ principiis adnexa: vel q̃ de principiis exorta Principia ſũt aut cauſę: aut cõcauſę. Cauſę aut efficientes: aut finales. Cõcauſę vel formales: vel materiales. Cauſis tñ exẽplariã Plato: cõcauſis officialẽ adiũxit Principijs adnexa: Motus: locus tẽpus: & cõtinuũ. De principiis orta: ſimplicia & cõpoſita. Simplicia: vel ſempiterna vt cęlũ: vel corruptibilia: vt elemẽta. Cõpoſita: vel ĩpfecta vel pfecta. Impfecta q̃ giguntur in ſublimi. Rurſus pfecta: vel inaĩa vt metalla: vel aĩata: q̃ aut vegetabilia: aut ſenſibilia: aut horũ media. Vegetabilia vt plãtę: q̃ aut herbę: aut frutices: aut arbores: Senſibilia: vt aĩalia: q̃ vel rõnalia: vt hõ: vel rõne carentia vt bruta. Media ſũt q̃ gręci zoophyta vocãt.

Naturalis aũt philoſophię quaſi alumna medicina eſt: quã Theophilꝰ gręcus auctor in theoricen practicẽq; diuidit. theoricẽq; rurſus in naturę cauſarũ: ſignorũq; rationes: hoc eſt phyſiologicon Aetiologicon: Simioticon: Itẽ phyſiologicon in elementa: humores: cõplexus: particulas: poteſtates: officia. Sic ętiologicon ĩ cauſas p̃uertentes: p̃uias: cõtinẽtes: q̃ ꝓcatarctica: ꝓegumena. Synectica vocat. Simioticõ rurſꝰ in p̃ſentiũ diſcerniculũ: futurorũ p̃ſagiũ: p̃teritorũ memoriã. Practicẽ denuo ſalubriũ dicit eẽ & eorũ q̃ curã deſiderẽt: alterũq; hygiinon: alterũ therapeuticon appellat. Q đ qm̃ in victu: medicamentis: manuq; ſit: nũc dieteticon: nũc Pharmaceuticõ: nũc chirurgicon vocat̃. Q đ aũt victu curat: id aut ſenectutẽ gubernat & gerocomicõ: aut detectos reycit: & analepticon: aut noxã p̃cauet & Prophylacticõ appellat̃. Medicos ãt veterinarij ſequunt̃: quos hippaitrꝰ græci vocãt. hiſdẽ q bꝰ medici veſtigiis ingrediẽtes: q̃uis alii q dã morbi ſint ĩ iumẽtis. Etenĩ corriginoſi farciminoſiq; fiũt equi Malleo: pulmũculo: exungulatione: cęteriſq; ſimilibꝰ laborant. qđ genus hominem rarenter attingit.

Prima philoſophia deũ mẽteſq; corpore ſeiunctas: ac multiplicia doctrinarũ cium pricipia quæ vocamꝰ axiomata: ſed naturę veſtigijs indagat

Aĩę vis triplex: q̃ vegetat: q̃ ſentit: q̃ rõne vtit̃. pria in alẽdo: augẽdo. gignẽdo cõtinet̃: altera in ſenſibus quiq; ſenſu cõmuni phãtaſia memoria. tertia in intellectu. qui actu dicit̃ appellat̃q; mẽs & eo qui poteſtate. Cuius ptes opinio & dianœa: q̃ neſcio an recte cogitationis vocabulo exprimat̃. Expetitio vero in ratiõe volũtas: ĩ ſenſibꝰ: aut iracũdia eſt aut libido. Nemeſiꝰ aũt ſic in libro de hoĩe. Vis inquit aĩę triplex eſt. Aĩalis: vitalis: naturalis. Primi generis mens phantaſia: ratiocinatio: memoria. cogitatio. Tũ opinio: ſenſuſq; pticulares: & quicũq; motꝰ ab electione ꝓficiſcunt̃. Secũdũ genꝰ in reſpiratione continet̃ & pulſibus. Tertiũ vero in gignendo: nutriendo: augendo: cõtinẽdo: trãſmutãdo: excercẽdo. Fit & illa diuiſio ptibꝰ corporis: vt ĩ cerebro ratio: Ira in corde. Cupiditas collocet̃ in iecore: qđ virtutibꝰ ẽ: & vitijs cõe ſeminariũ.

Arithmetica numerũ tractat: aut ſeorſum quẽq; ſpectãs: referẽs: qui ſeorſũ ſpectat̃ par eſt & impar. Par aut piter par: aut pariter ĩpar: aut ĩpariter par. Itẽq; aut ſupfluꝰ: aut deminutus: aut pfectus. Impar aut primꝰ & compoſitꝰ: aut ſecũdꝰ & cõpoſitꝰ: aut p ſe ſecũdus & cõpoſitus ad aliũ: primus & incõpoſitꝰ. ad aliũ relatꝰ aut ęqualis ãt ĩęq̃lis. Hic ãt maior: aut minor. Et maior aut ſimplex: ãt cõpoſitꝰ. Simplex aut multiplex ãt ſupparticularis: aut ſuppartiẽs. Cõpoſitꝰ aut m̃tiplex ſupparticularis ãt multiplex ſuperpartiẽs. Minor maiori ſubiugalis ęque diuidit̃: Illiuſq; numeri prologi dicunt̃ huiꝰ hypologi. quaſi duces & comites. De multiplicibꝰ. duplæ: triplæ. De ſupparticularibus Seſquialterę. ſeſquitertiæ De ſuppartiẽtibus ſuperbiptientes: ſuptripartiẽtes & deinceps oriuntur. ac rara eadẽ ratio in cõpoſitis. Rurſum qui p ſe cernit̃ cõtinẽs numerus. linearis planus ſolidꝰ Pyramis etiãq; curta. quadrantalia. aſſeres. laterculi. cunei. parallepipedi. gradati altera parte lõgiores & orbiculares.

Muſica naturalis eſt & artificialis. Naturalis humana & mũdana. Humana tribus aĩ partibꝰ. intellectu: ſenſibus: habitu. tres efficit & rationes diapaſon. diapente. diateſſaron. Prima. n. (vt ptolemęus inquit) ſeptem cõtinet illa. mentẽ: imaginationẽ. memoriã. cogitationẽ. opinionẽ. rõnẽ. ſciẽtiã. quo numero cõſonãtia conſtat. q̃ vocat̃ ex oĩbꝰ. Secũda quatuor. viſum au

Digitized by Google

ditũ:olfactũ.tactũ(nã in eo guſtatꝰ eſt)ęquas numero ptes quinariæ pt ibꝰ. Tertia rurſũ tres:auctũ.faſtigiũ.decrementũ.cui quaternaria reſpõdet. Itẽ ſi ptes aiæ feceris rõnis.irę cupiditatiſq; ſedes.in prima ſeptẽ ſunt.acumẽ.ingeniũ:ſolertia.cõſiliũ.ſapiẽtia.prudẽtia.expiẽtia:in altera quatuor.ęquanimitas.ĩpauiditas.fortitudo.tolerãtia. In tertia tres.tẽperãtia.cõtinẽtia:verecũdia.q bꝰ triplex eadẽ Symphonia cõflat̃: Oium aũt ĩter ſe cõcordia:iuſtitia noiat̃. Itẽ trinis generibus ſpectatiuę partis:& actiuę tria illa congruũt Enharmonium naturali moraliq;: Diatonicum diuino & ciuili:Chromaticum Mathematico:& Oeconomico. ꝓductionum vero mutationes vitæ morumq; conuerſionibus reſpondent.

Mũdana muſica cernit̃ in eo: ꝙ cęleſtiũ motꝰ ſicuti pthõgus Diaſtemate cõſtat:circulareſq; ambitꝰ harmonicorũ ſyſtematũ referũt Apocataſtaſis:quas auctore Materno interp̄tari redintegratiões poſſumꝰ:tũ ſiderũ ipſorũ aſpectꝰ:q Trigono:Tetragono Dodecatemorio Dimẽſione fiũt. Diateſſarũ: Diapẽte: Tonũ Diapaſon faciũt. Motuſq; ad oriẽtẽ:vel occidentẽ grauiſſimis ſonis.in cœli vero Meditullio comparatur acutiſſimis. altitudines Chromaticen gignunt:Enharmonion:Diatonion:Latitudines Tropos. Lunæ facies Tetrachordorũ referũt iugationes. Quæ omnia diligentiſſime proſequitur ptolemęus.

Artificialis.aut Harmonica:aut Rhythmica:aut Metrica eſt. Harmonicæ ptes ſeptẽ: Soni Spatia: Syſtemata: Genera: Toni:Mutationes Modulatio. Sonorũ poteſtates ĩfinitę ſed & q̄ traditę ſunt omittent̃:qm̃ vitamꝰ inſolentiã pegrinarũ vocũ. Sũt aũt ſoni aut Statarij:aut Vagi. Statarij aut grauiter crebri:aut mediocriter:aut acutę:aut nõ crebri. Vagi aut quaſi ſub principales:aut quaſi extẽti. Rurſꝰ aut Symphonij:aut Diaphonij:aut Homophonij: Quorũ differẽtię quĩq;.prima in acumine & grauitate. Secũda in ſpatio. Tertia in Syſtemate. Quarta ĩ vocis regione Quĩta in ĩdole illa,vel ſenſu:qđ gręce vocat̃ ηθοσ Spatiorũ minimũ apotome: deĩn Diaſchiſma:tũ Schiſma:ſupra Dieſis modulãdi pĩcipiũ. Mox Hemithoniũ. Tonꝰ. Ditonũ. Sũt aũt ſpatia maiora:minora: Symphona. Diaphona. Enharmonia:Colorata:Diatonica:effata:ineffabilia.rurſus incõpoſita:vt dieſis:quę diu ex vſu receſſit. Compoſita vt Diateſſaron:& compoſita & incompoſita:vt Hemithonium:Tonus. Itẽ paria:imparia:rara:denſa.

Syſtemata:quæ veteres indolis initia vocitabant:partim differentias habẽt eaſdem:quas & ſpatia:partim diuerſas. Nam ſunt continua:Tranſcendentia:Simplicia non ſimplicia:Cõiuncta:diſiuncta:communia:Tetrachorda:pentachorda:Octachorda.

Genera tria ſunt harmonia Chroma Diatonon.

Toni apđ ariſtoxenũ.xiij. Hypodorꝰ & hypophrygij duo Hypolydij duo.dorius.phrygij duo.Lydij duo.Mixolydij duo.Hypermixolydius vnus:his iuniores duos Hyperæoliũ adijciunt:& Hyperlydiũ. Cõmutationes quatuor fiunt modis: Gñe: Syſtemate:Tono.Modulatione Modulatio triplex:aſſumptio:mixtio:vſꝰ. Cuiꝰ.tres illę partes petia:phoce:agoge Quę & ipſa triplex:recta:reuertens:circullans.

Modulationis Tropi tres genere:dithyrãbicus:Tragicus:Nomicus. Specie plures vt amatorii:quorum proprij ſunt Epithalamii:Comici:Encomiaſtici. Differentiæ modulatiõis genere:Tono:Tropo:indole:quæ triplex:contracta:laxa:Media.

Rhythmus:qui latine dicit̃ numerus Arſin habet:& Theſin:hoc eſt leuationẽ:ac poſitionẽ:q̄ bꝰ videlicet plaudit̃:orit̃q; de numeris cõnumeratis:dinumeratis:cõplicatis:ac ſeſquatis. Diſcernit̃ viſu:vt a ſaltatione:auditu:vt in cantu:tactu:vt in venis. Etẽm medicorũ doctiſſimus Herophilꝰ motꝰ oẽs illos.& pulſus hũani corporis in muſicos digeſſiſſe numeros narrat̃. Sunt vero numeri oẽs:aut iudiciales:aut ꝓgreſſores:aut occurſores:aut recordabiles:aut ſonantes vl'ſi mauis corporales:vt illi ẽt ſignet̃:q ſũt ĩ ſaltatiõe & ĩ certo motu viſibiles.ptes ãt Rhythmicę huiꝰ de qua nũc agit̃ quĩq; ſunt:tpa pria:pedũ gña:agoge:mutationes:Rhythmopœia.

Metrica ab elemẽtis:& ſyllabis ad pedes pergit. Etẽm pedes ſyllabis cõſtãt:hoc eſt articulatis q buſdã ſonorũ motibꝰ. Syllabę tẽporibꝰ tendunt̃: Pedũ vero diſſyllabi quatuor:triſyllabi octo:tetraſyllabi ſedecim:q complicati aduſq; ſenas ſyllabas coniugationes faciunt metricas. Metra primi genia. q̄ minime nunc a verſibus diſtinguimus nouẽ ferunt̃: Dactilicũ. Anapeſticũ. Iambicũ: Trochaicũ. Coriãbicũ. Antipaſticũ. Ionica duo & Pæonicũ. Inq; his acatalecta. Catalectica. Brachycatalecta. Hypercatalecta. Dimetra.trimetra.tetrametra. Pentametra. Hexa metra.paribꝰ alia pedũ tẽporibꝰ. alia ſuperantibus.alia integris.alia deminutis.alia lynecpho netica. Compoſita metra.aut ſimilibꝰ duplatis cõſtãt. aut diſſimilibꝰ.q̄ dicunt̃ Aſynarteta.ſunt & q̄ vocãt Apẽphœnõta.poema.aut verſibus vniꝰ gñis.aut diuerſorũ cõplexu cõſtat duorũ ſcilicet.triũ pluriũ qui liber aut obnoxius. iſq; bifarius aut trifarius. vt ſũt Epodica oia. Sed vt in Rhythmis libera perpetuitate coniunctio porrigit̃:ſic in metris ab aliquo certo fine reuocat̃.at in verſibus in duo membra quadam lege ſibimet congruentia tribuitur.

Digitized by Google

Geometria a puncto:q̄ nota impartilis eſt.lineas p̄uidet rectas circūferentes.flexuoſas.iacentes.perpendiculares.alternas diſterminas anguloſqꝫ iuſtos: anguſtos: latos:ſūmitates:circulos:ſemicirculos:& q lĭmites falſciati vocāt. Trilateras Quadrilateras:Multilateraſqꝫ figuras. Inqꝫ his Aeqlateras: Aeq crurias gradatas:Rectāgulas:acutiāgulas Obtuſiāgulas:& q̄ p te altera lōgiores ſūt:& Rhōbos:& Rhōboidis:& Meſulas. In ſolidis Pyramidas: Priſmata: Conos: Cylindros:Cubos: Sphæras:etiāqꝫ illa q̄ vocant Octaedra.Dodecaedra:Icoſaedra.

Aſtronomia:q̄ dr̄ & ſphęrica:cæli cōuerſionē ſuſpicit:ortꝰ:obitꝰ:motuſqꝫ ſiderū:axes:polos.cardines.hemiſphęria:circulos.ſeptētrionalē.ſolſtitialē.ęquinoctialē.brumalē.auſtralē.ſigniferū.lacteū.meridianū finitorē.coluros.ſignaqꝫ vel duodecim:vel cū ſuis geſtaminibꝰ quīqꝫ & triginta.Quę q bꝰ orientibꝰ:aut occidētibꝰ orianī:occidāt:q̄ trāſuerſa:q̄ recta:q̄ vel auſtrina:vel ſeptētrionalia:q̄ ſtellę matutinę:q̄ veſptinę:q̄ occiduales q̄ abſcōſę:q̄ recurrētes:q̄ ſtationarię:q̄ ſit Epicycliorū:q̄ latitudinū:q̄ ve altitudinū rō:q̄ cui ſyncentra:vel eccentrica:q̄ facies q̄ magnitudines:q Lunę ad ſolē ſchematiſmi:vt intermenſtrua:edita:noua:corniculās:diuidua:p̄tumida:plenaqꝫ ſit totiēs repetita vice:q̄ forma terrę q̄ mūdi īclinatio:q̄ vmbrarū varietas:q̄ tēporū:q̄ dierū rō:quot climata:& zōę q vocenī antoeci:q pioeci:qqꝫ antipodes:vn̄ etiā agricolę gubernatores:medici:phyſici vētos:hymbres:ęſtꝰ:peſtilētiā: terremotuſqꝫ p̄noſcūt.

Calculatoria ſeu logiſtice figuris vtiī numerorū nouē quas Pythagorici excogitarūt:quorū inuētū eſt ēt diagrāma qđ mēſam pythagoreā ēt vocitabāt:vnde abaci origo eſt:in qua digiti & articuli cōpoſiti:atqꝫ incōpoſiti cū ſuis collocanī limitibꝰ. Hęc ſex gn̄ibꝰ cōtinenī:elemētorū expoſitione:cōpoſitione:ablatiōe:multiplicatione:p̄titione:quadrati lateris inuentione. Ordo autem ſic in numeris eſt:vt poſt ſingulares:deceni:centeni:milleni:myriades:decenę myriades:centenæ myriades:millenæ myriades:myriadum myriades veniant. Signantur autem manu ſiniſtra ad centenos vſqꝫ:dextra centeni:milleniqꝫ vſqꝫ ad myriadas:nec vltra.

Geodeſia vero:q̄ ēt a pappo gemoria vocaī:& ipſa in ſenſilibꝰ vertiī. Cōtinetqꝫ gn̄eribꝰ recto:plano:ſolido:pedatura ipſa porrecto:cōſtrato:quadrato pede:Figurę qꝫ oēs āgulares.circulareſqꝫ quātū colligāt in area ſpatij:q̄ circuli circūductio ſit:q̄ ſphęrę dep̄hēdiī:quāta ēt Strabi mōtis ſup̄ficies.Notaī q̄ plana ſummitas:q̄ liquis:q̄ ſit enormis. Climata ēt cernunī:ſcopuli:flexꝰ anguli:rigores:lineęqꝫ oēs:rectę:alternę:baſis:vertices:crura:diagonij:p̄pendiculares. Hypotinuſę.diametri.& p̄imetri. Tū mēſurę illę miliaria:ſtadia:actuſqꝫ vel minimi:vel quadrati:vel duplicati:decēpedæ:ſeu perticæ:radii paſſus:gradus:cubiti pedes:ſemipedes:palmi:vnciæ:digiti:ſemūcię ſeu ſtateres:quadrātes:dracmę:ſcripuli:oboli.ſemioboli:ſiliq̄ ſeu ſeratia pūcta:minuta:Momēta ſuis q̄qꝫ notis gaudētia:vocabula ē. t̄minis varia īponebāī. Vt excultellatis lateribꝰ: Arcifiniū: Spatula curſoria: Gāmatꝰ: Cētuſiatꝰ:& alia. Sic & limites īterciſiui. Decumani: Subruncini: Scutellati: Vſtrinale.. permultiqꝫ ſimiles:& agri ipſi Dextrati: Normales: Feneſtrati: Citrati: Subſiciui. Teſſelati:prætereaqꝫ diuerſi nominantur.

Canonice aūt rōnes harmoniarū cōſiderat apparentes regularū ſegmētis excogitatis:atqꝫ aures (vt ait Plato) p̄ferens intellectui. Rōnes eni Symphoniarū nūc Monochordo canone dep̄hēdit:nunc tetrachordorū generibꝰ diuiſis:q̄ neruorū nominibus vndeuiginti cenſentur: qualia multa Ptolomęus exponit in his libris:quorum titulus eſt. ϖερι τωρεϋ αρμορικη κριτηριωρ. Hæc vero in organis eſt percuſſionalibus:tēſibilibꝰ inflatilibus.

Aſtrologiæ p̄tes Vnomonice:q̄ ſolariorū diſcriminatis vmbris oras veruto denotata Vitruuio diligēter expoſita:tū q̄ vocaī Meteoroſcopice ſublimitarū differētias:& interualla ſyderū dep̄hendēs. Præterea Dioptice:q̄ ſolis:& lunę:& aliorū ſyderū intercapedines colligit:& ordines. Huc aſtrolabij pertinet inuentio:quā Ptolemæo Syneſius tribuit. Cuiꝰ p̄tes vagina ipa tympana continens in quis æquinoctialis: tropiciqꝫ deſcribunī circi:quiqꝫ alternis orizōti ſūt Anapherici:tū ſupra tympana:quę vocaī Aranea deſignatur:in qua zodiacus:& clara quędā ſydera cernuntur.vt per noctem quota ſit hora:quorumqꝫ temporis momentum reperiamꝰ

Plęriqꝫ tn̄ aſtrologiā vocāt ipam.q̄ p̄prie genethliologia vocaī/cuiuſqꝫ p̄feſſores a veteribꝰ Caldęi/Mathematici/Genethliaciqꝫ vocanī/q̄ licet vtroqꝫ iure/ciuili/pontificioqꝫ damnetī/impugnetī ab Auguſtino/rideaī a Baſilio/tn̄ quia multos habet ēt nūc amatores iure in cęterarū conſortiū recipieī. Diuidūt igiī zodaicū circulū in ſigna duodecim:ſingulaqꝫ mox in p̄tes tricenas:quas in minuta rurſus ſexagena. Signorūqꝫ alia maſculina faciūt:alia fœminina.quędā bicorpora:q̄dā tropica:nōnulla itē ſolida. Notāt & quatuor illa centra:q̄ nos cardines: Horoſcopū:Meſuranema:Occaſum:Hypogeū q̄qꝫ ſingulis p̄cedūt:Apoclimata ſuccedūt Epanaphorę. Sic domicilia duodecim faciūt:quorū torpida tria:reliqua nomē habētia boni: maliqꝫ genij:dei:deæqꝫ mortis:& vtriuſqꝫ fortunę:Poſt hęc arietē capiti:Taurū ceruici: Geminos humeris:cordi cancrū.pectori leonē:virginē ventri:librā renibus:& vertebris:Scorpionem ge

Digitized by Google

nitalib⁹: Sagittarium femoribus: Capricornũ geniculis: Aquarium tibijs: Piſces pedib⁹.ſed
& alios alijs regionib⁹: populiſqꝫ ꝓficiũt. Inter errantes aũt ſoli: lunæqꝫ dãt primatũ. Saturnũ
ſoli cõgruere: Iouẽ: Mercuriũqꝫ dicũt: quos & diurnos appellant. Domos aũt ſingulas ſoli: lu
næqꝫ: binas cæteris aſſignant: aliaſqꝫ præterea denotãt: qb⁹ ſinguli triſtent̃: & gaudeãt fines de
canoſqꝫ ꝓuidẽt: rũ q cui ſint vtrinqꝫ ſatellites: Trigonicus ne: an Tetragonic⁹: an hexagonic⁹
an directus: inter quoſqꝫ ſit aſpect⁹: ſtellarũqꝫ cæterarũ diathema genituręqꝫ dñm: ꝓſertim q di
cit̃ Oecodeſpotes. & reliquorũ cõfigurationes: q̃ αστερισμοι vocãt: vnde etiam de vita: & mor
te de morib⁹: fortunaqꝫ nõ ſingulorũ modo: ſed ciuitatum gentiumqꝫ pronunciant: auſi etiam
Chronocratora: quem dicunt: auſi mundi genituram prodere Apoteleſmatum veſtigijs

Optice gñis eſt nomẽ & ꝑtis. Pars ip̃a cauſã viſibiliũ dep̃hẽdit: q̃ ꝑ interuallũ falſa credũt̃:
vt cũ lineæ alternę cõcurrere inter ſe videnť & intercipi quadratorũ ãguli: Pars altera Catoptri
ce: q̃ circa oĩfarias ανακλασεισ: hoc eſt reflexiones verſat̃. tertia Scenopraphice indicãs: quo
pacto nec abnumera: nec deformia fingamus in imaginib⁹: q̃ cernunt̃. interuallorũ. ſ. & altitudi
nũ cauſa. Sed q̃ gñis locũ tenet: ea lineis vtit̃ viſus & angulis. Ita radiorũ ꝓiectiones inquirit ꝑ
vnũ: pluraqꝫ ꝑſpicua ſuꝑ figuras corporũ diuerſas: itẽ vmbras: & lucis figurationes: & q̃ dire-
ctę viſioni: q̃ reflexę faciãt ĩ poſturã ſpeculis adhibitis. ſpeculorũqꝫ oĩum affectiones Planorũ.
Globoſorũ. Colũnariũ. Turbinaliũ. Cauorũ: Connexorũ. q̃ viſib⁹. q̃ reb⁹ accidant: ẽt cũ ꝑme
diũ ꝑſpicui alteri⁹ cernim⁹: vt ſub aqua: poſt vitrũ. Poſtremo quõvis ip̃a oculis inſita medii cu
iuſdã diuerſitatib⁹ adficiat̃: vt ĩ Iride cõtingit: & oĩno triplicẽ videndi rationẽ ꝑtractat: directã
reflexã: refractã. Mechanica ſequit̃: cui⁹ (vt Heron Pappuſqꝫ declarant) altera ꝑs rõnalis ẽ:
q̃ numerorũ: mẽſurarũ: ſyderũ. naturęqꝫ rõnibus ꝑficit̃. altera chirurgice: cui vel maxime artes
illę ęraria: ędificatoria: materiaria. picturaqꝫ adminiculant̃. Hui⁹ aũt ꝑtes maganaria. ꝑ quã pon
dera ĩmania minima vi tollunt̃ in altũ. mechanopœtice: q̃ facile aquas antlijs extrahit. orga-
nopœtice: q̃ bellis accõmoda inſtrumẽta fabricat̃. arietes. teſtudines. turres. ãbulatorias. hele
polis. ſambucas. exoſtras. tollenões: & q̃cũqꝫ gręco vocabulo poliorcetica vocant̃ tormẽtorꝫ
qꝫ varia gñ a. q̃ libris athenęi. bitonis. heronis pappi. philonis. apollodoriqꝫ cõtinet̃ vt latinos
omiſeri. Mox & q̃ thaumaturgice. Cuius exẽpla ſũt hydraulica organa: q̃qꝫ ꝑ ſe vẽtorũ flatu re
ſonãt: & qđ vas dicæometron vocabãt: & qđ voces auiũ variarũ exprimit. Et qđ indidẽ merꝫ
mox dilutũ vinũ: mox aquã calidã: mox frigidã copioſã tenuẽqꝫ viciſſim fundit. Et Sipho
nes extinguendis incendiis: & medicinales cucurbitulę ſine ignis miniſterio cutẽ ꝓhendentes
& pilæ ſpõte ſaltãtes. & lucerna ſuas ipſa ꝓducẽs ſtuppas. et aĩal qđ a ſtructore dũ ſecat̃ in men
ſa bibit interĩ crepituqꝫ ſuo quodã & voce ſitientis reꝑſentat imaginẽ. Milleqꝫ alia id gen⁹. quæ
breuitatis ſtudio ꝓterim⁹. Hæc igit̃ vt ĩ capita q̃dã cõferat̃: aut põderibus vtit̃ & ſpũ quorũ ꝑpõ
deratio mouet: ęquilibriũ ſiſtit ſicuti ẽt Timę⁹ definit: aut neruis & funiculis aĩatos quaſi tract⁹
ac mot⁹ imitat̃. aut circa illa q̃ ſubnatẽt aq̃s aut itẽ circa aq̃rũ vertit̃ horologia. quorũ q̃dẽ gene
rũ primũ docet ĩ pneumaticis heron. alterũ idẽ ĩ automaticis & zigijs. quartũ rurſus in hydrijs.
Tertium vero in Ochumenis archimedes. Eſt in eadẽ mechanicę ſerie: quæ centrobarica pars
dicitur. ex qua reliquæ pẽdere dicuntur: & ſceropœia qualis illa archimedea Claudiani lauda
ta verſibus. Suppeditat eadem architecturę quoqꝫ ſcanſorias. tractiles. & ſpiritales machinas.

Moralis pars ciuilitatis ẽ: in qua de bonis agit̃ diuerſis. Quorũ numero ẽt virtus eſt ſeu rati
onalis aĩę ſit: ſeu rationi obtẽperantis. tractant̃ igit̃ affectus. & poteſtates. & habitus aĩ. & ĩ his
exceſſus. defect⁹. mediocritates. arbitriũ. electio. appetitus. eiuſqꝫ ꝑtes. cupiditas. furor. volun
tas. Hinc & virtutes fortitudo. æquanimitas. cõtinẽtia. tempantia. liberalitas. magnitudo aĩ.
magnificẽtia. honeſtas. grauitas. vrbanitas. veritas. iuſtitia. ſciẽtia ẽt. prudẽtia. intelligentia
æſtimatio. ſolertia. ſagacitas. comitas. heroica virtus. voluptas ꝓſperitas. amicitia. beneuolẽ
tia cõcordia. amorqꝫ ſui. Parſqꝫ illa tractat̃: ꝑ quã q̃ſqꝫ ſibi ſatis ẽ: aliaqꝫ deinceps ad fœlicitatem
ꝑtinẽtia. Diſpẽſatiua triplex. dñi. mariti pr̃is ea q̃rit. ſeruat. adornat vtit̃. Regiaqꝫ ẽ ſatrapi-
ca: ciuilis. idiotica. Ciuilis triplex. regnũ. optĩates. reſpublica. Cuius exceſſus totidẽ. tyran
nis oligarchia. democratia. diuidit̃ a Platone trifarã: queadmodũ & aĩa: Nã rõni cõgruere phi
loſophos: irę milites: cupiditati voluit artifices: E philoſophis: ꝑncipes: magr̃at⁹: ſacerdotes
ſenatores: iudices legunt̃: q leges: vel ferãt: vel exerceant. Itaqꝫ locus hic eſt: in quo ius ciuile
nõ q̃dẽ in titulos quod longum foret nimis ſed in ſumma genera partiamur. Ius igitur ciuile
Rõanorũ tametſi voluminib⁹ quoqꝫ aliis cõtinet̃: tũ pãdectis ip̃is ĩ ſuas ꝑtes diſtributis: vt ꝑo
te oĩa gñ a cõplectẽtib⁹ plena digeſtio reſultabit. Septẽ igit̃ in his articuli ſũt: quorũ prim⁹ ea
cõtinet: q̃ gręce τα πρωτα vocant̃: ſecũdus iudicia. tertius res. quartus hypothecas. quĩt⁹ teſta
mẽta: q̃qꝫ teſtamẽtis accedunt. In ſexto tituli cõtinent̃ bonorũ poſſeſſionis varii: neqꝫ nõ ope
ris noui nunciationes: dãniqꝫ infecti: & ꝓ ędificiis dirutis: & eorũ inſidiis: & de aqua pluuia arcẽ
da. de publicanis. donationibus: manumiſſionibus: liberaliqꝫ cauſa. Tum de dominij: & poſ

ſeſſionis varij: neqꝫ non opis noui nũciationes: d ãniqꝫ infecti: & ꝑ ædificijs dirutis: & eorũ inſidiis: & de aqua pluuia arcẽda. de publicanis. donationibꝰ: manumiſſionibꝰ: liberaliqꝫ cã. Tũ de dominii: et poſſeſſionis ad qſitione: deqꝫ iis: q iudicati: vel in iure cõfeſſi ſũt. De bonorũ detentionibꝰ: & ne qd in fraudẽ creditoris fiat. Interdicta: exceptiones: tẽporũ ꝓlixitates: & actiones. Vltimꝰ ſtipulationes: fideiuſſiones: acceptilationes: & titulos illos ad municipales: de decurionibꝰ: & muneribꝰ: de publicis opibus: nũdinis: pollicitationibꝰ cognitionibus: cenſibꝰ: verborum ſignificatione: iuriſqꝫ regulis.

Pontificiũ ius quaſi ſuccẽtiuũ ciuilis eſt: & ad eius exẽplũ: quatenꝰ rõ patitur diuidendum.

Res militaris: viris: et armis cõſtat. Viri: dux: & milites: et q militũ cauſa. In duce ſcientia: pitia: auctoritas: fortuna reqrit. In milite robur: et diſciplina. Hi vel eqtes: vel pedites diuerſis in acie noibꝰ diſtincti: militũ cauſa fabri: tubicines: liticines: lixę: calones. Arma qbꝰ oppugnamur: aut defendimur: eaqꝫ de qbꝰ in mœchanica diximꝰ: inter q̃ ẽt naualia cõtinent: ĩ quo gñe Liburnæ claſſes: et luſorię ſũt. Huc aũt Tironũ delectꝰ: et exercitatio: poſitio caſtrorũ: & munitio: inſtructio aciei: q̃ Tactica gręci vocãt: qualis eſt Orthia: Epagoge: & Coelembos: et phalãges variæ: ac Diphalangię: Amphiſtomi: Antiſtomi: Periſtomi: Omoeoſtomi: Eteroſtomi: ĩflexę: incuruę: ouatę: lunatę: laterculi: roſtra: & alia id genus Oppugnatio: propugnatio. Poſtremo Strategemata ipſa: qualia Frontinus exequitur.

Reſtãt artifices varij q ſic ĩter ſe ꝑmixti ſũt: vt ſinguli ſingulis gñibꝰ ſubiici neqãt Itaqꝫ priꝰ de his artibus breuiter dicemꝰ: q̃ ſũt a ſcriptoribꝰ celebratę: quales agricultura: paſtio: venatio: Architectura: graphice: coqnaria: teatricæ nõnullę: cęteras velut aceruatĩ poſtea numeraturi.

Agriculturę prĩcipia: aqua. terra. aĩa. ſol. Finis. vtilitas & voluptas. Partes. fundi cognitio: q̃ in eo ſũt opus: q̃ faciẽda. quo tpe: In primo: forma: genꝰ: quãtitas. tutela. forma naturalis aut artificioſa: naturalis cãpeſtris: collina: mõtana. artificioſa ad ſpẽm fructũqꝫ Genꝰ terrę macrũ: pĩgue: mediocre. Quãtitas a iugo ad cẽturiã: et ſaltũ. Tutela: natalis agreſtis. Militaris: fabrilis. Secũda pars hoĩes et inſtrumenta reliqua hẽt. Hoĩes ſerui: aut liberi. reliquũ inſtrumentum ſemiuocale. & mutum. Tertia pars quæ præparanda: & vbi quæqꝫ facienda. Quarta circuitus ſolis annuos: et curſus lunę menſtruos habet.

Paſtio: aut ruralis: aut villatica. prior in mĩore: & maiore pecore vertit: & q đ ꝓpterea pat. Minora pecora: ouis: capra: ſus. Maiora: boues aſini: equi. Tertiũ genus. muli: canes: paſtores. poſterior: auiaria: leporaria: et piſcinas hẽt. In auiarijs: aut q̃ terra ſũt cõtẽtę: vt pauones: turdi: colũbę. turtures: gallinę. Aut q̃ vocant ãphibia: vt anſeres: anates. In leporariis duplex genus. In alto: apri: capreę lepores. In alto. apes. cochleę glires. piſcina dulcis aq piſces hẽt ãt marinę

Venationis laudes: et p̃cepta Xenophõ gręce ſcribit: et Oppianus. Apđ hos qualis eſſe venator: qbꝰ vti retibꝰ laqis: telis: armis: ĩſtrumẽtis: canibꝰ: quoqꝫ pacto. quo tempore. contraqꝫ quas feras debeat: oſtenditur.

Architectura rõnẽ cõtinet et fabricã. Cõſtat aut ordinatione: et diſpoſitiõe. Cuiꝰ ptes: chorographia. orthographia: ſcenographia. eurythmia. ſymmetria. decor. diſtributio. Hęc publicorũ: aut priuatorũ ædificiorũ. defẽſionis. religionis. opportunitatis cauſa. In quis omnibus habenda ratio firmitatis. vtilitatis. venuſtatis.

Graphice pictoribꝰ: ſtatuarijs. cęlatoribꝰ. ſcalptoribꝰ. fictoribus. encauſtiſqꝫ cõis eſt: ſic artibꝰ cõferẽs auctore Nicomacho: quẽadmodũ philoſophię cõferũt mathematicę. Hæc ſymmetriã dimẽſiõe colligit et finitiõe: Dimẽſio ꝑficit hexẽpeda et normis. hexẽpeda pedibꝰ. pedes vnciolis. vnciolę minutis. Norma. ãt ſtãs. aut vaſis. Finitio colligit organo: cuiꝰ ptes orizõ. radius. ꝑpẽdiculũ ſũt. Ex his aũt ſingulorũ mẽbrorũ relatiões ad totã corporis ꝓceritatẽ: atqꝫ alteriꝰ ad alterũ inter ſe proportiones cernunt quales ſint: quo conueniant: quo differant. His adiicit pictura colores et vmbras quibus oculos. capillum. vultus. lumina. tractuſqꝫ regionum reprę́ſentet: in affectibus exprimendis animiqꝫ ſenſibus laudatior.

Coquinarię capita gręca referã: qualia ponit Apitius. Ea ſũt: epimeles: artoptꝰ. cepurica. pãdecte. oſpriõ. trophete s. polyteles. tetrapꝰ. thalaſſa: halieꝰ: hãc Plato adultricẽ medicinę appellat.

Theatrica: ſcęnicos. gladiatores. gymnicos: agitatores habet.

Scęnici vt hypocritę: comœdi. mimi. tragœdi. thymelici. ſaltatores chironomi: Speciesqꝫ ſaltationis primæ. cordax. ſicinnis. Emmelia. In quo gñe ẽt pyrrhicarij. In thymelicis aut citharœdi. citharistę. tibicines. Adiice ſi placet & choragos: Et ſiqui ſũt p̃terea theatrici operarij.

Gladiatores: vt retiarij ſecutoreſqꝫ: q mirmillones. thraces. ſamnites. hoplomachi. numerarij aridarij. ꝓbactones. dimacheri: orbelę. Tũ equeſtres eſſedarij: & vt qdã adiciunt: velites: laquearij. His ẽt adiũge laniſtas ipſos: a qbꝰ erudirent. Et itẽ ludiarios: venatores: et beſtiarios.

Gymnici ſtradiodromi. dolichodromi. diaulodromi. pugiles. paleſtitę. acrochiriſtæ. ſciamachi. xuſticipancratiaſtę q ſaltu. q diſco. q pẽtathlo. qqꝫ iaculo nobiles trãſſinẽ ſcãmatis expe

dito. Agitatores.vt ruſſiati.albati.praſi ni.veneti:qb⁹aurati purpurei.luteiq; adiecti. Tumde
ſultores:& q troiã luderent. Et inter aurigas bigarij.trigarij quadrigarij.ſeiugarij: Reſtãt aliẹ ar
tes cõferti dicendẹ:ſolaq; cõtẽtẹ nomẽ culatura:q̃rũ ꝑs victui ſeruiũt. In his aucupes ſũt.hamio
tẹ.piſcatoreſq; alij vrinatores aq̃rii:cetarij.macellarij.cuppediarii:ſalſamẽtarij:lanij fartores:cõ
dimẽtarij.obſonatores.vinarij.piſt ores.piſtrinarij.ſiliginarij. ſitonæ.dardanarij .lupinarij: cau=
pones tabernarij.hoſpites ſtabularij.popinarij.popinarũq; inſtitores.bibetarij.botularij.cruſtu
larij. Sed & ſtructores:& lactarij:& pomarij:hẹrbarij:& ſeplaſiarij.& medicamẽtarij:oẽs:oĩſq; de=
niq; forẽſis turba. Q đ gen⁹& nolitores ficitoreſq; ſũt. Poſt hos & ipſi corporis agẽtes curã:tõ
ſores:balneatores.pilecrepi alipili.mediaſtini.mangones aliptæ:ſeu pedotribæ cinifl ones.arcu
larij ꝓpolẹ pigmẽtarij.coronarij:coſmetæ.funerarij.libitinarij. deſignatores.p̃ficæ:

In tertio quaſi gñe numerent̃ αποχαρσβιοτοι illi quales fabri ſũt oẽs.tignarii.cementarii.ma
teriarii.ærarii.ferrarij. Tũ plauſtrarii.carpẽtariiq;& vehicularij.ſed & pegmarij.et automatarij.tũ
aurifices.inauratores.brattearij.monetales.argẽtarij.vaſcularij.muſiuarij.gẽmarij.dolearij.figu
li.tectores.imbricarij.carbonarij.calcarij.laterarij. Fornacarijq; cæteri:lapidarij.lapicidẹ.ferrarij
tornatores.loricarij. Telorũq; artifices & clauſtrorũ. Poſtremo etiã fribolarij oẽs .vitrearij.ſulfu=
ratarij. His adiice lanarios:ſericarios.linteones.bracarios.fullones.textores:infectores.lani=
pẽdias.carminatores.pãnicularios.ſagarios.palliões.ĩterpolatores.ſarcinatores patagiarios fla
mearios.violarios.manulearios:molochinarios ſemiſonarios.limbularios. polymitarios .phry
giões:& q netũ aurũ ĩtexũt:& netrices:& itẽ fũicularios.reticularios.caligarios.cerdões.ſutoreſq;
oẽs calceolarios. crepidarios:ſolearios.veteramẽtarios.& item zonarios. Deniq; his notarios.
pragmaticos.ſcrinearios.exceptores. Ab actis:a memoria:a libellis ſubadiuuãs.calculatores cõ
mẽtarienſes: Ab epiſtolis ſcribas.librarios.bibliopolas.cartelarios.capſarios.nomenclatores.

Præterea nautas.gubernatores.remiges.epibatas.pauſarios ꝓretas .neulcos.helciarios:ve=
ctores.nauicularios.retiarios. Ad hẹc ſtratores:tabellarios.curſores.ciſiarios:muliones aga=
ſones:ꝓxenetas:victimarios:manſuefactorios:ĩſtitores oẽs. Itẽ p̃cones:coactores: venaliciari
os:foricarios. Nã q d ego nũmularios cõmemorẽ:arcarios:mercatores:negociatoreſq; alios.

Quid & illos nugatorios artifices:petauriſtas:circulatores:funiambulos:neurobatas.tichob a
tas:ſaccularios:pilarios.

Sed iã video de fẹce haurimus. Itaq; mox paulo meliora.

Sequit̃ grãmatice:q̃ vel methodice:vel hiſtorice:vel mixta ẽ. Methodice ĩ loquẽdo & ſcriben
do ẽ. Hiſtorice ĩ legẽdo & enarrãdo.cõis ĩ iudicio.grãmatices ĩfantia:grãmatiſtice a grẹcis:a var
rone literatio vocat̃. Hic literæ:ſyllabæq; cũ ſuis:vel faſtigijs:vel lõgitudinib⁹. Hic o͞ronis ptes
& ꝓportio:& inẹqualitas. Et vitia duo ruſticitas:et ſtribiligo:et orthographia:& itẽ pedes meta=
plaſmi:tropi:ſchemata:gloſſemata:nota:ſuſpẽſio:diſtictio/clauſula:vocis elatio depſſio/flexus
cõcitatio:mora. Poſitureq; tranctãt/et q legẽdi:q reiiciẽdi:quid in quoq; ꝓbãdũ/q cuiq; p̃ponẽ=
di:q̃ ſit in his œconomia:q đ ve decorũ. Præterea rhetorũ ꝓgymnaſmata quidã grãmaticis at=
tribuerũt. Hiſtoria:vel fabularis:vel ad fidẽ. Fabularis:aut voluptatis:vt in agrumẽtis comi
corũ:aut adhortationis gratia:hẹc aut argumẽtũ hẽt ex ficto vt ĩ ẹſopeis fabulis:aut ex veri ſoli
ditate:q̃ aut p turpia cõtexit̃:vt in qbuſdã poeticis figmẽtis:aut pio tegit̃ velamine:q đ ſolũ ge
n⁹ philoſophi veteres admiſerũt. Ad fidẽ hiſtoria de locis ẽ:vt geographia:vel de tpib⁹ vt chro
nice:vel de natura vt aĩaliũ:plãtarũ:vel de geſtis reb⁹ vt annales:hiſtoriæq; cetere. Quarũ elemẽ
ta ſũt pſonẹ.cauſẹ.locus tp̃s:modus:inſtrumẽtũ:materia:res. Stilus in hiſtoria fuſus & cõtinuus
nõ pihodic⁹:niſi cũ ꝓſopopœias aſciſciti cõtionib⁹. Dialecticã primus latinitate donauit. M.
Varro:q̃ ſex normis vtit̃. Et.n.de loquẽdo:de eloquẽdo:de ꝓloquẽdo:de ꝓloquiorũ ſumma de
iudicãdo:de his q̃ dicẽdo ſũt q̃rit. In loq̃ndo ſũt illa:gen⁹ ſpẽs differẽtia:ꝓpriũ:accidẽs:definitio
totũ:ps diuiſio illa:ptitio:tũ noĩa:q̃ ſũt ẹquoca:vniuoca:pluriuoca :verba q̃ ſua:q̃ ve aliẽa reb⁹.
Ad hẹc ſubſtãtia:q̃litas q̃titas:ad aliq d:facere:pati:ſit⁹ qñ:vbi hẽre. Tũ oppoſita q̊ties dicũt̃:q̃
ties illa ſimul:pri⁹:mot⁹. In eloquẽdo aũt illa:q d nomẽ:q d verbũ:q d ex his ĩ́ctũ. Quẹ ſubiecti
ua ſniẹ ps:q̃ declaratiua:q mod⁹ vtriuſq;:quaten⁹ nomẽ accipiat̃:aut verbũ:quaten⁹ pfecta ſentẽ
tia ꝓloquiũ ſit. In ꝓloquẽdo aũt:q̃ differẽtiẹ ꝓloquiorũ:quãtitate.qualitate.q d vniuerſale.q d p
ticulare:q d indefinitũ:q̃ ſint aiẽtia:q̃ negãtia.q̃ vi hẽant ſingula/queãdmodũ inter ſe affectẹ ſint
vniuerſales:pticulares:dedicatiuẹ:deq; iis cõgruẹ:icõgruẹ:ſuppares:altutrẹ.ĩ ſũma ꝓloq orũ q d
ſũptũ:q d illatio:q d rõcinatio:quid cõcluſio:q̃ p̃dicatiua rõcinatio:q̃ cõditionalis:& q d interſit.
quot & q̃ formule p̃dicatiui cõditionaliſq; gñis.quot in quaq; formula mõi ſint:Vtrũ idẽ ordo ſit
& eiuſdẽ ordinis q̃ rõ. Poſt in cõditionalib⁹:quot primi neceſſarijq; ſint modi:q s ordoq̊ differãt.
In iudicãdo refellẽdi regulæ ſunt.quibus cauilla & captẽtulẹ diſcernunt̃. Reliqua ps in locis eſt:
qua vel maxĩe oratores vtuntur. Et in diuiſionibus item:& in finitionibus ars ingens:

Rhetoricæ materia duplex. Vbi & vnde fiat o͞ro. Prior in q̃ſtionẽ diuidit̃:& cãm. In ea ptes of
ficij cõſiderant̃ & o͞ronis. Officij ſũt illæ inuẽtio:diſpoſitio:elocutio:mẽoria:& ꝓnũciatio. Inue

Digitized by Google

niunẗ q̃ſtiones genera. Naturę cārũ:& ductus:tũ illa qbꝰ ſiat fides. Queſtiones:q̃ pricipales: q̃ veniūt incidẽtes. In principalibꝰ an ſit:qd ſit:quale ſit:vnde ſtatꝰ ſiũt illi rõnales: cõiectura:finis: qualitas. Mox & legales. E quibꝰ alijꝗ ꝓpaganẗ:& iudicatio emergit. Cauſarũ gña demõſtratiuũ:deliberatiuũ:iudiciale. Rurſus honeſtũ:admirabile:humile:anceps:obſcurũ:natura:ſimplex :multiplex:ductꝰ ex cõſilio naſcẽs:ſimplex ſubtilis:figuratꝰ:obliquꝰ.mixtꝰ. Fides cõciliando fit:docẽdo:ꝑmouẽdo. Cõciliamꝰ in pricipijs.docemꝰ in narratione. Permouemꝰ in epilogis. Cõciliamus ex pſona:& re.pſona:vel auditoris:vel rei:vel oratoris:vel aduerſarij.re vero honeſta & vtili Docemꝰ argumẽtis artificialibus:aut inartificialibꝰ: Priora vel inſũt negocio:vel negociũ attingũt inſunt a toto:ꝑte:nota. Attingũt a cõiugatis gñe:forma: ſimili:differenti cõtrario :cõiũctis:antecedẽtibus:cõſequẽtibꝰ:repugnantibus:cauſis:effectis:cõparatione maiorũ:minorũ:pariũ. In artificialibꝰ vero ſcriptura:auctoritate:neceſſitate. Cõmouemus miſeratione:odio.inuidia metu:ſpe ira:et ſimilibꝰ. Diſpoſitio naturalis eſt ordinẽ tenẽs:& artificialis ꝓ rõne cauſę ꝑmutãs. Elocutio fundamẽtũ hẽt:& faſtigiũ. Fundamẽtũ latine:& plane dicere. Faſtigium copioſe:& ornate. cuius ratio duplex in ſingulis:& copulatis verbis: Singula propria:& tralata. Propria antiqua:et noua. Tralata inopiæ:decoriſꝗ gratia. Copulata:conſtructione:cõcluſione:figuris ita coagmẽtata:ꝑfecta:venuſta:q̃ rurſus vel continuata:& fuſa:qualis in hiſtoria: vel perihodica:q̃ rurſus vel membris:ceſiſꝗ conſtat:& ãbitu:vel monocolos ẽ. Memoria vero naturalis:& artificialis eſt. Hæc ptitiõe cõſtat:& locis:& imaginibꝰ. Pronũciatio aũt voce:vultu:geſtu :cultu:& habituoris continẽt.

Orationis partes:exordiũ:narratio :propoſitio:argumẽtatio:peroratio. Exordiũ attentũ:docilem beniuolum p̄ſtat auditorem. Narratio aut hiſtoria.aut fabula:aut argumentum. aut iudicialis aſſertio. cuius elementa perſonæ.cauſa.locus.tempus.materia.res. Eſſe aũt dilucida:veriſimilis.breuiſꝗ debet. Et eſt aut ipſiꝰ cauſę.aut incidens .aut cõtinua:aut partilis:& narramus augentes.attenuantes.p̄tereuntes.docentes.monentes:gratiam. vel inuidiã comparantes.& itẽ digredientes. Propoſitio:aut noſtra eſt.aut aduerſarij.aut cõmunis:aut principaliũ aut incidentiũ aut ſimplex aut cõiũcta. Rurſus:aut ſimplex aut per inductionẽ. Poſtremo vel nuda: vel rationi ſubiecta:vel ſummatim:vel partibus: Argumentatio:aut confirmat:aut reprẹhendit. Peroratio enumeratione conſtat:indignatione:miſeratione.

De poetica breuiꝰ dicendũ: ꝙ et ſępius hoc ipſo loco de ea perorauimus:& in nutriciis eidẽ ſatiſfecimus. & multa cũ ſuperioribꝰ diſciplinis habet cõmunia. Prima ſpẽs illius eſt:q̃ metro heroico:fabula allegorica:hiſtoria vetuſta:et ſuo quodã dicẽdi gñe vtiẗ. Altera eorũ:q verſificatores appellãtur. tum lyrici. tragici. cõici. ſatyrici:ſuis et ipſi ptibꝰ diſtincti:mox elegiaci: & vtriuſꝗ ſatyræ ſcriptores:et Iambici:bucolici:aſmatographi:epithalamiographi::monodi:epigrãmatumꝗ auctores: tum illa obſcuriora poematum gña ithyphallicũ:manerus:borimus:lytierſes. Et itẽ qualis centaurus ille:chæromonis:q̃ communi vocabulo poemata dicuntur. Triplex autẽ genꝰ: dramaticon:exegeticon:mixtum. Caracteribus autem conſtant longo:breui:medio:florido. Quippe finitimus oratori poeta ẽ(vt Cicero inquit). Sicut numeris aſtrictior. ita verbis licẽtior.

Reliqua diuinatio ẽ:q̃ ꝓphetia quoꝗ diciẗ a noſtris. Hęc(vt ait ſacer chryſoſtomꝰ)aut ſpiritalis aut naturalis:aut artificioſa/aut popularis:aut dãnata ẽ:& ꝓfana. Spiritalis: Ecſtaſi voce:parabola:afflatu viſiõe. Viſioꝗ ip̄a triplex:oculis imaginatiõe:mẽte. Naturalis brutorũ. furẽtiũ. dormiẽtiũ. Bruta.n. ſicut hirũdines. formicæ. grues. alcedones. erinacij/aduẽtantẽ p̄ſentiũt hyemẽ Furor eſt aũt(ſicuti Plato ait)quadruplex. vatũ. poetarũ. bacchorũ. amãtiũ. Viſa dormiẽtiũ:aut inſomniũ ſũt. aut ſomniũ. In ſõnio phantaſma occurrit:qđ viſũ Cicero appellat :& Epialtes qui latine incubꝰ dr̃:ſomnio:viſio:et oraculũ:q̃ græce ὁραμα & Χρηματισμος dicunẗ. Inſomniũ diuinatione caret. Ex cura aĩ corporis:& fortunę. Sõnia/vel theorematica:vel allegorica ſũt. hęc aut vel ꝓpria/vel aliena:vel cõia:vel publica:vel mũdana:quorũ cõiectura fit. natura:lege cõſuetudine:arte:noĩbꝰ:definitione. Qui vero ſõnia interp̄tanẗ cõiectores dicunẗ a nr̃is. Extant libri adhuc daldiani artemidori. Onirocriticon. artificioſa eſt qua medici:qua cõſiliarij:qua gubernatores vtunẗ. Nã & medici morborũ principia:momẽta: fineſꝗ p̄ſciſcũt:& cõſiliarij:qd expediat in poſterũ cõiectãt:& gubernatores ventorũ tẽpeſtatũꝗ p̄uident varietates. Popularis diciẗ quę vulgo nota:ſicut hyemẽ dein ver:cæteraſꝗ deinceps tẽporũ penhodos futuras. Extrema illa ẽ: q̃ malo adſcribiẗ dæmoni:quo gñe pythię dodonideſꝗ ſũt:& itẽ diuinaculi cæteri:vt omoplatoſcopi:vt etiãq extapecudũ:q volatꝰ. q cantꝰ auiũ q mõſtra:q tonitrꝰ:q fulgura:q ſydera q ſortes. q ſymbola. cõia:auſpicia. q ſternumẽta. q. q muſtellarũ:q muriũ. vel ſtridores. vel occurſꝰ. qꝗ aures tĩtinãtes. oculos ſaliẽtes. Foliorũ crepitacula. pomorũ ſemĩa in ſublime iactata. bacilla. cortices. nõia. imagĩes. phialas ſpecula:et mille id genꝰ alia abſeruabant. Tũ illa quoꝗ ꝑs dãnata in primis. q̃ vel malos genios conſulit:vel deos euocat manis:cuiꝗ magicę nomen fecimus. vt quã pythonas. vt quã ꝓfitebanẗ engaſtrimythoe. vt itẽ necyomãtia ſternomãtia. alectromãtia pyromantia. alphitomantia. aleuromantia. crithomãtia. ęromãtia. Hydromãtia:geomãtia. aſtragalomantia. tyromantia. gyromantia. Sed & chiromantia & item coſcinomantia:multaꝗ id genus alia vana prorſus:& de ridicula quęꝗ iam merito ſilentij nos admonent. DIXI

M. Antonius Sabellicus Dominico Grimano philoſopho & eqti clariſſimo S.

FAcis qđ & noſtrorũ hoĩum pauci ac neſcio an verius nẽo dixeri Dñice eqs
ſplẽdidiſſime: q philoſophię ſtudia cõplexus: noſtratia hęc oratoria q̃ vñs
illis tũ natura: tũ cõſuetudine olim arctiſſime cohæſere: nõ vt leuia & parũ
ſapiẽti viro neceſſaria: qđ plærisq; faciũt: aſpernaris: lõgaq; p ĩterualla reſpi
cis: ſed vtriuſq; rei curas tecũ ex ęquo partit⁹ ſedulo das operã: vt tã tibi ĩ
hac pte q̃ in illa ſuccedat ſtudiorũ ꝓfectus. Siſq; p hęc iãpridẽ facile cõſe=
cut⁹ vt iã orator nõ minus eminẽs q̃ philoſophus habearis. Rara meher=
cule laus: ac quo rarior eo certe pulchrior: Sed in tuo iſto ꝑclaro inſtituto
nihil perinde aiũt te ac hiſtoria delectari: nec immerito: alit illa vt Fabius ſcribit molli quodã &
dulci ſucco orationẽ. Sed cũ hanc quoq; varie tractare dicaris: q̃ te diutius in ſui admiratione
detineat: præ naturali illa: quã Plynius ſex & triginta complexus eſt voluminibus audio eẽ nul
lã. Verũ quo maiori illius ſtudio teneris: eo te iniquius ferre certũ habeo: ꝙ ex vberrima hac re=
centiorum hominum fruge nemo ad huc extiterit: qui lectionem ipſam a vitio partim tempo=
rum iniquitate: partim librariorum inſcitia contracto ſit vindicare adortus. At fuerũt qui ſpar
ſim pauciſſima quædã velut in tranſcurſu ſubnotarent: fuitq; illud intra hoſtiũ vallum iaculari
non ſtatariam conſerere pugnã. Nos vero nõ qa plus viriũ q̃ illi haberemus: ſed maiore quadã
fiducia freti: tertio ab hinc anno Plynium eo conſilio interpretandũ ſuſcepimus: vt nõ rerũ ſo=
lum: ſed quantum in me eſſet oĩs etiam verborum explicaretur ratio: fuit fateor certamen illud
longe acerbius q̃ ab initio conceperã. Ita vt nõ vbiq; nobis immota ſteterit acies. ſed turbatus
interdum aut pedem rettuli: aut magnitudine rei deterritus terga pene dedi: vici tamẽ viciq; cõ
ſtantia magis q̃ viribus: ex longaq; & varia obſeruationum ſerie locos quoſdam in amicorum
conſpectum cunctanter mehercule & cum rubore nõnunq̃ dedi. Sed adoleſcentes plęriq; q tũ
nobis forte operã dabant: ĩmoderatius id facere. vulgoq; talia velut mancipia bello capta ĩ ap
to proponere: quę res effecit vt amicorũ quidã: & in his Antonius Moretus homo vt noſti no=
ſtratium litterarum perbelle eruditus: ſtudiorumq; fautor maximus: nunq̃ poſtea efflagitare a
me deſtiterint: vt Plynianas eiuſmodi annotationes q̃preſſiſſime poſſem in ordinem redigerẽ
redactas in apertum referrem. Qđ ipſum ne magis ſua cauſa noluiſſe me q̃ non potuiſſe crede=
rent: ex omni numero qui ſane ingens fuit: pauca admodum atq; illa ipſa nuda nulloq; verbo=
rum apparatu breuiter collegi. Et in his nonnulla: quę quoniam vtrinq; ĩ auctoritate laborarẽt:
cenſui in medio relinquenda: Sed cum duas ferme ex eodem genere centurias ſcripſiſſem: eẽt=
q; altera adhuc ſemiplena: impetus cepi: eam ex extrario quodã & quaſi euocatorum numero
ſparſim hincinde locis accerſitis explere qđ ipſum ex ſententia adeptus: cum iam proſpicere
cœpiſſem cui potiſſimum hanc obſeruationis formam cognoſcendam traderem: Tu vn⁹ oĩm
vir præſtantiſſime maxĩe dignus mihi viſus es: quem inprimis tali munere impertirem⁹. Scie
bã eñ ita fore vt in tua ornatiſſima bibliotheca emendanda: q̃ q̃ nihil ſit illa emẽdati⁹ noſtram
induſtriã non mõ nõ aſpernareris: ſed etiã datur⁹ eẽs operam: vt duę hę noſtræ Centurię a me tu
multu oĩe cõſcriptæ: ſi non multa vi: apparatu ſaltẽ aliquãto honeſtiore per te eſſent in mediũ
ꝓceſſuræ/ qđ ipſum vt p̃ſtes rogo te vehementer: & hortor. Vale.

Ex C. plynij ſecundo libro. Capite primo.

ET ne ocioſe nimis Plyniũ adiremus: in ipſo pene veſtibulo obijcit loc⁹
aĩaduerſione dignus: alios inquit rurſus occaſione hinc ſumpta: aut his
data innumerabiles tradidiſſe mũdos: vt totidẽ rerũ naturas credi opor
teret: aut ſi vna oẽs incubarẽt totidẽ tñ ſoles Sic & vetera & recentia Ply
nij: de iis dũtaxat loquor quę adhuc vidim⁹: habent exẽplaria at tu vi=
de ne vni ſit potius legẽdũ: vt ad naturã referat: nã ſi vna ĩnumeros mũ
dos ĩcubare ĩtelligas: frigide nimis ac parũ (vt ſic dicã) cõſiderate a ply=
nio id dictũ nemo nõ alti⁹ ſingula rimatus dixerit.

Capite. vij.

Poteſt & in dubium venire: quid ſit qđ ad ædem larium Orboneæ deæ Plynius dicat aram
fuiſſe: ſed Macrobius auctor eſt pro familiarum incolumitate olim pueros Manię larũ matri ſa
crificari ſolitos: nimirum ſublato diro ſacrorum ritu: qđ ipſe auctor affirmat a Bruto factũ Ma
tronę ad arcẽdã orbitatẽ hic orbonam propitiarũt: vbi infando ſacrorũ inſtituto orbari cõſue=
uere. Eodẽ ſane capite: diu⁹ inqt Auguſtus prodidit ſibi calceum prępoſtere indutum quo die

editione militari prope afflictus eſt: cæterum Tranquillus Auguſtum ſcriptum reliquiſſe ait ſi mane ſibi ſiniſter calceus pro dextro induceret: qua Tranquilli lectione dat̃ intelligi inductum: eſſe potius legendum: q̃ indutũ: nec eo inficias ſępius id verbum ab eodẽ vſurpari: quale eſt illud calciamentum dextri pedis anteq̃ induatur verum hoc loco inductum eo citiꝰ legerim: quo propius vero eſt vtrũq; Auguſti verba libentius q̃ ſua poſuiſſe.

Capite. viij.

Nec omnino inepte aliquis quęſierit quid ſit qđ Plynius dicat tertium a Saturno ſydꝰ. qđ idem eſt qđ & Martis a quibuſdam Herculis vocari: & mox proximo loco Mercurij ſtellã Apollinis: at Macrobius ſubtili admodum diſertatione Herculem & Martẽ ſolẽ eſſe demõſtrat Apollinem: & mercurium eundem id ego in cauſa eſſe crediderim potius: q̃ illud qđ Iginius ait Mercuriũ perpetuo ſignis quattuor nõnunq̃ cũ ſole eſſe.

Capite. x.

Neq; lunę excedat latitudinẽ: Verborum credo ſimilitudo effecit: vt librarij latitudinẽ ſcripſerint: quũ altitudinem ſcribi oportuiſſet. qđ Plynij verba: q̃ ꝓxime ſubiiciunt̃ ꝑſpicue demonſtrãt. Vmbrã inquit terrę lunaris orbis altitudinẽ nõ trãſcẽdere: idq; argumento eſſe ꝙ reliqua ſydera: quę ſunt ſupra lunã terreſtris vmbræ interuẽtu non obſcurent̃: ſed ſolis vt alibi ꝑſpicue oſtendit appropinquatione. Capite. xli.

Higinius inter huiꝰ tauri inq̃t finitionẽ & caudã arietis ſtellę ſunt: quas noſtri vergilias: gręci pleiadas dixere: eſtq; tauri figuratio in eo talis vt caudã arietis ſpectet tauri caput. Gellius ex hyadibus ſiue ſucculis credidit tauri caput figurari reliquas corporis partes vergilijs: quas græci pleiadas dicũt: Plynius in tauri cauda eſſe ait ſeptẽ: quas appellauere vergilias in fronte ſucculas: vſq; adeo diuerſi: in eadẽ re explicanda abeũt auctores. Capite. lix.

Inoleuit mendum Plynianis codicibus librariorũ incuria ni fallor ortũ in qbꝰ a Mamertinis & tudertibus legit̃ pro amerinis: ſunt etem̃ ameria & tudertum vmbrię vrbes haud multum inter ſe diſtantes: Mamertini campani fuerunt q Meſſanã in Sicilia vt Polibius ſcribit occuparunt: Plutarchi ad hęc lectio nobis aſtipulatur: is de eodẽ prodigio: Ex ameria inq̃t & ex Tuderto italiæ vrbibus renũciatũ eſt noctu ꝑ cœlũ haſtas ardente & ſcuta in principio errantia fuiſſe viſa: Deinde inuicẽ irruentia more hominũ pugnantiũ: acies impetuſq; faciebãt. qbꝰ Plutarchi verbis vtra ſit verior lectio facile poteſt colligi. Capite. lxv.

Affirmabã ego cõſtanter oĩ libraria fide aduerſus reclamãte tã vulgo q̃ mendoſe loco haud multum inde diuerſo erudit̃ legi: pro trudit̃: aut qđ libentiꝰ dixerim eludit̃: ꝓximo inde capite multo maxime ꝓ vulgo maxime. Item vnde ſeptuageſimo Africani: ꝓ affranij: & lõga ĩde ĩtercapedine ſeptimo ſupra centeſimũ capite fons calidus tm̃ fluit: pro tm̃ vere fluit. Ego hęc rimabũdꝰ antea ſæpius ad diſq̃ſitionẽ vocabam. Vetuſtioris inde codicis teſtimonio confirmatus ſeueriori cenſurę ſubijcere ſum auſus. Capite. cxi.

In nullã Plynianę hiſtorię ptẽ licentioſius graſſata eſt librariorũ inſcitia q̃ in eã q̃ numeros cõtineret. cuius cladis argumenta toto opere conſperſa lectoris oculos q̃tũuis cęcutientes crebra lancinãt occurſatione. Etem̃ qd tã a vero diuerſum dici poteſt: q̃ ꝙ vulgo legitur: octogintaq̃nq; millia: & ſexaginta octo millia terræ longitudinem patere. At ſic habẽt oĩa in quę incidimus exẽplaria. ex Macrobio tñ & ptolemæo colligitur: ſtadiorum illam eſſe nõ paſſuũ millia: vt emendata lectio octoginta quinq; ſtadiorum millia: & ſexagintaocto eritq; ſenſus terræ longitudinẽ quinq; & octoginta habere millia ſtadiorum: ac ſupra eũ numerum octo & ſexaginta vt Arthemidoro placuit: vt autẽ Iſidoro ſtadiorum millia nonagintaocto: ducq; deuiginti.

Eodem capite.

Pari quidem deprauatione. ſed errore adhuc magis pudeudo eodem capite legere eſt a gange ad vrbem ſyriæ Myriandrũ in iſſico ſinu Poſitã: quinquagĩtaquinq; millia paſſuũ decẽ & nouẽ eſſe. Quaſi vno die a gãge in ſyriã decurri poſſit: qđ ne philonides quidẽ Alexandri curſor: per multos dies ne menſes dicam: verum confeciſſet iter. Scribendũ igit̃ quinquagintaquinq; millia ſtadiorum: cui numero ſi mille adijciant̃ ſtadia ſeptuagies centum millia paſſuũ id ſpatiũ habere reperies. Eodem Capite.

Auget ad hæc lectoris ſolicitudinem locus: ab eo quem dixi numero quidem diuerſus: ſed offenſa per q̃ ſimili in eo quidem eſt menſura. ab eo mari efficit nonagintaocto millia paſſuum vbi niſi ſtadiorum pro paſſuũ legas. neq; menſura: neq; numerus conſtabit. Et niſi id ip̃m feceris in ijs quæ ex eodẽ capi. ſubijciã ridicula erit lectio alia inquit: q̃ certior itinere terreno maxĩe patet a Gange ad Euphratẽ. l. millia paſſuũ. xix. vbi ſtadiorum millia illa eẽ non paſſuũ: nemo eſt niſi & geographię ſit idẽ expers: q non plane intelligat.

Eodem capite.

Digitized by Google

Gravaret ego plura huiuſmodi errata ex eodē fonte manātia vnũ in locũ cōgerere. Satis em̄ ex iis q̄ diximus poterat diligēs lector monit⁹ videri: vt reliqua ꝑ ſe ꝑſpiceret. niſi illud Thucydidis ſuccurreret αταλαιπωροσ τοισ πολλοισ ηξητησισ τυσ αληθιασ. Ne igit̃ alijs: q id laboris ſuſcipere fortaſſis recuſabũt in medio relinquat̃: pauca ex eodē capite ſubnectā. Quę mēſura inqt Artemidori nonaginta efficit & ſexagintanouē vbi niſi poſt nonaginta cōtinuo ſtadiorũ millia adijcias nihil ſequit̃. Sed huiuſmodi error tā frequēs inde credo eſt ꝙ Plynius nũc ꝑ millia paſſuũ mēſuras colligit mox diuerſa rōne ꝑ ſtadia.

Eodem capite.

Iſidorus adiecit inqt. xij. M. & L. vſq; ad tylen: eſt fateor mēſura parũ ob incognita terrarũ & pelagi interualla illuſtris: q a t̃m ex Herodoto diſcimus quīdecim dierũ itinere ſarmatas ſupra meotidē habitare: haud ita iudicij ſumus exptes: vt nō ꝑſpicue intelligam⁹ mendoſe. xij. M. legi: quin. xij poti⁹ ſtadi. millia eſſe legēdũ: q̄ lectio ſi nō oīno ſit vera: videbit̃ t̃m vero ſimilior: ea q̄ Plynianis inoleuit codicibus.

Ex tertio libro. Capite. ij.

Habent in bethicæ deſcriptione oīa Plynij exēplaria ſexabdera dictionē cōiunctim notatā: Ptolemæ⁹ t̃m duo eſſe noīa perbelle demōſtrat ex illius ſecũdo verba ſubieci: vt magis ꝑſpicuus eēt error: manoba inqt: ſex: ſelambina abdera: Strabo exitanorũ inqt ciuitas eſt a qua ſalſamentaria p̄cipuũ ſũt nomē adepta: Dein abdera: qb⁹ verbis plane colligi poteſt abderā legi oportere nō ſexabderā: vbi illud interim monebo Perſuaſum me habere: ſexitanorũ ex greco verti oportuiſſe: nō exitanorũ: etem̄ ex eo qđ illi ἐξ dicũt: noſtri qdē ſex non aliter vertere conſueuerũt.

Eodem capite.

Ille ocior refugit Scipionis rogũ dixiſſet. At Liuius auctor eſt. Gn. & P. Scipiones paucis diebus in hiſpania ſecũdo bello punico oppreſſos: publiũq; poſt fratris interitũ ab hoſtibus in turri quadā circũuētũ flāma a barbaris iniecta cũ paucis in ea cōcrematũ. vide igit̃ an hic ſit loc⁹ quem rogũ plynius appellauit.

Eodem capite.

Scio ad hęc plura exēplaria inueīri: q̄ mauritania habeāt ꝓ manētaria. Deitania ꝓ editania: pel leodeones pro pelēdōes: ptolemęus: & plynij vetuſtior ob idq; emēdatior codex lectorē verę lectionis admonent.

Eodem capite.

Oppidũ laurentũ loc⁹ indigetis. Sic in plynianis exēplarib⁹ vulgo reperio: verũ ego Dionyſij verba ſecutus: lucum libentius legerim. Latini inqt ei quũ de Aenea interim loqueret̃: templũ conſtruxerunt inſcriptione tali p̄ditũ: patris diui terreſtris q fluuij numici vndas gubernat inde hęc ſubijcit: eſt em̄ ager exiguus: circũq; arbores conſitæ ordine ſpectatu dignę. qb⁹ Dionyſij verbis locũ ipſum: Aenee conſecratũ nil aliud q̄ lucũ fuiſſe demōſtrat̃: nec video qd frigidius dici potuiſſet: q̄ lucũ ſcribere: quum aut tēplũ aut locũ: aut ſepulchrũ: aut aliud ſimile exprimi oportuiſſet: Qꝫ æneā Iouē latij incolę dixerint. Liuius eſt auctor. Situs ē inqt quécũq; eum dici ius faſq; eſt ſupra numicũ flumē Iouē indigetē appellāt: Iouē dixit nō ſolē: vt plynius: niſi diuerſum potius lucũ eũ fuiſſe intelligas. Sed res auctoritate caret.

Capite. v.

Vbi inquit a medio diſcurſu Cynthos vocatur: Polybius Cocynthon non Cynthon locũ appellat. Verba ex ſecundo illius ſunt quæ ſubiecimus. Hæc ait latera inuicem capulata apicem trianguli faciunt propoſitum italiæ promontorium: quod Cocynthon incolę vocant

Eodem Capite.

Querebamus qd eſſet miliariũ in capite Rōani fori: cuius plynius eodē capite meminit: eoq; impenſius in ea occupati eram⁹ indagine: quo plures eiuſdē rei auctores meminiſſent: nec expedirent miliariũ quid eſſet: Tranquillus: & Tacitus Cornelius pręterq̄ ꝙ in Rōano foro vterq; ſtatuit: aureũ etiā miliarium appellauit. Sed plutarchus hō in explicanda hiſtoria ſupra q̄ dici poſſit diligens: ꝑſpicue docuit: pædes inquit: q̄ Tyberij vocabant̃ gradiebat̃ in forũ: vbi ſteterat colũna aurea: in qua inciſę oēs italiæ vię fuerũt: qb⁹ verbis qd miliariũ eſſet haud obſcure demonſtratur.

Capite. xi.

Diomedes ita deleuit gētes nomadorũ dardorũq;: & vrbes duas: q̄ in ꝓuerbij ludicrũ verterẽ apinā metaicrā: Sic vulgo plynianis exēplarib⁹ notatũ reperies. Sed apinā & tricā legendũ eſſe contenderim Martialis vrbaniſſimi poetæ carmen verę lectionis admonet / Sũt inqt apinæ tricæq;: & ſi qd vilius iſtis: quibus verbis haud dubie colligit̃ per tricā & apinā id qđ pene nihil eſſet olim ſignificari ſolitum

Capite. xiij.

Qui plynianæ hiſtoriæ libros in capita diuidere primũ adorti ſũt: fecerunt hi quidē rē tumultuario lectori nō ingratā: feciſſentq; procul dubio & alijs haud parum vtile: ſi paulo accuratiore vſi eſſent partitione: plæriſq; em̄ locis incuria credo potiuſq̄ rerũ ignoratione id accidit: vt dimidiata periodus in duo mēbratim abierit capita: quale illud: Iam tamen Colonia diui Claudij

ſabaria & oppida Carãbia iulia: vbi haud dubie oſtendit̃ hęc oĩa cũ verbo qđ in fronte eſt alterius capiti ordinari oportere. oppida em̃ non ſiluas & glandifera dicunt̃ loca inhabitari: nec ẽ cur in ijs: q̃ ſequuntur quicq̃ deſyderes: quũ poſſit id ſubſtantiuũ verbũ præſtare.

Ex libro quarto. Capite. iij.

Inſeditperq̃ multis Plynianis codicibus mendum: vt Taulis pro daulis legeretur: in qua ſane emendatione illud ſuccurit eſſe apud eundem Plynium in thraciæ relatiões intus bizia arx regum thraciæ a therei nefaſto crimine inuiſa hirundinibus: quum Thucidides tradat: Thereũ dauliam terræ phocidos tunc a thracibus habitatam tenuiſſe: vbi fœminæ circa ithim notiſſimum facinus patrauere: ait ad hęc therem quẽdam ſitalcis patrem magnumodryſarum in thracia regnum tenuiſſe. Sed nihil huic neceſſitudinis cũ thereo fuiſſe hęc in tranſcurſu attigiſſe volui: quia nõ potui nõ mirari Plyniũ vanã vulgi perſuaſionem: potiuſq̃ grauiſſimi auctoris opinionem ſequi voluiſſe: præſertim quum Thucididis opinionem in phocenſium rerum relatiõe non obſcure repræſentet.

Capite. xi.

Mons Setium & zonerum. Hęc plynius: ſi plynij & non librariorũ: potius ſunt verba exiſtimanda: Põponius inibi Seriphion & zonę diſtinctis refert dictionibus/promontoriũ inq̃t ſeriphion: ex quo canentẽ: orphea ſecuta enarrant̃ nemora: zonę: tũ ſchœnos/hęc poſui vt in vtrã lector magis inclinauerit verioręq; duxerit: ſequat̃ lectionẽ: nos qñ vtrinq; auctoritate laborat̃ in medio relinquimus.

Ex libro. v. Capite. iiij.

Adeo q̃dã librariorũ: vel incuria: vel inſcitia Plynianis libris inuertit. vt ne ipſe q̃dẽ hiſtorię auctor ſi ad ſuperos reuocari poſſit valeat interp̃tari: quale eſt illud ĩ aphricę deſcriptione liberũ clupea in ꝓmontorio Mercurij. Itẽ libera curubis ne Apollinis: ſic oĩa Plynij: q̃ vidimus habẽt exẽplaria: ſed nos Strabonis & Ptolemęi auctoritate freti neapolis ꝓ Apollinis legim⁹ vt ſit lectio curubis: neapolis: apparet enim vnius ſyllabæ mutatione locum deprauari contigiſſe.

Eodem capite.

Nec in eo min⁹ ille de quo loquor offendiſſet: ſi ſua recognoſcẽs hæc quę ſubijciunt̃ ꝑlegiſſet: Inde ſic em̃ apud plures legere eſt thena Aueſinacon madeſta cape: Sed nos Ptolemęi vetuſtiq; exẽplaris lectione adducti ita emendauimus: Theene: Macomada: Tacapa: vel vt q̃dã habent: Aueſma: comade ſtacape.

Capite. v.

Terminat̃ ait Ptolemæ⁹ Marmarica ab oriẽte ab Anthedone vſq; ẽ & paretoniũ haud multũ idẽ diuerſũ: q̃d ſit igit̃ qđ Plyniana lectio pharẽdonẽ habet viderint alij. Accolũt inq̃t ille marmaridæ a pharedoni ferme regione. Cætera ex illo ſi libet require.

Capite. v.

Nõ eſſent q̃dã obſeruanda/ ſi eruditorũ tm̃ rõnẽ haberemus: ſed ea eſt quorũdã vel inſcitia: vel inertia: vt ne ea q̃dẽ in quibus inſigniter eſt alioquin erratũ aduertant: quo fit vt velut alia pleraq; catabathmũ mendoſe haud pauci legant: vbi Catabathynun ſit legendũ. Saluſti⁹ ab ortu ſolis decliuẽ latitudinẽ: quẽ locũ catabathynon incolę appellãt βαθυνον em̃ græci ꝓfundum dicunt.

Capite. xiiij.

Arabiæ vero & ęgypto ꝓxima per ea aſperis diſperſa mõtibus: hęc Plynius. Ptolemę⁹. his finib⁹ petreã celebrat arabiam & in ea petram vrbẽ. vnde terrę videri poteſt nomen inditum.

Capite. xxiiij.

Ita naturę dimicatio illa ait plynius æquat̃ hoc eunte quo vult illo ꝓhibẽte ire: qua velit. Quæ plynij verba niſi alti⁹ fuerit inſpecta credant̃ ſibi aperte repugnare: ita vt alterũ oporteat eẽ falſum: ſed ſic ſane vt ille ait eſſe dep̃hendas ſi nõ oĩa ad euẽtũ referas.

Capite. xx vij.

Nũc mõtana gage Corydola. Strabo nõ gagen: ſed Cracũ vocat. ptolemæus cogrã: verum nõ tã hoc me mouet q̃ illud. qđ ꝓximo capite indũ flu. in cibaritarũ iugis ortum. lx. dicat pennes fluuios recipere: torrentes amplius centũ. Sed indũ in his terris: qđ ſciã: nẽo poſuit: nec de orientali illo poteſt intelligi. Quare vide ne nilum ſit potius legẽdũ

Capite. xxix.

Caricæ minus qđ primo condidiſſe Iones narrãtur athenis profecti. At Mius non minus legẽdũ cõtẽderim: Miuntẽ Iones duce Cydrelo Codri filio vt. Strabo tradidit ĩ ionia cõdiderũt.

Capite. xxxij.

Teloſtobogorũ piſimnis. ſic mẽdoſi q̃dã plyniani codices hẽnt. Alij cõpluſculi piſin⁹. Strabo Tectoſages inq̃t phrygiã maiorẽ verſus iuxta piſinuntẽ & paulo: Piſinus emporiũ ẽ eorũ qui in hac regione ſũt: & templum maximũ hẽt magnę venerationis matris deũ: q̃bus ſtrabõis verbis apparet piſinus dici qua & Selinus. forma

Eodem capite.

Nunc reliqua in ora a rio: ſic plura exẽplaria. Sed vnũ cõclamatæ ꝓpemodũ fidei atio: quaſi vna ſit dictio. Ptolemæus in ora bithyniæ heraclea inq̃t poſt pſiliũ: Tion: qđ ita ſane eſſe Plynij quoq; verba demõſtrãt. in ora inq̃t a Tio & nõ a rio. diuiſimq; nõ cõiũcti.

Eodẽ capite.

Nullã plynianę hiſtorię partẽ magis librariorũ lancinauit iniuria: q̃ hanc: q̃ ad geographiæ

Digitized by Google

attinet rõnẽ: ecce vel vno capite plura occurrũt: tã aut inuerſa: aut mutilata: vt ſomnulẽtiſſimũ poſſit lectorẽ excitare: & eñ q̄d inemẽdatius ſcribi potuit ꝗ̄ galeadon pro calcedon: & nõ multũ infra galeadonis: q̄d nuſꝗ̄ terrarũ q̄d ſciã reperire ſit ꝓ calcedonis. Plynius: Strabo & ptolemæꝰ Calcedonẽ in thracij boſphori anguſtijs ſtatuerũt: galeadonẽ: neqꝫ ibi neqꝫ alibi ſcriptorũ quiſpiã: q̄d ſciam me legiſſe retulit. Eodem capite

Sed quo ꝓpinquitate vocis pronius in vitiũ fuit hoc q̄d dicã eo maiore ẽ ſtudio ab iniuria vĩdicandũ: poſtea inqͣt gręcorũ oppidũ: vbi contra oẽm librariã fidẽ Cæcorũ nõ græcorũ legendũ cõtenderim Strabonis auctoritatẽ ſecutꝰ. q vno atqꝫ altero loco haud dubie demõſtrat calcedonis cõditores cæcos ab Apolline iudicatos: q̄a quũ vrbẽ ipſam conderent locũ eligere neſciuiſſent: Aſtipulanturqꝫ noſtræ opinioni ipſiꝰ plynij verba ꝗ̄ cõtinuo ſequunt̃: Cęcorũ ait oppidum: quia locũ eligere neſciuiſſent: q̄d ſi græcorũ legas nil certe ſequatur.

Ex libro. vj.

Gens Macrocephali oppidũ Cęſarus portꝰ: Sic vulgo. Sed Ceraſus legẽdũ docet ptolemęus Iſcopolis ceraſus pharnacia. Seruiꝰ. Ceraſus vrbs ponti: quam quũ Lucullus deleſſet genus hoc pomi inde auexit. & a ciuitate ceraſium appellauit: Illud interim ſuccurrit mirari: ꝙ quũ emendatiꝰ exemplar nec fidei ob ipſam vetuſtatẽ cõtẽnendę Ceraſus haberet quidã ceraſpõtũ fecit: quaſi vnũ eẽt nomen. ptolemæus Ceraſus ait pharnacia iſſi portus. trapeſos: quibus apte ille demõſtrat diuiſa eſſe hæc non cõiuncta. Capite primo.

Ad helleſpontũ inqͣt octingẽtorũ. xxv. milliũ paſſuũ: qua ſane lectione haud vnum deprehendit̃ mẽdum: etenĩ helleſpõti latitudo ſeptẽ hẽt ſtadia: cæterum idẽ plyniꝰ alibi helleſpontꝰ ſeptẽ vt diximus ſtadijs europã ab aſia diuidẽs: Herodotus. Iũxit Xerxes Seſton abydo ſpatium mediũ eſt. vij. ſtadiorũ. Septẽ ſtadia paſſus habẽt octingẽtos. lxxv. emẽdata igit̃ erit lectio octingẽtorũ. lxxv. paſſuũ: idqꝫ nõ ſolũ auctoritate ſed rõne etiã ꝓbat̃. Capite. xvij.

Age vero ꝗ̄ ridicula: ꝗ̄ voce ipſa veritati proxima eſt deprauatio illa Alexandri inquit comites eo tractu indice: quẽ ſubegerãt ſcripſerũt. xv. oppidoꝶ fuiſſe nullũ. cominus gentiũ nouẽ/ ꝗ̄ ſane lectio ne Plynio quidẽ ipſi ſi ſic ſcripſiſſet ſenſu & ordine cõſtare potuiſſet: Siqdẽ cominꝰ diſtinguas oportet legaſqꝫ Co minus id Strabonis demõſtrat auctoritas/ is de Alexãdri victoria locutus. Ciuitates ait quinqꝫ millia nõ minores co meropide: ꝗ̄ ꝓfecto multitudo ꝑ exceſſum nouẽ natiões dicunt̃: quinqꝫ milliũ igit̃ oppidorũ corrige nullũ co minus. eſt eñ cos oppidũ vt Plyniꝰ docet in calimna inſula carpatho haud multũ diſtans: eſt & inſula vt idẽ auctor alibi Hippocrates genitus in inſula Co. Eodem Capite.

Quid ſit p̄terea nõ video: q̄d eodẽ capite a libero patre ad maguũ Alexãdrũ indos ait reges .c.liij. & annorũ. vj ac ſupra eũ numerũ. cccc. duos colligere q̄d fieri nõ pōt. ſi ad Semeles filium id referas: ſed aut ĩ nũero errarũ dixer: aut q̄d magis credo ad vetuſtiſſimum illum: quẽ ęgyptij ab initio ſunt cõmenti alluſit: Herodotꝰ auctor eſt græcos bacchi nomẽ ab ægyptijs audiuiſſe: vt neptuni a lybibus. Cæterũ ſi ad annũ ſolſtitialẽ eũ numerũ referas tẽpora parũ cõueniẽt cũ ijs ꝗ̄ diuinę litterę de mũdi origine continent. Capite. xviij

Sũt fateor hęc ꝗ̄ vno loco colligam: haud magni alicuius momenti: ſed qbꝰ lectorẽ minus ſolertẽ facile hallucinantem videas: quale eſt illud in extremo capite de gangis altitudine nuſꝗ̄ minus. xx. milliũ paſſuũ. quaſi ad ima tartara ſit vnus ille fluuiorũ vado depreſſus. ſed. xx. paſſuũ qui non videt legi oportere: & in proximo ab eo capite: dardæ leguntur pro herdæ: & pacale inſula pro pactale: Si vera vtrobiqꝫ eſt Strabonis lectio. Capite. xxiij. Et. xxv.

Patet oppidũ ſtad. xxx. multoqꝫ pulchrius ſicut actacinus ait arta cabane verũ vetus codex antiqͣtꝰ pro actacinꝰ habet cæterũ Varro atracinus a Plynio citat̃ q̄d ex ipſiꝰ epitomes haud dubie ꝑcipit̃. ſic in eo capite q̄d vno interiecto eſt huic ꝓximũ parthitas & elymas: ꝓ parrithas & clymax legere eſt: p̄terirem ego hæc vt dixi: niſi errores apud imperitos errorũ genitores eẽnt.

Capite. xxvij.

Mox vaſto alueo ꝓfuſus dextra caracis oppidi, infert̃ mari ꝑſico decimo ore Põponius auctor eſt tigrim eo modo quo orit̃ in mare volui. Herodotus & Plynius aiunt ſingulari eũ alueo fluere Supereſt vt non ad numerum ſed magnitudinem id referas: obſeruatũ eſt eñ decimum quẽqꝫ fluctum decimum q̄dqꝫ ouũ pręcipua eſſe magnitudine: vnde & decumanus pro magno accipitur. & decumana porta quę in caſtris maxima fuit. Vide igit̃ ne decumanos ſit potiꝰ legẽdum ſiue decumano Capite. xxviij.

Eſt & barum inſulam legere pro bathum in exemplaribus compluſculis: & ſtellę pro ſtelę: eſt eñ græce στηλη columna hoc haud ſane attigiſſem niſi vulgo fere alteram dictionem duplici liquida librariorum inſcitia notatam offendiſſem.

Capite. xxix.

Caſpij mõtes longe abſunt ab Aegypto & Arabia: qppe q & mari: q̄d aliogn hyrcanũ di

nomē fecere:mēdoſum igit̃ illud apud Plyniū. Alterū duobus millibus paſſuū vltra caſpium mōtē:vide igit̃ ne caſſiū ſit potiꝰ legēdū:eſt is mōs in ægypti:& Arabię cōfinio:quidā in deſerta Arabię ſtatuūt:in qua nihil p̄ter ipſum ſit memoria dignū: Liuius:Strabo Polybius & Appianus meminerūt:q đ caſſiū ſit legendū. Plynij verba pene arguunt:vltra inq̄t caſiū montē q đ a.xl.millibꝰ paſſuū redit in pelluſiacā viam. Capite.xxx.

Operæp̄tiū eſt breuiter referre quot modis locū: quē ꝓxime ſubijciemꝰ lib rariorū deprauarit inſcitia viq; adeo licentia:temere corrūpendi ſæpius incūbit in ijs:q̄ haud ita vulgo ſunt nota: quaſi tutiꝰ ſit in tenebris q̃ in aperto mēdaciū locare: habēt Plyniana q̄dā exēplaria. quo Sāneti quū fugerēt diſtinctis dictionibus alij ipſa meticū fugerint:atq; aliter alij: verū q̃ emēdata ſit lectio Herodotus docet:quo inquit pſamneticū fugerent:fuit is ęgyptiorū rex:ob cuius ſęuam regni adminiſtrationē.cc.& octo millia hominū ex ęgypto in ęthiopiā migrarunt.

Ex libro.vij. Capite.xi.

Eiuſdē inq̄t familię Scipioni poſt. Gn.cognomē ſalūtominus dedit:ſi Tranquillū q̄nq; legiſſent:aut Plutarchū:q ex duabꝰ vocibꝰ vnā fecere:facile a lapſu ſeruari potuiſſent:vterq; illi ſalutioni cognomen viro fuiſſe tradidit. Salutio igit̃ minus/non ſalūtominꝰ legēdū cōtēderim: minꝰ dico q̄n alia vox magis ꝓpoſitę materię cōueniat nulla. Eodem Capite.

Sed qualis deſultoria illa in elemētorū ſyllabarūq; in vno noīe reddēdo deprauatio:q đ Vibius q̄dā e plębe perq̃ ſimilis Pōpeio fuiſſe a Plynio dicat̃:ſi vibius ille ſcriptū reliquit Valeriꝰ.n. bis eūdē iuniū non vibiū appellat.niſi forte nomē potiꝰ hoc fuiſſe aliquis dixerit:illud vero cognomen. Capite.xx.

Ideo.M.Varro vix in huiuſmodi leues & ocioſas obſeruatiōes deſcēdere niſi adeo multi ita ſomnolēta inertiq; lectione veterū ſcripta verſarent:vt quoquo mō ſit aliquid ſcriptū:tanq̃ ne fas ſit id mutare indifferenter arriperēt:cuius genus eſt illud:q đ in fronte poſui:in quo oīa Plynij exēplaria pro idē habēt ideo:atq; ita eſſe ſi quis altiuſcule Plynij verba attenderit.facile dep̄hendat. Capite.xxiij.

Armodiū & Ariſtogitonē tyrannicidas:Thucidides in primo hiſtoriarū æque indigenas exterosq; arguit ſcriptores: ꝙ veri inquirēdi deſidia: Armodiū & Ariſtogitonē tyrānicidas appellarint q̄ppe q nō Hippiā tyrānū:ſed Hipparchū eius fratrē adhuc priuatū ad leocorium in panatenaica pompa ornanda obtruncarunt. Capite.xxiij.

Credat:q s nō videt inepte facere:ſi Plynij ſcripta mihi ex profeſſo aſſerēda oppugnare incipiā:ſed lectorē admonere hoc eſt ne oībꝰ temere aſſentiat:nō quicq̃ corrigere:aut mutare. Anaxarchides inq̄t ille q ſimili de cauſa p̄ciderit:an Anaxarchides in q̄ſtione cōiurationis in tyrannū initę ſibi linguā p̄ciderit haud facile dixerim:illud cōpertū habeo Anaxarchū abderitē a Nicocreonte cypriorū tyranno quē apud alexādrū in diſcrimē capitis adduxerat poſt illius obitū in poteſtatē redactū.in pilāq; coniectū :quū ferreis malleis tunderetur: Tundite pilā Anexarchi dixiſſe. Anaxarchū nō tunditis:qua hominis cōſtantia cōmotus tyrānus: quū p̄cidi illi lingā iuſſiſſet:vltro mordicus ſibi in tyranni ſinū conſpuiſſe. Capite.xxiiij.

Adijciam nunc tranſlatitium vnum ſimonide medico:pro melico in Plynianis eſſe exēplaribus:fuit Simonides lyrici carminis ſcriptor. Cuius Cicero:Fabius:& Papiniꝰ in ſiluis meminerunt:gręci a ſuauitate carminis παρατο μελη η το μελοσ. melicum dixere.

Capite.xxvj.

Magniq; noīe inde capto Tranquillus auctor eſt:Cęſarē quū ſubito acceſſu pharnacis regis copias fudiſſet ij ſunt qui te magnū fecere Pompei Exclamaſſe:q bꝰ ille verbis ſignificaſſe videtur non ex aphrica:ſed ex ponto magni cognomē Pompeium reportaſſe.plutarchus ex ſicilia reuerſum a Sylla eū magnū ait appellatum:nec ſupprimit tñ fuiſſe:qui illū eā in aphrica appellationem adeptum tradiderint:poſui ego hęc nequis Tranquillo temere accedens Plynio hoc nomine calumniā intenderet. Capite.xliij.

Mulionē caſtrenſem ſuffraniū:ſic habēt cōpluſcula plynij exēplaria:alia nō pauca ſuffaraneū ſed vide ne ſufferaneū ſit potius legēdū:a ſuffero ſuppono.plautus.intro ad vxorē vt tergum ſufferā ob īiuriā.i.ſupponā: Sed ꝓpius vero eſt ſufforaneū reliquiſſe plyninm ſcriptum vt quēadmodum circūforaneum dicimus ita pari ratione ſufforaneū:eritq; in hoc ſemiplenus ſenſus in illo plenior:ſed hęc omnia coniectura magis q̃ ratione conſtāt.

Eodem capite.

Ex q̄buſdā felicitatis inductꝰ argumētis? Nullo mō adduci poſſem:vt tā leuia obſeruarē:niſi viderē huiuſmōi errata nō minꝰ legētiū:q̃ librariorū incuria inoleſcere/q s em̄ tā expers eſt iudicij q accuratius hæc intuitus non videat quibuſnā eſſe legendum:nō quibuſdam:etenim inſitiatio illa eſt:& cum ſtomacho per parentheſim legenda vt ſit ſenſus: Sylla vnꝰ ad hoc æui ſibi

Digitized by Google

felicis nomẽ adoptauit: quibuſuam felicitatis argumentis? q.d. dij boni q̃ turpibus & ab omni felicitate alienis: an qa tot ciuiũ millia ꝓſcribere potuiſſet. Capite. xliiij.

Et hoc dicebat iam balearicis & creticis diadematis iã Macedonic⁹ erat: quũ hęc in ordinẽ redigerem⁹ forte apud me Palladius niger hõ Plynianæ lectionis ꝑq̃ ſtudioſus, tũ ille quoniã in hũc locũ tanq̃ ſcopulũ impacti hęſeramus obſeruaſſe ſe aiebat apud Plutarchũ ĩ coriolano metellorũ quendã qa diutius fontẽ vitta obligatus ob diuturnũ vlcus in mediũ ꝓceſſiſſet vittati cognomen adeptũ: verũ qa diadematis inſigne vitta cõſtare nõ ignorabam⁹ ſuſpicari occepimus ne diadematus ſit poti⁹ legẽdũ, q̃ diadematis. nec ita multo poſt ex Cicerone ꝓpemodũ ſum adeptus qđ cõiectura indagabamus: is in ea orõne quã ad populũ habuit nõ vt ꝓ Q u. Metello ait viro clariſſimo iã ſpectata ętate filius. no. L. diadematus conſularis ſumma auctoritate: non Q uintus. Metellus Cenſorius: verum quum diademat⁹ reliqua exẽplaria haberẽt vnũ dũtaxat ſatis ſpectatę fidei diademater habuit Cęterũ ille quẽ Plynius diadematũ appellaſſe videt. Q u. non Lucij prænomen habuit facilis variatio. Capite. xlv.

In ſumma ille de⁹ cœlũqꝫ neſcio adeptus magis an merit⁹ hęrede hoſtis ſuę filio exceſſit: ridiculũ eſt: ne ꝓpudiũ dicã vulgo ita receptũ. vt ſuę hoſtis filio hęrede Auguſtũ deceſſiſſe ſcripſerint ad hũc diẽ oẽs: velut Liuia Auguſti fuerit hoſtis: cũ quo an ad exitũ vſqꝫ vitę coniũctiſſime vixerit Tranquilli verba ꝑſpicue demõſtrant: repẽte inquit in oſculis Liuię & hac voce defecit: Liuia nr̃i cõiugij memor viue & vale: Q uin meminiſſe oportuit Tiberij patrẽ aduerſus auguſtũ L. Antonij partes olim ſecutũ. atqꝫ vnũ omniũ poſt puſinũ bellũ ꝑtinaciſſime in ꝑtib⁹ perſtitiſſe: hoſtis itaqꝫ ſui nõ ſuę ſi pudor eſt legere incipiant. Cęterũ ſi nõ vere: meli⁹ tñ fecere illi: q quũ viderẽt id nõ recte ad Liuiã referri poſſe verbis & ordine inuerſis hęrede nõ ſuo filio exceſſit: ſcripſere. Capite. lx.

Facerẽ ego adhuc plus inuidiæ noſtri ſæculi hoĩbus: niſi codices facie ſatis vetuſta: & ob id forte fide cõclamatiore ſępiuſcule & ipſi claudicarẽt: nã qd a priſca illa ſcribẽdi diligẽtia magis alienum dici põt q̃ gręcos thaſim diuiſis dictionibus ſcripſiſſe: pro græcoſtaſim: id certe in cauſa fuit vt minus ęgre tulerim in alijs q argeorũ ſit theſim: Sed quis ille Romę aut vbi loc⁹ eſſet Varro docet. Ex libro. viij. Capite. x.

Hæc vbi in ipſo amne canali ſe fixit intolerando afficit dolore: ſic in multis: vetuſtior tñ codex ipſo amne carnali. Sed aĩę canali melius: ideſt: per quẽ meat aĩa, ideſt ſpiritus. nã quũ due ſint q̃ſi canaliculę: ſeu fiſtulæ ab oris faucibus deorſum tendentes: ꝑ earũ vnã Plato & philiſtion locrus: Dioxippus hippocraticus humores pulmoni rigãdo fouẽdoqꝫ neceſſarios defluere credi derũt: hãc eãdẽ eſſe τραχειαν αρτεριαν. ideſt aſperã arteriã vocãt: ꝑ quã ſpũs a ſummo ore ĩ pulmonẽ: atqꝫ inde ruſus in os & in naris cõmeet: q̃ q̃ Heraſiſtratus medicus negauerit ꝑ aſperã arteriã qcq̃ potus aut cibi defluere: ſed illi aliter vt dixi ſtatuerũt vt ſine cũctatione affirmare poſſis aĩę canali eſſe legẽdũ: qua ſpirit⁹ & pot⁹ cõmeent. Altera canalicula ea eſt: ꝑ quã eſculenta oĩa & vt ſoli Heraſiſtrato placuit. item & poculenta ad ſtomachum defluunt.

Capite. vij.

Pugnauere & Cæſari dictatori tertio conſulatu eius. xx. contra pedites quĩgẽtos Trãqll⁹ quĩquagenis peditibus ait pugnatũ elephantis vicenis: tricenis vero eqtib⁹: in hoc igitur aut illo numero erratum eſſe oportet: Sed propius vero eſt Tranquilli numerum parum fideliter a librariis redditum: qui quum ſcriptum quingenis inueniſſent: ſyllaba interpoſita quinquagenis fecerint: etenim quingenos dicimus: & quingentenos: vt ſexcenos: & ſexcentenos. cæterũ vtroqꝫ verſu potuit vitium inclinare: locum in medio relinquimus.

Capite. xvij.

Magnitudini fatorum accepta ferri æquius q̃ ferarum naturę arbitror: ſic vulgo notatum reperio: verũ qui non ignorant quid inter fero & refero acceptum interſit: referri vt elegantius ita libentius legerint. Capite. xxxvi.

Miror adiectum numidicos vrſos quum in aphrica vrſos non gigni conſtet, Hęc Plyni⁹: verum ſi in numidia tantum vrſos non generari dixiſſet: fuiſſet eius ſententia adhuc ęqui⁹ ferenda at tota aphrica feræ genituram excluſit. quod an verum ſit alij viderint: illud non diſſimulabo Herodotum rerum africanarum auctorum diligentiſſimum tradere libyam inter multa & varia animalia vrſos quoqꝫ alere. Capite. xliiij.

Nec pontes tranſeant per raritatem plantarum tranſlucentibus fluuijs, tu vide ne plancarum ſit potius legendum. ſunt enim plancę tabule planæ a planicie dictæ q̃ q̃ nõ eo inficias & palãgas legi pro teretibus fuſtibus qua itẽ materia. ſolent pontes inſterni palangarũ auctore Feſtus.

Ex libro. ix. Capite. xviij.

Mullũ. lxxx. librarũ ĩ mari rubro captũ licinius Mutian⁹ ꝓdidit: quãta mercatura cũ luxuria

Digitized by Google

ſub vrbanis littorib⁹ inuentū eſt:et hęcnatura vt alij alibi piſces principatū obtineāt: Sic vul
go lęgere eſt: Ex qua lectione nō verbis ſolū:ſed periodis quoq; inuerſis null⁹ q̄dē rect⁹ pōt eli
ci ſenſus:tu vero quāti legito ꝓ quāta:et eſt ꝓ cū:verbūq; ſubſtātiuū cū ſequētib⁹ iungito:erit
itaq; emēdata lectio:quāti luxuria mercatura.i.luxurioſis hoīb⁹ mercaturis eū captū ſub vrba-
nis littorib⁹ ideſt vrbi ꝓpinquis. Eſt & hęc natura vt alij alibi piſces principatū obtineāt.q.d.
Cōparatū eſt natura vt alij piſces alibi ſuauiores iudicenť:ac p̄ hoc maiore p̄tio digni:vt mull⁹
q̄ ſi ſuburbano ſit mari captus melior ſit guſtu q̄ alibi:eſtq; ni fallor mullus :quē indigena :ma
gis:q̄ exotica lingua Veneti barbionē:Rōani triliā vocant. Capite.xxv.

Eſtq; admodū paru⁹ piſcis aſſuetus petris Echeneis appellat⁹ :p̄terijſſem hūc locū ſilētio:
vtpote parū neceſſariū:niſi viderem quendā noſtri temporis ſingulari alioquin doctrina:p̄ſtā-
tiq; ingenio virū incuria credo.aut certe vocū ſimilitudine deceptū echinnum pro:Echeneide
accepiſſe ſimul:vt & locū in Anneo lucano deprauatū corrigerem⁹:ita ē eñ ferme receptū : vt
carmē in eo legať:In medijs echinnus aq̄s: quū vel metri neceſſitate ſit echeneis legēdū :pria
eñ in echinno breuis eſt:q̄d Martialis carmen demōſtrat:Cortice depoſito mollis echinn⁹erit:
echeneis ad hęc nō echinnus carinæ inhęret:q̄d Plynij verba haud dubie declarāt. Hoc carinis
inq̄t adhærente naues tardius ire credunť:& rurſ⁹ Caligulę īperatoris ab aſtura antiū remigātis
quinqueremē quadrī gētis remigib⁹ aduerſū nitentib⁹ retentā ſcribit captāq; ab vrinatoribus
gubernaculo hęrentē magnę limacis ſimilitudinē principis & aliorū oculis ſubiecisse Q̄z echin
n⁹ & echeneis re & voce differāt eiuſdē Plynij auctoritas demōſtrat: Scorpio inq̄t lædit dū ma
nu tollitť Erythimus:echeneis:echinnus. Ex libro.x. Capite.iij.

Homer⁹ inq̄t & parcnō vocat:alij & placū q̄dā codices habent & plancū :ſed περκνον græci
nigrū dicūt:& πλαζκουντα errantē quare percnon libentius:& placunta legerim.

Capite.vj.

Vmbriti⁹ aruſpicū in noſtro ęuo peritiſſim⁹ parere tradit oua tredecī:ſic vulgo notatū repias
ſed q̄ ſit emēdata lectio Ariſtolelis verba demōſtrāt:q̄ bina ait oua vulturē pere tria igiť legas:
nō tredecim:vt vno abiecto queādmodū vmbritius credidit duo fœturā impleant:q̄d et Ari-
ſtoteli videtur placuiſſe. Capite.xxiij.

Pithonoſconā vocāt:in aſia patentib⁹ cāpis vbi cōgregatę inter ſeſe cōmurmurāt ſic vetu-
ſtus ille noſter codex:recentiores alij pithonis cumē Strabo ex phritio locrenſi veniſſe ait:qui
locum non longe a Caiſtro condiderunt Cumen nomine: q̄bus apparet phritionis cumen le-
gendum non pithonis. Capite.lxiiij.

Ex oīb⁹:q̄ p̄fectos fœtus vel tantos & numeroſos edūt: Siq̄s nō verba ſolū: Sed verborū
ſenſū altius:attēdat cōtuleritq; cū ijs q̄ ſunt in alterius capitis frōte haud dubie iudicabit.hinc
non aliūde caput ipſum inchoari oportuiſſe. Ex libro.ij.Capite.xxiiij.

Nō ad hoc videť p̄tinere crebra tapexitas:in plurib⁹ exēplarib⁹ ſic reperio:in q̄buſdam vero
crebrate pexit:aſcile ſed neutrū meo iudicio cōueit. Cōiectura igiť magis q̄ auctoritate fret⁹ cri
brata pexitas libentius legerī:vt demōſtrare voluerit ex aranearū textura cribri rōnē.& formā
imitari. Cęterū videbiť fortaſſe alicui pexitas tā dura q̄ noua forma dictū ſed a Plyniana ver
borū figura nō multū abhorret:ſit tñ cuiq; volenti integrū ſi poterit ī hūc & reliquos locos me
liora comminiſci. Capite.xxix.

Q̄d maxīe miremur famē quoq;/quapropter heſterna pabula p̄terq; ſciūt:īminere:nos petāt
q̄ emendauim⁹ aſtipulatq; nobis ꝓpemodū vetuſtioris codicis lectio :inquā multopoſt incidi
q̄ petere habet ꝓ p̄reter:niſi tu quoq; petere malis legere/vt ſit ordo miremur:q̄d ſciūt ī minere
famē q̄ propter & petere externa pabula: Sed prior lectio vt verior ita tutior.

Capite.xxxvij.

Diuo Auguſto equorū mō glauci fuere:ſupraq; hoīem albicātis magnitudinis quā ob cām
diligēti⁹ ſpectari eos iracūde ferebat:hęc Plynius. Trāquillus cōtra :oculos inq̄t habuit claros
ac nitidos:q̄b⁹ exiſtimari volebat ineſſe q̄ddā diuini vigoris :gaudebat ſiq̄s ſibi acri⁹ cōtuenti:
quaſi ad fulgorē ſolis vultū ſubmitteret:q̄d magis diuerſū vterq; ab altero tradere potuiſſet:in
re obtēporū ꝓpinquitatē ꝑpe oculis admota:Cęterū vter illa verius tradiderit videbūt alij.

Capite.xxvij.

Scio ego quātas in ſe his paucis annis cōciuerint : ꝓcellas:duo haud obſcuri noīs viri dum
hęc Plynij verba.q̄ ſubiiciā diuerſo ſenſu diſtraherēt: Antiq̄ abdomē vocabant priuſq̄ callere
id ſciētes occidere nō aſſueti:vbi callere nō ad hoīes puto referendū.ſed ad abdomē ipm:vt ſit
callere callū habere:queādmodū rubere:& pallere:dicim⁹:pallore ruboreq; eſſe p̄ditū:id ego ad
monui quia illi aliter omnino ſenſiſſe vidētur. Capite xliij.

Thracio eñ ſtudioſo in.C.cæſaris ludo notum eſt dexterā fuiſſe ꝓceriorē: Sed tu trachi po

Digitized by Google

tius legas quid thrax in gladiatorio ſit certamine notũ ẽ: fauet huic lectiõi ſpectatę fidei codex in quo thraci eſt nõ thracio. Capite. xlv.

Camelo tali ſimiles biſulcis ſe maiores paulo eſt enim biſulco diſcrimiẽ exigue peſſimis veſtigio carnoſo: vt vrſi: qua de cã ĩ lõgiore itinere ſine calciatu fatiſcũt: de qua verboꝝ forma nullus qđ videã elici põt ſenſus: ſi peſſimis legas: quare verior: nã ſanior erit lectio: aut certe vero ſimilior: ſi diſtinctis vocibus ꝑ Simijs pro peſſimis legatur. Capite. xlvj. &. xlix.

Sues ex vtroq; genere exiſtimantur: ideo fœtus eaꝝ hoiem exiſtimarũt hẽre facile conuicti: ſed vide ne omen potius: q̃ hominem Plynius ſcripſerit: & tertio ab hoc capite ne trederico ſit mendoſe pro treuerico notatum. Ex libro. xiij. Capite. iiij.

Folia cultrato mucrone laterib⁹ in ſeſe biffidatis bellas primum mõſtrauere gẽmas: poſſet video in dubiũ venire quid ſit qđ Plynius dicat bellas gẽmas a palmis mõſtrari ſolitas: ſed ad illud credo alluſum qđ ex palmis ſcopę fieri olim cõſueuere: id Martialis carmẽ haud obſcure demõſtrat. In p̃tio ſcopas teſtatur palma fuiſſe. Scopis igiť diuitũ pauimẽta verrũtur: q̃ an luxurioſo illo ſęculo p̃tioſe fuerit inſtrata Papini⁹ docet: labor ẽ: inquit: memorare figuras: aut ebur aut dignas digitos cõſtringere gẽmas: & rurſus Dum vagor aſpectu imprudenſq; ꝑ omĩa duco Calcabam nec opinus opes. Capite. xxiiij.

Frutex ẽ & cithiſus ab Antimacho Atheniẽſi miris laudibus p̃dicatus pabulo oĩm: tu vide ne ouiũ ſit legẽdũ: nã ſi aĩaliũ ſubintelligas falſũ eſt: ſi minus: quadrupedũ addendũ fuit: q̃ q̃ ſic quoq; vix crediderim oĩbus indifferenter quadrupedibus ex vna herba optatiſſimũ q̃ſitum pabulum quũ aliæ alijs delectenť. Sed facta ita eẽ quadrupedũ aut pecudũ: aut aliud id gen⁹ addi oportuit: quũ ſupra nullius gñis animantiũ aut ſpeciei meminiſſet: nec obſtat ꝙ nõ multo poſt iumẽta dicat eo pabulo pĩgueſcere: poteſt enim ita natura cõparatũ videri: vt alia Plęraq; animalia eo pabulo pingueſcant: ſed vt ouibus ſit q̃ commodatiſſimum.

¶ Ex libro. xiiij. Capite primo.

Vt vindemiator auctoratus rogũ ac tumulum excipiat: id ſane dicere voluit tãtam eẽ vlmorum ꝓceritatẽ: vt is qui ad eam vindemiam conducatur pręter diurnam mercedẽ rogum etiam & tumulum excipiat. q. d. ſi tam eminenti arbore lapſus extingueretur: is cui locata erat opera rogi ac funeris ꝑſolueret ĩpẽſam: aut certe fun⁹ & rogũ mortuo rep̃ſentaret. Eodẽ capite.

Atq; in delictis etiam pœnam honorat: quid eẽt ꝙ Plynius pœnã in delictis vitẽ honorare dixiſſet petierunt a me apud Moretum bibliopolam ſedente patricij quidam adoleſcẽtes. Sed ſiue ſerio: ſiue tẽtandi gratia id illi facerẽt: breuiter occurri: quoniam vitis cẽturionis eẽt: nõ carnificis: aut lictoris geſtamẽ: ſubieciq; continuo illud Iuuenalis. Nodoſam poſt hæc frangebat vertice vitẽ: Si lẽtus pigra muniret caſtra dolabra: mox & Martialis alteꝝ Vare parethonias lata modo vite ꝑ vrbes: honorificẽtior eñ pœna quæ a Cẽturione q̃ q̃ a lictore eẽt illata iudicari.

Capite quarto.

Magna phama fuit vetuleno egialo p̃inde libertino hoc in campanię rure veliterno maiorq; etiã fauore hoĩm: qm̃ ĩpm africani colebat exiliũ. Sed liternino nõ veliterno legẽdũ: hoc a velitris ẽ illud a literno oppido: vbi african⁹ exulauit: Liuius & Valeri⁹ ſũt auctores. Diſtat liternuz a velitris plura millia paſſuũ: vocũ tñ ſimilitudo in cã fuit: vt error ſemel receptus lectoꝝ ĩcuria ad hunc diem inoleuerit. Eodem capite.

Pudet me maiorum negligentię qui tantum librariorum vel incurię vel inſcitię indulſerit: vt quęcunq; illi ſcripſerint: velut myſteria quædaz aut corrigere aut mutare nefas duxerit: Sed pl⁹ omnino noſtrorum hominum recentiorum dico qui eiuſmodi vitia turpiter recepta aliquanto turpius adhunc diem fouerint: neq; eñ ĩgenium his: aut eruditio: ſed volũtas defuit: adde ꝙ plęraq; adeo nuda occurrunt: vt nemo tam hebeti ſit ĩgenio: cui ſub primum occurſum nõ ipſa innoteſcant vitia quorum gen⁹ ẽ hoc qđ dicam anno ĩquit fuit oĩm geneꝝ bonitas. l. opimio cõſule: quum. C. Gracchus. Tri. pl. ſeditiõibus agitatis ĩterẽptus ẽ ea cœli tẽperies fulſit: quã coctũrã vocant ſolis opere natali vrbis. Dc. xxxiiij. duratq; adhuc vinea ducẽtis fere annis ĩ ſpeciẽ redacta mellis aſperi: durãt nõ durat legẽdũ eſt: vina nõ vinea: qđ ita eſſe: vť ex eo ꝑcipi põt quia in mellis ſpeciem dixit vina redacta: quaſi ſimilitudinem aliquam cum melle vinea haberet: q̃ q̃ ſi ſic eẽt: qđ dicere ridiculũ ẽ cur vna potius vinea q̃ alię aſſeruata: ſi oĩm geneꝝ fuit bonitas: At ſic habet vt dr̃: prona oĩa ĩ lapſum: reuocatu vero difficilia. Capite. vj.

Liuia auguſta octogitaduos annos vitę punico vino rettulit acceptos: Sed pucino nõ punico legẽdum eẽ Ptolemęus docet pucinum ĩquit: pĩguẽdum: forum iulium concordia: aquileia & Plynius ipſe caſtellum ĩquit nobile vino pucinum: id ego pucinum eẽ crediderĩ: qđ hodie in maritima iſtrię ora carnis finitima proſecum corrupto nomĩe vocant: ẽ ibi gręci miris laudib⁹ pictanũ appellauerũt: tu vide ne pithanũ ſit potius legẽdum πιθανον græci ꝓbabile appellãt.

Marci Antonii Sabellici.

¶Ex libro.xv.Capite quarto.

Notum eſt:magr̄atus honori eius octigenis ſeſtertijs ſtrimēta olei vēdidiſſe:Ego honorarijs liberi⁹ q̄ honori eius:vnde nihil ſeqtur:legeri. Erant honorarij ludi:ſic.n. Feſtus appellat: quorum ſpectaculis plures dies impēdebātur. Tranquillus ne qđ maleficium negocium ve ipunitate vel mora elaberetur trigīta amplius dies:q honoratis ſeu honorarijs occupabant̄ ludis actui rerum accommodauit. Q̄z ea quę ludis ſupeſſent vēdi conſueſſēt:idē auctor demōſtrat.auctiōe inqt ꝓpoſita reliquias oīm ſpectaculoꝝ haſtę ſubiecit & vēditauit ex qrēs p ſe ꝑtia: & rurſus inibi.nec dicēdi finē factum quoad tredecim gladiatores ſeſtertium nonagies ignoranti addicerētur: Erit igitur ſenſus:notum ē magr̄atus honorarijs ludis vēdidiſſe ſtrigmēta:oleū.ſ.quo athletę ſtrīguntur octogenis ſeſtertijs. Scio ego non defuturos:qui non ita facile nr̄æ huic opinioni accedant:verum meminerint illi nos non legē ſcribere:Sed quę ſit integrum cuiq; vel probare vel ſi minus probanda duxerint aperte:repudiare:nitimur enim in plęriſq; coniectura nō ratiōe.

¶Ex libro.xvj.Capite.ij.

Vlua & paluſtri iunco funes nectunt ad ꝑtexēda piſcibus retia:captumq; manibus lutum vētis magis q̄ ſole ſiccantes. At lotum emēdatior erit lectio:vt ad piſcē captum lotum id participium referas:vt enim nimius æſtus ita frigus nimium arefacit omnia. Alij lutulētis manib⁹ habēt:qui ceſſet:qđ non placet & lutum eſiccari ſolitum interpretari aliquis. Sed quæ primo rettulimus loco:aut vera ſunt:aut certe a vero non multum diſtantia.

Capite.xij.

Epicea reſina feruētibus coacta lapidibus in alueis validi roboris:aut ſi aluei non ſint ſtruis cōgerie velut in carbonis vſu:ſed vſtu vt verius ita liberius legerim non vſu:ex qua lectiōe nihil ſequitur vt ſit velut quum carbones fiunt tunc enim ligna in congeriem quandam ſternuntur:vt diligentius vrantur:qui vſu legunt ipſi quid ſibi Plynius velit ſi poſſunt dicant.

Capite.xxxv.

Sed tria maxime inſignia gn̄a herbacea ac virens:quę plurima eſt:altera cādido folio :tertia verſicolor quę thracia vocatur etiam num herbaceę tenuiora folia in ordinē digeſta denſioraq; in alio genere diuerſa omnia.hęc inualuit lectio Sed ſi tria gn̄a:quo pacto alio dixit quum de ſecundo genere loqueretur? Pręterea ad vtrum reliquoꝝ generuꝫ id referri oportere dixeris:id certe ītelligi non pōt. In albo igitur:non alio legēdum eē cōtēderim: qđ cādido folio ſupra ſecundo loco rettulit. Hāc veram eē lectionē is recte iudicabit:quiſquis elocutionis legem diligenter fuerit rimatus.

Caput.xlv.

Durant a veliterno Africani prioris manu ſatę oliuę. Item myrtus conſpicuę magnitudinis ſubeſt ſpecus in quo manes eius cuſtodire draco traditur. Hoc quoq; loco error haud dubie corrigēdus vbi veliterno pro liternino eſt:qualis ſit emendationis ratio ſupra oſtendimus.

Capite.xlv.

Vicina luco eſt ilex & ipſa nobilis.xxxv.pedū ambitu Caudicis.x.arbores metiēs ſingulas magnitudinis viſendę ſiluamq; ſola facit:ſic plures hn̄t:alij vero.x.arbores amiciēs: Sed neutrum probo nam ſi.x.arbores vnius magnitudine amicerētur:haud vtiq; viſendę fuiſſent magnitudinis:nec ſi metiēs legas quicq̄ propterea ſequatur:metiēs igitur legēdum contenderim: vt ilex ſua magnitudine:& ramalium euagatione.x.arborum ſpeciē procul ſpectantibus exhiberet:quas ipſius ilicis pręalta lateq; diffuſa cacumina mentirentur: qđ ne mirum quidē auditu fuerit huic qui illius caudicem ſe &.xxx.ambitu collegiſſe pedes:non ignorauerit.

Eodem capite.

Quid illud ſuſpicandum ne ē aliud q̄ vocis ſimilitudinem librarios in ridiculum errorem traxiſſe vt quum tempe theſſalica ſcribere debuiſſent:templa pro tempe mendoſe ſcripſerint: qđ vitium ita Plynianis codicibus tenaciter hęſit:vt vulgo hodie in illis ita non aliter ſit legere: qđ tēpe ſint ſatis qdē notum eſt:ac oīno notius q̄ vt de ea re maior nunc ſermo habeatur.

¶Ex libro.xvij.Capite quarto.

Punica vina ī ſaxo coquuntur cecubę vites in pontinis paludibus madent:qui punica vina ꝓ pucinis hoc quoq; loco fecerunt:hebetiore q̄ lacertę fuiſſe memoria arguunt̄: Plynij verba:q̄ ex q̄rto illi⁹ alio loco recitaui:debuiſſēt eos admonere pucina nō punica ſcribi oportere: caſtellū dixerat vino nobile pucinū:qđ vinū nobile ex africa ſit quādoq; delatū:ipſi ſi poſſūt dicāt.

Capite.v.

Homerus in armis ab eo cælatam dixit:addiditq; miraculum increſcentis.ſed a deo veri⁹ emēdatiuſq; ſcripſiſſent:vt a vulcano intelligas:qui Achillis arma fabricatus dicitur:Homerus eſt auctor:ſi ab eo legas ad quem id potiſſimum referatur:cum nullius interim meminerit non erit.

Capite.xxij.

Pedamēta optima:q̄ diximus aut radice robur oleaq;:quo min⁹ vox ē nota:eo maiore vidē

Digitized by Google

tur multi fuiſſe venia digni:illi qui radice:ſcripſerunt pro ridicę:eſt em̄ ridica vt Varro ait peda
mēti genus:eius verba vt om̄ia magis pſpicua eſſent ſubieci:Pedamentum inquit quattuor ge
nerum robuſtum:qđ optimum ſolet afferri ĩ vineā e quercu aut iunipero:& vocatur ridica. Idē
mēdum rurſus in eodē capite corrigēdum.

Eodem capite.

Si vinea ab vite caluata erit ſulcos interponito:vbiq̧ viuam radicē ſerito quaſi duæ ſint di-
ctiones:tam vetera q̄ recentia exemplaria diuiſas vtranq̧ ab altera voces habent. Sed viuira-
dix dicitur vitis:quę Iampridē humi defixa radicatur:qđ ex ipſius Plynij lectiōe haud vno po
teſt loco intelligi.

Capite.xxiij.

A emylię vię in radices atiniarū ambitur frondē earum fugiens:hęc quidam habēt Plyniani
codices alij vero complures ĩ radice ſatinarum ambitur:ſed in radicis vt ſemel atq̧ iterum mo
nuimus emendatior erit lectio:eſt quidē radica furca ad vites ſuſtinēdas:vt ſit ſenſus in æmilya
regione:qua via nobilis ab vrbe Bononiā ducit ea ratiōe vineę putant̄:vt vites in radicis ſuſpē
dant̄ circa atinias vlmos q̄ adeo frondoſæ ſunt:vt ſi vitē applicatā habeāt vmbratili cōplexu.

Ex libro.xviij.

Augurio coronario augēdo dies conſtituantur:Dion & tranquillus auctores ſunt:Auguriū
ſalutis longo tp̄e intermiſſum ab Auguſto Pace terra mariq̧ parta reſtitutum. Augurij ratio fu
it:vt ſi de⁹ permiſiſſet ſalus populo a dijs depoſceretur:obſeruabatur ad idipſū dies vna quot
annis:qua nullus ad bellum exercitus mitteretur nemo ſe ad pugnam expediret:nemo pugna
ret:hinc certe fuit:vt quum in lōga tam externorum:q̄ ciuilium bellorum ſerie talis dies haud
facile obſeruari potuiſſet:Sit vetus illa augurij ipſius cerimonia celebrari deſita.

Eodem capite.

Minutius Augur qui ſpurium melium coarguerat:farris p̄tium intimis nundinis ad aſſem te
degit vndecimus plæbis tribunus:qua de cauſa ſtatua ei extra portam trigeminam a populo
ſtipe collata ſtatua eſt:hęc Plynius:in quo illud primum quęrebamus:quid eēt:qđ farris p̄cium
dixerit:& non tritici:cui quęſtioni occurritur trecentis poſt vrbem conditam annis populum
roma. farre tantum vt verius Flaccus ꝓdidit vſum:Veniebat & illud in dubium quare vndeci-
mus tribunus plæbis quum a nullo is tribunorum numerus tradatur:Sed Liuius per cooptatio
nem id ſemel eueniſſe videtur innuere: Quod ad ſtatuam attinet idem auctor auratam bouem
extra portā trigeminā minutio poſitā a populo ꝓdidit.

Capite.lxxx.

Aut quum contemptus ignis e ſe fauillam diſcutit:ſcintillam ve emittit. Ego contectus li-
bētius legerim nam quid frigidius dici potuiſſet q̄ ſemiextinctum, ignē ſopitumq̧ cōtēptum
appellare:at contectus:qđ ſępius euenire ſolet:vt ſubito & inopinato crepitu ex eo ſcintillatio
erumpat:meo iudicio verior erit lectio. Sed ego vt plęraq̧ alia hoc quoq̧ in medio relinquo.

¶ Ex libro.xix. Capite primo.

Stupuerunt littora flatu verſicoloria ſplēdēte:tu vide ne impellēte ſit potius legēdū:flat⁹.n.
impellit nec ſub oculorum ſenſum venit.

Eodem capite.

Mox cæſar dictator totum forum romanum intexit:viamq̧ ſacram ab domo ſua ad cliuum
vſq̧ in capitolium. Nō attigiſſem hunc locum:niſi omnia Plynij exēplaria ſic haberēt:dure ni
mis ne inepte dicam rem ſane perſpicuam Plynius tradidiſſet:ſi ad cliuum vſq̧ ĩ capitolium di
xiſſet:quum cliuus nil aliud ſit:niſi ipſe capitolij aſcēſus:& non locus a colle diuerſus:Sed capi
tolinum cliuum video ab omnibus vulgo appellatum:aut igitur ad cliuum vſq̧ capitolinum
emēdata erit lectio:aut qđ magis placet:qđq̧ vetus habet codex viam ſacram & cliuum vſq̧ ĩ
capitolium:Sicq̧ pro iouis templo capitolium poſitum intelligas.

Capite quarto.

In medio ſatyrica ſigna:q̄ q̄ hortos tutelæ venerijs aſſignantes Plauto:& ad nomē:& ad na-
turam ſatyrorum alluſum videri poteſt:etenim veteres gręci. τhoσαθho virile membrum dixe
re:vnde ſatyros dictos arbitrati ſunt quidam:ꝙ ſit pronum in libidinem id animal.

Capite.v.

Sunt qui & allium & vlpicum inter compitalia ac ſaturnalia ſeri aptiſſime putēt:at compita
lia ferię erant vt Macrobius ait conceptiuę:quę a magiſtratibus vel ſacerdotibus concipieban-
tur in dies certos vel incertos:vt & latinę ferię ſementinę. Sic paganalia & compitalia haud igi
tur certum ſtatuiſſet Plynius tempus. Si p dies compitalibus proximos allium & vlpicum ſeri
iuſſiſſet:Sed locus vt plæriq̧ alij vocis eſt ſimilitudine deprauatus:legēdumq̧ non compitalia
Sed opalia:quę ferię ſtatę erant ac tertio die poſt ſaturnalia celebrari ſolita:auctor eſt varro.

Capite.vij.

Quãobrē appoſitas non memini deguſtare religio ē:Sic vulgo illud Plynij legitur:nos nō
nemini .i. alicui emendatius credo legimus.

Capite eodem.

Menthę nomē ſuauitas odoris apud græcos mutauit:quum alioquin mitha vocaretur:ad il

Digitized by Google

lud:ni fallor:alluſit:q̄d ημηρθη mētha ē:ομιρθοσ ſtercus:quare vide ne minthos ſit legendum
potius q̄ mitha:vel ſi ita ſit legēdum:aduerte ne quaſi απο του μιρθου : mintha eſſet literam in
dictione mutari contigiſſe: Ex libro.xx.Capite quarto.

Praxagoras & iliosis dandos cēſet pliſtonicis & colicis:alij phiſtonicis habent:neutrum ta=
mē emēdate dicit:at Phiſtonic⁹ vera erit lectio:vt ſit auctoris nomē:id ex Plyniana epitome fa
cile condiſcitur Capite.ix.

Quin & vrinam eius:qui braſicam potandam ęſtimauerit labefactamq̨:neruis remedio eſſe
Sic omis vulgo Plyniana habet lectio:ex qua vtpote iuerſa:nullus iteger elicitur ſenſus:Cato
nis verba vnde hęc ille mutuatus eſt haud dubie demonſtrarant:non ęſtimauerit eē legēdū:ſed
eſitauerit:ex illius re ruſtica hęc ſunt Lotium in quit conſeruato ei⁹ qui braſſicam eſitauerit:hoc
eſt comederit. Ex libro.xxj.Capite.xix.

Contra flos albę ſup purata aperit ipſa diſcutit:q̄d ſibi ipſa illic velit haud video: Scio tamē
ιψιποσ.i.ips ipos vermis ſpeciem eſſe:quare vide ne ipa ſit citius legēdum. Capite.xxxiiij.

Hemina:quā noſtri minam vocant:pēdet dracmas atticas cētum:pudet me negligētię quo
rundam : qui quum in emendandis codicibus ſuam opam ad hunc diē locarint tam ſomnulē=
te deprauamēta quędam admiſerint:vt ꝓpemodum appareat non tam neſciuiſſe eos:aut nō po
tuiſſe locos quoſdam a mēdo vindicare:q̄ noluiſſe. Iraſcerer ego adhuc magis illis hoc loco:ni
ſi viderē ſpectatę quoq̨ fidei codices illorum incurię ne inſcitię dicam aſtipulatos : & enim tam
vetera q̄ recentia exemplaria:quę vidimus hemina habēt:pro eo q̄d mna ſcribi oportuit:quaſi
vero id pueri ignorēt:quę a gręcis mna dicatur:latinos minam dicere:Priſcianus libra iquit vel
mna graia drachmas habet nonaginta ſex & q̄d rurſus ad nomen attinet: Accipe pręterea iquit
patrio:quā nomie graij Mnam vocitant:noſtriq̨ minā dixere priores. Quibus pſpicue colligi
tur mnam eē legēdum non heminam:quæ eſt mēſurę genus ſextarijq̨ dimidium.

¶ Ex libro.xxij.Capite.xvij.

Cui⁹ effigies ex ęre fuſa:& nobilis ille ſparginoptis: Sȝ σπαρταιζω faſcia iuoluo και οπτω
video:ſparganioptis credo non ſparginoptis ducitur. Capite.xxij.

Vt quem Theſeo apud Calimachum apponat hecate. Plutarch⁹ i Theſeo: At quæ de hecale
inquit:deq̨ eius hoſpitio fabulantur:aut omnino a veritate abhorrete vidētur hecaleſiumq̨ ab
hecalo:& mox paulo hecale:nam p diminutionem vocantes:q̄d quum iuuenis admodum ho=
ſpitio inuitaſſet Theſeum:quare hecale vera erit lectio:& ne quis id trāſlatitiū putet:Veneta aca
demia vbi tertio abhinc anno hæc publice interpretabamur:emendata a me lectiōis deferet te=
ſtimonium. Eodem capite.

Quorundam ex his facile noſcuntur venena diluto rubore rancido aſpectum liuido intus co
lore rimoſaſtri pallidoq̨ p ambitum labro. Quęrebamus quid Plynius cum rimoſaſtri iaudito
pene verbo ſibi vellet cęterum parum rei:quę tractabatur accommodato: Sed quum verbi no=
uitate permotus ad vetus exemplar confugiſſem:rimoſaſtera ſcriptum inueni:eo & ſi parū ite=
gro coniectare cœpi ea quę nam verior videri poſſet lectio vt non rimoſaſtri ſcripſerit Plynius
ſed rimoſaſtro potius hoc eſt labro rimoſum aliquid imitante:niſi diſiunctim rimoſa ſtria qua=
ſi politie aliquis malit legere:q̄d non placet:ſiquidem & ſtriatas columnas & ſtriatas conchas le
gimus & ab eo q̄d ſtriare polire eſt:ſed ſtriam pro politie ipſa non memini me legiſſe.

Capite.xxv.

Tremulis plane ex aqua eſſe ieiunis ſtatim a balneis demonſtrat. quis hęc demonſtret non di
citur:nec eſt ad quem referre poſſit: Sed ex epitome ipſa intelligi poteſt vnde error ſit ortus: eſt
inibi damio medic⁹ quare cōiectura haud iepta adducimur ſcriptum a Plynio fuiſſe damio mō
ſtrat librariorum tn̄ incuria aut inſcitia potius demonſtrat auctoris nomie magna ex pte detri=
to eſſe factum:ſed qui in emēdatiora icidēt exemplaria:accuratius fortaſſe locum illuſtrabunt.

Ex libro.xxiiij.

Spiſſatur ſucc⁹ ex folliculis cęleſti aqua pfuſis:mox i pila tuſis exprimitur origanis. Ego or
ganis potius legerim iſtrumentis:ab organorum ſimilitudie maiora pondera moliētiū:dictis.

Capite.xxv.

Herbas certe ęgyptias ab regis vxore traditas ſuę Helenę plurimas narrat:ac nobile illud ne
penthes obliuione triſtitię: Veniamq̨ afferēs:& ab Helena vtiq̨ omnibus mortalibus ꝓpinan=
dum:Medicamentum id fuiſſe plane conſtat:q̄d Helene apud Homerū thelemacho ad lenien=
dos animi affectus propinat: Sed ne quale idipſū eſſet ignoraretur:poetæ carmen ſubieci:αυτι
καρ εισ οινονβαλε φαρμακον ερθεν επιρον μηπερθεσ τα Χολορτε κακωρ επιλεθεσ απαρ=
τωρ: & paulopoſt: τοιαλιοσ θυτατηρ εΧε φαρμακα μητιοεртα εαθσλατα οι πολυ Δαμμα
τορερ θωμοσ παραΧοιτισ αιτυπτιητη πλεισα φερειζα Δοοσ αρουρα. Sequuntur & alia plu

ra quæ ſi quis cupiat cognoſcere:ex quarto odyſſeę poterit. Capite.vij.

Eſt & alia nymphea in theſſalia amne peonio:radice alba: At peneio poti⁹ q̃ peonio legẽdũ contenderim:in theſſalia enim peonium qđ ſciam amnẽ ad hunc diem nõ legi. Quid ꝙ eodem capite geruli etiam pro getuli in quibuſdam repio codicibus ſcriptum? Sed tã hoc q̃ illud:meo iudicio vitio non caret. ¶Capite.ix.

Si verum eſt vbi ſata ſit nihil nocere mala medicamenta amuletum vocẽt:amuletum remedium contra veneficia:ab amoliendo dictum:alij à vaſe: quo conderetur: qđ nõ ita probo:appellatum credidere. ¶Ex libro.xxviij.Capite primo.

At vulnera nodo Herculis prẹlibare.q̃rebamus qualis eſſet Herculis nodus: qui vulneribus vtilis eſſe diceretur:breuis is eſſe conſtitit:quem dracones in Mercurij caduceo complicati ſuo nexu imitarentur. Capite.viij.

Dextra pars proboſcidis cuti lemna rubricata alligata impetus libidinum ſtimulat: Verum non lemna. Sed lemnia legẽdum :eſt enim vt Dioſcorides ait terra exiccandi vim habẽs:ĩ eaꝗ caprinum ſanguinem miſceri & idcirco rubricam appellari:quidam lemnam recte dici:& lemniam arbitrati ſunt: Eodem capite codices quidam adipe aſio habent pro lapide:ẽ aſius lapis: vt idem auctor ait medicę opis: candidi coloris:& vt pumex pręcipue leuitatis:& rurſus mendoſe inibi ruptę:pro rubetę:in exemplaribus quibuſdam ſcriptum reperio Capite.ix.

Proxima in communibus laus eſt adipi ſed maxime ſuillo apud antiquos etiam religioſus erat:certe noue nuptæ intrantes etiamnum ſolẽne habet poſtes eo attigere. Iure mirari poſſis Plynium hęc affirmare:quum non multum infra ex Maſſurij auctoritate lupinam dicat axungiam:idcirco principatum apud maiores obtinuiſſe:quia nuptæ ea poſtes inungerẽtꝗ: atꝗ id ipſum ne quid mali medicamenti inferretur:ſed ſiue hoc ſiue illo ſint vſę ſatis conſtat:ab ea vngendi ratione vxores quaſi vnxores eſſe dictas. Capite.x.

Lardum quoꝗ pingue:pingue Plynius dixit:quaſi & macrum dici poſſit:quo colligi poteſt lardum a veteribus pro ſuilla carne quoquo modo ſalita vſurpatum :idipſum & ſatyrici carmẽ videtur ſignificare:& natalitium cognatis ponere lardum. credibile eſt ſolẽnibus cœnis maiores non tantum pinguem carnẽ ſalitam:ſed & macram apponere ſolitos: Iulius capitolinus & ipſum lardum & poſcam inter cibos refert militares:hęc collegi:quia video vulgo perſuaſum lardum tantum pingue eſſe:quum ex his & macrum eſſe appareat. Eodem capite.

Quæſiuimus a plęriſꝗ phyſicæ ꝓfeſſionis viris multę quidem celebritatis:qđ morbi genus eſſet opiſtothon: vnde & opiſtothonici.nec reptus eſt:qui fateretur ſe id vſpiam legiſſe: verum Plynius vno duntaxat loco:quum ſępius alioquin eius morbi meminerit:opiſtothon eẽ ait dolorem inflexibilem:hęc ille tantum. Ex libro.xxx.Capite.v.

Tyria vero mactato corpore pota: Sed phthiria poti⁹ legerim:ẽ enim φθεϱ.ϱοσ pediculus: vt ſit ſenſus pediculi occiſi ſi potui denť:aut certe pediculi mactati corpis:ex corpe.ſ.ꝑempte ſumpti. Capite.x.

Podagricis ĩ balneis vti folia nitri ꝓdeſt:ex qua verborum ſalebra nihil qđ videam ſane poteſt elici: Tu vide ne verior ſit lectio:ſi vngi ꝑ vti:& folia ꝑ folia legatur:vt ſit ordo ꝓdeſt podagricis vngi folia nitro ĩ balneis:ſed alij viderit:poſſit ne aliqua lectio verior accommodari.

¶Ex libro.xxxiij.Capite.primo

Et qui primus inſtituit cunctanter id fecit:leuiſꝗ manibus ac latentibus induit: quum ſi honos ſecutus fuiſſet dextra fuerit oſtẽtandus:hęc Plynius: Gellius quia a corde ad medicum leuę manus digitum vena quędam decurrere credatur:eum honorẽ ab ĩitio datum tradidit:Macrobius vt gemmarum delitię tutiores eſſent:non dexterę:quę magis operaria ẽ:ſed leuę annulum a maioribus inductum:opinionum earum vnam tantum veram eſſe oportet:quum ſingulę verę eſſe poſſint. Eodem capite.

Inter Scipionẽꝗ & Druſũ ex ãnulo ĩ auctiõe ĩimicitiæ cœpere:Tu vide ne Cepionẽ ſit legẽdum quippe q cũ druſo ĩimicicias exercuit nõ Scipio. Ci.in ea oratione quã ad pontifices habuit.M.inq̃t Druſus clariſſimus tribunuſplę.pontifex fuit:ergo ſi is.Qu.Cepionis inimici ſui poſtem ędium tenuiſſet:& pauca verba feciſſet ędes Cepionis eſſet dedicatę vi:quib⁹ verbis apparet cepionẽ eum fuiſſe cum quo Druſus ĩimicitias exercuit non Scipionem vt omẽs Plynij codices quos vidimus habent. Capite.iij.

Librę autẽ pondus ęris imminutum bello punico primo cum impẽſis reſpublica nõ ſufficeret conſtitutumꝗ vt aſſes ſextantario pondere ferirẽtur:ita quinta parte facta lucri diſſolutũ ęs alienum:ſextantario pondere vulgo Plynianis exẽplaribus legitur. qđ ſi ſic eſſet:non quĩta ps lucri facta eſſet. Sed ex ſex partib⁹ qnꝗ lucrefactę:nec imminutum dixiſſet: ſed pene ad nihilũ redactum:ſi quum libralis antea feriretur duarum vnciarum ꝑcuſſus fuiſſet:vidẽdum igitur ne

Digitized by Google

verior ſit lectio. Dextantario pondere decẽ videlicet vnciarum: vt duę ſint vncię: in nouo aſſe lucrefactę.

Eodem capite.

Vt pote quum ſępius Claudius. C. Gracchi familiaris auro repẽſum caput ei⁹ exciſũ ad Opimium tulerit: hęc inualuit lectio quum ſeptum uleius pro ſępius ſcribi oporteat: Appian⁹ & Plutarchus ſunt auctores.

Ex libro. xxxiiij. Capite. iiij.

Sed illi cęlatas tantum dicabant in ſacris victores Celetas tamen non celatas vera eſt lectio: gręci κελητασ equos deſultorios vocant. ſunt qui deſultorios equos vocent: quia nudi agitẽtur: & expediti ab habiliq; ſeſſoris deſultu: alij vt in tranquilli paraphraſi diximus: q̄a duo equi nudi ſimul agitarentur: ac medio curſu mira celeritate agitatores ipi: nunc huius nunc illius iuaderẽt tergum. Nobis Manilij & Liuij auctoritas aſtipulatur.

Capite. vj.

Equeſtrem ſtatuam contra iouis ſtatoris in veſtibulo ſuperiore domus valeriæ fuiſſe publice conſulis filię. Et ſi omnis libraria fides ſtet contra: quia veritas eſt oculis admota: miror locum non prius animaduerſum ab ijs: qui ſuam impreſſoribus mercenariam locant opam: quis non videt publicolæ: conſulis non publice eẽ legẽdum: fuit Valeria publicolę filia quo conſule quũ obſes data eſſet Porſenę: ob clarum facinus ĩ obſidibus ſeruandis patratum: equeſtris illi ſtatua vt Dionyſius & Plutarchus ſcribunt: publice eſt decreta.

Capite viij.

Sequens philoſophus coclites fecit: alij cœlites habẽt. ſed vide ne ſit celetas potius legẽdũ.

Ex libro. xxxv. Capite. ix.

Sunt in eis exemplaribus nobiles paluſtri acceſſu villę ſub collium ſponſione mulieres labẽtes: trepidęq; ferẽtur plurimæ. inoluit ſatis ſuperq; hęc lectio: ſed ex qua nullus redundet ſenſus nos vetuſti codicis collatione ſuccollantibus ſponſione mulieribus correximus: vt ſit ſenſus: fuiſſe circa villam figuratas fœminas ſe ſponſione quadam paluſtri traiectu ſuccollantes: quæ geſtandi ratio: tam portantibus: q̄ ijs quæ portarentur eſſet formidoloſa.

Ex libro. xxxvi. Capite. xvj.

E macedonia conterminat bonatam locatum petẽtibus dextra. ſic plæriq; codices habent: alij bobnea neutrum tamen mẽdo caret: Ego bœbeida locum legẽdum crediderim Plynius in theſſalicę relatione Fons neſſeis bœbois lacus: eodem auctore correximus apud Lucanum locum in quo bœtida pro bœbeida fuerat notatum.

¶ Ex libro. xxxvij. Capite. ij.

Licet ęſtimare ex multitudine: quę tanta fuit: vt auferẽte liberis eius Nerone Domitio theatrum peculiare tranſtryberim hortis expoſita occuparẽt: hoc a populo impleri canẽtes: & dum Pompeianus pręludit etiam Neroni ſatis erat: hęc Plyniana habet lectio: Sed ea mendoſe quidem & corrupte: vt neq; ordo neq; ſenſus vllus lectori conſtare poſſit: Nos vero ita digerimus vt canente: ſe pro canentes legatur: & Popeianus: pro Pompeianus: vt ſit ordo: Murrini vnius fragmẽta tam multa fuere: vt illa filijs Conſularis viri: qui id vas poſſederat: a Nerone adẽpta impleuerint eius hortos: vbi ſibi theatrum comparat: quum publice canere cępiſſet: eius rei Trãquillus eſt auctor theatrum dico non paruũ: Sed tam amplum: vt ſatis fuerit Neroni: q̄ q̄ in ea laude ambitioſiſſimo idipſum impleri a populo ſe canẽte quum dico maxime placere cuperet Popeię amoribus addictus: Q; popeiam Nero ꝑdite amarit: prius q̄ vxorẽ duxerit Tranquill⁹: & cornelius ſunt auctores. Hactenus noſtra: Nunc pauca tranſlatitia ſparſim ab alijs obſeruata ſubijciam: vt Plynium recognoſcẽtibus non ſit opus ea aliunde quęrere.

In tertio Plynij.

Vbi carmen erat: Beroaldus Bononiẽſis Varronis Liuij & Seruij teſtimonio: potuiſſet & Ciceronem citare Carnem emendatius repoſuit. Libro. v.

Tabrachã ꝓ tachabracã: Iuuenale. Põpeio: & Solino auctorib⁹. Libro. vij

Icthiocollam pro ijthocollam: Plynio: & Celſo.	Libro.
Aueijs pro habenas: Plutarcho: & Solino.	In eodem.
Viuerris ꝓ interris.	Libro. x.
Phalangia pro phalanges: Plynio & Celſo	Libro. xiiij.
Cerretano & ceretano: Mar. Trab. & Columella.	Libro. xviij.
Aes pro aras: Plutarcho.	Libro. xix.
Hęredium ꝓ ędium: Feſto auctore: & Columella.	Libro eodem.
Saccis ꝓ ſuccis: Plynio: Varrone. Oratio.	Libro. xxv.
In venatu pro Venenato.	In eodem.
Pyram pro Epyrum Theophraſto.	Libro eodem.
Sanguine anatum ponticarum: ꝓ anatũ ponticaꝝ. Gellio.	Libro. xxviij.
Pityocampes ꝓ phitocampes: Columella. & Diodoro.	Libro. xxxiij.
Gręcoſtaſim ꝓ gratotaſium. Cicerone & Varrone.	In eodem.

Digitized by Google

Marcipores & lucipores ꝑ Marcifere: & lociferes. Libro. xxxv.

Pauſiæ pro pauſiani: & Plynio: & Oratio. Ex Politiani commētarijs Libro. xxviij.

Adorare poppoyſmis conſenſus: pro adorare conſenſus: Ariſtophane: Sophocle: Polluce: Deſippo. Libro. xxv.

Pyœtidas ꝑ parotidas: Dioſcoride. Libro.

Cicutam eſſe homini venenum Cicutæ vinum: pro vinum eſſe homini venenum: ſicuti cicutam. Plynio: Dioſcoride: Plutarcho auctoribus.

Et hi quidem pauci manipli: Dominice vir Clariſſime ex ingenti diſertorum numero inſigni animaduerſione digni ſunt a me iudicati: Cęteram multitudinē in qua minus Plyniana offēſa eſſet maieſtas: ſatis habui cum ignauię exprobratione ad ſigna reuocare: ſupeſt vt de ijs vir Clariſſime: quos ad tuum tribunal conſtitui boni conſulas: in qua animaduerſiōis forma nequit reformides: duorum illuſtrium virorum in eadem cauſa ꝑiudicia tibi cognoſcēda ſubtexui: Præſtiti ego id libēter: quum ob id qđ dixi: tum ne lateret: quid ad hunc diē in Plyniana militia corrigēda ꝓfecerit romana lingua nunc ſparſim ex non vno auctore paucas admodum obſeruationes tibi ſubijciam. exeunt equidem ſcitu ni fallor ſatis dignę & qđ tute facile iudicabis relatu omnibus iucundiſſimę.

Ex primo Liuij.

PErhūane vt ſolet a me quęſiuit Lodouic⁹ Regin⁹ iuuenis nr̄atium litteraꝝ ſtudioſus nec a Muſis vt dicit: & Gratijs alien⁹: qd eēt qđ Ro. hiſtoriæ auctor grauiſſimus Liui⁹ eo libro vn̄ res quiritiū ſcribere ē orſus: Neptūno ſolēnes cōſualia dixerit appellatos: Cui id ego ī cauſa fuiſſe me arbitrari dixi: quia vt Serui⁹ & Plutarch⁹ ſcribūt eq̄ſtrē Neptūnum eundem: & conſum veteres credidere & ſi non mihi excidiſſet Dionyſium nuſq̄ Gentium credere neptunno terrę domitori aram poni conſueſſe. quum in parte vrbis conſo genio alioquin veteri religione dicata offenderetur. Quibus ille verbis innuere mihi videret conſum a Neptūno equeſtri genium fuiſſe omnino diuerſum. Sed neq; temere me illi accedere: idētidē prefatus Strabonis & Macrobij teſtimōium celebratam quorum hic circa corynthiacū iſthmū nobile Neptūni tēplum illi in delo aram fuiſſe memorię ꝓdidiſſet: Niſi aliquis ita occurreret alium Meptūnum Marinum eſſe alium equeſtrem qđ Ariſtophanis carmen ſignificare videatur μητου ποσειδω τουτεμυ του ιππιου per Neptūnum hunc equeſtrem ſiue equorum domitorē & rurſus του σθαλαικου ποσειδω. i. Marinum Neptūnum quo fieri poteſt vt ī Delo & iſthmo alterius Neptuni: fuerit hic ara: illic templum: ſic propiora vero videri poſſint quæ Dionyſius q̄ quę Seruius & Plutarchus tradidere.

Eodem libro.

Conſcenderamus forte Cœnaculum domus ego & Maroſticanus hoſpes meus: vt inde Piſauranas ędes magnifico apparatu ex propiquo conſtructas contēplaremur: quum Liuii decadas ea cœnaculi parte quæ ædibus obuerſa eſt a puero temere relictas ille intuitus cōfeſtim arripuit. Hic vero Liuij locus illi pq̄ obſtruſus tanq̄ ita euenire voluiſſet eſt oblatus: verba ex hiſtoriarum primo fuere Intercalares: quum ille de numa rege interim loq̄retur: mēſibus interponēdis ita diſpēſauit vt viceſimo anno ad metam eandem ſolis vnde orſi eſſēt plenis annoruꝫ ſpatij dies congruerēt: Tum ille ad me conuerſus quid ſibi Sabellice hoc Liuius velit loco: vt ingenue loquar: haud ſane intelligo. tu vero ſi qd habes: quo ſcrupulū hunc poſſis exſoluere: fac ne diu deſideremus: Tum ego queris inq̄ rē hoſpes minime vt ſentio vulgarā & quę ſiquis qđ multi temere faciunt preſenti acquieſcas lectioni: nullo modo lectori conſtare poſſit: & enim græci quos Numa haud dubie imitatus eſt: octauo quoq; anno tris mēſes intercalandos conſtituerūt hoc eſt nonagita dies qui ex numero. xj. Dierum & quadrantis octies multiplicato ſuperabant nam quum annum illi ex. xij. Lunę curſibus ſtatuēdum putaſſent: Supeſſentq; ad ſolſtitialem annum: Dies. xj. & ſex horę quarta. ſ. diei pars eum dierum numerum octauo quoq; vt dixi anno placuit intercalari: quare grecos numa imitatus videri non pōt. Quin illud vide potius: qđ ſubtiliſſima Macrobius diſertatione demonſtrat: ne non viceſimo Liuius ſcripſerit: Sed viceſimo quarto quoq; anno idq; ex numę conſtitutione comparatum: nam quum ad eum numeruꝫ dieꝝ quē ad Lunę curſum greci cōſtituerant: erant. n. trecēti Liuio: vnum ī imparis numeri diē numa adiecisset: Rōani ſimpliciter grecoꝝ ītercalationē ſecuti ob diē vnum cui⁹ oblitierāt nō ea quę & græcis conſtare potuit intercalandi rō quo poſtea errore cognito: Numa ne adhuc regnante parum comptum habeo: ſatis conſtat huiuſmodi emendationem inductam vt in tertio quoq; octēnio. i. quarto & viceſimo quoq; anno non nonagita: Sed ſex & ſexagita dies itercalarētur: Siquidē nonagenariū numerum explebant quatuor illi &. xx. dies q quotannis ſinguli in honorē imparis numeri adijciebātur: & eñ ille dies vt dixi neq; lunari rationi aſcribi potuit: neq; grecorum intercalationi erat inſertus. Sed ſupuacuus nec itellectus aliquādiu romanis ſed

Digitized by Google

xerat:erit igitur ni fallor vera Liuij emẽdataq; lectio viceſimo quarto anno. Nec obſtat ꝙ Liui⁹
intercalationis illius numam auctorem dixerit: Quum Macrobius emẽdationẽ illam quãdam
fuiſſe innuat. Siquidẽ talis intercalandi ratio ab eo profecta ẽ:ſed ſiue numa ſiue alij poſtea emẽ
darint iure id totum auctori referas acceptum. Eodem libro.

Inter celebres & illuſtris familias quæ ex diruta Alba tulli hoſtilij regis temporibus romam
commigrarunt apud Liuium tullios relatos reperio. Dionyſius in earum relatione non tullios
ſed iulios memorat cuius lectio eo mihi verior videtur quo magis conſtat iuliam gentẽ tulliam
longa alba fuiſſe oriundam. Eodem libro.

Tullius inquit Liuius ad Feronię fanum mercatu freq̃nti negociatores romanos compręhẽ=
ſos a ſabinis q̃rebatur: Quibus Liuij verbis haud dubie apparet ĩ ſabinorum poteſtate feroniæ
fanum ea tẽpeſtate fuiſſe:nec deſunt qui ſcribant circa ſoracte montẽ & vrbẽ feroniam & deę tẽ
plum religioſiſſimum fuiſſe:ipſamq; a ferẽdis arboribus ita appellatam. Sed Dionyſius ĩ latio
haud procul circeijs in Pometinis campis feronię tẽplum a ſpartanis cõditum tradidit:nomẽ
q; datum genio ab ęquorea latione Maroq; vetuſtatis peritiſſimus circeiumq; iugum:quis Iup
piter anxuris aruis pręſidet:& viridi gaudẽs feronia luco. vide igitur ne vtrobiq; deę templum
fuiſſe dicẽdum ſit cui opinioni ſiquis grauate accedat ꝓbelle fateatur neceſſe ẽ alteram opinio=
nẽ eẽ falſam:accedit & his tertia quædam ꝙ Ptolemæus inter lucam & piſtoria feroniæ lucum:
in hetruria retulit de quo nunc loco an intelligi poſſit:viderint alij.

Eodem libro.

Videbam ex liuianę hiſtorię ſtudioſis ſollicite quoſdam requirere quę eſſet Murtia dea ad cu=
ius ędem priſcis latinis Romam traductis ſedes ab Anco rege datas Liui⁹ tradidiſſet: Horum
curioſæ indagini Plyniana opitulatur auctoritas: Ara inquit ille fuit veneris Myrteę nũc Mur
tiam vocant:quibus verbis nemo non plane colligit:ea appellatione quæ a myrto facta eẽt ve
nerem in parte vrbis quandoq; cultam ſed res omnino notior q̃ vt de ea ꝓlixior habeatur ſer=
mo idcirco quę de murtia alij tradidere conſulto miſſa fecimus. Eodem libro.

Inoleuit incuria magis q̃ inſcitia mẽdum vt Aruns tarquinius legatur & tullia minor ꝓpe cõ
tinuatis funeribus quum domos vacuas nouo matrimonio feciſſẽt: quę lectio ſi vera eſſet & fra
trum & ſororum minores natu ꝑiſſe oporteret: Vir.ſ.& vxor ſiquidẽ aruns qđ Liuius haud ob
ſcure demõſtrat. L. Tarquinio fratre minor natu fuit cui & iuniorem Tulliam matrimõio locatã
credere ęquum eſt: q̃ q̃ eiuſd ẽ verba id ꝑſpicue demõſtrant. Si vir igitur cum cõiuge extinctus eſ
ſet haud quaq̃ nouo opus fuiſſet cõnubio verum ſic habet vt maior tullia & Aruns tarquinio=
rum fratrum minor:paucis diebus vita deceſſerint:quorum interitu ſcelaratę ſũt poſtea ſupſti
tibus nuptiæ cõciliatę maior igitur tullia nõ minor vt omnia quę vidimus habẽt exẽplaria ve=
ra emaculataq; erit lectio. Eodem libro.

Dionyſius qđ ad pręſẽtem locum attinet valide eorum refutat opinionem qui. L.& Aruntẽ
tarquinios priſci fuiſſe tarquinij filios ꝓdidere:in his eſt:& Liuius romanos ſecutus ſcriptores:
Sed Dionyſi⁹ nõ auctoritate ſolum verum a cõiecturis & rõne nititur q̃ q̃ huiuſmodi hiſtorię va
riationes plurifariam apud veteres eſt obſeruare:cui⁹ & id genus (&enim pauca ſubijciã) dici po
teſt qđ de tartheſſo lõge diuerſa rõne Plynius & Strabo ſcripſere: Sub corõa venire aliter Feſt⁹
aliter Gellius: Dionyſius curru Romulum triumphaſſe ꝓdidit. Plutarchus pedibus: de mulie=
bri ſaltatione diuerſa Serui⁹ & Macrobius ſenſerũt: Apianus calphurniam Cæſaris a Cluadio
adulteratam tanaquilli Põpeiam dixit tanaquil Priſci tarquinij vxor a Liuio & alijs tradit An=
ci Martij & Valerio: Liuius ob cannẽſẽ cladẽ Cereris ſacrum ĩtermiſſum tradidit: Valeri⁹ ait ne
intermitteretur añ triceſimum diẽ omnẽ luctum publico decreto abſterſum:mitto reliqua quæ
ſi numero exequeremur maius ex ea re tędium q̃ gratia ſcribenti oriretur.

Eodem libro.

Itaq; Pontinę manubię quę ꝓducẽdo ad culmẽ operi deſtinatę erant. Sic omĩa quæ vidim⁹:
Liuij habẽt exẽplaria ſed locorum ſitum librarij ſecuti particulam deprauarunt:nam & põtina
palus eo latij tractu ẽ: vñ manubię quęſitę verum pometinę Liuium ſcripſiſſe:vel ex eo admo=
neri potuerunt ꝙ ꝓximo ille loco dixerat ſueſſam pometiam ex his vi cepit vbi quum diuiden
da præda.xl.talẽta argẽti auriq; cepiſſet:cõcepit animo eam amplitudinẽ iouis tẽpli. mitto re=
liqua Dionyſius & ipſe ſueſſam pometiam appellatam ſcribit. A pometia pometinum duci nõ
põtinum vel triuialibus imbuti lr̃is intelligunt. Libro.ij.

Monebant conſulem hęc ſed tergiuerſari res cogebat adeo ĩ alteram cauſam nõ collega ſolũ
pręcepat ſed omnis factio nobilium. Frigide nimis ac neſcio qđ diuerſum ab eo de quo iterim
agebatur dixiſſet Liuius ſi credibile eſt ita eum ſcriptum reliquiſſe: admonẽdus ꝓinde lector vi
deat ne pręceps eat aut qđ magis placet pręceps iuerat Liui⁹ potius ſcripſerit: quas duas parti

Digitized by Google

culas in vnam verterit librariorum inſcitia.

Eodem libro.

Tito ĩquit latino de plębe homini ſomnium fuit: Plutarchus Dionyſius & Valerius ĩ relatione nomĩs Liuio aſtipulantur: lactantius tyberiũ Atinium fuiſſe tradit. Sed ĩ eo haud magnum vertitur diſcrimen: illud interim haud reticendum duxi ludos quos Liuius ĩibi magnos appellauit: valerius nunc circenſes nunc plæbeios vocat: lactantius & ipſe circẽſes fuiſſe ait vnde colligitur circẽſes plębeios & magnos eoſdem fuiſſe: Pedianus poſt exactos reges ꝓ libertate plæbiſve reconciliatione inſtitutos tradidit Dionyſius ſignificare mihi videtur circẽſes fuiſſe eos quos Romulus ĩ ſabinarum aſſimulauit raptu: adijcio illud qđ ad loci emẽdationẽ attinet actronio vel vt alij aiunt atronio patri familię nomen fuiſſe q ſeruum ſub furca ludorũ die ceciderat.

Eodem libro.

Eſt ĩ plęriſqꝫ rerum ſcriptoribus quædam obſeruare: quę inter ſe omnino ſint contraria maximeqꝫ repugnare videantur: quale eſt illud vt vno contenti ſimus loco apud Liuium: Ad duo inquit bella exercitus ſcribiť ducendus: Fabio ĩ veiẽtes: ĩ equos ſpurio datur: ĩ Equis nihil dignũ memoria geſtum eſt: Fabio aliquanto plus negocij cum ciuibus q̃ cum hoſtibus fuit. Quibꝰ ꝑſpicue verbis poteſt ĩtelligi: Fabium ĩ veientes contẽdiſſe proditumqꝫ a ſuis ĩ acie: verum non multo poſt conſenſu ait exercitus traditam vltro victoriam victis equis. Signa deſerta: imperatorem ĩ acie relictum & ruſus nec veiens hoſtis Hetruſcæqꝫ legiones detrectant: prope certa ſpes erat non magis ſecũ pugnaturos q̃ pugnauerit cũ equis: ecquid magis repugnans dici potuit q̃ Fabio veiẽtes prouĩciam datam ĩcribere cui maius fuerit cum ciuibus negocium q̃ cum hoſte: & in equis nihil memoria dignum actum: mox paulo & ĩ publico conſilio & ĩ procinctu hetruſcum ꝓclamare ĩ Equis rem ramana a militibus proditam: quid pręter memoriæ lapſum poſſit excuſare ſi Liuius citatus adſit habebit vt opinor nihil: alij vbi ĩ vtrãqꝫ partem recte omnia rimati fuerit boni conſulant Liuiumqꝫ ſi poſſunt a calumnia vĩdicent.

Eodem libro.

Id publicum conſilium fuerit: an muliebris timor parum inuenio. Hæc Liuius at Dionyſius Valeriam publicolæ ſororem auctorem eius conſilij fuiſſe monſtrat: Plutarchus ad hęc non volumniam: qđ ad narrationem illam de qua nuper diximus attinet: Sed vergiliam tradidit coriolani coniugem appellatam.

Eodem libro.

Conſules inde poſthumius albus. Sp. Furius: fuſios furios Fabios ſcripſere: Sic ille: ſi Liuium credibile eſt ſcripſiſſe ea quæ ne ip̄e qdem ſi ad ſuperos reuocari poſſit valeat ĩterpretari: ſed videat lector: nam coniectura ſępe agimꝰ ne emendatior veriorqꝫ ſit lectio. Poſthumius albinꝰ Spurius Furius ſeu Fuſius: fuſios furios Fabiꝰ & quidam ſcripſere: vt de Fabio pictore intelligas q rerum Romanarum vetuſtiſſimus vt Dionyſius ait fuit ſcriptor cui ſane opinioni Fabij Quintiliani verba aliquid omnino fidei adijciunt Valeſij inquit & Fuſij in valerios furioſqꝫ venerunt in fabijs eam mutationem factam nec ille nec qđ ſciam alius ꝓdidit quiſq̃.

Eodem libro.

Age vero qđ illud? Inde ait ad multitudinem oratiõe conuerſa ſi vos vrbiſqꝫ ſi veſtri nulla cura tangit. At vos veremini deos: nemo eſt lectionis ſtructuræqꝫ latinæ tam imperitus & expers q non vltro ĩtelligat illud: ſi vos vrbiſqꝫ ſi veſtri nulla cura tangit parum emendate lectitari: q s enim locus poſt vrbis coniunctiuę dari poſſit particulæ haud ſane ꝑſpicio: quum neqꝫ ordo id pati videatur neqꝫ ſenſus: videbunt itaqꝫ alij an recte aliquis dixerit Liuium ſi vos vrbis quirites ſi veſtri nulla cura tangit: ſcripſiſſe potius q̃ vrbiſqꝫ: ſed ſiue ĩſcitia ſiue ĩcuria quiquir. paucioribus elementis dictionem notatam offenderant: que pro quirites fecerunt: erroreqꝫ ſemel recepto mendum Liuianis exemplaribus tenacius hęſiſſe credere equum eſt.

Ex libro primo.

Sunt velut minores in alto ſcopuli qui eo nauigantibus habẽtur ĩfeſtiores: quo & minus ꝓſideri poſſunt: ſic & offenſacula haud parum crebra: ſimilitudine quadam verborũ Liuiana lectione latitãtia: pro ſynceris & emaculatis recepta: incautiꝰ currentem tam ſępe q̃ turpiter fallunt: vt illud in primo ab vrbe condita. lex erat ĩquit horrendi crimĩs dum viri ꝑduellionem iudicẽt a duumuiris prouocarit prouocatione certato ſi vincent caput obnubito infelici arbori reſte ſuſpendito: verum carminis non criminis Liuium ſcripſiſſe quum plęraqꝫ alia tum imprimis Ciceronis verba plane arguunt: Tarquinij ĩquit ſuperbiſſimi atqꝫ crudeliſſimi Regis iſta ſunt cruciatus carmina caput obnubito ĩfelici arbore ſuſpendito. mitto reliqua.

Eodem libro.

Obſcure nimis ne frigide dicam Liuius locum in primo perſtrixit in quẽ ſiquis pẽdiculantię

bus vt dicitur oculis ĩcidat aut hallucinabundus inibi hęreat oportet aut manifeſta ignoratiõis
confeſſione victus abeat: In cenſu enim quem Seruius tullus egit referendo cum ſuffragiorum
explicaret rationem non inquit vt ab Romulo traditum cęteri ſeruauerunt Reges viritim ſuf=
fragium eadem in eodemq; iure promiſcue omnibus datum: Sed gradus facti vt neq; ex cluſus
quiſq̃ ſuffragio videretur: & vis omnis penes primores ciuitatis eſſet: Equites enim vocaban=
tur primi: octoginta inde primę claſſis centurię peditum vocabantur: ibi ſi variaret qđ raro in=
cidebat vt ſecundæ claſſis vocarentur nec fere vnq̃ infra: ita deſcenderent vt ad infimos per=
uenirẽt. Ex quibus verbis quę ſuffragiorum eſſet ratio haud intelligi poteſt. etenim demonſtra
ri oportuit qua ratione comparatum eſſet vt ſuffragium primę claſſis ita polleret vt ſi nihil in il
lis variaretur non eſſet opus ad reliquos ordines peruenire. At centum nonaginta tres centu=
rię vt Dionyſius demonſtrat Iuniorum ſeniorumq; tamen ſcriptæ ſunt quo apparet octogin=
ta centurias non potuiſſe id pręſtare quum centuriarum dimidium non expleret: non modo ſu
peraret: nec ſi centuriarum numerus aliquanto minor fuerit vt Liuio placere video id accidere
potuiſſet. Sed certe ſic habet vt ex Dionyſij lectione cõdiſcitur: aſcripſerat Tullus decem & o=
cto equitum centurias primę claſſi: copulauit dico illorum ſuffragia: ita vt octo & nonaginta eſ
ſent centurię in primo ordine quibus ſi in ferẽdo ſuffragio conueniſſet: quia ſupra dimidium ſuf
fragiorum contineret non erat opus ad inferiores claſſes deuenire: hęc eadem Liuius ſed conci
ſe vt dixi & obſcure nimis.

Libro ſecundo.

Ne quęſo grauentur docti aliqua his obſeruationibus a nobis conſpergi quorum paulo pro
uectiores ne admoneri quidem velint: nam vt in miſſilibus ſpargendis nulla principis largitio
populo grata eſſe potuit ſi in orcheſtram aut intra equeſtria tantum non in popularia Concidiſ
ſent: Sic litteratorum vulgus in me reclamabit ex hac noſtra lucubratione ad ſe nihil peruenif=
ſe: nec dubitabit in ambitionis ſuſpitionem noſtrum deuocare officium quaſi peritioribus oſtẽ
tare id ſit non in medium ſcribere. Cęq̃ certo ſcio non defuturos vt delicato ſunt plæriq; ſto=
macho qui hæc in publicum proiecta indigna iudicent: quę non modo non digniores ordines
ſed ne ipſum quidem cupiat vulgus colligere: adeo in locando magis q̃ parando nobis laborã
dum fuit officio: At ſint rutrabula hęc: Marrę: ſarcula & alia id genus viliora pandant ad eorum
caſum pagani & rupices ſinum videantq; num emendata ſit lectio apud Liuium: tulit ad popu
lum vt Plæbei magiſtratus tribunitijs comitijs fierent: an verius tributis comitijs pro tribũni=
tijs ſit legendum: & mox paulo inſignem annum comitia tribunitia efficiunt pro tributa Leli=
us fęlix Gellio auctore tria comitiorum genera fuiſſe tradidit curiata quum ex generibus omnĩ
um ſuffragium ferretur: Centuriata quum ex cenſu & ętate: quum vero ex regionibus & locis tri
buta: quibus Lęlij verbis vtra ſit emendatior lectio facile eſt legentibus iudicare.

Eodem libro.

Eſt eodem libro ita ſcriptum hos ignominioſa fuga domum ſe recipiẽtes. Ro. Conſul in al=
giolo conſecutus ad vnum omnes occidit: Victor ad columẽ id loco nomẽ eſt exercitu relicto
caſtra locat: vbi nemo non ĩtelligit relicto nullo modo ĩcolumi ſeſu ſtare poſſe. Quare videbũt
alij ne reducto: aut qđ ęque placet reliquo ſit potius legẽdum.

¶ Ex libro.xxj.

Vellem ego librariorum inſcitiam veternoſumq; illud hominum genus quod noſtram pro=
xime ętatem pręceſſit: vt poſt flebilem iacturam illam quam Gothica tempeſtate latina lingua
in Liuiana fecerat hiſtoria: fragmenta hęc teterrimi illius naufragij poſteris incorrupta tradidiſ
ſe: nihil ſane iniuria illa vetus nobis reliquum fecit qđ non hominum ſocordia vitiarit: vt nulli
bi fere ſit Liuianam altius rimari hiſtoriam vbi non domeſtica iniuria ſua altius impreſſerit veſti
gia: ſed quo in primis illis voluminibus: quia omnia ibi magis ab hominum memoria remota
maior errori venia dari potuit: eo hęc quæ ſubijciam acerbiore accuſatione digna: lapſus in lu=
brico & in obſcuro hallucinatio haud tam turpis q̃ ĩ plano & aperto. En quis in nobiliſſima ma
ximeq; celebri hiſtorię parte crederet: tam multa inuerſa: lacera: mutilata legentibus occurſura:
vt non dubitem in vniuerſum opus affirmare nullum eſſe in tam ſpatioſis voluminibus folium
in quo non vnum atq; alterum ſit acrius intuentibus mẽdum depręhendere: Etenim quis eſt tã
veteris hiſtorię expers: qui quum in ſecundi belli punici primo legerit quatuor & viginti pedi=
tum Romanum millia ſunt ſcripta & octingenta equites: non intelligat legitimũ equitum nũerũ
legionibus non eſſe redditum quum ea potiſſimum tempeſtate terna millia peditum legionem
explerẽt: pſpicue apparet habuiſſe eum delectum ſex legiones qbus ſingulis quia ducẽti vt Po
lybius ſcribit equites aſcriberẽtur neceſſum ẽ fateri ita Liuium aliter ſcriptum reliquiſſe: cui opi
nioni pręter rationẽ Polybij quoq; vt dixi aſtipulatur auctoritas.

Digitized by Google

Eodem libro.

Qꝛ inſcite ſomniculoſeq́ꝫ illi locum cuius modo memini vitiarunt tam certe ſegniter nec mi-
nus hunc quem proxime ſubijciam: quadrigẽtos inquit quinquagita ſociorum peditum: ꝓ qua
tuordecim millia & continuo poſt mille equites ſocios pro mille & quingentos quinquaginta
equites eadem ratio & auctoritas pręſentem locum ab iniuria vindicant.

Eodẽ libro.

Receptum ſemel proximo loco vitium tam tenaciter hęſit vt vulgo liuiana habeant exẽpla
ria illa dũtaxat dico quę ad hunc diem videre contingit lybij phœnices duabus diuiſim dictio
nibus pro lybophœnices tam polybij auctoritas q̃ Liuij verba quę ſequunt̃ licet corrupta id ar
guunt lybophœnices inquit mixtum punicum afris genus.

Eodem libro.

Vbi verborum affinitas librariorum vulgus ſemel in errorem traxit ita ferme euenire ſolet vt
mendacij veſtigium tenaci⁹ impreſſum facilis eruditorum non reformidet ſequela: eſt apud eũ
dem: Hannonẽ Amilcharis Filium vigilia prima noctis cum parte copiarum maxime hiſpa-
nis aduerſo fluuio ire iter vnius diei iubet. Sed Hanno Amilcharis filius qui idem erat & Hanni
balis frater qđ paulo ſolertiorem potuit lectorem mendacij admonere in Hiſpania fuerat ab Hã
nibale fratre relictus: At Bomilcharis filium non Amilcharis ſcripſit Liuius qđ Polibij lectio
quem ille in hiſtoria ſequitur haud obſcure demonſtrat.

Eodẽ libro.

Cęlius inquit per cremonis iugum dicit tranſiſſe: hęc Liuius: ſi ea Liuius ſcripſit: verum quia
id iugi nomen apud eos qui de ratione terrę ſcriptum reliquere non reperio: ſuſpicari libet cẽtro
nis eſſe potius legendum: Strabo via inquit per ſalaſſos ad montes bifariam ſciditur: vna qui-
dem p̃ potamum: ſic enim dicitur: ducit per alpium ſummitates iumentis inacceſſibiles: altera ꝑ
centrones prolixior: ſed id ego in medio relinquo: alij fortaſſis ſiue ĩ aperto ſit veritas ſiue ĩ pro
fundo vt Democritus credidit demerſa: melius viderint.

Eodẽ libro.

Iunoniq́ꝫ hoſpitæ Lauinij maioribus hoſtijs ſacrificaretur Semel atq́ꝫ iterum dixi vocum affi
nitatem pręter cætera librariorum temeritatem ꝑ æqua & iniqua precipitem egiſſe: ſed quum in
plęriſq́ꝫ digni quodammodo ſint venia: hoc quidem loco procul dubio digniſſimi ſunt haben
di: quę enim vox tam arcte voci cohęſit vnq̃: q̃ lanuuium lauinio: haud igitur mirũ ſi quum Li
uius lanuuij ſcriptum reliquiſſet: notioris ſimilitudine vocis decepti illi Lauinij fuerint: Qꝛ autẽ
Lanuuij ille ſcripſerit Cicero pręclare docet: Date inquit lanuuio municipio honeſtiſſimo: qđ ĩ
hac tota cauſa frequens mœſtumq́ꝫ vidiſtis: nolite a ſacris patrijs Iunonis hoſpite cui omẽs cõ
ſules facere neceſſe eſt domeſticum & ſuum conſulem potiſſimum auellere. Quib⁹ Cicerõis ver
bis haud dubie apparet quę ĩ hac parte ſit emendata lectio.

Eodẽ libro.

Age nunc q̃ prona res fuit in lapſum ita Liuium vitiari contigiſſe: vt inſuper pro inſuber
mẽdoſe ſit in eo receptum: Donec inquit inſuper eques ducario nomen erat faciemq́ꝫ noſcitãs
conſul hic eſt inquit popularibus ſuis qui legiones noſtras cecidit. Qꝛ Liuius inſuber ſcripſerit
Polybij arguit auctoritas is in hiſtorijs tradidit. C. Flaminium qui ad Trãſimenum perijt prio
re conſulatu inſubrum legiones ad abduam flumen cecidiſſe eorum agro prius fœde populato
Eram ego adhuc locos perpaucos ex primo alteroq́ꝫ Macedonici belli pari exemplo in apertũ
relaturus: vt ex ijs quæ in frontibus totius ſummæ mendoſa occurrerẽt facili coniectura lector
indipiſceretur quid in receſſu partium ſpei ſupereſſet: ſed noſtri polliciti mememores: vt deſul-
toria commentatione alterius centuriæ dimidium expleremus a Liuianę lectionis aſſertione di
greſſus quæ ſi tota ab iniuria vindicanda ſit non centuriæ ſed pleniſſime ſcribendę eſſent cohor
tes: ex alijs carptim pauca ſubijciam.

¶ Ex primo Valerij.

ESt leue omnino offenſaculum: ſed quia in ipſo pene Veſtibulo Valerij hiſtoriam ade-
untibus occurrat indignum duxi non admonere lectorem ne eos ſequeretur qui quũ
ad pręclarum aliquod ędificium interius ſpectandum admittuntur dum per aurum &
ebur: vagos oculos cæco ſequuntur greſſu quicquid humi diſiectum ſit ceſpitabundi
offendunt: Tam inquit ille meherculæ q̃. Qu. Lemmij legati Scipionis. at Liuius haud vno lo
co illum Plemmium non Leminium appellat & rurſus Tarquinius rex ait. M. Tullium duum-
uirum q́ꝫ librum ſecreta ciuilium fatorum continentem cuſtodię ſuę commiſſum corruptus Pe
tronio Sabino ſcribendum dediſſet. Dionyſius. M. Atylium eum non Tullium appellatũ ſcri
bit: ſed vter verius nomen reddiderit alij viderint.

Digitized by Google

Eodem libro.

Si ſincera & emaculata Ciceronis lectio Lanuuijq; fuit Iunonis ſoſpitæ templum cui omēs conſules facere patrio inſtituto oporteret: mendum apud Valerium īoleuit nihil ab eo diuerſum qđ liuianis exemplaribus non multo antea a vitio vindicauimus. C. inquit Hoſtilius Mancurus veſana perſeuerantia ſubſequitur cui conſuli in Hiſpaniam ituro hæc prodigia acciderunt. Quum lauini ſacrificium facere vellet: pulli cauea emiſſi in proximam ſyluam fugerunt: ſi conſulum fuit Iunoni ſoſpitę facere: quis eſt tam a vero alienus qui īficiari audeat lanuuij legi oportere vbi Iunonem ſoſpitam Ciceronis teſtimonio a cōſulibus conſtet propitiari ſolitam.

Libro ſecundo.

Habitabat in villa ſua prope vicinum ſabinę regionis fretum. in nullum adhuc Valerij exemplarium incidimus qđ non fretum haberet: ſed quo pacto id fieri poſſit vt Sabini agri villa vicina eſſet freto quum ſabina tota mediterranea ſit qui vitioſe locum hunc legere perſeuerarunt ipſi ſi poſſunt dicant ego qđ ex Strabone & Liuio didici haud cunctāter affirmare poſſum Eretum non fretum ſabinę regionis celebrem fuiſſe locum Tyberi proximum: de quo haud dubie videtur mihi Valerius ſcribere. Intēdant igitur illi animum: videantq; ne qđ diligentiſſimus auctor Eretum ſcripſit recentiorum inſcitia: vno duntaxat elemēto inuerſo: Fretum vt cæcum eſſet multis offenſaculum fecerit.

Ex Lucani. vj.

PLacuit erratica vt dixi ſalariaq; hac potius q̄ ſtataria annotandi ratiōe vti: erit fortaſſe ſi non vt Plyniana conducibilis at relatu vt ſpero nihilo īiucundior: nulla enim vt video lectio minus eſt lectori infeſta q̄ quę aut rerum ſit aut verborum varietate referta. Sed quid magis aut varium aut diuerſum videri poſſit q̄ Pollucis cęſtibus repente abiectis Cyllari tergum inſilire: aut quid minus expectatum q̄ ex apertis hiſtorię campis in poeticos ſaltus nemoroſaq; vatum cacumina ſollicitę huius indaginis impetum cōuertere? Offerūtq; ſe mihi epicam molem ſubeunti duo velut amphractus continuis pene locis Lucani pharſalidos ſexto librariorum credo īſcitia parum animaduerſi: mihi nanq; euneos pro eunus vulgo legere eſt. Citharedusq; pro Tithareſus alterutrum quidē mendum vel mediocriter gęophragię peritus ne admonitus quidē p ſe facile deprehendat.

Libro ſeptimo.

Haud multum ab his diuerſum illud in ſeptimo: Ire per oſſeam rapidus boetida ſanguis: verum niſi Strabonis lectio mēdoſa eſſet bocheida potius legēdum dixerim. Sed Plyniana vox ſincęrior quem ſecutus bœbeida Anneum Lucanum non boetida aut bocheida ſcripſiſſe contenderim.

Libro. x.

Lanigerum placidis compellat achorea dictis: O ſacris deuote ſenex: ſic haud aliter habent omnia Lucani exemplaria quę ad hunc diem vidimus. Sed tu vide ne linigerum ſit potius legēdū Aegyptiaci vt Plynius ſcribit ſacerdotes lineis vtebantur veſtibus. Ouidius quoq;: Nec fuge linigerę memphitica turba iuuencę. Ritus enim ille ſacrorum ex ęgypto tranſlatitiꝰ fuit. Maro: Linigeri fugiunt calui ſiſtrataq; turba Pretereo Herodoti & aliorum teſtimonia quæ ſponte huic inhęrent opinioni.

In Primo Syluarum Papinij.

VElles Papinium Statium tam dextro genio Thebas fortiſſimumq; Achillem q̄ ſyluas decantaſſe: ſi non maius nomen maiorem certe gratiam inde haud dubie reportaſſet: nulli vnq̄ qđ ſciam poetarum magis proprium fuit ſubito œſtro īcaleſcere ac vbi incaluiſſet fortius fœliciuſq; debacchari: vt quātūcunq; Phœbum hauſerit ac neſcio an etiam maiorem eodem calore confeſtim reddat. Sed conſilium in materię delectu defuit cuperes dixi omnem eius operam in ſyluis locatam: nihil eſt illis amabilius: floridius: magiſq; poeticum: ſed quo lectio ea plus genij eſt ſortita ex eo maiore eſt ſtudio ab omni iniuria vindicanda q̄q̄ non defuit qui propemodum effecerit vt nō multum ī illis deſideraremus: ſed quia & ipe homo haud ſane vidit omnia quale eſt illud ſub primæ ſyluæ exitum. Optaſſetq; nouo ſimilem te ponere templo. Atticus olei ſenior iouis & tua mitis Ora tonans tua ſydereas imitantia flammas. lumia contempto mallet rhodos aſpera phœbo: vbi ſi mitis tonans legas pręterq̄ q; frigide nimis dictum videri poſſit parum recta ſimilitudine vſus eſſet poeta ab phidia ad iouem & ab eo rurſus ad rhodum tranſgreſſus: quare vide ne Tara ſit non tonans legendum: vt conditoris nomen ſit inibi pro Tarento poſitum: vbi Lyſippus Plynio auctore coloſſum. lx. cubitorum ingenioſe fabricatus eſt: quę ſane opinio eo videtur vero ꝓpior: quia ſtatim & rhodum ſubiecit: quæ & ipſa phœbi eſt coloſſo nobilitata.

Digitized by Google

Libro primo.

Iam nunc cibeleia mouit Limia & euboicę carmẽ legit ille ſibyllę: ſcio ego quid de Megaleſiacis ludis alij ſuſpicẽtur quos prętor ſtella iſtruxerit: nec q̃d Cicero de loco & ratione tradat ignoramus: ſed vix Papinius aut poetarum quiſpiam tantum poeticæ figurationi idulſit: vt quum inſtructos dicere voluiſſet ludos: recluſa deę limina dixiſſet quum æditumi id ſit nõ prętoris: verum vidẽdum eſt ne cibeleia ſit flumina potius q̃ limina legẽdum: etenim in Almone fluuio ex ſibyllinorum librorum reſponſis cibeles numen placabatur q̃d ſignificanter Lucanus duob⁹ viſus ẽ carminibus exprimere. Et qui fata deum diuinaq; carmĩa ſeruant. Et lotam paruo reuocant Almone cibellem: niſi quis ſenſum diſtinguat hocq; ad gallos: illud ad eos qui ſibyllinis p̃erant libris potius referat.

Eodẽ libro.

Quod in tẽpla darẽt alias Tyrithia ſortes. Et pręneſtinę poterant migraſſe ſorores. Q̃d Herculis tẽplum tyburi eẽt: multorum declarant teſtimonia: ſed ꝙ inibi darẽtur reſponſa niſi ſum memoria lapſus adhuc non repperi. videat ꝓinde lector: ne ad Sibyllam: quę albuneæ nomine vt Varro tradidit Tyburi culta eſt: id totum referatur. Sed hoc ipſum vt plæraq; alia in medio relinquo: coniectura enim hęc ẽ non ratio.

Libro tertio.

Illud ſi vacat ęquiore ſuſpẽdant lance Papiniani carmĩs ſtudioſi vera ne ſit omnino lectio in tertio ſyluarum merito ſurrexit in arcus. Nondum ſtelligerum ſenior demiſſus ad axes Claudius. an longe verior ſit ĩ Arctos & non in arcus: vt ad expeditionẽ illius britannicam poeta alluſiſſe videatur: nec quia merito dixit aliquo modo obſtat: quo minus ĩ eum ſẽſum accipias quũ ad nepotis meritum id haud inepte referatur.

Eodẽ libro.

Quid illud nonne reclamante ſyllabæ natura: conuitiumq; lectori idẽtidem faciente: in eadẽ receptum eſt ſylua: vt ita carmen legatur. Rubẽteſq; rhoſę primos moriuntur ad auſtros. Ergo quando libraria fide laboramus rumpẽtes libẽtius legerim: id eſt tum primum florere incipientes: ſed hic aliq̃s quin magis ſeria ſcribis? Aſt ego vulgo Papinianis codicibus ſic reperio parum mehercule ciuiliter agit: qui id ſuperuacuum putet: quod pluribus ſine controuerſia ſit profuturum.

Eodẽ libro.

Et feſtinantia ſiſtens fata ſalutifero mitis deus incubat angui: quęrebamus cur anguem ſalutiferum Papinius appellaſſet: nec interim ignari eramus eorum quę ab alijs in eum locum traderentur. At ſuccurrebat illud quod apud Ariſtophanem legere eſt: qui ait anguem in Aeſculapij templo nocturnis horis lambẽdo curare ſolitum ęgrotos: vt ad anguis officium alludens potiuſq̃ ꝙ ſub ſalutiferi pedibus eſſet dei: aut quia ſub ſimulachro ſalutis figurari conſueſſet ſalutiferum poeta dixerit.

Libro primo.

Reuocant me iam longe ꝓgreſſum ad loci diſquiſitionem qui in primo eſt volumine: nocturnę ad Eſculapij ędem curationes quo ſane tempore ſęculares ludi & ipſi ſpectari conſueuere: eſtq; Papinij carmen: Nec tantum induerit fatis noua ſæcula luſtris. Aut inſtaurati peccauerit ara terenti: vbi miror fuiſſe qui ad deos manes: alterius carminis ſenſum referẽdum putarent: & nõ ad ſęculares ludos potius: quum nõ ſolum prioris carminis intellectus vnde alterius ratio pendet Sed Martialis illud: quo veri ſenſus lectorem admonere poſſit vrbaniſſimi poetæ carmen ſubieci. Te colat albano redeuntia ſęcula luſtro. Et quę romuleus ſacra terentus habet: quare vide ne annum ſumma alioquin religione pręditum: ſęcularibuſq; ludis inſignem Rutilij morte funeſtari vetet Papinius: potiuſq̃ a dijs manibus illius caput ſeruari.

Libro ſecundo.

Quiq; refert igẽs iterata vocabula perdix: quod Perdix effinxerit vnq̃ humanam vocẽ: nullus q̃d ſciam in hiſtoria tradidit: an ſatis apte Cornix legi poſſit alij viderint illud q̃d ad preſentem opinionem attinet affirmare poſſum Plynium auctorẽ eẽ cornicem ſua tempeſtate hoc potiſſimum nomine in delitijs habitam.

¶ Ex Catullo.

SVbtexam nunc ex lepidiſſimi Catulli carmie q̃ pauciſſima: nec ipſa (vt aperte dicam) magni admodum momenti: quando ad hunc diem non defuerunt qui ſedula in vetuſtiſſimũ poetam opera conſecuti ſint: vt non adeo multa in eo deſiderarẽtur: atq; ex illis ipſis quædam quę conſulto præterita videri poſſint: ſed ſint illa quã tumlibet leuia quia ad lectionis emẽdationẽ attinẽt: ꝑ appẽdice alteri centurię adijciam: eritq; hoc ipſũ admonere lectorẽ nõ docere: eteñ q̃ ĩ cõiectura poſita ſunt: ſciebã nõ temere recipi ſolere: nemo. n. nõ libentius ſi opinione certandũ ſit ſuo & ſi minus ſit ꝓbabile q̃ alteri⁹ optimo acquieſcit iudicio.

Digitized by Google

Sed qui in hęc inciderint boni conſulant: nunc videat lector an pręter celebres aliorum opiniones in fronte operis Patroa virgo Diana intelligi poſſit: cui & apollini ſęculare carmen decantari ſolitum ſatis ſuperqꝫ conſtat: vt ſit Patroa dicta quaſi patris nomen habens: eſt enim Diana quaſi iouiana. Sed hoc ipſum ita probo vt eam non omnino eorum repudiem opinionem qui & patronam legi poſſe contendunt vt ad Mineruā videatur alluſum quā Cicero in ea oratione quam ad pontificem habuit cuſtodem vrbis appellat: vt operis ęternitatē deę Catullus commendet: q̄ etiam vrbis & ingeniorum patrona crederetur: ſed vt hoc in ambiguo eſt ita illud affirmare non dubitarim parum accurate a plærisqꝫ cōiunctim legi proximum epigramma cum eo qđ totius eſt ſummę principium Lugete o iuuenes qđ & materia vtraqꝫ ab altera diuerſa: & ſuum ī vtriuſqꝫ calce acumen altius intuentibus demonſtrat.

Mirabar quę tanta librariorum fuiſſet incuria: immo quæ peritorum ſeu ignauia ſeu negligētia: ꝙ locum inſignem paſſi eſſent contra metri rationem diutiꝰ verſiculis illis hęrere quos ī phaſelum ſuam lepidiſſimus poeta edidit. Nouiſſem enim vulgo in his notatum: video: ſed videant alij an nouiſſime aptius legi poſſit: cui ſane lectioni neqꝫ ſēſus neqꝫ ſyllabę repugnat natura.

Legitur ad hęc in hēdecaſyllabo: qui in ꝓcaciſſimum Varri ſcortum per q̄ lepide ſcribitur lecticam hominis: ſed vt hominum legatur deſiderat metri ratio: & in eodem carmine Cinna eſt grauis vbi pro grauis carminis lege compulſus Caius libens repoſueram: qđ & fidei minus profligatę codices quidam habent.

Quid illud: num metricæ rationis gnarus quiſpiam in ſaphico illo hēdecaſyllabo ad Turiuꝫ & Aurelium tam leuiter librarię fidei acceſſerit: vt ſeu ſaccas legat ſagittiferoſqꝫ parthos: quemadmodum omīa habent Catulli exemplaria an potius illud ſequetur: ſeu ſaccas partoſqꝫ feros ſagittis. Sed video illud obijci poſſe qđ non multo poſt ait ſubijcit pari vt videtur licentia: pauca nunciate mee puellæ vbi an nunc aite pro dicite reponi poſſet lectorem admonendum duxi: vt ai modo imperatiuo veteri forma dictum ſuſpicetur aliquis: & ad caluum non multo poſt Cur me tot malis perderes poetis vbi ſyllabæ natura commoti male vt verius ita libentius repoſitum iri velim vt ſit vera & emendata lectio: cur me tot male perderes poetis.

Tranſeo ꝙ ad Thallum ſcribens: quum diua inquit mulier aues oſtendit oſcitantes: vbi eadem ratione aliquis adductus citius mater q̄ mulier legat & vt citius ita fortaſſe rectius ales q̄ aues vt ſit ſenſus poſtq̄ alcyon diua ales mater pullos habens oſtendit oſcitantes filios iam pene adultos: ſic alcionios pręteriſſe dies periphraſticos innuat.

Sed vt illa quæ proximo loco dixi: in medio relinquantur: num tam ſecure & ocioſe aliquis Catulli carmen adierit vt amariores calices arbitretur vetuſtiſſimum poetam a pincerna ſibi miſceri in reſoluta voluptate petierit: quaſi amarum pro ſuaui: aut fumoſo metri neceſſitate coactus ſit ſcribere. Ego quia neqꝫ Flaccum Oratium: neqꝫ Martialem: aut alium quempiam vrbanorum eiuſmodi vſurpatiōe vſum reperio: haud inepte vt mihi videor auſim meratiores inibi pro amariores reponere: tum quia vocis ratio eſt frequentior apud illos quorum modo memini: tum etiam ob ea quæ e veſtigio ſubijciuntur ad vos quolibet hinc abite lymphæ vini pernicies: cæterum id quoqꝫ admonere ſit: non legem cuiq̄ ſcribere: integrum erit per me omnibus vtrunlibet tenere.

Vix tamen illud quod proximo capite in communem locum conieci tam a poetę ſenſu iudicari potuit diuerſum: q̄ hoc qđ dicam: ab eiuſdem lepore & genio alienum. Eſt in famoſo carmine qđ ille in Cæſarem ſcripſit ita vulgo verſiculus notatus vt iſta veſtra diffutura mentula: quum nihil minus ſalſe & vt ſic dicam eleganter dici potuiſſet: q̄ ſi ad vnum Cæſarem ſcribens iſta veſtra pro tua dixiſſet: vide igitur ne ille veſca potius quaſi edax ſcriptum reliquerit & illud παραμεσεοσ vim habuerit videri eodem loco duo epigrammata ſimili figura & in vnius inuidiam ꝑfecta librariorum inſcitia in vnum conualuiſſe.

Liquiſſet cāpos & videre te in tuo. ſic in trimetro iambico ad ſermonem verſiculum ſcriptum reperio: cui ni fallor lectioni ſyllabæ ratio & ſenſus repugnant vel certe alterum: quare ne grauetur lector aduertere: an in tutu ſit potius dicendum: vt eadem qua & obtutu forma enunciandū intelligas.

Habet & ad Dianā ſęculare carmē hos verſꝰ: quā mr̄ ꝓpe Deliam depoſuit oliuam: ī qua hiſtoria repſētanda duo grauiſſimi vt video a quibuſdam cōmittunt auctores velut eorum alter ī re trahēda ſit ridicule allucinatus. ſed videant illi p̄ter alia nō pauca q̄ ſatis argute in mediū cōtulere: ne Delia oliua de qua lepidiſſimus poeta loquit ſit alibi q̄ ī delo aut ionia Plutarchꝰ ī pelopida auctor ē haud ꝓcul orchomeno ꝓ tigrias ꝓ fūda valle fluere Melonē amnē: cuius vndæ ad radices montis frangant: qui delos cognominetur: eēqꝫ ꝓximuꝫ fluuio tēplum Apollinis: quod

Digitized by Google

medicis temporibus adhuc vaticinijs floreret: vltra tẽplum duos eſſe fontes: quorum alterũ vſ
q; ad ſua tẽpora palmam alteram oliuam diceret: non ex duabus in medio plantis: ſed quia fili-
um dea peperit: nam ꝓpe eẽ dicunt pręcipitem locum vnde ipſa cecidit ſubito apparẽte apro:
& ea quę ad pithonem ꝑtinẽt: & qđ factum eſt in ipſius dei generatione huic tribuunt. hęc ille: q
bus recte ſuſpicetur aliquis hanc eſſe oliuam illam Deliam iuxta quam ſit latona partu leuata.

Qui in endecaſyllabo ad Licinium caluum legunt. Multum luſimus in meis libellis: verioris
admoneri lectionis ex eo qđ ſequitur potuere: nam ſtatim hęc ſubijcit: ſcribens verſiculos vter
q; noſtrum ludebat numero modo hoc modo illoc. reddens mutuo ꝑ iocum atq; vinum. Qui-
bus apparet Catullum poetam non in meis: ſed inuicem potius ſcripſiſſe.

Niſi exploratum haberẽ ita omnino futurum vt leuia hęc nimis omniq; obſeruatione pene i
digna multi iudicaturi eẽnt: quorum ne in ipſa quidem carminis explanatione vel mediocriter
prouecti in ſcholis velit admoneri: adiecisſem ijs quæ diximus non pauca id genus alia quę pa
rum ni fallor emendate Catullianis inoluere codicibus vt in pelei & thetidis nuptijs: illa inquit
atq; alia viderunt luce marinas mortales oculi: & mox paulo: Teq; adeo eximię thetidis fœlici-
bus aucte. Cęterum ſiquis altius ſenſum carminis rimetur priore loco haudq; alia potiuſq̃ atq;
alia legerit: vt ſit ſenſus illa luce nec vlla mortales oculi viderit marinas deas. In altero vero tæ
dis q̃ thetedis quia fœlicibus continuo ſequatur: & rurſus in eodẽ carmine. Aut cornigeram ſu
danti cortice pinum: vbi nemo non conigeram legat potiꝰ: nam & Maro Ciparisſum ipſam co
nigeram appellauit. Addo & illud: Cum primum īflati conſpexit linthea veli: at conſtat ſe ęge-
um pręcipitaſſe: nõ quia vela viderit inflata & ſecundis plena ventis: ſed potius quia īfecta ac ta
lia vt luctum pre ſe ferrent: nam ille ita filium ſupra alloqtur: Inde īfecta vago ſuſpendam liteia
malo. Noſtros vt luctus noſtręq; icẽdia mentis: quibus verbis planum pene fit veriorem eẽ le-
ctionem infecti q̃ inflati: per hoc enim ſecundę aurę per illud luctus & triſtitia ſignificatur. Plu-
tarchꝰ nigrum velum filio ab ęgeo datum ſcribit. Simonides vero puniceum. Nec multum ad
hęc inepte fecerit ſiquis locum eodem carmine fronte ſatis quidem perſpicua: ſed receſſu cali
ganti & obſcuro intentius intuebitur. verba ſunt Ariadnes ī Naxo a Theſeo relictę. Si tibi nõ
cordi fuerant connubia noſtri: Sęuaq; abhorrebas priſci pręcepta parentis. Quod ęgeus pater
pręceperit Theſeo vt rei vxorię ſtuderet: nullo qđ ſciam loco legere eſt: quid ꝙ ne priſcum qui
dem poeta elegantiarum ſtudioſisſimus eum appellaſſet: qui adhuc in humanis ageret: ſupereſt
igitur vt ad Cecropem antiquisſimum Athenarum regem aliquis non inepte id referat: qui vt
Trogus ꝓdidit biformis fuiſſe traditur. quia primus maris & fœminę connubium in ea terra cõ
ciliarit. Sed hęc tam leuia vt dixi q̃ multa ſunt: a quibus referendis: quia exiguum operę videbã
neſſe precium: ſimul ꝙ abunde ſatis ſit alteri centuriæ factum: quæ ex trariæ huius euocationis
ıgñe explẽda fuit conſulto abſtineo. τελοσ.

M. Antonius Sabellicus Franciſco Fortunio Salutem.

LVſi totum triduum Fortuni: his ꝓximis ferijs: nec nucibus luſi: nõ enim tã
dãnoſam ludit aleam Sabellicus: ſed chartis hiſq; luſorijs: ſed Poeticis: Hi
ſtoricis: Oratorijs: Colluſores affuere. C. Plyniꝰ: Cicero: Anneꝰ: Lucanus
& qui Argonautica ſcripſit Flaccus. Cum his tres integros egi dies: ac toti
dem noctes peruigil: dum loci ex illorum marginibus linea apice aſteriſco:
ceu cauterico notati per iocum & luſum repetuntur: mangus chartarum cre
pitus: crebra & tumultuoſa foliorum volutatio. Quęris quid actum ſit tercẽ
tũ & amplius locos in ordinem redegi: quos velut libello vno cõplexus ita
digeſſi: vt quoto quiſq; ſit capite libro ve obſeruatus facile cognoſci poſſit. Cęterum exſcripſi
ego hos locos nullo verborum apparatu: quum tua cauſa: cui a principio in animo habui bre-
uem hanc lucubrationem inſcribere: ne forenſibus cauſis vehementer occupatus: prius q̃ rem
cognoſceres: vt nimis verboſam faſtidires: mouit me & illa ratio ꝙ ita perſuaſum habeo in nul
la re homines iuſtius rideri: q̃ quum ſe in paruis pueriliter oſtentant. Qđ plærīq; hodie inepte fa
ciunt: qui ſe magnum aliquid præſtare arbitrantur: quum vnum aut alterum verbum in poetis:
aut hiſtoricis repoſuere: & quod adhuc maiore ſit dignum riſu: tum impẽſius id faciũt: quum e-
mẽdatiore codice adiuti locum reſtituerit: tanq̃ parum intelligatur non īgenij aut iudicij id eẽ
ſed Fortunę: videtur mihi eiuſmodi homines pueros imitari: qui cum argẽtea careant pecunia
ſibi plumbeam cõflant: vt pecunioſi videant. Oĩs oſtẽtatio odioſa: ſed ī friuolis odioſisſima:
Qđ quũ ita ſit: nullam ī re tam parua expectes a me verborum copiam. Cęterũ quando q̃ in ijs
nunc mittũtur ī multis libraria fide & auctoritate laborat: tãtũ peto abs te vt paraneſim hãc pa

tes nō oraculum: quin potius ſi tibi integrum volo de ſingulis: & vniuerſum de tota re iudicare nō enim legem ſcribo: ſed campanus eques in via cauterium oſtēdo. Quid qđ in re tam tenui: nō ſolum non exquiſito aliquo ſum vſus verborum fuco: copia ve oratiōis. Sed nec iudicium quidem vllum recēs adhibui: pręſenti recognitioni: omnia ad priſtinam illam cēſuram referēs: ſatis credo tibi nota ē verecundia illa profeſſionis ratio in tuo Sabellico: qui in obſcuris & ambiguis nihil mutat: nihil reſtituit: niſi iudicio fretus: & autoritate: vbi vtraqꝫ re laboratur aſteriſcum margini affigit. quum vero ſolo iudicio ſtatur: tum priſtina lectione integra & ſi quid ē: qđ rectius reponi poſſit: particula in fronte ponitur ſubducta linea: monetqꝫ interim lectorem videat an eo modo rectius legi poſſit: in quo genere tota propemodum hęc obſeruationum ratio quę ad te mittitur poſita eſt. Vteris itaqꝫ tuo iudicio: at ſi qua eiuſmodi videbuntur quę tuto recipi poſſint: poteris his vti ſi voles in tua bibliotheca emendanda: q̄q̄ nihil ſit illa emendatius. Nec tu Fortuni contēnas hoc ſcribēdi genus: quo & ſummi viri vſi ſunt: & humana ſciētia nihil repugnat: quippe quę magis in falſi refutatione ſita eſt q̄ in confirmatione veri. Sed quiđ tam multa: quicquid hoc eſt tibi vni datum puta: Solum mecum ſolo loqui exiſtimes: amicum cū amico: in nullis fidem meam obſtrīgo: omnia in medio ſint. Ego quod ad officiū attinet: ſatis me Fortunio placuiſſe arbitrabor: ſi in omnibus diſplicuero. Vale.

OBSERVATIONES. M. ANTONII SABELLICI EX VARIA AVCTORVM LECTIONE. AD FRANCISCVM FORTVNIVM

PRimum omnium illud apud te teſtatum reliquam Vir amiciſſime eē locos quoſdam: de ijs loquor qui ad Plynium attinēt qui etſi priora illa noſtra obſeruatione in ordinē venere: Sunt nunc iterum tractādi ne aliqd vidiſſe credantur: qui illos labefactare conati ſunt: non vt veriora dicerēt: ſed ne noſtro acceſſiſſe iudicio viderētur. Sed alij penſitent quæ vtrinqꝫ afferuntur ac boni cōſulant. Nam qđ ad primam illam calumniam attinet: vbi parum apte in primo capite opis dicimur repoſuiſſe vni ꝑ vna: vt legēdum ſit vni naturę. ſ. Incubēt mundi: & non vna. i. ſimul: vt vulgo legitur: nemo ē tam iudicij expers qui non videat: ꝙ ſi vna legatur: nugatio quædam videri poſſit vel frigida potius & ocioſa loquendi ratio: quando non ſit ad quod referri poſſit illa mundorum ī cubatio. Sed ab eiuſmodi vitio nemo tam diuerſus abijt q̄ Plynius. Capite primo.

Adijcio illud qđ eodē capite ac loco ꝑpemodum contiguo: neqꝫ tunc eſt a me animaduerſum neqꝫ poſtea ab vllo qđ ſciam. Cętera etiam in vno & immenſa & īnumerabilia. Sic. n. vulgo legit. Ego particulam: vt reponendam cenſeo: eritqꝫ meo iudicio emendata lectio. Cętera ēt vt in vno mundo hoc videlicet q nobis notus ē. Scrutare altius locum & ſtatues qd ſequamur.

Capite tertio.

Cęterum quando iudicio nitimur non veteris alicuius codicis collatione ī quo genere obſeruationis multi vt video inepte gloriantur: putantqꝫ ſe aliquid magnum pręſtare ſi emendatiorē librum nacti ex illius collatione caſtigent librariorum errata. Sed quę mea ſit de ea re ſententia: q̄tum dico eiuſmodi exēplaribus ſit credēdum teſtatus ſum ſępius: nunc vide (nō enim legem ſcribo vt non relinquam omnibus integrum ſentire quę quiſqꝫ velit) Contētus ne ſit legēdum tertio capite: an vt omēs hodie legunt cōcētus. Secuti videlicet ea quę pręcedunt. Verum ſi qs attētius ſequētia conferat cum pręcedētibus multo plenius Cōtētus implebit aures q̄ cōcētus.

Capite quinto.

Scribitur quīto capite ſtatim ī frōte ignitum. Ego Igneum libentius ſcripſerim referēs præſertim ad elemētum: q d ignitum ab igneo diſtet liquido patet. Eodē capite.

Eademqꝫ vniuerſo cardie. Inoluit hęc lectio magis re non animaduerſa q̄ non intellecta. Cęterum. Vniuerſi vt verius ita libentius legerim: vt terra vniuerſi cardo intelligatur.

¶ Capite octauo.

Videbitur ſcio res parua: Sed quia mēdoſe legitur non negligēda eſt macula quæ octauo capite ceu nocturnum offēſaculum tranſmittit properantes inuentionibus inquit nō dilatis: quū inuentoribus haud dubie ſcripſerit Plynius: id argumēto eſt ꝙ Anaximandri. Cleoſtrati & Atlantis noīa ſtatim ſubijciuntur. Eodē capite.

Nec ita multo poſt eodē capite legere eſt. Tertius martis qđ quidam Herculis vocant ignea ardētis ſolis vicinitatē: ſic habēt omēs codices quos vidimus tu vide ne nugatio hęc quędam ſit ignea ardētis ſolis vicinitate ſatis erat dixiſſe ignea vicinitate ſolis aut ardētis ſolis vicinitate. Sꝫ ꝓcul abeſt Plyniꝰ ab eiuſmodi vitio nihil itaqꝫ temere faciet q vi ignea legerit: vt ſit Tertiū

Digitized by Google

Martis qđ herculis vocant vi ignea: vt ad ſyderis naturā referatur inde naturæ cauſa referatur
ſcilicet ardentis ſolis vicinitate.

Eodem capite.

Miror & illud non eſſe animaduerſum q eodem capite omnia quæ vidimus exēplaria ticenis
habēt p trecenis: & in calce maioreſq; alijs legitur: quum illis nō alijs vera & emēdata ſit lectio.

Capite nono.

Ideo molliore inoluit hęc lectio plynianis exemplaribus ſed mollire verius legatur: vt ſit mol
lire & ſoluere: pene pari incuria ſcribitur eodem pro eadem. & mox in calce pluribus fere codici
bus violare eſt pro volitare. Sunt parua hęc (quis neſcit) Sed quia poſt tot cenſorias curas per=
tinacius durant tollenda ſunt.

Capite decimo

Defectus ſuos & ſolis niſi hęc & quę ſequuntur vſq; ad extremam periodum cum iis quę ſūt
in calce proximi capitis legantur vaga & ſoluta erunt: nec erit quo referri poſſint.

Capite vndecimo.

Tertio ex vtraq; vaſtitas. Sic plæraq; exemplaria: quædam vero certior habent. Sed tertia
Si quis rem altius rimetur: vt verius fortaſſe ita libentius legat.

Eodem capite.

Sicut paruitatem terræ ipſa deficiēs. Sed ipſe vera eſt lectio: nam ad ſolem particula haud
dubie refertur

Capite. xv.

Radiorum eius contractu: tu vide ne contactu ſcripſerit Plynius.

Capite. xx.

Patet plæroſq; magna affectione cœli. Sic ſtatim in fronte capitis legere eſt. Verum ſua lectio
eſt latet non patet.

Capite. xxiij.

Eius patere appareat circulum: expende totam periodū ac liberius circuli legas: & poſt pau
lo diametros pro dimetiens audaculus aliquis reponat: nō inepte: nec loco multū diuerſo ſextā
vero partē legunt alij. Sed qui Macrobium audit ſexageſimā arbitrabitur a Plynio proditum.

Capite. xxxv.

Ac ſine vllis radijs: Sed illis emendatius: perpende locum & aſtipulaberis verbo.

Capite. xxxix.

Inſcribitur caput de æſtatis tempeſtatibus: Sed tu Statis reponito: dicuntur enim non magis
æſtiuæ q̄ hibernæ tempeſtates verum ſtatis temporibus redeuntes.

Capite. xlij

Nec imbribus tantum tempeſtatibus Sed multis & corporum raris experimentis niſi totū hoc
ſuperiori capiti reſtituatur vaga ſit lectio & omni vinculo ſoluta.

Eodem Capite.

Bootem q̄ ſequitur Septentrionem: vel pueri intelligunt qui eſſe oportere poſt Bootem: non q̄
Cæterum quum res tam facilis ſit deprehenſu omnia tamen Plynij exemplaria quæ vidim⁹ ad
huc in damno ſunt: adeo pronum eſt cum multis errare.

Capite. xlviij.

Tranſitus fame tenentibus: haud dubie ferme: aut certe fere ſcripſit plynius. Caute explora
vt æque iudices.

Capite. xlix.

Hebeti: mox iudicatu: hoc magis placet q̄ qđ quidam repoſuerūt hebetius: mox iudicatum
vt ſit ſenſus hebes ratio fuit illa ſecundo loco: initia cum ea dico collata quæ poſtea ſecuta eſt:
pulta & ad ſenſum iudica.

Eodem Capite

Nec illud credo ſuperuacuum ſit obiter notare omnibus plynianis exemplaribus traciam le
gi & argeſtem duorum ventorum nomina quum ſemper argetam niſi mēdoſus ſit codex & tre
ciam non traciam Ariſtoteles Scribat: Et ſi quid αργεστησ quid αργετοσ: quid τρεχω ſignifi=
cent ſatis liquido patet: Vnde eſſe videri poſſunt voces illæ: mēdo itaq; altera eſt lectio vindi=
canda: & fortaſſis in altero nomine vtraq; vocat idem author Eurū apheliotē quum noſtrorum
plæriq; Subſolanum qui ab ortu ſpirat æquinoctiali apheliotē vocēt/legat in eodem capite ali
quis fortaſſe libentius molliri q̄ mollire vt nunc vulgo legitur.

Capite. l.

Reponat: hic idem ſequenti capite haud inepte Ecnephias differt pro eo qđ inoluit: deferet

Capite. lvj.

Nec illud tacitum feret lector: ab hoc neſcio quo verborum penſiculatore videndum eſſe: nē
depreſſa verior ſit lectio q̄ deprehenſa: & in eodem capite conniuentibus verius ſcribatur q̄ cō
tuentibus. Contuentibus & patentibus qđ ſequitur paria ſunt quum diſcrimen ineuentu note=
tur a plynio.

Capite. lxi.

Nec abſit pretium operæ (niſi quid aliud agens plynium legat) decernere Standūne ſit veteri le
ctioni: quæ nec pluuio habet an nāq; pluuios malit legere: Et mox capite. lxvij. nullam eſſe vt
tenet conſuetudo an nullum libentius ſequatur & paululum infra qua non alia probet: vt legit
an potius quanā alia: friuola ſunt hęc ſcio: Sed niſi animaduerſa ſint: arguunt haud dubie in le
ctore negligentiam.

Capite. lxix.

Ad illud in medio relinquitur qđ quemadmodum. C. Afranii lectio ob inſolens prænomen
non placet: Sic. C. Africani non nihil auribus blanditur.

Digitized by Google

Marci Antonii Sabellici.

Capite.lxxij

Nobili inquit apud Arabiam victoria.nec Alexander vllam inſignē pugnam in arabia aut
circa Arabiam depugnauit.nec ſi depugnata ab eo eſſet apud Arabiam dixiſſet plynius elegā-
tiarum obſeruantiſſim⁹: Sed in arabia vt arbitror: Scripſiſſet/vel non procul ab Arabia: Quid
ꝙ arabica expeditio fuit Macedonibus parum lęta ob cœli intemperiem: Si Curtius verus eſt
auctor? Sed apud Arbelam emendatior erit lectio: Eſt is vicus non multū diſtās a loco vbi Da
rius ingenti prælio eſt ab Alexandro victus: qua pugna perſarum opes prorſus conciderūt ſub
id tempusquo eſt hoc euentu non procul ab Arbella dimicatum luna inſigniter obtenebrata ē.
idem Curtius eſt auctor. Eodem capite.

Sed vt plynij lectio hiſtorię teſtimonio ab inueterata labe ſuperiore loco vindicatur: Sic qui
ſequitur nihil ocioſe prætereundus: ne vnum plynius ſcripſerit: aliud librariorum incuria lega
tur: Eſt enim eodem capite neq; alijs: quum plane appareat plynium nō alijs: ſed aliter ſcriptū
reliquiſſe. Capite.lxxiij.

Non multum ab hoc diuerſum qđ proximo capite ſcribitur eidem eſt vſui: quum eadem ſcri
bi oportuerit: niſi multum opinione fallor. Capite.lxxvij.

Ceu tenuis lineæ in longum porrectæ ſpatium: hæc inoluit lectio: Sic certe eſt vt Flaccus in
quit decipimur ſpecie recti: Blandit̄ hæc lectio prima fronte lectori vt venuſta & recta: Sed ſtru
cturam intentius ſpectantibus inæqualis appareat neceſſe eſt. quin linea potius ſit q̄ lineæ vt
quadret ordo & ſenſus procedat. Capite.lxxxvij.

Iā vero neq; illud integre ponitur: vt arbitror. Miroq; pars Aegypti id eſt ſi plus nimio vſu
inualuit maior tamē pro miro reponere audeat qui Herodotum audit. Capite.xc.

Abſtulit Eubœę Atlantem & Macriam: Sed Athlantem emēdatius ſcribi alius plynij lo-
cus demōſtrat: & mox capite quarto & nonageſimo: In Phœnice inq̄t agros: & cū ipſis phegi
um Aetiopiæ iugum. vide ne Iopes ſit legendum: nam Iope in fœnice eſt. Contra Aethiopia
valde procul. Pari cura capite vndecenteſimo locus eſt a labe vindicandus attollente ſecum ea
mundo: vulgo legitur. Cęterum ſiquis attolente ſe ea: cum mundo legat: erit lectio meridiana
luce clarior. poſſit & detrita etiam particula ea legi ſe cum mūdo. vt ſint duę partes oratiōis oīs
copulæ expertes. Cap.cvi.

Legis hæc ſcio contractiore fronte: ac iam dudum fortaſſe videris tibi operam perdere: quū
pene inutilia ſectemur: ac parum digna quæ a docto homine legantur: at omne qđ dicitur ex re
& verbis conſtat. non minor meo iudicio verborum ratio q̄ rerum in omni ſermone habenda
eſt. Sunt enim verba velut imagines rerum: quibus confuſis confundatur & totū ſchœma ne
ceſſe eſt. Quid ꝙ ne placere quidē poteſt oratio niſi barbariſmi & ſolœciſmi vacet fœditate: a
quibus vitijs nihil abſunt hæc verborum coinquinamenta: quæ ſuccincta indagine annotam⁹
quale eſt illud qđ capite centeſimo ſexto tenacius hęſit incuria hominum (quis neſcit) nō igno
rantia: hi tranſalpes habent oīa plyniana exēplaria: verū cum appareat ad vnū Rhodanū id re
ferri qui tranſalpes eſt: tollenda eſt fœditas ſolœciſmi: atq; hic pro hi reponendum. & mox in
fra in Italia legendum eſt non Italiam: nam & lacuum qui in ea terra ſunt ſupra mētio facta eſt.

Eodem capite.

Mollis in eodem capite rectilineus ordo videri poteſt: vbi vulgo legitur in archadiæ ſtim-
phali: & tamen eſt locus a vitio vindicandus. Ineſt eñi error deprehenſu facilis: ſiquis non obli
uiſcitur ſtimphalum vbiq; a Plynio enunciari. Qđ ſi ſtymphali ſit patrius caſus ſtetq; pro loca
li aduerbio in Archadia qs non videt vera & emaculata lectio eſt: vt ſit ordo in Archadia ſtym
phali: perinde ac dicat aliquis. In Italia Mediolani vixit/in vrbe videlicet Mediolano: vt in ad
Archadia. non ad ſtymphalum referuntur. Capite.cviij.

Ferunt a Media pellicem: mirum eſt quantopere humana iudicia caligent interdum ad verita
tem oculis admotam: quid notius eſt q̄ quo ſit euentu Medea Iaſonis repudium vlta: & quum
vel pueris nota ſit fabula a media: & non Medea omnes Plyniani codices quos vidimus habēt
niſi forte aliqđ ineſt rei myſterium quod prophana mens non capiat. Capite.cxi.

Nec probo omnino qđ in proximo eſt. Extingui vero terra aut fœno gnidus Creſias tradit.
Videat argutulus ille qui tam ſolicite omnia rimatur an fimo malit q̄ fœno legere.

Capite.cxi.

Gnidum octoginta quattuor millia paſſuum quingenti cum. xxv. Cęterum Con (eſt enim
inſulę nomen) non cum legendum. Strabo Cyprum: Rhodum: Con: numeri qui eodem capi-
te ponuntur multo maxima ſui parte mendoſe leguntur. Ex tertio Plynij. Capite primo.

Inualuit vt arbitror error in primo capite tertij libri: vbi legere eſt Perſas & Pœnicas: qui ho
minum fuerint Pœnices non legi adhuc: qđ ſciam: Satis tamen conſtat in Hiſpaniam Phœni

Digitized by Google

ces veniſſe Tyrij Phœnices ſunt quorum eſt colonia Gadis. Plynius & alij plæriqꝫ id prodide-
runt: videat lector ne Phœnicas ſcripſerit Plynius non Pœnicas: nam q đ aliquis dicat. Pœni
cas & phœnicas dici quia pœni dicti ſint quaſi phœni ꝓbelle decipiatur. In quo vado multi. la
tinorum hęſitarunt. Si verus eſt auctor Herodotꝰ qui pœnos & Getulos credidit antiquiſſimos
aphricæ indigenas: qđ ſi ſic eſt vel ante phœnicum in Aphricam acceſſum: pœni in ea terra fu
ere. Aſtipulatur huic opinioni qui libophœnices vocant eos q circa Carthaginem habitarunt
manifeſto argumento appellationis eorum qui cum Didone in Lybiem venere.

Capite. iiij.

Montibus Gebēna & iuribus alij vrbibus habent. Sed neutrū procedit: quin Gebēna & iura
legendum: nam qđ ad nomen attinet montis: idem. Plynius in . iiij. quum ſuos reddit comatę
galliæ fines ac montes inquit Gebennam & Iurā quibus narbonenſem galliam excludit.

Eodem capite.

Octauianorum colonia. Ego vt fortaſſe verius ita libentius legerim Octauanorum ea vide
licet ratione: qua & Decumanorum. Sic milites octauę & decimæ legionis dicti: pari ratione eo-
dem capite Saluiorum ſiue saluyum audacius q̄ ſalubirum: aut ſalubium: & ſalorum: vt alij ha-
bent. In eadem enim terra Saluyes & ſaluij leguntur non ſalubij qđ ſciam aut ſalubires.

Eodem capite.

Admonendus eſt lector ne oculis vt dicitur pendiculantibus illud prætereat qđ proximo
loco legere eſt exobiorum linguanorum videat ne verior ſit lectio Albingaunorum: Plyniꝰ al
bīganorū meminit Ingaunorum Strabo Sed locus in medio relinquitur.

Capite. v.

Sunt proximo capite quædam in medio relinquenda: Sed quæ a lapſu fortaſſis vindicanda
ſint: vt illud populorū claritas tenet: videat lector ne terret verbum magis quadret: & mox pau
lo gremium terrarū commercio patens: quum pandens ſcripſiſſe Plynius videri poſſit actiua
ſignificatione. Sequitur enim procurrens: & vbi Valerius Solanus eſt. vide ne Soranus pro
Solano reponi poſſit. Subit qđ ad idē caput attinet illa reputatio parum Plynio in quibuſdam
cum Dionyſio & Liuio conuenire: quale eſt illud qđ inibi legere ex Apiolana præda iacta eſſe a
Tarquinio fundamenta templi Capitolini. quum duo illi Sinueſſanam: nam Sinueſſa pometia
cognominata eſt: fuiſſe non Apiolanam ſignificent. Sit etiam paranęſis hæc pro appendice
capitis: vt quando inibi legere eſt meraria & triquadra patria Hānibalis videas ne indibilis qui
Hiſpanus dux clariſſimus fuit rectius legatur: quæ autem fuerit Hānibalis patria multo notius
eſt q̄ vt ſcribi oporteat.

Capite. xviij.

Venetorum matri ateſte: qđ ateſte ſit in Venetis nulli eſt dubium. Cæterum qđ matri ſibi ve
lit parum vt video fuit alijs curę cognoſcere: vt cui dedimus hæc omnia penſiculatius cogno-
ſcenda aduerte ne atria ſit vera lectio non matri: vt facta ſit librarij oblicinatione: verſura quæ-
dam in dictione vt. M. elementum ex prolatu præcedentis dictionis: aſtruxerit in fronte: ami-
ſeritqꝫ in calce a qđ in ſequentis particulę vocem abierit. Multo conſpectior locus qui ſequitur
ac cognitu facilior: longitudinem inquit alpium. x. millia paſſuum patere: quę lectio tam men
doſa q̄ quæ mendoſiſſima tutum ſit credo reponere decies centum millia: lege quæ ſequuntur:
& ęque iudica.

Capite. xx.

Sępe vnum teſtatus ſum nec deſinam identidem teſtari eſſe adhuc Plynium in damno. oc
currunt enim: non pauca numero: quæ altius rimantibus: arguunt inhęrere adhuc labem Plyni
anis codicibus temporum & hominum iniuria ſemel affuſam. en vulgata eſt lectio & pro veriſſi
ma recepta: vt Cap. xx. legatur. L. Amylio & Statilio Regulo. Polibius tamen demonſtrat nō
Statilium: ſed Attilium Regulum fuiſſe Aemilij collegam gallico tumultu.

Capite. xij. Ex libro quarto.

Inſulæ ex aduerſo teſprotiæ. vide ne iuſula ſit verior lectio/ vt cum Corcyra quæ ſequit̃ iū-
gat̃: nam ſi teſprotię inſulę legas ex aduerſo: particula ſuperuacua ſit: & Corcyra dictio vaga q
dem: & omni vinculo ſoluta. Iam & illud parum procedit qđ ſcribitur. Cea quingentis ſint ſta
diis longa: mox quattuor: verius ſit. vt arbitror quadringētis. nam incredibilis facta eſſet mu
tatio. Et mox paulo Eubœa & ipſa auulſa Bœotiæ: quibus verbis haud inepte conijcias Ceam
Bœotiæ auulſam: non Eubœæ: Sed res in medio ſit: paria ſunt quæ ſequūtur loco haud multū
diuerſo. Irrumpunt inquit in terris ſeptem ſtadia: vt dictum eſt interuallo. Sed aduerte ne in-
ter eas rectius legatur: quū & Europæ: & Aſiæ proxime meminerit: Neqꝫ hoc quod ſequit̃ mul-
tum implet aures. ſi ex vulgi opinione ordo manſerit. In arctum inquit coit laxitas: at vera le-
ctio ſit credo coit æquor in arctum: laxitas cum ſequentibus iungatur.

Capite. xiii.

A ſuccino militiæ appellata. Miltos color eſt: cur igitur non Miltiæ emendatius ſit: Aut

Digitized by Google

cur non eodem capite prodentium diſcordia.i.ſcribentium:qđ peculiare eſt Plynij ab eo proditum credamus & non prudentium & vt omnia habent exemplaria.

Capite.xv.

Vide præterea ne vno ore multo rectius ſcribatur q̃ chore:Cuſtodiente q̃ cuſtodiens: vt auferendi caſu ſit Plynius vſus non recto. Sed tu vtrunq; locum expende & amice iudica.

Capite.xxij.

Hinc oceanus:tota prima periodus ſuperiori capiti reſtituenda eſt:atq; inibi:audacius oceanus legerim:q̃ occaſus:poteſt & vocatus videri a Plynio proditum. Sed tu ſtatue vtrum: malis vel relinque ſi placet locum in medio.

Ex libro quinto. Capite.i.

Aliquanto excelſiores non tamen eſt. Si ad vnam inſulam vox referenda eſt nõ video cur non celſior ſinguli ſit numero Plynius vſus:vt ſit inſula cæteris aliquanto celſior:tantum par eſt fluctibus oceani: Sed tuus eſto.

Capite.ij.

Sunt ſcio hæc parua. Sed quia eiuſmodi:ſunt vt niſi obſeruata fuerint:& quum opus eſt in melius mutata lectio inoffenſa procedere non poſſit. adhibenda eſt mens:matureq; iudicanda nam tota hæc cenſura non mea.ſed lectoris eſt. videat igitur ſit ne vera. In Abila quoq; monte vt nunc legitur:an potius inde Abila mons: nam adfert verbũ qđ præcedit non eſt cur referas.

Capite.vj.

A mari Atlantico cum inferiore: Aegypto.lxxxvi. millia paſſuum:qđ nefas propemodũ ſit credere ita Plynium colligere:Veriꝰ igitur videri poſſit:lxxxvi.c.millia paſſuum:vt ſit octogies ſexies centum millia paſſuum:q̃ q̃ hic quoq; numerus in dubium venit:non minus q̃ ille q ſequitur.xvj.millia pro.xvj.(vt libet credere)centum millia. Sed hęc tutius in medio erunt.

Capite.xxviij.

Amnis indus Cybaritarũ.quia priore illa noſtra obſeruationum editione locum hũc indiſcuſſum reliqui:nam de indo flumine celeberrimo id a Plynio ſcribi ridiculum ſit credere:q̃ longiſſime diſtet a terra:q̃ nũc ſcribitur:hanc nactus anſam vir alioqui egregie doctus vt plus vidiſſe crederetur:aliud nomen pro indo aſtruxit in Plynij recognitione.haud dubie oblucinatꝰ hiſtoriæ ignoratione. Liuius auctor grauiſſimꝰ in bello macedonico perſpicue demonſtrat hũc quoq; fluuium indum nuncupari:adijcit & nominis cauſam. Ad Tabuſion inquit caſtellum ventũ imminens flumini Indo:Cui fecit nomen Indus ab elephante deiectus haud procul a Cybara: Tale fuit & illud de quo mihi litem intendit:negans petream Arabiam:tanq̃ parum conſtet.vnde Petrea Arabia ſit dicta. Tale & illud de Tio oppido in Bithynia:eſt & illud haud abſimile qđ negabat mentiri pertinere ad inanimata.quum Plynius non vno loco ea vtatur figura:& Virgilius:diſcet & in pratis mentiri lana colorem:& Anneus Lucanus pholoe mentita bimẽbres. Sed cum laruis id certare eſt. Illud dicam nihil eſſe quapropter homo longiꝰ recedat a recto veroq; iudicio:q̃ quum aut nimium inuidet:amicus ſit neceſſe eſt qui recte vult iudicare:vt præclare ſcribit Ariſtoteles.

Ex libro ſexto. Capite.xxiij.

Ad ſimilitudinem inquit atq; imaginem tali mari etiam circunfuſa eadem etiam cœli parte nulla differentia ſpectat:quaſi vero ſit certus aliquis talus aqua circunfuſus & ad quãdã cœli ꝑtem inſigniter obuerſus.vt terra de qua nunc agitur:accedat fortaſſe ſomnolentus lector huic lectioni immo acceſſerunt omnes ad hunc diem:nam niſi acceſſiſſent curę fuiſſet alicui locum ab inueterata labe vindicare:quare vide tu an pro tale recte italię reponi poſſit:vt regio de qua agit̃ ſimilis Italiæ ſit poſitura:& cœli tractu:vt a ſeptẽtriõe inter diuerſa maria exeat in meridiẽ.

Capite.xxix.

Quid illud Agrippa inquit quatruordecim paſſus:nomen vel cæcis apparet id ſtare nõ poſſe. Sed verius fortaſſe aut certe vero ſimilius ſit legere quatruordecies centum millia paſſuũ pari cura vidẽdũ an ibidẽ affluerunt rectius legatur q̃ auferũt & ęgypti emendatius ſit q̃ Aegyptiꝰ.

Ex libro ſeptimo.Capite.ij.

Nec graueris cognoſcere.an ſecundo capite Septimi libri baltelibus cum vulgo te legere oporteat an balteolis potius:nam qđ ad ſaltum ibi eſt haud dubie aſſultim magis probabis:& in proximo capite:magis quinos quater enixa q̃ binos vt nunc legitur:ſequens lectio:vtrũ rectius ſit facile demonſtrat:& mox ſexto capite:libentius credo audies ſuſpirauere q̃ qđ nũc vulgo probant reſpirauere:nam ſequitur illud oſcitatio letalis. Et capite octauo vide ne ſeceſſu ſit reponendum pro acceſſu. Et in decimo alias pro alios. Et duobus poſt capitibꝰ/: vbi illud ẽ maiori ſimliem multo propius vero ſit niſi opinione fallor matri ſimilem.

Capite.xvi.

Haud minoris facienda quæ ſequuntur. Capite enim ſextodecimo prius q̃ in ſupera ꝑte ſcribitur pro priuſq; Et mox infra vbi eſt multo primum: vide ne prius rectius legatur:& pro Iulia

Digitized by Google

Auguſta ne Liuia ſit ſcribendum: nam Iuliarum nulla tulit Auguſtæ nomen.

Capite.xvij.

Nec qđ ſequenti capite ſcribitur demum recipies ſi penſiculate rem totam ſpectes: nec nūq̄ inquit id in fœminis tanq̄ fœminarum nulla magis ſiniſtra polleat manu q̄ dextra: qđ omnino falſum ſit: tum eſt videre an ſic malis legere: ne id vnq̄ vi: vt ſic accipias ꝙ nullus vnq̄ vi operoſior fiat dextra q̄ ſiniſtra: poſt vero ſequat̃ fœminis mares præſtare pondere: defuncti viuētib⁹.

Capite.xxx.

Prima in orbe ab Aſinio pollione. Sed tu vrbe reponas: licet alioqui falſum ſit: quum hic bibliotheca illa non ſit omnium prima in orbe poſita. & octauo poſt capite Mediam & Aiacē: vbi Medæa ſcribi oportuit de Timomachi tabulis alia certior relatio. Et capite duodequīquageſimo Togatas libentius credo leges q̄ togatus: Et mox quinquageſimo Capite.c.xxx. perduellium cæſis: vide an millibus ſubiicere velis nam ſic melius fortaſſe. Inde altero a quinquageſimo vbi funcribus: eſt funebribus ſatis honeſte reponas. Iam & illud qđ ſupra ſcribitur parum placet hæredem maiorem funeri inſtituiſſe: quin fratrem magis ꝓbabis ſi locū altius inſpicias.

Ex libro octauo. Capite primo.

Viſiq; ſunt feſſi ægritudine quando & illos infeſtant morbi: per herbas ſupini in cœlum iacētes velati tellure precibus alligata. Ex quo verborum complexu nihil ſequitur: tu qui ſapis perſpice an verior ſit lectio herbam ſupini in cœlum iacientes veluti p̄cibus.i.ad preces alligata: an nulla præterq̄ vno loco mutatione facta ablegata potius malis legere. Expende locū & amice iudica. Nec illud contemnito ꝙ quinto capite legitur miretur Ariſtophani gratam: vide an magis placeat mire etiam Ariſtophani gratam.

Capite.xvj.

Et vbi ſæuit in viros prius q̄ in fœminas fremit. Infantes non niſi in magna fame: q ordo ſi recipiatur ſequens periodus vaga erit: & omnibus vinculis ſoluta: niſi fremit verbum reſumat̃: qđ ridiculū ſit dicere leonem in magna fame fremere. At emēdatior lectio ſit credo: aut certe emendatæ propior: ſi vbi legeris in viros priuſq̄ in fœminas ſæuit: inde non fremit verbum ſequatur: Sed perimit infantes nō niſi a magna fame: qui primū in vera lectione deflexi: p̄mit pro perimit fecit/vt credere par eſt: inde vt prona ſunt omnia in lapſum: vox ex parte vna corrupta abijt in alienum ſonum librariorum incuria.

Ex libro.xx. Capite quarto.

Centenas phalangas tertio quoq; anno penſitaſſe Aethiopes Aphri fuſtes phalangas vocant. at vide quia facelos græce ſit faſcis an facelos legi poſſit. Sed id tutius in medio reliq̄ris.

Ex libro decimoquarto. Capite decimoſexto.

Vide in tranſcurſu an ſatis integre legatur in calce.xvj.capitis reſiſtēdum: qđ ſi parum placeat poteris fortaſſis rectius inſiſtendum legere. vt in ſequenti capite neſcio an in italico genere malis legere: pro eo qđ eſt in altero genere: nam & italicam Celtim eſſe dixit Plyni⁹ Et mox capite.xxj. videbis an apte eſt pro & reponi poſſit. vbi illud ſcribitur. Et ſimilis Oleaſtro.

Ex libro.xv. Capite.vj.

Nihil eſt in quo crebrior ſit lapſus q̄ in eo qđ recto & vero affine eſt. Capimur namq; ſpecie recti. Iam vero ꝙ oleum acerbiſſimum: legitur Capite.vj.quintidecimi libri: ſatis vere ſcribi nēo non exiſtimet: & tamen ſi intentius locum ſpectes magis fortaſſe laudabis acerbiſſima vt adoliuam referatur.

Ex libro.xvj. Capite.xxxv.

Vides credo quantum tibi tribuam ꝙ hęc tam multa & ab alijs non aīaduerſa: & a quibuſdam fortaſſe parum intellecta tuo ſubijciam iudicio: proinde non graueris ſi qua viſa fuerint: non ita magni ponderis hæc quoq; cognoſcere: & de his recte iudicare. Quale eſt qđ libro.xvj. Capite quinto & trigeſimo legitur in alio genere: vbi ſit tibi videbitur albo pro alio repones. Et poſt paulo vtcūq; pro vtrūq; Et mox ſeptimo & trigeſimo capite/Salicis ſatiuę: Si intentius locū tractes libentius credo legas: q̄ Salicis ſtatim. vt nūc ē/& quarto poſt capite. Intra oppidū emēdatius tibi videbitur. q̄ infra oppidū. Emēdatius: iſpinū q̄ ipſum: eſt enī iſpinū Hiſpanię oppidum.

Capite.xlvj.

Eſt & illud non indignum de quo tecum ſtatuas: ſcribendum ne putes dulcior in punicis: an dilutior potius. Et mox altero ab hinc capite: ab eo celatam: vt vulgo legere eſt: an a deo cælatam: vide Homericum carmen.

Ex libro.xvij. Capite.xj.

Coriorum officinis: at Coriariorum ſunt officinæ in quib⁹ coria conficiuntur: ſtatue igitur vtrum velis: Et capite tertio & vigeſimo haud dubie Varicinis corrupte legitur pro aricinis.

Ex libro decimoctauo. Capite.viij.

In Aegypto inquit ac ſyria Ciliciaq; & alia ac græciæ parte ſi me audis Aeolia multo rectius legas q̄ alia. conſidera terrarum tractum nec Paranęſim hanc repudiabis. Et quīto deinceps ca

Digitized by Google

pite. Luna inquit procedente: verum p̄cedente:qui locum percipit audacter reponat. Et libri eiuſdem Capite. xv.pro eo q̄d per eum ſcribitur haud grauate eruum:de quo genere leguminis agitur.& capite duodeuigeſimo humorum lectio durat pro humorem .& mox ſequenti capite vilitatem librariorum fecit incuria/quum Plynius vtilitatem:potius ſcripſerit: vt credere eſt.& demũ illud vide an.xxx.huius voluminis capite recte reponi poſſit pro pendunt pandunt.

Ex libro decimonono. Capite primo.

Linumq; vere & viris decorum. Sic omnia Plynij exemplaria .vbi tu probes neceſſe ē ꝗ pro vere libuit mihi nere verbum reponere. & q̄d ſequēti capite parit pro perit.q̄q̄ & petit:ſiqs legat non multum meo iudicio diſceſſerit a vero. Solio pro folio quum libeat. Habet & quintum caput defecti ad eas modice diſtantes:vide in q̄:ne defecti verior ſit lectio.& loco nō multum diuerſo: Iuliæ Auguſtæ:legitur pro Liuiæ & mox infra:tunicis earum: pro tunicarum indubitato librariorum errore. Nec abſit p̄cium operæ.ſi ſeptimo capite vbi non nemini eſt:tecum deliberes an non nemini malis legere:& loco eiuſdē capitis diuerſo:aceruatim magis placeat q̄ aceruatis.

Ex libro.xxi. Capite.viij.

Eſt labes vt reor non ferenda capite octauo vigeſimiprimi libri:tu an locus emaculatione indigeat per ocium conſidera.& tamen colorem commendat. Sic habet vulgata lectio:vbi audaculus aliquis non dubitet pro ijs quæ inibi nunc ſunt cacumē:colore cōmendatur reponere.

Ex libro vigeſimoſecundo.

Nunc aceruatim q̄ ſequuntur ſunt tibi cognoſcenda:ne paraneſis hęc plus nimio creſcat.

Vide igitur an libro.xxij.vbi de cocco ſcribitur ſit ne ſua lectio hæc quæ inoluit. Aphricę Luſitaniæ granis cocco:an verius graminis pro granis legi poſſit:an loco diuerſo Cap.xxj. Cum ſole iterum an potius eum ſoluturum:& capite primo quarti & vigeſimi libri potione & fœtu legendum ſit:an potione & fotu. Libro ſexto & vigeſimo Soachum rectius legatur:an Stomachum.& ſuccu pro ſuctu ibi eſt indubitato errore. Libro octauo & vigeſimo capite nono. Exitio his eē ſeruos nũq̄ legas credo. Sed ceruos & ſi pro eo q̄d eſt capite.xi.ſingulare remediũ vide an ſingult⁹ reponi poſſit:p ſingulare. Libro vndetrigeſimo. q̄a capite.v.fiendalegi nō pōt: findēda ni fallor libēter repones: Pari iudicio libro trigeſimo primo capite tertio:nũq̄ figularis certa q̄d legitur:placebit:ſed Creta. Nec capite eodem:oppida. Sed oppido q̄d eſt valde: Quin altero & trigeſimo libro.capite ſexto:nunq̄ iubēt legēdũ cēſeas: Sed iubēt & mox illud.xxxiij. libro capite .i.nũq̄ vt arbitror adduci poterit tua iſta minerua vt ferēdũ erat citi⁹ legat q̄ ferreũ erat vt arctę veſtes libēti⁹ q̄ hirtę.& capite vndecimo videbis an Catũ Elium ſit vera lectio quũ Elium Tuberonem ſcribat Plutarchus:nec in calce capitis probaris credo q̄d legitur:neq; em̄ ſcribi debuit orator Mari⁹: Sed arator:nō rapinas ſed arpinas:nec manipularis:ſed ex manipulari imperator. Illud ad hęc cognoſce:an mendoſe quarto & trigeſimo libro ſcribatur cœlię p clœlie.& lucretiæ & Bruto:pro lucretio & bruto. Nam Spu. lucretius & Brutus authores fuerũt aſſerendæ libertatis:non lucretia:quæ ante exactos reges ſibi manum intulit: Et demũ illud aduerte an pro Alcamene:vt nunc habet:ſit vera lectio Alcmene.

In Valerium Flaccum.

PRogreſſa eſt paraneſis hæc cum operis enarratione ad quartum vſq; & trigeſimum naturalis hiſtoriæ librum: ſiq̄ deinceps obſeruabuntur:nō grauabor mi Fortuni annotare. Nũc quę ex Valerij Flacci lectione tibi ſubiecimus:attende ac ſiqua digna videbuntur quæ recipiantur:vtere his:quando in hunc vſum tibi mittuntur in tua bibliotheca emendanda:cætera pro non miſſis habeto.

Ex primo Valerij Flacci.

Iam grauis & longus populis metus illius omnes: Ionium quicũq; petunt. Tu vide ne melior ſit lectio amnes q̄ omnes:nam ſequitur illud otrym & hemum:vt accolas fluuiorum:& mōtium incolas formidoloſo Peliæ imperio fuiſſe obnoxios dicat poeta. Expende carmen & boni conſule. Peliacas etiam comes exit ad vndas. Ego vmbras libentius legerim:nam in Pelio vt Neuij carmen demonſtrat Cęſa eſt materies ex qua nauis argo compacta eſt. Et mox illud ſtatue malis ne legere omnis habet:vt nunc omnia habent exemplaria.an q̄d rectius credo ſit: omnis auet: Sit ne verius q̄d alij legunt. Viridi totus de fronde:an viridiq; thorus:q̄d magis heroicum eſt.et Satyra aſtipulatur.cuius illud eſt. Silueſtrem montana thorũ quũ ſterneret vxor frondibus. Et hoc vide:ſcripſerit ne poeta. In ſolum hunc ſæuiet Aeſona pontus:an potius nũ ſęuiet:quaſi dicat non in ſolum Aeſona:ſed & in Peliam. Neſcio præterea an probes ꝗ videndum eſſe cenſui legi ne oporteret prænoſcere diuum omnia an omina potius.eſt enim omen vt ſcis:& verborum & rerum.& vbi:dirumq; procul fuit:vide an dirimiq; procul malis legere.& Sequenti carmine: Diſcedere potius q̄ deſcendere.& vbi eſt leuiore tolum nō inepte facias:ſi pho

Digitized by Google

lum reponas Eſt id Centauri nomen: vt ſcis. Iam vero poteris & illud decernere vt vbi ſcribi-
tur. Celantq; tuæ mea facta iuuentæ. an Cedant ſit verior lectio. Et infra vbi illud eſt hemeſtichi
um: lucebit in ordine remum: ſi placet lugebit potius legas. Sed tuum eſt ſtatuere vtrũ velis: vt
in eo qđ ſequitur Cãtus in Aeo voluet quem barbara cuſpis: vbi vide an Heoo melius legi poſ
ſit. Eſt Heoa littorale oppidum Aphricæ. In lybien enim venit nauis argo vt Orpheus ſcri-
bit: vbi Canthus perijt/ vbi p̃terea legere eſt: mea pectora tangunt: etſi non ineptire credi poſſit
qui pignora pro pectora reponeret: in medio tamẽ relinquas ſi me audis. Audacius fortaſſe q̃
tutius aliquis infra fulſere legerit potius q̃ fluxere. vbi eſt illud Ceu picei fluxere poli: non enim
multum diuerſum ſit ab eo qđ poeta eminentiſſimus ſcripſit in primo Aeneidos: Ponto nox
incubat atra: & poſt paulo.. micat ignibus ęther. & alibi non minus audacter Hic idem: magne
q; nepotem: non magno ſtatuet legendum: ſed tu in his tuus eſto. In his q̃ ſequũtur facilior deli
beratio: qđ & tute perbelle fateberis. nemo eſt enim qui vbi ſcribitur quantumq; truces ſi locũ
diligenter ſpectet/ non quatiuntq; truces malit legere. Cunctantius forſan accedat: vt vbi pate
re dolores paſſim legitur: malit ipſe paterere. Sed Fortunij Minerua viderit hęc.

Ex ſecundo Valerij

Agenunc & illud qđ eſt in fronte propemodum ſecundi libri conſidera: ſtatueq; vna ma-
lis ne legere eiectat adeſi: an eructat quia magis aures impleat. & poſt paulo enectæ an euectæ
vel potius eiectæ. & alibi deſcendere tergo. an diſtendere. vel qđ adhuc verius ſit defendere. Et
vbi Non phama non arte colus eſt. forma malis q̃ phama eſſe vbi hic cruor ĩ thalamis. It q̃ hic
magis placeat: & quin & illud miſerere tene: & ſi ſatis ſtet per ſe ſenſus. tñ vide an miſer ecce te-
ne: rectius ſcriberetur: vt ad præſentẽ ſtatum rerũ: referatur. Sed parænetica meditatio hæc eſt
non legis latio Plura ſũt præterea modico carminũ complexu: & ſi non magni ponderis: non
tamen puerorum coruos: lapidibus inſectantium more prætereũda: nam vbi Et fuga: eſt: At-
fuga libentius legas. Et vbi pube domos: puppe. vbi reddere puppi crederẽ puppi: vbi heu ſe-
cum: heu ſerum: Sed de his tu videbis. Quod ſequitur maiuſculi cuiuſdam eſt ponderis: ac vi-
dendum an mutare libeat locum non multum ab his diuerſum. vt vbi In ſtratis erens ſcribitur:
ſtat mœrens malis legere. & vbi Immẽoret terræ eſt: tu Imemor & terræ: eſſe malis: & ſequenti
verſu referant non referet. video quid ſibi velint qui ſcribunt Tunc tenus it lemnos. vt ad naui
gantium opinionem referatur. & qđ aliquis ſtatim a cœna cum facta legerit: ne poſtridie ieiun⁹
Qua fracta legat. E qui flamina a prãdio: ſtãmea malit veſperi nondum cœnatus. & cui prius
fugeret fortuna placuit: ne fregit pro fugeret poſtea placeat. & qui contiguo pene loco auxerat
probaui: ne hauſerat poſtea probet. Qui orbi: & faſtis ne vrbi & fatis.

Ex tertio libro Valerij Flacci.

Vides credo quantum tibi tribuam: qđ nihil horum eſt ſiue facile ſit iudicatu: ſiue interp̃ta-
tu difficile: qđ non libens tuo ſubijciam iudicio: vt in alterutram partem ſit tibi integrum de ſi
bus ſtatuere: nã qđ ad me attinet. in iis dũtaxat videbor mihi non omnino deſipere: ſi qua fue-
rint abs te recepta. Cætera pro non ſcriptis habiturus. Quare atten de cuiuſmodi ſit illud ĩ pri-
cipio tertij libri: vbi tundace ponto ſcribitur: quid ſi quis & rindace legerit: num delirus is tibi vi
debitẽ. Sed tu vide an aliud meli⁹ reponi poſſit: niſi forte libeat nihil mutare. Audaci⁹ credo: pa
triũ caſũ mutabis ĩ rectũ ĩ eo carmĩe. Torua comę ſybila frõtis: vt coma malis legere q̃ comę: &
mox alio loco rœth⁹ libẽti⁹ legas q̃ cœth⁹. & min⁹ cũctãter Nubbe meri geĩnã: q̃ qđ ſcribitẽ Nu
be eri geminã. vt ſit nõ ab eo diſſimile/ & geĩnis aſſurgit mẽſa lucernis. Cæterũ vt in hoc qđ di
cã nihil fortaſſe mutabis: vt pro eo qđ nũc eſt diſiecit ceruice ten⁹: diſſecuit aut deſecuit repõas.
Ita ne admonitus quidem vbi deficit nunc eſt diſiicit ſcribi velis: aut certe diffindit. Et vbi ve
ſubus: Veſuius. Eſt is mons campaniæ incendio olim nobilitatus Nec in hoc qđ dicam niſi vt
probes volo quippiam a me mutatum videri. Sed cur non probes ꝙ vbi antea legere erat: ve-
luti cũ ceſſit ĩ imo ego ceuus ꝑ ceſſit legẽdum putaui. & ſequẽti carmine vĩcla iouis ꝑ vĩda: te-
neas ſi placet hæc mecum quoad meliora inueneris. Nec illud prius reiicias q̃ locum diligenti⁹
inſpexeris: qđ vbi: ſi tãta Iouis fuit antea/ ego admonui vt lector videret ne titanis. i. aurora ſcri
pſerit Flaccus. & vbi fortuna fuit: videret ne furtiua eſſe deberet & qui non putet verius ſcribi:
tunc inde q̃ nunc inde: videbit etiam an vbi aduerſos montes deſcendere: vt nunc eſt: poſſit ne
ſatis honeſte auerſos pro aduerſos legi: & diſcedere pro deſcendere. Sed tu ſcio hęc in medio re
linques. Et rurſus vbi prætulerit eſt: cur non perculerit reponas. vbi pondere vẽtus: pudore iu-
uentus: vbi cecidere: rediere. Sic infra vbi eſt fallit: vide ne fallor eſſe debeat: vbi adductis. me-
li⁹ ſit abductis. vbi mixtis: mixtus: vbi arenis. ahenis: vbi vna: ima: & vbi rhebe eſt: ibi melius
fortaſſe ſit phœbi. vbi pergere eſt: neſcio an porrigere repoſiturus ſis: vbi nos odiũ: vos odi
um: vbi atq; ea mira furentis pro eadem ira.

Digitized by Google

Ex quinto Flacci.

Q đ manibus nunc pendet ab imis: vide (nam tua eſt hęc deliberatio) ne vnis potius q̃ imis velis legere: Nam qđ inibi mox parum emendate legitur: pro eo qđ eſt mors vel cæci vident & vna ferunt: pro vana ferunt Toto pro tuto: & rite mouet: pro monet: Iam & illud qđ nõ multum diuerſo loco recipit legitur: vide ne cecidit legi oporteat: Et vbi Erythrea eſt ne: Erythina eſſe debeat: Vbi medum: ne medium verior ſit lectio. Vbi prenſa eſt: ne preſſa eſſe debeat. Vbi Phrixe faue: ne foue reponi poſſit: Vbi præcipit atqꝫ: ne p̃cipitatqꝫ ſcripſerit poeta: ne ſerentem fecerit librariorum incuria vbi eſſe debuit ferentem: ne rapta oris: pexus aliquis & vnguento delibutus legat pro rapta thoris: & ſtupefacta pro ſtipata. Illud identidẽ conſydera an vbi illud ẽ frater & amento nantes: recte reponi poſſit: amnc ſequi nantes: Sed melius hæc in medio relinquunt̃: Nam ꝙ loco dein diuerſo habet ꝓ hebet eſt: ne me qdẽ monẽte tua ſponte qđ verius apparet ſecutus eſſes: & infra in ima pro in vna. Et rex foret hic prọ feret: acer pro ater. i. fumidus & ambuſtus: & torto pro toto: Extantum pro extabat: & alibi ſub nomine phœbi: Vide ne parum emendate legatur pro eo qđ eſſe debuit lumine phœbi: Et quem te horrifero pro q̃te. Sortitus pro tutus: hoſtis pro hoſpes & arenæ pro habenę.

Ex libro. vj. Flacci.

Quo pluribus ſcatet offenſaculis Flaccus eo breuior eſſe cupio in te vel monendo vel conſulendo: Tu Fortuni quando ad tuę bibliothecæ cultum pertinet ĩprimis meditatio hęc ne graueris quæ adhuc reſtant dicenda mecum cognoſcere: ad illud omnium primum vide an modico verſum complexu cenſeas ex ijs quæ dicam aliquid mutandum. Nam argus videtur mihi ibi eſſe pro angor: Et mox dictus ꝑ mos ductus: & michael. pro eo fortaſſis qđ Metlete: & mox a tergo aduerte ne vbi conti eſt cãthi. i. currus eſſe poſſit. Vbi flumine ẽ. ne fulmine emendacius legatur: & vbi aruis ne antris: Et torax erigit imbres: torrens fortaſſis plꝰ placeat q̃ torax. Sed non ita rem probes vt non attendas vt temere: torax tollatur: nã video & illud quoqꝫ ſtare poſſe: multo tutius ſit fortaſſe pro attei: aei reponere: pro fidaſmeni hydaſmeni: an tothryndace ſit meliꝰ: q̃ thotrindace Tranſfigit q̃ tranſfigit̃: vt bonis exuuias. q̃ Et vobis exuuias: & arte manu q̃ ante manu: Ingerunt ſe plura breui complexu: quæ niſi attendas oſcitãtem & velut aliud agentem facile tranſmittant lectorem Vt ſqualenrum: pro eo qđ ſqualentem debuit eſſe: niſi cõiectura fallor: & qualis: pro aquilis/vtrũqꝫ pro vtrinqꝫ: arcus pro artus: tenduntur: pro ceduntur: & illud vide: an primis ſit verior lectio q̃ prima: Sæuus querelis verior q̃ feris: Et qua viſo atracio ne tam emendatum ſit q̃ qđ tu fortaſſe tua ſponte reponas: Quis atracio: ne tam ad ſpiramina/q̃ aſpiramina vt vna ſit pars orationis non duę. Iam qui labentibꝰ legit pro labantibꝰ nullam habet metricæ rei rationem: nec multum fortaſſe a barbariſmo diſtet qui pertulit malit legere. q̃ perculit Vide vtrũqꝫ. Et a tergo vibrata aliquis paulo argutior magis probet credo: q̃ vibratam. magis errantes q̃ orãtes: magis prior: q̃ precor: magis Cyteos q̃ citatos: magis impulit. q̃ ĩtulit: magis ĩber: q̃ iber: Citiꝰ tunc q̃ nũc: notat q̃ rotat: Expẽde ſingula & amice iudica: Quid ſi aliꝰ audaculꝰ vbi illud eſt A prioris: malit his ibi eſſe vbi excelſis nũc ẽ: velut celſis: nec loco multũ diuerſo ꝑ patrũ patriũ reponat: & a tergo: quid ſi iã qui in iãqꝫ vertat: & vbi eſt ſubit malit idem ſubito ſcribere: & vbi lucis lux: vt rectum caſum pro patrio reponat: Dic rogo aſtipulabers huic: an in aliquibus an potius in cunctis diuerſus abibis?

Ex libro. vij..

Græcia quondam: ſic prius erat legere. ego admonui videret lector ne quoniam pro quondam rectius legeretur & longo mox interuallo vbi pateter fuit ne: pariter eſſe deberet: Sed nr̃a parænesis eſt iudicium ſit tutum: & in his quæ ſequuntur boni conſule: an emendatius ſit legere eetis q̃ ætati: audiat: q̃ audeat: pati q̃ petit: Scio illud non diſpliciturum ꝙ pro: Qua reduntqꝫ dies: Qua redit ltqꝫ dies reppoſui. tenebis credo hæc quoad melius reperias: nec illud fortaſſe reiicies ꝙ eodẽ verſu pro onata: o nata repoſui: & vbi humiles erat habiles feci: & vbi de me fuit da me vbi me mea: nũc mea vbi vulgata iugulata: vbi te quoqꝫ mox: vt te quoqꝫ eẽ feci. vbi obruit: obſtruit melior lectio viſa ẽ: nec dubitaui ĩepte facere ſi lectorẽ admonuiſſe vt vbi ĩfectis fuit videret ne iniectis ſatis apte reponi poſſit: vbi cœlo: ne cedo eſſe deberet. vbi tenuiſſẽ: renuiſſem: vbi non mea: nunc mea. & a tergo vbi quẽ ſit vide ne quin rectius ſcribi poſſit: vbi ſteti melius ſit ſtetit: vbi illuditur: melius illiditur & infra vide vbi gelu eſt: ne genu ſit ſcribendum: vbi tribraca: ne thoraca ſit verior lectio vbi ſequenti: Secanti: Sed hęc omnia in medio ſint: poſtremo illud aduerte an vbi iuuant legere eſt: ne ruunt melius ſit: vbi clamore ne emẽdatius ſit clangore ſcribere: & in imo margine vbi fico ẽ: ſiculo eẽ debeat.

Ex libro. viij.

Hoc demum perpende: an vltimo libro: pro ea qđ nunc loquor ẽ poſſit ne honeſte reponi vocor: & longo poſt interuallo melius credo ſit frem ẽs ſcribere q̃ tremens.

Digitized by Google

In Pharſalida Lucani.

ET hæc ſunt Fortuni quę ex duorum illuſtriũ Scriptorũ lectione obſeruata tuę exactiſſimę mineruę penſitanda libens ſubieci: nũc vt tuã locupletiſſimã bibliothecam huiuſmodi pleniore adhuc officio demerear adijciam pauca ad Annei Lucani recognitionem ptinẽtia: Quę qualia ſint iam hinc cognoſce.

Ex primo annei Lucani.

Age nunc & quale ſit illud in primo pharſalidos cõſidera: & ſi lectio admoneberis aliquanto mollior viſa fuerit. ac vero propior priore illa quæ adhuc durat ad operã vt ne extremo ſaltem margine videatur excluſa. Iuſſa (inquit) mihi tam poſſe ſequi q̃ velle neceſſe ẽ: multa quidẽ volunt homines quæ obire non poſſunt: Sed multo plura ſunt quę quia homines poſſint velle debent: præſertim ſi honeſta ſint: quare vide ne cõuerſo ordine emendatior ſit lectio: vt ſit tã velle mihi q̃ poſſe neceſſe eſt. Nec multo poſt ſcribitur. Caſtraq; vogeſi curuam ſuper ardua ripã: referuntq; omnes ripam ad mopſam fluuiũ: qui ex vogeſo monte labitur: quum nulla interim fluminis fiat mentio: Dic rogo nõ multo melius ſit curuam rupem legere vt mons decliuus & rupibus præditus intelligatur. Iam ꝙ loco non multum diuerſo legũt. Cohibebãt lingones armis ſi attenti⁹ ſpectes id verbũ ſine recto caſu eſt: quare vide ne Cohibentia ſit verior lectio: vt ad ſigna referatur: Nunc inter Rhenum: neq; nũc legerim neq; tunc: q̃d quidã faciũt: Sed hunc: vt ad Cæſarẽ referas. Nec ſiquis Nemeum phœbe leonem legat: Satis emẽdate id faciat: nemee: vnde vox eſt primam corripit Martialis Nemee fondaſa leonem: niſi forte pentimemeri factũ defendat: tu vide an Nemeeum multo rectius legi poſſit: Quẽ tela manuſq;: Sed minas fortaſſis melius ſit: niſi ad externa auxilia id referas quæ pharſalicę pugnę interfuerũt.

Ex ſecundo Pharſalidos.

Deſiluit percuſſus humo: Sit haud dubie ordo & ſenſus durus nec multum diſtans a nugatione ſi ſic ſcripſiſſet poeta quaſi deſiliens fuerit in cœlum abiturus: & non ad ima. Præterea quum deſilit nondum percuſſus humo eſt. Sed cur non potius diſſiluit reponat argutulus: hic: pro deſiluit: vt vnus aliquis pcuſſus & afflictus ſolo exanimatus ſit diſſilientibus viſceribus. Virg. eraq; diſſiliunt Perpende vim verbi & ſtatue vtrũ velis. Quid illud: illinc dalmaticis: nõne & videbis libeat ne delmaticis potius legere q̃ dalmaticis. Apianus a Delminio Delmatiam nominatam exiſtimat Cuius opinioni aſtipulatur vetus epigrãma in ipſa terra nuper refoſſum. vbi prima ſyllaba nominis cũ e littera notatur: Nec illud multum quadraret poetæ: ſi poeta ſic ſcripſiſſet vt legitur vulgo: eodem libro. vt maris Aegei medias ſi celſus in vndas: Depellatur Erix: Erix Seciliæ mons eſt. ſecundum Aetnam omniũ qui in ea inſula ſunt maximus: vt Polybius ſcribit. At Silicia procul ab. Egæo eſt Ionij maris & Cretici vaſtitate interiecta. Vide proinde ne Anneus Lucanus Athros & non Erix ſcripſerit/qui ad Aegeum pertinet: Eſt is in ora Macedoniæ qua Aegeo alluitur. Quid q̃d ne hoc quidem placebit in medium differret Athon: quin vt tua eſt ſolertia reponas fortaſſis deferret. nec inepte arbitror.

Ex.iij.&.iiij.Pharſalidos.

Quo te Fabritius regni non vendidit auro. Ego non regni. Sed regi pyrrho videlicet proditum a Lucano ſuſpicor: q̃q̃ haud multum a vero diſtet id q̃d hodie legit̃. tu vtrũ malis videas. Talis quidem haud non multum diuerſa videri poſſit particulę inflexio in eo q̃d ſupra eſt. nullaſq; feres ſine ſãguine ſacro ſparſas raptor opes: vt ſit ordo nullas feres opes ſine ſacro ſanguine: q̃d ſi recipias non erit quo ſparſas refferri poſſit: multo proinde verior ſit lectio ſi vbi ſine ẽ niſi reponatur: quadret enim haud dubie multo melius ordo ſi dicas non feres opes niſi ſacro ſanguine. ſ. tribunitio ſparſas. Vides credo qualia hæc ſint: tu quid ſequi velis tecum ſtatue. admonere eſt hoc: non legem ferre Poteſ etiam ni graue eſt & illud penſitare quando ita receptum eſt vt quoniam dictio carminis vnius inoluit eodem libro Legitur cũ Ora tot immenſæ comites miſſura ruinę: an mixtura æquior ſit lectio: cũ uero qui venerant non erant miſſura ſed mixtura comites immenſę ruinę/Poteſt & illud venire in dubium ſcripſerit ne poeta loco non multum diuerſo: conſerta cadauera puppes an conferta potius & ſi vtrumq; ſtare poteſt: laudabis fortaſſe magis conferta. Multo audaci⁹ poſſis in hoc q̃d ſequit̃ tuum interponere iudiciũ vt vbi contiguo pene loco legere eſt: deſcendit in vndas deſedit malis eſſe: ſed tam hoc qui q̃d ſequit̃ videbis: pbes ne magis abductum quoties: an q̃d recepta nũc habet lectio adductũ. ¶ Et mox in quarto abducto ſine libentius audies quis neſcit q̃ adducto.

Ex quinto libro.

Parua quies miſeris: cognoſce quæ ſequantur totũq; locum altius rimare: placebit haud dubie magis: parta q̃ parua. Et infra magis fortaſſe probes ventis pereuntibus. ſ. remittentib⁹: q̃ patientibus.

Digitized by Google

M. Antonii Sabellici

Ex libro ſexto.

Pompeiana canat noſtri modo militis vmbra: Vide ne noti ſit magis probabile: nã cur no
ſtri ſi ad Ericto referatur. Iam & in ſeptimo vbi illud eſt p varias fortuna notas: niſi caſus & tem
peſtates intelligant̃ verior lectio videri poſſit natura: attẽde q̃ ſequũtur: & boni conſule: Velis p̃
terea libro eodẽ non mixta plæbe vulgo legitur tenere: an commixta potius videbis poſtea: ſi
qđ cæteri teneas: ſentire videaris tantum nobiles concidiſſe: qđ fieri non potuit.

Ex libro. viij.

Et totum mutare diem: dic rogo putas ne ab vllo fando auditũ aut lectum aliquando: mu
to veſtem pro eo qđ eſt moueo aut excutio: muto vrbem pro cõcito & commoueo: neges cre-
do: qđ ſi ſic eſt cur non motare plus placeat: qđ a moueo eſt niſi forte malis accipere mutatio-
nem pro exilio: vt dicat Pompeius ſe in aliam mundi plagam iturũ vbi Exul eſſe velit: qđ oĩ-
no diuerſum ſit ab eo de quo nunc agitur: Par q̃ſtio incidit ex eo qđ eodẽ libro ſcribit̃: At ma-
gni quum terga ſonent: q̃ apte dicant̃ pectora ſonare ferro: vides credo: Cur ꝓinde non libeat
ſuſpicari librariorum incuria eſſe factum ſonent: pro eo qđ poeta fouent ſcripſerit: vt ſit dũ ma
gni pectora fouẽt ferrũ & non ferro pmãſiſſe in eo decus oris: Nec illud multo magis placeat: vt
ingenue dicam qđ ab Icario littore Cypri legitur: quum Icarium mare nihil ad Ciprum pertine
at: ſuſpicabar a poeta Idalio fuiſſe ſcriptum: non Icario: ſed tu de his maturiꝰ ſtatues. Tale eſt ꝓ
pemodum illud: Auroræ præmiſſa dies: ſed aurora diei p̃mittitur: non dies auroræ: quare veri-
or lectio videri poſſit promiſſa nõ p̃miſſa: vt ab aurora intelligatur dies ꝓmitti illius ſplẽdore.
Legas p̃terea ſi totũ locũ ſpectes eodem libro inuerſa tellure ſedẽt nõ inuiſa: & ſi plane apparet
qd ſibi velint huiꝰ lectionis aſſertores: Sed hi parum diligẽter pendũt totũ locũ. ſic eñ ille loq
tur: ſi nondum oſſa ſedent ſubrutu flucta inuerſa tellure. i. euerſa.

Ex libro nono.

Qua niger aſtriferis connectit̃ axibꝰ aer: Vix ſanę mẽtis aliqs credat poetã aſtrorũ ſciẽtię pe
ritiſſimũ aſtrorũ axes quũ de planetis haud dubie loquatur dicere maluerit q̃ apſides: q̃ ſint ex-
treme partes & velut circunferentiæ orbiũ: qbꝰ planetæ vehunt̃. vide igit̃ ne aſtriferis apſibus
ſcripſerit poeta ꝓ apſidibꝰ: vt ſtrilibus pro ſtrigilibus: De apſidibꝰ planetarũ vide plyniũ Quid
ꝙ ꝓximo loco libentius legerim internos q̃ æternos: ſed vtrũq; tibi integrum relinquo. Inqt
ille aliꝰ poſt te fata ſequar: vide ne parum vere ſic legatur ſitq; popularior lectio qa verior poſt
tua fata ſequar: vt te dicat qſquis fuit ille quẽ poeta facit loquentem nullũ ſequar ducem poſt
tuam mortem o Pompei te ſolum ſecutus in bella: Et hoc demũ pſpice an attulit pro abſtulit re
cte reponi poſſit vbi illud eſt. Qua pelago nomen nephelias abſtulit helle: Audio qd abſtulit ſi
bi velit ſed veriꝰ videtur attulit. vt ſit helle ſuo appulſu morte obita nomẽ attulit pelago. Sed
hęc: vt ſæpe teſtatus ſum parenæſis eſt.

In: M. Tullij orationibus emendanda.

EXpectas ſcio iã dudũ quo demum noſter hic euadat ſermo tacituſq; mihi iraſceris ꝙ
nequeã his nugis modũ imponere p teſus. ſ. ineptã lectionẽ: & vt ipſe ais minime vti
lẽ: Sed tu Fortũi eo ꝓceſſiſti vnde iã metã ſpectes turpe ſit credo decurſa ſtadij parte
multo maxĩa a curſu deſiſtere aut qa plus nõ poſſis aut nõ poſſe videri velis: in omni
re litteraria vitioſa eſt lectoris incõſtãtia. Sed in breui lectione vitioſiſſima: ſed nihil ẽ (ſcio) te
vno cõſtãtiꝰ: nihil magis aſſiduũ & ĩduſtriũ: pge itaq; ꝓcul ire & hæc pauca q̃ ex. M. T. oronibꝰ
huic parenęſi adijciunt̃ in morẽ laconi cæ canis trãſcurrẽs p lege. Pro Pompeio.

Admonui auditorẽ in nobiliſſima orone illa quã ꝓ Põpeio ad populũ habuit. M. Tulliꝰ vi-
deret ne vbi illud ẽ/in ea ꝓuincia pecunias magnas collatas habẽt an emẽdatior lectio eẽt collo
catas: ſed tu multo melius ſtatues vtrũ malis legere. Et illud vide inſolita inflamatum victoria
ſit ne vera lectio an multo verior inflatũ p̃ſertim quũ nõ dicat̃ ad qd victoria regẽ inflãmarit:
Nã ꝙ alibi inimicũ edictũ vulgo ſcribit̃ & ſi a veri ſpecie eiuſmõi lectio nõ multũ abhorret: de-
licatiores aures fortaſſe iiquũ libẽtiꝰ q̃ inimicũ audeãt: Et in aduerſa frõte atq potius q̃ atq;. &
magis vecturis q̃ iacturis ꝓbet q altiꝰ rẽ inſpexerit. Pro milone.

Quid illud qđ ſtatii pricipio ꝓ Milone ſapiẽtiſſimi & illuſtriſſimi ſcribit̃. Vide ne iuſtiſſimi po
tius q̃ illuſtriſſimi legi oporteat. ſeqt̃. n. neq; iuſtitię ſuę putaret eẽ neq; ſapiẽtię vt ſingula ſingu
lis referant̃. Lõgo iñ ĩteruallo: quo a ſenatu dimiſſus ẽ: vulgo ſcribit̃ vt haud dubie magis ꝓba
bis q̃ad ſenatꝰ dimiſſus ẽ noſti qd ni q̃ fuerit rõ dimittẽdi ſenatꝰ apđ maiores. Nec illud ſine ſto-
macho feres ſępiꝰ vna actiõe Lauiniũ legi ꝑ Lanuuiũ: quũ diuerſa eẽnt oppida: hoc a Diomede
ſi Appiano credimꝰ: Illud ab Aenea cõditũ. Et vbi eſt dep̃hẽdi poſſe iudicabat̃ neſcio an indi
cabit̃ repoſiturꝰ ſis: Et loco iñ nõ multũ diuerſo librariorũ haud dubie ĩcuria oblucinatio occur
rit haud abſimilis vt ĩdicant̃ legat̃ ꝑ iudicant̃: Et mox fuiſſe legere ẽ ꝑ fugiſſe: & vbi ẽ Iudiciis

Digitized by Google

vel vt alij habent conſilijs iudicandis/ videbis an rectius indicijs q̄ iudicijs legi poſſit: videbis & illud ani diuerſo loco vbi eſt vita veſtra ſe feciſſe cōmemorat: poſſit ne recte ſcribi flexiſſe pro feciſſe: Sequit̄ em̄ illud flecteret: & mox vbi ſuis inimicis legit̄: legi ne poſſit ſeui⁹ pro ſuis: & infra feſtos & actos dies ſit ne verior lectio atros q̄ actos. ſimile eſt illud Mecū tēporū ꝑ meorum tēporū vt arbitror: Et in perorāda oratione patefeci ꝑtuli extinxi multo forſitan emēdati⁹ ſit: protuli: ne ſit palologia q̄dā in patefeci & ꝑtuli: Sed tu tecū id ꝑ otiū cōſidera. Pro Plantio.

Qua metuēdum: ita enim ſcribit̄ in fronte orationis. Certo ſcio te quare repoſiturū ꝑ qua: nā mutaturus ſis illud tū reſpondebo: non habeo cur affirmē vide tamen an magis quadret cum reſpōdero: & in aduerſo margine an tn̄ ꝑ tm̄ reponi poſſit: & mox vbi eſt malū iudiciū an mai⁹ verior ſit lectio ne ꝑ inuētitia familia iuuētia honeſtius ſcribat̄: celebrat id nomē Catulli carmē. Dein folij interuallo: Granius ꝑ co vera ſit ne lectio nō grauius vt nunc eſt: & aliquot poſt verſum/ Tribuaria libentius aliq̄s legat q̄ tributaria vt ſit a tribu tribuaria: vt ab vſu vſuaria tumultu tumultuaria. Illa vero leuiora videri poſſunt Et tn̄ vix in illis auſim q̄ppiā mutare vt dicam inſcio ꝑ in ſicco legi oportere: inimicos pro iniquos & infra vide ne parum recte legatur. non em̄ pro nos em̄. & reficiendum pro reijciendum. Pro. P. Sylla.

Nec vbi pro. P. Sylla duobus folijs a frōte memorē vulgo legit̄ magis ꝓbes q̄ neminē: Et duo poſt folia interceſſorē inq̄t fore ꝑpeſſus eſt vbi licet credo profeſſus pro perpeſſus reponas.

Pro reſponſo Aruſpicum.

Idem per tempu. ſcribit̄ nō ꝑ vt arbitror legi debet ſed ſemꝑ. & mox ſequēti verſu ludus ꝑ ludius & vno poſt folio aduerſis vulnerib⁹ cedere ꝑ cadere. Pro. L. murena

Vide ne in ꝓgreſſu orationis ꝑ murena ne alien⁹ legat̄ ꝑ alienat⁹ & ſi prior lectio nō vſq̄ adeo ſuſpecta ſit & ne aliq̄ro ſupra licet legat̄ ꝑ ſcilicet: Seq̄t inde haud magno poſt interuallo certa rē ꝑ certamē. Et numerabāt vel vt alij habēt muniebat ꝑ noīabat: Et in aduerſo margine confirmare pro conformare & in calce orationis lauinio ꝑ lanuuio

Pro roſcio amerino.

Rēniā legē ꝑ Roſcio interp̄tari haud ita in expedito eſt. liberet ſuſpicari ne q̄ rēniā ſcripſit rē minimā ſcribere debuerit: Sed multo libēti⁹ hoc totū reliquo tibi penſitandū: Et trigeſimo p⁹ verſu: vbi cōſenſu eſt legas fortaſſe nō inepte cōſeſſu: vbi adminiſter adminiſteriū: & i calce orationis ꝓbatū vide ne multo aptius orbatū legi poſſit. Pro Cornelio balbo.

Probes ne q̄ primo folio: ꝑ balbo Cornelio ſcribit̄ ꝑtēdem⁹ Incertū habeo: ego q̄d ad me attinet ꝑpēdem⁹ multo libenti⁹ legeri Et loco mox nō multū diuerſo mutatū eē legere ē: vbi tu videbis an multatum eſſe legere ſit: aut q̄d nō multū diuerſum videri poſſit multauiſſe: ſūt & folio pene vltimo plura a tergo in vnū ꝑpemodū locū cōgeſta: q̄ tua opera indigēt: & ſi ſunt eorum q̄dā q̄ ſua ſpōte ſe ꝓdūt q̄le ē illud. L. Comini⁹ Tybur ꝑ Tyburs: & Coponijs vr̄is ꝑ Coponios nr̄i: & dānatos ꝑ dānato: Nā velis ne extremo folio magis ſellā legere q̄ lectio rectior mihi videt̄: an ſentētiā vt nūc ē: & p̄fectū fabrū an p̄fecturā fabrū ꝑ ociū videbis. Pro. P. Sextio

Iā illud ꝑ Sextio ſatis credo ingenioſe repones vt vbi ita illa eſt tu ibi Italia eſſe velis: & vbi hoc homine huic homini: vbi vno poſt margine cōtempſi. vide an cōpti: videlicet cōſulis poſſit recte legi: & hæc ex narrationis ꝓgreſſu. Ex primo officiorum.

Nūc locū attēde in officialib⁹ libris: q̄ q̄ nefas ꝑpemodū duxi q̄cq̄ in his mutare. in q̄b⁹ Petrus Marſus vir doctiſſimus ſit magna induſtria maiore cū laude verſat⁹: q̄a tn̄ nemo vt arbitror reptus eſt cui cōſtiterit hęc ſcribendi rō inoffenſa nō mirū: ſi vnū aliq̄d p̄terierit oīa tractātē q̄ q̄ nō ſum tā arrogās: vt q̄d dixero velim ꝑ oraculo hēri tanq̄ nō aliud verius eē poſſit. Et i primo Officiorum hic rhetorū cāpus de Maratone: Salamine. Plateis: Thermopilis. Leutris: Stratocle: miror referri ſenſum ad Stratoclē neſcio quē græcorū ducū quū locorū inſignium ibi fiat mētio: nō ducū. quare vide mi Fortuni: ne ſtratoq; ſit verior lectio. Thucydides author eſt octo hoſtiles gētes vno tēpore circa ſtratū vno populo vinci cōtigiſſe. Ex quarto ad Herenniū.

Et in. iiij. eorū q̄ de rhetorica arte ſcribunt̄ ad Herēniū: nūc q̄s eaſ ſcripſerit nō q̄rit̄ quū grauis figura demōſtrat̄: ꝑpinqua eſt inq̄t ea quę fugiēda eſt: ſi recte ea videbitur appellata ſic: ſuffulta nominabitur: q̄d ſuffulta ſignificet: n ēo eſt q̄ nō pſpicue videat. Sed q̄a illud ſequit̄ grauis oratio ſępe imperitis videtur q̄ turget & inflata eſt: vide ne ſupra rectius ſufflata ſcribat̄ q̄ ſuffulta: ſed īſpice locū & ęq̄ iudica. & loco hic lōge diuerſo oēs quos vidim⁹ codices i dignitate expolitiōis excuſationē hn̄t: vbi vide ne exuſcitationē veri⁹ legat̄. Et nūc retro īpetu auerſ⁹ videbis an in ſecūdo ad eūdē Herēniū in legitima cōſtitutiōe tractāda legū & ſtipulationū breuiter exceptarū malis legere q̄d vulgo legit̄: an exſcriptarū potius/ Sed tua eſt deliberatio hęc.

Ex. iiij. Liuij ab vrbe condita.

Euoluebā nuꝑ quartū Liuij ab vrbe Cōdita aliud q̄ddā ſecutus: quū i traſcurſu tres loci. vnus

poſt aliū modico interuallo oblati palā fecere id de quo iā antea dubitabā eſſet ne adhuc liuius in dāno: quū pleriq; noſtratiū literarū affectatores: in ea lectione caſtiganda multū operę inſumpſerint Sed parum proſpere vt video res ab ijs tentata: maiore induſtria opus eſt vt Liuius tectus & farct⁹ ſuis reſtituatur. Hinc ꝑbituri eſtis inqt vos telis hoſtiū īdefenſi multi. Ex quo verborū cōplexu quū aut nullus aut durior ꝗdā ſenſus ac pene ruſticus eſt eliceret. Curę fuit plæraq; exemplaria conferre quæ quum vno exemplo omnia legerentur tibi integrum velles ne vbi ꝑbituri eſt pituri. Et vbi multi: inulti Et quarto poſt folio vbi eſt inter aliquot tribūos plębeios filio antiſtiti: tribuni plębis: ꝗa nullus rectus poſſit ſenſus ex ea lectione elici. vide ne multo melius tribunitios q̄ tribunos ſcribi poſſit. i. viros plębeios q̄ tribuni aliqn̄ fuerint: ſed tunc priuati eſſent. Et folio poſt vno vbi ē quā noxā cū ſ e cōſēſu omniū equorū defēſuros ſpaſſent: at videre eſt & tutemet forſitan alti⁹ rimat⁹ mecū ſentias vt nō inepte facturus ſit aliqs ꝙ conſenſu q̄ dictio inoluit cōtēptu malis legere: Sed iā pl⁹ nimio euagat⁹ defatigaui te ſequētē Fortuni: nūc tm̄ hēto hmōi obſeruatiōes q̄ ad triū ānorū lectiōem ptinēt: ſine delectu eē a me tibi ex librorū marginib⁹ excerptas nullo verborū cultu: nulla copia: īmo ne iudicio ꝗdē vllo adhibito: oīa ad priſtinā cēſurā referunt̄ quare nihil min⁹ a te peto q̄ vt in apertū referas ſi qua digna videbunt̄ q̄ abs te recipi poſſint: vtere illis nā tua ſūt: cętera: ſupprime rogo: aut ſubito cōſcinde. Vale.

¶ Ad Magnificū ac ornatiſſimū adoleſcentem. D. Vldricū Roſenſem Boemum Philippi Beroaldi Bononienſis Epiſtola.

POrci⁹ Cato ille Cēſori⁹ & oīum bonarū artiū Magiſter ſcriptū reliqt nō min⁹ ocij q̄ negocij reddēdā eē rōnē. Quo ſaluberrimo documēto nos monuit: q̄dā eē negocia: q̄ ocioſi agere debeam⁹: quę nō minori nobis ſint futura emolumēto atq; ornamēto: q̄ tumultuoſa negocia: laborioſæq; occupationes. Quid aūt ocio litterario iucūdi⁹? qd ꝑſtabilius excogitari pōt? qđ huic ocio negociū eſt anteponēdū? qd deniq; pulchrius nihil agētes agere poſſum⁹: q̄ ociari ī ſuauiſſimo muſarū diuerſorio? vbi mētes recreant̄: aī paſcūtur. Vbi beatæ vitę fœlicitas reperit̄. O dulce ociū: o expetibile bonum: ſine quo vita vitalis non eſt: ſine quo ocium mors eſt (vt inqt veriſſime Seneca) viui hoīs ſepultura: hęc ē illa (vt opinor) quies: quā diu⁹ Auguſtus ſibi in tāta negociorū mole ꝓcari nō deſinebat. Hoc ē illud ociū: qđ ꝗa vſu non poterat. cogitatione ꝑſumebat. Hæc eſt illa vacatio: quā a Republica petebat: vt. ſ. aliqn̄ ad deſideratiſſimū litterarū oblectamentū deuolut⁹ vitā degeret trāquilliſſimā beatiſſimāq;. Ego itaq; Catonianū oraculū ſecut⁹ rōnē ocij mei hac tibi epiſtola adoleſcens ornatiſſime reddere conſtitui: ne forte credar Epimenidis dormire ſomnū: ne videar inter illos eſſe annumerandus: q totos dies ꝑ deſidiā ociant̄: q inſtar glirium torpentes maiorē æui partē ſomno conterunt: & vt ait Lucre. viui atq; videntes vitam perdunt. Quicqd igitur nobis ocij dat̄ a publicis lectionibus: quas tu non minus diligenter audis q̄ libenter. id oē conferimus ad cudēdas annotationes: qb⁹ partim loca apud latinos ſcriptores obſcura illuſtrare: partim mendoſa emendare. & in verā hoc eſt ſuā lectionē trāſducere ꝓ Virili parte elaboramus: partim q̄ a recentioribus veterum poetarum interꝓtib⁹ non ſatis penſiculate enarrata exiſtimant̄: ea inquiſitius exactiuſq; explicare contendimus. Et iā id gen⁹ ſexcenta in luculētū quoddā quaſi corp⁹ redacta ſūt: q̄ ex multiiuga priſcorū ſcriptorū lectione curioſiſſime obſeruauim⁹: qđ opus qm̄ nōdū temerario ꝓcocis editionis honore inuulgandū eſſe decreuim⁹: memores illi⁹ Oratiani documēti: quo ꝓcipit̄ ne editio ꝓcipitet̄. Interea libellū hūc quaſi ꝓcurſoriū. & (vt græce dr̄) prodromon emiſimus: quo annotationes centū cōtinent̄: inter quas loci poetici nō pauci a nobis ſecus explicant̄: q̄ recētiores cōmētatores explicauerint. Sūt illi ꝗdē eruditi & nō modicæ in ſtudijs litterarū exiſtimationis. Sed ꝗs eſſe pōt tā circūſpectus: vt non aliqn̄ labat̄? ꝗs tā lynceus vt nihil vnq̄ incurrat? Ego vero ne videar caninā (vt inqt Appi⁹) exercere facūdiā: id qđ abhorret a meis morib⁹. legē illā hiſce cōmentarijs dabo: quā libellis ſuis feſtiuiſſimis dedit epigrāmaticus poeta: vt. ſ. nouerint parcere ꝑſonis dicere de vitijs. Dicemus em̄ qd nobis videat̄: citra alienā detractionē: q̄ q̄ nō detrahit ille q verū dicit. & nulli⁹ ſcriptoris quoad fieri poterit noīe abutemur. Nō em̄ ad maledicendum ſed benedicendum nati ſumus: nec vlli obeſſe volumus detrahendo: ſed pluribus prodeſſe cupimus commentando ea quæ neq; in ſcholis decantata: neq; in ſchedulis triuialibus protrita ſint.: hoc vnum mihi ſtudium eſt: hic labor: hoc curamus: hoc molimur. In hoc deniq; vires omnis neruoſq; contendimus: vt pro facultatibus de latina lingua bene mereamur. In cuius gazophilatio cum alius offerat argentum: alius aurum. alius lapides precioſos: nos quibus dapſiles diuitiæ non ſunt: offeramus: quod poſſumus: minutulos videlicet æreos quadrantes: qui q̄uis contemptibiles præ gemmarum auriq; fulgore videantur/ ſunt tamen portiuncula theſaurorum. Sicuti

d verbum. idem est qd abundanter & laute. Dapsilis Nomen qd abundans, Dapsiles Dapsile ...

nummus:qui in Crœſi diuitijs obſcuratur:pars tñ eſt diuitiarum. Cęterum hęc quantulacunq̧
ſunt quę ſucciſiuis tpibus muſſitauimus tibi Vldrice ſcholaſticorum nobiliſſime dedicamus.
Qui facis id qđ perq̄ rari tui ordines hominis facere conſuerunt:vt.ſ.in magna fortuna collo
catus bona animi amplexeris:q̄ philoſophi prima & maxĭe honoranda bona eſſe ꝓdiderūt.Nō
vis tu quidem degenerare a maiorum tuorū nobilitate:quę talis ac tanta eſt:vt nō ſolū in latiſſi
mo boemię regno tranſalpiniſq̧ nationibus familia roſenſis ſit memoratiſſima:ſed etiā in ita=
lia vnde oriunda eſſe traditur clara ſit:& pij pōtificis maximi p̄conio celebrata. Qui Ioannem
patrem tuum patruumq̧ Hēricum inclytos principes maximo cū honore verborū poſteritati
cōmendauit:nec immerito:fuerūt eñ illi haud dubie omnium in boemia procerum florentiſſi=
mi honoratiſſimiq̧:& a rege ſecundas dignitatis ptes facile tutabantur:q chriſtianę religionis
aſſertores acerrimi hęreticos continenter inſectati ſunt:Internecíuo aduerſus illos odio bellige
rantes:quorū rediuiua plantaria vix vnq̄ radicitus euelluntur. Fuit iampridē peculiare familiæ
roſenſis:ex qua tanq̄ ex equo Troiano innumeri ꝓceres exierunt:vt hæreticis inimicicias ſempi
ternas indixerit:hoſtiliaq̧ bella denunciauerit:etem̄ hac potiſſimum laude roſenſes reguli glo
riantur:ꝙ hæreticorum ſęctē in boemia ſoboleſcentis euerſores extinctoreſq̧ dicanṫ. Et medi=
uſſidius qui pure deum colit:is nō ſolum dei cultores diligit:ſed etiam digladiatur aduerſ⁹ pſeu
do religioſos q inſtar ſcorpionum arcuato vulnere feriūt:dogmata venenata fundētes:& iuxta
Plautinā ſententiam:altera manu lapidem ferunt:panem oſtentāt altera:hac aūt tēpeſtate cla=
riſſimi fratres tui Voccus & Petrus:quos honoris cauſa nominamus paterni auitiq̧ imperij ha=
benas concorditer fauorabiliterq̧ moderanṫ:maiorū virtutis æmulatores:quorū veſtigia ſequi
honeſtiſſimum eſt:vt ſapientes dixerunt:Si modo recto itinere p̄ceſſerint Tu vero mi Vldrice
adhuc adoleſcentulus ĭmo puer.relicto genitali ſolo patrijſq̧ delicijs ſequeſtratis peregrinabū=
dus Bononiam cōmigraſti:vt apud nos ĭgenium diſciplinis excoleres:linguā facundia expo
lires: politicos italicorum mores noſcitabundus inſpiceres.Cæterum quia litteræ ſine morib⁹
male diſcuntur:tu ſtudijs morum honeſtamenta copulaſti domi foriſq̧ modeſtiſſimus:& quia
do minorū mores ex comitum morib⁹ plęrūq̧ iudicanṫ:in comitatu tuo nemo non bene mo=
ratus beneq̧ inſtitutus agnoſcitur.Habes virum rectum eundemq̧ eruditum Alexandrū:qui
tibi itanq̄ Achilli phœnix comes p̄ceptorq̧ datus eſt/quo nihil ſanctius:nihil ſimplicius:nihil
melius noui. Domus tota expoſita eſt pateiq̧ munificentiæ atq̧ hoſpitalitati. In te nihil bar=
baricū:nihil rep̄henſibile conſpicitur:qui iam id indolis ſpecimē dediſti:vt virtuti maiorū ſplē
doriq̧ familię haud dubie reſponſurus videaris. Summa bonitate ſumma humanitate p̄ditus.
nec minore modeſtia. liberalis in primis q̄ mediuſfidius dotes ſunt in adoleſcētulo maxĭe plau
ſibiles:ijſq̧ potiſſimū popularis fauor acquiritur:quāobrem tu quidem ſicuti par erat meruiſti
apud Bononienſes.tam ſummates q̄ infimates & diligi & honorari. Ego autē inprimis cuius
auditorium iugiter frequentaſti:quo doctore vti voluiſti:te ſemper reuerenter colui.ſumq̧ pia
beniuolentia proſecutus:cui vt aliqua ex parte ſatiſfacerem opuſculū iſtud ſub tuo nomine pu
blicaui/tibiq̧ nominatim dedicaui.vt cum in patriam ad tuos remigraueris:habeas hoc quaſi
quoddā mei erga te amoris monumentum: Sane has annotationes nullo ſeruato rerum ordi=
ne confecimus:vtpote tumultuario ſermone dictantes:& perinde cuiuſlibet loci veniebat ĭ mē
tem:vt quilibet liber ſumebatur in manus:ita indiſtincte atq̧ promiſcue excerpentes annotāteſ
q̧. Fœtus hic plane p̄cox fuit vtpote citra menſtruū tempus & conceptus & edit⁹. Qđ ſi id ge=
n⁹ annotamēta ſtudioſis iuuenib⁹:tibiq̧ potiſſimū placuiſſe cognouero:ad alia mox edēda nō
inuitus accingar.q̄ ad iucundiorem guſtū tota condiuntur. Vale decus ſcholaſticorum:& me p
inde dilige ac bonus doctor ab optimo diſcipulo diligi meretur.

Digitized by Google

Philippi beroaldi

Philippi Beroaldi Bononienſis Viri clariſſimi annotationes.

VERSVS ſunt Ouidij: vt hinc ordiamur: in ſecundo Faſtorũ notiſſimi.
Nec tibi quæ cupidę matura vi debere matri
Comat vigineas haſta recurua comas:

Qui plus habẽt difficultatis: q̄ in frõte polliceant̃. his eñ ritꝰ vetuſtiſſimus a poeta ſignificat̃: quo in nuptiali cerimonia Rõani veteres vtebant̃. nãq; loquit̃ hoc in loco de haſta: q̄ cõnoĩata eſt antiqtꝰ cælibaris: cuius cuſpide caput nubẽtis comabat̃: q̄ in corpore gladiatoris ſtetiſſet occiſi. vt queãdmodũ illa coniũcta fuerat cum corpore gladiatoris: ſic cum viro noua nupta ſit copulata: vel quia nubentes in Iunonis curetis tutela ſint/q̄ ita appellabat̃ ab haſta: q̄ lingua Sabinorũ dicit̃ curis: vel q̄a ſignum eſt prima connubia violenta fuiſſe ſabinis: a Romulo raptis: vel ꝙ viris fortibus coniunctæ virilem cultũ auſpicant̃ & viros fortes ſe genituras ominant̃. auctores Feſtus & plutarchus in problematis: Senſus itaq; eſt Ouidij monentis ſupſedẽdũ eẽ cõnubijs. dũ p menſem Februarium fiũt parentalia. vt neq; viduę neq; virgines illo tp̄e nuptias auſpicentur: nec capillos comant haſta cælibari: q̄ nubentes comam diſcriminare ſolebant ꝓpter cauſas antedictas. Hallucinãtur q̄ haſtã recuruã exponunt pro calamiſtro cũ nulla ꝓportio ſit inter calamiſtrũ & haſtã. Qui aure hebetiore non ſunt neq; a ſtudiis litterarum penitꝰ retorridi: hi facile diiudicabũt triuialẽ eſſe atq; ꝓtritã illã de calamiſtro enarrationẽ: q̄ vero a nobis dicunt̃ Ouidij ſentẽtiæ eſſe accommodatiſſima & de antiquitatis conſuetudine deprompta.

Apud Eũdẽ in quinto Faſtorũ verſus ẽ ſcite doctéq; cõſcriptꝰ. & ab ipſo poeta ita editꝰ. Frigidꝰ argeſtes ſũmas mulcebit ariſtas. Vbi argeſtes ꝓ vẽto occidẽtali accipit̃: & ſenſus eſt manifeſtarius. hũc vẽtũ ſcribit Plyni. in. xviij. naturalis hiſtoriæ flare ab occaſu ſolſtitiali & occidentali latere ſeptẽtrionis. Eiuſdẽ meminit in ſecũdo his verbis ab occaſu æquinoctiali fauoniꝰ: ab occaſu ſolſtitiali corꝰ: zephyron & argeſtẽ vocãt. Ariſto. ĩ ſecũdo meteororũ refert argeſtẽ flare aduerſus eurũ. Gelliꝰ in ſecũdo noctiũ Atticarũ: auctor ẽ eũ flare aduerſꝰ aquilonẽ. frigidꝰ optimo epitheto ꝓnunciat̃ a poeta q̄m (vt tradẽte Plynio didicimꝰ) ex frigidiſſimis ventis & ipſe argeſtes eſt: ſicuti cẽs qui a ſeptẽtrionis parte ſpirant: hunc latini mõ caurũ modo corũ appellitant. Qui Ouidiũ frigidus agreſtis dixiſſe putãt in libros. ſ. de corruptis exẽplaribꝰ factos inciderũt. & perinde frigidam atq; agreſtem interpretationem attulerunt.

Idem In ſexto Faſtorũ cõmemorãs priſcorũ frugalitatẽ inq̄t. Nec latiũ norat quã p̄bet ionia diues. Quẽ verſum cõmẽtatores enarrãtes aiunt. Non cũ aduecti erãt in latiũ cygni ex ionia aſiatica. Nõ inuenio apud ſcriptores idoneos ꝙ cygnea caro inter delitias ganeę: & luxurioſas dapes a p̄fectis popinarũ cõmendet̃: cũ auctore Alberto magno libro de aĩalibꝰ. xxiij. dura ſit & nullo iucũdo ſapore lautorum cœnis expetenda: quocirca eo verſu de attagene ionico Ouidiũ ĩtellexiſſe ĩdubitãter aſſerimꝰ: q̄ ĩter eſculẽtiões aues p̄cipuo ſapore cenſet̃: vt indicat epigrãmaticꝰ poeta Cuiꝰ hi ſũt verſiculi. Inter ſapores fert̃ alitũ primꝰ: Ionicarũ guſtus attagenarum. ET Horatius in epodo inquit. Non afra auis deſcẽdat in ventrẽ meum. Non attagẽ ionicꝰ iucũdior: quẽ locũ enarrãs Porphyrio ita ſcribit. Attagẽ auis eſt aſiatica inter nobiliſſimas habita: ionicus vero ab ionia dictus q̄ eſt regio aſię. ſententiã hãc noſtrã Plynij quoq; verba corroborant ita de attagene ſcribẽtis in. x. naturalis hiſtoriæ. Attagẽ maxime ionius celebrat̃ vocalis ales captꝰ vero obmuteſcẽs quondã exiſtimatꝰ inter raras aues. p̄terea ab aulo Gellio ĩ ſeptimo noctiũ atticarũ: phrygia attagena numerat̃ ĩter edulia laudatiora. Diuus quoq; Hieronymꝰ nõ minꝰ grauiter q̄ elegãter ad Saluinã ſcribẽs ſic ait. ꝓcul ſint a cõuiuijs tuis phaſides aues craſſę: turtures. attagẽ ionicꝰ & oẽs aues q̄bꝰ ampliſſima patrimonia auolãt: ab eodẽ alibi dictũ eſt: tu attagenẽ voras: & de acipenſere comeſto gloriaris. Idẽ in libro cõtra iouinianũ. ij. apud vos inq̄t attagen & ficedula Mullus & ſcarus in delitijs cõputant̃. Igit̃ volẽs Ouidiꝰ oſtẽdere priſcorũ victũ fuiſſe ſimplicẽ atq; ꝓbabilẽ ait auẽ quã mittit ionia hoc eſt attagenẽ fuiſſe ignotã mẽſis antiquorũ q̄ nullas delicatiores dapes veſtigabãt: q̄ nullas ꝑegrinas lautitias cõquirebãt: ſicut poſteri indulgẽtia fortunę luxuriãtis helluari: & ſaporibꝰ p̄cioſis palatũ ſuũ oblectare cœperũt: vltra phaſim & ioniã vẽtris cauſa nauigãtes. quorũ gulã ſeueriſſimꝰ vitiorũ caſtigator Anneꝰ Seneca cẽſoria oratione frequenter inſectatur.

In eodẽ Luculẽto Faſtorũ opere ſcriptũ eſt. Ebriꝰ incictis philyra cõuiua capillis Saltat: ad cuiꝰ loci enarrationẽ ſciendum eſt philyras eſſe membranas tenuiſſimas inter corticem lignumq; arboris tilię. q̄ vt docet Plyniꝰ in. xvi. in coronis celebres fuere antiquorũq; honore: in hoc ſignificatu accipitur philyra ab Ouidio demõſtrãte conuiuas ſaltare coronatos illis coronis: q̄ ex philyra cõtexunt̃: de qua dixit horatiꝰ in lyrico carmine ſcribens. Diſplicent nexę philyre coronę. Idẽ Plyniꝰ auctor eſt in. xxi. Claudium pulchrum celare lemniſcho: quę ſunt coronarum

ornamẽta inſtituiſſe: bractcaſq; etiã philyræ dediſſe: idẽ philyra accipit ꝓ capillamẽtis filiſq; tenuiſſimis cũ ſic inqt in .xxiiij. philyra croci nimiũ ſalẽ cibis eximũt: Idẽ ita ſcriptũ reliqt i.xiij. præparant ex papyro chartæ diuiſæ acu in ꝑtenues: ſed q̃latiſſimas philyras/qdã tñ Plyniani codices non philyras habent: ſed philuras: qua dictione ſignificant membranæ ſiue capillamẽta tenuiſſima nuſq̃ apud Plynium philyra ſignificat nomen propriũ fœminæ coronariæ: ſicut nonnulli arbitrati ſunt: Martianus in libro de nuptijs philologię philyram accipit pro mẽbrana tenuiſſima: de qua diximus: cuius hæc verba ſunt libri philyræ cortice ſubnotati.

APVD Eundem id primo eiuſdem operis hi verſus paſſim ita leguntur. Nec defenſa iuuãt capitolia quo minus anſer: Det iecur in lances inache laute tuas. Menda eſt (vt ego exiſtimo) ĩ ſecundo verſu: & illud inache laute expungẽdũ eſt: & in eius locum ſubſtituendum inachi vacca. Ita hunc locum audentius emendaui nactus reuerendæ vetuſtatis codicem: in quo ita ſcriptum legimus inache vacca: vbi vnius tantummodo litterę immutatione verſus emendandꝰ fuit: & in Naſonis familiam redigendus: quo ſignificare voluit iecur anſerinum in ſacris deę Iſidis adhiberi: quæ vacca nũcupatur: ob fabulam notiſſimam: & patronymico nomine Inachis hoc eſt Inachi filia vocitatur/& de hac intelligere malim q̃ de Inacho: cũ illius deæ nomen & cerimoniæ monumentis hiſtoricorum ac poetarum ſint cognitiſſimæ: Inachi vero nomen inter celebratos deos ignotum. Exta autem anſerum grata fuiſſe in ſacris egyptiacis inſinuare videtur illud ſatyrici poetæ carmẽ. Vt veniã culpę non abnuat: anſere magno. Herodotꝰ quoq; ſcribit in Euterpe ſacerdotes egypti veſci carnibus anſerinis. Et Diodorus author eſt regum ægyptiorum menſis nihil præter anſerem & vitulum inferri ſolitum.

EIVSDEM poete verſus eſt in faſtorũ libris vulgatiſſimus. Pontibꝰ infirmos p̄cipitaſſe ſenes. Ex quo vt opinor irroborauit conualuitq; falſa vetus opinio: tanq̃ apud priſcos Romanos ſexagenarij de pontibus p̄cipitati necarent. Sicut apud caſpios incluſi fame ſenes necabãtur cum ſexageſimum annum exceſſiſſent: ſicut Herbices ſoliti fuiſſe dicuntur iugulare eos qui ſeptuaginta annos nati eſſent. Sicut Bactriani (vt author eſt Oneſicritus) Senio morbove cõfectos adhuc viuentes obiiciebant canibus ſed hęc haud incredibilia dictu ſũt in ſcythicis barbaricíſq; nationibus ab omni penitus humanitate ſequeſtratis: qbꝰ nullꝰ mos: nullus cultꝰ: nulla fuit manſuetudo: de Rõanis vero iſtud exiſtimare nefas eſt. a qbꝰ omniũ virtutum omniſq; pietatis clariſſima exempla fluxerũt. Dũ itaq; mecũ ſcrutor cãm huiꝰ inuulgatę opinionis: probabilem apud Nonium Varronemq; reperio Romanos qui .lx. annos habebãt liberos fuiſſe a publicis negocijs: neq; ſuffragia tuliſſe in creandis magiſtratibus: quæ per pontes ferebantur: ideo in prouerbium res deducta eſt: vt diceretur ſexagenarios de pontibus p̄cipitari: qm̃. ſ. a latura ſuffragij remouebantur: quę per pontes fiebat non in tyberi fabricatos: ſed in cãpo Martio ſuffragiorũ ferẽdorũ cauſa: de quibus intellexit Cice. ſic ſcribens in primo Rhetoricorum: pontes diſturbat ciſtas deijcit. Idẽ alibi ait. Nempe tu & populũ ſuffragij & magiſtratũ conſilio priuaſti cũ pontes diſturbaſti. & apud Tranquillũ in Iulio Ceſare id genꝰ põtes ſignificari aſſeruimꝰ cũ illũ locum publica enarratione explicaremꝰ cũctati Vtrum ne illũ in cãpo ꝑ comitia tribꝰ ad ſuffragia vocantẽ partibꝰ diuiſis e ponte deijcerẽt atq; exceptũ trucidarẽt. Inde depõtanos eleganti vocabulo ſenes appellatos eſſe legimꝰ ab iſta videlicet põtis deiectione: hoc eſt ferẽdi ꝑ põtes ſuffragij ademptione: hinc illud eſt elegãter nimis & ſcite dictũ a Macrobio in primo ſaturnaliũ adimere ius doctis viris in verborũ comitijs ius ſuffragandi/& tanq̃ ſexagenarios maiores de põte deijcies: & hoc eſt qđ egregius poeta Ouidi. ſignificauit in Faſtis ſic ſcribẽs. Pars putat vt ferrent iuuenes ſuffragia ſoli pontibus infirmos p̄cipitaſſe ſenes: qui duo verſus toti referendi ſunt ad illum ritum antiquorum de quo iam diximus: & non ad illas ineptias: quas ſemidoctũ vulgus exiſtimat. Cicero quoq; in orõne pro Sexto Roſcio Amerino ad hanc rẽ alludens ait. Habeo etiam dicere quem contra morẽ maiorum minorem annis .lx. e ponte deiecerit: Sunt qui dicant poſt vrbem a gallis liberatam ob inopiam cibatus cœptos ſexagenarios deijci in tyberim. ex quo nũero vnꝰ filij pietate occultatꝰ ſæpe ꝓfuerit patrię cõſilio ſuo ſub pſona filij: quo cognito illi ignotũ eſt: & mos talis abolitꝰ. Scribit Feſtus quo tẽpore ꝑ pontẽ cœperũt ferre ſuffragiũ: iuuenes conclamauiſſe: vt de põte deiicerentur ſexagenarij: q tñ nullo publico munere fungerentur: Vt ipſi potius q̃ illi deligerent magiſtratus. opinionem de ponte tyberino: confirmauit Afranius: propter hęc apud Tranquillum in Cæſare dictatore potes intelligere de ponte tyberino: q̃uis aliter pauloante tradididerimus: nam cũ inuidorũ referta ſint oĩa cauendũ nobis eſt ne calumniandi anſam calumniatoribꝰ præbeamꝰ.

Apud Eundẽ verſiculꝰ eſt in .iiij. Faſtorũ q & ꝑperã legi & ꝑperã enarrari ſolet. Pallade ſit tertio doctior ille licet. Hũc verſũ nos emẽdãtes ita legimꝰ vt ꝓ titio tychio ꝓnunciemus: & de tychio artifice dictũ eẽ aſſeramꝰ cerdonũ peritiſſimo: q Aiacis clypeũ mirando artificio fabrefecit:

de quo ita ſcribit Homerus Aiacis clypeũ tychiꝰ cõſtruxerat olim. Cultor hyles habitꝰ cerdo=
ne pitior oĩ. Et huiꝰ carminis Homerici teſtimonio vſus ẽ Strabo in. vj. Gęographię:& i. xiij.
vbi diſputat ex ciuitate ne Hydean Hyle fuerit Tychius: cum hyda ſub tmolo in lydia ſit: hyle
vero in agro bœotio.

QVAESTIO eſt apud Aulũ Gel. lib. noctiũ atticarũ. xviij. quã ob cãm patricij megale=
ſibus mutitare ſoliti ſunt: q̃ quęſtio qm̃ ipſo inenarrata relinquit: me facturũ operę p̃tiũ ęſtima
ui ſi eã cũ Naſonis carmine explicarẽ: & verbũ illud mutitare qđ rarũ iuentu eſt enodarẽ. Rõani
Hãnibale italiã vexante ſacra magnę matris accita ex phrygia Romę collocauerũt: q̃ accepit
is vir q optimꝰ a ſenatu iudicatꝰ eſt Scipio Naſica: ſicuti Liuiꝰ: Cicero: & Sylliꝰ italicꝰ mẽoriæ
p̃diderũt. diẽ q dicatꝰ erat ipſiꝰ deæ cerimonijs megaleſia nũcuparũt: vt docet Marcus Varro:
ludos quoq; celebrari voluerũt ãte tẽplũ in ipſo magnę matris cõſpectu: q & ipſi megaleſia di
cunt̃ dictio græcanica. Vnde Cicero in orone de Aruſpicũ reſpõſis loquẽs de megaleſibꝰ ait q
ludi ne vno qdẽ verbo appellãt̃ latino. vt vocabulo ipſo & appetita religio externa: & matris
magnę noĩe ſuſcepta declaret: Sed hęc tanq̃ nota trãſeunter attingere ſatis eſt: p̃terea antiquo
Rõanorũ ritu fuit inſtitutũ: vt ludis megaleſibꝰ mutua iter ſe cõuiuia patricij agitarẽt. ꝓpterea
ꝙ ipſa dea ſedẽ bene mutauiſſet ex peſſinũte phrygiæ Romã trãſportata q̃ domicilij ꝑmuta
tio numẽ magnę matris fecit auguſtiꝰ & venerabiliꝰ/atq; ita patricij viciſſim incũt cõuiuia & vt
inqt Ouidi. i Faſtis Captãt mutatis ſedibꝰ omẽ idẽ. & hoc ſignificat ipm verbũ mutitare: hoc
eſt mutua inter ſe cõuiuia agitare ſicut idẽ Gelli. in ſecũdo apertiſſime declarat appoſita ipſius
verbi interp̃tatiõe. nimirũ iſtę ſũt illę ſodalitates: hoc ẽ ſodaliũ inter ſe mutua cõuiuia: de qbus
ait. M. Cato Cenſoriꝰ apud Ciceronẽ. cuiꝰ hęc ſũt verba. Primũ ſemp habui ſodales. Sodalita
tes aũt me q̃ſtore cõſtitutę ſũt ſacris idæis magnę matris acceptis: epulabar igit̃ cũ ſodalibꝰ oĩ
no modice. Ouidiꝰ verbũ illud qđ eſt mutitare circũlocutione quadã poetica expreſſiſſe videt̃
in quarto Faſtorũ vbi hiſtoriã cybelis luculẽte memorãs ait: cur vicibꝰ factis ineũt cõuiuia q̃ro
& qm̃ hoc in loco incidimus in mẽtionẽ megaleſiorũ nõ eſt p̃tereũda illiꝰ ſatyrici carminis enar
ratio. Atq; a plębeis longe megaleſia: quo Iuuenalis haud dubie ſignat duo gña ludorũ vide=
licet ludos cybeleios: q dicunt̃ megaleſia: atq; plębeios. ludi aũt plębei dicti ſũt: quos exactis
regibꝰ ꝓ libertate plębis fecerũt: aut ꝓ cõciliatione plębis poſt ſeceſſionẽ i auẽtinũ prout docet
Pedianꝰ Aſconiꝰ. de his ita loqtur Liuius in. xxiiij. plębei ludi. M. Aurelio Cotta & M. Clau=
dio marcello cõſulibꝰ ter iſtaurati ſũt Plebeiorũ: ludorũ crebra mẽtio eſt apud eruditos: de qbꝰ
intelligens poeta ſatyricus ait mulieres Romanas: q̃ ludis & hiſtrionibus vęhementer oblectã
tur: triſtes eſſe & mœſtas quotiens ludi ceſſant: quotiens poſt plębeios ludos longo temporis
interuallo megaleſia ſubſequunt̃: ita a plæbeis exponendum erit a ludis hoc eſt poſt ludos qui
plæbei nũcupantur: & hic eſt verus poetæ ſenſus: qui aliter ſentit an bene ſentiat viderint e=
ruditi.

Apud eundem Ouidi. verſus eſt in. iij. Faſtorum deprauatus: quem errorẽ eſſe poſſit agno
ſcere quis vel mediocriter eruditus/quem non eſſe animaduerſum ab his qui doctrinę nomine
plurimum gloriantur: væhementiſſime admiror. ita enim in omnibus ferme codicibus ſcriptũ
eſt. Is decies ſenos tercentum & quinq; diebus iunxit: & e pleno tempora quinta die: hanc lecti
onem multi ſequentes interpretationem implicatiſſimã attulerunt: nec ſe vllo pacto explicare
queunt: quocirca tu illud tempora quinta die: ita corrigito. tempora quarta: prout ſcripſiſſe oui
dium haud dubie credimus: & ſenſus efficitur manifeſtarius: ſignificat enim poeta id qđ mani=
feſtiſſimum eſt: Iulium cæſarem dictatorem annum ad ſolis numerũ accommodaſſe q. CCC.
ſexagintaquinq; diebus: & quadrante curſum conficit: & ita annus tercentorum & ſexaginta=
quinq;. dierum effectus eſt: & ne quadrans deeſſet: ſtatuit vt quarto quoq; anno ſacerdotes diẽ
vnum intercalarẽt quem biſſextum cenſuit nominandum. Cuius rei authores ſunt Macrobiꝰ:
Solinus: & Tranquillus: itaq; Oui. quadrantem illum hoc eſt. ſex horas: q̃ anno ciuili ſupſunt
quarta diei tempora eleganter appellat: qui. xxiiij. horarum ſpatio terminat̃. & ꝓ illo quadran=
te diei: qui annum verũ ſuppleturꝰ eſſe videbatur: inſtituit Iulius Cæſar: vt peracto quadriennij
circuitu dies vnus in menſe februario poſt terminalia intercalaretur: Ex quo ſcribit Cenſorinꝰ
annos ad ſuam vſq; memoriam Iulianos vocitatos.

APVD Ouidiũ in Ibida verſꝰ hic eſt Comicꝰ vt liquidis perijt dũ nabat in vndis. Quo ver=
ſu Terẽtij comœdiarũ ſcriptoris ſignificauit interitũ: q teſte donato cum nauem cõſcendiſſet
græcia reuertens naufragio periclitatus occubuit cum centum & octo fabulis conuerſis a Me=
nandro. quidã tradunt Terentiũ poſtq̃ ſex populo edidit comœdias iter in aſiã feciſſe: & cũ na
uẽ cõſcendiſſet nuſq̃ deinceps viſum fuiſſe. Vnde vehemẽter illorum doctrinã deſidero: q i hu
ius loci enarrationẽ interpretamẽta nugatoria cõmẽti ſũt. Sicut in eo quoq; loco parũ curioſe

hiſtoriam pēſitauerunt. Vt quos dux pœnus merſit putealibus vndis. Eo.n. verſu ſignificatur Hannibalis crudelitas: quā vnus ſcriptorum maxime expreſſit Appianus in eo lib. cui titulus eſt libycus: apud quem Publius Cornelius Hannibalis ducis pœnorum truculenta facinora memorans ait. Carthaginenſes ſenatum nucerinorum intra balnea concluſum. adhibito igne necauerūt. ciues abeuntes telis inſecuti ſunt: Aceranorum pręterea ſenatum per inducias fidētem puteis merſere: ora ſaxis obruentes: nec multo poſt īquit. Captiuos Hannibal partim foſſis obruit: partim fluminib⁹ immerſit: per quorum corpora tanq̄ per pontes ductaret exercitum. ſcribit Seneca libr. ij. de ira Hannibalem cum foſſam ſanguīe humano plenā vidiſſet: dixiſſe: o formoſum ſpectaculum. Sed iam ab Ouidio ad alios poetas tranſeamus: pauca quædam ꝓut memorię ſuppetunt annotantes: quę interpretationis indigere videantur.

Pene pręterij locum illum Ouidij: qui non fuit diſſimulanter prętereundus: qui eſt ī primo de remedio amoris. Ingenium magni liuor detractat homeri. Quiſq̧s es ex illo zoile nomē habes. Exiſtimant plęriq̧ omnes grammatiſtę triuialeſq̧ doctores Ouidium his duobus verſibus ſignificare voluiſſe inuidum: qui detrahebat Homero: ab illa Homerica detractione fuiſſe zoilus nominatum: tanq̄ zoilus liuidus detractorq̧ ſignificetur. Sed longe aliud eſt qđ ſenſit Ouid. q historiam vetuſtiſſimam ſignauit: quę talis eſt. Zoilus libros ſcripſit aduerſus Homerum: eoſq̧ tanq̄ rem luculentam attulit regi Ptolemęo q cum videret īdigne carpi vexariq̧ omnis philologię ducē omniſq̧ doctrinę parentem: nullum Zoilo reſponſum: dedit: quem mox ad egeſtatem redactum patibulo affecit. hic cum eſſet Homeri ęmulus atq̧ obtractator: adoptauit ſibi hoc cognomentum vt Homeromaſtix noīaretur tanq̄ Homeri flagellum: maſtix enim gręce ſignificat flagellum: vnde comici poetę verberones maſtigias idētidem appellant: & inde factū eſt: vt omnibus detractoribus hoc cognomen accommodemus. Plyni. in prooemio naturalis hiſtorię: Vt obiter caueam iſtos homeromaſtigas: ita enim carptores ſuos nūcupat: illud attendeꝙ docti ſcriptores vſurpant: obtrectatores omnis eleganter maſtigas vocitari: addito illius nomine cui obloquuntur: vt exempli cauſa Ciceromaſtix nominetur qui detrahit Cicerōi: virgiliomaſtix qui Virgilio. inde ait Aulus Gel. quēdam librum ſcripſiſſe aduerſus Ciceronē qui īfando titulo erat inſcriptus Ciceromaſtix. Igitur Oui. oſtendere volens maximos quoq̧ poetas & extra omnem ingenij aleam collocatos eſſe obnoxios inuidiæ & obtrectationibus: dicit liuorē Zoili exarſiſſe in Homerum: qui eſt diuiniſſimus poetarum: a quo liuore atq̧ detractione Zoilus nomē inuenit: vt. ſ. Homeromaſtix nomine deteſtando paſſim cognomīaretur: hiſtoria traditur a Vitruuio in. vij. de architectura: huius Zoili teſtimōio nititur Strabo: quem vocat Homeri vituperatorem.

Apud Oratium in primo epiſtolarum vetus eſt verbum & docte & eleganter collocatum: qđ non paucos alioquin eruditos fefellit: ſic enim ſcribitur. Nec ſemel irriſus triuijs attollere curat fracto crure planum: vbi planus accipitur pro ſcurra & ſycophanta: ſicuti Cicero & laberius acceperunt: & obſeruauit. Au. Gel. in. xv. noctium atticarum. Qui exiſtimant planum apud Oratium nomen eſſe adiectiuum ſyllabę ratione facile coarguuntur: quę in plano prima: quando ſignificat ſycophantem corripitur: quando adiectiuum nomē ē producitur: clarum ē quod a nobis dicitur & qđ ab alijs: adeo vt res ipſa ſeipſa fulciat: atq̧ corroboret citra aliena adminicula: vnde hoc & id genus alia indicaſſe ſatis erit ac ſup.

Apud eundem in eodem epiſtolarum libro verſus ille notiſſimus ē. Sed nimis arcta ꝓmūt olidę conuiuia caprę. quo ſignificat conuiuas & coepulones nimis arcte diſcūbētes nimiſq̧ ob numeroſam multitudinem conſtipatos in menſa lædi fœtore moleſtiſſimo qui mō hircus: mō caper modo tragos nominatur a poetis: nāq̧ vt author ē Cēſorin⁹ ī ſecūda annoꝝ hebdomade vel īcipiēte tertia vox craſſior fit & inęquabilis: ꝙ antiqui latini dicunt hirquitallire: & inde ipſos putant hirquitallos appellari: ꝙ tunc corpus hircum olere incipiat. Ariſto. id qđ latine hirquitallire dicitur: gręce vocat tragigin libro. vij. de animalibus: quā dictionē īterpres Ariſtotelicus in latinum vertens caprire dixit. Idem Ariſtote. in problematis author eſt virus hircillos redolere: qui rem agunt veneream: quiq̧ ea ætate ſunt: quæ veneri ſufficiat: inde fœtorem alarum hircum vocitamus: quę omnium maxime partium noſtri corporis male olent: propterea ꝙ immobiles inexercitatęq̧ habentur: hinc eſt illud ab Oratio dictum eleganter ī epodo cubat hircus in alis: Catullus caprum appellat illo verſiculo. Valle ſub alarum trux habitare caper a Mar. tragos gręce nuncupatur. Inde tragos celereſq̧ pili mirandaq̧ matri barba: & quoniam hircus maritum ſignificat capellarum: & accipitur pro graueolētia: luculēte & feſtiue dixit Oui. offendat nares virq̧ paterq̧ gregis: cum fœtorem hircinum ſignificare voluiſſet: & ita ab Oratio poetica quadam venuſtate olidę caprę appellantur: male olētes conuiuę. ab hirco hircoſus deriuatur Perſius: Hic aliquis de gente hircoſa cēturionum.

Digitized by Google

Idem ait in.ij.Epiſtolarum: Diuerſum confuſa genus panthera camelo.quo verſu plane ca=
melopardalin poetica circunlocutione deſcripſit.eſt autem camelopardalis collo ſimilis equo
pedibus & cruribus boui: capite camelo albis maculis rutilum colorem diſtinguentibus: vn=
de appellata camelopardis:nabuna ęthiopes vocāt:vt author ē Ply.in.viij.natura.hiſto. hoc
eſt illud Animal ꝙ Italici lingua vernabula gyrapham appellant:ſcribit Albertus mag.libro
vigeſimoſecundo de animalibus.ſuis tēporibus Federicum imperatorē camelopardali:ſecum
habuiſſe:& hac tēpeſtate florētię viſa eſt dono miſſa Laurētio Medici a rege ægyptiaco:ſenſus
Oratij ē riſurum fuiſſe Democritum cui omnia mortalium ridēda videbantur:ſicuti Heraclito
flēda:ſi populum.Ro.ſtupere vidiſſet aſpectu camelopardalis:& hoc ideo dictum eſt:quia Ply
nio atq; Solino authoribus primum viſa fuit romę ludis circēſibus Cęſaris dictatoris.Author
ē Iulius Capitolinus fuiſſe Romę ſub imperatore camelopardales decem.Errāt qui exiſtimāt
ab Oratio ſignificari camelum cum panthera coeuntem:cum panthera confuſa genus came=
lo doctiſſima ꝑiphraſi pro camelopardali accipiēda ſit:quę(vt diximus)ex maculis Pantheræ
& capite camelino formatur:& ita cum camelo genus panthera confundit.

Apud eundem in eodem epiſtolarum lib.ſcriptum eſt:ibit eo quovis qui zonam ꝑdidit inqt
vbi non ſimpliciter dictum eſſe exiſtimare debemus qui zonam perdidit.Sed morem priſcoꝝ
exprimere voluiſſe:qui zonas nummis aureis refertas habebant qđ probatiſſimorum teſtimo=
nijs comprobatur:in primis Tranquilli:qui ſcribit Vitelium zonā ſe aureorum plenam circun=
dediſſe:Et Apulei cuius hęc ſunt verba ex lib.vij.de aſino aureo:plotina precioſiſſimis monili
um & auro monetali zonis refertis incincta:prętterea Caius Gracchus fortis Orator in oratione
quam habuit ad populum ſic ſcriptum reliquit.Itaq; quirites cum Romam profectus ſum zo
nas quas plenas argenti extuli:eas ex prouincia inanes rettuli.tradidit Plutarchus ī Demetrio
ſoſigenem aureos nummos.ccc.habuiſſe in cingulo militari pro viatico: Spartianus quoq; au
thor eſt Peſcenium nigrum iuſſiſſe ne milites in zonis nummos aureos vel argēteos portarent
ad bellum.Sed publice commendarent repetituri poſt prœlia qđ dederant:quinetiam Lāpridi
us Alexandrum imperatorem Ro.dicere ſolitum ait.Miles non timet niſi veſtitus: armatus &
calciatus:& ſatur:& habens aliquid in zonula:& talis eſt Oratiana ſententia:inducit enim militē
lucullianum:qui factus erat diues & bene nummatus:recuſantē ire ad caſtellum oppugnādum:
& ita imperatori Lucullo reſpondētē ibit ad omne periculum ruſticanus miles & inops:& q zo=
nam perdidit:hoc ē qui aureos amiſit:quos in zona milites portare conſueuerūt:propterea ꝙ
mendicitas militaris ad omnem deſperationem vocat armatum:qui vero ſatur eſt & aliquid ha
bet in zona timet ꝑicula ſubire:ad hanc veterū conſuetudinem referendus eſt ille ſatyrici poe=
tę ſenſus.Obrutus & zonam lęua morſuq; tenebit.quem Iuue.explanatores prętterierunt:nam
q; ſignificare voluit poeta zonam a naufragio teneri:non ſolum manu ſed etiam mordicus:ꝑ=
pterea ꝙ zona erat monetali auro referta:quā ne ꝑdat omnibus neruis viribuſq; cōtēdit:Eccle=
ſiaſtica ſententia pręcipit ne ęs hoc eſt pecuniam in zonis habeamus.

Idem in epiſtola ad mecœnatē ſcripta ſic inqt Deſignatorē decorat lectoribus atris:in cuius
loci enarratione labuntur interpretes:& quid deſignator ſignificet non ſatis diligēter exponūt
ſed nos omiſſis aliorum interpretamentis noſtra probemus.deſignare vetuſtiſſimo ſignifica=
tu eſt rem nouam facere in vtranq; partem & bonam & malam:ſicuti docet Donatus enarrans
illud Terentianum in adelphis:modo quid deſignauit:inde deſignatores dicti ſūt curatores fu
nerum:qui ludis funebribus pręſunt ob eam cauſam:ꝙ in his ludis multa fiant noua & ſpectan
da:ſcribit iuriſconſultus de ijs qui notantur infamia deſignatores miniſterium non artem ludi=
cram exercere:ideoq; ignominioſos non haberi & ſane locus iſte a principe:vt verbis iuriſcon=
ſul.vtar:hodie non pro modico beneficio datur:ad hoc idē pertinētia verba Senecę ſubieci ex
libro de beneficijs ſexto:quę hęc ſunt.An tu Aruntium & aterium & cęteros qui captandorum
teſtamentorum artem profeſſi ſunt.nō putas eadem habere quę deſignatores & libitinarios vo
ta:illi quorum mortes optēt neſciunt:hi familiariſſimum quēq;:ex quo propter amiciciam rei
plurimum eſt mori cupiunt.hactenus Seneca: Sēſus autem Oratij hic eſt.dabis inquit mihi me
cœnas veniam diutius villicanti:& in agro commoranti:ꝗ ꝓmiſerim:quoniam ægrotare Ro=
mę formido per dies autumni peſtiferos:dum deſignatores hoc ē pręfecti ludorum funebrium
lictoribus atratis decorantur & per multorum mortes munia ſua frequenter vſurpant funebri=
bus ludis pręſidendo.

Scribit idem Oratius in primo epiſtolarum:mancipijs locuples eget ęris cappadocum Rex
quo verſu ſignificat quoſdam eſſe famuloſos & famul.tio numeroſo copioſos:Sed rei numma
rię egentiſſimos & ita Rex cappadocum nō accipitur ꝓ rege cappadocię:ſed ꝑeo qui maximā
habet familiam ſeruoꝝ.Rex.n.alias dominus alias regnator:alias diues ſignificatur:& ita apđ

Digitized by Google

luculētos ſcriptores frequēter ſignificat diuitē atq; potētē: qui a cliētibus colitur & paraſitis: & in hoc ſignificatu Iuuena. Martia. & Plautus accipiũt: & alibi ab Horatio dictum ē. Siue reges ſiue iopes erimus coloni. Columella quoq; libro primo de ſalutatore loquēs ait. ſomnium regis ſui rumoribus auguratur. Scribit eruditiſſime Donatus regem nomen eſſe ad aliquid: vt dialecticí loquuntur. vt enim libertus ē patroni: ita rex paraſiti: & paraſitus regis: cappadocas vero ſeruos appellamus a nomine regionis: ex qua venales optimi deportabantur ſicuti lydum & ſyrum priſci nuncuparant. Sicuti Dauũ & Getã vocitamus a Getis populis & Dacis: quos olim Dauos vocitatos eē exiſtimat Strabo. ex quo apud Athenieſes Dauorum & Getarum nomina ſeruilia in vſu erant frequētiſſimo: & inde apud poetas comicos idētidem repies ſeruos Getas: & Dauos appellitari. De cappadocibus mãcipijs meminit Perſius: Cappadocas rigida pĩgues pauiſſe catáſta: & Martia. inquit. Quid te cappadocum ſex onus eē iuuat? Ad mancipia q̄ ex cappadocia bona deferebantur alludēs Appuleius in lib. vij. de aſino aureo ait. At ille cappadocum me & ſatis forticulum nunciat. ita ab Horatio rex cappadocum dicitur dñs mancipiorum: quorum legiones a nonnullis Romanorum locupletiſſimis habebantur: vt luculēter tradit Ply. qui in. xxxiij. ait ſeruorum cauſa nomēclatorē eē adhibēdum.

Scribit idem in primo ſermonum. Vin tu curtis iudęis oppedere quod verbum vetus ē: & ſignificat contrapedere: nam a pedo pedis: cuius ſignificatio notior ē: q̄ vt egeat interpretationis. Formatur oppedere. id q̄d docet Priſcianus ĩ decĩo: vtēs iſtius verſiculi teſtimonio: errant q exiſtimant oppedere dici quaſi pedē pedi opponere: nam pręter authoritatē Priſciani syllabę repugnantis ratione refelluntur: quę longa ē in verbo pedo: breuis in pede.

In ſecundo ſermonum ſcriptum legimus: foris ē ꝓmus: & atrum defēcēs piſces hyemat mare. Vbi ꝓmus non ꝓ piſce accipitur: ſed ꝓ eo qui pēſt ꝓmendis cibarijs: etenim ĩ familia potentiorum & luculentiorum alius ē condus: alius ꝓmus: alius alij miniſterio aſſignatus. Cõdum vero illum appellauerunt qui recondit in cellam penuariam ĩpa penora. Promus vero is dictus eſt qui depromit ea quę vſionis gratia depromēda ſunt: vt docet Fulgētius placiades. Inde eſt illud Plautinum. Sum ꝓmus condus & ꝓcurator peni. & facete dictum eſt ab Auſonio. ꝓmuſq; q̄ condus magis: & apuleius eleganter in apologia ꝓmum librorum appellat eum: qui libris ꝓmendis & exhibēdis pēſt. ſenſuriaq; Horatij hic ē. eum qui multiplici corpis labore exercitatus ac delaſſatus ē: eſurientem non aſpnaturum vilia cibaria & ſi domi non erit ꝓmus: hoc ē ille qui ꝓmat conditos in cellario cibos eſculentiores & ſi piſces haberi non poterũt mari hyemante & vndabundo: libentiſſime tñ panem cum ſale in eſca ſumpturum: ad ſedandam murmurantis ꝑ inedia ſtomachi eſuritionē: nãq; vt dicere ſolebat Socrates: potiſſimum obſoniũ eſt fames: vnde cum eſurienti olim Ptolemęo cibarius panis in caſa datus eēt: nihil viſum ē illo pane iucundius. Ab eodem ĩ eo ſermone. gulonum gula digna rapacibus harpyis: ſpecioſe nuncupatur: ſignificante videlicet Helluonum ĩgluuiem mereri: vt ita cibaria illis luxurioſa harpyiarũ raptu de mēſa eripiantur: & contactu fœdētur: quēadmodum phineo cibos arripiebant: & immundo ore dapes polluebant. poeticam elegantiam non penitus ĩſpexerunt illi q exiſtimarunt ab Horatio dici gulam dignam harpyis ꝓ ea: quę voretur ab harpyis: vł quę ſit voraciſſima vt harpyia. Qui in poetarum lectione infrequēs non eſt: is faciliime cognoſcet poeticum morſum ad id eē referēdum ad quod nos referri debere cēſuimus.

In ſecundo ſermonum Damaſippum introducit ſermocinantē: qui oñdere volēs ſe ęre alieno & fœneratorum vſuris omne patrimonium perdidiſſe ꝑq̄ eleganter ait. poſtq̄ omnis res mea ianum ad medium fracta ē. Nam Romę ĩ regiõe baſilicę Pauli cõſiſtebãt fœneratores: q locus ianꝰ dicebaẗ: qm̃. ſ. ĩ eo Iani ſimulachra collocata viſebãtur: cuius rei meminit Porphyrio: vt alibi ſignat Horatius ſic ſcribens in primo epiſtolarum: hęc ianus ſummus ab imo ꝓdocet. Cice. in. vij. antõianarum ianum medium ſicuti Horatius nũcupauit & ꝓ eodem ſignificatu accepit: cuius hęc verba ſunt. Non poſſem ſine riſu dicere. Lu. Antonio Iano Medio: ita ne Ianus Medius ĩ. L. cliētela ſit: q s em̃ vnq̄ ĩ illo ĩuētus ē: q Lucio Antonio mille nummum ferret expēſum: de hoc eodem ĩtellexit Oui. eo verſu. Qui puteal ianumq; timet celereſq; calendas. Ad ianum igitur medium ait Damaſippus: ſe rē ſuam hoc ē patrimonium fregiſſe: quoniam ſub fœneratoribus corruerat in vico iani conſiſtētibus: qui ad medium ianum ꝓ mercatura exponunt quid ſibi velint ignoro.

In eodem ſermone ꝑq̄ ſcite dictionē diuiſit ita vt ptē in fine ſupioris: ptem in principio inferioris carminis collocaret. Sic enim inquit ſtramētis incubet: vnde octoginta annos natus: ubi illud vndeoctoginta ꝓ vna tantum dictione dictum accipe debemus ſicuti vndeuiginti vndetrigita veteres dictitarunt: & vnde octoginta dixit Horatius: id eſt. lxxix. ãnos hñs ętatis: hoc eſt octoginta: vñ vnum deeſt: ſicuti interꝑtatur Priſcianus in libro de põderibus: qui hunc Ho

ratianum locum curioſiſſime obſeruauit: & cum diligẽtia rettulit:nec mirãdum ẽ dictionẽ com=
poſitam duos in verſus fuiſſe diſtinctam:cum etiã ſimplicia verba diuidantur:vt in illo ſapphi
co catulliano gallicum rhenum:horribiles & vlti moſq; britannos:& ab Horatio in.ij.carminũ
dictio iſta venale,diuiditur eo verſu groſphe non gẽmis neq; purpura venale nec auro.

Queri ſolet ab eruditis quid ſignificet apud eundẽ in ſecundo ſermonum pyrgus eo verſu.
Mitteret in pyrgum talos?Nãq; non pauci ex eruditioribus pyrgum eſſe dixerunt alueolũ hoc
ẽ tabulam luſoriam:quam & fritillum appellari exiſtimauerunt:in quo duplici labuntur errore:
cũ neq; pyrg9 ſignificet alueolũ neq; alueol9 ꝓ fritillo accipiat:nos aũt pyrgũ eẽ dicim9 illđ vaſ
culũ quo cõiecti tali agitari mittunt:Cui9 effigies ĩſtar turriculę ẽ:vñ nomẽ mutuat:pyrgos .n.
grępce turris latine ſignificat.Marti.latio verbo vti maluit & turriculã appellauit:nãq; ĩ apopho
retis lẽma ẽ turricula:q̃ ĩ eodẽ ſignificatu accipit quo pyrgum accepit Horati9:ſic.n.ipa loquit:
Quæ ſcit cõpoſitos manus ĩproba mittere talos. Si per me miſit nil niſi vota facit:a Perſio per
quandam ſimilitudinem eleganter orca nominatur ita ſcribente. Scire erat in voto damnoſa ca
nicula q̃tum Raderet:anguſtę collo non fallier orcæ.Hæc eſt illa turricula ſiue pyrgos quæ alio
nomine fritill9 a poetis idẽtidẽ appellatur:neq; vnq̃ ſignificat tabulã luſoriã:q mõ alueus mo=
do alueolus nonnũq̃ latrũcularia tabula nominatur. Fritillum autem eſſe idem quod pyrgum
oſtẽdit aperte Porphyrio:qui apud Horatium pyrgum dicit ſignificare quod nos:fritillum di=
cimus:in quo coniectę teſſerę agitatęq; mittuntur:nil eẽ põt hac interꝑtatiõe manifeſtius nil lu=
cidius:nam dicit teſſeras conijci fritillo tanq̃ vaſculo:quo agitatę deinde mittuntur in alueo=
lum:hoc idẽ indicat verſus ille Iuuena. Paruoq; eadẽ mouet arma fritillo. Illud enim epitheton
puo:haud dubie demonſtrat de turricula dictum eẽ:non de tabula luſoria:quæ lata & ĩpacioſa
eẽ cõſueuit. Seneca quoq; in libello quẽ de Claudij ludo compoſuit:ſic ait. Aeacus iubet Clau=
dium ludere ꝑcuſſo fritillo:& mox. Nam quotiẽs miſſurus erat reſonante fritillo. Vtraq; ſubdu
cto fugiebat teſſera fundo. vbi haud dubie fritillum accipim9 nõ ꝓ tabula luſoria ſed ꝓ pyrgo
reſonat.n.fritillus cõcuſſiõe teſſerarum quas ait ſubterfugiſſe de vaſculo:priuſq̃ emitterẽtur in
tabulam luſoriam. Sed hęc hactenus:iam ad alia feſtinet oratio.

Apud Martialem in epitaphio Matronę:qđ lib.x.cõtinetur:legitur hic verſus. Bis mea Ro
mano ſpectata eſt vita terento. Quo eleganter ſignificare voluit matronam:quæ loq̃ns ĩduci=
tur ſe annos cẽtenos vixiſſe.Nam p terẽtum Romanum:ludos ſęculares ĩtellige:q ĩſtituto ve=
terum Romanorum cẽteſimo quoq; anno fiebant. ſicuti Cẽſorinus affirmat oñdens:ſæculum
eo annorum ſpacio terminari:quis Horatius flaccus ĩ carmine quod ſęcularibus ludis cantatũ
eſt cẽteſimo & decimo quoq; anno ludos ſęculares celebrari deſignauerit:Iidem ludi terẽtini co
gnominabantur:quoniam in campo martio fiebant in eo loco:q terẽtus dictus ẽ ꝙ eo loco ara
Ditis patris in terra occultabatur:vt inquit Feſtus. Originem ludorum ſęcularium refert Valeri
us lib.ij.capite de inſtitutis antiquis:qui docet quemadmodum in terẽto Romano:hoc ẽ cam
po Martio. Valerius aram effodit diti patri & Proſerpinæ conſecratam:& hoſtias furuas terenti
immolauit.ludoſq; fecit continuis tribus noctibus:qui ob hoc terentini appellantur a Cenſori
no:de quibus eleganter dixit Auſonius. Trina terẽtino celebrata trinoctia ludo Martia. igitur
volens oñdere Matronam diutiſſime vixiſſe dicit eam bis ſpectaſſe Romanum terẽtum:hoc ẽ
ludos ſęculares:qui in terento campi martij fiebant:quos nemo bis ſpectare poteſt:niſi qui ſu=
pra ętatem vixerit cẽtenariam. Vnde eruditi autumant ſęculares dici potuiſſe:ꝙ plerũq; ſemel
fiant hominis ętate. põt & epigrammaticus poeta videri hiſtoriam ſuorum temporum ſignifi=
caſſe:nãq; Domitianus(vt auctor ẽ Tranquillus)fecit ludos ſęculares computata tẽporum ra=
tione:ab anno non quo Claudius ꝓxime:ſed quo olim Auguſtus ediderat. Claudius enim lu=
dos & ĩpe fecerat ſęculares:inter quos & diui Auguſti ludos:ſexaginta tres non amplius anni ĩ
terfuere:vt tradit Plynius in.vij. quocirca ĩter ſęculares Claudij & Domitiani nõ legitimum ſæ
culi ſpatium interfuiſſe cognoſcimus:ſed annos plus minus.xl.medio interuallo eẽ colligim9
cum a ſęcularibus Auguſti ad ſęculares Domitiani ratio temporis legitimi computata conue=
niat:& ita hic erit Martialis ſenſus vt Matrona in epitaphio dicat ſe bis interfuiſſe ludis ſęculari
bus.ſ.illis quos Claudius:& his quos Domitianus ediderunt interuallo annoꝝ circiter. xl. Vñ
ꝓcul dubio aſſerimus Martialem ſignificare voluiſſe matronam tandiu vixiſſe:vt bis ſęculares
ludos ſpectare potuerit:inter quos non longa ſęcula interfuerunt. Sicuti idonei ſcriptores affir
mant quoſdam hiſtriones ſaltaſſe vtriuſq; ſęcularibus ludis:& diui Auguſti:& quos fecit Clau=
dius Cęſar. Non poſſum non vehemẽter admirari viros eruditos:& magnę in litteris auctorita
tis verſum Martia.ita expoſuiſſe:vt intelligant ſexageſimum annum ſignificari:& aiunt trige=
ſimo quoq; anno ſacra celebrari ſolita ĩ terẽto Romano. In qua interꝑtatione duplex eſt error
manifeſtarius:vnus:ꝙ nullo idoneo auctore confirmant ludos terẽtinos fieri ſolitos ſingulis

Digitized by Google

tricenis annis:alter ꝙ eſſet:ſi id verum eſſet qđ affirmant.nō tamē verſus epigrammatici poetę id ſignificaret:qđ interp̄tantur.Nam ſi verum eſſet qđ minime verum eē cōcedo:vt trigeſimo quoqꝫ anno ludi fierēt in Romano terēto:non tñ neceſſum eēt eam expleuiſſe annum ſexageſimum:quę bis id ludicri genus proſpectaſſet.nam poſtq̄ nata fuerat adhuc infans potuit vidiſſe & dcīn poſt annos.xxx.iterum ſpectaſſe.adeo vt quę ſexageſimum expleuerit annum:potuerit non bis:ſed ter interfuiſſe ſpectaculis:quę trigeſimo quoqꝫ anno fieri conſueuerunt:ſentētia poetę hęc ē matronę vitam bis ſpectatam fuiſſe in ludis ſęcularibus:ſiue terētinis vel ꝙ tot annos vixerat.quot inter binos ludos ſęculares interſunt:vel qđ verius eſſe exiſtimo:quia ſęculares ludos ſpectauit:& quos Claudius:& quos Domitian⁹ fecerit nō obſeruato ſæculi interuallo De hoc terēto meminit Papy.in ſiluis illo verſu. Aut inſtaurati peccauerit ara terēti.

Hendecaſyllabon eiuſdem poetę ſic īcipit:Ride ſi ſapis o puella ride.Pelignus puto dixerat poeta. Exiſtimāt Martialis enarratores hoc dictum eē ꝓpter illam Ouidij ſententiam:quæ eſt ī libris de arte amandi. Sin modici riſus paruęqꝫ vtrinqꝫ lacunę.Ego vero legi apud Martianum capellam in libro de aſtrologia hoc hendecaſyllabon ipſius eſſe Naſonis : verba Martiani hæc ſunt Peligni de cætero iuuenis verſiculo reſpice:& ī tragicum corrugata. Ride ſi ſapis o puella ride:his Martiani verbis perſpicuum ē:verſiculum iſtum ab Ouidio fuiſſe ita pſcriptum ſicuti a Martiale repetitus ē &(vt opinor)ī tragœdia Oui.Cui titulus ē Medea legebatur:quā ſcripſit magna cū laude:quā ita laudat Quin.in.x.Medea Ouidij mihi videtur oſtendere q̄tum vir ille preſtare potuerit:ſi ingenio ſuo temperare q̄ indulgere maluiſſet.

Eiuſdē eſt ille Phalęcius:Iuro p ſyrios tibi tumores.Quęri ſolet qđ p ſyrios tumores ſit iuſiurandum:nota ſunt:quę ab interp̄tibus traduntur aſſerētibus illud:tumores referendum eē ad ſyriorum naturam:qui ſunt tumētes.Ego vero exiſtimo iuſiurandum eē p illos tumores : atqꝫ vibices:quę in corporibus deę ſyriæ ſacerdotum.partim ex ꝓſpectu gladiorum:partim ex ictu flagrorum conſpiciebantur. Graphice enim & luculente Apuleius in.viij. Aſini aurei fanaticā religionē deę ſyrię deſcribit:quę omnipotēs & omniparens dea cognominatur.Cuius ſacerdotes erāt ſemiuiri effœminati cinędi:qui brachia renudata gladijs:ſecuribuſqꝫ ſibimet deſecabāt & morſibus muſculos incurſabant:& flagro tali:ouium teſſerato tumentia membra cędebāt:p illos nunc tumores iurat poeta:quos in ſacris deę ſyrię ſacerdotes fanatici ſuiſmet corporib⁹ qſqꝫ inferebant:quēadmodum etiam iurat p bercynthios furores:hoc ē p illam furibundam bacchationē:quā galli.i.ſacerdotes cybeleij lymphata mēte agitabant:virilia ſibimet amputātes. Sunt enim communia & fere eadē numina cybele & dea ſyria. Et vt inquit Auguſtin⁹ ī.vij.de ciuitate dei:non abſurde multas deas reuocant ad vnam:vt non tā ſint deę multę:q̄ multa vnius nomina.Quocirca exiſtimo Ouidium in Faſtis has deas appellaſſe palęſtinas perinde ac furias.Quę ſcilicet in ſyria:vbi palęſtina ē colebantur:vbi dea ſyria furorē incutit ſuis cultoribus vbi ſacra omnia fiunt plena furibundę bacchationis.Interp̄s Ouidij neſcio quid dictum mini meqꝫ conueniens tradit de deabus palæſtinis.

Apud eundē in apophoretis:lēma ē graphiarium:cui ſubijcitur hic verſus.Hęc tibi erunt armata ſuo graphiarie ferro:vbi graphiarium:& graphiaria nō ſunt p ſtilis ferreis accipiēda:quę graphia nuncupantur. Sed ꝓ repoſitorijs graphiorum:quēadmodum panarium panis & granarium in quo grana reconduntur:& armamētarium:vbi naues reponuntur:eadē ratione graphiarium dicimus thecam receptaculumqꝫ graphiorum:id quod & ipſius poetę verſ⁹ ſiquis penitus ītroſpexerit:apte ſignificat.Nam cum inquit graphiaria armata eſſe ſuo ferro : nonne indicat ipſum(vt ita dicamus)loculamētum:quo graphia recunduntur futurum armatum atqꝫ inſtructum ſuo ferro:hoc eſt ſtilis ferreis.i.ipſis graphijs:quæ inſtar armorum ſunt:ita vt olim Cęſar dictator brachium Caſcæ pcuſſoris graphio traiecerit. Abſurda & illepida mediuſfidius foret poetę locutio:ſi graphiaria ꝓ graphijs acciperemus.Quid enim tam abſurde : atqꝫ īuenuſte dici poſſet q̄ ſtilos ferreos hoc eſt graphia armari ſuo ferro cum non ipſum graphium eleganter armari dicatur ſemetipſo:ſed id quod graphium continet venuſtiſſime ſuis telis armatum eſſe dicatur:a trāquillo repoſitoria graphioꝝ thecæ graphiarię appellantur. ¶Illud quoqꝫ diſtichō Non ſum talorum numero par teſſera:non ſatis erudite:qui eruditionis nomine plurimum gloriantur:enarrauerunt:non enim poeta eo in loco loquitur de numero punctoꝝ:tanq̄ ī talo plura:in teſſera ſint pauciora. Sed de numero talorum & teſſeraꝝ:quo ī alea veteres vtebātur:nam cum tribus teſſerulis luderēt:ſicut etiam hac tēpeſtate in foro aleatorio ludere conſueuerunt:talos quattuor iaciebant ī ludo talario:in qđ ex Ciceronis lectione obſeruauimus ita ſcribētis in primo de diuinatione:Quattuor tali iacti caſu venereū efficiunt:nam etiam cētum venereos ſi quadrīgēta talos ieceris:caſu futuros putas.idē alibi ait:dixiſti multa de caſu. Vas venereū ē ab Horatio venus dicitur eo verſu:quē venus arbitrum dicet bibēdi:& dixit Auguſtus.Qui vene-

rē ieceꝛat tollebat vniuerſos nūmos. Teſſera gręce cubus nomīatur:ſic vt gręci talum aſtraga=
lum dixerūt. q̄uis aſtragalus in alia quoqꝫ ſignificatione accipiatur:ſicut apud Homerū:qui ſcri
bit in.x.odyſſeæ:Elpenora lapſu ſcalarum exanimatuꝫ eē:cum fregiſſet aſtragalō:hoc ē ıp̄am
iuguli coniunctuꝛam. Polycletus auctore Plynio lib.xxxiiij.fecit talis pueros ludētes:qui vo=
cantur aſtragalizōtes. Celebratur illud Lyſādri ſpartani apud gręcos ſcriptores apohthegma
viros fallendos eē iureiurando:pueros vero aſtragalis. Sed de talis & venere dictū a nobis quo
qꝫ ē in cōmmētarijs Pꝛop̄tij ſatis copioſe.

In quibuſdam Plynianis annotationibus quas pene puer edidi Ceretanas pnas a Martiale
nomīari ſcripſi :nō ꝑpter cerites ethrurię populos:ſicut tradi ſolet. Sed ꝑpter ceretanos:quos
Plynius & Strabo in hiſpania eē dixeꝛ̄t:a quibus multifariam pnæ condiuntur. Cātabricis pq̄
ſimiles ꝑuētum non mediocrē hominibus exhibētes:apud quos vina quoqꝫ generoſa naſcebā
tur:de q̄bus dixit idē Martialis. Ceretana nepos ponat ſetina putabis : de quo gn̄e vini loquit̄
Plynius.xiiij.quē locum mēdoſum ita emēdauimus. Nam cum in omnibus paſſim codicibus
legeretur Ceterano inter Gallias conſiſtit auctoritas:nos emendauimus ceretano.& ita cereta=
nas pernas & vina ceretana nominari ſcito a Martiale non ab Ethruſcis ceretibus. Sed ab Hiſ=
panis Ceretanis.

Apud Iuuenalē in Satyra. Quis neſcit voluſi verſus ē:qui tanq̄ facilis & manifeſtꝰ ab enar=
ratoribus p̄teriri ſolet:ī quo tamē ſēſus ē archanus ex priſca Romanoꝝ cōſuetudīe traductus
verba poetę hęc ſunt:vl̄ terra claudit̄ īfans:& minor igne rogi. enimuero nemo ē qui exiſtimet
huic loco vllum ſēſum occultiorē ſubeſſe:cum tamē ſubſit:nāqꝫ vnica Plynij ſētētia hunc lo=
cum declarari obſeruauimus: qui ſcribit in ſeptimo naturalis hiſtorię morē gētium non eē ho=
minē priuſq̄ genito dēte cremari:ex quibus verbis hoc ſatyrici poetę dictū interp̄tamur:q̄d na
tura iubēte geminus:cum infans humatur:qui nōdum genito dēte cremari nō meruit & ob hoc
minor igne rogi eleganter nuncupatur:quia.ſ.nondum ad id ꝑuenit ętatis:q̄ rogali flamma cō
buri poſſit.ideoqꝫ minor igne rogi ē non vt quidam autumant ꝙ flamma crematus ī cineres di
minutus redigatur:& hoc poeta furtim innuiſſe videtur:cum dixit. vel terra clauditur īfās : q̄m
ſcilꝫ infantes humabantur:hoc ē humo cōtegebantur:nec eorum cadauera:ſicuti virorū crema
bantur. Scribit Placiades:ꝙ huic loco conuenit ſuggrundaria dicta fuiſſe antiquitus ſepulchra
infantiū:qui necdum.xl.dies compleuiſſent:cum nec buſta dici potuerint:quia oſſa quæ com=
burerētur non erant nec tanta magnitudo cadaueris:quę loco tumeſceret : ſed in his & id genus
alijs opus eſt iudicio:quo nil in omni doctrinarum gn̄e præſtantius eſt:cui primas:ſecundas:&
tertias in ſtudijs litterarum merito conceſſerim:id quod Demoſthenes in eloquentia pronunci
ationi tribuebat.

Illud in prima ſatyra:criminibus dn̄t hortos:non id ſignificat:q̄d vulgo dici ſolet : ſed hoc
homines qui p virtutē diuites efficiūtur: dn̄t eas diuitias virtuti:qui vero p flagitia & crimina fi
unt opulēti:illi criminibus dn̄t illas opulētias. Iuuenalis igitur ſignificare volēs virtutē Romę
fuiſſe contēptibilē:p ſcelera vero diuitias parari:adeo vt mali diuitiores eēnt bonis. ait crimini=
bus dn̄t hortos:hoc ē hi:qui hn̄t hortos excultos:magnifica prętoria.mēſas citreas :& id genꝰ
bona luculēta debent criminibus:quia ſunt illa p fraudes & p crimina aſſequuti:qui criminibus
exponunt ꝑ hominibus criminoſis:elegantiam eloquutionis non adamuſſim pēſitarunt. talis
eſt locutio apud Lucanum :apud quem ita ait in quinto Cæſar ad amiclam nautam: non vltra
cuncta carinę debebis:& alibi a Iuuenale dictum eſt:pręter honores:quos illis damꝰ ac dedimꝰ
quibus omnia debes. Trāſlatio eſt ſumpta a debitore:qui debet creditori pecuniam quā ab illo
mutuo accepit. Scribit Cornelius tacitus Tigillinum vitijs adeptum eſſe præmia virtutum.er
go Tigillinus vitijs debebat pręfecturam vigilum:& prætorij aliaqꝫ ornamenta quæ vitijs erat
conſecutus.

Apud eundem in ſatyra. Et ſpes & ratio. verſus hic ē:Qui venit ad dubiū grādi cū codice no
mē. Cuius hanc ego arbitror eſſe ſētentiam:vt dicat poeta. Cauſidicos magna ſonare:cum a de
bitore.qui acrior ē creditore conducuntur:qui quidem debitor venit ad debitum dubioſum di=
luēdum.cum codice.ſ.accepti & expēſi:& ita nomē hoc ī loco ꝑ debito accipimus. Sicuti apud
Horatium. Cautos nominibus certis expēdere nummos & alibi. Nomina ſectatur modo ſum=
ꝑta veſte virili Sub patribus duris tyronum. Noīa dicūtur tituli debitorum pręſertim ī his de=
bitis:in quibus hominum nomina ſcripta ſunt:quibus pecuniæ commodatę ſunt :& ita nomi=
na debita:vel debitores ſignificare docet Aſconius apud iuriſconſultos nomina ſæpiſſime le=
ges ꝑ debitis:debitoribuſqꝫ vſurpari. fœnerator alphius: vt inquit luculēte Columella: dicere
ſolebat bona nomina interdum fieri mala:ſi nunq̄ interpelles.& Ci.in oratione pro Roſio eo=
dē modo in eodem ſignificatu Nomina accepit:ſic ſcribens nō refert parua nomina in codices,

Digitized by Google

immo omnis ſũmas, idẽ in epiſtola quadam ad Atticum: ꝑfecti inquit vt ſalaminij totum nomẽ ꝑſoluerẽt. Codicẽ vero nõ ꝓ volumine legum in hoc ſatyrici poetæ loco dictum eſſe exiſtimare debemus. Sed ꝓ tabulis in quibus accepti & expẽſi rõnes ꝑſcribũtur: de quo ita loquitur Cicero: Quomodo ſeſtertia.cccliij.in codice accepti & expẽſi non ſunt? Idẽ alibi ait. vtrum cætera nomina in codicem accepti & expẽſi geſta habes an non? Debitor igitur qui in ius vocatur a creditore: venit cum grãdi codice: in quo accepta & expẽſa ꝑſcripta ſunt: ad nomẽ: hoc ẽ debitum explicandum: qđ dubium & ĩcertum erat. Illud quoq; qđ paulopoſt ſubſequitur in eadẽ ſatyra: ita paſſim legitur. Parte alia ſolum rus ſati pone lacertæ: ego exiſtimo legẽdũ eẽ rus Siſapone lacertę: & ita in vetuſto codice ſcriptum deprẽdi: ẽ aũt Siſapo locus in hiſpania: vbi minium celeberrimum naſcebatur: qđ docet Plynius lib.xxxiij. laudans miniaria Siſaponenſia. verba Ply. hęc ſunt. Celeberrimum minium ex Siſaponẽſi regione bethyca miniario metallo vectigalibus populi Romani nullius rei diligẽtiore cuſtodia: idẽ alibi ait: Siſaponẽſib⁹ miniarijs ſuę venę harena ſine argẽteo excoquitur: ſẽſus poetę ẽ. rus exiguum non ĩ Italia ſed in ꝓuincia: & ea qđ ẽ longĩqua: hoc ẽ regiõe Siſaponẽſi tantundẽ valere: q̃tum patrimonia cẽtum cauſidicorum: ex quo colligimus Iuuenalẽ demonſtrare voluiſſe: cauſidicos Romæ tenuiſſimum queſticulum: lucellumq; ſuis feciſſe tẽpibus.

Apud eundẽ verſus ẽ hic cunctis in ore. Trãſlatus ſubito ad Marſos mẽſamq; ſabellã. Quẽ verſum ex apto obſcurum: ex explicato implicatiſſimum (vt mihi videtur) commẽtatores efficiunt. hiſtoriam de Curio dẽtato ſignificari exiſtimantes: cum poetę ſenſus ſit ſimplex: nec ad vllam hiſtoriam referẽdus: qui ad hũc maxime modum enarrandus eſt. Romę pudet hoĩes cœnare fictilibus: qui ſi repẽte ad Marſos: aut ad Sabellos transferantur minime hoc ſibi eſſe turpe exiſtimabunt: quoniam ſcilicet Romæ delicatius: apud Marſos & Sabellos frugalius viuitur atq; ruſticius: & ita vulgo loqui conſueuimus: vt dicamus pudere nos vti vaſis fictilibus in vrbe: quibus ruri ſi vteremur: nulli turpitudini & probro eſſemus obnoxij. quæ de Curio dicuntur nec apud hiſtoricos leguntur: nec huic loco ſunt accommodata. Multa ſunt apud eũdẽ: non difficili ſed ſubtili enodanda interp̃tatione. Sicut illud: p̃do caballorum pretor ſedet: vbi ſatyrice & vrbane pretorẽ: q pręſidet ludis exhibẽdis caballorum p̃donẽ appellat: ꝓpterea q palma p̃mioq; fraudat meritos equos: & non ex equo: ſed ex animi libidine hunc & illum iudicat eſſe victorẽ qui minime brauium meruerunt: vñ p̃do quaſi ſpoliator ipſorum equorum: quibus non dat meritos honores: elegãter appellatur. illud quoq; Mittẽtur braccæ: cultelli: fręna: flagellum non ita exponere cõſueuimus: tanq̃ dicat hęc munuſcula puerilia mitti ei q Romę factus ſit impudicus & effœminatus: ſed potius exiſtimamus ſenſum eẽ cõtrariũ: qui vnico illo verbo Mittentur: totus continetur. nãq; ſignificare volẽs commercio Romanorum pegrinos adoleſcentulos contaminari: ait illos Romę corruptos effœminatoſq; factos & amatoribus indulgentes omiſſuros eſſe patrium habitum: & ſuę regionis exercitatiões & ita mittentur: exponemus: pro omittentur: ſicut apud eruditos ſępiſſime vſurpari ſolet: & hic erit ſenſus omittentur: & relinq̃ntur braccę hoc eſt veſtimẽta: quibus vtuntur in patria: & cultelli fręna: flagellum: hoc eſt ſtudia exercendorum equorum: & virilis diſciplina dediſcetur & ꝓ moribus patrijs: atq; virilibus inſtitutis in patriam Romanos mores reportabunt: qui ſunt ꝑditiſſimi & ꝓfligatiſſimi.

Illius quoq; in p̃ſentia verſus in mẽtẽ venit: Turgida nec ꝓdeſt ĩ pyxide condita lyde: quo verſu exiſtimo ſignificatur fœmina nomine Lyde: quę medicamẽta geſtabat in pyxidibus inſtar pharmacopolarum: eaq; venditabat matronis ſterilibus tanq̃ accommodata ad fœcunditatẽ iuuandam. Turgida eleganti epitheto cognominaẽ: quaſi corpulẽta & ventricoſa. Sicut Plauto nuncupatur doliaris clauda: craſſa: a Terentio cantara ſuffarcinata: a Perſio pannutia baucis: ab Horatio pyrrhia vinoſa. hęc enim epitheta anibus & vetulis ſunt accõmmodata: vt inquit Donatus. Conditam pyxidẽ vocat medicamentis refertam: quæ dictio a condio: non a condo deducitur. ideoq; pronunciandum eſt: media ſyllaba ꝓducta. & ita verſus legẽdus. Turgida nec ꝓdeſt condita pyxide lyde: vbi condita ſeptimus eſt caſus: & cum pyxide copulatur. Ego nuprime verſum iſtum ita ſcriptum legi ĩ vetuſtiſſimo codice: & olim Angelus Politian⁹ latine gręceq; doctiſſimus mihi rettulit ſe ita locum iſtum ĩ ſyncerę fidei libro ſcriptum animaduertiſſe: quę de aranea dici ſolent neq; traduntur ab auctoribus idoneis: neq; cõueniũt: & nimis affectate ne dicam ſubabſurde Turgida lyde: ꝓ aranea diceretur: cum neq; epitheton conueniat & nomen ſit remotiſſimum.

Illud quoq; p̃tereundum nõ eſt: qđ ab eodẽ dictum ẽ: & pq̃ docte: & pq̃ eleganter: occultum veteges vt curia Martis harenis: ſignat enim quaſi tranſeunter morẽ areopagitaꝝ: qui tacitur niiudicia pagebant: id qđ obſeruauimus ex Macrobij lectione: cui⁹ verba ſunt hęc ex libro nouiſſimo Saturnaliũ: nam ſicut apud Athenas Areopagitę tacẽtes iudicant: ita ĩter epulas opor

Digitized by Google

tet ſupſileri:ad hoc alludēs Iuuenalis dixit:Archanum eē occulēdum & tegēdum: ſicuti cum ſi-lētio occuluntur & teguntur iudicia areopagitarum.

Apud Papinium Statium hēdecaſyllabon ē multiiugę eruditionis refertiſſimum:in quo illud in primis indiget inteṗtationis Nunq̄ turbīe cōditus ruenti prunorum globus atq; cotanorum:quē locum:vt plęraq; alia(q̄d arroganter minime dictum velim)nos primi enodauimus. voluit enim poeta ingenioſus quodam verborum inuolucro circunſcribere vaſculi illius formam:quo pruna:& cotana īter ſaturnalitia xeniola miſſitabātur : nam turbis recti figura(vt docente Plynio didicimꝰ)metę contraria eſt:quę cum ab imo lata ī acutum cacumē faſtigietur ecōtrario turbis effigies in imo eſt anguſtiſſima:in ſummo latiſſima:qualis eſt figura pyrorum:cotana autem quæ ſunt gn̄e ficorum mittebantur in vaſculis:quorum forma inſtar metę eſt q̄d indicat.diſtichon illud Martialis:Hęc tibi quę tota venerunt condita meta. Si maiora forēt cotana ficus erat:vbi torta meta ſignificat receptaculum cotanorum:ad effigiem metæ figuratum: neq; menta legēdum eſt ſicuti plęriq; omnes legere conſueuerunt. Papinius ergo volens oſtēdere potuiſſe ſibi pro munuſculo ſaturnalitio ab amico mitti globum cotanorum prunorumq; conditum in vaſculo ad inſtar metę figurato. non metam apte nomīauit:vt Martialis:ſed turbinē ruētē ꝓ meta ītelligi voluit:q̄d ſubobſcure quidem:ſed eleganter & venuſte nimis dictum eſt.nam cum turbo rectus contrarius ſit metę:Turbo ruēs ꝓculdubio erit metę ſimillimꝰ. Scribit Plynius in ſecundo:q̄d in primis noſtrę ſententiæ aſtipulatur:figuram vmbræ terræ ſimilē eſſe metę ac turbini inuerſo quando mucrone tantum ingruat:& ita Martialis atq; Papiniꝰ : vtpote ſyncroni alter apte alter ꝑ circuitum verborum loquentes:idem tn̄ dicunt:econtrario Columella ſignificare volens figuram turbis recti dixit ī.x.ſaccus īuerſa metę ſimilis: qualis ē quo vinum liquatur. Quæ dicuntur a commentatoribus de turbīe ruenti plane ruunt:& ab opinione poetę dilabuntur. Sicuti ī eadē Silua illud non ſatis pēſiculate ediſſertum eſt:chartę thebaicęue:caryceue:autumant enim thebaicas epithetō eē chartarum & pro ægyptiacis exponūt: ego opinor a Papinio trium rerum in eo verſiculo fieri mētionē:videlicet chartarum & carycarum quę duo nota ſunt:& thebaicarum q̄d ignotius eſt:ſunt aūt thebaicę generoſiores palmæ: Plynius in quintodecimo. Cruſta thebaicę placent:ſucco vna & carycę. Idem ī.xxiij.ſuccum decoctarum antiqui ꝓ hydromelite dabant ęgris ad vires reparandas:ſitim ſedandam:in quem vſū pręferebant thebaicas:ab eodē alibi thebaides nominantur:qui.xiij.de palmis ſcribēs inquit,ī totam arētes thebaides:& alibi thebaidis fructus in cados conditur. Pręterea ſtructura ipa textuſq; verborum in hendecaſyllabo Papinij īſinuare videtur: non eē thebaicę ꝓ adiectiuo accipiēdum.ſed ꝓ ſubſtantiuo. Huc adde ꝙ īter munuſcula ſaturnalitia palmæ in primis mittebantur.id q̄d epigrammatarij poetę verſibus notum ē:& Ouidij teſtimōio ita ſcribētis : Quid vult palma ſibi rugoſaq; caryca:dixi Itaq; cū ī tota Papinij ſilua plęraq; omnia enumerētur.quę in ſaturnalibus vltrocitroq; mitti ſolita erant:neq; vſq̄ dactyli aut cariotides qui ſunt palmarum fructus nominētur:ꝓculdubio noīe thebaicarum palmas ſignificaſſe contēderim:plura tamen ad hoc aſſerēdum dicere ſupſedeo:cum euidēs ſit:& q̄d ab īterꝑtibꝰ dicat̄:& quid a nobis: vtrū ergo videbitur cuiq; ꝓbabilius:eo vtatur. Illd̄ vero haud quaq̄ oculis cōniuētibus ē tranſeundum:q̄d ī eadē ſilua cocleas ꝓ teſtitudībus interꝑtant̄:vbi hominum alioquin eruditorum deſydero diligētiam:non aīaduertētium cocleas eo ī loco nequaq̄ poſſe accipi ꝓ teſtitudīe: etiam ſi coclearum nomīe teſtudines ſignificarētur:nam cum poeta amicum ſordidę auaritiæ criminari vellet: vtpote nulla munuſcula remittētem:oñdit nec ea q̄dē:quę viliſſima ſunt:& nullo precio cēſentur:ſibi miſitaſſe:qualia ſunt oua:pilea:lardum:pna:lucanica:& id genꝰ multa:īter quę cocleas quoq; enumerat:quę paruo conſtant:quę a cliētibus ad pr̄nos mittebantur:vnde ait Martialis ſaturnalitia munuſcula recēſens:cum bulbis cocleiſq; caſeoſq;:teſtudo vero:teſtudīſq; putamina erant in magna ęſtimatione:& ſolis vſurpata diuitibus:quę a luxurioſis in mari quærebantur:quę ſecabantur ī laminas:& his lectos:& repoſitoria veſtiebant:ſicuti docet Plynius in ix.& ī.xvj.cuius verba hęc ſunt:placuit materiē in mari,quęri:teſtudo ī hoc ſecta nupq; portētoſis ingenijs:principatu Neronis īuētum:vt pigmētis ꝑderet ſe:pluriſq; veniret imitata lignum ſic lecti precio quęruntur: ita lignum:emi teſtudinem facit. Hactenus Plynius: iñ ſcriptum eſt a iuriſconſulto digeſtis de ſupellectile legata:nunc ex ebore & teſtudīe ſupellectile vtuntur. Hæc eſt illa luxuries quā ſatyrice Iuuenalis īceſſit his verſibus. Qualis ī oceani fluctu teſtudo nataret Clarum troiugenis factura & nobile fulcrum. Idem alibi ſupellectilem nobilē ſignans.ait:atq; ebore & lata teſtudīe & a Martiale dictum eſt teſtudinem exaclinon:vt opinor:a luxurioſo putamie:ex quo conficiebantur. Quicquid igitur in hoc loco referunt enarratores de teſtudine mecum facit:& aduerſus ipſos reclamitat:cum poeta illic vilia tantummō munuſcula nomīet:qualia ſibi conueniebant. Teſtudīes aūt īter p̄cioſa mūera antiquitus enumerabātur. Dum vero ait

cynipheis rigata campis. cocleas a regione laudauit: ĩtelligẽs aphricanas quę ſũt laudatiſſimę: quarum cibus ſtomacho medetur. poſt aphricanas laudantur aſtypaleſcę coclee. & ſiculæ: & ex inſulis capꝛearum auctor Plynius in. xxx. naturalis hiſtorię: in eodem hendecaſyllabo error eſt non magnę rei manifeſtus. Quẽ errorẽ eẽ poterit agnoſcere non aliquis eruditorum: ſed qui tã tummodo rationẽ metricam callucrit: ita enim legunt hunc verſum commentatores. Quãtum vel dare cereos arentes: ex qua lectione phalęcius aperte claudicans efficitur in penultimo pede quocirca emendandum ita eſt: ſicut etiam in bonis codicibus ſcriptum legimus. Quãtum vel dare cereos olentes: quod epitheton cereis accommodatiſſimum ẽ: & nulla efficitur phalęcij carminis pręuaricatio.

Apud eundẽ ĩ tertio ſiluarum: ſilua eſt plena eruditionis & indiga interpretationis: in cuius enarratione interpretes eruditis auribus non ſatiſfaciunt: & in eo potiſſimum loco: vbi de nilotico incremento loquens inquit: cur vada deſidãt & ripa coerceat vndas Cecropio ſtagnata luto. Quem locum omiſſis aliorum ĩterꝓtamentis: ita enarrabimus prout a Franciſco puteolano ꝑceptore noſtro viro eruditiſſimo didicimus: qui primus vt arbitror hunc nodum enodauit: ꝗ Bononiæ litteras litteratas profeſſus eſt exploſis triuialibus nugatorijſqꝫ grammatiſtarum prę ſtigijs: quæ melius eſt non didiciſſe: igitur ꝙ & ingenio maximo & doctrina non mediocri præditus: & in rebus dijudicandis dubijs excellit: ita verſum Papini enarrare ſolebat: vt diceret id ſignificari a poeta: qđ ſcribit Plynius ĩ. x. qui loquens de nidificantibus auibus: luculentiſſime refert: quemadmodum hirundines in ægypti heracleotico oſtio molem continuatione nidorum euaganti nilo inexpugnabilem opponunt. ſtadij fere vnius ſpatio: qđ humano ope ꝑfici non poſſet. in eadem ęgypto iuxta oppidum Copton inſula eſt ſacra deę iſidi. quã ne laceret idẽ nilus hirundines muniunt ope incipiẽtibus vernis diebus: palea & ſtramẽto roſtro firmantes: ex his Plynij verbis planum fit: vt dicere ſolebat ꝑceptor meus: cur a Papinio dicat̃: ꝙ ripa nilotica vndas coerceat: ſtagnata luto cecropio: hoc ẽ munita nidis hirundinum luteis: quæ ꝓpter fabulã notiſſimam cecropię & attides cognominant̃: illa itaqꝫ continuatio nidorum: ꝗ ex luto contexti ſunt ĩ ripa: euagantem nilum coercet ꝑ vnius ſtadij longitudinem: id. n. ſpacium occupant nidi hirundinini Subſequit̃ ĩ eodem Papinij verſu: Cur ĩuida mẽphis. Cauſa quęri ſolet inuidię mẽphiticæ: commẽtatores neſcio qd de Api memorant minime conſentaneum Inuida nuncupari videtur: ꝓpterea ꝙ ſacerdotes mẽphitici: qui philoſophię & aſtronomiæ deditι erant in rerum ſcientia cęleſtium cerimonijſqꝫ myſticis pręcellebant: fuerunt incommunicabiles nec dogmata diſciplinaſqꝫ alijs commõſtrabant: immo plurima occultabãt: author Strabo libro vltimo geographię: preterea libri ſacerdotum ęgyptiacorum lr̃is ignobilibus erant ꝓnotati vt a curioſitate ꝓphanorum muniti ẽent: ſicuti docet Apuleius libro vltĩo de aſino aureo qui & ipſe ĩitiatus cerimonijs iſiacis annuntiare non vult ſacrorum arcana ad ĩtelligẽtias ꝓphanoꝝ: ob hoc dicta ẽ: vt opinor a papinio ĩuida mẽphis: quoniam. ſ. ægyptiaci ſacerdotes: tanꝗ ĩuidẽtia & liuore agitati nolit communicare cum externis ſuas cerimonias diſciplinaſqꝫ ſacroꝝ: ꝗuis alioquin exorati nonnullos grecoꝝ viros ĩ philoſophia præſtantes docuiſſe ferantur: ſicuti Pytagoram Eudoxum: atqꝫ Platonem.

In epigrammatis Catullianis: carmẽ ẽ ĩ Cæſarem: quo vetus ꝓuerbium exprimit̃: ſi ꝓbe legatur qđ plerıqꝫ viri alioquin eruditi ſic legunt: Nec ſi orẽ vtrum ſis ſaluus an alter homo: Nos vero ita legẽdum eſſe affirmamus: vt in ꝓbatiſſimis codicibus legimus. Albus: an ater homo: per quę verba ꝓuerbialiter ſignificat Catullꝰ: ſe nihil facere: vtrũ cęſar bonꝰ ſit: an malꝰ. nã albꝰ bonus & liberalis: ater malus & ſordidus ſignificatur: ſicuti interpretatur Porphyrio apud Horatium: qui & ipſe in ſecundo epiſtolarum vſus eſt hac prouerbiali elocutione illo verſu. Mortalis ĩ vnumquodqꝫ caput vultu mutabilis albus: & ater. Et hęc ẽ illa catulliana mordacitas: quã ſignauit ſubobſcure Quintilianus in. xj. cuius verba ſubieci. Negat ſe magni facere aliquis poetarum vtrum Cęſar ſit ater: an albus homo: inſania verte: vt id cęſar de illo dixerit: arrogantia ẽ. ex his Quintiliani verbis colligimus hoc dictum fuiſſe a poeta catullo in Cæſarẽ: iſto verſiculo: & ita legẽdũ: albus: an ater homo qđ ꝓuerbiale dictum apud eruditos frequens ẽ ſicut apud Apuleium: qui ita ſcribit ĩ apologia etiam libẽter te nuꝑ vſqꝫ albus an ater eſſes ignoraui: adhuc hercle non ſatis noui. Et apud diuum Hieronymum: ꝗ nõ minus diligẽter ethnicoꝝ libros lectitauit: ꝗ eccleſiaſticis dogmatibus incubuit: ſcriptum legimus ĩ libro contra heluidium. Quare balbutis & erubeſcis. Albus vt aiunt ater ne ſis neſcio.

In eiuſdẽ poetæ hẽdecaſyllabo: hi duo verſiculi lectitant̃: non eſt ſana puella: nec rogare qualis ſit ſolet hæc imaginoſum: quibus venuſte & feſtiuiter poeta ſignificat puellam vtpote ſanę mẽtis minie compotẽ: nuſꝗ ſpeculum contẽplari: vt ex eius inſpectione cognoſcat: qualis ipſa ſit. Specula. n. ob hoc inuenta ſunt ſicuti ſcribit Seneca libro prĩo queſtionum: vt homo ipſe ſe

noſceret: deformis in ſpeculo: vt ſciret redimendum eſſe virtutibus: quicquid corpori deeſſet.
Speculũ nouo q̃dem ſed eleganti vocabulo: imaginoſum Catullus appellat ab imaginibus. ſ.
q̄ i ſpeculo numeroſe viſunt: vñ ꝙ ſpeculo vno imagĩes vnius rei plures appeant: ĩde imagina
re dicit ſpeculũ. quo verbo ĩ hoc ſignificatu vſus ẽ Gelli⁹. ſic ſcribẽs ĩ decioquito noctium atti
carum. Speculũ ĩ certo loco poſitũ nihil imaginat: alior ſũ tranſlatũ facit imagines. Illa igit di=
cit rogare ſpeculũ: quę illud cõſulit: illud ĩterrogat ſubiñ ſpectaculo: qualis ſit: & vtrum formo
ſa an deformis appeat. verba aũt Catulli ſic ordinant: nõ ẽ ſana puella: nec ſolet hęc rogare ima
ginoſum: hoc ẽ cõſulere ſpeculũ: qualis ſit vtrũ formoſitate cõſpicua: an deformitate monſtra=
bilis. Apud eundẽ errorẽ lauiculę rei quẽ cognoſcere poſſit q̃s qui mõ regulas metricas ꝑcallue
rit. nãq; ĩ hendecaſyllabo claudicat ille verſus claudicatiõe ſecũdi pedis: manifeſtaria. Cĩna eſt
grauis: is ſibi pauit igit legẽdum cinna ẽ Cai⁹ is ſibi pauit & ĩtelligẽdum de cĩna: cuius ꝓ̄co erat
Caius: & ita ſodalis catulli ſignificat: q dicebat Caius cĩna. Q̃d aũt caius dictio triſyllaba ſit: &
faciat dactylũ: etiã pueri ſciũt: & docet illud Martialis carmẽ: non maius q̃ ter caius eſſe tuus.

Apud tibullum: q̃ri ſolet ſup eo verſu: etiã phœbo gratiſſima dona Cres tulit: quiſnã ĩtelligẽ
dus ille cres ſit: q phœbo gratiſſima dona dicauerit: nos vnico Auſonij verſiculo diligẽtiſſime
pẽſitato ĩdubitãter de Dędalo dictũ eẽ affirmamus: qui vt carmĩbus poetaꝝ notũ ẽ. & potiſſi=
mũ Virgilij: remiſſũ alaꝝ phœbo cumano cõſecrauit Sed nõ pauci reclamãt aſſerẽtes Dædalũ
atheniẽſem fuiſſe nõ cretẽſem. nos vero non ĩ ficiamur: eũ atticum fuiſſe. id q̃d hiſtorici & Dio
dorus ĩ. v. teſtant. Sed cretem dicimus a tibullo nomiari: quia cretę vixit cretę floruit: Cretę ar=
chitecturã ĩ primis exercuit: labyryntho illo memoratiſſimo ex ędificato: vñ & cres dict⁹ eſt ab
Auſonio: Cuius auctoritate fulti hunc locũ tibulli ad Dędalũ referri debere aſſeueramus: verſ⁹
Auſonij hic eſt in monoſyllabis: præpetibus pennis ſup aera vectus homo cres.

Apud Lucanum. ĩ tertio pharſalię: verſus ẽ: quẽ nos primi ſicut multa alia enodauimus: q̃d
tamen ſine arrogantia dictum ſit. Lucani verſum ſubiecimus: vt facilius noſtra interꝑ̄tatio: qua
lis ſit ꝑcipiatur. pontus & herculeis aufertur gloria metis. Qui hactenus Lucanum profeſſi ſunt
ſic expoſuerunt: vt dicerẽt ita ab Alexandro magno poſitas fuiſſe ĩ ponto euxino aras: ꝓ me=
tis terminiſq; expeditionum: ſicuti ab Hercule ĩ mari gaditano columnę poſitę fuiſſe feruntur:
nec quiſq̃ eſt: qui non exiſtimet hoc a Lucano ſignificari: & hanc ſententiam optime quadrare.
Sed profecto longe aliud eſt: q̃ q̃d opinantur. voluit enim lucanus illorum ſcriptorum opinio
nem ſignificare qui maria omnia interiora naſci exiſtimauerunt non a fręto gaditano: ſicuti plę
riq; omnes affirmant. Sed a ponto euxino. Cuius opinionis haud improbabile argumentum ẽ
quoniam ęſtus ſemper e ponto profluens nunq̃ reciprocatur ad eundem. Sicuti Solinus: & Ply
nius tradiderunt. ſenſus itaq; Lucani hic erit: põtum euxinum auferre illam gloriam metis Her=
culeis: quę ſcilicet eſt vulgatiſſima: herculem Abylam: quę in africa eſt: & calpen quę in Hiſpa=
nia: iunctos olim colles diremiſſe: atq; ita maria mediterranea admiſſa fuiſſe: ideo autem pont⁹
euxinus auferre dicitur hanc gloriam Herculi. quia maria omnia interiora illo capite naſcuntur
non a gaditano fręto: & ita hęc gloria admiſſi intra terras oceani: erit ponto euxinio non Hercu
li aſcribenda: q̃d expreſſius ſignificare volens Lucanus ſubiunxit: oceanumq; negat ſolas ex=
mittere gades: hanc vnicam eſſe veramq; poetę ſententiam diligens: & ſubtilis lector agnoſcet:
Si modo non ſit aure neq; hiſpida neq; agreſti.

Idem ait in primo: menſaſq; priores aſpernata fames: quem locum grammaticaliter exponẽ
tes menſas pro cibarijs ĩterpretantur: nos vero dicimus a poeta luxum romanorum acerbe ca=
ſtigari: qui faſtiditis frugalitatis priſcę moribus menſas precioſas vſq; ab extrema mauritania
petebant: quę citre a ſcriptoribus cognominantur: quarum exiſtimationem auro ęquiparat vł
potius anteponit epigrammaticus poeta: qui de menſa citrea loquens ait: Accipe fœlices atlã
tica munera ſiluas: Aurea qui dederit dona minora dabit. Hęc ſunt illæ menſę quas fœminæ vi
ris contra margaritas referebant: & olim Cethegus mẽſam citream libris quatuordecim ꝑmu
tauit lati fundi taxatione. ſiquis prędia tanti mercari maluit: vnde a Plynio harum mẽſarum in
ſania feſtiuo epitheto dicta eſt: qui in. xiij. multa de menſis citreis luculẽtiſſime pręſcribit. de his
ĩtellexit Strabo: ſed ſcribẽs libro vltimo geographię. Mauritania arbores & multas & magnas
habet. & omnia fert: & menſas ex vno integroq; ligno ac varias romanis ſuppeditat pedes mẽ
ſarum citrearum eburneos facere eadem luxuria demonſtrauit: vnde ait Plynius in. xij. Iure lu=
xurię eodẽ ebore numinum ora ſpectabantur: & menſarum pedes: & idẽ ſæpe Martialis oſtẽdit
& a Iuuenale elegan ter dictum ẽ de mẽſis citreis eburnicos pedes: habẽtib⁹. latos niſi ſuſtiet or=
bes grãde ebur. De mẽſis citreis ĩtellexit idẽ Lucan⁹ ĩ nono cũ ait: Extremo mẽſas epulaſq; pe
tiuimus orbe. & idẽ alibi citreas mẽſas appellat piphraſticos orbes ſectos atlãtide ſilua. Erãt &
mẽſę antiq̃t⁹iter laudatas e bruſco nigreſcẽtes: Argẽteaꝝ quoq; mẽſaꝝ vſũ apd romanos bo=

Digitized by Google

nis fortunę luxuriantes freq̃ns fuit. Quales aũt eẽnt mẽſę illę priores: quas fames delicatorum
(vt iquit Lucanꝰ) aſpnabat: docet Iuuenalis his verſibꝰ. Illa dominatas noſtraq; ex arbore mẽ
ſas. Tp̃a viderunt hos lignum ſtabat in vſus. Annoſam ſi forte nucẽ deiecerit eurus.

Quęſtio ẽ iter eruditos quãnã hiſtoriã ſignauerit idẽ Lucanus his verſibus. O fortunati fugi
ens. quos barbaꝝ hoſtis. Fõtibus imixto ſtatuit ꝑ rura veneno. Mĩti multa cõmẽti ſũt: ſed nul
lo idoneo auctore cõſiſtẽtia. Nos exiſtimamꝰ hos verſus ad iubã & curionis milites eẽ referẽdos
ſcribit. n. Appianus li. ij. belloꝝ ciuiliũ: cũ Curio: q̃ Cęſarẽ i bello ciuili ſecutus ẽ: ex Sicilia i A=
phricã nauigaſſet: aphricanos q̃bus iuba impitabat veneno aquas ifeciſſe: quas cũ biberẽt mili
tes Curiõis repẽte ægrotare cœpunt. & q̃dã quaſi nebula illoꝝ viſũ obducebat ſõno caput iua=
dẽte: mox vomitꝰ: deiñ ſpaſmus totũ corpꝰ affligebat: ex quo debilitatꝰ ẽ nõ modice: atq; vexa
tus oĩs pene Curiõis exercitꝰ. Lucanus ergo huiuſce hiſtorię cõſciꝰ barbaꝝ hoſtẽ appellat Iubã
& illos aphros q̃ fugiẽtes aduẽtãtẽ Curionẽ veneno fõtes letiferas atq; aquas exitiales credide
rũt: nõ abſurde ẽt referri hoc poſſet ad Iugurthã regẽ Nũidaꝝ: q̃ qua vẽtuꝝ Metellũ rõanũ ipe
ratorẽ: hoſteſq; rõanos audiuerat: pabulũ & aquaꝝ fõtes corrũpebat: ſicuti docet Salluſtiꝰ i Iu
gurta. ❡ In illo quoq; Lucani poetę verſu. Treſq; petũt verã credi ſalamia carinę. Exiſtimo
ſubeſſe ſẽſũ occultiorẽ eruditioreq;: q̃ a grãmaticis enarret: qui talis ẽ. olĩ iter Athenięſes & Me
garẽſes de ꝓprietate ſalamis inſulę. vſq; ad iteritũ armis dimicatũ ẽ. tãdẽ poſt multas vltro ci=
troq; illatas clades & acceptas Lacedęmõij iudices diſceptatores electi fuerẽt q̃ rẽ cõtrouerſioſã:
hoc ẽ Salamia adiudicarẽt Athenięſibꝰ: quo q̃dẽ i iudicio megarios ab Athenięſibꝰ victos fuiſ
ſe Homeri verſu traditũ ẽ: q̃ ſignificat Aiacẽ ſalaminũ naues ſuas athenięſibꝰ iũxiſſe: quẽ verſũ
Solon ex iduſtria tanq̃ ſubditiciũ iſeruiſſe fert homerico poemati: vt ipſiꝰ poetæ teſtimõio cõ=
probaret iſulã Salamia athenięſiũ a primordio fuiſſe verſus Homeri hi ſũt. Bis fenis ſalamine
aiax cũ nauibꝰ ibat Cecropidũ quo caſtra loco poſuere: phalãges. hęc a Plutarcho Strabone. &
diogene Laertio tradunt. Neminit huiꝰ quoq; exẽpli Quitilianꝰ i. v. docẽs auctoritatẽ poetaꝝ
nõ eẽ repudiãdã. Igit Lucanꝰ volẽs hiſtoriã hãc magis ſignare q̃ ſcribere dixit. Tres naues Sa
laminioꝝ remãſiſſe i Pyręo portu athenięſiũ: q̃ docẽt Salamina credẽdã eẽ verã & nõ ambiguã
hoc eſt eẽ & antiquitus fuiſſe ſub ditiõe impioq; Athenięſiũ: nõ aũt Megariorum: qui nõ cutem
poetæ ſed ſanguinem quoq; ipſum ac medullam (ſicuti dici ſolet) introſpicere voluerit. Is ꝑfe=
cto cognoſcet hanc noſtram interpretationem poetice adamuſſim conuenire ſententię.

Apud eundẽ i quĩto pharſalię ſcriptũ ẽ: Nec cælo ſeruare licet tonat augure ſurdo: quo verſu
plane ſignat poeta oẽm auguꝝ diſciplinã oẽmq; ritum priſcoꝝ i creandis magiſtratibus fuiſſe
ſublatũ: poſteaq̃ ad vnũ Cęſarẽ cuncta delata fuerẽt: qui dictator: qui conſul creatus ẽ: prẽuarica
to omni iure auſpiciorum: in cõmẽtarijs. n. augurum ſcriptum erat: Ioue tonante fulgurãte: co=
mitia populi habere nephas: hoc vt Cicero autumat: reipu. cauſa conſtitutũ ẽ. comitiorũ. n. nõ
habẽdoꝝ cauſas eẽ voluerunt. itaq; fulmẽ vitium ſolum eſt comitiorum (q̃d idẽ omnibus rebꝰ
optimum auſpiciũ habebatur. ſi ſiniſtrum fuiſſet: quando igit comitia Romę habebantur cau
ſa magiſtratuum creandorum ſolebant augures de cęlo ſeruare: hoc eſt diligenter iſpicere ſi aut
fulmẽ vidiſſẽt aut tonitrua audiuiſſẽt: qua re ꝑ augures nunciata: illi magiſtratꝰ vitio creati eẽ di
cebant: & ita ſe abdicare cogebant. nãq; vitium teſte Donato ſecũdũ augures ẽ: ſi tonet tm̃: vi=
tiũ & calamitas ſi tonet: & grãdinet ſimul & fulminet: Iñ vitioſi magĩratꝰ vitio creati dicunt ap̃d
hiſtoricos. & hoc ẽ q̃d ait Liuius expugnatũ eẽ: vt vitioſus dictator ꝑ augures fieret. & alibi in=
quit. Marcello conſulatũ ineunti cũ tonuiſſet: vocati augures vitio creatũ videri ꝓnunciauerũt
❡ Mendũ ẽ manifeſtarium i codicibus Liuianis impſſis vnius lr̃æ imutatione. nam ꝓ tonuiſſet
impſſum ẽ paſſim tenuiſſet. Cicero i Antonianis vitioſum conſulẽ appellat: hoc ẽ vitio creatũ.
ex augurum diſciplina: q̃ nũtiationẽ habebãt: qua comitia auſpicijs vł ipedire vł vitiare poſſet
& ꝓprie hęc obnuntiatio dicebat. & obnuntiare dicuntur augures: qui aliq̃d mali ominis ſeuũq;
viderint. obnuntiatio. n. quaſi mali ominis nuntiatio eſt: id q̃d etymologia verbi ſignificat. in
apud ſcriptores idoneos idẽtidẽ repies mẽtionẽ fieri obnũciatiõis: & hoc ẽ q̃d ſæpiſſime legimꝰ
apud Ciceronẽ: Clodium tuliſſe legẽ ne quis de cęlo ſeruaret: ne quis obnuntiaret. ꝓpter quã ro
gationẽ obnuntiatio (vt inquit Aſconius) qua ꝑnicioſis legibus reſiſtebatur: erat ablata: & de
hac obnuntiatione apud Tranquillum docuimus eẽ intelligẽdum i eo loco. lege agraria ꝓmul=
gata: obnũtiantẽ collegam armis foro expulit. Sẽſus Lucani hic ẽ. nõ licet Cęſare dominãte &
conſulatum ꝑ vim occupante: comitiaq; cõſularia ex animi libidie hñte: ſeruare de cęlo: nec ob
nũtiare ꝑ augurem: ſi vitium & calamitas iteruenilſẽt. hoc ẽ ſi fulminaſſet aut tonuiſſet: imo au
geres ſurdos ſe eẽ ſimulãt: ſi tonitrua i comitijs audiuerit: nec Cęſari obnuntiare audẽt. Ex quo
docet nullis auſpicijs Cęſarẽ creaſſe ſe cõſulẽ: calcata pollutaq; oĩ auguꝝ diſcipliã. Illud ad de=
ſpectionẽ i auguralibus poni antiquitus ꝓ iſpectiõe. quia ius ſacroꝝ auctore Feſto: augures ha=

buerunt īſpectione:vt videlicet auſpicio rerū quas vidiſſēt rē gererēt. olim augurib⁹ ſpectio data fuit ſine nunciatione: qui mox nunciationem habuerunt de qua dudum dictum eſt.

Legimus in codice Feſti Pōpeij vetuſto:ex quo epitoma: q̄d paſſim legit̄: circūſcriptū fuit: Maniū cōſecraſſe Dianę aricinę lucū aricinum: quē Trāquillus appellat nemorēſē ī Iulio Cæſare: a quo Manio multi & clari viri orti ſūt: & p multos ānos fuer̄t. vñ ꝓuerbium īuulgatū ē. multi Manij Aricię. ad hoc ꝓuerbium alludēs clanculū Perſius ī nouiſſima ſatyra dixit. Accedo bouillas: cliuumq̄ʒ ad virbi: pręſto eſt mihi Manius hęres. nā cū de cliuo Aricino loq̄retur: Maniū potiuſq̄ alium non temere dixit. Sibi hęredē pręſto futuꝝ: ſed memor ꝓuerbij q̄d ē multi Manij Aricię: vt iam docuimus: eleganter & erudite Manium nominauit tanq̄ nomen apud Aricinos vulgatiſſimum: qui locus a grege triuialium doctorum īcurioſe ac negligenter magis contaminari ſolet: q̄ explicari. illud addamus: quod antiquitus is Manius appellabatur: qui autore Varrone mane natus diceretur: ſicuti qui luce Lucius.

Quæri ſolet īter eruditos q̄d ſignificet illud apud Ply. lib. j. ep̄laꝝ. Oīno Marci nr̄i lecythus fugim⁹: ego exiſtimo illis verbis ſignificari nitores & floſculos amœnaſq̄ʒ egreſſiones. Quibus Cic. in orōnib⁹ ſępe vſus ē cū laude. nāq̄ʒ lecythus gręce vas oleariū nūcupat̄: quā dictionē latini quoq̄ʒ ſcriptores vſurpāt. vñ Hieronymus īſtrumēti veteris luculētus īterp̄s: hoc verbo vſ⁹ ē ī li. Regū. iij. cuius hoc ē īterp̄tamētū. hydria farinę nō deficiet. nec lecythus olei minuetur: vſq̄ʒ in diē: ī quā dn̄s datur⁹ ē pluuiā ſup faciē terrę. Idē alibi ait Paulū olei ē ī lecytho. Diuus Cyprianus: q̄ īter ſcriptores eccl̄iaſticos latiniſſimus ē: ꝓ lecytho capſacē ē īterp̄tatus. ita. n. ſcribit lib. ep̄laꝝ. ij. Fidelia farris nō deficiet: & capſaces non minuet̄. Itidē Hieronymus ī ep̄la ad Euſtochiū Capſacē ꝓ lecytho appellauit. cur aūt p lecythus apud Plynium īntelligi exiſtimē floſculos & nitores Tullianę facūdię: ratio hęc ē Romani veteres balnea petētes oleo vngebant̄: cuius liquor foris gratiſſim⁹ ē hūanis corpib⁹ ſicut ītus vini: ideo q̄ʒ gręci vitioꝝ eiꝰ genitores (vt vtar verbis Plynianis) olei vſū ad luxuriā verter̄t ī gymnaſijs publicādo. Ampullā oleariam appellat Apuleius ī. ij. floridoꝝ: quā gręce dicimus lecythō vocitari: eāq̄ʒ nūcrat īter balnei vtēſilia. cū ergo ī balneis oleo vngerent̄: & lecythus hoc ē ampullas olearias vſurparēt: ad corpus emaculandū nitidūq̄ʒ efficiēdum: eleganter & p q̄ ſcite Plynius appellat Lecythus illos nitores & amœnitates: quibus oratio nitida & ornata fieri ſolet: queadmodū corpus ī balneis oleo ex Capſace īfuſo punctum fit nitidius atq̄ʒ ſplēdidi⁹: videturq̄ʒ Plyni⁹ imitatus eē ip̄m Marcū Ciceronē: apud quē vno tm̄ in loco hoc elocutionis genus obſeruaui: ſic. n. ſcriptum reliquit ī libro ſexto epiſtolaꝝ ad Atticū. quid multa: totum hunc locum: quē ī ariſtocratia ego varie meis orōnibus: q̄rum tu Ariſtarchus es: ſoleo pīgere: de flamma de ferro: noſti illas lecyth⁹ valde grauiter ptexuit: vbi haud dubie Cicero p lecyth⁹ ītellexit pigmēta exornatiōeſq̄ʒ oratorias: ſicut alibi ſe myrothecium Iſocratis totum conſumpſiſſe in commētario cōſulatus ſui ſcribēdo ſignificat: nam p myrothecium: q̄d ſignificat vnguētorū repoſitorium ītelligi vult metaphoricos pigmēta oratoria: & id genus ornamēta dicendi. Plynius ergo librum ſe ſcripſiſſe dicit: qui ꝓpe totus ī contētione dicēdi verſabatur. non tamē īquit ex omni parte fugi lecythus Marci Tullij Ciceronis hoc ē illas exornationes nitoreſq̄ʒ & amœna diuerticula īſerui: quibus Marcus Tullius orationes ſuas quibuſdam quaſi pigmētis condecorat atq̄ʒ venuſtat.

Idē Plynius in epiſtola ad Caluiſium ſic ſcriptum reliquit: habes climatericum tēp⁹: ſed euades: quę verba ſunt legibus ſimillima: quarum ſcriptum (vt inquit Seneca) anguſtum eſt: interp̄ratio diffuſa: & enim quid ſignificet climatericum tempus: interpretatione latiſſima eſt explicandum. Chaldei appellant climateras picula vitę fortunarumq̄ʒ hominum: vt memorat Gellius in. iij. quę fieri grauiſſima dicuntur in ſeptēnarijs: & vt erudítiſſime tradit Cēſorin⁹ ī libro de die natali. apparet p omnem vitam ſeptimum quēq̄ʒ annum piculoſum & veluti criſimō eē hoc eſt iudicialem & climatericon vocari. Sed genethliaci ex his alios alijs difficiliores eē dixerunt: & nonnulli eos potiſſimum: quos ternę hebdomades conficiunt putant obſeruandos: hoc ē vnum & vigeſimum: & quadrageſimumſecūdum: & ſexageſimumtertium. poſtremum octogeſimumquartum: in quo ſtaſeas terminum vitę fixit. Alij autem non pauci vnum omnium difficillimum climatera ꝓdidere anno. ſ. vno de quinquageſimo: quē complēt anni ſepties ſepteni: & quadrati numeri: qualis hic ē potētiſſimi dicuntur. Quidam climatera piculoſum eē dicūt annū ſexageſimūtertiū: q ex ſeptenario ac nouenario pmixtus ē. nāq̄ʒ eum hebdomades nouē & enneades ſeptē conficiunt. & Gellius autor ē li. xiiij. obſeruatum eē ſexageſimumtertium vitę noſtrę annum: cum piculo & clade aliqua euenire ſenioribus fere omībus: id q̄d diuus Auguſtus ī ep̄la ad Caium nepotē optīe exp̄ſſit: his verbis: nam tu vides climatera communē ſeniorum omnium tertium & ſexageſimum annum euaſimus. Si climatericō latio vocabulo enunciare velimus: cōmodiſſime īterp̄tabimur ſcalariū. climax. n. gręce ſcala: ſiue gradatio noīatur:

Digitized by Google

& Quītilianus figurā:ꝗ̄ dicitur climax grece:gradationē appellat. Plyniꝰ quoqꝫ climateras ele=
gantiſſime nuncupauit legem ſcanſilem libro. vij.naturalis hiſtorię. Cuius hęc verba ſūt ſcāſi
li annoꝝ lege occidua:quā climateras appellant. Ex his oībus(vt arbitror)abunde declaratū
eſt ꝗd ſignificet illud Plynianum:habes climatericum tp̄s.hoc eſt ꝑiculoſiſſimum & maxīe ꝑ=
nicioſum:ſiue annus ille fuerit ſexageſimus tertius:ſiue quadrageſimus nonus:ſiue quadrage
ſimus ſecundus. Siue ꝗcunqꝫ alius climatericus:ꝗ ex ſeptēnarijs(vt dixit) maxīe conficitur.

Idem in libro.v.ſcribēs ad Flaccum ait. Recipies epiſtolas ſteriles:& ſimpliciter ĩgratas:ac
ne illam quidem ſolertiam Diomedis ĩ ꝑmutando munere imitantis:ne diu & maxime queras:
quę fuerit Diomedis illa ſolertia in muneris ꝑmutatione. Scito exemplum hoc ſumptum eſſe
ex poemate Homerico.nāqꝫ ĩ.vj.Iliados ſcribit Homerus Glaucum ac Diomedē ĩ mediū ꝓceſ
ſiſſe:vt ſingulari certamīe confligerēt. Glaucū deīn poſt enarratos ſuos natales ĩuitatū a Dio=
mede:vt ex hoſtibus hoſpites fierēt:& hoſpitij neceſſitudīe ĩuicē copularent̄:ꝗđ vt ceteri:ĩquit
intelligant:armaturam ꝑmutemus:& ita ĩter ſe arma ꝑmutarūt. Glaucus aurea quę cētum boum
p̄cio taxabantur Diomedi dedit:a quo accepit ęrea:quę nouē boum tm̄ ęſtimabant̄.vn̄ ex hac
tam ĩpari armoꝝ ꝑmutatione Glaucus ſtupidus & demens iudicatus. Diomedes vero ſolers &
aſtutus:cum ille iacturam fecerit:hic lucrum:hoc exemplū:quotieſcunqꝫ de muneris:aut alteriꝰ
rei compatione diſſimili fit diſputatio:cōmodiſſime vſurpant latini ſcriptores:adeo vt iuriſcō
ſulti ĩ procemio digeſtoꝝ:cōcinniter & eleganter hoc vſi ſint ſic ſcribētes:nr̄is tp̄ibus talis legū
ĩuēta eſt ꝑmutatio.qualē apud Homeꝝ patrem oīs virtutis Glaucus & Diomedes ĩter ſe faci=
unt diſſimilia ꝑmutantes. In cuius loci ĩterp̄tatione meras nugas blactit Acurſius. Plyniꝰ quo
qꝫ ĩ.xxxiij.cum de cōmercijs loq̄retur:meminit huiuſce ꝑmutationis armoꝝ Glauci cū Dio=
medis armis. Aulus Gellius ĩ.ij.cum de Menandri atqꝫ Cecilij diſpari compatiōe caput cōſcri=
beret dixit. Diomedis hercle arma & Glauci nō diſpari magis p̄tio æſtimata ſunt. Ariſtoteles ĩ
ꝗnto ęthicoꝝ. Qui ſua(ĩquit)donat vt Homerꝰ de Glauco ſcripſit:dediſſe eū arma aurea ꝓ fer=
reis:cēteni p̄cij ꝓ nouenis.huic ĩiuria nō fit:nā ĩ ipo eſt donare. De hoc ĩtellexit Martia.illis ver
ſibꝰ. Tā ſtupidus nūq̄ nec tu puto Glauce fuiſti:chalcea donāti chryſea ꝗ dederas. Sēſꝰ Plynij
eſt Flaccū a quo accepat optios turdos:receptuꝝ ep̄ſas ſuas penitꝰ ſteriles:& ſīn vlla remunera=
tiōe:ex quo nec ꝗdē imitaturū ſe dicit ſolertiā Diomedis.ꝗ ꝓ armis p̄cioſis dedit vilia. nā eum
ille aliquid ſaltem pro remuneratione tradiderit:ſe nil penitus remiſſurum eſſe feſtiuiter iocatur.

Liuius libro ab origine vrbis p̄io ita ſcriptū reliq̄t.ad Murtiæ datę ſedes:quibus verbis non
ſolū ſubobſcurus:ſed etiā ſolœciſmus videri pōt apđ grāmatiſtas:idcirco explicāda ſūt luculē
tiſſimi ſcriptoris verba ꝗbꝰ murtię noīe dea venꝰ ſignificat̄:quā priſci myrteā nūcuparūt:a myrto
arbuſcula:ꝗ veneri dicata eſt:vt autor eſt Plynius ĩ.xv. Ara fuit Romę vetꝰ veneris myrteę:quā
nunc Murtiam vocant:de qua dea cum loq̄retur Plutarchus ĩ Problematis ita ſcripſit:quā nūc
venerē:Murtiā vocant antiquitus:vt videt̄ myrteā nomīare cōſueuerūt.vnū genus myrti coniu
gulum appellat Cato a coniugijs videlicet:vt interpretatur Plynius:quia coniunctioni:& arbo
ri preeſt Venus: Murtię deę ſacellum erat ſub monte Auentino:qui antea murchus vocabatur:
vt dicit Feſtus:huius ſacelli meminit Varro:a quo venus myrtea nuncupatur:ad hoc alludens
Apuleius dixit eleganter in ſexto de aſino aureo:Conueniat retro ad metas Murtias Mercuriū
predicatorem. Declaranda ſunt igitur verba Liuij hoc pacto.vt exponamꝰ datas eſſe ſedes la=
tinis in ciuitatem acceptis ab Anco rege habitandas iuxta ędem ſiue ſacellum deæ Murtiæ:vt
iungeretur palatio Auentinus:& hic honeſtiſſimus loquendi modus eſt apud antiquos vt abſo
lute dicatur:ad Dianę:ad Veſtę:ad Apollinis:& extrīſecus ſubintelligamus templum.ita Hora
tius libro primo ſermonum:ventum erat ad Veſtę:id eſt templum vel ędem. Terentius in adel=
phis:vbi ad Dianę veneris.ito ad dexteram:ideſt ad Dianę templum.& hunc antiquitus fuiſſe
loquendi morem:optime declarant Porphyrio:& Donatus:quo etiam decenter vſus eſt Cice=
ro in epiſtolis ad Atticum his verbis. Senatus ad Apollinis datꝰ eſt. Eſt pręterea altera dea no=
mine Murcea quā ita priſci nominarūt:vt ait Pomponius:ꝙ pręter modum faceret hominem
murcidum:id eſt nimis deſidioſum. Cui contraria erat dea Strennua. Cui ſacra faciebant:vt ho
mines faceret ſtrennuos:cuius rei meminit Auguſtinus libro quarto de ciuitate dei.

Apud eūdē libro octauo:in oībus codicibus hęc verba legūtur:telo ſp ꝗđ ſtans conſul p̄ca=
tus eſt hoſtē potiri fas non poteſt. Si potiatur marti ſuo lue:& aribus piaculum fieri.mēdoſa ē
nouiſſima clauſula:& verbis ſemihiulcis male coagmentata:adeo vt nullus verus ſenſus perci=
pi queat.nos vero ita emēdauimꝰ.ſi potiatur marti ſolitaurilibus piaculum fieri. Sunt aūt ſoli=
taurilia ſacrificia:quę(vt docet Aſconius Pedianꝰ)cēſores vrbem completo quīquēnio luſtrā
tes:de ſue:oue tauro faciebant:a ꝗbus tribus particulis nomē ipſū cōpoſitū eſſe exiſtimat Quī
tilianus in primo.ita tamē vt non tam ex tribus q̄ ex particulis trium ſolitaurilia coagmentens

tur.& hoc ē illud ſacrificij genus:qđ circũſcripſit Liuius his verbis. Ibi iſtructũ exercitũ omnē
Seruius ſue : oue:tauriſq̧ luſtrauit:idq̧ cõditũ luſtrũ appellatũ. Solitaurilia ad agrum luſtrãdũ
circũ agi docet.M. Cato in libro de re ruſtica. ſẽſus itaq̧ liuij hic erit. Conſulē Romanum Marti
ſolitaurilibus. hoc ē ſue. oue. tauro imolatis: ſacrificaturum ꝓ piaculo:ſin hoſtis telo potit⁹ fue
rit:quo cũ potiri nefas ē. ꝙ aũt Marti ſolitaurilibus facerẽt. docet.M. Cato:qui ſic ait. Mars pr̄
eiuſdē rei ergo macte hiſce ſolitaurilibus lactẽtibus eſto.idē alibi.ita verba myſtici ſacri cõcipi
enda eē prȩſcribit.Mars pr̄ ſi quid tibi illiſce ſolitaurilibus lactẽtib⁹ neq̧ ſatis factũ ē his ſolitau
rilibus piaculo. De ſolitaurilib⁹ itē ait Feſtus. ſolitaurilia hoſtiarum trium diuerſi gn̄is immola
tionē ſignant:tauri:arietis. verris:ꝙ omēs integri ſolidiq̧ corpis ſunt.ſolum enim lĩgua oſco-
rum ſignificat totum & ſolidum. Vnde apud Liuium tela ſoliferrea vocantur tota ferrea.

Apud eũdē ſcriptũ ē libro quarto ab vrbe cõdita poſthumiã virginē veſtalē ampliatã:dein
abſolutam ꝑ collegij pontificum fuiſſe ſn̄ia:vbi ampliatam intelligimus dictum eē ex conſue-
tudie Romanorum iudiciorum:quȩ hoc modo pagebantur.nãq̧ aut ſtatim ſn̄ia dicebatur a iu
dicibus:ſi abſoluẽdus eēt reus:aut amplius pronũtiabatur:ſi videretur eē damnandus:& tũc iu
dices dicebant:non liquet.hoc ē obſcura cauſa eſt:& vt eleganter docet Aſconius pedian⁹ am-
pliãdi ſignum erat.N.L.qđ ſignificabat non liq̄re:vñ ampliatio naſcebatur:quæ appellata ab
eo videtur:quaſi amplius dicendi pronuntiatio:quia qui ampliabatur:ĩterpoſita dilatione:rur-
ſus ad agẽdam cauſam redibat. De hac ampliatione ĩtelligẽdum eſt apud Plynium ita ſcriben
tem in libro:cuius titulus eſt de viris illuſtribus. Manlius reus factus:& ob conſpectum capito-
lij ampliatus:ſenſus Liuij eſt virginē veſtalē:cum de inceſtu accuſaret̄: fuiſſe ampliatam: hoc ē
ꝑ ampliationē in ſecundam actionē:interpoſita dilatiõe:ꝓtractã|vt.ſ.bis cauſam dicere poſſet
ex ritu Romanoꝵ iudiciorum. De hac ampliatione ĩtelligit Cicero in tertia in verrē his verbis.
Et ſi lex ampliandi faciat ptãtem.tñ iſti ſibi turpe exiſtimẽt non prĩo iudicare. Idē ĩ oratione ꝓ
Cĩna inquit:cum ampliandi ptãs eēt dixiſſe ſibi liq̄re. Idem ſcribit libro vigeſimoſexto. Inter
maiorum reꝵ curas comitia magni Curionis vetus excitauer̄t certamē:vbi maximus Curio ſi
gnificat ſacerdotē. Cuius ſacerdotij petitionē antiquitus nemo niſi ex pr̄ib⁹ habebat. Sunt au
tē Curiones dicti a Curijs:in quibus ſacerdotes ita res diuinas curant : ſicuti ſenatus res huma-
nas in curia hoſtilia curare ſolebat:vt ſcribit Varro. Inde ſacra quȩ in curijs fiebãt curionia pri
ſci nuncupauer̄t:& curionũ ęs dicebatur: qđ dabatur curioni ob ſacerdotium curionatus. Dio-
nyſius alicarnaſſeus hos curiones ſignare videtur dum ſcribit ĩ.ij.duces curiaꝵ factos eē ſacrifi
culos a Romulo imitato grȩcorum conſuetudinē:apud quos ĩſtituta fuerunt prytanea :in qb⁹
ſacra fiebant ab his:qui maxima prȩditi eēnt maieſtate:qui græce prytanes nuncupantur : quē
magiſtratum ſignificat Seneca ſic ſcribẽs ĩ Epiſtolis ad Lucilium: nõ vis niſi cerix : aut pryta-
nis:aut ſuffes admĩſtrare rēpu. prĩceps Romanoꝵ Curionũ maxim⁹ cognominabatur: quēad
modũ ĩ collegio põtificum:is maximus dicitur:qui prȩeſt. de Curione maximo locutus ē Oui-
dius:qui ſic ait in ſecũdo Faſtorũ. Curio legitimis tũc fornacalia verbis Maximus ĩdicit : nec
ſtata ſacra facit. Itaq̧ de hoc ſacerdotio Curiõis maximi:qui ꝑ ſuffragia creabat̄: cum loq̄retur
Titus Liui⁹ dicit comitia Curiõis maximi creandi cã cõcitauiſſe vetus certamē:videlicet com-
petitoꝵ. In alia ſignificatione curiones ꝓ prȩconib⁹ accipiunt̄ apud opinatiſſimos ſcriptores:
apud quos idẽtidē repies curionē ꝓ miſtro atq̧ p̄cone vſurpari. In hoc ſignificatu accipe apud
Plynũ ita ſcribẽtē libro ſeptĩo:poſt aliquot annos adiectus ē & meridies accẽſo cõſulũ id pro-
nunciante cũ curio ĩter roſtra & argeorum theſin ꝓſpexiſſet:talē ſolē a colũna ȩnea ad carcerē:ĩ-
clinato ſidere ſup̄mam ꝓnunciauit. Iulius quoq̧ capitolinus ĩ Galienis ĩquit. Ille ꝑ curionē di-
ci iuſſit:ĩpoſturam fecit:& paſſus ē.idē alibi ꝑ curionem ĩquit dici iuſſit taurum totiēs non ferire
difficile eſt. apud Apuleium ſcriptum eſt ĩ prĩo de Aſino aureo:nõ q̄dē curio ſum ſed qui velim
ſcire vel cũcta:vel certe pluria:vbi curio accipitur ĩ hoc ſignificatu. q̄uis ĩcurioſi parum curioſe
verba Apuleij pẽſitantes :iũctim legant curioſum:vt ita duas dictiones ĩ vnam ĩdocte compĩ-
gant:ĩ hoc ſenſu curio accipitur a Martiale ita ſcribente:epigrãmata Curione nõ egẽt : & ĩterp̄s
Euſebij ĩ.iiij.hiſtorię eccleſiaſticę ita ĩterp̄tatus ē.miſſo igitur curione ad ppl̄m iubet voce ma-
xima ꝓteſtari polycarpum tertio cõfeſſum chriſtianum ſe eē. Plautus vero in Aulularia feſtiuiſ
ſime agnum curionem appellat macilentũ:tanq̄ ob curã ſit emaciatus. vñ a cõtrario Apulei⁹ ĩ
floridis:agnum opimum:& pinguem dicere volens appellauit perq̄ diligenter incurioſum.

Apud eũdem lautitia ꝓ lautia ĩ omnibus codicib⁹ ĩpreſſum eſt.ita em̄ libro vigeſimooctauo
ſcriptũ eſt:locus ĩde lautitiaq̧ legatis p̄beri iuſſa.nos correximus lautia. Secuti auctoritatē ſētē
tiamq̧ Plutarchi:q tradit ĩ ꝓblematis:ꝙ Romani quæſtores legatis exterarum nationum mu
nera mittebant:quæ lautia dicebantur. Iidem ægrotos curabant:qui ſi morbo Romȩ iteriſſet:
impẽſa publica funerabãt:prȩterea (vt autor ē Feſtus) lautia epularum magnificẽtia nũcupat̄:

Digitized by Google

quod nomē a lauatione dictum autumant:quia apud antiquos elegantię:quę nunc ſunt nō erāt
& raro aliquis lauabat:ob hęc lautia apud Liuium legere malim:q̄ lauticia: q̄uis nō neſciam qđ
lautus:& lautitia paſſim ſignificet:& q farina ex tritico aqua conſperſo antiquitus lautitia ap=
pellabatur:ſed nil iſta conueniunt cum Liuij ſētētia:qui lautia accepit in eo ſignificatu quo Plu
tarchus & Feſtus acceperunt:vnde & ab eo dem alibi dictum eſt lautia Atalo fuiſſe decreta.

Ille quoq; verſus apud eundem mendoſus eſt in libro vigeſimo ſecūdo. Cuius hęc verba ſūt
teſtibus datis tribuni populum ſummouerunt: Super re illa: quæ lata eſt vt ſortirentur: vbi lati
ni ſuffragiū ferrēt. Nos illđ ſup re illa:q̄ lata ē:ita emēdauim⁹:ſitelaq; allata ē:ē aūt ſitela ciſtula q̄
ſuffragia ppl̄i in creādis magiſtratib⁹ legibuſq; ferēdis colligebātur:de q̄ ita ſcribit Cicero ī orō
ne p Cornelio de maieſtate:neq; mai⁹ ē legere codicē:cū ītercedat:q̄ ſitelā ipſā cū ip̄o ītercéſſore
deferre.idē alibi p ſitela ciſtellā appellat.vñ ī prīo rhetoricoꝝ ita ſcriptū legim⁹. Saturnin⁹ legē
ferre cœpit.collegę intercedere.ille nihilominus ciſtellam detulit:idē libro prīo de natura deoꝝ
ſitelæ meminit his verbis:aut igitur Tiberium Gracchum cum video concionantem in capi=
tolium de Marco octauio deferentem ſitelam:tum eum motum animi dico eſſe inanem. Plau=
tus quoq; in caſſina Situlam atq; ſitelam crebro nominauit accepitq; pro vaſculo ī qđ ſortes
conijciuntur:ſenſus Liuij ē:ſitelam hoc ē ciſtellam fuiſſe:vt in eam ſortes conijcerēt:& īde ſor
tirētur ī qua tribu latini ſuffragia ferre deberēt: hactenus de Liuio.iam prout inſtituimus ad a=
lios ſcriptores tranſeamus.ſatis eſt enim in pręſentia pauca quędam deguſtare:& hinc inde cē=
tena annotamēta colligere.

Aulus Gellius libro ſecundo noctium atticarum:in eo capite:q đ de vocabulis regionibuſq;
vētorum luculentiſſime ſcribit:ita tradit.pręter hos quos dixi.ſunt alij plurifariam venti com
mētitij ſuę quiſq; regionis indigenę:vt Oronus quoq; ille ad Apulos.quid ſignificet:Oronus
ille ad apulos hominē ſcire arbitror neminē: nec ipſum Gellium:ſi reuiuiſceret hæc verba ſatis
pceptuꝝ.quocirca nos & ſēſū & ip̄os litteraꝝ apices curioſe ſpeculari ita emēdauim⁹ & ita pſcr ī
ptū fuiſſe a luculēto ſcriptore aſſeueram⁹.Oratianuſq; ille atabul⁹ Eſt em̄ atabul⁹ vētus ita pe cu
liaris apulię:vt athenieſibus ſcirō vt eubœę olympias:vt Narbonēſi Gallię circius: ſicuti do=
cet Plynius in.xvij.Quem totum locum tranſtuliſſe videtur a Seneca ita ſcribēte libro quarto
quęſtionum naturalium. Atabulus apuliam infeſtat.Calabriam iapyx:Athenas ſciron:Galli=
am circius:hunc atabulum Horatius apulus tanq̄ apulum & indigenam celebrat: cum ait libro
primo ſermonum.Incipit ex illo montes apulia notos oſtentare mihi. Quos torret atabulus.
Ob hoc ergo Aulus Gellius ſciēter & eleganter inter commentitios ventos atabulum cogno
minauit Horatianum:quoniam ab Horatio peculiariter celebratur:vtpote apulus vētus ab A=
pulo poeta.exiſtimo hanc noſtram emendationem etiam iniquo iudici nō diſplicituram: cum
nil poſſit eſſe accommodati⁹:cum hoc ſolum dicere voluerit Gellius ſiquis diligenter attende
rit.Scribit Porphyrio atabulum ventum eē ī apulia feruētiſſimum:gręca appellatione dictum
quaſi την ατηνκαι τον λοιμον.hoc eſt nocumentum peſtilētiamq; inferētē: nam atabuli flatus
nimio calore Apuliæ peſtifer ē & grauis.

Apud eundem locus eſt deprauatus vnius litterę inuerſione:quę q̄uis ſit parua corruptio:to
tam tamen obſcurat elocutionem.ita enim libro decimoquarto ſcriptum eſt:cum deinde ſub=
euntes montem Caſpium conſpicimus inſulam quandam occupatam igni:quid abſurdius di
ci poteſt:q̄ q illi:qui Romę ſunt ſubeant montem Caſpium:quem ab Italia tot regiones:tot
maria diſpeſcunt atq; diſterminant? Nos vero p caſpium ciſpium emēdauimus.eſt autem ciſ=
pius mons in Vrbe Roma in regione exquilina:de nomine ciſpi homīs dictus:vt autumat Se
ſtus.de hoc ciſpio ita ſcribit Varro in libro primo latinę linguę.Ciſpius mons ſuo antiquo no=
mine:etiam nunc in ſacris appellatur:idem in eodem:exquilinus eſt ciſpius mons ſexticeps:a=
pud ędem Iunonis lucinę.Vbi ęditimus habere ſolet.dicit itaq; Gellius ſe cum ſubiret hunc mō
tem Romanum nomine ciſpium:conſpexiſſe inſulam flagrantem:hoc eſt domum ab alijs do
mibus ſequeſtratam.tales enim domus inſulę appellantur:quia inſtar inſularum ſunt.inde cre=
bro leges apud hiſtoricos:inſulas Romę fuiſſe incendio conſumptas:& olim(vt inquit Iulius
Capitolinus)imperante Antonio pio:incendium tercentum quadraginta inſulas abſumpſit
Germani authore Tacito:ſuam quiſq; domū ſpatio circundāt nullis cohęrētibus ędificijs mo
re inſularum quę nuſq̄ continenti cohęrēt. Sed mari vndiq; ambiuntur.

Apud Eundē lib.xix.mēda ptinax inueterauit. Ita enim ī omnibus codicibus ſcriptū legit̄.
eliuorum quoq; oculi ad eaſdē vices lunę maiores fiūt:aut minores.Ex quo gn̄e animaliū eliui
ſint ignorare me nō infictor:& cum diu anxieq; quęſiuiſſē apud idoneos ſcriptores:nullam eli=
uorum mentionem factam eē cognoui nec vſq̄ eliuos reperiri arbitror:quorum oculos: minui
& augeri:prout luna ſeneſcit & adoleſcit Gellius opinatur:quapropter ex lrarū ſimilitudine:lo=

Digitized by Google

cum mēdoſum ita emendandum cenſeo: vt pro eliuorum legas: ęlurorum. æluros aūt a græcis appellari: quas latini feles nominant: nemo vl' mediocriter doctus ignorat: de qbꝰ ſcribēs Plynius ita ait libro .x. naturalis hiſtorię: feles aūt quo ſilētio: q̄ lenibꝰ veſtigijs obrepūt: q̄ occulto ſpeculatu ī muſculos īſiliunt. Excremēta ſua effoſſa obruūt terra: intelligētes odorē illū indicē ſui eē. Varro & Columella felē accipe vidētur ꝓ eo gn̄e aīalis: q đ vulgꝰ fouinū appellat. Plyniꝰ vero ꝓ domeſtico aīali: qđ mures capit: quā Albertus magnus modo catum mō murilegū nūcupat. īdocti muſcipulā appellāt: cū muſcipulas eruditi noīent īpa decipula: qbꝰ mures capiūt. vt Varronis & Senecæ lectione facile cognoſcimus: ęluron hoc eſt felē ægyptij venerabantur.

Apud eūdē libro decīoquīto nomē dei Romani deprauatū legit: nā ꝓ Aius: Arius ab impſ̄ſoribus ſcriptū ē: corrupto nomīe vetuſto & ſenſu: antiqui .n. aium deū appellauerīt ab eo ꝙ aiebat & loq̄batur: nāq; olim Romæ audita vox ē Silētio noctis clarior humana voce: q̄ iuberet & magiſtratibꝰ nūciari Gallos aduētare: & vt ꝓuiderēt ne Rōa a Gallis capetur: ex eo dictus ē deꝰ Aius loq̄ns: vt docet Cicero in ſecūdo de diuinatione. Liuius huic deo tēplū factū fuiſſe ī noua via authorē: eū ꝙ; appellat allocutiū: quaſi ab alloq̄ndo nūcupatū. mihi videtur legēdū eē apđ Liuium: ꝓ allocutione aio loquenti: vt cum Varrone: Gellio & Cicerone concordet a quibꝰ hic deus vno conſenſu Aius loquens nuncupatur. quidam codices Liuiani habent allocutionem: tanq̄ nomē dei fœminino gn̄e in caſu recto ſit pronunciandum allocutio: qui apud Gellium legunt Arrius. hi profecto trioboli ſunt: a theologia ethnicorum abhorrentes.

Apud eundē mēda ē manifeſtaria vnius tantum litterę īuerſione: nāq; vbi nomīat carmē meliti poetę emēdandū ē Melici poetę. Dicimꝰ enim melicos lyricos poetas: & ita a Plynio Simonides: qui ſcriptor fuit lyrici carmīs melicus nuncupatur in ſeptimo naturalis hiſtorię: q̄uis in ꝓuulgatis codicibus non melicum legerimus: ſed medicum. Auſonius tu melicos lyricoſq; modos. ita apud Gellium nomen Melici poetę nō ꝓ nomine proprio accipiendum eſt: ſicuti ſemidoctum vulgus exiſtimat: ſed pro nomine gn̄ali vniuſcuiuſq; poetę: qui melicus ſit hoc eſt muſicus: & lyricus. nam antiquitus teſte Fabio muſici: idem vates & ſapientes iudicabantur. vnde ait Martianus in libro de nuptijs philologię. Tu vatum mela dulcibꝰ camœnis: & teſte eodē tertia ſymphonia diapaſſon in melis prohibetur: quaſi tu dicas in muſicis. idem in muſica inquit quę ad melos pertinent armonica dicunt. Ariſtozenꝰ muſicus vocis rationē diuidit ī rhythmō & melos: quorum alterum modulatione: alterum canore ac ſono conſtat. Cenſorinus ī libro de die natali poeticam cognominat melicam: cum poetica veluti legitima muſica licentior magiſq; modulata inualuerit. vnde omnes poetas accommodato generaliq; epitheto melicos appellare poſſumus. igitur quando dixit Gellius: apud menſam legi ſolitum fuiſſe vetus carmē meliti poetę. tu emenda melici: & expone gn̄aliter pro quolibet poeta modulato & abſoluto: vel ꝓ lyrico. Non me p̄terit Melitum nomen eſſe viri proprium: qui fuit vnus ex accuſatoribus Socratis: & Socrati ob poetas īfeſtus: vt oñdit Plato ī apologia. Sed ī hoc loco gelliano nequaq̄ de iſto Melito ītelligere debemus: ſ; corrigere & exponere ꝓut nos & correximꝰ & expoſuimꝰ.

Marcus Cicero in epiſtolis ad Atticum vſurpat vetus ꝓuerbium: qđ minime inuulgatum eſt Sic enim ſcribit. omnes enim Coricei ſubauſcultare videntur: q đ loquor: vbi coricei pro curioſis accipiuntur ex vetuſtiſſima hiſtoria. nam tradunt hiſtorici totam corici montis aſiatici pręter nauigationem latronibus plenam fuiſſe. qui coricei dicuntur: qui nouo gn̄e inſidiarum vtētes diſperſi per portus ad mercatores: qui applicuiſſent furtim accedebant: & ſubauſcultabant: q d rerum ferrent: & quo nauigarent: poſtea illis oram ſoluentibus congregati eos adoriebātur ac diripiebant. Ex quo omnes curioſos: & occulta ac ſecreta auſcultantes coriceos appellamus & in prouerbio dicimus coriceus auſcultabit: cum quis facere vel dicere ſecreto videatur: q đ minime lateat: propter eos qui ſpeculantur: & ſcire ſtudent: quæ non conueniat: huius hiſtoriæ & ꝓuerbij meminit Strabo in decimoquarto.

Apud eundē ꝑtinax mēda irroborauit libro epiſtolaꝝ ad Cęlium ędilē: in omnibꝰ .n. codicibus hęc verba paſſim legūtur. erat .n. in eadē epiſtola veteranus ciuitatis. Cuius clauſulę cū nulla ſit ſn̄ia: nulla ſit conſtructio: nos obſeruatis curioſiſſime his epiſtolis: quas cælius ad īpm Ciceronem ſcribit ita emendauimus: vt pro veteranus legas veternus. nam Cælius ī quadam epiſtola cum Ciceroni ſignificare vellet omnia Romæ frigeſcere. & pene ſopita quieſcere: ſic ſcripſit: niſi ergo cum tabernarijs & aquarijs pugnarem veternus ciuitatem occupaſſet. ad hāc epiſtolam reſpondens Cicero dixit. erat in eadem epiſtola veternus ciuitatis: hoc ē hāc clauſulam epiſtola tua continebat: ꝙ ciuitas Roma veterno occupabatur: hoc eſt marcore & ſomno. nemo enim vel mediocriter eruditus ignorat veternum morbum eē: in quo īexpugnabilis ē pene dormiēdi neceſſitas (quē lethargum gręci nominant) qđ genꝰ morbi acutū ē (& vt inq̄t Celſus) niſi ſuccurratur celeriter iugulat. reperies identidē fieri mētionē veterni apud veteres ſcriptores

Digitized by Google

Auicenna & medici recentiores hanc ægritudinem ſubetum appellitant:a veterno veternoſus
deriuatur. Cato veternoſum hydropicum intelligi voluit:cum ait. Veternoſꝰ q̄ maxime bibit:
tam maxime ſitit:igitur legendũ eſt apud Ciceronem:veternus ciuitatis:non autem veteranꝰ:
vt epiſtola epiſtolæ:res rei:verbum verbo cæliano reſpondeat.

SCRIBIT Cicero in principio Antonianarum ſe vſurpaſſe verbum græcum qđ in ſedã
dis diſcordijs vſurpauerat ciuitas Athenienſium. quæri ſolet qđnam fuerit hoc verbum:& ad
quas diſcordias ſedandas id vſurpauerint Athenienſes. ego reperio hoc verbum a græcis dici
amneſtiam:quo obliuio iniuriarum ſignificatur:de quo luculẽte hęc ſcripta eſt hiſtoria apđ ſcri
ptores idoneos. Traſybulum ciuitatem athenarum oppreſſam a trigĩta tyrannis in libertatem
vendicaſſe:cum atticos palabundos atq; diſperſos:quos ſæuiſſimi tyranni ex genitali ſolo ex
pulerant:in patriam reduxiſſet:qui non minus prudentia ac moderatione vſus eſt q̄ fortitudi-
ne ad cuncta pacificanda:pacemq; recõciliandam. namq; is legem tulit ne quis ante actarum re
rum accuſaretur:ne qua præteritarum iniuriarum mentio fieret ne quis mulctaretur:& hãc athe
nienſes amneſtiã vocauerũt:& hoc ē legem obliuionis:qua concuſſus & labans athenienſium
reip u. ſtatus in priſtinum habitum eſt reuocatus. Cicero igitur cum poſt interfectum Iulium Cę
ſarem iacere conaretur pacis fundamenta inter Romanos tumultuantes dicit ſe vſurpaſſe vetꝰ
verbum hoc eſt amneſtiam:vt ita obliuione ſempiterna memoria diſcordiarum deleretur:quē
admodũ apud athenienſes Traſybuli conſilio factitatum fuerat & ſe vetus exemplum atheniē
ſium renouaſſe cõmemorat:videlicet illud qđ iam de Traſybulo retulimus. ſcribit Flauius Vo
piſcus in Aureliano amneſtiam fuiſſe decretam exemplo athenienſium:deinde ſubiũgit. Cuiꝰ
rei & Tullius in philippicis meminit:haud dubie locum illum ſignans de quo iam diximus:nũ
q̄ enim alibi Tullius in totis philippicis vllam mentionem facit de amneſtia:p̄terea autor ē pau
lus Oroſius Claudium imperatorem Romanum in principio ſui ſtatꝰ vltronea clæmentia ob
liuionē oĩum dictorũ factorũq; ſanxiſſe:& p̄claram illam athenienſium amneſtiam cõfirmaſſe:
quã Romæ inducere Iulio cæſare interfecto ſenatus Cicerone ſuadente tentauerat. meminit il-
lius quoq; obliuionis Tranquillus a Claudio ſancitæ omiſſo amneſtię nomine.

CICERO in quadam ad Atticum epiſtola ſic ait:habes ſcytalam laconicam:quo prouer-
bialiter dicto ſignificare voluit epiſtolam breuiſſime cõcinnatam:& occulto ſignificatu obſcu
ratã ſicut lacedæmonij veteres facere conſueuerunt:qui occultare volentes litteras publice ad
imperatores ſuos miſſas:ne ab hoſtibus exceptę:conſilia ſua reuelarent:epiſtolas mirando cõ
mẽto ſcriptas mittebant:nãq; lorum tenuiſſimum ſurculo tereti:atq; oblongo cõplicabant. in
eoq; loro litteras per tranſuerſas iũctarum oras inſcribebant. id lorum deinde ex ſurculo reuolu
tum imperatori ſuo mittebãt. Qui huiuſce cõmẽti conſcius ſurculo compari:quem habebat lo
rum conſimiliter circũplicabat atq; ita litteræ per ambitum eundem ſurculi coaleſcentes ruſũ
coibant:& ita integram & incorruptam epiſtolam:& facilem legi p̄ſtabant. hoc genus epiſtolæ
græce ſcytale laconice:hoc eſt ſcytala laconica nuncupatur. autores Gellius & Plutarchus ĩ Ly
ſandro. præterea in ſcribendo lacedæmonij ſtilo breuiſſimo vſi ſunt:qui laconiſmos nuncupatꝰ
quo in primis delectatus eſt Brutus. Vnde ait Cicero in epiſtola ab Brutum:ſed qd ago nõ imi-
tor laconiſmon tuũ:igitur Cicero cũ exẽplũ epiſtolæ marci Antonij ad ſe miſſæ inſeruiſſet epi-
ſtolæ ad Atticum dixit. habes ſcytalam laconicam hoc eſt epiſtolam breuitate laconica perſcri
ptam:& ſuper rebus archanis compoſitam:ſicut lacones componere conſueuerant. poſſumus
& ita commodiſſime exponere:vt dicit Atticum poſſe facillime intelligere:atq; percipere ſentē
tiam illius epiſtolę Antonianę:quã ad eũ miſerat:tanq̄ habeat ſurculum illum laconicũ:in quo
circũplicantes epiſtolas illo loro p̄ſcriptas vt ſupra dictum eſt:facile p̄cipiebant quicquid ĩ epi
ſtola archani abſconditiq; contineretur. namq; ſcytala vtrumq; ſignificat:& epiſtolam & bacu
lum illum teretem cui epiſtola circumplicatur. Subnectamus huic loco illud:cuius adeo nu-
per in mentem venit:quod deprauatum eſt apud eundem Ciceronem in ſecundo de oratore:
in quo hęc Craſſi verba referuntur. Sed dices te cum ædes venderes:ne in ruptis quidem
& cæſis ſolum tibi paternum reliquiſſe. Vbi non nuptis & cæcis legendum eſt:ſed ruptis &
cæſis quæ verba cum non ab omnibus perciperentur errorem pepererunt:mendamq; fecerũt
frequentiſſimam in codicibus Ciceronianis. Antiqui enim rupta cęſa dixerunt:quę venditor
poſſeſſionis ſui vſus gratia concidit:tuendoq; contraxit. Illud quoq; apud eundem in tertio de
Oratore emendandum eſt:vt pro ceram emendes terram:ita enim ſcriptum legitur:magis lau
dari vnguentum qđ ceram:q̄ qđ crocum olere videatur. nos docente Plynio non cerã ſed terrã
didicimus eſſe legendũ. qui libro trigeſimoſeptimo loquens de generibus terrarũ:huiꝰ loci Ci-
ceroniani meminit:eumq; elegantiſſime declarauit docens qualis ſit terrę odor ille qui ĩ vnguē
tis a Cicerone probatur. ait enim terram tunc emittere illum ſuum halitum diuinum ex ſole cõ-

Digitized by Google

ceptum:cui odori comparari nulla ſuauitas poſſit cum arcus cæleſtis capita ſua deiecerit qeſcēte terra ſub occaſu ſolis:& cum a ſiccitate continua immaduerit imbre.

IDEM Cicero in ſexto Verrinarum. Cui titulus eſt de ſignis ita ſcriptū reliquit habe canephoras deorum ſimulacra reſtitue. vbi verbo græco virgines canephoras appellat quæ more attico ſacra in ciſtulis repoſita capitibus ſuſtinebant. Cana enim gręci dicūt:quę nos caniſtra & per diminutionem caniſtella:vnde canephorę appellantur:quę ſacra huiuſcemodi vaſculis recondita capite ferebant:de quibus ſenſiſſe Oratium autumat Porphyrio enarrans illud in primo ſermonum:perſępe velut qui iunonis ſacra ferret/Nam canephorarum lentiſſimus erat gradus portātiū ſacra iunonis:de canephoris:ſcribit:Dionyſius alicarnaſſeꝰ in primo. cuiꝰ interps p canephora iterp̄tatꝰ eſt caniſtrifera. idē in.ij. ſic ait:q̄cūq; hæ q̄canephorę:& Arephoræ dicūt:miniſtrant in ſacris græcis. hæ quoq; apud Romanos ſic appellatæ. Scribit Plynius libro trigeſimoſexto ſcopam feciſſe Apollinem palatinum:veſtam ſedentem laudatam in ſeruilianis hortis:duaſq; chamateras circa eam:quarum partes in aſini monumentis ſunt:vbi & canephorus eiuſdem Plynius canephorum accipit pro eo. qui capite geſtat ſacra:vt iā docuimus Chameteræ autem ſi id quoq; ſcire deſideras:dicuntur humiles depreſſæq; imagines. Chame em̄ gręcorum aduerbium humi ſignat latine:vnde chametere deriuantur. Senſus igitur Ciceronis hic eſt. Verrem admonet:qui ex ſacrario heij mamertini abſtulerat imagines deorum:cum duobꝰ alijs ſimulacris ſacra in capite ſuſtinentibus:vt reſtituat ſimulacra deorum:quę religionis cauſa comparauerat:& ſibi habeat Canephoras. hoc eſt illa duo ſigna:q̄ eximia venuſtate habituq; virginali polyctetus fabrefecerat quæ Heius mamertinus i ſacrario ornamenti cauſa collocauerat.

APVD Eundem in oratione pro Roſcio amerino mendoſum verbum:quo tota ſentētia obſcuratur:emendauimus. verba Ciceronis hęc ſunt:decem horis nocturnis:ſex &.l. millia paſſuum ciſtis peruolauit:nos pro ciſtis correximus ciſijs. eſt autem ciſium genus vehiculi libirotis:vt inquit Nonius:a quo ciſiarius dictus ipſe carrucarius ſiue rhedarius:hoc eſt ipſius ciſij auriga:quo verbo vſus eſt iuriſconſultus:qui ſic ſcribit libro digeſtorum. xx. in titulo locati:& conducti. Si ciſiarius:dum cæteros tranſire contēdit:ciſiū euertit:& ſeruum quaſſauit vel occidit:puto ex locato eſſe in eum actionē Ciſij meminit Auſonius illo verſiculo. Vel ciſio triiugi ſi placet inſilias:q̄uis impreſſores non ciſio impreſſerunt:ſed ciſo corrupto vocabulo & ſenſu. hanc dictionem vſurpat ipſe Cicero in ſecūda philippica ſic ſcribens. Delituit in quadam cauponula:atq; ſe ibi occultans perpotauit ad veſperum:inde ciſio ad vrbem celeriter aduectus domum venit capite inuoluto. hic quoq; impreſſores peccauerūt:nā vbi ſcribendum erat ciſio impreſſerunt caſſia: qui tamen error non tam impreſſoribus eſt aſcribendus q̄ correctoribus qui per viam caſſiā exiſtimātes ad vrbē Antonium peruolaſſe. nō me præterit caſſię vię mentionem fieri apud luculentos ſcriptores quā ſtrauit Caſſius:Sed in eo Ciceronis loco:ciſio legēdum eſt/qđ etiam Nonij auctoritate corroboratur. Iam clarū eſt:vt opinor:quid ſignificare voluerit Cicero dicens nuntium velocem ciſijs peruolaſſe:qui ſcilicet in curru vehebatur expeditiſſimo. Qđ autem vehiculo nūtius ille tm̄ itineris vna nocte confecerit. idē paulopoſt aptius ſignificat his verbis. non adeſt iſte Titus roſcius:non ſuis manibus:in curru collocat Autumedontem illum ſui ſceleris acerbiſſimę nepharięq; victoriæ nuntium.

AVLVS Gellius libro noctium atticarum. ix. deſcribens cerimonias flaminicę dialis:ita inquit:cum it ad argęos:neq; comit caput neq; capillos depectit. quæri ſolet a ſtudioſis Gellianæ doctrinæ quid ſignificet argęos:quæ dictio cum nodū habeat enodanda eſt a nobis:prout ex mutis(vt aiunt)magiſtris accepimꝰ. apud Romanos antiquitus pontifices ac virgines veſtales cum flaminica diali alijſq; religione initiatis ſimulacra ad imaginem hominum fabricata p̄cipitabant in Tyberim ex ponte ſublicio:idq; fiebat idibus maiis:appellabatq; talia ſimulacra argeos:vt Dionyſius alicarnaſſeus docet in primo:& auctor eſt Plutarchus in p̄blematis:qui quęrit quare eiuſmodi imagines argęi nuncuparentur/traditq; antiquis temporibus barbaros ea loca incolentes:gręcos quos cœperant:in tyberim præcipitare cōſueuiſſe. Hercules deinde:qđ etiam memorat Dionyſius illos edocuit:vt pro hominibus ſimulacra in flumen abijcerent:qui argæi nominabantur:quoniam veteres græcos omnes argiuos communiter appellauerunt:hiſtoriam Macrobius paulo immutare videtur in primo ſaturnalium his verbis. Epicadus refert Herculem occiſo Gerione cum victor boues per italiam duxiſſet:ponte(qui nunc ſublicius dicitur)ad tempus inſtructo:hominum ſimulacra pro numero ſociorū quos caſu peregrinationis amiſerat/in fluuium demiſiſſe:vt aqua in mare deuecta pro corporibus defunctorum. veluti patrijs ſedibus redderentur. hactenꝰ Macrobius. De Argęis ita ſcriptum eſt apđ Feſtum. Argęos vocabant ſcripeas effigies:quę per virgines veſtales iaciebātur in Tyberim. De

Digitized by Google

his intellexit Liuius ſic ſcribens libro de vrbe condita primo:multa alia ſacrificia locaqꝫ ſacris faciendis:quæ argeos pontifices vocant dedicauit. Argęorum meminit Marcus Varro:cuius hæc ſunt verba ex latinæ linguæ libris ſcripta. Argęi fiũt ex ſcirpeis virgultis.ſimulacra ſunt hominum.xxx. ea quotannis ponte ſublicio a ſacerdotibꝰ publice deiici ſolẽt in tyberim.de Argęis intellexit Ouidius Faſtis:quamuis argęos non nominauerit his verſibus. Tunc quoqꝫ priſcorũ virgo ſimulacra virorũ Mittere roboreo ſcirpea põte ſolet vbi ſimulacra ſcirpea haud dubie pro argęis accipiunẽ.& pro ponte roboreo pons ſublicius ſignificaẽ.hoc eſt ligneus:quoniam ſine ferro clauo cõſtructus fuerat:vt meminit Plynius libro trigeſimo ſexto.

APVD Plynium libro ſecundo naturalis hiſtoriæ verbum vetus eſt neqꝫ protritum neqꝫ inuulgatum ita ſcribentem:niſi terra in medio eſſet:æquales dies nocteſqꝫ habere nõ poſſe deprenderunt & dioptræ. vt autem intelligas:quid dioptræ ſignificent ſcito dioptras eſſe regulas quibus antiqui vtebanẽ ad aquas librandas. vt docet vitruuius architectus:qui ſic ſcribit lib.viii.de architectura:libratur aqua dioptris:aut chorobate:ĩde alibi ab eodem dioptræ libratinæ cognominãtur.chorobates autẽ:ſi id ſcire deſideras eſt regula longa circiter pedes.xx.quæ habet tranſuerſaria Ait itaqꝫ Plynius ex dioptris hoc eſt regulis illis libratinis deprenſum eſſe terram habere non poſſe æquinoctia niſi eſſet mundi media

IDEM in.vij. ait grãmatica Apollodorꝰ enituit:cui amphyctiões græciæ honorem habuerunt. Siq ſunt:qui neſciant quid ſignificẽt amphyctiones:illi ex nobis diſcant amphyctiones eſſe publicum græciæ concilium:vt ſcribit Cicero in rhetoricis.& meminit idẽ Plyniꝰ in xxxv. vnde decreta amphyctionũ citat Demoſthenes in oratione pro cteſiphonte:conſtabat autem conuentus amphyctionum iuriſdictiones declaraſſe & ciuitates decreuiſſe quę ad id cõciliũ cõmuniter accederent.quidam nõ ſeptem ſed.xij.ciuitates conueniſſe tradunt ad amphyctionũ commune conciliũ:quæ bis in anno ſingulæ legatum mittebant ad concilium:quem pilagorã vocabant:poſtea etiam plures conuenere ciuitates. Synodus etiam ipſa pylea nuncupabatur:quoniam ad pylas congregabantur:hoc eſt ad portas:quę nunc thermopylæ dicuntur. Pylagoræ autẽ:hoc eſt ipſi legati deæ cereri ſacrificabant. vnde autẽ amphyctionum nomen ductũ ſit docet Dionyſius qui ſic ait in.xiiij.amphyctionem heleni filium cõmentum eſſe amphyctionicum concilium:cui ab ipſius nomine nomen indiderunt.idem leges cõſtituit:quas amphyctionicas vocant quibus ad concordiam amiciciamqꝫ inter ipſos colendam inuitabanẽ. deniqꝫ quotienſcunqꝫ amphyctionum mentionẽ fieri reperies apud veteres ſcriptores:reperies autem ſæpiſſime.in hoc ſignificatu ſemper accipito.

APVD Eundem hæc verba paſſim leguntur libro.vij.magna propter venatum eorum ĩ terris gratia eſt Nos dictionum vulgariam.& in hoc loco Plyniano nihil ſignificantẽ expunximus:& in eius locum latiniſſimam vetuſtiſſimamqꝫ ſubſtituimus. nam pro in terris emendauimus viuerris. Sunt autem Viuerræ ruſticæ muſtellæ:quas græci ictidas vocant:quibus oſſea ſunt genitalia:ſicut docet Ariſto.ij.de animalibus:& repetitum eſt a Plynio in.xj.qui in xxix. muſtellas ſilueſtres a gręcis vocari ictides tradit:ictida autem Theodorus gaza interpres Ariſtotelis doctiſſimus viuerram interpretatur. Senſus itaqꝫ Plynianus hic erit. Viuerras eſſe in magna exiſtimatione apud Balearicos propter venatum cuniculorum:namqꝫ vt ſubdidit idem Plynius inijciunt viuerras in ſpecus qui ſunt multifores:atqꝫ eiectos ſuperne capiunt.legatur ergo viuerris:quę ſententia eſt luculenta & Plynio accõmodata & illud in terris deleatur:quo & elocutio & ſenſus dehoneſtantur.

APVD Eundem libro.xv.locus eſt reconditus:nec a quo intellectus fuerit hac tẽpeſtate ſatis animaduerto. verba Plynij hęc ſunt de ficis ſcribentis. Ex hoc genere ſunt:vt diximus cotona:& caricę:quęqꝫ conſcendenti nauim aduerſus parthos omen fecere.M.craſſo venales prędicantis voce cauneæ.hiſtoria quã ſignat Plynius a nullo hiſtoricorum:qđ equidem ſciam tradita eſt.nec ex ipſo Plynio percipe poſſumus quomodo fici cauneæ omen fecerint .M.craſſo proficiſcenti ad particam expeditionem. ego ab vno Cicerone hunc locum declaratum eſſe ꝑſpexi his pauciſſimis verbis:quæ ſunt ab eo ſcripta. libro.ij.de diuinatione:cũ.M.craſſus exercitum Brunduſij imponeret/quidam iu porticu caricas cauno aduectas vendens cauneas clamitabat.dicamus.ſi placet monitũ ab eo Craſſum caueret ne iret:nõ fuiſſe periturum.hęc Marci tullij verba:ſiquis diligenter penſitauerit:& iudicio pręſentiſſimo perſpexerit .profecto Plynianam ſẽtentiã alioquin ſubobſcurã perſpiciet /cuiꝰ hic eſt ſenſus. E genere ficorũ ſũt caunee ex ĩſula cauno aduectę:quas vẽditor cauneas clamabat qñ Craſſꝰ ex portu Brũduſino nauẽ cõſcendere cum exercitu moliebatur:hoc nomine Cauneas.venditor intelligebat ſe habere ficos venales ex cauno deportatas: qui vero omina obſeruant.id verbum:Cauneas:malum nomẽ portendere Craſſo dixerunt:quaſi ſignificare vellet:cauneas:caue ne eas.& ita interpretabanẽ

Digitized by Google

ob hanc vocem.cauneas:monitum eſſe Craſſum ab eo venditore ficorum. Caueret ne iret ſcili
cet ad parthicum bellum.hoc eſt ergo qđ ait Plynius cauneas venales voce proclamantis fe=
ciſſe omen Craſſo:quia cauneas ſignificare videtur Caue ne eas. Caun⁹ autem vnde fici cauneę
nuncupantur ciuitas eſt & ęſtate & autumno peſtilens propter ęſtus ac pomorum copiam:vn=
de Cauni coloni admodum virides pallenteſq; exiſtunt:in quos olim Stratonicus cytharœd⁹
verſu Homerico ita iocatus eſt: Tale quidem genus eſt hominũ:quale eſt foliorum. fuerũt cau
nij rhodijs ſubiecti:a quibus aliquando deſciuerũt. Molo orationem ſcripſit aduerſus caunos
Scribit Plynius in cauno gigni homines lienoſos.

IN.xxv. vbi de helleboro loquitur menda eſt his verbis A liqui paſtores eodem nomine in
ueniſſe tradunt capras purgari paſtore illo aĩaduertente:datoq; lacte earum ſanaſſe parotidas
furentes. In hoc eñ loco dictio illa parotidas adulterina eſt.& ab incurioſis ſuppoſita pro prę ti
das.nãq; Plynius eo in loco intelligi vult prætidas illas hoc eſt præti filias carminibus poeta=
rum celebratas:cum furore agitarentur fuiſſe ſanatas helleboro a Melampode diuinationis ar=
te clariſſimo.a cuius nomine vnum hellebori genus appellatur Melampodion. de hac melam
podis curatione meminit Vitruuius in.viij. de architectura ſic ſcribens: Apud fontem clitoriũ
Melampus purgauit .præti filias:reſtituitq; earum mentes in priſtinam ſanitatem:& Ouidi⁹ in
.xv.metamorphoſeos:cum de fonte clitorio loqueretur: cuius aqua epota facit abſtemios ita
ſubiunxit. Siue qđ indigenæ memorant amythaone natus Prætidas attonitas poſtq̃ per car=
mẽ & herbas Eripuit furijs purgamina mentis in illas Miſit aquas: odiumq; meri permanſit in
vndis. Seruius quoq; enarrans illud Virgilianum. Prætides implerũt falſis mugitibus agros:
fabuloſe ſcripſit illas Iunonis iracũdia ac inſania fuiſſe vexatas:vt ſe vaccas putarẽt/adeo vt
plęrũq; gemerent:& aratra formidarent.quas Melampus poſtea purgaſſe perhibetur. Addit ꝑ
bus prætidas ob hanc dementiam patriam argos reliquiſſe:his itaq; argumentis ſubnixi aſſeue
ramus legendum eſſe Prætidas non parotidas apud Plynium tradẽtem qua medicina ſanaue=
rit Melampus Prętidas furentes: Cuius rei etiam meminimus in Propertij cõmentarijs. Non in
ficior parotidas idẽtidem ab eodem memorari pro tuberculis:quę vt autor eſt Cęlſus in ſexto
ſub auribus oriri ſolent. Sicut & nomẽ ipſum declarat.para enim græce apud ſignat.& ota au=
res dicuntur:vnde parotides nuncupantur. ſed haud quaq̃ in hoc loco apud Plynium paroti=
das legere debemus.ſed vt iam docuimus Prætidas. Solent etiam iuxta dentes in gingiuis ori
ri dolentia:quas gręci parotidas appellant:quarum remedia diligentiſſime ſcribit Cęlſus.

IN Eodem.xxv.eodemq; capite mendoſa dictio eſt his verbis:plurimum helleborũ na=
ſcitur in Oeta monte optimum vno eius loco circa epirum. Nuſq̃ legimus locũ eſſe in Oeta
mõte epirum nuncupatũ.nec epirotica regio oetę propinqua eſt:quocirca Theophraſti aucto
ritate confiſi pyram pro epirũ emendauimus:a quo Plyniũ hunc locũ tranſtuliſſe facile cognoſ
cas:ſi Theophraſti librum nonum de plantis cũ hoc Plyniano contuleris:in quo cuncta ferme
leguntur de helleboro quę memorat Ply.& hæc in primis plurimus helleborus optimuſq; eo ꝑ
uenit loco.non tamen vbiq; ſed parte vna tantummodo oetę quã pyram vocant. ex his liqui=
do apparet pyram legendum eſſe:non epirum Cur autem locus ille in Oeta monte pyra nũcu
petur:docet Liuius libro.xxxvi.Cuius hęc ſunt verba.M.attilius Oetam aſcendit herculiq; ſa
crificium fecit in eo loco: quem pyram (ꝙ ibi mortale dei corpus crematum ſit) appellant:
Fabula eſt olyram fluuium Herculis rogum extinguere conatum eſſe vna cum altero fluuio no
mine mella: Cuius rei meminit Strabo in nono geographię: Sed hactenus de Plynianis men=
dis & obſcuritatibus:quæ omnia ferme peculiari volumine priuatim annotamus. qđ (vt ſpe=
ramus) neq; inutile.neq; iniocundum erit ſectatoribus Plynianæ eruditionis: Sed iam ad alios
tranſeamus.

APVLEIVS Madaurenſis plurimis ſcatet mendis propterea ꝙ plurimi eius lectionis
ſunt infrequentes.quę res ſcriptorem luculentũ atq; eruditum nõ ſolũ reddit ſcrupuloſum:ſed
etiam in dies magis mendoſum facit:& enim vt in præſentiarum pauca ex plurimis deprauata
attingam:quę ſucurrunt nonne in primo de aſino aureo mendum eſt:qđ correctores diſſimulã
ter prętererunt.verba Apulei hęc ſũt de Theſeo ſcribentis:non eſt aſpernatus ales anus hoſpi
tium tenue.truncatum verbum eſt ales. Cuius nullus eſt ſenſus:nulla extat hiſtoria. nos ꝑ ales
hecales emendauimus ſecuti ſcriptores idoneos:qui tradunt vetulam ruſticam nomine Heca=
len hiſpitiolo Theſeum ſuſcepiſſe:quæ illo ad bellũ ꝓficiſcente vouit ſe Ioui immolaturam ſi
incolumis rediſſet in patriam:verum ante reditum illius extincta eſt. Cuius cadaueri dum in ro
go ſemiuſtulatum eſſet: Theſeus ſuperueniſſe fertur.vnde a poeta in priapeis Hecalen hanc ſi
gnificante dictum eſt: Aequalis tibi quã domũ reuertẽs Theſeus repperit in rogo iacentem. de
Hecale ſcribit Plutarchus in Theſeo: Hecales hoſpitium apud græcos celebrat Callimach⁹: q

ſcripſit Hecaleſia cuius teſtimonium citat Plynius in. xxij. quo in loco impreſſores: neq̄đ acer
bius dicam incorrectores. pro Hecale hecate impreſſerunt Plynij verba ſubieci: quæ hæc ſunt:
eſtur: & ſoncos: vt quem Theſeo apud Callimachum ponat Hecale. caule vterq; albus & niger
Idem Plynius. XXVI. cum de crethmo herba loqueretur: quę inter eas eſt: quę edũtur ſilueſtriũ
herbarum: ita ſubiunxit: hanc certe apud Callimachum apponit ruſtica illa Hecale. cũ de hac
igitur intelligat Apuleius: legendum eſt hecales anus: & illud ales obelo confodiendum.

APVD Eundem: pro laniena lanien paſſim legitur: nullo ſenſu: nulla conſtructione. nulla
latinitate ſeruata. ita eñ impreſſerunt ne nefarius homicida totam ædium lanien: quã cruenter
exercuit impune commiſerit. Quis non videt dictionẽ eſſe inuerſam? & lanien pro lanienã fuiſ
ſe perſcriptum? quæ dictio peculiaris eſt ipſius Apulei: & ſignat quandam quaſi laniationẽ. au
ctor eſt. M. Varro libro primo ne analogia lamenam locum eſſe vbi caro venditur: qđ vulgo
macellum appellatur. Sicut pelleſuinam antiqui vocitarunt: vbi pelles veneunt.: videturq; di
cta eſſe laniena a laniando. vnde & lanij dicti q̄ laniãt pecora: & laniſtę: qui laniãdis pręſunt gla
diatoribus.

IDEM Libro floridorũ primo ita ſcribit. Si mimus eſt riſeris. funere plus timueris. Si co=
mœdia eſt faueris. Si philoſophꝰ didiceris. Fateor me ignorare quid ſignificet funere plꝰ timu
eris qđ ſi ita legatur Apuleius ipſe talia ſe ſcripſiſſe inficiabitur: & inuenuſtam inſulſamq; elocu
tionẽ aſpernabitur nos pro funere plus emendauimus funepeus. Significat autẽ funepeꝰ eum
qui graditur per funes: quem latini vocant funãbulum: gręci ſchœnobatem: quæ vox iam ꝑ la
tina recepta eſt. primꝰ meſſala (vt autumat Porphyrio) pro ſchœnobate dixit funãbulum: qua
dictione vſus eſt & Terentius in ecyra. ſenſus eſt Apuleij / Spectatores ridere ſi minimũ in thea
tro ſpectauerint hiſtrioniam exercentem. timerẽ vero ſi funepeum animaduerterint ꝑ funes cũ
periculo ambulantem: tanq̄ iamiam lapſurus ſit. alibi idem Apuleius vſus eſt hac dictiõe ſicut
ſcribens: comœdus ſermocinatur. tragœdus vociferatur: funepeus periclitatur.

ILLVD quoq; indiget interpretationis: qđ ab eodem in epilogia ſcriptum eſt ex Homero
tranſlatum: Nec Vlyſſes ſcrobẽ: nec æolies follem: nec crateram aliquo piſculento medicauit:
ad horum verborum enarrationem inſpicienda ſunt illa: quę de Vlyſſe: quę de Aeolo: quæ de
Helena tradit Homerus: apud quem legimus in. xj. odyſſeæ Vlyſſem: Circes conſilio ad iferos
demeaſſe: & ſcrobem effodiſſe menſura quoquouerſum cubitali atq; in ea manibꝰ defunctorũ
ſacrificaſſe mulſo vino dulci aqua polentaq; cõmixtis: quæ ouium mactatarum: cruore reple=
uerit: atq; ita facta eſt manium euocatio per ſcrobem: & hunc Homeri verſum æmulatus Sylli
us luculente ſcribit libro. xiij. Scipionẽ ad euocandos manes iuſſu ſibyllę cumanæ feciſſe ſcro
bem: & humo refoſſa deſuꝑ mella vinum: & lac fudiſſe cum immolatione bidentum: hactenus
de Vlyſſis ſcrobe Aeolus vero quem non ſolum poetæ: ſed & hiſtorici ventorum regem eſſe di
xerunt. vtrem Vlyſſi dedit ventoſiſſimum: quo. ſ. ventos omnes incluſerat præter zephyrum
vt illo flante domum claſſe ſocijſq; ſuperſtitibus deportaretur: hunc autem follem cathena ar=
gentea arctiſſime alligatum vlyſſis ſocij reſoluerũt theſaurum incluſum arbitrantes: vt cecinit
in. x. odyſſeæ: & ab Ouidio repetitum eſt in. xiij. metamorphoſeos. Qđ vero ad Helenę crate=
ram pertinet: propter quem locum ad hæc acceſſimus enarrãda: Scire debes queadmodũ apđ
Homerum in. iiij. Odyſſeæ. helena thelemacho vlyſſis filio deſiderio patris comploranti crate
ram propinauit. in qua nobile illud pharmacum vino cõmiſcuit qđ nepẽthes appellant quaſi ſi
ne luctu: ne eñ priuationem ſignificat: & penthos luctum. huius eñ efficaciſſima vis eſt ad tri=
ſtitiam animi auferendam: & obliuionem mœrorum omniũ conciliandam. hoc aũt luctus me
dicamentum helenę dono dederat Polydamia Thonis regis ægypti coniunx qui Menelaũ &
Helenam hoſpitio ſuſcepit. huius pharmaci ab Homerica helena Thelemacho propinati me=
minit Plyniꝰ lib. xxv. his verbis. Herbas certe ægyptias ab regis vxore traditas ſuę helenę plu
rimas narrat Homerꝰ. ac nobile illud nepenthes obliuionem triſtitię veniamq; afferẽs: & ab he
lena vtiq; omnibus mortalibus propinandum. idem in. xxiij. nepenthes hoc melytum nil ali=
ud fuiſſe. q̄ vinum ſentire videtur: qđ curas diſſipat: & ſecuritatibus eſt accommodatum. vnde
de vino ita ſcripſit: iamq; dudum hoc fuit: qđ homerica helena illa ante cibũ adminiſtrauit. Ma
crobius vero hoc remedium mœroris: qđ helena vino miſcuerit interpretatur eſſe dulcedinem
ſermocinationis / quę non minus hilarare ſolet conuiuium: q̄ vini ſuauitas: verba Macrobij ex
libro Saturnalium nouiſſimo hęc ſunt tranſcripta. Si Homeri latentem prudentiam inſcrute
ris altius delinimentum illud qđ helena miſcuit: non hęrba fuit: non ex india ſuccus: Sed nar=
randi opportunitas: quę hoſpitem mœroris oblitum flexit ad gaudium. Meminerunt huiꝰ quo
q; nepenthis homerici Herodotꝰ in euterpe: Diodorus in ſecũdo: & Strabo libro vltimo Geo
graphiæ. igitur Apuleius: vt iam illius eruditiſſimi ſcriptoris verba explicemus ad refutanda

Digitized by Google

argumenta accuſatorum:qui piſces eum quæſiſſe ad magiam exercendam obijciebant: oſten
dit autoritate homeri piſces magiæ celebrandæ adhiberi non ſolere:cum homerꝰ ſcribat uihil
piſculentum adhibitum fuiſſe ab Vlyſſe ad ſcrobem illam qua manes euocauit:nec ab ęolo :ad
follē illum quo ventos incluſit:nec ab helena ad craterē illam:qua thelamacho nepenthes:hoc
eſt luctus delinimentum propinauit:& ita docet falſam fuiſſe accuſatorum criminationē/cū ni
hil negocij ſit mago cum piſcibus.

IDEM in nominum ſimilitudinem iocabundus ita ſcripſit.poteſt cācer ad vlcera alga ad
quercerum.qđ primo loco poſuit ſatis apertum eſt:qđ poſtremo non ſatis: quocirca ſcito quer
cerum dici frigidum cum tremore.qua dictione rarenter vſi ſunt recentiores ſcriptores:frequē=
ter vero vetuſtiſſimi:vt Lucilius & Plautus. Præterea ita ſcripſit Aul. Gellius libro vltimo no
ctium atticarum. An tu forte morbum appellari hic putas ægrotationem grauem:cum febri ra
bida & quercera:quibus verbis febrē ſignificat frigidam cum horrore quando totū corpꝰ intre
miſcit:quæ grauis eſt ægrotatio. Preterea antiqui auctore Feſto querceram dixerunt grauem &
magnam .alga vero res notiſſima eſt:cuius meminit Plynius in.xxv.ſenſus Apuleii hic eſt.ſi
ex vocabulo ſuſpitiones ducunť:poterit ſimiliter propter nominum ſimilitudinem cancer ma
rinus accommodari ad vlcus:qui cancer nuncupať.& alga quæ ab algore hoc eſt frigore deri=
uari videtur:accommodabitur ad quercerum:hoc eſt febrem frigidam:& grauē:quem admo=
dum & calculus hac ratione poſſet videri idoneus ad veſicam hominis calculoſi. Si in manum
ſumpſeris ipſum Apuleium facilius percipies:in quem ſenſum iſta dicanť.nobis ſatis ſit decla
raſſe quomodo alga ad quercerum accommodari poſſet. Sed anteq̄ ad alios tranſeamus illud
quocꝫ:qđ ē in primo de aſino declaremus:ſaccariam faciēs merebam. lego apud iuriſcōſultos
libro digeſtorum.xvj. Saccariam negociationem nuncupari a nomine ſagorum.quando.ſ.ſa
ga & id genus veſtimenta mercamur:vt in diſtrahendo lucrum faciamus:ille itacꝫ eleganter di
citur facere ſagariam qui exercet hoc genus mercimonij.vnde exiſtimo apud Apuleium legen
dum eſſe ſagariam ab huiuſmodi negociatiōe.Qđ ſi ſaccariam legis ſignificabit mercaturam
ſaccorum:& ita accipitur pro negociatione viliori. Siue ſaccariam legas vt impreſſi codices ha
bent:ſiue ſagariam:vt mihi legendū eſſe videtur. & ita ſagaria abſolute dicetur. Sicut argēta
riā & pyraticā:& fabricam dicimus:q̄uis an pyratica ita dici poſſit:vt fabrica dubitauerint Quī
tiliani præceptores.

APVD Pedianum Aſconium doctiſſimum Ciceronis interpretem:multa mendoſa & mu
tilata reperiuntur: Sed interim illius loci venit in mentem:qui legitur in oratione contra Piſonē
minimecꝫ in Sicilia cum equitatu tranſierat ad nos/ciuitatem romę datam:ędeſcꝫ & pecuniam
ex erario:hiſtoria haud dubię hoc in loco ſignificatur.ſed illa dictio minime:valde lectorem p=
turbat:ſententiamcꝫ corrumpit: quis enim quęſo vnq̄ legit ciuitatem Romanam donatā ho=
mini nomine minime:cum aduerbia nuſq̄ pro nominibus proprijs mortalibꝰ imponanť. nos
autem re diligenter penſitata pro minime correximus Mutinę. Sicut ab auſonio traditum eſſe
proculdubio exiſtimamus:fuit autem Mutines vir impiger.& ſub magiſtro Annibale omnem
belli artem edoctus:cuius virtus cum in Sicilia contra Romanos maxime enituiſſet:formido
loſa eſſe cœpit duci pœnorum Annoni:cuius famę mutinis gloria officiebat: vnde cum iniurijs
afficeretur præfectura ſpoliatus tranſiuit ad Romanos tradito prius agrigento. quę cauſa fuit:
vt omnis repēte Sicilia ad Romanos inclinaret ob hæc Merita mutine in ſenatum Romanū
introducto honores habiti ſunt:& ipſe ciuis Romanus factus eſt.hęc traduntur a Liuio diſper=
ſim libro.xxv.xxvi.xxvij.ab origine vrbis:& de hoc Mutine hoc in loco intellexit Aſconius
illum quocꝫ locum qui eſt in oratione pro Scauro:capiſtro ſub toga cinctus emendauimꝰ cam
peſtre ſuper quo affatim ſcripſimus in Propertij commentarijs.idem interpretatione oratiōis
cui titulus eſt in toga candida mendoſus eſſe his plane verbis .qđ in ædilitate: quā annuā non
geſſerat:vertias non habuerat dedit gladiatores Vertias verbum eſt abſonum: & abſurdum ci=
tra aliquem ſignificatum.nos penſitato ſenſu.& litteris non multum immutatis correximꝰ va=
rias.varias autem pantheras appellant:a macularum(vt arbitror)varietate:q̄bus ſunt ſpecta
biles.vnde ita ſcribit Plynius in octauo in capite de pantheris.nunc varias & pardos :qui ma=
res ſūt appellant/in eo omni genere crebriſſimo in africa ſyriacꝫ:quidam ab his pantheras ſolo
candore diſcernunt:nec adhuc aliam differentiam inueni·hęc Plynius.cuius autoritate ſubni=
xus:varias pro vertias apud Aſconium emendaui:qui ſignificat ædilem dediſſe ſpectaculum
gladiatorium cum varias:hoc eſt pantheras non habuiſſet.quas ędiles in ludis ędilitijs dabāt.
Sicut olim Scaurus in ædilitate ſua centum.L.varias exhibuit.deinde Pompeius magnꝰ qua
dringentas decem:diuus Auguſtus quadringentas.xl.alio nomine pantheræ africanę nomi=
nantur.in quo ſignificatu accipiendum eſt illud apud Suetonium in caligula.edidit & circēſes

Digitized by Google

plurimos a mane vſq; ad veſperam:interiecta modo africanarum venatione: modo Troię de
curſiõe:male litterati ſecuti libros impreſſos africanorum legunt.cum legendum ſit africanarũ:
& de pantheris intelligendum:quarum venationem intet circenſes interpoſuiſſe caligulam ſi=
gnat Tranquillus.ſenatuſconſultum fuit vetus ne liceret africanas aduehere.idem Tranquill⁹
autor eſt Claudium exhibuiſſe africanas conficiente turma equitum p̃torianorum :in interp̃ta
tione eiuſdem orationis:apud eundem ex litterarum tranſmutatione dictio vetuſta corrupte le
gitur.impreſſores enim pro ſeplaſia impreſſere ſelapſia.fuit autem ſeplaſia forum capuę in quo
vnguentarij negociabantur. Seplaſię delitijs contuſam fractamq; fuiſſe punicam ferociam te=
ſtatur Valerius libro nono dictorum factorumq; memorabilium. Seplaſiæ meminit Cicero in
oratione legis agrarię contra Rullum his verbis: Iam vero qui met⁹ erat tunicatorum illorum
in alba.& ſeplaſia:vbi albanam intellige pro altero foro campano:cui⁹ fit mentio quoq; apud
Valerium.hæc eſt illa Seplaſia de qua ita ſcribit Plynius in.xxxiiij. credunt ſeplaſiæ ea omni=
bus quidẽ modis corrũpenti.idem in.xvj.loquens de reſina arboris piceæ.hinc ait eſt fraus ſe
plaſiæ:vbi impreſſores non ſeplaſię impreſſerunt. Sed ſępiſſime aſię:a ſeplaſia ſeplaſiarius de=
riuatur:accipitq; pro effœminato vnguentario. Lampridius in heliogabalo. pinxit ſe vt cupe
dinariũ:vt ſeplaſiarium:vt popinariũ: ꝑpter vnguenta:quę ſeplaſiæ conficiebant:dictũ eſt ab
Auſonio Aere ſeplaſię decipiare caue:quo verſiculo pro Aere ſeplaſię odorẽ vnguentorũ at=
q; fragrantiam intelligi voluit.

APVD Quintilianum in decimo inſtitutionum oratoriarũ turpe mendum deprehendi=
m⁹ inter legendũ:& etiam emendauim⁹.ita enim ſcriptũ eſt: Sed non quicq̃d ad aliquam partẽ
ſcientiæ pertinet:protin⁹ ad faciẽdam etiam Apheresim:de qua loquimur accommodatũ:ex
librorum impreſſorumq; incuria menda facta eſt in eo verbo apheresim:cum legẽdum ſit phra
ſin:ſicut & nos correximus:qua dictiõe tanq̃ latinitate donata vſi ſunt latini.vnde alibi idẽ di
xit Quitilianus:Macer & Lucretius:legendi quidem:ſed non vt faciant phraſin:hoc eſt corp⁹
eloquentiæ.Hieronymus in prologo galento Secundus machabeorum liber græc⁹ eſt:q̃d ex
ipſa phraſi ꝓbari poteſt.de hac itaq; loquens Fabius inq̃t nõ oĩa eſſe accõmodata ad faciendã
hãc phraſin:hoc eſt elocutionem abſoluendam:quę ex aliqua parte ſũt erudita.

APVD Eundem in tertio pro Tiberius cæſar:impreſſum legitur in omnib⁹ codicibus Ti
tus cæſar :quæ nominis deprauatio hiſtoriam peruertit:& tempora verba. Quitiliani hæc ſunt
Theodorus gadareus qui ſe dici maluit Rhodium:quem ſtudioſe audiſſe:cum in eam inſulam
ſeceſſiſſet:dicitur Tiberius cæſar.ſenſus verborum iſtorum manifeſtarius eſt. Sed ab hiſtoriæ
fide diſſentiens: Si legatur Titus cæſar.namq; Theodorus de quo loquitur Quintilianus do=
cuit præcepta rhetorices rhodii per id temp us quo Tiberius in eam inſulam ſeceſſit: vbi circa
ſcholas & auditoria profeſſorum aſſiduus fuit .& in primis audiuit Theodorum:manſitq; illic
annos octo: de quo Tiberii ſeceſſu multa ſcribit luculente Tranquillus. dictus eſt autem gada=
re⁹ theodorus a gadaribus ciuitate ſyriæ quã iudæi ſibi vendicarunt:vnde ait Strabo lib.xvij:
cum de gadaribus loqueretur.hinc fuit Theodorus orator:qui ætate noſtra viguit: Strabonẽ
autem ætate Tiberij ſcripſiſſe:clarum eſt ipſius teſtimonio:qui in ſexto memorat ſe Tiberij tẽ
pore floruiſſe:qui legit apud Fabium Titus cæſar:is prorſus & hiſtoriæ:& temporũ ignarus eſt
de hoc Theodoro gadareo intellexit Iuuenalis illo verſu: Artem ſcindens theodori. Illud quo
q; in eodem ſcriptore:q̃d adeo nuper legimus:indiget emendationis vnius litteræ immutatio
ne.nam in primo:marcipores publipoteſq; ſcriptum eſt.pro marcipores publiporeſq;.maio=
res eñ noſtri a prænominibus dominorum ſeruos in familia nominabant: vnde a Marco & pu
blio dicti ſunt marcipores & publipores quaſi pueri hoc eſt ſerui Marci & publij. Sicut quinti=
por nomen ſeruile frequens fuit apud antiquos a prænomine domini dictũ. ita marcipor & pu
blipor a Marco & Publio nominantur. vnde & emendandus eſt locus apud Plynium deprauã=
tus:nãq; libro .xxxiij.naturalis hiſtoriæ incurioſi ſcripſerunt.marſiferes lociſereſue.vbi ſcri=
bendum erat marcipores lucip oreſue.pro ſeruis marci & lucij:& hoc eſt:q̃d ait Plynius id gen⁹
ſeruos dominorum fuiſſe gentiles.i.eodem nomine appellatos:quo domini appellabãtur.gẽ
tilis enim præter notam ſignificationem dicitur is qui ſimili nomine appellatur:id quod Cice=
ro in topicis & Feſtus tradiderunt. verba Priſciani ex libro ſexto tranſcripta ſubiecimus.qui=
bus aperte ſignificatur q̃d dicimus vt a puero compoſita:publipor publiporis:marcipor mar
ciporis. Sic probus.ita enim antiqui pro publipuer & marcipuer dicebant:quidam apud Ply
nium marſiferes & lociferes dici exiſtimant tanq̃ baiulos marſupiorum:& loculorũ:ſed male.

Aemilius Probus:qui vitas græcorum imperatorum luculento ſermone conſcripſit. Ari
ſtidem tradit a themiſtocle collabefactum eſſe teſtula:quę ſententia cum non ſolum tyronibus
ſed etiam veteranis ſubobſcura videri ſoleat:hoc in loco a nobis copioſiſſime explicabitur:q

ſtudia iuuenum:& imprimis tui fouere aciuuare ꝓuirili parte contendimꝰ. ciuitates antiquitꝰ quę populari ſtatu regebantur: eos qui ſuper excellere videbantur: vel ꝓpter amicos: vel ꝓpter aliquam aliā potentiā extra ciuitatem relegare ſolebant ad tempus: ſicuti docet Ariſto. libro .iij. politicorum. Athenienſes vero exilio decēnali mulctare conſueuerant potentes nimis ac excellentes gloria viros:& hoc exilij genus oſtraciſmon appellauerunt: qui repertus eſt: nō ad caſtigandam improbitatem: ſed ad potentiam moderandam. oſtraciſmꝰ autem ab oſtrato .i. calculo: ſiue teſtula nomen ſortitus eſt. qui in hunc maxime modum athenis peragebatur: oſtraci .i. calculi viritim in conſilio dabantur: in quibus quiſq; nomen illius perſcribebat: quem vrbe cedere voluiſſet. magiſtratus vero qui huic negocio præerant vniuerſos ſimul calculos recenſebant qui niſi ſex millium numerum exceſſiſſent nihil confectum eſſe iudicabatur. vbi vero legitimus numerus reptus fuiſſet: eum .x. annorum exilio afficiebant. quē pluribꝰ calculorum ſententijs damnatum eſſe cognoſcerēt: hoc oſtraciſmo multi proceres athenieſium in exilium e ciuitate eiecti ſunt: vt Ariſtides: Themiſtocles: Cimon: alijq; complures. Nemo autem ſordidꝰ, nemo ignobilis: nemo famoſus: vt Plato comicus inquit: conſueuit oſtraciſmo mulctari. vnde id genus exilij apud athenienſes ceſſauit. poſtq̄ Hyperbolus homo ſordidꝰ oſtraciſmo mulctatus eſt: qui nobiliſſimorum:& potentiſſimorum hoium: non autem ſordidorū & humilium cauſa fuerat inſtitutꝰ. De oſtraciſmo multa ſcribit Ply. in Ariſtide:& Alcibiade: hoc latini teſtularum exiliū vocant. vnde etiam dixit Plutarchi interpres in ꝑicle. ꝙ Pericles cum iuuenis eſſet veritꝰ teſtę exilium nulla ex parte rempu. attigit. ſenſus itaq; probi æmilij eſt ariſtidem a themiſtocle eiectum fuiſſe ciuitate collabefactum teſtula: hoc eſt decēnali exilio oſtraciſmi mulctatū: Quam hiſtoriam copioſe ſcribit Plutarchus in Ariſtide: qui in themiſtocle ſic ait: teſtarum exilio ariſtidem ciuitate eiecit: Quotienſcūq; leges teſtarum ſuffragijs eiectum fuiſſe aliquē ex principibus Athenienſium: ſcito oſtraciſmon: de quo diximus: hoc eſt exilium decennale ſignificari.

IN Quarto apud Gellium locus eſt partim mendoſꝰ: partim prępoſterꝰ: ita enim ſcriptum eſt: de mupope peri nodu quoq;: qui luſtirioſus latine appellatur diſſēſum eſt. In his paucis verbis multiplex error eſt: quē nos ita emēdauimus. & ita Gellium ſcripſiſſe opinamur. de myope qui luſcioſꝰ latine appellatur peri nodu quoq; diſſenſum eſt. & anteq̄ ſenſum ſcriptoris explicemus: prius verba ipſa q̄d ſignificēt declaremꝰ. Myopas græci vocant in die parum videntes. quæ dictio compoſita eſt a verbo græco myo q̄d ſignat claudo:& ops q̄d dicitur oculus. quaſi myopes propter viſus hebetationem clauſis oculis intueri videātur. Latini id genus homines luſcioſos appellitant: a luſcatione quadā: vt opinor: ꝙ ſcilicet luſcos imitent̄. alio nomine græci luſcioſos nyctilopas vocant a nocturno videlicet aſpectu Plyniꝰ libro .xxviij. ita ſcribit ſanguine hirci ſanari luſcioſos. nyctilopas appellant græci. Idē in octauo. ita ſcriptum reliq̄t. tradunt capras non minꝰ videre noctu: q̄ interdiu:& ideo caprinum iecur: ſi veſcatur. reſtituit priſtinam aciem his quos nyctilopas vocant. Scribunt iuriſconſulti digeſtis de edilitio edicto: eū hominem morboſum eſſe qui neq; matutino videt: neq; veſpertino: q̄d genus morbi gręci vocant myopa. autor eſt Nonius Myopes: qui latine luſcioſi vocātur: ad lucernam non videre. de luſcioſo facete: vt ſemꝑ Plautus dixit in milite: ædepol tu quidem cæcus non luſcioſus es:& eodem loco inquit mirū te lolio victitare:& tam vili tritico? quid ita? quia luſcioſus. vbi impreſſores ꝓ lolio impreſſerunt oleo. & ita plautinam eruditionem deprauarunt. Dicunt enim (vt inq̄t Placiades) ꝙ lolium comedentibꝰ oculi obſcurantur. cuius rei etiā teſtis eſt Ouidius illo verſiculo: Et careant lolijs oculos viciantibus agri. Feſtus pro luſcioſo nuſcioſum ſcribit: tanq̄ anyctilopa hoc eſt a nocturno aſpectu deriuatum ſit niſi forte a librarijs confuſa ſunt: quę Feſtꝰ ipſe ex ordine litterarum optime digeſſerat. Nodos vero græce latine dicit̄ edentulus: hoc eſt ille: q̄ dentibus caret. erit itaq; ſenſus Auli Gellij. talis: Diſſenſiſſe eruditos de myope: hoc eſt eo: qui parum videt: qui latine luſcioſus appellatus. an redhiberi debeat tanq̄ morboſus: ſimiliter de edentulo q̄d ipſe græce dixit peri nodu: quæſitum eſt an ſit morboſus. de quo ſcribens Paulꝰ iuriſconſultus cui dens abeſt inquit non eſt morboſus: maxima enim pars hominum dente caret: neq; ideo morboſi ſunt: præſertim cum ſine dentibus naſcamur: nec ideo minus ſani ſimus donec dētes habeamus: alioquin nullus ſenex ſanus eſſet. Sed iam ad diuum Hieronymū trāſeamꝰ: apud quē nō minus eruditionis reperio atq; facundię: q̄ apud ethnicos ſcriptores.

DIVVS Hieronymus in epiſtola ad Paulinū: quæ in liminari eſt pagina inſtrumenti veteris. Scribit Apollonium Philoſophum perrexiſſe ad Aethiopiā: vt gymnoſophiſtas & famoſiſſimam ſolis mēſam videret in ſabulo. Quęri ſolet a curioſis Hieronymi ſectatoribꝰ: q̄ nā fuerit ſolis menſa: quam vt videret Apollonius ad Aethiopas acceſſit. De qua q̄d tradiderint luculenti ſcriptores eloquamur. autor eſt Herodotꝰ in tertio hiſtoriarum fuiſſe in Aethiopia ꝑra

tum omniũ quadrupedũ carne refertum: quã ꝑ noctē magiſtratꝰ illic ponere feſtinabãt: & vbi illuxiſſet: cuilibet licebat illuc accedere epulatũ. indigenæ exiſtimabant copiam epularum diuinitus ſuppeditari: & hanc ſolis menſam nuncupauerunt: ad quã inſpiciēdã olym cãbyſes miſit legatos ĩ Aethiopiam. Solinꝰ græco vocabulo nũcupat heliutrapezam: hoc ē ſolis mēſam ηλιοσ enĩ grece ſol: & trapeza menſa noĩať. de hac menſa ſolis ita ſcriptũ reliquit Pomponius mella. eſt locus in Aethiopia paratus: ſemper epulis referť. & quia vt libet veſci: veſcentibꝰ licet heliutrapezam appellant: & paſſim apposita ſũt: quia affirmant innaſci ſubinde diuinitus. Interp̄tamenta q̃ ſuper hoc loco ſcribunť a Nicolao de lyra alioquin erudito ſũt mera deliramēta neqꝫ ſententię Hieronymi neqꝫ hiſtorię accomodata.

Apud eundē libro ſecundo contra Iouinianũ in peruulgatis impreſſiſqꝫ codicibus hęc verba leguntť: nũc reſtat vt Epicurũ noſtrũ ſudantē in hortulis ſuis inter adoleſcentulas & mulierculas alloquamur. Ego vero illud ſudantem emendãdum eſſe cenſeo: & vnius tantũmō litteræ immutatione legendum ſubantem. nãqꝫ ſubare vocabulo antiquiſſimo dicunť ſues cũ libidinanť vnde tranſlatio quoqꝫ facta eſt in cætera aĩalia: vt docet Porphyrio enarrans illud Oratianum: Iamqꝫ ſubando tenta cubilia tectaqꝫ rumpit: & vt autor eſt Ariſtoteles libro ſexto de aĩa libꝰ. ita ſubare dicitur in ſuibus: quemadmodũ equę libidine ſtimulatę dicunť eqre. vnde & columella mulam appellat equientē: hoc ē deſiderio libidinis equũ appetētem. Et hinc maledictũ trahiť in mulieres libidinoſas. in hanc ſententiam loqtur Plynius. cuius verba ſubieci ex libro decimo Verrem ſubantis audita voce niſi admittať cibũ nō capere vſqꝫ in maciē / vbi ſubantis accipiť ꝑ libidinãtis & veneri inhiantis. ita Hieronymus taxare volens Iouinianũ eũ appellat Epicurũ ſubantē: hoc eſt in coitũ ruentem: & in coitus voluptate ſummũ bonũ collocantem: & hæc erudita & perinde venuſta ſententia. Qđ ſi ſudantē legerimꝰ: vt paſſim legiť: ſenſus erit plane frigidior atqꝫ vulgatior. hac dictione vſus eſt idē alibi in epiſtola contra diaconũ Sabinianũ. ita ſcribēs: ſic ſubantē te & laſciuientē huc atqꝫ illuc rapiebat voluptas. & apud eũdē plurimis locis: hoc tanq̃ peculiare verbũ dep̄hendes / ſed fere ſemper librariorũ impreſſorũqꝫ incuria: pro ſubantem ſudantē leges.

Apud Eundem cōtra Ioannē Hieroſolymitanũ dictio deprauata eſt in his verbis. Rogo q̃ tanta eſt cæcitas cinericijs. ſicut aiũt: tenebris inuoluta. Ego vero ꝓ cinericijs tenebris correxi cimerijs: qđ ex hiſtoria priſca veteriqꝫ ꝓuerbio depromptũ ē. nã cimerij populi fuerũt Scythici: a quibꝰ boſphorus cymerius nominatꝰ eſt. In cuius hoſtio fuit oppidũ cimerion. qđ alio nomine cerberion vocabať: vt author eſt Plynius in quito: exiſtimat Strabo in ſeptimo dictũ eſſe Boſphorũ cymeriũ quaſi cymbricum a cymbris. q incertis errabundi ſedibus vſqꝫ ad mæotim paludē militiam agitarũt: Cimeriorũ clima obſcurũ eſt ac tenebroſum: vt idē memorat ĩ primo: cuius rei ēt meminit Homerꝰ ſic loquens de cimerijs. Illis ſol nunq̃ phaethontia lumina ſpargit: Perniciosa ſup nox ſemp tenditur iſtis. Tibullus Homerici carminis æmulator ita cecinit in heroico poemate: Cimmerion etiã obſcuras acceſſit ad arces. Quis nunq̃ cãdente dies apparuit ortu? Siue ſuper terras phœbus ſeu curreret infra. Cũ itaqꝫ cimeriorũ regio eſſet tenebricoſa & aer caliginoſus: deductũ eſt inde ꝓuerbiũ: Tenebræ cimmerię: qđ vſurpat Lactantius ſic ſcribens in quarto diuinarũ inſtitutionũ: O cæcũ pectus: o mentē cimerijs (vt aiũt) tenebris atriorē. Lactantium (vt opinor) imitatus eſt Hieronymus: cuius verba ita emendãda ſũt. Prout emendauimꝰ: & ſic legēda. Rogo q̃ tanta eſt cæcitas cimmerijs: ſicut aiunt tenebris inuoluta. Qui cinnericijs legunt: ſicut ſemidoctũ vulgus lectitare cōſueuit: hi iudicio ſũt plane cinericio / & omni penitus ſcintilla viduato. Ephorus author eſt, cimmerios in Italia quoqꝫ fuiſſe iuxta lacũ Auernũ. eoſqꝫ in ſubterraneis habitaſſe domicilijs: quorum morem patriũ eſſe: vt nemo ſolem aſpiciat: noctu vero egrediantť. De cimmerijs ita ſcribit Feſtꝰ: Cimerij dicuntur homines qui frigoribꝰ habitatas terras incolunt. quales fuerunt inter baias & cumas in ea regione in qua conuallis ſatis imminenti iugo circũdata eſt: q̃ neqꝫ matutino: neqꝫ veſpertino tēpore ſole contegitur.

In Ceſaris ſecũdo cōmētario ita ſcriptũ ē Sectionē eius oppidi vniuerſã Cæſar vēdidit vbi ſectio dicta eſt vetꝰ ſicut & ſector: dicũt aũt ſectores q ſpē ſui lucri ſecuti (vt docet Aſconiꝰ) bona dãnatorũ emebãt in auctionibꝰ: ac poſtea ꝓ cōpendio vēditabant: inde a Cicerone. M. Antonius ſector Pompeij appellať. qm̃ ſcilicet in ſubhaſtatiōe bona Cnei Pōpeij redemerat: ideoqꝫ ab eodē dictum eſt inflammanter expectantibus omnibus quiſnam eſſet tam impius. tã demens: tam dijs hominibuſqꝫ hoſtis: qui ad illud ſcelus ſectionis auderet accedere? inuētꝰ eſt nemo p̄ter Antoniũ: vbi ſectionē in eo ſignificatu accipit: quo Cæſar pro illa ſcilicet iuris ꝑfecti

tione:qua ſectores vtunt̃ in auctionibus. Alibi a Cicerone elegāter dictū eſt in Oratione ꝓ Ro
ſcio amerino:neſcis per iſta tempora eoſdem fere ſectores fuiſſe bonorum:& colorū. Corneliꝰ
tacitꝰ vbiq; haſta & ſector & inquieta vrbs auctionibus.deniq; crebra mentio eſt ſectorum apđ
eruditos q pro emptoribus his accipiunt̃:q auctionant̃ bona haſtæ ſubiecta: a Lucano dictū ē
ſectorq; fauoris ipſe ſui populus.vbi ſector ſcienter & eleganter dicit̃ populus Romanꝰ: qa fa
uore ſuū vendebat candidatis ſpē lucri ſecutus:ſenſus eſt Cæſaris venditā fuiſſe oppidi ſectio-
nē.ideſt Cęſarē bona ciuitatis vendidiſſe ſub haſta:his q ſectionē facere dicunt̃.& in hoc ſigni-
ficatu ſectiones accipiendæ ſunt apud Tranquillum ita ſcribentem in Vitellio. Cuius filiꝰ ſectio
nibus & futuris vberius cōpendiū nactꝰ:ſcribit Feſtus ſectionem ſignificare iuris perſecutionē
quę interpretatio nō multū abeſt ab ea quā tradidimus ſignificatione.ſectores eñ facta in au-
ctionibus ſectione ius ſuū perſequuntur.

Hieremias Propheta ita inqt:cū pixeris ſtibio oculos tuos fruſtra componeris.in Ezechie
le quoq; legimꝰ circūliniſti tibi oculos tuos ſtibio.& ornata es mō muliebri:& libro quarto Re
gū ſcriptū eſt.depinxit oculos ſuos ſtibio.& ornauit caput ſuū::deniq; hęc dictio ſtibiū ſcaturi
ens eſt apud eccleſiaſticos ſcriptores & in primis apud Hieronymū. Quid aūt ſit ſtibium tam
neſcit Nicolaus de lyra q̄ neſcire curauit. vt aūt ſtudioſi ſacrarū ſcripturarū intelligāt qd ꝓprie
ſtibiū ſignificet:quo ad venuſtandos oculos peculiariter vtebant̃:ſciant in argenti metallis in
ueniri lapidē ſpumæ candidæ atq; nitentis:quē alij ſtibiū:alij alabaſtrū:aliqui turbaſim appel-
lant. Cuiꝰ vis principalis eſt circa oculos:quos dilatat:quorūq; fluitiones inhibet exulceratio-
neſq;.Ideo id gręci platyophthalmō appellauere ab oculorum ſcilicet dilatatione:author Ply
niꝰ libro trigeſimotertio:ſtibio ergo oculos fœminę pingebant:vt ita formoſiores viderentur.
qđ viris & maxime religioſis turpiſſimū eſt:& maxīo olim ꝓbro dabat̃.vnde ait Apollonius.
Dic mihi crinē fucat prophetes:ſtibio oculos linit?

Idem Hieremias ita inqt.facit laquearia cedrina pingitq; ſinopide cū iterp̄tes qd ſit ſinopis
nō explicēt:a nobis explicādū eſt Sinopis color eſt vnꝰ ex coloribꝰ natiuis:cui nomē īditū eſt
ab vrbe ponti ſinope:vbi primū inuenta eſt. naſcit̃ teſte Plynio in Aegypto:Balearibꝰ: Afri-
ca ſed optima in Lemno & in Cappadocia. Sinopide. vſi ſunt veteres pictores ad ſplēdorem.
Rubricę genꝰ in ea voluere intelligi qdā. vnde a Vitruuio libro ſeptimo:rubrica ſinopica nun-
cupatur:de qua ita ſcribit Strabo libro duodecīo Geographię.in Capadocia naſcit̃ ea:q̄ ſino-
pica rubrica dicit̃ oīum optima:q̄ cū iberica decertat:iccirco ſinopica appellat̃: ꝙ eam merca-
tores eo deferebāt:priuſq̄ epheſiorū emporiū tā celebre eēt.

In Daniele dicit Suſanna ad puellas. afferte mihi oleum & ſmigmata: interpretes ſcribunt:
ſmigma eſſe aquam ordeaceam ad faciem abluendam.ego queādmodū neſcio an ſmigma ſit
ex hordeo aqua ita hoc ſcio ſmigma appellari oē qđ purgat emaculat abſtergit:a ſmicho ver-
bo gręco deriuatum inde ita ſcribit Plynius in ærarijs officinis:& ſmigma ſit iā liquato ęre atq;
percocto.idem alibi ſmigmata mulieres faciunt ex his.idē in vigeſimoſecundo:ſuccus lupini
ſmigma fit:quo ſolent fouere gangrenas.& frequens eſt hæc dictio apud eundē:accipit̃q; pro
vocabulo generali:quo medicamentū omne ſignificatur:qđ valet ad emaculandā faciē:& abſ
tergenda corporum dehoneſtamenta:a ſmigma deriuatur ſmicticus:vnde a Plynio identidē
vis ſmictica vſurpat̃ accipit̃q; pro efficacia tali:qualem habet ſmigma ad purgandū ſcilicet &
emaculandum.

APVD Tranquillum iñ Galba dictionē deprauatam correximus:& pro adulterina veram
venuſtamq; ſubſtituimus verba Tranquilli hęc ſunt:vt ſiquid ſcænici:aut hiſtrici donatū olim
vendidiſſent:auferretur emptoribꝰ:nos pro hiſtrici emendauimus xyſtici:dicuntur autem xy-
ſtici athletæ:qui per hiberna tempora antiquitus exercebātur in porticu quę xyſtos apud græ
cos appellatur.autor Vitruuins in libro quinto de architectura:qui docet quemadmodum faci
enda ſunt xyſta.vſus eſt hac dictione idem Tranquillus in auguſto ſic ſcribens.nec tamen eo
minus aut xyſticorum certationes:aut gladiatorum pugnas ſeueriſſime ſemper exegit:vbi xy
ſticorum nomine athletas intelligit apud iuriſconſultos. Digeſtis de his qui notantur infamia.
duę dictiones iunctim locatæ pariter mendoſæ legūtur / vbi ita ſcriptū eſt neq; theomilici neq;
xeſuſtici ignominioſi habeant̃:nā pro theomelici thymelici:pro xeſuſtuci xyſtici corrigēdū ē:
& in eo ſignificatu xyſtici accipiunt̃:quē iam declarauimꝰ.thymelici vero vt hoc quoq; iuriſcō
ſultorum verbum explicemus:ſignificant hiſtriones:& græci thymelen pulpitū & hiſtrionicā
appellāt.vnde a vitruuio dictū eſt ſcænici & thymelici gręce ſepatī noiant̃. & Auſonius feſtiue
ſcripſit:nos thymelē ſeqmur.in decretis quoq; diſtin.vltima.de con.ſacerdotes admonet̃ de
cōuiuio ſurgere debere anteq̄ thymelici īgrediant̃.ſed vt ad Trāquilli ſniam explicādū reuerta
mur:Dicit ille liberalitates Nerōis a Galba fuiſſe reuocatas:vt id qđ oli ſcęnicis aut xyſticis.i.

athletis donauiſſet id exigeretur.hanc hiſtoriam Plutarchus apertioribus verbis explicat:quibus plane ſententia Tranquilli fit manifeſtior:ita enim ſcribit in Galba.quas largitiones ĩ Galba dederat ſcænā palæſtrāqꝫ agitantibꝰ:eas vehementius repeti iuſſit prętet decimam partē.eadem hiſtoria traditur a Cornelio tacito omiſſis ſcænicorum xyſticorumqꝫ nominibꝰ.Pręterea xyſtici dicunt.qui xyſto ludunt.ſignificat autē xyſtos haſtile:vel ſpiculum:vnde xyſtophoros gręce nominatur latine ſpiculator:xyſtos quoqꝫ præter iam dictas ſignificationes accipitur pro ambulatione:in qua arbuſculę ſunt in plurimas ſpecies effigiatę:& talis ſignificat a Plynio libro quinto epiſtolarum:ita ſcribente.ante porticū xyſtus conciſus in plurimas ſpecies diſtinctuſqꝫ buxo.& vt autor eſt Vitruuius latini xyſta ambulationes appellant:quas græci paradromidas dicuut.de xyſto ait Cicero in Bruto:nam cū ambularem in xyſto & eſſem ocioſꝰ domi.Legatur igitur apud Trāquillum xyſtici potius q hiſtrici:& pro athletis accipiant.nō ignoro hiſtricos dici poſſe hiſtriones:cum a Plauto in penulo imperator hiſtricus hiſtrio nominetur & ab eodem alibi dictū ſit.hęc imperata ſunt pro imperio hiſtrico:ꝓeo qđ imperio hiſtrionico videaturqꝫ alludere Plautus ad hiſtriam:regionē.ex qua primū hiſtriones veniſſe:& inde nomē ſortitos eſſe autumat Feſtus.cuius auctoritati Liuius Valeriuſqꝫ refragantur ſcribentes nomē hiſtrionibus fuiſſe inditum:quia iſter tuſco verbo ludio vocabatur.verior eſt prior ſignificatus & hiſtoriæ accommodatior.

Idem in Veſpaſiano inquit.publicum quadrageſimę in aſia egit.ego exiſtimo publicanū potius q̄ publicū legēdū eſſe:vt ſit ſenſus:ſabinum de quo loquitur fuiſſe publicanū in aſia ad q̄drageſimas exigēdas:hęc ē em̄ elocutio & luculēta & erudita:vt ita dicamꝰ:agit publicanū:agit ſenatorem/agit amicum imperatoris pro eo qđ eſt facit officium publicani ſenatoris & amici imperatoris:& hic mos dicendi apud eruditos eſt frequentiſſimus Quadrageſima vero eſt tributum & exactio ſicut vigeſima:& quinquageſima:centeſima:& ducenteſima:& id genus alia publicanorū fraudibus excogitata.vnde ita ſcribit Cornelius Tacitꝰ:Manet tamen abolitio quadrageſimæ quinquageſimæqꝫ:& quę alia ex auctionibus illicitis nomina publicani inuenerant Ita Cicero decumanos in verrinis appellat principes publicanorū:a quibus decimę exigebantur:& a Liuio vigeſimariū aurum dici videtur:qđ ex vigeſimis exigebatur:q̄uis in mendoſis Liuianis codicibus non vigeſimarium aurum:ſed inceſſimariū legat.De vigeſima ſcribit Plynius in panęgyrico luculentiſſime.A Seneca ſanguinolentę centeſimę eleganti epitheto appellātur:ducenteſimas auctionum italiæ olim Caligula remiſit.

IDEM in Auguſto ſcribit:Octauiū Auguſti patrē inter diuiſores operaſqꝫ cāpeſtres proditum:quæ verba cū a multis perperā intelligantur:a nobis in hoc loco explicabuntur.diuiſor criminis nomen eſt.hiqꝫ antiquitus diuiſores vocabantur:qui pecuniam ĩter tribus viritim diuidebāt nomine candidatorū hoc eſt magiſtratꝰ petitorū:quos Plautus magiſtros curiarum ĩ Aulularia vocat his verbis:nā noſter nrę q eſt magiſter curię:diuidere argenti dixit nummos ĩ viros.Quærit Aſconius vtrū legitimos habeant tribꝰ omnes diuiſores ſuos.Diuiſoris autē nomen crimino ſum fuiſſe vtpote tribuliū corruptoris in ferendo ſuffragio docet Cicero in orōne pro Plancio his verbis.Quā tibi cōmodū eſt vnā tribū delige tu:doce id qđ debes:per quē ſequeſtrū quo diuiſore corrupta ſit.idē alibi ait:qui ſi erat diuiſor præſertim eius:quē tu habebas reū:cur abs te reus non eſt factus?Idē alibi docet inquit diuiſiſſe pro eo qđ eſt diuiſorē fuiſſe pecuniæ inter ſuffragatores:vt libentius candidato ſuffragarent:operas vero cāpeſtres appellat eos:qui in campo martio ſeruilē operā cādidato impertiebant:& ꝓeo laborabant:vt ſuffragatoribꝰ ſuffragantibꝰ magiſtratū conſequeret.nā cū opera fœminino genere ſignificet teſte Vlpiano diurnum officiū:accipiaturqꝫ pro operatiōe.ſignificat etiam ipſam perſonā quę aliquid facit:ſicut docet Seruius:& ita accipitur frequēter apud Ciceronē:qui pluribꝰ in locis opas cōtumelioſe appellitat ſordidos & abiectos viliſqꝫ conditionis hoīes.vnde ait in oratione pro Sextio.cū per tribunū aliquē & ſexcentas operas ſe fortunis ſpoliari videant.& alibi operarū inquit ſuarum gladijs & lapidibꝰ obiecerit:& in oratione pro Flacco:Operæ faceſſant:ſeruitia ſileāt.Oratiꝰ quoqꝫ noīe opæ ſeruū ſignificauit illo verſu:Accedas opera agro nona ſabino.Idē Tranquillus alibi mancupē operarū nūcupauit:quē intelligi voluit conductorē recēptoremqꝫ ſeruorū.Manceps enim vt hoc quoqꝫ declaremus:ſignificat eū qui a populo aliquid emit conducit ve/In hoc ſignificatu accipiendū eſt illud Plynianū.corum manceps ꝓxime ſutrinę examinauit.Cicero mācupes appellat Romanos:publicanorum principes:qui quæſtus ſui cauſa decumas redimūt a populo Romano.Mancipis nomen a manucapiendo dictum eſt.vnde & ius mancipij deriuatur/de quo ait Cicero in oratione pro Aruſpicum reſponſis:iure auctoritatis iure mancipij:iure nexi.Cāpeſtres operæ dicuntur a Tranquillo ab eo:ꝙ in campo martio pro candidatis ſatagebant:& operabantur.

Digitized by Google

LEGEBAMVS nuper oblectamenti cauſa plautinam fabulam: cui titulus eſt .miles.
inter legendum correximus locum mendoſum:& penitus deprauatum. adeo vt nullus ſenſus
percipi poſſet. ſed priuſꝗ emendationi noſtræ applaudamus: verba Plauti:quę in omnibus co
dicibus mendoſe perſcripta ſunt referamus. cauſę hanc habeas furugenet quæ ſunt hæc portē
ta verborum:ipſe medius fidius Plautus talia non interpretaret. nos vero penſitatis curioſiſſi
me & verbis & ſentētia paulatim demutantes ita correximus. Cauſiam habeas ferrugineā:cau
ſia autem dictio eſt vetuſtiſſima qua ſignificatur tegumentum capitis calori aptū: vnde & no-
men accepiſſe videtur. cauſis enim græce dicitur latine combuſtio:& cauſon æſtꝰ:Inde ab Hip
pocrate & Auicenna cauſon febris æſtuans appellatur. hac dictione vtitur Valerius libro quin
to ſcribens in capite de clęmētia:quemadmodum Antigonꝰ caput Pyrrhi texit cauſia:qua ve
latum caput ſuum more macedonum habebat. Scribit Plutarchus in Antonio:Ptolemæum
Antonij & Cleopatræ filium ornatum fuiſſe chlamyde & cauſia cum diademate:qui erat habitꝰ
Regum macedonum ab Alexandro. apud Martialem lemma eſt cauſia:accipitꝙ in hoc eodē
ſignificatu:q đ declarat diſtichon ſubiectum. In Pompeiano tectus ſpectabo theatro. Nā ven
tus populo vela negare ſolet. ferrugineam cauſiam optimo epitheto Plautus appellat/quā in-
telligi vult ſubnigram cæruleiꝙ coloris:hoc enim ſignificare ferrugineum carminibus Virgilia
nis & grāmaticorum interpretationibus manifeſtiſſimum eſt. Igitur volens Plautus deſcribere
ornatum hominis naucleri vult:vt habeat pro capitis tegumento cauſiam ferrugineā: qui co-
lor eſt marinis fluctibus ſimilis:vnde ab eodem plauto is color in eadē fabula thalaſſicus nun-
cupat̄:hoc eſt marinus:ꝗuis impreſſores pro thalaſſico Theſſalinis impreſſerint:corrupto ver
bo & ſententia. græci enim thalaſſan mare appellant:vnde thalaſſicus deriuat̄ :idcirco dixit idē
alibi:neſcio quis tecū incedit ornatu quidem thalaſſico. hunc colorem Venetum ſciēter appel-
lat Vegetius libro quarto de re militari:ſcribens nautas veſte veneta eſſe induendos. & vela na
uium exploratoriarum colore veneto eſſe tingenda:eſt autem venetus color cæruleus:& vt in-
quit idem Vegetius ſimilis marinis fluctibus. author eſt Lampridius heliogabalū piſces come
diſſe coctos conditura veneta:quaſi in marina aqua cum colore ſuo. hic eſt ille color:a quo au-
rigarum factio veneta nominatur:q̄ factio apud ſcriptores memoratiſſima eſt:cui ita fuit addi-
ctus vitellius:ſicut praſinæ factioni deditꝰ erat Caligula. ita nuncupatę a praſino hoc eſt viridi
colore:& olim Verus Antoninus:autore Iulio capito lino paſſus eſt iniurias a venetianis:quod
praſinæ factioni contra eos faueret : vbi Venetianos appellat aurigas venetæ factionis. &
hic eſt ille praſinus venetuſꝙ pannus:de quo ita ſcribit ply. lib. viii. Epiſtolarum. Nunc fauēt
panno pannum amāt. & ſi in ipſo curſu non mediocri certamine hic color illuc:ille huc trāſſera
tur:ſtudium fauorꝙ tranſibit & repente agitatores illos:quos procul noſcitāt:quorū clamitāt
nomina relinquet tanta gratia:tanta auctoritas in vna viliſſima tunica. hęc Plynij verba quidā
neoterici interpretes perperam allegauerunt:parum diligenter animaduertentes Plyniū i hoc
loco oſtendere voluiſſe inane ſtudium Romanorum inaneꝙ fauorē:qui nō hominibus ipſis fa
uebant:ſed colori quo erant induti. vnde ait:ſi color panni ab vna factione ad alteram factio
nē transferatur::ſimiliter ſpectatorum fauorem tranſiturū:qui ſi perſonis ipſis fauerent :nō reli
ctis illis pannum ſequerentur.

Scribit diuus. Hieronymꝰ in prologo Paralipomenon:ꝙ ſępe culpa ſcriptorum:vnū no-
men in duo vel tria vocabula diuiditur. q đ veriſſimum eſſe in compluribus alijs ſcriptoribus:
tum in Plautino poemate deprēdi. vbi ſæpe duo vel etiam tria nomina ſubtractis e medio ſyl
labis in vnum vocabulum coagmentata deprendes. vel regione vnum nomen propter latitu
dinem ſuam in duo vel tria vocabula diuiſum. Legebam adeo nuꝑ perſam plautinam fabulā:
in qua ſic loquitur toxillus ſeruus . hūc ego hominem hodie intra ſemina doctis ducam dolis:
vbi illud intra ſemina. ita emendandum eſt:in traſenna. ſignificat autē traſenna extentū funem
Salluſtius traſenna demiſſum victorię ſimulacrum cum machinato ſtrepitu tonitruum coronā
metello imponebat. cum ergo ex fune laquei intendantur ab his qui inſidiantur feris capiēdis:
facete plautinꝰ ſeruꝰ(in comœdijs em̄ ſerui fallaces inducunt̄)dicit ſe dolis circūuēturū lenonē
ducturūꝙ in traſennā:tanꝗ laqueos ex fune fraudulenter intēderit:alibi in eodē ſignificatu di-
xit Plautus in Bacchidibus:nunc e traſenna hic turdus lumbricum petit. impreſſi codices ꝓ tur
dus habēt tardꝰ. Idem in rudēte ſentētialiter loquens ait. o gryppe gryppe in ætate hominū plu
rimæ fiunt traſennę vbi decipiuntur dolis:atꝙ ędepol in eas plęrūꝙ eſca imponitur:quā ſiquis
auidus poſcit eſcam auariter decipitur in traſenna auaritia ſua:ex his Plauti verbis apte colligi-
mꝰ traſennam ſignificare decipulū & laqueū ad decipiendum concinnatū. In alio ſignificatu:
ſi Nonio credimꝰ. Traſenna accipitur ꝓ feneſtra apud Ciceronē libro primo de Oratore ita ſcri
bentē:quaſi ꝑ traſennam ꝑtereuntes ſtrictim aſpeximus. verba Salluſtij :cuius auctoritate pau

loante diximus tranſennæ nomine funem ſignificari: allegat Nonius & accipit ꝓ feneſtra. Sed Seruius enarrans illud Vergilianum: volucrem traiecto in fune columbã. Traiecto expoſuit ꝓ extento: & ſubiungens ait: vnde tranſenna dicitur extentus funis: & citans Salluſtium teſtem illius verbis ſuam nititur de traſenna fulcire ſententiam: idem exemplum Salluſtianum refertur a Macrobio in tertio ſaturnalium: exempla plautina quę iam recenſuimus cum Seruij opinione conueniunt.

Illud quoq; apud eundem in mẽtem venit: q̃d indiget modicæ caſtigationis vinceretis cerũũ curſu: vel glabatorem gradu: vbi gralatorẽ legendũ eſſe Feſtus Varroq; notificant: qui ambo hæc plautina verba allegantes gralatorem dici demonſtrant a gradu magno: & hi ꝓprie ſũt gralatores: qui ꝑticis ſuperſtantes magnis paſſibus gradiunt̃. has vero Plautinas mendas aliaſq; cõpluſculas dubio ꝓcul impreſſoribus aſcribimus: non autem correctori Georgio Alexãdrino: qui in memoria noſtra vir doctiſſimus eſt: in cui⁹ ingenium eruditionemq; eruditiſſimã tam turpia errata non cadunt.

In penulo introducit̃ ſeruus Lenonis noĩe Synceraſtus: qui ita loquit̃: Si herus me⁹ me eſſe locutũ cuiq̃ mortali ſciat: cõtinuo is me exſincera fecerit. Iampridẽ didici Varrone docẽte ſynceraſtum eẽ omnẽ medullã ãtiquo vocabulo græco. ex qua Varroniana doctrina ita hũc Plautinum locum interpretor: vt dicat ſeruus ſynceraſtum ſe futurũ exſyncera: hoc eſt ſine ſynceraſto: id eſt medula & pinguedine propter verbera: q̃ ſibi irrogauit herus leno. ſi reſciuerit eum eẽ cũ aliquo collocutum: & ita Facetiſſime in nomen ſuũ iocatus eſt: qui dicebatur ſynceraſtus: q̃ſi medulloſus. q̃d ſi ita legas me exſynceraſtũ fecerit: non abſurde leges. vt exſynceraſtus dicat̃ nomẽ cõtrariũ ſinceraſto. quẽadmodũ ab eodẽ Plauto expeculiati dicunt̃ ſerui ſine peculio: & hæc erit ſententia vrbaniſſima Plautini ſerui tanq̃ dicat: ego q̃ nũc ſynceraſtus quaſi medulloſus & pinguis vocor. male mulctatus ab hero ꝑdã priſtinũ nomẽ: & fiam exſynceraſtus: q̃ factꝰ macer & emaciatꝰ flagris dñi meliꝰ noĩabor & verius exſynceraſtus q̃ ſynceraſtꝰ & ita ſales Plautini ex noĩs ſignificatione ducunt̃: ſicut in perſa paraſitus ſaturio cũ eſuriret: ait eſurio venio/nõ aduenio ſaturio: tanq̃ q̃ eſurit & famelicus ſit: nõ vero noĩe vocet̃ ſaturio: q̃d a ſaturitate deriuat̃: meliuſq; eſurio tanq̃ ab eſuritione ſit nominandꝰ. ſed hęc hactenus.

Interdum vnius tm̃modo litteræ atq; inuerſio totam immutat inuertitq; ſententiã ſicuti licet intueri in his verbis: quę apud Curtium dicit Alexander militibꝰ ad concionem vocatis veſtram virtutem rerum quas geſturus ſum: vadem prædamq; habeo. ſane immutatio eſt vniꝰ litterę in ea dictione prædã cum prædem legendum eſſe & ab ipſo Curtio ita ſcriptũ fuiſſe ꝓcul dubio credamus: præs autem ſignificat ſponſorem: q̃ obligat ſe: quiq; a magiſtratu interrogatus vt p̄ſtet q̃d ꝓmittit: reſpondet ſe p̄dem eẽ: prædes vero differunt a vadibus: q̃m vas appellatus eſt: qui pro alio vadimoniũ promittebat: vt docet Marcus Varro: q̃uis de vade aliter tradiderit Laurentiꝰ vallenſis. Verum ex Auſonij lectione intelligi dat̃ hæc eſt differentia inter vadem & prædem: q̃ vades dantur in re capitali: prędes vero in lite nũmaria. verſus Auſonij: quibus hęc differẽtia tradita eſt ex monoſyllabis hi ſunt: Qui ſubit in pœnam capitali ſupplicio? vas. Quis cũ lis fuerit nũmaria q̃s dabit̃? pręs. De p̄de idẽ ſcribit Feſtꝰ q̃ Varro. p̄des popoſcit tribunus plæbis a Scipione aſiatico: cui mulctã irrogauerat: vt author eſt Gelliꝰ. De prędibꝰ in ſignificatu crebra mẽtio eſt apud ſcriptores opinatiſſimos: de p̄dibꝰ ita ſcribit Aſconius. p̄des dici fideiuſſores: quorũ bona p̄dia dicunt̃. igit̃ Alexãder magnꝰ dicit apud Curtiũ ſe habere virtutẽ militarẽ ꝓ vade & p̄de: tanq̃ militũ virtus ſatiſdederit & fideiuſſerit pro rebus: quas Alexãder geſturus erat: quẽadmodum prædes & vades promittunt pro alieno. hi in re capitali illi in lite nummaria.

Corrige illũ cuiꝰ quoq; locũ nũc in mẽtẽ venit. nãq; apud eũdẽ ſcriptorẽ petrã dorin in noĩari leges. In aornin emẽdato: fuit enĩ apd̃ petra idos p̄ceps & iuia monumẽtis hiſtoricorũ celebrata: q̃ Aornos nominatur: quaſi auibus inacceſſa. vnde locũ graii dixerunt nomine Aornõ. A enĩ priuationẽ ſignificat: & ornis auem: hanc olim fruſtra ab Hercule obſeſſam fuiſſe fama vulgauit: hanc Alexander maximo cum periculo occupauit: a quo arę in petra locatę ſunt: Mineruę Victoriæq;. De hac petra ita ſcribit Strabo lib. xv. cum Alexander petram quãdam nomine Aornin primo adortu cepiſſet: gloriabundi dixerunt Herculẽ petram adortum perinde repulſum eẽ. ſcribit Plutarchus Alexandrũ: cũ intellexiſſet hanc petrã teneri ab hoĩe meticuloſo dixiſſe: nunc locus iſte facillimus eſt captu.

Apud Auſoniũ poetã Burdegalẽſẽ ex minutulis lr̃arũ imutationibꝰ maxię difficultates emergunt: ſicut in illo: q̃d quia pręmanibꝰ eſt referemꝰ. Dũ cicton coctonq; putas cois odoris: vbi pro cicton cyſton. Pro cocton coſton legẽdũ eſt: cyſtis enĩ grece dicit̃ latine veſica. coſtos autẽ frutex eſt odoratus. igitur cum inter cyſtin: & coſtõ nulla ſit differentia ſyllabarũ cũ parua lr̃arũ

Digitized by Google

ſit ĩmutatio.iocat̃ poeta ĩ eunũ cũnilingũ:q cyſton.i.veſicã locoſq; fœmineos & coſton puta
bat eē cõmunis odoris:quia vtroq; pariter delectabat̃:nã cyſton lingua lãbebat.& coſtõ naribꝰ
olfaciebat:quis ergo ſit magna nominis ſimilitudo inter cyſton & coſton. tamẽ maxĩa ẽ odo
ris differentia cũ alterum exhalet mephites fœtoreſq; alterũ odorẽ ſpiret olfactu iucũdũ:Et qm̃
incidimus in hoc Auſonij epigrãma ille quoq; verſꝰ. qui indiget emendatiõis.corrigat̃ dicẽs.
hanc mediã lambere non videre.expũgas illud videre:qđ neq; ſententiæ conuenit: neq; metri
cę rõni quadrat:& in eius locũ ſubſtituas molere :eſt aũt molere verbũ vetꝰ:& ſignificat ſubagi
tare:quo vſꝰ eſt Oratius in ſermonibus ſic ſcribens:Huc iuuenes æquũ eſt deſcẽdere nõ alienas
ꝑmolere vxores.in paſſiuo ſignificatu alibi Auſonius inqt.deglubit/fellat molitur ꝑ vtrãq; ca
uernã.vnde molitores ſubactores dicunt̃:in qua ſignificatione accipit̃ apud eũdẽ alibi ſic ſcri
bentẽ:cũ dabit vxori molitor tuus & tibi adulter.Igit̃ poeta mordax:& perinde Facetꝰ ſignifi
care volens eunũ fuiſſe cũnilingũ.& nõ ſubactorẽ mulierũ dixit.illum fœminã mediam hoc eſt
cũnum lambere.qđ lingua fit:nõ aũt molere:qđ fit mentula.

AEnigma eſt apud Auſonium in epiſtolio ad Theonem.quo litteras ſymbolice & obſcure
Cadmi filias appellat̃ papyrũ niloticã milonis paginã:apices atramento formatos notas fur
uę ſepię:& ꝓ verſiculis amatorijs Cnidios modulos dicit ideo autẽ/vt ſigillatim ſingula expli
cemus:obſcuritatẽq; hanc illuſtremꝰ litteras Cadmi filias vocat: quoniã Cadmꝰ litterarũ inuẽ
tor fuiſſe perhibet̃:qui e phœnice in græciã ſexdecim numero attuliſſe fert̃ a Ply.lib. vij.de na
tu.hiſto.vnde antiqui græci litteras phœniceas cognominauerũt:vt author eſt Herodotus in
Terpſicore.ait idẽ ſcriptor ſe vidiſſe in tẽplo Apollinis litteras Cadmeas in tripodibꝰ qbuſdã
inciſas magna ex parte ionicis litteris cõſimiles qnetiã Corneliꝰ tacitus Cadmũ authorẽ litte
rarũ fuiſſe autumat rudibus adhuc græcorum populis .nõ me ꝑterit alia ab alijs ſcriptoribꝰ de
origine lr̃arũ cõmemorari:qbꝰ in ꝑſentia ſupſedebimꝰ: cũ ad rẽ noſtrã nõ pertineant:nigellas
optimo epitheto litteras cognominat:ꝓpterea ꝙ ex atramento ſcriptorio cõficiunt̃. melonis
vero paginam papyrum nuncupant:quæ peculiariter naſcit̃ in paluſtribus Aegypti:aut qeſcẽ
tibus Nili aquis:vt docet Ply:lib.xiij.vnde niliaca & niliotica papyrꝰ appellat̃ ab idoneis ſcri
ptoribus.melo aũt.apud antiquos latinos dictus eſt nilus:ſicuti telamon atlas vt tradũt Serui
us & Feſtus:per notas futurę ſepię ipſas litterarũ formas atramento ſcriptas intellige.ſepia em̃
pro ſanguine habet atramentum:qđ vbi apprẹhendi ſe ſenſit effundere conſueuit: & ita ĩ fuſca
ta aqua abſcondit̃ vt meminerunt Ply.& Ariſto.inde ſepiam accipimꝰ pro atramẽto:& ita ac
cepit Perſiꝰ eo verſu.Nigra qđ infuſa vaneſcat ſepia lympha:qđ autem ait cnidios modos ĩtel
ligit verſiculos amatorios ꝓpter venerẽ reginã Cnidi paphiq;:vt ait Oratius.

IN Epiſtola ad Simachum loquens de grypo ternarij numeri ita inqt.Hunc cũ velut gali
naceus euedionis:ſitu carthei pulueris eruiſſem excuſſum relegi.mendum eſt in illo euedionis
pro quo nos emendauimus euclionis.& ita emendandum eſſe iudicabit quicũq; legerit vel ſo
lam Plauti Aululariã:in qua inducitur ſenex ille nomine Euclio omniũ mortaliũ auariſſimꝰ:q
gallum gallinaceum domeſticum:& ſtaphilæ anus peculiarẽ fuſte obtruncauit:ꝓpterea ꝙ eum
viderat occipientem ſcalpurire vngulis:vt vtar Plautinis verbis.vbi defoſſa erat aula illa auri
plena:itaq; ad hũc gallinaceũ euclionis alludens Auſonius ait ſe ita a ſitu puluereo:qui carthas
infeſtat eruiſſe librũ:velut gallinaceus euclionis ſcalpebat vngulis terrã:tanq̃ erucre vellet the
ſaurum ſenis in aula defoſſum.

Eiuſdẽ in monoſyllabis eſt iſte verſiculis.An libyæ ferale malũ ſit romula vox :ſes.mẽda ẽ
in nouiſſimo verbo:quã nos ita correximus vt ꝓ ſes:emẽdes ſeps:eſt aũt ſeps ſerpẽtis genꝰ ex
cuiꝰ ictu mẽbra percuſſa putreſcunt.vnde & nomẽ mutuari videt̃.ſepo em̃ verbũ græcũ ſigni
ficat putrefacio.& ſepſis dicit̃ putrefactio.de id genꝰ ſerpẽtibus ita ſcribit Solinus in polihiſto.
ictꝰ ſepium putredo ſequit̃:& Lucanus in nono pharſaliæ hoc verſu naturã ſepis luculenter ex
preſſit.Oſſaq; diſſoluens cum corpore tabificus ſeps.vbi epitheto elegantiſſimo & etymolo
gię accõmodato vſus eſt.Idẽ decentiſſime narrat ictu ſepis exigui ſabellũ militẽ Catonianũ flu
ente cute fuiſſe cõſumptũ.eiuſq; cuncta viſcera in terrã effluxiſſe.Auſonius ſepem vocat ferale
malũ libyæ qm̃ affrica ſerpẽtibꝰ adeo fœcũda eſt:vt mali huiꝰ merito potiſſimũ palma illi det̃.
ſenſus eſt Auſonij ꝑ interrogationẽ q̃rentis:an ſeps ſit romula vox:hoc eſt latina dictio.nam
græca potius eſſe videt̃ vel græcanica cũ a verbo gręco deriuet̃:de quo iã diximus.

Apud iuriſcõſultos in titulo ad legẽ Corneliã de ſiccarijs:duę ſũt iũctim dictiões deprauatę/
& ex latinis ꝑ incuriã librariorũ ad barbaras dictiones traductæ.nã in oĩbꝰ codicibꝰ pyctuocar
pas aut bobuſtrũ legimꝰ:cũ legere debeamus pityocãpas aut bupreſtin nã pityocãpę ſunt eru
cæ venenatę in pino naſcẽtes.vnde & nomẽ mutuant̃:gręce em̃ pitys vocat̃ pinus.vnde & pi
tyuſę inſulę a gręcis dictę a frutice pineo monumentis ſcriptorum inclytę.cãpe vero ſignificat

Digitized by Google

brucum ſiue erucam a flexura quę gręce dicitur campe:pityocampe q̄ ſint docet Ply.luculentiſ
ſime his pauciſſimis verbis:quę ſunt ex.xxiij tranſcripta.vſus ſapæ contra cantharidas bupre
ſtin pinorũ erucas:quas pityocampos vocant ſalamandras & contra venenata mordẽtia.idẽ
in.xxix.ſcribens de cantharidib⁹ inquit.Vis earum adurere corpus:cruſtas obducere:eadẽ pi
tyocampis picea naſcentibus.Scribit Columella li.xij.hęc verba.Beſtiolæ quę a nobis appel
lantur erucę gręce cãpę noiant̃:idem docet in lib.de cultu hortorũ:has beſtiolas occidere om=
nes:& mori:ſi mulier quę in menſtruis eſt ſolutis crinib⁹:& nudo pede ter circũ areolas horti du
catur.verſus Columellę hiceſt.Voluit̃ ad terrã diſtorto corpore campe.Palladi⁹ quoq; de hiſdẽ
vermiculis ita ſcripſit in primo de re ruſtica.Campas nonnulli ficulneo cinere perſequũtur.Bu
preſtis autẽ aĩal eſt ſimillimũ Scarabeo lõgipedi:rarũ in Italia:fallit inter herbas bouem maxi
me:vnde & nomẽ inuenit.deuorat̃ũq; tacto fele ita inflammat.vt rũpat.Plyni⁹ lib.xxx.a quo
idẽtidẽ bupreſtis mentionẽ fieri repies:multaq; ab eodem tradi remedia aduerſus bupreſtis ve=
nena.igit̃ iuriſcõſult⁹ ſcribit pigmentarios:ſi cui temere dederint pityocampas aut bupreſtin:
q̄ ambo venenata ſunt.teneri pœna legis Corneliæ de ſiccarijs & veneficis.

IN Titulo de auro & argento legato vetus verbũ & elegans deprauatũ eſt:vnius litterę ad
fectione:quę menda q̄uis leuis eſſe videat̃:tñ ſignificatũ vocabuli corrumpit elocutionẽq; de=
honeſtat.ita eñ ſcriptũ eſt:certe ſi cacabos argenteos habebat vel militarium argenteũ:dubita
ri poterit an eſcario contineatur.Illud militariũ littera vna detracta corrigito miliariũ:ſignifi=
cat enim miliaria vas ad coquendum accommodatum:de quo ait Cato in libro de re ruſtica in
ter orbem & miliariũ vnũ digitum intereſſe oportet:qua figura ſit miliarium:ſignificare videt̃
Palladius libro quinto ſic ſcribens vas æneum miliario ſimile:ideſt altum & anguſtũ veſpere
inter aluearia collocemus:& in fundo eius ponamus lumen accenſum.In alio ſignificatu milia
riũ dicitur columna aurea in capite Romani fori ſtatuta:in qua inciſę omnes vię Italiæ termi=
nabantur:& hoc miliarium Plynij.Tranquil.Plutar.atq; Taciti monumentis eſt celebratũ.iu=
xta hoc miliarium conſalutatus Otho fuit imperator.in alio ſignificatu accipitur miliarenſis
porticus apud Flauiũ Vopiſcũ in Aureliano:& apud Tranquillum in Nerone porticus milia=
riæ:de qua dictione alibi plura dicemus.

Dixit iuriſcõſultus digeſtis de legatis.ſeruos obſonatores non videri negociationis appel=
latione contineri.expoſuit Acurſius obſonatores eſſe:qui cuſtodiunt dominum in lecto:vel q
reſonant & cantant domino in menſa.O interpretationem ex penitentiſſimis doctrinarum ſa=
crarijs deprompram:o miſeram & miſerandam conditionẽ mortaliũ q Acurſio ita addicti:ita
mancipati ſunt:vt cum illo errare malint:q̄ cum alijs vera ſentire.cuius interp̄tationẽ ſi q̄s au=
ſus fuerit improbare ille anathema ſit.ſed(qđ cum bona venia dictum ſit acurſij ſectatorũ)vbi
quęſo legit?vbi didicit acurſius hanc obſonatoris ſignificationem?profecto nuſq̄:ſuum eſt in
uentũ:ipſe peperit:ipſe excogitauit:ipſe cum ſuis hanc doctrinam tanq̄ filiolã exoſculet̃:nos
certe riuales non habebit:qui legimus obſonatores dici eos qui obſonãt:hoc eſt obſonia:qui
bus veſcimur ſcienter emũt:qđ a verbo obſono deriuatur.vnde ait Plau.in Bacchidib⁹:obſo
nate pollucibiliter:& alibi cœnę obſonaui.j.obſonium emi:& hoc verbũ frequentiſſimum eſt
apud veteres.Seneca lib.epiſtolarum ad Lucillium ſexto inquit.Adijce obſonatores:quibus
dñici palati noticia ſubtilis eſt.apud Mar.diſtichon eſt:cuius lẽma eſt:obſonator:quo manife
ſte declaratur quis nomine obſonatoris intelligat̃.ſic eñ ait:Dic quotus es:q̄ti cupias cœnare
nec vnum Addideris verbũ:cœna parata tibi eſt.igitur iuriſconſulti ſententia hęc erit obſona
tores.j.eos q p̄ſunt emẽdo obſonio atq; cibarijs negociatorũ noie nõ contineri.ſexcenta ſunt
id genus apud iuriſcõſultos ab Acurſio pperã enarrata.ſed cũ ſcire leges ſit nõ verba earũ tene=
re:ſed vim ac poteſtatem(vt iuriſcõſulti tradũt)ab Acurſio medullas vt aiũt ac ſanguinẽ legũ
exigam⁹.interp̄tamenta verborũ ne petam⁹:ego de huiuſcemodi rebus plurib⁹ nõ inuit⁹ dicerẽ
niſi iam me numerũ centũ annotationũ exceſſiſſe conſpicerẽ.Quo circa receptui canendum ẽ.
alibi alia plura & vberiora ſcribemus.ſatis ſit hæc feriarũ mẽſtruarũ ſpacio compoſuiſſe:quę vt
feſtinanti⁹ abſoluerentur:& vt apud te clariſſime Vldrice ex ipſa celeritate cõmẽdarent̃.nõ ſcri=
pſi:ſed dictaui excipiẽte Rainaldo noſtro(vt optime noſti)viro pbo:& mearũ(q̄tulæcũq; ſũt)
litterarum ſtudioſiſſimo:ego linguam ille articulum pariter mouebam⁹:quãobrẽ ſi nõ eos floſ
culos eãq; venuſtatẽ i hac noſtra tumultuaria dictiõe deprẽdes:quã deſiderabas:imputato di
ctãti/cũ nõ eodẽ dictem⁹ lepore quo ſcribim⁹.nec orationis fila tam apte tã concinne contexan=
tur aliena q̄ noſtra manu.cæterum hęc ideo concinnauimus:vt ex his rerum doctrinam collige
res:non verborum elagantiam ſectareris:Quare me feciſſe operęp̄tiũ exiſtimabo:ſi tu:ſi reliqui
litterarum bonarum ſtudioſi in annotationib⁹ noſtris aliq̄d inuenietis:qđ tibi:qđ illis ſit vſui
legiſſe & voluptati meminiſſe.

Digitized by Google

Philippi Beroaldi

Habes adoleſcēs ornatiſſime has tanq̄ primitias frugū mearū. deinceps maturiores fruct⁹ accipies. Vale: & noſtrū hūc libellū boni cōſule & hoc hendecaſyllabon ſi non ſordeſcit ediſce.

Vldrici nitidos lares adite:
Centenæ ſimul annotationes:
Atq; a limine protinus ſalutem.
Centenam date regulo Roſenſi:
Quo nil candidius dedere terræ
Arctoæ populis diu latinis.
Qui comis: facilis: libens: benignus:
Vos vultu excipiet ſereniore:
Vos larga premet oſculatione:
Vos & perleget & manu tenebit.
Illi nomine mox meo agminatim
Hęc mandata referte diligenter.
O gentis decus inclytum Roſenſis:
O rara probitate nominande
Auceps phaſiacas dabit volucres:
Venator capreas lepuſculoſq;:
Piſcator maris amniūq; prædam:
Merces inſtitor/hortulanus herbas:
Sic mittet ſua quiſq;: ſic Philippus
Noſter conditor: & parens patrono
Nos donat tibi: tu nouos clientes
Sub patrocinio tuo tuere.
Vni nos tibi mittimur dicamur:
Vni ſcribimur: omnibus legemur.
Vldrici nitidos lares adite
Centenæ ſimul annotationes.

Annotationum a Philippo Beroaldo Bononienſi editarum Finis.

Philippi Beroaldi bonoñ. Cōtra Seruiū annotationes. Ad Franciſcū Cęſatū Mediolanēſem.

COnſueuerunt religioſi agricolę primitias frugū dijs īmortalib⁹ dicare. Cōſueuerūt eruditi ſcriptores elucubrata volumina principibus quos venerātur inſcribere. Quorū ego ſecutus exemplum te vnū ex oībus potiſſimum delegi vir p̄ſtantiſſime: Cui mearū lucubrationum: quas nup excuderā: primitias dedicarē: Enimuero ego te p̄ oīb⁹ literarū litteratorūq; ſtudioſiſſimū amātiſſimūq; cognoui: te ſūmo ingenio ſumma prudentia præditū: ac ſingularibus animi dotibus ornatiſſimum ſum admiratione proſecutus. Tuā in iuuenili ætate Neſtoreā ſapientiam ſuſpexi: iam pridem colui adamaui: quę cum illuſtriſſimis tuis principibus eſſet cognitiſſima tibi haud immerito honoratiſſimam prouinciam iniunxerūt: vt hic apud nos ducalis oratoris munere q̄ ampliſſimo fungereris. in qua quidem prefectura virtutes tuę ſingulares in dies magis elucent: cum omnibus noſtratib⁹: tā facilis comis: tam vrbanus ſemper occurras: vt omnes te certatim ament ac venerentur: vt tu ſine nobis poſſis: nos ſine te viuere nequeamus: vt magnus vir Ioannes Bentiuolus: q bononienſiū caput eſt & columē: incredibili te beniuolentia proſequatur: de te honorificentiſſime loquat̄ & ſentiat: & pfecto oīa quę maximo futuro viro ſint optāda. tibi ſuperſunt. Cupiēt cęteri oratores veſtigia tua ſeq: ſed pauciſſimi aſſequent̄. Sed hęc hacten⁹ ne ineptus ſim: q tā ſtrictim virtutes tuas eximias memorādo magis obſcurare videar: q̄ illuſtrare. Nec epiſtolic⁹ character p mit: it me effuſins vagari. Accipe ergo vir circunſpectiſſime læta fronte libellum a Philippo tuo in commentarios Seruij concinnatum/ & ſucciſiua tpa his annotationib⁹ plegendis queſo imptiaris. Res eſt leuicula: nec inficior. ſed quę tn̄ equo iudici diſplicere non poſſit. Quicquid id eſt dij faxint vt monumētum ſit meæ erga te obſeruātię ſempiternū. Vale decus meū: & Philippū tuum pinde ac ſoles ama.

SERVIVS Qui doctiſſimus a Macrobio nuncupatur commentarios ſcripſit in Vergi. maximæ elegantiæ nec minoris eruditionis. Vnde inter cōmentatores authoritatem ſibi ſummam comparauit. Verum (vt īquit) Varro nemo vnus omnia poteſt ſcire: & iuxta illud Oratianum: quandoq; bonus dormitat Homerus. Nam cum plurima a Seruio bene & erudite dicta ſint nonnulla tamen reperiuntur parum curioſe penſiculata & ab hiſtorię fide diſcrepantia idq; potiſſimum in his rebus quæ ad geographiam pertinent licet aīaduertere: namq; ea ſcripſit Seruius: quæ eruditorum aures ferre nec poſſint nec debeant. Quapropter cum errores cōmentatoris non minus obſint legētib⁹ q̄ proſint bonę interpretationes: inſtitui ſummatim breuiterq; annotare loca q̄ plurima: q apd Seruiū magis obeliſco aſterico digna eſſe exiſtimaui: qd̄ negocium dū Vergilianā poeſim publico auditorio profiterer: ſuſcipere non recuſaui: vt auditoribus id a me eff lagitantibus gratificaret. quibus iſta excipientibus dictaui: non eruditionis oſtentandæ gratia ſed vt pro virili pte iuuarē latinę linguę ſtudioſos & potiſſimum Vergiliani poematis amatores. Non ego is ſum qui obſtrigilandi gratia ſeruio vel tantillum derogare velim: aut hominis doctrinam vellicare: immo Seruiū vtpote optimum cōmētatorem laudo & lectito. ſed quādoq; deficientē ac min⁹

Digitized by Google

recte enarrantẽ emendare contendi:ſtudio ſucciſiuo & opa (vt aiunt) tumultuaria: Exiſtimans me facturum eẽ operęp̃tium ſi ea quæ partim manca: partim ĩerudita apud Seruium legebãtur noſtra ĩduſtria ĩtegra & erudita legerẽtur. Pro ñ lectores rogo: quęſcꝗ vt hæc qualiacunqꝫ ſunt boni conſulant: nec prius ĩprobare moliantur q̃ ĩprobatione ac cẽſoria nota digna eẽ compererĩt: & hoc potiſſimum peto: ne quiſpiam cupiditate mordẽdi exiſtimet me ſollicitatum iſta ſcripſiſſe: qui profecto ſtilum in manes defuncti ſtringere ſupſediſſem: niſi mihi pſuaſum foret cõmẽtarios Seruij ĩcuria tẽpoꝝ fuiſſe deprauatos mutilatoſqꝫ: nec tales ab ipſo: quales nunc paſſim leguntur fuiſſe publicatos: hoc aũt in primis obſeruaui vt commodiſſime quid mihi videretur explicarem: idqꝫ fulcirem ac roborarem authoritate excellentiſſimorum ſcriptorum: quibus fides ab eruditis maior adhiberi ſolet q̃ Seruio: & ne prolixior prologus faſtidium pariat: hinc ordiemur: pręponentes verba Seruij: deinde noſtra ſubijcientes.

Seruius. Latium duplex eſt. vnum a tyberi vſqꝫ fundos: aliud inde vſqꝫ ad vulturnum.

Philippus a Seruio diſſentit Plynius ſcribens in. iij. naturalis hiſtoriæ libro latium antiqui a tyberi vſqꝫ Circeios fuiſſe ſeruatum: deinde vſqꝫ ad lirim fluuium proceſſiſſe: quod etiam refert Solinus in collectaneis.

Seruius. Genus vñ latinum. Nouimus ꝙ victi victorum nomen accipiunt: potuit ergo victore Aenea perire nomẽ latinum: Sed volẽs ſibi fauorem latij conciliare: nomen latinum non ſolum illis non ſuſtulit: ſed etiam Troianis impoſuit.

Philippus. Melius & verius locũ Virgilianũ declarãt verba Liuij ita ſcribẽtis: Aeneas aduerſus tanti belli terrorem vt animos Aboriginum ſibi conciliaret: ne ſuo eodem iure ſolũ: ſed etiam nomine omnes eſſent: latinos vtramqꝫ gentem appellauit: hoc idem a Strabone in. v. refertur: & Iuſtinus quoqꝫ in. xxx. ſic inquit. Quid latinos populos qui ab Aenea conditi vidẽtur: ex his manifeſtiſſime apparet cur poeta dixerit. Genus vnde latinum. Non inficior tamẽ a Virgi. latinos populos appellari tanq̃ ita nuncuparentur ante aduentũ Aeneæ: cuius rei vel ille verſus argumento ſit: Ne vetus indigenas nomen mutare latinos: qđ ſi verum id eſt qđ Liuius: Iuſtinus: ac Strabo memorant apparet non latinos ante Aeneam fuiſſe nuncupatos: ſed Aborigenes ac Laurentes quos poſtea Aeneas latinos nuncupauerit. pręterea apud ſcriptores idoneos non memini legiſſe ꝙ victores victis nomina immutarent id quiſqꝫ ſecum poterit penſitare: & ſequi quod probabilius iudicabit.

Seruius. Vnius ob noxã. Noxã ꝓ noxiam Noxia culpa ẽ. i. peccatum: noxa autem pœna.

Phil. Apud eruditos & idoneos ſcriptores noxa ꝓ culpa reperitur frequentius q̃ pro pœna: qđ iuriſconſul. apertiſſime oſtẽdit ſcribens de verb. ſig. Noxę appellatione omne delictum cõtineri: inde noxales actiones nominantur a noxa. hoc eſt maleficio & peccato ſeruorum. Quin. ĩ declamationibus ĩquit manifeſtiſſima quaqꝫ noxa. i. delicto. Ouidius: Inuidiam noxæ detrahit illa meæ. i. culpę. Liuiꝰ: Ob quã meam noxam. i. delictum: & ita paſſim apud eruditos noxa accipitur. Vnde Virgilius proprie locutus eſt. Vnius ob noxam. i. culpam: nec exponendum eſt prout exponit Seruius noxam pro noxiam Quin etiam noxa ſignificat damnum & periculuꝫ ac detrimentum in qua ſignificatione ſępiſſime apud priſcos reperitur. Ouidius. Nocte nocent potæ: ſine noxa luce bibuntur. Columella: nebulas ac pruinam ſine noxa perfert. & alibi: omnẽ iniuriam ſine noxa patitur. Suetonius: ſine vlla ſua noxa adeſſent idus martiæ. Noxia vero ſæpius adiectiuum eſt q̃ ſubſtantiuum: & ſignificat nocẽtẽ: cuius rei plena ſunt omnia: & noxij ſõtes nuncupantur. Curioſus profecto lector ex frequenti antiquorum lectione comperiet id veriſſimum eſſe quod a nobis traditur: & differentiam illam Seruij vtpote futilem ac pręrancidam eſſe repudiandam.

Seruius. Nouem ſunt inſulæ æoliæ poſt fretum ſicilię.

Philippus. Geographi oẽs ſcribunt inſulas Aeolias eẽ numero ſeptẽ: non nouẽ: quaꝝ noĩa hęc ſũt Lipara: Hiera. Strogyle: Didyme: Eriphuſa: Phenicuſa: & nouiſſima æuonymos. Strabo ĩ ſexto: Plynius in tertio: Solinus: Mella de Aeolijs quę alijs nominibus Vulcanię Liparęq; Epheſtiades nuncupantur ſcribentes numero tantummodo ſeptem eẽ dixerunt: quibus vtpote orbis ſitum deſcribẽtibus credere malim: q̃ Seruio grammatici partes vſurpanti.

Seruius. O terqꝫ quaterqꝫ beati. i. ſępius finitus numerus pro infinito.

Philippus Eruditis auribus non ſatiſfacit Seruij interp̃tatio: perinde ac vulgaris & frigiduſcula. Elegantius & eruditius Virgilianum carmen interpretatus eſt Macrobius: qui in primo in ſomnium Scipionis cum ſeptẽnarium numerum eſſe perfectiſſimũ docuiſſet: deqꝫ eius vi ac poteſtate multa diſſeruiſſet: ita ſubiunxit: vnde Virgilius nullius diſciplinæ expers & ꝑ omnia beatos exprimere volens ait. O terqꝫ quaterqꝫ beati Hactenus Macrobius. cuius ſententię aſtipulatur Tibullus illo verſu. O mihi fęlicem terqꝫ quaterqꝫ diem: qui ꝗdẽ verſiculus nõ ſecus a Tibul

lo pronuntiatus eſt. q̃ a Virgilio: o tercꝫ quatercꝫ beati: qđ ęmulatus ē (vt opinor) Sylli⁹ ſic ſcri=
bēs. Fœlix o tercꝫ quatercꝫ frater: Nō me pręterit Straboně enarrantē illud Homericū tercꝫ die
reuo mit: ſcribere ꝙ talis ſuperlatio ab omnibus vſurpatur vnde Homer⁹ ait ter beati danai ter
exorabilis & tercꝫ quatercꝫ beati.

Ser. Maturate fugam: cum maturitate id eſt cum tranquillitate diſcedite.

Phi. Inſulſa mediuſfidius: hęc ē expoſitio: tanq̃ maturitas ſignificet tranquillitatem: & matu
rare tranquillum facere: magis itacꝫ Macrobio credendum eſt: qui in ſexto Saturnaliū illud Vir
gilianum declarans ſic ſcribit Maturum eſt quod necꝫ citius necꝫ ſerius ſed medium quiddam &
temperatum eſt: & paulo poſt. ſic ego & Virgilius inducit Neptunum diſceſſum vētis imperan=
tem: vt & tam cito diſcedant tanq̃ fugiant: & tamen flandi mediocritatem in regreſſu teneant:
tanq̃ mature id eſt temperate abeuntes: apud Gellium caput ē elegantiſſimum: quo quid matu=
re & maturare ſignificet: abunde monſtraŧ: Cuius verba mutuatus ē Macrobius.

Ser. Heros vir fortis dicitur plus ab homine habens.

Phil. Nimis conciſus ē Seruius ī explanatione Heroum: nec abſolutam exp̄ſſit rē non pua
ſignificatione. audiaŧ itacꝫ Auguſtinus copioſiſſime docēs qui ſint Heroes libro .x. de ciuitate
dei his verbis: Nomē heroum a Iunone dicitur tractum ꝙ gręce Iuno hera appellaŧ. & ideo ne=
ſcio quis filius eius: ſecundum gręcorum fabulas: heros fuit nuncupatus: hoc videlicet myſti=
cum ſignificante fabula ꝙ aer Iunoni deputeŧ: vbi volunt cum dęmōib⁹ heroas habitare quo
noīe appellant alicuius meriti aīas defunctoꝝ. idē: vij. īter lunę gyꝝ nimboꝝ ac vētoꝝ cacumī
na aereas eē animas: ſed eas aīa non oculis videri & vocari heroas & lares & genios. Ex his liqui
do patet q ſint heroes: & vñ nomē ſortianŧ. Trimegiſtus quocꝫ author ē heroas habitare īter ae
ris puriſſimam partē ſupra nos & terram vbi nullus ē nebulis locus. Minime p̄tereundum ē id
qđ Martianus capella tradit in nuptijs philologię heroas videlicet ab hera: quę terra dicit eē nū
cupatos: iſta curioſo īterp̄ti fuerant veſtiganda & enarranda: niſi forte Seruius exiſtimauit ſa=
tis ſupcꝫ eē id qđ tractabat mutilatum tradere atcꝫ conciſum: cum boni tñ grammatici officium
ſit etymologias: verboꝝ ſignificatacꝫ vbertim explicare.

Ser. Ex illyrico venit q dam henetus rex: qui venetiam tenuit: a cuius nomine henetiam di
ctam poſteri venetiam nominauerunt.

Phil. Admiror Seruium ī tam manifeſtarium errorē īcidiſſe: idcꝫ ſcripſiſſe: qđ a nullo hiſtori
corum traditum ſit: cum omēs idonei ſcriptores cōſono ore conſcribant: ī paphlagonia regio
ne aſiatica fuiſſe populos henetos nominatos: a quibus ī Italia oriundi ſint cognomīes eorum
veneti: hoc Liuius ī prīo. Ply. ī. vj. Cornelius nepos & Quī. Curtius memorię p̄diderīt: Strabo
vero opinaŧ Venetos Italicos a Venetis Gallię populus. coloniam fuiſſe deductos: iſtoꝝ om=
nium (vt arbitror) merito Seruij ē exploſa ſentētia.

Ser. Iulius cęſar dictus ꝙ cęſo matris vētre natus eſt.

Philip. Celeberrimi ſcriptores & potiſſimum Tranquillus ac Plutarchus ſcribunt Cæſarem
matri Aurelię olim dixiſſe. mater aut pontificē aut exulē filium hodie videbis: eadē laudatur ꝙ
nurum ſemp obſeruauit. & ſingulari pudicitia fuerit pręedita. atcꝫ vixerit. flourueritcꝫ viuēte atcꝫ
florēte filio cęſare. pręterea non ipſe Iulius Cęſar dictator apud Romanos primus hoc nomīe
decoratus ē: ſed Scipio Africanus: vt author ē Plynius cuius verba hęc ſunt ex libro. vij. Au=
ſpicacius enecta parēte gignunŧ ſicut Scipio africanus prior natus: primuſcꝫ Cęſar a cęſo ma=
tris vtero dictus. Solinus idē ſcribēs Plynij verba corroborat hoc ī loco memorandum ē id qđ
a Spartiano de cæſarum nomīe refeŕŧ: q ī Aelio Vero impatore tradit eum qui primus Cęſar ap
pellatus ſit: hoc nomē eē ſortitum ab elephanto. qui lingua maurorum cæſa dicitur. ī p̄lio cæſo
vel quia mortua matre cæſo vētre ſit natus: vł cum magnis crinibus ſit vtero parentis effuſus:
vel ꝙ oculos ceſios habuerit.

Ser. Compago vſurpatum ē: compaginis autē nemo penitus dicit.

Phil. Sentētiam Seruij refellit Manlius ī primo aſtronomicon ſcribens: Interdum ęquali la=
terum compagine ductus. Idē ī eodē Aeriam ī nebulam clara compagine verſus: & Ouidius in
prīo metamorphoſeos: Atcꝫ ita diſparibus calamis compagine cęrę. & Seneca ī. xiiij. epiſtola
rum ad Lucillium cuius hęc verba ſunt: ſiue flammarum violētia compaginē ſoli rupit ſiue ve=
tuſtas. Inde compaginatio & compaginatus deriuaŧ: qua dictione vtiŧ ſępius Hieronym⁹: Au
guſtinus. & Ioſephi interpres Ruffinus.

Seruius Auguſtus in primo Quirinus dictus eſt: & inde cęſar: poſtea qđ obtinuit Auguſt⁹
ſicut Suetonius probat.

Phil. Cum talia in commētarijs Seruij lego in eam ſententiam pedibus vado: vt exiſtimem
eos fuiſſe adulteratos: & ī plurimis locis corruptos mutilatos inuerſos: etenim Suetonius nuſq̃

Digitized by Google

hoc refert: Cęterum ſic ſcribit ĩ Auguſto. infanti cognomē thurino ĩditum fuiſſe: poſteā Caij cęſaris: deinde Auguſti cognomē aſſumpſiſſe: alterꝝ teſtamēto maioris auunculi. alterū Munatij planci ſētētia. cum qbuſdam cēſētibus Romulum appellari oportere. quaſi & ipſum conditorē vrbis p̄ualuiſſe vt Auguſtus potius vocaret̃: Thurinus autem vocatus fuerat a pago thurino nulla mētio: nullum verbum a Suetonio fit. ꝙ Quirinus fuerit nominatus: niſi fortaſſis credere velimus ĩ alijs a Traq̃llo ſcriptis opuſculis huiuſce rei habitam eſſe mētionē: qđ exiſtimare ridiculum ē: namq̃ ĩ commētarijs Seruij etiam Plynius ſępiſſime allegat̃: ſed ꝑperam: de his rebus quaꝝ nulla penitus apud Plynium fit mētio queādmodum de lyciſca ſcribēs Seruius ait. Lyciſcæ ſunt vt etiam Plynius dicit canes nati ex lupis & canibus: hoc nuſq̄ apud Plynium reperit̃: nuſq̄ in Plynio lectum ē q qdē refert canes ĩ Gallia e lupis concipi. ſicut apud ĩdos e tigribus: ſed appellari lyciſcas minime tradit. Idē Crocutas nuncupat ex cane lupoq̃ cōceptos: qn etiam dicit Seruius a Plynio ĩ nat. hiſt. mētionē fieri de lauandis cadaueribus & conclamandis: cum apud Plynium nullum ſuꝑ hoc verbum ſic ſcribētē de his qui dicti ſūt reuixiſſe. libuit. hæc duo exempli cauſa ponere: cum ſæpiſſime (vt diximus) Plynium falſo citet Seruius: qui Ouidij quoq̃ allegat metamorphoſim referens fabulam phyllidis: cuius rei nulla penitus mētio in eo ope facta reperit̃: ex his itaq̃ ego coniecto aut mutilatos fuiſſe Seruij commētarios: aut non fideliter exſcriptos: non enim auſim affirmare tantum alioquĩ virum tam pueriliter deliraſſe niſi fortaſſis idem Seruio crimini damus: qđ Senecę dat Quintilianus: videlicet ꝙ ab his qbus ĩquirēda quædam mandabat deceptus fuerit. nos ad propoſitum inſtitutum redeamus.

Seruius: Hiſtoria ē eoꝝ tēpoꝝ quę vidimus vel videre potuimus: Annales vero ſunt eoꝝ annoꝝ: & tēpoꝝ quæ ætas noſtra non nouit.

Philippus. Etſi Seruio ĩ hac re. Iſidorus libro primo etymologiarum ſuffragat̃: tñ apud me pluris ē auctoritas Cicerōis & Gellij q (vt opinor) & Seruio & Iſidoro doctiores extitert̃. Etem̃ Gellius ĩ. v. eos arguēs: q de hiſtoria & annalibus idē qđ Seruius tradidert̃: inquit. Annales omnino id eē qđ hiſtoriæ ſint. Hiſtorias non omnino id eē qđ annales ſint tanq̄ alterꝝ ſpeciale nomē ſit: alterꝝ gñale: itaq̃ hiſtoria erit reꝝ geſtaꝝ expoſitio: Annales vero libri ſunt id qđ factū quoq̃ anno geſtumve ſit continētes: hiſtoria quo conſilio qua ratione res geſtæ ſint demonſtrat: affectus hēt: auditorē cōmouet. Annales aūt nudi ſūt: nihil habēt ĩcitamēti. nec cōmouere quicq̄ poſſūt: ſimpliciter ſine vllis ornamētis. ſine fuco: ſine affectibus res geſtas continētes de quibus annalibus ita ſcribit Cicero libro ſecundo de ora. Erat hiſtoria annaliū confectio: res omēs ſinguloꝝ annoꝝ mandabat lr̃is pontifex maximus: efferebatq̃ in albū: & ꝓponebat tabulam domi ptãs vt eſſet populo cognoſcēdi: ijq̃ annales maximi nominant̃. Virgilius itaq̃ omnium reꝝ ꝑitiſſimus ex pſona Aeneæ tanq̄ pontificis dixit ĩ prĩo. Et vacet annales noſtrorum audire laboꝝ: nam cum pontifex annales conficiat: & Aeneas a poeta pĩcẽ ac pontifex ĩducat̃: merito annales appellat hiſtoriam reꝝ ſuaꝝ: & hic Maronianus verſus a Macrobio cum diligentia lectus eſt: & eruditiſſime expoſitus enucleatuſq̃: a Seruio autem parum curioſe examinatus penſitatuſq̃.

Ser. Incuſare ꝓprie ē ſupiorem arguere. Accuſare vero vel parem vel ĩferiorem.

Phil. Quis non videt falſam ac penitus inanē eē differētiam: quā Seruius nobis pſuadere cōtēdit: nemo fere eruditoꝝ ĩ latĩa lĩgua ita loquit̃: nemo hāc differētiam obſeruat: quĩnimo ſępiſſime ſecus legitur. Cæſar ĩ primo commētario omnium ordinum adhibitis ad id conſilium cēturionibus vehemēter eos ĩcuſauit. Certe Cęſar militibus ſuis maior ē non minor: & tamē contra Seruij diſciplinam dicit ſe illos ĩcuſaſſe. & ꝑfecto latiniſſime locutus ē. Incuſare enim ſignificat repꝛhēdere vel culpare ſine aliquo diſcrimine: Hic Cor. tacitus ĩquit intemperiem cœli incuſantes: & apud Diomedem legitur incuſante Cicerone Catilina conuictus eſt: qđ quidem exemplum de maiore in minorem dici nemo inficiatur: cum conſul Cicero fuerit: & Catilina priuatus. Accuſare vero ab auctoribus idoneis vſurpatur. nuſq̄ obſeruata fetutĩa illa & rancida Seruij obſeruatione: qua de re exempla ideo ponere ſuperſedeo: quia talibus ſcatent ſcriptorum cūcta volumina.

Ser. Dixit Terētius: Qđ plęriq̃ omēs faciunt adoleſcētuli: ordo ē qđ omēs faciunt adoleſcētuli vt animum ad aliquod ſtudium adiungant plęriq̃ equos alere: plęriq̃ canes.

Philip. Iſtæc moroſa nimis Seruij diſtinctio Terentiana verba obſcurat: & ex aptis facit opta: ex nitidis ſordida: ex manifeſtis ambigua: nanq̃ modus loquendi ē apud eruditos: vt ita dicant plæriq̃ omēs ꝓ vna parte orationis: qđ diligēter animaduertit Donatus apud Terētium & curioſis auribus demonſtrauit: ſcribēs ꝙ plæriq̃ omēs ꝓ vna parte orationis dixerunt veteres: vt plus ſatis: allegatq̃ illud Neuianum. plęriq̃ omēs ſubigunt ſub ſuum iudicium: hoc locutionis genus vſurpant locupletiſſimi ſcriptores: iter quos haud dubie numeratur Gellius: q ita

Digitized by Google

ſcriptum reliquit in primo:verſus iſtos ex georgicis plęriq; om ēs ſic legunt:& alibi plęraq; om
nia veterum litterarum quæſita:& Macrobius vultis ne diē ſequētē:quem plęriq; omnes abaco
&latrunculis conterunt.
Ser. Apparet errare eos qui triclinium dicunt ipſam baſilicam vel cœnationem.
Phil. Errauit ergo Quintilianus qui in vndecimo triclinium pro cœnatione & conclaui po=
ſuit ſic ſcribēs. Vix eo limē egreſſio triclinium illud ſupra conuiuas corruit.his verbis haud du=
bie Quintilianus triclinium appellat id qđ Cicero conclaue nominauit in ſecundo de oratore:
vbi idē qđ Quītilianus exēplum referēs īquit:hoc īterim ſpacio conclaue illud vbi epularetur
Scopas concidiſſe. In eodē quoq; exēplo enarrando Valerius Maximus ita ſcribit eo momēto
tpis triclinium in quo Scopas epulabaꝛ collapſum ē:vbi triclinium ꝓ cœnatione aptiſſime po
nit:ꝙ ſi vera ē opinio Seruij:errauit etiam Vitruuius architectus:qui ī.vj. docet quēadmodum
triclinia partim ęſtiua:partim hiberna ſint ædificanda:& ī quam cœli ptē vertēda:ī expoſitione
itaq; triclinij Seruio ī pte ſuffragor nāq; ī eo ꝙ ait triclinium ſterni ſolitum fuiſſe: quoniam anti
qui tribus ſtratis lectis epulabantur:homini aſſentior. Vnde & apud Plynium legimus triclinia
Romę fuiſſe argērea & ęrata:quæ proculdubio ꝓ ipſis lectis diſcubitorijs ac triclinaribus accipi
untur. Nam & Liuius idē referēs ait lectos ęratos ab exercitu aſiatico Romam adductos.ꝙ aūt
inficiaꝛ Seruius nuſq̄ triclinium ꝓ cœnatione repiri:in hoc ab eo aptiſſime diſſētio:& vt diſſēti
rē monuit me vetuſtiſſimoꝝ ſcriptoꝝ authoritas:quos teſtes citaui:quib⁹ magis ꝑfecto credē
dum ē q̄ Seruio. Triclinium itaq; vt breuiter concludā:ipſos lectos diſcubitorios ſignificat:&
ipſam cœnationem:& ī vtraq; ſignificatione eleganter & erudite vſurpabimus.
Seruius. Inter penum & cellarium hoc intereſt ꝙ cellarium eſt paucorum dierum:pen⁹ ve
ro longi temporis.
Phil. Conueniebat erudito grammatico diffinire q̄d ſit penus : deīde differētiam peni & cel=
larij demonſtrare:enimuero ex verbis Seruij nemo intelligit quid ſignificet penus.qđ ꝑfecto ī
terp̄tatione digniſſimum ē:cum in eo non pauci ꝑ īſcitiam a veritate deerrauerit qua quidem in
re eandem caſtigationem mereꝛ Seruius:qua apud Gellium qſpiam īſolēs ac oſtētator gramma
ticus taxaꝛ qui de varijs generibus penoris varijſq; declinationibus īſolēter diſſerēs a Phauo=
rino īterrogatus quid eēt penus muſſitabat:atq; hallucinabaꝛ :quocirca cum Seruius quid pe=
nus ſit nō dixerit:nec ſatis erudite a cellario diſtīxerit:exiſtimaui me facturꝝ opęp̄tiū ſi illa quę
de penu legi quæ didici quę vigilando dep̄hendi:quę a Seruio non traduntꝛ:ī medium afferrem
& his commentarijs ītexerem adiuuandam ſtudioſoꝝ ſcholaſticoꝝ eruditionem. Eſt itaq; pe
nus(vt Cicero ī ſecūdo de natu ra deoꝝ elegātiſſime docet) omne quo veſcuntꝛ hoīes. Cui ſuf
fragaꝛ Feſt⁹ ſcribēs penora dici res neceſſarias ad victum quottidianum. Penarium vero (vt ī
quit Varro) appellarūt locū ī quo penus ſeruabaꝛ. Ciceronis ac Feſti authoritatē corroborā:
verba Sceuolę iuriſconſulti q ad demonſtrandam penum ita ſcripſit:penus eſt:inquit qđ eſcu
lētum aut potulētum ē. Cæteꝝ vn̄ ipſum penoris nomē deducaꝛ commodiſſime declarat Pha
uorinus apud Gellium his verbis. Quæ longe vſionis gratia cōtrahuntꝛ & reconduntꝛ :ex eo ꝙ
non in promptu ſint:ſed ītus & penitus habeantꝛ penus dicta ſunt:& apud iuriſconſultos titul⁹
eſt de penu legata vbi quę appellatione penus intelligantꝛ:copioſiſſime diſputaꝛ:pręterea offici
um fuerat diligētis commentatoris illud qđ a grammaticis ac litteratorib⁹ quęri ſolet de Virgi=
liano verſu non tacere:vtrum.ſ.legendum ſit quibus ordie longo Cura penum ſtruere:an lon=
gam penum:vtrunq; enim legi ſolitū ē.huc adde ꝙ Cellarium vix vn̄q̄ ī ea ſignificatione quā
tradit Seruius reperiꝛ:videꝛ.n. Cellarium ea figura dici qua panarium:granarium:penarium:vt
pro cella ac reſpoſitorio potius accipiaꝛ q̄ ꝓ ipſis rebus reconditis:quēadmodum inquit Varro
panarium dicꝛ vbi panis ſeruaꝛ:granarium vbi granum recōditur:& penarium vbi penora cu=
ſtodiuntꝛ:hoc ita eē docet Donatus ſcribens cellarium dici a ponēdis celandiſq; rebus eſculētis
& potulētis. Quin & iuriſconſultus digeſtis de legatis apertiſſime oſtēdit Cellarium ipſum eē lo=
cum non res. Cuius verba hęc ſunt. Itē Cellarium iunctum eidem ditæ ab hęrede meo ei conce=
di volo : apud Columellam titulus ē quēadmodum villica tractare debeat penora ſiue cellaria:
quæ quidē īſcriptio ſi non eſt ſubdititia īdicat cellaria idem eſſe quę penus & fere congruit cum
ſignificatu Seruij. Cellarius vero maſculino gn̄e dicꝛ is q p̄eſt cellario & penoribus reconden=
dis:de quo videꝛ ītellexiſſe Plautus īquiens. Sum promus condus ꝓcurator peni: de hoc Mar=
tialis:hic Cellarius experitur artes.& Columella in.xiij.quibus īquit ſtudium fuit piſtoris & co=
ci non minus cellarij diligētiam ſuis pręceptis īſtituere:& alibi : vt cibus īquit & potio ſine frau=
de a cellarijs prębeatur.
Ser. Cum reſponſum fuiſſet:illic imperium fore vbi & palladium.adhibito Mamurio fabro
multa ſimilia facta ſunt.

Digitized by Google

Phil. Nemo ſcriptor idoneus quod eq̄dē ſciam tradit hoc: imo omnes conſono ore referunt
peltam de cœlo lapſam ī numę manus decidiſſe: ad cuius ſimilitudinē & formam vndecim ali-
as peltas hoc ē breuiora ſcuta Mamurius īter opifices ſolertiſſimus fecit tanta arte: vt vera pelta
vix dignoſceret̃. hoc ſcribit Plutarchus ī Numa: hoc Ouidius ī Faſtis. hoc Dionyſius Halicar
naſſeus ī ſecundo: hęc fuerīt illa celebratiſſima Ancylia quæ ꝑ vrbem tripudiantibus ſalijs ī ho-
norem Martis circumgeſtebant̃: atqꝫ id Seruius ipſe confinxit: ipſe pepit: ipſe ſolus excogita-
uit nulla frętus authoritate: qđ de palladijs a Mamurio factis fabulat̃.

Ser. Barba ſingulari numero hoīm: plurali quadrupedum dicitur.

Philippus. Authoritatem Seruij eruditorum refellit authoritas: nanqꝫ barba quadrupedum
ī ſingulari nūero apđ idoneos repit̃. Hora. ī. j. ſermonū: Vtqꝫ lupi barbā varię cū dēte colubrę.
Plyn. In. xxviij. Afferunt & Magi ſua commēta primū oīm rabiē hircoꝝ: ſi mulgeat̃ barba
mitigari. Idē ī. viij. & ī eadē ſpecie barba tantum & armoꝝ villo diſtans quē tragelaphon vo-
cant: & alibi Callitrices īquit toto pene aſpectu differūt a ſimijs: barba ē ī facie cauda lata diffuſa
priori pte. Præterea non ſolum quadrupedum dr̃ barba: ſed etiam aliaꝝ reꝝ: qđ haud dubie oñ
dit Plynius ſic ſcribēs ī trigeſimo: Cum geminos tranſit ſol criſtis & auribus & vnguibus galli
naceoꝝ ſi vna raſis barbis eoꝝ. Idē ī. ix. Barbam dici poſſe ſingulari numero etiam ī piſcibꝰ de
monſtrat his verbis de multis piſcibus ſcribēs: barba gemīa īſigniunt̃ īferiori labro: hīc Cicero
ī paradoxis & M. Varro ī re ruſtica mullos barbatulos appellant. Idē etiam Plynius bellionē
florē qnis barbulis coronari refert ī. xxj. Præterea barbæ de hoībus quoqꝫ plurali numero dicū
tur contra Seruij authoritatē: qđ Syllius Italicus aptiſſime docet ſic ſcribēs ī tredecīo. Indoci-
les nunc ꝓpexis ī pectora barbis Verrere humum.

Ser. Phalanx eſt lingua macedonum legio.

Phi. Diligēs & curioſus commētator ī enarratione phalangis copioſius enarrare debuerat &
eruditius: cum phalanx ab omībus dicat̃: a pauciſſimis q̄d ſit ītelligat̃: nanqꝫ phalangem priſci
ſcriptores (vt mihi magiſtra lectione comptum eſt) appellarunt non ꝓprie legionē vt autumat
Seruius: ſed cuneum militarē: quando. ſ. pes pedi clypeus clypeo: vir viro ī acie conſerebant̃: &
hoc peculiare fuit Macedonum inſtitutum: vt author eſt Liuius: & meminit Curtius: cuius hęc
ſunt verba: Macedones phalangē vocant peditum ſtabile agmēq̄ñ Vir viro: armis arma conſer
ta ſunt: idē tradit̃ a Cęſare: q ī prīo commētario refert Heluetios feciſſe phalangē hoc ē clypeoꝝ
connexionē: quæ etiam teſtudo nuncupat̃ a doctis: idē Cęſar paulo poſt īquit: milites nr̄i e loco
ſupiori pilis miſſis facile hoſtium phalangē ꝑfregerunt. vbi ꝓculdubio accipit̃ phalāx ꝓ armo
rum connexione atqꝫ teſtitudīe: hīc ꝑ metaphoram a Satyrico poeta dictum ē: iunctoqꝫ vmbo
ne phalanges: & phalangarij appellari ſunt milites qui erant ī phalange: quales habuit ad imita
tionē Alexandri Magni Alexander Syrus Romanus īperator: vt author ē Lampridius. Pha-
langia vero ſunt ex genere araneaꝝ: vt alibi documus ex authoritate Plynij. Celſi & Ariſtote-
lis. Hoc ī loco potiſſimum referēdum ē illud qđ a Plynio tradit̃ libro ſeptīo: phalanges etiam ſi
gnificare fuſtes qbꝰ Afri p̄lium cōtra Aegyptios primi fecerūt. Nonius ſcribit phalangas dici
fuſtes teretes qui nauibus ſubijciuntur.

Seruius. Stella facē ducēs. i. lumē: qđ vtiqꝫ ex facibus naſcitur.

Phil. Faceſſat ꝓcul tam futilis & ianis īterp̄tatio: nam Virgilius de face cæleſti ſenſit: & quo a-
pertius poeticus ſēſus verſus ītelligat̃: adſcribemus verba Plynij ad hāc rē ꝑtinētia: qui ita ſcri-
bit ī ſecundo. Emicāt & faces non niſi cum decidunt viſę: qualis germanico Cęſare gladiatoꝝ
ſpectaculum edēte p̄ter ora populi meridiano tranſcurrit: duo gn̄a earum lampades vocāt pla-
ne faces: alterum bolidas: quale mutinēſibus malis viſum ē: diſtant ꝙ faces veſtigia longa fa-
ciunt priore ardēte pte. Hactenus Plynius: cuius verbis haud dubie declarat̃ quid ſibi velit Ma
ronianus verſus: ſtella facē ducēs multa cū luce cucurrit. Et ī eodē loco parꝝ diligēter parūqꝫ cu
rioſe introſpexiſſe videt̃ Seruius Virgilianam maieſtatē: quando a poeta dr̄: Intonuit leuum. ē
eñi id totum ex arcana auguꝝ diſciplina tranſlatum: & a nobis diligētius exponēdum ad iuuā
dam ſtudioſoꝝ eruditionē. Ethruſci cœlum ī. xvj. ptes diuiſerunt ex q̄bus octo ab exortu ſini-
ſtras: totidē econtrario appellauere dextras: hinc oīa fulmina leua exiſtimant̃ eē ꝓſpa: quoni
am a leua pte mundi ortus ē: vt author ē Plynius: & vt ſcribit Cicero ī ſecundo de diuinatione:
optimum auſpicium habebat̃ apud Romāos ſi ſiniſtrum fuerat: veꝝ cum Romani ſiniſtra me
liora exiſtimarent: gręcis & barbaris dextra videbant̃ auſpicatiora: vñ apud Homeꝝ Aiax ſic
loquit̃: ꝓſpa Iuppiter his dextris fulgoribus edit. Virgilius itaqꝫ omnis antiq̄tatis conſultiſſi-
mus ex ritu Romani augurij dixit intonuiſſe lęuum hoc ē ſiniſtrum: qđ fœlicitatē portēdere cre
debat̃ & imitatus videt̃ eē Enniū ſic ſcribētē: cum intonuit lęuum bñ tēpeſtate ſerena. Nō omit
tēdum ē a latinis omīa: quæ bona ſint ſiniſtra nuncupari etiam ſi dextra ſint.

Digitized by Google

Ser. Ceruix cum numero ſingulari dr̄ collum ſignificat: ſi plurali vtamur ſupbiam oñdimꝰ vt ī Verrinis Cicero frange ceruices.

Philip. Miror ī errata tam manifeſta tam turpia lapſum eſſe Seruium alioquin eruditum: vix enim talia refellēda ſunt: cum ſeipſa refellant: ac ſibi ipſis ſint repugnantia: & contra veritatem relucten̄t: nanqꝫ vetuſtiſſimi illi ſcriptores pluraliter Ceruices appellabant ꝓ pte colli: nuſq̄ Ceruicē: primus aūt Hortēſius credit̄ dixiſſe ceruicē ſingulari numero: vt authores ſunt Quintilianus & Varro ſi vera fuerit Seruij ſētētia ī ſolœciſmum īcidiſſe dicen̄t priſci ſcriptores: q ceruices ſæpiſſime: Ceruicem non tam ſæpe vſurparunt: ī ſolœciſmum incidit Cicero ſcribens in Vatinium īflato collo: tumidis ceruicibus ītuliſti: & alibi fregeris ī carcere ceruices. vbi ſine controuerſia ceruices ꝓ mēbro homīs accipiun̄t: errauit etiam Cato cuius verba hæc ſunt. ſi caput aut ceruices dolēt: ea lotio calido lauito. Errauit Celſꝰ dicēs: Cucurbitulę ceruicibus admouēdę: & alio ī loco. In ceruicibus glandulæ poſitę: q̄d multa: veteres pluraliter tantum ceruices dixerūt vt teſtis eſt Quītilianus. ī viij. ꝑterea exēplum Ciceronis: q̄d ꝓ ſe allegat Seruius contra ipſum facit: nam ſcribit Cicero Verrē multoꝝ fregiſſe ceruices: cum iuberet eos decollari: non aūt ſupbiam vt Seruius opinat̄. Quinimo ceruix ī ſingulari ꝓ ſupbia ſępe ponit̄: vn̄ dr̄ homo durę ceruicis: & a Hieronymo ī iterꝓtatiōe īſtrumēti veteris dictum ē: populus iſte durę ceruicis ē. huc adde ꝙ ceruix nō ſignificat collum: ſed ptē colli poſteriorē: quæ exterior ē: vt docet Ariſtoteles ī prīo de aīalibus: & vt author ē Plynius ī. xj. multis vertebratiſqꝫ orbiculatim oſſibus flexibilis ad circunſpectum articuloꝝ nodis iungit̄: & vt refert Celſus ī. vij. ſeptem vertebræ ī ceruice ſunt. Quīetiam ceruix non ſolum dr̄ de aīalibꝰ: ſed etiā de rebus alijs: Pompo. Mella. ſedet ī ceruice peniſula cyzicum.

Seruius. Faſtus ſuperbia: & eſt quartæ declinationis: nam liber qui dierum habet computationem: ſecundæ declinationis eſt: vnde errauit Lucanus dicendo: Nec meus Eudoxi vincetur faſtibus annus.

Phil. Nimis audax ne dicam temerarius ē Seruius: q Lucanum ſcribit erraſſe dicēdo faſtibꝰ & non faſtis cum Lucanꝰ eruditiſſimꝰ Seruio reliqſqꝫ commētatoribus excellentior morē antiquoꝝ vſurpauerit: q faſtus ēt ꝓ annalibꝰ & libris ī quarta declinatione nonnūq̄ dicere ſolebant Varro ī Ephemeride Cæſar faſtus correxit: Columella ī. x. ſequor nūc Eudoxi & Metonis faſtꝰ aſtrologoꝝ & apud Horatiū duplex ſcriptū īuenit̄: faſtos & faſtus: & vt author ē Priſcianus eadē forma dr̄ faſtus: vel faſti qua ſenatꝰ vł ſenati ī ſecunda & quarta declinationibus.

Ser. Caulonīſqꝫ arces. Caulon mōs ē Calabriæ vt Horatꝰ & amicꝰ Caulon fertilis Baccho.

Phil. Si verſum Horatianum ita legeremus vt allegat̄ a Seruio ꝑuaricabimus normam Sapphici cramīs q̄d ī penultio pede exigit trocheum: ideoqꝫ legēdum ē amicus Aulon: & ita ī emēdatis codicibus legit̄: ē aūt Aulon mons Calabriæ cōtra tarētinam regionē vt Porphyrio ſcribit Ferax boni vini: de quo ītellexit Martialis celebrans vinum Tarētinum: Nobilis & lanis & Baccho fertilis aulon: Eīnuero apud Virgilium caulō legit̄: & accipit̄ ꝓ oppido: quod a Plynio collocat̄ ī prīa regione Italiæ: & Strabo ī. vj. cauloniam appellat: cui adſtipulat̄ Mela ī geographia vt ego aīaduerti: & ī hiſtoria potiſſimum labit̄ Seruius ac paꝝ curioſus ē: nam cum originē Tarēti referre vellet: dixit bellum īter Athenienſes & Lacedæmonios fuiſſe conflatum: q̄d a fide hiſtorię penitus diſſentit: cum bellum illud īter Lacedæmonios & Meſſeneios ꝑ multos annos geſtum fuerit: q populi ſunt ī peloponeſo atqꝫ contermini: & originē Tarēti referēs Strabo iſtud copioſiſſime narrat: Ephorus quoqꝫ & Iuſtinus idē tradiderunt.

Ser. Apud antiquos ī vſu non erant prandia.

Phil. Non eo īficias olī me pedibꝰ iuiſſe ī ſñiam Seruij: ſed ex multiplici variaqꝫ lectione deꝑhendi apud priſcos ī vſu fuiſſe non minus prandia q̄ cœnas: & homīes bis ī die ſaturos fieri ſolitos: q̄d ī primis affirmat Cicero ſcribēs ī. v. q̄ſtione tuſculana Platonē ſolitum īprobare vitaꝫ Italicoꝝ: qm̄ bis ī die ſaturi fiebant: & apud Plautum atqꝫ Terētiū vetuſtiſſimos ſcriptores prādia celebrant̄. Quīetiam Macrobius refert morē fuiſſe antiquoꝝ Romanoꝝ vt patētibus ianuis pranſitaret̄ & cœnitaret̄: apud Plynium ī epiſtolis legimus quēadmodum Plynius ſcriptor nat. hiſt. cibum ſumebat īterdiu leuē & facilē veteꝝ more ꝑinde ac prandium foret parcius: cœna copioſior. Herodotus quoqꝫ author Megacreontis abderitæ dictum celebratum fuiſſe q aiebat magnam ſe grām habere xerxi: ꝙ non bis ī die cibū capet: nam ſi prandiū & cœnā iuberet̄ abderitę pare de ipſis actū iri peſſīe aſſerebat. Hoc ideo ī Xerxe admiratꝰ ē abderites qm̄ illa quoqꝫ tēpeſtate: quæ haud dubie vetuſtiſſima fuit prandere & cœnare conſueuer̄t. Huc accedit auctoritas Cornelij Celſi ꝑcipiētis bis die potiꝰ q̄ ſemel cibum eē capiēdum: celebrat̄ quoqꝫ a Plutarcho apophthegmata Alexandri magni: q dictitare ſolebat obſoniū prandij eē nocturnam ambulationē: cœnę vero prandij ꝑcitatē. Supradictoꝝ ſñias confirmat authoritas Ariſtotelis

qui ſcribit ĩ ꝓblematibus prandēdum eē large: cœnandum eē parce: hoc non ꝓcipetur a doctiſ-ſimo philoſophoꝝ niſi ĩ vſu prandia & cœnę pariter fuiſſēt. hoc idē tradiť ab Hippocrate medicorum excellentiſſimo. & Leonidę ſpartani dictum illud ꝑuulgatum ē. Prādete commilitones apud ĩferos fortaſſe cœnaturi. floruit aūt Leonidas ꝓculdubio tꝑibus antiquiſſimis & ĩter antiquiſſimos eſt numerandus. hic a Satyro poeta dictum ē: prandebat ſibi quiſq; deus. Præterea a Valerio Maximo ſimplicitas antiquorum in cibo capiendo laudatur: qui in propatulo prandebant atq; cœnabant.

Seruius. Moris fuerat vt nubētes mariti poſtes oleo vngerēt.

Phil. Diſſētit ab opinione Seruij Plynius qui ſcribit ĩ. xxviij. nouas nuptas nō oleo ſed adipe ſuillo ſolitas fuiſſe poſtes maritoꝝ ĩtrantes attigere. Maſurius vero tradit palmam lupīo adipi antiquos dediſſe: ideoq; nouas nuptas illo pungere poſtes ſolitas: ne quid mali medicamēti ĩferreť: Donatus quoq; refert vxores dici ab vngēdis poſtibus: & cum puellę nuberēt: maritorū poſtes vngebant: ſed quo vnguēto ſiue adipe vtereň non memorauit.

Ser. Furibunda: id eſt furēti ſimilis.

Phil. Pluribus ĩ locis Seruius tradit nomīa deſinētia ĩ bundus ſignificare ſimilitudinē qđ itidem referť a Priſciano alijſq; grammaticis: quoꝝ error manifeſtarius corrigiť a recētioribus ſcriptoribus: & A. Gellius ĩ. x. pleniſſime docet quēadmodum iſta omīa quæ terminanť hæc particula bundus ſignificant atq; demonſtrant vim & copiam & quaſi abundantiam rei: cui⁹ id verbum ſit: vt lętabundus dicať is: qui abunde lætus: populabūdus qui paſſim ac ſtrēnue populať: furibundus qui vehemēter furit: cæteraq; id genus omīa ita dici oñdit: vt ꝑticula hęc poſtrema declaret largam vim ac fluētē copiā: Ideo aūt exēplis ſupſedeo: ꝙ ĩ vulgus edita ſunt ĩnumerabilia: quæ Seruij Priſciani ac reliquoꝝ idē ſentiētium opinionē aptiſſime refellunt. Duo tātum exēpla referam: quę paulo remotiora ſunt: ꝗbus rñderi non poſſe ſcio. quæ haud dubie ſubneruant dicta grāmaticoꝝ. Qui. Curtius: ꝗ ſine controuerſia ĩter ſcriptores claſſicos aſſiduoſq; numerať: ita ſcribit de Alexandro quo vulnere afflictus magna vi ſanguis emicante remiſit arma moribundo ſimilis: ſi moribundus ſignificareť ſimilis moriēti: qđ opus erat addere ſimilis moribundo? nonne eēt oratoria ĩuenuſta ĩelegans & ĩſulſa quaſi acciperet ſimilis ſimili morienti? ꝗ etiam Valerius Maximus: & ipſe quoq; ſcriptor non ꝓletarius de Antiocho loꝗns ſic refert Iacebat ipſe ĩ lectulo moribūdo ſimilis: lamētabanť neceſſarij. Multis itaq; & his potiſſimū duobus exēplis liqdo manifeſtať: noīa ĩ bundus deſinētia ſimilitudinē ſignificare nō poſſe: ſed potius copiam quandam & abundantiam reꝝ a quibus ꝓducunť.

Ser. Vri boues agreſtes ſunt: qui ĩ pyrenæo naſcuntur.

Phil. Debuiſſet diligēs & eruditus ĩterꝑs copioſius de vris diſputare: qui enarratione tam cōcīſa & mutilata non ſatiſfacit auribus curioſis: non pigebit itaq; referre ea: quæ de vris apud eruditiſſimos ſcripta compio. Plynius ſcribit vros eē boues feros vi & velocitate excellētes: quoꝝ cornua taurinis ſimilia: vt author ē Solinus: capaciſſima ſunt: adeo vt ĩ mēſis vicē ꝑbeant poculoꝝ: ꝗ etiam Albertus Magnus libro de aīalibus. xxiij. tradit tantā eē vris ĩ cornibus vaſtitatē ac robur vt homīem cū equo vētilēt. Cęſar ĩ commētarijs refert germanos venatione vrorum corpa exercere: quos foueis captos ĩterficiunt: & qui plurimos ex his ĩterfecerť relatis ĩ publicum cornibus: quæ ſint teſtimonio magnam ferunt laudē. Magnitudo vroꝝ paulo ĩtra elephantes: ſpecie & colore & figura tauri: ĩ Germania peculiariter gignunť: ſi credere volum⁹. Plynio Solino Cęſari reliquiſq; ſcriptoribus: qui freꝗntiſſimos vros naſci ĩ germania tradiderunt: non aūt ĩ pyreneo vt Seruius opinať: & ego annum agēs tertium & vigeſimum cum pꝛiſijs celeberrīa totius Galliæ ciuitate: ſtudia humanitatis publico auditorio ꝓfiterer: ſæpiſſime audiui ex Germanis auditoribus meis tales vros hac quoq; tēpeſtate ĩ Germania ſubīde cerni: ſubīde capi ac domitari: & cum vnicuiq; res ſuæ regionis eē debeant cognitiſſimæ exploratiſſimeq; Germanis de rebus Germaniæ & ſpeciatim de vris enarrantibus fidē habēdam eē duxi: & eo magis ꝙ illoꝝ verba cum ſcriptis eruditoꝝ conueniebant.

Seruius. Triſtiſq; ſenectus id ē ſeuera.

Phil. Ego potius exponerē triſtis. i. querula & moroſa: nanq; poeta voluit epitheto demonſtrare qualis ſit cōditio ſenectutis: ſunt aūt ſenes: vt ſcribit Cicero ĩ Catone: & teſtať Seneca moroſi & anxij & queruli atq; difficiles: qđ etiam diligētiſſime expꝛeſſit Horatius ĩ arte poetica ſeniles mores deſcribēs. Difficilis ꝗrul⁹ laudator tꝑis acti: Se puero: cēſorq; caſtigator minoꝝ. Virgilium (vt arbitror) imitatus ē Syllius illo verſu curæq; ĩſidię: atq; hic queribūda ſenectus: nam a Syllio ſenectus dř ꝗribunda quaſi plena querimoniaꝝ: quo modo a Virgilio triſtis nuncupať & ab Horatio ĩ carmibus: moroſa ob varios. ſ. ac difficiles mores: ꝗbus ſunt obnoxij queruli ſenes. In eodē. vi. volumīe vbi dř: ſimul accipit alueo ĩgētē Aeneam. Exponit Seru⁹ Alueo. ſ.

Digitized by Google

flumı̄s:mihi videt̄ exponēdum eē Alueo.ſ.nauis:vt itelligamus Aeneā itra cymbam receptū
fuiſſe a Caronte:nāq; Alueus elegantiſſime dr̄ nauis ſiue ipſius nauigij receptaculum. Proptius
euidētiſſime id oñdit ſic ſcribēs i.iij. Aut qdnam fracta gaudes neptune caria. Portabat ſāctos
alueus ille viros. Liuius.li.xxj. Alueos iformes rapti faciebant.i.nauiculas. Et idē li.x. pars in
quit fluuiatiles naues ad ſupanda vada ſtagnoꝝ apte planis alueis fabricatas complēt. Preterea
alueus queādmodum de flumı̄bus dr̄:ita ēt de rebus alijs. Columella i nono. oua i alueolū ligne
um conferat Plynius i vndecio. Alueos ex cornu ſpectatos eē refert.i.apum aluearia: & Varro
alueos iquit vbi apes ſint:alij faciunt ex vimı̄bus: Palladius i nouēbre ſordibus liberandi ſunt
aluei. Præterea error manifeſtari⁹ ē apud Seruiū i hiſtoria: q quanto leuior ē: tāto minore venia
dignus. ſcribit.n. Parthenopeū filiū fuiſſe Menalippe:cum filius fuerit Atalante puelle i curſu p
niciſſime: vt Statius atq; Diodorus meminerēt: qđ & omēs hiſtorici teſtant̄. In illo quoq; verſu
Maroniano: Explebo numeꝝ reddarq; tenebris: admiror Seruiū: cum more diligētis commē=
tatoris varias iterp̄ tatiōes attulerit: omiſiſſe id qđ a Macrobio relatū ē: qđ eruditionē maximā
p̄ ſe fert: & Virgilianæ ſnīe optie quadrat. Scribit.n. Macrobius i ſomnium Scipionis aīmas ſo
ciari corpibus quibuſdam numeris: qui numeri dum ſupſunt pſeuerant corp⁹ animari: cum ve
ro deficiunt mox arcana illa vis ſoluit̄: qua ſocietas ipſa conſtabat: aīma ipa non deficit: qppe
quæ imortalis atq; ppetua ē: ſed ipletis numeris corpus fatiſcit: hic illud ē doctiſſimi vatis: Ex=
plebo numeꝝ reddarq; tenebris: Hæc Macrobij iterp̄tatio tam ſubtilis tam elegās: tam erudita
ptermitti non debuit a curioſo commētatore: qui ex fontib⁹ philoſophoꝝ vn̄ hauſerat Macro
bius: haurire potuiſſet p̄ſerti cum multa vndiq; exquiſiuerit: ſed vt mihi videt̄ nihil ē cū p̄dicta
Macrobij expoſitione comparandum.
Ser. Cuſtodia ē quæ cuſtodit: non quæ cuſtodit̄.
Phil. Error hic ē Seruij manifeſtarius cum apud eruditos cuſtodia repiat̄ p eo ēt qui cuſtodit̄
& i pris apud iuriſconſultos: qui diſertiſſimi ſunt: digeſtis de cuſtodia reoꝝ ita ſcriptum legim⁹
ne quis receptā cuſtodiam ſiue caſu dimittat: & alibi manifeſtius. ſi cuſtodia ſe iterfecerit vl̄ p̄ci
pitauerit militis culpæ aſcribit̄: & alibi ſi caſu cuſtodia defuncta eē dicat̄: vbi ſp cuſtodia ſignifi
cat reum & illum qui cuſtodit̄. quietiam Suetoni⁹ hoc vocabulo i hac ſignificatione vſus ē: cu
ius verba hec ſunt i Domitiano. Nec niſi ſecreto atq; ſol⁹ pleraſq; cuſtodias receptis quidē i ma
nu cathenis: audiebat. idē i Tyberio. In recognoſcēdis cuſtodijs: p̄canti cuidā pœne maturita
tē: rñdebit: nondum tecum i grām redij: & i Caligula: Cuſtodiaꝝ iquit ſeriē recognoſcēs.
Ser. Saxum igēs voluūt alij. Siſyphum dicit. radijſq; rotaꝝ: Ixionē dicit.
Phil. Nemo iſiciat̄ Siſyphum apud iferos hac pœna torq̄ri: vt ſaxum ppetuo voluat. Iu=
xta illud Ouidij. Siſyphus ē illic ſaxum voluēſq; petēſq;: & Ixionē a rota verſari vt idē voluit̄
Ixiō: ſeſe ſequiturq; fugitq;: atqui curioſo iterp̄ti cōueniebat diligētiſſime penſitare: an fabula
Ixiōis ad ſēſum Virgiliani carmis eēt accōmodanda: mihi.n. haud quaq̄ quadrare videt̄: nā cū
poeta paulo ſupra dixerit Ixiona apđ iferos i tartaro cruciari: qd opus fuerat idē iteꝝ referre?
Ego aūt cum Macrobio ſētire mali q i ſōnium Scipiōis ſcribit: poetam itelligere illos radijs ro
taꝝ pēdere diſtrictos: qui nihil cōſilio p̄uidētes: nihil ratione moderātes: nihil virtutibus expli=
cantes: ſeq; & actus ſuos omēs fortunæ pmittētes caſibus & fortuitis rotant̄: illos aūt ſaxum i=
gēs voluere dicit eē itelligēdos: q efficacibus & laborioſis conatibus vitam conterunt: nā phi=
loſophi quidam fuerunt: qui iferna aliud eē negauērt q̄ nr̄a corpa. & omia quæ de iferis antiq=
tas fabulata ē: i nobiſmetipſis repiri: quapropter expoſitionē quoq; Macrobij vtpote optimā
memorabim⁹: quā refert ſup illo verſiculo. Lucēt genialibus altis Aurea fulcra toris: vbi Serui
us de Tantalo dicit eſſe intelligendum: & eius fabulam notiſſimam enarrat. Macrobius vero di
cit ad omnes auaros hoc eſſe referendum: qui epulis ante ora poſitis excruciantur fame: & ine=
dia tabeſcunt quos magis magiſq; acquirēdi deſiderium: cogat præſentem copiam non vide=
re qui i effluētia iopes egeſtatis mala i vbertate patiunt̄: neſciētes parta reſpicere dū egēt hn̄dis.
Preterea nō videt̄ eē omittēdum illud: Quos ſup atra ſilex iamiam lapſura cadēti iminet aſſimi
lis: quē verſum enarrans pitiſſime Macrobius aſſerit eos eē itelligēdos: q arduas ptātes & iſau=
ſtam ambiunt tyrannidē: qm̄ ſp viuunt i timore: & ſibi vident̄ exitium qđ merent̄ excipe: quod
Dionyſij exēplo declarat̄: q aulæ ſiculæ iclemētiſſimus icubator Damocli familiari ſuo ſolam
beatam exiſtimanti vitam tyrānicam: volēs oñdere q̄ miſera eēt & q̄ plena ipēdētium ſp picu=
loꝝ: gladium de filo tenui pēdētē mucrone demiſſo iuſſit illius ceruicibus iter epulas iminere: &
cum Damocles regias & tyrannicas p̄ſētis mortis piculo aſpnaret̄: talis ē iquit Dionyſius vita
quā beatā putabas ſic nobis ſp mortē iminētē videmus: hæc hiſtoria p̄ter Macrobium ab Euſe
bio & Cicerone memorat̄: iſta autē omia: qm̄ eruditionis refertiſſima ſunt: ac ſubtilitatis referē=
da eē cēſui: vt q expoſitiōe Seruij cōtētus non fuerit: aliqd audiat diſciplīæ remotioris: quę nō

Digitized by Google

minus delectare ſolet q̄ ꝓdeſſe.

Ser. Titania aſtra.i.ſolē quē vnum de titanibus fuiſſe diximus.

Phil. Diodor⁹ li.vj.aptiſſime nos edocuit quare aſtra titania nomient. Scribit.n. Hypionē
vnū ex titanibus primū aſtroꝝ luneq; & ſolis curſū ac naturā demōſtraſſe:& ob hoc ſtellaꝝ parē
tē exiſtimatū.merito itaq; a Virgilio aſtra.i.ſtellæ oēs nō ſolus ſol titania dicunt: quaſi ꝑpetuo
epitheto ꝓpter titanē Hypionem:q ſyderꝝ pr̄ fuiſſe credit. Q uietiam rep̄hendit Seruius illos q̄
dicūt hanc ꝑticulā ergo:aliqn̄ poni ꝓ cauſa.cū illi bn̄ locuti ſint & latine:q hoc dixerit. Seruius
aūt nō recte:q hoc inficiat:nā vt author ē Feſtus:ergo īterdū ſignificat gram̄:cū.ſ.gr̄a ītelliga
tur ꝓ cauſa:ī qua ſignificatione accipit apd̄ Liuiū ſcribētē Apollinares ludos victorię nō peſti
lētię ergo fuiſſe cōſtitutos.i.cauſa.&.M.Cato ī re ruſtica ita ſcriptū reliq̄t:tibi ius ē porco piacu
lo facere illiuſce ſacri coercēdi:ergo & alibi harūce reꝝ ergo fūdi terrę agriq; mei luſtrādi:& alibi
Mars pr̄ te p̄cor q̄ſoq; vti ſies volēs ꝓpici⁹ mihi domo familieq; meæ:cuius rei ergo agrū terrā
fūdūq; meū ſolitaurilia circūagi iuſſi. In his oīb⁹ plane locis ergo accipit ꝓ cauſa. Præterea ex
tat exēplū epiſtolæ antiq̄ſſimę a cōſulib⁹ Romāis ad Pyrrhū epirēſē ſcriptę:vbi hæc verba le-
gunt:ſed cōmunis exēpli & fidei ergo viſū ē vti te ſaluū velim⁹:vbi ſine cōtrouerſia:ergo ſigni
ficat cauſam & apud Virgilium velint nolint grammatici:ergo intelligitur pro cauſa:ī eo verſu
illius ergo venimus.

Ser. Nyſę de vertice tigres. Nyſa mōs ē īdię. Nyſa ciuitas ē ī mōte Parnaſſo:ī qua Liber colit.

Phil. Scribit Diodorus Bacchum cognomiatum eē Dionyſium ab eo ꝙ educar⁹ ſit a Nym
phis apud Nyſam arabię vrbē:vn̄ ab Ioue Nyſaq; Dionyſius nuncupatus. Nyſa ēt nō tā mōs
ē:q̄ ciuitas Indiæ celebratiſſima carmibus poetaꝝ:quā (vt author ē Strabo) Bacchus cōdidit:
cuius ēt meminit Plynius ī.vj.de qua copioſius & elegān⁹ q̄ ceteri:ſcribit Curtius referēs quē ad
modum Alexander cū exercitu Nyſam obſedit:& nyſei Alexādro ſe dedidere a Libero prē cō
ditos ſe eē memorātes.ſita ē ciuitas Nyſa ſub radicibus mōtis:quē Meron īcolæ appellāt:& cū
Merō gręce femur ſignificet:in̄ græci mētiēdi traxere licētiam. Iouis fœmine Liberꝝ prēm eſſe
celarū:& de hoc mōte ītellexiſſe Maronē nō ambigim⁹ qn̄ inq̄t Nyſę de vertice tigres. Pręterea
alia ē Nyſa nō ī monte ꝑnaſſo vt autumat Seruius:ſed ī Helicōe:vt author ē Strabo:de qua (vt
opinor) ſenſit Lucanus cū ſcriberet: Bacchumq; auertere nyſa. Q uietiā ī enarratiōe hiſtoriaꝝ:
quas poeta ī.vj.tāgit parū fidus ē Seruius & ꝑperā allegat dicta hiſtoricoꝝ:& potiſſimū. T. Li-
uij.nāq; de torquato ſic ſcripſit Seruius. Torquat⁹ filiū (vt dicit Liui⁹) fuſtuario necauit:manife
ſtiſſimū hoc eē mēdaciū & turpiſſimū errarū nemo vł mediocriter erudit⁹ īficiabit: q vł octauū
librū Liuij ab origīe vrbis īſpexerit:ī quo aptiſſime oñdit Torquatū iperaſſe lictori vt filiū ſe-
curi ꝑcuteret:cuius verba ideo ſubſcribere ſupſedi.q̄a & multa ſūt & q̄libet q id noſſe velit:illic
facillime poterit īuenire:ex hoc & id genus multis ī eā (vt ſupradixi) ſentētiā pedibus trāſeo:vt
exiſtimē Seruiū nō tales edidiſſe commētarios:ſed quoquo mō fuiſſe corruptos adulteratoſq;:
q̄s.n.nō videt a Virgilio dictū eſſe:ſęuūq; ſecuri Aſpice torquatū:videlz q̄a ſecuri ī filium iuſſe
rat pr̄ aīaduerti:nō aūt fuſtuario vt Seruius op nat. Idē ī expoſitione illius Maroniani verſus:
Aut gemīos duo fulmīa belli Scipiadas cladē ī libyę. Mihi nequaq̄ ſatiſfacit dū quādā moroſā
nimis diſtīctionē adhibere cōtēdit:vt gemīos Scipiadas ītelligamus illos duos Scipiōes frēs:
q̄ ī Hiſpania pierunt pœnoꝝ īſidijs circunuēti & cladem Libyę accipiamus ꝓ duobus Africa-
nis:ego vero exiſtimo poetā illo toto verſiculo ītellexiſſe de duobus duntaxat Africanis:q ꝓ
culdubio fuerunt duo fulmīa belloꝝ:qui ambo cladē Libyę & Carthagini attulerunt:ī quo ęmu
lat⁹ videt eē Lucretium:qui ſic ſcriptum reliquit: Scipiades belli fulmē Carthagis horror:ſequa
tur tn̄ vnuſquiſq; eam ſentētiam quæ ipſi verior ac ꝓbabilior eē videbit:cum nobis ſatis ſit ę-
docuiſſe quid ipſi ſētiremus:ſuum vnicuiq; iudicium eſt & ſua ſentētia.

Ser. Parnaſſus mons Theſſalię diuidit ī Cytheronē Liberi & Heliconē Apollinis.

Philippus. Authoritas Seruij cum apud grammatiſtas ac litteratores plurimum pollebat:
effecit vt omēs minus eruditi ī hunc errorem delaberentur aſſerentes cytheronem & heliconem
colles eſſe parnaſſi:Corrigendus itaq; hoc ī loco eſt error publicus ex authoritate eruditiſſimo-
rum gęographorum:qui grammaticis ī locorum deſcriptiōe haud dubie merent anteponi. Pri
mo igitur ſciendum ē:ꝙ Parnaſſus mons eſt in Phocide regione:non autem in theſſalia vt ſcri
bit Plyni⁹ ī.iiij.& Strabo meminit ī.ix.ſub Parnaſſo ſūt Delphi clariſſimi ī terris oraculo Apol
linis. Helicon autē & Cytherō ſunt ī Bęotia vt Plyni⁹ Strabo. Mela. Solinus reliq̄q; oēs teſtant
& muſis natale ī nemore Helicone ſcriptores aſſignant:quę & altitudine & ambitu non minor ē
parnaſſo:quod autē parnaſſus biceps & biuertex a poetis nuncupet:non ideo debemus accipe
re vertices Cytheronem & Heliconem:vt grammatici hallucinant:ſed ipſius montis cacumia-
Cum ego curioſius īquirerem quęnam forēt nomīa duoꝝ parnaſſi verticū:reppi apud Herodo

um ĩ Vrania vnum ex verticibus Parnaſſi nomĩatum fuiſſe Tithorea:alteꝝ Hyampeum:quo
circa Herodoti authoritatẽ ſeq̃ns id credere malo:q̃ qđ Cytherõ Helicõve aut Nyſa aut Cyrra
aut Cyrphis(nãq; & id tradit)fuerit vertices nuncupati. Cyrra.& Nyſa nomĩa q̃dem ſunt ciuita
tum:ſed nõ collium:& nyſa nõ eſt ĩ pnaſo:ſed ĩ Helicone Cirphis vero rupes ẽ nõ cacumẽ. Libu
it hęc pauca annotare ſup verticibus duobus pnaſi ad errorẽ manifeſtarium refellẽdum: q a pri
oribus recẽtioribuſq; minus eruditis paſſim receptus eſt.

Ser.Mutuſtę Trebia poſtea dicta ẽ:quã mõ Trebulam dicunt:apđ hãc Annibal deleuit po
pulum Ro.Lucanus.q̃ nõ ĩ punica nati tpa cannaꝝ fuimus:Trebiæq; iuuẽtus.

Phil.Quis nõ videt Seruiũ ĩ rebus ĩterdũ leuiſſimis ĩpingere:& toto(vt aiunt)errare cœlo
vel hoc potiſſimũ ĩ loco cũ dicit apud Trebulã:q̃ dicta ſit & Trebia ab Annibale victos eẽ Ro
manos:quod a fide hiſtorica penit⁹ ẽ alienũ:nãq; Annibal apud Trebiã fluuium placẽtinũ ma
ximo ꝑlio vicit cõſules Ro.Sẽpronium lõgum & Cor.Scipionẽ Africani prẽm:vt Liuius Sy
lius atq; Polybius aptiſſime ac copioſiſſime narrant:& nemo vllo tpe hoc vnq̃ ĩficias iuit:errat
itaq; diligẽter exiſtimans Trebiã idẽ eẽ qđ Trebula:cum ĩteruallo locoꝝ & diſſimilitudĩe ſigni
ficatiõis diſiungant:nam Trebia fluui⁹ ẽ notiſſimus iuxta Placẽtiam: Trebula vero oppidum
fuit haud ꝓcul ab vrbe Romana:vt author ẽ Plynius:& olĩ Trebulanis ciuitas data fuit a Ro
manis:vt ſcribit Liuius ĩ decio.Trebulę caſei laudatiſſimi cõficiebant:Trebulani cognomina
ti:de quibus ſic ſcribit Martialis ĩ xenijs.Trebula nos genuit cõmẽdat gr̃a duplex:Siue leui flã
ma:ſiue domamur aqua Trebiani fuerũt quoq; populi cõtermini Trebulãis:ſed hi nihil ad Tre
biã:vbi Annibal Romanos ꝓfligauit:nec verſus Lucani quicq̃ iuuerit Seruij opinionẽ cũ ap
tiſſime referat ad Trebiam placẽtinum:pperam itaq; allegat a Seruio:qui altero quoq; loco al
terũ Lucani carmẽ parũ diligẽter parumq; curioſe pẽſitauit.nãq; ſup eo Maroniano verſiculo:
Infauſtum ĩterluit Allia nomẽ.ita ſcriptum reliquit. Allia fluuius eſt.cui addit vnum.L.ꝓpter
metrũ:vt relliquias.Lucanus bñ poſuit:quas alię clades:non poſſũ nõ vehemẽter admirari Ser
uium ĩ errores tã pueriles:tam manifeſtarios:tam crebro ĩcidere:exiſtimat.n.Lucani verſum re
ferẽdum eſſe ad cladẽ Allienſem.qđ q̃ ridiculũ ſit quiuis aĩmaduertere poterit qui librum Luca
ni ſeptimũ diligẽtius ĩtroſpexit:ĩ quo carmẽ hoc legit:Non iſtas habuit pugnæ pharſalia ptes
Quas alię clades.cuius ſenſus ẽ manifeſtiſſimus:vult.n.oñdere Lucan⁹ oẽs alias clades:quas
Romani ſupioribus tpibus paſſi ſint:nõ eẽ cõparandas cum pharſalica clade:quæ cunctas ali
as exuperat.& ita aliæ ſine controuerſia accipit ꝓ ꝓnoĩe.Serui⁹ vero credidit aliæ clades accipi
ꝓ allienſi clade:tanq̃ ab allia fluuio deriuet:cuius primam ſyllabam apud poetas ſẽp ꝓductam
repperi:q̃uis Seruius reclamet.Ouidius.Hęc erat ĩ Faſtis:cui dat grauis Allia nomẽ.Lucanus
Et damnata diu Romanis allia faſtis.Sylli⁹.Maior & horrificis ſeſe extulit allia ripis.ſic a poe
tis omĩbus ſecutis naturam nomĩs nulla metrica neceſſitate cogẽte Allia ponit prima ſyllaba
ꝓducta quẽadmodum a Virgilio traditum:& ꝑ geminum.l.ab eruditis ſcribit.

Ser.Cares Nemea ſilua ẽ vicina Thebis ĩ qua Hercules ĩteremit leonem.

Phil.Nemea ſilua eſt ĩ Peloponneſo ĩter cleonas & Phliuntem:ĩ qua Argiui ſacra celebrare
cõſueuerant:quæ Nemea cognomĩant:vt authores ſũt Strabo & Diodorus:Thebę vero ſunt ĩ
Bęotia maximo ĩteruallo a Nemea ſilua diſiunctę.

Ser.Cares ĩſulani populi fuerunt leleges Theſſali.

Philip.Sæpe admonuimus multa dephẽdi ĩ commentarijs Seruij:quæ ad Gęographiam ꝑ
tinẽt:non ſatis exacte nec adamuſſim pẽſitata.q̃ virgula cẽſoria notari mereant:quale eſt hoc.
Nã Cares nõ ſunt ĩſulani:vt ipſe autumat:ſed in continẽti:& populi ſunt Aſiatici iuxta Meoni
am Lyciam atq; Ioniam collocati:vt Plynius Strabo & Mela tradiderunt. Cariæ toti impauit
olim Mauſolus:vt author ẽ Vitruuius ĩ ſecundo:ĩ Caria fuit. Halicarnaſſus & mauſoleum illud
celebratiſſimum:qđ ĩter ſeptẽ orbis ſpectacula meruit annumerari.Nec Leleges ſunt ĩ Theſſa
lia:vt ĩcurioſe refert cõmẽtator.ſed leleges & Cares idẽ ſũt populi:vt meminit Strabo ĩ.vij.nõ
nulli gęographi tradunt eos eẽ finitimos:atq; ĩ multis Cariæ locis ſepulchra Lelegũ:& monu
mẽta lelegia nuncupata oñdunt:& olĩ Ioniã aſiaticã cares & leleges ĩcoluert.Cares peculiariter
barbari ſũt cognomĩati.Cæteꝝ vt ego arbitror:videt exiſtimaſſe Serui⁹ Lelegas eẽ Theſſalos:
qm̃ verſu Lucani:quẽ ipſe allegat:oñdit Lelegas agrũ Theſſalicũ quõdã tenuiſſe.Atq̃ Lucan⁹
ideo videt hoc tradidiſſe:qm̃ Leleges fuerũt ppl̃i errabũdi:& diuerſis ĩ locis habitart.Nã vt ſcri
bit Ariſt.ĩ politica.Acarnanũ Aetholoꝝ Leucadioꝝ Leleges hæc oĩa loca ĩcoluerũt:& olĩ etiã
Theſſaliã tenuert:ſed nõ ipſi Theſſali fuerũt.Oui.caras & lelegas ita carmĩe cõiũxit ſicut & Vir
gili⁹:qm̃ videl; ſunt ĩter ſe cõtermini.verſus Ouidij ex li.ix.metamorphoſeos hic ẽ.Caras & ar
miferos Lelegas Lyciãq; perrat.Scribit Plyni⁹ ĩ.v.Miletũ Toninæ caput Lelegeida fuiſſe no
miatam.idẽ Seruius exiſtimat Thermodoonta fluuium eẽ Thracię:cũ ſit Cappadocię:q̃ regio

Digitized by Google

eſt aſiatica: vt Plyni⁹ Strabo atq; Iuſtin⁹ meminerēt: iuxta quē olim Amazones cōſederūt: quaꝝ regia vt author ē Diodorus ī oſtijs Thermodoontis vrbē cōdidit Themiſcyrā nūcupatā inde pugnas Amaſonū Thermodoontiacas appellat Papinius ī prīo ſyluaꝝ: & Proptius ī tertio ſic ait. Qualis Amazonidū nudatis bellica mammis: Thermodoōteis turba lauat aquis.

EX BVCCOLICIS

Seruius. Pecunia dicta a peculio.

Phil. M. Varro Romāoꝝ doctiſſim⁹: q̄ vocabuloꝝ etymologias acutiſſime ac eruditiſſime ꝑſcrutat⁹ ē: tradit pecuniā a pecore noīatā eē: qm̄ priſcoꝝ diuitię ī pecore cōſiſtebāt: ſentētiā Varronis cōfirmat Columella li. vij. & Ouidius illo verſu: hīc etiam locuples. hinc ipſa pecunia dicta ē. Plynius aūt in. xxxiij. ſcribit pecuniam ſortitam eē nomen a nota pecudis: qm̄ antiquit⁹ nummi effigie pecudis ſignabant: hīc Plutarchus aſſerit ī publicola ī vetuſtiſſimis nūmis ſignū fuiſſe ouis & ſuis bouiſq; conſpectum.

Ser. Septa ſunt loca ī cāpo Martio: & quia ſimilia ſunt ouilibus duo hęc iuicē ꝓ ſe ponunt. vt Virgili⁹ hoc loco ſepta ꝓ ouilib⁹ poſuit. itē Lucan⁹ cōtra: & miſeræ maculauit ouilia Romæ.

Phil. Elegāti⁹ & veri⁹ explanatū fuiſſet Maronianū carmē a Seruio: ſi dixiſſet. ſepta gn̄ali vocabulo ſignificant oīa loca munita & quodam ſepimēto vallata: in̄ ſtabula ouilia bubilia caprilia & id genus reliqua ſepta nūcupant. Inde ſeptiatim ī cāpo martio loca īcluſa tabulatis: ſepta dici meruerūt: de quibus Martialis. In ſeptis Mamurra diu multumq; vagatus.

Auſonius ī panægyrico: paſſus non ſepta nō campum. & Suetonius: venationē ī ſeptis datam eē teſtat: de his ſētire videt. & Plyni⁹ ſic ſcribēs ī. xvj. Trabs ī porticib⁹ ſeptoꝝ a. M. Agrippa relicta. Præterea. M. Varro ī re ruſtica appellat oīa ſepta q̄ hn̄t īcluſa aīalia q̄ paſcunt. vn̄ ab eodē laudant ſepta Fuluij Hirpini: ſepta Pōpeij. i. loca quibus cōcluſę ferę paſcebant. idē īquit ītra ſepta villę habeas aquā. apud eūdē īſcriptio ē de ſeptis fundi. A ſepio qđ ſignificat munio hęc dictio deriuari videt. Inde ſept⁹ locus: ſepta villa: ſeptū tectū nūcupat. & apđ iuriſcōſultos ſepta accipiunt ꝓ obijcib⁹ & clauſtris: quib⁹ vtimur ad īpet⁹ fluuioꝝ coercēdos: p̄terea apđ Lucanū nō ē exponēdū ouile ꝓ ſeptis: ſicut exponit Serui⁹. Nā ouile erat loc⁹ ī cāpo martio ita peculiariter nūcupat⁹: de quo hęc Liui⁹ li. xxvj. Citatis Hetrurię ſenioribus datū ſecreto ī ouili cū his colloq̄ndi tp̄s: nā ſi veꝝ eēt id qđ tradit Seruius: videlʒ Lucanū ouilia ꝓ ſeptis poſuiſſe nūq̄ Liuius tā licēti trāſlatiōe vſus foret: vt & ipſe ouile ꝓ ſeptis poneret: cum poetæ aliter q̄ hiſtorici loquant. Cæteꝝ Lucanus eo mō dixit ouilia: quo Liuius. quo Strabo: qui ī. v. referēs idem qđ Lucanus de crudelitate Syllæ adeo cōuenit cū Lucani verbis: vt alter ab altero accepiſſe videat. Strabōis verba hæc ſunt: Sylla alios qui arma ꝓiecerant ad millia tria: vel vt alij quattuor: ī campo martio ad ouilia coactos īmiſſis militibus iugulauit. In eadē ſignificatiōe accipiendum ē apud Iuuenalem eo verſiculo: antiquo quæ ꝓxima ſurgit ouili.

Ser. Liguſtrum flos eſt candidiſſimus: vaccinia violę.

Phil. Apud Plyniū legi Liguſtrū & vaccinia magis īter arbores q̄ īter flores numerari. ī. xij. ſcribit cypeꝝ appellari ī Italia liguſtrū. & ī. xxiiij. īquit liguſtrū eadē arbor ē: quę ī oriente cyperos: cuius acini cōtra phthiriaſim ſunt efficaciſſimi. idē ī decimoſexto refert vaccinia Italiæ ī aucupijs ſata eē. Galliæ vero etiam purpura tīgēdi cauſa ad ſeruoꝝ veſtes.

Ser. Aracynthus mons eſt Thebanus.

Phil. Aracynthū ſcribit Ply. ī. iiij. mōtē eē Acarnanię. idē cōprobat Martian⁹ capella ī geometria.

Ser. Arbuſtum quidam locum ī quo arbores ſunt volunt accipere.

Phil. Mutilata hęc ē īterp̄tatio. nam nō omīs locus ī quo ſint arbores nominat Arbuſtum. Quid ſi eſſent quercus iliceſq; q̄ plurimæ? quid ſi īnumerabiles? qđ ſi ſilua? an ſignificanter Arbuſtū nūcupabim⁹? minie. Etem Arbuſtū (vt ego accurati⁹ aīaduerti) ꝓprie ſignificat arbores vitibus maritatas atq; vitiferas quę ī ordīes digerunt: vt docet Plynius. Columella atq; Palladius: ſcribētes quomō Arbuſtum ſit faciēdum: vn̄ vitis arbuſtiua & vinum muſtumq; arbuſtiuū appellat: ex huiuſcemōi arborib⁹ collectū. Cato quoq; collocat Arbuſtū ī octauo loco p̄dioꝝ: & ne quiſpiam exiſtimet eum ītelligere de ſilua: ſubiunxit loco nono ponēdam eē glandariam ſiluam. Claudius quadrigari⁹ locum ī quo ſunt arbores plurimæ Inuſitato vocabulo arboretum appellat: qđ ipſe nimis licēter pepiſſe ac formaſſe credit: apđ Palladium legi Arbuſtum ꝓ caſtaneto poſitum: qđ nō lōge abeſt a Seruij ſignificatione.

Ser. Lac nouum. i. coloſtrum qđ neutri gn̄is ē: nam fœminini eſſe penitus nō poteſt.

Phil. In tam paucis verbis duplex ī eſt error manifeſtarius. nam & fœminino gn̄e coloſtrā reperiri oñdit Columella ī viij. his verbis. Exiguū emulgēdum ē: qđ paſtores coloſtrā vocāt ea niſi aliquatenus emittit: nocet agno. Idem tradit a Palladio: & Plaut⁹ ī penulo fœminino gn̄e vſus eſt. Mea coloſtra: meus molliculus caſeus: p̄terea colloſtrum nō ꝓprie ſignificat lac nouū:

ſed ē ſpongioſa dēſitas lactis a ptu: vt author eſt Plynius: ad qđ alluſit epigrammaticus poeta illo diſticho: cui⁹ lēma ē coloſtrum. Surripuit paſtor quæ nōdum ſtantibus hędis: De prīo matrum lacte coloſtra damus. A coloſtro coloſtrati dicunť īfantes.

Ser. In medio duo ſigna conon Conon dux fuit: cui⁹ nomē dicit: quia ī oīum ore verſať.

Philippus. Quis neſcit Cononē fuiſſe Athenīſiēſium ducē? oībus īſulis p̄fuiſſe? Lacedęmonios pfligaſſe? Athenas ī priſtinam libertatem reſtituiſſe? de quo Aemili⁹ Iuſtinus. Plutarch⁹ multa tradiderť: ſed diligētius accuratiuſq; conſiderandū fuit: an Apud Virgilium de hoc Conone foret ītelligēdū: an potius de Conone aſtrologo: Quocirca veri⁹ & eruditius īterp̄tať Virgilianū carmē. Probus grāmaticus: cuius hęc ſunt verba: Conō Sami⁹ Mathematic⁹: ſed q̄uis plures fuerīt Mathematici eleganter errantē ruſticū īducit dicētē. quis fuit alter? alter. n. accipiť vnus de duobus: is aūt Conon de aſtrologia libros ſeptem reliqt: hactenus Probus. Hui⁹ Cononis Mathematici meminit Iginus ſcribēs ab eo dictū eē Ptolomęo: quēadmodum īpe viderat crinē Berenices reginę īter ſydera collocatū: de qua re ſcripſit Callimachus carmē elegiacū: qđ Catullus īterp̄tatus ē. ī qbus verſibus ita de Conone hoc ſcriptū ē. idē me ille Conon cæleſti numīe vidit. Et Bereniceo vertice Cæſariē. De hoc Conone ītellexiſſe Proptiū exiſtimo: cū ſcripſit ī. iiij. Me creat Architę ſoboles babyloni⁹ orops Oron: & a pauo ducta Conone dom⁹ exponamus itaq; apud Virgiliū de hoc Conone aſtrologo: ſicut exponit recte Probus: nō aūt de Conone duce Athenienſium: vt pperam exiſtimat Seruius.

Ser. Amomum flos eſt aſſyrius: vt Lucanus. Vicinæ meſſis amomum.

Phil. Miror Seruium authoritate Lucani ſuam fulcire ſententiā: tanq̄ a Lucano dicať Amomum florem eſſe aſſyriū q more poetico Amomū qdem noīat ī decīo: ſed qd ſit haud quaq̄ apte demōſtrat. Debuiſſet itaq; Seruius Plyniū cōſulere: q eū edocuiſſet Amomum nō eſſe florē ſed arbuſculam: q ī duodecīo ſcribens de pegrinis arboribus: Amomum arborem eſſe cōmemorat & eius vuam ī vſu eſſe. Forma ē vite labruſca: frutice venenoſo: palmi altitudīe: laudať q̄ maxīe parit Amomum punici mali folijs ſimile colore ruffo. Secunda bonitas pallida ē: herbaceum peius: peſſimum candidum: qđ & vetuſtate euenit.

Ser. Sophocleo tua carmīa digna cothurno: ac ſi diceret q̄q̄ īpar ſit īgenium meum laudibus tuis: nam tuæ laudes mereńť exprimi Sophocleo tantum cothurno.

Phil. Ego opinor eo verſu a Virgilio laudari carmīa Cęſaris Auguſti: q floruit in poetica. q (vt author eſt Tranqllus) reliqt librū hexametris verſibus cōſcriptū: cui⁹ titul⁹ eſt Sicilia: & libellū epigrāmatū: præterea tragœdiā Aiacem exorſus eſt magno īpetu: volens igiť poeta laudare tragicū Auguſti poema ſtilūq; grandiloquū: dixit illi⁹ carmīa digna eē ſophocleo cothurno. i. ſtilo & ſublimitate qua vſ⁹ eſt Sophocles ī tragędijs ſcriptitādis: Fuit. n. apđ gręcos haud dubie prīceps tragici poematis: qđ etiā memorat Plyni⁹ ī. vij. hic etiā ī honorē Auguſti a poeta dictū ē. Atq; hāc ſine tp̄a circū īter victrices hederā tibi ſerpe lauros tāq̄ Auguſt⁹ hederacea corona hoc ē poetica: nō minus coronari mereať: q̄ laurea hoc ē triūphali. Celebrať a Macrobio atq; Tranqllo locus auguſti: q cū īterrogareť qd ageret Aiax tragœdia quā q̄ diſplicuiſſet īpe deleuerat, rn̄dit Aiacē ſuū ī ſpōgiā īcubuiſſe: Audiui q dicerēt ſe vidiſſe poema Sophoclis ab auguſto donatū Rōana līgua: qđ ſi verū ē poterit cōmodiſſime ad id etiā referri carmē Maronianū

Ser. Ante ſiniſtra caua monuiſſet ab ilice cornix: hoc ad auguralē ptinet diſciplinam: & paulopoſt: cornicē dicit ab antiqua ad ſiniſtram ptē volaſſe.

Phil. Virgilius vtpote oīum diſciplinarū prīceps: omīs expers erroris legerat ī augurum libris cornicē a ſiniſtra pte ratum facere auſpiciū. Ideo ſiniſtrā cornicē appellauit quaſi a ſiniſtra ratum faciētē: nāq; vt Cicero ſcribit ī libris de diuinatione. Alijs auibus dextra: alijs leua datum ē: vt ratū auſpiciū faciāt: & alibi. Cur a dextra inqt coru⁹: a ſiniſtra cornix faciat ratū: Illud quoq; Plautinum ī aſinaria huic ſentētiæ cōuenit: pic⁹ & cornix ē a leua: Coruus porro ab dextra qđ diligēter videť Maro obſeruaſſe & facundiſſime trāſtuliſſe. Et hoc idē fortaſſis reſpexit Horati⁹ ſic ſcribēs ī carmībus. Teq; nec leuus vetet ire picus: nec vaga cornix. Non ē hoc ī loco p̄tereūdum id qđ a Plynio tradiť libro. x. videlicet Cornicē eē alitem īauſpicatę garrulitatis: a quibuſdam tn̄ laudatam. hæc omīa a curioſo īterp̄te fuerāt īueſtiganda: & ad enarrationem Virgiliani carmis publicanda. In eadē quoq; ęgloga: Illud frigidiuſcule exponit. Quis humum florētib⁹ herbis ſpargeret? cum poeta clanculum alludat ad carmē compoſitum ī Daphnidis laudationem vbi iſte verſiculus legiť. Spargite humum folijs: īducite fōtibus vmbras.

EX GEORGICIS.

Ser. Quę bis ſolē bis frigora ſenſit. i. quæ bis & dierū calorē & noctium ſenſerit frigora: p qđ duplicē arationē oñdit vernalē & autumnalem.

Philippus. Potior apud me ē auctoritas Plynij qui Virgilianum verſum ſecus q̄ Seruius in=

Digitized by Google

terꝓtatur ī. xviij. ſic ſcribēs: Quarto ſeri ſulco Virgiliꝰ exiſtimaſ voluiſſe: cum dixit optimā eē ſegetē: quæ bis ſolē: bis frigora ſenſiſſet. Futilis ē mehercle Seruij īterꝓtatio de calore diurno & frigore nocturno: cū poeta loquaſ de ſole eſtiuo & frigoribus hybernis: Et Probꝰ grāmaticꝰ mihi videſ elegantius atꝗ ereditiꝰ enodaſſe nodum Maronianū ſcribēs poetā loꝗ de eo agro quē noualē vocamus: ꝗ ſub exitu hyemis hoc ē īitio veris ꝓſcidiſ: & ita eſtate quæ ſeꝗtur ſiccaſ: deinde ſub ītroitu hyemis ſemēte facta ſeꝗnti eſtate reddit fructū: & ita bis ſentit frigꝰ ſemel añ eſtatē deficiēte hyeme: īitio veris iteꝝ poſt ſemētē: bis ſolē ſemel eſtate: ꝗ̄ ceſſat. Iteꝝ ꝗ̄ fructū refert

Ser. Tmolus ē mons Ciliciæ ī quo naſciſ crocum pręcipue.

Phil. Plynius ī. v. refert Tmolum montē eē nō Cilicię (vt Seruius opinaſ) ſed Lydię qui ante Tymolus vocabaſ: & erat vitibꝰ cōſitꝰ. Strabo quoꝗ & Solinꝰ idē ſentiūt qđ Plyniꝰ: Tmolū ī Lydia collocātes: de quo ſic ſcribit Ouidius: Riget arduꝰ alto Tmolꝰ ī aſcēſu cliuoꝗ extēſus vtrcꝗ Sardibus hic. illic paruis finiſ hypæis. iuxta Sardis poſitum eē Tmolū īdicāt Ouidij verſus. Sardis aūt vrbē eē ī Lydia celeberrimam Herodoti & Plynij teſtimōio notiſſimum ē. Pręterea nō abſurdū fortaſſis foret illud Virgilianū. Croceos vt Tmolꝰ odores ad vinū referre. Nam cū Tmoli vineta laudenſ a priſcis tanꝗ̄ generoſiſſima: videſ poeta appellaſſe croceos odores. i. vinū Tmoli: qđ odoris & coloris crocei ſit: quale vinum ī pris laudaſ a Palladio vtpote ſaluberrimum: & ī hanc ſentētiam vadit Porphyrio dicēs crocum ꝓ vino poſitum eē a Virgilio: & allegat iſtud hemiſtichion. hoc ideo dixi: vt aliqđ argutius reconditiuſꝗ memorarē: non vt Seruij expoſitionē refellere vellem. quę Probi & Solini atꝗ Columellę authoritate corroboraſ: qui ſcribunt Tmolū eē croco florētiſſimum. Sed quia iterdum gratę ſunt ſtudioſis argutiores īterꝓtationes: hęc pauca libuit his commētarijs ītexere: ſequaſ vnuſquiſꝗ quod velit.

Ser. Legūt ī Terēti. Caue ne te triſtē ſentiat: hoc ꝓcedere nō pōt: nā ne & caue ꝓhibētis ſūt.

Phil. Quis hoc exigere videaſ regula grammatices: ꝗđ a Seruio ꝑcipiſ: tñ veteres ſcriptores ſępiſſime ita locuti ſunt: vt hanc particulam. ne. cum verbo caueo copularēt. Horatius. Vade vale caue ne titubes mandataꝗ frangas. Plynius: Terrā carioſam caue ne plauſtro neve pecore īpellas. Ouidius: Ne fallare caue ꝓximus ater erit: itaꝗ vtroꝗ modo & recte & latine dr̄: cū authoritas veteꝝ ꝓ regula ſit: & honeſtiſſimus ſit error magnos duces ſeꝗntibus.

Ser. Ipſa ſuas miranſ Gargara meſſes. Gargara montes phrygij.

Phil. Virgilianus verſus vtpote eruditione refertiſſimus eruditiorē expoſcebat enarrationē conciſꝰ ē īterdū Seruius ī rebus magnis: copioſus ī puis. Quis. n. elicet verā arcanamꝗ Virgiliani carmīs ſentētiam ex tali īterꝓtatione: Gargara ſunt montes phrygij: Nemo eruditꝰ ignorat Gargara eē montes vl̄ potius cacumē mōtis Idę: ſed curioſo commētatori īquirēdum fuerat curioſius: & pēſitandum diligētius: an poeta poſuerit Gargara ꝓ mōte: ꝗ̄ fertilitatis eē dicit exēplar: ego apud Macrobiū aīaduerti Maronianū carmē explicari accuratiſſime: & longe ſecus ꝗ̄ tradaſ a Seruio atꝗ copioſius. Ait. n. Gargara nomē eē cacumīs montis Idæ & oppidū & Virgilium non de ſummo monte ſed de oppido loqui in georgicis: nam apud Gargara ciuitatē tanta erat frugum copia: vt qui magnū cuiuſꝗ rei numeꝝ vellet exprimere ꝓ multitudīe īmēſa Gargara noīaret. Ita Alcęus Ariſtophanes & Varro Gargara ꝓ multitudīe poſuerſ: & de his ītellexit Ouidius illo verſu: Gargara quot ſegetes. quot habet Methymna racemos. Non ergo Gargara ꝓ mōte apud Virgiliū accipe debemus: ꝓut accipit Seruius: ſed ꝓ oppido: vt ſentiūt eruditi: qđ poſitum ē ī imis radicibus Idæ mōtis: & defluētibus iñ humoribus Gargara irrigaſ: fiūtꝗ feraciſſima. Cōfirmat Macrobij ſentētiā Plynius ſcribēs ī quīto. Gargara eē montē & oppidum. Et Strabo ī. xiij. īquit: Gargarus ī ſupioribus idę ptibus locus oſ̄diſ: a quo Gargara dicuntur æolica ciuitas. Faceſſat itaꝗ mutilata expoſitio quam Seruius & Probus tradiderūt: qui ambo nihil dixerunt niſi Gargara eē montē.

Ser. Maſſā picis vrbe reportat: quia pix ī agris naſciſ: & ī vrbe nō diſtracta ī agrū reportaſ.

Phil. Poeta ſignificare volēs vſum picis agricolis eē neceſſarium dixit picē eos ſolitos ī vrbe mercari: & ex vrbe ī agrū reportare aſello doſſuario: non aūt vt exponit Seruius agricolas picē ī vrbē deferre venalē & reportare non vēditam. Nam ſi aduertiſſet diligētius Seruius conſuetudinē priſcoꝝ agricolaꝝ: qui pice ad res ꝗ̄plurimas vtebantur: dixiſſet ꝑfecto ſecus ſentētiamꝗ mutaſſet. Nanꝗ priſci vtebanſ ī villa pice potiſſimum ad vina cōdiēda: vt author ē Plyniꝰ ſcribēs ī. xiiij. pice ac reſina cōdire muſta vulgare ē: & ab eodē ratio tradiſ condiēdi muſta aſpſu piſcis vt odor vino cōtigat & ſaporis acrimōia. Columella & Palladius picē ad vaſa picāda & ꝗ̄plurimis ī rebus vtiliſſimā eē tradiderſ. Porciꝰ Cato admonet agricolas vt vaſa habeāt bñ picata vñ īpicare & oppicare: qđ ſignificat pice linere: verba deriuanſ: quibus ſcriptores rei ruſticę frequēter vtunſ: hęc & id genus alia ī expoſitione Maroniani verſus ab erudito iterꝓte fuerant referenda: cum illa Seruij enarratio nec poeta nec commētatore digna ſit.

Ser. Aut reſonantia longe littora miſceri. bis idē dicit.

Phil. Si Seruius curioſe pēſiculateq; annotaſſet ꝑgnoſtica tēpeſtatum: quæ a Virgilio referūtur quæ exequit̃ Lucan⁹: q̄ enumerat Plyni⁹: ꝑfecto nō dixiſſet bis idē dici a poeta ī expoſitione carmīs Maroniani. Nāq; aliud eſt haud dubie fragor ī montibus: tumor ī mari: aliud ſonitus littoꝝ: aliud mugitus nemorum. Proīde ad expoſitionē Virgilianorum ꝑgnoſticoꝝ ſubiungemus verba Plynij ex libro. xviij. quę ita apte: ita eleganter enarrāt dicta poetę: vt ab īterp̄te nullo aptius elegantiuſve poſſint enarrari. Verba Plynij ſunt hęc. Eſt & aquaꝝ ſignificatio. Mare ſi murmurauerit ītra ſe vētum p̄dicit: ſi idētidem & hyemē & ībrē: littoris ripęq; ſi reſonabunt tranquilla aſp̄am tēpeſtatē: & mox paulo: ſępe & ſilētio mare ītumeſcit: flatuq; altius ſolito: iam ītra ſe eē vētos fatet̃. Equidem & montium ſonitus nemorumq; mugitus p̄dicunt tempeſtatē: hæc verba Plynij adeo poetę carmībus conueniunt: adeo quadrant: vt alter ab altero mutuatus eſſe videat̃. & Lucanus Virgilium (vt arbitror) imitatus: talia quoq; & ipſe tēpeſtatū ꝑſagia recēſet ī. v. ſcribēs: ſed mihi nec mot⁹ nemoꝝ: nec littoris ictus: & paulopoſt Turbida teſtant̃ cōceptos æquora vētos: & ſi murmura ponti conſulimus cori veniēt mare.

Ser. Quin & caudicib⁹ ſectis. & q̄d nūc dicit de oliua & Myrto: quaꝝ ſicci ſtipites ſecātur vſq; ad medullam: & terra īfoſſi ex ſe arbores gignunt: q̄d ſine dubio mirum eſt.

Phil. Dicunt̃ a Seruio hoc ī loco ea q̄ nec vera ſūt nec veriſimilia: nec ab vllo ſcriptoꝝ memorata: neq; Virgilianis verſibus conueniētia: nanq; poeta illis verſibus loquitur de īſitione qua leuigatur falce truncus: & aut inter corticem lignumq; īſeritur calamus: aut fiſſo trunco imprimitur medullæ: cuius rei tota diſciplina tradita eſt a Columella ī. iij. A Plynio ī. xviij. A palladio pluribus ī locis & tanta ē vis īſitionis: vt etiam ſatiuæ plantæ ſilueſtrium radicibus īſerant̃ natura ſiccioribus: aptiſſima. n. ē īſitis ſiccitas: vt author ē Plynius. Inde dictum ē a poeta. Truditur e ſicco radix oleagina ligno. i. olea īſerit̃ & radices agēs viuiſcit etiam ī ſicco ligno: q̄d ē mirabile dictu. Cato p̄cipit īſeri oleas luna ſicca.

Ser. Paſſum dr̃ a patiēdo: nā muſtū decoquit̃: & iñ fit paſſū: hic defrutū dictū q̄d defraudet̃.

Phil. Queādmodum etymologia vera ē: ita ſignificatio falſa quā tradit Seruius. nā paſſum non fit muſto decocto: neq; defrutū noiat̃: & q̄tum diſtet paſſum a defruto: & queādmodū vtrūq; cōficiat̃ docēt Columella & Plynius: ex quibus hęc pauca annotauimus ad paſſi defrutiq; demōſtrationē. Paſſum fit ex vua quā græci ſticam vocant nos apianam: vuæ ī vite diutius ſole aduruntur: aut oleo feruente. alij ſiccant ī ſole vuas expanſas: donec paulo amplius dimidium pōdus ſupſit: Arida deiñ acina ī dolium conijciunt: eodē muſtū adijciētes: ita vt grana ſubmerſa ſint: quę vbi combiberit ſeq; ípleuerit ꝑlo p̄munt̃: & ita vinum generoſiſſimum tollitur paſſum nuncupatum a patiētia. Qui aūt volunt ſecundarium paſſum facere: adijciunt vinaceis tātum aquæ puteanæ. q̄tū ex pria p̄ſſura paſſi fluxerit. Et hoc eq̄dē eē crediderim: q̄d neoterici lingua vernacula maluaticum appellant: q̄d generoſiſſimum ex īſula creta his tēporibus mittit̃: & antiquitus mittebatur: q̄d abunde declarat diſtichon Martialis: cuius lemma eſt paſſum. Gnoſia minoę genuit vīdemia cretæ hoc tibi: q̄d mulſum paup̄is eē ſolet. Et Iuuenalis: q̄ gaudes pīguæ antiquę de littore cretæ Paſſum & municipes iouis aduexiſſe lagœnas. Qui etiā q̄rit̃ a iuriſcōſulto an vino legato paſſū cōtineat̃ Defrutū vero vinū ē muſto vſq; ad dimidiā partē decocto: nāq; vt ſcribit Palladi⁹ defrutū a deferuēdo dictū: vbi ad ſpiſſitudinē fortiter diſpumauerit effectū ē: ſapa aūt appellat̃ vbi ad tertias p̄tes redacta deſcēderit. Idē Palladi⁹ formulā tradit paſſi cōficiendi: q̄d cōditū vaſculo mellis more ſeruat̃: q̄d cū expoſitione Seruij minime cōuenit.

Ser. Apud Seras ſunt ī arboribus vermes bombyces qui ī araneaꝝ morem fila tenuiſſima deducunt: vnde eſt ſericum.

Phil. Hiſtorici omēs diſſētire vident̃ a Seruij ſentētia ſcribētes quemadmodum apud ſeras ſunt arbores lanigeræ ſine vermibus: quarum frondibus canicié depectūt aqua ꝑfuſam: ex quo vellere veſtimēta cōficiunt̃: quæ ſerica nuncupant̃: vt author ē Plynius: cuius verba libuit ſubtexere ex li. vj. Seres lanitio ſiluaꝝ nobiles ꝑfuſam aqua depectētes frondium canicié. vñ geminus fœminis nr̄is labor redordiēdi fila rurſumq; texēdi: tam multiplici ope tam longīquo orbe petit̃: vt ī publico matrona tranſluceat. Hoc idē Solinus ī Collectaneis tradit. Et ꝑfecto Plynij ac Solini verba ita Virgiliano carmini cōueniūt: vt ab illo mutuati eē videat̃: nāq; poeta ſic ſcribit. Velleraq; vt folijs depectāt tenuia Seres: quo q̄dē verſu aptiſſime demōſtrat vellera & lanitiū ap̄d Seras colligi ex folijs. nō aūt confici a bōbycibus vermiculis: ſicut exponit Serui⁹. Enīuero bōbyces nō apud ſeras ſed ī aſſyria īſula Co peculiariter ꝑueniunt q̄ quidē bombyces vermiculi ſunt: telaſq; araneaꝝ modo texunt ad veſtē luxumq; fœminaꝝ quę bōbycina appellat̃: cuius mētio fit apud Iuuenalē: quarum delitias vl̄ pāniculus bōbycinus vrit: pria eas veſtes texiſſe ī īſula Co Pamphyla Platys filia dicitur: vt author ē Ariſtoteles ī. v. de aīalib⁹: & repet

tum ē a Plynio ī.xj. vñ veſtis Coa nōīatur: cuius crebro meminerunt poetę: & ī primis Ouidi us atq; Propꝫtius: ꝑterea nō ſatiſfacit mihi Serui⁹ ī enarratione illius Virgiliani carmīs: vnctos ſaliere ꝑ vtres: cum hic locus ab vnico tantum higīo (qđ eq dē legerī) optīe declaret: adeo vt ni hil virgilianæ ſñiæ ſit accommodatius: Scribit.n.ī libro de ſignis Bacchum vinum & vitem & vuam Icaro tradidiſſe: vt ōnderet homībus quo modo ſereret: & q d ex ea naſceret. Hic cum ſe uiſſet vitem hircus ī vineam ſe conijciens tenerrīa quæq; folia decerpſit: ex quo facto Icarus ī dignabundus hircum īterfecit: & eius pelle vtrem confecit quem vino plenum coniecit ī medi um. Sodaleſq; ſuos circa eum ſalire coegit. Alij tradūt Icarum cū a Libero prē vinum accepiſ ſet: ſtatim vtres plenos ī plauſtrum īpoſuiſſe. Ex hac Higini narratiōe (vt ego ſentio) Maronia num carmen aptiſſime illuſtrat: & ſñia efficit manifeſtaria.

Ser. Cytorus mons eſt Macedoniæ: ī quo abundat buxus.

Phil. Diximus alias Seruium ī rebus his: quæ ad gęographiam ꝑtinent parū fuiſſe curioſum cum ī ipſius commentarijs errores emergant manifeſtarij: qualis eſt hic. Nam Cytorus non eſt ī Macedonia regione europea: ſed ī aſiatica regione quæ Paphlagonia nuncupat: vt author eſt Plynius. Fuit aūt Cytorus ciuitas a cytoro Phryxi filio condita & appellata: qđ mela Straboq; teſtant. In mōte cytoro buxus plurīa naſcebat: vñ a Catullo cytorus buxifer cognomiat. Cre didit fortaſſis īterpꝫs virgilianus Macedoniam & Phalagoniam eandem eſſe regionem: ob quā dam nomīs ſimilitudinē: ſed ꝓfecto q̄tum hipanis ſcythicus a veneto eridano diſiungit: tātū Macedonia abeſt a paphlagonia: cū altera ſit (vt diximus) europea regio: altera aſiatica. Atq; hoc tam turpe erratum cōmentarijs Seruij pīn ac deprauatis aſcribere mali q̄ Seruio quem mi hi pꝑſuadere non poſſum tam negligenter commentarios ſcriptitaſſe.

Ser. Epidaurus ciuitas eſt Epiri.

Phil. Quemadmodum ī Cytori expoſitiōe errauit Seruius: vl potius ipſius adulterata vo lumīa ita ī epidauri enarratiōe turpis eſt error cum ciuitas fuerit non ī epiro: ſed ī pelopōneſo: vt Plynius Strabo oīſq; gęographi teſtant: & fuit ī Saronico ſinu epidaurꝫ opidum locatū: Aeſ culapij tēplo celeberrimum: alio nomīe vocat Epitaurus. verꝫ opinor Seruium ſimilitudīe no mīs fuiſſe deceptum cum Epidannus īueniat. & Epidaur⁹. de Epidauro iam dictū ē. Epidann⁹ aūt cuius meminit Plautus ī Męnechmis Ciuitas ē epiri quā romani (vt ī tertio ſcribit Plyni⁹) ꝓpter īauſpicatum nomē dirrachium appellauerīt: de cuius conditoribus ita ſcribit Appianus Epidannus rex vrbē condidit quæ ab ipſo nomē aſſumpſit. huius ex filia & nepos Dyrrachus portū vrbi adiecit qđ Dyrrachiū appellat. Epidāni meminit Lucan⁹ ī.x. ad cāpos Epidāne tu os. q̄ dictio ī oībus fere codicibus deprauata legit: & ꝑ Epidāne paſſim ſcriptū ē Epidaure: qđ nec hiſtoriæ: nec Lucani ſñię conuenit: cum de Seua cēturiōe loquat: qui apud Dyrrachiū hoc ē Epidannum in ꝑtibus Cæſaris viriliter dimicauerat: & memorabile facinus qđ hiſtorici om nes concelebrant: audacia ꝓpe īcredibili patrauerat.

Ser. Nec pīguedo nec pīguitudo latinum eſt.

Phil. Si vera ē Seruij ſñia nō latīe locutus ē. M. Varro latinorꝫ oīm (vt ita dicam) latiniſſim⁹ q ī ſecundo de re ruſtica ſic ſcriptum reliqt. Sus ꝑ pīguedīe carnis non modo ſurgere non poſ ſet. Idē ī tertio. Motus earꝫ & lux pīguedini īimica. Plynius quoq; non latine. ſi Seruium ſeq mur ſcripſit: q haud dubie latinā līguā locupletauit: cuius verba hęc ſūt ex libro.xj. In corde ī ma pīguitudo ē quędā lętis extis: & alibi. plerūq; aīalium ē pīguedo ſine ſēſu. Columella ī bar baram lexī.i. dictionē lapſus eſt ſcribēs ī.xiij. non ſola exprimit amurca: ſed & aliqd ſecū pīgui tudīs attrahit & alibi Reſpuit olei pīguitudo materiā: qualis ē gūmis. Et palladius pīguitudīe ī quit ſua brachiū qđcunq; ꝓximū debilitauerit. qd multa eruditorꝫ libri ſcatēt pīguedīe & pin guitudine: cū qbus equidē mali errare: q̄ cum Seruij commētarijs recte ſētire.

Ser. Veſcas ſalicū frōdes. i. ſiccas & teneras: nā veſcū hoc ē ꝓprie: vñ & arāearꝫ telę veſcę vocāt

Philip. Veſcū qd ſit optīe ītelligemus: ſi eius originē & ętymologiā diligēter ꝑſcrutati fueri mus: nam veſcū ex ve ꝑticula & eſca copulatum eſt: vt author eſt Gellius in.xv. noctium atti carum: & cum ve particula tū ītenſionem ſignificet: tum minutionē. ita veſcum vtriuſq; diuer ſę ſignificatiōis vi capit: alter.n. Lucreti⁹ veſcū ſalē dicit: ex edēdi ītēſione: aliter Lucili⁹ veſcū appellat cum edēdi faſtidio: veſcum itaq; id ſignificat: qđ ī eſca & cibatu appetit: & id qđ faſti dioſum ē: ī altero hęc ꝑticula ve ītēdit: ī altero minuit. Et ita Virgilius appellat veſcum papauer ab edēdi ītēſione: ꝙ videlicet ī cibis adhibeat: & veſcas ſalicū frondes: qm ſcꝫ eſcis iumētorum ſunt accommodatæ. Feſtus quoq; ſcribit veſcum faſtidioſum ſignificare & edacē. Præterea vt aliquid de īterioribus lr̄is depromamus: veſcus apđ priſcos ꝑ puſillo vſurpabatur: qđ declarat Ouidius in faſtis ſic ſcribens: Vegrandia farra coloni. Quę malæ creuerīt: veſcaq; ꝑua vocant & veſculi male curati & graciles homines nuncupant: namq; antiq ve ſyllabam rei paruę ꝑpone

Digitized by Google

bãt:vñ veiouis ꝓ puſyllo Ioue dictus ẽ:q̃uis ĩ alia ſignificatione:vt mox docebimus accipiaꝛ
& vegrandẽ fabam ꝓ minuta vocitauerꝛ:& apud Auſonium vegrandes meſſes legimus ꝓ par
tis:& a Varrone ſcriptum eſt in re ruſtica. Oues fiunt vegrandes ac imbecillæ:In hac ſignifica=
tione (vt equidem arbitror) accipitur apud Plynium qui ſcribit ĩ. vij. Corpe veſcos eẽ ſed exi=
mijs viribus:Seruij aũt expoſitio(vt dicam q̄d ſẽtio)non ſolum non vera eẽ videꝛ: ſed etiam
ſibiipſi diſcors:cum veſcas ſalicum frondes ĩterp̄taꝛ ſiccas & teneras:cum ſiccum tenero cõtra
rium eſſe videaꝛ. Exponamus igiꝛ veſcas frondes vł ꝙ eſca ſunt & cibaria iuuẽcoꝝ:vel(vt ex=
ponit Nonius Marcellus)ꝙ faſtidioſę ſunt. Commẽtatoris officium fuerat diligẽtius ſcitiuſq̨
virgilianum carmẽ arbitrari:& ſup hac dictione veſcum:cum vetuſtatẽ redoleat:& eruditionẽ re
conditam p̄ ſe ferat:copioſus diſputare & eruditius.

Seruius. Tenuis nõ gloria ſi quẽ lumĩa leua ſinunt.i.ꝓſpa vt alibi. Intonuit lęuum.

Phil. Romani antiquitus deos quoſdam vt ꝓdeſſẽt colebant:quoſdam vero ne obeſſẽt pla
cabant. Cum Iouẽ igiꝛ & Dijouẽ a iuuando nomĩaſſẽt:Veiouẽ appellauerꝛ dẽpta atq̨ detracta
iuuandi facultate:vt author ẽ Gellius ĩ.v. ſimulacrum.n. veiouis ſagittas tenet:quæ ſunt vide
lȝ paratæ ad nocẽdũ:quapropter eũ deũ plęriq̨ Apollinẽ eẽ dixerꝛ. Præterea Virgiliũ quoq̨ aiũt
multę antiq̄tatis homĩem ſine oſtentationis odio ꝑitum:numĩa læua dep̄cari in his verſibus.
In tenui labor at tenuis non gloria ſi quem Numĩa læua ſinunt:auditq̨ vocatus Apollo. Signi
ficat.n.quandam vim eẽ huiuſcemodi deoꝝ ĩ lædẽdo magis q̃ ĩ iuuando potentem. Et ita ſe
cundum Gellij authoritatem:qui ꝑq̃ ſcite & adamuſſim Virgilianam maieſtatem penſitauit:ex
ponemus:Numĩa læua.i.ſiniſtra noxiaq̨ & magis lędentia q̃ iuuantia. Et q̄m ĩ Gellij mentio=
nem ĩcidimus:admonendi ſunt illius ſcriptoris ſectatores:vt locum emendent ĩ eo capite ĩ quo
de veioue diſſerit deprauatum:cum ĩ omĩbus paſſim codicibus Gellianis hęc verba leganꝛ. In
his dijs quos placari oportet:vti mala a nobis vel a frugibus natis amoueanꝛ: arung⁹ habeꝛ &
robigus. Mẽdum ẽ maximum ĩ nouiſſimis tribus verbis q̄d niſi emẽdeꝛ :difficultates pariet ĩex
tricabiles nos vero Marte nr̃o:ita correximus. Auerruncus habeꝛ & robigus:& ita corrigẽdum
eẽ cẽſemus fulti authoritate eruditiſſimoꝝ:nanq̨ auerruncus deus ẽ q malorꝝ auertendoꝝ cauſa
colebatur:ab auerrũcando nomĩatus. vt docet. M. Varro ĩ libris de lĩgua latĩa:auerruncare autẽ
vocabulo antiquo ſignificat auertere atq̨ depellere quam dictionẽ vſurpat Liuius ſic ſcribẽs ĩ
viij. placuit ad auerruncandam deum iram victimas cędi:& ĩ.x. ꝓdigioꝝ auerruncandoꝝ cau=
ſa ſupplicatiões ĩ biduum ſenatus decreuit. Cicero ad Atticum ĩ epiſtolis ſic ſcribit: Certe con=
tra igiꝛ ĩquis dijs auerruncẽt. Cato quoq̨ ĩ re ruſtica viduertatẽ ĩquit vaſtitudĩemq̨:calamitates
ĩtempiaſq̨ ꝓhibeſſis defẽdas auerrũceſq̨. & Feſt⁹ pacuuianum dictum amẽtiam auerruncaſſẽt
tuam:ĩterp̄taꝛ.i.auertiſſẽt. Auerruncum itaq̨ deum romani colebant:& ab eo p̄cabanꝛ:vt pica
la auerruucaret:hoc ẽ auerteret amolireꝛ atq̨ ꝓpulſaret:legaꝛ ergo apud Gelliũ: Auerruncus nõ
aũt arungus. Cum arũg⁹ nihil ſignificet:& dictio ſit illiterata: Auerrũcus vero ſit de⁹ rõanoꝝ:&
dictio vetuſtiſſima:atq̨ ex ĩterioribus lr̃is ac penitiſſimis deprõpta. Arunc⁹ apud Plynium ac=
cipiꝛ ꝓ villo q a capellaꝝ mẽto dependet. Sed hoc & id genus ſexcenta alia quæ apud ſcripto=
res in latina lingua reperiuntur:partim obſcura:partim deprauata tractantur ac enodantur a no
bis vberiori volumine:quod quottidie cudimus:& adhuc ſub incude eſt:q̄d edetur in tempore.
In quo omni ſtudio ac vigilantia contẽdimus:laboramus:enitimur ꝓ virili parte de latiæ ligų
ſectatoribus bene mereri.

HAec ſunt vir p̄ſtãtiſſime:quæ ꝑtim ĩ grãmatica:ꝑtim ĩ hiſtoria:ꝑti ĩ geographia ap̄d
Seruium commẽtatorẽ annotanda eẽ cẽſueri:nec ĩficias eo alia quoq̨ ap̄d eundẽ ex=
tare:quæ diligẽtius ſcitiuſq̨ enarrari potuiſſe videanꝛ:ſed nõ mihi id ſtudij fuit vt mi
nutiſſima q̄q̨ cõſectarer:& iã vereor ne hęc ſint ſatis ſupq̨:cũ Homeromaſtices obi=
ter cauẽdi ſint:& detractores formidandi:cum ĩuidis referta ſint omĩa. Cęteꝝ conſcius ſũ mihi
ipſi q̄cq̄d ĩ cõmẽtarios Seruij ſcripſeri id me cãdide atq̨ ſimpliciter ſcripſiſſe ſine liuore ſine ſtu
dio vellicandi. Non ego is ſum(vt optĩe noſti)q obtrectatione alienę ſciẽtiæ famam mihi aucu
pari conſueueri. Immo vt ĩ his annotationibus ſæpiſſime ꝓfeſſus ſum: Seruium laudo & laudã
dum eẽ cẽſeo:atq̨ ĩter eruditos numerandum. ĩ cuius commẽtarios nihil ego ſcribere auſus forẽ
niſi exiſtimarẽ eos fuiſſe mutilatos & ĩcuria tẽpoꝝ atq̨ ĩſcitia hoĩum dapravatos. ſcio viro bo=
no ĩdecorum eſſe ĩ mortuos ſcribere. ſcio cum defunctis non niſi laruas luctari :ſcio fugiẽdum ĩ
primis eẽ nomẽ obtrectatoris:& ſtudium caninæ facundiæ mĩme exercẽdum. quare te vir p̄ſtan
tiſſime voſq̨ cæteri lectores optimi ac cãdidiſſimi rogo q̄ſoq̨:vt hũc libellũ ita ſine liuore ple=
gatis:quẽadmodum a me ẽ ſine liuore compoſitus:ita meo nomini faueatis : quẽadmodũ ego
Seruio:cæteriſq̨ eruditis fauẽdũ eẽ cẽſeo:ꝙ ſi aliquãdo Seruij cõmẽtarios videor culpare vehe
mẽtius:dãda ẽ venia ętati iuuenili:cum ſexto & vigeſimo ętatis anno vix dũ exacto longi⁹ for=

taſſis q̄ par fuerat ſpiritus ferociores me ꝓuexerint: quinetiam calcaria ſubdidit conditio ſtili: quem hoc ſcribendi genus expoſcere videbatur: vt ſemel finiam quicquid ſcripſimus: id om̄e iuuandi cauſa non nocendi ſcripſimus. Tu aũt vir clariſſime qui doctiſſimus es & doctorũ patronus vnicus: quicquid ideſt qualecũqꝫ eſt boni conſulas queſo. Et Philippo tuo: cuius vitã ingenium liguam: & mores ingenuos iam dudũ habes cognitiſſimos patrocineris aduerſ⁹ calũniatores vitilitigatoreſqꝫ: qui alieno nomine detrahẽtes gloriolas & rumuſculos aucupant̃. Vale mi domine: mi patrone: meum decus & mutuo me dilige.

Annotationum Philippi Beroaldi in Seruium. Finis.

Eiuſdem hendecaſyllabon ad libellum.

I curre ac dominum citus libelle.
I recta ad nitidi lares caſati
Quo nil candidius benigniuſqꝫ:
Quo nil doctius eſt politiuſqꝫ
Noſtras diligit hic amatqꝫ nugas.
Hic patrocinio ſuo fouebit.
Inſontem ingenuum probum clientem.
In cuius gremio & ſinu recumbens:
Frontem nec metues Catonianam.
Linguam nec metues Timonianam.
Naſutos quoqꝫ naribus repandis:
Mordaces quoqꝫ rictibus caninis:
Ronchos liuidulos iocos dicaces
Non aſſis facies: nil timebis.
Tutus preſidio mei caſati.
I curre ad dominum citus libelle.

Annotationes: ſeu emendationes in Plyniũ: quas olim edidit Philippus Beroaldus.

IN libro tertio vbi ſermo fit de latinis populis: ita ſcriptum habent mendoſi codices. Cũ his carmen in monte albano ſoliti accipere populi Albenſes. In ſpectatæ fidei libris nõ carmẽ ſcriptum eſt: ſed carnẽ & ita ipſe emendaui ſecutus hiſtoriam. Namqꝫ in albano monte latinis viſcerationem quotannis Romani dabant. M. Varronis ad hanc rem pertinentia verba ſubieci. Latinę feriæ dies conceptus dictus a latinis populis quib⁹ ex albano monte ex ſacris carnẽ petere fuit ius cum Romanis. Liuius quoqꝫ libro trigeſimotertio idem demonſtrat his verbis. Feriæ latinæ põtificum decreto inſtauratæ ſunt: ꝙ legati ab Ardea queſti in ſenatu erãt ſibi in monte Albano latinis carnem: vt aſſolet: datam non eſſe: Nõne hi duo celeberrimi ſcriptores aperte monent carnem apud Plynium legendum eſſe non carmen? Eodem Serui⁹ quoqꝫ grãmaticus locuples author accedit: qui in primo commentario ſic ſcriptum reliquit. Viſcera non tantum inteſtina dicimus: ſed quicquid ſub corio eſt: vt in Albano latinis viſceratio dabatur: ideſt caro. Et in ſeptimo ſuper Virgilianum illud: populiqꝫ latini: ait qui intererant Albani mõtis viſcerationi.

In quinto locus per ſyllabæ adiectionem deprauat⁹ eſt: oppidũ Tachabracha ciuium Romanorum: cũ Tabracha legendũ ſit: & ita correxi: Iuuenals teſtimonio: qui locum oſtendens ſimijs frequẽtẽ inq̄t. Quales vmbriferos vbi pandit Tabracha ſaltus In vetula ſcalpit iam mater ſimia bucca. Nãqꝫ in africæ. vbi Tabracha eſt. ſaltibus & latifundijs maximã ſimiarum eſſe multitudinem Solinus & Strabo tradũt. Poſſidonius quoqꝫ refert ſe in libyę orã delatum ſiluã vidiſſe ſimijs plenam: quarum aliæ ſuper arboribus: aliæ in terra ſederent. Nõnullæ catulos haberent & vbera dependentia: riſiſſe itaqꝫ cum eas vberibus graues cerneret: nonnullas: caluas quaſdam etiam hernioſas: Tabrachæ meminit Pomponius Mela. Tabracham Syllius italic⁹ tyrium opus appellat.

IN ſeptimo vbi rerum inuentores enumerantur ſcriptum legitur Dædalum inueniſſe Lithocollam Nos exemplaria q̄ emendatiſſima ſecuti correximus Ichthyocollam. Eſt autem Ichthyocolla glutinum e piſce factũ (vt nomen indicat) de qua ſcribit Plynius in trigeſimoſecundo Ichthyocolla appellatur piſcis: cuius glutinoſum eſt corium deniqꝫ nomen glutino eius: & alibi Ichthyocolla inquit erugat cutem: Cornelius Celſus medicamentis compluribus miſcendam eſſe docet Ichthyocollam.

In octauo vbi de equis fit mentio: correctores inemendatũ locum reliquerunt: non aduertentes hiſtoriam: ſic enim ſcriptum eſt: Maximum vero eodem ideſt in capitolium perueniſſe habenas cum palma & corona effuſo ratumena. qui ibi vicerat. Ex his Plyni. ſi modo Plynio aſcribenda ſunt: verbis: nemo profecto intelliget. vbi vicerit ratumena: & ſenſus erit mutilat⁹ indignuſqꝫ Plyniana maieſtate: niſi illud perueniſſe habenas immutes: vt dicat: perueniſſe a veiis: & ita nos emendauimus ſecuti hiſtorię fidem & maxime Plutarchum: qui id ita clariſſime refert. vt nihil amplius ambigendum ſit. Scribit enim Veijs oppido ethruriæ: dum curule edilẽ ſpectaculũ ratumenã agitatorẽ victorẽ & coronatũ ex Hippodromo egredientem equorum celeritate atqꝫ impetu Romam vſqꝫ fuiſſe raptatum. eoqꝫ e curru excuſſo equos in capitoliũ ꝑueniſſe. Solin⁹ quoqꝫ idẽ breuiter refert: a Plynio (vt arbitror) acceptũ. Ab hoc auriga Ratumẽa Romę nomẽ eſt inditũ ratumenę portę. Authores feſtus Plynius & Plutarchus.

In decimo vbi ſit mentio de his quę inter ſe diſſident:ſcriptum eſt phalãges & aranei. Quid
ſenſerint hoc in loco correctores:coniectare non poſſum niſi forte opinati ſint legiões illas cu
neoſq́ Macedonum quas ipſi teſte Liuio phalanges appellant: ſcriptoreſq́ fere omnes cele=
brat agere diſcordias cum araneis. Q đ q̃ ridiculum ſit ſentire etiam inſulſiſſimi intelligũt. Ego
vero correxi ſic Phalangia & aranei. Eſt autem phalangium ex genere araneorum: quorũ noxij
ſunt morſus: vt ſcribit Plynius in.xj. corpus exiguum variũ acuminatũ ad ſaltũ ingrediẽtium
Phalangius, teſte eodem tricenos parit. idem in.xxix: Phalangium eſt italiæ ignotum:& plu=
rium generum. Et alibi. Phalangion græci vocant inter genera araneorum. Cornelius Celſus
in quinto. Vbi vero phalangium nocuit:preter eam curationem quę manu redditur ſæpe ho=
mo demittendus in ſolium eſt. Quid multa? hæc dictio apud Plynium adeo eſt frequens vt co
rectores exiſtimem cũ hunc præterĩ locũ non emẽdarint obliuioſiores fuiſſe Curione qui me=
moria ita fuit nulla: vt aliquotiens tria cum propoſuiſſet. aut quartum adderet. aut tertium quæ
reret.

In.xiiij. vbi generoſa vina referunt̃: ſic ſcriptum legitur. Ceterano.ſ. vino inter gallias con=
ſiſtit auctoritas. Quis queſo geographus: quis hiſtoricus Ceteranos populos quorũ vina lau=
dat Plynius illuſtrauit? vel nudis ſaltem nominibus nuncupauit vnq̃? Mehercule nullus. At
qui cum Cerretanos in hiſpania nobiles fuiſſe legerimus deprauatum permutatis litteris locũ
ſic emendauimus. Cerretano inter gallias conſiſtit authoritas: Sunt enim Cerretani hiſpaniæ
populi: qui Iuliani cognominat̃:& qui Auguſtani: vt author eſt Plyni⁹ in.iij. Horum vina in=
ter laudatiſſima locũ habent. vt author eſt Plynius quę Martialis in Xenijs ſetinis comparat:
Cerretana nepos ponat: Setina putabis. Non ponit turbæ cum tribus illa bibet. Scio omnes
fere eruditos viros hacten⁹ exiſtimaſſe Martialẽ hoc diſticho eſſe locutũ de Ceretãis ethruſcis
in quo exponendo non minus errarũt q̃ in illo: cuius lemma eſt perna: Cerretana mihi fiat vel
maſſa licebit de Menapis: lauti de petaſone vorent. Crediderunt eñ hoc quoq́ ad Cerites etru
riæ referendum. in qđ manifeſtum erratum ne inciderent: potuiſſent Strabonis lectione admo
neri ſic in tertio geographiæ ſcribentis: vbi de hiſpaniarũ ſitu habet̃ oratio. Media pyrenes lo
ca conualles tenent: quas frequentes cultores habitant: quas q maxima hiſpanię portio Cerre
tani tenent: a quibus multifariam pernæ condiuntur cantabricis per q̃ ſimiles. prouentum nõ
mediocrem hominib⁹ exhibentes. Quid his Strabonis verbis lucidi⁹ eſſe poteſt? qđ aperti⁹?
quæ clariſſime oſtẽdũt diſtichon Martialis nõ ad Cerites ethruſcos. qui nulla condiendi pnas
laude cenſent̃: ſed ad Cerretanos hiſpanię: quorum pernæ celebrantur: eſſe referendum. Namq́
cum ex Hiſpania & Gallia. M. Varronis atq́ Strabonis teſtimonio ſalſamenta mitterent̃. lau=
datiſſima: videtur Martialis eodem carmine tanq̃ confinium regionum pernas coniungere vo
luiſſe. Cerretanarum vinearum miram vbertatem prouentumq́ incredibilem Columella tra=
dit in quarto.

In.xvj. cum in omnibus codicibus talis index ſit. De hedera quæ vocat̃ Similax: & eodẽ
capite id verbum Similax ſæpius repetitum ſit. Fateor me. quo minus immutarẽ: ſuperſediſſe
Verum quẽadmodum fabulæ conueniat non intelligo: quę Milacẽ appellat nõ ſimilacem. Oui
dius. Et crocon in paruos verſum cũ Milace flores. Et plynius ab Ouidio non diſſentiens ait.
Virgine eiuſdẽ nois ꝓpter amorem iuuenis croci mutata in hunc fruticẽ. Huc accedit ꝙ i.xx=
iiij. ſcribens de natura hederæ in medicina Milacem nuncupat: quã in.xvj. ſimilacẽ nominaue
rat: niſi exemplaria in hoc (vt equidem arbitror) deprauata ſint: qđ ideo facili⁹ credere libet: cũ
apud eundem Plynium complures deprauatos indices deprehenderim de quib⁹ alias loquar.
Præterea vt ad ſimilacem redeam: Seſtius grauis author taxum arborem a qua toxica nuncu=
pantur: vocari dixit a græcis ſimilacem:& eſſe in arcadia tam pręſentis veneni: vt ſi qui dormi=
ant ſub ea: cibumve capiant: moriantur.

In.xviij. cum correctores ita emendauerint: vel verius deprauauerint: Seruius rex ouiũ bo
numq́ effigie primum aras ſignauit. habuiſſe videtur quiddam commune cum lacerta: cui ani
mali memoria ineſt nulla Nam dicant quæſo apud quem idoneum ſcriptorem iſtud vnq̃ lege=
rint: Cur non ad Plynium boni viri: Si apud alios non reperiebatis: recurrendum cenſuiſtis: q
in.xxxiij. locum hunc (vt nos correximus) ita emendandum eſſe demonſtrat. Seruius rex oui
um boum effigie primus æs ſignauit: non autem aras. id hiſtoriæ fides exigit. idem Plynius re
petit: cuius verba ex prædicto libro hæc ſunt. Seruius rex prim⁹ ſignauit æs. Antea rudi vſos
Romæ Timæus tradit. Signatum eſt nota pecudum: vnde & pecunia appellata Eodem acce=
dit locupletiſſimus author Plutarchus qui ſcribit apparere in vetuſtiſſimis nummis inſciſum
ſignum bouis: pecudis: ſuis.

In.xix. in mẽdoſis codicib⁹ verbũ priſcũ priorib⁹ lr̃is ablatis mutilatũ ẽ: vbi ſcriptũ legitur

Digitized by Google

ædium cum legendum ſit hæredium:& ſic ego correxi. Eſt aũt hęrediũ (vt ait Feſtus) prædiũ paruulũ: Et in legib⁹.xij.tabularũ in horti ſignificatione ſemper nominatur hęrediũ. inde hęrediolũ vſurpat Columella: cuius verba hæc ſunt ex libro primo. Ad eoſdẽ iuuencos & quattuor iugerum auium hærediolum redierit.

In eodem vnius litteræ inuerſione mendum admiſſum eſt: ita eñ ſcriptum habẽt deprauati codices inueterari vina ſucciſqꝫ caſtrari: cũ ſcribendum ſit Sacciſqꝫ caſtrari. Atqui videor nimis leuia ſectari: immo grauiſſima & nota digna. Non eñ ſono tã diſſimile eſt Thais & Hermione: q̃ ſenſu ſuccus & ſaccus. Nam ſi legendum admiſeris: Vina ſuccis caſtrari: Qui ſenſus Dij boni q̃ ineruditus: q̃ ridiculus: & Plyniano acumini minime quadrans erit confingendus excogitanduſqꝫ? Si vero ſaccis quemadmodum nos emendauimus correxeris: & ſenſum depręhendes elegantem eruditum & ex conſuetudine Romana ſumptũ atqꝫ a Plynio nõ diſcrepantẽ. Nam Romanum inſtitutum fuit vetus vina ſacco lineo colare: vt eſſent innocentiora. Ideoqꝫ ait Plynius in.xiiij. de vino loquens. Quinimmo vt plus capiamus ſacco frangimus vires: & in.xxiij: vtiliſſimum inquit omnibus ſacco viribus fractis. Hęc Plyniana faciũt vt exiſtimẽ Martialem cum de ægroto Tongilo loqueretur in ſecundo: ſic ſcriptum reliquiſſe. Cecuba ſaccenꝛ quęqꝫ annus coxit opimi. i. ſacco colentur: cũ ſiccenꝛ paſſim legaꝛ. ita eñ ſalubriora purioraqꝫ reddebanꝛ. Vnde & in.xx. ait Turbida ſolicito trãſmittere cecuba ſacco. Orati⁹ quoqꝫ in.ij. ſermonum morem hunc tranſmittendi vina per ſaccum tetigit eo verſu. integrum perdunt lino vitiata ſaporem. Vbi Porphyrio expoſuit: ſacco colata. Et Martialis in apophoretis. Paupiore mero tingere lina potes.

In.xxv. legitur Galli ſagittas in venenato helleboro tingunt. Nos correximus in venatu authorem ſecuti A. Gellium virum (vt Auguſtinus ait) multum facundæ ſcientiæ: qui eadẽ referens ex Plynio ſumpſiſſe ſe indicat: ſic ſcribens in. xvj. Præterea id ſcriptum eſt in Plynio legimus gallos in venatib⁹ tingere helleboro ſagittas: ꝙ ijs ictæ exanimatę feræ teneriores ad epulas fiant. Ex his Gellij verbis lucido apparet apud Plynium legendum eſſe in venatu: vt ipſe emendaui: non autem in venenato. Eiuſdem quoqꝫ Gellij authoritas fecit: vt alterũ quoqꝫ locum in eodem.xxv. deprauatum corrigerẽ: ita eñ ſcriptum eſt: Mithridatis inuentum autumant in anatum ponticarum miſcere antidotis. quoniam veneno viuerent: quę ſũt hęc portenta verborum: q̃ conſciſa ſententia: q̃ indecora cõſtructio: niſi illud in anatum ponticarum ſic emendes. Sanguinem anatum ponticarum: cuius rei non me authorem habebis: ſed Gellium ſic ſcribentem in noctibus atticis. Anates ponticas dicitur edendis vulgo venenis victitare. Scriptum etiam a Leneo Cn. Pompeij liberto Mithridatem illum ponti regem medicinæ rei & remediorum id genus ſolertem fuiſſe: ſolitũqꝫ earum ſanguinẽ miſcere medicamentis: quę digerendis venenis valent: eũqꝫ ſanguinem vel potentiſſimum eſſe in ea confectione. qd his Gellii verbis manifeſtius? quid lucidius eſſe poteſt: q bus idem enarrat qđ Plynius. quinetiã ipſemet Plynius apte demonſtrat ita corrigendum eſſe vt ego correxi: cuius verba ex libro vigeſimonono hęc ſunt. Coagulum quoqꝫ agninum aduerſus omnia mala medicamenta pollet. itẽ ſanguis anatum ponticarum.

In.xxviij. ſic ſcriptum eſt. Medetur phytocampes venenis. Ego vero permutatis litteris emendaui pityocãpes. Eſt autem pityocampe vermis ſiue eruca nuces pineas infeſtans: vt docet Plynius ſic ſcribens in.xxiij. vſus contra cantharidas bupreſti: pinorum erucas: quas pityocampas vocant. Dictio compoſita ex pitya & campe. Pitya vero inter genera nucũ pinearũ numeratur e pinaſtris ſingularis remedij aduerſus tuſſim: vt Plynius refert in decimoquinto. Ab hac arbore pitya Salamin pityuſa eſt nuncupata: vt author eſt Strabo in nono: quẽadmodũ & aliam in Hiſpania inſulam pityuſæ nomen indeeẽ ſortitam ſcribit Diodorus in ſexto. Campe vero eſt eruca infeſtans maxime hortẽſia/cui⁹ meminit Columella hoc verſu. Voluiꝛ ad terram diſtorto corpore campe.

In.xxxiij. verbum barbarum pro latiniſſimo: inſolens pro vſitato elegãtiſſimoqꝫ receptũ eſt: gratotaſium pro græcoſtaſi. Sic enim ſcriptum eſt. Flauius ædiculam æream fecit in gratotaſio. Non inficiabor ignorare me quid ſit gratotaſium: immo ingenue fatebor. Qđ ſiqs correctores interroget: quid id ſignificet: neſcio quid muſſitabũt. & dictionem tanq̃ inauditã portentoſamqꝫ reformidabunt: Ego vero correxi in græcoſtaſi. Græcoſtaſis autem locus erat Romæ ſubſtructus ſub dextra curię hoſtilię ſupra comitium: vbi nationum ſubſiſterent legati: qui ad ſenatum eſſent miſſi. is græcoſtaſis (vt interprętatur .M. Varro) appellatur a gręcorum legatis ibi ſubſiſtentibus. De græcoſtaſi meminit Cicero in epiſtola ad Quintum fratrem his verbis Deinde eius operæ repente a græcoſtaſi & gradibus clamorem ſatis magnum ſuſtulerunt.

Digitized by Google

In.xxj.nec hoc quidem præteribo:proprium pictoris nomen deprauatum eſt:vbi ſic legi
tur. Sicyon ex ingenio Pauſiani. Nos vero docente Plynio correximus:ex ingenio Pauſię:&
ita correctores Plynium ſecuti authorem emendare potuiſſent :niſi lethargo oppreſſi ceruario
ſimiles extitiſſent:cui etiam in fame mandenti ſi reſpexerit cibi ſubrepit obliuio.Nāqꝫ plynius
in.xxxv.clariſſime oſtendit Pauſiam pictorem nuncupatum fuiſſe non pauſianum :cuius ver
ba hæc ſunt Pauſiam Sicyonium primum in hoc genere nobilem. Vbi ei omnia illa ne forte
alium putes aſcribit:quæ in.xxi.rettulerat. Alibi quoqꝫ inq̄t pauſię filius & diſcipulus Ariſto=
laus. Quinetiam porphyrio pictorem nobilem fuiſſe Pauſiam ſcribit:a quo tabellam pau=
ſiacam nominauit Oratius. Vel cum pauſiaca torpes inſane tabella. Cæterum hoc non ſo
lum hominis nomen in Plynio deprauatum legitur: id enim leuiſſime ferendum foret:ſed tot
ego depręhendi inuerſa & ab hiſtoriæ fide diſcrepantia:vt iſta priuatim volumen non epiſto=
lam requirant.

Annotationum:ſeu Emendationum Philippi Beroaldi in plynium. Finis.

Ad inclytum Hannibalem Bentiuolum philippi beroaldi appendix annotamentorum
poſt Suetonij enarrationes.

Libuit has quoqꝫ annotatiunculas:inclyte Hannibal Bētiuole veluti appēdi
culam quādam apponere in calce commentariorum:vt animi lectorum vni
formi illa lectione fatigati hoc veluti nouo pabulo recrearentur: & mutatio
ne reficerentur.ſolent enim hęc legentibus non minus iucunda videri:q̄ via
toribus iam itinere laſſeſcentibꝰ diuerticula amœna ſunt.ſed ne moroſior ſit
prologus q̄ fabula:hinc pauca q̄dā digna cognitu nec indigna relatu :mi=
nimeqꝫ protrita exordiemur.

Quid ſignificet illud Hieronymi ab eccleſiaſticis celeberrime vſur=
patum de Tantali fonte potantem. Caput primum.

Plęriqꝫ omnes eccleſiaſticæ litteraturæ ſtudioſi:anxie & ſitienter veſtigare ſolēt quid ſigni
ficet illud Hieronymi vulgatiſſimum:q̄d liminarem paginam inſtrumenti veteris introeunti=
bus ſtatim obuium fit:vt Iarcham in throno ſedentem aureo:& de Tantali fonte potantem au
diret docentem.nugatoria nimirū ſunt:quę a commentatoribus referuntur.Nos vt pro virili
parte iuuaremus ſtudia ſtudioſorum. Ad eundem fontem acceſſimus.ex quo Hieronymꝰ hau=
ſit.philoſtrati enim penetralia ingreſſi explicationem inuenimus huiuſce inuolucri latiſſimam:
quę talis eſt. Apud indos ſapientes ſunt brachmanæ nuncupati:quorum princeps Iarchas no
minabatur:eo tempore:quo Apollonius thyaneus diſcendi viſendiqꝫ ſtudio ad illos ſe contu=
lerat:quem antecedentem cæteri qui erant duo de viginti apprenſa manu ſalutauerunt. Iarcas
autem nominatim ſalutauit:qui in excelſo ſedebat throno: quem ex ære fabrefactum aureę ſta
tuæ compluſculæ exornabāt.infra Iarcham ſedebant omnes in ſellis humilioribus.mox poſt
philoſophicam ſermocinationem oſtendit Iarchas Apollonio ſtatuā Tātali ſubſcriptiōe no
tatam:quattuor cubitorum longitudinis:quę ſimilis ꝓpinanti phialam porrigebat :in quā hu=
mor diſtillat incorruptibilis potionis phialam mēſura nunq̄ excedentis:ex hoc Tantali pocu
lo bibere ſolebant indici philoſophi anteq̄ ſomno indulgerent.& ita Iarchas potandi princip
um fecit ex phiala bibens: quæ largiter cunctos ſatiauit iugem humorem fundens: non ſecus
ac ſi ex fonte ſcaturiret.bibit vna cum philoſophis Apollonius:eſt autem amiciciæ firmandæ
cauſa huiuſcemodi compotatio apud indos inuenta:qui miniſtrum eius faciunt pocillatorem
qꝫ Tantalum:propterea quod hic amiciſſimis māſuetiſſimuſqꝫ erga homines habitus eſt. poſt
hanc ex phiala potionem humi ſternunt corpora in lectis hærbaceis.hæc copioſe refert Philo
ſtratus libro tertio de vita Apollonij thyanei:qui etiam ſcribit in ſeptimo quicumqꝫ bibunt ex
Tantali Phiala participes periculorum cum amicis eſſe oportere. Ex hac enarratione iam per
ſpicuum fit cur dixerit Hieronymus Apollonium perueniſſe ad brachmanas: vt audiret
Iarcham illum principem philoſophorum in Throno ſedentem æreo quidem:ſed qui aure=
is ſtatuis exornaretur:potantemqꝫ de Tantali fonte hoc eſt de phiala:quam propinabat Tā=
tali ſimulachrum:ex quo mihi videtur doctius & hiſtoriæ accommodatius legi poſſe de Tan=
tali phiala: q̄ fonte:cum inter phialam & fontem ſit quædam litterarum proximitas: & ob hoc
lubricus error. Qꝫ ſi nihil placet immutare expones fontem pro phiala : ex qua liquor velu=
ti ex fonte ſcaturiens continenter fundebatur. Quę a commentatoribꝰ eccleſiaſticis tradunt ꝑ
trita ſunt & a fide hiſtorica deerrantia.ſed ego malo hęc & id genus alia haurire ex liquido fonte
q̄ ex riuo turbulento.

Quid ſit vetus prouerbium.Mutuū muli ſcabunt.quod in codicibus Auſonij & Nonij per
peram ſcriptum legitur.

Digitized by Google

Caput ſecundum.

Apud Auſonium in epiſtolio prouerbium vſurpatur litteris innerſis dictionibuſq; confuſis.quod eſt mutuum muliſcabant.tu vero ita diſtincte legas & emendate mutuū muli ſcabūt cuius prouerbij ſenſus ſignificat:tradere ſibi operas mutuas & par pari rependere: namq; mulorum mos eſt vt ſe mutuo ſcabant& viciſſim defricent.Marcus Varro librum compoſuit hoc titulo.mutuum muli ſcabunt:cuius teſtimonium citat Nonius q̄uis noniani codices mēdo ineluibili ſint maculoſi:in quibus hoc prouerbiū corruptius legitur:q̄ in Auſonij voluminibꝰ. ita eñ ſcriptum habent. multum muliſcabant. pro mutuum muli ſcabunt.prouerbij huiuſce meminit ſcienter & enodate Symmachus.cū in epiſtolis ſic inq̄t.mutuum ſcabere mulos:cui prouerbio ne videar eſſe confinis pręconium virtutum tuarum preſſo dente reſtringo: itaq; cū muli ſoleant ſeſe viciſſim defricare & ſcabere:merito hoc prouerbium vſurpatur in cōſimili remuneratione & talionis ęquilibrio:q̄uis a Scipione Aemiliano dictum ſit: iumenta quoniam manibꝰ carerent alterius frictione indigere.Hadriani quod non longe ab re eſt:iocus balnearis innotuit: qui plures olim ſenes euocari iuſſit.& alium ab alio inuicem defricari: cum illi ſe marmoribus attererent ad liberalitatem principis prouocandam:qui ſeruis donauerat & ſumptibꝰ veteranum quendam/qui ſe in balneis marmoribus deſtringebat:propterea ꝙ ſeruum nō haberet.

Quid intelligi voluerit Heſiodus:cum ſcripſit.Dimidium eſſe plus toto.

Caput tertium.

Heſiodus in libro cui titulus eſt εργα και ημεραι.ideſt opera & dies verſum hunc poſuit. νηπιοι ουδ᾽ ισασιν οσῳ πλεον ημισυ παντος.Ideſt ignorant ſtolidi q̄ toto ſit dimidium plus Diſſoluenda quęſtio eſt:cuius mentionem fecit Gellius libro decimoſeptimo noctiū Atticarum:nec tamen reliq̄t explanatū quid Heſiodus ſe dicere ſentiat: cum dimidium plus toto eſſe dicit:qđ cōmuni plane ſenſui videtur reluctari. Plato libro tertio de legibus planiſſime explicat hoc ambigioſum:ſcribens rectiſſime dictum eſſe ab Heſiodo dimidium plus eſſe q̄ totum:quando videlicet totum comprendere noxium eſt. dimidium vero temperate ſe habet. hinc intelligi voluit moderatum immoderato plus eſſe:vtpote melius deteriore: docetq; principatū moderate conſtituendum eſſe & ad mediocritatē redigēdū. Idem libro quarto de Repu blica:laudans vitam moderatam tanq̄ optimam:Heſiodum illud ſapienter dixiſſe cōmemorat dimidium eſſe pluſq̄ totum.Conſimiliter Ariſtoteles in quarto Politicorum dimidium eē plus toto docet.ex eo ꝙ gubernatio temperata durabilior eſt & melior.q̄ impotens & immodica:ideoq; Phocilides bene optauit multa mediocribus optima:& ipſe mediocris eſſe voluit in ciuitate. Idem Ariſtoteles profitetur mediocritatem & medium eſſe optimum mediocriſq; fortunæ bonorum poſſeſſionem ait optimum omnium eſſe exiſtimandā:idem in Ethicis virtutes mediocritates eſſe tradit.Hinc illa apud græcos catholica ſententia. μεσοτητας αρετας ειναι.ideſt ex quo colligitur medium & moderatum optimum eſſe in vita degenda & pluſq̄ totum apperēdum.Non me pręterit aliter ab alijs Heſiodi verſum exponi ſolere:ſed hęc Platonica nobis & Ariſtotelica interp̄tamenta magis probantur cū eruditiora ſint & veriora.

Enodatus nodus ex epiſtola M. Ciceronis Ductus ex prouerbio Sero ſapiunt phryges.

Caput quartum.

Mar.Cicero quadam ad Trebatium epiſtola ſic cœpit.in equo troiano ſcis eſſe i extremo. ſero ſapiunt.neotericoteri.hoc eſt recentiores interpretes magis implicant:q̄ explicēt ſenſum epiſtolicum.ſcire autem debes vetus hoc fuiſſe prouerbium.ſero ſapiunt phryges: qđ a troianis natum eſt:qui decimo deniq; āno velle cœperāt Helenā:quęq; cū ea erāt rapta reddere græcis:a quibus decennali bello p̄ſſi vaſtati & vexati fuerant:ſed hæc ſapientia troianorū ſerotina erat & nimis tarda: qui tunc demum reſipiſcere cœperant:cum res: eorum forent deploratæ:& ægritudo irremediabilis.hoc autem prouerbium continebatur in extrema tragœdiæ parte:cui titulus erat.equus troianus:quā Liuius poeta apud latinos vetuſtiſſimus cum primis condidit.vnde a grammaticis citantur teſtimonia Liuij ex euqo troiano.huiuſce p̄uerbij mentio fit in codice Feſti Pompeij integriori ex quo excerpta exſcriptaq; ſunt illa quæ vulgi manibus iugiter conteruntur:iā ſatis liquet opinor:cur Cicero dixerit eſſe in equo troiano ſero ſapiūt. videlicet alludens ad prouerbium illud ſero ſapiunt phryges: quod in extrema fabulæ clauſula legebatur.

Emaculatū verbū ex verſu Lucilliano. inibiq; notata quędā ſup acipenſere Decumano.

Caqut quintum.

Idem Marcus Tullius libro de finibus bonorum ſecundo vſurpat verſus Lucillianos:in quibus ad gallonium ſic loquitur Lælius:cœnaſti in vita nunq̄ bene: cum omnia in iſta conſu

Digitized by Google

mis ſquilla atq; accubas ęre cum decumano. ſi Lucilli⁹ reuiuiſceret. carmē hoc in poemate ſuo
ſatyrico plane non agnoſceret ſummoueretq; non ſolum vt ſubditicium: ſed vt inuerſum adul
teratūq; repelleret. Quid enim ſignificat obſecro te accubas ære cum decumano? qs lepor? q
ſales? quę ſatyrica mordacitas. ego etiam atq; etiam & ſenſu introſpecto & verbis ſyllabatim
penſitatis ſic cenſeo corrigendum: vt pro accubas ære cum decumano meo periculo legas: aci
penſere cū decumano. Lælius enim eſt: qui apud Lucilium carpit gulam Gallonij ganeonis &
gurgitis. qui patrimonium helluebatur in vna ſquilla: qđ genus piſcis eſt & in acipenſere p̄ grā
di: qui piſcis eſt imprimis nobilis: quem prodigis & gulonibus nutriunt maria: de quo Plyni⁹
noſter libro nono naturalis hiſtoriæ hæc refert. apud antiquos piſciū nobiliſſimus habitus aci
penſer vnus omnium ſquamis ad os verſis contra aquam nando meat: fuiſſe autem acipenſe
rē in honore menſarum præcipuo temporibus Lælij & Africani teſtis eſt Macrobius in Satur
nalibus. & Marcus Tullius memorat: qui ait oblatum eſſe Africano Scipioni acipenſerem: qui
admodū raro capiebatur: ad quē epulandum cum plures conuictores inuitaturus videret. Pon
tius in aurem o Scipio inquit vide quid agas: acipenſer iſte paucorum hominum eſt. Samoni
cus quoq; ſerenus tradit hunc piſcem a coronatis miniſtris cum tibicine introferri ſolitum in
ſacrum conuiuium. Quinetiam Martialis ſignare volens in magno precio fuiſſe acipenſerē at
q; inuentu tarum ſic ſcripſit in Xenijs.

Ad pallatinas acipenſera mittite menſas.

Ambroſias ornent munera rara dapes.

Decumanus autem acipenſer a Lucillio dictus eſt: quem intelligi volebat prægrandem &
enormē. Antiqui enim decumana oīa dici voluerunt magna. apud quos ſcuta quoq; decuma
na vocabantur: q̄ eſſent ampliſſima: & decumani fluctus: quia eſſent magni: ex quo apud poe
tas decimus fluctus pro maximo & vndabūdo celebratiſſimus eſt. hinc decumana quoq; por
ta in caſtris dici videtur q̄ eſſet ampla & patens: ſicut & decumanus limes in limitatione agro
rum a magnitudine dictus putat̄: cuius Plynius & Columella meminerunt. candidus quæſo le
ctor diligenter penſitet verbum Lucilianū: ſyllabas trutinetur litteras elementarias cōferat: ſen
ſum introſpiciat: p̄fecto correctionem hanc noſtram non improbabit: quā ſi dicere fas eſt: nec
Lucilius ipſe ſit improbaturus: vt autem in hanc ſententiam non pedibus ſed calamo procliui
us irem impulit Oratianus Offellius qui Galloniū hunc cuius ingluuiē dixim⁹ a Lælio Lucili
ano taxari: morſu ſatyrico lācinauit & ſale p̄fricuit ob hūc ip̄m acipenſerē decumanū: ſic enim
ſcribit̄ in ſermonibus. Galloni præconis erat acipenſere menſa Infamis.

Perpenſa diligenter emendataq; dictio Apud Marcum Tullium. in cuius libris legitur de

Caput ſextum.

nartheo pro Narthecio.

Idem Marcus Tullius in eodem de finibus bonorū & malorum volumine ſic ſcribit. iā do=
loris medicamenta illa epicurea tanq̄ de Nartheo promant. Tu emendacius leges & verius de
Narthecio. græci enim narthecа vocāt ferulam aſſurgentem in altitudine. humilem vero & de
p̄ſſam. υπoκορισ τικωσ narthecion dicunt. cuius rei mentio fit a Plynio. cum autem ſemē fe=
rulę morbis quibuſdam auxiliari dicant medici: hinc narthecion pro repoſitorio medicamen=
torum vſurpatur. etiam ſi fuerit ex alia materia fabrefactum: vel quia id ligni genus accommo
datum eſt ad ſeruanda medicamenta. Apud Martialem in Apophoretis lemma eſt nartheciō
cui ſubſcribitur hoc diſtichon.

Artis ebur medicæ narthecia cernis: habebis.

Munera quę cuperet pactius eſſe ſua.

Commentatores epigrammatarij poetæ exponunt narthecium pro ferula: de qua dictū eſt
aiuntq; ebur dici a poeta vel a candore eburneo vel quoniam in locum Scipionis eburnei ſuc=
ceſſit narthecium. non inficior ferulam ſiue narthecion baculorum vſum ſenectuti potiſſimum
præbere. qđ & Plynius docet: ſed hoc totum nihil prorſus ad poetæ ſenſum enucleandum: qui
(vt dicam qđ ſentio) omiſſa inſectatione aliorum: qđ a me vitium longiſſime abeſt: nil aliud ſi
gnificare voluit epigrammatiſta nomine narthecij: q̄ repoſitorium ſiue loculamentū medica=
mentorum: vt exponas ebur pro pyxide eburnea: qđ & narthecium dicitur: in quo medicamen
ta ſeruantur. ex quo ſignificatu explicatior fit & lucidior ſenſus tam Ciceronis q̄ Martialis: q
narthecium plane accipiunt pro arcula medicamentaria: ſicut myrothecium ſignificatur theca
atq; repoſitorium vnguentorum delicatiorum: græci enim μυρον vocāt vnguentum & θηκην
thecam & loculum ac repoſitorium. hinc dictum eſt illud a Marco Tullio quadam ad Atticū
epiſtola per tranſlationem decētiſſimam. meus aūt liber totū Iſocratis myrothecium atq; oīs
eius diſcipulorum arculas ac non nihil etiam Ariſtotelica pigmenta conſumpſit: ſed vt ad nar
thecą ideſt ferulam reuertamur: cū ſit Baccho dicata: miniſtri dionyſiaci in myſterijs bacchicis

Digitized by Google

ferulas geſtabāt. dicebanturq́ græco vocabulo narthecophori. quaſi feruligeri: hinc illud apud Platonē in phedone: nartecophori multi ſunt. Bacchi vero pauci.

Correctus Senecæ locus enarratuſq́ de pſychrolutre.

Caput ſeptimum.

Cum mihi decretū ſit non minus publicæ vtilitati ſtudioſorum conſulere velle q̃ glorię priuatæ reſpectū habere: non me a propoſito deterrebit humilitas rerum: immo tanto magis minuta quæq́ ſcrutabimur: quanto talia incurioſius tranſmitti ſolent. legim⁹ Apud Senecā vſurpari vocabulum græcum qd ſi recte legat̃ elegantiſſimum eſt. ſed bis apud eundem perperam legitur: ſic enim in ſeptimo epiſtolarum ſcriptum eſt: frigidæ cultor mitto me in mare: quomodo per ſicholutam decet gauſapatus. Idem in. xii. ille tantus pſicolutes: qui Kal. Ianuarijs euripum ſalutabā: mendum eſt hic & illic. ſed in primo loco inſignitum magis. Nos vtrobiq́ ſic emaculauim⁹ vt illic pſychrolutrā: hic pſychrolutres legas: gręco .n. vocabulo pſychrolutres dicitur is qui frigida aqua corpus lauat & balneo frigido lætatur. charmis maſſilenſis frigida et hybernis algoribus lauari perſuaſit: merſit ęgros in lacus. hinc illud Plynianum ex libro vndetrigeſimo. Videamus ſenes conſulares vſq́ in oſtentatione rigentes: qua de re extat etiam Annei Senecæ aſtipulatio. Aſſerit his verbis Plynius Senecam probare frigida lauacra: quę haud dubie nō ſolum doctrina probat ſed etiam exemplo: cum ait ſe fuiſſe pſychrolutrem hoc eſt lauacri frigidi cultorem: qui Kal. Ianuarijs quēadmodū legere: dicere: ſcribere aliq d: ſic auſpicabatur in virginem deſilire: eſt autem virgo fons Romæ clariſſimus aquę frigētis quā Mar. Agrippa Romam perduxit: quę virgo appellata eſt ex eo: ꝙ quęrentibus aquā militibus puella virguncula quaſdam venas monſtrauit vt docet Frontinus libro primo de aquę ductibus. Plynius vero libro trigeſimoprimo: nomen virgini inditum eſſe ex eo autumat: ꝙ riuum Herculaneum qui iuxta eſt: refugere videtur: q̃tum aūt martia hauſtu p̄ſtat. tārū virgo tactu p̄cellebat. ψυχοσ græce dicit̃ frigus ψυχροσ frigidus λουτρον vero balneū & lauacrū vt cōpoſita ex vtraq́ dictione ſit pſychrolutres ſignificat̃q́ lauacri frigidi cultor & amator qualē ſe fuiſſe intelligi voluit Seneca ſi ſincęriter & legat̃ & probe intelligatur.

Mendum occupaſſe codices Senecę: in q̇bus ꝓ paręnetica philoſophia corrupte ſcribit̃ parentia pro euthymia ectimia.

Caput octauum.

Apud eundem pars philoſophiæ: quā nos p̄ceptiuam dicimus corrupto vocabulo gręco parentia nominat̃: cum paręnetica dicēda ſit a gręco verbo παραινεω qd ſignificat pręcipio & admoneo: inde παραινετικοσ præceptiuus & admonitorius & παραινεσισ. p̄ceptio ſiue admonitio. hinc Acron Oratianus interpres & ſi nō claſſicus non tamen proletarius identidem ait. hæc ode paranetice ſcripta eſt. pro eo qd ē p̄ceptiue ſiue monitorie ſicut ab eodem dicit̃ hęc erotice dicta eſt pro amatorie. Nō minus illud apud eundem emaculandum eſt ex libro epiſtolarū. xi. aſperomacheiā: auocauit pro ad ſperomachiam: quę dictio ſignificat pilarem luſionē ſiue ludicram pugnam ſpheriſtarum. qua dictione Papinius: quoq́ vſus eſt in epiſtola ad Marcellum ſic ſcribēs. ſed & ſpheromachias ſpectamus & pilaris Luſio admittitur. Sidonius ait in certamine ſpheræ ſe primū fuiſſe ſigniferum & quoniam Senecæ adhuc res agitur reſtituenda forma eſt deformatę dictioni quæ nunc nuper in mentem venit nāq́ Democriti ectimia legit̃ pro euthymia: Democritus enim euthymiam probauit tanq̃ beatæ vitę effectricē: quę interp̄tatur animi tranquillitas. cui⁹ & Cicero meminit libro quinto de finibus bonorū & malorū: de qua Diogenes laertius ita prodidit in vita Democriti. finem eſſe rectum quietūq́ animi ſtatum quē euthymiam dicit: quæ non vt quidam male intelligentes: idem ſit qd voluptas: verū ſecūdū quē animus magna tranquillitate cōſtantiaq́ beat⁹ eſt: dum nullo metu nulla ſuperſtitione aut alia quauis perturbatione angitur.

Explicatum carmen Perſianum de aceruo chryſippi: longe ſecus: q̃ a commentatorib⁹ & grammaticis explicari ſolitum ſit.

Caput nonum.

Perſius ſatyrographus poema ſuum hoc verſu cladit. depinge vbi ſiſtam. inuentus chryſippe tui finitor aceruı: quo plene aliud ſignificari videtur: q̃ aut commentatores nouerint aut in ſcholis vulgo prodatur: non enim ad aceruum voluminum: quę innumera cōdidit Chryſippus id referendū eſſe autumo ſed ad argumentationes: quas græco vocabulo ſoritas vocant: Cicero aceruales interp̄tatur: ſed vt ipſe ait in ſecundo de diuinatione: ſicut multa verba grecorū ſic ſorites ſatis latino ſermone trit⁹ ē. igit̃ chryſipp⁹ ſolit⁹ erat pſoriten argumētari & gradatī interrogare: ex quo argumentatio fiebat numeroſior. & aceruus quaſi q dam gradatim cumulabatur propoſionum & ꝓbationū: vt ita concluſio efficeretur ad ꝓbādum quid moliebat̃ vltra pręſcriptum argumentationis. quæ ex præceptione dialecticorum tripertita eſt ex inſtitutiōe oratorum. quinq́pertita fieri poteſt. vltra quem numerum progredi non licet: ſed ſorites ideſt

Digitized by Google

aceruus ſiue acerualis chryſippeus in infinitũ pene progrediebatur/diffuſus ꝑ multiplicationẽ numerorum innumerabilem: cuius exemplum extat apud eundem Ciceronem: qui in Horten ſio quoq; ſoritas lubricos eſſe & periculoſos tradit. & poſt paulum placet inquit chryſippo cũ gradatim interrogetur verbi cauſa: tria pauca ſint an multa: aliquando priuſq̃ ad multa perue niat. mox poſt multa per ſoritas ꝓgrediendo tractata ſubiũgit: hæc chryſippea ſunt nec ab eo quidẽ diſſoluta. refert Laertius Chryſippum libros quattuor condidiſſe de ſoritis. nimirum ob hunc aceruum chryſippeũ: qui longius progrediebatur. ita vt vix concludendi modum inue niret: dixit ſcite & eleganter Perſius ex perſona auari: cuius cupiditates immodicę nullo modo finiunt̃ per apoſtropham ad Chryſippum: o Chryſippe ſaltem tu depinge modum vltra quẽ non progrediatur aceruus diuitiarum interminabilis: qui inuentus es finitor terminatorq; tui acerui: hoc ẽ illiꝰ argumẽti ſoritæ: qui q̃uis longo ordine ꝓduceret̃. tamen aliquando concluſio nis modo cludebatur terminabat̃q;. & hic eſt verus poetæ ſatyrici ſenſus hoc verum interp̃ta mentum. hic eſt ille aceruus chryſippeus in quo cecutientes commentatores hallucinantur: de quo eſt aſtipulatio illa Sidonij ex hendecaſyllabo: Chryſippi potuiſſet ex aceruo. & Martiani Chryſippus cumulet proprium conſumat aceruum: qui alibi dixit ſoritas cumuli acceſſibꝰ ag gregãs: poteſt videri Oratius in hanc quoq; acerui chryſippei ſuſpitionem lapſꝰ eſſe. cũ dixit mille talenta; torum dentur. totidem altera porro tertia ſuccedant: & quę pars quadrat aceruum illud quoq; ex ſecundo epiſtolarum hinc opinor fluxit: dum cadat eluſꝰ ratione ruentis acerui.

Q đſit roboris ſupplicũ in lectionibꝰ veterum ſcriptorũ.

Caput decimum.

Apuleiꝰ Platonicus philoſophus in copioſiſſima illa & diſertiſſima oratiõe: qua crimẽ ma gis a ſe alienum eſſe defendit: ſic indignabũdus exclamat: o mirum commẽtum: o ſubtilitas di gna carcere & robore. merito videri poteſt ignorabile: nec indignũ explicatu illud roboris ſup pliciũ. ſcito igitur robur in carcere dici locum: quo p̃citabant̃ malefici & ſontes & ex eo dictũ ꝙ robuſteis lignis ſepiebatur. de hoc robore in hoc ſignificatu accipitur locus hic Apuleia nus: ſicut & ille apud Valerium ex libro ſexto dictorum factorumq; memorabilium: quinetiã familiares eorum nequis Romani populi inimicis amicus eſſe vellet: de robore p̃cipitati ſunt. Plautus quoq; ad hoc robur alluſiſſe videri poteſt cum ait in curculione: ego vos ambo in ro buſto carcere vt pereatis.

Quam ob cãm herculanea pars a Plauto dicta ſit ꝓ decuma. inibiq; q̃d ſit pollucere & pol luctum.

Caput vndecimum.

Plautus latinæ linguæ delitium in comœdia: cui titulus ẽ truculẽtus ex perſona Getę ſerui ſic inquit. detraxi partem herculaneam: quo dicto ſignificat decumam ſe detraxiſſe: nãq; vete res herculi decimas dicauerunt. quęrit Plutarchus in quęſtionibꝰ. cur plęriq; copioſi & locuple tes patrimonij ſui decimã Herculi offerebant: an inquit ꝙ Hercules in monte palatino boum quas Gerioni abſtulit decimam immolauit: an ꝙ Romanos ab ethruſcis decimari ſolitos libe rauit: an illud potius quaſi odioſas ciuibus & moleſtas nimias diuitias comminuentes eo pa cto maxime coli Herculem exiſtimabant? quem idcirco luxuriam coercere & comprimere dele ctaret: ꝙ ipſe paucis contentus frugaliter continenterq; vixiſſet? Refert Diodorus in. v. bibli othecæ herculem dictitaſſe eos: qui ſibi iam diuo facto decimam bonorum dicarẽt beate fœlici terq; victuros: ex quo multi decimas herculi vouerũt: poſteaq; fortunatiores facti bona ſua ad quattuor talentorum millia Herculi ſacrarũt. tradunt hiſtorici ſyllam ex vniuerſis fortunis her culi decimam ſacrificantem lauta po. Ro. feciſſe conuiuia. conſimiliter Craſſus ille Romanorũ ditiſſimus decimam facultatum ſuarum partem herculi cõſecrauit: epulũq; populo dedit: viri timq; Mnas tres diuiſit. hoc idem a Lucio lucullo factitatum eſt. De hac decuma Herculi dica ta ſenſiſſe videtur Marcus Tullius cum ait in ſecundo de officijs vt Oreſti nuper prandia in ſe mitis decumæ nomine magno honori fuerunt. Quinetiam Terentius Varro in ea ſatyra q̃ in ſcribit̃ κεραυνου Teſtatur maiores ſolitos decimam Herculi vouere. nec decem dies intermit tere: quin pollucerent. pollucere autem eſt libamẽta Herculi in aram porrigere. idq; ſacrificium quod Herculi decuma data ſit polluctum dictum. Igit̃ cum decumæ fortunarum Herculi pecu liariter dicatæ ſint: eleganter & ſcite dixit Plautinus ſeruus ſe detraxiſſe partẽ herculaneã ex bo nis domini amatoris: intelligi volens ſe decumam ſibi ſubduxiſſe. in hanc ſententiã nõ minus ſcienter q̃ feſtiuiter dixi columẽ plautinæ familiæ chryſalus in bacchidibꝰ: ſi frugi eſt Herculẽ fecit ex patre: decumam partem ei dedit.

Correctus Ouidij verſus. inibiq; nonnulla ſuper ſmintheo appollinis cognomento di gna memoratu.

Caput. xii.

In codicibus Ouidij volumine metamorphoſeon. xij. verſus hic perperam legi & perperã

Digitized by Google

ènarrari ſolet.
Talibus intonſum compellat cynthia dictis:
Tu vero dictionē illā cynthia veluti adulterinā ſubdititiāq3 obeliſc o cōfodito: & in eius locū
Sminthea cū aſteriſco ſubſtitue:accipeq3 ꝑ Apolline.inter cætera em̄ Apollinis cognomenta
q̄ multiiuga ſūt hoc quoq3 celebre eſt:quo Smintheus cognominaꝛ.autumat Macrobi⁹ in pri
mo ſaturnaliū Apollinē Smīthea dici.ο τιξεωνϐει qa feruēs currit.ſed Homeri iterp̄tes & Strā
bo Homericę maieſtatis illuſtrator ꝓdiderūt Apollinē Sminthеū a murib⁹ tanq̄ Apollini ſa=
cris cognoīari:q lingua cretenſiū σμινθιοι appellanꝛ:mythici referūt teucris e troia ꝓfectis da
tū eē oraculū ibi eos ſedē poſituros:vbi terrigenæ eos adorirenꝛ id circa maxicū dicūt cōtigiſ
ſe:maximāq3 agreſtiū muriū multitudinē noctu exortā q cq d armorū & vtenſilium ex corio in
ueniſſēt corroſiſſe:teucroſq3 ibi māſiſſe.Heraclides pōtic⁹ author ē mures ibi circa tēplū Apol
linis abundare & ſacros exiſtimari:ſimulacrūq3 Apollinis ita īſtructū eē vt murē pedib⁹ p̄mat
multis ī locis fuit antiq̄t⁹ celebratū Sminthei nomē. Nā iuxta maxicū duo loca ſūt:q̄ Smin=
thea vocanꝛ. Itē in Lariſſeo agro & ī pariano loc⁹ erat Smīthi⁹ appellat⁹. Itē apd̄ Rhodū & Li
dū.nūc(vt inq̄t Strabo in.xiij)tēplū ſminthiū vocāt. Apd̄ Plyniū dictio mēdoſa ē in quinto
natu.hiſto.Nāq3 ꝑ ſminthiū tēplū.legiꝛ zinitiū tēplū durat:in vrbe chriſa fuit Apollini Smin
thei tēplū cū ſtatua.cui⁹ pedi mus ſubiacebat:quā Scopas pari⁹ fecit Homer⁹ in prima iliados
rhapſodia mentionē facit Sminthei Apollinis in oratione chryſæ ſacerdotis.

Cōſideratū penſitatūq3 ſolerter ꝓuerbiū græcū:in noctib⁹ Gellianis.επι τη φακη μυϑον.
Caput.xiij.

Apud Au. Gelliū in noctib⁹ illis luciдiſſimus: ꝓuerbiū grecū mēdoſe legiꝛ ſic em̄ libro:xij.
ſcriptū eſt:ne plane fiat græcū illud de Varronis ſententia ꝓuerbiū.επι τη φακη μυϑον.i.in lē
te fabulā:ſed ſi qs curioſius introſpexerit vim ſniamq3 ꝓuerbij:haud dubie cognoſcet talē ſen=
ſum taleq3 lectionē eſſe penitus inſipidā & inuenuſtā:q d em̄ eſt in lente fabula? qs ſenſus ꝓuer
bialis? qs attic⁹ lepor? qd deniq3 ad ꝓpoſitū Gellianū? ego exiſtimo legendū eſſe nō. μυϑον
quo plane fabula ſignificaꝛ:ſed μυρον:qd̄ vnguētū dr̄ & ita elegātia greci ꝓuerbij eluſcet.ſi le
geris επι τη φακη μυρον hoc ē in lēte vnguētū quo plāe ꝓuerbio ſignificaꝛ.haud quaq̄ vnguē
tū cū lēte cōgruere:nec conſociationē fieri vnguēti q d̄ delicat⁹ eſt:& lētis q d̄ gen⁹ ē vulgatiſſi
mi leguminis:hoc ꝓuerbiū vſurpat Marc⁹ Tulli⁹ quadā ad Atticū epiſtola decēter & ſalſe.ſic
em̄ ait.legati ſunt:Qu.Metellus Creticus &.L.flacc⁹ & το επι τη φακη μυρον. Lentulus clodię
fili⁹:voluit em̄ ſymbolicos & ſubobſcure:Mar.Tullius taxare Lentulū Clodię filiū:q ita male
copuland⁹ eſſe videbaꝛ in obeūda legatione cū Metello cretico &.L.Flacco viris clariſſimis:ſi
cut lens cū vnguēto male conſociatur:cū inter vnguenti delitias & lentis vilitatē ea ſit diſparili
tas ac diſſociatio q̄ inter amatorem dulcedinemq3 internoſcitur.

Quid ſignificet apud eūdē Gelliū:ꝓuerbiū alterū latinū.Nihil cū ficib⁹ Graculo nihil cū Ama
racino ſui.
Caput.xiiij.

Idē in calce operis meminit veteris ꝓuerbij:cui⁹ ſententia haud lōge abeſt a ſuperiore:ſic em̄
ait:ver⁹ adagiū eſt:Nihil cū fidib⁹ graculo nihil cū amaracio ſui.ſenſus:adagij ſiue ꝓuerbij ē ſa
tis apt⁹ & expoſit⁹:quo ſignificaꝛ neq3 muſicā graculis auib⁹ obſtrepis & clamoſis:neq3 vnguē
ta porcis īmūdis & lutoſis cōuenire:ſed nō de nihilo amaracinū cū primis dixit timeri a ſue.ob
ſeruam⁹ apud Lucretiū:q3 ſues odere vnguēta & peculiariter fugitant odorē amaracini. verſus
Lucretij ex li.vj.ſubſcripſimus vt res fiat manifeſtior: deniq3 amaracinū fugiat ſus & timet oē
vnguētū:Nā ſetigeris ſuibus acre venenum eſt In codicibus Lucretij.q mēdis ꝑgnantes circū
ferunꝛ:ꝑ amaracinū legiꝛ amaracum pro ſus fur:ſenſu cōfuſaneo verbiſq3 corruptis.ē aūt ama
racinū vnguentū ab amaraco herba odorata nominatū.Diocles medic⁹ & ſicula gens amacū
appellauere:q d̄ ægypt⁹ & ſyria ſanſuccū noſtri vernacula lingua maioranā vocāt hinc vnguē
tū confectū nuncupam⁹ mō amaracinū modo ſanſucinū.Plyni⁹ in decimotertio ſcribit ſanſu
cinū optimū in Cypro fuiſſe & Mytilenis:vbi erat plurima ſanſucus. Idē ait amaracinū fuiſſe ī
inſula Co laudatiſſimū:enunciaꝛ aūt amaracinū penultima correpta:contra vulgi ꝑpoſterā cō
ſuetudinem producentis.

Qui ſit ſenſus Naſonis in eo verſu Deprenſum polypus hoſtē Cōtinet ex oī demiſſis pte fla
gellis.Ibiq3 de ſignificatu acceptabulorum. Caput.xv.

Ouidius in quarto metamorphoſeon ſic ſcribit:deprenſum polypus hoſtem:
Continet ex omni demiſſis parte flagellis.
Hoc verſu ſignificaꝛ.conchilia a polypo piſce cōplexu criniū detineri frāgiq3.ſolita ē.em̄ po
lypus:q d̄ vel mediocriter eruditis perſpicuum eſt:piſcis ſanguine carens:q inter mollia nume
raꝛ:cui pediculi ſunt octoni:a quorum multitudine nomen inuenit:quos Plyni⁹ modo crines

modo cirros appellat:qm̄ inſtar ſunt capillamentorũ.Ouidiꝰ flagella vocat:qbus cõplectunt̃
cõchilia:quorum carne veſcunt̃:& ita expones hoſtẽ ꝓ cõchilijs conchiſve: quas peculiariter
polypi venant̃ & flagellis hoc eſt crinibus ſiue cirris)ita em̄ illorum pediculi nominant̃)cõple=
ctunt̃:vt auelli non queant:ſunt em̄ auidiſſimi concharũ:q̄ ad tactũ cõprimunt̃ p̄cidentes bra
chia polyporũ.cauẽt ergo polypi inſidiantq́ꝫ conchis apertis:impoſitoq́ꝫ lapillo in diſcunea=
tas graſſantur extrahũtq́ꝫ carnes. Idẽ Plyniꝰ author eſt polypũ i aq̄ luctari cõplexu ad hoĩem
cõficiendum eũq́ꝫ ſorbere acceptabulis.ac numeroſo ſuctu detrahere: vbi acceptabula ſignifi
cant̃ caliculi:qbꝰ peculiariter prædita ſunt illa piſciũ genera:q̄ mollia nuncupant̃.Item Ariſto
teles libro quarto de aĩalibꝰ tradit mollibꝰ oĩbus eſſe binos acceptabulorũ ordines in polypo
vero:qui & ipſe ex numero molliũ eſt.ſimplicem acceptabulorum ordinem cerni Trebius ni=
ger acceptabula caliculos interp̄tari videt̃ cũ ait:barbas fuiſſe polypo clauarũ mõ toroſas lon
gas pedum triginta acceptabulis ſiue caliculis vrnalibus peluiũ modo. Seneca quoq́ꝫ accepta
bula eleganter appellat vaſcula illa & caliculos.qbꝰ repente plenis repente vacuis p̄ſtigiatores
fallere fauorabiliter ſolent oculos contẽplantiũ.verba Senecæ hæc ſunt ex libro ſexto epiſto=
larum. ſiciſta ſine noxa decipiũt:quo mõ p̄ſtigiatorũ acceptabula & caliculi:in qbꝰ me fallacia
ipſa delectat.in menſuris vero & ponderibus cũ acceptabuli menſura dicit̃:ſignificat heminæ
quartã partẽ.j. drachmas quindecim. Plynius volumine duodetrigeſimo tradit oſſa ex acce=
ptabulis paruarũ p̄bere vſum dentifricij:vbi acceptabula appellaſſe videt̃:quas pyxides me=
dici recentiores & anatomici ſcriptores appellitant:qbꝰ infixe ſũt coxẽdices.circaq́ꝫ ea vertun
tur oſſa coxarũ:ſunt em̄ ille concauitates Caliculis p̄ſimiles.

Emaculatꝰ Plutarchi codex:in quo ꝓ Fabiꝰ Buteo.inſcite legit̃ bulco:vbiq́ꝫ de Buteonibꝰ.

Caput.xvj.

Apud Plutarchũ cheronẽſem.latinitate donatũ:error eſt in vita Fabij maxime minutulus
quidẽ ſed nõ tñ aſpernãdus:ſic enim habent codices impreſſi: Alterũ dictatorẽ creauerũt Fabi
um bulconẽ:tu corrige Fabiũ Buteonẽ:fuit em̄ Romæ familia Fabia Buteonum cognomina
ta ex eo ꝙ in ducis naui ꝓſpero auſpicio quõdã ſediſſet accipiter.quẽ Romani Buteonẽ appel
lant græci triochen a numero teſtiũ quaſi tris teſticulos hñtẽ:cui principatũ in augurijs phemo
noe dedit.quę Apollinis filia dicta eſt vt inqt Plyniꝰ:& vt author eſt Euſebiꝰ chronographꝰ
prima hexametris verſibus futura cecinisse narrat̃.Ex quo nõ inſcite Lucanus phemonoẽ ap
pellauit pithyã ſiue phebada:q̄ reſponſum ex oraculo Apollinis delphici dedit Appio Rõa=
no Liuiꝰ hiſtoriã Fabij Buteonis eloquẽter explicat lib.xxiij.ab origine vrbis:q dictator crea
tus vt ſenatũ legeret pacta lectione eodẽ die extẽplo dictatura ſe abdicauit lictoribuſq́ꝫ abire
iuſſis turbæ ſe immiſcuit.hæc eadẽ a Plutarcho memorant̃:ſed ꝓ Fabio Buteone Mendũ irre=
pſit ꝓcliuiter in Fabiũ bulconẽ.

**Subeſſe ſenſum occultiorem q̄ enarratores agnouerint in illo epigrammatiſtæ verſiculo.
paſtas glande nates habet ſecundus.**

Caput.xvij.

Verſiculus eſt apud Martialem.in quo ſubeſt obſcœna quidẽ ſignificatio non tñ diſſimulã
ter p̄tereũda.ſic em̄ inquit in hendecaſyllabo
Paſtas glande nates habet ſecundus.
Vbi nõ pinguitudo pueri ſignificat̃ ſicut ꝑperã exponit interpres:ſed patici effœminatiq́ꝫ ĩ
pudicicia:acumẽ em̄ ſenſus & aculeus totus eſt in dictione glande:qua ſignificat̃ pars obſcœ
na genitaliũ viriliũ.de qua Cor.celſus libro.vj.de medicina:vbi vero glans contecta eſt ori=
culario quoq́ꝫ clyſtere inter eam cutẽq́ꝫ aqua calida inſerenda eſt. Itẽ tubercula etiam q̄ phyma
ta gręci vocãt circa glandẽ oriunt̃. Ariſtoteles & Galenꝰ:alter maximꝰ philoſophorũ:alter no
biliſſimꝰ medicorũ.βαλανον appellant græco vocabulo notiſſimo ꝙ ſignificat glandẽ.eſt
aũt prima ꝑs virilis penis.ſic em̄ honos auribꝰ p̄fandꝰ eſt mẽtula vocat̃. Ariſtoteles in primo
de aĩalibus:ita ꝓdidit.maris penis poſtremo thorace ꝑpendẽs ꝑte ſui prima carne ꝑpemodum
q́ꝫ conſtãs & inęquabili facie turbinata:nomẽ a glãde pars hęc mutuata eſt. Igit̃ mordax ſineſi
ne Martialis volens intelligi puerũ noĩe ſecundũ fuiſſe paticũ & emaſcularoribꝰ ad obſcœnã li
bidinẽ frequẽter morigerũ:feſtiuiter ſimul & ſalſe dixit eũ habere nates glãde paſtas:tanq̄ ſub
actiõe illa p̄poſtera cõcubini.veluti cibo nates paſcerent̃:& in hoc toto epigrãmate epigrãma=
tiſq́ꝫ ſenſu explicando cecutit interpres:cũ ſentẽtia poetę laſciuiẽtis ſit referenda ad delitias pu
erorũ multiformes neqtias diſſimiles:& faſtꝰ amabiles & moroſitatẽ illicibilẽ:q̄ oĩa malle ſeſe
ait poeta in ſodalitate puerili: q̄ dotes dapſiles in vxoria contubernalitate.

Verſus Lucretij explicatus de lampade curſoria & de Sicyonijs calciamentis.

Caput decimumoctauum.

Digitized by Google

Lucretius libro .ij.de rerũ natura ſic ait:& quaſi curſores vitai lampada tradunt:cum ſigni ficare vellet mortalium eſſe perpetuam ſucceſſionẽ viciſſimq; primos a ſecundis. ſecundos a tertijs.& ita deinceps impelli & vrgeri:eſt autem tranſlatio ſumpta a curſoribus:qui ex Promethei conſuetudine:vt docet Higinus:inſtituerunt currere lampadẽ iactantes:quã prim⁹ curſu defatigatus ſecundo integro tradebat:cui⁹rei mentio quoq; fit libro.iiij.rhetoricorum ad Herennium.vbi traditur non illum in palæſtra:qui tedas ardentes accipit celeriorẽ eſſe in curſu cõtinuo:q̃ ſit ille q tradit.ꝓpterea ꝙ defatigatus curſu integro facem tradit.in hũc ſenſum tranſlatione quadã oppido q̃ decenti dictum eſt a Perſio.

Qui prior es cur me in decurſu lampada poſcis?

Mar.quoq; Varro ſcitiſſime dixit in tertio de re ruſtica:non curſu lapãda tibi trado. ſignificãs ꝓuerbialiter non tibi cedo.vel per contrariũ non ſũ te ſuperior.Herodotus libro.viij.hiſtoriarum refert curſores perſarum perniciſſimos primum ſecundo.ſecundũ tertio.& ita deinceps aliũ alij mandata tradere ſolitos:quemadmodũ inqt apud græcos fax tradit̃ quã vulcano per vices ferre curſores perſeuerant.& qm̃ Lucretij mentio facta eſt. enodemus illud quoq; velut ĩ tranſcurſu vocabulũ:qđ ab eo poſitũ eſt libro quarto de rerum natura.

Vnguenta & pulchra in pedibus ſicyonia rident.

Vbi ſicyonia ſignificant̃ calciamenta muliebria atq; amatoria delicatioraq;:& effœminatis tm̃ congruentia:de quibus ait Lucillius:

Et pedibus læua ſicyonia demit honeſta.

De quibus Marcus Tullius in primo de oratore ſic refert:vt ſi mihi calceos ſicyonios attuliſſes:non vterer q̃uis eſſent habiles & apti ad pedem:quia non eſſent viriles:ſed de Lucretij locis obſcurioribus alibi plura:cũ eius poemata adeo mẽdoſa circunferant̃:vt non lita multis luminib⁹ingenij videri poſſint ſicut.Q .Ciceroni videbant̃:ſed oblita tenebris errorum p̄ſcatẽtib⁹.

Lapſum eẽ indiligẽter interpretẽ Plutarchi apophthegmatõ ſuper λημη πειρεωσ. i.lepitudine pirei. Caput vndeuigeſimum.

Plutarchus cheronenſis in apophthegmatis de pericle athenienſi ſic ait εκελευσεΔετουσ αθηναιοισ την αιγιναυωσπερ λημην αφαιρειν του πειρεωσ.interpres Plutarchi hõ grece latineq; linguæ oppido q̃ peritus & callẽs.ita interp̄tatur:iuſſerat autem Athenienſes Æginã quaſi pirei portum exiſtimarent ac tuerentur:demiror virum alioquin græcatiorẽ dediſſe id interp̄tamentum:qđ penitus contrarium eſt a ſenſu verbiſq; græci ſcriptoris:quę nos ita latina fecimus.iuſſerat autem athenienſes ęginam quaſi pirei lippitudinem auferre.hoc eſt verum gręcorum verborum interpretamentum:& ſenſus ex hiſtoria ductus. nam Pericles ſuadere volebat atheniẽſib⁹:vt Aeginam inſulam delerent & e medio tollerent:perinde ac lippitudinem labemq; Pirei athenienſium portus:a quo.xij.milibus paſſuum abeſt:hoc aperte demonſtrat idẽ plutarch⁹ in vita periclis:cum ait.Aeginam veluti Pirei lippitudinem delendam cenſuit. impeſſi codices mendoſi ſunt:in quibus pro lippitudinem.legitur lippedinem Potuit fortaſſis interpres labi ex incuria vicinitateq; græcarum dictionum:nam apud græcos:λιμην eſt & λημη pronunciatu quidem non longe diſtantes inter ſe dictiones: ſcriptione vero & ſignificatu multũ diſſidentes.λημη em̃ fœminino genere ſignificat lippitudinem ocularium: ſcribit̃q; per η λιμην vero maſculino genere dicit̃ portus:& per iota ſcribitur:ſed in codicibus Plutarchi grecis ſcriptũ eſt λημη:quę eſt lippitudo p.η. nõ λιμενα:hoc eſt portũ p iota.p̄terea quis neſcit αφαιρειν:apud grecos accipi p auferre non ꝓtutari.plura dicere qb⁹hoc noſtrum tuear ſuperſedeo:ipſa enim ſunt p ſeſe ſatis(opinor)euidentia:& qđ ab interp̄te dicit̃:& qđ a nobis:q̃ penſitanda diiudicandaq; candidis lectoribus.permitto.

Erratũ alterũ eiuſdẽ interp̄tis ſup immolatione filiorum:quos Saturno ſacrificãt Carthaginenſes. Caput Vigeſimum.

Idem Plutarchi interpres ſic in latinum vertit apophthegma illud.zelo tyrannus.quo tẽpore Carthaginenſes ad Himeram debellauit.pacem cum his acturus coegit fœderibus inſcriberent:fore vt etiam filij a præſtãdis Saturno ſacrificijs quieſcerẽ::hæc nouiſſima apophthegmatis particula.non videt̃ ſatis fideliter ſinceriterq; expreſſiſſe atq; explicaſſe verba gręca plutarchi:quæ ideo ſubſcripſimus: vt docti diſpiciant vtrum laude digna ſit an reprẽſione noſtra hæc curioſitas ad quam nos vnica impellit vtilitas iuuandi fouendiq; pro virili parte ſtudia ſcholaſticorum.Verba Plutarchi hæc ſunt. ηναγκασ εvεγραψα.τασ ομολογιασ οτι και τα τεκνα παυσονται τω κρονω κατουσ οντεσ idest vt nos interpretamur: coegit inſcribere in fœderibus:ꝙ ceſſarent immolare filios ſaturno:hoc verba ipſa ſignificant hoc expoſcit fides hiſtorię carthaginenſium:qui ſoliti erant immolare hoſtias humanas Saturno:excellentioreſq; ex filijs victimare:qui cum olim eſſent obſeſſi ab Agarocle Rege Siculorum:Saturnũ iratũ

Digitized by Google

ſibi eſſe rati ſunt ꝙ loco liberorum infantibus clam emptis atq; educatis ſacrificaſſent: itaq; vt diligentius id piaculum ſoluerent deũq; complacarent ducentos nobilium filios publice immolauerunt. ſicuti Lactantius in primo: Euſebius in quarto præparationis euangelicæ. & Diodorus in. xx. bibliothecæ prodiderunt. hinc Syllius Italic⁹ in quarto punicorum ſic cecinit.

Mos fuit in populis: quos conuenit aduena dido.
Poſcere cęde deos veniam: ac flagrantibus aris.

Qui ibi ſubdidit filium Hannibalis nomine aſparem fuiſſe ſorte adiudicatum huic infando ſacrificio. Igitur vt ad rem redeam ſenſumq; Plutarchi explicem: zelo tyrannus pacem cũ deuictis carthaginenſibus fecit his conditionibus: ne in poſterum immolarẽt filios Saturno: vt ita a ſacrificio ſanguinario plenoq; inhumanæ crudelitatis abducerentur: & hæc eſt Plutarchi ſententia veraq; interꝑtatio: quod & verba ipſa demonſtrant: ſi circunſpectius ꝓpẽſiuſq; ꝑpendantur: cum interpretis interpretamentum ſit deuium ab hiſtoriæ fide & a ſenſus elegantia.

Inſcite eundem deerraſſe ſuper interꝑtamento thericliorum. inibiq; conſideratus perpenſuſq; non indiligenter locus ex Cæſaris commentarijs.

Caput nouiſſimum.

Apud eundem Plutarchi interpretem in apophthegmatis Romanorum: vbi de Scipione Aemiliano diſſeritur ſic ſcriptum legimus. cum Memmij cuiuſdam tribuni militum iumenta comprendiſſet: quæ lapideas pelues & vitrea pocula deportarẽt: quid interpres dixit lapideas pelues & vitrea pocula. græcus ſcriptor ait. ψυκτηρασ διαλιθουσ και θηρικλεια: quæ verba græca nequaq̄ adamuſſim congruunt cum latino interpretamento: neq; hoc ſenſiſſe videtur Plutarchus: qui voluit ſignificare mẽmium fuiſſe caſtigatum increpitumq; acriter a Scipione. ꝙ in vſu caſtrenſi haberet vaſa precioſa & delicata. minimeq; diſciplinæ militari cõuenientia. lapideæ autem pelues & vaſa vitrea non ſunt digna caſtigatione cenſoria: cum non ſint aliena a parſimonia frugalitateq; priſcorum cũq; (vt dicere ſolebat Galienus imperator) nihil ſit vitro coius. Quocirca ita meo piculo interꝑtaberis. ψυκτηρασ διαλιθουσ και θηρικλεια. j. vaſa gẽmatę & thericlia. διαλιθοσ enim græce gẽmatus dicitur thericlia vero ſunt vaſa potoria delicatiora a thericle artifice celeberrimo nominata: de quo eſt illud Plynianũ ex libro. xvij. celebratur & thericles nomine. calices ex therebintho ſolitus facere torno. de thericlijs poculis vtpote ꝑcioſis ſic refert Phalaris in epiſtola ad polycletum. miſi ad te puri auri phialas quattuor. crateres argenteos non noſtri temporis artificij duos poculorum thericliorum paria decem de thericlijs mentio ab eodem Plutarcho habita eſt in vita Alexandri. ex hoc thericliorum ſignificatu exiſtimo corrigendum eſſe locum apud Cæſarem: in cuius tertio ciuilis belli põpeiani commentario ſic legitur. in caſtris Põpeij videre licuit trichilas ſtratas: opinor irrepſiſſe mẽdum: emendatumq; pro trichilas ſtratas. thericlia ſtrata. vt ſit ſenſus thericlia pocula quę erãt ꝑcioſa celebrataq; viſa fuiſſe ſtrata atq; iacentia paſſim ĩ caſtris pompeianis: & ſi ſcio thrichilas exponi ſolere pro abacis menſiſq; potorijs veluti habentibus tria labra & triplices margines: in quibus vaſa more aulico gradatim diſponi collocariq; conſueuerunt: ſed iam receptui canẽdum eſt ne modum excedat appendix: quæ non contenta latialiter diſertaſſe: etiam non nihil atticiſſauit. Iam pauſa facienda eſt & animalius ocio refouendus: vt mox vegetior alacriorq; reſurgat ad excudenda id genus annotamenta longe vberiora: quæ ſucciſſiuis temporibus condimus mox in tempore deprompturi: Meditor enim pro virili parte agere negociũ poſterorum: ſuccurrere heſitantibus litteratoribus: prodeſſe ſcholaſticis: non minus prouincialib⁹ q̄ italicis: qui auditorium meum frequentiſſimi quottidie ſtipant: meq; peramanter obſeruant: ſed cum aurium ſenſus ſit faſtidioſiſſimus iam vale inclyte Hannibal bentiuole: & qcquid eſt illud quantulumcũq; eſt boni conſule & ama ꝑceptorem: qui non ſolum te pie diligit vt alumnum. ſed & reuerenter colit vt patronum.

Ad lectorem.

Lector candide offendes opinor interdum offendicula & moramenta quędam in annotationibus noſtris ex immutatione tranſmutatione ve litterarum ac ſyllabarum nõnunq̄ ex inuerſione dictionum. quos errores minutulos quidem & cognobiles non creditori aſcribas quęſo ſed impreſſori: vix enim fieri poteſt vt opere in magno non interueniant huiuſmodi labeculæ pręfuerunt recognitioni ſcholaſtici duo eruditi elaborauerunt: vt emendati ſinceriq; commentarij ex officina impreſſoris depromerentur: ſi quid erit mendoſum: id igitur impreſſori aſcribas obſecro. Vale perlege.

Digitized by Google

Ex tertio libro obſeruationum domitij Calderini.

VIdeo: a præpoſitionem: quum in multas variaſq; ſignificationes pate
at. eleganter vſurpari a. M. tullio Cicerone: vel quum inter partes diſſi
dentes alterutri addictos ac ꝓpugnatores ſignificare vult. vel quum in
ſeruis munus operamq; diſcernit: ſuperioris vſus vnum exemplum ſa
tis erit in bruto ipſe hæc nec vero. M. Cæciliũ prætereundũ arbitror q̄=
cũq; eius in exitu: vel forma: vel mens fuit: qui q̄ diu authoritati meæ
paruit talis tribunus Plęb. fuit: vt nemo cõtra ciuium perditorum po
pularẽ turbulentamq; dementiã a ſenatu: & a bonorũ cauſa ſteterit cõ=
ſtantius vbi q̄d a ſenatu ait: & a cauſa bonorum: perĩde eſt ac ſi dixiſſet
pro partibus ſenatus: & bonorum. in alteram ſignificationem ad Atticum ſcribens: nec vllam
aliam ob cauſam pollucem ſeruum a pedibus meis Romam Miſi: nam quum ex ſeruis aliis vte
renť ad iter tñ: eos mittentes: quo libebat alijs ad litteras excipiendas ac deſcribẽdas quas vel
dictabant vel componebant. illos a pedibus. Hos a manu appellabant Cicero tñ in hac ſigni=
ficatione: ad aliquando dixit in tertio de oratore: itaq; idem gracchus: q̄d potes audire catule
ex licinio cliente tuo litterato homine: quem ſeruum ſibi ille habuit ad manum cum eburneolą
ſolitus eſt habere phiſtula: iidem quia pedibus erant ſerui: pedes a Martiale dicuntur illic. retro
flex⁹ ad pedum turbam. alibi lagenam ad pedes replet. a pedibus eoſdem dixit omnia quomo
do retro pueris obſonia tradas: cur non menſa tibi ponitur a pedibus? quo diſticho Martialis
amicum apud quem cœnabat amare ſubſãnat: nam quomodo ille haberet conuiuas obſonia
omnia & epulas pueris & ſeruis aſtantibus porrigebat. iis blandiens. Martialis conquerens ſi in
animo inq̄t tibi eſt tradere obſonia pueris & a pedibus: cur eos nõ accipis menſa potius q̄ nos
. q. d. hi tecum cœnant: non conuiuæ/ quo loco obſeruandum eſt a pedib⁹: per omnes caſus ea
dem terminatione deduci. Recte enim interrogaueris: quid agunt a pedibus? nam illud neceſſa
rio intelligitur. Serui a pedibus: miſſi a pedibus: dedi a pedibus meis: cur menſa non poniť tibi
ideſt a te a pedibus pro caſu dandi eſt. ideſt pueris: & ſeruis: nã in ſuperiorẽ verſu quum pueris
dixit intelligendũ eſt a pedibus: Cicero præterea tertia actione in Verrẽ eoſdem appellat circũ=
pedes. Vbi maleoli filium pupillum a verre patrijs fortunis euerſum conqueritur his verbis: vt
romam redijt nullam litteram pupillo: nullam matri eius nullam tutoribus reddidit: ſeruos arti
fices pupilli quomodo haberet domi. Circum pedes autẽ homines formoſos & litteratores eẽ
dicebat. Verres inquit cicero quomodo maleoli familiam diriperet: ſibiq; per fraudem vindica
ret: illi⁹ ſeruos aut formoſos aut litteratos dicebat ſuos eſſe circũpedes: Maleoli fuiſſe negabat
Hi ſeorſum aſtabant dominis diſcumbentibus. Tranquillus in Caligula. quoſdam ſummis ho
noribus functos ad eſſedum ſibi occurrere togatos per aliquot paſſuum millia: & cœnanti mo
do ad Pluteum modo ad pedes ſtare ſuccinctos linteo paſſus eſt. Idem in auguſto: Talbo a ma
nu. ꝙ pro epiſtola prodita denarios quingentos accepiſſet crura effregit: ſed miror quare idem
ſibi tantum aſſumpſerit vt quum vel a manu vel a pedibus duabus dictionibus dicamus noĩe
ſcilicet & præpoſitione: ipſe quaſi ex integra dictione nomen deriuauerit. nã amanuenſem ſcri
pſit pro ſeruo a manu: In verrone: certum dominis ſeruorum numerum niſi idixit nec ex tota
cuiuſq; Familia ꝓbatiſſimos: nec diſpenſatoribus aut amanuẽſib⁹ exceptis recepit. ea dẽ ratio
ne in Domitiano. Epaphroditum a libellis capitali pœna cõdẽnauit: is eſt qui libellorum qui a
ſupplicibus dabantur: curam gerebat. Omitto. a. aliq̄ñ. poſt: ſignificarĩ & varie accipi notiſſima
eñi ſunt & occurrunt frequenter.

Cicero ad Atticum ſcribens: Varroniſq; accuſans ignauiam bieñium: inquit. præterijt
qua ille καλλιπίδης aſſiduo curſu cubitũ nullum præceſſerit. vbi prouerbium græcum vſur
pauit in hominem ſegnem & tarde agentem. De quo ita ſcribit in Tyberio Tranquillus: vt vul
go iam per iocũ callipedes vocaretur: quem curſitare/ ac ne cubiti quidem menſurã progredi ꝓ
uerbio græco notatum eſt.

Idem quũ Attico ſignificaret: quid de perſonis introductis in libris de republica ſtatueret:
ſcribit quid monuerit & ſuaſerit Salluſtius his verbis: ea ipſa ponam: quę in omnibus codicib⁹
extant. Hi libri quum in Tuſculano mihi legerentur audiente Salluſtio admonitus ſum ab illo
multo maiore authoritate illis de rebus dici poſſe ſi ipſe loquerer de republica præſertim quum
eſſem non heraclides ponticus: ſed conſularis: & is qui in maximis verſatus reipu. rebus eſſem
quæ tam antiquis hominibus attribuerem: ea viſu mirifica eſſe His vltimis verbis mẽdã ineſſe
certo affirmaueri. Nã ſi Salluſtius ſuadebat vt Cicero ex pſona ſua de repu. diſputaret poti⁹ q̄
ex ſermone Africani aliorũq; q multo ante diẽ obierãt. cũ rõnẽ afferre oportuit cur illorũ pſo
næ minus idoneę eſſent: aut minore authoritate in his libris de repub. diſputarent. Atqui ſi ita

legimus: vt propoſui: quæ tam antiquis hoibus attribuere ea viſu mirifica eē: ratio erit probā tis potius q̄ diſſuadentis. nam ſi mirifica erant & habebant: laudem ex perſonarum antiquitate non recte monuit: id mutandum eſſe: & ad Ciceronis perſonam tranſferendum: Quare vt ſibi ipſi Salluſtius conſentiat vir prudentiſſimus ac doctiſſimus ita leges: Quę tā ātiquis hominibus attribuerē: ea viſum iri ficta eſſe fabuloſum inqu it videbiť qđ iſti diſputant de repu. quū tā antiqui ſint. Q̄ ſi inſpexeris: q̄ lubrica fuerit via in mendā ab ijs verbis: q̄ Ciceronē ſcripſiſſe arbitramur in ea q̄ pueſa ſunt: nobis magis atq̄ illis aſſenſeris. Iacobus certe Cardinalis papienſis non minoris doctrinę q̄ authoritatis princeps: hanc Ciceronis ſcriptionem agnoſcit: eiq̄ oino arridet & applaudit.

Cicero tertia actione in Verrē. itaq̄ renūciat Robonius illam deciſionem tutoribus: accurrunt tamen ad tempus tutores: digitum tollit Iunius patruus: iſti color mutatus eſt vult⁹: oīo: mens deniq̄ excidit. Vbi qđ ait digitum tollit: morē deſignat antiquū. is erat: vt qui ſe vel conductorem vel emptorem ex publica vēditione: aut locatione ſignificaret: digitum tolleret: qđ Iunius fecit: ne pupillus fratris filius ædem Caſtoris ſartam tectam conduceret: a quo Verres columnas ad perpendiculum exigere ſtatuerat vt ita eum ſpoliaret bonis paternis: Digitū igitur tollit ideſt ſe conductorem ſignificat: plura de hoc ſcripſimus in eum verſum. Martialis: nā mea iam digitū ſuſtulit hoſpitibus: & quid ſit manceps: ex ſententia etiam Feſti.

Strabo in octauo, ita ſcribit. Eſt autem Rhium in achiuorum ſolum protenſum longius promontorium in falcis figuram interius curuatum. Vnde & Drepanum ideſt falcem appellant: nimirum (vt ego quidem ſuſpicor) ad hāc falcē alluſit Martialis: quū derideret curuitatem crurū in phœbo. Ea enim ita curuata in rhio commode ait lauare poſſe. nam & rhium æque curuatum erat vt illi crura phœbi quadrarent. Sales inde quoq̄ aſperſit Q đ phœbi crura dixit lunę cornibus ſimilia quare ſi hoc deſiderare videbitur: ad ea quę in commentarijs ſcripſim⁹: habes vnde accipias.

Pilea apud antiquos varijs fiebant generib⁹ ſuiſq̄ erāt nominib⁹ diſtincta. vmbellā enī appellabāt: galericulū: cauſeā: qđ apud Martialem & Valerium maximum legas petaſum de quo & apud Suetonium diximus in Auguſto & in noſtrarum obſeruationum ſecūdo annotauim⁹ diligentiſſime. Pilea autem aliqñ fiebant ex lacernis attritis. Vt illud diſtichon Martialis apertius intelligas: q̄ in commentarijs dictauimus. Vbi pileum mittiť in apophoretis ſi poſſem totas cuperem miſiſſe lacernas: Nunc tm̄ capiti munera mitto tuo. Cuperē inquit lacernas integras miſiſſe ſi eſſem diues. Nunc vero quum pauper ſim: miſi lacernæ tm̄ partē: munus capiti tuo i. pileum. qđ ex parte lacernæ conſtat. papinius in locis ſyatura licijs: vſq̄ adeo ne defuerunt cæſis pilea ſuta de lacernis: vbi explicat argutiſſime pileum fieri ſolitum ex lacernis inciſis: qđ diſticho Martialis quoq̄ innuit

Repetam⁹ p̄terea particulā cōmētariorū noſtrorū in Iuuenalē. vbi carmen exit illud in mulierē curantē cutē & expolientē faciem in gratiā adulteri: interea fœda aſpectu ridendaq̄ multo pane tumet facies: & pinguia popeana ſpirat. Popeanū nō vnguētū eſt. nec enim bene olet nec iis rebus conficiť: quibus vnguenta: ſed medicamētū ad faciē erugādā & expoliēdam cutē. qđ ex lacte aſinæ pane madido conficiebať. Popeanū appellatū: ꝑ popea vxor Neronis principis id primo inſtituit. Plynius. xxviij. naturalis hiſtoriæ: Cutem in facie erugari: & tenereſcere: & candorē cuſtodiri lacte aſinino putāt. Notūq̄ eſt quaſdā quotidie octingētas cuſtodito numero fouere: Popeaq̄ hoc vxor Neronis principis inſtituit. balnearū quoq̄ ſic ſoleo temperato: aſinorū gregibus ob hoc eā comitantib⁹. Hęc plyni⁹ & idem in. xi. de lacte: craſſiſſimū aſinę. vt coaguli vice vtanť: conferre aliquid & candori in mulierū cute exiſtimatur. popea certe Domitij Neronis cōiūx quingentas per oīa ſecū Fœtas trahēs balnearū etiam ſoleo totū corpus illo lacte macerabat. extēdi quoq̄ cutē credēs. Vnde illud de othone a Tranquillo ſcriptū: ꝑ pane madido faciem linire cōſueuerit: madidū lacte aſinæ intelligo: ita & mulier apud Iuuenalē: Q̄diu domi eſt: totā faciem linit medicamentis: & operit: vt tenera & candida cutis fiat: atq̄ ita a marito amplexu & oſculis interea foueť. quū vero ad mœchum proficiſciť: deponit liteola & medicamēta: exeritq̄ curatam faciē: inde Iuuenalis Ad mœchū lota veniūt cute. i. elotis e vultu medicamētis. Hęc ſcripſi: ſiq fortaſſe Iuuenalis carmē parū intelligerēt. de popeano ambigāt: qđ ego vt arbitror prim⁹ fortaſſe elucubraui: vt ſexcēta alia. Quę in cōmētatioib⁹ noſtris requires.

Radere non tātum eſt ſuccidere pilos: ſed etiā ſummā cutem detrahere: Iuuenalis: poſt hūc radentur tubera Si ver tunc erit: Carmen præterea legis duodecim tabularum his verbis ſcriptum eſt. Mulieres genas ne radunto: ne vel leſſum funeris ergo habento. leſſum quid eēt: Sex Helius. & L. acilius veteres interpretes nō ſatis ſe intelligere dixerunt. ſed ſuſpicari veſtimenti aliquod genus funebris. Luci. Leſſum dixit: quaſi lugubrē eiulationem: cui Cicero aſtipulatur

in ſecundo legum: vbi hanc legē recitat inde Plynius. xj. naturalis hiſtoriæ ita ſcribit infra oculos Malæ homini tantum: quas priſci genas vocabant. xij. tabularum interdicto radi a fœminis eas vetantes. pudoris hæc ſedes. ibi maxime oſtenditur rubor: infra eas hilaritates riſumq́ indicantes buccę: & altior homini tantum: quem noui mores ſubdolæ irriſioni dicauere naſus: Quibus verbis aperte Plynius indicat ſe. xij. tabularum legem vel apud Ciceronē vel alibi legiſſe rationemq́ affert cur ita ſancitum ſit: ne fœminis genas in funere alio ve dolore radere. i. dilacerare liceat: quoniam. ſ. in ijs poſita videatur pudoris ſedes: ibiq́ potiſſimum rubor appareat. De naſo qđ addit. Nos ex ijs verbis in. xii. commentariorum in Martialem ita ſcripſimꝰ Naſuti dicuntur qui grauiore cenſura ſubſanant aliena: & Oratius vt plęriq́ ſolent naſo ſuſpēdis adunco ignotos: hoc eſt derides. in ſecundo præterea huius operis quum de obſeruationibus ex poetis differerē. Satis hinc explicaui quare dicatur primus condidiſſe a plynio lucilius ſtili naſum.

Caudacus: vt Varro ſcribit. ſuauē ſignificat: vel vt a magiſtris ſe accepiſſe Fatetur māſuetum. Catax vero vt tradit Feſtus: Claudum. Appius certe Claudius Appij cæci frater qui conſul fuit anno ab vrbe condita. cccclxxx. primuſq́ freto claſſe traiecto pœnos Sicilia expulit etiam Tranquillus ſcribit in Tiberio caudax cognominatus eſt.

Receptæ in vſum noſtrū fuerunt nonnullæ gręcorum dictiones & in latinarum ſcite deductæ non elegantiæ magis cauſa: aut feſtiuitatis quā pitholeo Rhodius ac lucilꝰ in eo ſecuti fūt: q̄ neceſſitatis: ꝗ latina eadem non eſſent: Atq́ adeo vnam ex ijs: vt de aliis ſileam: nuper obſeruaui apud Tranquillum in Nerone: nā ita ſcribit & prodijt Neapoli primum ac ne concuſſo quidem repēte motu terræ theatro ante cantare deſtitit. q̄ inchoatum abſolueret nomō. Vbi nomon dictionem græcam vſurpat quum pro ea latinam non haberet eiuſdem ſignificatiōis nomos enim apud gręcos legem ſignificat nomos item in carmine & cātilena ſignificat qualitatem & moderationem vocis qua vel remiſſiore vel acutiore vtimur. Eandemq́ cātilenā duobus tribuſve nomiis modulantur muſici: & quum vno totam peregerint. altero inchoant diuerſo. inde frequenter legimus apud græcos. nomos muſicos. & de corina ita memorie proditum eſt και εγραψε νομους λυρικους. i. & ſcripſit nomos lyricos. Nero itaq́ muſicę ſtudioſꝰ quū in theatro Neapoli cantaret. adeo ea gloria feruebat: vt ne terrę quidem motu deterreri potuerit. quin inchoatū iam nomō abſolueret. & ad finem perduceret cantilenam eo nomo quo cantare cœperat. Qđ verbum quum parum notum eſſet latiniſq́ ſcriptoribus non ſatis vſurpatū in omnibus Tranquilli codicibus lubrica menda eſt deprauatum: nam vbi nomō ſcribi oportuit: nomen ita ſuppoſitum eſt nullo omnino aut certe alieno ſenſu: q̄ inchoatum abſolueret nomen: nos vero & hanc & alias dictiones multas alienas dep̄hendimus ac mēdoſas apđ hunc ſcriptorem vt in cōmentarijs in eum cōpoſitis plane oſtendimus.

Harpaſtrū Quid ſit lōga cōmētatiōe gręcis authoribꝰ explicamꝰ in epiſtolā quarti libri ſyluarū multaq́ de eo docuimꝰ q̄ adhuc (vt opinor) icognita fuerūt: ea ſi qs volet legere. illic reqret.

Quid? Nōne in Fabij Quintiliani codicibus librariorū error ꝓpagatus eſt cōplurībus locis q̄dā certe apud hunc ſcriptorem non ſatis explicata obſeruauimus. Vt illud quū de diuerſa nominum compoſitione moneret. Componuntur (inquit) aut ex noſtro & peregrino vt biclinīū Contra: vt epitogium: & anticato. Vnde ſatis diſcimus: dictiones ita cōponi vt priorē partem aliqñ occupent noſtra: poſteriorē peregrina: veluti in biclinio: in quo noīe bis noſtrū ē: cliniū gręcū. Vnde biclinium deductum eſt: aliqñ vero priora ſūt pegrina vt in epitogio & anticatone: nā Epitogiū genꝰ veſtis qđ togæ ſupinduebat̄ ex επι ꝓpoſitione gręca: & toga formatū eſt vt Anticato Cæſaris in Catonē. ex αντι ꝓpoſitione itē gręca: & Cato. Mendoſe vero in plęriſq́ codicibꝰ ſcriptū repies. opitergiū pro epitogiū / qđ oppidi nomen q̄dē eſt. & inde opitergini mōtes appellati: ſed talem non habent cōpoſitionē qualē hoc loco p̄cipit Fabius: immo nullā: epitogiū ſane legendū affirmauerim: qđ & cōpoſitionis rō ſuadet: & nup legi vetuſtiſſimo ac certiſſimæ fidei Quintiliani libro.

Incidi nuper in quaſdam Laurentij cōmentatiūculas: quas in Fabium compoſuit: in qbꝰ cū alia deſideraui tum teſtium quo citat aliqñ fidē Atq́ adeo vt vnū ſubijciamus vbi Fabius de verbis pergrinis ita ſcribit: nam maſtrugam. qđ ſardum eſt illudens Cicero ex induſtria dixit: Laurentius locum indicans vbi id Cicero dixerit. hęc addit: Cicero ꝓ ſcauro / quē purpura regalis non cōmouit. eum Sardorū maſtruga mutauit. Equidē Scauri cauſā actā fuiſſe apđ Ciceronē legi apud Valeriū max. & Pedianū. Orōnē vero a Cicerone ꝓ illo habitā: Vñ ſe hęc accipe laurētiꝰ ꝓfitet̄: legi nuſq̄: neq́ extare arbitror: vereorq́ ne grāmaticū aliquē ignobilē ſecutꝰ hęc verba, recitauerit potiꝰ q̄ legerit vſq̄ apđ Cicero. Atq́ (vt dicā qđ ſentio) Quītilianꝰ verba Ciceronis mihi idicare videt̄: q̄ ſunt in orōne de pumicijs cōſularibꝰ hęc: Qđ eſt primū diſſimile: Res

Digitized by Google

Sardinia cũ maſtrugatis latrũculis ꝑtore vna cohorte auxiliaria geſta:& bellũ cũ maximis ſytię gẽtib⁹ Tyrãnis cõſulari ĩperio exercituq; cõfectũ:maſtruca aũt qd ſit ĩ ſecũdo diſputauim⁹.

Idem vndecimo inſtitutionum ita ſcribit. Artem autem memoriæ primus oſtendiſſe dicit Simonides & paulopoſt Simonidem poetam fuiſſe:neq; oĩno hui⁹ rei meminit vſq̃ poeta:idẽ Cicero quem Fabius ſecutus eſt Plynius vero in ſeptimo naturalis hiſtoriæ non poetam:ſed medicũ eum ſcribit:verba illius hæc ſunt de memoria ars poſtremo eius rei facta & inuenta eſt a Simonide medico.conſummata a metrodoro ſceptio.mirandũ profecto eſt:cur Plyni⁹ a Cicerone diſſentiat aliterq; ſcribat q̃ Fabius:ſed mendoſa eſt dictio apud Plynium vt ego quidem arbitror:& heri obſeruaui quũ de Simonide nonnulla apud græcũ ſcriptorẽ legerẽ:nam quum ſex eiuſdem nominis græci fuiſſe tradant:ſingulorũq; res pſequantur & gen⁹:de hoc ita affirmant Simonides leopræpis filius lyricus ex iulide oppido Ceę inſulę poſt ſteſichori ætatẽ cognominatus melicertes vt alij codices habent melic⁹ a ſuauitate carminis:nam μελι ſignificat mel:vnde melicus deducitur artem memoriæ reperit inde apud Plynium ſcribendũ cõtẽderim. Ars poſtremo eius rei facta & inuenta eſt a Simonide melico:nõ aũt medico quũ poetã fuiſſe:& gręci & latini ſcribant:ac ſimonides Melicus ſit cognominatus.

Dij boni q̃ pertinax menda occupauit omnes Fabij codices:librariorum & interp̄tũ culpa:qui quũ non ꝑciperent vetuſtatis morem neq; vſq̃ eum obſeruaſſent multos in errorem induxerunt. Verba hæc reperies in primo inſtitutionum de grammatica:vbi Fabius de ijs nominibus differit quæ cum externa & peregrina ſint in Romanum vſum recepta fuerunt. Plurima inquit gallice valuerunt vt Rheda ac petoritum:quorum altero Cicero tamen altero Oratius vtitur:& Mappam Cicero quoq; vſitatum nomẽ pœni ſibi vendicauit:de Rheda & petorito: quid Fabius ſcribat perſpicuum eſt. Sed qđ addit & Mappam Cicero quoq; vſitatum nomen pœni ſibi vendicauit. Tam hianti compoſitione hæc verba ſtructa ſunt vt facile declarent aliquid impedire quo minus cohęreant ſuo loco ſed extorqueamus quem poſſumus ſenſum:qđ Cicero ſibi vendicauerit hoc verbum mappam qđ nomen eſt vſitatum pœnorum. Dicant obſecro interp̄tes vbi Cicero dixit vnq̃ mappam ſuum eſſe verbum:atq; id ſibi vendicauit:quaſi Oratius Iuuenalis alijq; poetæ idem non vſurpauerint:ita interp̄tantur ſed ne diuitius inuẽto noſtro gloriemur accipite veram Fabij ſcriptionem:& antiquum morem diſcite. De quo in commentarijs Iuuenalis & Martialis diſputauimus .in ludis circenſibus mappa a prætore demitti ſolebat aurigæ victori veteri inſtituto Tranquillus in Nerone: poſito quę in hortis inter ſeruitia:& ſordidam plæbem rudimento vniuerſorum ſe oculis in circo maximo præbuit:aliquo liberto mittente mappam:Vnde magiſtratus ſolent:Martialis:creratam prætor quum vellet mittere mappã ſurripit hermogenes. Iuuenalis interea megaleſiacę ſpectacula mappę. mappa igitur in circo vſurpatur:inde ego contenderim ita apud Fabium legendum. Et mappã circo quoq; vſitatum nomen pœni ſibi vendicant. Nam quũ referret:quę peregrina ĩ noſtrũ vſũ venerint:rheda inquit & petoritum gallica ſunt: ſed tamen iis vtuntur Cicero & Oratius:& mappam pœni dicunt ſuum eſſe nomen:ſed eo tamen adeo paſſim vtimur:vt in circo quoq; & ludis circenſibus id vulgatum ſit & vſitatum. Hoc quom noſtri homines ignorarent:vbi circo ſcribendum fuit Cicero ſuppoſuerunt:& ne ſolœciſſimus eſſet :ex vindicant:vendicauit fecerunt. Sententiæ noſtræ antiquitatis mos verborum compoſitio:ſeries ſenſus. Deniq; vetuſtiſſimus Fabij codex conſtantiſſime aſtipulatur. hæc ſunt Frãciſce ex tertio libro noſtrarum obſeruationum tranſcripta:Totum opus expecta:quum tibi ꝓbari intellexero:in eo hæc etiã pauca copioſius explicata ſunt. Vale.

Domitius ad lectorem.

Sic mihi perpetuæ contingant murmura laudis
Et bona poſt funus hora ſuperſtes eat:
Vt noſtros cupio multis prodeſſe libellos:
Famaq; non vllo tincta cruore placet.
Me legat inuitus nemo:non ſcripſimus illi:
Huic ſcripta eſt.ſi quem pagina noſtra iuuat.

Finis obſeruationum domitij Calderinij

Digitized by Google

Baptiſtę Egnatij Veneti Racemationes:

SVper Phaone fabula quædam haud ſane hactenus cognita explicata Caput.i.
Ex Sapphus ad Phaonē epiſtola carmīa præter omnium hactenus ſentētias enodata. Caput.ij.
Notæ quędam litteraꝝ ex Cęlij ad Ciceronem epiſtola obſcuriores illuminatæ:necnon Frontini hacipſa ſuper re:libello de aquæ ductibus correctæ atq; de hieroglyphis ægyptiorum litteris ſcitu quædam digna. Ibiq; Auſonij locus de littera Lacedæmoniorum explicatus. Caput.iij.
L. Flori locus a corruptorum malignitate pulcherrime vindicatus. Caput.iiij.
Ex primo tertiæ decadis a fine libro ſtoicoſis quod corrupte legebatur & corruptius corrigebatur:caſtigatum. Caput.v.
De luco Martis:& antro Vulcani:& rupibus ęolijs longe ſecus ac interpretes opinentur declaratus locus. Caput.vj.
Reſtituta iuriſconſultorum pandectis verba duo quæ deerant:ſimul & alibi luxata lectio reparata. Caput.vij.
Carmīa ex duodecīo thebaidos alioqui obſcuriſſima explicata.necnō Ouidij ex metamorphoſeos ſexto & Vergi. Georgicon primo præter commentatorum ſententias. Caput.viij.
Ex digeſtis de origine iuris cōplures mendæ ſublatę:ibiq; quorundam hiſtoriæ pertractatæ. Caput.ix.
Q; Graccus nō Gracchus & vnde originatio ſit nominis & alia quędam perpulcra. Caput.x.
Quæ ſit virgo ęolia quā in iuuēcum mutatus cognouerit Neptunus ex Ouidij ſexto. Caput.xj.
Ex Valerij maximi ſexto emēdata lectio.adq; inibi de charōda legum latore & eius legibus ſcitu digna recitata complura. Caput.xij.
Quis taurominium Sicilię oppidum condiderit:vndeve hoc nomen oppido inditum. Caput.xiij.
Quis cotys thracię rex fuerit.ibiq; Valerius maximus emendatus:& apud Ouidium ex ſecundo libro de pōto explicatus epiſtolę ſenſus. Caput.xiiij.
Plynius in fine quarti caſtigatus vbi de gadiris eſt mētio:de quibus quędam etiam adduntur non ingrata Caput.xv.
Fabellæ tres perq̄ elegantes de myrto vna:de pinu altera:de daphne tertia latinitate donatæ. Caput.xvj.
Quid ſit lubricare orbem lacedæmonium pedemate apud Iuuenalem ex polluce copioſe declaratum. Caput.xvij.
Ex Metamorphoſeos vltimo carmē illud & ſpiſſi litto ris ancon:explicatum.& q; ancon proculdubio legendum ſit probatum. Caput.xviij.
Emendata vox apud Valerium Flaccū.ibiq; de alcone & phalero hiſtoria ad poetæ ſenſum explicandum neceſſaria. Caput.xix.
Vtrum apud Virgilium omnipotentis olympi an omnipatentis ſit legendum. Caput.xx.
De diebus ex philoſophorum ſcholis ſecretiſſima quædam in lucē data. Caput.xxj.

Clariſſimo & eruditiſſimo viro Franciſco Bragadeno patricio Veneto ſacræ theologiæ & philoſophię ꝓfeſſori eminentiſſimo Baptiſta Egnatius Venetus. S.

EX infinito hoc ac vario ſtudioꝝ gn̄e:ī qb⁹ p̄clariſſima nr̄æ tēpeſtatis īgenia vir & nobiliſſime:& eruditiſſime deſudarūt:nullū aut m̄tiplici eruditiōe vtilius:aut maxīa voluptate iucūdius:hoc vno qđ volumē hoc nūc cōtinet: crediderī. Hoc idē rurſū tm̄ laboris:tm̄q; difficultatis authorib⁹ ſuis deferre exptus adſeruerim:vt ſatis neſcias:pl⁹ ne vtilitatis:voluptatiſq; legētes capiāt: an laboris:difficultatiſq; authores:dummōd bn̄ p̄ſtent:adeant. Adq; vtilitas q dē ide perq̄ facile ꝓbet̄ p̄cipua:q; nō vni⁹ tm̄ authoris:ſed multoꝝ deprauatiſſimos hi reſtituūt locos:nō vulgatiſſima q̄q;:ſed eruditiſſima eruūt. nō grāmatice tm̄ ſcrupuloſas ſepe q̄ſtioēs aut poeticę altiſſima ſenſa:ſed iuriſconſultoꝝ quoq; ſcholas & philoſophoꝝ familias om̄s:neq; nō oīm liberalium diſciplinaꝝ dogmata ſecretiora

Digitized by Google

timanť pſcrutanť:idagant. Qꝫ ſi multū ille litterariȩ rei cōtuliſſe putať: q vnū alterumve poetȩ obſcuriorē locū illuminarit: q̄tum hoſce fructus ad ferre dixeris hoīes: qui nō vnū: alterū ve: ſed cōplures: & eos mehercle q̄ difficillimos explicaſſe ſtudēt locos? vt tñ interī: vel ab hiſtorijs re= motioribus petita: vel a fabulis abſtruſioribus multa ducta: quȩdā veluti lumīa dent ī medium. Voluptas vero tāta: vt nō facile aliud q̄duis ſtudioꝝ des gen⁹: q̄d te magis capiat: magiſq; tene at. Cudat ille ī aliquē authorē cōmentarios. Q uid tandē hoc totū ē rei? q̄d vel noīe ipſo nō ſtatī ſordidū q̄d p̄ ſe ferat? hoc p̄ſertim tp̄e: quo ītēperies: vel poti⁹ rabies tāta quoſdā inuaſit homū culos: vt dū glorioleȩ auidiores poſt mortē viuere affectāt: faciant: vt ne viuētes quidē: viuere ſe teſtari viuētib⁹ poſſint. Scribat alter dialogos: edat hic epiſtolaꝝ īgentia q̄uis volumīa. An ex hoc ſcribēdi gn̄e parē ſe voluptatē lecturis allaturꝝ ſperet? ē ſane dialogis ſuapte natura neſcio quid humilioris fere: & quodāmō plebeiȩ notȩ: vt vel iuitus humi ſerpe cogaris. Sunt.n. certi q̄ dā illoꝝ ī ſcribēdo termini quib⁹ circūſcribare: quib⁹ ī cludare: vt ſint illi qualibet rerū varietate referti: filo tñ orōnis tenuiore: veluti planipedes vltimū ī fabulis locū occupent. ſic hi ſibi extre mū ī theatrali pōpa ſpectaculū vendicēt. Huc adde q̄ cōſcribūt ita quidā dialogos vt eoꝝ ſcri bēdi rōnem minime teneāt. Et dūmō luculētā verboꝝ cōgeriē fūditēt lectori factū ſatis putent Epiſtolȩ vero quid q̄ſo niſi tritū: niſi cōſuetū hn̄t? q̄d.ſ. domeſtici parietes quotidie reſtrepant: domeſticis verbis claudas: domeſticis quoq; ſcribas tuis & familiarib⁹: vt hæc ſit ex præcipuis vna maxīa epiſtolici characteris cōmēdatio cū vſitatis maxīe verbis vtare. At vero annotatio nū iſtud iuētū (ſiue Cēturias: ſiue Racematiōes vt nos appelles) Quidnam ī ſeſe niſi plane no= bile: niſi excellēs: niſi variū cōtinet? Q̄d opus niſi herculeis lacertis cōfici poſſe: ſperandū ē mi= nime. licet ī hoc tibi grande aliquid ſp̄ ītonare: licet altius tollere: lꝫ clarioribus notis īſignire: ac q̄nq; p̄ rebus ſtilū deprimere. dep̄ſſū rurſus cum ſp̄ ſis varius attollere. Nulli danť certi limites quos tueare. Nulla ſunt tibi p̄ſcripta certa ſpatia q̄ nō trāſgrediare: ſic fit vt oībus oīm ſolut⁹ le= gibus nunq̄ ciuē: ſed pegrinum p̄rſus hoīem nobilē: ī quē oīm cōuertanť oculi ſp̄ agas. Tollūt humo ſeſe: & alta ſp̄ aīo meditanť huiuſcemodi hoīes: cum a ſe niſi magna: niſi ſublimia. aut ex pectari norit. aut requiri. Varietas vero reꝝ tāta: vt hac vna ratiōe: ēt ſi nihil aliud p̄ſtēt: placere īpenſius poſſint: neq; ſolū placere: ſed & tenere. neq; vero tm̄ tenere: ſed & ī quācūq; ptē volue= rit mouere valeant. Explicať nūc poetæ alicuius obſcurior ſenſus. Emendať p̄ter multoꝝ ſen= tētias īueterata lectio. Declarať abſtruſior ſȩpe fabula. nec his cōtēti trāſeūt ad oratores: ab ora toribus: deīn ad hiſtoricos. rurſus ab hiſtoricis iuriſcōſultoꝝ ſcholas excutiunt. Philoſophoꝝ decreta p̄dunt. vt nō aliū iuſti⁹ Protheū q̄ hoſce dicas viros. Qui ne cogerenť minutijs ſemp̄ inſiſtere: hāc potiſſimum excogitarunt rōnē vt de magnis ſp̄ tractātes & difficillimis: maximi ab oībus & īgenioſiſſimi ȩſtimarenť: Qua tñ ī pte tm̄ abeſt: vt hoc mihi laudis vel vnq̄ petierī vel ſperarim vt abunde factum ſatis & mihi & amicis putē. ſi poſt tm̄ laboris exhauſti. poſt non paruas vigilias. ſtudio tm̄ & īduſtriȩ non detrahāt meȩ. Eos vero: qui q̄ diximꝰ ad vnguē (vt ar bitror) p̄ſtitere: & laudēt. & p̄bēt. Reliquos ſane qui nō tā Cēturias cōficere conati ſunt: q̄ loq̄n= tiȩ cuiuſdā oſtentaſſe īeptias īſectenť: p̄ſcīdāt: ne ſtudioꝝ hanc ptem quā eruditiſſim⁹ quiſq;: & cā didiſſimus hactenus tractauit: īdoctiſſimus: & maleuolētiſſimus temerario p̄ſumat auſu. Illud tantum dixerī: hoc me nō nūc opuſculi voluiſſe edere: quo amicoꝝ: & Ioannis p̄cipue Bembi patricij Veneti viri ſtudioſiſſimi p̄cibus aliquid condonarem: quoq; experirer: q̄tum ſubciſiuis octo dieꝝ horis: neq;.n. (deum īmortalem teſtor) plus mihi tp̄is imp̄ſſor dare aut potuit: aut da tum voluit: p̄ſtare poſſem. Qꝫ ſi mō hoc cōſequar: vt aliquantulum iuuiſſe linguam latinam di car: & maximum me laborē fructuum meoꝝ reportaſſe ſentiam: & poſthac īdies ad maiora mul to conficiēda: q̄ iam nunc volutat animus: accigar. Tibi vero patrone mi: vt grȩce: q̄d latīe nō poſſum: dicā φιλοσ οφω τατε & ſanctiſſime nomīatim haſce dico nūcupoq; Racemationes: vt nunc tādē ſi poſſim ȩre me tuo: quo pene ſum obrutus: vel tātillū leuē: vt q̄d hactenus nō diſ ſoluimus non volūtatē defuiſſe: ſed facultatē: intelligas. Vale.

Super Phaone Fabula quædam haud ſa= ne hactenus cognita: explicata. Caput.I.

COmmētarios in Sapphus ad Phaonē epiſtolā: p̄clara duo noſtræ tēpeſtā= tis excudere īgenia: Georgius.ſ. Merula: & Calderinus Domitius. Alexan drinus ille: patria Veronenſis Domitius, Vterq; mediuſfididius (ſi iudicium requiras meū) erudite multa: multa īgenioſe: tum de græcoꝝ: tū de latinoꝝ hauſta fontib⁹ ī mediū p̄tulere. Cæteꝝ qm̄ vnus: alter ve: nō oīa noſſe pōt: aīaduertimus nos hiſtoriā ſup Phaone: vl̄ potius Fabellā lepidā ſane: neq; non neceſſariam admodum: prȩtermiſſā. Eam ſi ī p̄ntia explicemus: haud quidem ingratam: iniucundamq; ſtudioſis adoleſcētib⁹ rem facturum nos

credimus dum qualẽcunq̧ græcorum tradidere monimẽta:latinis nr̃is nr̃a opa : ſtudioq̧ veluti p
quoſdam traduces legẽdam dederimus. Hanc igit̃ ad hanc ferme ſententiam Aelianus omni=
modæ hiſtoriæ duodecĩo deſcribit. Pulcherrimum mortaliũ oĩm Phaonẽ a Venere olim lactu=
cis occultatũ. Eſſe vero & alios aliter qui ſcripſerit fuiſſe Phaonẽ ex eorum hoĩm gñe:qui traijciẽ
dis vltro citroq̧ viatoribus nauigiolis ĩpenſiorẽ dantes opam:victum ſibi diurnum quærita=
rent.acceſſiſſe tãdẽ aliqñ & Venerẽ:q̃ ſe vt in alterã tranſportaret ripam:nulla interim pmiſſa ſti
pe rogaret. Quã cum ille libẽtius effeciſſet:neſcius quã tranſueheret deam eẽ : tum vero a Venere
longe p̃cioſius accepiſſe munus:q̃ ſi vel ampliſſimum manu p̃cium exegiſſet. Alabaſtrum nãq̧
cum accepiſſet vnguine quodam plenam:quo ſemel punctus formoſiſſimus repẽte mortalium
cunctorum apparuit:mulieres omẽs leſbias ĩ eius exarſiſſe cupidinẽ. Præ cęteris vero impatiẽtiſſi
me atq̧ ardẽtiſſime a Sappho illum Scamandronymi poetria pq̃ celebri adamatum. Cum qua
cubantem velut adulterum captum necatumq̧ fuiſſe. Illud vero nec poſſum:nec volo diſſimula=
tum.extremam hanc pticulam de Phaonis videlicet nece:non ſatis ex græco conſtare codice.
Interfectum quidam illum tanq̃ mœchum certum ẽ:ſed cum amica hac ſua necne:haud adfir=
mare vacillante codicis fide auſim. Atq̧ hanc eẽ Sappho:quã diuinus quoq̧ Plato ſapiẽtẽ vo
cet:ſunt qui putent.ſunt qui alteram leſbiam & ipſam pſaltriam hanc credant.quę amoris ĩpa=
tiẽtia ex Leucate ſeſe poſtmodum in mare deiecerit. Satis.n.conſtat Aeliano ipſo & Suidę ſcri
ptis duas extitiſſe:quarum vna poetria pq̃ celebris altera & pſaltria & meretrix fuerit. Cui quoq̧
Fabellę Luciani ex mortuorum dialogis ad hunc ferme ſenſum ſubſcribit teſtimonium. An & ti
bi forte fortuna quiſpiam:vt Phaoni Venus olim dicit̃:cum illam traieciſſet ex Chio ſic adule=
ſcens pulcher in primis & amabilis oblatus eſt.

Ex Sapphus ad Phaonem epiſtola carmina præter multo
rum hactenus ſententias enodata. Caput.ij.

NEc mihi Pierides ſubeunt Dryadeſve puellæ.
Nec me Theſpiadum cætera turba iuuat.
Duos hoſce verſiculos commentarij:vnus vt notiſſimos:vt altioris neſcio quid do
ctrinę continẽtes enarrat alter:ſed vterq̧ (qđ omni cũ modeſtia dictum veli) tam per
uerſe legit q̃ falſo (niſi fallor) ĩterp̃tat̃? Quid.n.amabo (vt Merulam iterim omiſerim nõ multũ
inſudantem) ſupſtitioſa illa Domitij valet explicatio? quã ille ĩgenioſe magis cõminiſcit̃ q̃ ve
re? Atq̧ vt omĩa demus:Quid (quæſo) commertij muſis cum Dryadibꝰ:niſi philoſophari al=
tius tunc Domitio viſum? Quid ſordidum illud turbę nomen ad muſas? Quid ſubſeq̃ntes ver
ſiculi duo:Vilis Amynthone:vilis mihi candida Cydno? non oculis grata ẽ atthis vt añ meis
Sed miſſa hęc omĩa fecerimus:Quid ad hoc rñdebunt:ꝙ codices omẽs Naideſve puellę. non
Dryades hñt? Qđ & Merula fateat̃:ſed repugnãte ſyllaba ſubſtitutas a ſe neſcio quas Dryadas
Roboreas plane deas:& ſylueſtres non negat. Remittemus igit̃ illas rus vnde venere. Nos ve
ro & ipſius Saphus grecis verſiculis freti:& veteres codices ſecuti:ſic legẽdum adfirmamus.
Nec mihi Pyrino ſubeunt Mnaiſve puellæ
Nec me leſbiadum cætera turba iuuat.
Hę nãq̧ fuere Tribades Pyrino videlicet & Mnais:quas ipſa Sappho citet hiſce verſiculis. μα
λαδη κεκορημενους τοργοσ:και παλιν: αμορφοτερου μναιδοσ και της απαλωσ πυρι=
μωσ ſubnectit autẽ q̃ περι διαλεκτων conſcripſit author εστιν η μναισ αυτηκαι η πυριμω
ονοματα κυρια.i.ſunt aũt Mnais & Pyrino nomĩa ppria. Nomĩs autẽ prioris Tribados erit illa
ĩflexio:quæ græcis & latinis vſurpat̃ monimẽtis freq̃ns.vt Dido Didus : Sappho Sapphꝰ.ſic
Pyrino Pyrinus. de qua ĩflexione & Quintilianus & grammatici certarĩ:ſed & illud Theſpiadũ
qs non videat legẽdum Leſbiadum? cum & codex vetus hoc inuat:& prompta fuerit omĩa de
prauantibus ĩuerſio: qui malunt cuncta corrumpe:q̃ ſeſe fateri aliquid ignorare.ſed ſup hoc ni
hil addam amplius:ſi lectorẽ prius rogaro vt candide cuncta libret:nec aut quorundam autho=
ritate imponi ſibi patiat̃:aut meliora ĩp ĩueniri non poſſe diffidat. Quã nr̃am emẽdationem eo
magis pbamus:ꝙ Flaminius noſter candidus oĩum doctorum laudator:atq̧ idẽ ĩ pangẽdis car
minibꝰ celebris author:calculum ſtatĩ adpoſuit ſuum:vt iam ſcrupulũ quo ĩp fatigatus ſup hiſ
ce carminibus fuerit:habeat nullum.

Notæ q̃dã lr̃arum ex Cęlij ad Ciceronẽ epiſtolæ obſcuriores illuminatæ:necnõ Frõtini hac ĩpa
ſup re libello de aquæ ductibꝰ correctæ:adq̧ de Hieroglĩphis ægyptiorum lr̃is ſcitu q̃dam digna:
ibiq̧ Auſonij locus de littera Lacedęmoniorum explicatus. Caput.iij.

VIx ab Ouidio auocari ęquo nos patiebamur aĩmo. In cuius mehercle opa ad ſexcen=
tas annotationes pene:cum plus ocij:quietiſve ſtudijs ĩpetrare licuerit meis edẽdas:
cõfeciſſe me iam nunc nõ tam audacter q̃ vere pfiteri poſſum:cum locus vnus ex Cę

Digitized by Google

lij octauo ad Ciceronē epiſtola:cuius ĩitium ē Q đ.M.Marcellus.N.F.me ad ſe vel ĩuitum tra=
xit In qua epiſtola ſunt hę ĩ frōte ſtatĩ adpoſitę notæ. D.E.R.I.C.quæ ſane(vt video)ſic om=
nes hactenus torſerunt:vt cum multum ĩ illis pcipiēdis ĩſudarit:tandē velut aĩum deſponde=
rēt:aut ĩenarratas reliq̄re:aut q morbus iam late ſerpit:cum minus ĩtelligerēt:tanq̄ nihili caſſaſ
qȝ eraſerunt Eſt q dē hac tēpeſtate quorundam ea ĩſcitia:dicam an ĩſania?vt quæ nō ipſi ĩtelle=
gant ſtatĩ ĩmutari:ſtatim tolli iubeant.ęque ac ſi Cēſores apud quos ne oſcedo q dē tuta a mul=
cra fuerit:om̄s notare:omĩbus equum adimere:vel nō adſcripta cauſa valeant. Nos vero quos
non iſtęc prurigo vel potius rabies(vt alia ſint)tenet:pquiſitis diligēti⁹ multorum ſcriptis:ad=
uertimus eas notas ex veterum freq̄ntiore vſu ſic adſcribi ſępe ſolitum.quæ cum id tp̄is notiſſi
mæ eſſēt:nunc deſuetudine aut obſcuriores:aut ſupflue(ſi dijs placet)ęſtimanť. Interp̄tanť au
tē notæ illæ ad hanc ferme rationē. D.de. E.ea.R.Re.I.ita.C.cēſuerunt.tamē etſi Probus ē au
thor(Hunc credo cuius Gellius libellum de notis citat)pluribus maiores nr̄os vſos:vt.ſ.ſemp
ita plebiſcitis & ſenatuſconſultis ſingulares haſce adſcriberent litteras. Q.D.E.R.F.P.D.E.
R.V.I.C.ideſt.Q đ de ea re fieri placeret:De ea re vniuerſi ita cēſuerunt:vt facile in eam ſenten=
tiam veniam qȝ & Cęlius haſce omēs adpoſuerit:ſed ſeq̄nti ſęculo a ſcriptoribus:q đ bis repeti=
tum videbať:abraſum:amputatumqȝ.Q đ vitium:ſed non æque tamē ĩſigne & Frontini libel=
lum de aquæ ductibus occupauit quibuſdam ĩ locis:quos tu adhunc modum reſtituas omnes
iam facillime. Adqȝ hęc Romanæ vrbi ſcribēdi ratio pbata eſt:illa vero ægypto:vt aĩalia depĩ
gētes q cq d vellēt ſignificarēt. Pretermitto vero quæ Diodo.quæve alij quidam. Hoc dixeri=
mus q đ libello hac ſup re quandoqȝ legimus ſane q̄ admirabile:qȝ cum ĩgratum homĩem nota=
re voluiſſēt:columbæ effigiarēt effigiē:qȝ aĩmal hoc cum primum adoleuit matrē roſtro ĩceſſere
atqȝ ĩpetere ſit ſolitum: ſed & cum tardum. Formicam Veſptilionis ala cōtectam figurabāt.qȝ
credant formicam nunq̄ inde exire quo veſptilio ſemel acceſſerit:ſed & illud Auguſti Cæſaris
Tarde feſtina q̄ſcite:qȝ Delphinum pniciſſimum alioqui natantium: Anchora ĩnexum pige=
bant:ſed vt de tota hac lr̄arum ratione quæ ſparſim apud authores ĩueniunť breui aliq d velut
apis colligam:placet & Auſonij ad Paulinum epiſtola nodum illum ſoluere: quæ nam.ſ. ſit il=
la lr̄a qua Lacedęmonij Philippo Regi negarunt. Eſt aũt carmē.

Vna fuit tantum qua reſpondere Lacones
Littera:& irato Regi placuere negantes.

Tu igiť ſcito litteram illam fuiſſe ȣ gręcam.quā nemo non vel paulo modo humanior ĩ græcis
non ſignificare apud græcos nouit. Lacedęmonij nāqȝ Philippo Regi petēti neſcio quid q đ p̄
ſtare nollēt:ſic reſcripſerunt απερητησασȣ.i.quæ petijſti non. Plutarchus in Laconicis Apo=
phtechmatis author:ſed de his ſatis ſupqȝ. Credim⁹.n.iam & ſup Cælij notis:& Frōtini:necnō
Auſonij lr̄a:vt dubitandum ſit nequaq̄:explicatum pbelle locum. Cæterum & illud addim⁹ ve
luti corollarium. Duas illas in eadē Cælij epiſtola notas N.&.F.nonis Februarijs ſignificare.
q đ addidimus ne quis hoc ita quoqȝ attētare auſit:vt has quoqȝ:quēadmodũ ĩ epiſtolis Medio
lani nuper impreſſis priores illas eraſere:ſic eradat aliquis. Niſi dixeris Nobilis Familiæ poti=
us:quod diſplicet:interpretandum.

L.Flori locus a corruptorum malignitate pul=cherrime vindicatus. Caput.iiij.

EIuſdē fere notæ q đ nunc ſubſtituam:erit ſed tanto maioris momēti q̄tum neſcio q̄s
iam ex pfeſſoribus publicis:dum Florum imp̄ſſoribus plumbeis typis formandum
daret:manu ppria in margĩe adnotauit.vide quid ſibi velit immiſcať:vt facile id eue
niat:qȝ dum credula adoleſcentum turba:quæ ſępe magis homĩes:nomĩe: q̄ nomĩa
homĩbus expēdat:authoritate quorundam loq̄ntium:quæ nulla eē debeat:nitiť:in capitales p
labať errores:quibus nos vt occurramus:p viribus dabimus opam:ne carcinoma hoc q đ iam
late ſerpit:in ĩtegras corpis graſſeť ptes:atqȝ eo conſilio præſtandum hoc ſuſcepimus : vt ignĩ
ferroqȝ:quando aliter non datur:obſiſtamus. Eſt igiť apud Florum vbi de triumuiratu Cęſaris
Antonij:& Lepidi agiť legere ad hunc ferme modum in codicibus imp̄ſſis: Senatorum exitus
fœdi:truces:miſerabiles:toto terrarȝ orbe fugiētium pĩdignitate rei:immiſcať Cęſarem auũcu
lum ſuum:lepidus. L. Paulum ſuum fratrē pſcripſerit. Hactenus Florus. Annotauit igiť quidā
hac in Flori pte autographo ſuo:Vide quid ſibi velit immiſcať eam qui annotationē magni mu
neris loco veluti diuinam quandam virgulam dedit & ridicule quidē vidēdum admonuit. per=
inde ac ſuſpicatus ſit ille eē verbi ĩmiſcať id ſignificatum ac ſi diceres:pmutat. q đ verbum ſi lati
ne:ſi barbare dictum aliquando repperit tunc ego manum de tabula:ſed lectio ex duplici vete=
re codice:vtroqȝ manu ſcripto:altero:qui ĩ cœnobio diuæ marię a caritate viſiť: altero Bn̄dicti
Prunuli p̄ceptoris olim mei:viri & humaniſſimi:& ſanctiſſimi:ſic reſtituēda. Pro q bus q s pin=

Digitized by Google

dignitate rei non ĩgemiſcat? Cum Ceſar auunculum ſuum: Lepidus. L. Paulum ꝓſcripſeri: quę pura: ĩtegra: apta iam omnibus (vt arbitror) videanť: ſed & ĩ eadẽ lectione paulo ſupra vbi legiť apud cõfluẽtes iungunt manus: & exercitus conſultant. libẽtius ſe conſalutant legerim. Cæterum is author candidiſſimus alioqui: non hic tantum: ſed ab omni fere ꝑte lacer: mutilus: & inuerſus. Quo magis iſtorum requiro prudẽtiam qui epiſtolis ĩ frontiſpicio adpoſitis: polliceri ꝓfligato pudore auſint: longe correctiſſimum: quẽ longe corruptiſſimum exhibẽt: ꝑdire.

Ex primo tertię decadis a fine libro ſtoicoſis: qđ corrupte legebatur: corruptiuſq̧ corrigebatur: caſtigatum. Caput. v.

Vix hac ĩ parte vł poſſum: vel ſi poſſim: libet a quorundam homĩum ĩſectatione ſtilũ continere: cum videam quoſdam tam pręfracti pudoris homĩes: vt cuncta qdẽ temere audeant: nihil pẽſi: nihilq̧ conſiderati dummodo multa edant: habẽtes. quaſi vero credas: huiuſcemodi homuntiones ſummum (vt ita dixerim) eruditionis finẽ ĩ eo ſtatuere: vt q̄ plurima funditẽt: nõ vt q̄ optima pẽſitate emittant. Des quidẽ ĩterdum his veniam: q ĩgenue multa ſeſe ignorare fateanť. Des hiſce. qui ſi quid emẽdant: ratione id aliqua ſi non vera: at veriſimili fulcire ſtudẽt. At q bonos libros ꝑuertẽtes: nec qđ ſibi velit quæ corrigunt: vł potius corrumpunt: ſatis ĩtelligẽtes: omĩa de ſe polliceanť: quiq̧ ſi quid annotatiunculę ſomnia[...]id veluti ꝓ Apollineo haberi contẽdant oraculo: nec minore piaculo refragari ſibi poſſe putant: q̄ ſi nũc ipſe q dixit reuiuiſceret: hi vero tanq̄ nihil nõ auſuri: ἐσ κόρακασ (qđ aiunt greci) reijciẽdi. Qđ temeritatis genus licet ex hac Liuiana lectione: quã priſco candori (ni fallor) reſtituimus cuiuis coniectare. legiť ad hunc modum apud Liuium ĩ omĩbus fere codicibꝰ primo tertiæ decadis a fine libro. Excito deĩn Scipione Hybernis ſtoicoſis Tarracone: Iberum rurſus cedit: vbi cum ſtoicoſis omĩno corrupte legatur: quidam ex nr̃is ꝓfeſſoribus: quẽ citra tamẽ nomẽ: paulopoſt tñ nominandum caſtigamus: adſcripſit ĩ margĩe. vide ne legẽdum ſit hoſticoſis ab eo qđ hoſticũ dicimꝰ qđ non ſit pacatum. Quo ĩ loco ſi quẽ elicere põt ſenſum ſaltem veriſimilẽ: Iam nunc haud recuſo cymbalum illum orbis: qđ ille iam de ſe p̄dicat: adpellare. Sed præterq̄ ꝙ ſẽſus ineſt nullus: quis verbum hoc niſi barbarus admittat? Quis Liuianę maieſtati ſordidum hoc verbuꝫ adſcribi ferat? Nos vero multo ſtudio: ſed & pari labore: ꝑquiſitis veteribus exẽplaribus ĩduſtrię: cum tandem ĩciderimus ĩ illud qđ ĩ cœnobio diui Ioannis a viridibus Patauij cuſtoditur: ſic legẽdum adſerimus: Excito deĩn Scipione Hybernis: hoſtis cis Tarraconẽ: Iberum verſus cedit: vt ſit ſenſus: cum audiſſet Haſdrubal Hybernis excitum Scipionem: ſtatim ille qui iberum traiecisſet: & Citra Tarraconem cum exercitu tunc eſſet Scipionis aduẽtum haud ferens: Iberum verſus cedit: aliter nec verborum ſtructura: nec ſenſus quadrat.

De luco Martis: & antro Vulcani: ac rupibus æolijs longe ſecus: ac interpretes opinentur declaratus locus. Caput. vj.

Cum publice ĩ Diui Syluestri ꝓximis hiſce mẽſibus Iuuenalis Satyras ſimul & ad Atticum epiſtolas enarrarẽ: atq̧ ĩ fronte ſtati hęc occurriſſẽt carmĩa.

Nota magis nulli domus ẽ ſua: q̄ mihi lucus
Martis: & Aeolijs vicinum Rupibus Antrum.

Heſitaui (fateor) primo quid ſibi Satyrus: & eruditiſſimus: & naſutiſſimus per lucum Matris: & Antrum Vulcani rupibus æolijs vicini vellet. Et quoniã ſcirem: cõmentarios iam in illum eſſe quinq̧: libuit quid hi in medium afferrent exquirere. vbi ſtatim veluti iurati teſtes teſtimoniũ dicerent omnes aduertimus idem ſentire. Probum tamen. quem primus Georgius Valla: vir eruditiſſimus dedit in lucem neſcio quid voluiſſe dicere. Cęterꝫ quoniam mihi nec cum puer ad huc eſſẽ: perſuaderi poterat illud vt in eam adducerer ſententiã: ꝙ Iuuenalis is noſter tantum figurationi poeticę voluiſſet ĩdultum: vt per lucum Matris vrbis originem: de qua ſæpe libri recitarentur ĩtellexiſſet: diligentius euoluendis: lectitandiſq̧ veterum libris dare cœpi operã. Tãdem veluti fato factum ita dicas: ne locus is tam fœdus: veluti veſtibulum ingreſſuris occurreret: incidimus in libellum quendam: cui titulus eſt: de vrbis Romæ regionibus Hunc aũt libellum: cuiꝰ ferť author P. quidam Victor: dono mihi dederat Fabrius Varanus: præſul Cameris vir de lingua latina bene meritiſſimus: patronus vero mihi præcipue ſingularis. quo neſcio an quẽpiam aliquando ĩ eliciẽdis poetarꝫ ſenſibus acutiorẽ: ĩ corrigẽdis quæ falſa & adulteria ſũt: ꝑſpicaciorẽ dixeris. Cui qdẽ ĩſup tanta vel vorſa vł proſa oratione facilitas: & copia: ſed ĩ pri

Digitized by Google

mis vero vorſa: vt cum ĩ multis multos vl' potius omẽs vĩcat: hęc vna ĩ re certamẽ tantum ſe
cum reliquum faciat. In hoc vero libello ẽ legere. In regione quarta Antrum Vulcani: quẽad
modum & ĩ regione ſecunda Cyclopis: & octaua Caci. quo factum ẽ: vt ego p lucum Martis: &
Vulcani antrum auditoria ĩtelligam. In quæ ſe recitaturi conferrẽt. Locum vero ĩ vrbe fuiſſe lu
cum Martis dictum: docet Varro de lĩgua latina prĩo his verbis. Exquiliæ: alij has ſcripſerunt
ab excubijs dictas. Alij ꝙ excultę a Tullo rege eẽnt. Huic origini magis concinunt luci vicini
ꝙ ibi lucus Fagutalis: & Larium: Querq̃tulanum ſacellum: & lucus Martis. Hęc Varro. q̃d autẽ
dixit vicinum rupibus æolijs antrum. Intelligas ſtatuam illic ęoli eq̃ſtrẽ fuiſſe Coloſſęã ĩ Colo
bo poſitam. de qua Probus: vt rupes adpellarit ſtatuam Coloſſęã: qua figura qui p lucum Mar-
tis: quæ recẽtiores Commẽti ſunt: ne ſuſpicari quidẽ videaẽ. Illud tantum addam: cum dixerit
Conuulſa marmora clamare: & aſſiduo ruptas lectore columnas: eleganter admodum & acute
adluſiſſe ad eos qui rupti conuulſiq; Plynio & alijs dicanẽ: quos ob aſſiduum clamorẽ morbus
is fere ĩuadat: quaſi & marmora & columnę idẽ pati viderẽtur nimia recitatione potuiſſe: quẽ lo-
cum cęcutiẽtes nos admonuit Iuuenis & grece & latine adprime doctus Paulus de Canalis: pa-
tricius Venetus: flos delibutus: vt ille de Cethego vetus poeta. quẽ vere: ſi vixerit: q̃d Sup ꝛœ
liciter annuant Phœnicẽ vnicum futurum ſpero. Tam ptinax illi ſtudium: tam acre ſublimeq;
ĩgenium. tam tenax memoria: tanta preterea ẽ moꝝ probitas: quẽ nunc parcius laudare cogor:
ne fortaſſis aut amore labi: qui certe ſit q̃ maximus alicui videar. Aut iudicio: ꝙ oẽs ĩdifferẽter
amicos ſp laudẽ: ſed dicant hi quid lubeat. Amicũ enim hominem: cum preſertim vera dicam:
nunq̃ laudare ſatis mihi poſſe videor. Neq; vero ĩ amicis: dũ vere laudes: ſupflua vl'a videri põt
laus. Sed & ipſe paulopoſt: Cum lecta potẽter erit res: libris: quos de deorum genealogia pene
ad exitum deduxit: an vera prior ipſe dixerim ſignificabit facile. De quo tamen iam illud ſucci
nerę Proptio poſſum. Cedite Romani ſcriptores cedite graij. Neſcio quid maius naſciẽ iliade.

Reſtituta in iuriſconſultorum pandectis ver
ba quæ deerant duo: ſimul & alibi lu
xata lectio reparata. Caput. vij.

ET quoniam Iuriſconſultorum quoq; lectio noſtris hiſce ſtudijs plurimum cõfert. nõ
alienum a re futurum arbitrati ſumus: ſi verborum: quę deſiderantur duo in principio
de origine iuris velut amiſſam poſſeſſionẽ liberali adſeruerimus manu. Sunt autẽ Põ
ponij verba hęc de iuris origine. Hiſdẽ tẽporibus & Tribunum celerum fuiſſe conſtat
Is aũt erat q eq̃tibus pręerat: & veluti ſecũdũ locũ a regib⁹ obtinebat: quo in numero fuit reges
eijciendi: vbi verba hęc duo dubio procul. ſ. author Brut⁹ reges eijciẽdi: deſũt. Aliter nec ſen-
ſus: nec ordo verboꝝ conueniat. ꝙ aũt brut⁹ p ea tpa Tribun⁹ celeꝝ fuerit: pręter alios autho-
res audiant Liuiũ ab vrbe cõdita prĩo. Ergo ex omib⁹ locis vrbis in forũ curriẽ: quo ſimul vẽ-
tũ eſt: pręco ad Tribunũ celeꝝ: in quo tũ magiſtratu forte Brut⁹ erat pp̃lm aduocauit: ſed & le-
ctio: vbi de numero magiſtratuũ ĩfra agiẽ: corrupta. hæc. n. ſunt verba. ergo ex his omnib⁹ De-
cẽ Tribuniplæ. Conſules duodecim: & octo Prætores: & ſex ędiles ĩ ciuitate erant: vbi tu niſi di
uiſim legas: male legas. Conſules. ſ. duo. Decem & octo prætores paruus hic lapſus. ſed longe
minoribus hic p̃cellens Dux centurias ſubcenturiauit ſuas.

Carmina ex duodecimo thebaidos: alioqui obſcuriſſima explicata: necnõ
Ouidij ex metamorphoſeos ſexto: & Vergi. Georgicõ pri
mo: præter commentatorum ſententias. Caput. viij.

VOcant me ad ſe iteꝝ poetæ tres linguæ nr̃æ columĩa: vt laborantibus ſuppetias ferã
quicq; locus quoſdam vel obſcuriores illuminem: vel corruptiores emẽdem. rogent.
Q̃d vt præſtem pro ſuſcepti operis ĩſtituto: libẽter adgredior. Carmẽ eſt ex duodeci-
mo thebaidos huiuſmodi.

Ipſe quoq; ĩ pugnas vacuaẽ collis. vbi ingens
Lis ſuperum: Dubijs donec noua ſurgeret arbor
Rupibus. & longa refugum mare frangeret vmbra.

Cætera quidẽ in hiſce carmĩbus faciliora: ſed quid ſibi voluerit: cum dixit refugum mare frange
ret vmbra: hic vero gordiano nodo: nodus implicatior. qui vt non tam violẽte diſcindaẽ: q̃ fa
cile diſſoluaẽ: abſtruſior multo: q̃ vt opificum iſtęc vulg⁹ norit: recitãda fabula. vt poſthac Ser
uio: non vſq; quaq; credendũ ſciant hi qbus p̃ter Seruij commentarios: nihil aliud pene legiſſe
contigit. Huius aũt fabellæ textum Varro ſic ſtruit. Enata forte in Athenaꝝ arce oliua arbore:

Digitized by Google

ſed & aquarũ ſcaturigine mox emanante: Cecropẽ p id tp̃is Regẽ aĩo ad hæc prodigia õbnõ
xio: ſane q̃ territum. Et ne futurarꝝ forte calamitatum hæc portẽta forẽt prẽnũcia: ſcitatũ Apol
linis oraculum miſſos certos homĩes q & oſtenti cauſam p q̃rerẽt & auertuncandę deorum irę: ſi
quid illi minitarent̃ oſtento: rationẽ diſcerẽt. legatis vero poſt ſciſcitationẽ reſpondiſſe pythiã:
iuſſiſſeq; interim bono vt eſſent aĩo: neq;.n. oſtẽtũ ad calamitatem aliquam ſignificandam fa=
ctum: ſed deorꝝ duorum contẽtione certantium ĩter ſe vter eorum Athenis imponẽdi nominis
author eẽ debeat. per oleam.n. Mineruam: p vndam Neptunum ſignificari. Quare ĩtegrũ iam
nunc Atheniẽſibus eẽ: vtri⁹ dei nomĩe ciuitatẽ appellandam vellẽt: decernere. His a legatis Ce
cropi redditis: tũc vero ab illo mares: & fœminas (nam tum tp̃is & mulieres publicis conſulta=
tionibus ĩtererant) ad ferẽda ſup hac re ſuffragia conuocatos. Maribus igit̃ pro Neptuno: fœ=
minis pro Minerua ĩ ſuffragia euntibus: viciſſe fœminas vna plures: & vt fere ſem p vſu venire
aduertimus vicit meliorẽ partẽ numeroſior. Hoc facto Neptunum indignatum tantam aquarꝝ
effudiſſe vim: vt atheniẽſium terram omnem vna maris occuparit facies. Ac vt expreſſi⁹ dicã:
omnia põt⁹ eſſet. Quẽ vt placarẽt triplici ſupplicio victrices pauloante mulieres adfectas: vt ne
quis athenias eas vocaret: vt nullus naſcentum materno cenſeret̃ nomine. Neve illarum poſt
hac vlla ferret ſuffragia. Quare ſcite admodum & eleganter: hanc ĩnuẽs fabellam Papynius frã=
geret.i. vĩceret: trepidum mare.i. victum Neptunum. qui erumpere aquam iuſſerat. longa vm=
bra: hoc ẽ oliua victrice: quã victrix excitarat Pallas: Dixit. Neq;.n. Seruio eruditiſſimo adſen
tiar grammatico: qui Georgicon libro p̃io ait. Hac ĩ contẽtione equum a Neptuno: dum terrã
pcuſſiſſet excitatum q̃d nuſq̃ ſit (q̃tum meminiſſe valeam) legere. neq;.n. ĩ hac equum contẽtio
ne ſed in terra thracia: cum ſcopulum pcuſſiſſet: quẽ primam tellurẽ a Vergilio nuncupatam cre
diderim enatũ equum ſcriptum inuenimus. Quare fallunt̃ illi (vt opinor) qui de atticæ terrę ve=
tuſtate: hac in pte ſenſiſſe vatem eminẽtiſſimum ſuſpicati ſũt. Q̃d ſi Naſonis ex metamorpho
ſeos ſexto quiſin me carmẽ citet: citet is qui in corruptum exẽplar inciderit. Sic.n. carmẽ illud
omnes hactenus & legerũt: & ĩterp̃tati ſũt. Medioq; e vulnere ſaxi Exiluiſſe ferũ cũ fretũ legẽdũ
ſit. Q̃d ab eo ſaltem: qui proſa oratione fabulas complexus ẽ: didiciſſe potuerant. Qui ſiue is
Donatus: ſiue quiuis alius: fretum apud Ouidium non ferum legit: cum ad hũc modum ille. Ita
q; tellę ſuæ ĩtexuit contentionẽ Athenarꝝ: ĩter ſe Neptunumq; habitam: qui lacu ſalſo ĩ arce edi
to: ſuam poſſeſſionẽ vẽdicabat. Hæc ille. Quibus verbis dat̃ intelligi q̃d fretum: non ferũ lege=
rit. neq;.n. tam vecordẽ illum fore veriſimile ſit: vt ab Ouidio diſſẽtiret: quẽ præ manibus tunc
haberet. Sed & author is q de agricultura multa collegit: ſalſam aquam ĩ hac contentione: non
equũ excitatum tradit.

Complures ſublatæ mẽdę ex digeſtorꝝ libro.i. de iuris origine: ibiq; corru
ptiſſima dictio de ędilitio edicto reſtituta. declaratuſq;
Gellius ſuper eadem dictione. Caput.ix.

CAeterꝝ tantum abeſt vt pompæ hac ĩ pte ſtudere aut potuerim: aut voluerim: vt cum
decẽ Cẽturias explere: ſed honeſtiore fortaſſis exẽplo q̃ alij quidam: q ſtudij hoc tra=
ctarunt genus licuerit: q̃ plurimos hoſtes vna eadẽq; acie placuerit pfligare: ne p par=
tis hoſtẽ ĩſectando: & plus tẽporis inſumam: & memet magis fatigẽ. Corriges igitur
primo de origĩe iuris vbi de Simphronio agit̃ σοφου p ſophin. ſed & Paulo ĩfra: vbi de. P. Ru
tilio agit̃. & particula ſupfluit. verba aũt adpoſuimus: vt difficultatis min⁹ ſedulo occurrat lecto
ri: Ab his profecti ſunt (inquit) Publius Rutilius: & Rufus: qui Romæ conſul: & Aſię pro con=
ſule fuit. Paulus verginius: & Quintus Tubero ille ſtoicus Panſæ auditor: vbi Publius Rutili
us Rufus iunctim legendum. Is autem ille eſt Rutilius: qui in exilium publicanorum: quos in
Aſia proconſule offenderat: factione pulſus: cum redire poſſet: noluit. quo quidem iudicio Reſ
publi. pene conuulſa fuit: Panætij in ſtoicis auditor: in quibus multum pfecit. Quare non abſo
lutus omnino Orator habitus. q illa diſciplina a forenſi toto illa dictione abhorrere quodam
modo videat̃. vt ſuis tantum parietibus incluſa: ĩ vmbra degere contenta videri poſſit. habuit
is quidem vehemens ingenium: & acre: vt cum repulſam a Scauro ĩ conſulatu tuliſſet: deſigna=
tum illum conſulẽ ambitus reũ egerit ſed poſtea abſolutus Scaurus. Rutilium ĩ iudicium voca
uit: Magnum de iure reſpondẽdi munus ſuſtinuit. qua in parte multum lacetorum quoq; ĩ dicẽ=
do habuiſſe exiſtimatus eſt cum alioqui ieiunus & minus corporis. minuſq; coloris haberet. Tã
tę vero ſeueritatis vir: vt a publicanis arceſſitus in iudicium: lumina tunc Ro. fori Craſſum ſci
licet: & Antonium adhibere noluerit: vix paſſus vt Cotta ſororis filius: aduleſcens adhuc pro
ſe diceret. Diceret & Mutius enucleate ille quidẽ: & p̃ſſe pro more ſed nequaq̃ ad cauſam. Dixit

Digitized by Google

tandem vehemẽter & copioſe ipſe ꝓ ſe extremus omniũ. Vnde Ouidij illud. Nec graue magnanimi robur mirare Rutili: ꝙ .ſ. ab exilio reuocatus ĩ patriam redire renuit: & epigrãmatarꝰ poeta famę Rutiliũ ſuæ relinquas. De quo Aſconius quoqꝫ & Valerius maximꝰ. Sed & Senecę epiſtolarum libro tertio verba libet ſubnectere Damnationẽ ſuam ſic tulit Rutilius: tanq̃ illi moleſtum nihil aliud eſſet: q̃ ꝙ male iudicaret̃. Exilium Metellus fortiter tulit Rutilius etiam libẽter Alter vt rediret Reipu. præſtitit. Alter reditum ſuum Syllę negauit. Qu. aũt ille Tubero vt hoc quoqꝫ obiter abſoluam: quem ſtoicum Pomponius appellat: nõ is eſt a quo Ligariꝰ reus actus: ſed. L. Pauli Macedonici ex filia nepos. vir a ſeuerus & moribus. & ꝓ diſciplina quã coluit ſtoica durior inſenſus: qđ Gracchi in illũ oratio indicet. Sed hęc fuerit eſto miſſilia quę vulgus quoqꝫ vt leuiora ſuſcipiat. In quæ tamẽ veluti pictorum parerga: ſi tempeſtiuis modo degreſſionibus vtare: non alienum quandoqꝫ ſit diuertiſſe: vt cum ĩtra ſenatoria & eq̃ſtria nobilior ſparſio ceciderit: habeant & popularia ipſa quibus principis largitio iucundior cunctis fiat. verum ad rem. corrigito & ĩfra Lucilius Balbus: vbi Balbꝰ Lucius: & vbi de Seruio agit̃ & reſpõdiſſe ſcriptum eſt: Tu vide ne reſpondẽtẽ meliꝰ. Quid & illud qualis error? qđ vbi pater cæcina legẽdũ eſt patercina legit̃. de quo Cicero ĩ epiſtolis: ſed & Seneca tertio naturalium quæſtionum facundus hercle vir cæcina ſi habuiſſet aliquando ĩ eloq̃ntia nomẽ: & niſi Ciceronis eũ ꝑceſſiſſet vmbra. filij aũt Plyni. (vt arbitror) decimo meminit his verbis: capite de hirundinibus. Cęcina volaterranus equeſtris ordinis quadrigarum dominus: comprehenſas in vrbem ſe cum adferens victorię nũcias amicis mittebat: ĩ eũdẽ nidũ remeantes: illito victoriæ colore. Cæterum hæc & his ſimilia innumerabilia: Nihil. n. crediderim ex ſupellectile hac libraria quæ gothicæ ſupfuit inundationi corruptius hiſce digeſtorum libris ĩueniri. Quale quoqꝫ ſit hoc qđ de ædilitio edicto in hæc verba legit̃. Quæſitũ eſt an Balbus & Bleſus: & an Tripus: iſqꝫ qui tardius loq̃tur & Varrus & varicus ſanus ſit: & opinor eos eẽ ſanos. Cætera q̃dẽ haud ſane difficilia. ſed quid ſibi & an tripus velit ne Apollo q̃dẽ: (vt inquit Accurſiꝰ quandoqꝫ) ſolueret: quę dictio corrupte quoqꝫ. ſed minus aliquanto in noctiũ Atticaꝝ Gellij. quarto legit̃: nam athiphꝰ Gelliꝰ. nos vero aphthiphũ emẽdamꝰ. Aphthæ. n. ſunt quas non aliter fere Plynius q̃ oris vlcera in infantibus nũcupat. Albeſcit his ſũma cute lingua tonſillę Columella: & a gingiuis ĩcipiẽtes: ad vuã fauceſqꝫ deſcẽdũt. Sũt & alia oris vlcera. ſed minꝰ vtiqꝫ ſęua: atqꝫ ĩ adultis maxĩe. Vñ Aphthiphũ eleganter illũ adpellauit Iuriſconſultꝰ q aphthis hoc ẽ vlceribꝰ laboraret: q̃ lectio iam doctiſſimo cuiqꝫ (ni fallor) adprobabit̃. Reliquos nanqꝫ (vt ille inq̃t) naucifacio.

Qꝫ Graccus non Gracchꝰ: ſcribẽdũ ſit. & vñ nominis originatio facta: & alia quædam ꝑpulchra. Caput. x.

MVlta hac nr̃a tẽpeſtate ſũt: quæ vitioſe vł ꝓferant omẽs fere: vł ſcribant. Nanqꝫ vt interim omiſerim ꝙ quottidie non cotidie Quintiliano: Victorino: Priſciano: veteribꝰ codicibꝰ ſcribimꝰ: ꝙ coniunx: potiuſq̃ coniux: Quotuſquiſqꝫ nũc Gracchũ cũ aſpiratione nõ ſcribit? At Togatoꝝ ille oĩm erudiſſimꝰ exiliter ſcribẽdũ docuit. q quare Gracci dicti fuerint hiſtoriam quoqꝫ ſcitu dignam alioq: & inuẽtu raram commemorat. Mater. n. (inq̃t) illius q primꝰ dictus ẽ Graccꝰ duodecim mẽſes filiũ geſtauit. quare ꝙ legitimum partionis tp̃s ſupgreſſa ſit: cumqꝫ diutius q̃ ſit grauidaꝝ mulierum mos: geſſerit partum: Graccum a geſtando nomiarunt. Pulcer ꝑterqꝫ idẽ Varro citra aſpirationem ſcribẽdum admonuit: & exiliter quoqꝫ ꝓnũciandũ cẽſuit. ſic nanqꝫ & latini ſermõis exigit ratio: ne videlicet hęc dictio aduerſus latini ſermonis naturam aſpiret̃ vna. paullũ quoqꝫ & pauſillũ duobꝰ. ll. ſcribendum ille docuit cum prima horum poſitio duplici hac enunciet̃ lr̃a: vt pollum & pſillum. Demtus: ſũtus: comtus: ſuperuacuo. p. vident̃ adſumpſiſſe: cum ſumo: demo: como: vnde illa participia: nequaq̃ p. habeant. ꝙ ſi Ruptũ quis opponat: ſciat ille in rumpo. p. eẽ. ſed de his ſatis. locũ. n. ſuum: & hęc ſibi vendicabũt: cũ plus ocij: & tp̃is ad iſtæc diſcutienda ſupabit.

Quæ ſit virgo Aeolia quã in iuuencũ mutatus cognouerit Neptunus ex Ouidij ſexto. Caput. xj.

COmplures licet hoc tp̃e repias homĩes: q cum fabulam aliquam abſtruſiorẽ ignorẽt: haud magni id eſſe momenti: qđ neſciant quæ ſua ſint peculiariter ꝓfeſſionis: clamẽt Eoſdẽ rurſus ſi in quã forte vel freq̃ntiorẽ ĩciderint: de repẽte criſtam (qđ aiunt) tollere: & cantũ ſentias quaſi a ſe glorient̃ illud ĩuẽtum: qđ ſi repiſſet alius haud magnifaciendũ diſſimularẽt. Veꝝ meo iudicio tam neceſſariam ĩ hiſce ſtudijs fabulaꝝ cognitionẽ contẽ-

Digitized by Google

derim: q̃ viuẽtibus & ſolis lumen: & aeris ſplẽdorẽ. Quis. n. non videat vel hoc Ouidiano carmine: qđ in Metamor. legas ſexto: non plane ſatiſfactum ſibi ab aliquo: niſi fabellaꝫ copioſius ex alijs authoribus narret ille? Carmẽ autẽ ẽ huiuſmodi.

Memnoſynen paſtor: varius deolida ſerpẽs.
Te quoqꝫ mutatum toruo neptune iuuẽco:
Virgine in æolia poſuit.

Vbi tu in ſuperiore carmĩe Deoida lege: & Proſerpinam intellige ἀπὸ τῆς Δηοῦς hoc ẽ: cerere: quam in ſerpentem mutatus vitiarit Iupiter. vt author Euſebi⁹: & Auſonius. Verum de hac plura alias. Nunc ad æoliam virginẽ redeamus. Quam quæ nã fuerit interpres ignorare ſe fatetur. Virginẽ autẽ æoliam Arnen æoli filiam a Neptuno compreſſam intelligo. ex Diodori bibliotheces quinto. qui ſcribit a Neptuno vitiatam inſcio pr̃e virginem. Qđ cum reſciſſet pr̃: indignatus: puellam metapontino cuidam tradidit hoſpiti: vt metapontum illam deferret. quo delata puella: geminos peperit æolum ſcilicet: & bœotum: quem bœotum dixit ꝙ intra ſtabulum iecerit ſtatim infantem natum arne. ꝙ igitur inter boues fuerit nutritus. (nam βοῦν greci latini bouem) coctus & bœotus poſtea dictus. vt Euphorion eſt author. τουρα ποσειδάωνι δαμασσαμένη τέκε μήτηρ. βοιωτὸν δ᾽ ὀνόμηνε τὸ γὰρ καλέουσι βοτῆρες ὅττι ῥα πατρώησι βοῶν παρέθηκα τοκοπροις. Qui filij mox a metapontino adoptati: cum adoleuiſſent ſeditione facta liberæ vrbis libertatem inuaſere. verum non multopoſt abire coacti: æolus quidem tyrrheni maris inſulas tenuit: & æolicas poſtea de ſuo nuncupatas nomine. bœotus vero ad auum reuerſus æolum: cum ab illius obitu auitum tenuiſſet imperium: ſubiectam quidem regionem de matris nomine Arnen: populos de ſua bœotos dixit. fuit vero & bœotię oppidum arne nomine. Lycophronis autem interpres Iſacius: arnẽ nutricem facit neptuni cum hac fabella. quam & apud alios authores gręcos inuenio: ꝙ dum Saturnus Neptunum perſcrutaretur filium: negaſſet arne ſe ſcire vbinam gentium eſſet: quo facto quæ ante ſinoeſſa dicebatur Arne ἀπὸ τοῦ ἀρνεῖσθαι: id eſt a negando dicta: a qua poſtea vt diximus oppidum dictum: cuius & Homerus ſecundo: & Lycophron meminit. Stephanus quoqꝫ hãc æoli filiam facit. Sunt tamen qui a multitudine agnorum arnen oppidum dictum putẽt: quemadmodum Crates ẽ author. vt Cos quoqꝫ inſula a pecudum copia denominata ſit. Cares enim q aliquando inſulas eas tenuere: κῶν pecudem dicunt. Illud præterea viſum addere: duos præſtantiſſimos authores: latinum vnum. gręcum alterum Varronem ſcilicet & Strabonem non arnen hanc ſed Menalippen dicere: quo nomine matrem arnes faciat Diodorus. Atqui Strabonis hæc ſunt. vbi de metaponto tractat: verba. Hic ſane de metaponto & Menalippe in vinculis coniecta & eius nato bœoto multa fabulantur. Quis & Archilopi & Aſij poetarum teſtimonia: indij regis regia natum bœotum videanť innuere. Varro autẽ ex ſecundo de re ruſtica: Hũc eſſe (de bubus loquens inquit) qui filios neptuni & menalippes ſeruarit. Ne in ſtabulo infantes grex boum obtereret. hactenus Varro. qđ vndecunqꝫ eruditiſſimi viri teſtimonium videatur id ſignificare inde datum fabulę locum: a neptuno in bouem verſo compreſſam Menalippen. Illud non prætermittendum quattuor oppida arnas dicta. ſed hanc bœotiam herodiano tarnas quandoqꝫ dici poſſe viſum.

Ex Valerij Maximi ſexto emendata lectio: atqꝫ inibi de charonda legum latore & eius legibus ſcitu digna recitata complura Caput. xij.

Valerij Maximi dictorum & factorum memorabiliuꝫ libros nouem: Aldus noſter, vir de vtraqꝫ lingua: opera: & diligentia imprimendi benemeritiſſimus: noſtro emendatos ſtudio: necnon ei⁹ induſtria: nuper ex academia edidit. Hoſce nemo non & rerum varietate ſuauiſſimos: & exemplis tum noſtratibus: tum alienigenis vtiliſſimos fatetur: ſed eſſe multa in illis: quibus quandoqꝫ vel hiſtoriarum obſcuritate: vel codicum deprauatione: lectoris interdum auocetur animus & præſertim diligentioris. Quale ſit hoc qđ tractandum nobis pulcerrimum. Legitur in omnibus codicibus ex eius exemplorum libro ſexto capite de iuſtitia ad hunc modũ: Sed aliquanto charonda tyrij præfrictior & abſciſſior iuſtitia. Quẽ locum cum emendare vellem: ſubdubitaui primum: an corrupta foret lectio. Mox mecum quinam charondas is fuerit agitare cœpi ex bibliotheces Diodori duodecimo: lectionẽ nunc emẽdandam ita cẽſemus: vt charondæ thurij a thurijs Italiæ oppido: quam olim Athenienſes Coloniam deduxerunt: legas. De cuius vita: & legibus: quoniam pulcerrima ſumus arbitrati. quæ velut in album noſtrarum Racemationum venirent: q̃ breuiſſimis res hæc clariſſima pcurri poterit: explicabimus. Qđ ſicut latiusquoqꝫ q̃ polliciti ſum⁹: euagari videbitur oratio: cõpẽſet & terũ pulcritudine quas adſcribimus & vtilitate. Sic. n. ſtuduimus: quantum per hoſce octo dies

temporis ab hiſce librorum mancipibus impetrare ad elucubrandū potuimus: vt nihil hic vul
gare: nihil tritum: nihil ab alijs qui huiuſcemodi teneantur ſtudio: ſcriptum: nihil deniq; niſi de
bonis authoribus depromptum: qđ & rariſſime apud illos inueniatur: extet. Elegerunt igitur (i
quit Diodorus) Thurij legum latorem: virum prę cæteris ſcientia celebrem Charondam nomi
ne: qui cum diligētius animo pertractaſſet omnium legum latorum qui antea floruerant leges
ex illis optimas quaſq; ſeligens: plures autem ex ſeſe excogitans: tandem leges Thurijs dedit.
Quarum nonnullas celebriores ꝙ plurimum fructus: & vſus adlaturas his qui iſtęc aliquādo le
gerint: ſum ratus: operęp̄tium facturum me credidi: ſi illas legentium oculis ſubijcerem. Primū
igitur hos qui nouercam liberis ſuperinduxiſſet: ſic reiecit: vt ne ad Reipu. gubernacula rectori
bus illis patria vteret̃ vnq̄. Qui. n. fieri pōt: vt ſi tibi priuatim male conſulas: patrię: publice bn̄
conſuluiſſe valeas: illud idē̃ridē comici Philemonis vſurpans: qui diceret: ꝙ vt admiratiōe nō
adficiebat̃: ſi q̄s ſemel mare eēt ingreſſus: ſed ſiquis iteꝝ: ſic non eum: qui ſemel vxorē duceret:
ſed qui poſt amiſſam vnam: alteram expeteret: damnare: improbareq;: cum multo ſatius te ite-
rum mari: q̄ mulieri poſſis credere. In calumniatores vero eam excogitauit legem: vt breui pro
miraculo haberetur: ſi quem apud Thurios huius īſtituti repperiſſes hominem. Deprenſos em̄
illos iubebat myrtho coronatos per totum deambulare oppidum. vt monſtrabiles omnib⁹ fa-
cti: pro monſtro poſtmodum viuerent. Quo ſupplicij genere vno: altero ve adfecto: factum eſt
vt violentas ſibimet intulerint manus damnati. Vſq; adeo graue viſum illis myrtea corolla ci-
ctos tempora deambulare. Quare ignominiæ non patientes: fortiter in ſe aliquid admittere: q̄
turpiter viuere ſatius ducebant. ſic contigit vt quæ referta antea foret ciuitas teterrima hac ho-
minum peſte: breui liberata: feliciſſime degeret. Quæ ſi nunc lex eēt: ſiq; ille vet⁹ pudor: non ve-
rendum: pauciores his temporibus: quibus iam omnia pullulant: inuentum iri calumniatores:
Sed qualis illa (Dij boni) quā de maloꝝ vitāda cōſuetudīe tulit: admirabilis ſane & memorię pe
nitus inſigenda præcordijs. Sępe nanq; cum vſuueniat: vt bonus quis ſuopte ingenio: malo-
rum conſuetudine malus euadat (vt enim peſtilentia corpora ſic malorum conſuetudo: qua ver
bis: qua facto: animos īficit) pronum enim in peius hominum ſemper ingenium (allicientibus
facile voluptatibus: atq; ineſcantibus) volens hæc omnia porro fugari: primum improborum
ſtatim amicitię renunciari iuſſit. Graues inſuper pœnas lege ſanxit: ſiquis aliquando cum ma-
lis conſuetudinem iniſſet: aut initam non ſtatim diſcidiſſet. Publico prætereaſtipendio præce-
ptores complures conducendos curauit: qui aduleſcētes & litteris: & bonis moribus excoleret
Q đ ita ſentiret (atq; id rectiſſime) litteratis & bonis præceptoribus plus nos q̄ parentib⁹: q̄ pa-
trię: q̄ naturę debere. His enim tantum ꝙ viuimus debere nos illis ꝙ litteris quibus bn̄ beateq;
homines viuant: imbuant multo maxime. litterę. n. ſane q̄ neceſſariæ: & lōge vtiliſſimę: ꝙ mor-
tui hac ratione a mortalitate vindicantur. ꝙ præſentes (tametſi lōge abſint amici quodammo-
do faciamus. Atq; vt animorum medicos: ſic corporum acciri publice: ſalarijſq; honeſtiorib⁹
honeſtari voluit. Vt præterea cognati a matre pupillorum ſuſciperent educationem: a patre pe
cunias adminiſtrarēt: inſtituit. A matre nanq; cognatos ſi morerētur pupilli: cum nequaq̄ hære
ditatē ſe adituros ſpare poſſint: pupillis non inſidiaturos. A patre vero ad īſidias prolabi: non
poſſe: cum cuſtodiam corporis non habeāt: ꝙ ſi morbo contigerit pupillos mori: hoc ſcilicet
tanto illos rectius diſpenſaturos pecunias quarum ſe dominos aliquando fore ſperent. Sed &
legem in hos qui aut locum ab imperatore ſibi commiſſum deſeruiſſent: aut pro patria ſuſcipe
arma noluiſſent prudentiſſime tulit huiuſmodi: Hos nanq; homines non alia plectēdos pœna
q̄ igominioſa cenſuit: vt ter ſcilicet in die per forum muliebres induti veſtes deambularēt: quo
tanto dedecore ciues deterriti: mortem celerem ignominioſæ anteferrent vitæ. Has ſane charō
das ſapiētiſſime viſus excogitaſſe leges. Sed quale illud conſilium quo: ne quando quis diſſol-
uere ſuas auderet leges: ſane q̄ admirabili cauit: ſtatuit etenim vt ſiquis leguma ſe latarum alicu
ius emendationem introducere vellet: is aduocata populi concione: primum omnium laqueo
collum innecteret: qui ſi vel corrigendam: vel diſſoluendam perſuaſiſſet legem: liber abiret: ſin
minus præpoſtera laq̄i morte vitam finiret. Quo ſane adcidit: vt p tot annos quot poſtea Thu
rij floruerunt ad Diodori vſq; tempora: tres tantum emēdatæ ſint. Qui hominum euētus quo
niam ſcitu digniſſimi viſi ſūt breuibus explicandos duxi. Luſcus q̄dam īiuria alterius ciuis al-
teꝝ: q̄ ſuperat oculū amiſit. lege aūt ſic ſanciēte: vt Talionis pœna plecteretur reus: priuatus ē
oculo qui īiuriam ītulerat: vno. Hoc cum grauiter ferret luſcus: vt qui ſeſe vtroq;: illum vero: q̄
īiuriam ītulerat: altero tantum priuatū cogitaret: populi concionē: vt legē emēdaret: magno q̄
dē cogit auſu. Qua ī cauſa: cum & amiſſoꝝ oculoꝝ orbitas obuerſaret̃ aīmo: & īminētis timor
īteritus magis ſolicitum redderet: ſic eloq̄ns adparuit cęcus: vt pt̃i calamitate: pt̃im commiſera
tione moti iudices: ꝙ collum iam laq̄o inexuerat: emēdandā hac ratione cēſuerint legē: vt qui

Digitized by Google

iniuriã ĩtulerat: vtroq; & ipſe priuaret̃ lumĩe. Secũda vero illa lex fuit. Mulier ſi quando a marito diuortiũ facere voluerit: cuicũq; p̃ oportarit viro: nubito. Mulier q̃dã a marito facto diuortio iuniori nupſit. Id acerbe ferẽs marit⁹: vt lex emẽdaret̃: vł mortis optiõe tẽtare potuit. Cũ igit̃ adcuſaſſet vxorẽ: cũ acerbius ĩ mulierũ ĩcõtinẽtiã eẽt iuectus: addẽs illud fore: vt niſi cauerẽt: mulieres oẽs ſenioris mariti relicto cubili: iunioris q̃rerẽt: tãdẽ ſuo quiſq; malo territ⁹: ita legẽ emẽdãdã cẽſuit: vt eaten⁹ a maritis abirẽt: quaten⁹ iuniori nõ nuberẽt. Neq; contra marit⁹ priore repudiata: viridiorem duceret. Hoc ſtatim facto decreto vxor domuitionem iterum ad priorem capeſſit maritum: ſed & tertio quoq; lex emẽdata ẽ. Atq; hac quidẽ de Charõdę legib⁹ dicta ſufficiant. De illius vero ĩteritu: q̃ eadẽ Diodorus: plura dicere ſupſedeo: Cæterum illud adnotatum velim: hoc mortis quoq; genus Diocli cuidam legum latori Syracuſio adſcribi.

Quis Taurominium Siciliæ condidit oppidum vndeve hoc nomen oppido inditum. Caput.xiij.

IMmoratus Italicis reb⁹ lõgi⁹ animus: ad ſiculas non grauato iã trãſeat: cũ p̃ſerti q̃d dicturus ſum. breuius quidẽ: ſed pari & claritate & raritate ap̃d hiſtoricos ſit monimẽtum: quẽ fortaſſe Charondæ Thurij: & leges: & exitus legentẽ plurimum delectarunt. Delectabit & illũ quoq; (ni fallor) & Taurominij ſiculi oppidi cõſtructiõis nõ iniucũdã relationẽ ſimul & nomĩs accipiẽtẽ cauſam. Idẽ igit̃ Diodor⁹ Bibliotheces ſextodecimo ſuæ eſt author q̃. C.v. olympiadis ãno tertio Timæi hiſtorici p̃r Andromach⁹: diuitijs & animi dotib⁹ p̃ ceteris ſiculis p̃ſtãs: coegit ex euerſa a Dionyſio Naxo tãrę reliquias cladis oẽs naxios: Inſeſſo aũt nõ lõge a Naxo tumulo q̃ taur⁹ dicebat̃: q̃ formã Taurino capiti fere ſimilẽ p̃ ſe ferret: cũ diuti⁹ eũ tenuiſſet: tãdẽ ĩ vrbis faciem tumulũ redegiſſe: & ἀπὸ τοῦ ταύρου: hoc eſt Tauro: καὶ μονῆς. i. manſione Taurominium nuncupatum. quod oppidum poſtea pulſis veteribus incolis: Cæſar dictator Coloniam Romanam fecit.

Quis Cotys Thracię Rex fuerit: ibiq; Valerius Maximus emendatus: & apud Ouidium ex ſecundo libro de Põto explicatus epiſtolę ſenſus. Caput.xiiij.

VElles ad tantum librorum factam iacturam: quantam Gotthica illa tempeſtate adiuimus: fragmenta: quæ ſup̃fuere: non coroſa: non ſemilacera: non manca: ſed ſynceritatem aliquam ſaltem teſtantia traſmiſſa. faciliora enim multo ex ĩtegra authorum lectione: ſi non copia: multa fierẽt: ſed quoniam conclamata ſemel re quicquid doloris. quicquid lachrymarum impẽdas: impẽdas fruſtra: Nunc ad cingẽdum omnibus p̃terti & ope & animo ſtudioſis: ne debacchari deinceps [illegible] tantum p̃cellæ vlterius patiant̃. Q̃d facile fiet: ſi huic potiſſimum ſtudiorum addicti parti: [illegible] p̃ viribus: ne ſuffragium penitus feciſſe videamur. Cæterum tametſi tempeſtas hæc per omnia fere membra ita graſſata ſit vt nihil penẽ integrum reliquerit: eam præcipue tamẽ partem vexauit. quæ virorum vel mulierum contineret nomina. quaſi credas barbaros illos hoc præcipue molitos: vt p̃ genuinis græcis & latinis: barbara illa ſuit in penum recipemus noſtram. q̃d cum alias p̃ſpexerim: maxime vero cum Valerij maximi libros ite p̃trarer cognoui: vbi enim Corys legendum: Codri repoſuerant. reclamãte hiſtoriarum omnium fide. Verba ſunt Valerij ex tertio: capite de fiducia ſui: qua ĩ parte de externis agitur. Capax generoſi ſpiritus illud quoq; dictum regis Codri. Vt. n. ab Athenienſibus ciuitatẽ ſibi datam cognouit: & ego inquit illis meę gẽtis ius dabo: ęquauit Athenis Thraciam. Hactenus ille. Nos vero cum primum in lectionem incidimus: ſtatim corruptam dictionẽ ſubolfuit: vt enim Athenienſium Regem Codrum legeram. Sic thraciæ nullum (q̃d ſcirẽ) legiſſe meminéram. Quare Corym pro Codro reponẽcum q̃ primum viſum eſt. Q̃d vt facerẽ: ĩclinatum tam ſatis ſponte mea impulit: q̃uis nõ nihil adhuc pẽderẽ animi codex manu ſcript⁹. vetuſtatis medię. M. Antonij Contarẽi Cuius vetuſti codicis lectione freti. Corys emẽdãdũ puto. de quo Thucidides. ſed & Diodor⁹. xvj. cuiuſdã Corys Thracię regis meminit. Suidas vero ad hãc ferme ſentẽtiã. Corys ĩquit Thracię Rex. ãnis. iiij. & xx. regnũ tenuit: delitijs primũ ille q̃dẽ: & luxu abundãs. [illegible] vero ĩcren ẽto mirabili repẽte elat⁹: cũ oĩa illi ex ſentẽtia cederẽt ſeu⁹ & ſanguinari⁹ mox redcit⁹. & vxorẽ: ex qua iã liberos ſuſtulerat: mediã a vulua ſecãdã iuſſerit. Suidę q̃dẽ hacten⁹ teſtimõiũ. ab hoc igit̃ Coty crediderĩ ſtẽma illi⁹ deduci Cotys: ad quẽ ĩgenioſiſſimi poetę: ex ſecũdo de Põto graphice extat ep̃la cõſcripta. Cui⁹ ĩitiũ tale. Regia p̃genies cui nobilitatis origo. Nomẽ ĩ Eumolpi peruenit vſq; Coty. vt Coty ſit vocãdi ca⁹. q̃ originẽ habuerit ab Eumolpo Muſęi filio & ipſo thrace: q̃uis Pauſanias ĩ reb⁹ atticis Neptuni illũ & Chiões filiũ faciat: de quo q̃dã ſi libuerit petas licet. Illud obiter ãnotarim. Multos in thracia fuiſſe Reges hoc nomĩe: vt videri poſſit illud: eos queadmodũ apud Romãos Cęſares dicerentur imperatores:

ſic Cotyas ſp dictos.Nā & Trāquillus Cotyſonē Cęterarꝫ regē facit.ſed & Orati⁹ occidit regis
Cotyſonis agmē cecinit.vt iā non verēdū ſit:tātis ꝑſerti teſtibus Cotym legēdū.

Plynius in fine quarti caſtigatus:vbi de Gadiris eſt mentio.de qui-
bus quædam etiam adduntur non īgrata. Caput.xv.

INgratus mediuſfidi⁹(ne dicā īpiū)iure dici poſſim:ſi Plyniū Amaſiū meū(vt de Ho
mero Arceſilas dicere ſolit⁹)meas delitias:ſed nō meas tm̄:verꝫ & doctiſſimi cuiuſqꝫ:
& īpm inꝗ huic velut albo iudiciario nō adderē.In quo tametſi Barbar⁹ Hermolaus:
vir ſine fine laudat⁹ multū laborarit:plus īſudarit:plurimū vero verę laudis reporta=
rit:fateaꝛ tm̄ īgenue multa adhuc ſeſe ampliare.De pluribus nō ſtatuere.In qbuſdā doctos exci
tare:cuius ſentētiam nos quoqꝫ vt dicto audiētes ciues cū optimū prīcipē hēam⁹:nō poſſumus
nō ſeq:nō amplecti.Quocirca locū ī Plynio:ptī ab ipſo ꝑtermiſſū emēdam⁹:partim differēter
correctū:qbuſdā veluti fulturis ſuſtentamus:Vt iterum tm̄ addamus ꝗdā varia:quibus languē=
tis lectoris reficiaꝛ aīmus.Caput ē Plynianū tertiū & vigeſimū quarti li.vbi de Gadib⁹ tractat:
ſic hn̄s.Maiorē Timę⁹ potinuſā a puteis vocitatā ait.Nr̄i tarterō adpellant quā pœni adpella=
uerūt gadiritā:pœonica diruta punica līgua ſepta ſignificāte.Nos vero primū Stephano:Geo
grapho oīb⁹:Tarteſſon ꝓ Tartero corrigim⁹:ſeqntē:deiñ ꝑticulam ſic.Pœni gadira.nam gra
dira punica līgua ſepē ſignificāt.Moueor ꝙ author nullū:vl̄ grecus:vl̄ latin⁹:qd legerī gadiru
tā:ſed gadira media ꝓducta neutro gn̄e:multitudīs numero dicit.Aut vt Eratoſthenes & Eu=
ſtathius Gadira muliebri:vnitatis numero.Cū vero ex tā ī nam facilis ſit mutatio:nemo nō ꝑ=
ſpiciat nā legēdū:vt rōnis ſubſeqntia verba vim habeāt.Quis Auienus qui & ipē poſt Cicero
nē & Germanicū aratęa trāſtulit gadir qn̄qꝫ:vt illo quoqꝫ carmīe.Hic mod⁹ ē orbis gadir locus
ſed vt vno teſtimōio cūcta corroborē. Carmē Auięni ſup hoc loco copioſū adponam.

Gadir prima fretum ſolida ſupereminet arce
Attollitqꝫ caput geminis inſerta columnis.
Hæc cotinuſa prius fuerat ſub nomine priſco
Tarteſſumqꝫ dehinc tyrij dixere coloni.
Barbara quin etiam gades hanc lingua frequentat
Pœnus quippe gadir nobis vocat vndiqꝫ ſeptum.ſed & ſeqnti libello de ora maritima:
Hic gadir vrbs eſt dicta tarteſſus prius
Et infra:gadir hic eſt oppidum
Nam punicorum lingua conſeptum locum

Gadir vocabat:ipa Tarteſſ⁹ pri⁹.Quæ viri eruditiſſimi teſtimōia iā faciant:vt opinor:lectionē
ꝓbabilē nr̄am.Dicta aūt Gadira Euſtathio ī Dionyſiū.quaſi γησ Δειρα.i.terrę ceruicē ꝓpter an
guſtias.Illud ſcitu dignū:ꝙ Aelian⁹ libro de ꝓuidētia:memorię ſcriptū reliqt.gadibus aras fu=
iſſe anno & mēſi erectas:ī honorē.ſ.longioris & breuioris tp̄is:fuiſſe & ſenectę ætati:ꝓpterea ꝙ
ętas illa multarꝫ ſit rerꝫ ſciētia:ſed & morti ſtatutū puluinar ī honorē cōis oīm quietis.Habuit &
pauꝑtas arā.Habuerūt & artes:ꝙ illa quidē ī bonis morib⁹ hoīes detineat.Hæ vero īduſtrios fa
ciāt.vt iā pauꝑtatis id ꝓpriū eē noris ꝙ bonos reddat hoīes:vt & Ariſtophāes hic potiſſimum
laudes huiuſce deę:nō tā multas ꝗ veras dederit.ꝙ vero Cotinuſa dicta ſit:ab Oleaſtri copia nil
mirꝫ:cū & Ericuſā απο των ερικων.& rhamnūta terrę atticę pagū celebrē απο των ραμνων.i.a
virgultis ſpinoſis:& Cerasunta a ceraſis dictā ſciam⁹:qn & myrrhinuſij a myrthorꝫ copia dicti.

Fabellę tres perꝗ elegantes:de Myrtho vna:de Pinu altera:de Da=
phne tertia:latinitate donatæ. Caput.xvj.

LEgebā nuꝑ quos ſupioribꝰ dieb⁹ de librario redemerā libros:toti⁹ fere agriculturę rō
nē gręce cōplectētes.Hoſce gręc⁹ hō neſcio quis ex multis multorꝫ libris tū gręcis tū
latinis diligēter ſane & īgenue ī vnum redegit corp⁹.In quibus cū Fabellas duas:de
Myrto vnā:de Pinu alterā:ſumma cū voluptate legiſſē:viſū ē eas latinitate meoſtu=
dio donatas.ne ſoli mihi.quicquid illud voluptatis fuit:cepiſſe viderer.prior quidē huiuſmo=
di.Fuit(aiunt)Attica puella Myrſine noīe.puellas oēs pulchritudīe iuuenes oms robore facile
vicēs.Coluit hæc ꝑ cæteris Dianā.Coluit & hanc prę cęteris Diana.nullū huic vnꝗ ociū:quies
nulla paleſtræ illā vel curricula:ſilꝗreres:ſp habebant.In quibus dū ſæpe cōtēdit:id factū eſt:vt
aliorꝫ victores Palęſtritę curſoreiqꝫ ſub illa victrice caderēt.pepit illi vt fere fit īuidiā virt⁹:ęgre
ferētib⁹ iuuenib⁹:ſi tot viros puella vna viceret.quare īſidijs exceptam īterficiunt:īterfectā ter
rę cōdūt.ſed nō īmemor amoris Diana:cū illā ī arbuſculā ſui cōmutaſſet noīs:vt antea olea:ſic
poſtea Myrto coronari voluit.Nūc abſoluta vna:reſtat altera Pitym puellā formoſiſſimā īpa=
tiētiſſime:īpatiētiſſimi amoris riuales duo dei:Pā & Boręas adamabāt.Dari eā ſibi ſemicaꝑ de=

Dari illam ſibi thrax inſtabat Boreas. puella Pana potius: q̃ Boream: ſi libera detur optio: mal-
le: Pani vero cum mox adheſiſſet Pitys: ipatiens (vt amantium fere ſors) repulſę Boreas: deprē
ſam fore ſolam ſpatioſo campo: ſaxo adlidit infęliciter moribundā. Eam tellus itra gremiū ex-
ceptā i arborē cognominē cōmutauit: ex cuius poſtea ramuſculis tpa ſp p̄cinctus ſpectatus eſt
Arcas deus. Aiaduertas aūt licet: q̧ ſpirāte Borea: collachrymet idētidē & pinus: tanq̄ dicas i-
iurię tunc meminiſſe p̄cipue. Sufficiebant quidē hæ duę: ſed ſcholaſtica lege tertia quoq; ſubne
ctenda fabella. hanc vero ex Arcadicis Pauſanię reb⁹ excerpſim⁹. Oenomao Piſæ Regi Leu-
cipp⁹ erat filius. Is viſa Daphnes pulchritudīe ocyus i eius exarſit cupidinē ſed cū Daphne p̄-
cipue mares auerſaret: excogitat huiuſcemodi cōſiliū cuncta ſupans amor. Comam primū Al-
pheo nutrire icipit. Nutritaʒ deīde p̄lixiorē i muliebrē ornatū excolit: muliebres poſtmodum
veſtes īdut⁹: eo vultu Daphne ſeſe adſociat: vt viſam dubio p̄cul puellā formoſiſſimā iurares.
Perſuaſa vero Daphne facile: tanq̄ Oenomai foret filia: admittit: p̄pte Leucippus puella cre-
ditus: cū p̄ſertim & nobilitas gn̄is: & venuſtas corpis: & i venatione agilitas: & i exeq̄ndis reb⁹
ſtrenuitas ſummam apud omēs bn̄uolētiam conciliarēt. Quib⁹ rebus p̄ cęteris iam familiarior
chariorq; i dies Daphne fieri. Ver̄ diuturna fęlicitas nulla. Apollo etēm dum tātū amoris Leu-
cippo inuidet. Iniecit Daphnes aīo: vt Ladoni ſeſe cum reliquo nympharȝ merſaret grege. q̄d
vt illa libētius faceret: deduxit eam iam longiore venatione feſſam: cū Sol altiſſim⁹ foret i eam
flumīs partē: vbi blando aquarȝ ſuſurro: crepitantibus ſuauiore folijs aura & dulce vernantibus
auibus gutture: puellæ facilius adlectaret aīm. Nulla fit mora. vitreis aquis inuitantibus Nym-
pharȝ cœtū. expoliant ſeſe omēs. vorticoſo deīn gurgite īnatantibus certati nymphis: vn⁹ ter-
giuerſari Leucippus: & q antea primus obiret oīa: nūc poſtremus id facere: q̄d igentioris æſtus
nymphis expetitum ſolet eē leuamē: admirationi primū: mox ſuſpitioni eē. Cōueniūt igit cō-
muni oēs cōſilio. iuitū: reluctātēq; Leucippum expoliant: expoliatū: cū marē cognouiſſēt: ira-
cundia p̄citæ lanceolis cōficiūt. Hæc finis fatorȝ Leucippi: q dū nimiū amoris idulget ſtimulis
nequaq̄ q̄ ſic illū amaret Daphnen (rarum eſt enim amoris ęquilibrium) repit. Atq; hic illud cre
diderim a poeta dictum. Vrebat Phœbum Daphne fugitiua.

Quid ſit lubricare orbē Lacedęmonium pedemate apud Iu
uenalem ex Polluce copioſe declaratum. Caput.xvij.

GRauius mihi nunc certamē: q̄ vt fabellis vacare liceat: grauiorq; exorit pugna. Quip
pe cum i eruditiſſimorȝ virorum ſentētias: qui i Iuuenalē aut commētarios: aut anno
tationes edidere diſputatio ſuſcipiatur ardua. Q̄d niſi prius oēs illi ſuomet (q̄d aiūt)
ſeſe confeciſſēt gladio: quieſcēdum mihi fortaſſe non grauato iperaſſe potueram. Tā
etſi prodi̇ti̇s: p̄ communi oīm vtilitate nullius habēda p̄ſonæ ratio non ſuijpſius. p̄placet: p̄pla-
cet inq̄ Ariſtotelicū illud: Amicus mihi Plato. amic⁹ Socrates. ſed magis amica veritas. Nūc
vero cū ſub Satyri carmīe Politian⁹ igenue de pitylilmate ſentētiam reprobet ſuam. Cū Domi
tius nullo nitatur authore. Cum Merula candide ſeſe nihil adhuc legiſſe quod placeat: fateatur:
Valde repugnante & ſyllaba & ſenſu ſentētia non admittat: nouiſſim⁹ iterp̄s vt q exiguū q̄d ad
ferat: cū nec ſaltatiōis nomē: nec qualis fuerit illa ſaltatio doceat. cū inq̄ oēs nec iuā: nec alienā
ſentētiā p̄bēt. Accipite (q̄ſo) æquo oēs aīo: q cunq; iſtæc legitis: & veriſſimā (vt arbitror) lectio
nē & ſaltatiōis iſtiuſce nomē: & rōnē. quę oīa niſi bonis authorib⁹ corroborent: Iā nūc reclamēt
oēs licet reprobēt libere. Dēt cordyllis iuolucra: ſcripta iſtęc nr̄a. Neq; vero quēpiā aut admira-
ri: aut iuidere deceat: me nūc primæ militię ſacramēto quaſi tyronē iuratū: iter primas acies p̄-
cedere auſum: & q̄ veterani non auſint milites: nos magno cōficere aīo: nec minore: niſi fallor fę
licitate. cum tn̄ nō ordīe vnq̄: ſed robore p̄ēſand⁹ ſit miles. poſuit iſtęc medio de⁹ oīa cāpo: ſi la
bores: ſi iuigiles: id tu quoq; cōſequare: q̄d alijs negatū ſupi voluere. Interfecit Papyrius puer
hoſtē: ſub quo antea veterani cōplures ceciderāt robuſti milites. at puer. Puer inq̄: ſed virile tn̄
execut⁹ op⁹: fortunæ hunc crediderī ludū: quē ſępe ludat nouerca grauior: parēs huſce benigni-
or. Q̄d illi macti igenio viri inuētū non quiuere: nos ſi non tanto ingenio: labore certe pari: q
ſępe iprobus oīa vicat: iuenim⁹. Quin & ita nunc ſe res hēt: vt q̄dā ignorare poſſim ipſe: q̄ min⁹
doctus fortaſſe quis teneat. Neq;. n. vnus oīa: q̄n vix oēs oīa: multi certe multa norunt. An q̄d
q̄dā philoſophi q̄dā alia idies excogitarunt noua: q̄ ſupiores ignorarāt: minus illi clari: minus
celebres: ſic rerȝ viciſſitudīes hn̄t. Succedēt & alij fortaſſe p̄cocioris ętatis: qui & librorȝ: q̄ nunc
ſuppetit: icredibili copia: & ſummo ſtudio maiora fortaſſe dēt i mediū. Cęterȝ vt iſtuc veluti Co
ronide quadā claudā: ſic adfirmo: ſic cōtēdo: q̄d niſi q s hac florentiore ętate p̄ſtet aliq̄d: q̄d ſal-
tem īdolem redoleat futuræ eruditionis certiorē: fruſtra illius te expectare ſeniū. Quicq̄d. n. deſi
deratū iri pōt a iuuene: i eo deſiderari pōt: vt. ſ. quæ nō ſatis digeſta ſint: q̄ aliquanto fortaſſe cru
diora: tp̄e ſuo: & ipſa die digerat & concoquat. redeo igit ad rē. Pityliſma iā ſuum Politiano ab

ortum eſt. ſupponit neſcio qd Alexander Crinitus p Politiano. qđ aut pq̄ exiguum eſt: aut po
tius nihil. Age ergo nrām nos ſentētiam ī medium pferre haud vereamur. Primum pedemate
.i. ſaltu legimus. nam & omēs codices pitimate fere hn̄t: ac p orbē Lacedæmoniū eā ſaltationē
ītelligi: quā βιβασιν λακωνικην adpellari quarto Pollux ē author: adſerimus. Quo fit vt mirer
Georgium Merulam diligētē & accuratum alioqui virum: dicere nihil apud Pollucē a ſe præter
hęc duo verba λακωνικον πηδημα .i. Laconicam ſaltationē inuētū. cum tn̄ copioſiſſime Pol
lux ad hanc ſētētiam: tanq̄ ſatyrꝫ īterp̄tari voluiſſe dicas: ſcribat. Erat vero & βιβασισ Laconi
cæ ſaltationis ſpecies: cui p̄mia quoqꝫ pppoſita eſſent: neqꝫ vero pueris ſolum: ſed & puellis. ſal
tandi aūt ratio huiuſmodi fere. Saltabant quidē omēs ita vt nates calcibus impeterēt: numera
bantur autē & ſaltus. vn̄ & tale de vna celebre epigramma. Χιλια ποκα βιβαντεσ: ſed & paulo
infra Pollux. erant aūt & Laconicæ ſaltationes Δειμαλεα. ſed & eodē capite και διποδια ſal
tatio Laconica. quibus verbis dubiū nulli qn iam p Lacedęmonium orbem pedemate: ſaltatio
nem illam βιβασιν voluerit erudite innuere. Qđ ſiquis vnum ex commentatoribus pedemate
legiſſe dixerit & Luciani περι τησ αρχησεωσ adduxiſſe teſtimonium contēderit: ſciat ille nihil
illud admodum fuiſſe: cū p exiguum ſit qđ ille ad locum hunc: de quo paulopoſt ipſe quoqꝫ du
bitet: adduxerit: tametſi emēdationis huius abhinc biennio de Canalis noſter Paulus Phœnix
mihi ſp dicendus: & diſcipulorum plęriqꝫ teſtes: micantiſſimum ſydus: q Cognouit & hoc Mar
cus Antonius Michael: patricia non ſolum familia clarus: ſed & lr̄is pq̄ excultus. Sed & Symō
Raymundus huiuſce cum Ioanne Bembo viro humaniſſimo p̄cipuus impulſor editionis no
uit. qui Simon muſarum totus qua eſt eruditione: & fide & declaratum locum olim a me plauſi
biliter adprobauit: & nunq̄ non authorē me facere vbiqꝫ locorum voluit. Quin (deum īmorta
lē teſtor) dimidium pene capitis abſoluerā huius: cum ſuccurrit Britannici quoqꝫ in Iuuenalem
eē commētarios: quos vt audiui: lętatus ſum & virꝫ bn̄ de lr̄is meritum id ſentiētē & me tamen
cum idē ſentirē: longe alio itinere gradiētē.

Ex Metamorphoſeos vltimo carmen illud & ſpiſſi littoris Ancō: explica
tum. & ꝙ Ancon proculdubio legendum ſit: probatum. Caput. xviij

NOn minoris (puto) laudis: fęlicitatis certe: & euētus: paris erit is Ouidianus tandē ex
poſitus Ancon p quo nō veriti ſunt quidam: vel antrum ſupponere. vel antium ad
dere. Vel (ſi dijs placet) p Ancone maritimo interpretari oppido. vt ſiquid ferre ęqui
ore poſſis ſtomacho: facilius id eorum feras qui Antrum vel antium: q̄uis Spurium
partum: ſuppoſuerint. Tametſi ampliandi omēs: qui cum verba non pcipiant: ſtatim immutā
dum curent. Cæterum cur nos Ancon legamus: quidve ſit Ancon vt explicemus: hę rationes
a nobis potiſſimum ſunt: primum igitur omnium: mouēt me codices omēs: tam manu ſcripti
q̄ ęreis typis ducti: deīn vero qđ verbū ſit optimū. & a multis authorib⁹ tū gręcis: tū latinis vſur
patū. poſtrēo qđ quid ſit Ancō: qđ illi ignorare ſe faſſi ſūt. nos nō neſcim⁹. Ancō igiť a gręcis a
latīs cubit⁹ dr̄. ſed & loca ip̄a: q̄ ita ī mare excurrāt: vt cubiti vicē p̄ ſe ferre videāt: Ancōes a grę
cis & latīs q̄ſi cubiti dicti. ſꝫ ne diuti⁹ ī re cōfeſſa īmorer: Rn̄deāt hi mihi an ſciāt vn̄ Ancō illa do
rica: celebri munita portu ciuitas dicta. nempe (puto) dicēt ꝙ vice cubiti ī ſubiectum excurrat
mare. Hoc & Euſtachius tertia (ni fallor) Rapſodia: (neqꝫ. n. mihi tunc libri copia) vbi omēs ho
minis partes ad ianimata transferri docet: comprobat. Quin & Geographi teſtimoniū quis nō
admittat? Hac ī Italiæ parte fuiſſe prodētis cubitos deos .i. anconas. Cuius hæc ſūt verba Geo
graphiæ primo. Cęterum cubitus (id eſt ancon græce) longus quidem & anguſtus. ac deductis
a Caprearum locis ſeſe extēdēs. Altero ex montis latere Sirenum ſacellum habens. Ex altero
aūt ad poſſidoniatem ſinum paruę tres adiacēt īſulę deſertæ & petroſę. quas Sirenuſſas vocant
ex quibus verbis: tametſi non ſit iſte Ouidianus ancon: ꝙ locorum ratio non patitur: tamen id
ſatis mihi fuerit oſtendiſſe: qđ plurib⁹ terrarꝫ locis huiuſcemodi reperiri ancones. quas ſępe poe
tæ: Raro Geographi niſi nobiliores nominent. Sed quo piaculo Valerij Flacci noſtri carmen
omiſeri. Qui anconis ī Euxino mari cuiuſdam meminerit in. iiij. hoc verſiculo Quid memorē
quas iris aquas: quas torqueat Ancon? Quo in loco nequeo mihi ſatis temperare: quin inſciti
am Cuiuſdam non caſtigem. qui reponēdum Acon admonuit. cui ſi quicq̄ aut ſenſus ieſſet cō
munis aut mediocriter gręca: quæ tamen plenis hauſiſſe ſe labris iactat impudenter: delibaſſet:
nunq̄ ad tantum inſcitiæ foret prouectus: vt Apollonij ſaltē nō pcepiſſet carmen Apollonius
quoqꝫ Rhodius ſecundo huius Anconis meminit. cuius quoqꝫ carmē adpoſuiſſem: ni vererer
ne impreſſores: qui non ſatis aut gręca callent: aut græcas literas non habent: neceſſitate ita im
perante: cuncta deprauarent. quo factum eſt vt quo rarius licuit gręca inſererem. quæ vero inſe
rui: latina potius facerem.

Digitized by Google

Emēdata vox apud Valeriū Flaccū.ibiqꝫ de Alcone:& Phalero hiſtoria ad poetæ ſenſū explicandum neceſſaria recitata. Caput.xix.

Epēdim⁹ diuti⁹ animi an ex Balbi quoqꝫ nr̃i Argonauticis aliqd interi hæ ſibi Racematiōes vēdicarēt.tū ꝙ itegros mihi i illū reſeruare veli cōmētarios. Tū ne hac iparte aliqd mihi vl̄ iuito de eo dicēdū ſit homīe.Qui iam fatis naturęqꝫ cōceſſit:q cū ita poſt ea vixi recōciliatu gr̃a:vt cū nullo coniunctius homie nr̃i ordinis:viuerē.quo factū ē:vt & ille ſua mihi exēpla annū abhic edita moriēs vni cōmēdarit:& me ita amplexat⁹ ſit:vt ſe nō grauato mori fateret̄:poſtq̄ emēdādi & edēdi libros illos ꝓuinciā libēs ſuſcepiſſē. Tulit videlꝫ ętas eo tp̄e multa:Tulerūt amicoꝝ quorūdā p̄ces.Tulit deide ꝙ nō leui iiuria me ab illo affectū iure exiſtimabā.Hūc qñ ille obijt:& oīs obliuiſci iiuriæ ē viſus.Impius mihi plane videreter.nec xp̄ianæ pietatis vn⁹ niſi vl̄ multa i illū ſcripta deleſſē:vl̄ aliquo illū bñficio demeruiſſē:quo & mortu⁹ lętari poſſet:& amicis eius ſatiſfacerē:& ip̄e xp̄ianę pietatis ſectator & viderer:& eſſē.Laudauim⁹ igit̄ hoiem publica actione defūctū:& qcquid hoc opuſculo i illū acri⁹ iuectus erā abraſi:qđ ſiquid ſupeſt:qđ certe imutari ſatis bñ nō potuit:id ęquus lector ignoſcat:qñ & Sabellici manes placati nunc degūt.& ego modeſtiſſime rē totā attigi. Verū ad rē Carmē Balbi in prio de Phalero hoc ē legere. Inſeq̄ris caſuſqꝫ tuos expſſa Phalere. Arma geris vacua nā lapſ⁹ ab arbore paruū: Te quater ardēti tergo circūuenit anguis. Vbi primū emēdādū ter:q̄uis defēdat aliqs te vt ſit ꝑ apoſtrophen Te paruū.ſed illud quater nō ſatis poeticę dictū videri poſſit.veꝝ vt hoc ſuſpēſi:ſic illđ i tertio vbi de Cyzici iuſtis agit̄:emēdādū ꝓ certo adſerim⁹ Inde ꝑ armatos Minyis referētib⁹ orbes Concuſſi tremuere rogi.Vbi ꝓ particula pter reponēdū Vergiliani poematis non ignaris:cognitum eſſe poteſt.Is vero Phalerus Alconem habuit patrem Cretenſem patria.ſagittādi:vt fere cretēſes omnes:peritia celebrem.qui cum Phalerum filium īfantem adhuc draco ſpiris implicaſſet iam deuorandum:ea peritia ſagittam intēdit.vt draconē ſagitta quidē cōfixerit:puer vero īcolumis ſupfuerit. Qua de re & acutiſſimum epigramma legit̄ grecum. Cui Phalero Athenięſes poſtea velut Iaſonis comiti arā erexere.:& hoc ē qđ Balbus ait geſſiſſe illum arma i qbus cœlat⁹ eius eēt caſ⁹:ſed & vt de Alcone aliqd:de quo quoqꝫ pauſanias:adnotatum ē Proxeno ꝙ Erecthei Athenięſium regis filius fuerit:qui ex terra Attica cū Chalciope filia i euboeam fugiēs venerit:quā cum pr̄ repeteret:Chalcidēſes nequaq̄ voluerit reddere.Is fortaſſe ſit ille Alcon:de quo Verg.i Cirei Alconis referēt boeticꝗ toreuma. Cuius & i Bucolico ludicro:Aut Alconis habes laudes:aut iurgia Codri.

Vtrum apud Vergilium omnipotentis olympi:an omnipatentis legendum. Caput.xx.

LEue hoc fortaſſe quibuſdam viſum iri non dubito qđ dicturus i preſētia ſum.ſed q̄uis eſtimet̄ leue:Dicam tñ.qm̄ iueteratum hoc iā apud oēs video:vt oipotētis olympi legant.Quo epitheto præterq̄ ꝙ non ſatis videret̄ vatum eminētiſſimus viſus apte:cum Iouis ſit hoc peculiare:omipatētis libētius ipſe i ſcripſeri.qđ & maxie congruit.& gręcum olympi nomen i primis expoſcit.cum.n.olympus quaſi ολοσλαμπηϛ.i.tot⁹ lucēs dicatur:rectiſſime(vt arbitror)a Marone omipatētis ſit dictus.vl̄ꝙ omib⁹:vl̄ꝙ ab omni parte pateat.neqꝫ.n.hoc i loco olympi ꝓ Iouis itelligere poſſis:cum de Cælo ipſo itelligēdum doceat vl̄ Seruius. Sit tñ hæc æſtimatio non iudicium.volum⁹.n.hoc dictum:ꝓpter multos:q ſępe i vtranqꝫ dormitantes aurem:poetas temerario interp̄trandos adgrediuntur auſu.cum non ad Ariſtophanis ſolum lucernam:ſed & ad Cleanthis poetaꝝ iterp̄tes elucubraſſe deceat.

De diebus ex philoſophorum ſcholis ſecretiſſima quędam in lucem data. Caput.xxi.

OBſcurioribus aliquot poetaꝝ locis i lucē datis: Reſtituta Iuriſcōſultis verboꝝ amiſſa quorūdam poſſeſſione. Decurſis oratoꝝ:hiſtoricorumqꝫ nunc breuiore:nūc latiore curſu ſpatijs:philoſophi tñ nō:q videntam nr̃arum Racemationum pleniorē vberiorēqꝫ facerēt:ſuperant.Hos igit̄ in vindemiam quoqꝫ hanc noſtram conuocantes:adoratis prius ſupis:q cqd hoc fuit Feſti:diſſoluemus.Lautiores omīnc copioſiores(mō ſuperi nos reſpiciant aliquātulū:)i futuꝝ videmias adparaturi:vt iam nūc polliceri id poſſimus:ꝓximas eas futuras:quæ ſi nihil aliud p̄ſtēt:illud certe p̄ ſe ferāt:multum differre a tumultuarijs p̄meditatas.Interī vero qualeſcunqꝫ grato qſquis adceſſerit aīmo conuiuia iſtas ſuſcipiat:iuitat⁹ iā nūc ad eas:quas cū aīmus nūc parturiat meus:paritur⁹ ſit aliqñ nec vero lōgo ab his iteruallo.Nūc vero iuitatos hoſce philoſophos curabim⁹ ꝓ virili vt q̄ lautiſſimo fieri poterit & opipa

Digitized by Google

ro accumbere faciamus cõuiuio. qđ ſi non vſq₃quaq₃ lautitiam ſupiorē p̄ ſe tulerit: culpā agno
ſcant ſuam: qui relicto ſępe delicatiore ſiligineo pane: ſuauioribuſq₃ cibis: ne dicam furfuraceū:
certe ſecundariæ panem notæ: & vulgatiores eſcas interdum ſectari ſolēt. Tractabitur igitur ma
teria De diebus vt certe non facillima ſic ſane pulcerrima. quæ vt minus habitura ſit volupta=
tis: tametſi & voluptatis non parum erudito cuiuis adportet: vtilitatis certe multum ſecum ad
ferat: vt qua potiſſimum ratione hebdomadū dies digeſſerit maiorꝝ nr̄orꝝ adoranda ſp memo=
ria: Nos quoq₃ poſſimus pcipe. ſed huiuſce narrationis exordiū huiuſcemodi ſtatuimus.

Primum omnium perſuaſum dubio procul id eſſe in primis debet omnibus: ſapientiſſimos
viros Chaldæos dico & ægyptios: ſed & poſtea nationem prudentiſſimam gręcam. Romanā
vero grauiſſimam: non ſine cauſa ſeptem diebus hebdomadum ſpatia voluiſſe iclusa. Q đ ſiq s
iam pro certo habeat: conſi derare debet ille ſecum: deinde ſummo conſilio factum id eē. vt ſe=
ptem planetis ſingulis: ſingulos aſſignare voluerint dies: qđ quanam ratione macti illi ingenio
pręſtiterint viri: iam nunc explicabimus.

Zoroaſtres: & Hyſtaſpes Chaldæi: necnon Aegyptij: ab erronum numero hebdomadū par
titi ſunt dies: & primum quidem vnam: vt & Pythagorei: nūcupant: ab ea. ſ. quā gręci μοναδα
nos vnitatē diximus. ꝙ ſola ſit: neq₃ cuiq̄ ſeſe immiſcens. eſt vero hæc vnitas ĩdiuidua: immu=
tabilis. & ſeipſam mouens & pari modo exiſtens. vt iure quidem ipſius vim mentis contineat.
Refertur vero hęc vnitas ĩ Apollinem: hoc eſt in ſolē: qui quidē Sol ꝙ ſol⁹ ſuo luceat lumĩe di
ctus ſit. quare & Pythagoras vnitatē hanc hypionida nūcupat. quoniam omib⁹ quidem ſubſtā
tia ſupſit ſua. nuncupat̄ autem & inde ακαμασ: quaſi ĩdefeſſa: ꝙ labor quidem ĩ compoſitis in
ſit. vnitas aūt ſimplex & maſcula. quare & fœcundiſſima: & omniu₃ cauſa. differt autem vnitas
ab vno: vt forma ab imagine: & ab exēplo exemplar: Sol autē & incalfacit: & paulatim exſiccat
corpa. Secūdum autem lunę adſcripſere humectanti pariter & mediocriter ĩcalfaciēti: veluti to
tius materię authori. vñ & αρτεμισ απο του αρτιου hoc ē ab æquali & υλικου hoc eſt materiali
denomĩarūt. æquale etenim medium exiſtens: diſtrahit̄ diuiſus ab vno. vnus aūt ĩdiuiduus nu=
merus. Eſt vero binarius numer⁹ non pur⁹: primū quidē ꝙ vacuus & non ſolidus. qđ vero non
plenum eſt: haud quaq̄ purum: non purum vero ĩfinitatis & inęqualitatis principium: atq₃ infi=
nitatis quidem propter materiam: ĩæqualitatis vero ꝙ altera parte longior: vñ & veteres vt ma
teriam & ετεροτητα (.i. vt ita iam dicam) alternitatem. δυαδα ſuſcipiunt: & audaciam quidem
.i. τολμαν: & impetum quod eſt ορμην & opinionem vocant: ꝙ verum: & falſum in opinione
conſtat: eſt enim materia ſeſe ipſam ſemper trudens & inſtabilis multarumq₃ variationum ca=
pax: laborum quidem q̄ velis patiens: natura diuiduum & diſtans quæ ſuſcipiat. Axis namq₃
medius per cœli ambitum veniens: primum ſui defectionē in bipertitam ſectionem ab vno de
clarat author poſtea: quicunq₃ ſit in toto: motus. & penitus ab intelligibilibus ſeiunctus. Quæ
cum ad hunc modum ſe habentia cognouiſſet numa. binarium numerum inter nefaſtos poſu=
it. Athenienſes quoq₃ ſecundum Iunij diem extraxere: vt Plutarchus in Sympoſio eſt author
Tertium vero πυροεντι .i. Marti aſſignarunt: velut igni aerio & generanti: qui totius ſenſibilis
naturam poſtmodum accendat: & ceſſare ſinat nequaq̄: exſiccans ſimul & radicitus excalfaci=
ens. Quare Iunonis illum finxere filium: quaſi ab aere nitorem ſuſciperet ignis. vnde & fabula=
tores Venerem nunc Vulcano: terreſtri quidem igni: nunc Marti: aerio coniunxere. his enim to
tum hoc ſenſibile vitam ſuſcipit. ſed & τριαδοσ ſecundum ſenſum vis eſt maxima: puta in ge
nitis: eſt generatio: incrementum: nutrimētum. neq₃. n. ſine cauſa manauit illđ τριχθα δε παντα
δεδασται .i. tripertito diuiſa ſunt omnia: cum ſcilicet tria ſint cæleſtia corpora ętheria vide
licet: ſydera & lapidea: & imparis pręterea numeri principium τριασ. & quidem ſecundū Orphe
um tria ab initio rerum principia pullularunt Nox Terra & Cælum: Quin deorum genera tria:
Cęleſtium terreſtrium: quęq₃ inter hos ſunt. Pręterea tres ſunt inſup aĩæ ꝓprietates: vt ſit rōcinā
di vis: vt iraſcēdi: vt deſiderādi. mēti quoq₃ Ariſtoteles tres attribuit ſpecies: ex q̄bus tres ideę
exortę. natura diſciplĩa & exercitatio. Corporꝝ p̄terq₃ tres mot⁹: ſūt & ſphęrarꝝ tres ſtat⁹. Cētrū:
dimetiēs & circūferētia. ſyderꝝ quoq₃ totidem προποδισμοσ υποποδισμοσ ακρονυχια.
Corporꝝ differētias tradunt quoq₃ treis. vt ſint ex materia. ſint aeria. ſint ignea. vt Chaldęis pla
cet. vniuſcuiuſq₃ vero figurę q̄s neſciat triplicē motū: latitudinē: ꝓfūditatē & lōgitudinē? & ne
oĩa de hui⁹ vi nūeri colligā: q̄ ſūt ĩfinita pene. mundus ex triplici cōſtat ptāte Arithmetica Geo
metrica: & harmonica: vt Cecili⁹ Pythagoreus quoq₃ ſenſit. In Phędro quoq₃ Socrates: ſed & ĩ
rep. ip̄e Plato ſua tradit ꝙ ĩtelligibile ĩparē quādā naturā ĩ diuinis ponit: vt. ſ. ſit p̄cipua ſubſtā
tia. mediū vita. vltimū vero mēs. Quarti vero diei p̄fectū fecere ſyd⁹ στιλβοντα ab ægyptijs
a Gręcis ερμην .i. Mercuriū: dictū. q ex ęquo nūc quidē humectet: nūc vero exſiccet. cum ſpiri=
tū a celeri ſolis rotatione ſuſcipiat. huic igitur merito ſyderi τετραδα adſignarūt: tāq̄ numero

cuidam animarum ꝑfecto:& cuſtodi. quattuor em̄ ſunt animæ veluti fundamenta. ſ. mens: ſcientia: opinio: ſenſus: quod & Pytagoras per tetragonum rectiāgulum ſignauit. q̄uis Archytas non in terragono ſed in circulo animæ finitionem poſuerit. ſed his omiſſis: & in ſenſibilib⁹ quoq; intueri hoc fere liceat omnibus. Nam & animaliū generationibus primum q̄dem eſt ſeminis inſperſio ſecundo loco ad generationem permanſio. tertio incrementum. quarto vero perfectio. Quin & ſolis cōuerſiones quattuor. Lunæ facies quoq; quattuor αυοδοσ πανσεληνοσ. hoc eſt plenilunium. καὶ διχοτομοι δυο. i. bipartitæ ſectiones duę. in quibus nunc humectet Luna. nunc incalfaciat: nunc exſiccet. nunc refrigeret: ſed quaternarius numerus æqualiter æquus eſt ęquarum partium & compoſitione & poteſtate q̄d nulli alij contingat numerorum facile. Adq; hæc pro quarto die ſatis. Quintum vero φαεθοντι ſyderum cunctorum valentiſſimo ſtatuerunt. quare & græci gn̄onibus aptum theologicis cōplexi ſunt arcanis: vnde & fabuloſe Creten patriā tradidere: Innocentiſſimā certe inſulā & in qua mortiferum animal naſcat̄ nullum. vt nec Lupi: nec Noctuę. vt p̄ter noſtros eſt autor Antigonus inueniantur. Quinarius vero numer⁹ cæleſtis nuncupat̄. ꝙ ab hoc vt credidit Ariſtoteles: mundus abſolute ꝑfect⁹ eſt. Quinarius em̄ quaternariū cū adſumpſiſſet. abſoluit omnia: ſunt vero ſi Solem Lunamq; excipias errantes quinq; ſunt in ſphæra circuli quinq;. ſunt orbis faſcię totidē: fert̄ aūt & philoſophis. Iupiter ſenſus fabricator & opifex: & iure quidē: vt quinarius is numer⁹ in naturę quoq; ipſius foret ordine: cognat⁹ em̄ & quinari⁹ numer⁹ ſenſus ipſius: q ſenſus qncupertito diuiditur. Quo circa Pythagorei fato quinariū numerū adſignarūt. φωσφοροσ aūt. i. Lucifer ſiue Veneris ſtellā: ſiue quouis adpellare alio nomine libeat: ſextū ſibi vendicat. ſydus incalfaciēs pariter & humectās. Venerē aūt quis merito vniuerſi ſēſibilis naturā dixerit. Hoc eſt ex qua oīa primum procreata principiū ſumpſerint: vnde almā & lucretius & Vergilius. Venerem eruditeadmodum carmine quandoq; dixere ſuo. quin ipſe Lucretius hanc rerū omniū ꝓcreationis cauſā eſſe ſcripſit: dixere vero & oracula aſteriam hanc & cæleſtē. Numerus em̄ ſenari⁹ ad ꝓcreationem per q̄ accōmod⁹ inter reliquos eſt. veluti par impar hoc eſt αρτιοπεριττοσ cū em̄ ſubſtantiæ ad agendū efficacis ſit particeps ꝑ imparē: & materialis per parē. Idē generādi poteſtatē maxime habet. vnde veteres nuptias & Harmoniā ſenariū dixere numerū. Ab vnitate nāq; cū diſceſſeris: ſolus ꝑfectus eſt numerus. & vt ſimpliciter dicā mas & fœmina natura eſſe videatur: q vt ipſa Venus maſculā interdū: interdū fœmineā naturā ſuſcipiat: quare & Theologi αρσενοθηλαυ. i. marē fœminā q; nuncuparūt: vt ad hoc p̄cipue videat̄ adluſum voluiſſe Vates eminentiſſimus cum in ſecundo ducente deo dixit: vt & alter poeta pollentēq; deū Venerē. tamet ſi non ignoro quid commentarij: q due alij in mediū adferāt. Septimus vero q ſupereſt nouiſſimus: ab Aegyptijs pariter & Chaldęis ſibi adinuicē adſtipulantibus φαινοντι ſic nuncupato ſyderi cunctorum ſup̄mo adſeritur: cuius ſit ea vis vt p̄cipue refrigeret. ſed & æq̄ exſiccet κρονον hunc. i. ſaturnū græci nuncupare viſi: quaſi διακορη νουν. i. exſatiatā mentē: vt ſi originationē nominis. ſiue veriloquium: ſiue vt Cicero q̄nq; notationē nuncupat: quęras: quaſi πληρη ετων hoc eſt annorum plenum dictum putes: quare & latini Saturnū quaſi ſaturatū annis vocitarunt. pythagorei certe huic vni tanq̄ totius autori hebdomada adſignarunt. Teſtis autem locupletiſſimus Orphe⁹ hoc carmine εβδομην ην εφιλησεν εκαεργοσ απολλων. Recte igit̄ ſeptenarium numerū Philolaus αμητορα hoc eſt ſine matre dixit: ſoli em̄ natura ineſt: vt nec generet nec generetur. Immobile nāq; eſt. q̄d vero immobile: generationem ſuſcipit nequaq̄. Mathematici vero ad fabuloſiorem multo inclinātes ſententiam Saturno ſeptimum adtribuunt: tanq̄ patri manifeſtorum deorum. Quoniam errantiū omniū altiſſimum Saturni cenſetur ſydus. hic igit̄ omnium ſupremus. ſupremum merito vēdicauit diem. Hebdomadas quoq; ex vno & duobus & quattuor conſtat. Harmonicos maxime nūeros per duplicem & quadruplicem. Sed & ſeptimeſtres partus perfecti: abſolutiq; primi: vis enim numeri ad generandum accōmodi ſeptimeſtrem ſæpe partū abſoluit. Timæus vero ad animum ſeptenario includit numero vocales quoq; apud græcos ſeptē. ſeptem quoq; annorum acceſſio ſemper cauenda. ſed & nos cum aliquot alios addere potuiſſemus locos: fuimus contenti intra vnam & vigeſimā conſiſtere Racemationem. vt interim quę Gellius: quęue Theodoſius: nec non & diu⁹ Auguſtinus ſubſtiliſſime diſputant. omiſerim. Q̄d em̄ Virgo. ꝙ Pallas ſeptenarius dicat̄ numer⁹. ꝙ abſolutiſſimus numerorum ſit. tum hic quē citauimus ſacræ paginæ interpres: tum ſacri alij: tum ꝓphani docent autores: ſed q̄m de his fortaſſe copioſius q̄ par fuit diſſeruimus. vindemiā tandem hanc ad quā philoſophos quoq; accerſitos voluimus: nūc abſoluamus. alias copioſiores vt polliciti ſum⁹. nō tam Racemationes q̄ ſpici legia ſi mō fuerit ſuperi: daturi. Hæc vero partim ex latinis auctoribus: partim græcis: quos vbiq; citauim⁹ ne nos ſine ſubſcriptore in forū hoc deſcendiſſe calumniaretur quiſpiā collegimus. Cæterum adiuuit me multū liber (vt in

genue fatear)Maximi Planudi viri apud grecos celeberrimi. qui multa ex noſtris:ne ſoli nos a
græcis ſemp mutuari aliq̃d videri poſſimus:in græcā penū cōdidit. quē cōmodo mihi Gaſpar
Contraren⁹ alias dederat:adoleſcens is patricia natus honeſtiſſima familia Veneta. ſed lōge op
timis inſignitus ipſe moribus. literatura vero cum græca tum latina ſic inſtructus:vt(q̃d tñ ſi
ne inuidia dictum velim)nullum ex iuuentute hac noſtra Veneta:quę ſemp excellentiſſima tu=
lit ingenia:quem ante feras:habeas. Qui nunc vt eloquentiā cū ſapientia coniūgat. q̃d ęſt ſtu=
diorū abſolutiſſimum genus in patauino gymnaſio degens:ſic breui clarus euaſit:vt primum
iam gradū ſi non tenere. certe ꝓximū a primo videatur. atq; vt illum ſperare breui ſaltem licet
ſic hunc poſſeſſione iam certa retinere poteſt. Ne vero iſtuc:aut q̃d amiciſſimo mihi iuueni faue
am. cui certe plurimum propter virtutē faueo. dictum putes:aut ab illo iſtæc veluti cælo demiſ
ſa (q̄uis bonorum omnium autor certe deus)tantum comparata contendas. ſic accipias velī
pertinaciſſimo hæc illi primum parata ſtudio:ingenio vero ſublimi ſemper & excelſo. Memo=
ria præterea rerum tenaciſſima. Quibus dotibus factum eſt vt altero a logices ſtudijs anno:cō
cluſiones(q̃d iſti appellant)frequentiſſimo eruditorum conſeſſu virorum:habere in patria ſit
auſus:neq; vero ſolum habere:ſed magno animo:maioreq; ingenij defenſare acumine:cū ſum
ma omnium admiratione & laude.

Breuis quædā veluti per anacephaleoſin dictorum confirmatio.

HAbes mi patrone:vt de te verſiculo colligā vno:laude maior omni: Racemationes
haſce noſtras ad quas q̃dē edēdas nō tam facile animari potuiſſemus:ni ac viſum eēt
vna nunc mihi dari ratione:qua ſi nō referre tantorum in nos meritorum gratiam vi=
deremur:qui eñ hoc vnq̄ poſſim? certe tñ habere teſtaremur:cū ne agēdis q̃dē grati
js ſatis interī noſ ſeē fateamur Eſt certe tuæ dom⁹ in nos ea beneficiorū imēſa magnitudo vt imē
ſus tñ aīus illa capiat. Qua in parte ſi q̃d erit fortaſſis a me peccati. te ipm pri⁹ condēnes licet q̃
tantis me voluiſti beneficijs obrutū: vt nil mirū ſi imbecillū hoīs lumen in fulgentiſſimū So=
lis intueri nequeat radium. Parciore tu poſthac dabis:ſi modo poteris manu:ne nō tam benefi
ciū dare:q̄ iniuriā videaris inferre. vt enim libere q̃d ſentio iā nunc dicam:iiuria:atq; ea meher
cle adfeciſti maxima. ſed quid adfeciſti dicā? adficis tu me indies. ea vero ſane hæc eſt. q̃ ingra
tum me viuere:ingratū mori:cum nunq̄ æquilibriū vel ſperare vel optare liceat: neceſſum eſt.
Ceterū vt hec ſimul & editionis & nūcupationis amoueat̃ cauſa:q̃s nō videat hoc tibi p̄ſertim
opuſculi deberi? cū tu mihi olim p̄ceptor:Iuueni ſemp adiutor fueris maxim⁹. Fauiſti tu ſemp
ſi quod fuit aliquando:noſtro noī:Faues & nūc p̄cipu⁹. Fauent vero & alij p̄clariſſimi viri:tuū
integerrimū ſecuti iudiciū:vt ſi verū æqua lance trutinare voluerim. te vno autore altus:Te ad
iutore ſubleuatus Te patrono quicq̃d hoc eſt nobis illuſtratus ſim. Produxiſti tu me tirunculū
lū ex tētorio priuato:ī caſtra publica:ex vmbra:& ocio:in ſolē & puluerē. primos tu mihi mili=
tię grad⁹ tu mihi mox ꝓximos dediſti. neq; vero ī p̄ſētia cōqnieſcis:niſi plane vltimos ſup̄ moſ
q; dones. Hęc ſi ſingula aliq̃s ī petraſſet:q̃s nō ſpiritū:q̃s nō vitā niſi plane deſertor impende=
ret miles? Nunc cū mihi tu vnus donaris hęc oīa:quo me animo eſſe in te exiſtimas? Te vero
vnū cū dico:patrē optimū & ſanctiſſimū Aloiſiū Bragadenū diui Marci vt iſti vulgo loquunt̃
ꝓcuratorē dico Qui cū in rep. hac veſtra ſanctiſſima ſit verſatus diuti⁹:tū integerrime:tū ſapiē
tiſſime:poſt ampliſſimos honorū quotquot voluit decurſos grad⁹:ad eā potiſſimū dignitatē
totius fere ciuitatis conſenſu delectus eſt. quę ſuprema omniū vnā ſi excipias iure ſit. quā tamē
principis pſonā:nō tā dico contempſit:quod fortaſſe quis æſtimet temariū:q̄ dū quietē ociūue
q̄rit animi:certe non adpetijt. Dico vero pientiſſimos quoq; fratres tuos:quos iure huic nos al
bo adſcribimus:in q̄bus neſcias prius an ſummā modeſtiā:tēperantiam iuſtitiā ſuſpicias: an
pietatē in deū:in patriā:in patrē:in te laudes:vt ſi p̄ri dulce adhuc ſit noſtrū iſtud viuere ſit:q̃ il
le veluti micātiſſim⁹ Sol īter tria minora fulgēs ſydera:ſic lętat̃ vel poti⁹ gaudet: cū treis filios
p̄res treis fratres piētiſſimos & optimos ītueat̃:vt ab illis vix diſiung ięquo pati poſſit aīo:ni:q̄
eſt p̄ris veſtri ſumma ſapiētia:ſeſe natū ea noſſet lege. quę cūctis extremū vitæ p̄ſtituat diē. Q̃d
ſi Philenorū deuotas ꝓ patria animas:ſi fratres Siculos celebrarūt p̄cipue veteres:ſi pollucem
& Caſtorē vſq; adeo vetuſtas admirata eſt vt illos poſtea inter ſiderū retulerit numerum alterna
celebres morte: q̃s nō iuſti⁹ tres tāta viuētes cōcordia fratres:tāta pietate ñ admiret̃:& veneret̃:
ne q̃d illi fabulati ſūt. inter ſydera iure collocet:dixerim? Cū p̄ſertim vox illa Pythagorei vix
duorū pectorū capacē amicitiæ ſacroſanctā fidē teſtata ſit. Cæterū q̃m nos is veſtrarū eſt locus
laudum:qui quidem alias latiore:& vberiore tractandus eſt ſtilo:tertia quoq; & illa fuit vel p̄ci
pua nūcupationis cauſa:Quo tu qui dudum inter hanc philoſaphantium celebritatem:& olim
profitendo & nunc quieſcendo primum gradum tenes: hæc noſtra ſeueriore examinares iudi=
cio:quę ſi tibi probarent̃ editioneq; digna viſa eſſent: Tunc vero ſtatim in acta(q̃d ille inquit)

Digitized by Google

exirent:ſin minus:domi inter domeſtica ſcrinea deliteſcerent:vt cũ Oratij ſecutus ſententiam
eſſem Nonũ ꝑmeretur in annum editio. Quare cum tu nunc calculum adieceris tuum nulluſq;
mihi reliquus iam ſit ampliationis locus:vtpote cum abs te delecto ſemel iudice prouocatio
appellatur:ſententia contenti tua iam edimus:iam in manus legentium tradimus ita fore ꝓ cer
to rati:vt q̃d tu probaſſes ſemel:improbare poſtea auderet nullus. A deo ſummum quiſq; cau
ſæ ſuæ iudicem facit:(vt Plynianam interim occupẽ poſſeſſionem)quẽcũq; elegit. Ego vero
hoc magis tanti patrocinium quęſiui viri:quo probatum facerẽ omnibꝰ:nihil eorum:vel quæ
epiſtola teſtatus ſum mea.vel alijs noſtrarum Racemationum partibus:mentitum:cum ꝑſer=
tim nõnullorum amiciſſimorum mihi laudes obiter ꝑſtrinxerĩ.Qua in parte vt ab optimo quo
q; maximam ſemp ſperauimꝰ cõmendationem :cũ ꝙ veritatẽ quę paucis erat cognita.iã mul
tis cognitiorem fieri curauimus:tũ ꝙ ſi amicũ vere laudes:& gratum te omnibus probes:& vi
ri boni fungaris officio:ſic nequaq̃ ab aliquo vituperationem timendam credidimus:cum ꝓ=
feſſorem quendam perſtrinxerimus. Hoc t̃m nũc t̃m dixerim velitare quodãmodo fuiſſe Atq;
de hoc quidem ſatis.Nunc quoniam erit fortaſſe quiſpiam:qui reſperſam venerandæ antiqui=
tatis in ſcribendi potiſſimum ratione imaginem quandam aut admiret̃:aut non ſatis probet:
ab his impetratum velim vt interim patiat̃ æquo nos animo id quoq; ꝑſtare:q̃d & alij eruditiſ
ſimi viri ſectati ſunt impenſius:& rationes hac in parte validiſſimæ comprobent. Cũ ꝑſertim
ſit ea vetuſtatis huiuſce ratio:quæ non tã vetuſteſcenti q̃ veteraſcenti videatur ꝓpior.ꝓbamꝰ
quidem veteres mores:ꝓbamus vetera nomiſmata:laudamꝰ ędificia vetera. Quin(vt facetis
quoq; argumẽtis res iſta ptractetur)veteraſcẽs quoq; vinum magis expetitur? Cur non igitur
& literas? cũ ꝑſertim ſanctitatẽ quãdã:vt veteres luci:vetuſtas hęc præ ſe ferre videat̃? quo fit
vt ſenes quoq; hoĩes natura ip̃a duce optima veneremur impendio. Erit contra : qui nouitatẽ
forſan aliquã in nobis adcuſet:ꝙ non Ciceroniani ſemp. ꝙ qñq; Plyniani:interdũ vt cuiuſq;
fuerit ſtomachus putemur neutrũ.his ſic reſpõſum velim:ſectari me qñq; Ciceronẽ:cũ res exi
git:rurſum ĩmutata ratione Plynianum:ſi mõ licet:fieri.ꝙ ſi neutrũ hi nos eſſe cõtẽderint:eẽ &
alios quos authores ſequi poſſim clariſſimos cõtendã ip̃e cõtra:Periodis inq̃t ille lõgioribꝰ vte
ris :hoc Ciceronis peculiare. Cõmatibꝰ:qñq; diſtinguis Plyniũ tũc ſequor:luxuriari qñq; ſti=
lus videat̃ alicui. Symmacho & Plynio hoc placuit :ſiccꝰ & aridus alias ero. Tũc Frontonem
habere nõ pudebit authorẽ. Quin aliquis nũc ex politiani prima epiſtola ſcis frater inq̃t deri
uauit hunc locũ is Egnatius.quaſi vero & vnde politianus vir certe conſũmatiſſimus hauſit:
nõ haurire poſſim.& ipſe.atq; aliquid me dicturũ pollicear:q̃d nunq̃ ab alijs ſit tractatũ. Quid
em̃ q̃ſo totũ hoc noſtrum ſcire:niſi q̃ ab alijs accepis alijs tradere? An vero hi neſciũt fortẽ ex
vſura fieri ſolitã? Deſideraſſet aliq̃s plꝰ interſeri fortaſſe græcitatis:cãm in imꝑſſiores reijciam
qui græcis carerent literis.quiq; vel difficillime:vel peſſime literarũ ſeriẽ iſtiuſmodi ſtruerẽt.lau
dabit alter cõſiliũ:at græcis ego rẽ plurimũ excoli adfirmarim. Cũ tamẽ ꝑter imꝑſſorũ in cõpo
nẽdis græcis literis inſcitiã:id quoq; fuerit cauſæ ꝙ caui ne illud mihi obijciat̃:q̃d iã vitio dare
iure ſciolis q̃buſdã aĩaduerto.q̃ cũ rudimenta græcarũ literarũ vix teneant:oĩa t̃n excartabu=
la græcis repleri dicterijs curent. Quorũ tamẽ temeritas eo magis dãnãda:quo poſtea gręca &
priuatim & publice dãnare impudentius auſint.ſed quid mirũ? vituperat id oĩs q̃d neſcit. Sic
indoctus doctum:ſic agricolam miles:ſic militem rurſus dãnat agricola.ſed quid plura? cũ ne
mo nõ ſcribentium huic ſit expoſitus aleæ. Cum ſit præſertim id domeſticum nobis ꝓuerbiũ
nõ ædificari poſſe domum in foro aliquã:quã nũc humiliorem quis nunc ſublimiorem non di=
cat. Quæ tamen cum percepiſſem ante omnia:atq; aĩo percgiſſem meo:nõ ideo ceſſandũ duxi
quin aliq̃d hortatu præſertim amicorũ ederẽ:q̃d te iudice imprimis comprobatũ vir fuiſſet eru
ditiſſime:quem ſemp cum tota domo feliciter degere Deũ optimũ maximũ ꝑcor. Vale & ſalue
Decus meum.tuus Egnatius.

Io. Petri Valeriani Bellunenſis Carmen de Bap. Egnatij Racemationibus:

Donare vitis aridæ racemulos
Promittis:& peracta quos vindemia
Legulis omittit auferendos omnibus:
Tui beato ſed liquore nectaris
Q̃d & nitente fluxit vua plurimum
Fœcundiore lętius vindemia
Vberrime omnes iam lacus repleuimus.
Falerna cedant vina:cedant maſſica.
Cedat feracis dulce nectar Setiæ:
O clara vinis vatibuſq; Setia
Tuo futura mox labore clarior
Nos hocce caute fallis Egnati dolo?
Sic me o Sacerdos integer:ſic decipe
Vt ſi daturũ te vnciam ſpoponderis:
Dones talentũ liberalis atticum.

Finis Annotationum Io. Baptiſtę
Egnatij Veneti.

Digitized by Google

Jo. Baptiſte Pij

Ioannes Baptiſta pius bononienſis ad librum:

I liber Hannibalis genio ſuffultus & aura
Nec tu naſutum rhinocerota time.
Inuida doctiloquo poterit magis eſſe Philippo
Qᵭ fieri poſſit æmula poſteritas.

Tugerij pontre: Tetraſthicō

Venerit vnde tibi liber hic ſi forte requiris
Crede mihi cœlo nobile venit opus
Viuet in ęternum viuet tua fama Philippe
Poſt cineres virtus viuere ſola facit.

Annotationes Ioannis Baptiſtæ pij Bononienſis ad Reuerendiſſimum protonotariū: Illuſtriſſimum Marchionem Sigiſmundum de Gonzaga patronum colendum.

ACcipe ſplendidiſſime & vltramūdane Marchio reuerēdiſſime Protonotarie: colende patrone hęc qualiacūq; annotamēta: quę ſub noīe tuo vti tutiora ſint & gratiora calchitypis notis diſpalaſcere inuulgariq; curauim⁹: & fortaſſis ob hoc legent̃ qm̄ tuo nomini venerabili micantiſſimo radioſo p ora cuncta diffuſſili dicata ſunt ſiquidē Genius eſt operis: & perēnitas æuiterna principi opus dicare: q de⁹ terrenus eſt: & mortalis iupiter: q vno tm̄ minor eſt Ioue. Primitias ſtudiorū noſtrorū tibi dicauimus æmulabundi priſcos: q dijs primarias fruges dabāt & dicabant. multa valde p̄cioſa ideo dicūtur quia ſunt templis dicata. Hæc fiducię operis: Hæc eſt indicatura. Diutile viricularū mearū cōſcius tacebā poti⁹ q̄ tacituriebā græcanici memor epigrāmatis huiuſce ſcituli atq; amænuli. πασ τιρ απαιΔευτοσ Φρομιμωτατοσ εστι σιωρωμ τομ λογομ εσκροπτωμωσ παθοσ αισ χροτατομ: Cęterū vt adagio: parœmia ledoria aſtiſmos Apophthegma Plutarchi ē μωροσ ουκ αμΔυματοσ ι ταμ. Sed ego nę dementatus: & vt inquiunt gręci phrenoliptos: qui culpam dep̄cari malim q̄ carere. porro qđ me formidoloſum alioq: meticuloſūq; ſuſcitat & impauidū reddit & extrilidum gemini marij ſententia eſt ad Cęſarem: Is enim dixit. Cęſar: qui apud te audent dicere magnitudinem tuā ignorant: q non audent: humanitatem. illud itidem ſyllæ: qui nedum edylia poematiaq; nitida elaborata atq; p̄fecta: qđ aiunt gręci: coniti reſpuebat atq; deſpiciebat: verum & rudia: inculta ineruditaatq; tabernaria pluris faciebat: cui cum libellū malus poeta de populo ſubiecíſſet: qđ epigramma incū feciſſet tantūmodo alternis verſibus longiuſculis: ſtatim ex his rebus quas tum vendebat iuſſit ei pręmium tribui ſub ea conditione ne quid poſtea ſcriberet. Accuratius: penſiculatius: libratius: examinatius: & amuſſitatius in vulgū ſcaturiſſent & emanaſſent hæc noſtra: ni præcipiti ſtilo & ex temporario ſchedico plaſticeq; rudi formata quidam Sinchronorum impreſſorum nitiditiſſimus & accuratiſſimus de manibus inuito rapuiſſet: & expugnata tandē mea contumacia. Vale princeps honorificentiſſime p̄ſperiter: & fauſtiter: meq; ex mancipijs tuis nedum atrienſem: ſed mediaſtinum foue fauore tenoreq; quo ſemel occœpiſti.

Primū annotamētū p̄perā apud Martialē reſinā p remora in corruptis exēplarib⁹ legi.

SVbſiciuis horis: & tumultuarijs: qđ aiunt: ſtudijs: vti exaſperaſcentis & ex æſtuātis æſtatis impatibilē calorem blandiloquentulo ſalis affamine delinirem legebā epigrāmatographum poetam: quem neq; Hieronymum litterarū ſacrarū ſpirarchum & anteſignanū proſpicienter & accurate legiſſe depuduit: qui ingenij fluentiſono turbineita polluit & excelluit: vt apud poſteros æternum nomen acquiſierit: hunc legimus ab Aelio commodo ſuum maronem appellatū: qui ſalib⁹ cauillis. & facetijs ſcatens & exuberās meruit ſine fine mordax a ſidonio vocitari. At hæc nihil ad bromium. Ergo igitur eius epigrammaton librum citatiſſimo curriculo: non tamen præceps & oſcitabundus legens depræhendi non mediocriculum errorem: verum pęminoſum & fœdum: non furūculū ſed carcinoma. Vbi ſynchroniſmi noſtri miratus inſcitiam: incuriam oppido miſeratus ſum: cæterum qđ iſtat agamus. in deſides nautas aſperaſcentis epigrammatario ſale Martialis hęc verba ſunt.

Ceſſatis pueri: nihilq; noſtris.

Veterno reſinaq; pigriores. quas nedum lynceus & totus oculeus ſed etiam myops luſcitioſus. & in litteris tenebrio non animaduertit reſina ſaltem vocē eſſe caſſam nihili futilem & nugatoriam vel menſu ſyllabæ refractario camœnaliq; ſtructu repugnāte phalæcium a phalæco vt inquit Auſoni⁹ authore nuncupatū carmen eſt: qđ & hendecaſyllabon ab ſyllabarum vndena menſura vocatur cuius pes a primo proximus dactilum eſſe metrica neceſſitas cogit dactilum

Digitized by Google

porro tribus ſyllabis eſſe concretum quis ignorat:intenta prima ſubterioribus correptis hinc
graphica lepidaq; dictione eumſce trinodem vocat. Auſonius enim præterq̃ ꝙ ſẽſus nihili fo
ret & facetoſo ſali poetæ diſſentaneus vt nautarum reſidẽ deſidiam reſinæ compararet ob vni
cum lentorem & glutinoſum ignauumq; ſpiſſamentum & ſi hoc admitteretur ab eruditis nõ er
ror ſyllabarius admitti poteſt.proin priſtinis dictionibus delititio peniculo deleteliq; ſpongia
diſpunctis & eraſis obeloq; ſodicatis haſce ſuccidaneas appone & ſuffice Veterno remoraq; pi
griores. Reſinam duabus primoribus ſyllabis produci vel idẽ carmine hinc non longule diſſi=
to teſtis eſt locupletiſſimus qd facient vngues?nã certe nõ potes illos Reſina veneto nec reſe
care luto. Nec obſtat apud ſatyrographum poetam primis duabus correptis notari hiſce ſaty=
ræ vel octauę carminibus. Deſpicias merito. qd ẽm reſinata iuuentus Cruraq; totius faciẽt tibi
lęuia gẽtis. Meo quidẽ ꝑiculo dele periergon verbum vocemq; ſuppoſititiam aduẽtitiã & adul
terinam enim vel hoc dictante rõne ſcd̃a breui nobis reſinã proferentib⁹ aditiculum fieri ad ca
cophonon vocularionemq; prolatu grauiori explicandum proſodia & accentiuncula produ=
ci acuta: qd̃ & auris probarum compoſitionum arbitra neutiq̃ admittit. Adde ꝙ & ſenſus ido
neior eſt & cohęrẽtior ſi remoram legis potius q̃ reſinam meras nugas & tabernarias voces ex
plebitate ſumptas nulla comparatione perpenſa locus hinc extat qua aculeatior:qua conueni
entior epigrammatiſtę conferentis:ã comparantis piſciculo remorę naues ſolito continere ne
poſſint iter inſtitutum peragere pigriſſimos nautas remigio tardiſſimo potius nauem moran=
tes q̃ impingentes & vrgentes. Is piſciculus ab opinatiſſimis & fidei ꝓbatę receptęq; ſcriptori
bus echeneis appellatur:a violentia nauium trahaceaſceq; veluti carinante infrenante & infer
nante. Plynius veluti ſignare videtur & innuere:ab εχω verbo gręco:qd̃ ſignificat teneo indi
tum piſci nomen echeneis: Siue εχομαι hæreo ναυσ nauis ꝙ nauem teneat vel hærenter naua
libus tabulamentis adhęrẽs remorari compellat. Plyniana de echeneide verba ſunt na.hiſ.lib.
nono. Eſt paru⁹ admodum piſcis aſſuetus petris echeneis appellatus.hoc carinis adhærẽt e na
ues tardius ire credunt:inde nomine impoſito quã ob cauſam amatorijs quoq; veneficijs infa
mis eſt:& iudiciorum ac litium mora quę crimina vna laude compenſat flux⁹ grauidarum vte=
ro ſiſtens partuſq; continens ad puerperium:tamen in cibos non admittitur:pedes eum habe=
re arbitratur Ariſtoteles ita poſita pennarum ſimilitudine Mutianus muricem eẽ latiorem pur
pura neq; aſpero nec rotundo ore. Neq; in angulos coeunte roſtro ſed ſimplice concha vtroq;
latere ſe colligente:quibus inhęrentibus plenam ventis ſtitiſſe nauem portantem nũcios a pe
riandro vt caſtrarentur nobiles pueri. conchaſq;:quæ id præſtiterunt apud gnidiorum Venerẽ
coli. Trebius niger pedalem eſſe:& craſſitudine quinq; digitorum naues morari. præterea hanc
eſſe vim ei⁹ aſſeruari in ſale vt aurum qd̃ deciderit in altiſſimos puteos admot⁹ extrahat. hacte
nus Plynius. qui non pedalem alibi verum ſeſquipedalem appellat. Cæterum diuerſos autho=
res forte ſequens Opianus in libris halieuticon hunc ισοπηχυν hoc eſt cubitalem appellat. Nõ
echeneis atteſtationem Plynianam ex.xxxij.lib.na.hiſtoriæ poteſt ire viſum:nec ı.lepidã nec
acoſmam. Ruant inquit ille venti licet & ſæuiant procellę imperat furori vireſq; tãtas cõpeſcit
& cogit ſtare nauigia qd̃ non vincula vlla non anchoræ põdere irreuocabili factæ. Infrenat im
petus & domat mundi rabiẽ nullo ſuo labore non renitendo:aut alio modo q̃ adhærendo. hęc
tantillo eſt ſatis vt vetet ire nauigia: Ibidem ſemipedalem piſciculum Plynius appellat. fertur
acciaco marte tenuiſſe ꝑtoriã Antonij properãtis circuire & exhortari ſuos. Tenuit auſpicalis
piſciculus Cai principis nauem:ſiquidem nouiſſime tum in vrbem reuerſus ille imperator ſuis
telis confoſſus eſt. Conſtabat peculiariter miratum quomodo adhęrens tenuiſſet:nec idẽ pol=
leret in nauigium receptus. Qui nunc poſteaq; videre:cum limaci magnę ſimilem eſſe dicũt.ex
noſtris quidam latinis remoram appellauere eum. Sale adſeruatum adalligatum grauidis par=
tus ſoluere:ob id alio nomine olynolyontem appellauere: Remeligenes & remoræ a morando
dictæ Plautus quid nunc ille tandiu remorantur remeligenes?& Lucilius:queram mox ex te re
ſonans meo gradu remoram fecit. Pompei⁹ author. Concinnior eſſe ſenſus & cohęrẽtior hoc
ferme intellectu ſi remoram pro mora ſimpliciter intelligerem⁹:vt nõ deſidioſe ſegniterq; mo=
rantes argonautas:ſed ipſam moram nuncupet ſi quidem reperiam metaphoricos Imagina=
rie & ſimilitudinarie ab huius piſculenti natura remoram pro moramento nuncupatim vſurpa
tam:id Plauto in trinũmo dict ante:cuius verba ſunt hæc. Ita vincunt illud cõducibile gratiæ:
quę in rebus multis obſtant odioſęq; ſunt remoramq; faciunt rei priuatę & publicæ. Remores
vt obiter & paradoxotaton:hoc explicem aues in auſpicio dicuntur:quę acturum aliq̃d remo
rari compellunt. Fœde labitur vir alioquin haud mediocriter eruditus cognomento philelph⁹
qui cẽſeta pirocalos:& perperam præpoſtere eo Lucani diſertiſſimo verſu ex lib. pharſalię.vj.
non puppem retinens euro tundente rudentes in medijs echinus aquis ſyllabario menſu refra

gatore legendum eſſe: cum potius & rectius echeneis ſcribendum ſit inibi. Ad magica remorã piſcem accommodum Plynius arbitratur. preterea de remora Donatus Terentianus ĩterpres in andria hęc ait. Remorer retardem: retineãq; a remora piſce minutiſſimo q nauem retinet: nã grece εχευηισ dicitur. Eiuſdem de eodem parile interꝑtamẽtũ eſt in eunuchũ terentianã Fabulã. Compertius potuiſſem diſſerere de remora ſed hoc eſt ſtilo deſultorio & delibatorio ſumma ſequor faſtigia rerum: Veternum: qđ ſupereſt explicandũ quem morbum medici recentiores ſubetiam dicunt: Domitius Tenuiter atq; ſteriliter enarrans: ait eſſe hydropiſin. Qđ nõ ad ſcopon hoc eſt intentionem authoris pertinet: hydropico quidem tardo obtuſo atq; hebeti: verũ non eo ad quo ſufficiat poetę ſtomacho. Adde ꝙ non proprie veternum dicas eſſe hydropiſin: & ſi Cato metaphoricos dixerit. Scire debes igitur veternum fuiſſe: qui crederẽt ſomnũ eſſe maximum: grauem & exitialem: quem lethargum nuncuparunt hi qui nullũ diſcrimẽ inter letargicos nouere veternoſoſq;: De quo vel illud maroĩanũ diffuſile Nec torpere graui paſſꝰ ſua regna veterno. Veternoſꝰ dicitur: qui graui ꝑmitur ſomno Cato veternoſum hydropicum intelligi voluit cum ait: veternoſus q̄ plurimum bibit: tam maxime ſitit. Veternoſum potulentum biboſum: temulentum & hydropicum metaphoricos intellexit cato preſſum: grauem ſomnulentum: vt veternoſꝰ eſt: ne cenſeas rem ſimilem eſſe & conſentaneam vti ꝑcipitanter & inaccurate Domitius eſſe ſcribit. ſed ob ſimiliorem & remotiorem q̄ hypanis: vt inqt ille: veneto diſſidet eridano. Veternoſi quibuſdam videntur eſſe lethargici. Sunt qui veternum interꝑtentur morbum ignauiæ: qui ex ocio nimio cõtrahitur. Plynius veternũ a lethargo diuerſum morbi genus facit. Cæterum quattuor fere diſcrimina: marcoris (ita enim vocatur inuicta quędã ſomni cupiditas) nouere græci Caros: qđ Plynius ſoporẽ cõuertit: gręcis καρον appellantibus crapularẽ redundantiã vel ex hoc verbi deriuaculo καροω perturbo. Seu ab haud multum diſſentaneo καροομαι: qđ capite caricor: aggrauor: obſidor opprimor gelleniſmo ſignificat: velut ab oppreſura capitis & ingenij offendiculo vt Plynius na. hiſ. lib. xv. referat inde ex iuglandibus vnum genus appellatum carion a capitis grauedine propter odoris grauitatem. Indẽ Plynius lib. xiij. Cariotas ĩter palmas celebratas refert cibo quidem ſed & ſucco vberrimas: ex quibus pręcipua vina orienti iniqua capiti: vnde pomo nomen. hactenꝰ Plyniꝰ. Inditum nomen cariotis ariolor & quaſi diuino a verbo καροω vexo agito conturbo: qđ interꝑtamentum ſatiꝰ erit: q̄ qđ gręcis καρη caput dicatur. ſed hoc tamen in medium relinquo quidam neoterici & recẽtiores haud ſane indocti conſtanter & contumaciter aſſeuerant a vocamine verboq; græco καρυη hoc eſt nuce: caryotis. inditum nomen: ꝙ nuces imitantur caput aggrauantes id mihi nõ temere probatur. Ab hac dictione καρυνη Plynius lib. xv. cariynon oleum iuglandinum appellat. ſecundum vt hinc ad reliqua deſiliam veterni genus græci vocant vtiq; lethargum. Tertiũ moroſin. Quartum nothatreta. Indiſcriminatim indifferenterq; vti iudico morotis dicitur & moroſis. μοροτησ enim græcis perdelirium eſt & inſania quotienſcũq; ſomnifico grauamine ſomnulentaq; oppreſſura. & pene letifera animo reſipiſcentia non datur ad mentem: hęc & enĩ moroſis non modo memoriam vt lethargus: ſed vſum quoq; ratõis intercipit. Nothrotreta ſegnitiem fere ſepultam: languidum veternoſumq; ſoporem intelligimus νωθροσ languidus νωθροτησ græcis eſt torbida ſegnities. poſtremum hoc eſt humida materia generatur: Sicut lethargum ex frigida. In familiaribus Ciceronis epiſtolis ſcitule & ioculanter & ſalſe & apposite dictio quadrãs & conueniens veternum ex lubrica ſcripturæ procliuitate in veteranum deluxa ta eſt. Hæc Cicero lib. ii. poſt hoc negociũ aũt & temeritatẽ noſtri dolobellæ deꝑcatorẽ me ꝓ illiꝰ periculo ꝑbeo: erat in eadẽ ciuitate veteranꝰ ciuitatis. vbi veternum ciuitatis Põpeiũ appellat quo archipolipo lemarcho: legionũq; romanarũ ꝑfecto nullum exercitamentum populo Romano dabat: quo veluti cote ſtimuloq; virtus in Romanorum pectoribus ſopita reſopiret̃ acuereturq;. Veternoſum dicendi genus ſomnulentum & ignauum ſidonius apollinaris appellat ĩ epiſtolarum lib. primo quem libellum graphicum & lepidiſſimum propediem cum epitome interpretationis noſtrę ſumus edituri. Nec obſtat in phalecio carmine in dictione veterno iambũ poni ex catulliana mimeſi hoc eſt imitatione in cuius epigrammatario opere q̄ plurima his ſimilia reperies. ſufficiet ex multis vnicum exemplum in medium attuliſſe & hoc ex liminari pagella. Meas eẽ aliqd putare nugas. Ex hac præpoſtera ſyllabarum obſeruatione ſunt qui noluerunt id a Plynio prolatum qui permutatis prioribus ſyllabis duriuſculum ſe fecit q̄ volebat exiſtimari fuit qñ crediderim perpenſis & examinatis mendoſis vocibus & euitato iambo. qđ vitium vſurpationis licentioſæ apud epigrammatarium poetam ſingulare eſt: ita legendum eſſe grallatore caroq; pigriores. Grallatores enim nuncuparunt antiqui in longurijs amytis & perticis abiegnis paſſus ingentes diuaricantes & militarios explicantes. Grallatorium gradum Plautꝰ maximum appellat quemadmodum e contrario minutulum formicinum & teſtudineũ

Tranſeunter & incidenter vt hoc ſuper pondio te dimittam onuſtū emacula marcelli pene mē=
dis obrutum vulgatius exemplar. Grallatores ſunt καλοβατοκοροι.i.lignis incedentes: glaræ
enim ſunt fuſtes quis innituntur: Varro mutuum muli ſcabunt: grallatores dicti: quia gradiunt
gralis. vel ꝙ perticas has ligneas ab homine eo qui in iſtis agitatur ſicilia gerras quæ mimmis
noſtris ſunt & grallæ apud crura & pedes noſtros exiſtentes vbi poſſes non intelligenter intel=
ligere de ſeruis a pedibus appellatis intelligere marcellum cū ait grallatores eē ſeruos poſt cru=
ra & pedes quippe cum in famuletio ſint ſerui ad pedes nūcupatim appellati: quos vtiꝗ ſignat
ſe poetam epigrammatarium credimus lib.v. cū ita ſcribit oīa cū retro pueris obſonia tradas:
cur nō mēſa tibi ponit a pedibꝰ. Apertiꝰ & liqdius idem lib.xij. Bis cotta ſoleas ꝑdidiſſe q̄ſtus.
Dum negligentem ducit ad pedes vernam. Eadem pene forma a pedibus ſerui nuncupati:
qua a manibus ab epiſtolis a libellis a rationibus a pugione. Cōperio ꝑ te non adſimili ſeruos
a manibꝰ amanuenſes appellatos. Circumpedes ex authoritate agretij ſunt obſequia ſeruorū
ante pedes amicorum. Cicero in verrem acttione tertia. ſeruos artifices pupilli domi. Circum=
pedes autem homines formoſos: litteratos ſuos eſſe dicebat Ab epiſtolis latine nuncupantur
& venuſte: quos cancellarios ſemidoctum vulgus appellat: quorum principes archigramma=
tei vocantur. Plutarchus author eſt eumenem archigrāmateū Alexandri fuiſſe hoc eſt ſcribarū
principem ideꝗ fuiſſe contemptibilem. Caron: qđ reliquum veterni genus erat explicandū ſu
perius affatim ſignauimus.

Vindicatus a vitio mendoſaꝗ labe plauti locus.
Inibiꝗ non faſtidienda de ſatyrio.

DIſperſim & tumultuatim interambulandum enchiridion meum hoc eſt Plautum lin=
guæ Rōanæ delicias lectitabā vbi mendā ſordidiſſimā & aſpernabilē dēphendi. Sic
enim ſcribit in truculento cū ruſticum amatorem q̄ribundum iudicat diſcrutiatum ꝗ
pruritu & ꝑuinoſa tentigine potiundæ meretricis. vbi mea amica eſt genriū? neꝗ ru=
ri neꝗ hic operis quicq̄ facio corrumpor ſitu ita miſer cubando in lecto: hic expectādo obdu
rui. Cui vel mediocriter erudito ſolœciſtes & ſup ſcotinon heraclitum perplexibilis tenebrico=
ſuſꝗ Plautus non appareat. Res manifeſtaria quidem eſt & ante pedes. ſi tu ita nihili vocē eſſe
decurtatā mutilam & interceptam exiſtimaui iam puerulus: & ſub Philippo Beroaldo: non ſi=
ne honoris p̄fatione nominando ακουστικοσ quo duce tanq̄ ſole itiner poeticum peragraui=
mus pituita verbum ſubſtituendum eſſe: tanq̄ pituita idem metaphorice ſeminio genitaliſti=
mulante & laceſſente corrumperetur adoleſcens amaſius. Fuit quando ſitu ita legendum con=
tenderim: ad hunc fermeſenſum: vt iuuenis inquiat cur ego ſitu hoc eſt iacent quodā marcore
veternoſa ſupinaꝗ deſidia: qđ dici ſolet vltra ſomnū Epimenidis torpeo: ſeneſco: marceſco
macreſco: & maceſco in hunc deſidem ignauumꝗ modū. Ceterū diligentiꝰ: accuratius: proſpi
cientius: & indagantius eandem vocem ſubinde rumināti: ſuccurrit interp̄ramentum eleganti
us & cohærentius: vt expūctis & antiquatis hiſce tribus vocibus: ſi tu ita ſatyrio legas: & inter=
p̄teris: vrtica: tendore: prolubio prurituꝗ venereo. Satyrion ſane prolubedo ē & prurigo vene
rea quotiēſcūꝗ nimietate tentoris & appetētia libidinis peniſſime diſrūpimur coireꝗ diſcupi=
mus: ſed infectim: corpore vires vtiꝗ venereas non ſuppeditante libidini. Siquidē Auguſti=
no teſte quandoꝗ extincta in corpore flagret in animo libido. Is moribus a neoteris & recenti
oribus medicis priaſpiſmos appellatur. conuenit ſane metaphora iuuenculo ruſticulo coitum
& amicæ conuēientiā appetenti vti priapiſmo diſrumperetur: quippe: quę natura eſt priapiſmi
atꝗ ſatyrij: ſine effectu coeundi torquebatur. Saty græcis virile membrum dicitur inde ſatyriō
inflectitur. vnde inclinatur quoꝗ ſatyrus: qui ad libidinē proximus eſt pronus: & procliuius in
tantum vt priapum cenſete Plynio ad hortos cuſtodiēdos poni ſuffigiꝗ debere ſatyrica ſigna
ni malis ſaturnica propter falcem dixerit. Cuius hęc verba ſunt ex libro decimonono: quārem
comitata eſt & religio quędam: hortos & fores tantum contra inuidentium faſcinationes dica
ri videmus: In remedio ſatyrica ſigna quicq̄ tutelę veneris aſſignante Plauto: Adde ſatyricā
auē coruum latinis quibuſdam appellatum quoniam ſcilicet eſt libidinoſa & ſalax: & ꝙ ore mo
rigeratur: id obtinente fabula. Eos plane ore parere & coire vulgus arbitrat. Ariſtoteles & Ply
nius negant Polyrrhizon ſemine pleureticis & neruos confirmare: excalefacere: eadem ſatyri
on eſſe Plynius autumat. xxv. libro naturalis hiſtoriæ. Vbi non herbam intelligo: ſed potiꝰ vi
illam impetuoſam coeundi De ſatyrio qđ appellarunt recentiores Auicennę interp̄tes multitu
dinem deſiderij fit mentio ab Auicēna in primo tractatu libri tertij Phęn. qui cenſet ab acutta
te ſpermatis aut eius multitudine cum debilitate corporis: propter fortitudinem vaſorum ſp=
matis: quia attrahunt eius materiam ad ſeſe Et virorum quidem deſiderium forte fit in regionē

Digitized by Google

bus & aeribus & temporibus certis: propterea aggregatur illud ex virtutibus eorum. Mulieres
quoqꝫ ex authoritate eiuſdem ſatyrio laborant. Ceterũ ex cauſa contraria proueniente: gigni-
tur ex virtutibus earum congelatis & de illis earum que ſunt frigida valde in vniuerſum reſupi-
no cubitu dormire ſatyrium generat. De ſignis priapiſmi: & eiuſdem medelis Auicenna nõ ta
cuit. Salicetus inter diæteticos medicos fidei nec lubrice: nec authoritatis ambiguæ: nec famæ
famoſæ ægritudinem hanc iugi: continenti: & perpeti aſſiduitate totiiugo corpori vriginẽ quã
dam furialemqꝫ inflammationem gignere autumat: vtiqꝫ nocere ſpaſmoqꝫ eum ſequẽte ad pni
cioſas ægritudines inducere. Fieri ex multitudine materiæ calidæ: ſanguineæ: & ex ſumine ſtel
lionis cum vere prouecto admittuntur ad cibarium. Non ingrato quidem nec inutili diuerticu
lo & hoc diſce: fluxum ſeminis in ſõnijs græcos vocare θρειρογονον. de quo meminit Auicẽna
libro tertio Phen. Nec alba: qđ aiunt linea: illotiſqꝫ pedibus pretereunda eſt hæc veluti cõſeqa
& appendicula diſtigio ſane non magno diſpeſci atqꝫ diſcriminari ſatyriõ atqꝫ priapiſmõ: hoc
proueniente abſqꝫ deſiderio: atqꝫ neceſſitate: illo ſæpicule cum deſiderio & neceſſitate. Idẽ apđ
opinatos & recepte fidei medicos ſatyriaſis atqꝫ ſatyrion Ariſtoteli quarto libro de generatio-
ne animalium ſatyria morbus eſt: qui prouenit præ abundantia fluctionis aut flat9 crudi in par
tes faciei decũbentis facies animalis diuerſi & ſatyri apparet. Satyria quoqꝫ latinis cibarium: cõ
fuſaneũ latinis ſatyra veluti cinnus: & hoc eſt ſcitamentum ex varijs rebus compoſitum & lex
vno rogatu multas comprendens: qđ in decretis canonicis annotauim9 παραλεξειν & ολον
παρεργα: hoc eſt extra propoſitum & inſtitutum: qđ in Pandectis medicorum reperies. Saty-
rion hærba: quã Arabice chaſtalce vocitant orchis grece: que vox teſticulum enotat: vt obiter
verba medicis fuſanea & domeſtica: ab ijſdemqꝫ pachimeterõ: & craſſa vti dicitur minerua aĩađ
uerſa: ſignem appellatur aphrodiſia (vt intellige venerea) vel priapiſmon: latialiter appellatur
vulpis teſticulus: vel leporina ex authoritate Serapionis. primum genus ſatyrij cynoſorchis.
hoc eſt teſticulus canis nuncupatur. Eſt alterum ſatyrij genus: qđ penitus imperiti litteraturæ
grecanice medici ſcribunt atticiſmo trifolium vocari cum dicere conueniat vtiqꝫ grece triphyl
lion. ac hoc proſedamo. ſic enim dicitur hebetudo frigedoqꝫ coeundi releuari equi admiſſarij
ſatyrio ſcriptum eſt. Super qua Plynius hec libro vigeſimoſexto. Venerem etiam ſi omnino
manu teneatur ſatyrij radix ſtimulat: magis etiam ſi bibatur in vino auſtero. arietibus quoqꝫ &
hircis ſegnioribus in potu dari equis ob aſſiduum laborem pigrioribus in coitu qđ vitium ꝑ ſe
damũ vocãt hoc addaᵯ veluti coronis & auctariũ epigramatiſtã ſatyre a ſaty hoc ẽ ſtrutheo: ruta
bulo vtet illa hoc ẽ mẽbro virili dixiſſe ꝓ libidinari: ſtuprarẽ fœminãqꝫ depudicare: Nõ pridẽ bo
nieſiũ pulpitari9 ꝑ amænos colliculos: floruletaſqꝫ verrucas: & muſcidoſqꝫ fonticulos ſedẽs in
anchlintio ſtipadiqꝫ hoc eſt ſedilli ceſpititio: non tamen ſine theſeo hoc eſt Ludouico ghiſilar-
do antiquis moribus: & vt Plautus ait Maſſilienſibus & omni virtute dotatiſſimo inter noſtra
tes patricios inſpexi ſatyrion herbulam radice capilloſa clypeodi figura: vt teſticulos huma-
nos ſcriberet repræſentaretqꝫ inſignita. In ſummum candidi lectores: qui nec momo nec lino
re ſtringuntur perpenſis & examinatis litterarum mutilatarum confinijs ſcio iudicabunt non
penitus aſpernabilem hanc noſtram annotatiunculam futuram.

Auguſtinum fideqꝫ fœdeqꝫ lapſum ibiqꝫ nunquid fœmina ſu-
perfœtare poſſit affatim penſitatum incidẽterqꝫ Pal
ladæ epigramma diſtichon explicatur.

AVguſtinus litterarum ſacrarum proculdubio princeps & vexillarius fœdo pudendo
qꝫ cæcutauit errore: miſereqꝫ & pueriliter hallucinatus eſt: & qđ mirius: nõ minimũ in-
cognibili macula. Iamiam liuidulorum latratulum: vt eleganter inquit Apollinaris
cote liuoris acuminatas linguas: quæ vtilia eſt garrire ſciunt Illud loqui neſciunt ex
aſperari conſpicor. Illud ſubinde & idẽtidem Plynianum euomentes ſuſpendio arborem eli-
gendam: cũ in Theophraſtũ hominẽ in eloquentia tm̃ vt nomen diuinũ inde iuenerit ſcripſiſ-
ſe etiã Leontinum fœminam cõſtet. exẽplo pari hi balaterones & ſubducti ſupercilij vituperõ
nes q qđ ignorãt eleuant: me vellicabunt taxabunt & demorſicabunt: qui ſpreta viri in oĩ do-
ctrina tanti eiuſdemqꝫ apotheoſi obſtrigillari tantillus: & indoctus audeam. Cæterum relictis:
vt inquit Plynius exuſtioni ſue his hominũ turbis ad occœpta regrediamur. Nos eñ ingenue
ꝓfitemur. nec vt Ciceronianã dictionẽ vſurpẽ: muginamur atqꝫ tergiuerſam9: quin multa ſint
que ſicut nõ oĩa ſingillatim nouimus: ita non omnia neſcire. Libet in re ſimili Heraclitia vti pa
rœmia: de qua meminit Ariſtoteles in decimo libro de aĩalib9: eã dixiſſe ferũt Heraclit9 ad eos
qui cum alloqui eum vellent: qꝫ forte in caſa furnaria quadam caloris gratia ſedentem vidiſſe

accedere temperarũt ingredi enim eos fidenter iuſſit: quoniam inquit ne huic quidem loco dii ſũt immortales. Eodem cicterio intemperiem horum libitinarum rabioſulorumq; rabularum diluã: vt affirmem noſtra hęc non nimium nihil eſſe: quin ſaltem ſubſit aliquid probi & integelli: ſi candidus aure nec matutina ſi mihi fronte venis. Fuit equidem Auguſtinus vir magnus & eruditionis integerrimę verum vt author eſt Iunius Columella. qui ſapientes exiſtimati ſunt multa ſciſſe dicuntur non omnia. Summi ſunt ſed tamen homines proinde poſſunt erratitiis diuerticulis cæcutire veritatemq; protinus relinquere. Non enim ſemper feriet: quocunq; minabitur arcus: nec pudor eſt: Vt author Marcus Varro perfecto ſpicilegio feſtuculam reliquiſſe. Coniectare licet inter tot penſiculate & proſpiciẽter ab Auguſtino relata irrepſiſſe quid fæculentę labeculę. Profluentius & latius exorbitaui vt obiter cauerẽ iſtos vitilitigatores. Auguſtini verba ſũt hæc: vt tandẽ cũ re ipſa congrediamur ex quinto de ciuitate dei volumine genethliacos: planetarios id eſt aſtrologos carpentis. Et in conceptu vbi & vnum concubitum eſſe manifeſtum eſt tanta naturæ vis eſt: vt cum conceperit fœmina: deinde alterum concipere omnino non poſſit: vnde neceſſe eſt eadem eſſe in geminis momenta conceptus: Hæc Auguſtini nimirum ſententia hoc ſonare videtur cęteris præſtigioſis offucis obiectis: quæ multa ſed commentitia ad authorem tutandum excogitari poſſent: ſed omnia commentitia: & venuſtula magis: vt inquit Auſonius q̃ ſerticula: fœminam niſi vnico momento geminos concipere non poſſe: quod equidem abſonum eſt: & abſurdum: vel eum refutante libro ſeptimo animalium Ariſtotele: qui necum fœminas: ſed animantia cætera q̃plurima ſuperfœtare poſſe cõfirmat: cuius verba appoſui vti dilucidius pateat huiuſce rei cognitio ea ſcilicet: quorum natura ſuperfœtare more leporis recuſat: verũ equa nunq̃ ſuperfœtat ſed magna ex parte vnum tantummodo generat. At vero in muliere raro quidẽ euenit vt ſupfœtetur: ſed factum tamen aliquando eſt: qui itaq; longo poſt tempore ſint concepti nihilo perfici poſſunt: ſed præmaturius dolorem: quo ipſi & primus fœtus intereat mouent. Iam incidit vt facta corruptione duodecim ſuperfœtata puerperia ederẽtur. At vero ſi proxime a primo cõceptu ſecundus ſit fact⁹: abſolui ediq; poteſt quod ſuperfœtatarit: vt quaſi gemini naſci videãtur: quomodo Herculem & Iphiclum procreatos eſſe fabulantur. nam id etiam conſtitit adultera quędam quæ alterum ſuo marito: alterum adultero ſimilem peperit. De Iphiclo & Hercule quis non legit: Ariſtotelicis pene germana in Amphitryone Plautina fabula. ſuperiora Ariſtoteles & plura quæ prudens omitto: eadem referuntur ab eodem quarto quoq; libro de generatione animantium. Cartilaginea genera ſuperfœtare idem author eſt libro ſexto. Daſipum ſuperfœtare teſtatur Plynius & Ariſtoteles libro quarto de generatione animalium. Solipedes non ſuperfœtant inquit Ariſtoteles alibi. Porro diſcuſſis & iterato penſitatis Auguſtini verbis non prorſus a veritate reſiliunt in geminis neceſſe ait eſſe momenta conceptus. Conueniũt enim Auguſtini cum his: quæ apud Ariſtotelem libro de generatione animalium quarto ſcripta ſunt: quæ ſubieciſſe fuerit operæpretium. Quæ autem ex his magnitudine præſunt: vt homo ſi alter coitus proxime ab altero acceſſit: enutrire: quod ſuperfœtatum eſt poſſunt: iam enim id eueniſſe viſum eſt cuius rei cauſa id quod diximus eſt: eodem enim coitu plus ſeminis emittitur: quo partitum multiplicare conceptum poteſt: ſed raro: quoniam vterus magna ex parte ad partum ſe comprimat. ſi tamen aliquando accidit vt ſuperfœtetur iam enim id eueniſſe conſtat: perfici non poteſt: ſed conceptus abiguntur. Verumenimuero nonne Auguſtini ſententiæ ſubiectaneum eſt: ꝙ aut Ariſtoteles alibi fœminas ſuperfœtare poſſe vitales eſſe fœtus: & vſq; durabiles diuerſo momento cõceptus genitos cum Iphicli præferat & prætendat exemplum & Herculs Cæterum de conceptibus: fœtu: ſuperfœtationeq; hirmo quodam. ecuaſi hoc eſt grato diuerticulo diuertere ad partionem abre non fuerit. Scribunt medici & philoſophi illuſtres gigni hominem ſeptimo menſe rarenter nunq̃ octauo: ſępenumero decimo: eumq; eſſe hominem gignendi ſummum finem decem menſes nõ inceptos: ſed exactos: Hoc idem tradit etiam Menander poeta vetuſtior humanarum opinionum vel peritiſſimus γυνη κυει δεκαμηνοσ hoc eſt mulier decimeſtris parit: Menſe octauo quoq; gignere fœminam non prætermiſit poeta Cecilius eo verſu comico. Inſolet ne mulier decimo menſe parere: Pol nono quoq; ſeptimo atq; octauo. In Hippocratis libro: qui inſcriptus eſt περι τροφησ hæc leges εστι δε ουκ εστι οκταμηνοσ γενησισ id eſt: eſt autem & non eſt octimeſtris partus. Tranſeunter & præter inſtitutũ in mentem venit epigrammatis gręci huiuſce palladę γραμματικου θυγατηρ ετεκεν φιλοτητι μιγεισα παιδιον αρσενικον θηλυκον. ουδετερον ſignificat hoc diſtichũ grãmatici filiam peperiſſe fœtum maſculinum fœmininum neutrũ. Vbi non omnia ſunt iocularia verum ſubeſt doctrina penitior & eruditior remotior: poeta grammaticum illudens genuiſſe eius vxorẽ filios refert caſibus: quos docere conſueuerat aſſimiles portẽ cum peperiſſe ſcribat ουδετερον id ſerio pſpicienter & accurate prolatũ ẽ. Nec iocus exit de te

nione hoc eſt in ordine ternarii numeri quo filii geniti. ſed neutrum appellat: quippe cum et Hip-
pocratis ſententia vetere octauo quoqꝫ menſe genii ſunt & non ſunt: & quodammodo neutri vo-
cari poſſunt. Etiam ſi non conſtet hunc octauo menſe genitum. Nil enim feſtiuæ lepiditatis habe
ret ob ſolos caſus grammatiſtæ filium neutrum vocitaſſe. Ad caſus quidem palladæ carmen allu
dens: & ad eruditionem ſcitiorem & occultiorem Hippocratis ουδετερου fœtum appellauit eſſe
autem & non eſſe octimeſtrem partum hoc eſt quodammodo neutrum eſſe ſcribit Hippocrates:
Id tam obſcure atqꝫ pręciſe tanqꝫ aduerſe dictum Sabinus medicus: qui Hippocratem commo-
diſſime interpretatus eſt his verbis enarrauit. εστι μεν φαινομενα ως ζωα μετα την εκτρωσιν ου
κεστι δε. ως γνησκοντα μετα ταυτα. και εστιν ουν φαντασια μεν παραυτικα συνταδυμα
μει δε ουκεστι. id eſt apparent quidem veluti animalia poſt abortum. Sed nequaq̄ ſunt quippe:
q̄ ſtatim vita excedant. Itaqꝫ eſſe quidē tātiſper imaginant̄: ſed potentia non ſunt. In hęc haud in-
grate diuerti factur⁹ operæprecium ſi adiecto lepidiori tectorio nouoqꝫ ſtatumīe ſtatumīarē & in-
tercruſtarem in verſus elegantiſſimos palladæ. præterea heptamini græcis appellati filii: qui ſepti
mo quoqꝫ menſe naſcuntur. apud Donatum in ecyra Terentiana eum locum emenda: & integrū
reſtitue. Donati verba ſunt hæc. ad ſpacium quo prægnantes eſſe ſolent id eſt ad menſium dinu-
meratione. quia & ſeptimini naſci ſolent: q elegantius & eruditius Donati verba perpendēt hi he-
ptimini legent. ita græcis ſeptimo menſe p̄maturos fœtus genitos appellantibus. Cur εννεαμι-
νοι hoc eſt nonimenſtres filii hodie potiſſimum naſcuntur non δεκαμινοι cauſam Cenſorinus
affert. Cuius iſta ſententia: quo tempore partus concipitur in vtero muliebri neceſſe eſt vt ſol ſit in
aliquo ſigno. & in aliqua eius ſigni particula: quem locum conceptionis vocant. Chaldæi a deci-
mo zodiaci decimo a conceptu menſe κατα τετραγωνον id eſt per cōſpectum quadratum qui pq̄
efficax eſt ſicut etiam conſpectus ille eſt potentiſſimus: qui fit a nono ſigno κατα τριγωνον id eſt
per trigonam radiationem hinc nono menſe fœtus exortus abſolutiſſimus. Ab his poſſent Au-
guſtini ſectatores & dogmatiſtæ ad eius hallucinationem muniendam in ſuam ſententiam præ-
tendere id Hippocratis in calce amphoriſmorum cuius verba libitum eſt ad verbum ſubſcribe-
re. quæcunqꝫ in vtero habent his concluditur os matricum: hactenus Hippocrates eadem Ari-
ſtoteles: quod & ſupra citauimus. Cum igitur inquiūt prægnanti de ſubito os matricum: occlu
datur diuerſo momento ſuperfœtare neutiq̄ poſſe videntur. Reſpondent medici recentiores ex-
quiſitum os matricum quidem occludi niſi tamen ſubſit cauſa recens: quæ occluſum aperire no-
uo illectamento cogat: matrice ſcilicet collum ſecundarium virginalis interfœminei hoc eſt vul-
uæ aperiente ad attrahendum ſperma naturaliter. De ſuperfœtatione: quam ſuperimpregna
tionem vocant ineleganttius medici neoteri: meminit Auicena Phæn Libro tertio. Cuius verba
magis quidem eruditiora q̄ elegantiora non puditum eſt ſubtexere. parum ſunt inter geminos di
es plurimi. Ipſi ſecundum plurimū fiunt ex coitu vno: Et parum contingit ꝙ ex coitu ſuper ipre-
gnationem fiat conceptio. Nam ſi ſit conceptio fit in mulieribus: quæ corpora tenera habent &
cutem multorum pilorum: multi ſanguinis propter fortitudinem caliditatis earum & de illis ſunt:
quæ fortaſſis videntur ſanguineæ in impręgnatione: & non curant de eo propter virtutem earum
& fortitudinem matricis ipſarum: & non abortiuntur cum menſtruis & cum apertione eius quod
emittitur matrice: & quandoqꝫ menſtruantur ſuper impręgnationem numero duarum men-
ſtruationum Quod ſi cadat impręgnatio ſuper impręgnationem in valde forti & in ea quæ non
concipit niſi propter apertionem oris matricis ſuæ non propter fortitudinem ſuæ matricis: ti-
metur ꝙ ſit filius primus iam debilitatus. In propatulo & in aperto eſt q̄ ſit Auguſtino refracta-
rius atqꝫ reluctans Auicenna ſi qui tamen fuerint: qui munimen & latebram Auguſtino quærant
hi dicant ꝙ rarenter fit & pene nūq̄ fieri præſuppoſuiſſe aurelium. Fortaſſis Auguſtinus de his in
tellexit cum ait eadem ſunt momenta conceptus in geminis qui vnico conceptu naſcerētur: vt nec
vtiqꝫ loquatur vniuerſaliter: ſed particulariter. Addas hoc non ingratum auctarum a tempeſtiui-
tate noni & decimi menſis parcis eſſe indita nomina: quæ a partu per antiſtichon nominatæ ſunt:
nona & decima. Ceſſelius tria nomina parcarum dixit nonam decimam mortam. Sed homo mi-
nime malus ceſſelius mortam quaſi nomen accepit cum accipere quaſi μοιραν deberet. Sic enim
maculoſum codicē emenda Gellianū li. iii. vbi nō μοιραν hoc eſt parcā verū merā nihili vocem &
cām puulgati⁹ exēplar hēbat. xi. mēſes κατα ριστοτελη ꝑcere pōt. Ply. li. vii. xiii. mēſes tuliſſe fœ
minā partū teſtatur apud quem nulla ſunt ſtata partionis tpa. Auguſtino partunda partui p̄fecta
dea apud quē Vagitanus. li. iiii. de ci. dei: ſiue vatican⁹ vt autumat Gellius de⁹ eſt: ꝓ infantiū vago
ri hoc eſt vagitui pręſidet: & cunina dea quę cunas eorū adminiſtrat. pręterea cū mos Romanis pe-
culiaris eēt vti iſtātē nuprime genitū i humo collocarēt: & e veſtigio leuarēt dea leuanā venerabant̄

quod eo Ouidiano verſiculo ſignificatum eſt. Tactaqꝫ naſcenti corpus haberet humꝰ. hãc rem ſi=
gnaſſe Plyniũ arbitramur natu.hiſt.lib.vii.hoēm tm̃ nudum & in nuda humo natali die abiicit ad
vagitus.ſtatim & ploratũ. Itidem Diua rumia pręerat vti mãmã paruulis ĩmulgeret. Diua potina
potus exhibebat. Diua edulica eſcã miniſtrabat. In digeſtis de ſolutiōibus & liberationibꝰ in pro
patulo quod eſt & ante pedes: inuenies apud iuriſconſultum quinqꝫ iuxta ſententiam Ariſtotelis
poſſe fœminam parere Iulianum forte cum tot ſint loculamenta acceptabula: capſulæqꝫ vteri. At
qui libuit: vt plautus inquit: ad hanc obicem commorari meminens Angeli Politiani non medio
crem: quod tamen prefata manium reuerentia dictum ſit: in curiam ne dicam inſcitiam. Non em̃
meum eſt cũ larua colluctari: nec obluctari cinefacto ſynchroniſmi noſtri conſummatiſſimo haud
ingratis in hæc deflecti & properationi meæ modicum interiunxi ne Angeli coniectura credulæ
poſteritati impoſtura procliui imponeret. Ex buccolici ludicri quarta ęgloga verſus hi ſunt poſtre
miſſimi. Incipe parue puer cui non ri ſere parentes Nec deus hunc menſa dea nec dignata cubili.
Deum genium intelligi qui nos natos fouet nutrit & amplexatur naturęqꝫ parentem deum: quem
græci vocant eudemona contendit Angelus deam Iunonem cubili præſidentem: quãobrem cu=
bam vocatam: Ad hæc Donati verba acuocat huiuſcemodi initiabantur quidem pueri cibo & po
tu: at quidam ſacris. vbi ita legunt apud Varronē Initiari pueros edulię & poticæ & cubę diuis edē
di & potandi: & cubandi: vbi primum a lacte & a cunis transierunt: quod Virgilius ſequutus eſt nec
deus hunc mēſa dea nec dignata cubili: hoc acuratatum probus. huiuſcemodi Donati verba ſunt
reiectanea Politiani ſententię: etiam ſi non edulicam & potinam vt Auguſtinus ſed eduliam & po
ticam vocitat mendoſo vti arbitror codice: qđ de mendis in codice fere pullulantibus haud diffi=
culter credent eruditi. At hæc donati ſententia non Angelum: fefellit. Cęterum cum probet eduli
cam intelligi poſſe cũ Virgilius inquiat: nec deus hunc menſa non annotauit quo fulcimine: & lit=
terato opitulamine poſſimꝰ deũ quocqꝫ edulicã vocare: qđ nos haud aconiti hoc eſt nõ ſine difficul
tate iugi lectione comperimus. Maronianum carmen edulicam ſignare dubium eſſet: quo nam
pacto deum intelligerent deam eduliam: quod Donatus innuit niſi cenſeas corrigendũ apud Do
natum eſſe initiabant edulio & potinæ. Succurrit ſciēter & exquiſitum deum pro dea intelligi poſ
ſe quippe referēte Seruio æneidos cōmētario ſcđo αρσενοθηλαισ hoc eſt mares & fœminas eſſe
deos & Citat vetuſti poetę: carmen venerem in hanc ſententiam deum vocantis. pollentēqꝫ deum
venerem. Quid non potuit edulicam maro nomine arſenico hoc eſt maſculino nũcupare: qui vo=
car allecto ex ſeptimo Aeneidos hoc hemiſtichio.i.dimidiato verſu. Nec dextræ erranti deus ab
fuit: Barbatam venerem lacedæmonios coluiſſe ſuffragantur græci ſcriptores & Auſonius hiſce
verſibus ex græca litteratura delimatis Barbatã vidit venerem lacedæmōe pallas his neutiq̃ diſ=
crepat: quod Plutarchus affert inter cætera fortunæ cognomenta viſcaram puſillam: fortem con
uertentē bene ſperantē virginem: maſculam & barbatam quocqꝫ nũcuparã a vetuſtis. Idē in apoph
thegmatis author ē lacõas venerē armis ꝑditã coluiſſe atqꝫ deos eē oīs & fœminas & mares quocqꝫ
lanceas habere faciunt tanq̃ omnes bellicam virtutem habeãt. hoc orpheus effari volens tali ver=
ſu ſic cecinit ζευσ αρσημ γενετο. ζευσ αμβροιοσ επλεσ νυμφυ. vt hac appendice te magis re
mittã onuſtũ locũ Marci Catonis emaculaui libro de liberis educandis & conſequenter marcelli ci
tantis eum. Cum primores cibis & potioni initiarent pueros ſacrificabant ab idibus edulicę & po=
tinæ: quæ omnia extrema mendoſe circunferebantur. obiter his adiungas velim & hoc fœtã fœ=
minam in μαλακια cõſtitutam hoc eſt ea mollitate: quæ partũ antecedit: quã Lucretiꝰ pellaciam
appellauit: ſtomacho relaxo: faſtidienti: atqꝫ reſoluto varia appetere: & ex appetitis: quæ magis &
impēdio velit ſeligere neſcire: qđ ex picæ verſicoloribus pēnis: & diuerſo colore variegatis picare
latialiter efferemus. Super qua re ex libro ſeptimo de annalibus hæc Ariſtoteles. Solēt appetitus
varii grauidis euenire: citoqꝫ cõmutari: qđ picare quiddã a pica aue denominãt. hactenus Ariſto.
Siue ꝙ huiuſmodi auitiũ partitudini propinquũ eſſe terra cõſueuit: appetitu quodam moroſo &
omniuolo Græci κιτταν & indiſcriminatim κισσαν dicũt hinc amoris appetētiam variam nos ſi=
gnificare volētes: & ex appetitis eiuſdem & lectionem nullam edilio noſtro ita cecinimus.

Mira puer recitas inſomnia quid ſit amare.
Noſſe velim noui ſi bene κισσα rerit. At hinc tandem ad cętera: quæ ſupant. Superadde pri
nequid qđ vſq̃ deprenderim omittam: Cubam ſabinos vocare eam quã militares lecticam: vnde
videtur deriuatum eſſe cubiculum. Pompeius author.

De miſſionum generibus: Apuleiqꝫ locus explica=
tus contra omnium hactenus ſententias.

LVcium Apuleium madurenſem florentiſſimi ſtili nitiſſimiqꝫ characteriſmi fuiſſe ſido=
nio credimus: atqꝫ fulminei: quem Platonicorum eruditiſſimum Auguſtinus de ciuita
te dei libro octauo iudicat: cuius opinamina & ſententias æmulabundus non pauca Pla

Digitized by Google

tonice protulit. At is aureus liber:& bracteatus:quem non genium:quã non habet charitem: multiiugis tamen mendis ſcatet:& ob inſcitiam neſcias an incuriam æui noſtri repudiatus ab hiſce triuialium fæculis fæculentis ſordeſcit apud vulgus indies:cuius patrocinium noſtrum erit qui politioris eruditionis iampridem profeſſores ſumus. Eius metamorph. libro .iiii. verba ſunt hæc. Rebar enĩ me iam prorſus exanimatum ac debilem mereri cauſę remiſſionẽ:perpẽſis vſq; dictionum confinijs:cõiuratis:compoſitiſq; prototypis ſcripturæ fidelioris:quos libraria Bononienſis opulentiſſima:florentiſſimaq; diui Dominici retinet adhuc in quib⁹ nõ mereri cauſæ remiſſionem: verum morti ſuccumbere:legitur:quæ lectio quidẽ adulterina eſt:verum ad probiorem atq; caſtiorẽ prębet anſam cenſui non cauſæ remiſſionẽ:ſed qđ elegantius ſignificantius & eruditius : cauſariã miſſionẽ ſcribi debere priori vocabulo diſpuncto penitus:qđ ne diffiteri poſſint obſtrigilatores:ſi qui fuerint:& refragatores incõmodo ſi iureconſultus Vlpianus & illuſtiſtriſſime & graphice ſexto libro ad edictum explicat. Marcian⁹ quoq; digeſtis de re militari fuſius & euagatius:cuius ſcitiſſima eruditiſſimaq; verba ſuppoſui. Miſſionũ gñales cauſæ ſũt tres:honeſta:cauſaria ignominioſa: honeſta eſt:quæ tẽpore impleto militię datur. Cauſaria cũ quis vitio animi vel corporis minus idoneus militiæ renunciat. Ignominioſa cauſa eſt cum quis propter delictum ſacramento ſoluitur. Quibus verbis inflectere potes & deducere dici cauſariam miſſionem:quæ exhibetur ob ſiniſtrã: et aduerſam valetudinem qua Lucius in induuias aſinales commutatus eſt:implicitus dum more non ſueto cogitur tam ſpacioſam viam præterire. In hac ſignificatione cauſarij milites dicuntur a Liuio in. VII. ab vrbe condita lib. valitudinis ſiniſtræ cauſa miſſi. Liuii verba ad hanc ferme ſeriem ſe habent. Tertius exercit⁹ ex cauſariis ſenioribuſq; a Tito quinto ſcribatur:qui vrbi mœnibuſq; præſidio ſit. Palladius libro primo:cauſationem inualitiem quandam & ægrimoniam appellat potius q̃ morbi cauſam ſic ſcribens. Sed quia ſolet his omnibus ad ſpeciem cuſtoditis occultiorem noxam tectior ſeruare natura:ipſam quoq; ex incolarum ſalubritate noſcamus ſi fauces bibẽtium puræ ſunt:ſi ſaluo capite in pulmonibus ac thorace:aut nulla eſt aut rara cauſatio. Spartianus in hadriani vita cauſarios dixit pro valetudinariis eius verba ſunt hæc:poſt hæc profectus in gallias omnes cauſarios liberalitatibus ſubleuauit. Tranquillus ni fallor:de cauſariis in hac ſignificatione meminit Plynius natu. hiſto. libro. XXV. ſonticos & valitudinarios intelligere volens ita ſcribit. Vetant dari ſenibus:& pueris. Item mollibus ac fœminei corporis animæ ve exilibus aut teneris:& fœminis minus q̃ viris. Item timidis aut ſi exulcerata ſint pręcordia vel tumeãt nimium ve ſanguinem excreantibus. Cauſarijs vel latere vel faucibus. a cauſa vel a verbo cauſor q; ſiniſteritatem valetudinis cauſari poſſunt:cauſariorũ cauſariæq; miſſionis inclinamentum fit a quo verbo cauſatius pro quod eſt excuſatius honeſtius inflectitur vel a Plynio in epiſtola volumini ſuo præpoſita. Itidem non diſſimili ſignificantia cauſatius apud Apuleium leges. libro tertio floridorum: libro etiam conſcripto plenius gratias cauſatiuſq; libro mandabo: etiam ſi ſcribant inibi capacius non pauci. Volumina promiſcua canatius adhuc ſeruant: quod tamen haud improbo:vti canatius dictum ſit pro eo quod eſt reſonantius: altiloquo canore.

Quæ ſint Roſæ laureæ obiterq; Virgilij carmen ex amuſſim Diſcuſſum.

APulei pariter verba ſunt hæc ex .iiii. li. At ne conuallem quidem vſpiam:niſi tantum ripæ fluuiatilis marginem denſis arboribus ſeptam video. eæ arbores in lauri faciem prolyxæ foliatæ in modũ floris in odori porrectos caliculos modice punicantis:quos equidem fragantis minime rureſtri vocabulo vulgus indoctum roſas laureas appellat: quarumq; cuncto pecori cibus letalis eſt. Exploratiſſimum cõpertiſſimumq; habeo nõ a triuialibus ſemitarijſq; profeſſoribus verum a litterarum apicibus & anteſignanis hæſitari tallipedari ruminãtibus & recogitantibus quæ ſint hæ laureæ roſæ:quæ medelam præſentariam hominibus:cæterũ belluinis venena præſentaria ſint. Nobis:omni:qđ aiunt. pede ſtandum eſt:ne quid torta poſteritas indaget:quod integrum & abſolutum opera noſtra reddi poteſt. Sed vti plenius & apertius intelligas operæpretium erit Plyniana verba eadem pene contexere. Sic enim ait in decimoſexto libro natu. hiſto. & q̃uis hęrba ſabina dicatur rhododendron:vt nomine apparet a græcis venit alii nerin vocarunt:alii rhododaphnen. Sempiternum fronde roſæ ſimilitudine. Caulibus fruticoſũ. Iumentis capriſq; & ouibus venenũ eſt. Idẽ homini contra ſerpentẽ remedio. Porro q̃ diſpata ſint hęc duo verba Plyniana caulib⁹ fruticoſũ ab Apuleianis notis lector cãdide cũ cętera pene gemina ſint:& q̃ maxime germana. Videt̃ enĩ ſignificare Plynius iſtud rhododendron caulem foliatũ fruticoſũ habere vel inde frondeſcere:& tamen ſi apud Apuleiũ prolixe pro eo quod ẽ vndecũq; & in caule & in cacumine legas non ſentit cũ Plynio Apuleius quippe cum hic tantũ nõ Plyni⁹ cauliculum fruticoſum atq; ramuloſum eſſe rhododẽdri ſignat. Si vero prolixe capis ꝓ eo qđ eſt ſublimitẽ & alte manifeſtario diſſidio diſſentaneaq; ferme ãtipathia deſciſcũt authores. Noſti enĩ cau

Digitized by Google

ſam nũcupatim a Plynio trũcũ arboris intimũ dici: in quã ſententiam idẽ in vndecimo natu. hiſto
libro ſcribit locuſtã in ſpina cauli infixa oua generare. Ab eodẽ decauleſcere verbũ ꝓlatũ opæpre-
tiũ erit ergo adhibita trutina & acri iudicio ſuſpẽdere vtriuſq; verba:& eoſce concordes reddere &
vnanimes:qđ ſiet ſi apud Plynium pro caulibus calicib⁹ leges nec ſec⁹ vitilitigatores legi debere
rumiſerant. Calices enim rhododaphnes Plynius intellexit eos flores quos noſter Apuleius cali-
culos appellat:quia preſſula ſunt rotunditate & ſimillimi calicibus fundo anguſtioribus:& ab ini
tio lenticulari figura tubo:coloq; ſimili caliculatimq; patulis. Roſam laureã Lucius nũcupat:Ply
ni⁹ rhododaphnẽ παραπωλα.ad libellũ & ad verbum ex græca litteratura dictione deflexa ρο
λοσ em̃ roſa dr̃ inde ρωλομα roſariũ vocatũ ροδοδακτυλοσ ηωσ hoc ẽ aurora mãciolas roſa-
ceas habẽs ab Homero dr̃ eo ꝙ eiaculet̃ radios flãmigãtes:qui digitos roſeos ęmulant̃. Rhodinũ
vocat oleũ Plynius hiſtorię natu.lib.xv.ex roſis factũ ſcilicet & cõpactum λαφνηlaur⁹. Vñ nomẽ
cõmentitiũ de puella apolline dilecta daphnona Martiali cęteris: Rhododẽdros appellat veluti ar
boreã roſã vocites qppe cũ gręcis λενλροσ και λενλρον appellat̃ arbor ex cuius voculæ iucũdu
lo diuergio picus ex auitio notiſſim⁹ λενλροκολατησ appellat̃ cũ atticiſmo κολατω ꝓ ferio di
cat̃:q q̃m ſępicule & idẽtidẽ quercũ tũdit λρυοκολατησ dr̃. hinc plautinũ illud ex iis in aſinaria
ſed qđ hoc ꝙ picus vlmũ tũdit:Nõ temerariũ ẽ. Adde ꝑ orietalẽ plagã itinera Alexãdri recẽſentẽ
Straboñe de roſis laureis nõ tacuiſſe erat arbor inquiẽs lib.xv. Lauro ſimilis:qua guſtata iumẽta
oĩa cũ ſpuma in morẽ comitialis morbi emoriebãt̃. Spina quedã fructib⁹ ſiue fruticib⁹ ĩ terrã fuſis
queadmodũ cucumeres erat ſucco plena cui⁹ aſpgines in qđ ñq; aĩal incidiſſent id oculis excęca-
bãt capiebãtq;. Hæc Strabo lib.na.hiſt.xxi.rhododẽdron Plyni⁹ hiſce verbis noĩat. aliud gen⁹ in
eodẽ põti ſitu viget ex ãnona mellis qđ ab iſania quã gignit mænomenõ vocãt:id exiſtimat̃ cõtra
hi flore rhododedri quoq; ſcatẽt ſiluę. Fruticoſum:qđ pene ꝑterii caulib⁹:ſi lectionẽ vulgariũ exẽ
plariũ ꝓbam⁹:poſſet a Plynio nũcupari rhodendron:ex Strabone:q ait:ſpina fructib⁹ in terrã fu-
ſis.a Plynio quoq; de rododẽdro fit mẽtio li.xxiii. Cõſon⁹ his ſuffragat̃:ſubſcribit:ſuccinitq; pal-
ladi⁹:aduerſus ingẽs mures agreſtes. Apulei⁹ aſſerit ſemĩa bubulo felle maceranda anq̃ ſpargas.
Nõnulli rhododaphnes foliis aditus eorũ claudũt:qui roſis his dũ in exitu nitũt̃ intereũt:Nõ citrũ
nec aliã arborẽ in.ii.lib.georgicõ intelligi diſceptãt neoterici nõ infra claſſẽ:ſed capitecẽſi. Cæterũ
rhododẽdron marone hiſce verſib⁹ ſignificaſſe:quo perſarũ λισωλια hoc ẽ graue olẽtia leuetur.

Media fert triſtes ſuccos tardumq; ſaporem
Fœlicis mali quo non præſentius vllum
Pocula ſiquando ſæuę infecere nouercę
Miſcueruntq; hærbas:& non innoxia verba
Auxilium venit:ac membris agit atra venena.
Ipſa ingens arbos facieq; ſimillima lauro
Et ſi non alium late iactaret odorem
Laurus erat: folia haud vllis labentia ventis
Flos ad prima tenax:animas & olentia medi
Ora fouẽt illo & ſenib⁹ medicant̃ anhelis.

Roſas laureas maroniani verſus indicare videt̃:& nõ idi
care vident̃:& nõ iudicare hoc cõuenit cũ rhododẽdro ꝙ inqt in media gigni. Antidotũ & Alexi
pharmacũ eſſe cõtra venenata cataporia:& nouercalia potoria:& id ſimiliter cũ rhododẽdro cõſen
taneũ. Cõuenit ꝙ ẽ facie ſimillimũ lauro:& ꝙ foliet̃ frõdib⁹ hyeme neutiq̃ deciduis:ſed ꝑpetuo vi
rẽtib⁹ vt fortaſſis ꝓlixe ꝑ diu:& durabiliter & ꝑpetue dixerit Apulei⁹. Id refractariũ ẽ & diſſentiẽs
ꝙ inquit ipa ingẽs arbos cũ ꝑ humũ ex Strabonis autoritate rhododaphne repat:qđ & Plyni⁹ in
cicare videt̃. Eo pariter malũ aſſyriũ a roſa laurea differt:& oppido diſſentit:ꝙ inquiat odorẽ iacta
re quippe cũ lucius eſſe inodorarũ:oñdat. Id dubiũ & ambiguũ quoq; an aĩas & olẽtia medi ora fo
uẽt illo. Hæc ſatis ſupq;. Vereor em̃ ne lectores ſtudioſos offendã quos reuereor. Ne ex laconiſmo
in loquaculum idiotiſmon ſermonem moleſte deriuans cætera lecturientes immoret.

Examine penſiori ſcrutinioq; ſcrupuloſiori quid ſit bonus euentus enarratum.

Iuſdẽ ab his nõ lõgule diſſita verba ſũt. Tũc inuocato Hylaro atq; proſpero euẽtu curſu
me concito ꝓripio. Q plurimi exptes eruditiõis alloquor παχυλωσ & craſſa qđ dr̃ mi-
nerua quoꝝ igeniũ vt ſalſũ apophthegma eſt apud Lactãtiũ cimeriis atritatib⁹ ĩuolutũ
quoꝝ mẽtes amẽtes ſũt (vt ait Auguſtin⁹) q oſcedie q̃dã ſemiſepulti veluti ꝑ nebulã cũ
cta deſpiciẽtes nõ diſpiciẽtes hallucinãt̃ ſic iterꝑtãtes euẽtũ ſucceſſũ rei:qđ añ theogniũ:vt Lucili⁹
inqt null⁹ ignorauit porro ego reppio iugi lectiõe cõtinẽtiq; indagatu Rõanos euẽtũ deũ coluiſſe:
vt pennitate fœliciſſima ꝑ eũ oĩa nobis ꝓſparent̃ fortunarent̃ & fœlicitarent̃ quẽ ve colebãt ſemp
& pcipue quotiẽſcũq; ꝓſpiter & auſpicatiſſime nobis oĩa ꝓuenerũt. Ply.li.xxxvi. vice numini bo-
nu euẽtũ cultũ ſignificat̃ videt̃. hiſce verbis. Rõę Praxytelis opa ſũt. flora triptolem⁹ ceres ĩ hortis

Digitized by Google

ſeruilianis. Boni euentus: & bonæ fortunæ ſimulacra in capitolio. Quis non videt bonum euentum Varronem ſignificaſſe in re ruſtica libro primo: cum ſic inquit. Item aduenero mineruam & venerē quarum vnius procuratio oleti alterius hortorū: quo nomine ruſtica vinalia inſtituta: nec nō etiā precor lympham ac bonū euentum: quoniā ſine aqua oīs arida ac miſera agricultura: ſine ſucceſſu ac bono euentu fruſtratio eſt non cultura. Deum nimirū eſſe indicat cum ſubſequitur. his igitur deis ad venerationem aduocatis ego referam ſermones eos. In hāc ſententiam pedibus ire videt̄: & donatus in ecyra fabula in eius interpretamēto loci. hunc videre ſemp optauimus diem. cum ex te eſſet aliquis: qui te appellaret patrem euenit habeo gratiam diis. Inib. Donatꝰ ad hanc ſentemtiam ſcribit: Euenit: proprie euenit ideo & bonorum euētus dicitur: Poſſem de euentu plura: ſed hæc affatim ſatis & ſuper.

Quid oculus Iuſtitiæ & de Hieroglyphicis nonnulla nec faſtidienda nec inſcita.

LVcius ſecundo: tertio quoq; libro ait hæc ſolis & iuſtitiæ teſtatus oculum. quid eruditionis penitioris & intercutaneæ præ ſeſe ferre videt̄ oculus iuſtitiæ: qua nam cauſa memoretur a Lucio pauci ſunt qui nouerint. Ego publicitus a Bononienſium ſenatu inter profeſſores humanitatis aſcitus plauſibiliter & fauorabiliter interpretatꝰ ſum: hoc ſcholaſtici fere omnes haud ignorant: mutatorum Diodori ſententia libro quarto interpretamento: qui Hieroglyphicas hoc eſt ægyptiorum ſacroſanctos apices: quos Apuleius de aſino aureo libro nouiſſimo vocat ignorabiles: quippe cum nephas ſciri profanis eſſet emetiens atq; recenſens: inquit Hieroglyphicis vtiq; litteris oculū iuſtitiæ ſeruatorē: & totius corporis interpretari cuſtodem huic genuinū ferme & cognatū memini legiſſe niſi fallor græcanico opuſculo vbi Hieroglyphici deſcribuntur apices. ergo igitur callenter & obſeruanter rituales ægyptiorum libros ſcius Apuleius & harum præcipue litterarum vtpote qui de his quædam alibi tradiderit ſignificare volens eum quē ægyptii Hieroglyphicis deſcribunt iuſtitię oculū quem ſculpunt ipſi iuſtitiam denotantes frequēter ſubinde identidem & ſępicule nominat oculatam iuſtitiā quam ita fictuabant ſculptili marmorationeineariq; figura megalographiaq; quippe vna ea proba improbaq; lynceo obtutu & perſpicabili acie cuncta conſpiciente & conſpecta librante quemadmodum exaduerſim exoculatam fortunam quæ nullum bonarum quemadmodum malarum rerum diſcrimen habet. Cæterum ne quid omittatur inerti ſteriliq; properatu de litteris hiſce ignorabilibus pauca dicendum. Sunt ægyptiorum litteræ variis animantibus extremitatibuſq; hominum atq; inſtrumentis ſed præcipue artificum perſimiles non enim ſyllabarum compoſitione aut litteris verba eorum exprimūtur: ſed imaginum formatarum ſignificatione vſu memoriæ hominum tradita. Scribunt quidem accipitrem crocodilum ſerpentem hominis oculum manus faciem & cætera huiuſmodi. Accipiter rem denotat cito factam: quoniam hæc aliarum ferme omnium auis ſit velociſſima: Tranſfertur hæc notatio ad domeſticas res quæ velociter fiant. crocodillus malū ſignificat dextra manus digitis paſſis liberalitatem deſignat: ſiniſtra vero compreſſis tenacitatem atq; auaritiam. Eodem modo & cæterarum corporis partium figuræ atq; inſtrumenta aliquid certum notabant: quę memoria hominum longo vſu ac meditatione obſeruata veſtigio quid ea exprimerent internoſcebant. Hæc ex Diodori Libro. IIII. Cæterum mirari non deſino ſiniſtram manum parcitatem auaritiam denotare. De ſentētia Diodori q̄ Lucio Apuleio libro metamorphoſeō vndecimo liberalitatem ſignificat. Vti duorum ſcriptorum diſſidium repugnacemq; diſſenſionem iudices libuit Apuleiana verba ſubſtituere. Quartus equitatis oſtendebat indicium deformatam manum ſiniſtrā porrecta palmula: quæ genuina pigritia nulla calliditate nulla ſollertia prædita videbat̄ æquitati magis aptior q̄ dextera: Verum qui cuperent authores conſonos & concordes efficere æquitatem diſtinguerent a liberalitate. Hieroglyphicas litteras his pene verbis delineauit Apuleius & deſcripſit. De opertis adyti profert quoſdam libros litteris ignorabilibus prænotatos: partim figuris huiuſcemodi animalium concepti ſermonis compēdioſa verba ſuggerentes: partim nodoſis & in modum rotæ tortuoſis: capreolatimq; condenſis a curioſitate prophanorū lectione munita. has ignorabiles litteras deſcribit ardens & arduus poeta Lucanus his verſibus: Nondum flumineas memphis contexere biblos: quas feras volucres & armenta ſiliceo ſculptu figuraſſe ſcribit cum ita cecinit: pictaq; ſeruabant magicas animalia linguas. Quæ fuerit Apuleio cauſa quod ſuſcitabulum cum oculo iuſtitiæ & concertatim & ſolis oculum communerare hæc eſt quoniam multioculus eſt & perſpicuo lumine cuncta de cælo contēplari atq; rimari Plynius libro ſecundo naturalis hiſtorię ſignat his verbis. Sol eſt præclarus: eximius: omnia intuens: omnia etiam exaudiens: vt principi litterarum Homero placuiſſe in vno video eo quem. mūdi mentē atq; animum Plynius & Macrobius appellauerunt: quærunt quę a coruſcamine fulgido: ſplendicantiq; fulgore phaneta græci nancuparunt.

Quid hallucinatum ſit & quatenus in verbo muſtelluatis Apuleiano.

NOn hebetiori indigent indagatu Apulei verba quæ hiſce paululum anteeũt Sic in mo=
dum ſuperbi iuuenis adoni vel muſtelluatis pipletis laceratus : atqꝫ diſcerptꝰ. Cui pene
diſcholo amuſo:& a litteris extreme retorrido tabernaria nõ videntur & pene monſtro=
ſa huiuſcemodi verba eruditi q̃ plurimi cẽſent quemadmodum reapſe eſt maculoſum
codicem ſuſtituendumqꝫ eiſſe hoc ſub iure pro eo quod απειροκαλως in fronte inobſeruanter:
& inedulcate ſcriptum eſt muſtellatis peplis laceratis atqꝫ diſcerptis domo proturbor. Hoc pene
ſenſu telephronem iuuenis cadauerosi custodem a philodeſpoto:quod vtiqꝫ nomen : amatorem
dominæ reſultare videtur:cæteriſqꝫ conſeruis ſciſſilibus induculis : atqꝫ veſtimentis articulatim
fruſtilatimqꝫ deruncinatis:atqꝫ diſcerptis eſſe repulſum:quæ veſtimenta muſtellino colore fuerãt
infecta.Muſtellatum colorem non ſeciorem:neqꝫ diuerſum cenſentes ab eo quem muſtellinum
Terentius appellat vti peplos muſtellatos appellet muſtellæ colore coloratos : qui ſublureus ſub
liuidus:ſubphæniceus & ſubruffeſcens eſt. Muſtelam veluti murem productum & longum voci
tatam. Telon enim longum dicitur:vt interpretatur Seruius. hæc Græcis γαλη dicitur Dirum
animal:ex cauernis & hyppogeis hoc eſt ſubterraneis cauis ſerpentes extrahens & conficiens : in
apſimachia hoc eſt principio dimicationis ruta ſe muniens adeo natura:vt obiter Plynianis ver=
bis vtar:nihil voluit eſſe ſine pari. Ictidi muſtelæ : quã Theodorus apud Ariſtotelem libro ſecun
do de animalibus viueram interpretatur genitale oſſeum ineſt. Ibim: coruum:muſtelam ore pa=
rere opinatus eſt antiquitatis omniiugę conſenſus. Ouidiuſqꝫ ex Anaxagoræ cæterorumqꝫ id
genus ſcriptorum naturalium ſententia : quos affatim:abundantiſſime redundanter:atqꝫ ſuper=
fluenter Ariſtoteles reprobat volumine de generatione animalium.iii. Ad hoc obiter annota mu
ſtriculam eſſe regulam:in qua calceus inſuitur : quemadmodum cognato : germanoqꝫ ſignifica=
tu tentipellium machinulam vocitarunt cuius tendore:explicatiliqꝫ mœchanemate pelles in pelle
ſuina pelliones explicant trahaci retractu. Cęterum ſuperuacaneis & ſuperadiectis his antariis
omiſſis:cum re ipſa cõgrediamur. Compertiſſimum eſt peplum regillam eſſe:pręcioſamqꝫ veſtẽ:
qua præcipue conſueuit vti pallas. Hinc ex Aeneidos libro ſecundo id maronianum exiit. Crini=
bus Iliades paſſis:peplumqꝫ ferebant. Fluxuris & delitiis vtiqꝫ ſeruiens eſt apud Homerum pe=
plum:quod euiratis:eneruatis:atqꝫ reſolutis phrygibꝰ ſatyrico quodam morſu traditur:cum eoſ=
ce ſcilicet helceſipeplos appellet:hoc eſt peplũ trahentes. Homeriacus hic verſus eſt. Διδεομαι
τρωας και τρωαδες ελκεσιπεπλοις. quem verſum:vti ſatagens & perproperus itidem
proſim. Tullius aduocat ſæpicule:& identidem Cæſarem liquido & proſpicuo taxans & vellicãs:
quem caudatam veſtem:& quod ſimachus improbauit puluerem commouentem induiſſe : fre=
quentiſſimeqꝫ geſtaſſe tranquillus annotauit:proindeqꝫ ſyllam dixiſſe puerum male præcinctũ ca
uerent:& tunicis dimiſſitiis:vt obiter plautinum verbum vſurpem notabilem. Refert Macrobiꝰ
Ciceronem faceroſum ledoriis & vrbanitatibus pręſcatentem interrogatum cur in eligendis par
tibus errasset quoniam inquit præcinctura me decepit. Hæc hactenus. neoterici non pauci con=
ſtanter & contumaciter approbãt quos ex ingenii ingenui candore compertum habeo in meã ſen
tentiam:nam & ea probior eſt haud ægre tranſituros eſſe niſi:vt dici ſolet φιλαυτια his glauco=
mę ſcotodiniaſqꝫ ob oculos obiiciat vti ſua ament ſine riuali quoniam vt author eſt Auſonius di=
ligimus:& vt emphaticoteron dicam amamus & neuulos. In emaculatiſſimo codice:defrecabi
li eruderato:& ad æquilibrium ſinceriſſimo cuius mihi ſititori nouitatis copiam fecit Cęſar profeſ
ſorum haud ſane ineruditorum qui publicitus ferrariæ ingenuas artes profitentur: in eo ita ſcri=
ptum repperi. Sic in modum ſuperbi iuuenis adoni:vel muſæ vatis pimpleidos : quã lectionem
plauſibiliter excepi: atqꝫ gaudialiter & hylaribunde:prorſus eam ſinceram:puram : & genuinam
aſſerens. Diſpunctorioqꝫ obeliſco cætera cenſens eradenda. Quid hac ſcriptione comparationi
conuenientius:atqꝫ cohærentius:in modum adonis laceratum ſeſe:cum prius & orphei dixerit.
Adonum a marte in aprum commutato necatu hominem exiiſſe ſcribunt eruditi:cuius impetum
fulminei dentis:obliqui:& arcuatim falcati fugiẽtem protinus venerem dumeta calcaſſe. Roſam
qꝫ ex eius cruore genitam. Non me pręterit hoc ab aliis ſecus memorari. Cum feciſſet adonis
mentionem:conuenit & de orpheo:qui ꝙ tractum populis fuit auctor amorem in teneros tranſ=
ferre mares:citraqꝫ iuuentam ætatis breue ver:& primos carpere flores a ſpretis ciconum matri=
bus artuatim:fruſtillatim:membratim & articulatim & minutatim deartuatus eſt. Quod tamen
inuentum:præpoſtera libidine ſcilicet abuti:thamyre fuiſſe ſunt authores idonei. Nihil hoc codi=
ce ſincerius:& eruderatius ſenſu tali ego in modum adoni laceratus:atqꝫ diſcerptus in modum va
tis hoc eſt orphei:muſæ pimpleidos ſub intellige filii:græcis ſcriptoribus conſuetudinaria: ſoli=
taqꝫ figura. vti ſic inquiatur octauius Iulii & filiũ ſubintelligas:qđ redundanter & ſuperfluẽter ap=
parebit gręcis verbis:q̃ cõmodũ ſubiungemus. hac graphica lepidiſſimaqꝫ elocutiõe ſcatẽt erudi=
ti:latialis: & erotũdati eloqi:qua figura loquẽdi verbis hiſce Sueto. vtit̃ i Iulio cęſare:& ſi maculo

Digitized by Google

ſa ſint exemplaria peruulgatiora. Rhodũ ſecedere ſtatuit & ad declinandã inuidiam: vt per ociũ
ac requiem Apollonio molonis clariſſima tunc dicendi magiſtro operam daret. Plutarchi in vita
cæſaris hæc ad hanc ſententiã commodiſſima verba ſunt. Syllanarum partium viribus: cum do=
mum ab amicis vocaretur rhodum nauigauit: vbi per ocium Apollonio molonis: vni9 etiam au
ditor erat: operam daret. Nil ex Tranquilli codice immutaſſem, niſi in græco Plutarchi codice μο
λωνος legeretur id eſt molonis. Appollonium malacum & molonem diſpares & diſtinctos Stra
bo refert. libro. xiiii. vt Appolonii id ætatis Rhodi litteras profitentibus pater fuerit molo. Cur
molo dictus ſit Strabo Apollonius & molo diſtinguente particula & dimetiẽte legimus apud eũ
dem authorem. Tandem ad occepta regrediamur. quatenus eſt caſus hoc eſt genitiuus pimplei=
dos: & ad muſam calliopen referas ex qua genitus orpheus pimpleidos prolatum erit veluti ca=
ſtaliæ dicas & heliconiæ. grecus eſt caſus ab eo: qđ eſt pimpleis pimpleidos. Sunt qui pimpleii le
gãt & ad vatis vocabulum referunt vti plimpleium vatem orpheum vocitent examuſſim & ad li
bellam quippe cũ apud pimpleida ab calliope nutritus ſit & genitus: qđ argonauticon libro prĩo
verſibus his Apollonius indicat.

πρωτα νυν ορφηος μνησωμεθα. τον ρα ποτ αυτη
καλλιοπη ορφηκι φατιζεται ευνηθεισα
οιαγρω σκοπιης πιμπληιδος αγχι τεκεσθαι

Hoc eſt. Orphea num primum verſu propiore canamus:
Quem prope colliculos peperit pimpleidos alma.

Calliope œagri compreſſu & ſemine threcis Apollinii gloſſulatii de pimpleide nõ indigna relatu
ferunt: quæ ſubſcribere libuit πιμπλιας χωριον κατα πιεριαν οι δε ορος θρακης τι δε κρηνην
και κωμην της πιεριας latialiter tumultuario properatu occupatiſſimeq3 nocturgio ita tranſtu
limus. pimplias locellus iuxta pieriam: alij autem fontem & pagum pieriæ. Ianoſa de conſilio chi
ronis in expeditionem colchicam deduxiſſe refert Apollonius orpheum: vt eius mulcimine me=
lico: & mellifluenti nectareoq3 ficicinij cauſatus aſſamine ſirenas ipſas demulceret. Sunt autores
q ſcribant philemona non Orpheũ dixiſſe. hæc ita ſcitius & gratius dicũt hellenismo ηρoδωρος
δυο ειναι ορφεις φησιν ων τον ετερον συμπλευσαι τοις αργοναυταις. φερεκυδης εν τη.
στ. φιλαμμωνα φησι. και ουκ ορφεα συμπεπλευκεναι. ει μη δε ορφεα. κατα μεν ασκλη=
πιαδην απολλωνος και καλλιοπης. κατα δε ενιους οιαγρου και πολυμνιας. ζητει τα=
δε δια τι ορφευς ασθενης ων συνεπλει τοις ηρωσιν οτι μαντις ων ο χειρων εχρησε μη δυ=
νασθαι τας σειρηνας παρελθειν αυτους ορφεως μη συμπλεοντος ουτως ηρωδωρος.

Lini tres precipui habiti diſcipuli. Hercules. Thamyras: Orpheus. Hercules cytharam diſcens cũ
ingenio eſſet tardo ob eamq3 rem vapularet ira motus linum cythara peremit author Diodorus
libro quarto hinc id plautinũ procliuiter diſpaleſcet in bacchidib9. faxo iam eris linus: & ego Her
cules: cum diſcipulus in præceptorem minaciis ampulloſis excandeſceret. Qui mutellaris pe=
plis legi debere diſceptant fulciunt & opilant opinionem ſuam Terentiano carmine: qđ in Eunu
cho reperies. hic eſt vietus: veternoſus: ſenex colore muſtellino. Muſtellinum colorem ſubluicũ
donatus interpretatur. Cæterum ipſi viderint. hęc ego nec probo: nec dicta refello: etiam ſi muſtel
linum dixerit. Terentius non muſtellatũ. ad hoc. Cur Telephron potius muſtellino q̃ alio ab hoc
diuerſo colore ab Appuleio referetur: poſtremo cur veſtimẽti colore nominaretur.

De coptiticis aggeribus & Apulei nodus.
enodatius explicatus.

VErborũ Meãdri q cã gryppi: ſcyrpi ſpiræ & inuolucriſcula ſunt apud eundem ſcriptorẽ
in ſecundo de aſino aureo lib. ad quę declaranda interp̃tanda & explicanda ferme oẽs
eruditi ad extremum vſq3 ſudorem diſſudauerunt. Verum marte noſtro primulum di=
uulgata ſunt: & in tantũ emanarunt: vt rapinatores: & bonarum male interpretationum
lauernę ne dicam lamiæ pro ſuis inucẽt atq3 dilapident. Miſerere per cæleſtia ſidera: & adepta co=
œptitica: & per incremẽta nilotica & archama mẽphiſa: ſiſtra phariaca. protypis & idiographis ex
emplarib9 fidelioris antiquitatis: velut anſam adminiculamẽta p̃ſtãtib9 interpretamur fidelius &
ſincęrius fortaſſe q̃ reliqui quos codices implanatores atq3 deceptores errare coegerũt: tu lege nõ
adepta cooeptitica: quæ mera verborum mõſtra ſunt: ſed quæ gemina germana & domeſtica ſũt
adepta coptitica: interpretareq3 adepta vti neutrum ſit non participium: quę loquendi figura claſ
ſiarijs authoribus eſt peculiaris: queadmodum. Propertio arata pro arationibus: culta cereris pro
p̃diis & ſatiuis agris qui coluntur. hac elocutiõe cõſuetudinaria & domeſtica Verg. vtit̃ georgicon
lib. iii. His animaduerſis inſtant ſub tẽpus: & oẽs Impendunt curas dẽſo diſtendere pingui: Quẽ
legere ducẽ: & pecori duxere maritũ. Vbi malim pingue hac elocutione: q̃ p̃ticipiũ q̃nq3 deducit

Digitized by Google

ad neutrum:dici:q̃ moroſam nimis:& probis authorib⁹ refrag ãtem Seruianam auctoritatem ſe=
qui pingue ſcilicet tãtũ non niſi latinum eſſe:cũ ſecus pinguedo & pĩguitudo latina nõ ſint. Expo
nere adepta coptitica eos aggeres:& lutamẽta:quos roſtellis hirũdininis nouim⁹:ex eruditorũ ſẽtẽ
tia:opponi ſæuienti:exundantiq̧ nilo velut obices & offenſacula ad excludẽdos ĩpetus niloticos
ne copton inſulam diruant exfundent atq̧ labefactẽt: cõſentaneum enim eſt & veriſimile ſenem
zaclã :ſiue (q̃m ſic alibi ſcriptum animaduerto) Zachariã iſiacum & ægyptiacum ſacerdotẽ p̃cari
p ea ſuffragia:& adminiculamina: quæ lutamẽtis apportatis hirũdines copto inſulæ iſidi ſacratæ
ne dirueretur:opponere cõſueuerũt:quib⁹ obiectamẽtis.coptos ipſa ſtatuminarj quodãmodo ſo
lita erat & opilari:quæ vti facilius intelligas ſubnectere libuit atq̧ ſubſignare Plyniana verba ex
lib.x.na. hiſ.in ægypti peracleoticoo ſtio molẽ continuationẽ nidorũ euagãti nilo inexpugnabilẽ
opponũt ſtadij fere vnius ſpatio:quod humano opere pfici non põt.In eadẽ ęgypto iuxta oppidũ
copton inſula eſt ſacra Iſidj:quã ne laceret amnis ijdem muniũt opere incipientibus vernis diebus
palea & ſtramẽto roſtro firmantes cõtinuatis per triduum noctibus tanto labore vt multas in ope=
re emori cõſtet.eaq̧ militia illis cũ anno redit ſemper.Hactenus Ply.pinde adepta coptitia ſcitiſſi=
me & ſciẽter ea lutamenta intelligo:quæ cõtinuatione iugi adipiſci ad ſtabiliendã copton mos eſt
hirundinũ:idem nimirum Papinius.in.iii.ſiluarum affirmat hiſce verſibus te p̃ſide noſcat vnde
paludoſi fœcũda licẽtia nili cur vada deſtituant:& ripa coerceat vndas cecropio ſtagnata luto. Do
mitius cõmentitiis quibuſdã affannis:quæ ſũt vti dici ſolet:veteris ęgroti ſõnia neſcio quid vani=
logum de ſaitico nili oſtio comminiſcitur:cum cecropium lutũ hirũdinũ aggerem intelligere de=
beas ex attica vrbe oriunda:pãdione patre:hirũdine:cui vrbi rex prim⁹ cecrops ille fuit:qui diphi
es hoc eſt geminę duplicisq̧ naturę nuncupatus eſt cum nexum cõiugialẽ primus cõiunxerit & eõ
ſeruauerit. De copto inſula fit apud Strabonem lib.xvi.mentio.nemos & p̃fectura & toparchia ni
lotica fuit inſula coptos obiter & parerga:q̃m veluti illectamentum diuerticula obiectũ eſt de nilo
nitidiora quædam & remotiora addenda ſũt auctaria.primũ vocaſſe nilum vetuſtiores melonem
quapropter velut ęnigmatiſtes Auſonius ſignificare volẽs litteris oppido q̃ litteratis:litteras:pa=
ginam papyri atramẽtum calamumq̧:ſic inquit:cum tibi cadmi nigellas filias:melonis albã pagi
nam notaſq̧ furuę ſepiæ:cindioſq̧ nodos. Id itidem explicatu quia iucundũ erit & ſcitulum:quia
frugi & vtibile:nilum æſtiuo quoq̧ redundatu & effluuio ſolitum fuſius euagari: p̃cipue flãtibus
æteſiis:vice coloni fungens ægyptiis ſementem tantũ non proiicientibus niloticis vndis lepido
pinguiq̧ fomento nutricantibus. Cum creſcit reges aut p̃fectos nauigare eo nephas iudicatũ eſt.
Auctus eos per puteos menſuræ notis depræhẽduntur:Iuſtum incrementum eſt cubitorum ſede
cim:in duodecim cubitis famem ſentit ægyptus. In tredecim etiãnum eſurit. Quattuordecim cu
bita hylaritatem afferũt:quidecim ſecuritatem:ſexdecim delitias:hoc niloticum incrementũ apd
memphim nilometrion habet. Nilometrion eſt pute⁹ quidã in nili ripa ex integro lapide conſtru=
ctus:in quo & maxima:& minima & mediocria nili incrementa adnotant. Nã putei aqua cum nilo
pariter creſcit. Sũtq̧ in putei pariete notæ quædam incremẽtorũ omnium menſuræ. Hęc itaq̧ ob=
ſeruantes cum aliis notant:vt incrementa cognoſcãt:nã ex his ſignis:ac diebus multo ante futu=
ram nili excreſcentiam cognoſcunt:idq̧ ex omnib⁹ p̃dicunt:quę res profecto agricolis ad aquarũ
cõſeruationem:& aggerum & canalium effoſſionem:principibus vero ad prouentus vtiliſſima eſt.
hæc Strabo libro.xvii.geographię.eadem pene Diodorus lib.primo.non pauca Plyni⁹ lib.quin
to. Ad hęc decurſus haud inutilis & exorbitãria ſit:vt id Lucani pleni⁹ plenuiſq̧ noſcas ex lib.viii.
Hunc genuit cuſtos nili creſcentis in arua.
Mẽphis vana ſacris vbi diſpulſis:abſẽtatis auerũcatis:amãdatis & amotis nugalib⁹ ſcholicis:quæ
per delitia nedum diſcenda ſũt ſed dediſcenda interp̃tare cuſtodem nili pſpiciẽter & ſcienter appel
latum & quo pacto nilus creſcat & decreſcat. Nilometrium impleat:an depleat. Ad aggeres niloti
cos hęc aggera nedum hirundinea ſed humana opera fieri niloticos aggeres manifeſtat iuriſcõſul=
tus Vlpianus digeſtis de extra ordinariis criminibus hiſce pene verbis. Si quis arborem ſicomo=
rum exciderit:nam & hæc iudicantur extra ordinem non leui poena idcirco q̧ hę arbores colligant
aggeres niloticos:p quos incrementa nili diſpenſantur:& coercentur:& diminutiones aquæ co=
hercentur. Commata etiam & diacopi:qui in aggeribus fiunt plecti eos:qui id admiſerunt. Quod
occurrit incidenter adde.thalamiphoris nauigiis p̃cipes ægyptios nauigaſſe Strabo refert.huc
ſatyrographi poetæ vergit illud.& circunducto vehitur per rura phaſſello. Talamiphora nauigia
nil aliud ſũt.p̃terq̃ regiæ quædam naues & pompaticæ:ſiue his ſimiles quibus reguli noſtrates ta=
bulamẽtis p̃toritis & auguſtalibus inſignitis vehi cum gratia cõſueuerũt peculiari domui ſimiliſ
mę thalamis:cœnationibus.at hæ voluptariæ ſũt & geniales.hos dictione ſignificantiſſima & pq̃
venuſtiſſima vernacula ſimplicitas bucetauros appellat magnitudine:græcis reb⁹ maximis aſſue
tis bu ſyllabam præponere. Inde bupedes exoleti veſtipices:barbeſcẽteſq̧ pueri nuncupati: buſi=

Digitized by Google

cos mariſca ficus: bulimos maxima fames. & impatibilis bupina ſitis ingens authore Gellio. thalamiphoris forte nō diſpares naues appellat ni qđ vereor: maculoſū ſit exemplar thalomigas Appianus. in lybici proœmio. Centaurus nauis fortaſſis a tutela ſic appellata: de qua Maro æneι. li. .v. ſergeſtuſq; domus tenet a quo ſergia nomē: Cētauro inuehitur magna. Adde nō paucos eſſe qui iubeāt obelo ſuffodi dictionē: adepta veluti ſufforaneā & ſupuacaneā: ſuccidaneā vicariāq; ſubſtitui: adoperata coptitica quidem dictiōe reſeruata veluti ſincæra & irrep̄henſibili exponūt adoperta quidem velata. Sacra coptitica hoc eſt Iſiaca & ęgyptiaca: quippe copto Iſidi deæ dicata. Id genus ſacrificia quę cælatim & optim fiūt in adytis ſecluſa & optanea vocanť. Talia cōſueuiſſe grę cos actitare palā eſt: nec opitulamie: authoritateq; indigens exteriori: qualia fuerāt ea quæ in quadam ciſtellula deportabantur peculiari ſacrificiis iſiacis de qua nec tacuit Apuleius. ij. quoq; volumine de aſino aureo: Ferrebatur ab alio ciſta ſecretorū capax: penitus cælans opta magnificæ religionis quam ciſtulam deſcribi: nec vtiq; nouerūt interpretes a Tibullo.

Et tyriæ veſtes: & dulcia tympana cantu.
Et leuis occultis conſcia ciſta ſacris.

Fortaſſis ab hoc ægyptio ritu cæterarū: vt author eſt Appulei⁹ in trimegiſto religionū ſeminario: & reliqua deduxerunt in teſmophoriis canephoros athenienſes. porro canephoræ quid ſit obiter explicandum. Canephoræ ſunt miniſtræ: & ciſtellatrices veſtæ: ſeu quod idem numen eſt: Cereris: eius deæ ſacra portantes in quaſillo ciſtellulaq;: quas græci canephoro⁹ appellant non vt gręcę litteraturæ quidam imperiti volunt: canæphoras: κανιφοροι ſcribentibus: qui græce ſcribūt: quas ſiis haud abſimiles virgines polidas appellatas Pompei⁹ his explicat. Caniphora mulier quę fert canam id eſt qualum: quod eſt ciſtæ gen⁹. Canam dicunt græci nos caniſtā: & per diminutionē caniſtella. De quibus hęc Ply. libro .xxxvi. ſcopas fecit Veſtam ſedentem laudatū in ſeruilianis hortis. Duaſq; chameteras hoc eſt pediſſequas circa eam. quorum partes in aſinii monumentis ſunt: vbi & canephor⁹ eiuſdem Cicero in verrē actione ſexta perpenſe regulariter neutiq̄ catachriſticos hoc eſt improprie ſcripſit canephoræ. Item inquiens ante hoſce deos erant tibulę: quæ cuiuſuis ſacrarii religione ſignificare poſſēt. Erāt algena pręterea duo ſigna non maxima: verum eximia vetuſtate virginali habitu atq; veſtitu: quæ manib⁹ ſublatis ſacra quædam more athenienſium virginum repoſita in capitibus ſuſtinebant. Canephoræ ipſæ vocabanť. Catullus apprime doctus cybelen & cybeleios aſſeclas deſcribens: prouidens Iſim cui præferebatur hæc ciſtellula: in qua velut in ſāctuario optaneo aporrita id eſt archana religionis iſiacæ ſeruantur: nomen ab Iſide diſtinctū non eſſe: quippe cum deos alloquens ita iuppiter inquiat: Cęlicolæ mea mēbra dei: quos ſecta poteſtas officiis: diuiſa facit Ciſtullam illam non canephoris domeſticam ſed iſiacis: de qua Appuleius & Tibullus certatim meminere: memorat his verſib⁹: Pars obſcura cauis celebrabāt orgia ciſtis Orgia quę fruſtra cupiunt audire profani. ciſtiferum & epigrāmatiſta lib. v. ſymeniſten & cōſecraneum cybeleium appellat: cui deſpōſatam: vtpote vili obiecto: & mero mendicabulo ſtipes cōmētitiis ſacris Appulei⁹ author eſt corrodēte Galliam dicit cum ſenatorios maritos optaret: & nomina magna quos pathicos & impuros eſſe non tacuit Auguſtinus. Data eſt poetæ epigrimmatario facultas taxandi gelliā cum romę coleretur ęgyptio ritu Iſis: quod Appuleius lib. ii. Iuuenalis Properti⁹ & cęteri teſtanť. Martialis ſunt iſta carmina. Dum te poſſe negas niſi lato gellia clauo Nubere: nupſiſti gellia ciſtophoro. Et hoc fortaſſe cōmodius & verius vel ſaltem veropropius q̄ quod a commētariis relatum eſt. Oratius canephoram intellexit eo verſiculo: vt attica virgo cum ſacris cereris. Canephoræ deſcribuntur. Ouidio metamorphoſeon lib. ii.

.Illa forte die caſtæ de more puellæ
Vertice ſuppoſito feſtas in palladis arces.
Pura coronatis portabant ſacra caniſtris.

Alicarnaſſeus Dionyſi⁹ in primo de canephoris nonnulla. Cæterum peculiariter & domeſticatim in theſmophoriis canephoræ ciſtulam p̄memoratam ferebant: quæ theſmophoria gręcis appellata ſacra cereri dicata quippe cū leges ipſa reppererit: quāobrē Theſmephora quoq; gręcis nūcupata quaſi legiferam dicas θεσμοσ enim græcis lex non ſcripta: & mos vetus vocitatur. Et verbum hinc inclinamentum cœpit θεσμοφοριαζω quod enotat cerealia celebro θεσμοφοροσ legifer appellatur. Super theſmophoriis Plynius naturalis hiſtoriæ libro. xxiiii. Nō multum a ſalice vitilium vſu diſtat veterum foliorum aſpectu: niſi odore gratior eſſet. ſed græci ligon vocant: alii agnon qm̄ matronæ in theſmophoriis athenienſium caſtitatem cuſtodientes iis foliis cubit⁹ ſibi ſternunt. hactenus Plynius At p̄clinius vt eius verba intelligas ſcito græcos αγνον caſtum appellare. Ariſtophanes cereris hæc archana ſacra αρριταιερα. appellat. Vitabo quæ cereris acrum vulgarit archanæ flaccus inquit. Adde & κανηφορου græcos appellare calathū caniſtrumq; gerentē. qđ vtiq; vaſculum his καιρον appelletur & κανη τα calath⁹. Theſmophoria: q; haud ſecordia ſe: ve-

Digitized by Google

ternoſeqꝫ ꝑtereūdum fuit. Ouidius enotat metamorphoſeon libro.x.
Feſta piæ cereris celebrabant annua matres
Illa quibus niuea velatæ corpora veſte
Primitias frugum dant ſpicea certa ſuarum.
Perqꝫ nouem noctes venerem: tactuſqꝫ viriles.
In vetitis memorant. In theſmophoris apud Ouidium canephora: quę ciſtulā recluſit & repelli cu
rauit mineruæ mouit iram. Lactātius Papinianꝰ interpres viticē in Theſmophoriis matronas atti
chas ſupponere profitetur in cubilibꝰ. ad libidinitatis virginem atqꝫ pruritū ſedādum. Etenim hęr
ba huiuſcemodi tali virtute dotata eſt: vt caſtitudinē integret & fulciat. Nec inutile viſū eſt nec de
ſpiciendum quippe de ciſta facta tranſeūter mētione inculcare & hoc ciſticillū inuolucriſculū & pā
noſam ſpiram priſcos appellaſſe: quem capiti ſupponūt baiuli: vt leuius onera portent.

De lapide præconis: ſuperqꝫ ioue lapideo plura nec aſpernabilia nec refugienda.

EOdem lepidiſſimo genialiqꝫ volumine ſecūdo hæc pagrata cuncta theſſalia fuſcis auibꝰ
larissam: ac acceſſi dum ſingula perrans tenuato admodū viatico pauperiei meæ fomen
ta cōquiro: conſpicor medio foro procerum quēdam ſenem inſiſtebat lapidē qui nam ſit
ille ꝑconis lapis ex quo veluti de podio editiſſimo: & ſpecula eleuatioꝛ: ꝑco ęneator buc=
cinator & ſubulo ad populum buccinabat. Rarenter inuenies qui tibi explicēt. Cęterum ego com
perior in foro romano lapidem ſublimiorem editioréqꝫ fuiſſe: de quo ꝑco populum alloquebatur.
De quo ritu romanico fuſius: & profluētius euagatum eſt vti loca editiora oīa de quibꝰ ꝑco bucci
nat lapides appellentur quēadmodum parili conſonoqꝫ collatu carcerem a romano remotū & exo
ticum pro quocūqꝫ carcere tullianū lucī appellauit. Non deſunt tamē qui cenſeant athenis atticis
hunc lapidem extitiſſe ex quo manauit vti cæteri ſuggeſtus ꝑconis & pulpita lapides appellaren
tur. Porro de hoc lapide Plautus in bacchidibꝰ iſta. O ſtulte ſtulte neſcis nunc vēdite. atqꝫ in eo ip=
ſo adſtas: lapide vbi ꝑco pręd icat. Quippe māgonizatis ſeruis: venaliciarijs mancipiis: obæratis:
decoctoribus: & noxiis voce ꝑconis ſolitis ex eo lapide adiici. Columellæ huic ſententiæ ſuffragā
ti. ſubſcribentiqꝫ verba ſunt hæc ex lib.iiii. artis agricolaris. Quæ vulgus quidem pui ęris vel de la
pide noxium poſſe comparari putāt. De hoc lapide meminit in oratiōe cōtra piſonem Cicero: eu=
ius verba ſubtexere libuit. De me cum oēs magiſtratꝰ ꝑmulgaſſent præter vnum prętorem. a quo
non fuit poſtulādum fratrem inimici mei: prætereqꝫ duos de lapide emptos. Hactenꝰ Cicero. Pedia
nus aſconius: qui tullianas orationes cōmodiſſime interꝑtatus eſt tullii ſenſa explicans inquit du=
os tribunos de quibus ipſis quoqꝫ iam diximus: quos de lapide emptos ait: quia mercede id facie
bant: hoc aſconii interꝑtamento penſitato & diligenter animaduerſo ſuppeditatus eſt coniectādi
locus: in foro romano. ſ. lapidem fuiſſe iuxta quem ſectio auctio diſtractio vēditio: & ꝑmutatio ve
nalium rerum fieri conſueuerat: & apud quem haſtarium: vt obiter vſurpem tertulliani verbū ro=
mani faciebant. Hoc veluti poriſma hoc eſt colarium ſuperadde: Iouē lapidem coluiſſe romanos:
per quem iureiurandum aſtringebantur. Boetius lapides inſcribi refert: quos curſorios appellat:
ꝑ quos certa loca diſcriminabantur. Scorpiones lapides appellauere vbi fines duo cuneati ſe iun=
gunt. lithō gręci lapidem appellant: inde lithotomos medicꝰ vulnerarius appellaī qui ad diſtillatio
nem veſicæ leuandam: quodā mēbranulorum & cartilaginū interſecatu lapidem educit. Cęterum
vti præſignata repaſtinemus & retractemus accuratius: iouem lapidē libro prim[illegible] Gellius. verbis
hiſce memorat. Sed enim cum phauorinus higini cōmentariū legiſſet: atqꝫ ei ſtatim diſplicita eſſet
inſolentia: & inſuauitas amatoris: Iouem lapideum inquit: quod ſāctiſſimum iuſiurandū eſt habi=
tum: paratus ſum ego iuraī Vergilium nunq̄ hoc ſcripſiſſe. Compertiꝰ: enucleatius: & edocentius
huic rei pompeiꝰ ſuffragatur: Lapidem ſilicem tenebāt iuraturi ꝑ iouem hæc verba dicētes: ſi ſciēs
fallo tum me dieſpiter ſalua vrbe arceqꝫ bonis eiiciat: vt ego hunc lapidem. porro qui penſius ꝑſſi
us. inquiſitius: & trutinarius intus & vt dici ſolet in cute ſexti pompeii verba ruminatur: atqꝫ r̄cogi
tat: is inueniet iuraturos non omnes tenere lapidem ſilicem: verum genuine peculiariter qꝫ hi ſacer
dotes quos verbenarios: caduceatores q̄nqꝫ patreſqꝫ patratos romani nuncupatim appellauere in
fœderibus faciendis: cōſeruminādis & conglutinādis lapidem tenere ſolitauiſſe: quo porcum fœ
deri iungēdo piacularē & peculiarē victimam victimatores victimabant atqꝫ faciebāt: hoc verbo
rum pręfamine & proloquio: Qui prior populus fœdus rumpet ſuperi ita eum feriāt: quēadmodū
ego porcum hoc lapide ferio: quo prolato porcum feriebat. Qđ Liuiꝰ affatim & Marcꝰ Varro ſcri=
bunt a quo ſacrificii ritualis iureiurando demanauit ſimile deiuriam in fidē ſuam vincientes: ꝑte=
rea ab eo ritu ſeceſpitatoris & victimarij patris patrati porcum ſilice ferientis apđ ſacrificium per=
actum: defluxit plautinum adagium vt cum ad incitas & maximū ꝑiculum ſe redactum ſignifi=
care velit ita dicat inter ſacrum ſum & ſaxum: plane de ioue lapide in familiaribus (ni falor) epiſto
lis Ciceroqꝫ meminit. parerga & hoc adiungas velim lapidem priſcos in collimitiis & extremitati=

Digitized by Google

bus agrorum vice termini collocare cõſueuiſſe. Cuius ſatim: fartim: atq; cõgeſtim Ouidi⁹. Tibullus: Ceteriq; meminerũt: quem ſolẽnibus diebus feſtis ipſiq; dicatis ingenioſa & ſuauiodora aſper gine colere venerariq; cõſueuerunt: quod & Apuleius aſſerit. ait enim floridorũ libro primo termi num ſignificans vel enim colliculus ſepimine cõſecratus: vel truncus dolamine effigiatus: vel ceſ pes libamine humigatus vel lapis vnguine delibut⁹: hoc itidem teſtaẽ apologetici libro primo ne gãt vidiſſe ſe qui fuere: vnum ſaltem in finibus ei⁹: aut lapidem vnctũ aut ramũ coronatum. Verũ enĩuero credimus itinerarium non agrarium terminum ab apuleio deſcribi: cui fidem non adhibẽ dam eſſe Boeti⁹ aſſerit geometriæ libro. iii. Ad hæc vetuſtiores lapides in agris vt eos diſpeſcerẽt diſcriminarentq;: figebant humi: Carbones piter itidem vice termini priſci tumulabant & obruebant: Auguſtin⁹ lib. vigeſimo primo de ciuitate dei. Quid in carbonibus? nõ ne mirãda eſt & tanta infirmitas vt ictu leuiſſimo frangãẽ: preſſu facillimo conterantur: & tanta firmitas vt nullo hu more corrũpantur: nulla ętate vincantur vſqueadeo vt eos ſuſtinere ſoleant qui limites figunt ad cõuicendum litigatorem: quiſquis poſt quãtalibet tẽpora extitit fixumq; limitem non eſſe contẽderit? quis eos in terra hũida ĩfoſſos vbi ligna putreſcerẽt tã diu durare ĩcorruptibiliter poſſe credat niſi rerum ille corruptor efficiat. Auguſtini ſentẽtiæ & Boetius quoq; ſuffragatur & ſuccinit: volumine geometriæ libro. iii. Cuius verba neutiq̃ cenſui ꝑtermittenda ſemp ſignum inquit in omnibus terminis poſitum eſt: aut aliquos cineres aut carbones: aut teſtas: aut oſſa: aut vitrũ: aut maſſas ferri: aut æs: aut calcem: aut gyſpum: aut vas fictile inuenimus iubente Auguſto cęſare Balb⁹ menſor omnium prouinciarum menſuras diſtinxit ac declarauit. Agrorum termini ſunt finales cunabulæ: vel nouercæ q̃ regulis cõſtruitur. petras molares: foueas vel metas: lacus: & legonatus fabricis conſtructas calationes. Aliquotiens enim petras quadratas & ſcriptas quæ indicãt cuius quis dominus quod ſpatium teneant. hęc Boetius. ſcri. lib. ii. Laerti⁹ carbones ex conſilio ſani the odori epheſini tẽpli fundamentis ſubiectos eſſe. Nã cum humidus eſſet locus carbones ait omiſſa ligni natura ſoliditatem accepiſſe humori inuiolabilem. Cæterum malim codicem mẽdoſum eſſe q̃ barbarie & ſolœcophęis boetium arguere. Scriberem igitur non cunabulæ & nouercæ ſed quã eruditior & elegantior lectio cunulæ & porcę. Sũt enim porcę ſulcorum eminula terga: qua dictio ne ſecundum cæteros Plynius vtiẽ: Et iureconſulti non ſemel. Vlpiani verba ſũt hęc: dige. de aqua & pluuia arcenda vicinus loci ſupioris pratum ita arabat vt ꝑ ſulcos itemq; porcas aqua ad iferiorem veniret. Interꝑtaẽ Accurſius dici porcas quia purgant agrum.

Hallucinatio quorũdã: qui pomũ inter certamina græciæ ꝑmio fuiſſe contendunt.

ARchiæ: pro quo Ciceronis extat oratio in quattuor certamina. quæ amphyctionũ conſenſu græcia celebrat carmina camænali ſauiloquẽtia: & blãdiloquentulo lepore doctria neq; triuiali neq; fuſanea refertiſſima ſunt hæc.

τεσσαρεσ εισιρ αγωρεσ γεελλαδα: τεσσαρεσ ιροι:
οιδυο μεταγων. οιδυο δαθαματων.
ζηοσ. λητοιδαο. παλαιμοροσ. αρχεμοροιο.
αθλαδετωρ. κοτιροσ: μηλα. σελιγα. πιτυσ.

Cõpræhendunt hæc carmina & amplectunẽ blandiloquentĳ & ſuauiſſimo ſermone certamina quę per græciam celebrantur: frequenter & feruenter conficiebantur: Inibiq; athla hoc eſt ꝑmia agoni ca: quę per diuerticula & minutias a paucis latinis viſuntur enarrata collectim: Nos ocium nacti: & enim ſatius eſt (vt inquit ille) ocioſum eſſe q̃ nihil agere: intulimus in latinũ idioma: atq; malluim⁹ interpretes eſſe q̃ metaphraſtes. Audi. lætaberis.

Quattuor inſignis certamina conficit. hellas.
Sunt duo quippe hominum: ſunt ſuperumq; duo
Archemori Iouis: & Phœbi atq; palæmonis: ipſa
Pinus: oliuaſter præmia: põpa: apium.

Noſtri ẽ hoc caſtrenſe verbum oliuaſter. Sed neceſſitas maximũ telũ. Verum rem putemus ipſam Latini ſcriptores & græci pariter cõſonant: & corcorditer maxime cõueniunt cum tarentino poeta olympionites: hoc enim nomine cenſentur victores: in olympia: donari cotino hoc eſt oleaſtro victores in iſthmiis pinu: in nemeis apio. Sup hac re Lactantii verba ſunt hæc in quinto thebaidos. Olympia in honorem Pelopis cuius victores oleaſtro coronanẽ. Pythia in honorẽ Apollinis cui⁹ Nemea in honorem archemori: cuius victores apio coronanẽ. Iſthmia in honorem palęmonis: cu ius victores pinu coronantur. Plynius quoq; diſcretim & ſparſim de his arboribus agens libro de cimo quĩto: pinea corona victores apud iſthmum coronantur inquit. Idem libro decimo quinto: athenæ quoq; victores olea coronant: græci vero oleaſtro olympię. Itidẽ lib. quoq; decimo nono: ab ęquinoctio verno ſeritur apium ſemine paulum in pila pulſato criſp⁹ ſic putant fieri: aut ſi ſatũ calcetur cylindro: pedib⁹ ve. proprium ei: q̃ colorẽ mutat. honos ipſi in achaia coronare victores

ſacri certaminis nemeæ. Nullus architæ ſubſcribit: nec vt metaphoricos loquar ſūmatis nec medioxius nec patellarius author: omnes certatim & conſono aſtipulatu ſcribunt in pythiis victores lauro coronari. Refragatur vnus archias: qui pomis non lauru dixerit. Sed ego librate perpenſeq; trutinans: archiæ ſententiam animaduerto conuenire cum cæteris: vt aiat lauru coronari. olympionicas etiam ſi μηλα: id eſt poma non daphnin hoc eſt laurum dixerit: per poma laurum itelligēs delphicam quæ baccas habet inſtar pomorum: fructuſq; enormiores pomorum effigies præferētes. Plynius hoc indicat libro decimo quinto dicens. delphicam æquali colore viridiorē: maximis baccis: atq; e viridi rubētib⁹. Contrariam eruditis omnibus archiam opinionē habere: qui cenſent ſciant in confeſſo luculentiſſimum ſcriptorem non hallucinatum. At mea hæc videant & errorem ſuum recognoſcāt. Lutatius olympia ſcribit in morem pelopis ſolita celebrari. Iouis archias & cæteri. Non deſunt quidem qui Romæ in triumphalibus ſtatuis: & iconicis marmoribus pomo coronatos olympionicas ſeſe vidiſſe fateantur: ego ſane non pomo: verum pomoſa lauro: atq; baccata pomorum æmulabunda coronatos autumo.

Reuerendiſſimo protonotario Marchioni mi-
cantiſſimo Ioannes Baptiſta Pi⁹.

HAbes Reuerendiſſime protonotarie hæc qualiacunq; annotamenta: nec indiga rerum nec exſucca. his neutiq̄ diſplicitura: qui recte ſeſerit: & qui pleno pectore ſapiūt. Cæteros grammatiſtas triuialeiq; litteratores omnium litium depectores: omnium malorū ſeminaria: omnium calumniarum faces & fornaculas: an albi ſint an atri: & quid de me ſētiant manum non vorterim. Quorum vel horum ſimilium iudicia cenſebat Epicurus crepitibus ventris aſſimilanda: quid enim curare debemus an hi ſurſum vergant an deorſum? Rabulæ meri ſunt rabuloſuli: ſcioli: ferocculi magis q̄ forticuli: Quorum verba maniloqua: euāida: & lapſitantia cupreſſis ſimilia: quæ folia plurima pręſe ferunt: nec æquipares plane fructus: nauci non facio. Cūq; ſint ad iudicandum pardi in eruditione ſyncera ſues boeotię ονοι οκνοι: hoc eſt aſini pigri boues ad ceroma ονοι προσ λυρασ aſini ad lyram ſeſe aliquid putant in litteris litteratis. Qui ſi quid nitidū floſculentum: amœnum: emunctum & elegans offenderint: continuo nare rhinocerontica ſuſpendunt: & ſuis affannis credulam iuuentutem implicant & implanant: quibus alabaſtra vnguēti plena putere videntur hi porro faceſſant ab his meis: norintq; in ſe ſuoſq; conſectaneos id diſtrixiſſe Gelium apophthegma nihil cum fidib⁹ graculo nec amaracino ſui. Noſti affatim iucūdiſſime princeps id heraclitium adagium elegās & ſcitulum. non minus vere q̄ venuſte prolatum ονουσ συρματα αιρεσθαι μαλλον η Χρυσον. id eſt aſinos magis ſtramina optarē q̄ aurum. Vale fœliciſſime: & me mancipium tuum profeſſum foue: & quo litteratos omnes aſſoles fauore complectere.

Finis annotationum priorum Ioannis Baptiſtæ pij.

Sequuntur Annotationes eiuſdem poſterius editæ de quibus eſt hæc eiuſdem a pręſtatione culpæ librariorum deprecatio.

Ad Lectorem.

IN bonam accipias partem rogamus lector candide ſi quæ offenſiunculæ vitio librariorum interſitæ te morabuntur. Vix enim fieri poteſt quo minus hi cadāt ab archetypo vt nuper in prima annotatione depræhendi ſic haberi. Prouerbium a Tydeo vel a Thrace cum legi debeat a Tydei vel a Thraces imitatione gręcorum & ſubītelligitur filio. q̄uis patruus græcus ſit Tydeo. Si ſpatium tranſlegendi mihi foret oblatum forte nōnullas labeculas eluiſſem ſed hoc munere pro me lacteus ſeduluſq; lector ſponte fungetur: rubiginoſos vero theoninoſq; dentes nihil moror. Nos hac a ſcabie tenemus vngues. Tu fœlix legas & lecturias.

Digitized by Google

Jo. Baptiſte Pii.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI ET DOMINO MEO DOMINO Franciſco Soderino. T. Sanctę Suſanę. S.R.E. Preſbytero Cardinali Volaterrano digniſſimo Ioãnes Baptiſta Pius Bononienſis Salutem.

GRæca ſententia fertur antiſtes eminentiſſime. ουδεν γλυκυτερον η ϖαν ειδεναι: qua monemur nihil eſſe dulci⁹ q̃ omnia ſcire. Et profecto authore Mantuano Homero: omniũ rerum ſatietas ẽ ꝑterq̃ diſcendi. Nempe virtutis ſemel ꝑceptæ cupido nũq̃ intermoritur: ſed vt phœnix ſemꝑ rediuiua iuueneſcit & pullulat. Cauſa ſitis hui⁹ mediuſfidius eſt gloria: quæ ſola animos menteq; ꝑurit: Hęc: vt Annibal apud Italicum: nobis indormientib⁹ ſic exclamat. Quantum etenim diſtant a morte ſilentia vitę: Mihi ſemꝑ obuerſat̃ plynianum illud ex epiſtolis. qm̃ nõ poſſum⁹ nos diu viuere: relinquam⁹ aliquid quo vixiſſe teſtemur. Nam famam extẽdere factis hoc virtutis op⁹. Vera enim & vitalis eſt illorũ vita qui faciũt ſcribẽda aut ſcribũt legẽda. Qui ſenectute longa cenſeri volunt ꝑter propter viuunt: imitanturq; perdelirum Sattenę epitaphium: quæ inſcribi monimento ſuo iuſſit annis ſe nonaginta nouẽ vixiſſe: cum & ſi centeſimũ ſupgreſſa fuiſſet: circũſcripta tamen breuis: & momentaria illius vita credi debuerit. Eruditorum ætas ꝓlixa merito dicenda eſt: qm̃ authore Poſſidonio. vnus dies eruditorum pl⁹ patet q̃ iperitorum longiſſima ætas. Cæterum: vt de me potius q̃ de ſingulis quibuſq; coniecturam faciam: mentem ſine litteris litteratis viui hominis ſepulturam reor animãq; ſine animo voco: quę ſeorſa degit a litteris; & quę in publicũ cõmodum ꝓ ſuo captu non aliquid confert. O q̃ male illi ceſſiſſet apud gymnoſophiſtas vbi qui nihil cur pranderet offerebat/impranſus foras ad op⁹ extrudebat̃. Gaudeo igitur aliquid diſcere vt doceã ne tãq̃ fucus ab apiariis eruditorũ eliminer/ꝑſertim a tuis religioſiſſime fidei cardo: quo nõ quæcũq; irrũpũt apes: ſed illę virgilianę cõpactiles & aureis guttatę maculis: quę prętervolãt hyblã nectareũ Floricomumq; hymetũ. Cæterum voluntas erit in laude cum omnis ſit conatus in caſu: & exẽplo illi⁹ græculi dicã μη ματα την τυχην σην σεβαστε. ει πλεον ειχον πλεον διδουν. Quin ẽt hęc quantacũq; circũluſtrãd⁹ erat & optão⁹ cui dicarent̃: & is eruditiſſim⁹/ne ruſticos libros/vina nymphis baccho vero lymphas offerrem. Tu vero præ omnib⁹ maximus & doctiſſimus occurris vir extra omnem ingenij aleã poſitus: qui vn⁹ vt Democriti verbis vtar: mihi pro populo æris & populus pro vno. Quẽ vt reuerentius adeam velut regem parthum non ſine munere ſalutabo. Munuſculũ erunt hæc annotamẽta mea de quibus parci⁹ impræſentiarum loquar: quia tuam cẽſurã ſubibũt ne deprimendo te ab illis auertam: laudando vanitudinis & της φιλαυτιας reus agar. In hoc tamen mihimet applaudo ꝙ te iudicem imo patronum nũcupaui: quo non ſanctiorẽ: meliorẽ: digniorem: eruditiorem nouit italia. Etenim pace cõſeſſus auguſti dialium flaminum dicã tu inter illum fulgentiſſimum chorum προεδριαν habes. Nã quæ ſingula queq; reddunt inſignitum: in te collata viſuntur. De ſapientia tua quid iudicandum ſit patria ſapientiſſima Florẽtia iudicauit: cuius opera: vt Romani triariis: in quibuſcũq; rebus arduis vſa eſt & vtitur: q̃uis hæc virtus tibi ſit cum fratre cõmunis: cui: O ſuffragium ſupra Naſicæ ſingulare: tanq̃ optimo ciui in patria delegat⁹ eſt: dictatoriæ dignitatis perpetuæ honor/onuſq; non atlantis humeris leue. Viuat igitur illuſtriſſimus frater tuus Petrus hoc vno patriæ conſenſu ſemꝑ æthernus: & alis imortalitatis aſtra perambulet: quod dux non potentia: non impotẽtia: nõ factione: non ãbitu: non fauore: ſed virtute declaratus eſt & propria & fraterna. Ego Soderinæ familiæ omnia: & vt græci dicunt: και αυτην ψυχην debeo. ſed hoc imprimis qđ me iã pridem in clientela ſua cõſcripſit. Hęret enim & ſemper hęrebit aïo qua comitate Mediolani: vbi pro patria nutante ſatagebas: me cõuictu tuo: nec id ſemel atq; iterũ decoraſti: quib⁹ ſermõibus ipertitus ſis. Adſtabãt ibi theologi: iuriſpiti: Oratores: Poetę ſympoſiẽtas quæſtiunculas ꝓponentes te claſſicum incinente dicebant: te iudicante adquieſcebãt: Videbar mediis cõſidere in aſtris Cum Ioue: & iliaca porrectum ſumere dextra imortale merũ. Omitto quãto eloquẽtiæ nectare filum filo cum ſcribis annectis. Hoc litterę tuę iam olim ad me miſſæ teſtant̃: quib⁹ nihil diſertius lego: quas hic inſerere ſuadet eloquentia: epiſtolæ ratio diſſuadet: quæ laconica gaudet breuitate. Et fortaſſis dulcedo tecum loquẽdi me auerſum ab epiſtolica meta prouexit. Excipe igitur muſarum patrone hæc quantulacunq; annotamenta noſtra inculta fortaſſis & rudia & ob hoc morſibus vituperonum nimis expoſita. Sed cõ numen inuictum cui dicata ſunt recogito tuta fore confido: ꝙ illius auguſta maieſtas arce ſe ſua vindicat & infra illam telum omne cadit.

VALE.

Digitized by Google

ANNOTATIONES LINGVAE LATINAE: GRAECAEQVE CONDITAE PER IOANNEM BAPTISTAM PIVM BONONIENSEM.

Quæ ſit apud Platonem Diomedea neceſſitas. Caput primum.

CVm mihi genus docendi rarum quidem: verum a non min⁹ erudito ꝙ nitido & emuncto ſcriptore Gellio authore illuſtratoreq́ꝫ nobilitatum: præ manibus ſit ab Achille philoſophorũq́ꝫ primario Platone ſumendum eſt exordium: cuius eloquium prope cycnęum: nectareamq́ꝫ cũ cęleſti doctrina facundiã: qui nõ ſuſpicit & adorat maryas prorſus eſt: & Momus ęſopi: qui ſcilicet ſcientiã quęrat vbi eius veſtigium non cõparet: non ſecus ac ęſopeius ille liuor cornua non in capite tauri: vt pote corporis parte imbecillima. Sed in armis: vbi vires tauri maiores ſunt: quęrere ſolebat. Huic hercule Platoni philoſophię antiſtiti carmen id horatianum cõuenire ſempex iſtimaui. Nil intra eſt oleam: nil extra eſt in nuce duri. Sed vt prouerbialiter dixit ille Lacon. Herculem ne laudemus: quem nemo vituperat. Redeamus ad annotamẽta noſtra bene fauẽte virtutis genio: ſtilo non aſio: non florido: nõ tumẽti: non obſcuro: nõ deſito: ſicut antea cõſueuimus vtentes. ſed potius dicendi gen⁹ grammaticum aggrediamur ſupra crepicã (vt aiũt) non ſe tollens: ingenus noſtri tẽporis: perinde ac moribus: inſeruientes: quos non im̃pbo: quippe cum illis obtemparę́ neceſſe ſit ἀνάγκη οὐδὲ θεοὶ μάχονται græcum prouerbium eſt. Hic nõ ſexcẽtos authores vno aduocatos hyatu dep̃hendes. Intentio noſtra ſimpliciter explicabitur: nodũ in ſirpo non quęremus: authorẽ vnicum nobis concinẽtem aliquando ſatis erit aduocaſſe cũ occurrant innumeri: vt hæc editio noſtra ſuccoſa ſit: nõ corticoſa. Sed tandẽ hoc agamus. Ei⁹ igit̃ Platonis ex ſexto de republica verba ſunt hæc: quæ latinitate donauit Marſilius ficinus philoſtrati tantalo cõparandus: quippe cum dulce nectar eloquentiæ græcis auferre cõtendat. Hæc Platonis verba ſunt poſita libro ſexto de rep. Diomedæa vt aiunt neceſſitate cogetur ea facere: quę iſti probauerint. Diu anxie & ſollicite quæſiui: cum adoleſcens & auditor eſſem a viris illuſtrib⁹: quid nã Plato ſignificaret p̃ illam Diomedæã neceſſitatem qua ſit vſus vice prouerbii: cũ pro certo ducerẽ nõ fuci gratia nec ſupfluitatis inanitate cũ neceſſitate a Platone vocem Diomedęã: cõiungi. Diſcedo ab his: quos interrogaueram quibuſdã non audentibus hiſcere: & inſtar areopagitarũ rem ſilentio iudicantibus: nõnullis aũt ſomnia & meras nugas: dum effugiũ quærunt: cõminiſcentibus. Abeo triſtis: Authores græcos excutio: Occurrit libellus aureus p Iouem & totus ediſcendus: cõpoſitus cura: vigilantia: ſtudio: Tarræi lucilli & Didymi grãmaticorum intima eruditione polentium: vbi ſic gręce ſcriptũ eſt: Διομηδειοσ αναγκη εστι τουματα αναγκην τι πραττοντων μεμνηται αυτησ αριστοφανησ εν βατραχοισ. οτε γαρ λαβοντεσ το παλλα Διομ Διομηδησ και οδυσσευσ εκομιζον επι τασ ναυσ τοτε β ουλομενοσ οδισσευσ αυτου μονου την φιλοτιμιαν γενεσθαι επεχειρησ εφονευσαι τον Διομηδην μετα του παλλαδιου προηγουμενον. προιδων δε εκεινοσ ωσ εν νατο προ αντισ ιλβον το ξιφοσ και συλλαβων αυτον και δησασ τασ χειρασ πλατει του ξιφουσ ανολουθων ετυπτεν. Latina pro tempore ſic fecim⁹. Diomedea neceſſitas. De his qui neceſſitate ducti aliquid faciunt. Meminit huius Ariſtophanes in ranis. Quando abſtulere palladium Diomedes & Vlyſſes tulerunt id ad naues: Tũc cum laboris cõmunis vellet ſibi ſoli Vlyſſes honorem arrogare: cœpit pniciẽ Diomedi machinari poſt palladiũ ſequenti: Diſpiciens igitur Diomedes: vt in ſpeculo: coruſcantem gladium: Vlyſſem rapiẽs: & ei⁹ colligans manus latitudine gladii verberabat. Hic eſt ſincer⁹ platonicę doctrinę ſenſus: neceſſe ſcilicet fore vt auctoritate ducti doctorum virorum verba cõcertatores approbent: & id per vim etiã inuiti faciant: ſicuti vi coactus Vlyſſes: & male mulctatus neceſſitate ſociũ honoris illi⁹: & capti palladii Diomedem pricipem fecit. Sed & ſudas non omiſit intactum hoc puerbiũ ſic ſcribens. Diomedæa neceſſitas. Prouerbium a Tydeo vel a Thrace: qui cogebat hoſpites ſe miſcere cũ filiabus quis deformes exiſterent quos poſtea necabat. Quidã vero referunt ꝙ Diomedes & Vlyſſes palladium furati noctu nauigarunt: tentante autem Vlyſſe Diomedẽ interficere: vidit in luna vmbrã gladii Diomedes: proin Vlyſſem ligatũ: & ante ſe ire coactum gladio percutiebat. De his dicit̃: qui neceſſitati ducti aliquid operantur: & propter hoc dicitur ꝙ equos humanę dapi aſſuetos habebat Diomedes. vel ꝙ Diomedes ad propriam domum non puenit. ſed fatis act⁹ venit in Calabriam: condidit vrbem: quam vocauit agyripen poſtea beneuentum nuncupatũ. hæc ſudas. Addam⁹ & hoc: quoniam tarręum Lucillum ſupius allegauimus: vnum eundemq́ꝫ eſſe tarræum & Lucillũ Tarręum vero dici Lucillum a Tarra vrbe cretę inſulæ: de qua meminit Longinus. in philologis.

Digitized by Google

Jo. Baptiſte Pii.

De iynge aue retractata ex cōmētariis plautinis ſētentia: Ariſtoteles explicatꝰ: An Theodorus Gaza & Seruiꝰ de hac recte ſenſerint.

ARiſtoteles ille philoſophorꝫ maximꝰ iubente Alexādro macedonię rege noſcēdę aīaliū naturæ cupidiſſimo cōpoſuit illa volumina luculētiſſima quorꝫ pars manibꝰ ſtudioſorū terit:& excutitur. In ſecūdo ſic ſcriptū reliquit. πολιωμιχνι δε εισι παντεσ των μεν γαρ πλειςων διηρυνται οι δακτυλοι· τα δε πλωτα ςεγανοποδα εςι διηρθρωμενουσ δε εχει και χωριςουσ δαρτυλουσ εισι δε οσοι αυτων μετεωρι ζονται παντεσ τετραδαρτυλοι τρεισ μεν γαρ εισ το εμπροσθεν ενα δε εισ τον οπισθεν νειμενον οι πλειςοι αντι πτερνησ ολιγοι δε τινεσ δυο δε οπισθεν οιον η καλουμενη ιυγξ. αυτα δε εςι μικρω μεν μειζων σπιζησ. το δε ειδοσ. ποικιλον. ιδια δε εχει τα τε περι τουσ δαγτυλουσ και την γλωτταν ομοιωσ τοισ οφεσιν. εχει γαρ επι μηκοσ εκτασιν και επι τετταρασ δαγτυλουσ και παλιν συστελλεται εισ εαυτην. ετι δε περιςρεπει τον τραχηλον εισ τουπισω. του λοιπου σωματοσ ηρεμουντοσ καθαπερ οι οφεισ ονυχασ δε εχει μεγαλουσ μεν, ομοιουσ μεντοι πεφυκοτασ τοισ των κολοιων. τη δε φωνη τριζει. Hæc Ariſtotelica verba ſic ꝓpemodum latinitate donauit Theodorꝰ gaza vir pinde eloquens ac eruditꝰ philoſophi fidiſſimꝰ interpres. Copia oībus auibus vnguiū eſt. Multifidæ etiā omnes quodāmodo ſunt. quippe cū pars maxima digitata ſit. & nātes q̄uis planipedes tamē & ipſæ digitos pfectos diſtinctoſq; habēt: oībus quę ſe efferant quaterni digiti dati ſunt: terni in priore pte: ſinguli in poſteriore: maxīa ex pte pro calce paucis quibuſdā vtrinq; bini: vt auiculę: quā iyngem vocāt: Hæc paulo maior q̄ frigila eſt: colore vario: habet ſibi ꝓpria digitorū: quā mō dixi: diſpoſitionem: & linguā ſerpētibus ſimilem: quippe quā in lōgitudinē menſura quattuor digitorum porrigat: rurſumq; cōtrahat intra roſtrū: Collū ēt circūagit in auerſum: reliquo quieſcēte corpe mō ſerpentū: vnde torquilla vulgo appellata eſt: q̄ q̄ turbo ab antiquis: vngues ei grādes. & ſimiles vt monedulis exeunt: voce aūt ſtridenti. At Theodorus vir alioquī extra ingenii aleā poſitꝰ dupliciter errat: cū ſcilicet excogitat auē Iynga turbinē a latiis appellatā: qđ nuſq̄ cōperies p̄terq̄ ap đ Seruiū: cui nō in oībus fidē adhibeo. Secūdariꝰ error illius eſt vt pote cum tradat vulgo torquillā nuncupari: qđ ignoſcendū ē vt homini græco vernacula latinis qua poterat ſi nō elegantia: ſaltem elegātię vicinitate: cōferenti: q̄uis nō oīno appoſitæ verterit. Vulgꝰ nāq; ſemidoctū ſignificantiꝰ & expſſius auiculā hanccine collitorquē dictitat a torquēdo collo: q̄ circūagit & cōuoluit in anfractum. Sic.n. vt explicauimꝰ: pmiſcue Bononiēſes appellāt: Placētini vero torticollē a tortura ſcilicet colli. Sed a vulgo ad latinitatem veniamus. Romani Theodorꝰ inquit turbinē vocauerūt imo potiꝰ verticillā nō turbinē dixerūt. Sed (ni fallor) ſeruiana hęc verba: quæ in buccolico ludicro poſita ſūt Gazā: vt pote græcum hominē: deceperūt: quæ hac ſerie legunt̄. Dicitur aūt hic verſus intercalaris: qui frequenter poſt aliquantulos iterponitur verſus: ſicut intercalaris dies aut mēſes vocantur qui interponunt̄ vt rō lunę: ſoliſq; cōueniat. Fecit aūt hūc verſum ad imitationē Theocriti: qui frequenter dicit in pharmaceutria. O turbo maritū meū domū adducito: ſicut hic in ſequētibus Ducite ab vrbe domū mea carmina: ducite daphnim. Exiſtimauit Theodorus Gaza Seruiū carmen hoc Theocriti latinitate donaſſe ιυγξ ελκε τυτηνον εμον ποτι δωμα τον ανδρα: hoc ē iynx trahe hunc meū virū tandē domū: verū Seruiꝰ gręcę facūdię peritiſſimꝰ ſequens potiꝰ ſentētiā q̄ verba Theocriti illa duo carmīa voluit īuertere: quę in eiꝰ pharmaceutria legunt̄: de quibꝰ paulopoſt. Q đ ſi deceptus ē Seruiꝰ minꝰ nobis mirādū ē ſi Theodorꝰ errauit: ſolet.n. dici: honeſtus error magnos duces ſequētibus. Iynga Seruius ſi turbinē interp̄tat̄: fortaſſis (vt quo mō poſſū ſeruio ſeruiā) ſic appellauit: qm̄ ſcilicet collū vertit: vt verti turbo cōſueuit. Profecto ſi in p̄cedentis Theocriti carminis expoſitiōe Seruiꝰ turbinē ꝓ eo quē gręci ρομβον appellāt: itelligeret: quaſi iynx eſſet rhōbꝰ .i. turbo nulla cā eſſet qui ex eruditorū decuria deberet explodi. Turbinē certe nominauit in eadē pharmaceutria Theocritꝰ. Sed rhōbū nō iynga dictitauit. χωσ δινενσθ οδε ρομβοσ οχαλκεοσ εξ αφροδιτασ ωσ κεινοσ δινοιθο ποθ αμτερησι θυραισιν. Latine. vt vertit̄ iſte turbo aheneꝰ ex venere. Sic ille vertat̄ ad noſtras ianuas. Eſt igr̄ iynx auis: quę non turbo noīat̄ ab antiquis ſcriptoribꝰ: vt ꝑperā Theodorus aſſeruit: q̄ vt ei cōdonē iynga Seruiū turbinē a vertigīe colli nūcupaſſe: nō debuit Gaza Seruiū grāmaticū q̄nq; non abſolutū iterp̄tē iter priſcos enumerare. Illi melius: qui verticillā a colli verſura (vt ita dicā) vocant. Hanc iterpres Theocriti cætera circūſpectus enarrator eādē eſſe iynga putat: quæ ſit auicula illa notiſſima: quæ a græcis mō σεισοπυγισ mō σεισουρα a frequenti motu caudæ nuncupat̄. Hanc Varro latīe motacillā dictitauit a motu videlicet: vt diximus: caudę. Huiꝰ opinionē ſequutꝰ eſt vir alias vndecūq; doctiſſimꝰ: quē honoris & amoris gratia preſertim cum reprēhendatur non nomino. Cæterum labit̄ manifeſto lapſu ob idq;

Digitized by Google

dedecoroſiſſimo ad hãc ſeriẽ ſcribẽs Theocriti cõmẽtariꝰ. Iynx fuit echꝰ filia: q̃ venefica & pollens carminũ ad pelliciendos amatores fuerat: ſtuprata a ioue mutata eſt in auem motacillam q̃ & hodie carminibꝰ amatorijs præeſt. hęc ille. Q đ Iynx ſit in auẽ mutata: ꝑſitq; veneficijs ꝓbo: quare fœmina incantatrix apud Theocritũ verticillę numẽ inuocat: cũ pollẽs & veteratrix maga noſcet illã auiculã ad incantamenta idoneã eſſe: & quoad vixit iter veneficia maxĩe verſatã. Q đ Iynx motacilla ſit cũ Theocriti interp̃te non ſentio. Populꝰ harũ rerũ obſeruantiſſimꝰ arbiter diſcretionẽ ĩter has aues vtrãq; nouit: q̃m ſcilicet: motacillã quã Rõani dictitãt: ipſe codatremulã nũcupauit: Iynga vero collitorquẽ. Cũ cõmentarios ĩ plautũ lucubrarẽ ĩcidẽte ſup tutbine mẽtione cõfutaui opinionẽ Seruij grammatici: nec ibi diſcrepaui ab ſententia Theocriti ĩterp̃tis aſſerens videlicet σεισουραν hoc ẽ motacillã auiculã eãdẽ eſſe cũ hac Iynge hoc eſt verticilla. Nũc aũt reſipiſcens (q̃m ſemp ingenia ꝓficiunt) meliorẽ doctrinã hoc eſt Ariſtotelicam ſequutꝰ id oẽ priſtinę cõmentationis cõmẽtũ abrogo: & ex Pij codicibꝰ abradendũ cẽſeo. Nec in hac q̃dẽ re vitupationi ſim obnoxiꝰ: qđ ſcilicet ſecutꝰ diuerſos authores diuerſa & veritati diſſidẽtia ſenſerim. Nõne tutanť Ariſtotelẽ pipatetici: q in p̃dicamẽtis ex architę opinione lc quutꝰ nõ recte philoſophice vel vno in loco diſſeruerit. Plyniana ſup Iynge verba ſũt hęc libro. xi. na. hiſtorię. Iynx ſola vtrĩq; binos hẽt: eadẽ linguã ſerpentũ ſimilẽ in magnã lõgitudinẽ porrigit. Circũagit collũ in aduerſũ ſe Vngues ei grandes ceu gracchulis. De hac auicula meminit Pindarꝰ. Poſſem & plura his addere. Sed mediocritas virtus eſt. Nõ. n. minꝰ ſeruat modũ: q ſupra rem q̃ qui infra. Syneſius libro de ſomnijs. Cõſideratione dignũ eſt vtrũ huc tẽdãt illices vel motacillæ magorũ. Scribo Iynges vel verticillæ. errauit. n. Ficinꝰ: q Iynga credidit eẽ motacillã.

Q đ nõ oĩa: q̃ ĩ cõmẽtarijs in Plautũ tradita ſunt. bene ſcripta iudicamꝰ: & in his multa retractata. Cap. iij.

SEd vt q̃nq; de gręcia in latiũ cõmeemꝰ. M. Actiũ Plautũ hoc ẽ latinę linguę delicias: & Cornucopię ſumemꝰ ĩ manꝰ. Dicet q̃s forſitan. At q̃ ſie dabiť ne nouę ĩterp̃tationis anſa in Plautinos ſales? quos numeroſo cõmẽtario: vt hercules augei ſtabula: ꝑpurgaſti: cui reſponderẽ poſſem id Pyrrhi verbũ vulgatiſſimũ de populo tũ Rõano: Plautum eſſe ſimilẽ hydreæ: q vno capite amputato reſurgit ſeptenis & his atrocioribus verticibꝰ. Belle nimis & ſcite huic rei cõgruit græcũ id adagiũ ſic latine ꝓnunciandũ. Alia ſentina eiecta alia influit: nec. n. aliter ꝑpurgato vno plauti mendo cõparet aliud: & aliud poſt aliud ſoboleſcit. Sed iam a diuerticulo inſtituta materia repetať. Incidi in codicẽ plautinũ a neſcio quo interpollatore Georgij merulę diſcipulo maculatũ atq; fędatũ: in quo ex captiuis ita legiť.

Magis nõ factũ poſſum velle q̃ opera experiar perſequi:

Id vt ſcias iouẽ ſupremum teſtem do Egio:

Quos veriꝰ nõ expoſuit ratꝰ nil illic eẽ ſubobſcurũ. Nũc vero aĩaduerto ſic carmẽ id ſecũdũ recognoſcẽdũ. Id vt ſcias iouẽ ſup̃mũ teſtẽ laudo egio: vbi laudare ꝑ noĩare poſitum ẽ a plauto: q̃ loquẽdi figura vtunť priſci: id qđ pcipere potes ex his Gelianis libro. ij. noctiũ atticarũ. Laudare ſignificat priſca lingua noĩare: appellareq;. In actionibꝰ aũt ciuilibꝰ laudari id diciť: qđ ẽ noĩatius. Illaudatꝰ em̃ ẽ quaſi illaudabilis: q neq; mentione aut mẽoria vlla dignꝰ: neq; vnq̃ noĩandꝰ eſt. Hactenꝰ Geliꝰ. cui marcellꝰ adſtipulať ita ſcribẽs. Laudare ẽt ſignat noĩare. Vergiliꝰ Georgicon libro. ij. Aut illaudati neſcit buſiridis aras. plautꝰ in captiuis. Id vt ſcias iouẽ ſup̃mũ teſtẽ laudo egio. pompeꝰ. e laudare pluſ q̃ noĩare. Verũ vt nihil omittamꝰ ĩprouiſum: quo liuor irrepere poſſit ex cuiuſcũ pide putaui carmẽ id ex primo argumẽto fabulę: cui titulꝰ ẽ amphitruo & ſi nõnulli cõpoſitũ a plauto nõ eẽ id argumẽtũ certare parati ſunt. Carmina hæc ſunt.

Dum bellum gereret cum Telebois hoſtibus

Alcmenam vxorem cœpit vſurariam.

Nos in commentarijs noſtris in plautum vſurariam impudicam ſumus interpretati vſuram ſumentes pro vſu: qua elocutione ĩcatent honorati ſcriptores: ad quam tamẽ enarrationem nos plautus inferius illexit: qui ſic infit. Vſuramq; eius corporis cœpit ſui. At vero cum depręhendam vſurariam honeſtum coniugis epitheton eſſe poſſe: ſentio pariter vſurariam vocari nihil obſtare Alcmenã a plauto ſeu quouis alio poeta horum verſuum authore: quę vſura hoc ẽ vſu ſit marito cõiuncta: qđ vt plenius & dilucidius intelligas: quæ tradit in primo Ciceronis topicorum commentario Boetius ſubtexere libuit. Tribus em̃ modis vxor habebať vſu: farre: coẽptione. Sed confarreatio ſolis pontificibus cõueniebat: quę autem in manum per coemptionem venerant hæ matreſfamilias vocabantur: quæ vero vſu vel farre minime. Coemptio vero certis ſolẽnitatibꝰ peragebať: & ſeſe ĩ coemẽdo inuicẽ ĩterogabãt vir ita an ſibi mulier mr̃ familias eẽ vellet: illa reſpõdebat velle. eadẽ mulier iterrogabat an vir ſibi pr̃ familias eẽ vellet: ille

reſpõdebat velle. Itaq; mulier viri cõueniebat in manũ:& vocabanť hę nuptię ꝑ coemptionẽ: & erat materfamilias viro Loco filię. De hac coẽptione Virgiliꝰ intellexit ita canẽs libro primo georgicon. Teq; ſibi generũ thetis emat oibꝰ vndis. Vocabit ergo Plautꝰ vxorẽ vſurariã: vſu vno ex tribꝰ modis (qbꝰ vxor habebať) conciliatã viro: Elige qđ mauis: Elige qđ ꝑplaceat: an hoc an illud interp̃tamentũ: qđ in plautinis tradidimꝰ enarrationibꝰ. Apud eũdẽ ĩ fabula rudẽte ꝓpe calcẽ ſic paſſim legiť. Palã age. nolo murmur vllũ neq; ſuſurrũ fieri. Tu ſcribe ꝑ diminutionẽ murmurillũ ꝓ murmure paruo. Hoc ex Marcello didici ſic ꝓpemodũ ſcribẽte. Murmurillũ murmuratio. Plautus in rudẽte Nolo ego murmurillũ neq; ſuſurrum fieri. In eadem fabula talia deprẹhendes. Echinos. Lopades. oſtreas: balanos captamus. Lopdes ex ſententia Marcelli diximus eſſe genera concharũ. hoc idem Nicander in alexipharmaco: De Balanis cõchis ſi plura ſcire deſideras lege Ariſtotelẽ lib. iiij. aĩaliũ de colotis piſcibꝰ idẽ libro aĩaliũ. ix. meminit. In plauti ſticho ſic legiť. Poſt vt occepi narrare fidicinas: tibicinas. ſambucas adduxit ſecũ forma eximia. In cõmentarijs noſtris admonuimꝰ legi poſſe ſambucinas aut ſambuciſtrias: qñ ſambuca ſit organũ: ſambuciſtria q̃ mouet ĩſtrumẽtũ illud dulciſonũ. Nũc nihil immuto ductꝰ auctoritate polybij ita ſcribẽtis libro. v. Hic igiť Nicagoras breui ante tempore equos vehẽs in Alexãdriã nauigarat: vbi cũ e naui egrederet ĩuenit Cleomenẽ & pãtrem: & vna hippiã iuxta portũ deãbulãtes: quẽ cõſpicatꝰ Cleomenes amice ac familiariter ſalutauit: ꝑcunctantes deiñ q̃d eo veniſſet vexiſſe ſe equos reſpõdit: cui Cleomenes. mallẽ inq̃t cynędos: ſambucaſq; vexiſſes. his. n. magis ĩ ꝑ̃ſentia rex delectať. Videť: vt in euidẽti ẽ: Polybiꝰ ſãbucas appellare organiſtrias ĩſtrumẽti illiꝰ: q̃ ſãbuca diciť: cũ cynędos ꝑ̃poſuerit. Sed & veriſimile ẽ ſãbucã ĩpam organũ & organi ſciẽtẽ denotare. Sãbucę hoc ẽ σαμβυκαι organa muſica ſũt: iq̃t ſudas: triãgularia: ĩ qbꝰ canebãt iãbos. Sũt & iãbycæ. Talẽ iãbicã primꝰ ibicꝰ iuenit. eſt aũt ſpẽs cytharę trigonalis. Subdit idẽ autor. Sãbuceus ſpẽs mœchanici ĩſtrumenti ad expugnandũ vrbes idonei vt iq̃t Polybius: hęc & a latinis diciť ſambuca. Nõ deſino memorię fragilitatẽ mirari cũ ſcribã ĩ amphitrione ĩ expoſitione illiꝰ verſꝰ. Vt cõq̃ſitores ſinguli in ſubſellia: eant ꝑ totã caueã ſpectatoribꝰ: pecuniã depoſitã eẽ a cãdidatis apud Catonẽ: q̃ ętate Plauti floruit: cũ perperã Catonẽ cenſoriũ ꝓ vticenſi recognouerĩ: nec vllo mõ ad inſtitutũ Catonis Plautina ſententia trahi põt: qm̃ is vticenſis: apud quẽ pecunia depoſita eſt multo poſt tẽpora Plauti floruit. Eq̃dẽ. ĩ hac re nil aliud affirmare poſſum q̃ tũc mole interp̃tationis obrutum me effugiſſe hec interiora: ſi mõ tãto rerũ põderi comparenť. M. Tulliꝰ in epiſtolis ad atticũ ſatis oſtẽdit De catone vticenſi hoc ĩtelligi debere de rebꝰ ſua ętatę geſtis ita ſcribẽs. Candidati iurarũt ſe arbitrio Catonis pituros: apud eũ ſeſteria q̃ngena depoſuerũt: vt q a Catone dãnatꝰ eẽt id ꝑderet: & cõpetitoribus tribuereť. Præterea in epidico ſcripſimꝰ Δωροφαγουσ βαιληασ iudices Heſiodũ vocare: in quos ſæuiter declamat Iuuenalis eo verſu. Prędo Caballorũ ꝑ̃tor ſedet. Nũc vero cõtrariũ ſentimꝰ Heſiodũ videlicet iudices appellaſſe Δωροφασουσ qm̃ ſcilicet vorant munera & muneribꝰ oblatis ꝑmittũt ſe corrũpere: nec aliq̃d cõmercij ſẽtẽtia heſiodi hẽt cũ ſatyri carmine: Adde qđ cũ a nobis poetę mẽtio gręci fieret: q̃ cognomẽto ſilentiariꝰ vocabať: ſcripſimus ſilentiarios illos eẽ: q ſilẽtiũ indicũt populo: cũ põpa ſacrificaliſq; apparatꝰ appetit. Id ego cũ ſcriberẽ feſtinabũdꝰ cõiectura fallaci ſum vſꝰ. Silentiarij q̃n ĩmo dicunť honeſtati ab impatore titulo quodã dignitatis qua ornati ſilentiarij peculiariter appellabanť: ſicutia gradu dignitatis comites: quos paſſim contes dicũt. Hoc cõprobat iurecõſultus in codice his verbis. Viros clariſſimos ſacri noſtri palatij ſilentiarios circa latꝰ noſtrũ militantes de tutelis & curationibus excuſari ſancimꝰ. Accurſius ſilentiarios illos dici credit: quos vulgo pricipes ſcribarũ & ſecretarios appellamns ita dictos qđ ſecreta ſilent & occultãt. Itidẽ Liminarchas ſeruos ĩtellexi: q̃ pręſunt liminibus: quos latini vocãt ad limina cũ liminarchę milites a iureconſulto vocenť accurſio teſte: q limites & limina: fauces ſcilicet & veſtibula Rõani impꝭij ſeruãt: quos alio nomĩe iuriſperiti limitaneos appellant. Illud etiã nõ minori eget indagine qđ nuperrime in ſticho deꝑ̃hendi plautina fabula in hęc ferme verba.

Peri hercle vero plane nihil
Obnixe vno gelaſimo minus eſt q̃ dudum fuit.

Omiſſis his q̃ in horũ verſuũ interp̃tatione cõmẽti ſumꝰ ꝓ ĩgenij captu codicẽ eſſe mendoſum aſſerimꝰ: & ita reſtituendum.

Peri hercle vero plane non obnoxie.
Vno gelaſimo minꝰ eſt q̃ dudum fuit.

Senſus Plauti talis loquẽte ſic gelaſimo paſito. Iã pridẽ iudico me periſſe fũditꝰ nõ aũt obnoxie hoc eſt proxime & coherẽter. quaſi dicere velit: ſe nunc penitus diſperijſſe: nõ aũt eẽ obnoxiũ & adſtrictum periculo. In hoc ſignificatu poſt cæteros vſus eſt hac voce Maro eo verſu Et fratris radijs obnoxia ſurgere luna. Proſequitur Plautus. minus eſt hoc eſt minꝰ boni eueit

Gelaſimo:quis viderit lætũ:vt ipſe ratꝰ fuerat auguriũ muſtelę:q̃ anteq̃ vidiſſet auguriũ. Hæc
duo plautina carmina correxi gelio p̃mõſtrãte:q libro.vij.ſic inq̃t. Plautꝰ quoq; ligue atq; ele=
gãtiæ in verbis latinę pĩceps:q̃d eẽt obnoxiꝰ neſciuit? Verſꝰ em̃ eſt ĩ ſticho illiꝰ ita ſcriptꝰ. Nũc
ego hercle perij plane nõ obnoxie. Cõpoſuit.n. Plautꝰ tanq̃ duo inter ſe cõtraria plane & obno
xie. Eiuſdẽ Plauti ĩ epidico verba hęc paſſim habent. Itaq; me aleatis dẽtibꝰ derideret filiꝰ meri
tiſſimo:nos emẽdauimꝰ alchis dentibus ꝓ p̃minẽtibꝰ. Nũc nihil ĩmuto qm̃ dẽtes Plautꝰ appel
lare potuit aleatos hoc ẽ iocoſos:iocis:deriſionibꝰ:& ſãnis ſe renudãtes:& ꝓferẽtes ad irridẽdũ
ſeruũ:quẽ alea cõtinenti ſubſãnabat. Vſurpabit aleã ꝓ ioco ſicuti nos ĩdifferẽter ludũ & iocũ ꝓ
alea luſoria ponimꝰ. Si malleatis dẽtibꝰ ſcribere libet refer ad illud irriſionis genꝰ:q̃d vſurpant
aliquẽ irridẽtes os aperientes ſãna patula:& ſubito cũ ſtrepitu claudẽtes:in qua viciſſitudinaria
oris aptura dẽtes ĩuicẽ tũdũt: & arietãt:atq; ꝑcutiũt:nõ ſecus ac malleꝰ durã naturã ꝑcutere ſo=
let. Sed prior expoſitio melior ꝑinde ac ſimplicior. hũc dẽtiũ crepitũ multi ad illud referũt aſpi
ce q̃ longa diuerberat aera ſãna. q̃dã ad illud pſianũ ciconię roſtrũ referre mallũt:qm̃ ſe ꝑcutiẽs
crepitũ emittit. Ampliꝰ in epiſtola cõmẽtarijs noſtris p̃poſita ſub titulo Bẽtiuoli reguli nõ ſine
honoris p̃fatione noĩandi vſurpauimꝰ hæc verba. Nec vt ille vniꝰ diecule aut alteriꝰ ſpatiũ ad
eloquẽdũ petere:ſed ociũ meliſſi q in apiũ meditatiõe cõſenuit. Nõ me p̃terijt cũ hæc ſcriberẽ i
tritis Plynij codicibꝰ legi hyliſci: alibi philiſti. Cæterũ ſecutus ſum codicẽ ꝑuetuſtũ:in quo me
liſſi ſcriptũ erat:noĩe ab apiũ natura:quã diu cõtẽplatꝰ ẽ: detorto. Suũ cuiuſq; ſit iudiciũ an ibi
meliſſi reuerẽtia priſci codicis an vero philiſti legeṙ velit. Nõ omittẽdũ ẽ poſſe ſcribi meliſti:cu
ius phiſiologi autoritati ĩnitiṫ Fulgẽtiꝰ Placiades:de quo hęc libro ſecũdo mythologicũ. Fe=
rũt phiſiologi q̃ maxime meliſtꝰ euboicꝰ:q oĩum phiſiologorũ ſentẽtias diſputauit huiꝰ gene
ris auẽ cõuitijs eẽ plenã. Sed & hoc in captiuis carmẽ eget ĩterp̃te. Iouẽ ſup̃mũ teſtẽ laudo egio
nõ.n.ita ſimpliciter ſupremũ dixit.ſed alludit noĩ iouis:q ſup̃mus peculiariter dicebaṫ. Pauſa=
nias in deſcriptione atticæ autor eſt endocũ dædali diſcipulũ feciſſe delubrũ:q̃d erachthion ap
pellãt:arã iouis ſup̃mi in veſtibulo:ad quã nihil ĩmolãt animatũ.ſed ĩſtitutũ ẽ vt varijs libamẽ
tis appoſitis vno haud vtanṫ. Pręterea cũ albas quadrigas Plautꝰ vſurpat ꝓ velocibꝰ vide ne
de rheſi niueis eq̃s intelligat: de quibus Catullus:nec rheſi niueæ citæ quadrigæ.

Hæc pauca retractari viſa:q̃ nos aliud agẽtes eluſerũt:ita cõtra ſubducti ſupercilij libitinas. vi=
tuponeſq; tuti. Cõſiderẽt oẽs veliꝫ q̃ multa bene dicta nõ q̃ paucula male:nec forſan male ſi can
dibus aure:nec matutina ſi mihi fronte venis. Si quis vero meliora reperiet ex doctore fiã diſci
pulus:huic gratias ſubito teſtabor & digitum leuabo.

Antiquos vnam dictionem habuiſſe:quę vocali careret:& quę ſit illa ſimulq; luci ſuæ reſti=
tutus Terentianus verſus ex phormione.

VErrius Longꝰ ĩter grãmaticos eruditiſſimꝰ nec minoris ĩduſtrię q̃ doctrinę carmẽ ad
uocat ex phormione terẽtiana fabula ſane ſcitu digniſſimũ:q̃d ĩ verrio ſic legiṫ. Non
is obſecro ẽ:quẽ te ſemꝑ dicũt. St.q̃d has metuis fores? Ego pẽſitatis verrij nr̃i ver=
bis & relecta repetitaq; terẽtiana fabula ſic corrigẽda cenſeo illa terẽtiana verba: quæ
ſic paſſim circũferunṫ. Quid? non obſecro is es:quẽ te ſemꝑ dicũt. Chr.eſt. So.q̃d has metu=
is fores? legendũ.nõ is obſecro es:quẽ te ſemꝑ dixti. Chr. St q̃d has metuis fores. eſt.n. faci=
lis mendi lapſus huiꝰ dictionis. St.in eſt:p̃cipue q̃buſdã nouitatẽ vocis auerſantibus:q q̃d nõ
intelligũt interlinũt atq; diſpungũt. Chremes certe ꝑ hoc verbũ. St.ſilẽtiũ ĩdicit ſophronę:q̃
interpellauerat. Q̃d vt verrio potius q̃ Pio acceptũ feras illiꝰ verba ſubtexui. Inueniũt ſunt:in=
q̃t:q & ſine vocali putẽt poſſe ſyllabã fieri. Nã aĩaduertimꝰ apud comicos. S.&.T. pariter ſcri
pta literas:vt apud Terentiũ in phormione Nõ is obſecro ẽ: quẽ te ſemꝑ dixti. St.q̃d has me=
tuis fores? Hoc. S.&.T. pariter renũtiat ſilentiũ. Plautꝰ in pſeudulo. St.tace tace.meus hic eſt:
homo ni oẽs di atq; hoĩes deſerũt:nouo cõſilio nũc mihi opꝰ eſt:noua res ſubito mihi hęc obie
cta ẽ. Idẽ ĩ pœnulo. St.tace.q̃d ẽ? fores fecerũt magnũ flagitiũ mõ. Verriũ hũc exactiſſimũ grã
maticũ ignotũ ſcio:nec manibus ꝓphanorũ teri. In lucẽ e puluereo latibulo extractꝰ pridẽ a vi
ro literatiſſimo Georgio merula:q mediolani docuit. Copia Verrij huiꝰ merulę cõtigit ex libra
ria bobienſi charactẽribꝰ lõgobardis ferme exoleſcẽtibꝰ ĩ ſcripturã Rõanã reformatis. Ad me
venit id opuſculum munere Alexandri Gabuardi parmenſis auditoris mei cum publice Man
tuę docerem:iuuenis antiquitatis ſtudioſiſſimi. Ne quis miretur in tritis Terentij codicibus ſic
non legi:cum ſexcenta in eo carmina deſiderentur incuria temporis omiſſa : quę in reuerẽdę an
tiquitatis exemplari leguntur:q̃d Petreius Bembus patritius venetus vir eloquentiſſimus poſ
ſidet:quo libro Angelus Politianus antiquitatis non incurioſus faſſus eſt examinatiorem ca
ſtigatioremq; ſe comperiſſe nullibi. Sed hinc ad alia dextrope derraneamus.

Enarratũ Lucretianũ & Plautinũ verbũ Cãtharꝰi diuerſa a poculo vinario ſignificatiõe. ca. v.

EXtat pars Lucretiani poematis adhuc male curata ĩcuria & negligẽtia ſęculi ſatis ſe
ſcire putãtis ſi duos aut tres auctores tenuerit: Fragmẽtũ Lucretiani poematis: qđ
ad nc ſp tot barbarorũ & illiteratorũ ſyrtes enatauit: litũ eſſe multis luminibꝰ ingenij
multæ tñ artis: recte ſentimꝰ cũ Marco Tullio lib. primo epiſtolarũ ad atticũ: In hoc
multa ſũt luculẽtiſſime ſcripta: & profunda eruditione referta: q̃ triuiales hoc ē ceci doctores ca
ne peiꝰ & angue: declinãt & auerſant̃: ſe grãmaticẽ hoc ē litteraturã colere nõ philoſophiã cauſã
tes: cũ tñ grãmaticã carer̃ philoſophię cognitiõe dedeceat: ſi Quitiliano grauiſſimo cẽſori credi
mꝰ Sed vt in p̃ſentiarũ a minimis incipiã legunt̃ hi Lucretij verſꝰ libro primo de rerum natura.

Quin etiam multum ſolis redeuntibus annis
Annulus in digito ſubtertenuatur habendo
Stillicidi caſus lapidem cauat: vncus aratri
Ferreus occulte decreſcit vomer in aruis:
Strataq; iam vulgi pedibus detrita viarum
Saxea conſpicimus: tum portas propter ahena
Signa manus dextras oſtendũt attenuari
Sæpe ſalutantum tactu: præterq; meantum.

Cũ dogmatis epicureorũ magnꝰ aſſectator hic nr̃ Lucretiꝰ ſignificare vellet eẽ q̃dã corpora
tãtula p̃dita tenuitate vt oculos p̃ſtringãt hũanos: & obtutũ effugiãt: ad hęc ip̃a cõfirmanda af
fert ĩ mediũ notiſſima exẽpla: ãnulũ. ſ. dũ habet̃ ĩ digitis attenuari: lapidẽ cauari ſtillicidio: hoc
eſt caſu ſtillãtis guttę. Vomerẽ ĩ aruis ſenſim ſplẽdeſcere: ſaxa viarũ cõmeãtũ pedibꝰ ꝓteri: mal
leos ferreos hoſtio affixos attenuari: nec tamen inde comparere minutiem illam quę temporis
momento decutitur cum tamen ip̃a ſit corpus: nec videri poſſit. Sunt igitur concludit quæ-
dã corpora q̃ videri nõ poſſunt. Verũ ẽnuero difficilia cognitu ſũt hęc duo carmĩa cũ hemiſti-
chio p̃cedẽti. Tũ portas ꝓpter ahena ſigna manus dextras: & huiuſmodi reliqua. Sẽſus ē. reſol
ui q̃nq; corpora vt videri nõ poſſint docẽt ſimulachra: q̃ ĩ foribꝰ poſita p̃ſtãt pultãdi officium.
hæc. n. crebra pulſatione minuũt̃. ꝓpter portas expone apud portas id ē in portis: vt ero apđ
forũ ſignificat ĩ foro ꝓpter idẽ eẽ qđ ꝓpe q̃s neſcit vel eo Ouidiano exẽplo. ꝓpter humũ voli-
tat: ponitq; ĩ ſepibꝰ oua. Ahena ſigna. ſimulachra & imagũculæ ex aurea bractea vel orichalco:
q̃ ĩ foribꝰ decoris gratia figebant̃. Oſtẽdũt. oſtẽdere vident̃ & ĩdicare. Dat poetice rebꝰ inani-
matis ingeniũ & ſenſũ. Simulachra nãq; illa oſtẽdere nõ poſſunt. Sed partẽ ꝓ toto poſuit: tãq̃
dicere vellet. Hoſtia: in q̃bus cęlant̃ ſigna ahenea oſtẽdũt manꝰ ſuas ferreas attenuari: nil obſtat
quin ſigna ahenea intelligas capita leonũ vel pardorũ: & huiuſcemodi aĩaliũ cęlata in talẽ figu
rã vt dentibꝰ mordeãt faſtigiũ & ſummã partẽ marculi. i. mallei hoſtiarij nitidiore artificio: qua
li bononiæ conſpiciunt̃ etiã hodie potentũ domꝰ & optimatũ: p̃ſertim domꝰ palatina cæſaris
nr̃i Ioannis Bentiuoli patris patrię viri nunq̃ ſatis laudati: vbi affixi ſũt leones modici vngui
bꝰ anteriorũ pedũ ſphærulã cõtinẽtes caudis foribus ĩplexis. Põ: & intelligi qđ Rõani id ęui ſi
gna hoc ē ſimulachra ex ferro fabrefaciebãt p̃dita manu dextra: quo elatiore ſimulachri bra-
chio vtebant̃ ꝓ malleo: opere ita gratiore cũ videat̃ nõ tñ marculus eſſe. Sed manꝰ hoĩs ꝓpter
humanũ ſimulachrũ ex ęre: qua manu feriebãt fores. Qđ ſi dextras lege placet. vt inuulgati co
dices hẽnt: nõ repugno. Potuit. n. fungi hoc officio manꝰ ſimulachri dextra: ſicuti nũc fabrefa
ciunt ſerpẽtes & lamias: q̃ aquas ex cõpluuio euomũt & eiaculant̃ in ĩpluuiũ: ſiphone in os ho-
rũ plũbo cõmiſſo cõferruminatoq;. Poſſes tñ legere manꝰ extras ꝓ exteras ſicuti dextras pro
dexteras ab exter extri vel exteri ꝓ extrario: vnde Papiniꝰ inq̃t. Exter honos ꝓ extrario. exte
rę manus mallei ferrei pultãdis foribꝰ idonei dicunt̃. q̃m extra hoſtio adpingunt̃ vicẽ manꝰ in
claudẽdis: & aperiẽdis foribꝰ p̃bẽtes. Quidã nihil ĩmutant: dextras epitheton idoneũ malleis
hoſtij dicẽtes. q̃m ſũt dextri. i. opportuni celeritudini itus & reditꝰ. Ampliꝰ hãc manũ exterã ſi
ue dexterã Plautus ĩ mẽechmis cãtharũ vocat a ſimilitudine: quã p̃ſeferre videt̃. Fiebãt aũt hi
mallei ferrei manꝰ hũanę ſimilitudine: q̃ vẽtre capaciore & anſa cãthari effigiẽ p̃ſeferũt. qđ nos
fugit. Quid em̃ pudeat noua diſcere? p mare Plautinũ vellificãtes. Plautina carmina ſũt hęc: q̃
in aliũ ſenſũ torq̃ri vix poſſunt. Expedite fabulatꝰ. Iã fores ferio. Me. feri. vel mane ẽt mille paſ
ſuũ cõmoratꝰ: Cãtharũ placide pulta. Qđ ſi ductꝰ plautinis verbis: q̃ ſubſecunt̃ cantharũ ꝓ no
tiſſimo vaſe vinario ſũmere libet tuũ ſit iudiciũ. Doctiꝰ tñ & ſenſui cõuenientiꝰ ꝓ iſtrumento ho
ſtij capi poſſe cantharũ affirmauerĩ. De canthharo gręca dictione: q̃ apđ nos ſcarabeũ ſignificat
alibi: monuiq̃ te locꝰ pnitioſꝰ ſcarabeis cãtharoloetros a Plynio vocat̃ libro. xj. na. hiſ. Herodo
tꝰ deſcribẽs apim bouẽ toto corpore nigrum eẽ tradit: ĩ frõte habere cãdorẽ figurę quadratę: in
tergo effigiẽ aq̃læ: cantharũ in palato: duplices in cauda pilos.

Digitized by Google

Talum ſignificari ꝑ curſorem ſiue cuſtodem cretenſem a Catullo: ibiq; eius obſcurior ſentẽtia explicata. Cap. vi.

CIrcumfert̃ elegantiſſimũ epigrãma: multipliciq; doctrina refertiſſimũ ĩ opuſculo Catulli: quem nõ ab re doctiſſimum iidẽ priſci vates appellarũt. Sic paſſim legit̃ id epigrãma. Nõ cuſtos ſi fingar ille cretũ Nõ ſi pegaſeo ferar volatu: nõ ladas ego pẽniterue pſeus: Nõ rheſi niueę citę quadrigę: qđ cũ ſyllabicę mẽſurę refraget̃ ita corrigendũ iudico. Nõ cuſtos ſi ego fingar ille cretũ. Quis hic cretũ cuſtos extiterit rari ſeu nulli nouerũt: & ad hæc vſq; ſecula carmen id ignoratũ habebat̃: alijs & alijs ridicula cõminiſcẽtibus. Ego refero ad Talũ illũ nobilẽ curſorẽ & certatorẽ egregiũ: quẽ minos rex cretæ dono accepit a vulcano vt tutaret̃ inſulã cretã: vnde appoſite cuſtos cretũ vocitat̃ a catullo. Qđ ſi curſor cretũ ſcribere mauis vt nõnullis exẽplaribus legit̃ dictũ erit ex fabula: Dicũt em̃ poetę hũccine Talũ ter in delaſſato curſu inſulã vnius diei ſpatio currẽdo circũluſtraſſe: De hoc multa tradũt gręci: ex q̃bus Tarrę⁹ Lucillus & didym⁹ hęc: q̃ nos ſtudioſorũ deſiderijs occurrentes latina fecim⁹. Sardonius riſus. Aeſchylus in libro ꝓuerbiorũ de hoc ſic inſit. Quidã coloni carthaginẽſiũ ĩ ſardinia habitãtes ſacrificauerũt ſup ſeptingentos parẽtũ ſaturno ridẽtes & ſalutãtes inuicẽ: Turpe igit̃ putabat̃ lachrumare flereq;: quapropter factũ eſt vt dicat̃ ſardoni⁹ riſus. Time⁹ author ẽ filios parentes ſolere in foueis ponere: & quos ſagittis petere deberẽ: ꝑcutere fuſtib⁹: & ꝑcipitare: corruptos aũt ipſos ridere filiorũ iniuſtitiã: credẽtes ſe feliciter & beate mori. Quidã vero a ſardinia inſula. Naſcit̃. n. q̃dã herba ibi: quã guſtantes cũ cõtractione & riſu pereũt. Alij aũt ꝑ figmẽtũ riſũ ſardoniũ vocari dicẽtes ab aperiendis dentib⁹. Simonides aũt dicit Talo anteq̃ in cretã ꝑueniret habitaſſe ſardiniã: vbi multos dicit̃ obtruncaſſe: qb⁹ mortuis os aperiebat: & hic ſardoni⁹ riſus. Hũc Talũ fabulant̃ ferreũ habuiſſe. Datũ minoi a vulcano ad cuſtodiã inſulę cretę. Iſte venã vnã habebat a ceruice ad calces tendẽtẽ. Per pellẽ aũt venę clau⁹ iunct⁹ erat ferre⁹: Ter ſingulis dieb⁹ inſulã circumiẽs Talus anxie cuſtodiebat. Hic appellẽtẽ Iaſonẽ repedãtẽ a colchis ab ĩtroitu inſulę ĩpediuit. Sed decept⁹ a Medea obijt: vt aliq̃ tradũt: ipſa medicamĩb⁹ furorẽ incutiẽte: Vt alij: pollicẽte facturã ĩmortalẽ: & clauũ extrahẽte fluẽte tabe cũ toto ſanguĩe ſic ipm̃ neci dedit. Alij aũt ipm̃ perijſſe dicũt ſub calce ſagitta ꝑcuſſum. Plura ex Apollonio afferre potuiſſem. Sed hęc ad catullianũ ſirpũ enodandũ ſatis ſupq;. Sunt authores Apolloni⁹ ſcilicet & Pauſanias: q referũt Talũ hunc ipſum ꝓpoſitũ eſſe cretę a Ioue vt abigeret agenorẽ europæ patrẽ ne inſequeret̃ iouẽ: q̃ ſimulans taurũ illã aſportauerat in cretã. Alibi em̃ Pauſanię verba ſunt hęc. Inter Theatrũ & arcẽ Talus humat⁹ iacet: quẽ Dædalus ſororis filiũ & diſcipulum artis interfecit: atq; ob id in cretã aufugit e ſicilia: deinde ad Coccalũ euaſit. ſed hic Talus pauſaniæ nõ eſt curſor ille pernix Catulli. Sed is: quẽ Ouidius ꝑdica vocauit. Sed admonitos velim candidos lectores ſi reperient alibi hãc noſtrã expoſitionẽ: illã ducis ſibi functã officio credant q̃uis ante hanc editionẽ noſtrã publicatũ ſit opus Codri doctiſſimi grãmatici: q hoc idem tradit. Noſtra hoc paleſtra inuenim⁹: nullo ꝑmõſtrante. Diu em̃ eſt qđ hoc ſaxũ voluo: & hęc annotamenta lucubro. Sed dũ ſcrinijs ſuis cõtenta ſũt: q nocticianãq; em̃ ſui limã experiunt̃ gratiã nouitatis Codro meo indulſerunt: quẽ idẽ qđ nos ſenſiſſe mirũ nõ erit: nec tamẽ nos ab illo: nec illũ a nobis didiciſſe. quẽadmodũ ante nos duos Palladi⁹ neſcio qs hoc publicauit tã q̃ ſcœtũ ſuũ. Teſtem inuoco in re vt pote dubia Diomedẽ Guidalottũ iuuenẽ: de quo nihil niſi ſublime: niſi maximũ ſpero: me ſecũ tanq̃ cũ oculiſſimo diſcipulo ab hic biẽnio cõmunicaſſe: anteq̃ Codri opera: & Palladij cõmẽtari⁹ in lucem prorumperent.

Enodatum prouerbium ex Ciceronis epiſtolis ad Atticum.

VErba Ciceronis hæc ex libro ſeptimo ad Atticũ vel ſecundo vt nonnulli volũt. Ceterai ĩ reb⁹ magnis minę Clodij: cõtentiões: q̃ mihi proponũt̃ modice me tãgũt. Et. n. vel ſubire eas videor mihi ſũma cũ dignitate: vel declinare nulla cũ moleſtia poſſe. Dices fortaſſe dignitatis αλισ τãq̃ δρυοσ ſalutis. Quid hęc poſtrema verba ſignificarent αλισ δρυοσ oẽs nouere: qđ: ſatis q̃rc⁹: vult ĩtelligi. Sed qd ad rẽ faciat τo ſatis q̃rc⁹: pauciq̃ nouerit M. Tullius innuere ꝓculdubio voluit id grecũ ꝓuerbiũ. qđ ꝓnunciat̃. αλισ δρυοσ. επι των εκ φαυλοτερασ διαιτησ ερχομενων επι βελτιονα. ειρηται η παροιμια επειδη το αρχαιον οι ανθρωποι βαλανοισ δρυοσ τρεφομενοι υστερον ευρεθεντοσ τησ δημητροσ καρποισ εχρησαντο. Latine. ſatis quercus. De diſcedentibus ex viliori vita ad meliora. Dicitur prouerbiũ inquãtũ antiquitus homines glandib⁹ quercuum nutriti demũ inuentis a cerere melioribus fructibus victitarunt. Senſus ergo Ciceronis hic eſt. ſe minis & clodij certationibus in dies magis ac magis ſplendeſcere. Dices fortaſſis Atticæ dignitatis hoc eſt quantum pertinet

Digitized by Google

ad dignitatē ſat bene res ſe hēt O Cicero. Sed ſalutis hoc ē q̄tū ptinet ad ſalutē nō bn̄. Reſpō=
det Cicero ſalutis hoc ē circa ſalutē poſſū reſpondere: tanq̄: ſicuti ꝓuerbialiter a gręcis dr̄ ἅλις
δρυός ideſt ſatis q̄rcus: ſatis vtilitatis ſcilicet & ignominię me ſubijſſe ſaluti cōſulētē: Nūc ad
meliora dignioraq; ē ānitēdū: ſaluſq; honori poſtponi dēt: ſubditq; Cicero ſe ſatis deſpectū &
ignominię ꝑpeſſum cū a Clodio ētruſus in exiliū eo tpe quo veſtitū mutauit eq̄ſter ordo: & ipe
nimis humiliter ſe geſſit in dep̄cāda plębecula: qđ a ſe factū ęgre tulit exul. Hic eſt verꝰ ſincerūſ
q; M. Tullij ſenſꝰ. Qui cupit alios fucos adpīgere nihil agit: &(vt dici ſolet) vas danaidū īplet
& lētē īcidit. eſt & huic ſimile id adagiū. ἄλλην δρῦν βαλάνιζε. hoc ē aliā q̄rcū decute. De his:
q cōtinuo petūt: vel idētidē ab eiſdē mutuo accipiūt: Dicit ꝓuerbiū qđ glandibꝰ priꝰ viuebant
hoīes: & balaniſtas. i. glādarios vocabāt mercede fructū talē colligentes Tali coactiōe iā finita
circūſpiciētes glādarij ſi quę ſupererant in quercu glandes viatores dicebant cauillantes. Aliā
quercum excute. Sed hoc Ciceronis nec verbis nec mēti congruit.

Cornelij Nepotis euētilatū verbū. Quid magnificꝰ: & q̄ magnificentia. Cap. viij.

Orneliꝰ Nepos luculēt & eloq̄nter libellū cōpoſuit: cui titulꝰ ē vita Pomponij attici: ī
quo plurima cū nitore verboꝝ eruditio cōſpicit. Ibi hoc penſitatiōe dignū iudicaui=
mꝰ: & indagine nō cōtēnenda. Elegās nō magnificꝰ. Splendidꝰ nō ſumptuoſꝰ: oī di=
ligētia mūditiē: nō affluentiā āffectabat. Dubitare qs forte poſſet cur Nepos iſte ca=
ſtiſſimi ſermonis imitator magnificū ademit amico tanq̄ vitiū cū potiꝰ cū laude dicat paſſim:
& oī cumulo virtutis. Qua vero ꝓpugnatione ſit vſurꝰ in cā nepotis q̄ſpiā facile diſcet ſi nr̄a:
q̄ tū ſcribēdo: tū docēdo ſcripſimꝰ: captꝰ amore leget. Magnificꝰ. n. ab his: q puritate Rōanæ
lingue ſūt vſi cū aſꝑgine ſuꝑfluitatis dicebat? Vt ille magnificꝰ eēt: q magna magis faciebat &
enormia & nimia q̄ modica & mēſurata & mediocria: in qbꝰ ineſt virtus. Hoc docet elegiogra=
phoꝝ facile prīceps Albiꝰ Tibullus ita loquēs. Magna loquor ſed magnifice mihi magna lo=
quuto Excutiūt clauſæ fortia verba fores. Hoc & gręci ꝓprietatū retinentiſſimi frequēter obſer
uarūt: apđ quos μεγαλήτορ repit & μεγαλοπρεπής. Primū magnificū ſignificat eſſe ma=
gni cordis ſecūdū aut magna opantē: & ea tm̄: q̄ dicerēt: appellarūt. μεγαλοπρέπεια virtus
eſt: quā Frācīſcꝰ philelphꝰ vir in vtraq; lingua pitiſſimꝰ aſſeuerabat ꝑ magnificētiā explicari nō
poſſe: verū q cupet verbū verbo reddere: ſenſūq; ſenſui: magnidēcētiā vocauerit: cū magnifi=
cētia declinet in vitiū. Nō me p̄terit magnificū latinos vſurpare: peculiariterq; recētiores: ꝓme
galoꝑpi. verū nūc de norma nō de anomalia loq̄mur. Eſt Cornelij nepotis hic ſenſus fuiſſe at
ticū affinē ſuū ī victu admirādū vt q electilē lautū mūdūq; victū exoptabat: nō aūt magnificū
hoc ē ſuꝑfluitate notabilē: ſplēdorēq; affectaſſe nō aūt ſūptū: q q̄nq; vituperationi obnoxiꝰ eſt
potiuſq̄ laudi. Pō:. n. cōuiuiū eſſe magnificū nō elegās: ſūptuoſū nō ſplendidū vt palā eſt. Q̄=
uis antiq̄tꝰ elegās cū laude non diceret. Cœpit tn̄ poſtea ſine vitio dici etiā cum laude ſi elegātia
erat moderatiſſima: qualis fuit in attico: qđ ſignificat a nepote cū dicit illū fuiſſe elegātē nō ma
gnificū: Iuſtinꝰ ludorū magnificētiā lib. viij. nimiū appatū vocat & modū excedentē. Sed ne
vox elegans te īſolentia: nouitateq; ſua forſan offendat: audi q̄ ſuꝑ ea re Geliꝰ vetuſtatis maxi
mꝰ īdagator annotauit. Elegās hō nō dicebat cū laude. ſed id fere verbū ad ętatē. M. Catōis vi
tij nō laudis fuit. Cato in libro de moribꝰ: Auaritiā oīa vitia hēre putabāt: ſūptuoſꝰ: cupidꝰ: ele
gās: vitioſꝰ: irritꝰ q habebat: is laudabat ex q̄bꝰ appet elegātē dictū ātiq̄tꝰ n̄ ab īgenij elegātia.
ſed q nimis læto: amœnoq; cultu victuq; eēt. Poſtea elegās rep̄hendi q dē deſijt. Sed laude nul
la dignabat: niſi cuius elegātia erat moderatiſſima. Sic: M. Tullius Lucio Craſſo: & quinto ſce
uolę nō merā elegantiā. Sed multa parſimonia mixtā: laudi dedit. Craſſus inq̄t erat ꝑciſſimus
elegātiū. Sceuola parcorū elegātiſſimus. Pręterea. M. Tullius cū ſignificare vellet populū Rōa
nū odiſſe priuatū ſūptū: publicū vero ſplēdorē exoſculari & ſi nimiꝰ ſit & ſuꝑabundans: parci=
tatis: ſobrietatiſq; mēſurā p̄teruehēs ſic inq̄t in oratione ꝓ murrena. Odit populus Rōanus pri
uatā luxuriā: publicā magnificētiā diligit. Qđ ſi cōpies ſcriptores antiquos: imo auctoritatis
locupletis: nō dubię nō dilutæ: q magnificū magnificētiāq; ad bonā ptē trahāt: malluerunt illi
vſū cōem: q̄ priuatā ꝓprietatē ſeq. Quid? nōne Plautus in aſinaria magnificū ꝓ iactuoſo dicit
ſic. extēplo facio facetū me: atq; magnificū virū. Nō nego tn̄ magnificū apđ ꝓbatos authores
ī laudē vſurpari. ſed vſurpatū eſt nō ꝓpriū.

Quid Vergilius ſignificet cū canit. Sedet æthernūq; ſedebit infelix theſeꝰ: & hiſtoria recon
dita explicata. Cap. ix.

Ed quo te Vergili piaculo linguā: & ingrato ſilētio p̄tereā? cuiꝰ p̄cipua virtute gręciæ
facta ē victoria nutās. Tu Homero: quē ſemꝑ florētē Lucretius appellat: carminis fa
cūdiā: hoc ē herculi clauā abſtuliſti: ꝑ te græcia cōtumax latio cædere nō detrectat: vel
ſaltē ꝑtū ꝓuocare nō audet: te magnū: te facūdū: te altiloquū italorū poetarū caterua

Digitized by Google

circũſonat. Te attica: paritatis alioqn indignabũda: ſecũdũ dictitat Homerũ. De te cũ ſatiꝰ ſit tacere q̃ pauca dicere cũ ꝓpoſito noſtro congrediamur. Quis nõ miret̃ in hoc poeta tã vulgato: tã obuio: tã excuſſo diutina cura & meditatiõe ſubeſſe mẽdas ĩtolerabiles: & ſenſꝰ occultiores nõ ab artificioſo ĩterprete donato: nõ ab honorato Seruio: Gelio: Hygino: cæteriſq; grammaticis vel nõ aĩaduerſos vel nõ annotatos. Repio tñ ego minimꝰ ĩter hos maxĩos: & vt greci dicũt κορκοροσ ευ λαχανοισ multa vel vitio literarũ fȩdata ĩ Marõe nr̃o: vel ſaltẽ nõ ad examẽ curioſe ꝑpenſa: & vt tãdẽ pẽdã: qđ diu polliceor verſꝰ marõianꝰ hic eſt ĩ ſexto æneidos libro.

Saxum ingens voluunt alij: radijſq; rotarum
Diſtricti pendent: ſedet ȩternũq; ſedebit infelix theſeus.

In cuiꝰ enarratiõe loci Seruiꝰ ſic inq̃t ȩthernũ ſedebit infelix theſeꝰ cõtra opinionẽ. Nã fert̃ ab hercule eẽ liberatꝰ: quo tpe eũ ita abſtraxit: vt illic corporis eiꝰ relinq̃ret ꝑtem. Frequẽter. n. variãt fabulas poetȩ. Hippolytũ ab inferis liberatũ Virgiliꝰ dicit. Oratiꝰ cõtra. neq;. n. diana pudicũ liberat hippolytũ. Hactenꝰ ſeruius. Nõ eruditis ſatis hec interꝑ̃tatio faciet: qđ vt cũ ſeruio ſentio poetã videlicet fabulã variare ita diſſideo fabulã ꝑ̃ſagiens q̃rendã eſſe: q̃ huic ſenſui reſpõdeat: & huic verbo: Sedet: quo nõ vſꝰ eſt: ſine re poeta. talem igit̃ hiſtoriã poetȩ ꝓpoſito lepidiſſime cõuenientẽ lego apud interꝑ̃tem Apollonij rhodij libro p̃rio in explicatione huiꝰ carminis. θησεα δοσ περι παντασ ερεχθειδασ εκεκαστο. Theſeus inq̃t interpres Apollonij & pirithous. hic ex ioue: ille aũt ex neptuno geniti ſimilia fecerũt opa. Theſeus ſane helenes amore captꝰ habuit coopantẽ ſibi pirithoũ. Pirithoo aũt ꝓſerpinã rape volenti, neceſſe fuit Theſea ſeq: verũ hi poſtea ꝑ Tænarũ in ĩfernũ deſcedẽtes: & ſedẽtes ſup quadã petra ruriꝰ ſurgere non valuerunt. Cȩterũ hercules iterũ capiens cerberũ liberauit ip̃m theſeũ. Sed perithoũ liberare nõ potuit. Rurſꝰ expeditionẽ parantes iouis filij Caſtor & pollux: theſeo exiſtẽte apud inferos abduxerũt ȩthrã matrẽ theſei. Hãc fabulã euidẽter maro deſignãs inq̃t Theſeũ fore vt ſemp ſedeat q̃uis fuerit liberatꝰ ab hercule. Tñ poſt fata deſtinatꝰ eſt a plutone in memoriã lapidis: quo deceptꝰ eſt vt ſemp ſedeat in eo lapide exeq̃t. n. Maro pœnas & tormẽta: q̃ mortalibꝰ infligebant̃ ab obitu. Theſeꝰ vi abreptꝰ dũ viueret ab hercule ex illo lapide a morte ad eũdẽ reuertit̃: vbi ȩthernũ ſedebit: nec ampliꝰ expectet vt redimat̃ ab hercule. Sed dũ Enchiridiõ meũ Geliũ. ſ. reuoluo mẽorię adminiculãdȩ ſtudio cõpior verbo tenꝰ ab eodẽ mẽtionẽ huiꝰ petrȩ factã: in qua ſedẽtes Theſeꝰ & pirithoꝰ decepti ſunt & ad ꝑpetuũ inferorũ carcerẽ deſtinati eſſent niſi ꝑ herculẽ ſtetiſſet. Auli Gelij: ſi quis lecturiret: verba ſubiũxi. Sedet ȩthernũq; ſedebit ĩfelix Theſeꝰ. Qui aũt inq̃t fieri põt: vt ȩthernũ apđ inferos ſedeat: quẽ ſupra cũ his noĩat: q deſcẽderit illuc: atq; iñ rurſũ euaſerit: ꝑ̃ſerti cũ ita ſit fabula de theſeo: atq; ſic hercules eũ euellerit e petra: & ĩ lucẽ ad ſupos eduxerit. Cũ igit̃ euulſũ Geliꝰ theſeũ ſcribit ex petra: Tu de hac intellige. ex qua dolo plutonis ita cõcinata fuerat: vt ĩ illa aſſidẽs nẽo poſſet aſſurgere. & ob difficultatẽ ĩmo ĩpoſſibilitatẽ: vt ita loq̃r: ex hac petra aſſurgẽdi euulſũ: dictio violẽta Gelio placuit. Sed ſi lubet maronẽ tutari ab oppugnatiõibꝰ hyginij: nec aſylũ ſeu ꝓpugnatio ſeruiana placeat dicere potes Virgiliũ cũ iq̃t. Sedet æthernũq; ſedebit infelix theſeꝰ: loq de Theſeo mortuo: q deſtiatꝰ erat huic pœnȩ vt ſemp ſederet ſup ĩtenſo lapide. Cũ aũt ſupra illũ: theſeũ. ſ. cum his noĩat: q deſcẽderit illuc: atq; iñ rurſũ euaſerit: nõ repugnat huic ſnĩę: qm̃ nũc ſup his ẽ mẽtio: q ob aliq̃ delicta: patiãt in ĩferno tormẽta: qđ ex Maronis ordie diſcere potes. Sic. n. ꝓcedit Vergilij ſeries phlegyaſq; miſerrimꝰ oẽs ĩſonat: & magna teſtat̃ voce ꝑ vmbrã: diſcite iuſtitiã mõiti: & nõ tẽnere diuos. Theſeũ ad ĩferos deſcẽdiſſe fabuloſũ ẽ. Plutarchꝰ regẽ moloſſũ fuiſſe plutonẽ tradit: eiuſq; vxorẽ formoſiſſimã ꝓſerpinã: Cerberũ vero ĩmanẽ habuiſſe canẽ pauſanias hũc Theſei pirothoiq; deſcenſũ ad hãc hiſtoriã refert. Cũ tneſeꝰ ĩ theſprotidas ĩuaſiſſet vt theſprotiorũ vxorẽ rapet: magnã exercitꝰ ꝑ̃tẽ illic amiſit ipſeq; & pirithous. Is em̃ quȩrendȩ vxori operã dabat: & vterq; in vincula a rege coniecti.

De verbo ĩcubare: & q̃ pelles illȩ fuerit in qbꝰ ſõniũ captabãt: eruta huiꝰ rei hiſtoria. Cap. x.

IN eodẽ Vergilio viro nũq̃ ſatis laudato: ĩgeniorũ fonte & doctriaꝝ luce legit̃ hoc carmen. Pellibꝰ ĩcubuit ſtratis ſũnoſq; petiuit. Seruiana verba ſũt hec. Incubare ꝓprie dicunt̃ hi: q dormiũt ad accipieda reſpõſa: vnde ẽ ille ĩcubat ioui. i. dormit ĩ capitolio vt r̃nſa poſſit accipe. Quȩ tradidimꝰ ex ſyneſio: & ſtrabõe de tẽplo ȩſculapii ĩ epidauro: vbi ſõnia captabãt ȩgroti: qbꝰ bonã valetudinã a dijs oſtẽſã cõiectarẽt illa nũc minie repetẽda ſũt nei utiliter opꝰ excreſcat ſtudioſos. n. ſat eſt admõnuiſſe. Quid plaut ĩteſtimoniũ ĩ curculione ꝓferã & palinurũ admonẽtẽ cappadocẽ lenonẽ ſatius eſſe ſibi ioui ĩcubare? Cur pellẽ ſtratã incubarẽt ad cõicijendũ ſomniũ diu eſt qđ quæro & tãdẽ ĩuenio: apud theſaurũ meũ pauſaniã: q refert cũ philoſtrato amphiarai ædẽ eſſe in agro thœbano: quo cõmeabãt. illi: q ſomnia captare deſiderabãt: Ibiq; dormire volẽtes pellẽ ſubſternebãt. Quare maro doctrinarũ parens vt ſignificet latinũ recte: & iuxta ritũ illorũ: q legitime ſomniũ cõnijcere vellent: ſe inſtruxiſſe: facit illum

pelles aſcendere: quas arietinas intelligere debes. Hoc ego ex ſeruio deſiderabā vt. ſ. explicaret cur latinus pelles aſcēdit. Sniam Pauſaniæ græci ſcriptoris vt impenſiorē eruditionē referas ſubtexere libuit: q̄ poſita eſt in atticæ deſcriptione. Præter eos q apollinis furore olim correpti dicunt̄ nemo inter vates oracula edidit. ſed ꝑſtabāt vel ſōniorū interp̄tatione vel augurali ſciētia vel aruſpicina: vt facile exiſtimē amphiaraum interp̄tandorū ſomniorū laude excelluiſſe: q đ vel ex eo liquet: qm̄ quo tempore deificatus eſt futurorū cognitionē p ſomnia cōſtituit: ad huiꝰ oraculū q cūqꝫ accedit purgari primū op t: purgatio ē vt deo res ſacra peragat̄: cui & oībus: quorū noīa in ara ſculpta ſunt ſacrificāt. his pactis mactati arietis pellē ſubſternūt: atqꝫ ita dormiūt ſōni ſignificationē referētes. ritus hic a Seruio fuerat ab origine ſua repetendus.

De loco romæ vbi ſpuere nō licebat enarratus Gel. C. xj.

AVlus Gel. togatorum eruditiſſimus in ſecūdo librorū: quos atticas noctes inſcripſit Neuij ex Triphalo: ſiue vt antiquę curę libro dep̄hendimꝰ: itiphalo quo verbo penis ſignificat̄: carmē hoc adducit. Si vnq̄ quicq̄ filiū reſciuero argētū amoris cauſa ſumpſiſſe mutuo: extēplo illo te ducā vbi non deſpuas. Semp huic Neuianę ſnię ſenſum occultiorē ſubeſſe iudicaui: quē requirēs ex his Pōpeij verbis enucleatū habui. Doliola locꝰ in vrbe ſic vocat̄ q a īuadentibꝰ gallis ſenonibus vrbē ſacra in eodē loco defoderūt: vbi ſpuere alicui non licebat. Dicunt̄ a Neuio ex pſona fortaſſe dn̄i verba ſeruo minitātis ſe illū ducturū ad rotā figulinā vbi multos labores exhauriet: q̄ dolia ſignificauit p vicum dolioli: & ſi illic dolia nō fierēt. Alloquit̄. n. rudē ſeruū: q audito noīe ambiguo dolioli credit ſe ad laborē doliorum duci: nō ſecꝰ ac ſeruus plautinus in aſinaria interrogat an ducat̄ ad fuſtidinas: & ferricrepidias hoc eſt ad erūnas cōpedū & piſtrinorū. Sic dn̄s Neuianus ludens in etymologia dolioli vici innuit dicit & inſinuat ſeruo ſe illum ducturum ad rotę figulinæ labores perpetiendos. Vicū vero dolioli per ecphraſin deſcribit hoc eſt per locū vbi minime ſpuit̄.

Enarratꝰ Ouidij ſenſꝰ occultior ſup pauſanię turpi amore: Inibiqꝫ mors Philippi macedonis deſcripta. Cap. xij.

OVidiū poetā ingenioſum vocāt eruditi. At ego artificis induſtrię vatē eruditiſſimum refertūqꝫ multiplicis doctrinę: & recōditę quoqꝫ: hic ex animi ſententia abditus eē voluit: & affectauit abſtruſa catibula in eo libello: cui ex imitatione callimachi titulus eſt ibis: cuiꝰ difficultatē nō occultauit mō ſed palā manifeſtauit ſic ꝓpemodū canēs. Vtqꝫ mei verſus aliquātū noctis habebūt Sic vitę ſeries tota ſit atra tuę. Ex illo opuſculo verſiculos duos elegi dignos cura: & meditatione freq̄nti: cum ſenſus Domitij coniecturalis ſit: & ex pfeſſo nil compertum prodens. ſed carmina ſic ſe habent.

Aut vt amantiaden turpi dilectus amore

Oderit: & ſęuo vulneret enſe puer.

Legēdū arbitror ꝓ amātiaden voce caſſa & nihili amyntiadē vnica tm̄ literula īmutata: & ita ſignificabit̄ Philippꝰ macedonū rex ille deſiocu lꝰ & luſcus: q necatꝰ eſt a puero Pauſania: & hic erit ex genuina hiſtoria ſenſus. Puer pauſanias dilectus turpi amore nō a Philippo. ſed ab attalo amico philippi: oderit te tanq̄ ꝓmiſſam vltionē differentem: & vulneret te demum inuiſum ſæuo enſe. Philippus eleganter appellabit̄ amyntiades quoniā. ſ. genitꝰ eſt patre amynta vt oībus notū eſt. Turpis amor p̄poſtera venꝰ decenter appellat̄. qm̄ terra eſt: deſpuēda: quā ſceleſtā medicorū pꝛiceps Auicēna: īfandā auguſtinꝰ. p̄poſterā: obſcœnā: miſerāqꝫ Firmicꝰ. Adiuuat intelligēdū de philippo amyntæ filio qđ ſubſequunt̄ carmina mortē Alexādri filij cōtinētia & cōſequēter oīum: q ſtēma vel cognationē ducūt a regibꝰ macedonicis. Quę referūt̄ ex Valerio maxīo de ſtatillo amātij filio vt diuinare volūt: q amatorē ſuū interemit: abſolutuſqꝫ ē & cōprobatus a Mario: de quo extat declamatio q̄ntiliani: Is em̄ Mariꝰ autore Marco Tullio militē noluit niſi caſtū: ſobriū: cōtinētē: ſomnia ſūt ægroti veteris. Illud ridiculoſius ſi ad Celniū retorq̄as. Hiſtoriā ſi q̄s deſideraret nō omiſi q̄n adſcriberē verboſitatis potiꝰ crimē q̄ ieiunitatis ſterilitatiſqꝫ tolerās. cōpoſitis ī gręcia rebꝰ philippꝰ legatos oīum ciuitatū corinthū vocat ad firmādū rerū p̄ſentiū ſtatū. Inter hęc expulſa Alexādri matre olympiade ꝓpter ſtupri ſuſpitionē attali ſororē ī matrimoniū accipit. Interea dū a græcia auxilia coeūt: nuptias cleopatrę filię ſuę & alexādri: quē regē Epiri fecerat celebrat. dies erat ꝓ magnitudīe duorū regū & collocantis filiā: & vxorē ducētis apparatibꝰ inſignis. Sed nec ludorū magnificētia deerat. Ad eorū ſpectaculū philippꝰ cū ſine cuſtodibus corporis mediꝰ īter duos Alexandros filiū: generūqꝫ contenderet pauſania nobilis adoleſcēs ex macedonibꝰ nemini ſuſpectus: occupatis anguſtijs Philippum in trāſitu obtrūcat: diēqꝫ lętitię deſtinatum fœdum funeris luctu facit. hic primis pubertatis annis ſtuprū p iniuriā paſſus ab Attalo fuerat: cuiꝰ indignationi hæc ēt fœditas acceſſerat. ꝙ perductum in conuiuium ſolutumqꝫ mero Attalus non ſuę tm̄ voluptati: verū ēt cōuiuarū libidini: velut ſcortū vile ſubiecerat: ludibriūqꝫ oīum īter ęquales reddiderat. hāc rē ęgre ferens pau=

ſania q̄relā Philipppo ſępe detulerat:q cum varijs fruſtrationibꝰ nō ſine riſu differret: & hono=
ratū inſup ducatu aduerſariū cerneret:irā ī ipſum philippū vertit:& vltionē :quā ab aduerſario
nō poterat:ab īiquo iudice exegit. Auctor Iuſtinus ī trogi collectaneis. Puer ab Ouidio Pauſa=
nias appellat: o tp̄e quo fuit amatus ab Attalo : & dedecoroſe cōſtupratus:nō aūt quo illū tru=
cidauerat. Erat.n.tunc ętatis ꝓuectioris. Hęc ē Philippi cognatio. Charanus cū magna multi=
tudīe gręcoꝝ ſedes ī macedonia m̄ſo oraculi iuſſus q̄rere ī æmathiā contēdit vrbē Ediſſam cō
didit. Pulſo deīde myda (Nam is quoqꝫ portionē macedonię tenuit) alijſqꝫ regibꝰ pulſis ī locum
oīm ſolus ſucceſſit. Perdicca poſt hūc regnauit:q archeo regnū tradidit. huiꝰ ſucceſſor Philip=
pus:q immatura morte raptus europum filium paruulum inſtituit hæredem. Amynthas huic
ſuccedit: cui Alexander filius:cui virtutis affulſerunt omnia incrementa: huic frater Philippus
amyntæ filius compulſus a populo ſucceſſit ī regnum:cui Alexāder ī quo Macedoniæ regum
finis: qꝫ ī ſepulchro maioꝝ ſuoꝝ ſepeliri recuſauit. Interēptus ē rex Philippꝰ gladio quadrigas
inſculptas hn̄te:quare ſic legit a nonnullis ille verſiculus. ſculpto vulneret enſe puer:quadrigas
vt vitaret oraculo admonitus iubebat paſſim ligneas diffrigi. Tanta ē hoīni futuroꝝ cęcitas &
caligo. Plurimæ īuaſiones ī pricipes factę ſūt authore Ariſtotele libro politicoꝝ q̄nto:q ai cor
pus verecūdiā ītuliſſēt:qualis fuit īuaſio illa Cratei aduerſꝰ Archelaū. Sēp.n. moleſta illi fuerat
cōſuetudo eiꝰ. Idē nō omittit ītactū hoc exēplū Ouidianū. ſed his verbis eloq̄nter enarrat ηδε
φιλιππου ϋπο παυσανιου δια το εασαι υβρισθηναι αυτον υπο των περι ατταλον. i.
Philippus vero a pauſania occiſus ē quia nō vlciſcebat īiuriā ſibi illatā ab attalo. Primꝰ inuētū
hoc excogitaui:& ſi an̄ nos Codrus publicauerit. Teſtē adduco lucā grāmaticū bononię nō in=
celebrē:q noīe meo Codrū admonuit:& mihi ſūmope applauſit ſibi an̄ me hoc ignotū tradēs:
quare nec Codrꝰ ꝓ ſuo iuulgat. Sed ſenſim & diſſimulāter īdicat:cōfeſſꝰ ſtudioſos priꝰ hoc ab a=
lijs audiuiſſe. Sed nōne & priꝰ cū Philippo Beroaldo meo communicauerā adſtāte Philippo ne
ſcio quo pannonio:cui Beroaldus cōmētarios ī q̄ſtiōes tuſculanas īſcribit? Sed qm̄ de turpi ve
nere mētio a nobis habita ē curioſi īterp̄tis officio minime fūgeremur ſi omitteremus :q̄ de hac
Fabius Q uītilianꝰ ſcribit elegātiſſime ī declamatiōibus. Nihil tale nouere Germani & ſanctiꝰ
viuit ad oceanū. Nō ſit mihi forſitan q̄rēdū aduerſis auribꝰ ſęculi in tm̄ vitia regnare: vt obſcę=
nis cupiditatibꝰ natura ceſſerit:vt pollutis ī fœmineā vſqꝫ patiētiā maribus :īcurrat iā libido in
ſexū ſuū. Finē tm̄ aliquē ſibi vitia ipſa excepunt. Vltimūqꝫ ad hoc huiꝰ flagitij crimē fuit corru=
piſſe futuroꝝ viroꝝ. Hoc vero cuius dementię eſt? In concubinatum iuniores leguntur:& in mulie=
brem patientiam vocatur fortaſſe iam maritus.

Quid ſignificet vox ceſſim apud Marcellū & de cane: qui Vlyxē recognouit. Caput. xiij.

Quid ſignificet vox ceſſim apud Marcellū ... Multa ego

Onniꝰ Marcellꝰ grāmaticꝰ celeber nō diligēti lima ꝑpēſus exijt ī publicū. Multa ego
ꝑ captu:īgenijqꝫ viribꝰ addidi:q̄ plurima mutuatꝰ ſū ex vetuſtis exemplaribus:iter q̄
hoc qd̄ nūc occurrit his nr̄is racemationibꝰ adſuā. Altum mite vl̄ placidū:inq̄t Mar
cellus: Varro ſeſqulyxe. Aduerſi vēti ciderūt:qd̄ ſi pgūt diutiꝰ & mare voluere: ve=
reor ne me quoqꝫ:qꝫ domū ab dalio ceſſint venereo:p̄ter canē cognoſcat nemo. Quę monſtra=
ſūt mōſtra ſi hæc nō ſūt mōſtra? vn̄ nulla cognitio ſenſuſqꝫ liberalis elici pōt. In codice admo=
dū priſco fideliqꝫ ita ſcriptū repio:recteqꝫ notatū ſcio. Altū mite vel placidū. Varro ſequlyxe.
Aduerſi vēti ciderūt:q ſi pgūt diutiꝰ mare voluere: vereor ne me quoqꝫ cū ab ilio alto ceſſim
reuenero:p̄ter canē cognoſcat nemo. Sēſus ē Varrōis vlyxe loq̄nte. Nūc ſæuitiā vētoꝝ poſuit:
ſedatiorqꝫ facta ē vereor & ſubdubito ne mare trāſcurrēs fiam ſenex:& ętatis vitio trāſformatꝰ:
vt cū a troia domū reuertar:nemo me p̄ter canē agnoſcat. Reuenire domū priſcꝰ loq̄ndi modꝰ
ꝑeo qd̄ ē retrocædere:repedare:& ſicuti vſurpat Apuleiꝰ & oīs antiq̄tas:domuitionē pare. Re
uenire ꝓ retro venire Luciꝰ vſurpat. Ceſſim ſignificat retro a verbo cedo: vt cū dr̄ retrocedo. Re
ceſſim Plautꝰ ī Caſina ꝓ retrouerſū & retrograde eo verſu. Imitabor nepā receſſim dabo me ad
parietē. Trogꝰ lib.ij. Aut ſi hoc parū tutū extat: vos cōmiſſo p̄lio ite ceſſim:īhibete remos: bel
lo diſcedite. In alia ſignificantia ceſſim a cedendo hoc eſt feriendo contrarium eſt aduerbio pū=
ctim: vt ceſſim ferire hoc eſt per aciem gladij. Ceſſim potius q̄ punctim ferientes Romani ſole=
bant illudere. Qd̄ vero timet vlyxes ne domum petens cognoſcatur ab alio q̄ a cane: dictum ē
ex Homeri hiſtoria. Ferūt.n. vlyxem receptum domo a Penelope ſub pegrini habitu a nemīe
cognitū fuiſſe p̄ter q̄ a cane & ab euryclia eius nutrice:quę hoſpitalis officij cā dū pedes eiꝰ elue=
ret:tactu manꝰ aīaduertit cicatricē:quā hēbat ex vulnere:ī pnaſſo quōdā ſuis dēte pcuſſus. Hic
vlyxeꝰ catulꝰ motu caudæ adulās dn̄o appuit vlyxē penelope vxori. Hūc. xx. anno mortuum
ꝓdit Ariſtoteles hiſtoriæ aīaliū lib. vj. Propterea poeta epigrāmaticꝰ hūc lōga die cōſūptū tra=
didit cū lib. xj. ſic cecinit. Lydia dicebar dn̄o fidiſſima dextra:q nō erigones mallet hēre canem
Nec q dictęa cephalū de gēte ſequutꝰ Lucifęrę piter venit ad aſtra deę. Nō me lōga dies :nec in=

utilis abſtulit ętas Qualia dulichio fata fuere cani. Erigões vt hoc ĩcidẽter diſcas canis vocabatur himera: cephali vero lelapa. Verba Ariſtotelis de cane vlyxeo ſunt hæc. τωμ δε αλλωμ κυμωμ αι πλεισται περι ετη τετταρα και δεκα η πεμτε και δεκαε ενιαι δε και εικοσι· διο και ομηρομ τινεσ οιομται ορθωσ ποιησαι τω ειμοστω ετει αποθαμομτα τομ κυνα του οδυσσεοσ.

Ab eodẽ Marcello ꝑperam enodatum Maronianum carmẽ. Caput. xiiij.

VErgilius libro georgicõ tertio: ait idẽ Marcell⁹: ſic canit. Iniuſto ſub faſce viaꝫ dũ carpit. putat faſcẽ Nõni⁹ ad conſulẽ referẽdũ pudendo ꝑ herculẽ lapſu: quẽ vt declinare poſſis fulciẽd⁹ es authoritate viroꝝ ſublimiũ. Seruius ĩprimis ĩ Nõniũ ſic exponens inſurgit. Iniuſto ſub faſce: ſub magno onere: vt ego hoc te faſce leuabo. magnum autẽ onus dicit ꝓpter arma. Scopon petit: mẽtẽq; Marõis attingit Seruius: ceteꝝ ita exucc⁹ ẽ & ieiunus vt vix poſſit imo nõ poſſit curioſus hõ poetæ ritũ Romanũ explicãtis ĩtelligere. Adeundus ẽ igiť Vegeti⁹: q libro pҁo de re militari ſic eruditiſſime ſcribit. Pondus quoq; baiulare vſq; ad. lx. libras: & iter facere gradu militari freqntiſſime cogẽdi ſunt iuniores: quibus ĩ arduis expeditionib⁹ neceſſitas ĩminet annonã pariter: & arma portãdi. Nec hoc credať eẽ difficile ſi vſus acceſſerit. Nihil enim eſt: qđ non aſſidua meditatio facillimum reddat: quam rem antiquos milites factitauiſſe Virgilio ipſo teſte cognoſci poteſt: qui ait.

Non ſecus ac patrijs acer Romanus in armis
Iniuſto ſub faſce viam cum carpit: & hoſti
Ante expectatum poſitis ſtat in agmine caſtris.

Hi ſũt illi faſces hoc ẽ onera: qb⁹ milites aſſuefaciẽdi ſũt: qđ patuit exẽplo cĩcinati: q iuſſit pedamẽta milites ſuos ferre. Quid nõne onera geſtarũt imo victũ cũ ꝓceſſerũt ad ſutriũ recipiẽdũ? Vñ natũ ẽ Plauti verbũ admonẽtis vt cũ munere accedãt. Veniant inqt tãq̃ eãt ſutriũ. Miſeramur nedũ miramur Nõniũ grãmaticũ: qui faſcẽ ꝓ cõſule accepit: fortaſſis a faſcibus ĩſigni conſulatus: ꝙ cõſulẽ preit: cũ faſces illi pluratiue dicanť dũtaxat ſi ꝓprie & ſignate loquamur. Fiebãt aut hore Plynio faſces conſulares ex Gallica arbore: q̃ ſpẽs ẽ ppľi: quã latini betulã vocãt. Flexibilis. n. hęc admodũ ẽ. Quare ſubit ĩ dies mirari magis Ioannis Tortellij ĩcuriã imo craſſam ſupinitatẽ: qui ꝓſiteť ingenue ſe non legiſſe ex qua arbore magiſtratuũ illę virgæ fierẽt.

Quid ſubintelligatur obſcęnitatis apđ epigrãmatiſtam ꝑ mortuũ Leonẽ. Caput. xv.

EPigrãmaticũ poetã martialẽ quẽ epigrãmatiſtã alij: quidã epigrãmatographũ dictitant: ſalſũ eẽ: ſcomateq; freqntiſſimo aſpſũ: mordacẽq; ſine fine qs ignorat eruditorum? cũ id ſidoni⁹ ſentiat. Hunc Alexãder impator Rõanus ſuũ maronẽ idẽtidẽ pdicabat. Is. n. q Martialis coc⁹ appellať diuerſus ẽ ab hoc feſtiuiſſimo poeta: cuius verſus hi leguntur libro vndecimo.

Quid vellis vetulum ligella cunnum?
Quid buſti cineres tui laceſſis?
Tales munditiæ decent puellas.
Nam tu iam nec anus potes videri:
Iſtud crede mihi ligella belle
Non mater facit hectoris. ſed vxor.
Erras ſi tibi cunnus hic videtur:
Ad quẽ mẽtula pertinere deſit.
Quare ſi pudor eſt ligella noli
Barbarã vellere mortuo leoni.

Dirrigit epigrãma ſuum loligine ſatyrica litum Martialis ĩ vẽtulã quãdã noĩe ligellã: q̃ vt tenerioris iuuenioriſq; femoris amatorib⁹ ſuis videreť euellebat cũni ſui pilos. Carpit illã poeta tãq̃ ĩdecẽtia ętati ſenili opantẽ. Cõuenit inqt puellarib⁹ annis cõptus & mundities: Tu cũ ſis ꝓpe cineres ne dicã cinefacta nõ debes agere: qđ puellæ: q̃ nedum annorum carie pręſſa es. ſed ipſa caries: nec quidem anus es. ſed ipſa annoſitas. Tu cunnum nõ habes: ſed cauernam quãdam & macræ bouis vropygium. Vulua certe vocari nõ debet: quam tanq̃ mortuam mẽtulæ omẽs auerſanť: & faſtidiunt. Sed ſi ſapias: nec penitus pudorem cum pudicitia ꝑdidiſti: deſine barbã mortuo leoni vellere. Cętera ſat ꝑcipi poſſunt ĩ hoc vno hæreo quã. nã cã cunnum vetulę nuncupauerit mortuum leonẽ. Vetulum cõprobo leonẽ dici cunnuꝫ quoniam vellendo non incitabitur: nec ſumet iras: nec ardeſcet aut incendetur: ſicuti leo mortuus: aut nimio ſenio confectus viribus amiſſis incendi nequit. Sed cur leonem dictitauerit in hoc ſolo titubo. Cæterum vt qđ hẽo ſoluam ſentio cunnum vetulę vocari fętidũ tum vitio naturali cũ magis ętate ſenili: q̃ nedũ putorẽ. Sed & vermes ꝓcreat ĩ locis muliebrib⁹. Vocare leonẽ reor a fętido & aſpnabili odore: quẽ olorẽ vocat Apulei⁹. Siquidẽ tradat Plyni⁹ ora leoni fetere: Nã os leonis vt ſignificaret poeta barbã vellere dixit: q̃ os leoninũ deſignat: qđ illiberali-

ter olet. Per barbã pilos cunni ſenilis ĩtelligit: quos ĩpropriẽ barbã vocitauit vt eẽt fętoris loci muliebris & leonini oris ĩ oĩbꝰ metaphora ſimilis. Os leonis eẽ fętidũ idẽ ſic tradit.

Tam male thais olet q̃ non fullonis auari
Teſta vetus. media ſed modo fracta via.
Non ab amore recẽs hircus. Non ora leonis
Non detracta cani tranſtyberina cutis.

Grauẽ odorẽ: nec minꝰ halitũ leonibꝰ eẽ docet Plyniꝰ libro octauo natura. hiſto. Tradit Ariſtoteles (ſi recte memini) os leoni male olere: q̃ cã ẽ vt carnes ab ipſo tactæ nõ edant̃ a cęteris aĩalibꝰ. Fuit qñ rettuli ſenſũ hunc Martialis ad id ꝓuerbium: qđ his verbis vſurpat Plato libro prĩo de republica. Putas ne me adeo furere vt leonẽ tõdere audeã? vt ꝑ hoc ꝓuerbium nimis temerariã: vecordẽ: & ĩſulſã ligellã epigrãmaticus oñdat: q̃ vellere nõ mõ tõdere leonẽ audeat: hoc ẽ irritare ad effundẽdã oẽm ĩrã hoc ẽ putidum odorẽ ſuũ: quĩ ꝑ hãc dictionẽ: Mortuo: ſignificat̃. Prior tñ expoſitio facilior ẽ & veriſimilior: qñ nõ illã audaciẽ poeta reã facit: verꝫ affectatę ꝑter decorꝫ munditiæ. Sed hoc addamꝰ potuiſſe epigrãmatiſtã leonẽ cunnum dicere a leonis ĩmodica ſalacitate: vł leonẽ dixit a ſenio. Eſt.n. leonibus longa vita. Vel leonẽ cunnum dixit ꝑ viroſum: & deuorare hoĩes cupiẽtẽ ſicuti leones ĩ ſenecta dicunt̃ hoĩem appetere. qm̃ ei ad ꝑſeq̃ndas feras vires nõ ſuppetãt. Ligella ĩ hoc loco nomẽ ẽ vetulæ. Plautꝰ vt hoc obiter diſcas ligellum vocat tuguriunculũ e ligno cõpoſitum. Sic.n. inquit ĩ aulularia. E tuo ligello fumus ſi qua exit foras. q̃uis illic ante nos nõ ligello ſed rigillo legeret̃.

Sexti Pompeij Codex illuſtratus cum de ĩmuſulo: Buteõe: ſanqualiq; meminit. Caput. xvj.

POmpeio Feſto plurimũ dñt qui latinas lr̃as affectant̃. Hic.n. facta quadã veluti cẽturia collegit antiquorꝫ verba ardua: nodoſa: cõplicata: q̃ tãta facilitate felicitateq; enucleauit vt meliꝰ nil ſupra fieri poſſit & excogitari. Multa nos ad illuſtrãdum hunc nobiliſſimum ſcriptorẽ contulimus cum Mediolani doceremus. his: q̃ nobis venerunt ex codice ꝑuetuſto: & ob hoc fideliſſimo: qui ex illyria Pomponio læto extra ĩgenij aleã poſito fuerat oblatꝰ plura additurꝰ erã & fortaſſis meliora ni me bononiã patriã meã pñceps florẽtiſſimus Ioãnes Bẽtiuolꝰ ꝑter ſpẽ redire coegiſſet dum opꝰ hoc eẽt ſub ĩcude. Inter multa: q̃ ſuppleuimꝰ: aut aliter q̃ ĩ tritis exẽplaribꝰ eiꝰ legebant̃ emẽdauimꝰ: hoc fuit. Sic.n. paſſim ſcriptũ circũferebat̃. Alites volatu auſpicia faciẽtes iſtæ putabant̃: anquaſis: Immuſculus: Buteos: aquila: vulturius. Legẽdũ eẽ docuimꝰ. Alites volatu auſpicia faciẽtes iſtę putabant̃. Buteo: ſanqualis: Immuſulus: aquila: vulturiꝰ. Scimꝰ certe ĩter diras alites ſanqualẽ numerari: & ĩcẽdiariã: quam quidã putãt ſpynthurnicẽ: oſſifragã: & id genꝰ reliquas: q̃uis ĩ ꝑſentiarꝫ mixtim de auſpicatis: & ĩauſpicatis Sextꝰ Põpeius agat. Buteo ĩter gña accipitrũ cõnumerat̃: græci a numero teſticulorum (Tres.n. habere dr̃) triorchen vocant. Huic Plyniꝰ authorẽ Phemonoen apollinis filiã exiſtimatã nomẽ dediſſe. Ferunt hiſtorici Buteonẽ ſediſſe ĩ naui Fabij ducis auſpicio ꝓſperrio vñ Fabia gens Buteonũ cognomen adepta. Author Plynius li. x. Fabij Buteonis meminit Liuiꝰ libro ab origĩe vrbis decio & tertio. De ſanquale & ĩmuſulo ſic ꝓpemodũ ſcribit Plyni. Sanqualẽ auẽ atq; ĩmuſulũ augures Romani magnæ q̃ſtioni hñt. Immuſulum aliqui vulturis pullũ arbitrant̃: & ſanqualẽ oſſifragã. Maſſuriꝰ ſanqualẽ oſſifragã dicit eẽ. Immuſulum aũt pullum aquilæ priuſq̃ albicet cauda. Quidã poſt Mutiũ augurẽ viſos nõ eſſe romę cõfirmauere. Ego qđ veriſimilius ẽ ĩ deſidia rerꝫ oĩm nõ arbitror agnitos. Eſt & auis ĩauſpicata: quã nr̃i ĩcendiariã: gręci ſpynthurnicẽ dicunt: Plautꝰ ꝑ diminutionẽ ſpynthurniciũ: de qua Plyniꝰ & Ariſtoteles meminerunt: a qua dirę & ĩauſpicatæ. i. execrãdæ libidinis ĩuẽtores: & artifices vocati ſunt ſpinthriæ: nõ aũt a fauillis vt quidã cõiectãt. Authorẽ huiꝰ mei ĩuẽti ĩ Plautinis cõmẽtarijs hunc ipm Põpeiũ adduxi. ſed illũ illyriẽſem hoc eſt ĩtegrũ: ĩ quo mihi grati: cãdidiq; lectores applaudunt: vt q̃ rem a lr̃arꝫ argis nõ ĩtroſpectã primꝰ oñderim & ĩuulgauerim. Qui plura ſup incendiaria ſeu quæ eadem eſt: ſpinthurnice: noſcere velit Pliniũ diligenter excutiat.

De Alcone cretẽſi ſagittario abſolutiſſimo ĩtellexiſſe Manlium aſtronomicũ. Caput. xvij.

MAnlius ſciẽtiæ ſideralis & aſtronomicę maximus ꝓfeſſor & antiſtes multa nitide ſcripſit & erudite: inter quæ hoc relatu dignum iudicauimus: qđ libro quinto matheſeos inuenies in hæc propemodum verba.

Quin etiam ille pater tali de ſidere cretus
Eſſe poteſt: qui ſerpentem ſuper ora cubantem
Infelix nati ſomnumq; animamq; bibentem
Suſtinuit miſſo petere ac proſternere telo.
Ars erat eſſe patrem: vicit natura periclum.
Et pariter iuuenem ſomnoq; & morte leuauit.

Notiſſimũ ẽ qđ ſentit Mãlius fuiſſe quendã optimũ arq̃tem hoc eſt ſagittarium: qui cum vidiſ

ſet ſupſtare corpori filij ſerpentē ſonolenti curuauit arcū: ſpiculū vn̄ cōtorſit ī ſerpentē: & illū lœtho dedit nullatenꝰ filio leſo: Talē adprime callentē ſagittaꝝ peritiā tradit Mālius ſub cæleſti ſīgno hoc ē ſagitta ortū. Quis hic fuerit certiſſimꝰ ſagittariꝰ ex ijs Seruij verbis diſcere poteris: q̄ poſita ſūt ī buccolico ludicro ī enarratiōe illiꝰ carmīs. Aut Alconis habes laudes: aut iurgia Codri. Alcon cretēſis ſagittariꝰ fuit: cuius cum filiū draco inuaſiſſet: tanta arte direxit ſagittā: vt ea currēs ī ſerpentis deficeret vulnere: nec trāſiret ī filiū. legi apud grecos authores hūc alconē Erecthei atheniēſiū regis filiū fuiſſe: q ex terra attica cū chalciope filiai eubœā fugiēs venerit: quā cum pater repeteret: chalcidenſes nequaq̄ voluerunt reddere: De hoc alcone extat in græca antologia elegans epigramma.

¶ Reſtitutus codex Varrōis: & qd ſit Clupeare brachium: & īcuruiceruicum pecꝰ. Capat. xviij.

Varronis in liminari pagina libroꝝ: quibꝰ de līgua latina titulꝰ eſt ī paſſiuis codicibus ad hāc ſeriē iſta legunt̄ ab his q aurē hiſpidā hn̄t: iacentē: & ſicuti dixit epigrāmatiſta boatauā. Secundꝰ: a quo grāmatica deſcēdit antiqua: q̄ oñdit̄ queādmodū qdq; poeta finxerit verbū: qd̄ cōfinxerit. qd̄ declinarit. Hic puirudentū ſibilus: hic ī ceruice ruitum pecus. hic chlamyde clupeat brachiū. Varronis vndecunq; doctiſſimi ſenſus hic eſt: eē quatuor modos abſolutę: pfectęq; grāmaticæ: quoꝝ vnus ē callēter & adamuſſim noſſe poetarum verba: q̄ lepide: q̄ decēter: & obſcure cōminiſcāt̄: aut pce ex gręco detorq̄ant: ſicuti ī hoc exēplo ē: & appōit carmē pacuuianū: qd̄ ſic emēdare debemꝰ: Hic puirudētū ſibilꝰ: hic nerei īcuruiceruicū pecꝰ. hic chlamyde clupeat brachiū. Sibilū puirudētū poeta vocitat ruditū puoꝝ aīaliū: q ſibilo ſimilis ē: ſiue nauiū puaꝝ q̄ rudētibꝰ velificātes hoc ē funibꝰ nauticis clamorē emittūt: & ſibilū vn̄ Vergi. ait Clamorq; rudētū. Ruditꝰ ē aſinoꝝ: ſꝫ hi fūes cū ſtrepitū aſinoꝝ clamori ſimilē emittūt rudere dicūt̄. Hic iq̄t Enniꝰ puirudētū ſibilꝰ ſubītellige exaudit̄. Demū ſubiūgit idē poeta. Sed non ī eodē loco. Affert. n. Varro tria exempla difficilium verboꝝ eiuſdem poetæ ex diuerſis locis. hic pecꝰ īcuruiceruicum ſubītellige paſcit̄: ſeu aliud agit. Incuruiceruicū vocat q̄m īflexā & curuā ceruicem habet: & peculiariter ī paſcendo. Siue ppetuū epitheton eſt q̄m Pronaq; cūſpectent aīalia cetera terrā os hoīni ſublime dedit. Sumptū ex gręco hoc epithetō īcuruiceruicum vt paulopoſt patebit: ī hac dictione ī auget. Dr̄ īcuruiceruicum: qd̄ maxie curuā ceruicē habet: vt īflexum valde flexum: & mille huiuſmodi. Chlamyde q̄s clupeare dr̄ brachiū q̄n chlamydem: ſiue lenā aut pallium brachio īuoluit vt ſe ab hoſte tutet̄ cum veri clupei non ſuppetit occaſio: qd̄ Liuiꝰ ab Annibale circumuentum gracchū feciſſe refert: īuoluit. n. paludamentum q̄ veſtis imperatoria eſt: dextrę. Clupeare idem qd̄ clypeare. y. ī. u. latinum cedente: vt patet ī amphitrione: Sulla & id genꝰ reliq̄s. Ad hāc rem faciunt Marcelli verba talia. Clypeat pacuuiꝰ in hermiona. Cum licuit chlamyde cōtorta aſtu clypeat brachium. Ita & galeare. Cīna ī epigrāmatis. Miſeras audet galeare puellas. Adduci hic a. M. Varrone tria pacuuii exempla ex diuerſis locis ſatis docet Quītilianꝰ lib. prīo. Cæteꝝ ex p̄poſitiōe & duobꝰ vocabulis dure videt̄ ſtruxiſſe pacuuiꝰ. Nerei rep ādiroſtrum īcuruiceruicum pecꝰ. Subdit Sed res tota magis græcos decet: nobis minus ſuccedit: nec id fieri natura puto. Sꝫ alīēis fauemꝰ iōq; cum κυρταυχενα mirati ſumus: īcuruiceruicum vix a riſu defendimus. κυρτον. græci curuum. αυχην. ceruix vn̄ cyrtauchena græci dicunt quæ pacuuius noſter incuruiceruica.

Mēdū puū īficere nitidiſſimas illas Papynij ſiluulas: ūbiq; explicatū qd ſit molorthꝰ. Ca. xix.

Statij Papynij ſiluaꝝ quiq; volumīa ferunt̄ rebus tot & mēdis p̄ſcatentia quo ſit vt a multis id opꝰ ſubito calore pfuſum minus ī dies appetat̄. Nos vero: q p virili ſtudioſos adiuuare cōtēdimꝰ dū curſim trāſlegimꝰ ſiluaꝝ illaꝝ balſamo & myrrha fruticantium librum tertium ſubit vulgatū exemplar maculoſū circūferri ī verbis huiuſmodi

Huius vtrumq; latus molli p̄cingite gyro:
Et partite vices: vos ſtupea tendite mali
Vincula vos ſummis annectite ſuppara velis.
Vos zephyris apite ſinus: pars tranſtra reponat:
Sint quibus exploret rupes grauis arte molorchus:
Quæq; ſecuturam religent poſt terga phaſelon.

Papynius Metio celeri ppemptico hoc ē comitatiuū poema mittēs: qui nauigationē pabat ī ſyriā: rogat oēs nymphas maris velit obſequi metio: expediātq; ſe ad nādū: & nautaꝝ fungēcū officio: qd̄ vt exactiꝰ fiat & digeſtiꝰ rogat opas: & officia partiant̄. Alia inquit e nymphis funes tēdat: alia ſuppara velis ānectat: alia nautica ſedilia diſponat: alia demittat aquis curuę moderamīa puppis hoc ē gubernaculum: quo moderant̄ magiſtri: reguntq; nauē: cuius ſedes ē ī puppi: Nec. n. ītelligere debes anchoram vt pperam Domitius īterp̄tat̄. Subdit Statius. Sint ēt q̄dā nymphę: q̄ conto ſiue ppēdiculo maris explorēt altitudinē ita ſcopulos cauentes vt nauis euadat: nec detrimēta patiat̄. Satis Domitius alioqui pbe īgeniatus homo pcipit ſenſum poetæ:

Digitized by Google

verum non tenet: vt & ipſe ingenue & literate fatet̃ quid ſit molorch⁹. Verba ei⁹ ſubſcripſi. Mo-
lorthus īſtrumētum nauticū ad latēria ſaxa īdaganda: qđ miror & a nr̃is & a gręcis: Iulioq̧ pol-
luce ī primis p̃termiſſum fuiſſe. Hactenus ille. Nihil eſt qđ Domiti mireris nr̃os gręcoſve non
tradidiſſe molorchi etymon: aut ſignificatum. Verbū ē.n. id mēdoſum & nimio pe cortuptū. Dā
dus eſt igr̃ coniecturę locus: & hoc pacto illius verſus lectio reſtituēda. Sint quibus exploret ru-
pes grauis arte molorthus: qua voce ſignificatur ꝑpendiculum plumbeum: quo duce vtunt̃ ad
ſcopuloꝝ ꝓfunditatē: aut maris ſubſidētis hyatū īdagandū: quam vocē ꝑpēdiculū ſcilicet cum
carmīe latine non poſſet exprimere Papynius vſus ē nomīe græco ꝑ piphraſin rē ſubnotāte ſi-
cut ſu⁹ ē mos ēt in cæteris facere. Molorthon nanq̧ ſi ad verbum latine volumus exprimere ſi-
gnificabit rectū plūbū: qđ nil aliud ē q̃ ꝑpendiculū. μολυβδοσ ſignificat plumbum. ορθοσ re
ctus. ad modulatiorē ſonoritatē verbi compoſiti atterit̃ pars primæ dictionis & fit molorthos
qđ peculiare græcoꝝ videmus. Suidas nomīe tenus vt ſolet in pluribus molorthi mētionē fa-
cit. Sed cum ſignificatum vocis ignoraret nomē tantum poſuit: & explicationē reliquit: vt qđ
ipſe neſciret: poſteri quærerēt explorati⁹. Perpēdiculum id eē ſatis īdicauit Papynius: qđ ver-
bum explorat vſurpauit: quod ē ꝓprium recto plumbo ſiue ꝑpēdiculo. Cuntum latini vocant
haſtam: qua nautæ altitudinē gurgitis maritimi ſolebant īquirere: vn̄ ꝑcunctari deflexum ver-
bum ꝑ diligēter explorare. Nunc vtunt̃ ad hanc explorationē magnete lapide: quā pyxidecu-
lam dicunt. Plautus vorſoriam vocauit. ꝙ illa docet a ſcopulis alioſum vertere naui. Molor-
chus demum ſeniculus fuit archadicus: qui ad expugnationē leonis nemięi ꝓficiſcentē herculē
ſuſcepit comiter hoſpitio: vn̄ leo molorchæus appellatus: & huic ſeni ſolennia ſacra inſtituta:
quæ molorchæa dicebantur.

Conſideratum verbum p̃ſſius in Apollinari Sidonio. Caput. xx.

SIdonium Appollinarē ī cōem ſtudioſoꝝ vtilitatē cum quibuſdam nr̃is īterp̃tatiun-
culis ꝓmulgaui cum habitarē Mediolani. Sed opus illud non ad vnguē fuit explora-
tum: nec vti Fabi⁹ Quītilian⁹ admonuit ī decimum annum repoſitum. Subita fœtu
ra fuit vt notarij manus ocyſſimas līgua ſubſeq̄ret̃: nec quidē vno libello īterim ī ma-
nus aſſumpto: quo memoria fieret adminiculatior. Nec id tam mutilum: tā denormatum opuſ
ſculū in animo fuerat edere. Sed id mihi & muſis meis cecineram. Cæteꝝ quid opus eſt mihi bo
no cōſilio ſi non datur vti? Dum animi gr̃a ruſculum inuiſo Amicus meus omnia mea ex fron
te hāmonis relata credēs me omīa potius q̃ hoc cogitante dedit neſcio cui bibliopolæ īuulgan
dum. exemplo Ambroſij quē temeritatis accuſat origenes ꝙ ſe neſciente quædam opa ſua ſe
creto edita: quæ hereſim ſapiebant: publicauerit. Ego hoc ęgre: vt debui tuli. quoniam theſau-
ros: vt īquit Piſo: oportere eē non libros. At facta infecta fieri non poſſunt. Hac te tanq̃ palino
dia monitum volo ſi qđ bn̄ dictum in ſidonianis īterp̃tationibus īueris. quoniam nullus tam
nihili liber ē quin aliqua pte ꝓdeſſe poſſit: & vt ait Ouidius. Non ſterilis locus vllus ita ē: vt non
ſit in illo Mixta fere duris vtilis herba rubis: illud ſubito caſui adſcribas: qui auctore euripide
quandoq̧ magnum habet ingenium. Si quid incogitate: perperam: inexaminate celeritudinis
venia in me licet vtare: tum quod non ſciens prudenſq̧ peccaui. Extractum medijs opus eſt in
cudibus illud: Defuit & ſcriptis vltima lima meis: & vt a liuore tutus Ouidiano verſiculo finiā.
Emendatu⁹ ſi licuiſſet eram. Quare inter abortiua numeret̃ non autē inter fœtus hic commen-
tariolus: nec ꝑ meo recognoſcat̃: q ante diē luſtricuȝ hoc ē anq̃ m nomē familiæ meæ tranſiret:
euolauit. Sed age cum Sidonio ipſo tandē congrediamur. Sic.n. loquit̃ Apollinaris libro epi-
ſtolaꝝ primo. Diluculo aūt philomelam inter frutices ſibilantē: ꝓgnen inter aceres minurien-
tē: cui concētui licebit adiungas fiſtulę ſeptiforis armētalē camœnā. Sed omiſſis his: quæ olim
tradidimus minuriētē voce paruula ſuccinētē exponere debemus. μινυρίζω verbum græcum ē
quod ſignifi. at cantillo: vt Apulei verbo nunc vtar: in quam ſentētiam protulit id argētarius
μικετι μυν μινυριζε παρα Δρυι. μικετι φωνει κλουοσ επακροτατου κοσσυφε κεκλιμενοσ.
Alloquitur merulam Argentarius poeta ne amplius cantitet: nec obſtrepat a ramo quercus in
clinato. Ab hoc verbo Sidonius Apollinaris ꝓgnen minuriētem modulate concinē: ē vocat
libro primo epiſtolarum: qđ græci μινυρίζω dicunt latini. v. ī. u. vertentes minurizo dicunt. Pri
us minuriētē expoſuimus minutim inſtrepētē: docuimuſq̧ murmuritantem quoſdam codices
manuſcriptos habere. Diximuſq̧ ſinceriorem lectionē eē ſi non ꝓgnen: verum palumbē lege-
remus concinēte ſpartiano in antonio Geta ſic ſcribēte. Familiare illi fuit has quæſtiones grā-
maticis ꝓponere vt dicerēt ſingula aīalia quomodo vocē emitterēt velut agni ballant porcelli
gruniūt: palumbes minuriunt: vrſi ſæuiunt: leones rugiunt: leopardali rictant: elephanti barri-
unt: ranæ coaxant: equi hinniunt: aſini rudunt: tauri mugiunt. Non abſone leges progues mi-
nitriunt: cum minitriones authore Feſto dicantur auium minoꝝ cantus. Hæc ſunt quę tūc

celeri immo præcipiti calamo mihi ſub notaueram. Sed nihil: vt dici ſolet: ad Dionyſium. Verum enimuero cum deflexerimus ad auium voces non erit iſerium contexere: quę græci ſcriptores ſup hac re ꝑdiderunt: a quibus hæc vſurpata repio. Cycni αδειν. Cicadæ ηχουν. Luſciniæ τερετιζειν. Sturni κιχλιζειν. Cornicis & coruoꝝ κρωζειν. latini dicũt crocitare: Apium & veſpæ βομβειν. Ignis ſonus βρωμος. Vẽtorum παταγος. lignoꝝ συριγμος: folioꝝ ψιθυρισμα. Caproꝝ φρυαγμος & φρισμος. hominum κεκραγεναι. Canum υλακτειν. Luporum ωρυεσθαι. ꝓprie autẽ & canum vox ωρυγη. pecudum βρηχασθαι. Boum μυκασθαι. vrſorum & pardoꝝ ομαζειν. ſerpẽtum & draconum συριζειν Aquilaꝝ κλαγγαζειν. Galloruꝫ κοκκυζειν και ηχειν. Suum γρυλλιζειν. & γρυζειν. Perdicum κακκαβιζειν. Noctuarum κακκαβαζειν & κλωζειν. Auium κακκαζειν. Curruum τετριγεναι. Caccabare perdicas tamẽ qdam voluerunt latine dici poſſe moti authoritate cuiuſdam opuſculi: cuius authorẽ Ouidium falſo ꝑtẽdũt. Ariſtoteles tamẽ hominum ſummus libro quĩto de animalibus ꝑdices ait κακκαβιζειν. repetit enim vocẽ κακα. vñ ꝑdici repetita vocabula doctiuſcule attribuunt a Papynio: nec tamẽ ob hoc docilem eẽ Statius indicauit ſi repetere vocabula dixit. Alludit. n. ad naturalẽ ꝑdicis vocẽ: in qua primas duas repetit ſyllabas. voluit ſane verbũ græcum ſignificare Papynius: ꝙ repetita duplici ſyllaba ꝓfert vocẽ natura duce ꝑdix. In cuius Papyniani loci iterꝑtatione miratur Domitius cur ꝑdix docilis a Papynio tradatur cum non hoc poeta ſenſerit. Ariſtotelis verba ſunt hęc. Διαφερει και των περδικων οι μεν κακκαβιζουσιν οι δε τριζουσι. κακκαβιζουσιν Caccabant Theodorus fideliſſimus Ariſtotelis iterꝑs latine conuertit. Libet quoniam de ſonis naturalibus animalium pauca diximus: addere & ea quę Iulius pollux vir tantus non ſpreuit. Tradit. n. pollux libro quĩto quoſdam poetas ceciniſſe canes βαυζειν qđ latini duce Lucretio Baubari verterunt Quis non nouit id Lucretianum de canibus ꝓlatum. Et cum ſecretis baubant in ædib⁹. Præterea græce canes dicunt υλακτειν. Sonus υλακη και υλαγμος & apud Xenophontẽ αρραζειν και αρραζοντες. Luporꝝ ſonus dr ωρυγη ωρυγμος ωρυεσθαι ωρυομοι. Leonum βρυχημα βρυχηθμος βρυχασθαι βρυχομενοι. Equorum χρεμετισμος. χρεμετιζειν. χρεμετιζοντες nõnulli quoq & phrimagmon equoꝝ volũt eẽ vocẽ: & φριματτεσθαι equos dicũt: gñati vero φρυαττεσθαι. ſuum gryliſmos: γρυλιζειν. γρυλιζοντες. και γρυζειν. και γρυζοντες Boum μυκημα μυκηθμος. μυκασθαι. μυκωμενοι Ouium βληχη. βληχασθαι. βληχωμενα. Caprarum μυκασμος. μυκασθαι. μυκωμεναι: & mycadas capras homerus appellat. Videt tamen proprium caprarum magis φριμαγμος: φριματτεσθαι. φριματτομενος vt autumat Herodot⁹ i iſantium phrygioꝝ ſermone: βληχασθαι capras putans. Aſinoꝝ βρωμησις: βρωμασθαι. βρωμωμενοι. Dicunt & ογκωμενοι: & ογκηστας aliqui poetaꝝ aſinos nũcupant. Sunt & alię feræ: a quibus ꝓprium vocis nomẽ non eſt: vt vrſæ: pantheræ: quaꝝ ſonus βρυχασθαι dicitur: Minoꝝ vero vt vulpium & thoum & lupoꝝ το υλακτειν και ωρυεσθαι. Præterea aqlas dicũt κλαζειν: Similiter & grues: accipitres vero ρυζειν & gallos αδειν. & cucullos κοκκυζειν: & ꝑdices τιττυβιζειν vł κακκαβιζειν. & cothurnices γρυλιζειν. & cygnos αδειν. & turtures τρυζειν. & colũbas γογγυζειν. & cornices κρωζειν. Et ſturnos κλωζειν. vł κολιαν. Et turdos σιγυζειν. Et cicadas τιττιζειν Et apes βομβειν. Et vpupas ποππιζειν. Et noctuas υζειν. meleagrides κακκαζειν. Et nycteridas hoc ẽ veſpertiliones τετριγεναι. Et picas κιτταβιζειν. Et hirundies ψιθυριζειν. Et luſcinias ευστομειν.

Quales fuerũt ludi q Iuuenales dicebantur Sidoni⁹ & Trãquill⁹ enarrati. Caput. xxj.

Compoſuit idẽ Sidonius epigrammata: panegyricos: carminaq encomiaſtica hoc eſt laudatoria & ꝓpẽptica: quæ ſumma doctrina non carẽt: iter hæc annotatione verſus hi digni iudicati ſunt: qui modulo phalecio currunt.

Iam famæ Iuuenalibus pactis
Cum te præbueris ſequẽte in ęuo
Intra aulam ſoceri mei expetitus
Curam cum moderatus es palati
Chartis poſterioribus loquemur.

Mẽdũ ſcriptoris notandũ ẽ in primo carmine: Nam vbi famæ ẽ: vero: ſcriptum erat. Dicit quis pagere iuuenalia famæ cum ĩ iuuenili ętate famæ conſuluit: qua pacta curam trãſtulit ad viriles actiones. De Iuuenalibus ludis meminit tranquillus in Nerone. Spectaculoꝝ inquiẽs plurima & varia gñra edidit: Iuuenales: circẽſes: ſcænicos ludos: gladiatorium munus. Iuuenalib⁹ ſenes quoq conſulares anuſq matronas recepit ad luſum. Gordianus imꝑator ꝑ quattuor dies continuos exercuit iuuenalia vt ſcribit Capitolinus. Pauca quoq de iuuenalibus neronis Tacitus. Sed nullus iuuenales ludos opulẽtius oñdit: q̃ Dion ĩ vita Neronis: cuius adhũc ſenſum verba ſunt. Poſt hæc Nero rurſus alteꝝ genus feſtorum dierum induxit: quæ iuuenalia appellauit cũ

Digitized by Google

barbam deponeret:tunc.n.primum raſus ē. Pilos vero atq; capillos ī pyxidē auream imponēs
Ioui capitolino dicauit. Ad ludos & feſtum generoſi viri nomina paſſim dedere. Illud ꝑ mon
ſtro qđ ælia catella gn̄e & diuitijs pollēs:& iam grãdis natu:octogenaria .n.erat:ſaltauerit. Re
liqui vero qui propter ſenectutē vel morbum aliquem nihil priuatim agere poterant:tunc ī cho
rũ ꝓceſſere:& q̃tum vires cuiq; ſuppetebant ſe exercuere. Confluebant ad ludos conſtitutos vi-
ri prudētiſſimi:mulieres:puellæ:adoleſcentuli:anus & ſenes.quinetiam qui ī cęteris ſpectaculis
quicq̃ edere nõ valebant in choꝝ ſecedebant. Fuere qui præ pudore ꝑſonas īduerēt. Sed dele-
tæ fuere facies:depoſitæq; ꝑſonæ petēte populo id vt agnoſcerentur. Nero quoq; vt glorioſũ
finem ludis apponeret:& his conuenietē:quæ agebanť ꝓdijt & ipſe in theatrũ:ꝓnũciauitq;:no-
minauit Gallio ſeneca Neronē eum eē:qui in theatrum ꝓdijſſet.ſtetit itaq; in ſcęna Cęſar ī orna
tu Cytharœdico hęc dicens. Audite me obſecro benigne domini mei. Cantauit itē ad citharã
Atinet bacchas Auguſtus. Adſtabant milites:vniuerſus etiam populus q̃tum ſedes cape po
terant:vocē breuē & ſubobſcuram edidit.vt rurſum pariter & lachrymas omibꝰ moueret. Tũc
acceſſere ꝓpius Burus & Seneca velut pręceptores neſcio quid ſubijciētes:manu pręterea etiam
veſte conſciſſa complodebant quoties quippiam his decantaſſet:atq; alios ad ſe trahebãt. Cõ-
ſurrexerat exercitus propius quinq; milium militum:qui Auguſtani vocati fuere. Hi primi lau
des cecinere. Cæteros alios adſtantes vel īuitos ſolus præter thraſeam idē fecere. Hic enim nũq̃
conſentit. Cęteri vero & maxime illuſtres viri feſtinantes:& cum gemitu concurrebant. Ea om-
nia cum gaudio acclamãtes:quę Auguſtani cõcinebãt. Freq̃ntes audiebanť voces huiuſmodi.
Pulcher Cæſar Apollo Auguſtus vnus vt Pythius. Per deum Cæſar nullus te vicit. Poſt hæc
cœnam dedit populo in nauibus:eo in loco:in quo naumachiam Cæſar ediderat:atq; inde me
dia iam nocte in Tyberim nauigauit:& hæc autem omnia Nero ī prima reſecatione barbæ fecit
hęc Dion. Ego ꝓfiteor ingenue:liberalis.n.animi eſt fateri p quos ꝓfeceris:hęc verba me ex vi
tis Georgij merulæ viri vndecunq; doctiſſimi:quas latinitate ex Dione donauit accepiſſe. Sũt
enim apud me ſolum duodecim vitę Dionis Georgio īterp̄te:quę ad duodecim Tranq̄lli Cęſa
res faciunt:me his tanq̃ munere incomparabili donauit cum Mediolani agerem vir humaniſſi-
mus & nobiliſſimus:cui in morte Merula crediderat & vbicunq; loquēs de Tranquilli Cęſaribꝰ
vtar latio eloquio ſcito ea ex ijs vitis Georgij īterp̄tationē te lectitare:nec alieno potius vtor q̃
meo non eo ꝙ Dionis luculētiſſimi ſcriptoris copia apud me non ſit:illius.n. multiplex aure-
um volumen poſſideo:ſed hoc ago quoniam tantaleę Georgij facũdię oratio nulla:loquor.n.
qđ ſentio:aſpirare poteſt:tanto minus noſtra. Iuuenalia ſiue Iuuenales ludos:cum mētio tibi ī-
ciderit:illos ītellige:qui celebrabantur pompatico omnium rerum apparatu cum quis ex ado-
leſcentia egrediens in iuuētutem migrabat:& ī iuuenilem:ſeu qđ idem ē iuuenalem ætatem:quã
do barbam raſitabant iuuētuti auſpicantes:illamq; recondebant:id obſeruãtes:qđ enarrat Di
on:in aurea pyxide. Primus & ritus iuuenalium retuli:& nomis ſignificatum explicaui:cũ hãc
dictionem omēs legerēt:nullus intelligeret.

Explicata ſentētia Liuiana:īdicatumq; ex heſiodico pręcepto detortam. Caput.xxij.

LIuiana maieſtas q̃ta cũ veneratione doctrina polleat nouerũt hi:qui recte de lĩgua ro-
mana ſentiunt. Illud ī primis & grauitate redundat & eruditione:qđ legiť libro ſecun-
do belli punici ſecundi. Sic.n.Minutium affert loq̃ntē didaſcalice ad milites ſuos.ſę-
pe ego inquit audiui milites eum primũ ē viꝝ:qui ipſi conſulat quid ī re ſit. Secundũ
eum:qui bn̄ monēti obediat. Qui nec ipſe conſulere:nec alteri parere ſcit eum extremi īgenij eē
Nobis quoniam prima aīmi īgenij negata ſors eſt:ſecundam ac mediam teneamus:& dum īpe
rare diſcimus:parere prudēti ī animum īducamus. Caſtra cum Fabio iungamus. Hanc ſentēti-
am ſępe ſe audiuiſſe refert Minutius quoniam traditur ab Heſiodo poeta græco:venitq; ī freq̃ns
apud romanos:& vulgatum ꝓuerbium. Hanc heſiodicam ſentētiam magnus ille Baſileus mu-
tuatus ē ita loquēs. ει μεν ουν ωρεευμοσ Δε Χοισθε τα λεγομενα τησ Δευ τερασ του επαινου
μενου εσεσθε ωαρησ ιο Δω ταξεωσ ει Δε μη εγω μεν ουΔεν αν ειποιμι Δυσ Χερεσ. αυτοι Δε
μεμνησθαι των επων. ΔηΛουοτι εν οισ εκεινοσ Φησιη. αριστου μεν ειναι. των ωαρεαω του
τα Δεοντα ξυνορωντα. εσθΛοσ Δε κακεινου. τοισ των ωαρε τερου υποΔειΧθεισιν επομε-
νον. τ Δε ωροσ ουΔε τερον επιτηΛιον. αΧρειον ειναι ωροσ αωαντα. hoc eſt. Si igitur:quę a
me dicentur ea vos ſuſcipe:ac ſequi parati eſtis:in ſecundo eritis ordine laudatoꝝ apud Heſio-
dum. Sin minus. Ego ſane nihil moleſtum dicam. Vos autē meminiſtis carminum illorum:in
quibus ille poeta inquit. Optimum illum eē:qui per ſeipſum:quæ agenda ſunt conſpicareť. Se
quēti autē gradu:q alioꝝ conſilia ſequeretur. Qui vero ad neutrum horum aptus eſſet:eum pe-

nitus eſſe inutilem. Heſiodi verſus pareneticos hoc eſt honeſta vtiliaq̨ præcipiētes ſi legere q̄s ſubito vellet adtextui:

Ουτος μεν παναριστος ος αυτω παντα νοησει
φρασσαμενος τα κ' επειτα. και ες τελος ησιν αμεινω.
εσθλος δ' αυ κακεινος ος ευ ειποντι πιθηται.
ος δε κε μηθ' αυτω νοεη μητ' αλλου ακουων
εν θυμω βαλληται. ο δ' αυτ' αχρηιος ανηρ.

Morem celtarum filios in rheno explorare: cū hoc enarrati verſus ex Claudiano. Caput. xxiij.

CLaudianus poeta niliacus multa eget īquiſitione: doctaq̨ penſitatione cum alibi tum in hoc carmine: q̄d in libro contra Ruffinum poſitum īuenies.

Et quos naſcentes explorat gurgite rhenus.

Deſcribit. n. Claudianus copias: quas parauerat Stilico moturus contra Ruffinū. Inter cæteros populos fuiſſe celtas autumat: quorum talis refertur hiſtoria. Celtæ populi ſunt accolæ rheni: quorum ſoboles cum exit in lucem impoſita clypeo collocaẗ in gurgite rheni. Quod ſi ſcutum cum infantulo fluitat: neq̨ mergitur illam tanq̄ veram & genuinam ſobolem educant. At ſi forte mergitur putant adulterinam & ſpuriam: nec vllis dignantur alimonijs: cuius hiſtoriæ Scius poeta doctiſſimus celtas in copijs ſtiliconis pręſto fuiſſe refert veros illos nec adulterinos vtpote quos naſcentes rhenus exploret hoc eſt genus libret & ꝑpendat ſitq̨ iudex & arbiter ꝑinde verę & ꝑfectę ſobolis ac pollutę adulterinęq̨. Hiſtoriam detortam conīēderim ab vtriuſq̨ linguæ conſultiſſimo Claudiano ex hoc gręco epygrammate: q̄d in iudices cōpoſitum ſic eſt.

Θαρσαλεοι Κελτοι ποταμω ζηλημονι Ρηνω
τεκνα ταλαντευουσι. και ου παρος εισι τοκηες
πριν παιν αθρησωσι λελουμενον υδατι σεμνω.
αιψα γαρ ηνικα μητρος ολισθησας δια κολπων
νηπιαχος πρωτον προχεει δακρυ, τον μεν αειρας
αυτος επ ασπιδι θηκε νεον. πριν γ' εσαθρηση
ουπω γαρ γενεταο φερει νοον. πριν γ' εσαθρηση
κεκριμενον λουτροισιν ελεγχιγαμου ποταμοιο.
η δε μετ' ειλειθυιαν ετ' αλγεσι καλγος εχουσα
μητηρ. ει και παιδος αληθεα οι δε τοκηα
εκδεχεται τρομεουσα. τι μησεται αστατον υδωρ.

Q̄d hic gręcus author ταλαντευουσι dixit: noſter exacte latine pronunciauit. ſed exornans: explorat. Sed & illud annotandum quod perq̄ feſtiuiter & concinne fluuium dicit ελεγχιγαμον: q̄d ſignificat redarguētē nuptias. ſcimus. n. argumētationis modum refutantis atq̨ redarguentis elēchum eſſe: quo titulo circunferẗ volumē Ariſtotelicum vt palam ē. Sed cum hęc ſcriberem Diomedes Guidalottus iuuenis Bononiēſis harum elegantiarum ſedulus affectator: & mei ſtudioſiſſimus aurem mihi vellit & admonuit ſenſum gręcoꝝ carminum latinis verſibus exprimerem: vt pluribus facerem ſatis. Placuit conſilium. Verſum verſu latinitati conſecraui prępropero ſtilo: & iſta tanq̄ ſubciſiua curante. Sed iam verſus noſtros audi.

Audaces rapido celtæ noua pignora rheno
Explorant: non hos genetrix prius vbere largo
Alma fouet: vitreas fluuij q̄ venit ad vndas.
Lympha nouum capit alta genus: q̄d remigis inſtar
Vmbo regit: fluuidiq̨ effulcit corpus alumni:
Et fœtum ſic vnda probat. lectumq̨ iugalem
Damnat adulterij fœdo ſi decolor igne.
Poſt dubios genetrix caſus memor ilithiæ
Ancipitis: fulcit gelidis in fluctibus ortum
Anxia diſpiciens cui mobilis annuat vnda.

Quis ante hanc noſtram editionem reconditam claudiani ꝑcepit hiſtoriam? nemo vt reor niſi me vſus doctore fuerit. Antonius Calcaterra patritius mediolanenſis iuuenis aureus nouit: cuꝫ cæteris Mediolanenſibus ſtudioſis me in hoc omnibus lucem ex græcorum arce tāq̄ pharo ſpeculatoriaq̨ turri extuliſſe. Sed nimis vt video errauit patronumq̨ mutaſſet hic cliens niſi pœna plagiarij muſis & muſicis teſtimonijs illum expectet: qui ſine pudore alienum mancipiū obliquat: & inuertit.

Digitized by Google

De incitato Cai pricipis equo explicatus Trāquilli codex: et apud eundem in Othone verba græca reſtituta. Cap. xxiiii.

TRanquillo Suetonio peculiare fuit amare breuitatē: quæ res multos in plæriſq; ſuſpenſos reddidit et ambiguos. In othonis vita in hanc pene formā circūfertur promiſcuus codex mēdoſus et adulterinus. Poſtridie: inquit Suetonius: in augurādo tempeſtate orta grauiter prolapſum idētidem obmurmuraſſe. τι γαρ μοι και μακροισ αυλοισ. quid mihi & cum magnis aſylis? Hæc omnia græca verba immo ſpuria cum interpretatione latina eradenda ſunt tanꝗ aduentitia planeq; cōmentitia: ſcribēdumq; eſt authoritate Dionis. τι γαρ με δει μακροισ αυλοισ αυλειν. Significant hæc verba. Quid em̄ me oportet longis fiſtulis incinere? Inoleuit hoc ꝑpari ꝓuerbio de his: q aliqd cōtra qđ vtile ē opant̄. Scribit Dion Othonē a cęde galbæ pœnitētē illorū: q egiſſet viſis ſiniſtris oib⁹ ꝓclamaſſe id græcū ꝓuerbiū: quo ſignificauit trucidaſſe galbā ꝓter vtilitatem: ſuāq; cōmoditatē tāꝗ dicere vellet fecē nāc recaſurā in incōmodū ſuū. Cum me Domitius Falco grāmaticus mediolanenſis perincertum doctior an curioſior: qui me litterarum gratia affectabatur: cum hæc vt omnia exploranter indagaret: compoſui inuicem Suetonium Dionemq;: vnde verum ſenſum elicui. In eodem Tranquillo in vita Caligulæ non omittenda ſine enarratione hæc ſententia. Incitato equo: cuius cauſa pridie circenſes ne inquietaretur vicinię ſilentium per milites indicere ſolebat præter equum marmoreum & præſepe eburneum: præterq; purpurea tegumēta ac monile e gēmis: domum etiam & familiam & ſupellectilem dedit: quo lautius nomine eius inuitati acciperentur: conſulatum quoq; traditur deſtinaſſe. Quidam moti Martialis authoritate nomen aurigę putant incitatum non videntes poſſe min⁹ incitatum eſſe nomen aurigæ: qui auriga incitatus floruit tempore Martialis ſub domitiano. Hic vero incitatus equus ætate Caligulæ. Non ſane tempora conueniunt: nec aliquid commercij habet incitatus auriga Domitiani cum equo Caiano nomine incitato. Nam re vera Tranquillus intelligit de equo nomine incitato. hoc verius vero approbat quod Suetonius agitatorem Circum nominat equum vero incitatum: quæ omnia ab errore cōſultum lectorem retrahere poſſunt: Erroris cauſa fuit hęc quod delirans imperator honores pollicebatur huic equo: qui ſummi gradus faſtigio maiores equo eſſe videntur. Qui ſentiunt aliter nec noſtris rōnibus applaudūt nec ſeueriſſimo ſcriptori Dioni: cuius interprete Georgio Merula verba ſunt hęc in Caligula. Vehemēter addictus erat Caligula vatricidia induenti: atq; ex hac coloris gratia praſinus vocabatur: vt & tūc locus: in quo quadrigæ certabant vſq; nūc Caianum vocari ex equis autem vnum quem incitatum nominauit ad cœnam vocabat apponēs ei annonam ordeum propinauit & vinum in aureis poculis: atq; per illius fortunam & ſalutem deierabat: Deſtinauerat item illum conſulem deſignare: atq; id feciſſet ſi diutius vixiſſet.

Multa in Propertio enucleata. Cap. xxv.

PLurima in Propertianis elegiis molliter & amœne ſcripta deprehēdes ſi mō codicē fidelis ſcripturę repertias: illum enim qui circūfertur nō penitus abſolutū eſſe dignoſcere quis vel mediocriter litteris imbut⁹ poſſet: quod vt oculata fide perſpicias ecce tibi mēdoſum carmen libro quarto. Te patiēte meæ conflauit imaginis aurū ardendēte ex noſtro dotem habitura rogo. Mendum eſt in ſecundo carmine manifeſtariū: non em̄ ardente ſcribere debemus ſerie abſona & abſurda: verum parthenie: quod nomen eſt vnius ex ancillis cynthiæ propertianę veneris. Senſus eſt cohærens inferioribus. Taxat em̄ Propertium tanꝗ ſegnē: nō viuidū nec bene memorē amantē cynthia: qui ſupina incuria pręteriens res eius paſſus ſit iniquiſſime imaginē ſuam ex auro conflari a parthenie: ex qua illa ſibi dotem parauit: nec īmerito accuſatur Propertius a cynthia: vtpote qui memoriā eius ſuſq; deq; fecerit præ vna parthenie: quę illum facilitate demeruit: Quare paulopoſt cum familiares ſuos: & domeſticas pediſſequas Propertio cōmendet vſa eſt in parthenie facili cōmendatione: quippe quę nouerit parthenien illū officio: facilitate: ſedulitateq; intime demeruiſſe. Sic enim ſubdit cynthia

Sed tibi nunc mandata damus ſi forte moueris:
Si te non totum chloridos hærba tenet
Nutrix in tremulis ne quid deſideret annis.
Parthenie patuit: nec tibi amara fuit.

Illud quoq; paululum ſuprapoſitum in elegia tarpeiæ.

Dixit et incerto permiſit brachia ſomno.
Neſcia nefarijs accubuiſſe nouis.

Nullo non modo mendoſus eſt codex inuulgatus in ſecundo carmine: quod nefarium prima correpta pronunciamus: quod patet in ſimili deflexione nefas: aut ſi quo modo te in pria ſyllaba fulcire poſſis: quod horatianū id carmē eludit ex arte poe

Digitized by Google

tica. Aut ſcelerata palam coquat exta nefarius atreus: ſecunda producitur quod patet conſonantis duplicis poſitu niſi te iuuet eclypſis. Quamobrem omiſſis his friuolis ſequamur codices antiquos: in quibus ſic inuenio ſcriptum. Neſcia ſe flāmis accubuiſſe nouis. Mens authoris hæc ē tarpeiam puella veſtali igni cuſtodiendo præpoſitam: nunc flammis nouis hoc eſt cupidineis agitari: neſciam ſe accubare duabus flammis veſtalibus ſcilicet & amatoriis: quæ feruentiſſimo igne feruentiores eſſe ſolent: proin non mirandum eſt ſi ardeat: ſi cupiat per ſomnum amantis vmbram contueri. Accubat enim & adſiſtit flammæ veſtali: ſimulq; amoris incendio. Sed miſerabilis tarpeia neſcit ſe cuſtodire duplex incendium: ob hoc neſcia nouæ: vtpote cupidinis expers & tyruncula miratur quid tam impenſe flageret: & exardeat. Hunc eſſe verum & genuinum ſenſum poetæ demonſtrant proculdubio carmina: quæ ſequuntur.

Nam veſta Iliacæ fœlix tutella fauilæ
Culpam alit: & plures condit in oſſa faces. In hoc inquit Propertius culpabilis eſt ipſa veſta: q̄ cupidinis incendio puellam obrutam nouis inſuper flammis accumulat.

Quid? & nodoſus vbiq; propertius eſt quando planus & ſtratus maxime videtur: quis non tanq̄ ſint omniū facillimi præterit iſtos verſus ex Libro ſecundo?

Tu quoties aliquid conabere vita memento
Venturum paucis me tibi luciferis.
Sic me nec ſolæ poterunt auertere ſiluæ:
Nec vaga muſcoſis flumina fuſa iugis:
Quin ego in aſſidua mutem tua nomina lingua:
Abſenti nemo non nocuiſſe velit.

Ego in hoc ſirpo nodum deliteſcere contenderim: Propertiumq; veneficorum: exorciſtarum: & incantatorū ritū timuiſſe: qui poſſunt gaudia: amores & oſcula in mœrorem: odiū & cōtentiones vertere ſi modo nomen amantiū tenent: & oſculorū numerum. Nonne hoc Catullus poeta doctiſſimus indicat ſic ſcribēs? Tā te baſia multa baſiare Veſano ſatis & ſup catullo: Quæ nec pernumerare curioſi poſſint nec male faſcinare lingua. Idē ſupra paulo. Dein cum milia multa fecerimus Cōturbabimus illa ne ſciamur. Aut ne quis malus inuidere poſſit cum tantū ſciet eſſe baſiorum. lego eīn apud Catullū ſciamur hoc eſt depræhendamur ab aliquo faſcinatore numerum tenente: & per eum faſcinante. Hoc veritus Propertius cynthiam admonet vt illum faciat proſerpentē beſtiam duplicem vt habeat linguam. quoniam ita faſcinum arcebit: & faſcinator confuſi oſculi in ore numerum non tenebit: nec audiet cynthię nomen copreſſum mutuis luctis coliſarum linguarum ex impatientiſſimo veneris affectu. Nomen enim dominæ inter amplexus blanditiæ: dulcitas: illecebræ exculpunt & eliciunt. de veneno linguarum lepide Plynius Libro decimooctauo: quare tradit in ſacris tibicinē adhibitum. Prima galeritus: idē dixit: poſuit prætoria lygmon: magnaq; pars Tatio rerum erat inter oues. Cur ligmon iſte vocaretur galeritus dubitatur. Ego illius cognomen fuiſſe reor ſimpliciter. Erat eīn gentilitiū nomē: a qua vero id cauſa nihil momēti ē q̄rere. An vero lygmō ac lucmon p eclipſim cōueniat dicere nō ſū cert⁹: q̄ppe cū dictiōes gręcę p. y. elemētū græcū prolatæ a latinis in. v. vertant̄ vt patet de ſulla: amphitruone: & huiuſmodi. r. vero lr̄a græca in. C. tranſit: vt ijs: qui modo primorib⁹ labiis rudimenta & τα πρωτομυγασ ματα grecorū hauſerūt innoteſcit. Galeritū lucumonis pro cognoīe fuiſſe docet Fabi⁹ pictor vetuſtiſſimus hiſtoric⁹ ſic fere pdēs. Subinde ſabini bellū ingens orſi coegerūt romulū denuo a lucumonib⁹ ſocios milites expetere. Galerito lucumoni Ardeę negociū datū eſt: magna Ethruſcorū exq; vrbe ſalpinatū manu venit: q cū offendiſſet capitoliū captū a ſabinis: ipſe proximū capitolio quirinalē pro Romulo muniuit. Poſuiſſe prima prætoria lucumonē expono illum imperatoriū conſtituiſſe auguſtale cū elect⁹ fuerit dux & princeps ab ſabinis & cęteris hiſce: qui ſabinos cōtra Romanos mouētes ſequebātur Añ hūc lucumonē ī caſtris p̄toria hoc ē tabernacula alicui: vtpote duci & pricipi nō erigebant̄. ſed ſub tentoriis ſine hoc regio faſtu in diſcriminatim ſedebāt. prim⁹ hic lucumo prætoriū tanq̄ man⁹ ſabinę imperatoriā dignitatē indicans erexit. adiuuant ſuperiores verſus ſine ambitione militiam deſcribentes. Nec rudis infeſtis miles radiabat in armis Miſcebant vſta prælia nuda ſude. Fuit ſed alter ab iſto Lucius Lucumo rex ęthruſcorū a quo Luca vrbs illuſtris Italiæ nomen eſt adepta. authot Cato in originibus.

Quid per banauſum intelligendum apud Plutarchum in apophthegmatis. Cap. XXVI.

PLutarch⁹ ī libro: cui apophthegmatō hoc ē dicteriorȝ titul⁹ ē gręce ita loq cęſarē dictatorē facit. αυτουσ βεραυσουσ ουδεδιεμαι και λιπουντα. αλλα τουσ ισχνουσ και ωχρουσ εκειρουσ δειξασ βρουτον και κασσιον. q̄ ita latīe vertit. F. philelph⁹ vir doctiſſim⁹. Dicebat cęſar ſe nō timere rubicūdos & pigues. Sed macilētos & pallētes illos demōſtrās Brutū. ſ. & Caſſiū. Hęc īterp̄tatio diligēter cōſiderāda ē. Ego poti⁹ βαναυσουσ viles abiectos me

chanicos interpretor. Quid ſit Banauſus ſi ſcire deſideras ſudę verba ſubiecim⁹. βαναυσος πας τεχνιτης δια πυρος εργαζομενος βαυνος γαρ η καμινος. και τοις εκ της αγορας βαναυσοις. φερειν προσεταξε βελη και παραβαλλειν εξω παρα το μεσεμβριον τοιχους. Banauſum ait ſudas eſſe oēm artificem apud ignē operantem. quoniam baunos camin⁹ dicitur: & qui ex hac artis venditione parat ſibi victum Banauſus eſt. Viles homines atq; degeneres græci βαναυσους: noſtri mœchanicos: ex græcia tamen detorta dictione: vocant: & opifices oēs qui in politica ſunt cōtemptibiles. Verba Ariſtotelis ex tertio politicorum ſunt hæc. Optima ciuitas non fert Banauſum id eſt vilem artificē ciuē. ſubdit poſtremo. Quicūq; ſunt vni neceſſitati miniſtrantes dicuntur ſerui: qui autem plurib⁹ cōmuniter dicuntur mercenarij & Banauſi. Quod homines abiectos & cōtemptibiles Banauſos dixerit docet lingua vernacula deſpicatum hominem mœchanicum: quod non diſſimile banauſo: vocās. Forte Philelphus: vtpote magnus latinitatis græciæq; penſitator cenſuit Banauſum rubicundum dici poſſe quoniam Banauſus artifex apud ignem ſedens ex oficinæ afflatu ardentis coloratus eſt: quod commētum nec probo: nec nunc improbo. ad eruditos prouoco. Idem Plutarchus in bruto refert Cæſarem dixiſſe ſe nihil vereri illos pingues & comātos hoc eſt Antonium & Dolabellam. Hic enim comantes tranſtulit Guarinus Veronenſis oppido q̄ litteratus homo: non autem coloratos. Quod ſi a me verborum gręcorum quæ habētur in plutarchi codice: latina paria petis ſic in latium tranſportem. Dicebat Cæſar ſe nō timere contemptibiles illos & bene curatos. ſed attenuatos & pallentes illos demonſtrans Brutum & Caſſium. Banauſus enim vilis & cōtemptibilis appellabitur a vilitate artificis. Ariſtoteles libro primo politicorum hanc differentiam facit inter ſeruum & Banauſum: quod ſeruus eſt: qui natura ſeruit: Banauſus vero qui mercede. Eiuſdē verba poſui. ο μεν γαρ δουλος κοινων ος ζωης. ο δε πορρωτερον και τοσουτον επιβαλλει αρετης οσον περ και δουλειας. ο γαρ βαναυσος τεχνιτης αφορισμενην τινα εχει δουλειαν. Sed quoniam de ſeruis mentio incidit hoc addamus ſeruos magiſtratuum Romanorum dici brutianos: cauſam Gellius & Pompeius enarrabunt. ſerui Theſſalorum peneſtiæ dicebantur: ſicuti laconum ilotæ. Scribit Ariſtoteles in politicis libro ſecundo Theſſalorum peneſteas multoties in ipſos Theſſalos inſurrexiſſe: & ilotas lacedæmoniorum in caſibus eorum aduerſis nun-q̄ inſidiari deſtitiſſe: verum apud cretenſes nihil adhuc tale accidit inquit philoſophus. Nec mirū igitur ſi apud latinos prouerbium eſt: quis alio labeo deriuet Tot hoſtes quot ſerui. Et illud plures heros ſerui cōmedere q̄ canes. ſed ad rem noſtrā. Cum ſubinde in monumentis Ariſtotelicis hanc dictionem Banauſum depræhendes pro vili artifice accipe. coloratos intelligere banauſos propter caminum cui aſſident non placet: quando tales vt plurimum palleant.

Origo Bononiæ. Cap. xxvii.

NVnc tandem animum patriæ tangat pietatis imago. Illa enim nos aluit: illa genus: illa ſedes in florentiſſimo Italię cardine benigno ſinu facilis indulſit: Bentiuolos Principes aureos & ſaturnios educauit: quorum fœlici fauſtiſſimoq; tempore me naſci contigiſſe Ioui optimo maximoq; gratas gratias memini. Fuit temporibus noſtris contentio prope irrequieta: immo & ſuperioribus ſęclis: a quo nomen hoc tam aptum: tam bonitati ſoli: aeris clementiæ: incolarum bonorum liberalitati: facilitati: & hoſpitalitati: bononia ſortita ſit. Omnes hoc quærunt: nullus adhuc inuenit. Ego me diu anxie & ſedulo torſi: & vix compotem voti fecit. Cato in libro de originibus: cuius hæc verba ſunt. Felſina dicta vſq; Rauennam: nunc Gallia aurelia & æmylia a Romanis ducibus nomen habet. Princeps metropolis felſina primum a rege thuſco conditore: inde a ſucceſſore Bono thuſcanēſi bononia dicta. Applaudite mihi immo Catoni bononienſes ornatiſſimi populares mei: qui vos principes æmyliæ & aureliæ galliæ prædicat immo patriam noſtram tanq̄ dominam: primariam & matrem: florentia auſa ſibi Ethrurię depoſcere primas: colat & adoret. Quod ſi Catoni peruicaces feſulæ non credunt: Plynianæ maieſtati credant apud quem legimus bononiam felſinam dictam cum caput eſſet Ethruriæ. Quin &. Cn. Sempronius flaminiam viam dictam refert felſinam a felſina principe Ethruriæ. Sed quoniam video eſſe p̄miſcuū vię errorē: & inextricabilē ambagē litteratoꝝ dubitantiū: q̄ fuerit æmylia & flaminia viæ: ipſius. C. Sēpronij verba ſubtexā. Ciſpadanā oēm Italiā miſſis colonijs tenuere priſci. Doria thuſcorū pria familia incoluit pricipio ab aſca colonia vſq; parmā: a quo & fluui⁹ doria: & regia pri⁹ doria nūc ęmylia. A pma itē ad bononiā bianoria a duce: nūc aurelia. Flaminia itē a bononia ad rubiconē ānē antea felſina a principe Ethrurię: miſſis colonijs lamōib⁹ a rubicone ad āconā. Nec iſta repugnāt illi epigrāmatiſtę verſic'o ſi qs recte cōſiderat. Aemylię dices de regiōe vię: i via eñ potuit

illa componere:non in vrbe Corneli. Spectat enim non locũ vbi moretur:ſed vnde incœpta miſerit. Plynius libro decimoſeptimo. æmyliæ viæ in ridicas atiniarum ambitu frondem earum fugiens. Ego hoc in via qua Parmã itur vidi:qđ nũc receſet Plynius. videt̃ tamen in epigrãmatico nihil ſubintelligendum ita libro ſecũdo Plynio ſcribente. In æmylia via fauentina lina palmã candore capeſſunt. Audiui tamen qui crederent a placentia ad vſq; Ariminum æmyliam vocatam. Ab arimino vſq; Romam flaminiam id quod non doctis diſplicet. & mihi perplacet. Sed hoc agamus. Nitidiſſimam ſemper fuiſſe & doctiſſimis alumnis abundaſſe bononiam docet ſic canẽs epigrammatiſta.

Funde tuo lachrumas orbata Bononia rufo:
Et reſonet tota planctus in æmylia: Quid: non ne illa abſolutiſſimum atelanarũ ſcriptorem Pomponium genuit: author chronographus Euſebius. Loqui pro dignitate non valeo & tacere non poſſum dotes omnes pacis:ingeniorum:quibus bononia floret:& fœcunditatem prope ſiculam adſcribi Principi Bentiuolo debere:de quo alibi ſic carmine luſimus.

At cum nulla queat virtutum dulcior eſſe
Aptior atq; homini ſummo. largitur amicos:
Auguſtamq; fidem:& numen pretioſius auro
Cenſet amicitiæ. Tali cannenſibus acer
Obſtitit exilium patiens Antonius auro:
Annibal hoc populi meruit pater ęre fauorem.

Sententia græca euripidis latinis & rectis verbis explicata.
Capitulum xxviii.

IN tragœdia Euripidis:quæ phœniſſæ inſcribitur hæc carmina legũtur loquente Etheocle tyrãno thæbano genus e phœnicia p cadmũ ducẽte Agenoris phœnicię regis filio.

ειϖεργαρ αδικειν χρη τυραννιδοσ ϖερι
καλλιστον αδικειν. ταλλα δε ευσεβειν χρεων.

Hi ſunt verſus qui compoſiti metro tragico erant frequentes in ore cæſaris:quos Tranquillus ab ipſo Cicerone non autem a cæſare refert in hunc ferme modum latinitate donatos. Nã ſi violãdũ eſt ius imperij grã violandũ:alijs rebus pietatẽ colas. Quidã ad verbum exprimere cupientes ſic interpretant̃. Si enĩ iniuriari oportet ſup tyrannide pulcherrimũ eſt iniuriari. In alijs pietatem colere eſt opportunũ. Nemo nõ vel mediocriter in græcis rudimẽtis exercitatus abſonam & inſulſam aniaduertet hanc interpretationem:in primis αδικειν pro iniuriari nõ recte ponitur:cũ id quidẽ ſignificatum habeat apud Achillem philoſophorum Platonem cum facit Socratem didaſcalice pferre ſe malle iniuriam pati q̃ inferre:inferre iniuriã dixit ille αδικειν. Sed & αδικειν quandoq; ſignificat aliquid iuſtitię cõtrariũ perpetrare:quo verbo in hoc ſignificatu crebriter & decenter vſurpant eruditi. propterea ꝙ δικη a græcis iuſtitia vocat̃ α. particula priuatiua:vt αδικειν aliquid remotum a præſcripto iuſtitię patrare ſignificet:& conſequenter ius ipſum violare:a iuriſq; pręſcripto recedere. Similiter Lucianus αδικην diem vocat in alexiphane:quo ius non redditur. Reperit̃ & αδικια p iniuſtitia apđ apl̃m:& Platonẽ:quã ait eẽ malitiã & morbũ aię. Platõis verba ſunt hæc μηδεμια δε νοσοσ ψυχησ ωφελιμοσ εϛι και ουτωσ ϖασα κακια βλαβερα εϛι τω εχοντι αυτην. η δε αδικια κακια. Pulcherrimæ iniuriari cũ exponunt Seruiũ non legerunt:quo authore καλοσ dictio græca duo ſignificat:& bonum & pulchrum:qua ratione ductus Maro bonum pro pulchro decenter vſurpauit:qđ cum ſit καλλιστον ſuperlatiuũ huius dictionis καλοσ & pulcherrimum ſignificat & optimum. hic pro optimo ponitur. χρεων cũ participium ſit apud græcos expediens hoc eſt vtile interpretari maluerim:præſertim cum ſit ſenſui cohærentius. Adde & hoc non incurioſe præterendum euripidem iſtum mulieres omnes mirum in modũ exoſum fuiſſe ſiue quod natura abhorruit a mulierum cœtu. ſeu qđ ſimul duas vxores habuerat:cum id decreto ab athenienſibus facto ius eſſet. Is cum in macedonia apud Archelaum regem eſſet:vtereťq; eo rex familiariter rediẽs nocte ab eius cœna canib⁹ a quodam æmulo immiſſis:dilaceratus eſt:& ex his vulnerib⁹ mors ſecuta. Sepulchrum autem eius & memoriam macedones eo dignati ſunt honore:vt in gloriæ quoq; loco prædicarent ουϖοτε σομμνημα ευριϖιδησ ολετο ϖου. Tertia producta euripidem dicere poſſe:ſi modo ſidonio credis:eius hic phalecius verſus docet. Orcheſtram quatit alter euripidis. apud Ionem tamen poetam græcum prima producta ſcribitur cum ceteris quæ ſequuntur:eius verſus hic. χαιρε μελαμϖελοισ ευριϖιδη ευγυαλοισιν. Lucianus ſophiſta:qui authore Lactantio nec dijs nec hominibus pepercit in librili ſuſpendit carmina tragicorum poetarum ſophoclis ſcilicet & euripidis:comminiſciturq; ſophocleos verſus tanq̃ plus grauitatis habentes terram petere:Euripidis vero veluti leuiores ad cælum tendere: tanq̃ in genere

Digitized by Google

ſcribendi tragico ſit ſophocles euripidi præponendus: nec mirum igitur ſi Vergilius ait. Sola ſophocleo tua carmina digna cothurno hoc eſt graui & excocto: plus habẽte medullę q̃ corticis: grauitatis q̃ leuitatis.

De Ictero aue & regaliolo Plynius explicatus & Tranquillus perpenſus. Cap. xxix.

PLynius libro trigeſimo ſic ſcriptum reliquit. Auis Icterus vocatur a colore: quæ ſi ſpectetur ſanari id malũ tradũt & auem mori. Hanc puto latine vocari galgulũ: legendum in Plynio galbulum ſiue galbulam. Galgulus enim differt ab ictero: quod vtriuſq; linguæ peritiſſimus Ariſtotelis interpres Theodorus oſtendit: qui coleon auem interpretatur galgulum: qui cum aue (cui nomen eſt Crex) gerit inimicitias. Galbula vero icteros a græcis appellatur quoniam colorem icterici repręſentat. Qui autem ſit morbus ictericus diſces ex Celſo: cæteriſq; medicinæ peritis. Nunc non ſuppetit ad hæc explicanda tempus. Color icterici eſt luthe⁹ Id eſt aluthæ pelli ſimilis. Galbulam nõ multum diſſentientes a latinitate mediolanenſes galberiũ vocitant: bononienſes regalbulam. De galbula Martialis libro. xiii.

Galbula decipitur calamis & retibus ales

Turget adhuc viridi cum rudis vua mero. Adde quod galgulus maior eſt turture: quod non conuenit ictero. Quicunq; autem illi fuerint: qui putarũt galgulum eſſe regaliolum lapſi ſũnt manifeſto lapſu. Docet nomen a rege deductum regaliolum eundem eſſe cum regulo auicula: quam paſſim reatinum dictitant a regno perinde voce deflexa. Hic ab Ariſtotele libro animalium ſeptimo vocatur βασιλευσ: qui cognomento σπερμολογοσ ab eodem dicitur: regulum frugilegam latiniſſime Theodorus interpretatus eſt. Idem Ariſtoteles hunc vocat πρεσβυν tanq̃ legatum dicas: & inter aues venerabilem: ſeu potius ſenatorem. Eundem trochilum & regulum eſſe docet Plynius libro octauo naturalis hiſtoriæ ſic loquens. Crocodilum ſaturum cibo piſcium: & ſemper eſculento ore in littore ſomno datum parua auis: quæ trochilos ibi vocatur rex auium in Italia inuitat ad hiãdum pabuli ſui gratia: os primum eius aſſultim repurgans: mox dentes: & intus fauces quoq; ad hãc ſcabẽdi dulcedinẽ q̃ maxime hiantes: in qua voluptate ſomno p̃ſſũ cõſpicat⁹ ichneumõ p eaſdẽ fauces vt telũ aliqđ immiſſum erodit aluum. Hoc idẽ ſic deſcribit Ariſtoteles των δε κροκοδειλων χασκοντων οι τροχιλοι καθαιρουσιν εισπετομενοι τουσ οδοντασ. και ουτοι μεν τροφην λαμβανουσιν eundem trochilum eſſe & regulum docet idem Ariſtoteles libro animalium nono ſic ſcribens ο δε τροχιλοσ και λοχμασ και τρωγλασ οικει. δυσαλωτοσ δε και δραπετησ και το ηθοσ αισθενησ ευβιοτοσ δε και τεχνικοσ. καλειται δε πρεσβυσ και βασιλευσ. διο και τον αετον αυτω φασι πολεμειν. Idem trochus appellat̃: quẽ putat Herodot⁹ duo hr̃e genitalia maris ſcilicet & fœiæ: ſeq; ip̃m inire: & ex ip̃o cõcipere vt hyena. Ariſtotelis in hãc ſentẽtiã verba ſubieci ex tertio. lib. de gñatione aĩaliũ. τον δε τροχον ηροδωροσ ο ηρακλεοτησ δυο αιδοια εχειν αρρενοσ και θηλεοσ και τον μεν τροχον αυτ αυτον οχευειν. Hæc ſunt quæ de regulo ſiue regaliolo legim⁹. Amplius ſudas grauis author in primis diuerſa tradit a Plynio. Scribit enim ictericos liberari aſpicientes charadrium auem: & ictericorũ morbum hanc auem contrahere. Charadrius porro auis maritima magna: ingluuioſa: de qua Plato: de qua in lege veteri legitur: & apud Ariſtotelem: & nos huius in plautinis commentariis meminimus: Cogita nunq̃d memoria reliquerit ſudam: an poti⁹: quã auem græci charadriũ dicunt: latini dictitent galgulum.

Patefactum id Catonis Adagium. Frons occipitio prior ẽ.

Cap. xxx.

CAto priſcus: qui cenſorius dictus eſt multa compoſuit docte & ſeuere. quorum bona pars incuria t̃pis deſiderat̃: e tã p̃nicioſo latinæ linguæ naufragio libell⁹ enatauit rei ruſticę ſñias & p̃cepta cõtinẽs: aure⁹ certe totus: nõ liber ſed theſaurus: aſſiduis manibus verſandus. Plenus eſt antiquitate: plen⁹ doctrĩa: plenus ęlegãtia. Is admonens continua diligentia conuenire patrem familias interuiſere ſua: monet: vt vtiliter ędificet. Sic enĩ inq̃t. Si bene ædificaueris: beneq; poſueris rus ruri ſi recte habitaueris libẽti⁹ & ſępi⁹ venies: fũd⁹ melior erit: minuſq; peccabit̃: fructi plus capies. Frons occipitio prior eſt. Vicinis bon⁹ eſto: familiã ne ſiueris peccare. Si te libẽter vicinitas videbit: facili⁹ tua vẽdes: opas facili⁹ locabis: opas facili⁹ cõduces. Per id adagiũ. Frõs videlicet occipitio prior ẽ: ſignificare vult Porci⁹ Cato p̃ſentiã eẽ ſalubriorẽ abſentia: iuxta illam Ariſtotelicam ſentẽtiam: quæ ſic refert̃ ab ip̃o in libris œconomicis. Eſt aũt perſica inſtitutio dominum omnia iubere: oĩaq; inſpicere: & qđ de Dionyſio inquit Dion. Nullus enĩ parẽ curã habet alienorũ & ſuorũ. Itaq; quęcũq; per ip̃m geri poſſunt circa illa cum diligentia intendat:

Digitized by Google

in quo perſæ & libici dictum recte ſe habet. Perſa enim rogatus quid equum maxime pinguem faceret: oculus domini reſpondit. Libycus vero rogatus quod ſterquilinium agro foret optimum: domini inquit veſtigia. Græce hoc poſtremum ſic. και το του περσου και το λιβυοσ αποφθεγμα ευ εχει ο μεν γαρ ερωτηθεισ. τι μαλιστα ιπποπιαινει. ο του δεσποτου οφθαλμοσ εφη ο δε λιβυσ ερωτηθεισ ποια κοπροσ αριστη. τα του δεσποτου ιχνη εφη Quamobrem certe pronunciatum illud a Marone de numine refert Columella ad hanc ſententiā trahi poſſe. Et quacunq; deus circum caput egit honeſtum. Subdit Columella. Verum quocunq; domini præſentis oculi frequenter acceſſere in ea parte maiorem in modum fructus exubera..r. Sunt qui hoc Catonianum dicterium conferant cum illo Varroniano. Tunica pallio propior e..t: perperam & abſurde. ſignificat hoc rem chariorem & acceptiorem præponendam eſſe: poſtponendum vero id: quod non ita nobis intimum eſt: atq; domeſticum: ſicuti tunica: quæ carni vicinior ē nobis proxima exiſtens magis curari debet q̄ pallium: quo ſpoliati detrimētum quidem patimur: verum magis eſt detrimētoſum tunicam amittere: qua priuati nudi incederemus: q̄ pallium: quo ſpoliati remanente tunica non penitus in honeſte deueſtiti eſſemus. Habent græci ſimile prouerbium γονυ κνημησ εγγιον. hoc ē genu crure propi⁹. de his qui ſuos potius q̄ alienos ſeruatos cupiunt. Dicuntur Enoti in exercitatione belli videntes quendam nepotem: & filium: laborantes defendiſſe fratrem dicentes id inuulgatum verbum. Secundum præceptum Catonis vt colonus ſit fauorabilis & amabilis vicinię præmōſtratorē habet heſiodum poetā gręcū: diligendā bonam viciniā qui monet ita canēs. Neq; enim lamenta refundes amiſiſſe bouem bona ſi vicinia tota eſt. Cū auctioni ſubieciſſet agrum Themiſtocles enumeranti dotes illius præconi ſubdidit adderet bonum vicinum habere: quod iudicauit bonam viciniam illicium futurum emacis emptoris. Incōmoda ex mala vicinia quot ſint docet Columella non ſine deploratione deteſtationeq; iniqui vicini. Huic rei ſuffragatur epigrammatiſta. Propter vicinum qui pretioſus erat. Marcus Tullius in epiſtolis ad atticum. Video domum tuam pluris futuram vicino Cæſare. Laudatur Pompeius ab Plynio libro decimooctauo: qui in tātum bonum vicinum egerit vt nullum contiguum expulerit. Plautus aliquid eſſe mali propter vicinum malum aſſeruit. De priori præcepto Catonis Plynius ſic libro decimooctauo eum tamen qui bene habitet ſæpius ventitare in agrum: frontemq; domini plus prodeſſe q̄ occipitium non mentiuntur. Et paulopoſt: maiores fertiliſſimum in agro oculum domini eſſe dixerunt.

Silij Italici carmen enarratum de Mamertinis.

Capitulum. xxxi.

Silius Italicus duriuſculus a pleriſq; omnibus poeta nūcupatur quē cenſet Cecilius Plynius verſus maiore cura q̄ ingenio compoſuiſſe. Ego heroicę grauitatis cū epigrammatico vate: nec omnino inſuauem reor. At acerbam imitemq; aſprecinē illi afferunt frequentes maculæ: quib⁹ penit⁹ obruitur. In libro punicorum primo carmen hoc eſt. Vos etiam tācē ſiculi contra arma tyranni iuuiſſe egregiū: vos & cāpana tueri mœnia depulſo ſamnitū robore dignū. Legatos Sagūtinorū inducit Silius Romanis ſupplicātes: vt auxiliū: ſuppetiaſq; fidiſſimis ſociis ferrēt: qđ vt facilius impetrēt recenſent exēpla multa: quibus oñdunt priſcos Romanos multis: nec quidem fœderatis gentibus: auxilium tuliſſe: nec id indignū iudicauiſſe in priſ meſſanā adiuuiſſe copiis militarib⁹ ad opē ferēdā meſſeniis deſtinatis: qui acerrime oppugnabantur ab Hierone rege ſiracuſano. Sed legendum arbitror. Vos & mamertem ſiculi contra arma tyrāni iuuiſſe egregium. Per Mamertē vero intelligit Marmertinos quibus a carthaginenſibus: & a rege ſyracuſanorum obſeſſis auxilium ferendum cenſuit ſenatus: cum de ea re inter ſuadentes vt id fieret diſſidenteſq; contentio fuiſſet: trāſgreſſis tum primum mare equitibus Romanis aduerſus Hieronē ſępi⁹ bene pugnatū. Petēti pax data. Polybius lib. primo ſcribit cāpanos Mamertinos ſe capta meſſana nūcupaſſe. Romani cū viderēt reliquā ſiciliā ſub Carthaginēſib⁹ eſſe: ſeruare meſſanā neceſſariā putabāt: neq; pati vt carthaginēſes quaſi pōtē quēdā ſibi cōſtituerēt: p quē tranſire in italiā p libidine poſſent. Miſſus ē Ap. Claudi⁹: q copias aduerſus Hieronem educens diutina & acri pugna illū pfligauit: victoria tandem penes Romanos fuit. Conſuli ob defenſam meſſanā nomē īditū Meſſanę. Poſtea mutata līa meſſalę. Tyrannū pro rege Silius vſurpauit: quoniam eodem vocabulo & incubatorem imperii: & regē: paſtorem ſcilicet: vt Homerus ait populorum: gręci dicunt: quos Maro ſequutus id protulit. Pars mihi pacis erit dextrā tetigiſſe tyrāni. Fuit eñi vir tutū oīm inſigni ex cultus Hiero: vt tyrān⁹ imerito dici debeat in cui⁹ laudē polybi⁹. Nō multo añ tpe ſyracuſanoꝝ copię cū iter ſe atq; eos: q reipu. pērāt orta ſeditio foret duces ſibi creauere Artemidorum: & eum: qui poſtea rex fuit: hieronē admodū quidē adoleſcentē. ſed ita vniuerſis naturę atq; ingenij dotib⁹ ornatū: vt nihil ſibi regiū pter regnū deeſſe videret. De origie mamertinorū:

Digitized by Google

quæ polybiũ latuiſſe videtur hæc in integris Pompeij codicibus inuenio. Mamertini appellati cũ in toto ſamnio incidiſſet peſtilentia. Metius eius gentis princeps conuocata ciuium ſuorũ concione expoſuit ſe vidiſſe in quiete precipientem Apollinem vt ſi vellent eo malo liberari ver ſacrum vouerent.i.quecũq; vere proximo nata eſſent immolaturos ſibi: quo facto leuatis poſt annũ vigeſimum dira eiuſdem generis inceſſit peſtilentia. Rurſus conſultus apollo reſpondit ſi eſſet perſolutum ab his votũ qđ hoies immolati non eſſent: quos ſi expuliſſent certe fore vt ea clade liberarẽtur. Itaq; ii iuſſi patria decedere: cũ in parte ea conſediſſent: quæ tauricana dicit̃ forte errantib⁹ meſſanẽſibus auxilio venerũt vltro: eoſq; vt gratiam referrent in ſuum corpus cõmunionemq; agrorum inuitarunt: et nomen acceperũt mamertini quod coniectis in ſortẽ duodecim deorum nominibus Mamers forte exierat: qui lingua oſca mars ſignificatur.

Mædicam herbam a melica differre ſimulq; Varronis verba examinata. Cap. xxxii.

VArro in primo de re ruſtica libro medicam deſcribens ita precipit. In primis obſerues vel in terram nimiũ aridam aut variam. Sed temperatam ſemen demittas. In iugerum vnũ ſi eſt natura tẽperata terra: ſcribũt opus eſſe melicæ ſeſquimodium. Id ſeritur ita vt ſemen iactatur: queadmodum ſcilicet cum pabulum & frumentum ſeritur. Georgius Merula vir memoria noſtra omniũ coætaneorum ſuorum facile princeps melicam eãdem ait eſſe: quæ medica ſit: in quo falli maxime remur: quod vt comprobare nitamur a Plynio teſtimonium ſumendũ. Medicam libro duodeuigeſimo externam eſſe etiam græciæ & a medis aduectã per bella perſarum: quæ Darius intulit. Sed vel in primis dicenda tãta dos eius: vt cum vno ſatu amplius q̃ tricenis annis duret. Similis eſt trifolio caule folijſq; geniculata: quicquid in caule aſſurgit: in folia contrahitur. Ex his plynianis verbis colligo medicam hærbam eſſe non legumen: tum quod illã Plynius inter fœnum: farraginem: ocymum: & cytiſum cõnumerat. Et deſcriptio medicæ Plyniana nullam cum ea: quę melica vulgo dicitur: ſimilitudinem habet. Appellat enim medicã trifolio ſimilẽ: qđ diſſentit a melica: q̃ hoĩs altitudinẽ ſupat: granaq; ꝑducit. Præterea idẽ Plyni⁹ lib. xix inter hortenſia medicam connumerat. eius verba ſubſcripſi. Duo genera medicæ. Maſculus albis folijs: fœmina nigris: & tertium genus eſt oĩbus gratum. Plynius mẽtionẽ facit melicæ legumen id intelligens: qđ nos vulgo melicam vocamus. Seruius vt puto labitur in enarratione illius maroniani carminis ex georgicon libro primo.

Vere fabis ſatio. tunc te quoq; medica putres
Accipiũt ſulci: & milio venit annua cura.

Legit eñ medicã non melicã in vergilio cum debuiſſet admoneri vel hoc ipſo ꝙ inter legumina & cum milio numerat melicam: quod nõ feciſſet ſi de melica hærba intelligeret. Sed cum trifolium per ſementem ſeratur: quod non eſt omnino diſſimile melicæ hærbę poſſet non acriter accuſari Seruius: qui medicam non melicã recognoſcit in vergiliano carmine. Sed tamen cũ de faba: de milio maro precepta tardat indecẽs fuiſſet ſatis & leguminibus inferere pratẽſia. ſed quomõcũq; res cadat ex verbis ſeruianis cognoſcere datur medicã non eandem eſſe: quæ melica illa vulgo notiſſima: quæ panniculas ſiue lobas ad ſpeciẽ milij parit colore rubido. Q uinimo cũ Plynio ſentit interpres maronianus hãc hærbam a medis tranſlatam eſſe in grecia: quo tpe eã inuaſerũt. Hui⁹ plena Venetia eſt: & vt dicit Dionyſius triũ foliorũ ẽ: ſempq; virens. Q uod aũt ait putres ſulci naturã ipſius herbę reſpicit. Nã vno ãno frequẽter ſerit̃: & poſt ea aliquot annis ſponte procreat̃: qđ etiã ſequens indicat verſus. Nã dicẽdo. Et milio venit annua cura: oſtendit medicę curam nõ eſſe annuã. Hęc aũt herba vulgo dr̃ ſylla. Ex iis ſeruij verbis elicio melicã non eſſe vulgarũ legumen: qđ melica dicit̃: quoniam herba proprie loquẽdo dici nõ poteſt: etſi neq; frutex ſit: nec arbor q̃dẽ. Q uartũ eñ quiddã eſt: vt vulgus putat: cui neq; ſubſcribo: nec reclamo. Præterea tria folia: habet medica iuxta ſeruiũ melica pl⁹ denis cũ minimũ: folijs luxuriat. Itẽ nõ ſemp viret: nec poſt vni⁹ anni ſationẽ frequẽter ſerit̃: poſtea aliquot ãnis ſpõte ꝓcreat̃. Sed res palã eſt & in euidenti Merulam titubaſſe: qđ medicã Plynius cũ ocymo: farragine: fœnoq; græco recẽſet: q̃ oĩa vicẽ pabuli p̃ſtant. Proprietati melicæ diſſentiũt hęc Columellæ verba: q̃ lib. ſcđo legunt̃. Sed ex his: q̃ placẽt eximia ẽ herba medica: q̃ ſemel ſerit̃ decẽ annis oib⁹. Deñ recte quattuor. Interdũ etiã ſexies demetit̃: ꝙ agrũ ſtercorat: ꝙ oẽ emaciatũ armẽtũ ex ea pigueſcit: & hmõi reliqua q̃ ſequũt̃. Q uũ hęc melicæ nõ cõueniũt nõ video quõ melica eadẽ ſit q̃ medica. Palladi⁹ de medica nõ tacuit. Diſcorides pedaci⁹ locupletiſſimus teſtis ẽ medicã folia parere ſĩlia trifolio: nec ipẽ tradit melicã medicã eẽ p̃cipue cũ ſoleat hic author cognoĩa rerũ ſẽp afferre. Ei⁹ verba ſiqs legere mallet ſubdenda putaui μηδ ηεοιμε μεναρτιφυομεγη τριφυλλωτη εγχορτοκοπιοισ προαγουσα δε στενοφυλλο τεραγιγεται. καυλουσ αγιεισα τριφυλλω ομοιουσ. σφοισ το ψερμα προσ πεφυκεφακου το μεγεθοσ, επεστραμμεκον ωσ κερατιον οπερ ξηραρθεν μι

γρυται δυσματοσ χαριυτοισ αρυτοισ αλσι χλωρον δενατα πλοθεμωφελει ταψυ
ξεωσ δεμενα. ολη δε τη ποα χρωρται οιρυτημοτροφοι αρτιαγρωσεωσ. Sed cummelicã
paruam vulgo habeant inter pabula iumẽtorum: quam melicaſtellum dictitent reor melicam hoc
pabulum non dici. ſed mœdicam: legumen vero notiſſimum: congruente verbo latino cum ver-
nacula dictione: melicam.

Quod ad diras abigendas noctuæ ſuffigerentur Columella & Apuleius.
enarrati: prætereq; de inſulſa amurca: & de ſedo. De vertũno.
Cap. xxxiii.

Xtat Iunii Columellæ libellus verſibus ſcript⁹ lepidis & eruditis: in quo doctrina nõ cir-
cũforonea: nec triualis inẽ. eius hi verſus recenſendi: & ad nouã recognitionẽ cõuocãdi.

Hinc amythaonius: docuit quem plurima chiron
Nocturnas crucibus volucres ſuſpendit: & altis
Culminibus vetuit feralia crimina flere.
Sed ne dira nouas ſegetes animalia carpant
Profuit interdum medicantem ſemina pingui
Palladia ſine fruge ſalis conſpergere amurca:
Innataue æris nigra ſatiare fauilla.

Senſus eſt trium priorum carminum ſeiunctus a ſuperiori ſen
tentia: melampodem amythaonis filium ſuffixiſſe cruci noctuas: et has aues nocturnas & inauſpi
catas: vt quæ colonis mala portenderent in ſe ipſas id omne recideret. Id ſuperſtitioſa vetuſtas pu
tauit amulletum eſſe dirarum: quas hæ volucres ominoſæ portendebant. Huic ſententiæ ſucci-
nit Apulei⁹ libro tertio de Aſino aureo ſic ferme ſcribens. Quid qd iſtas nocturnas aues cũ pene-
trauerint larem quẽpiam ſollicite prehenſas foribus videmus affigi: vt qd infauſtis volatibus fa-
miliæ minantur exitium: ſuis luant cruciatibus. Lucio Palladius ſuffragatur ita ſcribens. Contra
grandinem multa dicuntur. Panno ruffeo mola cooperitur. Item cruentæ ſecures contra cælum
minaciter leuantur. Tũ omne horti ſpatiũ alba vite pręcingit: vel noctua pennis patentibus exten
ſa ſuffigitur. Subdit Columella multos eſſe ſedulos agricolas: qui amurca ſemina cõſpergũt. pal-
ladiam vocat a pallade olei inuẽtrice: ex quo fit amurca. Cæterũ per amurcã ſine fruge ſalis deſcri
bit ſedimentũ olei: quod peculiari noïe vocat amurca inſulſa. Scimus enim idem eſſe amurcã ſine
fruge ſalis: & amurcam inſulſam. Plynius hanc purã amurcã vocat libro duodeuigeſimo: qua di-
cit medicari ſemina concucibile exiſtere: Sed qm̃ ad inſulſæ amurcæ mentionem ſtilũ vertimus
eiuſdẽ Columellæ codicẽ maculoſum emẽdare nõ erit inſertũ. libro naq; ſecũdo ſic paſſim legitur
Alii hac eadẽ aqua vel amurca infuſa cum cepit infeſtari ſeges: perfundũt ſulcos: & ita noxia ani-
malia ſũmouent. Tu corrige amurca inſulſa diſpuncta priori adulterina voce infuſa. Hæc verba
ſubiicere libuit fulciente autoritate priſci codicis qui fuit multiſcij viri Andronici Bononiẽſis libe
raliũ ſciẽtiarũ ꝓfeſſoris. Nec ab ipſo Columella diſſentit: q non ſemel hãc dictionẽ vſurpauit. Sed
vt qd nũc ad manũ & in prõptu exemplũ eſt addã: ſic ſcriptũ reliquit libro ſexto. Adiuuanda ẽ in-
quit amurca inſulſa cum ſuilla vel noſtra vrina vetere. De hac inſulſa amurca meminit et Palladi⁹
Per ſequentem verſum Columella docet erugine ſiue fuligine agrum complẽdum: q aĩalibus no
cuis obſtat vt culicib⁹: qd & ipſe in libri duodecimi calce ſic monet: Qui ęſtate iſta ſeret caueat ne ꝓ
pter ſiccitates culex adhuc tenera folia prorepẽtia. Id quoq; vt vitet puluis: qui ſupra camerã iue-
nitur: vel etiã fuligo: quę ſupra focos tectis inhæret colligi debet. Palladius quoq; hoc cõfirmat li-
bro primo. Quod ſubdit non ſupiniore cura prætereundum.

Profuit et plantis latices infundere amaros.
Marrubii: multoq; feri cõtingere ſucco.

lego multoq; ſedi contingere ſucco. Hoc ipſe Columella
lib. duodecimo fulcit his verbis. Veteres qdẽ auctores: vt Democrit⁹: pręcipiũt ſemina omnia ſuc
co hærbę: quæ ſedum appellatur medicare: eodemq; remedio aduerſus beſtiolas: vti: quod verum
eſſe nos experientia docuit. Plynius vero decimooctauo. Democritus ſucco hęrbæ: quæ vocatur
aizoon in tegulis naſcens tabuliſue: latine vero ſedum aut digitellũ midicata ſeri iubet omnia ſe-
mina. Aizoon enim dicitur græce hęrba: tanq̃ ſemper viuentem viriditate perpetua dicas. Palla-
dius latinam dictionem vſurpauit ſic prodens. Contra erucas ſemina: quæ ſpargenda ſunt ſem-
peruiuæ ſucco madefiant vel erucarum ſanguine. Sed & pati non poſſumus ſtrumoſum carmen
et vnica littera immutata totoum male circunferri in his verſib⁹ paulum ſupra poſitis.

Præſſaq; flammeola rumpatur fiſcina calta
Mercibus vt vernis diues portũnus abundet:
Et titubante gradu multo madefactus iaccho
Aere ſinus gerulus plenos grauis vrbe reportet.

Carmen ſecundum
ſic emẽda meo quidẽ periculo. Mercib⁹ vt vernis diues vertũn⁹ abũdet. Columellæ ſenſus ẽ. & hoc

tulani accingantur ſe ad calathos roſis & caltis iplẽdos: põmis onerãdos & reliquis fructib⁹ vt his vernis mercibus vertumnus deus: fori habitator: pomonæ amator: abundet: quibus mercibus in foro apud vertumnum diuenditis grauis ære ex vrbe Roma redeat manus agricolarum. Primis floribus hic vertũnus coronabatur inde nomẽ adeptus ꝙ primis muneribus vertentis ãni donabatur: ſeu ꝙ rebus vertẽdis hoc eſt diſtrahendis præerat: ſeu ꝙ vertit ſedem: & relicta patria ethruria Romam receſſit. Seu ꝙ in varias ſimilitudines ſeſe verteret. Propertii verſus ex libro quarto preſẽti expoſitioni ſubſcribentes ſi quis deſideraret annexui. Vertumnus loquitur.

Prima mihi variat liuentibus vua racemis:
  Et coma lactenti ſpicea fruge tumet.
Hic dulces ceraſos: hic autũnalia pruna
  Cernis/& æſtiuo mora rubere die.
Inſitor hic ſoluit pomoſa vota corona
  Cum pyrus inuito ſtipite mala tulit.

Ex his propertianis verbis ſatis manifeſtum eſt cur Columella cecinerit. Mercibus vt vernis diues vortũnus abũdet. Porphyrio vertũnũ romę ſacellũ habuiſſe ſcribit in vico thurario. Vicus enĩ thurarius appellabatur vbi non tantum thura. ſed aromata omnia vendebant: quas nouo vocabulo recentiores ſcriptores ſpẽs appellant. Vertũnanalia dies dicati vertumno. Meminit & vertumni ſacelli Pedian⁹. Varro ferias vertumno conſecratas ſcribit menſe ferme octobri. In codice Columellæ litteris minutiſſimis exarato non infideli vortumn⁹ animaduerti ſcriptum eſſe: quod idem eſt acſi diceres vertumn⁹: O. in quibuſdam & e inuicem cedentibus: vt vortices aquarum dicũtur cũ tamen etymon deflexionemq; teneant a vertendo. Vortere enim & vertere indiſcriminatim dicimus. Vorti enim Lucretius pro verti dixit eo verſu. Vſq; adeo fit vti pueris videãtur vbi ipſi Deſierunt vorti. In hominem mutabilis animi & variarum ſententiarum: multicipitem ſcilicet belluam: dixit Oratius. Vertumnis quot quot ſunt natus iniquis.

De inuoluolo beſtiola vites prærodente Columella rurſus explicatus. Cap.xxxiiii.

NOn deeſt ſuus nitor cum graui: copioſa: eruditaq; facundia libris quos Columella proſa oratione pedeſtriq; ſtilo poſteriati commendauit. ſed non affabre leuigati: non exacte culti in lucem prodierunt: cuius rei vt indicium faciam nota cẽſoria hæc in medium protuliſſe libuit. Sic enim loquitur Iunius Moderatus libro tertio. Genus eſt animalis volucra appellatur: Id fere p̃rodit teneros adhuc pãpinos: qđ ne fiat falces: quibus vineã putaueris peracta putatione ſanguine vrſino linito. In codice antiquitatis venerãdę legi nõ volucra. ſed voluola a voluendo ſcilicet: ꝙ hic vermis inuoluens ſe frondibus illas amputat: Et his erit: quẽ Plautus inuoluolũ: Cato cõuoluolũ dictitarũt. Columella vero nũc noua voce dicit voluolã. Vulgo thaleatitiũ bononiẽſes appellant ab incidẽdis pãpinis. Eſt enĩ priſcũ verbum ĩterthaleare ꝓ incidere: quo paſſim vtimur Hũc vermiculũ gręci peculiari dictiõe nominãt iulũ. Suidas gręc⁹ interpres hęc ſup iulo tradit. Iul⁹ in vineis ſeu vitibus vermicul⁹. multipes hoc aĩal. ſignificat & iul⁹ lanuginẽ in malis. Eſt & in nucib⁹ flos iul⁹ & gen⁹ cant⁹ dianę grati. Inſup gignit & ĩ quercubus hoc aĩal multipes & ſe inuoluẽs: quẽ iulũ vocat: & in epigrãmatis iulũ ꝓ lanugĩe pomi. Sic.n. illic ſcriptũ eſt. ὄριον ἀφ ἑῆσ αὐτασ ὑποκροτάφοισ ιουλοισ κειραμιοσ γερυων αρσενοσ αγγελιασ φοιβε. θκοελυκωρ πρωτοσ γερασ. Iulos dicit ἀπο τουου λοιε ναι πυκροι: qđ ſignificat ab eẽ totũ dẽſum: & ab εναι emitti cũ ſumit ꝓ prima malæ lanugĩe. Plyni⁹ libro.xvi.. Populorum foliis grãdiſſima lanugo. Euolat cãdidę vt Iuli. In alia ſignificãtia iul⁹ piſcis ẽ: q p̃ui⁹ & dux itineris ẽ balenis: q ab Oppiano ob id vocat hegeter. Aĩaduertẽ cũ tñ iulũ capiẽdo ꝓ vermiculo nõ diſſimilẽ eẽ: imo vt arbitror eũdẽ illi qui dicit a Plauto inuoluol⁹. Cato a cõuoluẽdo ſe in foliis & pãpinis cõuoluolũ dicit. Propterea crediderĩ ꝙ thaleas & pãpinos abſumat bononienſes thaleatitiũ appellare vt iã dictũ eſt ꝙ pãpinos ĩterthaliet hoc ẽ abſumat: ſiue a thaleis: quas p̃rodit nomẽ inditũ. De hoc nõ ſemel Plyni⁹ meminit p̃cipue lib.xvii.. Ne fiat in vinea cõuoluol⁹ Cato melle bitumĩe mixto & ſulphure docet circũ capita vites vngi. Platu⁹ hoĩem doloſũ: lubricũ: atq; verſutũ ait imitari neq̃ beſtiolã inuoluolũ. Eſt & vermicul⁹ in frondib⁹ habitãs: quẽ latini vocãt ſcraptiã: vnde meretrices deformes ſortitæ ſũt nomẽ vt ſcraptitię dicant a Plauto. Varro lib.iii. de ligua latina. Diobolares a duob⁹ obolis. Scenicolę a ſceno nugario ſuple vngẽto. Miraculę a miris.i. mõſtris a quo Acti⁹ ait pſonas diſtortas orib⁹ deformes mirones. Ante nos ita ꝑcepta & cõuulſa circũferebãt varroniana verba vt ex his nullus ſenſus elici poſſet. Scraptię ſubdit Varro a vermiculo piloſo: qui ſolet eſſe in frõde cum multis pedibus. De Iulo ꝓ lanugine lib. argonauticõ ſecũdo Apolloni⁹ τοιοσ εην Διοσ υιοσ επιχνοαυτασ ιουλουρ αυτελλωμ. hoc ẽ Talis erat iouis fili⁹ ſũmites iulos ſuccreſcẽtes. Iuli dicunt lanugies genaꝝ. Eſt & Iul⁹ beſtiola mltipes: & ſpẽs cãtus vt ſcribit Eratoſthenes. In cõmẽtariolis ĩ Nicãdrũ leges hęc. Phalenæ beſtiolę alatę: quę ad lucernã volãt ſimilis eſt hocranocolaptes. Hic & ce

Digitized by Google

cephalocruſtes dictus: qui in foliis pſici inuoluit. Hūc innuit ita canens diuin⁹ poeta Nicāder. τω ικελωσ πρασειοσ υποτρεφεται πεταλοισι. i. huic ſimilis: folio quē inuoluit pſicus acri. Sed de Iulo vermiculo meminit vtiq; Nicāder. οι Δαγε μυν και ιουλοσ αμηΔεται ηΔολοοσ σφηξ. Subdit interpres. Iul⁹ ſpēs veſpę vel vermiculi vocitati millepeda: quę verba me tenēt ābiguū an iulum latine dicā iuoluolum an millepedā. Viderint lectores induſtrii. nihil de meo addā. inter aīalia aptera: quæ vertit Theodorus īpennata: Ariſtoteles libro aīaliū quarto numerat iulū: quā Theodor⁹ millepedam interp̄tatur. Ex his verbis ariſtotelicis poſſem⁹ in Columella ꝓ volucra legere īuolucra: ſiquidē illud apterō hoc ē inuolucre nūcupat Ariſtoteles: tamen inuoluol⁹ pēnas habet: vt ocultata fide cōſpeximus: niſi inuoluolus & volucra ſint aīalia diſtincta a Columella: tāq̄ inuoluolus ſit ille: qui ſe vitium foliis intorqueat: volucra: qui alis p̄dit⁹ incidit. Adiuuat qui hoc putāt codex manu ſcriptus: qui Andronici bononienſis: in quo ſic legit. Gen⁹ ē aīalis inuolucre appellatur. an volucre in Columella legas an volucra nihil differt. Prior tñ lectio aliquib⁹ placet vt voluolus legat. qm̄ volucre nomen ē ad aptera hoc ē īpennata aīalia gñale. Ab Iulo prima ſcilicet barbę lanugine iul⁹ aſcanius nuncupatus ē. auctor Seruius. De Iulo in hoc ſignificatu Plyni⁹ mētionem facit. Ab hoc Iulo gēs iulia cognationē deducit ſiue a Iulio iulii aſcanii filio vt Pōpei⁹ atteſtatur. Ouidius libro quarto faſtorum ab Iulo quoq; referre gen⁹ iulios ſentiens ita cecinit.

Venimus ad fœlix aliquando nomen iuli
Vnde venus teucros iulia tangit auos.

græci poetice tamē nō iunctim iuliū dicūt vt nos ſolem⁹ ſed iulīū videlicet ιουλιον prima breui nomine quadriſyllabo. Nō putaui p̄tereūdū cum fiat de Iulus mētio elogium chriſtodori poetę Thœbani qđ nos latinum ſic fecimus.

Iulius inſigni radiabat imagine Cæſar:
Sæpe coronauit qui Romam hoſtilibus armis.
Aegida terrificum læua ſuſtollit. at ipſa
Dextra quatit rutilum exultanti robore fulgur.

Hic nou⁹ Auſoni⁹ celebrat Iuppiter oris. Certe differentia ē īter cōuoluolum & volucrā ſi Plynio credim⁹: qui lib. xvii. cum adhibeat medelam ad fugandū cōuoluolū: ſubdit diuerſam ad volucrā q̄uis in tritis codicibus legatur voluocē: aitq; hūc vites p̄rodere: qđ non cōuoluolo adſcribit. hoc erit illud aīal: qđ vulgo thaleatitium dicunt: nec īmutandus erit in inuoluolum Columellæ codex. ego colligo inuoluolum eē īpennatū vt iulū Thaleatitium eſſe volucram vel volucre nihil in Columella īnouandum. in Plynio nil mutes: nam a volādo voluocē dicere poteſt.

Palladii ſenſus elicitus. Cap. xxxv.

PAlladiū multi grauem & eruditum authorē indicant. ſed a quo potius eruditio q̄ doctria debeat expeti. Alienum ſit in hac re iudicium: nos exēplo Cæſaris non moroſioris ſtomachi homines mīme offendimur ſi cōuiuator oleum cōditum ꝓ recenti apponat. Excutimus oēs ſcedas. Nō malos imitatores ęmulamur: quos brutum pecus vocat Oratius. qui ſolū Ciceronē p legunt tanq̄ ſelectū deum: cæteros: vt tertullianis verbis vtar: tāq̄ bulbos repbos abiicientes. Faueo Ciceroni vt pote eruditorū eloquentiſſimo Illius ſermonis nectarei felicitatē admirari non deſino: non eo tamē fini vt cæteros explodendos ducam. Sed hoc iudicio cuiq; ſuum dicendi modū peculiareq; ſtilum a natura cōparatum: & ſicuti viridiſſimum & amœniſſimū pratum diuerſicolori flore fit illuſtrius: ita romanū eloquiū diſparibus dicēdi characterib⁹ exornati⁹ ſplēdet: quippe cū ſingulo authori dos ſua domeſticaq; facūdia natura ſit innata: Sed hęc alias. In hoc ipſo palladio leguntur hi verſus ſciti certe & perelegantes.

Si velocis equę pigro miſcetur aſello
Ardor: vt in ſterilem res cadat acta gradum:
Facundūq; genus productus deleat hæres
Et ſibi defectum copia prolis agat.
Cur non arbor inops pingueſcat ab hoſpite gemma?
Et decus externi floris adepta micet?

Palladii ſenſus eſt volētis aſſerere īſitionem arborꝫ cum laudandā tū exercendā. qm̄ illā rerū natura docuit eſſe vtilē. Si. n. mortales exꝑientia docti. & ipa cōmoditate cōiungūt aſinū equæ: vt inde paret quędā tertia ꝓles: hęc ē mula quę molli gradu delectat inſeſſores: qđ cū ita ſit cur nō ex arborib⁹ ꝑegrinis tertium quodā gen⁹ p inſitionē excitabim⁹? in quo & ſi parētis ſuccus nō reſeruet: habeat tñ quādā tertiam naturā: ꝓprietatē: & dotē ſibi peculiarē: quę ſit vſibus hoīnum ꝑtim iocūda: parti cōmoda: ſicuti mulis deeſt velocitas matris: & reſeruatur tarditas patris. Sed mulas amamus qm̄ mediocritatē quādā retinēt inter velocitatē equæ: & parētis brutā & ſtupidā ignauiā. Ego rem actā admiſſurā aſini ad equā interp̄tor. Quis neſcit rem capi pro venere: habere rē cū aliqua venerē patrare ſignificat: vnde illud auſonianū in monoſyllabis. Impiū. litē: venerē cur vna notet res. Res acta ergo ſic expone coit⁹ admiſſus transferat in gradū ſterilē expono nō velocē: nō piguē: nō ardētē. Sed ieiunū & tenuē: degeneren a gradu generis

Digitized by Google

equini: ex quo mula cõcipitur. Sed cadat in delicatũ: mollē: & eneruem: quali vtunt̃ mulę: quę ſuauiter ſedentē geſtitant: infracto ſcilicet & retracto cũ velociori tamen pedum explicatione glomeratiõe ve. Greſſum talē græci vocitant ευδρομου a curſus bonitate. Nos tollutim incedere dicimꝰ equos aut mulas: qui quæ ve volubiliter & paſſibꝰ delicatioribus incedũt. Equi vtentes hoc molli gradu: quoniã veniebant ab aſturibꝰ populis dicebant̃ aſturcones: tolutarios equos latini dictitãt: a tollendis pedibus: & glomerandis. Vulgus cũneas appellat: reor qm̃ ea dexteritate geſtitãt vt in cunnis nos mouere credamꝰ. Sunt qui hoc nomen vernaculum tractum a gente barbara teſtētur. Gradum hunc equi tollutarii delicatum eſſe quis neſcit: vel eo plautino verſu ex aſinaria. Demã hercle de ordeo tollutim ni vadizas. Equum aſturconem Siliꝰ ita deſcribit.

Aut in concuſſo glomerat veſtigia dorſo.

Subdit Palladius hæredem hoc eſt mulam delere genus fœcundum hoc eſt genus equinũ. quoniam mulæ non gignunt vt equę: quę parantur ad prolē. ſed ab illis infœcundę factę degenerãt. Productꝰ in lucem editus. Si admouemus aſellum equę dũtaxat delitiis inſeruientes: & gradu molliculo vt paremus nobis animal infœcundum: in quo eſt defectus prolis: cur non inſitionē amemus ex qua tertium genꝰ exit in dias luminis oras vt Lucretiꝰ inquit: nõ tamen hoc genus tertiũ eſt infœcundum ſicuti de mulis habemus. eē quaſdã mulas in cappadocia quę pariãt Ariſtoteles docet in libris animaliũ. Cã cur muli non gignant affertur hæc a Democrito. qm̃ meatus mulorũ corruptos in vteris dicit. qm̃ non ex cognatis principium eorũ cõſiſtit. Empedocles mixturã ſeminum cauſat̃ quę denſa ex molli vtraq; genitura conſiſtat. Hos redarguit Ariſtoteles. lib. ii. de generatione aĩalium vbi mẽſtrua mulabus deeſſe tradit ob hoc non gignere. Ex equo & aſina quoq; Gynni puenıunt cũ cõceptus in vtero ægrotauit: Eſt enim gynnus idem qđ μεταχοιρου in porcis.

De menſura quę vocatur chœnica Palladii codex emendatus. Cap. xxxvi.

EIuſdem palladii verba ſubſcripſi cognitu non indigna. Tũc diligẽter tunſos & cretos habebis in vaſculo nouo: & cũ volueris tribus cadis vnam floris menſurã quã ſyri chinicã vocãt adiicis. Mendum eſt in his poſterioribus verbis. Nõ enim chinicã. ſed chœnicam legendum eē cõtenderim videlicet. Χοινικην. Eſt enim hoc notiſſimũ mẽſurę genꝰ: a qua tractum id vulgatiſſimũ ex aureis Pythagoræ dictis: qui ſignificaturus prudentiam eſſe colẽdam dixit in chœnice non eſſe ſedẽdum. Chœnice mẽſura eſt diurna authore Diogene. Cũ inciderimꝰ in aureas Pythagoræ ſentẽtias non erit inferium illas cõgeſtim explicare: quę ſparſim legũtur. Primũ eſt: cum veneris in templũ adora: neq; aliquid interim: qđ ad victũ ptineat aut dicas aut agas. Ex itinere pter propoſitum non eſt ingrediendum in tẽplum: neq; orandum: neq; etiã ſi ppe veſtibulũ ipſum tranſieris. Nudis pedibus ſacrifica & adora. populares vias fuge. Per diuerticula vade a melanuris abſtine: terreſtrium enim deorũ ſunt. Linguã ĩprimis coerce deũ imitans. Flantibus ventis echo adora. Ignem gladio ne ſcalpe. Omne acutum abs te dimoue. Viro qui pondꝰ eleuat auxiliare non tamẽ cũ eo deponas. De rebus diuinis abſq; numine ne loquaris. In calceos dextrũ præmitte pedem: in lauacrum vero ſiniſtrum. Iugum ne tranſilias: cum domo deceſſeris ne reuertaris: furiæ enim cõgredient̃. Ad ſolem verſus ne meies. Ad ſolē verſus ne loquaris. Oleo ſedẽ ne abſtergito. Super chœnicen ſiue modium ne ſedeas. Animalia recuruis vnguibus ne nutrias. In via ne ſcindas. Annulum ne feras. Dei figuram ne inſculpas annulo. Ad lucernæ lumen ne te in ſpeculo cõtempleris. De dis rebuſq; diuinis nihil tam mirabile: quod non debeas credere. Riſu effuſo abſtĩe. Iuxta ſacrificium ne incidas vngues. Dextram ne ad omnia facile iniicias. Stratis ſurgens: collige ipſa: figurãq; cõfunde. Cor ne vores. Cerebrum ne edas. Capillorum & vnguiũ ſuperfluitates poſtq̃ abſcinderis peſſunda. Rubrum aliquid ne ſuſcipias. Ollæ veſtigium in cinere confunde. Aurum habẽti ne hæreas in filiorum generatione. Honora imprimis figurã & aram. Fabis abſtine. Herbam maluaceam ſere: nec tamen edas. Hirundinem domi ne recipias. Ab animalibus abſtine. Fugare docet omni ſtudio: vniuerſiſq; machinamẽtis: ferroq; ac igne abſcindere a corpore morbum: a victu luxum: ab animo ignorantiam: domo diſcordiam: ciuitate ſeditionem: ab omnibus deniq; intempantiam. Explicantur multa pythagorica inuolucra his verbis Plutarchi. quæ nigrantes habent caudas guſtari non oportere hoc eſt cum hominibus conſuetudinem habendã non eſſe: quos morum deprauatio ipſa denigrat. Iugum ſtateramq; ne trãſcẽdere id eſt plurimi iuſticiam facere oportere. Anguſtum non geſtabis annulum: quoniam ita vitam vt eam ne vinculo diſtringas exercere debebis. Ignem ferro ſcalpi minime hoc eſt irritandum non eſſe furentem Cor non comedes quid aliud inſinuatq̃ ne animum offendas ſollicitudinibus eum ſua cura conficiens. Abſtinendum a fabis q͛ in re ciuili verſari non oporteat. Fabis enim priſcorum ſuffragia ferebantur: quæ finem principantibus attulerunt. Cibos in ſcaphio non eſſe ponendos. Significat improbum hominem ad vrbanos non admitti oportere ſermones aut vlla virtutis ſtudia. Cogitationis nanq; cibus eſt: & cum ratione ſtudium & ſermo frugi: quem impurum ac ſordidum reddit

Digitized by Google

improbitas .haud retrouerti: qui ad cõtinentem proficiſcuntur id eſt quibus moriendum eſt cum proximum vitæ terminum intuerentur facile ferant: neq; mœrore deprimētur. Multa quoq; Pythagoræ ſymbola circumferuntur. ſed ego grauiſſimis authoribus innitor. Χοινιξ τρι Χοινικοσ και μεδιμνοσ inter των εργαλιων γεωργικων ονοματα referuntur a Iulio polluce.

Quid ſignificet illud pallade prouerbium crotone ſanior es: & de ziziphis. Cap. xxxvii.

Palladæ græci ſcriptoris cultiſſimum verbis græcis epigramma huiuſmodi legitur.

Ουκ αλογωσ εν διζυφοισ δυναμιν τινα θειαν
Ειναι εφην. χθεσ γουν διζιφον εν χρονιω
ηπιαλω καμνοντι τεταρταιω περινηφα
και γεγονεν ταχεωσ οια κροτων υγιησ.

Scribit feſtiuiſſimus poeta ſe manifeſtariam vim: & prope diuinam animaduertiſſe in dizyphis: cum enim laboraret febri quartana inſperſiſſe dizipha & ſubito conualuiſſe: factumq; ſe eſſe robuſtum & ſanum vt Croton. Quid exprimere voluerit per crotonem dubitant viri græcarum litterarum principes. Audiui quoſdam aſſerẽtes per crotonem intelligi Milonem illum crotoniatam luctatorem famigeratum: qui robore corporis & firmitudine omnes excelluit: vt poeta ex inſperſione dizyphorum tantas vires ſibi comparaſſe teſtetur: quantis Milo crotoniata præualuit. Cæterũ ſubfrigida græci poetæ videatur explicatio ſi per Crotonem nomen vrbis hominem municipem capiat: non aliter q̃ non competeret per bononię nomen bononienſem quempiam indicare nomine proprio ſuppreſſo: & patriæ expreſſo. Ego latinus interpres pace græcorum dixerim epigrammatis huius nodum explicaui per id tempus Mediolanum incolens: Aſſerui pallada innuere priſcum prouerbium: quod ſic dicitur. Crotone ſalubrior. proferebant hoc de ciuitatibus ſiue hominibus fideliſſima valetudine fruentibus: qua maxime pollebat Croto ciuitas italica: cuius fines ſunt poſt ſcylaceum. Ex hac temperie cœli: qua imprimis florebat Croto viros habuit in vſu armorũ preſtantiſſimos. Nec paruã exercẽdis athletis operam dedit. In vnius igitur olympiadis ludis ſeptem viri: qui cæteros ſtudio ſuperarunt crotoniatæ fuere omnes. Iure itaq; dici viſum eſt. Qui crotoniatarum poſtremus eſt is reliquorum græcorum primus eſt. Vetus hoc prouerbium: Crotone ſalubrius: inde ortum eſſe ferũt: quia locus ipſe ad ſalubritatem: & bonas habitudines propter athletarum multitudinem plurimum conferat. plurimos igitur ad olympia victores. i. olympionicas habuit: licet haud tempore multo habitata. cum tantus virorum numerus ad ſagram ad internetionem ceciderit. Ad eius gloriam acceſſit ingẽs pythagoreorum cœtus: nec non athletarum celeberrimus Milo: & pythagoræ diſcipulus: qui ea in vrbe multum cõtriuit temporis. Fama eſt columna quandoq; in philoſophorum contubernio laborante: Milonem ſubeũtem: ſaluos reddidiſſe vniuerſos: deindeq; ſe ipſum extraxiſſe. Quo membrorum robore fretum vitæ ſubuerſionẽ offendiſſe. Haud incredibile duxerim quod ſcriptores tradidere. Ferunt igitur cum profundam: denſamq; per ſiluam iter faceret: longe a tramite deuiaſſe. Truncum deinde ingentem adactis cuneis inuenientem inſertis manibus pariter ac pedibus in ſciſſuram eius hiantem vt penitus diſcinderetur eſſe conatum. Tantum autem ſolummodo valuiſſe vt exilirent cunei. Ligni vero partibus ſtatim ſe coeuntibus derelictum in eius generis laqueo a feris deuoratum fuiſſe. Hæc Strabo libro ſexto geographiæ. In ſecundo europę ſinu crotonem Plynius enumerat. Ouidius libro decimo quinto metamorphoſeon ſcribit Micilum alemonis argis oriundum in ſomnis ab hercule admonitum patriam relinqueret: & æſerem fluuium peteret: & tarentum condidiſſe. A crotone vero herculis hoſpite nomen vrbs ſortita. Prouerbium gręcum hoc eſt υγιεστεροσ κροτωνοσ hoc eſt ſanior crotone. de his qui longo tempore incolumes ſunt. meminit huius Menander in locris. Non exploratum habuit huius interpretamentum prouerbiorum author aut codex: q vero propius mendoſus eſt. Amplius vitioſum codicem credo palladæ: in quo διζυφον ſcriptum eſt: corrigendum arbitror ζιζυφον vt de arbore notiſſima intelligat: quã inſubres ziziuerinum: Bononiẽſes vero zizilum: cuius fructu tanq̃ emplaſtro vſus eſt palladas contuſis ziziphis: ſiue cremore ziziphorum: & ſucco ad leuandam febrim: qđ & hodie in ptiſana obſeruant. De ziziphis hæc Plynius lib. xv. na. hiſt. Aeque peregrina ſunt zizipha: quę & ipſa non pridem venere in Italiã ex ſyria. Sextus Papinius: quem conſulem vidimus primus hęc attulit diui auguſti nouiſſimis temporibus in caſtrorum aggeribus ſata: baccis ſimiliora q̃ malis. Sed aggerib⁹ pręcipue decora. quoniam & in tecta iam ſiluæ ſcandunt. Erit igitur hic poetæ ſenſus inſpergine ziziphorum ſyriacorum priſtinũ robur: exterſa febri: recepiſſe vt ſalubrior factus ſit ipſa crotone: qua (vt priſco inualuit adagio) nihil eſt ſalubrius: quæ ob ſalubritatem ſuam ingenia florentiſſima procreauit & corpora robuſtiſſima.

Digitized by Google

ουδε αρχην græcam dictionem ab Angelo Politiano non recte latina interpretatione conatã. Cap. xxxviii.

ANgelus Politianus vir memoria noſtra virtutum cumulo ſtipatus omni ad litteras græcas tanto ſtudio: & animi ardore ferebatur: vt hos græculos vpupas potius q̄ alaucas: ſordidiſſimi enim ſunt & circũforonea mẽdicabula: reliquerit: deſpexerit: antecelluerit. Sed quo dii boni nitore: quo pondere: quo examine verſus gręcos pronunciauerit: & ex tempore quandoq; cuderit ſupra fidei captum erit: ſi auſim prędicare. Sed vir ille in litteris græcis primi nominis non ex omni parte venerem tranſmarinam deguſtauit. Sapit enim quandam peregrinitatem in paucis: ex quibus hoc exẽplum poſui. Cum ferretur acriter in domitium virum doctiſſimum perperam rhinoceronta apud Martialem interpretantem Pauſanię verba in boeticis cũ latina interpretatione ſubiunxit. οτι σφισιν επ ακρα τη ρινι εν εκαστω κερας και αλλο υπερ αυτο ου μεγα επι δε της κεφαλης. ουδε αρχην κερατα εστιν. Quoniam inquit Angelus illis in ſumma nare ſingulis vnicum cornu. Tum aliud ſupra non magnum. Verum in capite ne initio quidem cornua. In his verbis vltimo loco ſubeſt error non mediocris. hoc eſt in his. verum in capite ne initio quidem cornua. ουδε αρχην ſumpſit minus eleganter pronunciatum eſſe a Pauſania pro eo q̄d eſt ĩ initio: cum ſignificet idem q̄d nequaq̄. Eſt enim additamẽtum αρχην ſicuti nos dicimus nec vtiq; neutiq; perinde græci ουδε αρχην dicunt pro nequaq̄: qua figura loquendi Callimachus vtit̃: & vt nunc apparet: Pauſanias: qui excultiſſimi & perinde eruditiſſimi ſtili fuit. Græci quoq; grãmatici in hoc ſignificatu dictionem hanc capi conſpiranter annuunt.

Calpurnii carmina de ſpectaculo Cæſaris enucleata: & quæ fuerit ſilua thalæa. Cap. xxxix.

INcidi nuper in poema Calpurnii: ſic enim malo q̄ Calphurnii nomine piſonibus hoc indito a calpo numæ filio vt Porphirio tradit: huius poetæ verſus quantã doctrinam præ ſe ferant cuiuis vel mediocriter erudito licet animaduertere.

Hic niueos lepores: & non ſine cornibus apros:
Manticoram ſiluis etiã quibus editur alcen.
Vidimus: & tauros: quibus aut ceruice leuata
Deformis ſcapulis torus eminet. aut quibus hirtæ
Iactantur per colla iubæ: quibus aſpera mento
Barba iacet: tremuliſq; rigent palearia ſetis.

Scribit Calpurnius ſe in Cęſaris ſpectaculis multiformia & miranda animalia depræhendiſſe imprimis lepores albos. Exponunt nonnulli cuniculos: qui maxime fallunt̃. Sunt enim cuniculi diuerſum genus a leporibus: qui multifarii reperiuntur. In alpibus candidi ſunt: quibus hybernis temporibus pro cibatu niuẽ credũt eſſe. author Plynius libro octauo: de his nimirum Calpurnius intellexit: nec ab re niueos vocauit quando albi ſunt: & niue delectãtur. Item Iulius pollux libro quinto author eſt eſſe albos lepores. Q̄ vero ſubdat ſe in harena cõſpexiſſe apros cornigeros ad illud referri debet: quod tradi ſolet a naturalib⁹ authoribus. In india cubitales dentium flexus geminos ex roſtro: totidem a frõte ceu vituli cornua exire. hos dentes in longitudinem cornibus ſimilem exeuntes cornua Calpurnius appellat. Manticora vero eſt animal: quod in æthiopia naſci Cteſias prodidit triplici dentiũ ordine pectinatĩ coeunte: facie & auriculis hominis: oculis glaucis: colore ſanguineo: corpore leonis: cauda ſcorpionis modo ſpicula infigentem. Vocis vt ſi miſceatur fiſtulæ & tubæ cõcentus: velocitatis magnę humani corporis vel p̄cipue appetentem. Hanc hominũ ſermones imitari author eſt Iuba. De Alce Plynius ſic. Septentrio fert & equorum greges ferorum ſicut & aſinorum aſia & africa præterea alcen ni p̄ceritas aurium & ceruicis diſtinguat iumẽto ſimilẽ. Per boues: quib⁹ tor⁹ deformis eminet ſcapulis intelligit tauros ſyriacos gibboſos: quib⁹ tor⁹ hoc eſt gibber eſt in dorſo. Carici quoq; in parte aſię foedi viſu tubere ſuper armos a ceruicibus eminente. laxatis cornibus excellentes in opere narrantur. Cetero nigri coloris cãdidi ue ad laborẽ dãnantur. Per tauros iubatos biſontes intelligit ſiue bonaſum in pannonia frequentem: qui p̄ditus eſt equina iuba cætera tauro ſimilem. Cum vero inquit. Quibus aſpera mẽto barba iacet ſi ue riget tauros ferociſſimos intelligit generaliter & ſiluestres: & fortaſſis vros: qui excellẽti vi & velocitate præſtant: hos fert ſcythia: quos agreſtes vocat in georgicis Maro. Illos barba inſignitos tradit. q̄m id ſpecimen generoſitatis euidẽt⁹ & apti⁹ quo pluribus pilis abundãt: & p̄cipue ſi ſunt ſetoſis aurib⁹. Palearia ſetis inhorreſcere bob⁹ agreſtibus autumat ad ferociam illorum demonſtrandam. Palearia autem vocamus e bouis collo depẽdentem. Reperio ſingulari numero in ſeneca tragoediarũ ſcriptore palear palearis. Signa nobilitatis in vacca ſunt prolyxa palearia: vnde Maro cecinit. Et crurũ ten⁹ a mẽto palearia pendent. Chartilaginẽ defluam e collo galli gallinacei Columella paleã dictitat: bononiẽſes paleolum in homine quoq; vocant. In eodem verſu hic eſt dign⁹ cura & examine perpenſiore. Diceris in ſilua iudex au

diſſe thalea. exponunt nonnulli thaleam ſiluam pro viridi poſitum quãdo omne viride græci tha
lon dicant quare virides ſurculi: qui ſeruntur thaleæ a Plynio cæteriſq; nominant: vnde verbum
interthaliare vt autumat Varro pro incidere. quoniã hæ thaleę inciſæ plantantur. Sollertior tamen
& acutior expoſitio eſt interpretari thaleam ſiluam per deriuationem a thalea multis thaleis & ra-
mis lauri conſitam: quæ ſilua erat cæſarum lauro plena apollini dicata: propterea laudes cæſaris &
apollinea carmina tradit Calpurniꝰ recitata fuiſſe in ſilua thalea loco ſcilicet propter laurum apol-
lini & cęſari gratiſſimo. Quæ vt plenius accipias Plynii verba ſubſcripſi libro decimo ſexto. Sed
& circa diuũ auguſtũ matrimonii euẽta eiꝰ digna memoratu. Nãq; Liuię Druſillę: quę poſtea augu
ſta nomen accepit cum pacta eſſet illa cæſari: gallinam conſpicui candoris ſedenti aquila ex alto
abiecit in gremium illęſam: intrepideq; miranti acceſſit miraculum quoniam teneret roſtro laureũ
ramum honuſtũ ſuis baccis. Conſeruari alitem & ſobolem iuſſere aruſpices: ramũq; eum ſeri ac ri-
te cuſtodiri. Quodq; factum eſt in villa cæſarum fluuio tiberi impoſita iuxta nonum lapidem fla-
minia via quæ ob id vocatur ad gallinas: mireq; ſilua prouenit. ex ea triumphans poſtea Cęſar lau
rũ in manu tenuit: coronãq; in capite geſſit. Ac deinde impatores Cęſares cuncti. Traditusq; mos
ẽ ramos quos tenuerunt inſerendi: & durant ſiluæ nominibus ſuis diſcretæ fortaſſis ideo mutatis
triumphalibus. Inferius libro ꝓximo Plynius tradit propagĩe ſeri laurum: triumphalẽ thalea tan-
tum: vbi triumphalẽ vocauit hanc qua loco triumphalis triumphaturi Cæſares vtebantur.

Multa in Apuleio enarata. Quid per aſinum cappadocẽ intelligã. De aſino claudo: qui
eſt apđ inferos. De Iſidis ſiſtro & cymbio nonnulla ſcitu digna.. Quid per potionem ſacram ſit in
telligendum. De lapide pręconis. Cap. xl.

LVcius Apuleius platonicorum eruditiſſimꝰ: quẽ eloquentiſſimum cenſet Auguſtinus.
Quidam meri mydæ hunc eleuant: ſed hi doctos alba linea metiuntur & magnis nomi-
nibus allatrant: indiget hic caſtigatione limatiore in q̃plurimis locis: idq; lib. viii. de aſi-
no aureo his verbis. Is nimio preſtinandi ſtudio p̄conẽ rogat cuiatis eſſem. At ille cappa
docium me & ſatis forticulum denunciat. Nõnulli referunt hoc ad prouerbium vulgare: quo ca-
uillantes cum aliquẽ doloſum & veteratorem imo deterrimum ſignificare volumꝰ illum cappado
ciũ eſſe dicimus. quoniã prouerbiũ græcum. τρια καϖϖα κακιστα hoc ẽ tria. C. peſſima: de cili-
ce: cappadoce & cretenſi. Verũenimuero iocus Apulei in hanc ſententiã vix trahi poteſt. qm̃ ſi per
cappadocẽ nuncuparet ſe vitioſum: & deterrimum abſterreret potius emptorẽ q̃ inuitaret. Teme
tarius enim non eſt. ſed furioſus & prorſus extra mentẽ: qui venui ſubiciens iumentũ id emptori
calcitroſum ꝓfert & vitioſum: cũ potius vendendi cupidus ludat eo ludo: iocetur eo ioco: qui futu
rus ſit ſibi nõ diſpendio. ſed vtilitati. Ego hoc refero ad nobilitatem equorum: quibꝰ cappadoces
abundauerunt: vt cynœdꝰ ille ſemicanus & cincinatus auctionabundus aſinum emptori hyperbo
lice dicat non ſolum eſſe bonũ aſinum. ſed & generoſitatis equos equipertãis: & eos nobiliſſimos
quales erant equi cappadociæ: qui fingebant orti ab argis vel argei a cappadocibus. Scimꝰ enim
authore Oratio argos nobile equis haberi: de quibꝰ equis cappadocię ſic meminit Claudianꝰ.
Delectus equorum:
Quos phrygiæ matres: argeaq; gramina paſtæ
Semine cappadocum ſacris pręſepibꝰ edũt. Quid ſi ꝓbo cappadoces equos ab agrigẽtinis
profluxiſſe: qui oẽs bonitate reliquerũt. Seruiꝰ in expoſitiõe illiꝰ carminis virgiliani libro. iii. ęnei
dos. Arduꝰ inde agragas oſtẽtat maxĩa longe. Mœnia magnanimum quondam generator equo
rum. Secundum Pindarum quondã agrigentini equos ad agones græciæ mittebant qui inde vi-
ctores reuertebantur. Legimus etiam illud cum in cappadocia greges equorum periſſent delphi-
ci apollinis reſponſo aduxerunt greges de agrigento & repauerunt meliores. Idem author lib. v.
multa ex ritu ægyptiorum explicaturus. quę ad tartara traſlata ſunt. quoniam ægyptios aſtrologi
dicunt ſi referantur ad cõputationem ſphæricæ globoſitatis antipodas eſſe: ſic infit. Iãq; confecta
bona parte mortiferæ vię cõtinuaueris claudum aſinum lignorum gerulũ cum agaſone ſimili: qui
te rogabit decidẽti ſarcinę fuſticulos aliquos porrigas ei. Corrigendus eſt codex iuulgatus. & legẽ
dum funiculos ex Diodori verbis hoc eſt breuem funem: quem ipſe ad colliganda ligna nodare
volebat. Diodorꝰ huic noſtrę interp̄tationi ſic ſcribens adſtipulatur. Aſini etiã ficti fabula mõſtrat
in quadã celebritate. Nodos eni quos vnꝰ in pricipio lõgioris funis cõplicat: alii poſt ſequẽtes diſ
ſoluunt: quod ſi fuſticulos legere malis ligneola interp̄tare: quibus conuolutis funis adſtringitur
& pondus cohibilius aptatur aſino clitellario. Idẽ libro vndecimo iunonem originalem deam ſub
veneris & Iſidis cognomine deſcribens facit dextra manu ſiſtrũ geſtare: lęua vero cymbiũ hoc eſt
vas vinariũ: Cãm cũ anxie requiro Seruiũ ſic loquentẽ compi. Cleopatra tantũ ſibi aſſumpſerat
vt ſe Iſim vellet videri. Iſis autẽ eſt genius ęgypti: qui per ſiſtri motũ: qđ gerit in dextra: nili acceſ-
ſus receſſuſq; ſignificat. per ſitulã: quã ſiniſtra retinet oſtendit fluentiã omniũ lacunarũ. Iſis aũt lim-

Digitized by Google

gua ægyptiorum eſt terra: Q đ cymbium Lucius dictitat Seruius latine ſitulam vocat. Eſt enim
ſitula vas aquarium: cuiꝰ diminutiuum ſitella eſt: primitiuum vero ſitia. de hac multa tracta vimꝰ in
plautinis cōmentariis. Nec hebetioribus indiget. ſed lynceis oculis: quod ab eodem tractatur ſic li=
bro ſecundo metamorphoſeon. Peragrata cuncta theſalia fuſcis auibus lariſſam acceſſi: ac dum
ſingula pererrans tenuato admodum viatico pauperiei meę fomenta conquiro: conſpicor medio
foro procerum quendam ſenem: inſiſtebat lapidem. Ego propemodum puer olim cū publice Mā
tuæ litteras ingenuas docerem nonnullis annotationibus editis locum hunc explicaui cum Apu=
leio corrigendo intenderem: in quo tanq̄ heros in clypeo gloriari poſſum: me primum hunc aucto
rem ex tot Italiæ profeſſoribꝰ publico auditorio bononiæ: dein mantuę: interp̄tatum eſſe. Qui nā
ſit ille pręconis lapis: ex quo veluti de podio editiſſimo & ſpecula eleuatiore præco ad populū pro
nunciabat: rarenter inuenies qui tibi explicent. Cæterum ego comperior in foro romano lapidem
ſublimiorem editioremq; fuiſſe: ex quo præco populum alloquebatur. Ab hoc ritu romano fuſius
euagatum eſt vti loca editiora omnia: de quibus præco buccinat: lapides appellētur: quēadmodū
carcerem a Romano remotum pro quocunq; carcere tullianum Lucius appellauit. De hoc lapide
Plautꝰ intelligit ita loquēs in bacchidibꝰ. O ſtulte ſtulte neſcis nūc vendi te Atq; in eo ipſo adſtas
lapide vbi præco p̄dicat: quippe venalibus mancipiis: obæratis: decoctoribus: & noxiis voce præ
conis ſolitis ex eo lapide addici. Columellę huic ſentētię ſuffragantis ſubſcribentiſq; verba ſūt hęc
ex libro quarto agriculturæ. Quæ vulgus quidem parui æris vel de lapide noxium poſſe cōpara=
ri putant. De hoc lapide meminit in oratione cōtra piſonem Cicero ſic. De me cum omnes magi=
ſtratus promulgaſſent præter vnū p̄torem a quo non fuit poſtulandum fratrem inimici mei: præ=
terq; duos de lapide emptos. Pedianus: qui tullianas orationes cōmodiſſime interpretatus eſt ſic
enarrat. Duos tribunos: quos de lapide emptos ait quia mercede id faciebant. Hoc Aſconii interp̄=
tamento penſitato & diligēter aiaduerſo ſuppeditatꝰ eſt colectandi locus: in foro videlicet Roma=
no lapidē fuiſſe: iuxta quē ſectio: diſtractio: & p̄mutatio venaliū rerū fieri conſueuerat: & apud quē
haſtarium: vt obiter vſurpē Tertulliani verbū: Romani faciebant. Ego in Plautinis cōmentariis
hoc addidi athenis atticis fuiſſe lapidē elatū a quo omnes tales lapides appellationē ſortiti ſūt. Nō
nulli liuiduli: qui: quorū ęmulationē deſperant eorū affectant ſimultatē: hoc aiūt ſōniū eſſe niſi au=
thorē tāq̄ ſcutū aiacis p̄tendā. Audi igr̄ quæ Pauſanias græcus author tradit cū de iis qui ad atticā
ſpectant meminit. Apud areopagū palladis martiæ ara viſitur: quā ille abſolutꝰ conſtituit. Saxa
quoq; argentea: in quibus rei omnes accuſatoreſq; conſiſtunt: alterū īprudentię: alterū contumeliæ
nuncupāt. Hæc Pauſanias. Ab his ſaxis argenteis: in quibus noxii ſiſtebant̄ lapis iſte Romanus
& ille apuleianus originē habuerunt. Illis vtebant̄ ob martis exēplū: qui reꝰ cędis illis accenſis ex=
emptꝰ fuit a iudicio. Quid multa refero quę in hoc auctore primꝰ enarraui: ſ primis illū oculū iuſti
tię noīare qm̄ in hieroglyphicis ſ͞cris oculꝰ iuſtitię ſeruator interp̄tabat̄: q̄ ſi oculꝰ ſeruatorē iuſtitię ſi=
gnificat: ab hoc exēplo litterarū ſacrarū Apuleiꝰ inuocat oculū iuſtitię & teſtat̄ qm̄ ſit oculū ſignifi
care iuſtitiæ ſeruatorē. quare qui aliter ſētiūt nihil ſētiūt. Hic .n. iuocat oculū iuſtitiæ: vt cuſtodē: &
corporis defēſorē: quē nouit non ob aliā cauſam in ſacris litteris ſculpi niſi q̄ iuſtitia acribꝰ oculis
intuetur. Si ſeruator iuſtitiæ p oculū ſignificatur: non ob aliam cauſam hoc fit niſi q̄ iuſtus oīa in
tueri acriter debet. & oculatiſſima acie p̄funda rimari: igr̄ iuſtitia per oculum figurabatur: ſi ſerua=
tor iuſtitiæ per oculum denotabatur. Non video quomodo oculus ſeruatorem iuſtitiæ ſignificet
nec tamen iuſtitiam. Hinc enim oculꝰ iuſtitiæ trahit originē: qui ſignificat hominem iuſtitiam ſer=
uantem: ſicut Socratem qui dicit hominē dicit. Oculum iuſtitiæ arbitrum & vindicem nuncupat.
Marcellinus libro vigeſimo nono: Idē ſentimus fere Sed ego appellationis oculi iuſtitiæ altiꝰ cau
ſā repeto. Si iuſtitia eſt acribus oculis prędita: ſeruator iuſtitiæ acribꝰ oculis erit: iuſtitiæ ergo oculꝰ
inde vocabitur: nec obſtat Diodorum ſcribere oculum ſeruatorem iuſtitię ſignare: cum idem ſit &
iuſtitiam ſignificare: & iuſtitiæ ſeruatorem. exempli gratia ſi manus liberalitatis ſeruatorem indi=
cat: videbitur quoq; liberalitatē indicare. Sed hęc video potius eludi q̄ vitari. Pręterea nō in operis
huius veſtibulo cum ſic ait. At ego tibi ſermone iſto mileſio varias fabulas cōſeram: aureſq; tuas
beneuolas lepido ſuſurro permulceam: modo ſi papyrum ęgyptiam argutia nilotici calami inſcri=
ptam non ſpreueris inſpicere. Puto ego papyrum ægyptiam genus dicendi molle & laſciuum ſi=
gnificare: qua mollitate male audiebāt ęgyptii: quā ob rem varroni canopitici libidinoſi ſunt. Ar=
gutiam vero calami nilotici elegantiam argutam & lepidam characteris: quem peculiariter ſtilum
niliacū vocabant. Conueniet cum ſuperioribus vbi policetur mileſias fabulas nūc ægyptias pede
ſtri oratione laſciuias: & dulcia poemata modis niloticis hoc eſt obſcęnioribus cōpoſita: de quibus
Ouidius intellexit libro tertio de arte amandi ſic canens.

Et modo marmoreis referant audita theatris:
Et modo niliacis carmina luſa modis.

Digitized by Google

Paulo poſt cũ ſic ait. Ego deniq; veſpera dũ polẽtæ caſeatæ mordico ſecurius offulã grandiorem.
Scribo ex priſcis exemplaribus veſpna hoc eſt in veſpna: quæ vox nouatori verborũ Apuleio
cõuenit. Veſpnam priſci cœnã dictitarunt ꝙ veſpere ſumeretur ad prandii differentiam. Idem lib.
decimo. Quo cõſpectu ſimulatur neceſſaria præcordiis leniendis: biliſq; ſubtrahendæ illa prænobi
lis potio: quam ſacram doctiores nominant. Qui ſint hi doctiores: qui de potione ſacra meminerunt: imo quę ſit ipſa ſacra potio ignoratum eſt diu. Illa de qua Plynius non tacuit aurea potio ſuper qua nobiles medici multa & rhubarbarum ſiue ponticũ: qđ inter benedictas ſiue nullũ habentes virus cõnumerantur ad hoc ꝓpoſitũ non facit. quia & ſi benedictã quam medici vocant poſſit
iſte ſacram vocare: cum benedictis tamẽ medici coniũgũt: quę non pro vltima medciina porrigũt
Nec ſacra dictio apud medicos cũ benedictis cõgruit qđ inſulſum eſt credere præſertim cũ ſacrarũ
medicinarum & benedictarũ apud idoneos: imo omnes medicos: ſint capita diuerſa. ego apđ Luciũ ſacrã potionem intelligo ſolutiuam ſorbitionẽſiue medicinã: quam gręci ἱερὰν vocant. Nec inepte aſſeres Apuleium per ſacrã ἱερὰν πικρὴν Galleni ſignificaſſe: quæ vt tradit Meſue ſiue moſes: vt nonnulli malũt: eſt medicina ſublimis: in qua aggregant̃ operationes nobiles. Eſt enim attenuatiua & reſolutiua materiarũ malarum: imodicarũ: & viſcoſarũ: & exicatiua earũ: quæ imbibitę ſunt in meatibus & anguſtiis: ſicut imbibit̃ in ſpongia: & pficitur ab ea ſolutio bona: & cõueniẽs
& eſt calefactiua & aptiua opilationum & abſterſiua. Quidam faciunt trochiſcos cũ aqua bidelii &
draga: & virtus quidẽ huius medicinę affert iuuamenta multa expta ad ęgritudines capitis: ſtomachi: epatis: & iuncturarũ: renum: matricũ: & mẽbrorum frigidis: & educit humiditates generatas in
eis & putredines: Cuius permixtio docetur a Meſue. Si non ad ſacrã amarã vis verba Lucii referre. qm̃ dumtaxat ſacrã nominat non autẽ amarã: refer ad ſacrã potionẽ hermæ: a qua expectãt medici fiduciam iuuamẽtoꝝ & exptorũ. Eſt & ſacra archigenis. Eſt moſis quoq; hiera: quę proculdubio medici hiera medicamina dicũt quaſi ſacra & prope diuina ope auxiliantia. hoc ſupaddẽdũ eſt
qm̃ anguilla ſemp elabit̃ cũ hierã ſiue ſacram nominamus deberenos intelligere de hiera Galeni
ꝗuis multę ſint hieræ ruffini ſcilicet hermæ & cæterorum. Pręterea hoc aduerte rhu ponticum ſiue
rheubarbarum nullo pacto poſſe inter ſacras potiones numerari. Qm̃ ſacræ potiones ſunt mixtę
benedictæ vero: inter quas eſt rhubarbarũ: ſimplices Narrationi ſuperiori de oculo iuſtitię hoc ad
de ſingulatiuo numero frequentius ſcriptores oculũ iuſtitiæ q̃ oculos nominare. quare videt̃ potiꝰ ad figuram oculi ſacrarũ litterarũ referri propterea Iulianꝰ poeta gręcus πανσκοπον ὄμμα δίκης. hoc eſt iuſtitiæ oculum cũcta aſpiciẽtem nominat.

Quis author obſcœni carminis: De elephãtide poeta. De Pſoleo & Culeo verba in priapęis
explicata. Cap. xli.

Dubitauerunt eruditi obſcœni carmĩs: cui priapęis nomẽ inditũ eſt: author ne Vergilius a
pudore genuino parthenice dictꝰ: an potius Ouidius ꝑlicens in verbis oſcis: author fuerit. Ego nec id maronianum opus putem: nec ouidianũ. Sed diuerſorũ poetarũ: qui priapo tutelari numini horti cęſarei ſeu mecœnatiani ludentes hęc pro captu moduloq; ingenii cõpoſuerint vario ſtilo: multiplici materia: ſubinde idẽ repetente. Poema iocoſum nimis eſt: &
laſciua verborũ nuditate pudibũdũ: ſcatens tamen non mediocri & ea recondita eruditione: cuius
rei verſus hi fidem manifeſtam faciunt.

Obſcœnas rigido deo tabellas
Ducens ex elephantidos libellis
Dat donum lalage: rogatq; tentes
Si pictas opus edat ad figuras.

Plęriq; oẽs autumant meretricẽ fuiſſe elephantida: quę figuras coitu pictas exſcripſerit: & hãc lalagen poetæ illas imitari. Ego elephantida nomẽ poetæ crediderim: qui iocoſis carminibꝰ numeros
modoſq; cõcubitus intexuit: & cuius opuſculo nũc lalage coitus figuras exſcribit: legendoſq; pro
ponit: dicatos prius obſcœno deo. Fuerunt alii ꝑter hũc elephantida: qui modos coitus carmine
docuerunt: quod oſtendit Ouidius in libris triſtium.

Nec qui compoſuit nuper ſybaritida fugit:
Et qui cõcubitus non tacuere ſuos.

Tranquillus in Tyberio de hoc elephantide meminit Demetrius græcus ſe de hoc elephantide legiſſe quædam mihi Nediolani retulit: qui poeta fuit non poetria. Sunt & hæc apud eundem poetã
digna ſcitu carmina.

Sed rudis hoc dominum totiens audire legentem
Conſtitui: meracas edidiciq; notas.
Pſoleon ille vocat: quod nos pſoloenta vocamus,
Et quod nos culum culeon ille vocat.

Inducitur priapus

poetam audiens dominũ hortuli lectitãtem carmina Homeri: ait priapus ſe audiuiſſe multas Homeri dictiones: quæ iniuriam pudori faciunt ſi Romana lingua proferas: nec diſcõueniũt in ſignificatione. Pſoleon prçputium dictitat Homerꝰ: cõuenit illud cum pſoloente fulmine. Eſt enim mẽtula fulminei impetus. Culeon vaginam dicit: verbum traduci poteſt ad podicem: quoniam ſicuti vagina gladium: ita podex: honor ſit auribus honeſtis: penem accipit: quare ſymbolicos & operte podicem Plautus elegãtiarũ parens vaginã vocat his. Conueniebat ne in vaginam tuam machera militis? Carmen Homeri in prima Iliados rhapſodia vbi κουλεοσ pro vagina ponitur hoc eſt. αψ δ' ἐσ κουλεὸν ὦσε μέγα ξίφοσ οὐδ' ἀπίθησε. Sunt qui legunt. Pſoleon ille vocat: qđ nos pſoleonta ceraunon hoc ſenſu. Homerus pſoleon vocat ceraunon hoc eſt fulmen: qđ nos pſoloenta. ψολη græce mentula dicitur. Ludit in vicinitate dictionum poeta. hãc tamen veriorẽ interpretationem puto. Homerus pſoleon vocat ceraunon hoc eſt fulmen. vt interpretatur Sudas cito corrũpens & comburens: cum penis: qui grçce pſoleon dicitur & pſole ſit ardens & impetuoſus poterit dictum videri a pſoloente fulmine: & hoc pacto etymologiam rerum turpiũ inuenit ex Homeri carminibꝰ. De pſoloente fulmine hçc lego apđ Ariſtotelem libro tertio metheorоũ. Cum autem ſubtilior ſpiritus increpuerit vocatur incenſio. Coincendit enim aerem flagrantia colorans. Si aũt in ipſa multus & ſubtilis extruditur ſpiritus: hoc fit fulmen: ſiquidem valde ſubtilis non adurẽs ꝓpter ſubtilitatem: quã poetæ argeta vocant. Sin autẽ minus adurẽs: quã pſoloenta vocant. hic ẽm propter ſubtilitatem fertur: propter velocitatẽ autem præuenit pertranſiens anteq̃ ignitus fiat: & moram faciens denigrat. Pſoli dicũtur a græcis magna virilia habentes. Ariſthophanes. τοῦτ' ἄρ' ἐκεῖν' ἦν τοὔπος ἀληθῶσ κόκκυ ψωλοὶ πεδίονδε ψωλὸν γενέσθαι δεῖ σε μέχρι τοῦ μυρρίνου ἀντὶ μέχρι τοῦ μυρρίνου ἀντὶ μέχρι τῆσ κηφαλῆσ. id eſt oportet te fieri mentulam a pube ad caput. In poeta nr̃o pſoleon a pſolo hoc ẽ enormibꝰ virilibꝰ formã diminutiõis capit. Cũ vero ait qđ nos pſoloenta vocamus ne intellige nos græci. quoniam latinum priapus in hoc opuſculo ſe vocat. ſed nos vocamus: qui græca verba pudibunde & ſerio cupimꝰ traducere ad græcas honeſtas voces ſi non poſſum ad latinas: quæ grçcę dictiones ſine pudore proferuntur.

Prochotrophia. Xenones. Xenius Iuppiter. Noſocomion. Xenodocion. Gerontocomion. Vephrotrophion. Orphanotrophion verba iuriſperitorum explicata.

Caput. xliij.

IN codice iureconſultorum hoc eſt legũ: quas imperatores ſanciuerũt: libro: non improbando talia leguntur. Quia igitur multa ſcimus tam noſmetipſos q̃ ſereniſſimam coniugẽ noſtrã varijs perſonis iam donaſſe & vẽdidiſſe & per varios titulos aſſignaſſe cum maxime ſacroſanctis eccleſijs: & Xenonibus: & potrophijs: & ipſis eccleſijs: & alijs innumerabilibus perſonis. Vox illa potrophijs adulterina eſt & manifeſte mẽdoſa. Corrigo ptochotrophijs. Sunt ẽm prochotrophia diuerſoria vel domus vbi ptochi hoc ẽ mẽdici nutriunt̃. πτωχὸν ẽm grçci mendicum vocant. τροφὴν nutrimentum: in quam ſniam protulit id Heſiodꝰ lib. primo ἔργα καὶ ἡμέραι. καὶ κεραμεὺσ κεραμεῖ κοτέει. καὶ τέκτωμ. καὶ πτωχὸσ τωχῷ φθονέει. καὶ ἀοιδὸσ ἀοιδῷ. Significãt hi verſus inuidere figulum figulo: fabrum fabro: mendicũ mendico: & poetam poetæ. πτωχὸσ inquit ſudas ὁ ἐν πεπτωκὼσ τοῦ ἔχειν ἐπαίτησ. παρὰ τῷ πτώσσειν πάντασ. ὅ ἐστι ταπεινοῦσθαι. Dicitur Prochus ꝙ peptochos hoc eſt ſuppliciter & humiliter & timide ſe habet mẽdicus. in omnibus πτώσσειμ hoc eſt humilem ſe agere. De his qui nunq̃ explent̃ græci prouerbialiter dicunt πτωχοῦ πήρα οὐ πίμπλαται. ſignificãt hæc verba mendici pera nunq̃ expletur: & ſportæ mendicorum ſemper ſunt vacuæ. Inoleuit & ꝓuerbio πτωχότεροσ λεβηρίδοσ καὶ κιγκάλου. hoc eſt mendicior leberide & cingalo. Exiſtimo hũc populũ cingalum fuiſſe illũ: vnde fluxerunt hi aduentitij mendici: qui ſeminudi & ſemp famelici ſine ſpe: ſine ſede: italiam: mendicãtes & furantes: obãbulant: tẽdiculas tẽporarias vbiq; explicãtes: quos veneti noui Romani procul a ciuitatibꝰ ſuis arcent magni turcarũ Regis exploratores: & emiſſarios arbitrantes. Græci hoſpitalẽ locũ vbi mendici nutriuntur vocant. πτωχοτροφεῖον authore Suda. Xenones autẽ vocant̃ loca vbi hoſpites accipiunt̃: quę alio nomine græci Xenodocia dicunt. Xenion donum: qđ datur hoſpitibus. ξένιοσ ὁ ζεὺσ hoc eſt iuppiter hoſpitalis dicit̃ a græcis. de quo ſic loquutus eſt maro. Iuppiter hoſpitibꝰ nam te dare iura loquunt̃. Prçfectus hoſpitio vocatur quoq; ξένιοσ. ξενολογίου locus vbi milites externi cogunt̃. ξενολόγοσ congregans milites externos. Idẽ iperator codice de ſacroſanctis eccleſijs vſus eſt hac dictione ſic loquẽs. Si qs donatiões vſq; ad qngẽtos ſolidos ĩ qbuſcũq; rebꝰ fecerit vł ĩ ſanctã eccleſiã vł ĩ xenodociõ vł ĩ noſocomiũ: vel orphanotrophiõ: vel ĩ prochotrophiõ vel in gerõtocomiõ vel ĩ nephotrophiũ. Sed vt hęc verba percipias xenodocium latini recentiores vocant hoſpitale. Noſocomiũ valetudinariũ vbi alimenta ſuppeditant̃ ægrotis. Orphanotrophiũ vbi filij orbi: & parentibꝰ priuati nutriunt̃. Pto-

Digitized by Google

chotrophium ædes ad mendicos alendos erecta. Gerontocomion vbi alimonię ſubminiſtrantur ſenibus viribus ob ætatem ſenectam deſtitutis. Vephrotrophium (ſic enim apud imperatorem legendum eſt) vbi nutrimenta parantur infantibus. βρεφου enim vocant infantem. βρεφυλλιον infantulum. Orphanotrophi dicuntur præpoſiti nutriendis orphanis: quod collegimus ex his verbis imperatoris. Orphanotrophos huius inclytæ vrbis defendere ac vindicare debemus: qui præſũt mendicis ptochij vocãtur: qui vero hoſpitalibus: Xenodocij. hoc imperator indicat ita loquẽs. Nullos monachos aut ptochios aut Xenodocios ortodoxæ fidei deputatos extra ordinarijs muneribus præcipimus prægrauari.

Facetum Laidis dictum: conſequenterq; explicatus Auſonius.
Endo ſuam apud eundem quid. Tau quid ſignificet.
Epigramma in catalecto enarratum. Caput. xliij.

DIxerat O mores o tpa Tullius olim Sacrilegũ strueret cũ Catilina nefas: quanto nũc cauſatius exclamare deceret cõtemplãtes latinas muſas ſordidatas: laceras: ſitu luroreq; fœdiſſimo obrutas & obſitas. Quis apud grecos dicendi iocandiq; artifices: quis apud latinos ſupcilio grauitatis excellẽtes argutior: doctior: mollior: artificioſior ẽ Auſonio Burdegala? Truncus tamen & ſemilacer circunfertur: tot erroribus: tot maculis deformatus vt cũ Auſonium tenes vix te Auſonium tenere. Sed Auſonij reliquias putes. Dabitur fortaſſe nobis occaſio quandoq; cum his nonſtris congredi: interim nonnulla prælibabimus. In primis hoc feſtiuum & iocoſum eius epigramma aggrediamur.

Canus rogabat laidis noctem Myron
Tulit repulſam protinus:
Cauſamq; ſenſit: & caput fuligine
Fucauit atra candidum:
Idemq; vultu crine non idem Myron
Orabat oratum prius.
Sed illa formam cum capillo comparans.
Similemq; non ipſum rata:
Fortaſſe & ipſum. ſed volens ludo frui
Sic eſt adorta callidum.
Inepte quid me quod recuſaui rogas?
Patri negaui iam tuo.

Senſus hic eſt Auſonij: Myronem neſcio quem canum rogaſſe noctem laidis hoc eſt concubitum nocturnum. Ille repulſam tulit. Sed cum Myron amẽs animaduertiſſet ſe ob ſenium a laide repudiari: crinem fucauit: iterumq; adijt laidẽ: idem qđ prius orãs. Illa faciem noſcitabunda. Sed crine mutato decepta: credidit hunc: vtpote capillo ætati iuuenili competente filium eſſe illius priſtini amatoris: qui noctem popoſcit: cum tamen idem eſſet: diuerſo tamen crine. Reſpondit igitur Lais ſe patri ſuo iam mox negaſſe. Sed tamen dubiũ eſt: inquit poeta: an lais veteratoriæ calliditatis meretrix decepta ſit. an vero crediderit re vera hunc eſſe eundem illum primum noctis efflagitatorem. Sed iocari cupiens & amentiam ſenis illudere filiũ dictitauerit: taxãs in eo crinis adulterini fucatam ineptiam. Finxit hoc poeta laidi cõtigiſſe fabuloſe: quod euenit hiſtorice. Id vero dicax imperator Hadrianus vſurpauit ita ſcribente Helio ſpartiano. Fuit etiã dicaculus: vnde illud quoq; inotuit: quod cum cuidam caneſcenti quiddam negaſſet: eidem iterum petenti. ſed infecto capite reſpondit. Iam hoc patri tuo negaui. Hadriani ſcoma tenens Auſonius licentia: qua poetis frui licet: detorſit in Myronem & laida concinniter & venuſte. Vel a laidis dicto ſalſum dicterium vſurpauit Hadrianus. In Auſonij ſimiliter monoſyllabis carmen id quoq; ſubobſcurũ eſt. Et cuius de more quod adſtruit endo ſuando. Verſus hic merus ſyrpus videtur: & veriſſimum ænigma: quod tamen Diomedes enodat libro ſecundo ſic ſcribens. Apocope eſt ablatio de fine dictionis proparalepſi vel paragoge contraria cum aut littera detrahitur vel ſyllaba. littera Vt aſpice nũ mage ſit noſtrũ penetrabile telũ ꝓ magis: ſyllaba vt endo ſuã pro domũ. Senſus eſt Auſonij de more hoc eſt ex conſuetudine ſolitum dici cum aſtruimus hoc eſt aſſeueramus domum alicuius endo ſuam pro domum ſuam.

Nec illud minori eget obſeruatione. ſcire velim catalecta legens quid ſignificet tau. Significat hic verſus per catalecta opuſculum illud notiſſimum Maronis: cui a menſu ſyllabico nomen inditũ eſt: cuius hoc extat principiũ. vere roſa: autumno pomis: æſtate frequentor Spicis: vna mihi eſt horrida peſtis hyems. Qui catalecta hęc legerit: reperiet illic tau gallicũ. Eſt eñ littera gręca tau: ad cuius ſimilitudinem cruces furcaſue galli fabricabant: quibus noxios ſuffigebant. hoc modo ſcribit. T. vel hoc pacto. τ. Sed prima nota ẽ furcę ſimilior: hos poetæ verſus in catalecton libello Auſonius innuit.

Corynthiorum amator iſte verborum
Iſte iſte rhetor quatenus totus.

Digitized by Google

Thucydides britannus atticæ febres
Tau gallicum imminet: ipſemet male illiſit
Iſta verba oīa iſte miſcuit fratri. Significare volens Maro quendam nequiter & perperā atticiſſantem barbarū alioquin & inſulſū lucit in littera græca inauſpicata eiuſdē ſignificationis dicēs illum cū neſciat vti Tau gręco manere Tau gallicū hoc eſt furcā gallicanā (vt prędiximus) quoniā fratrē veneno ſuſtulit: Sed vt nihil omittam qđ vſq̄ legerim: pœnā crucis ſignificari per Tau litterā puto. quoniam apud Lucianum in eo libello: cui titulus eſt. Δικη φωνηεντων pœnam ſtatuēdam huic elemento ſigma putatur cum locum alterius furto quodam interceperit: propterea furca: quæ punire furta conſueuit per hoc elementū exprimit: qđ furatrinā exercere dicit. Littera. θ. quæ ſignificat mortē p̄ſenti negocio nō facit. Amplius barbarū illū male atticiſſantem vocat Thucydidē britannum ludens i n hominis barbariē: qui aſſerebat ſibi facundā gręcā qualis floruit in Thucydide primario dicendi artifice: quod ſatis Thomas græcus poeta probat his luculentis carminibus. Demoſthenem: Ariſtidē: & Thucydiden tria Rhetorices ſydera nuncupantibus.

Ρητορηκησ φετλεω τρησ ασ τερασ ουνεκα μουνοι
παρτων ρητηρων εισιν αρειοτεροι.
Σειοπονουσ φιλεω Δημοσ τενεσ ειμι Δελιην
και φιλαριστειδησ, και φιλοθουκυδιδησ.

In peruulgatis poetæ codicibus mendū eſt: vtpote in quibus tyrānum pro britāno legebatur. Hic de quo poeta agit fuit cimber: q fratrē ſuū iterfecit: & obhoc fingit poeta illū ſcire Tau gallicū. quoniam ſcilicet interfecto fratri: ſimilis tau elemēto: ſucceſſit. Sed et Quintilianus taxari cimbrum a poeta innuit maximū affectatorē verborū: q miſcet cū nouis: p̄inde ac miſtū ē ęs corinthiū. Sed nō mirū ē ſi hęc mōſtra & venena verbo miſcet cimber: q fratri vera venena & p̄ītaria miſcuit: quo illū eliſit & ſuffocauit. Verba q̄ntiliani libro inſtitutionū rhetoricarū octauo ſūt hęc. Quędā adhuc vetera vetuſtate ip̄a gratiā nitētq̄ dā t̄n etiā neceſſario interim ſumunt: enūcupare & fari: multa etiam audientib⁹ inſeri poſſunt. Sed ita demū ſi nō appareat affectatio: in qua mirifice Vergilius: & huiuſmodi quę ſequunt. Subdit aūt cū poeta. Iſta omnia verba miſcuit fratri intellige venena miſcuiſſe cymbrū fratri. Quid eīn ſermo affectatus aliud ē q̄ venenū? qđ cymber fratri p̄pinauit? Qđ poeta cymbrū innuat his Fabij verbis ibidē didicim⁹. Cimber hic fuit: a quo fratrē necatū hoc Ciceronis dicto notatū ē. Germanū Cimber occidit. Paſſim in Quintiliani codice ſic ſcriptū ē. Tau gallicum eīn & ſpinę male illi ſit. cū ſcribendū ſit. Tau gallicū iminet: ipſemet male illiſit.

Quæ ſint in Pacato capita diminuta. Caput. xliiij.

Extat Pacati panegyric⁹ multa elegātia & verbo nitore ſup̄fluēs: ibi tēporib⁹ malis: & ſub diris principib⁹ capita dimininuta deplorat: & vitam ære taxatam. Ne forte dubites q̄ ſint capita diminuta Pompeij verba ſubieci. Diminut⁹ capite appellatur: q ciuitate mulctat⁹ ē: & ex alia familia in aliā adoptat⁹: & q liber alteri mācipio dat⁹ eſt: & q in hoſtiū poteſtatē venit: & cui aqua ignicq; interdictū eſt. Capitis diminutio inq̄t iurecōſultus in inſtitutionib⁹ prioris ſtat⁹ cōmutatio. Maxima capitis diminutio eſt cū aliquis ſimul & ciuitatē & libertatem amittit. Capite diminutus ab Oratio capite minor appellat.

Per Cachinantē ſæuitiā Mamertinū fictā Domitiani crudelitatē ſignificaſſe. Cap. xlv.

Mamertin⁹ eloquētiſſim⁹ panegyriſta fuit: ſic eīn vocam⁹ illū: q panegyricos libellos hoc eſt cuiuſpiā laudes in cōuentu maximo p̄dicat: nō ſec⁹ q̄ epitaphiſta vocat: qui cudit epithaphiū. Hic Mamertin⁹ Iuliani imperatoris illius: quoi apoſtata cognomē inditū ē: laudes cecinit: Inibi cū hūccine Iulianū laudaret a clæmentia: verba hæc p̄tulit. Quis neſcit aliorū imperatorū hylarē diritatē: cachinnātēq; ſęuitiā? a quibus ingenita crudelitas figmēto lętitię tegebat. Taxari verbis iſtis Domitianū reor: quem ſimulatione multiplici doloſum vocant hiſtorici: qui quotieſcunq; in quēpiā ſęuire deſtinabat: crudelitatē tegebat: effundebat in hilaritatem: ſepicule ridebat: quare graphice & appoſite nūc cachinans ſæuitia vocatur a Mamertino: quā cachino hoc eſt etiā effuſo riſu ſimulabat. Cachinus eſt effuſus plus ęquo riſus: vnde catholica ſentētia Annei Senecę. Sit riſus citra cachinum. Riſum cachinabilē pro nimio & ſuperfluo vocat Apulei⁹ Inimicos ſuos Marius riſu ſimultatē tegentes iocoſe dixit ſardonium ridere riſum. Hoc ſignificare voluit Plynius Cicilius ſcribens ad Traianū. Qđ eīn tā infidū mare q̄ blāditię principū illorū: q b⁹ tāta lenitas: tāta fraus: vt facili⁹ eēt iratos q̄ p̄pitios habere? Expſſi⁹ hoc idē ſignificauit in domitiano Trāquill⁹. Erat (inquit) nō ſolū magnę. ſed & callidę inopinatęq; ſęuitię. Auctorē ſūmarū pridie q̄ crucifigeret i cubiculū vocauit: aſſidere in thoro iuxta cogit ſecū: hilarēq; dimiſit: p̄tib⁹ etiā de cœna dignat⁹ ē. Si cachinātē Mamertini ſęuitiā libeat ad Cōſtātiū anteceſſorē Iuliani vertere nō errabis. Fuit eīn & ille fucatę hilaritatis fons: domi nobiliū carnificinā exercēs authore marcellino.

Exemplum Macedonum infantem regem in aciem proferentium. Caput. xlvi.

NAzarius quoq; vir adprime doctus in panegyrico ad conſtantiũ ſic ſcriptũ reliquit. Macedones cum bellum reficerent contra illyricos regem ſuũ in cunis ad aciẽ detulerunt: cum illos ira: hos miſeratio: illos ſignorũ cantus: hos pueri vagitus accenderent: mutata ẽ ratio certaminis. Vicerunt qui amore pugnabãt. Ne forte aliquis tẽpus terat anxie hiſtoriã huic rei congruam veſtigans: & ne cõmentitium: vel fabuloſum hoc putet: q̃uis pręſentem rerum ſtatum præ oculis habeat: Fauentinos videlicet galliæ togatę populos miſeratione Aſturis pueri reguli ſui cõmotos. regi galliarũ: Romano pontifici: martiq; regnatoribus venetis: quibus totus orbis cedebat: reſtitiſſe viriliter: ponam tamen quæ Nazario cõcinentia tradit Iuſtinus in epitome Põpeij trogi li. vij. Argeus moderate & cum amore populi adminiſtrato regno ſucceſſorẽ ſuũ philippum reliquit: qui immatura morte raptus Europum filium paruulum admodum inſtituit hæredem: & macedonibus aſſidua certamina cum Thracibus & illyrijs fuere: quorũ armis veluti quotidiano exercitio indurati gloria bellicæ laudis finitimos terrebant. Igitur Illyrij infantiam regis pupilli contẽnentes bello macedonas aggrediunť: qui prelio pulſi rege ſuo in cunis prolato: & pugnę ante aciem poſito acrius certamen repetiuere: tanq̃ ideo antea victi fuiſſent quod bellantibus ſibi regis auſpicia defuiſſent: futuri vel propterea victores quod ex ſuperſtitiõe animum vincendi cœperant: ſimul & miſeratio eos infantis tenebat: quem ſi victi forent captiuũ de rege facturi videbãtur. Conſerto itaq; prælio magna cęde illyrios fudere: hoſtibuſq; ſuis oſtenderũt priore bello regẽ Macedonibus non virtutem defuiſſe. Hoc idem Polybius grauiſſimus ſcriptor aſſerit.

De Ara miſericordiæ athenienſium pro eumenio. Caput. xlvij.

LEgitur Eumenij cultiſſima: multiſq; exemplis florentiſſima oratio pro ſcolis reparandis vbi exemplariter oſtendere nitens apud quoſcũq; populos aliquod humanitatis opus nobile fuiſſe erectum: ſic infit. Athenienſis humanitas aram miſericordię inſtituit. Hanc aram miſericordiæ: quã pietas: & vt grece loquar: φιλανθρωπεια Athenienſiũ dedicauit arbitror id aſylum fuiſſe: qđ ex athenienſiũ conſenſu poſteri heraclydæ dedicarunt: qui aduerſum habentes patris culpa omne mortale genus ob impotentiam Herculis poſt eius obitum dedicauerunt: nepotes videlicet herculanei: miſericordię arã: vt eo pacto ſe defenderent: qui viribus inæquales non poterant ſe tutari. De hac ara Claudianus meminit. Scribit tamen Plutarchus in theſeo mœdorum bello conſultãtibus athenienſibus ab Apolline reſpõſum redditũ oſſa theſei in vrbem deferrẽt: quæ cum reperta fuerint in inſula ſcyro: ſi memoria fideli vtor: Pompatice deportata ſunt in vrbem: locus vbi depoſita fuerunt Miſericordię conſecratus: ad quem miſeri: ſerui: & ſuperiorem timentes confugere poſſent: hunc honorem theſei oſſibus habẽtes: qui neq; ſepultus deſineret popularibus ſuis auxiliari. de hac ara miſericordiæ Statius ſic: Huc victi bellis: patriaq; e ſede fugati Regnorumq; inopes: ſcelerumq; errore nocentes cõueniũt: pacemq; rogant. mox hoſpita ſedes vicit: & oedipodæ furias & funus olynthi Texit: & a miſero matrem ſummouit oreſte.

In arbitro Petronio multa luci ſuæ reſtituta. Caput. xlviij.

PEtronij arbitri opuſculũ aureum manus eruditiorum verſant: immo fragmenta operis aurei: inquo contendit Petronius effugere ab omni verborum vilitate: ſumereq; ſatagit voces a plębe ſũmotas vt fiat illud. Odi prophanũ vulgus & arceo. Hunc auctorem plura ſcripſiſſe q̃ extent oſtendit Fulgentius Placiades quædam in mythologijs ſuis aduocans: quæ nõ cõparẽt. In his Dij boni reliquijs quãta ſit librariorũ incuria quis vel mediocriter eruditꝰ noſcere põt. Nuperrime mẽdũ ſubeſſe cognoui in his verſibꝰ cõciniter & doctiuſcule ſcriptis.

Vix nauita protheus.

Sufficiet ſimulachra virum traducere cymba: Claſſe opus ẽ. Protheum deũ marinoq; paſtorẽ mõſtrorũ poetę fabulanť: apud quẽ fuiſſe helenam Philoſtratus emminiſcitur: cum incaſſum græci troiam oppugnaſſent. Illic tãdem reperta eſt a græcis: cum Protheo videlicet. Verior lectio erit ſi hoc pacto corrigis. Vix nauita porthmeꝰ per porthmeum intelligit charontẽ: quẽ Diodorus ſic appellatũ contendit quoniam traſmittit animas defunctorum. Quidam perperam porthmeum portorem interpretantur cum tranſfretatorem dicere debeant. Eſt enim portitor ille: qui pręeſt portui exigendo naulo mercium peregrinarum. poetæ non quod tranſmittat portitorem charontem vocãt (is enim tranſfretator dicitur) ſed quoniam exigit portorium quod in Luciano exigit a cynico. Triẽs enim ex ſuperſtitione ęgyptia in ore defuncti ponebatur: quem mortuus dabat charonti vt tranſmitti facilius poſſet: quod Propertius intellexit cum ait. Nauta receſet onus. Porthmeus autem dictus quod baride (ſic eñ vocať eius nauicula) tranſmittit animas defunctorum. Hac dictione q̃uis peregrina vtunť latini. Iuuenalis: Iã ſedet in ripa: tetrũq; nouitiꝰ horret porthmea: nec ſpe-

Digitized by Google

rat cœnoſi gurgitis alnum πορθμεῖον græci vocant naulum: quod tranſmittenti datur. Ita vocatur a Callimacho ſic ſcribente. τοὔνεκα καὶ νέκυες πορθμήιον οὔτι φέρουται Vocatur & in littore profunditas. Porthmos apud Demoſthenem pro Cteſiphonte ciuitas eſt Euboiæ. Porthmos a græcis dicitur: quod noſtri fretum vocant. Porthmus eſt mare altrinſecus terram habens. Iſthmos vero terra tenuis circũ circa mari adlatrata. Porthmos mare vndiq́ꝫ cõtinentẽ habens. Eſt em̃ duplex porthm⁹ heleſpõti ſcilicet hinc inde Seſto & Abydo adiacentib⁹. Aliud os euxini põti qđ ſacrum vocatum. Columellam lucanũq́ꝫ non intelligunt qui portitorem a portando ſumunt. Nã hiſtoriæ alludũt. fuit enim aries nauta (vt quidam putant) qui cum a vectoribus: in portu morat⁹ naulum. i. portorium exigeret: inde vocatus eſt portitor: a portu non a portando: & ſi detur illos tantum ſpectare fabulam. Non ne poetæ fabulãtur: a portu ad portũ tetendiſſe arietem vnde portitor. Non multo poſt: hoc hemiſtichiõ nõ minori labe fœdatũ circunfertur aliud. Teſtis ſilueſter iaſdon Atq́ꝫ vrbana progne. Eradenda eſt vox hæc barbara: & nihili iaſdon: ſubſtituendũ. Teſtis ſilueſter aedon ἀηδόνα nanq́ꝫ græci luſciniam vocant qua græca dictione romani vt dulci & leni non abſtinuerunt. Vtitur & Maro in quodam opuſculo vbi dulciloquas ſerenes elegantiſſime deſcribit. Quodq́ꝫ leues calami: quod ſuauis cantat aedon: Quod lyra: quod cytharæ. qđ moribundus olor. Ab hac ſuauitate cantilenæ ἀηδὸς ab Heſiodo poeta dulcis appellatur ita ſcribente.

καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει, καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ.

Apollinem cognomento loxium fuiſſe Seruius enarratus: & de Anareticis planetis. Caput. xlix.

SAEPE audiui dubitare quid nam ſignificet illud honorati grammatici Seruij: quod eſt in cõmentario quarti libri Aeneidos his verbis. Apollinis hyperborei oracula longia feruntur. Nihil em̃ ſignificant hæc verba corrupta: & indoctorum grammatiſtarum incuria polluta. Legendum erit loxia nõ longia: qua voce ſignificabit obliqua & tortuoſa. Loxios enim grece dicitur implicatus: qua voce nuncupabatur apollo. quoniã dabat oracula ambigua nec expedita: quale eſt illud exemplum pyrrhi. Dico te æacida Romanos vincere poſſe. Et illud. Cyrus halim penetrans magnam præuertet opum vim. Si vero in Seruio logia ſcribere mauis interpretare vaticinia: & pre ſe ferentia diuinam quãdam mentẽ. λογεῖον τὸ μαντεῖον inquit Sudas Logion quoq́ꝫ dicaſterium vocatur hoc eſt iudicum locus. Logia quoq́ꝫ vocantur: quæ de deo dicuntur. Logian Chryſoſtom⁹ in omelia ad corynthios collectionem vocat ita loquens. περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους. Subdit idem Seruius. Anareticos dicit id eſt Martẽ & Saturnum: qui intercidunt vitæ rationem ſi radijs ſuis ortum geniturę pulſauerint. Vox græca eſt anareticos qua inciſor ſignificatur recte vocantur ij duo planetæ anaretici. quoniam radiationibus ſuis vitam amputant cum ſimul iuncti ſunt: hoc enim pacto ſeruium debes exponere. quoniam Mars ſi benigno ſyderi copuletur neuter eſt & indifferens: diritatemq́ꝫ ſuam conſueuit exuere. Irradiaſſe Naſo iũctos hos errones ibida ſibi infenſiſſimum teſtatᷓ ita ſcribens. Et te nequicq̃ placidum ſpondentia: martis

Sydera presſerunt: falciferiq́ꝫ ſenis.

Letifera eſt horum planetarum coniunctio: peſtem: bella: ruinam regnorum portendens: & ſi forte radijs ſuis letalibus impulerint cuiuſpiam horoſcopum violenta morte: ni oppoſiti ſyderis benignitas iuuet: ſignificãt illum moriturum. Anaretici dicuntur ab ἀναράσθαι: quod ſignificat diſſoluere. Græcum verbum eſt ἀναρρήγνυμι quod ſignificat reſcindo. Exiſtimo tamen ſcribendum eſſe in Seruio anereticos hoc eſt ἀναιρετικούς ab ἀναιρέω quod eſt deſtruo & interimo. ἀναιρετικὸς dicitur exitioſus. ἀναίρεσις interitus.

Qꝫ falſa ſit & ridenda Seruij differentia inter aues oſcines & præpetes. Caput. L.

QVam inſulſe ibidem garriat hic idem Seruius viderint eruditi. Eius verba ſunt hæc. Oẽs enim aues oſcines bonæ: præpetes malæ ſunt: vel contra oſcines malæ: præpetes bonæ ſunt. Imino Serui aues oſcines quandoq́ꝫ lætum præſtant augurium: quandoq́ꝫ ſunt inauſpicatæ. Idem de prepetibus dico. Oſcines pluratiuo modo dicunt̃ ore canentes aues. Dicitur tamen ab Auſonio Phœbeius oſcen cum coruum intelligeret: Idem Horatius. Oſcinem coruum prece ſuſcitabo ſolis ab ortu. Quod præpetes vocantur quæ paſſis alis & celeribus augurium præfigurant Gellius copioſiſſime declarabit. Sed hæc Seruio non adſcribenda diſerti putãt homini bene docto: quæ meram ſapiunt inſcitiam: addita potius credere debem⁹ ab incultis ſcholiographis. Sic enim vocantur illi: qui gloſſulas infarciunt chryſippæo numero numeroſiores.

Cicuta ſolitos Athenienſium ſacerdotes caſtrari. Seruius enodatus.

Caput. Li.

IDem Seruiꝰ ſic inquit alibi. Apud quoſdam populos ſacerdotes ſolitos ſe quibuſdam hærbis emaſculari vt venerem arcerent:& coire non poſſent. Emaſculari expone virilitatem:& maſculæ veneris vires deponere. Videtur ſeruius vel diſſimulaſſe compendio ludens:vel non fideliter memoria tenuiſſe cum hæc ſcriberet:quod ego enarratum his Hieronymi verbis cõperi:quæ poſita ſunt libro primo contra Iouinianum. Hierophantas quoqꝫ athenienſiũ vſqꝫ hodie cicutæ ſorbitione caſtrari:& poſtq̄ in põtificatũ fuerint electi viros eſſe deſinere. Cicuta eñ caſtrabant̃ qm̃ frigorifica ẽ:& calorẽ omnẽ tollit: & niſi probe tẽperes vſqꝫ ad mortẽ. Hierophãtæ:vt hoc incidẽter explicẽ:dicebant̃ ſacerdotes:qui ſummũ gradũ dignitatis in athenienſiũ ſacerdotio obtinebant. Emaſculare in alio ſignificatu idqꝫ apud Luciũ Apuleiũ ſignificat puerũ ſtuprare:inde pygiſtæ hoc eſt puerarij verecunde ſatis a Lucio dicunt̃ emaſculatores: qm̃ libido iſta tetra & præpoſtera virilẽ animũ effœminat. Mali ſacerdotes curios ſimulãtes:& dionyſia viuentes emaſculant̃ potius iuxta Luciũ q̄ ſeruiũ penitus volutabro ſordiũ veneris volutati. Sed iam a cenſore ad officiũ grãmatici repedemꝰ. Plyniꝰ de hac vi ſicutæ ſic inquit libro. xxv. Cicuta tollit venerẽ teſtibus circa pubertatem illita.

De Viduæ etymo: De ſparthaco iureconſultus explicatus.

Caput. Lij.

IAbolenus iurecõſultus ſublimis fuit:qui multa cõſultiſſime. multa doctiſſime ſcripſit: inter hæc:iſta reponi nõ diſconducit:quæ etymologice ſcripſit digeſtis de rerũ & verborum ſignificatione. Viduã nõ ſolũ eã:quę aliquando nupta fuiſſet:ſed eam quoqꝫ mulierem:quæ virũ nõ habuiſſet appellari ait Labeo. quia vidua ſic dicta eſt quaſi vecors:veſanus:qui ſine corde:aut ſine ſanitate eſſet:ſimiliter viduam eſſe dictam ſine viduitate. In vltimis his verbis librarij mẽdum eſt. Sic eñ legendũ iudicabit:qui pleno pectore ſapiet. Similiter viduã eſſe dictã ſine duitate. Sẽſus hic eſt Iaboleni. Vidua dicit̃ quæ ſine viro eſt a ve particula priuatiua: a qua vidua vocabit̃ quaſi ve dua hoc ẽ ſine duobꝰ vtpote:quę ſola viuit nõ collocata in matrimonio vbi duo ſũt mas & fœĩa. Duitatẽ vocat Labeo:quã gręci Δυαδα:recẽtiores vero philoſophi dualitatẽ. Exiſtimat tamen Macrobius libro primo ſaturnalium Iduare ethruſca lingua eſſe idem quod diuidere:vnde vidua quaſi valde idua ideſt valde diuiſa:aut vidua a viro diuiſa. Quiſqꝫ qđ ſibi potius videbitur eligat.

In eodem opere multiplici doctrina refertiſſimo titulo de acquirenda poſſeſſione minutulus error eſt in ſcriptu:maximus in ſignificatione. Sic eñ Paulus inquit. Si ſeruus quẽ poſſidebã pro libero ſe gerat vt fecit ſpartanus:& iudiciũ liberale pati paratꝰ ſit:nõ videbit̃ a domino poſſideri Expungenda eſt vox illa ſpartanus & ſpartacus ſubſtituendũ. Intelligit enim de ſpartaco gladiatore notiſſimo:qui ſe in libertatem reſtituit:de quo talis refertur hiſtoria. Cum Lentulus ludum gladiatorium adornaret capuę:capta occaſione ſpartacus: Chryſus:& ænomaus ſe inde proripuerũt cũ ſeptuaginta gladiatoribus:qui facta manu ergaſtula diffringunt:ergaſtularios ſeruos armant:ſeruos propoſito pilleo conuocant ad libertatem: Aduerſus illorũ impetus cõprimendos miſſos aliquot duces oppreſſerunt & conſulares exercitus. Tandem demãdato negocio Craſſo profligauit illos extremo bello:ex quo inceſſit per vrbem ouans laurea corona inſignitus more ouationis p̄poſtero. Cõſueuerant eñ ouantes myrtheam coronam geſtare. Reliquiæ ſpartaci coniunxerũt ſecum Catilinianis:quę paulopoſt ab octauio patre Auguſti deletæ fuerunt extra ſortem demandato negocio:vt obiter tendens in macedoniã cõprimeret fugitiuos. A frugalitate ſpartacũ Plynius laudat:vtpote qui auro interdixerit exercitui ſuo. Idem laudat̃ a fortitudine vt qui acriter pugnãs ceciderit. De hoc ita ſcribit Lucanꝰ. vt ſimili cauſa caderes qua ſpartacus hoſtis. Senſus eſt igitur Pauli. Si ſeruus inſtar ſpartaci vi ſe vindicet liberũm nõ videri eſſe in poſſeſſione. quoniam pro libertate animam vult impendere. Non aſſerit Paulus illum libertate donatum ſed ait non poſſideri a domino:a quo coherceri non poteſt.

In inſtitutionibus correctus Codex publicæ editionis:& de pædicatoribus: infandaqꝫ venere non pauca. Caput. Liij.

MVlta ſunt quoqꝫ in inſtitutionum libris:q̄ ſignãda ſũt obeliſco hoc eſt nota cenſoria:vnũ duntaxat pro exemplo nunc adducam quod induſtriam eruditorum requirere videbatur. Sic enim in codicibus inuulgatis ſcriptum eſt. Lege Iulia etiã flagitium punit̃ cum quis ſiue vi vel virginem vel viduam honeſte viuẽtẽ ſtuprauerit:pœnã autem eadẽ lex irrogat peccatoribꝰ:ſi honeſti ſunt publicationẽ partis dimidię eorũ bonorũ. Si humiles corporis coertionẽ cũ relegatione. Lego nõ peccatoribus. ſed pædicatoribus. Sũt eñ pędicatores: qui venerem peruerſam exercent:hos græci πυγιστουσ a contrectandis natibus appellant: & pæderaſtas:latini modo puerarios dictitant:modo emaſculatores:modo pulli pręmones a pręmẽdis hoc

eſt comprimendis pullis. Pullum vero priſci dixerunt puerum ab aliquo amatum. Pullarij ob hoc felles vocitanẽ a lucillio: q ſicuti felles pullos gallinaceos indagãt: ita iſti pullos hoc eſt pueros teneriorisę tatulæ. Suppilões ſiue ſubulões Lucili⁹ itidẽ vocat. Auſoni⁹ poſtico vulnere foſſores dixit quod fodiunt partes poſteriores (venia ſit verbo impraetextato) ſubactores nõnulli dicũt. Hãc venerem omnes vno ore execrantur: quã prępoſterã modo vocat Firmicus Maternus: modo miſeram: cuius inuẽtorem orpheum tradit Ouidius: nonnulli vero Thamyrã. Ille etiam: ait Ouidius Thracũ populis fuit author amorem in teneros transferre mares: citraq; iuuẽtam ætatis breue ver & primos carpere flores. Pathicos ſceleſtiſſimos & muliebria patientes ſic taxat Ouidius. Fœmia quid faciet cũ vir ſit leuior ipa? forſitan & plures poſſit habere viros. Reperti ſũt nonnulli catamiti qui amatoribus ſuis in muliebrẽ modum denupſerũt: veluti de ſporo legiẽ & Nerone: q̃to fœliciora: nr̃a tempora: quę tã teterrimis monſtris carent ſi mõ carẽt. Sed ne Martialis epigrãma fabuloſũ videatur: aut ſatyri mordacitas cõmẽtitia imperatoris ex libro vltimo codicis verba ponam. Cum vir nubit in fœminam viros parituram quid cupiat vbi ſexus perdidit locum? vbi ſcelus eſt id: quod non proficit ſcire? vbi venus mutatur in alteram formam? vbi amor quærit nec videtur? Iubemus inſurgere leges armari iura gladio vltore: vt exquiſitis pœnis dedantur infames. Quod autẽ pædicator idem ſit qui pædico docet Caluus in epigrammatis ita canens Bithynnia quicquid & pædicator cæſaris vi q̃ habuit. Tullius libro ſecundo de oratore vtitur hac dictione q̃uis ibi pro pædicatorem legeretur dedicatorẽ. Socrates approbabat amatores illos: qui animum amarent nõ corpus: talemq; fuiſſe amorem ſcribit eius in alcibiadem: cuius hæc verba ſunt in ſympoſio. Neq; em̃ venerius coitus id eſſe videtur: cuius gratia alter alterius conſuetudine tantopere delectatur: aliud quiddam eſt profecto: quod animus vtriuſq; cupit: nec exprimere valet. Sed vaticinatur potius: & affectum inſitum veſtigijs ſignificat obſcuris. Prauus autem eſt amator ille vulgaris: qui corp⁹ magis q̃ animum amat. Nam cũ primũ corporis ſpecies: quam cupierat defloreſcit: abit. nihil eorum: quę promiſerat ſeruans. bonorum vero morum amator per omnem vitam in amicitia perſeuerat: vtpote qui rem ſtabilem ſectabatur. Autumat Plato amorẽ illum probãdũ eſſe: qui maſculum reſpicit fœminã ſpernẽs. Hic amor deinde quoniam ſanctę veneris: pudicitięq; ẽ comes: & ipe petulãtiæ omnis eſt expers. Quo circa quicunq; amore hoc inſpirati ſunt gen⁹ maſculũ natura robuſtius: & generoſius & mentis magis particeps diligunt. Quærit plutarchus an pueri cõmittendi ſint præceptoribus puerorum amore flagrantibus. Sed hæc nimis multa.

Ortygometram in Hieronymo legendum: & de ludo: cui nomen ortygocopus.

Caput. LXIII.

HIeronymũ hũc inquã Hieronymũ eloquentię theologicę fulmẽ choruſcũ quoties lectito videor non verba legere: ſed audire tonitrua: præſertim quãdo cõmin⁹ clypeũ hoſtis impellit: & inſtãtis aduerſarij gladium propellit. Sed dij deæq; q̃to nitore peculiariter effulget & luciduſſimæ choruſcat in eo libro qui eſt contra Iouinianum qui & ſi diurna nocturnaq; manu ſubinde excutiatur a corruptela tamen non prorſus eſt immunis. In libro ſecundo eius inuectiuę ſic vbiq; codicum: quos ego viderim: legi ſolet. Craſſus populus ortygomorã ſcribitur ad choleram vſq; ructaſſe. Corrigendum duco ortygometram. Tangit em̃ Hieronym⁹ hiſtoriã notiſſimã deũ ſummum: optimũ: maximũ auſpicio fauſto ducentẽ populũ iſrahelitícũ per deſerta & auia loca cũ cibaria deficerẽt ſaturaſſe cothurnicib⁹ ad ſatietatẽ vſq; expletũ. Scim⁹ em̃ cothurnicẽ grecos ορτυγα nũcupare. Ortygometra vero ẽ maior cothurnix: & veluti mater cęterarũ vnde nomen adepta eſt. μητηρ mater eſt. Bononiẽſes vulgo regẽ cothurnicũ vocãt ortygometrã De hac meminit Plynius libro decimo. A qlone ergo maxime volãt ortygometra duce: cũ cothur nicib⁹ volare glottida tradit: cui a plõga lingua nomẽ impoſitũ ẽ. Digna ſcitu hec: q̃ tradit Suidas. Ορτυγοκόπος. παιδιά τις. hoc ẽ ortygocopus eſt quidam ludus: in quo ponunt ortygas in gyro: & in caput feriunt: in quo gyro ij qui contingere potuerunt Cothurnicem accipiunt illis autem qui tangere non potuerunt partes faciunt. Leges hoc in Alcibiade. Ουκ αλλα προσ μι δει αυσεδει αποβλεπορτατονορτυγοκοπων. καὶ τοιουτουσ αλλουσ. Similiter in phædone. ὅτι προσ τουσ τυχοντασ ο αγων εστι. προσ δε τουσ αριστουσ διοπερ ου ραθυμητεον. μη δε ορτυγοκοπειν. μη δε περι τα τοιαυτα επτοησθαι: Plyni⁹ author ẽ cẽchrin: quã recẽtiores medici auẽ miliariã vocant: & cenchramũ comitari cothurnices. Sũt q miliariã p cothurnice capiũt cũ diſſimilis ſit aliquaten⁹. Nõnulli cothurnices negãt eſſe illas aues: q̃ vulgo qualeę a ſono dicunẽ. qm̃ inſubres lingua vernacula cothurnices aues quaſdã nũcupãt: quæ cothurnicibus pluma quidẽ non ſunt impares. Sed perdicib⁹ magnitudine non valde inferiores: quę cauſa forte quoſdã mouit vt querquędulas nũcuparẽt has: quę vulgo qualeę dicunẽ. Ferunt Herculẽ ſernatum eſſe cibo ortygis vnde græcũ prouerbium. ορτυξ εσωσεν ηρακλη τον κρατερον. Cothurnicem Pompeius refert appellatam eſſe a ſono vocis.

Origo prouerbij apud eundem Hieronymum ex græco eruta.
Caput. Lv.

IDem in ruffinum vſurpat hoc adagium. Manum peteris & pedem porrigis: qđ ex græco iſto detortum eſt: quod q̃uis paulo diſſimile ſit verbis: ſententię tamen congruit αμμα απητουν. οι δ απηρνουντο σκαφας hoc eſt ſarculum petuntur: afferũt ſcapham. Dicitur hoc de his: qui alia rogati: illis diuerſa ſe habere dicunt.

Diſputatum nunquid Hieronymus idonee ſatis expreſſerit pſalmographi verſiculum. Cap. Lvj.

PSalmographum mirari ſoleo tanq̃ os ipſum diuinũ loquens: cuius verba ſingula: ſi modo vim: pondus: auctoritatem: ſuccum ſubnotamus: ſingulę ſententiæ ſunt & clauſulæ. In ore eius ſi illam perſuadendi deã habitauere fatebimur: minus dicemus q̃ res eſt. Hic Demoſthenem primarium dicendi artificem: Thucydidem: Ariſtidem: Iſocratem: ęſchinem loces meras eloquentię tubas & ſidera: Adde Homerum & Maronem noſtrũ: Eregione vero pſalmographum ſtatuas: videbunt raucedine laborãtes argutos inter olores anſeres inſtrepẽtes: & vt ait Maro: fiſtula fiſſili: miſerũ diſpdere carmẽ: qđ ſi verũ eſt: vt verũ ẽ. Quãto impenſius nos diuinius intonaret ſi non vmbram pſalmographi viderem⁹. Sed ipſum pſalmographum. Grauiter enĩ & docte tranſtulit Hieronym⁹. ſed vt potuit: deeſt illa venus: quã inter transferendum amittimus: adde q̃ verſibus hebraicis pſalmi illi veri compoſiti ſunt: apud nos pedeſtri oratione ſurda hiulca: iacente ſtrati ſunt. Vnum exemplũ oſtendiſſe ſat eſt: quod his diebus dũ ruri ociarer legi: nõ ſic ipij: nõ ſic: inq̃t pſalmograph⁹: ſed tãq̃ puluis: quẽ pijcit vẽt⁹ a facie terræ. Torſerã me diu hui⁹ carminis veſtigabũd⁹ ſententiã: cũ nõ pficerẽ ſatis adij repẽte hoiem hebręũ doctiſſimũ: q admirat⁹ Hieronymi aſperitatẽ negauit ſic in litteris hebraicis haberi. Sed hoc pacto. Eſt enĩ integer verſus.

לאכֵּן הָרְשָׁעִים כִּי אִם כַּמֹּץ אֲשֶׁר תִּדְּפֶנּוּ רוּחַ

Significat. hoc carmen: ſi velimus verba verbis reddere. Nõ ſic impij. ſed tanq̃ acus vel ſtipula qđ ipſum: vel quã ipſam proijcit ventus. Illam dictionẽ hebraicã כַּמֹּץ: quę ſignificat acus. barbare in editione Hieronymi vertitur puluis cũ id nõ ſignificet in hebręa lingua. Illud totũ. A facie terrę: adiectitiũ eſt & ſuperuacaneũ. Quid igit? Hieronymo ne trilingui: religionis antiſtiti: litteratum theſauro: hebraicæ lingue cõſultiſſimo: errorẽ hũc adſcribem⁹? minime gentium. potius Fraterculis iſtis bardocucullatis: q exptes bonarũ litterarũ nõ intelligẽtes illã dictionẽ acus inſperſi puluere inſcitiæ noctuinos oculos in ſole caligãtes puluerẽ ſubſtituerũt. Eſt igit pſalmographi ſenſus hic. Impij cum bonis partẽ non habebunt. ſed erunt inſtar aceris frumentacei: boni vero inſtar granorum: quę ventus ab acere inter euentilandũ diſcernit. Quæ differentia ſit inter acus: paleam: & apludam ex Plynio diſce libro duodeuigeſimo ita loquente. Et ipſa aũt: quæ euãnant variam piſturarum rationẽ habẽt. Acus vocatur cũ per ſe pinſitur. ſpica tantũ aurificũ ad vſus. Si vero in area terit cũ ſtipula: palea. Milij & panici et ſiſamę apludã vocãt purgamẽta: Camoc dictionẽ iudaicam interpretamur acus hebręis ſic appellantib⁹ minutiſſimã paleã: an vero minutiſſima palea capiatur pro acere viderint ſcrupuloſiores: ſatis eſt nobis nullo mõ camoc poſſe pro puluere ſumi: neq̧ pro palea: Caſſ. n. proprie loquendo palea eſt. Camoc: vt iudęi ſentiũt: proprie latine dicitur acus.

Demarchus & archon nomina magiſtratuũ Spartianus enucleatus.

Caput. Lvij.

AElius Spartianus profundiſſima ſcatet eruditione nõ ſine ſui temporis eloquentia. Is in vita diui Adriani ſic ſcriptũ reliquit. Fuit demarchus in patria ſua: Athenis archon: q̃ demarchus populi princeps dicatur nos affatim docuimus in plautinis cõmentarijs: ſupeſt vt explicemus quid ſignificarit per illam vocem archon. Eſt enim ſummus magiſtratus archõ athenis ſicuti carthagini ſuffes: Romæ dictator: qua nam poteſtate polluerit docet Põpeius in emaculatis exemplarib⁹. Arcere eſt prohibere. Similiter ab arcet prohibet. Porcet quoq̧ dictũ ab antiq̄s quaſi porro arcet: & p eo qđ ẽ cõtinet ponit: vnde & coercere cõtinere dicim⁹. Trahitur autẽ hoc verbum a græcorũ magiſtratu: quẽ illi archona vocant: in cuius poteſtate eſt cogere vel prohibere. Archõ enũerat athenis inter theſmotetas hoc ẽ legũ cõditores: q erãt ſex: inter hos archõ. Rex: polemarchos hoc ẽ impator. Sed rex ſedebat in loco qui vocabat buccolęũ. vel in prytanæo. Polemarchos vero in lycio. Archõ quidẽ in theſmoteſio: ſic enĩ dicebat loc⁹ vbi Theſmotetę hoc ẽ iuridici iudices ſedebãt. Incidẽter hoc diſce gręcos αρχαια nũcupare capita carniũ. Ariſtophanes in nube αυτοις τε και ταρχαιοις και τοκοις τοκοις. Prouerbiũ mẽoratu dignũ ẽ apđ ſtephanũ gręcũ ſcriptorẽ in hęc verba. αρχης κυρια εστι των ευτελων και μηδεν λυσιτελευς εχοντων παρος ομ πετρωδης και λυπρα. και δια τουτο παμχρα η σκυρος. hoc ẽ dñatio ſcyria

ı tenues & nihil ſũptuoſum habẽtes inq̃tũ ſaxoſa:ſterilis:& pauprima ẽ ſcyros. Hoc poſſis vti pro
uerbio cũ ſignificare volueris cuipiam inhonoratam prouinciam demãdatã eſſe. De hoc ſummo
magiſtratu ſic infit Trebellius Pollio. Galenus apud athenas archon erat.i.ſummus magiſtratus.

De chiridotis enarratum verbum capitolini. Cap.lviii.

IVlii Capitolini diligentiſſimi ſcriptoris ad hunc modum leguntur hæc verba in vita pti
nacis. Penulaſq; lacernas & chiroditas dalmatarum: & cirratas militares:& barciacos cu
cullos. Lego chiridotas dalmatarum. Sunt enim chiridotæ veſtes manicatæ:quas Plau
tus innuit ſic ſcribens. Manuleatam tunicam habere hominẽ addecet. Latina voce Plau
tus manuleatã tunicam dixit:quam nos promiſcue græca chiridotã. Dicuntur autem chiridotæ.
απο των Χειρων hoc eſt a manicis:quas promiſſiores habent:de quibus Maro. Et tunicæ mani-
cas:& habent recimicula mytræ Χειριδωτοσ Χειτων. veſtis eſt chiridotꝰ inquit Sudas leges ali
bi chiridas:eædem enim veſtes ſunt chirides. Dicuntur aũt chiridotę dalmatarum veſtes manica
tæ ſericæ infectæ colore:quo vtebanť dalmatæ:quẽ hodie dalmaſcum vocant:quibꝰ veſtibꝰ indu
tus dalmaticatꝰ appellatur. Lãpridius in cõmodo: Dalmaticatus in publicum proceſſit:atq; ita ſi-
gnum quadrigis emittendis dedit. De dalmaticis veſtibus fit in decretis canonicis mẽtio diſtinctio
ne vigeſima tertia. Cõcedimus te & archidiaconũ tuũ dalmaticarum vſu decorãdos eſſe. Neuiꝰ in
pedio mollicinam:crocotã:chiridotã:ricã. Quin & manicatas veſtes chiridotas vocari teſtať pol
lux. Qui ſint eruſcatores Vulcanꝰ: Gelliuſq; explicati. Cap.lix.

EXtat quoq; Auidii vita a Vulcatio gallicano ſcripta:vbi plus doctrinæ q̃ eloquentiæ re
peries. Ibi ſic ſcribitur. Verus mihi de Auidio verũ ſcripſerat ꝙ cuperet imparē: audiſſe
enim te arbitror qđ æriſpatores de eo denunciarẽt:niſi opprimeť opprimet. Scribo æru-
ſcatores non ęriſpatores. Sic.n.diuinaculos & ariolos dicunt:qui diuinando ęra colligũt
& corradunt:fallaciiſq; æs lucranť. Illud eſt.n.æruſcare fallaciis ęra colligere:qua furatrina callidiſ
ſima arioli vtunť. Põpeius autem de hoc verbo ita ſenſit. Aeruſcare ęra vndiq;.i.pecunias collige
re. Eſt Vulcatii ſenſus æruſcatores hoc eſt ipſos diuinatores verũ ꝓtuliſſe ſup vero iperatore. Hos
aũt vocauit ęruſcatores vſus vocabulo Gelliano. Verba gellii lib.xiii. Diſciplinã iſtã chaldęorum
tantæ venuſtatis nõ eſſe q̃tæ videri volunt:neq; eos principes eius:authoreſq; eſſe:quos ipſi ferãt
Sed id p̄ſtigiarũ offuciarũq; genus cõmẽtos eſſe homines ęruſcatores:& cibũ quæſtũq; ex menda
ciis captantes. Multa etiam memini poetarũ veterũ teſtimonia cõfirmare: quibꝰ huiuſmodi ãba-
ges fallacioſæ cõfutantur:ex quibꝰ eſt pacuuianum illud. Nihil inquit credo auguribus:qui aures
verbis ditãt alienas ſuas vt auro locupletẽt domus. Hos ſideralia vaticinia captãtes mathemati
ces multi vocãt q̃ recte vero ipi viderint. Cõuenit.n.hoc nomẽ alteri q̃ aſtrologo: vt patet ſedulo
lectori cõmentationis ariſtotelicę. Impator.n. Dioclytianus libro codicis vltimo mathematicã ſciẽ
tiam inquit eſſe damnabilem:& omnimodo interdictã. Paulo poſt Aruſpex: ariolus:mathemati-
cus:aut narrandis ſomniis occultans artem aliquam ſi cõuictꝰ fuerit ſit eculeo deditus: vnguliſq;
ſulcantibus latera perferat pœnas dignas facinore proprio. Planetarios Auguſtus aſtrologos ap
pellat:quos Gellius chaldęos & genethliacos. Cõſtantius imparor authore Marcellino imodicus
fuit diuinaculorum omniũ animaduerſor. Nã ſi ſup occentu ſoricis vel occurſu muſtelæ vel ſimi-
libus ſignis conſuluiſſet quãdoq; peritum:aut anile icantamentum ad leniendum adhibuiſſet do-
lorem:qđ medicinæ quoq; admittit authoritas:reus vnde non poterat opinari delatus raptuſq; in
iudicium pœnaliter interibat. De ſenaculo fœminarum Lãpridii Codex reſtitutus
De emiſſariis. Qui bene naſati:& monobeli Cap.lx.

GAbalꝰ Impator: cui poſtmodo helii hoc eſt ſolis (vt ſeruius interp̄tatur) cognomẽ indi-
tum eſt:deſcribitur a Lampridio viro litteratiſſimo:in cuiꝰ vita ſic ſcriptum eſt. Fecit &
in colle quirinali ſenatulum.i.mulierum ſenatum:corrige ſenaculum:Pompeius ſenacu
lum dici putat locum ſenatorum. Percepimus pariter ſenaculum hoc eſt ſenatum paruũ
conſtituiſſe fœminas apud Romanos. Senacula tria fuiſſe romæ:in quibꝰ ſenatus haberi ſolitꝰ ſit
memoriæ reddidit Nicoſtratus in libro. qui inſcribitur de ſenatu habendo: vnũ vbi nunc eſt ædes
concordiæ inter capitolium & forũ:in quo ſedebant magiſtratus de rep. cum ſenioribus deliberã-
tes. Alterum ad portam capenam. Tertium circum ædem bellonæ:in quo exterarum nationum
legatis:quos in vrbem admittere nolebant ſenatus dabatur. Eiuſdem hæc. Romę deniq; nihil ali-
ud egit niſi vt emiſſarios haberet:qui ei bene vaſatos perquirerent. Tu helium habuiſſe indagato
res intellige:qui inueſtigarent bene naſatos hoc eſt egregie mẽtulatos:a quibus (venia verbo ſit)
iniretur:hos græca dictione paulum infra monobelos vocat a longo obelo id eſt veru:qđ a ſimili
tudine pro mentula vſurpatur. Ariſtoteles obeliſcolychnium lychnuchun vocitat hoc ligneolum
ſuſtentaculum lucernarum. Monobeli vocantur igitur qui ſolo obelo hoc eſt pene: propter teretẽ

.f. v.

Digitized by Google

ſimilitudinem cōſpicienci iunt. Idem in vita Cōmodi morionem ęquo mentulatiorem deſcribens
ita iuquit. Habuit & hominem pene prominentem vltra modum animalium: quem onon appella
bat. Significat Lampridius commodum habuiſſe in delitiis quēdam prominulo pene hoc eſt cau=
da ſalaci: quem vocabat ονον hoc eſt aſinum: nec mirum ergo ſi ſatyrꝰ inquit. Bipedem ſibi quærit
aſellum. Ariſtoteles author eſt mutoniatos ſupra captum hoīs & ſortem: ſteriles eſſe: quoniam ſe=
men ꝓlixum penem diſcurrens deferbuit anteq̄ in locos muliebres: hoc eſt in vuluæ acceptabu=
la: recipiatur.

Cucumā recognoſcēdū eſſe in pollione: & capitia: ibiq; Plauti carmen retractatū

Cap. lxi.

TRebellius pollio in diuo Claudio enumerat cumacum cypream vnam: ānulum bigēme=
um: ſubarmale vnū. Vocem adulterinā eſſe crediderim cumacū cū nullibi repiat̄: ſubſor=
tiri igitur libet cucumam. Eſt enim cucuma genus vaſis: de quo Petronius arbiter inquit
Cucumā grādem foco appoſuit. Martialis. Cucumam fecit Otacilius. hypochoriſmos
cucumæ eſt cucumion. ſed gręca forma: nos cucumulam dicere nullus vetat. Miror Angelum po
litianum politiſſimum alioqui virum ſcribere dūtaxat extare hæc cucumę tria exēpla: cum iurecō
ſultus digeſtis ad legem corneliam de ſicariis cucumā in hac ſignificatione ceperit. ſi claua: inquit
Martianus: percuſſerit aut cucuma: tamen non occidendi animo leniendam eius pœnam. In eodē
paulopoſt hæc mēdoſiſſime leguntur. Bardocucullū vnum: cucutia villoſa duo. Scimus. n. bardo
cucullum eſſe tegmen capitis villoſum: cuius vſus tranſlatus a populis gallię: qui dicuntur bardi:
de quo alibi fuſius. Cęterum de cucutiis nunq̄ legi: qđ mihi perſuadet mendoſam eſſe dictionem
corrigendūq; eſſe capitia: quæ ſunt capitis tegmina. Varro de vita patrum in quarto. Tunicas nec
capitia: nec ſtrophia: neq; zonas. Idem capitula vocat: hoc eſt parua capitia. Obiter plautinum id
carmen interp̄tare ex curculiione. Vbi quid ſurripuere operto capitulo vbi capitulum ꝓ paruo ca=
pitio ſume.

Gręcorum enim mos eſt petaſatos incedere.

Qui ſint Druides gallorum codex vopiſci emendatus.

Cap. lxii.

OVuantas & q̄ deformoſſimas in Flauio vopiſco maculas iuenerim (que poſſum dicere)
ex hac menda: quam ſubtexam exemplū capere poteris. Dicebat: inquit vopiſcus: Au=
relianꝰ gallicanas cōſuluiſſe dryadas ſciſcitātem vtrum apud eiꝰ poſteros imperium per=
maneret: ſi promiſcue lectioni ſubſcribis interp̄tatio facillima eſt. ipſū Aurelianum con
ſilium cepiſſe a nymphis gallicanis: quæ dicunt̄ dryades ἀπὸ τῶν Δρυων hoc eſt quercubꝰ quip
pe cū querceta ſint nymphis illis cōſecrata. Sūt aūt querceta loca quercubus conſita: vt caſtaneta
caſtaneis: corylera corylis: citreta citreis pomis: laureta lauro: fraxineta fraxino: & ſic de reliquis.
Amadryades vero nymphę vocitāt̄: quę cū quercubꝰ gignūtur: & moriunt̄. Lectio tamē elegātior
eſt hæc ſi ſcribis gallicanos druidas. Sunt enim druidæ gallorum magi hoc eſt ſapientes: de quibꝰ
multa Plynius: & Suetonius plenius tamen Cæſar belli gallici cōmētario ſexto: quæ ſcribit ille ſūt
hæc: Druidæ rebus diuinis interſunt: ſacrificia publica ac priuata procurant: religiones inte p̄tant̄
Ad hos magnus adoleſcentum nūerus diſciplinę cauſa cōcurrit: magnoq; hi ſunt apud eos hono
re Nam fere de omnibꝰ cōtrouerſiis publicis priuatiſq; conſtituunt: & ſi qđ eſt admiſſum facinꝰ: ſi
cędes facta: ſi de hęreditate: de finibus cōtrouerſia eſt: iidem diſcernunt: p̄mia pœnaſq; cōſtituunt.
Si quis aut priuatus aut publicus eorum decreto non ſteterit: ſacrificiis interdicunt. hæc pœna apud
eos eſt grauiſſima. Quibus ita eſt interdictum: ii numero īpiorum ac ſceleratorū habent̄: iis omnes
decedunt: aditum ſermonēq; diffugiunt: ne quid ex cōtagione incōmodi accipiant: neq; his peten
tibus ius redditur: neq; honos vllus cōmunicatur. His autem omnibus druidibꝰ p̄eſt vnus: qui ſū=
mam inter eos habet auctoritatem. hoc mortuo: aut ſi quis ex reliquis excellit dignitate ſuccedit:
aut ſi ſunt plures pares: ſuffragio druidum. nōnūq̄ etiam de principatu armis contendunt. hi certo
anni tempore in finibus carnutum: quæ regio totius galliæ media habetur: conſidunt in loco con=
ſecrato. huc omnes vndiq; qui cōtrouerſias habent: cōueniunt: eorūq; iudiciis: decretiſq; parent:
Diſciplina in britania reperta: atq; inde in galliam trāſlata eſſe exiſtimatur: & nunc qui diligentius
eam rem cognoſcere volunt plerūq; illo diſcendi cauſa proficiſcunt̄. Druides a bello abeſſe cōſue=
runt neq; tributa vna cum reliquis pendunt: militiæ vacationem: omniumq; rerū habent īmunita
tem: tantis excitati præmiis: & ſua ſponte multi in diſciplinam cōueniunt: & propinquis parentibꝰ
q; mittuntur. magnū ibi numerum verſuum ediſcere dicuntur. Itaq; nonnulli annos viginti in di=
ſciplina p̄manent: neq; fas eſſe exiſtimant ea litteris mandare cum in reliquis fere rebus publicis:
priuatiſq; rōnibus græcis litteris vtantur. In primis hoc volūt perſuadere non interire animas. ſed
ab aliis poſt mortem tranſire ad alios: atq; hoc maxime ad virtutem excitari putant metu mortis
neglecto. multa præterea de ſideribus: atq; eorum motibus: de mundi ac terrarum magnitudine
de rerum natura: de deorum immortalium vi ac poteſtate diſputant: & iuuentuti tradūt. Hæc cu=
rioſæ ſatis cæſar. Addit Plynius druydes dici a roboribus. Δρυσ. enim græcę quercus dicit̄. pro=
pterea dryades quidam vocare malūt: res leuis & parui momenti. y. n. i. v. verti poteſt: addito a lati

Digitized by Google

nis.i.elemento.in dictionibus græcis pegrinitatem abhorrentes quandoq̃ʒ aliquid addim⁹. Nihil
habent druides :ita ſuos appellāt magos galli: viſco & arbore:in qua gignat̃:ſi modo ſit robur:ſa-
cratius:omnia ſanantē appellantes ſuo vocabulo. Erant apud gallos duo genera ſacerdotum va-
ticinantium Bardi ſcilicet & druides: de quibus ſic heroice canit Arduus Lucanus.

Plurima ſecuri fudiſtis carmina Bardi:
Et vos barbaricos ritus: moremq̃ʒ ſiniſtrum
Sacrorum druide poſitis repetiſtis ab armis.
Solis noſſe deos & cœli numina vobis:
Aut ſolis neſcire datum eſt. nemora alta remotis
Incolitis lucis. vobis auctoribus vmbræ
Non tacitas erebi ſedes ditiſq̃ʒ profundi
Pallida regna petunt. regit idem ſpiritus artus
Orbe alio: longe cāitis ſi cognita vitæ
Mors media eſt: certe populi quos deſpicit arctos
Fœlices errore ſuo: quos ille timorum
Maximus haud vrget lœthi metus: inde ruendi
In ferrum mens prona viris: animæq̃ʒ capaces
Mortis: & ignauum rediturae parcere vitæ. Mirū eſt druidas cæſarem ab armis excludere: Luca-
num vero bellis inſerere. Scribit Strabo paſſim apud omnes gallos eximio in honore haberi bar-
dos: vaties: & druidas. Bardi laudationibus quidem ac rebus poeticis ſtudent. Vaties aūt ſacrificio
rum naturaliūq̃ʒ cāru cure dediti. Druidæ præter cauſarum ſtudia moralem diſciplinam exercēt:
iuſtiſſimi aurē omnium opinione: cum priuata & publica iudicia eorum fidei mandētur: vt rē ante
bellicam iudicarent: capitis quoq̃ʒ iudicia eorum ſententiæ permittebantur. lego tamen vetulam
dryadem p̄dixiſſe dioclitiano imperium cum aprum interfeciſſet.

De Parrhiſio vrbe galliæ florentiſſima: & q̄ conditorē recognoſcit Iuliū Cęſarē. Cap. lxiii.

B Oetium ſeuerinum multi hoc eſt oīs eruditorum ſchola doctrinarū oīm columē: & ſemi
narium recte vocant. Hic plurimis ıgeni luminibus oīiugam virturē liuit: & artificī ma
giſterio cōpleuit. Sed vt noſtra hoc eſt poetica ſiue oratoria attingam: cætera enim citra
moroſi ſtomachi faſtidiū guſtari vix poſſunt. Ab illo didici prime ciuitatem illā celeber
rimā: quā vulgo parrhiſiū vocāt a Iulio cæſare cōditam eſſe: Manifeſtariū certe eſt in hāc vrbē mu
ſæo florentiſſimam: populo nūeroſiſſimā: oī dote cōditionis ciuilis ornatā nō minorē cęſare: qui ſu
pra omne faſtigiū euaſit: poſſe nuncupare cōditorē. hic idem Iuli⁹ carthaginē īſtaurauit tāto cultu
q̃ro poſtmodū floruiſſe docent Apulei⁹: Auguſtinus: & cęteri luculētiſſimi ſcriptores. Pauſanias
author eſt in corynthiacis Cęſarē corynthū a Mūmio dirutā: & Carthaginē a Scipione colonias de
duxiſſe. Boetii verba ſunt hęc. Multos diſcholos vt meminim⁹ viſu pcepim⁹ in ciuitate Iulii cæſa
ris: quæ parrhiſius dicebatur. Si vero forte quippiā ſcioli īſurgēt: qui nūc libellū Boetii nō eſſe p̄ſi-
teantur iſœlicis ingenii ſunt. Redarguūtur iſti ipſius voce & teſtimonio. qđ hoc ē. Ariſtotelis quo-
q̃ʒ tota ſuccincta breuitas licet voce tędioſa nō tamen infructuoſa. Malui.n. potius fideli inſeruire
tranſlationi q̄ arrogantiæ rephendi temeritate. Quid.n. Ariſtotelis lucida veritate ſerenius? Ar-
chitrenius poeta ingenioſiſſim⁹ apđ nos eſt: nō p̄anorum manibus tent̃. Is luculenter & graphice
hāc iuliam vrbē: etiā p illa tēpora gymnaſio florentē exornat his panegyricis verſibus.

Exoritur tandem locus altera regia phœbi
Parrhiſius: cyrræa viris: chryſea metallis:
Græca libris: inda ſtudiis: romana poetis:
Attica philoſophis. mundi roſa: balſamus orbis:
Sidonis ornatu: ſua menſis: & ſua potu:
Diues agris: fœcunda mero: manſueta colonis:
Meſſe ferax: inoperta rubis: nemoroſa racemis:
Plena feris: fortis domino: pia regibus: aura
Dulcis: amœna ſitu: bona quolibet: omne venuſtum:
Omne bonum: ſi ſola bonis fortuna faueret.
Parrhiſi⁹ ſiue parrhiſii ciuitas hęc dicit̃. qm̄ fuit culta a parrhiſiis populis gallię. de quib⁹ poſt cæte
ros mentionem facit Cęſar in cōmentariis. quidā auguſtum tamē volūt carthaginem inſtauraſſe.

Quid ſit molere & permolere
Boetii codex emendatus.

Caput.lxiiii.

CVm idē Seuerin⁹ ſanitatis p̄cepta inferius traderet ſubiecit hæc verba. Phlegmatic⁹ venereo acceſſu menſurnus pmolliri deberet:in priſcis exēplarib⁹ ſcriptū eſt pmolere deberet:quæ lectio Boetii doctrinę par ē & aſſimilis turpitudinē rei verbis ſubobſcuris velanti. Significat.n. pmolere inire:& ſubagitare:agrediq̄ʒ rē venereā. Auſonius. Deglubit:fellat: mollitur per vtrāq̄ʒ cauernam. Idē. Cū dabit vxori molitor tuus:& tibi adulter. Quantū dephenſi dāna pudoris emunt. Molitorē nanq̄ʒ ab hoc verbo fututorē dicit Auſoni⁹. Molere trahi ad hāc pudendā ſignificātiā reor:ꝙ rota molēdaria rotā terēdo cōterit. Alibi Auſonius. Tu graui⁹ metuas nihil eunome:dixi ego & oēs: Diceris hāc mediā lābere nō molere. Plaut⁹ in Caſina. Colloco:fulcio:molo qua ſenex nup. Cū Boeti⁹ admonet grauedinoſū ſcholaſticū hoc ē phlegmaticū debere admoueri veneri loquit̄ ex p̄ſcripto naturali. Coitus.n. maxīe phlegmaticos leuat. Sētētiæ Boetii aſtipulat̄ Ariſtoteles libro quarto problematon. Cur ven⁹ īmodica morbis pituitę nōnullis cōmoda eſt: An quoniā excremēti quidā excurſus eſt:ita vt multū vacantis materiæ cum ſemine detrahi poſſit. Pituitā aūt excrementū eſſe nulli dubiū eſt. Obiter hoc diſce melancholicos eſſe maxime libidinoſos .q̄m ſpiritu redundant. Semē autē excurſus ſpiritus ē. Ergo quib⁹ id ipſum amplificatum:hos ſæpe purgari appetere neceſſe eſt:ſic.n. efficitur vt lenian̄t. Menſurn⁹ vero in Boetio exponi debet ſpatio vnius mēſis:deflectit̄ ea forma qua diurnus. Hyperberetæū menſem eſſe octobrē:Nomina grecoꝝ mēſium.ęgyptiorū:& hebræorū Decretū canonicū emēdatum

Cap.lxv.

IN decretis canonicis diſtinctiōe.xxvii. hæc verba legun̄t. Secundum vero cōciliū idib⁹ octobris habeat̄:qui dies apd̄ grecos hypbiti mēſis decim⁹ inuenitur. Emēdo hyperberetęi:de quo in Suda greco grammatico talia lego. υπερβερεταιοσ μην κατα μακεδονασ οκτωβριοσ. και παροιμια υπερβερεταιοσ. επι των υπερχρονιων ειρ ται παρα το μακεδοσιν ο τελευταιοσ μην του ενιαυτου υπερβερεταιοσ αναγραφη. hoc eſt hyperberetę⁹ menſis apud macedonas october eſt:vnde ꝓuerbiū hypberetęus. de lōgęuis dicit̄:ꝙ vltim⁹ mēſis āni dicit̄ eſſe hypberetę⁹ apud macedonas. Sed cū nouerim diuerticula recōdita eruditione ſcatentia nō min⁹ ab eloquētię candidatis affectari ponere colibuit nomina græcorum menſium cū latinis:quę res nō minimum cōpendiū vtriuſq̄ʒ lingue cupidis aſeclis afferet. Sūt igit̄ duodecim mēſes greci vt latini. Eſt menſis Munychion:qui a nobis Martius appellat̄. Aprilis Targilion: quem quidā grecoꝝ antiſterion appellarunt a copia florū:qui eo mēſe luxuriant. Scirrhaphorion maius Decēber poſideon. Septēber memacterion:Iunius hecatōbeō. Iulius metagitnion. Februari⁹ elapheboliō. Auguſtus boedromion. October hypberetęus: Addūt nōnulli Gameliona recte & Pyanepſiona:quos latini nouembrē & Ianuarium:de quib⁹ lege:quæ ꝓfunde rimat̄ Theodorus Gaza in grāmatica ſua: Egyptii quoq̄ʒ mēſes ſuos obſeruarunt variis dictionibus prænotatos. Sunt enim his noībus p̄diti. Thoth. Phaothi. Athyr. Choeac. Tybi. Mechir. Phamenoth. Pharmuthi. Auāthēta. Payni. Epephi. Meſori. In menſe Thoth falcem racemis ſūmittunt in vidēmia. in Phaothi iſidias auibus moliuntur. in tertio hoc eſt Athyr pleiades hymbricę exoriun̄t. Choeac oſtēdit gnātionē ſpicarū ſemēte obrutarū. Tybi quatit purpureā veſtem vires ferentē hoc eſt ver oſtēdit floricomum. Mechyr oſtēdit nauigationis tēpeſtiuitatē. Phamenoth accōmodus eſt ad bella martia. Vernarū Pharmuthi roſarum p̄nuncius eſt. Inciſas auanthenta falcib⁹ meſſes cuſtodit. Fructuoſi payni. nūcius eſt autūni. Vindemia capitur in mēſe epephi. Meſori nili genituā aquā ferre conſueuit. Verſus græci:quibus vires horum menſium deſcribuntur hi ſunt.

πρωτοσ θωθ ελαη δρεπανη μετι βοτρυμ εγειρειν.
ιχθυβολουσι φαωφι φερει πανδημιον αγρην
πληιαδων φαμουσαν αθυρ τεκμαιρεται ωρην
Χοιακ. σπειρομενων σταχυων δεικνυσι γενεθλην.
τυβι δε πορφυρεον βουληφορον ειμα τιταινει.
ξημαιρει πλωτηρσι μεχειρ πλοον αμφιπολευειν.
αρεοσ οπλα φερειν φαμενωθ δεικνυσι μαχηταισ.
ειαρινων φαρμουθι ροδων πρωταγγελοσ εστι
ληια δε αυανθεντα παχων δρεπανοισι φυλασσει.
ευκαρπου δε παυνι προαγγελοσ εστιν οπωρησ.
και σταφυλην κατεχων ευαμπελοσ εστιν επηφι
και μεσορι νειλοιο φερει φυσιζοον υδωρ.

Hebræi habent hos menſes ſic appellatos.

תשרי מרחשון כסליו טבת שבט אדר ניסן אייר סיון תמוז אב אלול

Sic latine ſonant. Tyſiri. Marchaſuan. Ghiſileu. Teuer. Seuat. Adar. Niſan. Egiar. Siuan. Tamus. Au. Elul.

Quattuor eſſe in cœlo cardines:quib⁹ noïbus appellent̃: Auguſtin⁹ enarrat⁹ Cap.lxvi.
Quattuor eſſe in cœlo cardines:quib⁹ noïbus appellent̃: Auguſtin⁹ enarrat⁹

Cap.lxvi.

A Vguſtinus lib .v. de ciuitate dei ſcribit hæc:quę ſubiecimus. Deinde quæro ſi tanta diſtã
tia eſt temporis in natiuitate geminorũ vt per hãc oporteat eis cõſtellationes fieri diuer=
ſas ꝓpter diuerſum horoſcopũ:& ob hoc diuerſos eſſe cardines vbi tãta vis ponitur vt
hĩc etiã diuerſa ſint fata. Audiui cõplures dubitare:qui ſint illi cardines cœli:de quib⁹me
minit Auguſtin⁹.Cõperi ex diutina lectione cardĩes in cœlo quattuor eſſe:aſcẽdẽs: diametralis ir=
radiatio :imũ cœli:mediũ cœli.ſic.n.nõnulli volunt.Mãlius horoſcopũ lib.iii.vocat ortiuum cardi
nẽ.Eſt certe neceſſium vt cuiuſcũq̧ naſcentis horoſcop⁹ ſit in vno horũ cardinũ. Sed exacti⁹ & ple
nius de cardĩb⁹ iis meminit Firmicus.lib.i.matheſeos. In genituris cardines ſunt ſcilicet ortus:oc
caſus:mediũ cœli:& imum cœli:quæ loca a græcis ſolẽt appellari noïbus his. Anatole:Cliſis:Me
ſuraniũ:orogeõ.ortus eſt pars horoſcopi poſita:qđ a gręcis diametrũ diticon dicit̃:qđ vt facili⁹ in
telligas a pte horoſcopi cõputa ꝑ cętera ſigna p.clxxx.& in quocunq̧ ſigno.lxxxi.fuerit inuenta
in ipſo ſigno vel pte genituræ cõſtituit̃ occaſus.Mediũ vero cœlũ eſt ab horoſcopo.io.ſignũ. Sed
interdũ.M.C.ẽt in.ii.horoſcopi ſigno ptiliter iuenit̃.Imũ cœli græci:mõ orogeon hoc eſt terminũ
terreſtrem: mõ hypogeõ appellãt.legebat̃.n.ꝑperã in Materno aurogeon ꝓ orogeõ.Hi ſunt geni=
turarum ac decretorũ cardines:quos diligenti ſemꝑ debem⁹ ratiõe colligere:vt omnẽ ſubſtãriã fa=
cti veriſſimis ꝓnũciatiõibus explicemus. Neceſſe eſt vt Auguſtini verba ꝑcipias ſemꝑ horoſco=
pum cẽ in aliquo ex quattuor his locis:cũ fuerit in ortu hĩc vita hoĩm & ſpiritus pendet:& ex hoc
loco toti⁹ geniturę fũdamẽta noſcuntur.Eſt aũt cardo prim⁹ & totius geniturę cõpago atq̧ ſubſta.
ex ſecũdo cardĩe ſpei ac poſſeſſionis incrementa noſcuntur.Eſt aũt piger locus ab horoſcopo alie=
nus:ideo ĩferna appellat̃ porta: ꝙ nulla cũ radiatiõe cõiungit̃.ex tertio loco de fratribus & de ami=
cis cũcta dicemus.Huic loco dea nomen eſt.Eſt aũt peregrinitatis locus hic primus.cũ horoſcopo te
nui ſocietate cõiungit̃.reſpicere.n.horoſcopũ de exagono videtur.ex quarto loco oſtẽdũt̃ nobis
parẽtes:patrimoniũ:ſubſtantia: fũdamenta mobilia: & quicqđ ad latẽtes & repoſitas patrimonii ꝑ
tinet facultates.Eſt aũt hic geniturę cardo .Imũ cœlũ aut ideo dicit̃ ꝙ in diametro medii cœli con
ſtituitur. Sed hic locus cũ horoſcopo maxima ſocietate cõiungit̃.quia de quadrato horoſcopũ reſ
picit:& ꝑ quadratũ ab horoſcopo videtur.Cardĩes appellant̃ hæc loca ꝙ illis oĩs mũd⁹ initit̃. Hos
non tacuit Manlius aſtronomicus:cuius ex ſecundo libro verba ſunt hęc.
Ergo age noſcẽdis animũ cõpone ſagacẽ.Cardinibus:qui per mundũ ſũt quattuor omnes. Diſpo
ſiti ſemper:mutãtq̧ volantia ſigna.Vnus ab exortu cœli naſcẽtis in orbẽ.Qua primũ terras ęqua=
li limite creuit. Alter ab aduerſa reſpondens ętheris ora.Vnde fugit mundus:ꝑcepſq̧ in tartara tẽ
dit.Tertius excelſi ſignat veſtigia cœli:Quo defeſſus equis phœb⁹ ſubſiſtit habenis: Declinatq̧
diem:mediaſq̧ examinat vndas.Ima tenet quart⁹ fundato nobilis orbe:In quo principium eſt re=
ditus:finiſq̧ cadendi Siderbus:pariterq̧ occaſus cernit & ortus.Hæc loca præcipuas vires:ſum=
moſq̧ per artem Fatorum effectus referunt:ꝙ totus in illis Nitit̃ æthereis veluti compagibus or
bis.Quæ niſi perpetuis alterna ſorte volantem Curſibus excipiant:nectantq̧ in vincula bina Per
latera atq̧ imũ templi:ſummumq̧ cacumen Diſſociata fluat reſoluto machina mundo.

Macco vetulam delirantem fuiſſe:vnde fluxit in deliros græcum prouerbiũ μακκοα Lucian⁹ explicatus.

Cap.lxvii.

L Vcianus ſamoſate⁹:quẽ Lactãti⁹ maxim⁹ religiõis nrę ꝓpugnator aſſerit nec diis nec hoĩ
bus pepciſſe:oĩ atticiſmi venere redũdat pręterti in eo dialogo ĩcõditaꝝ vocũ cognitiõe
ꝓpe cõgeſtitia ĩferto:cui titul⁹ eſt lexiphanes:cãm noĩs autumo ꝙ ille ãtiquari⁹ q carpit̃
in dictionibus dũtaxat apparebat:ſentẽtiam ꝑ vocum lepore cõtemnens. Poſſem⁹ tamẽ
exiſtimare vocatum alexiphanen eſſe ꝙ defenſionem ſuam ſitã in ꝑtextu vocabulorum deſitorũ
putabat. Sed hoc ad iudicium legentium referimus.In eo dialogo ſic ſcriptum reliquit. αλλτου
τον λυκιμου οσ περιφανωσ μακκοα.Vſurpat Lucian⁹ μακκοα pro eo qđ latine dicim⁹ delirat
deſipit:ineptit:nugat̃. Deflexio verbi numero platonis eſt obſcurior.Cæterum verbum deductũ
eſt ab anicula Macco ꝑdelira & inſana:ſicuti quoq̧ deliratiõe apud græcos celebrata eſt Lẽmo hoc
eſt λαιμω.Lucianus hoc verbum ſumpſit ex Ariſtophane: apud quẽ μακκοα pro ανοηταινεκ.
hoc eſt ineptire ponitur.Verba Ariſtophanis poſui.τοτου δημου προσωπον μακκοα καθη
μενου.και με μακκοακοτα αντι του ανοηταινοντα. Fultus hac auctoritate Luciani.& Ariſto=
phanis nihil imuto in codice Lucii Apuleii in oratione ſecũdi apologetici.Quæ ſcripſit Apuleius
ſunt hæc.Oẽs iſti quos nominaui:& ſi qui ꝑterea fuerunt dolo memorandi ii cum hac vna ruffini
fallacia contendant̃:macci prorſus & buccones reperiantur.Ego maccos deſipientes interꝑtor ab
hac vetula Macco delira Maccum pro fatuo poni docet libro tertio Diomedes:qui in atellanis ri=
diculis fabulis tradit maccos inſeri:vbi deliritate riſum excitãtes pſonas ĩterꝑtare qualis fuit mac=
co vetula.Nec me ꝑterit quoſpiam fuiſſe:qui mathos in Apuleio legant ducti fortaſſis hac aucto

ritate q̄d græce ματαιοσ vanus dicitur. Sed hi vere etymologię exptes ſunt. Legi tamen in pro=
uerbiis græcis Acco nomen fuiſſe vetulę inſanę. propterea in deſipientes dicebāt acco: ab acco vi
delicet fœmina inſania celebri: quam ferunt cõſuetam comere ſe ad ſpeculum a quo vt ab altero
cõprobaretur vnde ακκιζεσθαι pro deſipere ab ipſa inoleuit.

De Camo vinculo colli pſalmograph⁹ & Ambroſius enarrati Cap. lxviii.

A Mbroſius libro ſexto hexameron vſurpat verbum vſitatiſſimū. Sed a paucis etymolo
gice cognitum. Nolite: inquit Ambroſius: fieri ſicut equus & mulus in quibus non eſt in
tellectus: aut ſi te edacitas equi intēperantiaq; delectat: & hinire ad fœminas voluptati ē:
delectet in freno maxillas tuas: camoq; cõſtringi. Camū dixit Ambroſius intelligere vo
lens vinculū quēadmodū vtuntur in ſacris litteris. Propterea pſalmograph⁹ ait. ἐν κημῷ καὶ χα=
λινῷ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγξαι τῶν μὴ ἐγγιζόντων πρός σε. In camo & freno vertit Hie=
ronym⁹ maxillas eorū cõſtringe: qui non approximēt ad te. κημὸς ſpeties freni apud ephimū eo
verſu. κέντρα διώξικέλευθα φιλορρώθωνά τε κημός. κημὸς etiā ſignificat cõtextū figuræ co
ni q̄d inſtar calculi iudices iaciebāt in cadū. Ariſtophanes. κἀπίσταιν τοῖς κημοῖς γάρ. ſignifi
cat & hoc equorum retinaculum. & muliebre ornamentū. Eſt genus tibiæ: pabuli: & lilii: & quædā
herba. Eſt & mœchanicum inſtrumentū igniferum. Latini quidē hac dictione. Sed cū modulatior
vox ita futura ſit camum non cemū verterūt. Idem obſeruātes in voce ζημία: quæ diſpendium ſi
gnificat. Plautus non zemiam dicit. ſed zamiam. η. n. decēter in. a. conuertitur. Sed & Pollux in ca
pite περὶ ἡνιῶν de camo ſic meminit. κημὸς καλεῖται τὸ δὲ παρὰ τὸ γένειον δηρόμενον.

Quæ ſit auis pia: exēplum ciconię memoratu dignum idē apert⁹ Ambroſi⁹. Cap. lxix.

S Vubdit paulopoſt idē Ambroſius. Nouit hirundo quādo veniat quando reuertatur. No
uit etiam pia auis ānunciare aduentus ſui teſtimonio veris initium. Exiſtimo per auē piā
ſignificari ciconiam: quæ hoc tanq̄ peculiari cognomento donat̄: quoniam parētes ſuos
iam viribus deſtitutos alit & baiulat. Hæc appetente vere regredit̄. vnde exit illud maro=
nianum. Cum vere tepenti cādida venit auis lōgis inuiſa colubris. Sūt. n. duę ſpeties aui
um. Enchorię ſcilicet hoc eſt regionales & alienigenę. Inter alienigenas numerant̄ hirundines & ci
coniæ: quę abeunt hyeme appetente. Sed ęſtate redeunt. In tantū pia eſt hęc auis vt pietatis nouū
apud grecos cognomentū aſſūpſerit. Aurea pcepta Ambroſii libro quinto hexameron ſup huius
auis pietate loquentis non pigeat audire. Aues non erubeſcunt reuerendi ſenis membra portare.
Eſt. n. vectura pietatis: q̄d eouſq; frequenti teſtificatione pcrebuit: vt congrue mercedē remunera
tionis iuenerit. Nā romanorū vſu pia auis vocatur: & quod vix vni impatori cõſulto ſenatus dela=
tū dicitur: iſtæ hoc aues in cõmune meruerūt. Pios. n. filios patrū prius oportuit iudicio pdicari. ha
bent etiā vniuerſorum ſuffragia. Nam retributio beneficiorum ἀντιπελάργωσις noiatur. πε=
λαργὸς. n. ciconia dicitur. Virt⁹ itaq; ab his nomen accepit cū relatio gratiarum ciconię vocabulo
nūcupetur. Ante nos hæc verba græca deſiderabant̄ in codicib⁹ Ambroſii pmiſcuis: quę reſtitui
ita debent. Sic ſcriptum eſt in græcis prouerbiis. Ἀντιπελαργεῖν. ἐπὶ τῶν τὰς χάριτας ἀντα
ποδιδόντων. λέγονται γὰρ οἱ πελαργοὶ γεγηρακότας τοὺς γονεῖς τρέφειν. καὶ μὴ δυνα=
μένους ἵπτασθαι φέρειν ἐπὶ τῶν ὤμων. Latina ſic fecimus. Redhoſtire ſiue retribuere. Dicitur
de his qui retribuunt gratiam. Dicuntur enim ciconię ſeneſcētes genitores nutrire: illoſq; ad vola=
tum non ſufficientes ſuccolare: humeriſq; propriis defferre. De Nemeſi vltrici dea intelle=
xiſſe Senecam in tragœdiis. Obiter poetæ carmen de Adſtratæa explicatum. Cap. lxx.

D Vos Senecas romę floruiſſe docuimus Martialis authoritate cum per Plautinum mare
velificaremus: Alter ſentētioſus ille: quem traditione pollere Boetius autumat: piit exe
ctis iuſſu Neronis venis. Orcheſtram quatit alter Euripidis vt Sidonius ait. hic alter Se=
neca qui tragœdiam curat cõtinenti lectione excutitur: Nullus tamen extat (de latinis lo
quor authoribus) qui plurib⁹ nõ neuis. ſed gāgrenis & carcionomatib⁹ occupet̄. Nūc in Romana
lingua erratum attingam ne nimis inſulſi illius enarratores ſe gręcas litteras neſcire excuſent. Eſt
in tragœdia hercule huiuſmodi verſiculus prolatus ab Alcmena ſic tyrānum lycum icrepante.
Dominare tumidus. ſpiritus altos gere: Sequitur ſupbos vltos a tergo de⁹. Quis non videt eſſe
manifeſtum mendum in. ii carmine. Quin potius legēdū cenſeo. Sequitur ſuperbos vltor a tergo
deus. Cõciniter Seneca deum vltorem Nemeſim vocat: quæ dea (vt tradit Plyni⁹ noſter) latinum
nomen non inuenit. Illā cõmenti ſunt poetę ſolitam eſſe ſuperbos & ſupbiloquentes punire. Huic
cõuenit illud Ouidianum. Exiget ad meritas vltrix rhamnuſia pœnas. Rhamnuſiā ergo Naſo cõ
ſimili huic annei Senecę epitheto vocat vltricem. Vocata vero ē rhānuſia: quoniā in rhamnete vi=
co attico colebatur. Idem libro vltimo metamorphoſeos.

Vltoreſq; deos: & pectora dura peroſam
Idaliam: memoremq; time rhamnuſidis iram.

Hunc vltorem deum amatoriis rebus ſupbia quadam renunciantes punientẽ Tibullus ita ſignifi cauit. Hic iuuenis quondam miſeros ludebat amantes. Neſcius vltorẽ poſt caput eſſe deũ: Ex qui bus Tibulli lepidiſſimi poetæ verſibus Senecã hoc protuliſſe cõtenderim. Nec obſtant Nemeſim deum vocaſſe: qđ vel exemplo græcorum poetarũ fecit: apud quos θεοσ deũ deamq; indiſcriminatim ſignificat. Vel ꝙ intima ꝓditus eruditione Seneca Maronis imitatione deum vltorẽ ꝓ deã vltricem ponit. Maro nanq; cũ alecto attingeret ait. Nec dextræ erranti deus abfuit: & ſicuti tradit Seruius. Dii ſũt αρσενοθηλαισ hoc eſt mares & fœminæ. Eſt igiť hic poetæ ſenſus Lycũ admonentis ĩpotẽtiam infringeret: ſpiritus altos deprimeret. quoniam a tergo deus eſt puniẽs illos: qui ſuperbia cęci & elati hũana diuinaq; cõtempſerũt. Quid ſi trãſferas hoc ad metanœan Auſonii: quæ ꝓcedentes miſeros flagello ſubinde repcutit: tanq̃ Lycus virtutem videns: eamq; relinquens falſæ glorię ſititor: veræ ſpretor: ſit expectaturus reſipiſcentiã ſiue metanœam: qua admonitus ſero ſapiens intabeſcet ꝙ oblatam virtutem ſpreuerit: & tortorem deũ humeros ſequentem patieť. hoc addamꝰ quoniam de Nemeſi mẽtio facta eſt: qđ traditur a Pauſania. A marathone ſtadiis ſexagĩta littorali via ad oropum euntibꝰ Rhamnes decurrit. domicilia incolarũ ad mare poſita ſunt. paulo inter continentẽ Nemeſis fanum eſt: quæ ſupra cæteros deos aduerſus ſupbos inexorabilis eſt: vt barbaris quoq; qui in marathona venerũt: huius anus ira multum obſtitiſſe videatur: quare: ex græco tamen Auſonius inquit. Punio ſic perſas vaniloquos nemeſis. Nam athenarũ opes aduerſus ſe contẽnentes iam tunc marmor pariũ acceperunt: qđ ad tropęum erigendũ vehebant: id marmor Phidias exciderat in deæ ſtatuam. eius corona capiti appoſita eſt: qua & cerui & fortunæ parua inſignia continentur. In manuum altera ramus fraxineus: in dextera phiala: in qua ęthiopes efficti: cuius rei cauſam neq; ego coniectura per me aſſequi potui: neq; eorum opinio: qui ſe id ſcire putant mihi probabilis viſa eſt. Aiunt enim ęthiopas in phiala inſculptos fuiſſe propter oceanum fluuiũ: ad quem ęthiopes inhabitent: nemeſim vero oceani filiã eſſe. Prouerbium gręcum eſt ραμνουσια νεμεσισ. In rhamnõte nemeſis dicata ſtatua eſt decem cubitorum ex ſolido lapide: opus phidię. habet enim in manibus mali ramũ. Diciť & prouerbialiter attice. Αδραστεια νεμεσισ De his proferunt qui prius fortunati fuerunt: poſtea infortunati. nemeſis adraſtæa. Eteocles enim & polynices poſt obitum patris œdipodos regnum thœbanum ſortiti ſũt viciſſim vt alternatim regnarent: quod cũ primũ cõtigiſſet Etheocli & nolente fratri regnum reſtituere: fugit polynices ad Adraſtum regem argiuũ. Adraſtus huic filiam denupſit: huius cõtemplatione expeditionẽ parauit in thœbanos: ex quo bello poſt cæterorum procerũ: quos ſecũ duxerat interitũ: ſolꝰ fugit adraſtus: ab hac hiſtoria Nemeſis adraſtęa dicta. quoniã cinctum tot regibus ſecum ad diruendas thœbas ꝓficiſcentibus adraſtum ſpoliauit: & ſolum fugere cõpulit: nec mirum igitur ſi adraſti pallentẽ imaginem Maro libro ſexto dictitauit: fuge enim comes eſt pallor. Poeta in quodã opuſculo qđ inſcribitur Cyris: iuſtitiam punientem malos hoc eſt nemeſim ſimpliciter vocauit adraſtęam. Poetæ carmen hoc eſt. Vt ſcelere infando qđ nec ſinit adraſtęa lędere vtrunq; vno ſtudeas errore parentẽ. De hac Diodorꝰ ſic meminit. αδρηστεια τε δια και ιχναιησ φυλασσοι παρθενοσ η πολλουσ ψευσαμενη νεμεσισ: hoc eſt adraſtęa diuinaq; & pediſequa te cuſtodiat virgo multos decipiens nemeſis. Plotinus in tertia æneade tradit ĩeuitabilem poteſtatem legum diuinarũ eſſe adraſtęam.

Multa mendoſe ſcripta in Pediano ſuo nitori reſtituta. Quid ſit Neoterice. Attellanæ fabulæ. Quę ſit vox aſſa. Cap.lxxi.

PEdianus Aſconius ciceronianas orationes interꝓtatus eſt ſummo verborum nitore: doctrinaq; recondita. In diuinatione prima ſic ſcriptũ eſt. Vt oculis iudicare poſſitis hoc qđ leuiter a Cicerone dictum & necterice putant. Sed aptum eſt aſſeuerationi. Profiteor ac pręme fero ignorare quid ſignificet illud verbum necterice: niſi a nectendo noue protuliſſet: quod tamen non puto: proinde neoterice lego vt ſit aduerbium a dictione gręca neotericos: qua nouus & recẽtior ſignificatur. neoterice dicere eſt more recentiorũ non docte: non exculte: nõ exacte: vt antiqui & conſequenter grauiores ſolẽt. Sed vt recentiores: quos vulgus modernos appellat: qui non accedunt ad priſcorum tubã: iuxta illam Plauti celebrem ſententiam. Nãq; tũc flos poetarum fuit: qui omnes abierunt hinc in cõmunem locum. Nam nũc nouæ: quę prodeũt comœdię multo ſunt peiores q̃ nummi noui. Eiuſdem non multo poſt haud quaq̃ minus maculoſum eſt exemplar. A ctoribus græcis palliatarum ſcilicet fabularum. in his enim etiam ſi latine ſunt gręca omnia ſeruantur. Nam latinæ fabulæ per pauciores agebanť perſonas vt antellianæ: togatæ: & huiuſmodi aliæ. In his poſteriorib' verbis: meo quidem iudicio: mẽda nõ mediocris apparet: quã obrẽ nõ antellianæ quæ dictio nullius ſignificatus eſt. ſed atellanæ ſcribendũ: qua voce comœdiæ ſignificantur: quæ vocantur attellanæ: de quibus hęc Diomedes grammaticus libro tertio. Tertia ſpẽs eſt fabularum latinarum: quæ a ciuitate oſcorum atella: in qua primum cœptę attellanę dictæ ſunt: argumentis dictiſq; iocularibus ſimiles ſatyricis fabulis græcis. Idẽ Aſconiꝰ paulopoſt. Qui

Digitized by Google

bus ſe in claſſe vti velle dicebat Cani remigibꝰ cœlum ac ꝑ ſimphoniacos ſolebat & per aſſā vocē id eſt ore prolatam. Semper Pedianum grauiſſimū authorem ratus ſum:& cuius authoritati maxime acquieſcerem:verum in hoc dūtaxat Pompeius erucitꝰ interꝑtamentum afferre videri poteſt:qui aſſa cantus tibiarum dici putat ſenſu.M. Tullio couenientiore. quoniam remigium cātus & ſymphoniacos ꝓpoſuerat. Q ꝺ ſi quis eruditiſſimū virum Pedianū defendere nitaꝛ exponat Pedianum p:ore prolatam.intelligere ſolam vocem:quæ tibiis:quę nullis concētibus ē īmixta. Aſſa inquit Marcellus:voce ſola voce linguæ tantūmodo aut vocis humanæ non admixtis aliis muſicis eſſe voluerunt. Varro de vita patrum libro.ii. In cōuiuiis pueri modeſti vt cātarent carmina ātiqua:in quibus laudes erant maiorum:& aſſa voce:& contubicinæ. Item Cato de liberis educandis Melos altum in cantibus & bipartitum vnum:qꝺ eſt in aſſa voce:alterum qꝺ vocant organicon. Colligo ex his Catonis aſſam vocem dici:quæ ore pronunciatur quouis modo:cum organicō dicatur alterum genus:in quo aliquod muſicum inſtrumentū adhibebant. Hæc ſentētia Catonis me Pediano cōciliauit. Subdit Marcellus. Aſſum extimandum eſt in obſoniis ſine pigmento ſaporis alieni quēadmodum merum dicitur ſolum

Quæ ſit alea legibus vetita apud Oratium. Cap.lxxii.

ORatii numeroſum poema omni prorſus gratia ſcatet:& illā tranſmarinā venerē penitus excribit:lepor grauitati mixtꝰ:ſuauiloquentia grauitati vno veluti facto cuneo te ſubito circūlatrabunt:lyricaqꝫ mulcedo ita te deliniet:vt cum huic littori circæo appelles neceſſe ſit apud illud velut apud ſirenios ſcopulos cōſeneſcere. Inter dulces.ſed & morales eius verſus hos ſemper enumeraui. Neſcit equo rudis Hęrere ingenuus puer Venariqꝫ timet ludere doctior:Seu græco iubeas trocho:Seu malis vetita legibus alea. Iraſciꝛ ibi Flaccus. Romanos omiſſo militaris exercitii ſtudio ad græcos ineptos:luxurioſoſqꝫ luſus tranſiſſe. Verū vt ꝑſſius intelligas oratiana verba Romanos quoſdam ludos ꝓhibuiſſe ſcire debes vt pote c̄anoi cs reqꝫ familiari graues:quoſdam vero:vt pote leues facileſqꝫ indulgenter permiſiſſe animi gratia. Hoc manifeſtum eſt teſtimonio trāquilli: qui Octauiū Cęſarē morū cēſorē integerrimū refert libenter & idētidem luſitaſſe. Sed vſum ludo faciliori:& vrbaniori. Erant.n. id tēporis ludi execrabiles & deteſtandi:in quos tāꝗ patrimoniorū peſtes leges armabanꝛ: Genera ludorum quibus vti liceret his verbis impator exequitur in codice. Alearū vſus antiqua res eſt:& extra cpas pugnatoribus conceſſa. Verum ꝓ tēpore ꝑdiit extranearū multa nationum ſuſcipiens. Quidā.n.nec ludētes:nec ludū ſciētes. Sed numeratione tantum proprias ſubſtantias ꝑdiderunt:die noctuqꝫ ludendo argēto appatu lapidibus & auro. Conſequēter aūt ex hac inordinatiōe blaſphemare deum conāꝛ:& inſtrumēta cōficiūt. Cōmodis aūt ſubiectorum ꝓſpiciētes Hac generali lege decernimus:vt nulli liceat in publicis vel priuatis domibus ludere neqꝫ inſpicere:& ſi contra factum ſit nulla ſequaꝛ condēnatio.ſed ſolutū reddaꝛ. Subdit. Deinde vero ordinent quiqꝫ ludos cōmolen:Idolomenon:rhindalcha: Cyrō & ecpyruſam:Sed nec ꝑmittimus etiā ludere in his vltra vnum ſolidū etiam ſi multum diues ſit. Senſus igiꝛ eſt Oratii mores ita deluxatos eſſe a priſco robore vt ſ ꝑta militia:quæ populo Romano impium propagauit ludere tantum velit ludos græcos & infames quoqꝫ:legibus vetitos:non cōtentus ludis:quos concedunt leges. Theodoricus Getarum rex non minus q̄ Auguſtus ludo delectabatur:ſuper qua re Sidonius hæc graphice conſcribit. Quibus horis viro tabula cordi eſt theſſeras colligit rapide:inſpicit ſolicite:voluit argute:mittit inſtāter ioculanter compellat:patienter expectat:in bonis iactibus tacet:in malis ridet:in neutris iraſcitur:in vtriſqꝫ philoſophatur:ſecundas faſtidit vel timere vel facere:quarum opportunitates ſpernit oblatas:trāſit oppoſitas:ſine motu euaditur:ſine colludio euadit. Putes illum & in calculis arma tractare. Sola eſt illi cura vincendi. Cum ludendum eſt regiam ſequeſtrat tantiſper ſeueritatem. hortatur ad ludum:libertatē:cōmunionemqꝫ. Dicā quod ſentio:timet timeri. Deniqꝫ oblectaꝛ cōmotiōe ſuperati:& tūc demum ſibi ceſſiſſe collegam credit cum fidem fecerit victoriæ ſuę bilis aliena. Q ꝺqꝫ mirere ſæpe illa lętitia minimis occaſionibus veniēs ingentiū negociorū merita fortunat. Tunc petiotinibꝰ diu āte par patronorū naufragia iactatis abſolutionis ſubitæ portus aperiꝛ. Tūc ego etiā aliquid obſecraturus fęliciter vincor:quādo ad hoc mihi tabula ꝑit vt cauſa ſaluetur. Infigēda penitiſſimis medullis præcepta Naſonis ſunt libro tertio de arte amandi.

Sed minimus labor eſt ſapienter iactibus vti
  Maius opus mores compoſuiſſe ſuos:
Tunc ſumus incauti:ſtudioqꝫ aperimur in ipſo
  Nudaqꝫ per luſus pectora noſtra patent.
Ira ſubit deforme malum:lucriqꝫ cupido:
  Iurgiaqꝫ & rixæ:ſolicituſqꝫ dolor.
Crimina dicuntur:reſonat clamoribus æther.
  Inuocat iratos & ſibi quiſqꝫ deos.

bus vetita legibus erat alea. Sed leges non exercebant̄. Cōſimile illud ꝑlautinū his nr̄is accedit ex fabula trinummo. Mores leges ꝑduxerūt iā ī ꝑtātē ſuam: Magis q̄s ſunt obnoxij q̄ parētes liberis hę miſerę ēt ad parietē ſūt fixę clauis ferreis vbi malos mores affigi nimio fuerat ęquius.

De Protagora & euathlo: Tiſia & corace locus Quintiliani aptus: & origo cuiuſdam gręci prouerbij expreſſa. Caput. lxxiij.

FAbiū Quītilianū Calaguritanū ex Hiſpania oīs eruditoꝝ ſchola cēſet. Ego non patriā tantum īdagare contēdo q̄tū ꝓfundā eius doctrinā legēdo toto animo & viribus conſeq. hoc vnū ex lectione viri diſertiſſimi aſſidua didici: nihil ī aureo eius volumine bethicū reſonare: mero atticiſmo: pura latinitate lactea nectareaq; redūdat: vt ſit q̄ rēdū illud bracteatū Claudiani dicteriū. Et qualis: nō vn̄ ſat⁹ ſit Quītilian⁹. Ex multiplici Quītiliani doctrinę aceruo elegi hoc: q̄d libro tertio īſtitutionū poſitū ē. Artiū aūt ſcriptores Corax & Tiſias ſiculi: Gorgias Traſimachus chalcedonius: cum hoc & Prodicus chius: & abderites ꝓtagoras: a quo decē millibus denarioꝝ didiciſſe artē: quā edidiſſe euathius dr̄: ſcribo euathl⁹ nō euathius: nec debes ītelligere verba Quītiliani prout ſignificare vident̄: q̄d illa decē milia denarioꝝ accepit Protagoras ab euathlo: veꝝ q̄ ita conuenerāt. Sed euathlus p̄ceptorē cōuicit in iudicio vnde prætio fraudatus eſt ſummus artifex dicendi protagoras Quod vt planius percipere poſſis apuleiana verba ſubieci Protagoras ſophiſta fuit longe multiſcius: & cum primis rhetorices repertoribus perfacundus: Democriti phyſici ciuis ęqueuus: inde ei ſuppeditata doctrina ē. Eum ꝓtagorā aiunt cum ſuo ſibi diſcipulo euathlo mercedē nimis vberē cōditione temeraria pepigiſſe. vti ſibi tū demū id argēti daret: ſi primo tyrocinio agēdi penes iudices viciſſet. Igit̄ euathlus poſtq̄ illa cūcta exorabula iudicātiū: & decipula aduerſātiū: & artificia dicētiū verſutus alioqn īgeniatus ad aſtutiā: facile ꝑdidicit: cōtētus ſciſſe: q̄d cōcupierat: cępit nolle q̄d pepigerat. Sed callide nectēdis moris fruſtrari magiſtrum: diutileq; nec deſerere velle. nec reddere: vſq; dū ꝓtagoras eū ad iudices ꝓuocauit: expoſitaq; cōditiōe qua docēdū recepat: anceps argumētū ambifariā ꝓpoſuit. Nā ſiue ego vicero īquit ſoluere mercedē debebis vt cōdēnat⁹: ſeu tu viceris: nihilomin⁹ reddere debebis vt pact⁹ qppe qui hanc cām primā penes iudices viceris ita ſi vincis ī cōditionē īcidiſti: ſi viceris ī damnationē. Quid q̄ris? ratio cōcluſa iudicib⁹ acriter & īuincibiliter videbat̄. Emuero euathlus vtpote tāti veteratoris ꝑfectiſſimus diſcipul⁹ biceps illd̄ argumētū retorſit. Nā ſi ita ē inq̄t neutro mō: q̄d petis debeo: aut. n. vinco: & iudicio dimittor: aut vincor & pacto exoluor: ex quo nō debeo mercedē: ſi hac pria cā fuero penes iudices victus ita me oīmodo liberat: ſi vincor: cōditio: ſi vīco ſentētia. Ex hijs ſatis credi pōt ꝓtagoram non accepiſſe mercedē. Sūt authores græci: qui hoc eueniſſe coraci rhetori ſyracuſano ꝓdant ab diſcipulo Tiſia vn̄ ioleuit adagiū. Mali corui ouū peſſimū. Coraca. n. gręci coruū vocant vn̄ ex noīs ſimilitudīe iocus apud Ciceronē. Sinam⁹ coracē pullos ſuos excludere: vbi metaphora ē a coruo ad coracē oratorē: a pullis excluſis ad Tiſiā diſcipulū. Scribit Ariſtoteles ī. ix. ethicoꝝ ꝓtagorā ſolitū diſcipulos īterrogare q̄ti putarēt diſciplinā: quā ab eo petijſſēt: & tm̄ ab eis accipere.

De Ioue munichio Thucydides ꝓpēſus. Caput. lxxiiij.

THucydides gręc⁹ author Salluſtio comparari ſolet nec immerito: pl⁹ enim I acertorū hēt & virīū q̄ pigmēti: caſt⁹: īteger: pur⁹: īcorrupt⁹: fide p̄ter cæteros hiſtorica: donat⁹ latinitate iā olim legit̄ ab eruditiſſimo viro Laurētio valēſi recte ne an ꝑperā nunc dicere non attinet: plura tamē īſunt aſteriſco poti⁹ digna q̄ obeliſco: nec magis miꝝ ſi quādoq; procumbit Laurētius q̄ ſi nauta aliquādo in vaſto proceloſoq; mari naufragium patiat̄. Sed hęc hacten⁹. In his codicib⁹: q̄ de Laurētij officina effluxerūt paſſim ita ſcriptū ē. Sed librarijs error adſcribat̄ veli nō īterp̄ti viro de lr̄is latinis bn̄ merito. Sūt apd̄ athenīēſes dialia maximus dies feſt⁹: q̄ iouis milichij vocant̄ extra vrbē vbi toti⁹ populi cōuētu plęriq; nō veras victimas īmolāt. Sꝫ cōmode aſſimilatas. Scribo. Iouis munichij. In munichio. n. colebat̄ iuppiter: cui dialia hoc ē iouialia celebrabant̄. Repio nāq; munichiū locū fuiſſe & portum extra athenas: de quo ītellexit Ouidi⁹ ī p̄io methamorphoſeon. Munichioſq; volās agros: gratamq; mineruæ deſpiciebat humū. Sup hoc pauſanias grauis author in primis iſta tradit. Alteꝝ ſimulachrū veneris ē ad munichiū athenīēſiū portū cū dianę munichię delubro ad eū: q̄ ad phalerium ē: Ceres tēplū hēt: & Pallas ſcyrias: pauloq; poſteri⁹ iuppiter: arę deīde deoꝝ: q̄ īcogniti appellāt̄ & heroū: & phaleri: quē athenīēſes ad colchos nauigaſſe affirmāt. Ara androgei minois illic ē: q̄ herois q̄ dē dr̄: Sed ādrogei tradūt hi qui patrię loca aptius alijs noſſe cura aliqua & ſtudio tenētur. Demoſthenes ī orōne ꝓ Cteſiphōte de munichijs meminit: ē. n. apd̄ illū loc⁹ maritim⁹ ī attica. Hellanic⁹ ī ſecundo athidis noīari ſcribit a monicho quōdā rege. Verba Strabōis ſunt hęc libro nono geographię. Eſt & munychia tumulus curu⁹ ī cheroneſi faciē: cauernoſ⁹ tū natura: tū opa dedita: magna ex parte vt habitationes admittat: īgreſſum anguſto habet ore: cui quidem

portꝰ terni ſubiacēt: quodā muro vallata munychia erat: & iūctis domicilijs referta: vt rhodioꝝ
ciuitas circuitu cōplectēs & pireū & alios portꝰ naualibꝰ plēos: ī qbꝰ & armamētariū philōis opꝰ
ſtatio ibi nauiū dignitate īſignis .cccc. capax nauiū cū nō pauciores ab atheniēſibꝰ emitterent.
hoc aūt ex muro duo ex oppido ꝑtracta crura vrbē pireo cōiūgūt. hi fuere lōgi muri ſtad. xl. lō-
gitudīe. Similichij iouis mauis legere tu videris. Significat. n. vox illa placidū. hylaritas. n. ad-
hibebat ī his ſacris: adde qđ ſimulatæ victime ꝑ veris cædebāt ne qd a placiditate abhorreret:

De ereſiōe feſto atticoꝝ Pōpatico Strabonis verbum aptum. Caput. lxxv.

STrabo maximꝰ geographie ꝓfeſſor libro prīo his verbis vſurpat dictionē non ſatis
obuiā. oīa inqt: poete vīdicāda q̄rere: armētis oſtationē: & iactātiā poſueris: veluti ſi
qs: vt inquit Hipparchus: ereſionē obiurget atticā pēdētibꝰ quaq̄uerſū oīs gn̄is po-
mis: & q̄ mala & pyra nequnt ꝓducere: ſic oēm illiꝰ diſciplinā carpat: oēq3 artificium.
Scio m̄ltis difficilē futurā dictionē Strabōis p̄ferti cū ī eo Ireſionē ſcribēdū ſit hoc ē ειρεσιωνη
quā Suadas inqt eē ramū olee īplexū lanis obuios vndiq3 fructꝰ habēre. Hūc fert puerulus pu-
ber. & adfigit foribus Apollinis ſacri ī pyanepſijs. Dicūt. n. theſeū ī cretē nauigantē cum vi te-
peſtatis ex delo ſoluere nō poſſet obtuliſſe apollini cōtortū ramis oleaginis: quare ſoſpes mino
tauꝝ obtruncauit: & cōſecrauit hūc ſupplicādi ritū. Subdit idē author qd ſint Pyanepſia: videt
em̄ dici quaſi cyanepſia q̄ priꝰ fabas pyanus vocabāt. Ferebat Ireſione mel ī cotyla: id mēſu-
re genꝰ: & ficos & panes fabaceos. Sūt qui dicūt laborātibꝰ morbo atheniēſibus oraculū cōſu-
luiſſe: id vero rn̄diſſe deos placarēt hoc gn̄e ſacrificij: quo facto ſubſedit pnitioſa lues. Theſeus
nauigās ī phalereo facta vota dijs ſoluit: & p̄conē: qui egeū de ſalute eiꝰ certiorē redderet ī vrbē
legauit. hic multos: qui regis obitū dolore & luctu ꝓſeq̄bant: multos vero. q letitia afficiebant:
& coronas ei īponebāt ꝓpter ſalutē theſei offēdit. Acceptis igr̄ coronis caduceū coronauit: qui
coronata tuba cum regrederet ad mare: & theſeū nōdū re diuina abſolutū offēderit: ne ſacrificia
turbaret paululū moras cōtriuit: abſolutis ſacrificijs & egei morte Theſeo renunciata: clamore
& tumultu celeres illi ad vrbē contēdūt: hīc ē q̄ nūc eſcophorijs ī ſacrificijs: quibꝰ rami portāt
nō p̄conē ip̄m: veꝝ tubā coronis exornāt: & heu heu p̄ſentes ī re diuina exclamāt. Quoꝝ alte-
ro ī celeri clamore dum peana canunt: altero ī terrore ac turbatiōe vtunt. Sepulto p̄renonis Iu
lijs Appollini vota exoluit. Nā hoc die ſalutē cōſecuti ī vrbē rediere: itaq3 (vt fert) legumīa ely
xauere: & ꝓpter cōſecutā ſalutē ī vnum cibaria cōmiſcuere: q̄ cōmuniter vna ī olla elyxata iuicē
diſtribuere. Ireſionē ramū olee efferūt. Nā illū vt ī ſupplicationibꝰ lana coronātes varijs primi-
tijs ꝓpter pmutatam ſterilitatem cōplēt: cantantes optimos panes ac mel ī poculo: oleum ely-
xatū & calicē plenū: vt temulētꝰ dormiat: illi cōferre. Subdit quoq3 nōnulla Plutarchꝰ: q̄ citra fa
ſtidij ꝓlixitatē ſcribi nequnt. Strabonis hic ſenſꝰ ē poetā nō decere vīdicare ſibi oēs virtutes nō
magis q̄ ireſione ramis quidē abūdat: nō oēs tn̄ ramos & fructus hēt. Quædā huiꝰ antiq̄ cōſuetu
dinis imago Bononiæ reſedit. kalēdis. n. mai rami auulſi ex arboribꝰ pōpatico apparatu defe-
runt ī vrbē a nr̄atibꝰ adoleſcētibꝰ: poſtq3 ꝑ foribꝰ ꝓ hilaritatis īdicio ſolēt affigi. Hāc Ireſioneꝫ
ſic Papyniꝰ deſcribit lib. thœbaidos. xj. Vitate laurꝰ: & ſupplicis arbor oliue. addit iterp̄s. oliue
ꝑ quā pax petit ſupplicādo: hāc ab atheniēſibꝰ Ireſionē dici: ſic. n. emēda Papynij iterp̄tē: a gre
cis aūt relequis biriterō. Ireſione forte dr̄. qm̄ ꝑ eā pacē īpetramus: quam græci ειρηνη dicunt:
vnde a iuriſconſultis præfecti pacis vocati ſunt Irenarchæ.

Defecatꝰ Codex Frontini: & de herculeio. Caput. lxxvj.

FRōtinus ī ſcđo libro ſtratagematicō hoc ē calliditatū & vaframētoꝝ: quibꝰ impato-
res redundare dn̄t: ponit hoc aſtutiæ ſpecimē & exēplar. Metellꝰ Piꝰ ī Hiſpania aduer-
ſus herculē cū ille in oriente ꝓtinꝰ die: īſtructā aciē vallo eius admouiſſet: feruidiſſimo
tp̄e anni ī caſtra ſuos cōtinuit. In quibuſdā defecatis exēplaribꝰ & ꝓpurgatis legit herulū nō au
tē herculē. cū ſit manifeſte vox adiectitia & ſupuacanea: falſoq3 ad gētē hiſpanie herulā quidā re
ferūt. Sed cū ī antiqſſimo exēplari: qđ ī diui Euſtorgij bibliotheca reſeruat in īſubria: herculeiū
nō herculū dep̄hēderi ſic placet vt corrigas. Fuit. n. Herculeiꝰ vnꝰ ex his: qui marianas ꝑtes fo
uerūt cū Sertorio & ꝓpēna: a quo q̄ſturā agēte Luciꝰ Mālius ꝓcōſul: & M. Antoniꝰ legatꝰ ꝓfli-
gati: cōtra quē: & reliquias marianas oēs a ſenatu deſtinatꝰ ē Metellꝰ cognomēto piꝰ. Eſt & her-
culeum ꝓmontorium locrēſe: de quo Strabo libro primo. Sed nihil ad nos.

Explicatū quid ſit Corniculariꝰ apud eūdē Frōtinū & cōmētarienſis. Caput. lxxvij.

IDē Frōtinus libro tertio ſic ſcribit. Bello ciuili cum ategua vrbs ī Hiſpania pompeia
naꝝ partium obſideret Martius iterum rex tanq̄ cæſarianꝰ tribuni cornicularius vigi-
les quoſdam excitauit: e quibꝰ aliquot euitans conſtantia fallaciæ ſuæ ꝑ medias cæſa-
ris copias p̄ſidium Pompeij tranſduxit. Dubitauerūt multi quid nam eſſet cornicula
riorum officium: & qui ꝓprie cornicularij vocandi ſint & quare. Dion ī vita domitiani inter cō-

iuratos & authores cędis Domitiani enumerat parthenium προκοιτορ eius quem tanto ī honore domitianus habuit vt enſem ante eum ferret. Quem vero Suetonius Clodium cornicularium nominat: in Dione ευτελοσ legitur: qui principatus libellos corrigeret & adminiſtraret. Pedianus Aſconius cum ſignificare vellet nomē honoris ſeu potius officij cornicularium eſſe in militia: dixit eſſe nomen ordinis: tu expone gradus militaris: ī quo militum & pricipis aut impatoris rationes aſtminiſtraret. Quid vero ꝑ corniculum Liuius & Aſconius intelligant inferi⁹ a nobis vbertim explicabitur. Cum Tranquillus in libro de grammaticis tradit orbilium corniculo meruiſſe ſignificare voluit illum cornicularium fuiſſe. Firmicus matern⁹ clauicularium numerat cū cōmentarienſi & clauiculario: qui ordines ſunt militares. Sed: vt qđ comptum habeo tradam: nomē præfecti rationum principis ē cornicularius in tranquillo. quoniam is qui Clodius cornicularius ꝑcuſſor Domitiani vocatur a Tranquillo: ευτελοσ dr̄ a Dione: quo nomine rationator principis ſignificatur. Eſt tamen animaduertere ꝑ cornicularium Frontinum cornicinem aut quid ſimile vocare: niſi in eo cornicularium exponas ꝓ ratiocinatore: & rationes tribuni adminiſtrante: vt Dioni grauiſſimo ſcriptori concinat. Licet etiam cōiectare nullo pacto cornicinem poſſe vocari cornicularium: quippe cū a Firmico cornicularius enumeretur cum clauiculario commentarienſiq;. Hęc autem nomina ſunt gradus & dignitatis apud principem: non igitur cornicularius idem eſt: qui cornicen: pręſertim cum diuerſa fata ſint diuerſis officijs: cum cornicularius fato commentarienſis regatur: non eſt veriſimile cornicinem vilē & abiectum fato digniorum illuſtrari. Qđ vero officium commentarienſium fuerit docet Impator in Codice ita loquens. De his: quos tenet carcer incluſos id apta diffinitione ſancimus: vt aut cōuictos velox pœna ſub ducat: aut liberandos cuſtodia diuturna non maceret. Iubemus ante trigeſimum diem ſemper commentarienſis ingerat numerum pſonarum: varietatem delictorum: clauſorū ordinem: ętatemq; vinctorum. Qđ ſi hoc prætermiſſum fuerit officium. viginti librarum auri grario noſtro iubemus inferre. Iudicem deſidem ac reſupina ceruice tantum titulum gerētem extorrem impetrata fortuna decem librarum auri mulctandum eē cenſemus. Ex his patet iudicē & rationatorē: recenſitoremq; carcerariorum commentarienſem appellari. Et ſummatim colligo cornicularium non poſſe intelligi apud Tranquillum aut cæteros ſcriptores niſi pro officio rationatoris computatoriſ ve ī militia. Qđ officium cornicularij fuerit ſententijs proponi damnatorum: Maternus libro ſecundo videtur oſtendere. Qđ ſi in his locis mars ſe aliqua ſocietate coniunxerit: vel ſi cum his fuerit inuentus: erunt homicidijs publicis præpoſiti: & exceptores earum ſententiarum: quæ de hominum capitibus ꝓferuntur: aut cornicularij: aut commētarienſes. Sed quibus iura committantur: aut clauicularij aut carcerum cuſtodes: aut quibus publicarum catenaꝝ vincula committantur. Cum autem Pedianus cornicularium vocari tradit a corniculo: reſpondeo corniculum nomē eē libri: in quo cornicularius rationes pricipis ſcribere ſolebat. Cornicula vero dona militaria non eadem eē cū pediani corniculo cēſeo. Quinimmo faſceę purpureæ: ſeu virgulæ aureæ aut argenteę ī ſimilitudinem parui cornu cornicula vocantur a Liuio. Mantuani hodie faſceolam illam vellutā vel ſericā doctoratus: vt ita loquar: īſigne cornicula dicunt. De corniculario plura forte alias & meliora cū hęc dictio mihi ſe planius & explo ratius offeret. Nunc ſtare a Dione priminominis hiſtorico ſtatui. Quin & Suidas entelen ī quit nomē eē dignitatis ī Romana militia: & ſicuti ſupius tradidimus ευτελου Claudiū Dion græce īterpͥtaꝛ quē Suetoni⁹ corniculariū dicit. ευτελεισ inqͭ Sudas pricipatū & ſummi dicuntꝛ in militiæ ordine: dignitates aliquas honoratas gerētes: qđ alienū ē a cornicine. Appian⁹. χαυμα χιασ δε γενομενησ και βουσ πα μμιγουσ ωστερ τω δε λωοι πσι καρχηδονιοισ τησ σωτηριασ ουησ ρωμαιοσ δε τησ νικησ ευτελουσ. Quid moramur igitur cornicularium dicere ſummū ī militia pricipatū: ſi Diō entelō īterpͥtaꝛ quē cornicularium Tranquillus appellat:

De ventis Aparctia & Cęcia: de quo ꝓuerbium græcum extat
Vegetius enarratus Caput. lxxviij.

REnatus Vegeti⁹ libro quarto de re militari caput efficit nomina vētoꝝ cōtinēs. In eo igiꝛ capite hęc ſcripta ꝑꝑerā viſunꝛ. Septētrionalē vero cardinem ſortitus eſt aparetias ſiue ſeptētrio: cui adheret thraſeas ſiue cratias. Plynius libro. xj. tradit ſup his talia. A ſeptētrionibus ſeptētrio: interq; eum & exortum ſolſtitialem aquilo: Aparctias dicti & boreas. Numeroſior rō quatuor his īteriecerat thraſceā media regione inter ſeptētrionē: & occaſū ſolſtitialē: itēq; cęciā media īter aqlonē & exortū ęqnoctialē. Alij qppe meſē noie etiānū addidere īter Boreā & Ceciā & īter euꝝ & notō euronotō. Pollio Vitruui⁹ libro prio architectonicę. Circa ſeptentrionē thraſceas & gallic⁹ dextra ac ſiniſtra aqlonē ſupnas & cæcias. Ex Plynianis verbis cōijcere poſſis cæciam & aparctiam legendum eſſe. Sententiam noſtram fulcit hoc: qđ nullibi repiꝛ hęc dictio Cratias vtpote q̄ ſit commentitia & falſa. Scribit ſimiliter Geli⁹ libro

Digitized by Google

ſecūdo noctiū atticaꝝ ſeptētrionariū vocatū eē aparctiā quaſi ab arcto flātē. Vētū vero Cęciaꝫ Ariſtoteles ita iſlare teſtaẗ vt nubes nō ꝓcul ꝓpellat. ſed vt ad ſeſe vocet: ex quo verſum iſtū ꝓuerbialē factū ait. κακα εφευ τορ ελκωρωσ ο καικιασ ρεφοσ. hoc eſt mala ad ſeſe attrahens vt cæcias nubes. De thraſcea vento fit quoq; a Suida mētio. Thraſceas & cęcias ſcribēdū ē ĩ Vegetio ſeiunctim quoniam de duobus vētis & diuerſis ĩtelligit. Thraſceæ deeſt apd nos vocabulū authore ſeneca libro quĩto q̄ſtionū naturaliū. q̄uis mēdoſe illic legaẗ tarchias non thraſceas.

Carpe exercitum legendum eſſe in hęliano non cape. Caput. lxxix.

DAmnus librarij apud Helianū rei militaris pariter ſcriptorē repiẗ error. Sed lectorē ancipitē & titubātē tenēs: loquor enim de heliano: qui opus cōtexuit ĩdagāter de inſtruenda acie: dicauitq; impatori Adriano: quē latinitate donauit Theodorus qdā theſſalonicēſis. Sic hn̄t paſſim codices ęliani. Eqtes. n. cōſtituti ĩ hac forma vertere ſeſe in quēuis ꝓſpectū poſſūt minimeq; vł a tergo vł a latere capienẗ. Corrige meo qdē piculo. carpētur. Dicunẗ. n. carpi milites a tergo qn̄ recipiētes ſe ceſſim: aut fugā capeſſētes ab iſeqntib⁹ hoſtib⁹ paulatĩ cōuellunẗ & decerpunẗ: nō magnā ſtragē accipiūt: veꝝ ſingulatĩ aut capiūẗ aut obtruncanẗ. Id p verbū carpe ꝓprie ſignificāterq; ſolem⁹ exprimere: qd aūt Theodor⁹ ille tāq̄ hō gręc⁹ verbū gręcū idoneo ꝓprioq; vocabulo nō repſentauit nō nimis miꝝ ē. At forſan vitiū ē librarij. Hoc verbo ĩ eadē re nō ſemel vſus ē Liui⁹. hoc ſignificare voluiſſe ęlianū verba q̄ ſequūtur oñdūt: quippe cū ait ęlian⁹: p̄ſtātiores rhōbi latera teneāt: & pricipes angulos regāt. Stat. n. ĩ priore angulo turmæ ipſius p̄fectus: in dextro aūt & ſiniſtro: qui cuſtodes vocantur lateris ſtatuuntur: in reliquo vero angulo ducem ſeu ductorem tergi locari ſolitum eſt.

De flāmeis velis: quibus noua nupta vtebaẗ Modeſti codex emēdatus. Caput. lxxx.

EXtat tomos hoc ē tractatus compendioſus & breuis modeſti de vocibus rei militaris compendioſus quidem. Sed inſtar ſymmachi: ꝓdigus ē in ſenſu: & fructu beatus nō fronde. In veſtibulo illius opuſculi mendum apparet non tolerandum in his verbis.

Equitum alas dicunt eo qd ad ſimilitudinem alarum: & ab vtraq; pte ꝓtegant acies: q̄ vexillationes vocanẗ a velo. quia velis hoc eſt flāmulis vtantur. Scribe flammeolis vtantur. Eſt enim flammeum velum: & per diminutionem flammeolum: quo nubentes tegebantur ominis boni cauſa. In emaculatis exemplaribus Pompeij ſic legitur. Flammeo amiciẗ nubēs ominis boni cauſa: ꝙ eo aſſidue vtebatur flamminica. Martialis libro duodecimo.

Pręluxere faces: velarū t flammea vult⁹. Tacitus libro. xv. Ipſe p licita atq; illicita fędatus nihil flagitij reliquerat: quo corruptiorē ageret niſi paucos poſt dies vni ex illo contaminatorum grege cui nomē pythagorę fuit in modum ſolemnium coiugiorum denupſiſſet. Inditum imperatori flammeum. Petronius arbiter. Puellę caput inuoluerat flammeo. Claudianus. Flāmea ſollicitum pręuelatura pudorem. Poeta in opuſculo ad meſſallam. Vt tibi coricio glomeratam flāmea lutho. Plautus in aulularia cōfectores flammeorum flammearios appellat.

Apud eundem Modeſtum explicatum qui ſint equi clibanarij. Caput. lxxxj.

IDem Modeſtus infra. Bini cataphracti equi iungebantur ad currum: quibus inſidentes clibanarij ſariſſas hoc eſt longiſſimos contos in elephantos dirigebant. At ne te ſubdubium teneat inſolentia dictionis huius ſcito clibanarios illos eſſe qui bene ferro & armis muniti certamen ineunt. Nazarius in panegyrico ad Cōſtantinum. Operimento ferri equi atq; homines pariter obſepti clibanarijs in exercitu nomen eſt. Clibanarij dicti: vt reor: quoniam more teſtudinis arcuatis muniuntur armis: quæ clibani forma eſt.

Quid ſit abaton iu Vitruuio. Caput. lxxxij.

VItruuius Pollio Architectonicę ſciētię maximus antiſtes: idemq; omnibus eruditionis numeris abſolutiſſimus libro ſecundo ad hanc ſententiam verba facit. Tunc arthemiſia rhodo capta: principibus occiſis tropæum in vrbe rhodo ſuæ victorię conſtituit: aheneaſq; duas ſtatuas fecit vnam rhodiorum ciuitatis: alteram ſuæ imaginis & ita figurauit rhodiorum ciuitati ſtigmata imponentem. Poſtea autem rhodij religione impediti qd nefas eſt tropæa dedicata remoueri: circa eum locum ędificium extruxerunt: & id erecta graia ſtatione texerunt ne quis poſſet aſpicere: & id abaton vocitari iuſſerunt. Abaton ē verbuꝫ gręcum: qd ĩacceſſum dici latine poteſt. A. eſt particula inficialis & βατω ſignificat aſcēdo vn̄ abaton vocabatur ille locus: ad quem non dabatur acceſſus. Ab hoc verbo βατω Marceli⁹ grāmaticus gralatores hoc eſt ligneis particis incedentes calobatarios appellat. milites quoq; nautici: qui vt confligerent cum aduerſarijs naues aſcendebant dicebantur epibatæ. qua dictione Thucydides quoq; vtitur: idemq; Vitruuius ijs. Tum artemiſiæ cū eēt renunciatum ĩ eo portu

Digitized by Google

abſtruſam eē claſſē cælatis remigibus:& epibatis comparatis:reliquos aūt ciues ī muros eē iuſ=
ſit. Sed ſcribēdū eſt abatō ſine afflatu hoc ē aſpiratione ī vitruuio. Lucian⁹ vtitur hac dictione
ευγε ω αττικιων οτι μοι αβατον εποιησασ το πολυ τησ ολου. hoc eſt Euge Atticion qñ
mihi occurrēdo īacceſſā feciſti viā:id eſt dū occurris nō īpēdi laborē ī capeſſēdo itinere. Loca q̄
vel exuſtione vel mari vł fluminib⁹ penetrari nō poſſunt greci vocāt αβατα vt ē meridiolanis
plaga:Noſtri vna dictiōe vł Ouidio teſte vocant inuia. Naſo de parthis loq̄ns. Gens fuit & ter
ris & equis & tuta ſagittis & non acceſſis inuia fluminibus. De loco nilotico cui nomē abatō me
minit Seneca libro quarto queſtionum naturalium.

Qui ſint intergerini & berones Emaculat⁹ eiuſdem Vitruuij Codex. Caput.lxxxiij.

EIuſdē libro q̄nto codex deformiori macula polluit̄ ī hęc verba. In q̄b⁹ aūt locis pul=
uis nō naſcit̄ his rōnibus erit faciēdū vti areę duplices relatis tabulis & cathenis colli=
gatæ ī eo loco:q finitus erit cōſtituat̄:iter deſtinas crēta morōibus ex vlua paluſtri fa
ctis calcet̄. Barbara verba ſūt hęc vitia:& geticæ captiuitatis merę reliq̄æ. Cū lr̄as ro
manas Mātuæ docerē:ſeceſſi ęſtu anni feruētiſſimo ad opulētiſſimū tēplū:q̄d circiter duodeci
milia paſſuū ab vrbe diuo bn̄dicto iuſſu reg. nę Mathildis cōſecratū ē:illic offēdi ꝑuetuſtū exē=
plar Vitruuij:ī quo ſic ꝓpemodū legebat̄. Et catenis colligatæ ī eo loco:q finit⁹ erit cōſtituant̄:
& ītergeris e creta:beronibuſq; ex vlua factis calcet̄. Hāc verā:genuināq; lectionē cēſui:priuſq;
doctrina & eruditiōe recōdita Vitruuij dignā. Intergerini Plynio parietes appellant̄:q ītergerūt
hoc ē ferūt & ſuſtinēt onera. quos e creta iubet Vitruui⁹ cōſtituere leuiori forſan īpēdio:ſicuti cre
tacei parietes ī vſu ſunt apd̄ placētinos. Cōuenit q̄d Beronib⁹ ex vlua calcari velit reb⁹ forſan ī
humecto loco opportuniorib⁹:& ſi docti⁹ calceet̄ q̄ calcet̄ legi poſſet ī Vitruuio. Calceari. n. ēt
hodie pariter dr̄ cū fundamēto aptiſſimo fulcit̄. Exiſtimo tn̄ ītergerinos non ſolū parietes. ſed
oīa ſuſtētacula dici poſſe vł iſtar fundamēti vł iſtar adminiculi:nec dici ītergerinos ab ītergerē
do hoc ē ſuſtinēdo:nullibi. n. repies hoc etymō. Sed poti⁹ ſic appellari ꝙ inter nouos parietes
aut fūdamēta:ſeu q̄d tale ꝑ fultura ītergerunt̄ de quib⁹ ītergerinis Plyni⁹ meminit lib.xxv. De
Beronib⁹ ſic ī Plynio lego libro.xxxvj. Id cōſecut⁹ ē Cteſiphon Beronibus arena plenis molli
puluino ſup capita colūnarꝝ exaggerato paulatī exinaniēs ab imo vt ſenſim torū ī colle ſederet
Sūt q̄ ī Plynio peronib⁹ legūt:q̄d non ſatis placet reclamāte veterum exēplarium authoritate.

Taurū pudenda hoīs ſignificare Diomedes & Salluſtius aperti. Caput.lxxxiiij.

SEd ne grāmaticos hui⁹ nr̄æ īduſtrię penit⁹ aſymbolos & exptes faciam⁹ Diomedes
ex libro ſecūdo hęc verba enarratiōe viſa ſūt egere. Fit & ꝑ homonyma cū dicimus
taurꝝ & neſcias vtrū de armēto:an obſcœnā corpis ꝑtē:an mōtē q̄ ē in cilicia:an qui ē ī
ſiderib⁹ taurꝝ dicamus. ex his nobiliſſimi grāmatici verbis ſatis cōſtat taurꝝ ꝑ obſcœ
na ꝑte capi. Sed an ī viro an ī fœmina nō explicat:authoreſq; id tradētes nō affert: quos maxi=
me curioſus anim⁹ deſideraret. Sudas in primis enchiridiō nr̄m Taurꝝ & taurenē viri ſcribit eſſe
pudēdū ταυροσ:inq̄t ille:το αιδοιον του ανδροσ. και α ταυροτηη α μικτοσ και αγνη οκαδε α
ταυροτη διαξω του βιου. Repio apd̄ eundē Sudā laſtauron gręcos hoīem egregie mutoniatum
vocitare:quaſi λασιοσ ſit hoc ē hirſut⁹ circa taurō. i. virilia. Diſces vero ex Ariſtotele: Plynio
ꝙ hoīes hirſutos iuxta femora & crura eē ad venerē ꝓrabidos. Ille quicūq; fuerit antiqu⁹ author
q̄ vitā Salluſtij ſcribit Laſtaurō illū vocitauit:petulātē tu & laſciuū ſiue ęquo mēbroſiorē īterp=
tare ſeu ſcortatorem. Dr̄. n. ſic gręce laſtauros. Verba Sudæ. λασταυροσ πορνοσ. δασυσ τον
ταυρον. λασιοταυροσ τισ ων. ο δασυσ τον ταυρον. ει τισ εν τοισ ελλησιν η τοισ βαρβαροισ
λασταυροσ τον τροπον:ου τοι παντεσ εταιροι του βασιλεωσ ησαν. Subiectum ſcroto cau
lē vocari taurꝝ teſtat̄ pollux libr.xj. ſic. κρεμαστηρεσ δε νευρα: α τουσ διδυμουσ ανεχει των
δε ραφη μεν προσεικοσ. υπο δε τον καυλον η λια του οσχεου μεσου υποτου ονομαζομενου
ταυρου.

De polline & pollinario cribro phocas explicatus. Caput.lxxxv.

PHocas grāmaticus ꝑſpicax & accuratus libellū reliquit:quē ſi tenes paruo pōdere mł
ta vehis vt ipſemet teſtat̄. In eo ſic ſcriptū ē. Illa ſūt gn̄is maſculini: q̄ ī genitiuo vna
ſyllaba accreſcunt: vt hic lapis lapidis:hic puluis.ris.hic polin.nis.hic pubis.ris. Ne
forte q̄s dubitet quid ſit polis ſciat ꝑ eā dictionē florē farinę ſignificari: vn̄ cribrorꝝ
gn̄a duo noiant̄ excuſſoriū. i. & polinariū. Excuſſoriū vocat̄:q̄d excutit & tranſmittit farinam
ignobiliorē. Accōmodū hoc ē ad panē ſecūdariū. Polinariū vero tenui⁹ flori farinę accōmoda=
tū ē:vt ērē hoc cribro Cato polintorē vocat:apd̄ quē ē polintio. Repio tn̄ polin.nis.nō aūt po
lis. Sed vtroq; mō dici pōt. Farinariū cribrū ad differētiā pollinarij & excuſſorij ī Plynio leges.
Farina ī pollinē:ī ſecūdariū:& furfures partit̄ pollinē florē farinæ dicimus:ſecūdariū:q̄d vulgo
tritelū furfures:q̄d bononiēſes paſſim remolū. Plynij lib.xviij. verba hęc ſunt. ex africo iuſtum
eſt ſemodijs redire ſemodios & pollinis ſextarios quinq;:ita. n. appellāt ī tritico ꝙ florē in ſiligi=

ne. hoc gratię officinę chartarięq; vtunť. Preterea ſecūdarij ſextarios quatuor furfurūq; trīdem.

Loca cātilenis ſeruiētia odęa vocari. De muſęis: ſerapęis: iſęis Caper emēdat⁹. Caput. lxxxvj.

CAper vetuſtiſſimus author ſic ſcriptum reliquit. Adeo: muſęa: ſerapęa: iſcęa. mauſo-
lia: caducēda dicēdū nō eſt: Tu corrige. odæa: muſæa: ſerapęa: iſcęa: mauſolęa: cadu-
cea dicendum non ē. Sunt. n. odæa loca in domo vbi cantilena ſolebat exerceri ὠδὴ
nāq; cātus appellať & ᾄδω cāto. Muſæa gymnaſia dicata muſis eē nemo dubitat: ſe
rapęa cōditoria: receptaculaq; crediderim nūcupari vbi ſerapidis donaria cōponebanť: vľ feſta
ſerapidis ſerapęa dixerunt. Iſęa iſidis ſacra: mauſolęa ſepulchra oīa vocata q̄ nobilitate faſtuq;
regio cōſpiciēda erāt a mauſolo rege carię: cui artemiſia illud īter ſeptē memoratiſſima opa nū-
cupatū mauſoleū cōſecrauit: vn̄ illud exijt. Nec mauſolęi diues fortūa ſepulchri Mortis ab
extrema cōditione vacat. Mauſoleū ex ꝓconeſſio marmore ſtructū Victruui⁹ docet. Caducęum
vero nūcupam⁹ baculū: quē mercuri⁹ manu geſtat ſerpentib⁹ īplexū: a quo caducifer vocať ab
Ouidio: vn̄ caducęatores ad pacē vľ fœd⁹ cōponēdū miſſi dicunť: hīc manauit catholica illa ſē
tētia. Caducęatori nemo hō nocet. Si plura de caduceo deſideras Macrobiū lege. hæc oīa ꝓpoſi
ta Caper aſſerit plurali numero dici nō poſſe: & ſi qn̄q; repianť q̄ abutanť: de vſu Caper loquiť: &
grāmatica cōſuetudine: nō aūt licētia. Pericles athenis odęū cōſtruxit. Ammian⁹ quoq; Marcel
lin⁹ tradit romæ fuiſſe ſtadiū & odęū ſpectata ab impatore conſtātino īter cætera decora roma-
næ vrbis. Locū poſt odæū dictione græca Suetoni⁹ ī domitiano metodiū vocat. dicere poſſu-
mus odæū & odium qm̄ grece dr̄ ᾠδεῖον. Sudas author ē odęū fuiſſe athenis conſtitutū a picle
ad exercēdā muſicā. eſt tāq̄ theatrum. Inclinať ἀπὸ τῆς ὠδῆς. Eſt autē ī ipo dicaſteriū hoc
eſt loc⁹ vbi iudiciū ſūmi magiſtrat⁹ exercēt. Illic agebať itidē tragœdia. Vitruui⁹ libr. v. itemq;
athenis portic⁹ heumenici: patriſq; liberi fanū exeūtib⁹ e theatro ſiniſtra parte odęum: qđ The-
miſtocles columnis lapideis diſpoſitis nauiū malis: & antēnis & ſpolijs pſicis ptexuit. Nō ſatis
cate Domiti⁹ Pauſanię verba trāſtulit. Nā cū vertere ſic debuiſſet. In theatri autē: qđ odæū ap-
pellant veſtibulo regum ſunt ægyptioꝝ ſtatuæ: nō odæum dixit. ſed īſulſe etymon ſpectās cā-
tilenaꝝ: caſum ꝓ caſu vſurpans. Cēſuit. n. odion eē p diminutionem genitiuum multitudinis a
cantu hoc ē odę: cum deriuatum ſit nomē a cantilena quarti caſ⁹: pōt itidē ſerapis nomē eē ſepul
chri in Capro qm̄ cenſet Auguſtinus ita dici quaſi σορὸς apis hoc ē tumul⁹ apis. De quo ſi plu
ra deſideras auguſtinum lege in libris de ciuitate dei.

Erraſſe Agretiū ī dictione mulierarius: Quid ſit meracus codex eius emaculat⁹. Cap. lxxxvij.

VIdeo neſcio cuiatem Agretium in decuriam grāmaticoꝝ recipi: nec ego is ſum: q illi
derogare velim aut obloqui: cū eo tn̄ non ſentio in eo loco. Mulicbre dicimus a mu-
liere aliqd factū: mulierariū p mulieres ordinatū: & p viros geſtum. Quinimo mulie-
rariū vocamus hoīem ſubſtantiui figura nō adiectiui: nimio ī mulieres amore īſanien
tē: quē amorē muliebrē mulieroſitatē dicimus authore Cicerone: hanc græci φιλογυνίαν appel
lant: nec in aliam ſententiam trahi poteſt hęc dictio. Paulum ſupra eiuſdē Agretij codex macu
loſus eſt his verbis. Ita & meritam potionē meroſū aut vinū appellamus. corrige. Ita & mera-
cā potionē: meroſum autē vinum appellamus. Notiſſimum ē meracā potionem dici: q̄ pura eſt
nō diluta. Perſius. Anticiras melior ſorbere meracas. Horati⁹. Diluis elleboro crimē bileq; me-
raco. Scatēt hac dictione omēs eruditi. Superlatiuum meraci ē meraciſſimus apud Sidonium.

De retiario & ſecutore gladiatoribus Donatus enarratus. Caput. lxxxviij.

LEgunt & pueri opuſculū illud Donati clariſſimi grāmatici: cui de octo ptibus orōnis
titulus ē. Inibi cum agit de figuris ſic īquit. Amphibologia ē ambiguitas dictionis:
q̄ fit p accuſatiuum: vt ſi quis dicat audio ſecutorē retiarium occidiſſe: fit amphibolo
gia ī his verbis. qm̄ dum quiſpiam audit ſecutorem necaſſe retiarium videť ītelligere
aliquem hoīem inſequentem alium necandi cauſa: qui habeat rete cum ſecutor nomē ſit gladia
toris: & ſimiliter retiarius. De ſecutore meminit ſatyrus. Iuſſus pugnare ſecutor. Per retiarium ſi
militer non accipim⁹ hoīem hn̄tem rete piſcatorium. Sed gladiatorem rete pugnātem. Mirmil
lo tn̄ ꝓprie loq̄ndo dr̄ gladiator: qui contra retiarium pugnat. Sed Donatus exēplificandi gra-
tia loquitur. Retiario pugnanti aduerſus mirmilonem cantať. Non te peto: piſcem peto. Quid
me fugis galle? quia mirmilonicum genus armaturę gallicū eſt: ipſiq; mirmilones ante galli ap
pellabantur: in quorum galeis piſcis effigies inerat: qđ genus pugnæ inſtitutū eſt a Pitaco vno
ex ſeptem ſapientibus: qui aduerſus Phrinonem dimicaturus propter controuerſias finiū: quæ
erant inter atticos & mitylenæos reti occultato impediuit Phrinonem.

Diſceptatum nunquid ſergius errauerit vulgus fœminino gn̄e
proferens. Caput. lxxxix.

QVandoq; puerilés errores apud ſummos auctores depꝛ̃hendere licet: qđ me ſaxeũ quã
doq; reddit & attonitum. Quis Sergio grammatico diligentior: & ĩ non parum mul
tis annotatu dignis accuratior? ille tñ totam traditionem ſuam his pauculis verbis ĩ=
ceſtauit: ne verbo aſperiori ĩ præſentiaꝝ vtar. Nam vulgus: inquit ſergiꝰ: & neutro &
fœminino gñe legimus: apud Vergilium fœminino. In vulgũ ambiguã. Neutro. ignobile vul
gus. Quis non videt Maronẽ lr̃arum deum nunq̃ vulgum ambiguam dixiſſe. Forte lapſꝰ me=
moria ſergius cum hęc ꝓderet non recte tenuit Maronis verſus: quos libro ſecundo ęneidos re=
perire poteris. Hinc mihi prima mali labes: hĩc ſemꝑ vlyxes Criminibus terrere nouis: hinc
ſpargere voces In vulgum ambiguas: & quærere conſcius arma. Rectius Maronianus inter
pres Seruius ĩquit. ambiguas dubias: ne ſi aperte ageret: accuſatio eſſe videretur. Seruiꝰ ambigu
as recognoſcit: vt nullo modo ambiguam defendere poſſimus ſenſu repugnante & pedis regu
la: quæ collidit vocalem præcedentem: & ita deeſſet ſyllaba huic carmini.

De horno & hornotino eiuſdem codex emendatus. Capu.xc.

EIuſdẽ Sergij codex paulopoſt vitio librarij fœdatus ẽ. Nã ibi tradit Sergiꝰ ſic. Sunt
exẽpla varia poſita hẽno autẽ nihil aliud ẽ niſi hoc anno vñ deriuatio duplex ĩuenit̃
Nã Cicero dicit hornatinas fruges: Horatius dicit hornatas fruges. Sic corrige. Naꝫ
Cicero dicit hornotinas fruges: Horatiꝰ dicit hornas fruges. Eſt.n. hornotinũ & hor
nũ illius anni. Seruius. Fit aũt de horna fruge: & horno ſale: vt Horatiꝰ. & horna fruge. Annoti
nũ idẽ ẽ qđ hornũ & hornotinũ hoc ẽ huiꝰ ãni. Columella libro. v. vngues annotinos reſecato.

Qui ſint apud Firmicum pſephopectæ. Caput.xcj.

FIrmicus maternus acutiſſimus aſtronomiæ ꝓfeſſor nõ multũ eſt qđ exijt ĩ publicum
non adamuſſim caſtigatus & excultꝰ: qđ vt facile credas eiꝰ ex libro ſecũdo verba ſub
iunxi. Et aut calculi aut muſicæ: aut notarum: aut difficilium lr̃arum inuentores red=
dit: ſocio in hoc loco Mercurius ipſe phopectas ſępe feciſſe. Corrigendũ ſic autumo
Scio in hoc loco Mercurium phephodectas ſæpe feciſſe. hoc ſenſu. Scio iudicoq; ex Matheſe=
os cognitione mercurium in hoc loco: hoc eſt Mercurium collocatum in hac ſtatione horoſco=
pi ſępe feciſſe pſephodectas: ſunt autem pſephodectæ: qui calculo ſuffragia ferebant: calculis
enim priſci nigris albiſq; iudicabant: qđ ſignificat Ouidius ita canens.

Mos fuit antiquis niueis: atriſq; lapillis
His damnare reos: illis abſoluere culpa.

Hos in vrnam iaciebant. Si cui maior numerꝰ nigroꝝ cõtigiſſet dãnabat̃: Si alboꝝ abſoluebat̃
Sup qua re Modeſtinꝰ iurecõſultꝰ digeſtis de adminiſtratiõe reꝝ ad ciuitatẽ ꝑtinẽtiũ. Calcularij
erroris retractatio ẽt poſt decẽnij & vicẽnij tp̃a admitteт̃. Hũc ritũ ſignificauit Apuleiꝰ libr. x.
de aſino aureo. Cũ iã: ĩquit: ſentẽtię pares cũctoꝝ ſtilis ad vnũ ſermonẽ cõgruẽtibꝰ: ex more ꝑ=
petuo ĩ vrnã ęreã deberẽt cõijci: quo ſemel cõditis calculis iactu cũ rei fortũa trãſacto nihil poſt
ea cõmutari licebat. Sed mãcipabat̃ ptãs capitis ĩ manũ carnificis. Pſepodetæ vero iudices vo
cant̃ απο του ψηφου hoc ẽ calculo & ſuffragio. Qui vero ſuffragium fert ψηφιστης dr̃: & ψη
φολετης. ψηφισμα decretũ ꝑ ſuffragia. Dicunt̃ & ψηφολογοι οι ψηφοπαικται vt Sudas ĩ
quit. ψηφος iudiciũ dr̃ αποφασις. Eſt.n. pſephos lapis ãnuli: & nũerꝰ pecuniarꝰ: ſicuti apđ
nos calculus: hĩc ſubducẽs rõem pecuniaꝝ dr̃ calculator a nr̃is. Calculꝰ albꝰ erat abſolutoriꝰ: ni
ger dãnabat qđ docet Piſides his ψηφου μελαινης εξεφωνησε κρισιν. Repit̃ & pſiphophoria
q̃ multoꝝ calculoꝝ rõciniũ & appatũ ſignificat. Gręci quoq; abſolutũ vocant αψηφιστου qua
ſi maxie remotũ a diſcrimie calculi. Sũt q exiſtimãt oſtraciſmũ eẽ diuerſũ ab hoc ſuffragio cal=
culi: an recte nõ ad hũc locũ. Teſtula: ſic.n. vocat̃ latine oſtraciſmus: eiectꝰ fuit Themiſtocles: &
multi alij. Erat & iudiciũ ꝑ folia: qđ petaliſmõ appellabãt. Oſtraciſmo peſſimi dãnabant̃ a pp̃lo
oſtraciſ.n. ſcribebat̃ nomẽ fugati. Oſtraciſmꝰ differt ab exilio. qm̃ exilio mulctatoꝝ ſubſtãtiæ
cõfiſcabant̃. oſtraciſmo amãdatoꝝ nõ eripiebat bõa populꝰ aut fiſcꝰ: & illis tp̃s p̃ſcribebat̃ aut
locus. exules ãt neutrũ hoꝝ hñt. ex ijs colligo eductis e gręca penu oſtraciſmõ eẽ relegationem
φυγην vero exiliũ. Naſo gloriat̃ ꝙ relegatꝰ appellat̃ nõ exul: cui nomẽ ciuis: & bõa auita reſerua=
ta ſũt. Ariſtoteles lib. prĩo de aĩalibꝰ & alibi quoq; οστρακοδερμους piſces vocat: quos latini
teſtacea: vt ſũt oſtrea: purpuræ: buccini: echini: q̃ nõ marẽ hñt aut fœminã. Extat ꝓuerbiũ apud
gręcos οστρακου περιστροφη. Dr̃ de his: q celeriter aliqd faciũt. Exiſtimo illos nõ recte ſen=
tire: q οστρακισμον cũ calculo cõfũdũt cũ οστρακος dicat̃ teſtula ψηφος ꝓprie loq̃ndo calculꝰ
Sꝫ hęc nimiũ m̃ta. Cęteꝝ cũ repiã Sudã pſephopectas noĩare ꝑ his: q calculi curã gerunt nihil
mutare debes ĩ firmico. Inqt.n. phephologos hoc ẽ rõnatores calculi eẽ phephopectas: q ẽt ſu
mi poſſũt ꝑ cõputatoribꝰ: quos vulgo calculatores appellamꝰ: & rõnũ trutinatores: q̃ expoſitio
materno ẽ accõmodatior. De Neſti empedoclis Laertius enarratus. Caput.xcij.

LAertius Diogenes gręcoꝝ philoſophoꝝ vitas diligētiſſime ſcribit. Is libr. viij. ī empedocle ſic ſcriptū reliq̄t. Hęc aūt illi viſa ſūt. elemēta eē quattuor ignē: aquā: aerē: terrā: amicitiāq; qua fœderant̄: & diſcordiā qua diſſideāt. Ait autē ſic. Iuppiter ac Iuno regia & Aidone⁹: & venerāda Neſtis: Iouem ignē: Iunonē terrā: Aidoneū aerē: neſtī aquā dicēs. Scim⁹ Aidoneū Plutonē ſignificare: quē dixerūt & adīn quaſi aidē hoc ē triſtē & tenebroſū. Quæſiūt tñ multi q̄d ſignificet illa dictio neſtis. Ego fictū nomē ab empedocle reor tā q̄ ſit aliqua priuatiōis dea: ſub cui⁹ noīe cōtineret̄ aqua: ſicuti deoꝝ noīa cętera vocauit elemēta. Fit. n. a ꝑticula priuatiua μη. και ειμι & ſū. ꝙ lubrica ē aqua: nūq̄ cōſiſtit: ī ꝑpetuo eſt fluxu. Propterea neſtis decētiſſime vocat̄. Νηστισ inq̄t Sudas: ieiun⁹ dr̄ ītestin⁹ medi⁹ īter vētrē & ſtomachū ab hac ꝑticula νη priuāte εσθιειν comeſſe. vł a νη priuāte & σιτιον hoc ē cibariū. Subdit Suidas ex carmīe empedoclis mutuatū reor. Neſtis aūt q̄ lachrumis amaris paſcit mortale genus: dico hoc eē aquā: De hoc īteſtino ſic meminit Pollux. κενον δε εστι δια τω αρτοσ τουτο το εντερον. οθεν και νηστισ κεκλιται.

Arabarchē nō alabarchen ī ſatyrographo poeta legēdū eē: & M. Tullium ꝑ arabarchen Antonium intellexiſſe. Caput. xciij.

QVāta & ea recōdita eruditiōe ſcateat ſatyr⁹ poeta nouerūt oēs: q̄ lr̄as lr̄atas exoſculantur. Q̄ pluria ſane īuolucris: latibuliſq; ꝓfundiſſime ſapiētię licet ī eo dep̄hēdere: quę nō rectis oculis tāq̄ ſolē obtuētes īterp̄tes adipiſci viſu mīme potuerūt: quale illud ē q̄d ſe mihi nūc obtulit. Atq; triumphales: inter quas auſus habere

Neſcio q̄s titulos ęgyptius atq; arabarches.

Nō audiēdi ſūt illi: q̄ alabarchē ſubſtituūt vera genuinaq; dictiōe ſublata: tāq̄ a ſale nomē īflectat̄: quo cōmēto nihil fingi pōt īſulſi⁹. Ego nihil īmuto. Quinimo ſentio arabarchē ꝓ diuite. ſed molli. ſed eneruí. ſed effœminato poni: ꝙ ī arabia plures erāt nomi hoc ē p̄fecturæ: q̄ ſuos archōtas habebāt hoc ē p̄fectos: qui ibi erāt honoratiſſimi. Arabes ꝓpter mollitiē cęli molles fuiſſe delibutoſq; vnguētis īcedere q̄s neſcit: vn̄ arabice olere ſignificat bn̄ olere & odorib⁹ arabicis. Nō arabo nr̄ rore capillus olet Ouidius ait. Tibullus. odoratæ diues arabs ſegetis. Peculiariter ī eudæmone arabia nec id ī tota naſcebat̄ vnguētoꝝ copia. Saba. n. pars eudæmōis hoc ē fęlicis arabie ꝓuētuʒ odoramētoꝝ ferebat. Mittit Luci⁹ puluiſculū cōplanatorē tumide gingiuulæ ex arabicis frugib⁹: quib⁹ ātiqui cadauera vngebant. Huc vergit illud. Quātū vix redolēt tria funera: nec aliter ſenſit Plyni⁹ cū inquit parere inferis arabiam. Nos ſuaueolentiam implexæ dominæ ſic elego carmine ſumus admirati.

Et tribus arabijs: numeres eudæmona q̄uis

Aruaq;: q̄ bacchus tigridib⁹ domuit.

Delitioſū igr̄ ſcortatorē: nepotē: temulētū: amatorē ꝑ arabarchen ſignificauit Iuuenalis. Adiuuat q̄d ęgyptiū p̄poſuit: qua gēte nulla laſciuior atq; diſcinctior. Autumo triūuirū Antoniū fluxū: mollē: temulētū cōmeſſatorē. M. Tullium īnuiſſe cū ita loq̄ret̄ ī quadā ad atticū epiſtola. Vellē & te ex theophane reſpicere quonā aīo ī me ſit arabarches. His adde Lucianū cōmeſſatorē: eneruē: & mollē bacchū ſignificare volētē illum ſyrophœnicē cū cadmo vocaſſe ī dialogo cui titul⁹ ē θεων εκκλησια: nec mirū ſi delicias ſatyr⁹ obijciēs cuidā inq̄t. Syrophœnix vdus amomo.

Quid ſit ꝓmercale ꝓprie: diſceptatū nūquid herodiani vocem recte Politianus latinitate donauerit. Caput. xciiij.

HErodianū hiſtoricū græcū celeberrimū latina colonia donauit Angel⁹ politian⁹ vir mea quidē ſentētia p̄clariſſim⁹. Sed boni ī terp̄tis opam p̄ſtans nō paraphraſtis ſentētiam ſibi ꝓponit: quā ſectet̄: a verbis auius: multumq; remotus. Is ī Iuliano impatore ſic ſcribit. Nā cū neq; vindex exiſteret vllus tam crudeliter īterfecti ꝑncipis: neq; promercale factum Imperium: fędeq; nundinatum quiſq̄ prohibuiſſet. Videtur Angelus promercale imperium vſurpare pro eo: q̄d ē ꝓpoſitum hominibus mercari cupientibus: cum hoc latina dictio non ſignificet: & in gręco codice dictio poſita eſt: quę emptoribus propoſitum imperium ſignificat ſi memoria non labor. Nunc. n. mihi herodiani gręci copia nō ſuppetit: quem cum mediolani agebam ſedulo perlegi. Hęc ſane dictio promercale fines quoſdam habet & limites: quos tranſcendere non licet. Minime vox hæc catholica eſt: & vniuerſalis ad omnia: quę venduntur. Sed illa tantum promercalia nuncupamus: quæ reſeruatis his: quæ ad vſum proprium pertinent: tanq̄ ſuperantia vendit paterfamilias: quem vendacem potiuſq̄ emacē optat cato. Verbi gratia patriſfamilias decem modij tritici familiam paſcent cum ex fundo ſuo viginti ī horrea reſeruet decem tempore anni venditioni idoneo proponit: idq; promercale dicitur a Catone: Columella: cęteriſq;: qui romane locuti ſunt. Suetonius in Cæſare dictatore aurum promercale vocat: q̄d Cæſar vendidit ſuperans ſibi: reſeruata tanta auri copia: q̄ta ſuo vſui ſatis eſſet. Promercales veſtes illæ nuncupatim vocantur: quæ ſuperuacant patrifamilias & proponit vt vendantur: quales peculiariter illę ſunt: quæ in vſu fuerunt: veneuntq; poſt primam gratiā coloris attritu deperditā: cū īfectura dilutior eē cœpit atq; languidior. Hoc ſignificare voluit

Plynius Cæciliꝰ ſcribẽs in libello de grãmaticis & rhetoribus: Palemonẽ grãmaticũ exercuiſſe
officinas veſtiũ ꝓmercaliũ. Nec ꝓmercalia dicunt̃ merces: q̃ primo minoris emunt̃: vt poſtea
pluris diſtrahant̃: quarũ rerũ negociatores gręco vocabulo ꝓpolę nuncupant̃: a noſtris inſtito
res. Plyniꝰ libro duodeuigeſimo natu. hiſto. Aliq occaſſum vergiliarũ ad tertiũ idꝰ nouẽbreis
ſeruãt: qm̃ id ſydus etiã veſtis inſtitoris eſt: & eſt in cęlo notatu facillimũ. Ergo ex occaſu eiꝰ de
hyeme augurant̃: qbꝰ ẽ cura negociatoris inſidiandi auaritię. Nubilo occaſu pluuioſam hyemẽ
denũtiat: ſtatimq́ȝ augẽt lacernarũ pretia. Sereno aſperã & reliquarũ veſtiũ accendũt. Siqs ve=
ro ſecus ſentit: geniũ ac ꝓprietatẽ latini ſermonis ignorat. Politiano igit̃ in hac q̃ dẽ re nõ faue
mus: q ꝓmercale vocat imperiũ qđ propoſitũ quodãmõ eſſet venui. Nõ em̃ q̃ væneunt ꝓmer
calia ſunt. Mobiles res tm̃: & q̃ aio viui vel ſimpliciter vſui ſuperant ꝓmercales appellant̃: pro=
mercalia. M. Cato his verbis ſignificauit. Reliqua q̃ cõparãda ſint: ſi q̃d deſit in annũ vti com
parent̃. q̃ ſupſint væneãt: vendat oleũ: vinũ: frumẽtũ qđ ſupſit vẽdat boues vetulos: armẽta
reijcilla: oues reijculas: lanã: pelles: plauſtrũ vetus: ferramẽta vetera: ſeruũ ſenẽ morboſum: & ſi
q̃d aliud ſupſit: vendat reijculę (vt hoc diſcas obiter) a catone dicunt̃ oues ſiue armẽta reijcula
quę ſenio aut morbo reijci debent & diſtrahi.

Nunq̃d dimitrie terra dicta a gręcis bene deflectat̃ a diodoro. Cap. xcv.

DIodorꝰ libro primo terrã dimitera a gręcis appellatã tradit: qm̃ oium ſit mater̃: tanq̃
Si particula ſupfluat. Melius Plato qui ait Cererẽ græcos appellare Διμητερα quaſi
ΔιΔουσα μητηρ ſit: hoc eſt exhibẽs mater.

Qui ſint apud eundẽ paſcopheri: paſcas & paſcophoriũ: & de ſacerdotibus q̃ Eumolpidę dicti: & quid ſit Ceryx in Seneca Cap. xcvj.

EIuſdẽ diodori nõ multo poſt: hęc verba ſunt. Et a paſcophoris p̃cones ſolos ex græ
cis Athenieñ. per Iſidẽ iurare: ac forma moribuſq́ȝ ęgyptiis ſimiles. Scribo i Diodo
ro Eumolpides in honorẽ & mẽoriã Eumolpi regis quẽ ægyptij generis fuiſſe dio=
dorꝰ ſentit. Hũc poeticen docuit orpheus maximꝰ poetarũ. Huic ſententiæ Ouidiꝰ
aſtipulatur. At neq́ȝ echiomides Eumolpꝰ in orphea talis: In phryga nõ ſatyrũ talis Olympꝰ
erat. Scribit Sudas Eumolpũ Eleuſiniũ Athenieñ. filiũ fuiſſe Muſęi poetę: alij aũt orphei filiũ
verſificatorẽ antehomerũ. Fuit em̃ pithionices. hoc eſt victor in ludis gręcię in q̃bus victores
donabant̃ pinu: q in Archemori honorẽ celebrabant̃. Hic ſcripſit teletas Cereris: & his filias ſu
as iitiauit. Addit hoc Sudas Eumolpidę genꝰ a Thrace q̃ purgatione ſiue initiandi leges repit
vel a Muſęi filio q̃ iſtituit Eumolpidas & Cerycas & alios ſacerdotes q̃ Cereris ſacris & initiatio
nibꝰ inuigilãt. Obiter & in tranſcurſu Senecã in libro de tranq̃llitate vitę ita ſcribentẽ. Non vis
em̃ niſi conſul aut prytanis aut Cerix aut faſces adminiſtrare rẽp. ad hũc magiſtratũ i rep. attica
ſummũ refert vtpote cui Cerealia cõmiſſa erãt ſacra apud atticos in primis religioſius culta: il=
los ride q referũt ad pręconẽ vilẽ magiſtratuũ officialẽ ſi mõ cũ hoc inſigni ſacerdotio cõparet̃.
Adde q̃ Seneca de ſũmis magiſtratibꝰ illic agit nõ de ſeruis magiſtratuũ. q̃ ſuffes apud Cartha
gineñes primꝰ honor oſtendit. Legẽdũ em̃ eſt Seneca ſuffes nõ faſces. De his Eumolpidis nũc
mẽtio fit a Diodoro quos cõtendit ab Aegypto fluxiſſe nõ aũt ex tracia. M: Tulliꝰ in quadam
epiſtola ad atticũ: Eumolpidas quoſdã atticiſſantes nominat. Lege q̃ Pauſanias in Attica ſcri
bit ſup Eumolpo. Ampliꝰ q̃ ſint apud Diodorũ Paſcophori quęrẽdũ eſt. Paſcophori ſacerdo
tes ſũt ægyptiorũ honoratiores cęteris: dictę paſcophori q̃ ferũt palliũ: cui nomen eſt paſcas.
Paſcophores demũ venus appellata q̃ thalamũ nuptialẽ curet & adminiſtret πασταο thala=
mꝰ nuptialis: q alio noïe νυμφοιομ & νυμφιΔιομ. Pro venereo thalamo poeta leonides hęc πα
σαΔατισ τοισασ και αιΔρειωμα και αυλαικοσ μειτω και τουνυμφιΔιουθαλαμορ. Lam=
padium cubicula ſponſarum nymphia vocaſſe olim non meditate ſatis cenſui: nunc ſecus ſen
tio: quod infra docebimus. De his Aegyptijs ſacerdotibꝰ ſic Apuleiꝰ lib. xj. de aſino aureo: cũ
loqueret̃ de ſacris Oſiridis & Iſidis: Ac ne ſacris ſuis gregi cætero permixtus deſeruirẽ in colle
giũ me paſcophororũ ſuorum interipſos decuriones quinquẽnales elegit. Sudas paſcophori
um tradit eſſe ferias το παστασ: hoc eſt pallium illud veneris: cum paſcaphorium Nicolaus
lyra vocet Thalamum deputatum ad veſcendum pro ſacerdotibus paſcophoris. Creden=
dum tamen eſt paſcophorium vocari domum & habitationem oẽm paſcophorum ſacerdo=
tum: qui ſic vocati ſunt a pallio veneris quod ferebant cum venus & Iſis pro eodẽ numine ca=
pi poſſint. Codicem igitur Sudę mendoſum: In Eſdra ita leges Exurgens Eſdras ab ante
atriumtempli abijt in Paſcophorium Ionathæ: & hoſpitatus illic non guſtauit panem: nec

aquā bibit. Leges in ſacris literis (ſi recte memini) In die illo diruet deꝰ paſcophoria veſtra: Et alibi: In paſcophorio domus dei noſtri. Tēpla ſeu loca fuiſſe paſcophoria: & qbꝰ rebꝰ apta docet his Ioſephus in quīto. Quarta vero terris ſupra verticē paſcophoriorū cōdita erat: vbi moris eſt vnū de ſacerdotibus aſtantē poſt meridiē: ꝙ ſeptimꝰ quiſq; dies incepit: tuba ſignificare rurſuſq; veſpere ꝙ deſineret: nunc ferias populo: nunc opus faciat denūtiātem

Defenſus Placiades a calūniatoribus: & eiuſdem codex emendatus: cum de noībꝰ ęquorū agit. Quid ſit petax. Cap. xcvij.

NOn deſunt qpiā quos doctos iudicarē niſi cōtra pceptū philoſophicū viuerent docti doctos amant: ſi vere ſūt docti: dici ſolet: illi doctos oderunt: & de ſūmis noībꝰ p relicē ter garrientes obloquunt. Fulgentiū voſſelis ſuis inceſſunt: quē domi in manibꝰ hn̄t & in oculis. Sed hęc ppugnatio reijcit ad eruditos omneis. Hęc cōtentio nō eſt huiꝰ fori: Nos placiadē in cōem ſtudioſorū vtilitatē iuulgauimꝰ addidimuſq; cōmētariolos noſtros q forſan minorē auctori famā q̄ laborē peperūt. Sed vt dixit Liuiꝰ: animꝰ inqes paſcit ope. Dū fulgentiū repeto qa multa putaui me quoq; q feci iudice digna lini: Reperi in his verbis nō mediocre librariorū mendū: Vnde & ipſius equis cōdigna ſic noīa poſuerūt. j erythreus Actheon Lāpos. Philogeus. tu corrige Erythreus Aethon. Lāpos. Philogeus. Vni nāq; ex ſolaribꝰ eqs nomē hoc inditū a verbo gręco αἴθω qđ ſignificat īcendo: ardeo. αἴθων ardēs & ſplēdidus. A quo verbo fuerūt nōnulli philoſophi q ęthera deflecti voluerūt. Equū em̄ ex ſolaribꝰ vnū ſic appellari docet Ouidiꝰ lib. ij. metamorph. Interea volucres Pyrois eous & ęthon Solis eq: Quatuſq; phlegon hīnitibꝰ auras Flāmiferas īplent pedibuſq; repagula pulſent. Idē paulo inferius Huius quoq; in tutelā ponūt Pauū ꝙ oīs vitę potētia petax in aſpectū ſui ſemp quęrat ornatus Petax (vt reor) a Fulgentio p laſciuo ponit hoc ordine. Scimus ꝙ oīs potētia & vis aīę nrę ad laſciuiā vergens petit ornatꝰ extrinſecos in aſpectū ſui: hoc ē vt inſpiciat. Vult em̄ anīe potētia videri cōpta & bracteata. Petax vocabit a Fulgētio verborū nouatore: quē cæteri petū dicunt hoc ē laſciuulū. Poeta in priapeis: oculū veneris lętū hilarē: & amorabundū petū vocauit: pueros petulos Cicero p laſciuis vſurpauit. Nil tn̄ obſtat ſentire petacē pro petitore & affectatore a Fulgētio capi. Sed prior ſentētia tū verior tū eruditior. Idē paululū ſupra Secūda actiua ē quæ tm̄ vitę cōmodis anxiat ornatꝰ petax habēdi inſatiata: rapiēdi cauta: ſeruādi ſollicita gerit. Idē libro. ij. In fabula Ixionis ponit hęc verba. Dromacrides in Theogonia ſcripſit Ixionē in gręcia primū regni gloriā affectaſſe: q ſibi cētū eqtes primꝰ oīum acqſiuit. Lego Aſciuit hoc ē adiecit & allegit: q corpꝰ ſuū tuerent. Tales latini ſtipatores & laterōes appellāt: gręci σωμοτοφυλακασ. In cōmētariolo noſtro in eūdē Placiadē in calce Apelleo ſcriptū ē p Pericleo. Cōſuerat em̄ Pericles rogare deos, ſūmis votis expetere ne q d ſibi errāti excideret quo exaſperaret populus: vnde fingūt Pitho hoc ē quādā pſuadēdi deā ſediſſe in labijs Periclis. In eodē libri primi cum agimus de labruſca: hęrbā pro vite indecenter impreſſerunt.

Fabula Ganymedis ad hiſtoricā fidē relata: Cōſeqnter Lactātiꝰ explicatꝰ & herodianꝰ: Ca. xcviij.

LActātiꝰ Firmianꝰ maximꝰ religiōis verę ppugnator lib. j. diuinarū inſtitutionū aſſerit colorē poeticū eē cū fingit aquilā rapuiſſe catamitū. Sed aut p legionē rapuit: cuiꝰ inſigne aqla ē aut nauis in qua ē īpoſitꝰ tutelā habuit in aqla figuratā ſicut taurū figuratū cū rapuit & trāſuexit Europā. Hęc q̄uis veriſimilē p̄ textū p̄ ſe ferāt: ſintq; fabulę nō iutiles mythologię hoc ē ratiocinationes poetici luſus accedere tn̄ pxime ad ītentionē poetarū videt id qđ tradit de his ab herodiano in Comœdo: Simulacrū matris deū decidiſſe ferūt in quēdam phrygię agrū cui nomē Peſimunti a caſu eius ſimulacri factū putāt. Ibi. n. a principio cōparuiſſe: licet apud alios cōperiā pugnā illic Ilū phryga Tantalūq; lydū inter ſe cōſeruiſſe ſiue de via ortā ſiue potiꝰ ob raptū Ganymedis: cūq; diu ęquis viribꝰ decertatū foret: ac per multi vtriq; cecidiſſent: & nomē ex ea clade loco eēt īpoſitū. hinc ēt fama fert Ganymedē ipm trahētibꝰ in diuerſa Germani atq; amatoris manibꝰ vita eē orbatū: ſublatūq; e medio p calamitatis ſolatio relata ad iouē raptorē fabula diuinis fuiſſe honoribꝰ affectū. Si ſup hac fabula ſentētias diuerſas expetis lege Fulgētiū in primo mythologico. Tranſeunter & parerga herodiani hęc verba nomē ex ea clade loco eē īpoſitū: ſcito. n. locū ex quo raptꝰ: vt ait fabula: vel laceratꝰ vt tradit hiſtoria fuit catamitus harpagiū noīari a verbo gręco harpazo qđ ſignificat rapio. Inde plauto furis nomē eſt Harpax & Harpagonides.

De Apollonio Tyaneo mago intelligere lactantiū quorūdā error. Ca. xcix.

APud eundem lib. v. mendum eſt pudendum & fœdū quo ad meras nugas illectus eſt vir alioqui nō inter reijculos profeſſores enumerādꝰ. Sic enim paſſim legitur in Lactantio. Item cum facta eius mirabilia deſtrueret nec tamen negaret: voluit oſten

dere apollinem vel paria vel etiã maiora feciſſe: Mirũ qđ Apuleiũ ꝑtermiſit: cuius ſolent & multa & mira memorari: Cur igiť O delirũ caput nẽo apollinẽ ꝓ deo collit: niſi forte tu ſolꝰ illo ſcilicet deo dignꝰ. Si magnꝰ Chriſtꝰ q̃a mirabilia fecit: peritior vtiq; Apuleius: q vt ſcribis cũ eum Domitianus punire vellet: repẽte in iudicio nõ cõparuit. Reſpõdet Lactãtiꝰ cũ ſtomacho biliq; fulminea his ipſis fortaſſe Philoſtrato & cæteris viographis hoc eſt ſcriptoribus vitarũ: qui chriſtũ ſotera noſtrũ miracula q̃dẽ non mediocria feciſſe fatenť: verũ ea ꝑ magicã ſcientiã: non ex hoc ꝙ ĩ eo diuinitas eſſet: & ſupra humanitatẽ: virtutis vis anguſtior: ſicuti Apuleiũ magũ multa feciſſe mira cognoſcimus: & Apolloniũ q dæmoniũ eiecit & huiuſmodi cætera: q̃ ſupra captũ hoĩs eẽ videnť. Sed hæc ipſa vi & potẽtia magię fecerũt. Corrigendus ẽ tñ Lanctantij codex. Nã vbi legiť apollinẽ ſcribere oportet Apuleiũ: vbi vero diciť. Apuleius cũ Domitianus eũ punire vellet: ſcribẽdũ apollonius id ex q̃rente hiſtoria: & qđ maxĩe adiuuat Apuleiꝰ floruit multo poſt tẽpora domitiani: verũ id Apollonio accidit: q in iudiciũ Domitiani vocatꝰ ẽ. hoc oſtendit Hieronymꝰ ita ſcribẽs. Apolloniꝰ tyrãneus ſcribiť qđ cũ ante domitianũ ſteteriť ĩ cõſiſtorio repente nõ cõparuit. Qđ vt noſcas ſũmatim delibabimꝰ hiſtoriã. Apolloniꝰ Tyãneꝰ vt tradit Philoſtratus: maximꝰ philophiæ profeſſor magus ſiue (vt potiꝰ pythagorici volũt) philoſophus: cũ ad brachmanas ꝓfectus eẽt: audiuiſſetq; hiearchã in throno ſedentẽ epheſioſq; liberaſſet: plurimaq; diuinitus effeciſſet: accuſatus ẽ ꝙ male de domitiano ſentiret: ꝙq; magiam exercebat: aliaq; id genꝰ ridicula. romã iubente Domitiano deuolat apolloniꝰ. Sed ad iudicẽ ſiſtit: in carcerẽ conijciť cõpeditusq; reſeruať ad iudiciũ. Damis: q ſolus illũ ſecutꝰ fuerat ſecũ cuſtodiť: cui vt fidẽ faceret eſſe in poteſtate ſua egrediendi ex carcere cũ voluerit: oſtẽdit cõpedes ex qbꝰ pedes retrahebat: & in eaſdẽ inſinuabat ex animi ſui ſententia: qđ conſpicatꝰ Damis tũc manifeſte virũ diuinũ credidit Apolloniũ: a quo ꝑmiſſus ẽ puteolos: horãq; qua illum in littore ꝑſtolari deberet ꝑdixit. Educiť Apolloniꝰ e carcere. ſiſtiť ante tribunal Domitiani: ab ſoluiť ab imꝑatore. Sed diſcedere ꝓhibitꝰ: admonituſq; a domitiano eſſe ſibi: q ſecũ cõmunicare vellet: illi in cœtu maxĩo ſic reſpõdit Apolloniꝰ. Scias veli Domine me nõ ſubdi tibi vllo fato & vt plenius noueris tibi in caput meũ non ꝑmitti ꝑtãtẽ. Vale. hęc locutus ſubito euanuit oĩbus ſtupentibꝰ: & nouitate miraculoq; rei vix ſuis. Contendit ad Damim Apolloniꝰ: quẽ in litore ſpatiantẽ deꝑhendit anxiũ & de ipſo Tyãneo nimiopere ſollicitũ. Euſebiꝰ vir abſolutiſſimꝰ & nomine Pius hæc ficta cõmẽtitiaq; eẽ autumat: in eo libello: in quo philoſtratũ: cæteroſq; gręcos redarguit: nugatoriã proſus & fictitiam huius Apollonij vitã ꝓ certo ducens: quæ oĩa gręci. cõmẽti ſũt vt ipſi & ſua amãtes ſine riuali: viros Chriſto deo optimo maxĩo pares aut maiores habuiſſe videanť: aut id agũt vt ſi qs magũ cenſeat Apolloniũ magus quoq;: proh nefas Chriſtꝰ σωτηρ habeatur: vtpote ꝓ vi & veneno magico miracula facere potuerit: vt apolloniꝰ. Sed græca & perinde ventoſa natio in religione: qđ canis niloticus agens: cuius carminibꝰ nihil eſt niſi fabula cęlũ: hęc finxit: vt non parũ multa conſueuit: qđ fidei orthodoxę ꝓpugnator acerrimus Euſebius oſtendit: tm̃ abeſt vt credamꝰ: q̃ philoſtratus de hoc pythagorico tradit. Multi tñ male ſeduli vitam Apollonij tanq̃ relatã a fonte hãmonis iactant: plutoni ſuccidiæ aĩas ſuas nutrientes: hi: alba vt aiũt linea: ſacroſancta rimanť: quos ſi veneno Philoſtratꝰ iſtruit munire debere Euſebius antipharmaco: q ſacris veræ hiſtorię traditionibus diluet doctrinę ſallaciſſimæ virulentiã: legendus eſt Philoſtratus igiť. qm̃ nil ita lędit: qđ prodeſſe nõ poſſit. Sed eius verbis non plane credulas aures dedamus. Debeamus Beroaldo noſtro philoſtratũ quod paſſim ꝓmulgauerit bona fide: ne hic anguis cauo voluminoſo deliteſcens: ꝑniciosius aliquando: arduus ad ſolẽ: iuuenta viridis: linguis micans triſulcis: erũperet & ex eliret in medium: nos orbibꝰ ſuis: vt anguis homericus: innodatos tanq̃ paſſerinos ingluttiret. Suſpiciendus ergo Philippus cõpater meꝰ (vt verbo nouo in re noua vtar:) veluti candidiſſimus qđ nõ ſuppreſſerit. Deſpiciendi: q oĩa: quę legunt mirantur vt oracula. Lactantius porro diſſentientis a fide telum reijcere vellens clypeo veritatis: non hoc negat. Sed adſcribit artibus magicis & dãnatis: quę fallunt hoĩes & irretiunt: irretitoſq; trahũt in pręceps. Cum paulo poſt ſic ſcribit Lactantiꝰ Stultum eſt igiť id putare Apuleiũ noluiſſe: qđ optaret vtiq; ſi poſſet. Scribendum eſt ſimiliter Apollonium. qm̃ q̃ ſubſecunť fecit Apolloniꝰ: nõ aũt Apuleius. Sed iam cętera q̃ iſtãt agamꝰ

Commentum Cebetis de Pitho nobis errores poculo ſtillante detortũ eſſe ex ſacris literis. Cap. c.

CEbetis philoſophi ꝑclariſſimi opuſculum extat: qđ inſcribiť πίναξ hoc ẽ tabula: in qua philoſophice pingiť floribꝰ oĩbꝰ eloquẽtię animas mortaliũ in auras ſupas exeũtiũ bibere ſuetas inuitante quadam puella illici: quæ veſtibulum occupat: ex poculo

qđ dulce q̃dē primo guſtu ſimplicibus apparet:illud poſtea ſequit̃ oīs amaricies:& confuſę mē tis īſcitia. Id q̃dē bibūt oēs alij magis:alij minꝰ:vt qdā magis ſapiūt:minuſq; deſipiūt. In eo certe poculo:quē pitho mortalibꝰ offert bibimꝰ errores:atq; ſocordiā:nec dextrorſū geniū ſub imagine ſenis adſiſtētē veremur:q ſubinde nos admonet:abſtineamꝰ ſcilicet ab illo potu:ī quo error bibitur:bibitq; maleſana vecordia. Sed trahit nos īpotes poculi ſpecies:& puellę pellacis illiciū. Hoc nimis ſcitū:graphicūq; cōmētū Cebes nō primꝰ excogitauit. Sed ex ſacris literis detortū eſſe cognouimꝰ:in qbꝰ Babylona ſub pſona blandę:illecebroſęq; meretricis faciūt aureo poculo deſtillaſſe liquorē venenatū mortalibꝰ:ex quo bibit oīs terra :vnde erroribꝰ:facinoribꝰ:& īſcitijs eſt infecta. Q đ q̄ apte liq̄doq; diuus Ambroſius exprimat in libello:cui titulꝰ eſt Cain Viderint lectores induſtrij:nos eiꝰ verba ſub ſignauimus .Nitebat aula regio luxu ſplēdida:cęlatis parietibꝰ:& ſolo humido:natabāt pauimenta vino:flagrabat vngēto humus:ſpinis cooperta piſciū:& marcētibꝰ iā floribꝰ lubrica:illic comeſſantiū tumultꝰ:cōcertātiū clamor litigantiū cædes:concentꝰ cœnantiū:ſaltantiū ſtrepitꝰ:ridētiū cachinnꝰ:laſciuientiū plauſus: confuſa oīa.nihil naturę ordine. Saltatrices tonſæ:& criſpantes pueri comā:epulātiū cruditas: edētiū ructꝰ:ebriorū ſitis:heſterna crapula:hodierna temulentia:repleta vomitu bibentiū pocula:maiore odore ebrietatis q̄ ſi recētia tm̄ vida fragrarēt:ipſa in medio ſtans.bibite inq̄t & inebriamini vt cadat vnuſq̄ſq; & nō reſurgat. Ille apud me primus:q omniū pditiſſimꝰ. Ille meus eſt:q ſuꝰ non ē:ille mihi gratior:q ſibi neq̄or. Calix aureꝰ babylonis in manu mea inebriās oēm terram. A vino meo biberūt oēs gentes. Hęc ex ſacris literis repetit Ambroſiꝰ:q̄ in cōfingendis his:q̄ de pitho ſcribunt̃ nō minimū cebetē iuuerūt. Fingit̃ ab Antipatro gręco poeta Antiodemis quædam puella:quæ vel ſuo nomine contraria populo ſignificatur:hæc inuaſit Italiam & ſubneruauit:atq; mirum in modum emolliuit. Sic gręce canit Antipater.

Η και ετεκ βρεφεος κοιμωμενη αντιοδημις.
  πορφυρεων παφιης νοσσις επι κροκιδων.
η τακεραις λευσσουσα κοραις μαλακωτερον υπνου
  λυσιδος αλκυων τερπνον αθυρμα μεθης.
υδατινους φορεουσα βραχιονας. η μονη οστουν
  ουλαχεν. ην γαρ ολη τουν ταλαροισι γαλα
ιταλιην ημειψεν. ινα πτολεμοιο και αιχμης
  αμπαυση ρωμην μαλθακινη χαριτι.

Nos vt potuimus hęc latina ſic fecimus. Cū veneris puero mollis ruit antiodemis: Cui data laſciuis pulchra crocota modis. Irriguo ſomno:flāmantibus atq; papillis: Cū ludo ebrietas corda hominū domuit. Hęc dulce alloquiū:tremuliq; coagula lactis ore gerens:molli & brachia diua manu Italiā inuaſit. huic ſudor & arma puellæ Ceſſerūt.romā Sic charis vna domat. Heſiodus pariter libro primo εργα και ημεραι refert iratū ioue obſubreptū ignē a ꝓmetheo ī ferula:fabricaſſe puelā:quā charites hoc ē gratię & pitho .i.ſuadela excoluerūt:monilibuſq; exornarūt:quā coroa ſutili horę cœli ianitrices: & vt obiter vtar priſca dictione clauſtritimæ: donauerūt. Mercuriꝰ pandorā hāc dixit quaſi oīum donū q̄n q̄cūq; ex deis illā aliquo dono cumulauit. Iſta tanq̄ peſtis in poculo mala cūcta exitialia detulit:& ī parſit in populos cū an̄ pandorā oīa plena quiete:paceq; & aurea modeſtia floruiſſet. Heſiodū ſi q̄s gręce canentē audire mallet his noſtris intexui.

ως εφατ οι δε επιθοντο διι κρονιωνι αμακτι
αυτικα δ εκ γαιης πλασσε κλυτος αμφιγυηεις
παρθενω αιδιην ικελον κρονιδεω δια βουλας
ζωσε δε και κοσμησε θεα γλαυκωπις αθηνη
αμφι δε οι χαριτες τε θεαι και ποτνια πειθω
ορμους χρυσειους εθεσαν χροι. αμφι δε την γε
ωραι καλλικομοι εφον ανθεσιν ειαρινοισι
παντα δε οι χροι κοσμον εφηρμοσε παλλας αθηνη:
εν δ αρα οι σθεσσι διακτορος αργειφοντης
ψευδεα θ αιμυλιους τε λογους και επικλοπον ηθος
ψευξε διος βουλησι βαρυκτυπου. εν δ αρα φωνην
θηκε θεων κηρυξ ονομηνε δε τηνδε γυναικα
πανδωρην οτι παντες ολυμπια δωματ εχοντες
δωρον εδωρησαν πημ ανδρασιν αμφηστησιν.

De arbore ſicomoro Corneliꝰ Celſꝰ Explicatꝰ:& enarratū illud ꝓuerbiū Stultior es morycho. Cap.cj.

COrnelius Celſus libro tertio medicinæ ſic ſcribit. Alij vel amamum: vel ſicamynū lachrymam fronti inducunt.hoc nomen apud medicos reperio. Sed cum græci morum ſicamynon appellent mori nulla lachryma eſt. Scribit tamen Plynius medicos ſolitos ad eliciendum humorem mori: illam lapide percutere ſo-

Digitized by Google

litos: fortaſſis hũc humorẽ lachrymã vocabim⁹. Cẽſeo tñ ſignificari lachrymã arbor, i ęgypto naſcẽtis: quã ibi moroſicon appellãt. Celſ⁹ moroſicon arborẽ vocat inuerſis literis: quã cæteri ſicomorum: ſuper qua arbore fit in euangelijs mentio.

Eſt peculiaris ægypti in aggeribus niloticis p̃cipue ꝓueniens: q̃ radicib⁹ ſuis colligabat niloticas ripas opere hũano eleuatas ad coercendũ nilũ: ꝓinde cautũ erat ne quis in ęgypto ſi comorũ exſcinderet. De hac iureconſult⁹ Martian⁹ intelligit digeſtis de extraordinarijs criminibus In ęgypto qui comata rũpit vel diſſoluit. hi ſũt aggeres: q quidẽ ſolent aquã niloticã continere æq; plectit̃ extra ordinẽ. Hoc idẽ paulo infra oſtendit. Siq̃s arborẽ ſicomorũ exciderit: nã & hæc res iudicat̃ extra ordinẽ non leui pœna: idcirca ꝙ hę arbores colligãt aggeres niloticos: ꝑ quos incrementa nihili diſpenſant̃: & coercent̃: & diminutiones aquę cõpeſcunt̃. Comata etiã & diacopi: q in aggerib⁹ fiunt plecti efficiũt eos: q id admiſerũt. Moroſicos aũt dicit̃ hęc arbor quaſi fatuã hoc eſt nõ fructiferã ficũ dictites. Gignit. n. pilulas albicantes: q̃ inſtar olynthorum hoc eſt groſſorũ fici appetẽte maturitate decidũt. σικον gręci ficũ dicũt. βουσ:κον mariſcã ficũ morbũ quoq; podicẽ occupantẽ illi σικοσιν: noſtri ficũ ſimiliter dicũt: aut mariſcas: de q b⁹ ſatyrus. Cædũt̃ tumidę medico ridẽte mariſcæ. μωρον quoq; fatuũ dictitant. μωροτην deliriũ: a q̃ dictiõe morionẽ latini vappã: & deſipiẽtẽ nũcupare ſolẽt. μωροτεροσ ſtultior d̃r vñ ꝓuerbiũ gręcũ: μωροτεροσ ει μορυχου hoc ẽ: ſtultior es morycho: hoc adagiũ venit a ſiculis d̃r q; de his q p̃ ineptiã q d faciũt vt ait Polemõ in ep̃la ad diophilũ. d̃r. n. ſtultior es moricho q reliquẽs hiſtationẽ interiorẽ extra poſitã q̃rebat. Morych⁹ ſane epithetõ ẽ bacchi απο του το προσωπον αυτου μολυνεσθαι. ab inq̃nãdo videlicet ꝓpriã faciẽ. Inq̃nare nãq; ſolet eã bacch⁹ racemis & viridib⁹ ficis. μορυξαι porro idẽ eſt q̃d μολυναι hoc eſt ineptire hoc ẽ deſipere: præterea dicit̃ a ſimplicitate bacchi: cuius ſimulachrũ in aperto ſtatuit̃ apud heſiodũ. Sed nec hoc omittamus q̃d ſcribit Strabo geographię libro decimoſeptimo: morũ naſci in libya: quæ fructum fert: q̃ſi comorũ dicit̃. Nam ficui perſimilis: guſtatu vero malus.

Defenſus a quorũdã cauillationib⁹ Valeri⁹ Flaccus cũ de leone meminit: & leõis iuba: pręterea cõtra Seruium cõparationem poſſe in fine poni. Cap. cii.

IN Valerio Flacco multũ amiſim⁹ prępropera morte ſublato Quintilianus veriſſime dixit: q̃d niſi fata auara & malę orci tenebrę p̃ripuiſſent hũc tanq̃ vitẽ creſcẽtib⁹ vuis: haberet roma q̃d ſupbæ græcię & in laudes ſuas effuſiſſime poſſet obicere. Sed & ſic habet queãdmodum eñi vnio breui corpuſculo. ſed p̃cioſo magnis præſtat harenoſiſq; lapillis: nõ ſec⁹ puſillũ aurũ Flacci magno Apollonij p̃ſtat orichalco. In calce libri quarti quatuor hi verſus collocantur.

Non aliter gemitu quondam lea prolis ademptæ
Terga dedit. Sedet in deuijs: incluſaq; longo
Peruigilant caſtella metu. Dolor adtrahit vrbes

Interea: & miſero manat iuba ſordida luctu. Cũ venetias vrbẽ florẽtiſſimã: q̃ tñ inter alias caput extulit vrbes Quãtũ lẽta ſolẽt iter viburna cupreſſi: aĩ gratia ſeceſſiſſem: vehebamur vna agili celoce ego & Hercules Strotius poeta Ferrarieñſis: in quo vis naturę q d polleat mortalib⁹ oſtendit. Summa in eo doctrina: poeticus ardor: modeſtia virginalis: comitas leliana: negocioſitas ſeu πολυπραγμοσυνη ſummũ faſtigiũ attigere: ita vt captui humano par aut ſecũdũ ſperare nõ deẽ. Iudicat vt Ariſtarchus: cõponit vt Homer⁹: & q̃ in alijs diſſidentia ſũt mẽtis ætherię ſublimitate cõiũxit. Interrogabã i horia ſedẽs herculẽ meũ qua nã rõne Valeriũ: quẽ viſu ſuũ fecerat: tutaret̃: q iubã leę dedit: & in fine libri cõtra p̃ſcriptũ artis cõparationẽ adnexuiſſet. Reſpondit alacriter vt eſt ad ſingula agilis aĩ: nõ lea legẽdũ in Valerio. ſed leo. Cũq; id irritum cõmẽtũ eẽ dixeri q̃d authore Plynio nõ leo. ſed leena curã ſobolis hẽt: ſubiunxiſſemq; hęc plyniana verba: Cũ ꝓ catulis fœta dimicat oculorũ aciẽ tradit̃ defigere ĩ terrã ne venabula expaueſcat. Reſpõdit nõ nęc demere curaĩ mari cũ leã dimicãtẽ Plyni⁹ aſſerit oculorũ aciẽ i terrã defigere. Nõ. n. ob hoc colligere poſſis: ſubridens ait: Leonẽ fœtus ꝓprios faſtidire: & ſi ꝓ his ſollicita ſit fœmina. Veriſimile nãq; ẽ ambos ꝓlẽ curare qm̃: vt ait Euripides: patrũ filij ſunt aĩa: quẽ verſiculũ ꝓtulit tyanęus Apolloni⁹ cũ videret echidnã hoc ẽ viperã filios ſuos lingua lãbentẽ. Sed nõne inq̃t hercules Pie Valerius idem noſter pro ſobole decertãtem leonem facit li. ſexto ſic propemodum canens.

At vero ingentem Telamon procul extulit orbem
Exanimem te canthe tegens: ceu ſeptus in arcto

Dat catulos poſt terga leo. Sed parãtẽ cõparatiõis obiectionẽ p̃poſtere: vt ipſe volebã: ſolutę: nanta curiæ veneti ſenatus appellẽs exeam⁹ inuit: hinc cõmin⁹ nos altercantes ſalutãtũ vnda & præter meãtũ frequens æſtus in ædem Marco tutelari deo venetorũ dicatã abripuit.

Error Seruij eũ defenſione Flacci cõparationem in fine poni. Cap.

Digitized by Google

SEruiꝰ illos erroris arguit: q cōpationē ī fine ponūt: quē ſi audiamꝰ Flaccus noſter eſt affinis errori. Sed potiꝰ Seruiꝰ accuſandꝰ eſt: q non ſat regulariter admonet irregularē in fine cōparationē eſſe: Marone præcipue in primo georgicon ita canente.

Vt cum carceribus ſeſe effudere quadrigæ
Addunt ſe in ſpatia: & fruſtra retinacula tendens
Fertur eqs auriga: neq͡ audit currꝰ habenas:

& ſi ibi trāſlationē eſſe hāc nō compationē Seruiꝰ cenſeat: q̄ ſi ponat̄ in fine vitioſum eſt. Pace tn̄ tanti viri dictū ſit cōparatio ſiue ſimilitudo in fine decentiſſime fieri pōt: qđ Fabiꝰ Quintilianꝰ oſtendit vir extra ingenij aleā poſitus: ad cuius autoritatē velut ad anchorā aut aſylū confugiūt eruditi oēs. In oī aūt parabole: dixit Quintilianus: aut p̄cedit ſimilitudo & res ſequit̄: aut p̄cedit res: & ſimilitudo ſeqt̄. Sed interim libera & ſeparata eſt: interim: qđ longe optimū eſt cū re: cuius eſt imago: cōnectit̄: collocatiōe īuicem reſpōdente: qđ facit redditio cōtraria: quę antipodoſis dicit̄ p̄cedit ſimilitudo illa: cuiꝰ mō feci mentionē. Inde lupi ceu raptores atra in nebula. Seqt̄ in primo georgicon poſt lōga de bellis ciuilibꝰ aut externis cōqueſtione. Vt cū carceribꝰ ſeſe effudere quadrigę Addūt ſe ī ſpatia: & fruſtra retinacula tendēs Fert̄ eqs auriga: neq͡ audit currꝰ habenas. Sed hęc ſunt ſine antipodoſi. Redditio aūt illa rem vtrāq͡ comparat: & velut ſubijcit oculis: & pariter oſtēdit: cuiꝰ p̄clara apđ Vergilium multa reperio exempla. Sed oratorijs potius vtendum eſt.

Quid ſignificet vox nitela in Terētiano: Plauto & Apuleio. Cap. ciiij.

EXijt in publicū ex ſupellectile Georgij merulę opꝰ elegās & artificioſum carmine vario cōpoſitū Terētiani mauri: cuius fidē authoritatēq͡ Auguſtinus aduocat literaturę ſacrę ſummꝰ antiſtes. In eiꝰ opere nō lōge a liminari ſerie ſcripta legūt̄ hęc carmia.

Quia non adijcit literulis nouum ſonorem
Sed gręcula q̄dā ſcholicæ nitela vocis.

Nitelā ibi īterp̄tare nitorē: & elegātiā: q̄ gręci ꝓfeſſores vti conſueuerūt. Qđ ſi ſignificāter & ꝓprie loqueris nitelā accipies ꝓ re læuigāte ſordē & expoliēte. Vox eſt apuleiana: qua vtit̄ ꝓ dentifricio os ip̄m & dētes honeſtāte comēteq͡. Hieronimꝰ ī epiſtola ad gaudentiū de pacatula, nugarū moniliū & nitelarū inqt. Sed feſtiuiſſimū Lucij noſtri epigrāma audire iam ſerum eſt.

Calpurniane ſalue properis verſibus
Miſi vt petiſti munditias dentium.
Nitelas oris ex arabicis frugibꝰ:
Tenuem: candificū: nobilem puluiſculum
Complanatorem tumidæ gingiuulæ:
Conuerritorem pridianæ reliquiæ:
Ne qua viſatur tetra labes ſordium
Reſtrictis forte ſi labellis riſeris.

Nō p̄tereundū vetꝰ adagiū aduerſus illos eē: q nimia ſe ornādi cura ſupfluerēt: vt diceret̄ σχοινο τρωγεσ hoc eſt lētiſcū comedētes: tanq̄ hi ſolū aīum ītēderēt ocioſe & deſidioſe dētibꝰ euerrēdis lētiſco: ex quo fiūt optima dētifricia vel authore epigrāmatico poeta. Lētiſcū meliꝰ. ſed ſi tibi frōdea cuſpis Defuerit: dentes pēna lauare poteſt. Dentifricia a gręcis οδοντοτριμματα dicunt̄. ωτογλυφισ auriſcalpiū. Hominem mollē a nimia mūditie Lucianꝰ σκηνοντωνα vocat: hoc ē edentē lentiſcum.

De milto idē Terētianꝰ explicatus. Cap. cv.

SVbiūgit paulo poſt idē Terentianꝰ. his verſibꝰ apte qm̄ loq negat̄ inſtar tituli fulgidula notabo milto. Miltū latine dici ſcias miniū: quo rubricę librorū īſigniebāt̄ Ouidio teſte. Nec titulus minio. nec cedro charta notet̄. Adhibebāt & miltū cū locū carminis notādū & aīaduertēdū ſignificare vellent: vnde marco Tullio miniatula cera. Sēſus hic ē terētiani ſe minio fulgēte ſignaturū verba: q̄ grā exēpli dedicabit & p̄ſupponet vt lector cū cęteris: q̄ ponunt̄ ad īſtructionē nō p̄cipiat. De minio ſi qs audire multa deſiderat cōmētarios noſtros ī plautū legat. Miltū ſudas inqt eſſe ſpēm coloris rubri. Homerꝰ. ηη εσ τ μιλτοπαρηοι. & ī quodā epigrāmate μιλτοφιη τεσ χοι γομυπ ακρονυχω ψαλλομενη κανομνεσ ab Homero miltoparoi dicunt̄ milto tinctas habentes proras.

Repetita Ptolemęorū origo a regibꝰ macedonię: carmēq͡ Lucani pēſitatū. Cap. cvj.

CArmina lucani ſūt hęc. Et tibi non fidę gētis digniſſime regno fortūę ptolemęe pudor: crimēq͡ deorū Cīgere pellęo p̄ſſos diademate crines pmiſſū ē. ſęuū ī populos puer accipis enſem. ſūt q pellęū diadema exponāt macedonicū: & cōſequēter ęgyptiū qm̄ alexādria vertex regni memorat Alexādrū cōditorē architecto Dinocrate. Ego occultiorē hiſtoriā ſignari crediderī: ęgyptiūq͡ regnū pellęū vocitari hac rōne: q͡ a rebꝰ macedonicis poſteriores ptolemęi ducūt originē. Sciunꝰ. n. macedonas reges pellęos appellari a ciuitate macedōię pella gētis rēgię vetuſtiſſīa nutrice. Quo pacto demū acciderit vt reges ęgyptij nati ſint ex macedōicis docet Pauſanias ī atticę deſcriptiōe. Iā macedonū opinio ē ptolemęū Phi

Digitized by Google

lippi amyntæ filiũ fuiſſe:& ad lagũ patrẽ ꝑ vulgi errorẽ deferri. aiũt:n. matrẽ ex eo iã grauidam a Philippo datã fuiſſe lago vxorẽ. Ex his Pauſanię verbis ſatis claret cur regnũ ægyptiũ pellęũ diadema vocauerit Lucan⁹. qm̃.ſ. hic ſcœptrũ ptolemęorũ accipiebat: q a regib⁹ macedonicis ſtẽma deducebat: qui pellęi a pella vrbe macedoniæ cognominantur:

Explicatum Plynij Cecilij prouerbium. Cap.c.vij.

PLynius Cecilius epiſtolarũ ſcriptor ſectat⁹ eſt oẽis dicẽdi veneres nõ ꝑtermiſſa tamẽ intima eruditiõe. Is libro epiſtolarũ primo ſic ſcriptũ reliqt. Oĩa partero: oĩa explor. παντα deniq; λιθον κινα: vtq; in cultura agri non vineas tm̃: verũ ẽt arbuſta: nec arbuſta tm̃: verũ ẽt cãpos curo & exerceo. ꝓuerbiũ gręcũ hoc ita corrigẽdũ eſt. παντα λιθον κινω hoc ẽ oẽm lapidẽ moueo: & ſi gręce ſic dicat̃ παντα λιθον κινει hoc ẽ oẽm lapidem moue: paululũ qd tm̃ ĩmutauit plyni⁹ id in rẽ ſuã trahens. ꝓuerbiũ ſic ſe hẽt. Q ñ xerxes mouit cõtra gręciã vict⁹ circa ſalamina ipſe qdẽ aufugit: Mardoniũ tñ reliqt bellaturũ cõtra gręcos. Victo vero ẽt mardonio vulgo ĩoleuit in ambitu circuituq; tẽtorij Mardonium reliqſſe theſaurũ. Emẽs igit̃ Polycrates thœban⁹ locũ ꝑ multũ tẽporis ĩ patiũ theſaurũ qrebat: vt vero nihil ꝓfecit mittens ĩ delphos iterrogauit vbi nã locorũ has pecunias ĩuenire poſſet: cui apollinẽ reſpõdiſſe ferũt. oẽm lapidẽ moue: inde irroborauit adagiũ. Prouerbialiter ergo loquutus Plyni⁹ refert ſe in cã vti oĩ niſu & conatu: ſingulaq; ꝑ qrere: ex qb⁹ ſucceſſũ poſſet adipiſci. & aduerſarij iugulũ ꝑ mere. Similis ẽ illa ſñia ũq cq; gręca. παντα καλων σειε hoc ẽ oẽm funẽ moue. Adagiũ dici de his aſſolet: q in oĩb⁹ vtunt̃ alacritate: prõptitudineq;. ductũ ab his: q forte rudentes attrectãt. ĩ gręcis antilogis fit mẽtio de hoc ꝓuerbio ſic. παντα λιθον κινει. σαυτην τρεφε και γραφε προς με.

De vario ſignificatu vocis hui⁹ cypſel⁹. Cap.c.viij.

SVb eiuſdẽ Plynij noĩe circũfert̃ libell⁹. cui titul⁹ eſt de viris illuſtrib⁹: qdã Suetonio adſcribũt. In eo ſic legit̃. Lucini⁹ Tarqni⁹ priſc⁹ græci demarathi fili⁹: q cypſeli tyrãnidẽ fugiẽs ĩ ethruriã cõmigrauit. Ne tẽp⁹ ĩ qrẽdo hoc tyrãno cypſelo qras ſcito illũ regẽ fuiſſe corinthi: de quo Ouidi⁹ & Lucian⁹ meminerũt. Periãdri pater hic fuit. hũc ẽntaſſi filiũ fuiſſe ſcribit Pauſanias ĩ corinthijs. Eſt quoq; cypſelos cęra apiũ & ſordes auriũ: vnde ĩ lexiphane Lucianus τα ωτα κυψελλοβ. στεα vocitat. hoc ẽ aures ſorde cõcluſas ne recte poſſint audire. De varia hui⁹ dictionis ſignificantia ſi plura deſideras Suidã ꝑlege. Cypſelnali as ſũt aues: q̃ a paruitate crurũ dicũt̃ apodes: de qb⁹ hęc tradit Plyni⁹ lib. x. na. hĩ. plurimũ volant q̃ apodes vocant̃ qa careãt vſu pedũ. ab alijs cypſeli appellant̃ hirũdinũ ſpecie. Nidificãt in ſcopulis. Hę ſũt: q̃ toto mari cernunt̃: nec vnq̃ tã longo naues: tãq; cõtinuo curſu recedũt a terra vt non circũuolitent eas apodes. Cętera genera reſidũt & ſiſtunt: his quies niſi in nido nulla. Aut pendent: aut iacẽt: & ingenia ęque varia: ad paſtum maxime.

Ononychitẽ in Tertulliano legẽdũ eẽ: & apud eũdẽ explicata multa. Cap.cix.

SEptim⁹ Tertullian⁹ eloquẽtiſſimus ab Auguſtino nũcupat⁹ tot maculis obruit̃: vt nõ bene nitoris et eloquẽtię referte ſentẽtię poſſint elici: ex his paucis feres in cętera iudiciũ. Scriptũ eñi ſic paſſim cõperio in apologetico ſuo Sed noua iã dei noſtri in iſta ꝓxime ciuitate editio publicata eſt: ex quo qdã in fruſtrãdis beſtijs mercenari⁹ noxi⁹ picturã ꝓpoſuit cũ huiuſmodi inſcriptione. De⁹ chriſtianorũ onochoiſitis: erat aurib⁹ aſininis: altero pede vngulatus: librũ geſtãs & togat⁹. Riſim⁹ & nomẽ & formã. Emendo ex verbis Tertulliani ononychites. Erit eñ dictio cõpoſita more gręco απο τουονου και ονυχων hoc ẽ ab aſino & vnguib⁹: quo pictor ille mercenari⁹ deũ noſtrũ nũcupabat formatũ auribus aſininis & vngulis. ονον. n. vt palã ẽ: gręci vocãt aſinũ. ονυξ eſt vngula. Onychites vngulę ſimilitudinẽ habẽs. Aſini certe numerant̃ inter ſollipeda aĩalia hoc eſt illa: q̃ ſolidã habẽt vngulã. Marmor notiſſimũ ab vnguib⁹ onychites appellat̃. Terga fluuiorũ gelu cõcreta tegmine eſſe onychino Gelli⁹ infit & Sidoni⁹ fulti tñ authoritate veteris poetę. Hęc ẽ cauſa cur ille Lucrio aut cerdo deum chriſtianorũ fecerit vngulatũ. Refert. n. Corneli⁹ Tacit⁹ iudæos ægypto expeditos ſiue vt putauit extorres vaſtis arabię in locis aquarũ egentiſſimis cũ ſiti macerarẽt̃ onagris: q forte de paſtu potũ perituri ęſtimabant̃ indicib⁹ fontibus vſos: ob eã gratiã cõſimilis beſtię ſuperficiẽ cõſecraſſe: atq; inde ita opinor ꝑſumptũ nos quoq;: vt iudaicę religiõis ꝓpinquos: eidẽ ſimulacro ĩitiari. Decept⁹ igit̃ ille pictor Chriſtianorũ deũ & iudęorũ eẽ eũdẽ cũ iudęi aſini ſimilitudinẽ cõſecrauerit credidit iudęos & cõſequẽter chriſtianos aſinũ coler̃. Quid ſi legis ĩ ſeptimio. ononychotitis: ab ono. .j. aſino: onyche. .j. vngue: & ottide hoc ẽ aure. Poſſes quoq; in eodẽ ſignificatu legere ononychottis.

Qui ſint venerarij Tertullian⁹ emẽdat⁹ Caliſtratuſq; iurecõſult⁹ explicat⁹. Cap.cx.

PRæterea & inferius apud eundem vitium ẽ in codice his verbis. primi erũt lenones: ꝑductores: aq̃rioli: tũ ſicarij venarij magi itẽ aruſpices: arioli olimathematici. At qui venarij vox eſt irrita & nihili inducenda & prorſus eradenda: ſubſtituendumq; ve

nerarij: Sic.n.vocamꝰ illos: ꝗ ſacrilego cultu planetas vtpote lunā aut ſolē colūt:& ex illis vaticinantur. Planetarios hoſce recitat Anguſtinus. Caliſtratus iureconſultus digeſtis de queſtionibus venerarios capite puniendos eſſe ſcribit vbi mea quidem ſententia doctiſſime accurſius venerarios exponit eos: qui planetas colunt. Si ſcire concupiſcis: qui ſint perductores hoc eſt illiciti ſtupri conciliatores: qui aquarioli miniſtri ſcilicet venerei concubitus: q̄d ſit proagogin & proagogia commentarios meos in plautum lege.

De fure manticulario Tertullianus luci ſuę reſtitutus. Cap.cxj.

EIuſdem Septimij paululum infra verba hæc ſunt. Quis illic ſicarius: quis māticulanus: quis ſacrilegus aut corruptor: aut lauantium prædo. legendum eſt. Quis māticularius pro fure: qui inſerens ſe confertæ turbæ marſypia aut ſecat aut artifici dolo aperit & exenterat hoc eſt euacuat ablata pecunia: deflectitur a verbo manticulari: q̄d ſignificat furari. Adiuuant quę comperio in codicibus integris Pompeij. Manticularum vſus pauperibus in nūmis recondendis & noſtro ſęculo fuit: vnde poetæ pro doloſe quid agēdo hoc verbo vtuntur. Pacuuiꝰ. Ad māticulādū aſtu aggredit̃: manticulandū ē mihi. Senſus Septimij Florentis manifeſtarius eſt: nullum ex cohorte chriſtiana eſſe aut manticulariū aut ſicariū. Sed hęc oīa vitia in gentibꝰ inueniri: ꝓfaniſq̧ hoībꝰ: ꝗ deo noſtro noīa nō dederūt: vt illud Auguſtini verū ſit. Tunc male viuitur cum male credit̃.

De Coluro enarratꝰ Architrenius. Cap.cxij.

HAec carmina ſūt Architrenij poetę lepidiſſimi: Qua dirigit ortꝰ occaſuſq̧ pares oculorū meta colurus. Eſt em̄ colurus finis ille: ꝗ viſum noſtrū mutilat vnde illi nomen quē oculorū noſtrorū radij trāſire nō poſſūt: deducta dictio a verbo κολοβοω mutilo trunco. Videt̃ Architreniꝰ colurū etymologice accipere ꝓ horizonte: ꝗ ē circulus diuidens inferius hemiſperium a ſuperiori: terminus & limes noſtri viſus appellatus. Eſt duplex horizon rectus & obliquus ſiue decliuis. Deflectūt nōnulli colurū a cauda bouis & a mēbro: vt autumo nō ſatis ſobrie: Sūt duo circuli maiores ī ſphera: ꝗ dicunt̃ coluri: quorū intereſt diſtinguere ſolſtitia & ęquinoctia. Truncus dicit̃ hic circulꝰ. qm̄ ſolū vna eius medietas apparet: alia vero nobis occultat̃: & ab īterſecatione quā facit nomen quoq̧ ſortitur. Colurꝰ igit̃ diſtinguens ſolſtitia tranſit per polos mundi: per polos zodiaci: & maximas ſolis declinationes hoc eſt per primos gradus cancri & capricorni. Vnde primus punctus cancri vbi colurus iſte interſecat zodiacum dicitur punctus ſolſtitij æſtiualis. quia quando ſol eſt in eo ſolſtitium ęſtiuale eſt: & nō poteſt ſol magis accedere ad zenith capitis noſtri. Eſt āt punctꝰ ī firmamēto directe ſupra poſitꝰ capitibꝰ noſtris. Arcus vero coluri: ꝗ intercipit̃ inter pūctū ſoltitij ęſtiualis & ęquinoctiale: appellat̃ maxīa ſolis declinatio. Alter q̄dē colurus tranſit ꝑ polos mundi & ꝑ prima pūcta arietis & libræ: vbi ſūt duo æqnoctia vnde appellat̃ colurꝰ diſtinguēs æquinoctia. Iſti aūt duo coluri interſecāt ſeſe ſup polos mūdi ad angulos rectos ſpherales. Dubito tn̄ an hic ponat̃ colurus ꝓ horizonte. Viderint: qbꝰ liberius ociū eſt. Colura ī alia ſignificantia greci vocāt aīalia caudā nō habētia: vel mutilā caudā habētia: ꝙ in ſacrificijs non offerebāt. qm̄ his nō ſacrificat̃. Oportet.n. ſanū eē & ꝑfectū: q̄d dis ſacrificat̃ Ariſtophanes. Nō litaturꝰ eſt. Nā caudā nō hēt.

Inſanū in perſio ꝓ vehementi vſurpatū. Cap.cxiij.

PErſiꝰ ille ſententia operaq̧ philoſopha & poetica facundia multa hēt: quę ariſtarchęa cleantheaq̧ lucerna ſint introſpicienda. Sed vt e minimis maxīa coniectes hęc accipe. quæ in ſatyra tertia ſcripta ſunt.

Sępe oculos memini tangebam paruus oliuo
Grandia ſi nollem morituri verba catonis
Diſcere: & inſano multum laudanda magiſtro:
Quę pater adductis ſudans audiret amicis.

Cū bononię tyrociniū exui: auſpicatuſq̧ ſum ꝓuinciam publicitꝰ interꝑ̄tandi natus annos vndeuiginti: cēſui ſcribēdū eē non inſano. Sed incano ho ē c ſūmopere cano. In em̄ hic auget queādmodū apd̄ Maronē eo hemiſtichio. Incanaq̧ mēta Cyniphij tōdent hirci. Videbat̃ em̄ canicies decere virū grauē: peculiariterq̧ magiſtrū: ꝗ autore Libanio ſophiſta pater eſſe debet tot filiorū quot puerorū magiſter eſt. Intēſionis vim habere hāc particulā: in. citra litē eſt. q̄d patet in dictione inflexus: inclytus. Cū.n. κλυτοσ generoſum ſignificet: inclytꝰ auget & generoſitatē intendit. Nūc vero nactꝰ ſincęriorē ſententiā nihil īmuto: decet.n. quotidie reperire meliora. Qui īmo authore Quītiliano rerū cognitio quotidie creſcit. Inſanū apud Perſiū interꝑ̄tor ꝓ nimis concitato & agitato ad curā diſcipuli: a quo ſubueret̃ reportare notā indiligētię. Rōani nāq̧ ꝑ̄ter notā ſignificationē vocis ꝑuicaces: aſperos: & refractarios: intractabiles: nō comes: nō vrbanos: nō eutrapelos: vt gręci dicūt appellabant inſanos. Hoc oſtendit Gelliꝰ ita loquēs libro decimo & ſeptimo noctium atticarū Domitio homini docto celebriq̧ in vrbe Roma grāmatico: cui cognomentū inſano factū eſt

Digitized by Google

q̄ m̄ erat natura intractabilior & moroſior. Cōtētioſi q nunq̄ ſuccūbebāt: alios īprobabāt inſani vocati ſūt. Plato in ſympoſio. Vnde vero inſani cognomē tibi exortū ſit neſcio. Semꝑ eñ in loquēdo te & alios improbas. Perſiꝰ ex hac verbi ſignificātia vocabit inſanū illū: q concitatur: tumultuat̄ vt diſcipulꝰ in corā patris & amicorū adductorū palmā reportet: nō ſuccumbat ne imbellia hoc eſt pugnādi imperitia: & diſcipuli ruditas illi pariat dedecꝰ immortale.

Expreſſiꝰ q̄ cæteri explicat perſianū: Lucretianūq; carmen: & ſententiā Varronis de ſacris promethei Lampadibus. Cap. c. xiiij.

IN eodē Perſio verſus hic eſt: Qui prior es cur me in decurſu lāpada poſcis? Quę Hyginus & Cornificius: vt volūt aliq: ſiue Cicero (vt nōnulli in rhetoricis tradūt) īplicāt potius q̄ explicēt: mutilāq; nobis hiſtoriā relinquūt. Plenius ritꝰ hic ex his pauſanię verbis diſcet̄. Iā vero ī academia eſt ꝓmethei ara: a qua ad vrbē cū accenſis facibꝰ currūt. Certamē aūt in eo poſitū ē in curſu tedā ſeruare accenſam: q̄ ſi prio extingat̄: victoria ad ſecūdū trāſfert̄. Si ſecūdo quoq; extinguit̄ tertius ē victor. Si vero oībꝰ nulli victoria relinq̄t̄ Sēſus ē igit̄ perſij noſtri. Tu q ſenior es & cui vitę lux florētis extincta eſt: cur intercurrēdū nō ſolū mihi victoriā nō cōcedis. ſed me victorē & accēſa lāpade ſequētē vis mutato ordine ſeq? cū iā tu ꝑ crepuſculū & tenebras ætatis tuę ſenilis habeas facē extinctā? Ego vero viridiori ætatis lāpade te ſequor & vinco. Lucretiꝰ lib. ij. de rerū natura cū ſignificare vellet prioribꝰ tanq̄ curſoribus in ſacris ꝓmethei lucē deficere & vitā: ſequētes vero florēti ætate tanq̄ ardenti lāpade victores inſtare: fieriq; inter mortales naſcentiū & obeūtiū quādā viciſſitudinē ſucceſſiōis: ſenes mori: iuuenes inſtare: hos vrgere pueros: pueros infantes nō aliter q̄ in ꝓmethei ſacris euenit. Sic cecinit. Et quaſi curſores vitai lāpada tradūt: hoc ē morīētes tanq̄ victi a ſequētibꝰ viuentibus & victoribꝰ eis tradūt lāpada extīctā. Varro cū ait. nō curſu lampada tibi trado: ſignificauit nolle tanq̄ victū cedere. ſed adhuc currendi vlteriꝰ ſibi vires & lāpadā accēſam ſupeſſe. Quę tradit hyginꝰ vera q̄dē ſūt. Sed nō plane hiſtoricū ritꝰ huiꝰ tenorē explicāria. Quid ſi pauſanias ſentiat ꝓmethei arā dicatā eē a ꝓmetheo cereri. Nā & hoc fiebat in cerealibꝰ: ſuꝑ qua re ſic Themiſtiꝰ ait q̄nta in phyſica ariſtotelica paraphraſi. Quapropter cū thedæ cādentes in cerealibꝰ accipiētiū & tradentiū vicibꝰ curſu cōtinuo differunt̄ q̄ q̄ morꝰ illi ſpecie cōueniūt nō tñ ꝓprie cōtinui. ſed cōſequētes ſubciſiuiq; ſūt: ꝓpterea ꝙ extremitates ſuę ſingulis diſcrepātes diuerſeq; habēt̄ Quocūq; res vergat hęc ſacra cerealia vocāda ſūt. ſed a Prometheo īſtituta fuerūt: vñ ꝓmethei dicunt̄.

Tumulos ſolitos a priſcis apio coronari ꝓuerbiū elegās vñ manauit: Tibullus q; profunde exquiſitus. Cap. cxv.

PRinceps elegorū poetarū: quos alij melicos: alij elegiographos appellāt eſt dubio ꝓcul Albiꝰ Tibullꝰ. q̄a vere nō diſſimulanter aut obnoxie amantē agit: & cōſequēter inſanum: mō ſuꝑbit: mō ſupplicat: ānuit: renuit: minat̄: intercedit: dedignat̄: deuouet orat: incōſtans eſt: q̄d voluit non vult: q̄d optauit. refugit: ſecū diſſidēs vt in vera cupidis rota illum circūagi credas. non deeſt tamen in tanto lepore verborum ſuus nitor: & reconditarum rerum cognitio. Is libro ſecundo ſic prope modū canit.

At bona quæ nec auara fuit centum licet annos
    Vixerit: ardentem flebitur ante rogum:
Atq; aliquis ſenior veteres veneratus amores
    Annua cōſtructo ſerta dabit tumulo. Iā olim cū erā cādidatꝰ eloquētiæ rebar oībꝰ ꝓmiſcue coronis decorari tumulos cōſueuiſſe priſcos: & violis & lilijs: & huiuſmodi odoratis floſculis: īterꝑtabarq; ſerta ānua coronas florū: quas ſingulis annis in memoriā priſtini amoris offert tumulis amator cū nouēdialia ſacra facit. Sic eñ dicunt̄ iuſta: quę ꝓ defūcto fiunt: quare Oratius: Nouendiales: ait: diſſipare Cineres. Cęterū cū legerē plutarchū mutaui ſententiam: exponereq; tū primū cœpi: annua ſerta in Tibullo annuas corōas ex apio: q̄bꝰ ſepulchra coronabant̄. Author huiꝰ rei Plutarchꝰ eſt ita ſcribēs in Timoleonte. Cęteros milites poſtq̄ Timoleon ꝑſuaſionibꝰ exhortationibuſq; firmiter ad ꝑliū īduxit ad criniſiū fluuiū quo carthaginēſes vēturos audiuerat: adduxit: q cū caſtra ſuparet vñ īimicorū caſtra vidēdi ptās erat: mulis apiū ferētibꝰ obuiauit. q̄d īfauſtū milites auguriū putauere: q̄m apij corōas ſepulchris īponere vſurpatū ē: vnde hoc ꝓuerbiū natū ē: mala valetudine: ſummo ꝑiculo fruētē apio indigere. Hactenꝰ Plutarchus Plynius hoc videt cum libro vigeſimo. de apio loquens ſic ſcribit. Dionyſius marem nigriorē breuioris radicis vermiculos gignentem. ambo neutrum ad cibos admittendum imo omnino nefas. Nam id defunctorū epulis dicatū. Lucianus quoq; in eo dialogo: cui titulus ē charō hos tumulos corōari ſcribit ſic. Hριαω Χαρωρ και τυμβουσ και ταφουσ καλουσι τα τοι τα πληρτα προ των πολεων εκεινα τα Χωματα ορασ και τασ ϛηλασ και πυραμιδασ· εκει ρα παυτα μκροΔοΧεια και σωματοφυλακια εστι Χαρωρ τουρ εκεινοι στεφανουσι τουσ λιθουσ και Χριουσι μυρω οι Δε και πυραμησαντεσ προ των Χρωματων. και βοθρον τι ορυ-

Digitized by Google

ξαυτες και ουσι τε ταυτι τα πολυτελη δειπνα. και εις τα ορυγματα οινον και μελικρατον ωσ γουν εικασαι εγχεουσιν. ερμησ. μεμασ κατωθεν. δει πρειν μεν ωσ οιον τε περιπετ τομενασ την κρισσαν και τον καπνον. πινειν δε απο του βοθρου το μελικρατον. hoc eſt. monumēta O charon & tūbas: tumuloſq; & ſepulchra hęc vocāt hoïes: verūtamē cernis ne an̄ vrbes aggeres illos ac ſtatuas ac pyramides? Mortuoꝝ thecę ſūt oïa & ſarcophagi. Charon. Quid igit̄ illi coronāt ſaxa atq; vngēto illinunt? Quid vero ante tumulos ſtructa pyra: foueaq; effoſſa: lautas ibi adolent cœnas vinū effundētes ac mulſū? Mer. Neſcio O charon q̄d proſint hæc his: q̄ deſcenderunt ad inferos. Sed credūt eas aïas circūuolātes nidorē victimę: fumūq; delibare: & a fouea bibere mulſum. Hęc Luciani Plutarchiq; verba aditū tibi dabūt ad ꝑcipiendū verſus: quos Vergilij reor quum virgilianā artē lucubrationemq; redoleant.

Eia age pampinea feſſus requieſce ſub vmbra:
  Et grauidū roſeo necte caput ſtrophio.
Formoſus teneræ decerpes ora puellę.
  Ah pereat cui ſunt priſca ſupercilia.
Quid cineri ingrato ſeruas bene olentia ſerta?
  Anne coronato vis lapide iſta tegi?

Coronatum hic lapidem tumulum coronis ex apio redimitum intellige cum Plutarcho.

Laudes in pueros: eorundem dotes animi corporiſq; varias Tibullum a Platone mutuatum eſſe diſceptam⁹. Cap. cxvj.

CAeterū ne lepore genioq; poetico tantū noſter hic Albius cenſeatur adnectendū exēplum: quo ſumma doctrina eum ſcias enituiſſe.

Ne fuge: inquit: te tenerę puerorum credere turbę.
  Nā cauſam iuſti ſemꝑ amoris habent.
Hic placet anguſtis q̄d equum compeſcit habenis:
  Hic placidam niueo pectore pellit aquam.
Hunc quia fortis adeſt audacia cœpit: at illi
  Virgineus teneras ſtat pudor ante genas.

Nōne parce: verecūdeq; ſumpta ſūt hęc a fonte platonico lib. iij. de repu. quē ſi q̄s audire vellet his noſtris racemationib⁹ intexui. Virū autē amori plurimū indulgētē ignorare non decet ꝙ oēs in ętatis flore cōſtituti puerorū amatorem quoquomō ſtimulāt atq; cōcitant cū digni cura ac dilectione eſſe videant̄. An nō ſic ergo ī ſpecioſos adoleſcentes affecti eſtis? Ali⁹ q̄a ſim⁹ gratioſus iudicat̄ a nobis atq; laudat̄. Aquilinū vero regiū appellatis. Ali⁹ q̄a medius iſtorū ē: cōcinnus admodū vobis eē videt̄. Fuſcos viriles vocatis. Candidos deorū filios: pallidulū aūt adoleſcētē q̄s appellauit niſi amator ipſe blādiens quodā mō & ſemipallidū dicat: in ephœbis pallorē facile ferens: & vt ſūmatim dicā quaſcūq; captatis occaſiūculas: quo neminē oīno florentis ætatis adoleſcētē reijciatis. At q̄ Tibullus ſupcilij: ſeueritatis: atq; latinæ diſciplinæ memor: nō defectib⁹: aut coloribus romanū amatorē capi demonſtrat: verū dotib⁹ aïⁱ aut corporis: q̄b⁹ pueri rōani gratiores erant: ſi q̄dē corpora ingenio facile conciliante placent.

De Ioue Pluuio enarratus idē Tibullus. Cap. cxvij.

APud eūdē eſt hic verſicul⁹. Arida nec pluuio ſupplicat hęrba ioui. Erat eñ̄ hoc vnū ex cognomētis iouis. Scribit Pauſanias in hymeto mōte atticæ fuiſſe aras iouis pluuij & ꝓſagi. Iuppiter eñ̄ ꝓ pluuia ſumi ſolet. Maro libro. ij. georgicon. Et iam maturis metuēd⁹ iuppiter vuis. De ioue Pluuio multa in Seneca leges. ſatis ſit nobis indicaſſe. lib. iiij. q̄ōnū naturaliū citat hūc verſiculū Seneca & Ouidio aſcribit mēorię lapſu nō doctrinę.

Dictum Aemylij ſalſum & iocoſum cum codicis Plutarchi reſtitutione Quæ ſint caryatides. Cap. cxviij.

ERror eſt fœdiſſimus in codice Plutarchi cheronenſis inuulgato in vita Pauli Aemylij his verbis. Cū papyriā æmyli⁹ repudiaſſet poſt longū diuortij tēpus: licet pulcherrimā ſobolē ex ea ſuſcepiſſet (hęc eñ̄ glorioſiſſimū Scipionē & maximū pepererat) q̄ aūt cā diuortij fuerit nō extat. Sed videt̄ aliqua efficax rō affuiſſe: illđ aūt cōſtat cū amici familiareſq; diuortiū grauiter īprobātes: æmylio dicerēt: nōne hęc modeſta? nōne formoſa nōne fœcūda? porrexit ille pedē: & calceū oſtēdēs: Nōne pulcher hic calce⁹? nōne nou⁹? Sʒ nec q̄ſq̄ veſtrū nouit qua ex parte ī eū cōtorq̄t pedē mēdū eē reor ī vltīo loco hui⁹ exēpli. Scribēdū ē. n. nec q̄ſq̄ vr̄m nouit q̄ ex ꝑte in eo cōtorquet̄ pes. hoc ſenſu. Calce⁹ hic ē elegās. Sed ego ſolus ſcio vbi me ꝑmat: & pedē meū torq̄at: perinde vxor pulchra vobis ē: formoſa: fœcūda me aūt quadā ꝑte ꝑmit: quā vos ignoratis ī q̄t ęmyli⁹: vt ita legā facit hieronym⁹ ita ſcribēs lib. j. cōtra Iouinianū. Legim⁹ quēdā apđ rōanos nobilē cū amici arguerēt q̄re vxorē formoſā & caſtā

& diuitē repudiaſſet: ꝓ̄rendiſſe pedē: & dixiſſe eis. Et hic ſotularis: quē cernitis videt̄ vobis no
uꝰ & elegās. Sed nēo ſcit ꝑ̄ter me vbi me ꝑ̄mat. Poſſemꝰ etiā ſcribere in eadē ſentētia. Nec quiſ
quā veſtrum nouit qua ex parte in eo cōtorquet pedem. hoc ſenſu. Neſcitis qua pte calceꝰ in eo
in aliqua parte eius calcei pedem contorqueat & ꝑ̄mat.

Quę ſint in eodem cariatides. Cap. cxix.

IDē plutarchꝰ ſic ſcribit in artaxerxe. Quo impetrato lætatū Clearchū officio eſſe an
nulūq; ſibi amicitiæ ſignū dediſſe ad ſuos ꝓpinquos: neceſſarioſq; futurū: Fuiſſe aūt
inciſas ī ānulo caryatidas ſaltātes. Sūt aūt caryatides ſtatuę muliebres ſtolatę. Si qs
plenius ſcire deſiderat: q̄ nā ſint illæ caryatides: q̄ inſculptę eſſent annulo Vitruuiū au
diat libro architectonicę primo ita loquētē. Carya ciuitas peloponenſis cū Perſis hoſtibꝰ cōtra
gręciā conſenſit. Poſtea græci ꝑ victoriā glorioſe bello liberati cōmuni cōſilio Caryatibꝰ bellū
indixerūt: itaq; opido capto: viris interfectis: ciuitate deleta matronas earū in ſeruitutē adduxe
rūt: nec ſunt paſſi ſtolas: neq; ornatꝰ matronales deponere: vt non vno triūpho ducerent̄. Sed
æthernо ſeruitutis exēplo graui cōtumelia ꝑ̄ſſę pœnas pendere viderent̄ ꝓ ciuitate. Ideo q̄ tūc
architecti fuerūt. ędificijs publicis deſignauerūt earū imagines oneri ferendo collocatas: vt ēt
poſteris nota pœna peccati caryatidū memoriæ traderet̄. Quidā dictas volūt a carya terrę la=
conicæ oppido. Lactātiꝰ interpres Statij nō ab oppido caryetidas appellatas inqt. Sed a nuce
q̄ ibi virginū chorꝰ metu ruinę cōſcendiſſet nucis arborē: fingunt̄. n. comites dianę fuiſſe hæ
virgines. Propterea cecinit Papinius. Plaudentiq; habiles caryę reſonare dianę. De qbꝰ Plyni
us intelligit ita loquēs libro. xxxvij. na. hiſ. Praxitelis rōæ opera ſunt Thyades & caryatides.

De noxa: quæ alphos dicit̄ idē Plutarchus ęnarratus. Cap. cxix.

IDē ſic ſcribit in eodē artaxerxe. Atoſſæ amore poſt nuptias ita vehemēter incēſꝰ fuit
vt cū morbo quodā: qđ alphon vocāt: teneret̄: nihil tñ ob eā cām faſtidierit. In hoc
redarguēdus eſt interpres Plutarchi. q alphon dixit gręce cū vitiliginē debuiſſet. Al
phon em̄ gręci dicūt nos vitiliginē: maculas quaſdā verſicolores vultus ęquor deho
neſtantes. Plyniꝰ Alpheū Piſæ fluuiū auctor ē ſic appellatū qm̄ tollit alphos hoc ē vitiliginem:
nec obſtat Corneliū Celſum libro ſexto medicinę alphon ſpēm vitiliginis dicere nō vitiliginē.
Euenit ſæpe vt qđ totū ſignificat apud gręcos: partē ſignificare videat̄ apud latinos: exēplum
gręcarū literarū ſtudioſis in numerato eſt & expedito: patet in ſtēma dictione. Qđ ſi qs dixerit
alphō græce vitiliginē non ſignificare. Sed vitiliginis ſpēm: mox interrogē quo noīe gręci vi=
tiliginē ipām vocent. Vitiligo: inqt Celſus: q̄uis ꝑ ſe nullū periculū affert: tñ fœda eſt: & ex ma=
lo corporis habitu fit. Eius tres ſpecies ſunt. Alphos vocat̄ vbi color albus eſt fere ſubaſper &
nō cōtinuꝰ vt quędā quaſi maculę diſpſæ eſſe videant̄. Interdū etiā latius: & cū qbuſdā itermiſ
ſionibꝰ ſerpit. Melas colore ab hoc differt: quia niger ē & vmbræ ſimilis. Cętera eadē ſunt. Leu=
ce habet quiddam ſimile alpho. Sed magis albida eſt: & altiꝰ deſcēdit: in eaq; pili ſunt lanugini
ſimiles. Oīa hęc ſerpūt. Sed in alijs celeriꝰ: in alijs tardius. Alphos & melas in qbuſdā varijs tē
poribus & oriuntur & deſinunt. Leuce quem occupauit non facile dimittit. Ioſephus libro ſepti
mo ſcribit vitiliginoſos apud Iudæos non participare ſacrificia.

Quid ſit Archiuum Euſebij verbum explicatum. Cap. cxx.

EVſebius libro. j. hiſtoriarū eccleſiaſticarū ſic ſcribit. hoc in archiuis publicis ediſſenæ
ciuitatis: in qua tūc ſupradictꝰ Abagarꝰ regnauit. Archiuū vt verbū Euſebij ītelligas
locus eſt publicus: in quo acta verbis & ciuiū recondi cōſueuerūt: ſicut Rōani tabula=
riū dicūt. De archiuo & Placiades meminit. Ioſephꝰ libro. ij. Poſt qđ ignē archiuo in
tulere volentes oīa creditorū documēta diſperdere: ne eſſet vnde creditę pecunię rō pateret. Idē
libro: vj. Archiua monumētorū publicorū receptacula exuſta eē ſcribit. De archiuo meminit
Vlpianꝰ digeſtis de pœnis ſic ꝓdēs. Ne eo loci ſedeāt quo ī publico inſtrumēta deponūt̄ archi
uo forte vel grāmatophilaccio. Accurſiꝰ fallit̄ in vtroq;. Archiua apoſtolicę ſedis noiant̄ in de
cretis canonicis cā xxx. q̄ſtione prima.

De Toparcha & torparchijs: & Topo Euſebiꝰ enarratus. Cap. cxxi.

PAulū infra idē Euſebiꝰ. Abagarꝰ vchamę filiꝰ toparca: ſcribe toparcha. Sic em̄ illi: q
τοῦ τόπου hoc eſt regionis vniꝰ vel loci potiꝰ curā adminiſtrat: q̄ toparchia vocaba
tur. Erāt em̄ in arabia oriēteq; tales ꝑ̄fecturæ: quas ēt tetrarchias appellarūt. In alia
ſignificatiōe τόπος a gręcis ē par ſyllogiſtica τοποτηρητικὸς εἶδος ἀξιώματος hoc
eſt topoteretes ſpēs ē ꝓnunciati. Gręci differentiā faciūt iter τόπον & παράγγελμα hoc ē locū
& ꝑ̄ceptū: aiūtq; ꝑceptū eē cōiꝰ & vulgatiꝰ: a quo locꝰ iuenit̄. Pricipiū. n. loci ꝑ̄ceptū ē queādmo
dū locꝰ epicherematis. Topi apđ Ariſto. ſūt pricipia ī formia differētiū argumētoꝝ vnde opus
ariſto. īſcribit̄ topica qm̄ illic rōem reddit q̄ pacto iueniāt̄ loci. Cordę q̄q; a gręcis dicūt̄ τόποι

Adde & hoc de nabathena toparchia fieri mentionem a Ioſepho libro ſecundo.

Qui ſint gonorhæi Ioſephus emendatꝰ & explicatus. Cap. cxxij.

IOſephus libro ſexto de iudaico bello ſic inqt. Goniorhęos hoc eſt ſemine fluētes: itē qꝫ leproſos tota ciuitas arcebat: & fœminis mēſtrua ſoluentibus clauſa erat. Scribo. Gonorhęos hoc eſt qbꝰ ſemen fluit. hoc.n. latinitati cōueniētiꝰ. ϱοϕος gręci ſemen vocant: vnde onirogonos fluxus ſeminis in ſomnis: q̄ res multos male agit: medelam ſaluberrimā huic noxæ Plynius ſentit laminā rhenibꝰ refrigerandis īpoſitā. ϱιω eſt fluo. vnde Gonorhęus: cui fluit ſemen. Firmicus libro ſexto matheſeos ex hoc fluxu ſeminis ꝓuenientes gonorhoicas mortes appellat. Si cupidinis locis mars & ſaturnus fuerint partiliter cōiuncti: & ſit ipſe locus in aliquo geniturę cardine conſtitutꝰ: venerē vero his: quos diximus: qualibet rōne reſpexerint: gonorhoicas mortes efficient. Gonorhea morbꝰ hic dicit̄. Idē firmicus author eſt libro .ij. Si mercuriꝰ cū venere fuerit: vel cū mercurio venerē in hoc loco poſitā maleuola ſtella reſpexerit ꝑ quadratū vel per diametrū vel ſi cū ipſis in hoc loco fuerit inuenta: oē eius q natus fuerit patrimoniū diſſipat̄: vel qualicūqꝫ ꝓſcriptione nudat̄. Mors vero illi ꝑ gonorheam .i. ꝑ defluxionem ſeminis: aut contractionē: aut ꝑ ſpaſmū: aut ꝑ apopleſim infert̄.

Emaculatꝰ eiuſdē codex de mōte olíueti: q Eleon dicit̄. Cap. cxxiij.

ALibi ſic in eodē Ioſepho ſcriptū leges. His aūt ꝓceptū erat ſexto ab hieroſolymis ſtadio caſtra ponere: qua ꝑte mōs: q̄ appellat̄ elacon. Lego ęleon hoc ē ατλεωμ.i. oliuarū. hodie montem olíueti dicunt. quouiam oliuetis conſitus erat. Inferius & montem oliuarum dictitat: & montem æleon.

De taureis pro genere vinculi idem enarratus. Cap. cxxiiij.

VErba eiuſdē lib. ij Pręfecti aūt militū curabāt cōprimere tumultū: & pugnaces quoſqꝫ cōphēdētes taureis vlſciſcebant̄ & vinculis. Taureas ſume ꝓ vinculis e bubulo corio cōfectis. Scribit Eutropiꝰ de geſtis romanorum Tarquiniū priſcū excogitaſſe vincula: taureas: fuſtes: latumias: carceres: compedes: cathenas: exilia: metalla.

De Imarmene correctus eiuſdem codex. Cap. cxxv.

IDē Paulum ſupra. Saducei porro .i. ſecunda collectio Inarmenē omnifariā negāt: & deū extra omnē mali patrationē inſpectionēqꝫ cōſtituūt. Imarmenē lego & fatū interpretor: de qua ſi recenſerem Auguſtini & Apulei ſentētias nimis longum facerem:

De Nymphæis enarratus idem. Caput. cxxvj.

AMpliꝰ in eodē lib. i. ſic lego. Nec nō & apud ſidonē & damaſcū theatra cōdidit: apud aſcalonā vero Nymphęa ſiue lacus ornatiſſimos & balneas. Nymphęa vocat hic lacꝰ ſcaturiētes aquis delicatiſſimis habito reſpectu etymologiæ dictionis. νυμφαι enim gręci vocāt aquā. In alio tñ ſignificatu nymphia dicunt̄ thalami nouis nuptis apparati q̄ nymphę dicunt̄: iñ paranymphi: q comitant̄ nymphas: & neonymphi noui ſponſi. Exiſtimo apud Capitolinū cōgruentiꝰ exponi nymphia ꝓ lauacris q̄ pro thalamis genialibꝰ cū ſic ait. Opera gordiani romæ nulla erant præter quędā nymphia & balneas. Si nymphia verbum hoc Capitolini alibi aliter interꝓtatus eēm falſa coniectura ſum deceptus: qm̄ ſcilicet in gręcis epigrammatis ταμυμφοια pro thalamis nuptialibus inueneram.

Quid ſit Chiliarchus in eodem & decadarchus. Cap. cxxvij.

APud eūdē hūc ſcriptorē chiliarchū cū repies expone illū q pręeſt mille hoībꝰ. Decadarchū q decē: quē latini decurionē dicūt. Curtiꝰ lib. v. Nouē q fortiſſimi iudicati eſſent: ſingulis militū milibꝰ ꝓfecturi erant: chiliarchas vocabant.

De verbo gręco cycnolcgo: & Martiani codex emendatꝰ. Cap. cxxviij.

NOn iniocundā nec inſuauē Martiani fabuloſā inuentionē Boetius putat: qua philologię mercurijqꝫ nuptias aſiatico ſtilo cōcelebrat. Opus arduū eſt: & multa lucubratiōe dignū. In primo huiꝰ fabulę volumine ſic ſcriptū reliqt. Quid Mi pater iſtud: qđ nōdū vulgata materia cātare depropas: & ritu nictātis antiſtitis priuſq̄ fores adytūqꝫ reſerares ginnologeſis. Animaduerſa poetę ſententia: collatiſqꝫ codicibus multifarijs autumo ſcribendum eſſe non ginologeſis· verū cycnologis. Et hic erit martiani ſenſus. Martianus interueniens auditis verſibus quēdam ſapientem alloquitur: quærens cur nondum vulgata materia orationeqꝫ pedeſtri explicata ſummatim ordiatur a verſu imiteturqꝫ antiſtites & pythias ſibyllaſve: quæ materia non vulgata incipiunt reddere carminibus oracula anteqꝫ incipiunt loqui q̄ fores aperiant; quæ tamen eo loquente ſacerdote ſtatim aperiuntur: ſimiliter inqt Martianus priuſq̄ fabulæ tuæ fores aperueris cantum incepiſti non ſecus ac pythias: quę prius incipit oraculum ferre q̄ templi fores aperiantur. Sed eo momento quo pythia reſoluit ora fores illico reſerantur. Hunc morem Virgilius ita deſcribit libro Aeneidos ſexto.

Digitized by Google

Hoſtia iamq̃ domus patuere ingentia centũ ſponte ſua: vatiſq̃ ferunt reſpõſa p̃ auras. Nictari tẽ antiſtitẽ ſacerdotẽ vaticinantẽ nuncupat: phœbo p̄mente oculos: conniuẽtẽ vt nictare, videret. Eſt aũt nictare authore Fulgentio cinũ facere ſiue ĩ Placiade legendũ eſt ſignũ facere oculo videlicet admonere. Inter nutare & annuere & nictare veteres hoc intereſſe voluerũt: vt nutare ſit capitis: ãnuere vel innuere nariũ vel labiorũ: nictare oculorũ. author Marcellꝰ. In ĩtegris Põpeij codicibus legunt̃ hęc. Nictare eſt oculorũ & aliorũ mẽbroꝝ niſu ſępe aliq̃d conari: dictũ ab antiquis. Lucretius libro quarto. hic vbi nixari neq̃unt: inſiſtereq̃ alis. Hoc Plautus nitoris latini parẽs obſeruãs ĩterdicit philenio ne vlli homini nutet: nictet: ãnuat. Cycnologis vero: q̃d ſupereſt explicandũ: verbũ eſt: q̃d e re nata Felix elegantiſſime cõfinxit. Expone cycnologis dulciter & amœne canis in ſimilitudinem ſuauis cantilenæ: quã moriturus olor eliquat: præcipue cum morti propinquus eſt: q̃d Ouidius ſignificat his.

Vtq̃ ſenex ripa cantare caiſtrius ales

Dicit̃ ore ſuam deficiẽte necẽ. Alibi. Carmina iã moriens canit exequalia cycnus. Et poeta: Q̃d lyra: q̃d cytharæ: q̃d moribundus olor. Cũ dulces ſuauiſſimiq̃ poetæ cycni vocent̃: vt cuiuis patet: inceperitq̃ Felix capella a dulci: q̃ruloq̃ carmine: feſtiuiter ait illum κυκνολογειν hoc eſt imitari cantilenam Cycni morientis: qui tunc præcipue longa canoros Dat p̃ colla modos. Cycnon ẽm græci vocant olorẽ: λογον ſermonẽ: cantũ: vocẽ. Non omittendũ eſt q̃d traditur a Platone his verbis in phœdone. Deterior cycnis ad diuinãdũ vobis eſſe videor: illi q̃dẽ quãdo ſe breui præſentiunt eẽ morituros: tunc magis admodũ dulciuſq̃ canũt q̃ antea cõſueuerit cõgratulantes q̃d ad deũ ſint (cuiꝰ erant famuli) iam migraturi. Profecto haud animaduertunt nullã eſſe auẽ. q̃ cantet quando exuriat aut rigeat: aut quouis alio afficiat̃ incõmodo: Non ipſa philomẽa aut hirũdo nec epops: quos ferũt p̃ querimoniã cantare lugẽtes. Fulgẽtiꝰ Placiades Cycnum auẽ querulam & inuidã vocat: cui nomen hęſerit apud latinos oloris ab ολιγορια hoc eſt deſpiciẽtia: additq̃ p̄pria carne viuere: inuicẽq̃ ſe comeſſe ſolitos: cui ſuffragator ẽ Plynius.

De Stilbonte vox placiadis explicata: de bupædis. Cap. cxxix.

IDẽ Martianꝰ inferius ſic ait. Certũ q̃ppe ẽ q̃d & phœbeo cõniuens ſplẽdore ſuccũbat & cũ ſtilbõte incedens cõnubiorũ copulis allubeſcat. Stilbõtẽ mercuriũ ĩterp̄tare: cuius ſidus ita Plynius appellat a verbo græco στιλβω q̃d ſignificat reſplẽdeo q̃ eiꝰ orbis choruſcꝰ eſt & ſplẽdidus. στιλβιδησ a græcis vocat̃ vates optimꝰ. στιλβωμδησ lucidus. Paulum infra hæc quoq̃ Capella ſcribit.

Poſſem minore ambigens fiducia
Pubeda vix dum vel paterna contremens
Solum tonantem pignoris pro fœdere

Præcepta adire iniugata cœlitũ. Pubedã nõnulli noue volũt vſurpari p̄ eo: quẽ puberẽ vocamus: q̃d vanũ & perdelirũ cõmẽtũ eſt. Ego pupæda ſcribo. Sunt ẽm bupędes ſiue bupædę pueri: q fecerũt finẽ excreſcẽdi: quos latini vocãt exoletos gręci pubedas vocãt aſſueti rebꝰ magnis bu. ſyllabã p̄ponere: qua figura loquẽdi buſicos mariſca ficus a magnitudine vocat̃. bulimos magna fames: bupina magna ſitis. vulgo bucẽtauri cẽtauri magni. Eſt ẽm cẽtaurꝰ nauis nomẽ.

Ecbatana in Curtio legendum eſſe. Ca. cxxx.

CVm venetias orbis nobiliſſimũ ẽporiũ aĩ gratia petijſſem ad officinatorẽ librariũ diuerti vt priſcos auctores hoc eſt amicos inuiſerẽ. Extra fortẽ allatus eſt. Q. Curtiꝰ bene & diligenter emendatꝰ: quẽ neſcio quis literator aſſiſtens docte & examuſſim editum iactitabat: vt nec tantillus error appareret: nec q̃dẽ apicis vniꝰ decoloratio. His glorijs oppletũ me grãmaticulus ille & alioquin emacem tetigit. Statim lego periculum factu rꝰ diligẽtis exẽplaris. Incidi in hęc verba libri primi: quæ ſatis ſuperq̃ nugonẽ illũ rep̄fferũt. Se quoq̃ cũ tranſiſſet mare non Ciliciam aut lydiã ignorare: q̃ppe tanti belli exiguã hanc eẽ mercedẽ. Sed perſepolim caput regni eiꝰ. Bactra deĩn & battaua: vltimiq̃ oriẽtis orã imperio ſuo deſtinaſſe. Illico verto me ad inhiantẽ: inter metũ: ſpemq̃ pẽdulum grãmatiſtã: admoneoq̃ inibi mendum eſſe. Non enim bataua recognoſcẽdum eſt. ſed ecbatana. Eſt enim ciuitas medię ecbatana. Batauí vero populi germaniæ: quos auricomos Silius appellat nihil ad hunc ſenſum facientes. Strabo libro vndecimo geographiæ. Media eſt in partes duas diuiſa: quarum alteram maiorem vocant: cuius metropolis fuit ecbatana magna ciuitas & medici imperij caput: qua nunc etiam parthi regia vtuntur. Nam reges ibi æſtatem agũt. Frigida enim eſt media: hyeme vero ſeleuciæ: quæ ſecus tigrim eſt prope Babylonem. Lucilliana verba adducit Marcellꝰ grãmaticus in hunc fere modum. Ad regem legatus rhodium & bathanam & Babylonem ibo: cercurum ſummam. Tu ſcribe. rhodium & ecbatanam. Eadem mẽdi indoles inoleuit lib. v. in Curtio. His copijs auctus Darium proſequi ſtatuit. Ille iam ebataua peruenerat caput mediæ.

Lege ecbatana. Et paulo poſt. Alexander audito Darium mouiſſe a batauis omiſſo itinere: qđ petebat in Mœdiam fugientem inſequi pergit ſtrenue.

De Doriphoris codex eiuſdem emendatus. Cap.cxxxj.

APud eundē libro primo ſic ſcribit. Hæc vero turba muliebriter ꝓpe modū culta luxu magis q̄ decor armis cōſpicua erat: diriphorœ vocabāt. Scribo Doriphorœ hoc ē lācearij: q ſcilicet haſtati dicunt a Rōanis: q haſtas geſtabāt peculiare illi⁹ agminis inſigne. Nomē deflectit a dictiōe gręca dory: qua haſta ſignificat: & phoro fero.

Sententiam hanc: Deum hoc ſolo priuari ne facta infecta facere poſſit: Agathonis eē. Codex Ariſtotelis in ethicis emendatus. Cap.cxxxij.

ARiſtotelici libri των ηθικων νικομαχειων ſexto volumine exprobrāda Leonardi aretini interp̄tatione ſic ſcriptū ſeruāt. Nō em̄ de p̄terito electio eſt. ſed de futuro poſſibili: factū aūt ne factū ſit fieri nō pōt. Itaq̨ recte agat homo. Hoc ſolo de⁹ priuat infecta facere q̄cūq̨ ſunt facta. Quin imo ſcribe. Itaq̨ recte ait agathon hoc ſolo de⁹ priuat. Accipite ſi negatis philoſophici turbines & atticę febres verba ex līgua ariſtotelis hoc ē gręca. Ου δε γαρ βουλευεται περι του γεγονοτα. αλλα περι του εσομενου και ενδεχομενου το δε γεγονος ουκ ενδεχεται μη γενεσθαι. Διο ορθως αγαθων. μονου γαρ αυτου και θεος στερισκεται αγενητα ποιειν ασσ αν η πεπραγμενα.

De Cercyone a Cancro ꝑcuſſo codex Ariſtotelis integritati redditus. Caput.cxxxiij

TDē libro ſeptimo ethicorū hęc ſcribit. Non em̄ ſi q̄s vehemētib⁹ exceſſiuiſq̨ voluptatib⁹ aut dolorib⁹ ſuperat mirandū eſt. ſed venia dāda eſt ſi contra nitens ceu theodecti philoctetes a ſerpente ꝑcuſſ⁹ vel carini malo ꝑcion: & ceu hi: q riſum tenere conati accumulatū emittūt: vt accidit zenophōti. Sed ſi q̄s: q̄b⁹ plærīq̨ reſiſtere valēt ſuccūbit non ꝓpter naturā gn̄is vel ꝓpter morbū. ceu ſcytarū regib⁹ mollicies ineſt ꝓpter gen⁹: qđ tāq̄ effœminatū a virilitate ſeceſſit. in his verbis. Vel carini malo. error apparet. ſcribēdū ē. carcini vel cācri cauda gręce ſic. ως περ ο θεοδεκτου φιλοκτητης υπο του εχεως πεπληγμενος: η ο καρκινου εν τη αλοπη κερκυων.

De ꝓtagora rhetore intelligēdū & ſcribendū apud eundē nō pythagora. Cap.cxxxiiij.

TDē libro nono ethicorū ſic. Nā q primo dat videt ꝑmittere: qđ aiūt & Pythagorā ſeruaſſe. Cū em̄ docuerat extimare diſcipulos iubebat quāti ſibi viderent illa: q̄ ab eo didiciſſent. & tm̄ accipiebat. Scribo ex codice gręco ꝓtagorā non pytagorā. Fuit em̄ protagoras artis oratorię doctor. Audi Ariſtotelē gręce loquētē ο γαρ προιεμενος εοικεν επιτρεπειν εκεινω: οπερ φασι και πρωταγοραν ποιειν. οτε γαρ διδαξειεν αδηποτε: τιμησαι τον μαθοντα εκελευεν οσου δοκει αξια επιστασθαι: και ελαμβανε τοσουτον.

Homoſypnos & homocapnos in Ariſtotele legendum. & Trutinatum Maronianum carmen. Cap.cxxxv.

IN Ariſtotelis libro primo politicorū græce ſcriptū eſt. η μεν ουν εις πασαν ημεραν συνεστηκυια κοινωνια κατα φυσιν: οικος εστιν. ους Χαρωνδας μεν καλει ομοσπυους, επιμενιδης δε ο κρης ομοκαπους. Duę dictiōes inuerſę totū aureę ſentētiæ textum commaculant: quam ad ſe hoc eſt ornatum ariſtotelicum redire facies ſi ομοσιπυους ſcribes & ομοκαπνους. Homſypni vero dici poſſunt: qui ſimul ſub eodem lecto dormiunt: qđ familiarium proprium eſt. Homocapni demum vocabāt: qui ad eundē fumū hoc ē ignem vitam ducunt. Leonardum aretinum interp̄tem alioqui fidum deceperunt peruerſi codices & infecti. propterea in eius latina interp̄tatiōe duo mōſtra pro duabus elegantiſſimis dictionib⁹ ſuppoſita dep̄hendes. Interp̄tamentum ſententiæ græcæ arretini verbis hoc ē. Quotidiana igitur ſocietas ſecundum naturam conſtituta domus eſt. Eos charōdas homoſyphice: Epimenides vero cretenſis homo capros appellat. cum legendū ſit homoſypnos & homocapnos Et qđ ſubdit Ariſtoteles. μαλιστα δε κατα φυσιν εοικεν η κωμη αποικια οικιας ειναι. ους καλουσι τινες ομογαλακτας παιδας τε και παιδων παιδας. Exponit ſic Leonard⁹. modo vulgati codices fidem fidiſſimo interpreti ſeruant. Maxime vero ſecundum naturam videtur pagus propagatio quædam eſſe domus: quos dicimus coluiſſe & natos eſſe natorum. Ridicula mehercules verba: cum quibus colluctandum non eſt. Sic ergo interp̄tare poſtrema verba Quos vocāt q̄dā collacteos vel collactaneos: nā vtrūq̨ latinū eſt: natoſq̨ & q̄ natoꝝ natos. Hāc ſentētiā exp̄ſſit Maro. Et nati natorum naſcēt ab illis q̄uis ex Homero Maro ſumpſiſſe potuit. Lege Strabonem.

Digitized by Google

De Bacchiadis Codex Ariſtotelis ſecũdo Politicorũ emendatꝰ. Cap. cxxxvj.

Libro politicorũ. ij. ex ĩterp̃tatiõe eiuſdẽ aretini legũt hęc. Erat aũt Philolaꝰ ex familia Bachiadũ: amicꝰ vero dioclis: qui olympia vicit. Tollendũ illud portẽtũ Bachiadũ & Bacchiadũ ſcribendum ex codice linguę Ariſtotelicæ: hoc eſt gręcę vbi ſcribitur: εγενετο δε ο φιλολαοσ το μεν γενοσ: των βακχιαδων: εραστησ δε γενομενοσ διοκλεουσ του νικησαντοσ ολυμπιασιν. In eodẽ libro parũ ſupra ſic ſcribit. Nã & theſſali abinitio rebellarũt dũ cũ finitimis Achęis & cũ Pyramis & magneſijs gererent bellũ. Vbi Pyramis legitur tu ſcribe perrœbis: Qui ſint perræbi omnes norunt:

De Epidamno quod Dyrrhachiũ ſit: & de Opuntijs Cap. cxxxvii.

Circũfert ſtrumoſus eiuſdẽ Ariſtotelis codex libro politicorũ tertio his verbis. Nã ille q ſecũdũ reges dicit rex: nõ facit (vt diximꝰ) regię gubernatiõis ſpeciẽ: q in cũctio rebꝰpublicis cadere põt: vt ſit qdã ducẽdo exercitui quoties ciuitas bellũ gerit ꝑpetuo p̃fectus puta in populari ſtatu & optimatiũ gubernatione pluresq; auctoritatẽ vni cõmittunt belli gerendi. Eſt aũt talis q̃dã de putatio apud Duratiũ & apud Sipõtinos: licet apđ ſipontinos paulo conſtrictior. In his vltimis verbis videt indecore verbũ vernaculũ vſurpaſſe doctiſſimus interpres: niſi codex (qđ magis credo) mẽdoſus eſt cũ duratiũ ꝑ Dyrrachio poſu erit. Gręce em̃ ſic ſcriptũ ẽ. ετι αυτοισ γαρ αρχη τισ εστι και περι επιδαμνον και περι οπουντα οπουντα δε κατα μεροσ ελαττον. hoc eſt. Talis qdẽ primatus eſt apud Epidamnon & apud Opunta. Sed apud opunta nõ ita vniuerſalis vel iuxta partẽ. Vno eodẽq; momẽto corriges & ſupplebis exemplar ariſtotelicum ex editione veneta: in quo nõnulla decorẽ philoſophi decolorantia ꝑ incuriã viſebant. De Epidamno ciuitate ꝓxima Tarento hęc ſtrabo lib. vj. geographiæ. A tem̃ Brunduſio in tranſmarinã ripã nauigatio eſt: vna qdẽ ad Ceraunia: litusq; deinceps reliquũ & Epiri & gręciæ: altera Epidannũ q̃ prima longior Nã mille &. dccc. ſtadijs eſt. Trita & hæc eſt cũ vrbs ipa cõmode & ad gẽtes illyricas & macedonicas ſita eſt. Plynius auctor eſt diritatẽ verbi Rõanos p̃cauentes cũ Epidamnũ deducerẽt Dyrrachiũ nũcupaſſe: hodie durachiũ vocant Ciues dyrrhachinos. Epidamnũ ex auctoritate Appij dicit a noĩe regis: vocatã dyrrhachiũ aiunt a noĩe illiꝰ q vrbi portũ adiecit. Thucydides lib. i. Epidamnus eſt vrbs ad dexterã ſita nauigãtibꝰ Ioniũ ſinũ verſꝰ: cui finiti ſũt tablãtij barbari gẽs illyrica. Hãc habitatũ venerũt Cercyrẽſ. coloni a phaſio Corinthio deducti q erat ab hercule oriũdꝰ: heraclidę filꝰ ex metropoli ſecũdũ veterẽ legẽ accerſito. Nõnulli ẽt corinthij & alij præterea doricę gentis ex coIonis fuerũt. Dyrrhachiũ appellat quaſi dyſrhachiõ hoc ẽ difficilis exitꝰ. Mutat ĩ hac dictiõe. ſ. ĩ r: quẽadmodũ in alijs pluribꝰ fieri ſolet. Inuenio in nõnullis gręcis cõmentarijs herodotũ epidãnũ vrbẽ collocare nauigãtibꝰ ad dextrã Ionij Euſtathiꝰ in dionyſiũ interp̃tat ideo Dyrrhachiũ dictã ꝓpter aſperitatẽ peninſulę in qua ſita eſt. Rhachis em̃ græce ſpina dicit. Eſt em̃ nodis cõfragoſa inſtar ſpinę quę inter lumbos poſita dorſũ efficit. Appianus in ſecundo bellorũ ciuiliũ. Ipſe ad dyrrhachiũ tute ꝓficiſcit: qđ nõnulli Epidamnũ arbitrãt eẽ huiuſmõi noĩs opinione ducti. Rex qppe barbarorũ Epidamnꝰ vrbẽ ſupra mare condidit: q̃ ab ipo nomẽ aſſumpſiſſe credit. Huiꝰ ex filia nepos dyrrhachꝰ ex Neptũno genitꝰ (vt qdã ꝓhibent) portũ vrbi adiecit q dyrrhachiũ appellat. Deĩn cũ fratres aduerſꝰ illũ bellũ gererẽt: Hercules ex erithia rediẽs ꝓ Telluris parte in eos depugnauit: quãobrẽ dyrrhachini Herculẽ veluti telluris eorũ ex ꝑte incolam fuiſſe autumant Dyrrhachiũ nõ vtique inficiãtes: verum ad herculem tanq̃ ad deũ ꝑ prius inclinantes. Ferunt quoq; ea in pugna Ionũ Dyrrhachi filiũ ab Hercule per errorem interfectum fuiſſe: herculẽ corpꝰ tumulantem in mare proieciſſe vt cognomen illi imponeret. Procedẽte deĩn tempore phryges quoſdam e phrygia redeuntes regionẽ & vrbẽ occupaſſe. Deinde Taulantios poſt illos illyricũ genꝰ: Poſt Taulantios aliam illyricorum gentẽ liburnos acceſſiſſe qui finitima quæq; citis nauibus inuaderent: & ob id a celeritate nonnullas a Rõanis naues liburnicas dici: cum quibus primum ad pugnam veherentur. Quia liburnis a Dyrrhachio expulſi fuerant. Cercyræos mari potentes in eos induxere Liburnoſq; expulere eo modo Cercyręi ſe illis imiſcentes vrbem coluere: qua ex cauſa græcorum huiuſmodi videtur eſſe portus. Cercyræi appellationem vt infauſtam permutantes vrbem quæ deſup iminet Epidamnum vocauere: ſic Thucydides illam nominat vicitq; ſubinde conſuetum nomen: nam Dyrrahchium appellatur. ¶ Opuntij in ora locrenſi collocantur a ſtrabone libro nono. Dicti autẽ ſunt Opuntij ab primaria illorum ciuitate metropoli Phocenſibus & Bœotijs finitimi. Locri enim varij: opuntij: Epizephyrij. Ozole & epicnemidij: a monte Cnemide vocati. Ego in codice Ariſtotelico Opuntios potius legerem q̃ Sipontinos: quoniam οπουντα gręce ẽ ſcriptũ De Sipunto Plynius.

De ſtentore illo validiſſimo emaculatus eiuſdē Ariſtotelis codex Ca.cxxxviij.

PRæterea qs non mirabiť in eiuſdē auctoris libro ſeptimo politicorū paruū q̄dē mendū: Nō contēnendum tñ ſiq̄dē ex minima ſcintilla maximū excitať incendiū. Verba Ariſtotelica ſūt hęc. Nā quis dux eſſet tā exceſſiuę multitudinis aut quis p̄co nō ſtertoriꝰ? Corrigo Stentoriꝰ: hoc eſt ſtridulus & vocalis qualis in achiuorū exercitu fuit Stentor. De quo Satyricus. Tu miſer exclamas vt ſtentora vincere poſſis. De cuiꝰ voce ꝓuerbij loco habita ſic ſuidas στεντορειοσ φωνη. η του στεντοροσ. In codice ariſtotelico ſic ſcriptū eſt. τισ γαρ στρατηγοσ εσται του λιαν υπερβαλλοντοσ πληθουσ. η τισ κηρυξ μη στεντορειοσ.

De Troœzenijs intelligendū in Ariſtotele. Cap.cxxxix.

APud eundē interp̄tē Arretinū lib. vij. politicorū ꝓpe calcē hęc ad hūc modū repies. In partu quoq; laborāt magis puellæ ac pereūt plures: ex qua reſpōſū oraculi tricēis datū. Quidā exiſtimant ob iſtā cauſā quaſi multis pereuntibꝰ ꝓpter īmaturitatē nuptiarū nō ꝓpter fructuū collectionē. Parua in his macula nō paruā gratiā ex Ariſtotelis exēplo demit. Quare nō tricenis q̄d ſentētiam īuertit a populis ad ętatē: ſed troœzenijs ſcribendū eſt: hoc eſt τροοιζηνιοισ. Si quis aūt verę linguę: hoc eſt gręcę aſſectator ſententiā græcā ꝑlegere mallet: his noſtris aſſuendā duxi. διο και τον χρησμον γενεσθαι τινεσ φασι δια τοι αυτην αιτιαν τοισ τροοιζηνιοισ. ωσ πολλων διαφθειρομενων δια το γαμισκεσθαι τασ νεοτερασ. αλλου προσ την νων καρπων κομιδην.

Quid ꝑ terebratū vas in Ariſtotele debeat intelligi. Cap.cxl.

IN aureo opuſculo Ariſtotelis q̄d οικονομικων hoc eſt de re familiari inſcribiť digna tāto philoſopho ſentētia legiť q̄ talis eſt. ειδη δε του οικονομου τετταρα α δει εχειν περι τα χρηματα και γαρ το κτασθαι δυνατον χρη ειναι και φυλαττειν. ει δε μη: ουδεν οφελοσ του κασθαι. τω γαρ ηθμω αντλειν τουτ εστιν και ο λεγομενοσ τετρημενοσ πιθοσ. Latine hoc ſonāt. Modi eñ quattuor quos oportet habere circa pecuniā patrēfamilias. Nā & quęrere poſſe cōuenit: & q̄ſita tueri: alioqui nulla quęrēdi foret vtilitas. Nā crebro haurire nihil aliud eſt q̄ q̄d dici ſolet terebratū vas. Cū q̄ſpiā fruſtra laborat & ſine emolumento & fine: in vas pertuſum aquā diciť ingerere: ea. ſ. cū primū intro īſtillata ē extra extillāte. Hoc adagiū ſic explicatū īuenio in gręcis ꝓuerbijs απληστοσ πιθοσ επι των πολλα εσθιοντων και γαστριμαργοντων. μετηνεκται δε απο του μυθου του περι τασ δαναιδασ και του πιθου εισ ον αμμοσαι υδωρ βαλλουσι. λεγεται γαρ ουτοσ ο πιθοσ εν αδου ειναι ουδεποτε πληρουμενοσ τασ χουσ. δε περι αυτον αιτων απυητων ψυχαι και κοραι ασ δαναιδασ λεγουσιν. αι πληρουσαι εν καρεαγοσιν αεγειοισ υδωρ προσ αυτον φερουσι τετρημενον. Proſequtur lōgis verbis auctor ꝓuerbiorū fabulā danaidū filiarū quę maritos ſuos ꝑemerūt excepta hypmeſtra quæ Lynceo pepercit. In deuorantes & ingurgitātes. Hac enim pœna Danaides infeſtantur vt in vaſe perforato aquam geſtitent quę mox inde guttatim elabitur: & ita nūq̄ expleto vaſe labor puellarum haud quaq̄ intermittitur: de qua re ſic Tibullus. Et danai proles Veneris quæ numina lęſit: In caua lethęas dolea portat aquas. Lucianus vtitur & hoc adagio in Timone ωστε εισ τον των δακαιδων πικον υδροφορησειν μοι δοκιο: hoc eſt. Quare ad danaidū dolium aquam ferre mihi videor? Senſum & appetentiam philoſophi perforatum dolium vocant: ad q̄d Lucianus alluſit qui τετριμενον πιθοσ hominem dicit ingratum Plato in Gorgia Elegans quidam vir ſiculus fortaſſe vel Italus in his confabulatus hanc animi partem propter ſuaſionem credulitatemq; lubricam alludens nomini dolium appellauit. Dementium vero prophanorum atq; damnatorum hanc animi partem. Quæ libidinibus agitatur tanq̄ futilem ob incontinentiam inexplebilem perforatum eſſe dolium inq̄t. Eorum qui apud obſcuros ſunt inferos eos eſſe miſerrimos: qui tanq̄ omnino profani damnati ſunt: atq; aquam ī vas perforatum cum alio etiam perforato vaſe inferre. Eſſe autem hoc aliud vas ſiue cribrum (vt dicebat is qui me docuit) demētium animum: quem ideo perforato vaſi aſſimilauit: q͛ propter infidam affectionem obliuionemq; nequeat infuſum aliquid continere. Propertius Dolia virgineis idem ille repleuerit vrnis.

Signa fortis cum codice Ariſtotelico luci ſuæ reſtituto. Cap.cxlj.

ARiſtoteles eo libello coniecturali qui φυσιογνωμικα inſcribitur doctiſſime immo ꝓpe diuinitus corporis fortis ſigna cōpræhendit. Latina interpretatio adeo mutila eſt immo ſtercorea ꝑſus & cloacalem fœtorem redolens vt nedum aliq̄d ex ea noſtris his placeat inſeruiſſe: ſed bonas me horas in ea tranſlegenda poſuiſſe diſpudeat Sed audi græce loquentem Ariſtotelem. ανδρειου σωματοσ σωμεια. τριχωμα σκριον. το σχημα του σωματοσ ορθοσ οστα και πλευραι και τα ακροτηρια του σωματοσ

Digitized by Google

ισχυρα και μεγαλα: και κοιλια πλατεια και προσεσταλμενη. ωμοπλαται πλατειαι
και διεστηκυιαι. ουτε λιαν συνδεδεμεναι ουτ επαντα πασιν απολελυμεναι. τραχηλος
ερρωμενος ου σφοδρα σαρκωδης. το στηθος σαρκωδες τε και πλατυ. ισχυν προσε=
σταλμενον. γαστροκνημιαι κατω προσεσπασμεναι. ομμα χαροπον. ουτε λιαν επι=
τυγμενον. ουτε παντα πασι συμμυον. αυχμηροτερον το χρωμα το κατα του σωματος.
οξυ μετωπον. ευθυ. ου μεγα. ισχυον ουτε λειον ουτε παντα πασι ρυτιδωδες. Ita latiẽ ex=
ponas· Fortis corporis ſigna. pilus aſp: ſtatus corpis erectus. oſſa & coſtę: & extrema corpis ro
buſta & lata. Alu⁹ vero lata & ſubſtricta. Scapulæ latę & diſſitę ſiue diſtãtes nec nimis coolligatę
nec oĩno diſſolutę. Collũ robuſtũ nõ valde carnoſũ & latũ. Coxẽdix ſubſtricta. Sura deorſũ cõ
tracta. Ocul⁹ petus ſiue gratioſus nec ĩpẽdio expãſus nec contractus. Sictior color corporis: a
cuta frons: recta: non magna. Coxendix non lęuis: nec vſq̃ quaq̃ rugoſa.

Quid ſit oſphys in Ariſtotele & qđ latina dictione non caret. Caput. cxlij.

IDem Ariſtoteles qñ de ſignis αμεσθητου hoc eſt ĩſẽſati agit ſic retulit. οσφυς σαρ=
κωδης σκελη μακρα. τραχηλος παχυς. Interp̃s & omis nr̃atiũ philoſopho=
rũ ſchola oſphyn lumbos interp̃tant̃. cũ lũbus authore viro magni nois Theodoro
Gaza dicat̃ gręce διαζωμα. Oſphyn vero mõ cigulũ: mõ cinctũ latini aiũt qđ igno
rauit Gaza qui cũ de hoc cinctu libro pͥo de aĩalib⁹ referat nõ iueniẽs verbũ latinum quo apte
grecũ exprimeret pegrinã vocẽ latio cõdonauit. Erat ſic Ariſtoteles trãſferẽdus ĩ phyſionomi
cis. Cinctus carnulentus. Crus longum. Collum pingue. Oſphys pro cinctu reperit̃ in Luciani
dialogo: cui titulus Λεξιφανης.

De oculo charopo vox Ariſtotelis explicata. Cap. cxliij.

IBidẽ ſic Ariſtoteles de Leone agens. ῥινα δε παχυτεραν η λεπτοτεραν. χαροπο
νος. Bellus ĩterpres ſic. Naſum aũt magis groſſum q̃ ſubtilẽ: oculos carpos: q̃uis car
pos p charopos ſcriptũ puto. Ille naq̃ facetus interp̃s cũ non inueniret verbum grę
cũ qua dictiõe latina ĩterp̃taret̃ ĩ ſua lĩgua pegrinabat̃ cũ charopos dicat̃ oculus: q aſ
pectu gratioſus ẽ. χαρις gr̃a dr̃ οψ ο ωπος aſpect⁹. Charopos latiẽ amabilis: petus: blandus:
illix: gratioſus: venuſtus: decẽs nõ idecore verti põt. Nõne aurora ab Apollonio libro pͥo ar=
gonauticon χαροπη dr̃ hoc verſu. ημος δε ουρανοθεν χαροπη υπολαμπεται ηως.

Quæ ſint ſphyra in Ariſtotele. Caput. cxliiij.

HOc adde cuȝ Ariſtoteles inquit. οσοις τα περι τα σφυρα νευρωδη τε και διηρθρω=
μενα. ευρωστοι τας ψυχας. αναφερεται επι το αρρεν γενος. Inuenio ſic ab interp̃=
te feſtiuiſſimo expoſitũ. Quibuſcũq̃ ea: q̃ circũ cauillas ſũt neruoſa & articuloſa for=
tes ſũt ſecũdũ aĩam referunt̃ ad maſculinũ gen⁹. Niſi cauillã hic morio p talo accipi=
at: dictiõis iſolẽtiã recipio me nõ tenere. ſed hoc pacto ſphyra ne exponas. Immo ſic. q buſcũ
q̃ ea quæ circa talos. το σφυρον grę ci talũ nominant quos enim Homerus & Dionyſius apher
pedes montium: pindarus σφυρα.

De cyclopis ab appolline interemptis Flaccus Valerius explicatus. Caput. cxlv.

DVbitatur quã nam Flaccus pręſignet hiſtoriam libro primo argonauticon his.

Te quoq̃ damnant campi tanto paſtore pherei
Fœlices admete. tuis nam pendet in aruis
Delius: ingrato ſteropen quod fuderit arcu.

Ego de exilio Apollinis ĩtelligi puto qđ ei morte cyclopũ euenit. Steropen. n. vnum ex cyclo
pibus ſcimus alio nomine vocatum aſteropen: qđ vt melius intelligas Tarręus audiẽdus: quẽ
ſic p tp̃e latinitate donabimus. Admeti cantus. De cantu in admetum cãtato luctuoſe. hic aũt
Admetus Rex erat phereoꝝ: cui apollo ſeruiuit ꝓpter hanc cauſam. Aſclepius apollinis filius
a Chirone medicinam doctus accipiens ex venis gorgonis fluentem ſanguinem eo multos cu
rauit: ex ſiniſtris venis fluẽte ad perniciem hominum ẽ vſus: illo vero qui fluebat a dextris ad ſa
lutẽ: vñ mortuis denuo vitã p̃ſtaſſe dr̃. Qua de re ne videret̃ hic inter hoĩes eſſe deus: eum Iup=
piter fulminauit. Apollo autẽ iratus necauit cyclopas fulmen ioui fabricantes. Iuppiter voluit
detrudere illum in infernum. ſed pręcibus latonę iuſſit ei p annum homini ſeruire. Hic autem p=
fectus in pheras ad admetum illi ſeruiens paſtoritiam exercuit: ei boues oẽs fœminas διδυμο
τοκους hoc ẽ gemelliparas reddidit: a quo rege comiter except⁹ apollo amici animi cognouit
indicia: quare parcas rogauit quando finis admeto vitę immineret: inuento qui p ipſo ſe morti
promptaret: ei parceret: quo impetrato paſtor apollo admetum a morte retraxit. Ecce tibi iam
dies aduenit admeto fatalis & patre matreq̃ pro ipſo mori nolẽtibus alceſtis fœmina vitam ſu=
am pro marito oppoſuit: ex eo obliqua & luctuoſa in admetum cecinerunt donec pſerpina emi
ſit alceſtem: vt autem alij dicunt Hercules pugnans in Plutonem illam retraxit. Steropen vnũ
ex cyclopis eſſe Maro docet. Brontheſq̃ ſteropeſq̃ & nudus membra pyracmon.

Digitized by Google

De ſacris priapi in lāpſaco obſeruatis Valerius idem enarratus. Caput.cxlvj.

IDē Flaccus ī ſecūdo ſic canit. Trāſmiſſaq; puppi Lāpſacus: oggygij quā nec trieterica bacchi Sacra: nec archanis phrygius furor īuehit antris. Sed ſuus īvenerē raptat de⁹. Illius aras Vrbe ſuper: celſiq; vident vellamina tēpli. Quę ſint iſta priapæi tēpli vellamina dubitaē: ego illa puto q̄ tradit Auguſtin⁹ ſimulachrū.ſ.priapi ſolitū quibuſdā dieb⁹ feſtis vellari corona florea. Inter cætera q̄ ꝑtermittere (qm̄ multa ſunt) cogor: in Italię cōpitis q̄dam dicit ſacra Liberi celebrata cū tanta licētia turpitudis vt ī eius honorē pudēda virilia colerenē nō ſaltē aliquātū verecūdiore ſecreto. ſed ī ꝓpatulo exultāte nequitia. Nā hoc tp̄e mēbrū liberi p dies feſtos cū honore magno ploſtellis ipoſitū prius p rura ī cōpitis: & vſq; in vrbē poſtea vectabaē. In opido aūt lauinio vnus libero totus mēſis tribuebaē: cuius diebus oēs verbis flagitioſiſſimis vtebanē: donec illud mēbrū p foꝝ trāſuectū eſſet: atq; ī loco ſuo quieſceret: cui mēbro īhoneſto materfamilias honeſtiſſima palā coronā neceſſe erat imponere. Hęc Auguſtinus libro ſeptīo de ciuitate dei. Huc ſunt q trahāt illa epigrammatici carmia. Schemate nec dubio. ſed apte nomīat illā. Quā recipit feſto mēſe ſupba Venus. Nec obſtat Auguſtinū de italico ritu loq: Valeriū vero de lāpſaceno. Nā huiuſmodi ſacra priſci Rōani ignorauere. ab externis populis fuerūt aduecta. In lāpſaco priapū pōpatice tā q̄ deum tutelarē coli quis adeo αμουσοσ vt nō legerit? hic verſicul⁹ poetę ī oſcœno poemate marrauit. Mortales tibi lāpſacuꝫ dicarunt. Per vellamina templi intellige vellamenta ſimulachri: q̄ fiebāt ī tēplo priapo dicato.

De ferto facrificij genere eundem Valerium intellexiſſe. Caput.cxlvij.

IDē in tertio facit ancæū ſic loq̄ntē has ꝑcor exuuias: & opima cadauera nr̄ o linquite ait ferro: potius mihi dextera ferro Nauet opus. Cēſeo ſic legēdū eē. Linq̄te ait ferto. Eſt.n.fertū lauti ſacrificij gen⁹. Eſſet.n.īcōgruū & īdecēs ſi bis repeteref ferro. Adde q; dictio opima cū ferto cōgruit. Eſt certe fertum ſacrificij gen⁹: de quo lucili⁹. Aedepol ferto oīa ſūcirculat⁹: de hoc Pōpei⁹. Fertū genus libi: q̄d crebri⁹ ad ſacra ferebaē nec ſine altero gn̄e libi: q̄ q afferebāt ſtruefertarij appellabanē. Alibi & ſi mēdoſis exēplarib⁹ Struefertarios dicebāt: q q̄dā ſacrificia ad arbores fulgoritas faciebāt a ferto.ſ.quodā ſacrificij gn̄e: q̄d adhiberef in luſtrationib⁹ īdicat Cato his ī re ruſtica. Mars pr̄ tepꝑcor quæſoq; vti ſies volēs ꝓpitius mihi domo familiæq; meæ: quoius rei erga agrū: terrā fundūq; meum ſolitaurilia circunagi iuſſi: vti tn̄ orbos viſos inuiſoſq; viduertatem vaſtitudinēq; calamitatē intēperiēq; ꝓhibeſſis: defendas: auerunceſq;: vtiq; tu fruges: frumēta: vineta: virgultaq; grandire: bn̄q; euenire ſinas. paſtores paſcuaq; ſalua ſeruaſſis: diuiſq; bonā ſalutē: valetudinēq; mihi: domus familięq; nr̄ę. harūce rerū ergo fundi: terrę: agriq; mei luſtrādi: luſtriq; faciēdi ergo ſicuti dixi macte hiſce ſolitaurilib⁹ lactētib⁹ īmolādis eſto. Itē eſto. Itē cultro facito ſtruem & fertū vti adſiet. Hęc Cato. ex cui⁹ verbis expiationē quandā circūlatitiā fieri ſolitā ferto circūlato ītelligo: ī qua fertū id genus adhibebaē. vni⁹ lr̄æ īmutatione mēdoſū ē catonis exēplar. Ferrū.n.legiē vbi fertū eē debuit. Plaut⁹ de hoc ītellexit ī amphitruone. Quęſo quin tu iſtāc iubes ꝓ cerita circūferri. Rn̄det amphitruo. Qui ferto ē op⁹ etiam ſi iſtic ante nos facto legeretur.

Typhonydes harpyas appellari: & cū hoc aptus valerij Flacci nodus īextricabilis. Ca.cxlviij.

GRatulor humanioris lr̄aturæ ſectatorib⁹: q̄uis ſera gratulatio videri poſſit: aptum eē tandē illū cęcum hyatū: q oēs muſaꝝ viatores deſperātes itineris argonautici reddiderat. Vidi iā iuuenis īmo puer Codrū grāmaticū bononienſem nō īcelebrē torq̄nteꝫ ſe ſup enodatiōe hoꝝ carmīm Flacci li.iiij.argonauticō de phineo loq̄ntis & harpyis

Quippe neq; extorrem tantum: nec lucis egentem
Inſuper Typhonides harpyę ira tonantis
Depopulant: pſoq; dapes prædantur ab ore.

Codrum certe meum cæteroſq; hui⁹ labyrinthi Theſeos cęcum iter abſterruit ne iterum ad has caligantes tænarias fauces diuertere vellēt: p̄ſertim carmīe ſecūdo trunco & penitus īuerſo. Sed quid īmmoror? Sentētiā noſtrā & cēſurā proferam. Ego ſane partim coniectura: partim fultura ſequentis authoritatis poetæ ductus ſic nitori ſuo Flaccum reſtitui.

Quippe nec extorrem tantum nec lucis egentem
Ira tonantis agit: typhonides harpyiæ q̄
Depopulant: ipſoq; dapes prædantur ab ore.

Q̄d hic poeta ſentiat typhonis filias eē harpyas collegimus ex his eiuſdē poetæ verſibus. Hic feſſæ lethiq; metu propioris anhelæ Dum trepidant: humiliq; graues: timidoq; volatu Implorant clamore patrē typhona nefādo. Extulit aſſurgens noctem pater: imaq; ſūmis Miſcuit & medijs vox exaudita tenebris Interp̄s Apollonij libro ſecūdo argonauticon tradit ſorores iridis fuiſſe harpyas: Tarręo concinit Heſiodus libro primo theogoniæ ratus ex thaumante & elę

Digitized by Google

ctra genitas illas. Eius carmina ſunt hęc θαυμασ δωκε αμο βατυρρεῖ τα ο θυγατρα ηγαγε τη λετρην. η δωκαι αυ τεκευ ιριν ηυκομουσ δαρπυιασ αελλω τ ωκυπετην τε αραμεμων προ ινησι και οιωνοισ αμετρουται. οκεινο πτερυγεσσι μετα χρομαι γαρια λλον. Nec mirum erit poetas aliquando diſcrepare. nonne Apolloni⁹ adiutum phineum a boreadis zeto tradit & calai: a quibus harpyæ ſunt expulſę. At Orpheus phineum inſanientem philtris vxoris deieciſſe e ſcopulo filios duos autumat. quare a zeto & calai vt perpeteretur durius exilium a ſtrophadis efflatum in biſtoniam: luce ab eis priuatum.

Origo Phryxi explicata cum emendatione valeriani codicis. Caput. cxlix.

AEq; maculoſum eſt exēplar inuulgatū eiuſdē lepidiſſimi poetæ Flacci libro q̄nto argonauticon his. Tum gener albanis ſtyrus qui aduenerat oris. Diſtulerāt ſed bella cytorus phyontis & argus Aeolidę fraterq; melas: quos aduena phryxus Progenuit pariterq; leui cotiorus ī haſta. Multiplex ī his verbis mēdū ē. Nam erat ita ſcribēdum.

Diſtulerant ſed bella cytoria. phrontis & argus
Aeolidæ: fraterq; melas: quos aduena phryxus
Progenuit: pariterq; leui cytiſorus in haſta.

Senſus eſt poetę Styrum Regem albaniæ futurū vt citius adueniat. ſed bella cytoria hoc ē populorū ita cognominatorū: q accolunt fluuiū cytorū detinuerunt inuitū: cū quo Styro venerūt phrontis: argus: melas & cytiſorus: quos ex chalciope filia oetæ genuit Phryxus. ꝓpterea poeta vocat ęolidas ab atauo ęolo. Aeoli filius athamas: athamātis phryxus: phryxi iſti quatuor. Colligit ꝓgenies phryxi paulo infra ſic Iaſone loq̄nte. Namq; idē Cretheus ambobus & ęolus auctor cū ioue neptunoq;: & cum ſalmonide nympha. Hæc origo ex īterprete Apollonij rhodij eſt phryxo & phryxi nepotibus. Athamas filius æoli frater Crethei primā vxorē Nephelen duxit: duos filios ex ea phryxō hellēq; ſuſcepit. Defūcta nephele ſupduxit alterā vxorem Ino: q̄ inſidiata ipſis nepheles pueris pſuaſit īdigenarū vxorib⁹ ſata vrerēt. At cū exuſtū ſemen fructus annuos nō ſubminiſtraret: Athamas ī delphos miſit ſup ſterilitate ſciſcitatus. Donis vero pſuaſit Ino legatis iugulandos nepheles filios referrēt tanq̄ Deus Hellen & phryxum iugulandos eſſe reſponderit ſi vellent vt ſterilitas faceſſeret. Perſuaſus igitur Athamas a legatis Hellen & Phryxum aris admouit. Cæterum eorum dij miſerti aurei velleris ariete ſublimes euexerunt: q̄ d Helle tollerare non valens ī helleſpontum ab ea nuncupatum decidit. Phryxus autem ī colchicam terram delatus ſacrificauit phyxio ioui hoc eſt fugę ſoſpitatori: ꝙ nouercam effugiſſet Duxit autem chalciopen vxorem ęętę ſcytharum regis: ex qua filios quatuor genuit Argō: cytiſoron: melana phrontin. De cytoro loco meminit idem Flaccus ſic canēs.

Mox etiam cromnam: atq; iugo pallente cytoron
Teq; cita penitus condunt erythina carinā:

De quo & Apollonius in. ij. Si vultis audire carmina rhodij ſunt hæc. ειδε και ουνομα δηθευ επιτυεισ δεδαησθαι. τω δε κυτισωροσ πελει ουνομα τω δε τεφροντισ τω δε μελασ. εμε δε συ τον επικλεει οι τεκεν αργον.

Es dictionem verbalem aliquando corripi aliquando produci. Propertius euentilatus. Cap. cl.

PRopertij interpretem nunq̄ erit quin laudandum non cenſeamus ob abſtruſa loca aperta: & nodos inenodabiles enodatos. In ea tamen elegia quæ incipit. Quicunq; ille fuit puerum qui pinxit amorem verſiculus eſt hic. Si puer es alio traijce tela tua vbi Propertius admiratur cupidinem puerum: puerilisq; mobilitatis non ex ſuo corde aliorſum cedere ad alterius amantis cor oppugnandum: præſertim cum puerilis inconſtantia tenorem vnimodum tenere non ſoleat. Recta fuit hæc interpretatio: nouam tamen hic idem vir doctiſſimus: in neſcio quo ſuo commentario in Ciceronem: opinionem affert ſic corrigens. Si par eſt alio traijce tela tua: p̄tendens To. es. corripi ſemper cum: vt prius bene ſenſerat: mēſura huius ſyllabæ communis ſit. Qui producunt regulariter faciunt: qui corripiunt poeticam licētiam ſequuntur. ſed ſunt anomali. Docet hoc Valerius argonauticon poeta li. vij. ſic canens.

Cumq; ipſa mouerer
Alloquio caſuq; viri te paſſa vocari
Sum potius: tu laude noua: tu ſupplice digno
Dignior es: & fama meis iam parta venenis.

Priorem ergo teneat opinionem interpres & nouam omittat. quoniam qui vtuntur vino vetere ſapientes puto. Non deſunt tamen qui apud Propertium ſic legant. Si pudor eſt alio traijce tela tua.

Digitized by Google

Jo. Baptiſte Pij

¶Emēdationes & annotamēta eiuſdē Pij in Marci Tullij ad hortēſium opus: Eruditiſſimo Ioanni Garzoni Medico bononienſi dicatum.

IRRITAVIT me grāmatica ſcabies clariſſime Garzo: q̄ me ēt hūeris meis maiora onera ſubire ſubīde ꝓuocauit. M. Tullij hortenſiū vt aggrederer vndecūq; ſęculi īcuria fędatū. Feci qđ Athlas: qui cū cęlū amplius ferre nō poſſet in Herculē tranſtulit. Perinde ego cū tot Ciceronianis hydris colluctatus ceſſim pedē refero: & tanq̄ rorarius miles poſtq̄ ſpes nulla ex tam pnitioſo bello effugiendi nec cōtra ſiſtendi datur: ad te tāq̄ robuſtiſſimū triariū me recipio. In te.n. Ciceronis aīa: nō ſecus ac homerica ī Enniū: tranſuolauit: Tu eloq̄ntiſſimus: tu eruditiſſimꝰ: tu ad oīa q̄ mihi occurrūt ſubobſcura Theſaurus. hic opꝰ. hic labor ē. Accingere igr̄ & mecū occurrens barbariei Tullij tui congredere. Scimꝰ.n. te Ciceronianæ facundiæ ītermoriētis maximū aſſertorem. Vale.

Annotata nonnulla ex hortenſio Marci Tullij

EGo aūt quū græcas lr̄as. M. Catonē ī ſenectute didiciſſe acceperim. P. aūt africani hiſtorię loq̄ntur ī regione illa nobili: quā añ cenſurā obijt panętiū vnū oīno comitē fuiſſe nec lr̄aꝝ gręcaꝝ nec philoſophię iam vllū authorē requiro. M. Tullius his verbis exēplo africani philoſophos gręcos & lr̄as græcas amantis docet illas nec refugiendas nec aſpernandas eē: ſi quidē ī illa nobili regione hoc ē in africa: quā ſubintellige africanā expeditionē obijt adgreſſus ē & adminiſtrauit anteq̄ cēſor eēt africanus. Hic ē ille panętius officiorū ſcriptor: de quo Suidas hæc. Panętiꝰ iunior Nicagorę filius rhodius. philoſophꝰ ſtoicꝰ. Diogenis familiaris: q docuit Scipionē cognomēto aphricanū cū polybio megapolitano. perijt autem athenis. Panętiꝰ quoq; cocus fuit: quē taxat ariſtophanes. Liuius hoc idē tradit ſolitū africanū ab īuidis carpi ꝙ ſoleatus & gręcanico habitu verſaret̄: nec ſine græculis ſi recte memini. Et q̄uis mediocriter eruditus eluctari ſine ope nr̄a ex hoc Ciceroniano: vt ita dixerim: vado poſſet: facere tñ qđ cōuiuatores elegantes & vrbani aſſolent: volui: q lautos ſūptuoſoſq; apparatus corollarijs vilibꝰ cōdiunt: ſi quidē appetit̄ poſito vilis oliua lupo. Non ſemꝑ opipara placēt. nō omibꝰ idē ſtomachꝰ: ita nō vnimoda ingenia. Qui ſapit innumeris moribus aptus erit.

ET ſi omnis cognitio eſt obſtructa difficultatibus: ea q dē ē & in ipſis rebus obſcuritas: & ī iudicijs nr̄is infirmitas vt nō ſine cā antiquiſſimi & doctiſſimi inuenire ſe poſſe qđ cuperēt ſint tñ nec illi defecerūt. Vidi codicē recētis q dē editionis: ſed curioſe a doctiſſimo viro ex bona pte reſtauratū: ī quo ita caluiciū illđ īterpatēs cōplebat̄. Inuenire ſe poſſe qđ cuperēt delaſſati ſint. Credulos nos doctis alioqui trax ꝛ ī hāc ſentētiā Tulliꝰ idē cum mox dicat: neq; nos ſtudiū exq̄rēdi defatigati relinq̄mus. Senſus ē. q̄uis arduū ſit reperire & indagare veritatē: qđ iudicij nr̄i nō admittit īfirmitas: qđ exꝑti ſunt maiores nr̄i: q nō ſine cauſa. ī nō ſine neceſſario labore defatigati: maceratiq; vt hoc pelagꝰ aperirēt: tñ q̄uis multo ſudore opꝰ eē viderēt nō defecerūt: nec labori: ſudori: defatigationi ſuccubuerūt. Iuxta illā Ouidij ſententiā. Ardua molimur. ſed nulla niſi ardua vincūt. Difficilis nr̄a q̄rit̄ arte labor. Plynius cēſorie Liuiū taxat: qui ſatis ſibi glorię ꝑtū eē ſcripſit: potuiſſeq; ſe deſinere ni aīmus inquies paſceret̄ ope Fuerat.n. laudabilius ſi glīæ romani noīs ſtuduiſſet q̄ oblectationi mētis: ꝑinde maiorē glīam is meret̄ q laborē ꝓelicienda veritate: ſtudia voluptuoſa haud magnifaciēdo: non ſubterfugit.

CVm igit̄ pauca vix iſto locuti eſſemꝰ tñ eodē ī ſpacio cōſedimꝰ in codice caſtigato: vt reor: ſic ſupſcriptū īueni. Cū igit̄ pauca ibi ſtando locuti eſſemus tñ eodē ī ſtadio cōſedimꝰ. Sēſus verboꝝ hic ē. Decreueramꝰ: Lucullꝰ ī neapolitanū: ego vero ī Pōpeianū: nauigare: cū aura nobis ſecundaſſet. Sed ibi hoc ē ī circūiectu littoris dū flatꝰ ꝑſtolamur amicos: ſtādo: pedibꝰ cōſiſtēdo: tādē ī eodē ſtadio vt ocioſiꝰ fabularemur cōſedimꝰ: iuxta illā plautinā ſentētiā. Plꝰ ſapio ſedēs. Et vt ꝓuerbialiter īquit Varro. Romanꝰ ſedēdo vicit. Stare p̄ter notā ſignificationē idē ē qđ erectū eē. Marcellus. Stare lino deſit mētula: līgua caue. Idē Quæ non ſtat magno ſtare luperce tibi. In ſtatu ſtat ſenex cum Plautus inquit ſignificat in corporis erectione: hoc eſt ſtat non ſedet. Nil obſtat tamen quin ſpatio legas hic. quoniam ſic vocabit magnum campi proſpectum & circuitum.

NAm aderant mei familiares docti homines. P. & C. Seleucus & Tretilus rogus. Scribo. Tertullus rhodius. Anthiochus enim philoſophus inuocat teſtimonium memoriamq; Tertullij rhodij philoſophi: qui ſecum philoſophiæ amore: qua maxime tenebatur: verſatus erat. De Tertullo Libanius ſophiſta & ſuidas meminerunt. Adde quod peculiare ē Marco Tullio vt de philone pro a philone vtatur: quo ſchemate loquendi vtitur Apuleius libro primo de aſino aureo. Ego vero qđ primum ingreſſu ſtabulū conſpicatus ſum acceſſi: & de quadam anu caupona ilico ꝑcontor. Seneca libro quarto epiſtolarum. Ex his

quæ de te audio delector. Cicero quoq; in diuinatione ſit vtitur.

Et ſi enī mentitus tñ ē aduerſarius leuiora ad acheſillã carneadēq; veniamus. Corrige archeſi
lã. hic ē ille philoſoph⁹ acutiſſimus: q nouã academiã cōdidit: qui & Archeſilas dr̄ & archeſilaus
Perſius. Eſſe qđ archeſilas erūnoſiq; ſolones. Idē Cicero paulopoſt. Nec archeſilæ calūnia de
ferenda eſt. Cū paulopoſt nr̄ Cicero ait. Illi quidem etiã. P. Africanus referre ĩ eūdē ſolēt. area il
la: q̄ his duabus poſterioribus dictionib⁹ interiacet cōplananda prorſus ē. quippe cum mos elo
quentiſſimorum ſit: referre in eundem: vſurpare pro eo qđ eſt cenſere illos eiuſdem eſſe ſentētiæ
& vt dici ſolet: anhelare ad idem iugum.

Socrates aūt de ſeipſo detrahēs in diſputatiōe plus tribuebat his: quos volebat refellere: ita
cum aliud agnoſceret atq; ſentiret libenter (vti ſolitus eſſet) ea diſſimulatiōe: quam græci vocant
quã ait ēt ĩ africano fuiſſe. Deeſt hic græca dictio: Sic. n. ſcribe: quã græci εἰρωνείαν vocãt. εἴρω-
να Socratē fuiſſe qs nō audiuit? hoc ē diſſimulatorē. De Ironia lege Ariſtotelem in ethicis.

Qui anteq̄ floruit tū acumīe ingenij tū admirabili quodã lepore dicēdi ꝓxime a latide ſolo re
tēta eſt. Emēda. a lacyde: qui Alexãdri fili⁹ fuit Cyrenęus nouę academię princeps. Archeſilai-
q; ſucceſſor vir eximiæ ſeueritatis: habuitq; ĩſtituti ſui nō ꝑuos æmulos. Fuit ab adoleſcētia ſum
me ſtudioſ⁹: & paup q̇dē. ſed grat⁹ admodum. Hic lacydes academię ſcholam habebat ĩ horto
quē attalus rex fieri curauerat: Lacydiūq; ab ip̄o appellabat. Mortu⁹ ē paralyſi quã ex ĩmodica
potatione incurrerat. Lepidum eius dictum fertur. Attalo illum accerſente ad ſe dixit imagi-
nes procul eſſe intuēdas.

E quibus ĩduſtrię plurimū ĩ clitoniaco declarat. corrige & ſupple. plurimū in clytomacho fu-
iſſe declarat. hic Clitomachus: vt ex verbis Ciceronis patet: fuit academic⁹. iterp̄tamur clyto-
machum egregie pugnantem: in quo multum induſtrię fuiſſe eius laudi adſcribit Cicero.

Ingenij nō minus ĩ hoc nōie ni thermada eloq̄ntię ĩ melachio. i. odio ſuauitatis. Bñ aūt noſſe
Carneadē Straconitem metrodorus putabat. Quis nullã mihi opem afferant priſci codices ta
men hoc pacto corrigēdū duco. Ingenij nō minus ĩ hoc hoīe vis torrēs eloq̄ntię: ĩ archeſilao ve
ro ſuauitatis. Sēſus ē. Archeſilas: Lacydes & clytomach⁹ fuerūt maximi duces academiæ: iter
quos Clytomach⁹ enituit duab⁹ peculiariter dotib⁹: ĩduſtria: & vi eloq̄ntiæ torrētis hoc ē fluen
tis. Archeſilaus vero quadã dulci ſuauitate ꝑpollebat: nec ſtraconitē legēdum erit: ſed ſtratonē
vt ſit diſiūct⁹ a carneade: & ſit nomē alteri⁹ philoſophi. Scribit Suidas ſtratonē lãpſacenū fuiſ-
ſe philoſophū Theophraſti familiarē & ſucceſſorē: q fili⁹ fuit arceſilai vł arceſij q vocat⁹ ē phy
ſic⁹ ꝓpter ſpeculationē phyſicę: p̄ceptor fuit Ptolomęi cognomēto philadelphi: ſcripſit libros
multos ĩ ãdicomaco philo noſter opam multos annos dedit. ſcribe diuiſim iã Clitomacho
philo noſter operam multos annos dedit. Fuit enim philo philoſophus auditor Clitomachi.

Senerge aut gręci perſpicuitatem aut euidentiam nos: ſi placet: nominemus. mēdum hoc pu
dendum ſic tollendum eſt. Enargian autem gręci. &c.

Ne ea q̄ clancula eēnt deffiniēda cēſebant. quidã corrigebãt clauſula: qđ non placet. Ego & ſi
adhuc dubitē qđ legēdū ſit tñ nō p̄ter ſenſū Tullij ē ſi clanculo corrigas. vt ſit hic ſenſus. Puta-
bãt illi nihil eē diffiniēdū niſi maxima cū pſpicuitate & euidētia: nec ea q̄ ĩ orōne ſubdubitãda
eēnt & clam diſſimulanterq; difiniēda: eē ſcribēda ſine enargia. Sunt multa: q̄ oratores & philo-
ſophi nō poſſunt euidēter tradere quare de his tractãtes faciunt: qđ nilotici canes bibūt & fugi-
unt: qđ obſeruauit ĩ multis Ariſtoteles vnde ſepia dictus a cauillatorib⁹ p̄cipue ĩ libris de aīma
vbi cum dixerit. Separat hoc ab hoc tanq̄ corruptibile ab ĩcorruptibili: dedit occaſionē Theo-
logis nr̄atib⁹ auctoritate ſua aſſerēdi aīam ſeparã eē ĩmortalē: philoſophis vero aliter ĩterp̄tãdi

Antiochus in id ipſum induit qđ timebat. Superfluum eſt caluicium ſi hoc pacto legis. in id
ipſum incidit quod timebat.

Hoc tñ ĩſimat tollitq;. corrige ĩfirmat: q̄ ſi nihil libet immutare infimat interp̄tari potes pro
eleuat & cōtēnit. Eſt. n. ĩſimare vox q̄ ſignificat deprimere & infimū reddere. Hac voce vtit A-
pulei⁹ libro prĩo de aſino aureo. Saga inquit & diuinipotēs cælū deponere: terrã ſuſpēdere: fon-
tes durare: mōtes diluere: manes ſublimare: deos ĩſimare: q̄uis hæc verba non ſatis ciceronianę
conueniant eloq̄ntię: q̄ñq; tñ Tullius antiquarij nomē: pce tñ: nō recuſat: vt q muginari & mille
alia vix vetuſtis ſęculis cognita reuocauerit. Nōne paulo ĩfra vſq; eodū ꝓ viq; quo dixit? Pau-
lopoſt idromachã ꝓ andromacham ſcriptum eſt. Sed mendum ſat cognitu facile.

Qđ de tactu ĩ eo q̇dē: quē philoſophi ĩteriorē vocãt aut doloris aut voluptatis? in quo cyre-
naici ſolo putãt veri eē iudiciū. Cyrenaicos ſectę ariſtippi epicurei ſtudioſos vocat: q nat⁹ ē cy-
renis: de quo Horati⁹ ait. Oīs ariſtippū decuit ſtatus & color & res. Hic Ariſtipp⁹: authore Sui-
da: Ariſtadi cyrenēſis fili⁹ fuit. philoſophus. Socratis auditor: a quo ſecta cyrenaica cognomē
eſt adepta. voluptatē finē bonoꝝ voluit: & laboꝝ abdicationē. Diogenes illū regiū canem di-

ctitabat. Ex ei⁹ filia arete genitus nouus Ariſtippus: cui cognomẽ hęſit μητροδιδακτος hoc ẽ a matre doctus. Nõ omittẽda de ariſtippo tradit Vitruui⁹ Pollio li. v. Ariſtipp⁹ philoſoph⁹ ſocraticus naufragio cũ eiectus ad rhodiẽſiũ litt⁹ aĩaduertiſſet geometrica ſchemata deſcripta exclamauiſſe ad comites ita dr̃. bñ ſpem⁹. hoĩm. n. veſtigia video. Statimq; ĩ opidũ Rhodũ cõtẽdit: & recta ĩ gymnaſiũ deuenit: ibiq; de philoſophia diſputãs munerib⁹ ẽ donat⁹: vt non tm̃ ſe ornaret. ſed ẽt eis qui vna fuerãt veſtitũ & cętera: q̃ opus eẽnt ad victũ p̃ſtaret. Cũ aũt eius comites ĩ patriã reuerti voluiſſent: ĩterrogarẽtq; eũ quidnã vellet domũ renũciari? Tũc ita mãdauit dicerent: eiuſmodi poſſeſſiones & viatica liberis oportere parari: q̃ etiã e naufragio vna poſſent enatare. Namq; ea vera p̃ſidia ſunt vitæ: quibus neq; fortunæ tempeſtas iniquæ: neq; publicarum rerum mutatio: neq; belli vaſtatio poteſt nocere.

Quã ſi ſubtraxeris qui extĩgues artificem ab ĩſcio. Corrige. qui diſtĩgues? p quomõ. Paulopoſt. Sit & initium quærendi & exitus percipiendi & comprẽhẽdẽdi tenet augendi concluſio: q̃ eſt græce apodixis. Corrigo. ſicut initium quærendi. nec augendi ſcribe. ſed agendi. Agendi interpretare actiones forenſes tractandi: quæ ſint apodixis Quintilianus docebit.

Q̃d ſi oĩa viſa eiuſmodi eſſent qualia iſta dicũt vt ea vł falſa eẽ poſſent: neq; ea poſſet vlla notio diſcernere: quomõ q̃q̃ aut cõduxiſſe aliquid aut ĩueniſſe dicem⁹: aut q̃ eſſet cõfides. portenta verbo℞ hæc ſũt nõ verba. q̃d vt area illa patens cõpleaẽ ita ſcribendũ duco. Q̃d ſi oĩa viſa eiuſmodi eſſent qualia iſti dicũt vt ea vł falſa eẽ poſſent: neq; ea poſſet vlla notio diſcernere quõ aut quicq̃ cõcluſiſſe aut aliquid ĩueniſſe dicem⁹: aut q̃ eẽt cõcluſi aut ĩuẽti fides Ita Ciceronian⁹ nitor patet. Sic ſermo niuibus Vlyxeis cãdidior lucẽ ſuã diſcuſſis tenebris accipiet. Innuet. n. M. Tulli⁹ academico℞ ĩſulſã opinionẽ: ſuſq; deq; faciẽs: ſi oĩa viſa hoc ẽ p̃cepta a nr̃a phãtaſia eſſent qualia iſti academici dicũt vt ab hũana notiõe diſcerni neq̃rẽt: quõ dicemus hoc eſt dicere poſſem⁹ nos cõcluſiſſe hoc ẽ colegiſſe per cõcluſiõem: aut quõ inuenire poſſemus aut quõ fidẽ adhiberemus veritatis his: quæ aut inueniſſemus aut cõcluſiſſemus.

Nã quõ põt animal vllũ nõ appetere id q̃d accõmodatum ad naturã appareat græci doctim appellãt. Profiteor igẽ: ue me nõ tenere q̃d hoc verbi ſit. quare dũ cõmodior lectio nobis illucet doxõ: q̃d opinabile ſignificare põt: vł doxan. i: opinionẽ ſubſcribam⁹: nec ſenſui repugnat Inquit. n. Cicero. aĩalia oĩa ſequunẽ naturã recte viuẽdi ducẽ. Quo nam mõ poteſt igiẽ non appetere q̃d videaẽ accõmodatũ eſſe ad naturã: q̃d græci doxon vocant. i. q̃d opinabile ſit: & ad ſpeculandum opinionem noſtram ĩuitet. Δοξαω græce eſt opinor.

Ea ſunt hæc quæ viſa falſa ſine p̃cipi ea non poſſe. emẽda. ea ſunt hęc q̃ viſa falſa ne ſint percipi ea non poſſe. mendum non magni momenti. ſed quod ſenſum omnem interuertat.

Nã ab oĩbus eiuſcemodi viſis p̃ſpicuitatẽ: quã mordicus tenere debem⁹: abeſſe dicem⁹. mordicus tenere expone debem⁹ omni conatu tutari: atq; defẽdere: moliri: curare ne a nobis abeat. & alludit ad exẽplũ Cynegiri: q̃d q̃uis notũ ſit etiã mediocrib⁹: tñ vt ſatis oĩb⁹ faciã breuiter & ſummatim deſcribam. Cynegi℞ p̃tinacia in cõſectãdis hoſtib⁹ vſum verboſa cãtu laudũ ſua℞ gręcia oĩm ſęculo℞ memorię lr̃a℞ pręconio ĩculcat. hic hoſtilẽ nauẽ dextra retinens cũ eã amiſiſſet & leuã ĩiecit: illa pariter abſciſa iniecit dentes: cuius exemplum æmulatus eſt Marcus Attilius: qui cum decimæ legionis miles pro. C. Cęſaris partibus maritima pugna pręliaretur abſciſa dextra: quã maſſiliẽſiũ naui ĩiecerat: leua puppim adp̃hendit: nec añ dimicare deſtitit q̃ captã p̃fũdo mergeret. Author Valeri⁹ Maximus libro exemplorum tertio.

Idẽ ĩ epicamo: corrigendũ epicharmo. Citat Tulli⁹ eriniũ auctorẽ priſcũ ĩ libro: cui a comico auctore celeberrimo titulus fuit epicharmus. Fuit. n. epicharmus: vt Ariſtophanis narrat interpres ſiculus elegãtiſſim⁹ comœdia℞ ſcriptor: iocoſus & facetus: quẽ Plautus nr̃ imitatus ẽ. propterea Horatius cecinit. Plaut⁹ ad exẽplum ſiculi propare epicharmi. Paulopoſt ſic Cicero. Hęſitant: reuocant: ſi: corrige. hęſitant. reuocant ſe.

Q̃d idẽ cõtingit ĩſanis vt ĩſipiẽtes furores ſentiãt: & dicãt aliquid q̃d nõ ſit id videri ſibi & cũ relaxẽẽ ſentiãt atq; illa dicãt alic. corrige. & id videri ſibi cũ relaxeẽ ſentiat: atq; illa dicat alicui erinius. Id q̃d ſequiẽ nõ p̃cipio: nec fidẽ codicis vllã ĩuenio p̃pterea laborẽ alterius expecto. Si diuinare tñ & ariſtarchęa audacia liceret vti ſic legerẽ. Et hi oculo℞ aſpectus qui gorgona metuere ſentiunt: vt dicat Cicero iſtos inſipiẽtes habere non celerem aſpectum nec vegetũ. ſed marmoreum: qualem habuerunt illi: quos gorgõ. i. meduſa lęſit & in lapidẽ vertit. his cõſonãt: quæ de tarditate grauitateq; ſenſuum ſequuntur: & de ſe abſentiõe hoc ẽ exſtaſi quam ſapiẽs aliq̃ñ patiẽ. Aduertẽdum tñ cum in capite ſuperiori dixim⁹ Eriniũ nomẽ authoris eſſe: id a me nõ valde p̃bari: q̃uis idẽ Cicero inferias rñdẽs dicat. Quomodo qui cum exprectus erinius non diceret ſe vidiſſe Homerum. ſed viſum eẽ. Altineo autẽ. ſed mihi vẽti q̃ cor cõſentit. Sed hic non Erinius. ſed Ennius legẽdum ẽ vt ſignificetur illud ſomnium: quo Ennius vidit Homerũ: de quo

Digitized by Google

Perſius. Cor iubet hoc Ennij poſtq̄ deſtertuit eẽ Mæonides quintus pauone ex pythagoræo.
legẽdum erit hic igitur Ennius vt paulopoſt affatim patebit.
Non. n. pſeremus vino aut ſomno oppſſos aut mẽte captos tam abſurde vt diceremus iter-
eſſe iter vigilãtiũ viſa & ſobrioꝝ & ſõnioꝝ & eoꝝ: q eẽnt aliter effecti tñ nihil itereẽ. Emẽdo. in-
ter vigilantium viſa & ſobriorum & ſomnioſorum & eorum : qui eſſent aliter affecti. Somnio-
ſos vero vocat eos qui ſomniant mira præcipue & generaliter omnia. Sõniculoſus vero dedit⁹
ſomno dr̃. Epigrãmatarius aũt ſomniculoſos ĩ hoc ſignificatu nũcupat glires. Præterea ſom-
niculoſã aſpidẽ ſono dẽte ſuo leſum necãtẽ Siſenna: ſi recte cõmemini nũcupauit. Affecti vero
vocanť illi: q aliquo morbo oppſſi ſunt & læſi. ppterea Celſus affectũ cor p eo qđ vulgo macu
latum dicunt: & morbo obnoxium. Propertius quoq̃ cum ait. Iuppiter affectæ tandem miſere
re puellæ: ægrotam cynthiam deſcribere voluit.
Ea dico incerta: quæ ad Ela græci. ſcribe iunctim αΔΗΛα. Sic enim græci dicũt: quæ ſine au
thore feruntur: qualiter inſcribuntur multa eloquentiſſima terſiſſimaq̃ apud græcos epigram-
mata collata in vno volumine a Planude: cui αυτΗΛογια nomen eſt.
Cum enim inquies ex illis indiuiduis vnde omnia Democrit⁹ gigni affirmat. Ego p ĩdiuidu
os pticulas illas ĩſectiles ĩtelligo hoc ẽ q̄ ſectionẽ nõ admittũt: quas ατομουσ grecia vocauit.
Vides ne vt ĩ puerbio ſit ouoꝝ intereẽ ſimilitudo tñ hoc accepim⁹ delaſciuiſſe complures ſal-
uis reb⁹. Emacula. ouoꝝ ĩter ſe ſimilitudo: tñ hoc accepim⁹ delaſſauiſſe cõplures. ſupuacant. n.
illæ due dictiões. ſaluis reb⁹. Senſus. Nõne vides q̄ta ſit reꝝ quarũdã ſimilitudo p̄cipue ouoꝝ ĩ-
ter ſe. Cõparatũ. n. vnũ ad alteꝝ fallit oculũ diſcernẽtẽ: inter quæ tanta parilitas eſt & geminitu
do vt m̃ti delaſſenť hoc ẽ dũ diſpicere diſcernereq̃ ouũ ab ouo volũt defatiganť: & ĩ laſſitudinẽ
rediguntť. De. n. auget ĩ hoc verbo queẽadmodũ ĩ dep̄cari: demori: deierare & ſimilibus.
Hi cum ouum inſpexerant: quæ id gallina peperiſſet dicere ſolebant. lego diſcernere.
Ex his neceſſario nata ẽ epotheidẽ aſſẽſiõis retẽtio. corrigo. hypotide. ſic. n. vocari põt q̄dã
ex ſpecieb⁹ ſubnata ĩtellect⁹ aſſẽſio rei oblatę. Hęc verba philoſophica ſũt & reformata nõ coïa.
Quid. n. eſt tam fictile q̄ quicquid approbare non cognitum. Scribo quid. n. ẽ tã futile hoc
eſt vanum: leue: & nugatorium. Metaphora deducta ẽ a futili vaſe: de quo Seruius hæc libro æ-
neidos vndecimo. Futilis quoddam eſt vas lato ore: fundo anguſto : quo vtebãtur ĩ ſacris Ve-
ſtæ quia aqua ad ſacra hauſta in terra non ponitur: qđ ſi fiat piaculum ẽ: vñ & excogitatuꝫ vas ẽ
qđ ſtare non poſſet. ſed poſitum ſtatim effunderetur: ĩñ & homo commiſſa non retinẽs futilis di
citur: contra non futilis bonus in conſilijs non inanis. quare a Marone libro æneidos vndecio
dictũ ẽ. Largus opũ & ligua melior. ſed frigida bello Dextera: conſilijs habit⁹ nõ futilis auctor.
Aſſeuerantius meum. Superfluit hęc dictio meum.
Sed cũ iam confirmata cauſa te hominẽ amiciſſimum me autẽ appellat. Scribe. me aurẽ ap-
pellat. Senſus. Antiochus philoſoph⁹: cũ quo diu alexãdriæ verſatus ſum te dicebat amiciſſi-
mũ: me aurẽ ſuam vocabat: vt pote cum quo multa clam: multa aperte ſermocinaretur: qui ſem
per illi adeſſẽ: & omnia q̄cunq̃ ip ſe diceret: mecum diceret: quæ audiret: ego audirem: Reges illi
barbari tyarati habebãt chariſſimos ſatrapas: quos oculos ſuos vocabant. quoniam ſcilicet p
eos multa viderent: præſtabantq̃ illis officiũ oculorum. Nonnullos aures ſuas dictitabant : qp
pe cum vterentur opera illorum ad audienda ſubditorum deſideria: noua: rumores: & id genus
reliqua. Reges ſolitos tales aures appellare legi apud Plutarchum. Mydas ideo dictus habuiſſe
longas aures. quoniam multos habebat ſpeculatores: a quibus longe noua præſagibat.
Et cũ merij s quidem quibus aſpectum ſol ſiue deus aliquis ſiue natura ademerat: ſiue eius lo-
ci: quẽ incolebant ſitus: ignes tamẽ aderant: quorum illis vti lumine licebat. Scribo. & Cimme-
rijs quidem. Sunt. n. cimmerij populi Scythiæ ĩcolẽtes regiones perpetuis tenebris ſubiacẽtes
vbi ſol ignes ſuos non remittit: de quibus Valerius Flaccus: Pompeius: Lactantius: Homer⁹
Ouidius ſomnum tenebris gaudẽtẽ deum cimmerium vocitauit. Sẽſus Ciceronis hic ẽ. hi aca-
demiæ recẽtiores aſſertores ſpoliant nos iudicio: & omnibus orbant ſenſibus : omni prorſus in
genij lumine: faciuntq̃ deterioris ſortis q̄ ſint populi Cimerij: quibus & ſi ſol non illuceat: ignis
tamẽ colluſtratiões choruſcatiõeſq̃ videt aliquas. Pompeius. Cimmerij ſunt homines: qui fri-
goribus occupatas terras incolunt: quales fuerunt inter baias & cumas in regione: in qua cõual
lis iugo ſatis eminenti circundata ẽ: quæ neq̃ matutino neq̃ veſpertino tempore ſole contegi-
tur. Cimmerios Sudas ait eſſe populos boſphoranos.
Hortẽſius autẽ vehemẽs admirans: qđ quidẽ populo Lucullo loq̄nte fecerat vt etiam manus
ſępe tolleret. Tollere manus expono leuare digitum & fauere. Id qđ nos in commẽtarijs ĩ Plau
tũ multis conquiſitis explicauimus. Simpliciter tñ manus tollere iactare & mouere ĩ ſublime po
tes interp̄tari: qđ agunt ij : qui dictis collocutoris aſſẽtiuntur. Martialis adulatorẽ taxat: q vt ađ

Digitized by Google

mirari videret: manꝰ iactabat. Epigrãmatici verſiculꝰ hic ẽ. Et pariter gemias tẽdis ĩ ora manꝰ. Paulo inferius. me quoqꝫ iocans. ſcribe. quod anne iocans.

Vt caueres ne quis improbet quoꝝ. Sũt qui interſerunt. ne quis improbet liuidorum: quorum. Sed hoc in medium relinquo.

Ooc quæſo caue ne te terreat da cauſa. ſcribo. heus. vł oh quęſo caue ne te terreat de cauſa. ho enim admonẽtis ẽ interiectio ſuſpenſo animo proferẽda. Tales dicuntur voces effutitiæ.

Cũ annos multos alia cẽſiſſet. corrige cẽſuiſſet. i. ſẽſiſſet & aliã opinionẽ habuiſſet: ſecutꝰ eẽt

Nõ. n. ſum ſapiẽs & meas cogitationes ſic dirigo non ad illã puulam qua fidunt duce nocturna phœnices in alto vt ait aratus. Ego nõ nocturna. ſed cynoſura legẽdum puto: ex his Ouidij carminibus. Eſſe duas arctos: quarum cynoſura petatur Sidonijs helicen graia carina notet. legẽdum præcipuæ ſic autumo cum hic ſequatur. Sed helicen & clariſſimos ſeptẽtriones. Paulo poſt. errẽ & vagus latius. ſcribo vt vager latius.

Iterum ille cum ęſtuaret veterum vt memanoꝝ. mendum hic apte dinoſcitur: vera tñ lectio me latet: & inueſtigandum adhuc cẽſeo. Si tamẽ locus coniecturę detur menianorum ſcriberẽ. & ẽ iocus in verbo ęſtuari: qđ ſignificat ęſtu & calore anhelare & dubitare & angi. Sicut inquit homo ęſtuans. i. ęſtu ꝑcitus declinat ad mœniana ad fugiẽdum ſolẽ ita ęſtuãs quid eligeret ad vmbram academię ſeceſſit. Meniana ędificia publica latiſſima: quæ: vt plurimum: populo ſeruiebant qualia hodie Mediolani loca declamantibus fidei præconibus apta: & attributa: de quibꝰ Caſſiodorus meminit.

Cum quæreret Dionyſius ille heracle. ſcribo heracleotas a patria heraclia quæ ẽ in ponto: a qua magnes dicitur heraclius.

Quin Socrati nihil ſit viſum ſciri poſſe excepit vnum tantum ſcire ſe nihil ſe ferre ſic re nihil ampl us. Corrige. vnum tantum ſcire ſe nihil ſe fere ſcire: nihil amplius. Hoc ſenſu. Socrates nihil ſciri poſſe viſus ẽ denotaſſe cum ſic ſentẽtialiter prodidit: nihil ſcire hoc vno excepto qđ tantum hoc ſcit ſe fere. i. ferme: quaſi: nihil ſcit. nihil amplius hoc ẽ ſi hoc vnũ demis Socratẽ. ſ. ſcire ſe nihil ſcire nec amplius. Nihil præter hoc nouit. Hanc Socraticam ſentẽtiã apđ Hieronymum repies: græce ſic protulit. ουτο μονον οιδα οτι μονον οιδα.

Niſi ꝓbauiſſet ironeã. n. alterius ꝑpetuã. lego niſi ꝓbauiſſet ειρωνειαν alterius ꝑpetuã. Plato inquit niſi idẽ ſenſiſſet ꝙ nihil. ſ. ſciri poteſt non tanto: tacito q̃uis: præconio extolleret ſocratis irriſoriam ſimulationem: qua contennens & ſimul eludens illos: qui omnia ſcire vel multa ſe dicerent: deridiculi gratia alloqueretur.

Atqui habebam moleſtos nobis. ſed inimicos Silibonem: Diodorum: Aleximum. lego. Stilbonem: Diodorum: Alexin. Nomina philoſophorum. Stilbon gręce reſplendens dicitur Mercurius plane hoc cognomẽto decoratur. Extant carmina Platonis in Alexim pueruꝫ. Sudas mẽtionẽ facit cuiuſdam alexis thurij comici: q & filiũ habuit Stephanũ & ip̃m Comicum.

Quoꝝ ſunt cõtorta & aculeata q̃dã ſophiſmata. ſic. n. appellantur falla concluſiunculæ. corrige. fallaces concluſiunculæ. Quid. n. ſunt aliud ſophiſmata loquẽdo gręce q̃ latine argutiolæ: quibus intentus ſophiſta dicitur argutator: q: ia græcis ſophiſmaticus.

Quid cyrenei videntur minime contenti philoſophi. ego minime contentos nõ adſtrictos regulis: nec anguſtijs ſobrietatis addictos puto intelligi debere. Eſt enim vox elegans & nitidiſſima: qua ſic Plautus vſus eſt Romanarum deliciarum parens. Mater illum arcte contenteqꝫ habet. Paulo infra cum ſic ſcribitur. hæc eſt vna contentio: quæ adhuc permanſerit. legendum quis ignorat cotẽtio & referẽdũ ad philoſophicarum opinionum diſſẽſionẽ.

Equidem tomaco pluſq̃ philoni aut metrodoro credens. legendum eſt. clytomacho: & de illo ſollertiſſimo philoſopho intelligendum: de quo in ſuperioribus ſatis multa diſſeruit

Lacerat iſtam tam veracis nos eſſe ſenſus dicit. Corrige. Lucerna iſta tam veracis nos eſſe ſenſꝰ dicit. Quãtus ĩquit in collo columbino & remo inflexo poſſit ſenſus non decipi: tñ ĩ iſta lucerna: cuius exemplum affert Timagoras epicureus ſenſus non omnino manet in ſua arce de hac enim lucerna paulum infra. Itaqꝫ Timagoras: ſic enim legẽdum. Epicurus negat ſi vnq̃ eũ oculum torſiſſet duas ex lucerna flammulas eẽ viſas. De Timagora quodam meminit Suidas qui legatus miſſus ab atheniẽſibus ad Regem Artaxerxẽ non ſolum aurum accepit ab ip̃o & argentum. ſed abacum: boues & id genus multa. Sed de illo non meminit nunc Cicero. Nomen eſt in hoc loco philoſophi.

¶ Importata inſitio. quid hoc ſignificet adhuc quæro. niſi ſcribendum putares: & importato ſchedio: vt ita dicat. Epicurus affert falſam ſententiam: neqꝫ rationem ſuam teſtimonio vel alia ratione fulcit: teſte ſe contentus eſt: edictoqꝫ ſuo: quod ĩ ſui ſchedio ſcriptum importauit: ex quo legens vitio memoriæ præcepta philoſophiæ tradit. Seneca: ni memoria labor:

Digitized by Google

carpit quoſdam:qui ex libello recitabant:quod nunc vitium adtribuit Cicero epicuro:qui vtpote homo voluptarius ſcribebat & edifferebat. quæcunq; vero in ſchedio hoc eſt rudi pagina ſcripſerat:tanq̄ ex ſibyllę folio hauriret:ſuos docebat auditores. Schedia rudia poemata priſci dixerūt: nec dūtaxat poemata. Sed & omnia rudia. Hinc Seruius in buccolico ludicro. Per trāſitū ponit diuerſa ſchedia. Sidoniꝰ libro octauo epiſtolarum de ſchedio meminit:& prope finem noni. Forma rudis αυτοσχεδιοσ dicitur. Apuleius in libello de dæmonio ſocratis. In iſto:vt ait Luciliꝰ:ſcedico & incondito me noueritis.

Ego catule cū i aliquo aī annū ex hoc loco cerno. Emēda. cū i aliqđ aīm anūnex hoc loco verto.

O præclarum per profectum puteolos videmus ad. Scribo. O pręclarum prophetam puteolos videmus at. O diuinum:inquit:ſciū hominē & archanorū cęli ſollertem indagatorem puteolos videmus:nec tamen tamanum in porticu neptuni ambulantem conſpicimus. hominē irridet qui etiam in puerilibus titubet:cum philoſophiæ magnus immo diuinus antiſtes haberi & dici velit. adiuuat quod inferius ſic ait. reſponderem audacter iſti noſtro deo. Paulopoſt. At ille neſcio quoniam. Corrigo at ille neſcio quis.

At his qui in naui ſunt moueri hæc villa. lego. At hi qui in naui ſūt moueri hęc nihil.

Nec ma quidam multa putant. ſcribe aſtra. probauit a ſolis magnitudine cū terra duodeuiginti partibus excedat pedalis tamē a nobis videtur:nūc idē magnitudine aſtrorū cōfirmat.

A qua cæteris omnibus certum alexandrijs eiuſmodi facere nō poſſet. Corrige. A qua:cęteris omnibus:certe Alexdrum eiuſmodi:facere nō poſſet. eiuſmodi expone ſimilem:talem qualē reddiderat. Liſippum Alexandrum feciſſe omnes ſciunt.

Quid ſi eiuſmodi cauſa centum ſingilla hic anulo impreſſere. lego. ſigilla hic annulo. hic id eſt in hac cęra. Infra annularium artificem opificemq; annuli vocat.

Quo viā gallinarū inueniſti dilatū illū:qui oua cognoſceret ſcribo. qm̄ gallinarū inueniſti oculatum illum:qui oua cognoſceret. Sēſus an quærēdus eſt ānularius aliquis:qui ſigilla impreſſa in cęra eadē:ex vno annulo internoſcat:quēadmodum ſupra dicebas ouorū ſimilitudinē ab homīe aſſueto poſſe internoſci:verba ſuperius poſita hic addā vt ſenſus apertior ſit. Qui gallinas alere ꝑ multas quæſtus cauſa ſolerent:hi cum ouū inſpexerant:q̄ id gallina pepiſſet dicere ſolebāt. Gallinarius em̄ dicit:qui quęſtus gratia multas gallinas alit. Gallinariū locum vocamꝰ vbi gallinę nutriunt. Gręci petaurū authore Polluce dictitāt:nos vulgo a pullis gallinaceis pullariū. Oculatum vocat oculi mira perſpicuitate ꝓditum.

Quō q cū experrectꝰ eſſet enniꝰ nō diceret ſe vidiſſe Homerū ſed viſū eē. Altineo aūt. ſed mihi vēti q cor cōſentit. lego vt ſupius docui. Quō qdē cū exprectꝰ eſſet Enniꝰ nō diceret ſe vidiſſe Homerū. ſed viſum eſſe mihi:aliter cor cōſentit cū oculorū aſpectu. Dicebat em̄ Enniꝰ Pythagorā ſequēs & eiꝰ metāphychoſin hoc ē trāſanimationē. Ego qdē videbā Homerū enarrātē in corpꝰ meū aīam ſuā trāſmigraſſe. ſed cor meū hoc credebat:Dicebat:Enniꝰ. vel altineꝰ apđ Enniū ſe videre. Mens nō credebat:nec oculorū aſpectꝰ:qui mihi exprecto nullū homerū adeſſe dixerūt. Sed fallebat cor tm̄ hoc ē credulitas:oculi nō fallebant:q docuerūt me nō videre homerū. Sed me credidiſſe vt viderā:& ita mihi viſū ē:n̄ tn̄ vidi. Propterea fallit Epicurꝰ q tradit cū vnꝰ ſenſus fallit oēs decipi. Nā in ſōnio Ennij deceptū ē cor:oculꝰ nequaq̄. De hoc ſōnio Ennij Perſiꝰ. Cor iubet hoc Ennii poſtq̄ deſtertuit eē Męonides qntꝰ pauōe ex pythagoręo. Altineo em̄ nomē ē introducti ab Ennio. Idē Marcꝰ Tul. infra. qđ ipſe altineo tuꝰ:q negat cor ſibi cū oculis ſentire. Idē. apparet em̄ iam cor cū oculis cōſentire.

Quid apđ Euripidē Hercules cū vt Eriſtei filios vel ira ſuos cōfigebat ſagittis. Scribe. cū aut Euriſtei. De euriſteo tyrāno:cui ſeruiuit hercules qs nō mēinit:de quo Maro. Quis nō euriſtea durū. Lege Ariſtotelē in problematis encyclicis doctiſſime narrātē quēadmodū per iram hercules multa nefanda patrauerit agitatus nigra bile:& comiciali morbo.

Cellulee. ſcribo. cęruleo. ignē vero cęruleū dixit piceū & fumidū ad aſtra craſſa caligie tēdētem.

Intendit Terintus Apollo arcū auratū. quid ſi legis tyrinthius a loco vbi colebatur.

Dialecticā inuētam eſſe dicitis veri & falſi q̄ſi diſcrepatricē. lego. diſceptatricē hoc eſt diſcrimiatricē & iudicē a verbo diſceptare vn̄ diſceptatores dicti:q ꝓ iudicibꝰ ad lites dirimēdas īteruenīūt. Tū paucis additis venit ad ſoritas lubricū ſane & piculoſū locū. D. ſcribe. venit ad ſoritas lubricū ſane & piculoſum locū dialectica. Soritas græci vocāt captioſū & multiplex argumentādi genꝰ:in quo ex vno cōceſſo ad multas cōcluſiones cōnexas aſſurgāt:de q̄ re ſupra. M. Tulliꝰ ſic. Mihi aūt nō idē faciedū puto. ſed ipſa capita dicēda:& primū quidē hoc rephēdēdū ꝙ captioſiſſimo gn̄e interrogationis vtuntur:quod genus minime a philoſophia probari ſolet: cum aliquid minutatim & gradatim additur aut demit ſoritas hoc vocant:qui aceruū efficiunt vno addito grano:vitioſum ſane & captioſum genus. Sic enim aſcenditis. ſi talem viſum abiectū ab eo dormiēti vt ꝓbabile ſit

Digitized by Google

cur non etiam vt valde veriſimile:cur demum vt non difficiliter a vero internoſcatur.deinde ne internoſcatur quidẽ.Poſtremo vt nihil inter hoc & illud interſit.huc ſi perueneris me tibi primũ quicq̃ concedẽte meum vitium fuerit:ſi ipſe tua ſponte proceſſerit tuũ. Soritas vocant a dictione græca σωρος quę ſignificat cumulum & aggerem:quoniã ſemp aſcendunt in cumulum hæc argumẽta. Latini aceruũ. De his Perſius intelligit authore priſco interprete Probo. Juuentus criſippe tui finitor acerui. Sidonius:Martianus has ſoritas dictitant aceruos.

Aliquando priuſq̃ ad multa perueniat quieſcere.i.quod dicitur hæſitati imperine vel ſtrictas. corrige.Quieſcere id eſt quod dicitur hęſitare licet.Rumpere vel ſtrictas licet inquit. Senſus.Cryſippus aculeos horum aceruorũ in te dirigit:aſſumit:proponit:oportet vel negare vel concedere poſitum:deinde propoſitum:inter poſitionem & propoſitionem licet quieſcere:quid quieſcere dixi immo paululum conniuere & hæſitare reſpirareq́ꝫ.proin:inquit Cicero : rumpe iſtas ſoritas vel etiam q̃uis ſtrictas in te:& acumen in vitam tuam intendentes.Stringere enſem eſt euaginatũ manu arripere vt hoſtem inuadas. Si locus is quo ferentur equi princips erit.lego præceps.

Quid qđ eadẽ illa ars quaſi penelope tela retexens.ſcribe.quaſi penelopes telam retexẽs. Oẽs nouerũt penelopen telam:vt procos falleret:textam interdiu:noctu ſolitam retexere:quare de his qui idem opus fruſtra repetunt prouerbialiter dicitur:telam penelopes retexere.

Ex his ſequendas eſſe alias improbandas.Bis hic repetẽdum eſt alias. leuia hæc quidẽ fortaſſe videantur & friuola.ſed curioſitas nihil recuſat.

Tributium aliquẽ cenſeo adeant.a me iſtam exceptionẽ nunq̃ impetrabũt. Corrigendũ puto. tribuliũ.hoc ſenſu.hæ ſoritæ veritatẽ potius implicãt q̃ explicent:mihi vtpote rationem ſequenti illis hærere nõ iuuat:ꝙ ſi inanes iſti philoſophi aſſenſores quoſpiã quærũt adeant tribules aliquos vulgares & populares:q cõcedãt etiã quę neſciũt.Tribules in ordinẽ tribuũ cõſcriptos vocat:& cõſequenter pinguem popellum.

Sin vitioſe & nimiam Diogeni reddet. Scribo. Sin vitioſe at minã Diogeni reddet. Mos erat atticorum diſceptãtium:vt qui vitioſe cõcludebat mina vel alia quapiã taxatiõe mulctaret̃:quem morem aduertes in Gelij libro decimo & ſeptimo his verbis. Saturnalibꝰ athenis alea quadã feſtiua & honeſta luſitabamus huiuſcemodi.Vbi cõueneramus cõpluſculi eiuſdẽ ſtudij hoĩes:ad leuandum tempus: captiones q̃ ſophiſmata appellant̃: mente agitabamus. Eaſq́ꝫ quaſi talo aut theſſerulas in medium vice ſua quiſq́ꝫ iaciebamꝰ. Captionis ſolutę:aut parum intellectæ præmium pœna ve erat: nũmus vnus ſeſtertius.Hoc ęre collectitio quaſi manuario cœnula parabat̃ oĩbꝰ:qui eũ luſum luſeramꝰ.cõſideratis Gelij verbis legendũ videt̃:negatione interpoſita:captionis nõ ſolutę qm̃ paulopoſt idẽ ait.Dicere ergo debebat:q ad ſophiſma diluẽdũ ac refefellẽdũ ritu aleatorio vocatꝰ erat in qua pte:i quoq́ꝫ verbo captio foret qđ dari cõcediq́ꝫ nõ oporteret:niſi dixerat:nũmo ſingulo mulctabat̃:Ea mulcta cœnã iuuabat.Diogenes ne mina mulctaret̃ fuit ſtrenuꝰ & circũſpectꝰ. Tradit eñ idẽ Geliꝰ cũ eũ ita rogaſſet Dialecticus.Quod ego ſum tu non es:Et Diogenes annuiſſet:atq́ꝫ ille addidiſſet.Homo aũt ego ſũ.Cũ id quoq́ꝫ aſſenſus eſſet:& cõtra dialecticus ita cõcluſiſſet:homo igit̃ tu nõ es.Hoc q dẽ inquit Diogenes falſum eſt.etſi verum id fieri vis a me incipe.

Quid eñ cõſcẽdẽs nauẽ ſapiẽs nõ cõpręhẽſum aĩo habet:atq́ꝫ pceptũ ſe ex ſentẽtia nauigaturũ Quid põt.lego qui pote ẽ vel p cõtractionẽ põt p quõ poſſibile ẽ.Perſius.Qui pote? vis dicã? nugaris cũ tibi calue:& q̃ ſecunt̃.Proptius:qua pote quiſq́ꝫ in ea cõterat arte diẽ. Qui pãda pticula p quomodo ponit̃ a Plauto ſubinde.& Oratius ſic in ſermonibus.Qui fit mecœnas vt nemo quã ſibi ſortẽ ſeu ratio dederit:ſeu ſors obiecerit:illa contentus viuat?

Qui vſq́ꝫ ad ſenectutẽ cũ carneade fuit hõ & acutꝰ vt pœnius.qs fuerit hic pœnius ingenue me neſcire profiteor:quare ita legendũ puto.& acutus & promptus.Laudat eñ ſuperius Clytomachũ philoſophum:in quo multum induſtriæ fuit.

Ego eñ & ſi maximã actionẽ puto repugnare viſis:obſiſtere opiniõibꝰ:aſſenſis lubricos ſuſtinere:credoq́ꝫ Ditomacho ita ſcribẽti.Herculi quẽdã laborẽ exaridatũ a carneade.ſcribo.aſcẽſus lubricos ſuſtinere:credoq́ꝫ Clytomacho ita ſcribẽti vt herculi quẽdã laborẽ exãthlatũ a carneade.Iocus Marci Tullij irridentis carneadem:qui cum niteretur tollere aſſentionem ſibi videbat̃ tãq̃ Herculaneum laborem adgreſſum:feram inmanẽ ſuſtuliſſe:credebatq́ꝫ ſe exanthlaſſe hoc ẽ exhauſiſſe.i.ppeſſum eſſe erumnam Herculis. An exanclare an vero qđ meliꝰ exanthlare dicendum ſit remitto te ad Plautinos noſtros commentios.

In liberis pcurãdis.expone erudiẽdis & alẽdis.ſed magis latĩe loq̃ris ſi pcreãdis.paulo ĩfra cũ ait & ſibi ipſũ cõtrariũ repio alibi ſcriptũ eẽ.& ſibi ipi cõtrariũ.res ſenſui leuicula:nitori vero eloquẽtię nõ pui momẽti.Cũ ſit.n.cãpus:in quo poſſit:exultare oĩo cur eã ĩ tãtas anguſtias & ĩ ſtoicorũ dumete.Cõpellimꝰ. Scribo in ſtoicorũ dumeta cõpellimꝰ. Sic eñ ĩncti legẽdũ ẽ. Dumeta horrida & aſpera vocat argumẽta inter ſe cõplicata vt dumi hoc eſt vepres:quos ventus cõuoluerit. Dumeta

Digitized by Google

loca dumis conſita dictitamus:quemadmodũ ſpineta:vepreta:& ſenticeta.

Age reſtitio peripateticis.corrige.reſtito pro repugno:reluctor:nec me trahi ſino.

Non quęro rationes eas:quæ:ex tectura pendent.ſcribo ex coniectura:dicuntur rationes pẽdere ex coniectura:quæ minime firmæ ſunt:nec penitus radicem egerunt

Punctum eſſe:quod nullam magnitudinem habeat extremitatem:& quaſi libramentum:in quo nulla omnino groſſitudo ſit. Scribo.quod nullam magnitudinem habeat:nec extremitatem & quaſi libramentum:in quo nulla omnino craſſitudo ſit:nec enim groſſitudo nec groſſus voces:quibus recentiores medici ſcatent:puræ aut integræ latinitatis ſunt. Sed pro his Romani craſſum & craſſitudinem dicunt.

Quod ſi geometricis rõnibꝰ eſſe crediturꝰ:q̄ vim afferũt in docẽdo vos ipſi vt dicitis.lege qđ ſi geometricis rõnibꝰ ſeſe crediturꝰ.vos ipſi vt dicitis:eſt anaſtrophe:ꝑ eo qđ ẽ:vt vos ipſi dicitis.

Ne ille longe aberit.nę cum diphthongo pro certe ſcribo.vide Plautum noſtrum in amphitruone:& Priſcianum.

Vnum ex phyſicis pictiſſimum probabitis.ſcribendum potiſſimum.quoniam paulum ſupra dixerat.finge nunc aliquem fieri ſapientem nondum eſſe q̄ potiſſimum ſapientem.

Princeps talis vnus.Thaletem intelligo:de quo Auſonium lege.

Cum ſubcitur infinitum aer.quis neſcit aera legendum.

Mihi ne dybitere quid relinquatur vt omittam leuitatem temere aſſentiendum. Corrige. mihi ne dimittere quidem relinquatur vt omittam leuitatẽ temere aſſentiẽdi vel aſſentiẽtium.& ſenſus eſt.tibi non licet hanc oppugnationem negligere.ſed tanq̄ caput tuum tutari:mihi nec quidem dimittere illam niſi noſtrę citionis aſſertam relinquere.

Cur deus omnia noſtri cauſa cum faceret ſic multis tantam vim in atercum. ſcribo natricum. Sunt natrices ſerpentes peſtiferę:quæ in aqua venenum ſpargunt a natando dictæ. Lucanus. Et natrix violator aquæ.

Cuius quidem vos maieſtatem deducitis vſq; ad apium formicarumq; perfectionẽ: vt etiam inter deos mirmecides aliquis minutorum opuſculorum fabricator fuiſſe videatur. Myrmecides ſcribendum eſt. Fuit enim myrmecides:qui ſibi maximam gloriam peperit in paruis marmoreis opuſculis. Fecit enim muſcam ala quadrigam tegentem. Similiter in paruis imagunculis laudem pirheicus retulit:vnde ſic cecinit Propertius. Pirheicus parua vindicat arte locum. Senſus Ciceronis ẽ.vos deum fabricatorem etiam minutulorum ducitis eſſe tanq̄ quẽdã myrmecidẽ:qui & cõtẽnẽda fabrefacere nõ cõtẽnit. De hoc myrmecide meminit his Plynius libro trigeſimo ſexto natu. hiſto. Sunt & in paruis marmoreis famam conſecuti myrmecides:cuius quadrigam cum agitatore cooperuit alis muſca:& callicrates:cuius formicarum pedes atq; alia mẽbra ꝑuidere non eſt.

Ecce tibi e tranſuerſo lauiſa tenus Straco qui det.expunge audacter hęc portẽta verborum ſic hæc meliora ſubſtituens. Ecce tibi e tranſuerſo lacydes tenet & Strato qui dent.hoc eſt improuiſi tenent te e tranſuerſo & ob hoc nocentiores ruunt lacydes & ſtrato. De lacyde ſupra. De Stratone infra meminit.

Neq; vt ille:qui aſpis & leuibꝰ & hamatis micinatiſq; corporibus. corrige:hamatis vncinatiſq; corporibus.corpuſcula atomorũ deſcribit:quę imitantur hamos & vncinos ſi democrito credimꝰ.

Hæc eſt Democriti non docentis.ſed optantis:corrigo.opinantis.docet enim qui veritatem tenet:opinatur qui vmbram veritatis & falſum imaginatur.

Neq; eo tã aiũt empici notiora illa quia pñt fieri : vt patefacta & deiecta mutenĩ.lego . neq; ea: aiũt empyrici:notiora ſũt q̄a pñt fieri vtpote q̄ patefacta & obiecta mutẽt. Sẽſus.oculi humani hebetes ſũt ad cognitionẽ veritatis:quinimo aiunt medici ſcientiã expientię habẽtes nõ curationes: nec vulnera eẽ notiora hoc ẽ ꝓſtare nobis certiorẽ fidẽ & cognitionẽ q̄a bñ ſuccedãt ſępe expiẽtiæ. q̃m patefacta & obiecta intellectui noſtro.& qualitatẽ ſuã oñdẽtia medicis cognoſcẽtibꝰ cãm illius morbi ſæpe in melius:aliquando in peius q̄ ſperabamꝰ mutenĩ. Herophili eraſiſtratiq; tpibꝰ in tris ptes medicina diducta ẽ:vt vna eſſet q̄ victu:altera q̄ medicamẽtis:tertia q̄ manu medereĩ. Primã Διαιτητικην.i.dieticã:ſecũdũ φαρμακευτικην.i.pharmaceuticã:tertiã Χειρουργικην.i.chirurgicã gręci noĩauerũt. Eiꝰ autẽ q̄ victu morbos curat longe clariſſimi authores etiã aliꝰ quędã agitare conati:rerũ quoq; naturę ſibi cognitionẽ vĩdicarũt:tãq̄ ſine ea trũca & debilis medicina eſſet. Pꝰ quos ſerapion primus omniũ nihil hãc rationalẽ diſciplinã ꝑtinere ad medicinã ꝓfeſſus in vſu & experimẽtis eã poſuit:quẽ Apolloniꝰ & Glaucias & aliquãto poſt Heraclides tarẽtinꝰ:& aliq ñ mediocres viri ſecuti ex ipſa profeſſione ſe empiricos appellauerũt. Hęc Celſus libro primo medicinæ.

Liber a tali irriſione ſocrates liber Stothius:quid ſi ſtoicus legis? Paulum infra cum ſic ſcribitur.probabile ſicci occurris.quis non videt.ſic.ſcribendum. Quin & cum ſuperius paulo quaſi tertacælum mouẽt:puto ſcribẽdum mouetur.preterea.infra vrgebor iam omnium noſtrũ.ſcribo vrs

gebit & ad coniunctionem refero. Infra quoqꝫ ſic ſcriptũ eſt. Et vt nos neqꝫ ſumus ad baulos puteoloſqꝫ videamus. ſcribo. vt nos neqꝫ cum ſumus ad baulos puteolos videamus.

Neue fueris cõmenice rebus aſcenſus. Scribo. ne ve fueris cõmentitijs rebꝰ aſſenſus hoc eſt ne aſſentire rebus his vanis: friuolis & nugatorijs: adulterinis & a veritate remotis. Commentari ſeu comminiſci ſignificat excogitare falſa & adulterina. aſſenſus em̃ ẽ preteritum perfectum a verbo aſſentior. Adiuuat quod ſequitur. nihil ſentire melius eſt q̄ tam parua ſentire.

Zenoni & reliquis vero ſtoicis ether videt̃ ſummus deus mente præditus quia regantur Elenter: quæ quaſi maiorum eſt gentium. corrige. Zenoni vero & reliquis ſtoicis æther videtur ſũmus deus mente præditus: qua regantur elementa: quæ quaſi maiorum eſt gentium hoc eſt quæ minorem obtinent in rebus his principatum. Alludit ad diuiſionem vrbis: quæ diuidebatur in maiores et minores gentes. Eſt em̃ ſimilitudo tracta ab vrbe.

Cogimur diſſenſiõe ſapientũ dominũ noſtrum ignorare: quippe qui neſcimꝰ ſoli antethen ſeruiamꝰ. ſcribo. ſoli an etheri ſeruiamꝰ. Tanta varietas eſt inter ſapiẽtes vt ignoremus an dominum noſtrũ ſolẽ accipiamus: quod Plynio non diſplicuit: an vero ætheris puram lucẽ: iuxta illud poetę priſci. Nullus ægrotus ſenex tam informe ſomniauit quod nõ aliqs philoſophorũ dixerit.

Vox ergo huius magnitudinem quaſi decempeda. huic enim me quaſi materialis architectis mẽſuræ vr̃æ. nego hoc pmẽſi refertis. Scribo. Vos ergo huiꝰ magnitudinẽ quaſi decẽpeda. huic. n. quaſi materiali architecto mẽſurę vr̃æ nemo hoc pmẽſum refert. ſenſus ẽ. Vos O ingenia ſumma: q̄ creditis ſolẽ poſſe cõphẽdere pertica menſurę accõmoda: q̄ decẽpeda vocat̃ q̄ q vnt̃ vocat̃ decẽpedator: metimini hunc ſolem: & tanq̄ illi reſponderint: nobis licet: & ego inquit anteq̄ reſpõſum daretis ſciebam. ſed ego recte credam huic ſoli vos non poſſe nedum ſuam id eſt ſolis. ſed nec veſtram menſuram colligere: nec circũſcribere. Simile in Aſtrologos græcis verbis ſcriptũ epigramma admonens illos vt prius corpuſculum ſuum menſurent: demum ſolem & cælum. Poſt hęc ſubſequitur Cicero priorem ſententiam id eſt ſolis. peto a vobis: ait: ſi quiſpiã ẽ qui decẽpeda ſolẽ mẽſurauerit nemo affirmat: difficile eſt igit̃ magnitudinem ſolis colligentibꝰ credere.

Neqꝫ cum iſtas quæſtiones philoſophorũ exterminãdas puto. Eſt enim animorũ ingeniorũqꝫ Quidam mallunt ſcribere. Neqꝫ ego iſtas quęſtiones philoſophorum exterminãdas puto. Eſt em̃ animorum ingenuorum. Paulopoſt humana decipimus. corrige. deſpicimus.

Si vera aliquid occurrit quod veriſimile videatur humaniſſima completur animus voluptate ſcribo. amœniſſima.

Poſt Euclides Socratis diſcipulꝰ magis areꝰ a quo ijdem illi megarici dicti. Corrige. Poſt euclides Socratis diſcipulus a quo megareus. vel ſocratis diſcipulus megareus pro megarenſis

A Menedemo autem ꝗ is eretria ſint aretriaci appellati. Scribo. a Menedemo autem qd̃ is ex eretria: ſint eretriaci appellati. Senſus. Menedemus autem quoniam fuit ex eretria ab eo philoſophi dicti ſunt eretriaci. Eretria antiqua ad portum delphinium in Euboea iacet nauigatione. ſexaginta ſtadiorum habens. Secundum poſt delphinium eſt oropus ſtadijs intra. xx. Apud hunc vero eſt huius temporis eretria. Author Strabo geographiæ libro nono.

Adiaporia ab ipſo dicitur. lego adiaphoria hoc eſt indifferentia & neutralitas: vt ita loquar: in qua ſummum bonum zeno poſuit.

Phirro aũt ea ne ſentire quidẽ ſapientẽ: quę apati nominantur. Scribo pyrro aũt ne ſentire q̃dẽ ſapientẽ: quę ἀπαθειν nominantur. Senſus. Pyrrho nec illa quoqꝫ ſentire ſapientem: quæ indifferentia dicebat Zeno. ſed nec ſentire quidẽ quicq̄: quod apathin hoc eſt nihil pati græci vocant. hic eſt ille pyrrho: a quo ſceptici philoſophi pyrrhonij dicti: e quibus fuit Fauorinꝰ. hi ad interrogata dubia proferebant: ſemper ambigentes. dicebant enim poteſt eſſe qd̃ cælum eſt leue: & poteſt eſſe qd̃ eſt graue. De his Geliũ inuiſe. Paulum infra cũ ſcriptum eſt cũ cinaraicis tu ſcribe cũ cyrenaicis

Pręſertim Theophraſto diſſero copioſeqꝫ dicente. ſcribo. diſerte copioſeqꝫ. Infra cũ inquit. Eſt em̃ magnus: verus: aureolum. quid ſi ſcribis? magnus verum aureolus.

Cõſulem: prætorem: imperatorem: neſcio. an ne quin qui virum. Quid ſi quinqꝫ virũ ſcribis? Paulũ inferiꝰ. ſi ea aſſenſus. corrigo. ſi es aſſenſus vel ſi eas aſſenſum figurate pro aſſentiaris.

Apud Ditomachum cum carneades & Stoicus Diogenes ad ſenatum in capitolio ſtarent aulum albinum: quintum. P. Scipione &. N. Marcello communes prætore cœtum. Corrige audacter. Apd̃ clitomachũ cũ carneades & Stoicus Diogenes ad ſenatũ in capitolio ſtarẽt aulũ albinũ quintum. P. Scipiõe &. M. Marcello cõſulibꝰ: prætore ſextũ. Quintũ aduerbialiter ponit̃ a denotãte quinquies conſularẽ dignitatẽ iniuiſſe. Sextũ pretor: qui præturã ſexies auſpicatꝰ eſt. Plyniꝰ. ſextumqꝫ conſul & tribunitię poteſtatis particeps. Gelius Marcum Tulliũ Ciceronẽ inquit heſiſſe nũquid ſextũ cõſul an ſexto diceret: & p hãc ambiguitatẽ Tulliũ conſueuiſſe dimidiata verba ſcripti

Digitized by Google

tare. Auguſtinus tamen diſcreuit hæc in libro de grammatica his ferme verbis. Eſt etiam quædā
obſcuritas in aduerbijs: die ſecūdo: tertio: quarto: quinto: ſexto: & ſecūdū: tertium: quartum: quin
tum: ſextum: vt puto ſecundo factus eſt conſul: & ſecundum fuit conſul. ſecundo ad ordinem per
tinet: ſecundum ad numerum: vt puta cum dico ſecundo factus eſt conſul: pertinet vt dixi ad ordi
nem: quod primo alter factus ſit: & ſic alter ſecundo. Cum autem dicimus ſecundum conſul vel
tertium vel quartum vel quintum vel ſextum ad numerum pertinet: qđ ſextus fuit conſul. Inde
Cicero de Mario ſic ait. Sextum conſul id eſt qui ſex conſulatus meruit Septimum conſul ꝙ ſepti
es conſulatum meruit. Hæc Varro diſtinxit in libris numerorum.

Nam hæc vrbs: neq; mea ciuitas tamen. ſcribo. Nam hæc vrbs atq; mea ciuitas tamen. Subin
tellige putat me ſapientem: quæ mihi præturam honorem ſapientis humeris aptum delegauit: cu
ius iudicium pluri facio q̄ tuū Paulum ſupra. hiſtoria ſcripta græca. ſcribo. græce. præterea cum ait
Iacentem ſcripſiſſe carneadi. corrige tacentem. Dicitꝰ quis tacens ſcribere qui cū videatꝰ vtēs breui
tate laconica tacere: ſcribit tñ aculeata verba: quę plus habēt in receſſu q̄ polliceantꝰ in fronte.

Aliquid aſtre tā comprobem. ſcribo. aliquid aſtruens tam improbū & incognitū. q̄ q̄ apolemo
nis. ſeiunctū legendū eſt a palæmonis. Eſt eñ palęmon philoſophi nomen.

Tantum viderem qđ tu non es commotus aſciſcis aſſentiris. Approbat verum. Lego tantum
tibi dicto ꝙ tu nō es commotus a ſenſibus: aſſentiris. Approbat ſapiens verum illud certum. Diſ
crimen facit inter ſapientis motum & vulgaris.

Aut atriphon nunq̄: quidā legunt nihil acrius. ego vlterius quærendum cenſeo.

Et quidem vt ſeditioſi tribuni ſolēt occludi tabernas iubes. ſcribo iubes. mos erat ſeditioſorū
tribunorū iuſtitium indicere: iubere officinas & tabernas claudi: vt inditiū darēt negocium leue nō
initare. Sed periculū formidoloſiſſimū. Paulopoſt ad illā veniā. ſcribe ad illa.

Ꝙ q̄ rem vllam. ſcribo. q̄ q̄ pro aliquā.

Quæ nonē ei rei qđ aūt cōſueuerat tacelepſi impoſuit ſcribo. qui nomē ei rei qua cū conſuerat
prolepſin impoſuit. Idem Cicero ſupra. Cætera aūt ſimilitudinibꝰ cōſtituit: ex quibus efficiuntur
notitiæ rerum quas græci tamen eundem actum prolepſis vocant. Paulum infra. arce vehemen-
tes compreſſerat. Scribo. arte.

Ita tu nunc catulle lucere neſcis: neq; tu hortenſi in tua villa noſcere. Lego Ita tu nūc Catule lu
ceriæ ne ſcis neq; pro & ne. ſeiunctim ne interrogatio & q;: copulatiua ſcribenda. infra paulo: ſi ni-
hil comprehenni poſſit. ſcribe comprehendi.

An pateretur hæc erixis aut phidias. Scribo: an pateretur hæc Zeuxis an phidias. Infra. ea vt
eſſet factam. ſcribo facta.

Fauonius ipſe viſus iurat magnitudinibus tēpus eſſe. ſcribo. Iurat migrationis tēpus eſſe. Præ
ſtolabantꝰ eñ Cicero: hortēſius & Catulus dū ventus migratiōi incōmodus ceſſaret. Fauoniꝰ leni-
ter ſpirans & maria ſternens iuratꝰ ideſt pollicetꝰ adridens flatu beneuolo tēpꝰ diſcedendi cōmodiſſi
me appetere. Iurat dixit ludens in iureiurando iudicū: de quo ſuperius multa dixerat repetit feſti-
ue verbū ſupra poſitū: vel alludit ad nomē philoſophi Stoici Fauonij: cui erat ęmulatio cū Catōe.

Quā de oculorū ſenſuūq; reliquorū mēdacijs & deſolite aut Peudomeno. Scribo. Quā de ocu
lorū ſenſuūq; mēdacijs: & de ſorite aut pſeudomeno. Intelligit per Soritas implicata illa argumē-
ta: de quibus ſupra. Pſeudomenō argumentum fallaci ſtropha differētes implicans. Pſeudomenō
interpretamur mendax. Species eſſe implexorum ſirporum docet ſic ſubdens Cicero. Quas pla-
gas ipſi contra ſe Stoici texuerunt.

Aſſuum autem non perceptio. lego. aſſumam autem. incipit autē vti anacephaleoſi id eſt reca
pitulatione: & quicquid carneades dicebat: & cęteri ſui dogmatiſtæ: colligere.

Perepochem illam omnium rerum comprobans qui. lege. periochen illam omnium rerum cō
probans quin. perioche enim compræhenſio dicitur: quod patet ex titulo Auſonii lepidiſſimi poe
tæ in deſcriptione hiſtoriæ Homericæ. Paulum infra. habito inquā ſentētiam tuam. quid ſi habeo
ſcribis. hoc ſenſu. accipio: teneo ſententiam tuam: nec illa mihi diſplicet niſi habitare noue vſur-
paſſet pro valde habere.

Tum ille ridens tollendum teneo te inquā. Nam iſta academiæ eſt propria ſententia. Sen
ſus hic ſubobſcurus eſt admodum: proinde lucerna lucubratiūcularum noſtrarum eget. Interro-
gabat Catulus hortēſiū quid de concluſione totius diſputatiōis ſibi videretur: ſic reſpondet. velū
nauticum leuandum mihi videtur: & abeundum eſſe præcipue vocante Zephyro grato nautis
ſpū. Reſpōdet Cicero. teneo te inquā. Hoc ē ſubobſcurū: hoc verbū & in multas ptes trahi capax
Accipio nauigādū eē meliꝰ ducis & putas q̄ de cōcluſione cōtraria diſputare. Nā iſta academię ē p
pria ſententia nō diſputandū eſſe: ꝙ ſi diſputandū nil concludendū. quoniam concluſio ſcientiam

gignit:quã tollit academia. Potes ſuboſcure credere loquutũ eſſe hortẽſiũ ne catulum offenderet & dixiſſe tollendum hoc eſt e medio:& abolendum hoc dogma academicorum. Nam tollere et extollere hoc ſignificat. Prior lectio congruentior genio Ciceronis eſt:& ridiculo hortenſio: qui rẽ quã ioco incęperũt:ioco finiendo condiant.

Epit omes Pij in hortenſium finis.

Fabula Anticli ab Vlyſſe a loquendo cohibiti explicata:ſimulq; altercatũ nunquid Angelus Politianus recte Domitium taxauerit.

Cap.cli.

IAcobus conſtantius Fanenſis vir græce & latine doctus:in quo mihi non mediocriter applaudo quod & amicus:& auditor meus extiterit:inter ambulatiũculas:quas æſtiuis horis a cœna captare conſueuimus mecum diſceptare ſolebat an Politianus Angelus Domitij Veronenſis prærabidus inſectator:candide magis an canine Calderinum taxauerit in expoſitiõe illi⁹ carminis in ibim. Vtq; loquax in equo eſt eliſus guttur agenor: Sic tibi clau datur pollice vocis iter. Fabula quę refertur a Domitio nimis eſſet accommoda ſi anchora authoris idonei fulciret. Conſtantius meus Homerũ ab Angelo in teſtimoniũ adductũ non Angeli ſententiæ ſatiſfacere cõtendit:nec aſſerere anticlon ſtrãgulatũ fuiſſe. ſed a loquendo cohibitũ oppoſitis ori manib⁹. Curioſi hominis fuit iſta dubitatio:& ingenij prorſus muſici. Aſſentiebamur in primo congreſſu:anteq̃ cõminus pugnaremus Iacobi noſtri candori pro Domitio ad me prouocantis. Adiuuabat hoc q̃d Homerus manus Vlyſſęas oppoſitas ori tradit anticli:& de pollice nulla fit mentio:quo agenor introductus ab Ouidio ſpiritali arteriæ impacto perimitur. Nam Homeri carmina in quarta Rhapſodia poſita ſunt hęc.

αυτικλος δε σ' ετ' οιος αμειψασθαι επεεσσιν
ηθελεν αλλ' οδυσευς επι μαστακα χερσι πιεζε
νωλεμεως κρατερησι σαωσε δε παντας αχαιους.
τοφρα δε χ' οφρα σε νοσφιν απηγαγε αθηνη

Hic em̃ ab Homero tantũ refertur Helenã acceſſiſſe ad equũ fabrefactũ ab epeo: quã ſimilantem vxorũ voces nullus non equo incluſorũ grecorũ heroũ cõtempſit preter Anticlũ:qui Helenę vocẽ vxoris eius Laodamiæ ſimilãti:cũ rñdere vellet manibus ori ſuo oppoſitis cohibit⁹ eſt ab vlyſſe: vñ nõ mouit man⁹ quouſq; pallas iuberet Helenã abire. πιεζε verbũ quo vſus eſt Homer⁹ ſtrãgulationi non eſt aptum. Sed preſſurę:q̃ fieri poteſt citra mortẽ:ſtrãgulatiõe vltimã perniciẽ p̃ſupponente. Cõgruit q̃d tradit Homer⁹ illũ retẽtũ donec pallas auerteret Helenã. Si em̃ vlyſſes eum ſtrãgulauerat:q̃d opus fuerat tenere? Cũ dicãt hominẽ mortuũ nõ mordere:& cõſequẽter nec garrire. Quæ cũ ita ſint cũ Conſtãtio meo cõgruo in hoc vno Angelũ nõ recte ex Homero detorſiſſe Anticlũ ab vlyſſe ſtrangulatũ:nec verbis Ouidianis Homeric⁹ ſenſus applicari põt. qm̃ Homer⁹ χερσι dixit. Ouidi⁹ pollice. Homer⁹ πιεζε. Ouidi⁹ Eliſus. Cęterũ ab Angelo ſum aſſerẽs ſecũ i equo anticlũ periiſſe:an hac an alia de cauſa nõ ſatis liquet. Sed in hoc errauit Angel⁹ ꝙ cum debuiſſet certũ in re dubia teſtimoniũ afferre:incertũ ꝓtulit. Si tryphiſiodori græci poetę auctoritati heſiſſet magis e re ſua feciſſet:cuius tñ aduocat carmina. ſed ad hoc tantũ ꝓpoſitũ ꝙ Anticlus vocaret̃ ortygides:confiſus fidei Homerici carminis:quod nullam vel minimã de ſuffocatione Anticli præſtat fidem. Tryphiſiodori carmina ſunt hæc.

ορτυγιδης δ' αυτικλος ου αυτοθι τεθνειωτα
ιππω οδακρυσαντες ενεκτερειξαν αχαιοι. Hoc ẽ. ortygides autẽ Anticl⁹:quẽ ibi mortuũ equo lugẽtes ſpoliauerũt greci. Hinc vberrimũ teſtimoniũ elicit in equo piiſſe Anticlũ. Dat̃ tacite intelligi ꝓpter pręſſurã manuũ vlyſſis:quib⁹ cũ diu forſan illũ opprẹſſiſſet p̃buit exitij cãm. Nec obſtat q̃d:pollice:dicat̃ ab Ouidio ab Homero vero:manib⁹. Eſt em̃ figurate ab ouidio pars pro toto poſita. Indigent expoſitione carmina Tryphiſiodori & interpretatione:quæ Angelus Politianus aduocauit vt oſtenderet vxorem Anticli nominatam eſſe laodamiam. Carmina Tryphiſiodori ſunt hæc.

αυτικλος δ' ο τε κεντρον εδεξατο λαοδαμειης
μουνος αμοιβαιην ανεβαλλετο γηρυν ανοιξας
αλλ' οδυσευς κατεπαλτο. Latine ſic ſonãt. Anticlus aũt qñ ſtimulũ ſuſcepit laodamię ſolus retributionem ideſt reſpõſum orſus eſt aperiens garrulitatẽ. Sed vlyſſes exiluit. Anticlus dict⁹ eſt ſuſcepiſſe ſtimulũ laodamię qñ accepit vocem Helenę repræſentantis vocẽ vxoris ſuæ laodamiæ:quæ vox deſiderio vxoris illum ſtimulauit ad loquendum q̃uis prohiberetur.

Quod antiqui commercio non emptione vterentur iurecõſulti Pauli verba ad integritatem ſuam redacta:reſtitutis Homeri ſententiis:quę areis deformiter patẽtib⁹ viſebantur.

Digitized by Google

Caput.clii.

ERicis legum conſultis nihil eloquentius eruditiuſq̧ noui: recentioribus nõnullis nihil infantius & ineruditiuſq̧ noui: Antiquis illis maieſtatem legum referentibus verbis romanis & Romana doctrina maior inerat cura eloquenter loquendi q̃ loquendi. ex his quidam infantiſſimi omnium vix caſte nomen proprium eloquuntur meram gothicam barbariem redolentes. Conſultiſſimi illi iuris auctores ſignate loquebantur: iſti ſpurce & improprie effutiũt mõſtra ab vltima barbarie a Bartholo Baldoq̧ relata. Illi ſcatebant oratorũ poetarumq̧ doctis adminiculis. Hi poetas inceſſunt: & ex albo ſuo tanq̃ e platonica republica explodũt: quo euenit vt cum caſu videas latine loquitari credas te audire lexiphanen Luciani portenta verborũ euomentẽ. Sunt tamen merito in doctorum decuriam aſciti in muſæum Bononienſe q̃ plurimi: qui min⁹ nõ Ciceronẽ q̃ Bartholũ excuſſerunt. de Barbaris loquor & illiteratis his noſtris longe diſſimilibus: inter quos: tanq̃ inter deos Iuppiter: Ioannes Campegius eo lacte fluit eloquẽtiæ vt cũ illũ audias vix euelli poſſis: & ad eius mixtã cũ ſuauitate nectareę eloquentiæ doctrinam conſeneſcas. Sed quid Bonifacium Elephanturium Iacobumq̧ Bouem meũ recenſeam: ex quorum labiis melle ſuauior fluit oratio: & innumeros alios: quos referre non leuis eſt labor? Omnes hi optimo cõſilio doctrinam cum eloquẽtia cõmiſcuerunt. Sed ad propoſitũ noſtrũ regrediamur. Paulus iuriſperit⁹ digeſtis de cõtrahenda emptione lib. vndeuigeſimo ſic ſcriptũ reliqt. Sed an ſine nũmis venditio dici hodie poſſit dubitatur: velui ſi ego togam dedi vt tunicam acciperẽ? Sabinus & Caſſius eſſe emptionem & venditionem putant: Nerua & Proculus permutationem nõ emptionem eſſe aiunt. Sabinus Homero teſte vtitur: qui exercitum græcorũ ære ferro hominibuſq̧ vinum emere refert illis verſibus gręcis. Sed hi verſus permutationem ſignificare videntur ſicut illi. Magis autem pro hac ſententia illud dicetur: quod alias idem poeta dicit. Viden vt ex pulcherrimo iureconſulti corpore verba Homerica tanq̃ primaria membra conuulſa elumbem: fœdum: deformẽ codicem reddant. Prima authoritas ſic inſerenda eſt mutuata ex Homeri lib. vii. Iliados.

ενθεναρ οινιζοντο καρηκομοωντεσ αχαιοι.

αλλοι μεν χαλκω. αλλοι δ αιθωνι σιδηρω

αλλοι δε ρινοισ αλλοι δ αυτοισι βοεσσιν

αλλοι δ ανδραποδεσσι. Hoc ẽ gręci comati emptitauerũt vinũ: alij ferro: alij ęre: alij corijs bubulis: alij bob⁹: alij mãcipijs. De hoc ritu ſic plyni⁹ libro. xxxiii. natu. hi. Vtinãq̧ poſſet e vita in totũ abdicari aurũ ſacra fames: vt celeberrimi authores ſcripſere: proſciſſum conuitiis ab optimis q̧buſq̧: & ad pniciẽ vitæ repertũ. Q̃tũ feliciore æuo cũ res ipſę pmutabãt inter ſe: ſicut & troianis tpib⁹ factitatũ Homero credi cõuenit. Ita eñ vt opinor. cõmertia vict⁹ gr̃a iuẽta: alios corijs boũ: alios ferro captiuiſq̧ rebus emptitaſſe tradit. Videt̃ ergo plyni⁹ carmina ſupiora demõſtraſſe. Seruius Maurus in enarratione illius ſententię ex georgicis: q̃uis mileſia magno Vellera mutent̃ tyrios incocta rubores. ſic ait. Mutent̃ magno ingenti p̃tio comparẽtur. Nã apud maiores omne mercimonium in permutatione cõſtabat: quod & Caius homerico cõfirmat exemplo. Libro tertio inſtitutionũ deſunt hi verſus in rubica de emptione & venditione ſic loquente iuriſperito. Illud eſt qđ vulgo dicebat̃ permutatione rerum emptionẽ & venditionẽ cõtrahi: eãq̧ ſpẽm emptiõis vetuſtiſſimã eſſe: argumentoq̧ vtebatur gręco poeta Homero. qui aliquã partem exercitus achiuorum vinũ ſibi comparaſſe ait permutatis q̧buſdã rebus. his verbis oñdit & iureconſult⁹ deeſſe in inſtitutionibus hęc verba gręca. Secunda authoritas Homeri: quæ media inſerenda Pauli titulo fuerat: nũc memorię nõ ſuppetit: ſi occurret ſtudioſos legum olim nouo munuſculo demerebor. Sed de eloquẽtibus iuriſperitis intelligo: barbaros aũt floccifacio: q̧ mallũt gręcũ vinum bibere q̃ gręcas lr̃as legere. Sed id qđ ſubſequit̃ in tertia Homeri authoritate poſt hęc Pauli verba. magis aũt pro hac ſñia illud dicet̃: qđ alias idem poeta dicit: tu græcos Homeri verſus areę hianti ſic inſere in fine primæ rhapſodiæ poematis odyſſeæ prope calcem poſitos.

την ποτε λαερτησ πριατο κτεατεσσιν εοισιν

πρωθηβην ετεουσαν εεικοσαβοια δεδωκεν.

Sẽſus ẽ homeri qđ laertes emit euryclиã viginti bob⁹. Cũ vero Paul⁹ iurecõſult⁹ cõtẽdit antiquos emere ſolitos cõmercio hoc ẽ rerũ pmutatione: verſus priſtinos de pmutatiõe facere fidẽ refert: nõ autem de emptione: verſus vero iſtos ex primo odyſſeę allegatos magis emptiõem probare videtur ab antiqs fieri ſolitã p cõmutationẽ & cõmercium qm̃ ẽ additum verbum πριατο qđ cõgruit emptioni in ſuperioribus Homeri carminibus verbum nõ eſt additum emptioni Seruiens. quare pbo lectinoẽ priſci codicis plyniani lib. trigeſimo tertio: in quo nõ emptitaſſe: ſed mutaſſe ſcriptũ ẽ: quali figura loquẽdi Virgili⁹ vtit̃ cũ ait. mileſia magno vellera mutentur.

Deorum inſignia quæ in priapæis poſita ſunt eſſe detorta ex epigrammate græco. Cap.cliii.

QVis nam priapæi hoc eſt oſcœni poematis fuerit author a litterarū magnis ducibus ambigi ſcio: hinc Seruio Virgiliū prętendente: illinc Angelo Politiano Naſonē Ouidium Superius cū nōnulla ex hoc poemate enodarē nec hūc nec illū ſcriptorē ſpurciſſimi poematis agnoui: contendi op⁹ eſſe congeſtitiū: & quoddam veluti ſymbolon hoc eſt collatitium carmē varijs & innumeris: qui ea floruerūt ætate. poetis in gratiam augusti vel mecœnatis vel alteri⁹ ſummatis viris: epigrammata laſciua ludentib⁹. Placet in gratiam mecœnatis fuiſſe cōpoſita: quando ipſe poetarū propugnator fuit acerrim⁹ & fautor. Adde qđ horti mecœnatiani celeberrimi ſunt apud idoneos authores. Nuper cum euoluerem epigrāmata græca depræhendi ex verſibus atticis totū perfeciſſe epigrāma authorē iſtius opuſculi qđ ſic in oſcœno carmine legiť.

Cur oſcœna mihi pars ſit ſine veſte requiris?
  Quæro tegat nullus cur ſua ſigna deus?
Flumē habet mundi domin⁹: tenet illud apte:
  Nō datur ęquoreo fuſcina tecta deo.
Nec mauors illum: per quē valet: occulit enſem.
  Nec latet in tępido palladis haſta ſinu.
Num pudet auratas phœbum portare ſagittas?
  Clam ne ſolet pharetram ferre diana ſuam.
Num tegit alcides nodoſæ robora clauæ?
  Sub tunica virgam num deus ales habet?
Quis bacchum gracili veſtem prætendere thyrſo?
  Quis te cælata cum face vidit amor?
Nec mihi ſit crimen quod mentula ſemper aperta eſt.
  Hoc mihi ſi telum deſit: inermis ero.

Sententia huius epigrammatis ex ſecundi verſibus eſt ſublata q̄uis iſte Secundus non in ſtatuam priapi Sed amoris ediderit epigramma. Sed iam Secundum audi.

σκυλοχαρεισ ιδερωτασ ιδωσ βριαροισιν επ ωμοισ
  οπλα φερουσ ιθεων νηπι αγαλλομενα
τυμπανα και θυρσον βρομιου. ζηνοσ δε κεραυνον.
  ασπιδ ενιαλιου και κορυν κυκομον
φοιβου δ ευτοξον φαρετην. αλιου δε τριαιναν
  και σθεναρων χειρων ηρακλεουσ ροπαλον.
τι πλεον ανθρωποισιν ερωσ οτε και πολον ειλε.
  τευχεα δαθανατων κυπρισ εληισατο,

De Lebete Dodonæo Callimachus ex plicatus. Capitulū.cliiii.

CAllimachus cyrenæ⁹: quem tanq̄ poetarū numē latini gręciq; pariter ſūt venerati in dialogo: cui titulus eſt in delum hos ponit.

οι μεν τοι καλαμην τε και ιερα δραγματα πρωτοι
ασταχυων φορεουσιν. α δωδωνηθε πελασγοι
τηλοθεν εκβαινοντα πολυ πρωτιστα δεχονται
γηλεχεεσ θεραποντεσ ασιγητοιοεβητοσ.

Hoc ē. hi q dē tibi culmūq; & ſacros maniplos primā ſpicarū ferūt: quos ex dodone pelaſgi longe aduectos valde įprimis ſuſcipiūt humi cubātes famuli nō ſilentis lebetis. Interpretanť aliqui apud Callimachū ασιγητοιολεβητοσ dici a Callimacho qm̄ ſubinde bullit & feruet: q̄ q̄ puerilis & ludicra ſit interp̄tatio quiuis vel mediocriter eruditus pſpicere pōt. Ego refero ad p̄uerbiū gręcū: qđ his verbis legiť apud parœmiarū authorē. το δωδωναιον χαλκειον και τα παρα μεναυδρω εν τω αρηφο. ειρηται δε επι των πολλα λαλουντων και μη διαλειποντων. φασι γαρ εν δωδωνη χαλκειον επι κιονοσ εξαμαι τον παιδα εξηρτημενον μαστιγα χαλκην. πνευματοσ δε κινεθεντοσ μαγαλον την μαστιγα πολλακισ εισ τον λεβητα εκπιπτειν και ηχειν ουτω τον λεσητα επι χρονον πολλην. hoc eſt dodonæum ahenū vſurpatur a Menādro in arepho. Dicitur autem in loquaces & a garrulitate non deſiſtentes. Dicunt enim in dodone ahenum in columna in edito iacere. In altera vero colūna prope ſtare puerum adpenſum flagellum habētem æreū. Spiritu autē moto magno flagellum ſæpe in lebetem incidere: vnde ſtrepitus non paruus reſultat. de hoc ritu meminit Auſonius ita canens. nec dodonæi ceſſet tinnitus aheni. Plynius noſter conſimilia prodit de quibuſdam tintinabulis in ptero locatis: quæ vento collidebanť. hic eſt verus calimachi ſenſus.

Digitized by Google

An Ioannes prima longa proferatur.

INcidi nuper iu grāmaticulos quoſdam altercatiōe etheoclea cōfligētes:& lanā aſini quæ-
rentes: quorū vnus exerta & prope ſtētoria me voce cōterruit alterum ſabbatariū cōpel-
lans ꝙ Ioānē non Ianū in verſu ſcripſiſſet:& errori errorem addidiſſet ꝙ triſyllabum nō
quadriſſyllabum nomē hoc recognouiſſet. Cui ego ſubridēs. Tu deterior inq̄ qui iudæ-
os iure pontificis priuilegio ciuitate Romana donas. Statimq; ſubdo. Quid ſi nedū triſyllabū ti-
bi nomen hoc adſtituo: quod Angel⁹ Politian⁹:& paulo ante tota cōſueuit italia. ſed triſyllabum
certe cum producta prima obiicio: Spume⁹ ille & effræni audacia promptior parat⁹ ſum inquit Pie
pientiſſime te: ſi hoc p̄ſtiteris: colere. Cōtinuo carmē ex epigrāmate εισ σωτηρια cōpoſitū ſic attuli
θεσκελον οιον ετευξεν αγακλιτοσ ιωαννησ. Tunc ille ore diſtortiſſimo cōtemnēti ſimilis. Græ-
ca ſunt hæc ait non intelliguntur. Soſia ſū non œdipp⁹. Statimq; me barbare loqui dicens aduer-
ſatus euanuit. Quid putas? riſimus ſatis: nec quidem cachinū citra. Dein ad Theſeum meū Ludo
uicum Geſilardū cōuerſus. inepriunt aio qui tantū hoc quadriſyllabum nomen autumant: prima
breui ſyllaba et ſi apd̄ Metrodorō ſic legatur. αυτον ιωαννην ογερων οτεδεξα το θεσμοσ. quis &
apud agachiā poetam græcum de quadā Ioāna citharœdica mentio fiat: quam decimam helicon
ida hoc eſt muſam dicitat. Carmen illius hoc eſt. και ταχα θεσμον εθηκαν επαξιον εννεα μου
σαι τυμβον ιωαννασ αγγελικωμοσ εχειν. Iſta enim nōia aliquādo triſyllaba per diuiſionem fi-
unt vt ιουλιοσ trib⁹ ſyllabis & ιουλιοσ quattuor. Sed quid ego hæc ad te: cui cōſpirantes græcæ
Romanæq; muſæ laureā cotexunt.

Diſceptatū nūquid Baliſta Phocais vocetur a Silio propter populos maſſylieſes ſimulq; car-
mē italici diſcuſum cōtra oīm hacten⁹ opinionē. Cap. clv.

ITalicum Silium maiore curaq̄ ingenio cōpoſuiſſe poemata teſtatur Cecilius. Plyni⁹ cō-
trario vitio laborauit. Ennius ingenio maxim⁹ arte rudis ſi credimus Ouidio. Cæterum
magnorum virorum cenſura ad maximos cēſores referatur. Ego hoc vnum ſentio poe
ma eruditiſſimū illud & artificioſiſſimū eſſe:& in quo multi litterarum paleſtritæ deſuda-
runt: p̄cipueq; in explicatione illi⁹ carminis poſiti libro primo. Phocais effundit vaſtos baliſta mo
lares. autumat Italici alioquin doct⁹ interpres Silium Baliſtā vocare phocaida a maſſilieſibus: qui
ea plurimum vtebantur oriūdis a phocenſibus: qui ſūt in græcia cōtermini beotiis. Maſſylia quip-
pe vrbs galliæ in petroſo loco ſita: phocenſium ædificiū fuit. Cæterū non facit ad eruditorū ſtoma
chum hęc interp̄tatio. Nā qd̄ maſſylienſes ea plurimū vterentur deſideraī author. qd̄ & ſi cōpareat
nihilo magis baliſtā maſſyliotcā inde denominare poſſumus p inde ac hiſpanā ſeu grecā ꝙ ea vtā
tur & græci & hiſpani. Qd̄ ſi cōſtaret maſſylieſes ſiue phocenſes eā reperiiſſe affirmarē poſſe illā ab
inuentorib⁹ phocaida vocitari. Verūenimuero nō maſſylienſes aut phocenſes maſſylienſium pro-
genitores baliſtā excogitarunt. ſed Plynio authore phœnices. Eſt igiī querēda melior & verior in-
terp̄tatio. Ego publico auditorio Bononiæ Siliū āno p̄ſenti enodans docui baliſtā phocaida dici
ſimpliciter pro ſagunthina. qm̄ ſagunthini illā euibrabāt & intorquebāt in pœnos propugnantes
videlicet in oppugnatores. hoc ſenſu ſcilicet ꝙ oppugnati ab Hānibale ſagunthini ꝓpugnabant
Baliſtis. Nec ſit mirum vti hoc epithero Silium cui longe repetita placent vt qui Romanos Sigæ
os rhetæos æneadas dardanios laurētes Idęos hectoreos. Carthaginēſes vero cadmæos. Scimus
.n. vel Silio docēte Sagunthū ab Herculis comite dictā qui fuit thœban⁹ vt ipſe ait. Hic comes al-
cidæ ꝑperabat in agmine thœbas Gerione extincto. Phocēſes igitur ſagūthini dici poſſunt quaſi
thœbani. qm̄ phocis ab his qui large metiuntur climata in boetia poniī & a thœbanis denomiari
poſſuut ſagunthini phocenſes quippe cū phocidē thœban⁹ ager cōplectatur: qd̄ hinc apparet. Sci
mus. n. parnaſum in phocide ſitū vel authore Ouidio libro primo metamorphoſeos & tamē parna-
ſus aonius diciī: qui aonii populi thœbani ſunt nullo reclamāte. Et cum canit Ouidius. Separat
aonios acteis phocis ab aruis anguſte loca & ꝑpemodum poetice metiebaī. Quēadmodū Plyni⁹
grecīā: atticam thœbas & phocida qm̄ conterminas eſſe nouerat: confudit. Sunt manubaliſtę quo
q; & arcubaliſtę Baliſtā απο του βαλλειν quidā nuncupatam aſſerunt ꝙ iaculaī & miſſilia vibrat.

Annotationes in hortulum Columellæ & in primis De artificibus his Dędalo pragmone &
Agelada. Cap. clvi.

QVæri ſolet a litterarum litteratarum indagatoribus quos artifices intelligat Iuni⁹ Mode-
ratus & cuiates in his verſibus. Neu tibi dædaleæ quęrantur munera dextrę Nec polycle
tęa vel phragmonis aut agelade Arte laboreī. ſed truncum forte dolatum Arboris anti-
quæ numen venerare ithyphalli. Senſus horum verſuum eſt talis. priapum cuſtodē hor
tenſem dolatum ex trunco quolibet para: nec multum ambige an Dædalus illum fabrefecerit aut
polycletus optimi ſtatuarii. Quidam hoc carmen ſuperioribus annectunt ad maceriam referentes
Hoc ſenſu. Sepem vel parietes vel hirtis ſpinis horto ſtrue etiā incompoſitam ne putes me archi-

ectum parieti hortorum cupere præponi dædalum fabricę celeberrimum. Per munera intellige-
bãt munia & mechanemata: quibꝰ ille multa ſtruxit egregie inter que labyrinthũ cretæ a poetis de
cantatũ. põt tñ hic verſus cũ inferioribꝰ iũgi. qm̃ Plynius iter fictores Dędalũ numerat: cuiꝰ verba
ſunt hæc libro trigeſimo quarto. Dędalꝰ & ipſe inter fictores laudatus pueros duos diſtringẽtes ſe
fecit. Recenſetur tñ ab eodẽ Plynio Dędalꝰ alter inter pictores. ſed nihil ad rem. Polycletęa expo-
ne nõ laboreẽ arte polycleti. Polycletus ex ære ſigna fecit. floruit olympiade octogeſima ſeptima
nobilitatꝰ ẽ q̃plurimis diſcipulis: quos Plynius enumerat libro trigeſimo quarto. Et phragmon fi
ctor fuit de quo ſic Plyniꝰ. Deĩde olympiade octogeſima. ſeptima Agelades: Polycletus: Phrag-
mon. Q uita amazon ex ꝓbatiſſimis fuit huiꝰ phragmonis cũ prima polycleti fuerit: ſecunda phi-
diæ. Ageladis diſcipulꝰ fuit polycletꝰ ſicyonius & miron ille nobilitatꝰ buccula. Sed nunc de Ithy
phallo dicendũ ſupeſt. Inter mimos numerat̃ a græcis ithyphallus ebriorũ ſpecie redimitꝰ manica
tuiſqꝫ. Nã apud Strabonẽ multę ſũt mimorũ ſpẽs. Eſt hilarodos: qui ab authore Simo dictus eſt ſi
modꝰ. Deinde magodos: a quo parum differt lyſiodos. his iungitur Sotadicus: qui & Ionicus ey-
nedologus, a Plauto in ſticho cynędicus. Itẽ & dicelista qui & phallophorus & autocabdalos vocat̃
q̃q̃ & iambus & phyax & ethelontes: qui & ſophiſta dicit̃. φαλλον græci priapũ dicunt. ιθυσ dicit̃
erectus vnde naſcit̃ ithyphallus erecti ſpẽ mẽbri colũna. Eſt .n. animaduertere in gręcis epigrãma-
tis priapo tẽplo in littoribꝰ dicata: fortaſſe q᷑ hominum genitura ẽ ſalſa vt mare.

Q uid p Naxiũ ardorẽ intelligatur apud eũdem & duceptatũ nunquid carmẽ id ſit mẽdoſum
Cap. cvlii.

SVbdit idem Iunius paulo infra ſic. Expectetur hyems dũ bacchi naxius ardor ęquore ce
ruleo celeretur vertice mundi. per ardorẽ gnoſium intelligit ardentẽ coronã: quã bacchꝰ
ariadnę cretẽſi dono dedit. Hoc ẽ expectet̃ coronæ emerſus q ẽ in octobri. Corona exiſti
mat̃ ariadnę fuiſſe a libero patre inter ſidera collocata. Dicit̃. n. in inſula dia cũ ariadnẽ li-
bero nuberet hanc primũ coronã muneri accepiſſe a venere cum oẽs dii in eius nuptiis dona con-
ferrent. Sed vt ait qui cretica conſcripſit. quo tẽpore liber ad minoa venit cogitans ariadnã cõpri-
mere: hanc ei coronã muneri dedit: qua delectata non recuſauit cõditionẽ. ſtupri Hæc hyginꝰ. Na-
xium ꝓ bacchico ſumit. qm̃ bacchus dono dedit illam ariadnæ: qui bacchus in inſula naxo colitur
Hic Propertius. Atqꝫ tuum potant naxia turba merum. Naxos a Strabone libro. x. vna cycladũ
creditur. In codice priſco ac antiquitatis reuerendæ legit̃ gnoſius: quę lectio egregie cõpetit ſcr. ſui
Gnoſium. n. ardorẽ vocabit hanc coronã puellæ gnoſię hoc eſt cretenſis. Gnoſos eſt oppidũ cretę
Ouidius. Illam gnoſiadeſqꝫ cydoniadeſqꝫ iuuencæ. Et hoc dicetur ex imitatione vergiliana. Gno
ſiaqꝫ ardentis decedat ſtella coronę. Maniliꝰ libro primo. Gnoſia deſertę fulgent monumẽta puellę
Nec de tota corona intelligit. Sed de peculiari ſtella coronæ infixa fulgẽtiore: de qua multa Man-
lius. Scribit Plynius libro duodevigeſimo naturalis hiſtoriæ Octauo idꝰ octobris cæſari refulgẽ-
tem in corona ſtella exoriri. Q᷑ Nepa ſit Scorpio: Et crotus ſagittarius. emendatus & ex-
plicatus Idem. Caput. clviii.

CVui non ſubobſcuri ſunt hi verſus in receſſu licet blãdo lepore feſtiuiter arrideant in pri
mori fronte. Atqꝫ vbi iam tuto necdum confiſus olympo. Sed trepidus ꝓfugit chelas
& ſpicula phœbus Dira negat: tergoqꝫ croti feſtinat equino Neſcia plębs generis matri
ne parcitæ falſę. Ordo. neſcia plębs generis matri ne parcite falſę vbi phœbꝰ noncũ con
ſiſus tuto olympo. Sed trepidus ꝓfugit chelas & reliqua. Tuto olympo expone ſerenitati cæli: cui
tunc ſol non cõfidit. qm̃ tẽpus autũnale ſemper eſt incertũ. Iuxta illud varronianum in menippeis
Neſcis quid veſper vehat. Trepidꝰ. celer phœbꝰ ꝓpter breuitatẽ dierũ iuxta illud maronianũ. Ne-
trepidate meas teucri defendere naues. Poſſemus poetice trepidũ pro timentẽ interp̃tari quando-
quidẽ ſol radens inter ſcorpium & ſagittariũ eſt anxius & ſollicitus ne vergat in alterutrã partẽ hic
aculeon ſcorpionis illinc ſagittas chironis expaueſcẽs. viam mediã igr̃ attẽte ſecat & prouide. Ne-
gat ſubintellige adire vel quid ſimile. Mallem tamẽ ſcriberes ſecat hoc ſenſu. Sol inter ſcorpiũ &
ſagittariũ ſecat & radit iter mediũ nec adhuc audet ſpicula ſagittarii penetrare. ſed eius inſidet dor
ſo. hoc eſt ſol vagatur inter decimum quartũ Kal. nouẽbres: & inter decimũ tertiũ Kal. decembres
Q uidã non negat nec ſecat ſcribunt. Sed nepæ. Q uare neceſſe ſic ſcribẽdo videbitur per ſpicula
dira intelligere caudã ſcorpiõis quę ſemp eſt in ictu. & erit το αυτο. Priſciano ſcorpiꝰ nepa eſt. Plau
to cancer: qui ceſſim id eſt retrorſum gradit̃ vt palã eſt. Marcellꝰ nepã quidã cancrũ putãt ob illud
Plauti. Retrouerſum cedam. imitabor nepã. At quid nepa etiã dubiũ in vtroqꝫ. Nã vere nepa ſcor
pius dicitur. M. Tul. de finibꝰ bonorum & malorũ libro quinto. Serpe anguiculos: natare anaticu-
las: volare merulas: cornibꝰ vti videamus boues. nepas aculeis: ſuã deniqꝫ cuiqꝫ naturam eſſe ad
viuendũ ducẽ. Ita ferme Marcelli codicẽ emaculat Põpeius. Nepa afrorum lingua ſidus: quod can
cer dicit̃ (vel vt quidã volunt) ſcorpius. Plautus. dabo me ad parietẽ imitabor nepã. At qui potuit

Digitized by Google

nepa dici ꝙ impurũ ſit animal & tetrum. Nepus pro non purus latine dicitur. Prima correpta ne=
pa pronunciatur a Marco Tullio ſic. Atq; oculos vrget pedibus pectuſq; nepai. Mãli⁹ aſtronomi
cus libro ſecundo. Pietate ad ſidera ductam Erigonen: ictuq; nepam: ſpolioq; leonẽ. Hac dictione
vtiť Columella libro duodecimo & capella ſecundo de nuptiis. Natura ſcorpionũ eſt vt in parietũ
latibulis delitеſcant: qui cum aliquid ſenſerint retrocedunt: quare apud Plautũ non eſſet inſerium
cum Priſciano nepam exponere ſcorpionem: Seruus enim Chalin⁹ inſidiator cũ percepit apropi=
quare ſenes retraxit ſe: intra parietem abcẽs vt aſſolet ſcorpio. Tergo. non enim ex aduerſo ſe cõ=
ſpiciunt ſigna. ſed vnum ſequitur aliud. Sol relinquẽs ſcorpionem imminet ſagittario habenti op
poſitum tergus ſcorpioni. dixit etiam tergo. quoniam ſagittarius centaur⁹ fingitur. Nec eroti ſcri=
bendum. ſed croti. Fuit enim ſagittarius hic crotus: de quo Sidonius Falciferi croton ire ſenis per
ſumma polorum: quis illuc quidam chronon pro ſaturno velint intelligi.

De Marris & clatris vtraq; carmẽ apud eundẽ explicatũ & emaculatũ Cap.cliiii.

TV penitus clatris eradere viſcera matris Ne dubita: & ſummo frequenti ceſpite mixta
Ponere quæ canis iaceant vrenda pruinis. Eiuſdem Moderati ſunt hi verſus indigentq;
penſitatione nonnulla. Si clatris recognoſcimus vt habent promiſcui codices protracti
tiis lignis expone. Sunt enim clatra cancellatim ligna compacta: quibus glebæ cõtundũ
tur. Hirpicem Varro dicit & hodie placẽtinum municipium fidentiola: quam a diuo Florentio ru=
telani hodie florentiolã vocant. de clatris hoc eſt lignis quadratis tranſuerſariis: quibus muniunť
feneſtræ: quæ fures tali arcent munimine alibi plura. Hæ clatratæ feneſtræ dicebantur: nũc linguæ
vernacula ferratæ. Cæterum cum in priore ſignificatu: pro inſtrumento ſcilicet terræ: non videam
vſurpari clatrum poſſumus ſequi priſcum codicẽ: in quo marris ſcriptum eſt cum annominatione
Sequitur enim matris. Sic ſcriptum dep̃hendi in peruetuſto codice qui fuit viri Spectati Andro=
nici bononienſis. Sunt enim marrę inſtrumenta ad fodiendum terram idonea. Hoc Plynius aſſere
re videtur libro duodeuigeſimo natural. hiſtorię ſic loquens. Verno ſeri debet liberariq; cęteris her
bis. ad trimatum marris a ſolo radi. Nuſpiam clatrum pro inſtrumento ad terram colendam acco
modo reperi. Sed pro cãcellatis lignis. hoc comprobat idem Moderatus libro decimo ſic loquẽs
Vbi vero neutrum patriſamilię conducit: ratio poſtulat vacerris includi. Sic enim appellatur gen⁹
clatrorum. idq; fabricatur ex robore querceo vel ſubereo. Apud eundem clatrare verbũ eſt quod
ſignificat in tranſuerſum contexere. Satis eſt autem vacerras inter pedes octonos defigere: fer=
riiq; tranſuerſis ita clatrare: ne ſpatiorum laxitas: quæ foraminibus interuenit: pecudi p̃beat fugã
Idem Columella libro nono. ſub porticibus deinde per ordinem fiunt arundineta ſepta in modũ
cauearum: qualia columbaria tectis ſuperponunť. Ea ſepta diſtinguntur velut clatris intercurren=
tibus calamis: ita vt ab vtroq; latere ſingulos aditus habeant. Hoc in re ruſtica Caro ſic docet. Bubi
lia bona preſepis faliſcas clatratas. Clatra inter ſe oportet pede diſtare. Nuſq̃ reperio: quod equidẽ
meminerim: clatros pro vtenſilibus telluris viui cõgruentibus: quare fidem priſci codicis ſequere
Nec ſummo frequenti legatur. ſed ſummoq; frequenti. hoc ſenſu. Ne dubita viſcera terræ mixta
ſummo id eſt a ſuperficie ſua ponere reſupinare: iternere cum frequenti ceſpite: cum terra herboſa
Hoc ſenſu. ne dubites cõfodere terram & miſcere ſummitatem ceſpititiam cum intimis terrę viſce
rib⁹ effoſſis. hoc eſt ne dubita terrã bipalio aperire. in codice priſco nihil aditum eſt. ſed legitur. Et
ſummo feruenti. hoc ordine. ne dubita viſcera terræ mixta in ſummo hoc eſt in ſummitate ſua po
nere cum feruenti ceſpite hoc eſt frigida viſcera terrę miſcere cum glebis feruentibus id eſt ſole in=
coctis. Superficies enim terræ propter ſolis ardorem calet: interiora terrę frigeſcunt per circuitum
igitur cum vellet ſignificare terram vertendam eſſe ait interiora ponẽda cum ſupioribus: quod fit
quum terra reſupinatur. Quidam frequentia legunt.

De Cichorea Idem emendatus & enarratus. Cap.clv.

Scribendum Intiba Iam teneris ita ha=
CIchorea iam tenebris frondens lactucula fibris. Sic enim
bent antiqui codices. quoniam ſecunda vocalis in dictione cichorum producitur.
Nam vox non
grece ſcribiť κιχώριον. nec intibũ cum. y. ſcribiť vt indoctiores autumãt.
Romani intibũ
græca eſt. ſed romana græce vocatur σέριος ἥμερος. aliqui πικρίδα. quarũ vna eſt
agreſten. author Diſcorides. libro ſecundo. hãc tamen duplicem tradit eſſe Pedaci⁹:
Torpenti grata palato. Nã
agreſtis: amara: & cichorion appellata. Nec mirum ſi Columella tradit.
ὧν ἡ μὲν ἀγρία πικρὶς ἢ κιχώ
Dioſcorides tradit illã eſſe εὐστόμαχον. Eius verba ſunt hæc.
Ab eodẽ tamẽ
ριον καλουμένη. ἡ δὲ τις ἐστὶ καὶ πλατυφυλλοτέρα. καὶ εὐστομαχωτέρα.
Quidã hic cichora ſcri
in ſequenti capite mẽtio fit de condrille: quam prodit & cichorion appellari.
& refrigeratoriam vim
bunt. ſed nugantur. Plynius intibum ægyptios cichorion appellare tradit:
habere qđ quidem propter ſingularem ſalubritatem quidam chreſton: quidam pancration appel
lant: de quo Virgilius. Et amaris intiba fibris.

Cur Gith ab eodem peluſiacum dicatur. Cap.clxi.

QVm ſubditur. Et peluſiaci proritet pocula zythi. ſcito zythi pro zythũ vſurpari. eſt compoſitio facta ex gith: de quo ſcribit Plynius aliquos id melathion: alios melaſpermõ appellare: optimumq́ʒ excitatiſſimi odoris & q̄ nigerrimum. Colligitur ſuccus eius vt hyoſciami ſimiliterq́ʒ largius venenum eſt quod miremur cũ ſemen gratiſſime panes etiam condiat. Plautus. Gith excalfactas. Peluſium Gith vocatur quaſi alexãdrinum a peluſio vno ex niloticis hoſtiis. Ꝙ Alexandrini vtantur zutho docet Galenus in enarratione ſententiarum Hippocratis libro ſecundo his verbis. Nam ſi quis nouella ætate victitet Alexandrinorum more ſalſamenta: porrumq́ʒ mandens: nec non adhibens zuthum: ſenex vero nihil eiuſmodi ſumens lentem eſitet: auſterum epotet: non male dixeris haud quaq̄ ætatis ratione commutari deiectiones.

De lepidio hærba vlcera acuta tollente intellexiſſe Modcratum pariterq́ʒ mẽda ſublata in eodem. Cap.clxii.

POnitur & lactis guſtus quæ condiat hęrba Deiectura quidem fronti data ſigna fucarum vimq́ʒ ſuam iccirco profitetur nomine graio. ſcribo. ſigna focorum non fucarum. & lepras mentagras & id genus acuta vlcera intelligit. Non poſſes: qđ tamen putant aliqui: ad vlcera facta vi fucorum & ceruſarum cæterarumq́ʒ offuciarum vim ſmecticam id eſt emarginatiuam hoc referre ſyllaba repugnante. Sed cum proponat Columella dictionem lactis libet referre ad oxygalã hoc eſt lac acetoſum: quod fit ex lepidio: quo tollunť cicatrices inuſtæ cauterio: & focorum referemus: ad vim cauſticam per cauterium illatam: qđ apparet ex his Columellæ verbis libro decimo tertio. Sunt qui ſatiui vel etiam ſiluestris lepidii hærbam cum collegerunt in vmbra ſiccent: deinde folia eius abiecto caule die & nocte muria macerata expreſſaq́ʒ lacti miſceãt ſine condimentis & ſalis quantum arbitrantur adiiciant. Nonnulli recentia folia lepidii cum dulci lacte in olla miſcẽt & poſt diem tertium quemadmodum p̄cepimus ſerum emittunť. Deinde compertum ſatureiam viridem tũ etiam arida ſemina coriandri atq́ʒ aneti & thymi & apii in vnũ bene trita adiicere ſalemq́ʒ bene coctum cribratum permiſcere. Plynius libro vigeſimo. Lepidiũ inter vrentia intelligitur ſic & in facie cutem emendat exulcerando vt tamen cęra aut roſaceo facile ſanetur. Sic lepras & pſoras tollit ſemper facile & cicatricum vlcera. Tradunt in dolore dentium adalligatum brachio qua doleat compeſcere dolorem. Memento tamen apud Dioſcoridem libro ſecundo lepidium idem eſſe ꝙ gingidium. Poſſis per ſigna focorum cauteria etiam lepras intelligere quę ignis vim habent. Cum ſuo dit. Vimq́ʒ ſuam iccirco. Sic expone. Hęrba cum exulceret & tollat acuta vlcera lepidium dicitur ꝙ ab eo lacte acuto id eſt oxygala tollitur λεπισ hoc eſt tunicula vel lepidium dicitur a verbo græco λεπίζω hoc eſt decortico. A nomine igitur graio hoc eſt voce græca lepidium deriuatur.

Qui ſit portitor: & quare phryxus nubigena dicatur. Cap.clxiii.

MOx vbi nubigenæ phryxi nec portitor helles. nubigenę interpretare non geniti ex nube ſed ex nephele: quæ latine ſonat nubem. Ex ſignificatu dictionis grӕcę vox latina compoſita. Hinc Ouidius helles nepheleidos dixit. Athamas filius æoli frater Crethei genuit phryxum & hellen ex nephele vxore. Si quis de hac re plura deſiderat Pii annotamenta diligenter excutiat. Nec portitor helles. hoc eſt aries qui phryxum geſtauit. ſed hellen pauidulã in mare deiecit: qđ a caſu puellę vocatur helleſpontiacum. hinc nec portitor helles dicitur hic aries quoniam hellen non tranſuexit. Ordo. mox vbi portitor phryxi nec id eſt non autem helles. quia helle cecidit in mare. Portitor a portu deriuatur. tacite alludit hiſtoriæ. Ferunt enim ex hoc portu tranſfretatos fuiſſe hellen & phryxũ naui picturam arietis habente. Solent enim poetæ ambiguo verbo fabulę alludere & hiſtoriæ quẽadmodum Virgilius remigio allarum dixit. Quidam putant arietẽ hoc ἐκ κριου fuiſſe vectorẽ ex portu ad portũ: & hoc mercede factitaſſe: hinc datam poetis anſam fabulandi: ꝙ vecturę qui p̄eſt officio portitor appellatur. His concinit plautinũ illud. Ego hũc portitorem priuabo portorio. Et maro. portitor ille charon: quod Marcellus docte in noſtram ſententiã tranſfert. Propertius de eodem charonte in hanc ſententiam. Vota mouẽt ſuperos. Vbi portitor ęra recepit Obſerat vmbroſos lurida porta rogos. A portu igitur non a portando portitor appellatur. Et qui aliter ſentiunt parum latine ſentiunt. Nec Lucani carmẽ ingerant: a quo in eodem ſignificatu capitur a portu ſcilicet non a portando. Nam alludunt hiſtoriæ poetæ: nec vſpiam vtũtur hac dictione niſi in hoc ſignificatu: quæ ſi latina eſſet perinde iungeretur cum cæteris dictionibus q̄ cum helle: qđ nuſq̄ reperies. Adde vehere & tranſfretare non proprie dici portare. Carmina Apollonii libro primo argonauticon quando inducit arietẽ ſimilẽ loquenti videtur tacite hanc hiſtoriam ſignare videlicet ꝙ aries fuit πορθμευσ hoc eſt tranſfretator. Carmina Apollonii ſi quis

ſcire deſiderat annexui ευ καὶ φρυξοσ ενμ μιρυνιοσ.ωσ ρα ετεομ περ εισ αιωμ κρισυ.οΔ αρ εξεμ
πουτι εοικωσ.Nolim afferri mihi Hieronymum & Auguſtinum:quos religionis orthodoxę ma=
ximos antiſtites:non latinitatis ſemper authores:ſuſpicio & veneror. Illis enim maior aliquando
cura fuit pinguiter loqui & religioſe q̄ nitide & irreligioſe.Quin & Hieronym⁹ nedum Auguſtin⁹
identidem ſciens prudenſq; barbarizat.Poſſemus tamē apud hos portitorem litterarum pro ve=
ctore interpretari.quoniā illę per mare naui mittebantur vt ex eorundem verbis apparet:qui ritus
litteris nomen authore Ammonio dedit epiſtolarum:quoniam epiſtolæ naui miſſiculabantur:prę
ſertim cum attici eſſent littorales populi.

Qui fœtus priuigni terræ dicantur. Cap.clxiiii.

SOlet ambigi quid in eo verſiculo, Priuignaſq; rogat proles.ſignificare velit idem Iuni⁹
qd̄ vt intelligas ſcito priuignum eum vocari:qui filius eſt eiuſdem matris.ſed nō patris
Victricus maritus meæ matris.ſed non genitor meus.Sūt enim relatiua victricus & pri=
uignus.Ouidius.Victricus & gladiis.& acuta dimicet haſta.Herbę quæ tranſferuntur in
aliam terram dicuntur illius priuignæ.quoniam tranſferuntur ex ſinu materno in terram nouercā
vel ſecundum æſopi ſententiam locutus eſt:qui dixit terram eſſe matrem hærbarum: quæ ſponte
naſcerētur:nouercam vero earum;quæ ſeminarentur.cum igitur hę ferantur habent hanc terram
loco nouercæ.

De myrrha hortenſi Columella vindicatus a vitio. Cap.clxv.

VBiq; codicum:quos ego legerim ſic infra ſcribit.Et lachrymas imitata tuas cyrenia vir=
go.Si ſequimur codicē inuulgatum per cireniam virginem ſilphium intelligem⁹ qd̄ de=
lachrymat maguderi ſiue laſer.Nam traditur cirenen filiam penei raptam ab apolline de
latam in africam nomen dediſſe cyrenaicæ regioni vbi multum naſcebatur ſilphiū. Sed
ne ſic intelligamus duo obſtant ꝙ ſilphium in italia minime naſcitur:cui italiæ p̄cepta canit Colu=
mella. Adde ꝙ cyrenia adiectiuum pro nomine proprio non poneretur. Cyrene nāq; ſcribere de=
buiſſet.Hęc omnia me inuitant vt pro cyrenia virgo cynareia virgo ſcribam:vt intelligam de myr
rha hærba:quæ guſtu imitatur ſuccum myrrhæ arboris. Scimus enim cynaræ Regis filiam fuiſſe
myrrham:cum patre concubuiſſe ab eo profugientem cōuerſam fuiſſe in hāc arborem myrrham
de qua nos in cōmentariis plautinis multa. Fulgentius libro tertio mythologicon de myrrha ſic.
Myrrha genus eſt arboris:de qua ſuccus ipſe exudat.Hæc patrem amaſſe dicitur:Iſtæ enim arbo
res in india ſunt:quæ ſolis caloribus cremantur:& quia patrem omnium rerū ſolem eſſe dicebant:
cuius opitulatu cuncta germinum adoleſcit natiuitas:ideo & patrē amaſſe dicitur.dumq; grandio
ris fuerit roboris ſolis ardorib⁹ crepans rhagades efficit:per quas ſuccum deſudat:qd̄ myrrha dici
tur:& redolentibus lachrymoſa guttulis fletus ſuauis ſciſſuris hyantibus iaculatur:vnde adonem
genuiſſe fertur. Adon græce ſuauitas dicitur.Sed vt diximus hic de herba myrrha non arbore in=
telligit:de qua:hærba ſcilicet Plynius hæc libro vndeuigeſimo.Panax piperis ſaporem reddit &
magis etiam ſiliquaſtrum ob id pipitidis nomine accepto.Libanotis odorem thuris murrha myr=
rhę.Si quis tamen pertinaciter de laſerpicio vellet hic mentionem haberi legat non cyrenia virgo
ſed cyrenia virga.Laſerpicium nanq; caule ferulaceo creſcit.Nam tradit Plynius in cyrenaica pro
uincia fuiſſe repertum ſilphium.Melius tamen de myrrha intelligitur:& carmen ſequēs:vt ad eui=
dentiorem explicationem inſertum:ad rem eandem referetur.

Penſitatum diu carmen eiuſdem. Cap.clxvi.

QVuis non heſit illi ſcopulo quoq;:quem vellificantib⁹ omnib⁹ per moderati lacteā vber=
tatem affert hic verſus:Nunc veniat quis oculis inimica coramble. De corāble nihil ad=
huc reperi & mendoſum codicem puto.Quid ſi legis χαμαιΔρυσ hoc chamędrys:quę
& chamædorps & linodrys.Romanis tripſago minor dicit̄:nec obſtant hæc Pedacii ver
ba Moderato αιρει Δε αχλυσ ταισ εν οφθαλμοισ συν ελαιω.Sola enim nocet.temperatur ab
oleo vnde tollit tenebras.Nocet ſola quoniam eſt nimis θερμαντικη.vel legendū erit in Columel
la corymbis aut corymbe.hęc a græcis appellat̄ lychnis coronaria hoc eſt στεφανωματικη.ab aliis
athanatos.ab aliis acylonion.ab aliis ballarion.ab aliis gerantopodion.ab aliis taurion.ab aliis ſce
ptrum.ægyptii ſemeon.Romani genicularem. Flos eſt ſimilis leucoio coronis aptus.Semen cū
vino percuſſis a ſcorpione prodeſt.Forte oculis inimica dicitur.quoniam igneo eſt aſpectu autho
re Dioſcoride poſitaq; in coronis oculos reuerberat aſpectum obtundit & hebetat.Quid ſi corym
be legas & intelligas de racemis ferulæ propter hęc plyniana verba poſita libro vndeuigeſimo Fe
rulæ duo genera in peregrinis fruticibus diximus.Semen eius in italia cibus eſt.Conditur quippe
duratq; in vrceis vel anni ſpacio.duo eius genera caules & racemi Corymbiā hanc vocant corym=
boſq; quos cōdiunt.Omnino hic corymbe vel corymbis legēdum eſt:quippe cū repiā:qd̄ maxie

Digitized by Google

Iunii ſententię cõgruit: ferulę grana & caules quos tum corymbos tum corymbiam vocant: faciei nocere & eſſe venenum. Hoc vt ſentiam faciunt hæc plyniana verba: quę poſita ſunt libro decimo & tertio naturalis hiſtoriæ. Semen ferulæ thapſiam quidam vocauere decepti eo. quoniam ferula ſine dubio eſt thapſia. ſed ſui generis: foliis phœniculi: inani caule: nec excedente baculi longitudinem. Semen quale ferulæ: radix candida: lacte manat: & contuſa ſucco abdicat omnia venenata. Quippe etiam fodientibus nocet ſi minima aſpiret aura: intumeſcunt corpora: facieq; inuadunt: ignes ſacri. hęc Secundꝰ. Quod ſi faciem tam diro veneno dehoneſtat & inuadit quid illam oculo magis paſſibili facturam credemꝰ? Nec obſtat ꝙ thapſia & ferula differunt aliquo modo. Nã paruum diſcrimẽ inter vtranq; eſt: nec maius q̃ inter Socratem & Platonem: qui cum ſint diuerſi in numero tamen conueniunt in homine hoc eſt in ſpecie: Diſtincta capita ſunt apud Pedacium inter ferulam (quæ græce ναρθηξ dicit̃) & thapſiam.

Quid ſignificet Cinara in Columella enodatus nodus hactenus inextricabilis. & quid apud eundem ſignificet myrtiolum ſiue murceolum & de murcea dea. Cap. clxvii.

ARiſtarchi lucernam: typhis contum: & argi oculos efflagitare videntur carmina ſequentia nemini ſatis (quod equidem ſciam) obuia. Hiſpida inquit Iunius: ponatur cinara quę dulcis iaccho
Potanti veniat nec phœbo grata canenti
Hęc mõ purpureo ſurgit glomerata corymbo
Myrtiolo modo crine viret deflexaq; colo
Nunc adorperta manet nunc pinea vertice ſurgit:
Nunc ſimilis calatho: ſpiniſq; minantibus horret
Pallida nunnũq̃ tortos imitatur achanthos. Inſulſiſſimus interpres pſeudo pomponius: nõ enim auſim credere talem mentem in hęc errata incidiſſe: cinaram vocari tradit ꝙ gaudet cineribꝰ: cum ſi inde etymon haberet: deberet cinera vocari non cinara. Sed hunc interp̃tem in errorem traxerũt hæc verba Columellæ libro duodecimo ſic poſita. Cinaræ: ſic enim in Columella lege non ciueræ ſobolem melius per autũni æquinoctium diſponimus: ſemen cõmodius circa kalendas martii ſeremus: eiuſq; plantam circa kal. nouẽbres reprunemus: & multo cinere ſtercorabimus. Id enim genus ſtercoris huic oleri videtur aptiſſimum. Nõ vidit hic αμουσος & infeſtiuior libethrius interp̃s cinaram dictionẽ græcam eſſe: noïaq; e gręcia detorta latinam etymologiã non admittere. hic legẽdum cinare vt penelope. Sed de carduo fit nunc mentio a Iunio: in quo mihi applaudere poſſum ex gręca doctrina tanq̃ e pharo lucem litteratis omnibus & cum luce portũ veritatis aperuiſſe. Quod Cinara ſit carduus docet Dioſcorides. libro tertio tradẽs achantaleucen Romanos ſpinam albam & carduum rhamptarium quem gręci vocant αγριοκιναραν. Vides me colligere carduum e verbis Dioſcoridis eſſe cinaram. hic carduus non ſatis cognitus erat Pedacio (mea quidem ſentẽtia) nos altilem carduum vocamus. vulgo archicarduum gratiſſimum in ſecundæ menſę cibis. Non enim ſapit naturam cardui agreſtis: qui agriocinara dicitur. Sed inter illos pricipatu ſuperbit. Ego peculiari epitheto altilem carduũ vocitare ſoleo. Nam ſi Plynius altiles vocat aſparagos cur nobis hũc altilẽ carduum vocare non liceat? Verba Plyniana. Silueſtres fecerat natura corrudas vt quiſq; demeteret paſſim: ecce altiles ſpectantur aſparagi. Idem libro vndeuigeſimo de altili carduo intelligit ſic prodens. Heu prodigia ventris. mirum eſſet non licere carduis pecori veſci non licet plæbi. Non longe inferius Plynius quoq;. Poterant videri dicta omnia quæ in pretio ſunt niſi reſtaret res maximi quęſtus non ſine pudore dicenda. Certum eſt quippe carduos apud carthaginem magnã cordubamq; præcipue ſeſtertia ſena millia e paruis his reddere quoniam portenta quoq; terrarum in ganeam vertimus etiam ea quæ refugiunt quadrupedes conſcię. Carduos ergo duobus modis ſerunt autũno planta & ſemine ante nonas martias. Plantæq; quæ ex eo diſponuntur ante idꝰ nouembris aut in locis frigidis circa fauonium. Stercorantur etiam ſi placet lætiuſq; proueniũt. Multa de carduis his Palladius libro quarto: inter quæ hoc notatu dignum duxi. Si cacumina ſeminũ cardui confringas ſpinis carebunt. Item ſi ſemina eorum madefeceris per triduũ laurino oleo vel nardo vel apobalſamo vel ſucco roſæ vel maſticino & poſtea ſiccata depreſſeris: eiuſdem ſaporis orientur: cuius vnguentum ſemina combiberunt. Contra talpas: ſubdit idem Palladius: prodeſt catos frequenter habere in mediis carduetis. vbi cardueta vſurpantur pro locis carduo cõſitis. Cũ ſubditur dulcis iaccho expone: quam bacchus hoc eſt comeſſator & nepos quiſq;: temulẽtus & vinoſus experietur dulcem & ſaporem non illiberalem vino conciliare. Eſt. enĩ ſubamariuſcula hæc cinara vinum odore vt mirrha condiens. Nec grata. non vtilis non cõueniens. Phœbo homini cãtum ſolito frequentare: qđ phœbi perhibetur apud iouem munus. Tibulꝰ. Qualem te memorãt ſaturno rege fugato Victori laudes concinuiſſe ioui. Ingratus inutiliſq; carduus eſt phœbo & phonaſco hoc eſt magiſtro vocis. quoniam arterias offendit propter ſuam amariciem & conſequenter

Digitized by Google

vocem ſtrangulat. Omnia amara lędunt arterias: dulcia leniunt & cõplanant. In amaris nanq; par=
tes extremæ id eſt ſuperficies ſunt aſperę: in dulcibus leues. Quicquid ẽ aſperum ſtrigit arteriam.
Hæc modo purpureo. hæc cinera modo verticem ſine flore leuat modo flore coronatur. Plynius.
libro vigeſimo primo. Mirum ꝙ ſine interuallo tota ęſtate aliud floret in eo genere: aliud concipit
aliud parturit:. Glomerata. conglobata ſcapo pineato in ſimilitudinem glomeris. Corymbo. ſca=
po ſimili racemo hęderaceo: qui peculiariter corymbus appellatur: vnde bacchum corymbiferum
dictitamus. Ouidius: Feſta corymbiferi celebrabat græcia bacchi. Myrtiolo. Hermolai Barbari vi
ri ætate noſtra doctiſſimi verba ſuper hac re ponã. Murciolo vertice. i. ſimili muricis hoc eſt oſtreæ
buccini. Plynius de carduo. folia habet muricatis cacuminibus: & murtiolum ſemen lentiſci Colu
mella ipſe infra appellat ceu ab hac figura qua naſcitur ipſe follicul⁹. niſi quis murceolo legat pro
languido quando murceam ſocordiæ deam vocabant quæ faceret murcidos. Author Auguſtin⁹
Ego nihil immuto myrteolum crinem verticẽ cardui vocans a colore floris myrthi arbuſculæ. Ta
les pene colores imo pene ſimillimos aduerti myrtho florenti in ceſenæ littore adſtante elegantiſſi
mo hoſpite meo Camillo Apio viro prorſus ornatiſſimo: qui myrthi floſculus admodum ſimilis
eſt floribus cardui: quos: vt certa fide locum hunc enuclearem: ſpectaui in cardueto florentiſſimo
q̃d alit Hannibal Bẽtiuolus vrbis & orbis delicię: amor meus & genius in ſeceſſu diuerſorioq; ge=
niali: cui nomen violæ: a formoſitate ſemper vernantis viridarii: eſt inditũ: quo identidẽ ſecedere
conſueui ad releuandum tum æſtus tum curas nec ſine theſeo meo Auguſtino Tencharario elo
quẽtiſſimo pragmaticorum. Erit igitur carduo nomen inditum myrtheolo a colore myrthi: quem
in floribus dũtaxat referre ſolet. Nec diſplicet ſi murceolo pro lãguido ſcribas. quoniam ſequitur.
deflexaq; collo hoc eſt habẽs collum inflexum. Ita ſane vertice graui opprimitur & multis fœtib⁹
ſubnaſcentibus & agnatis redimitur vt collum ponderi ſarcinæq; non ſufficiat. Nunc. aliquando.
Adopta. tecta & ſtipata multis carduis. Pinea. neutrum plurale. hoc eſt figuras pini metam videli
cet quam repreſentat pinus. quare dictum eſt a Calpurnio. Metas imitata cupreſſus. cupſſinę figu
rę ſimilis eſt pinea. Pingit. figurat formam metalẽ adeo lepide vt meta picta videatur. Quid ſile=
gis fingit: Nunc ſimilis calatho. aliquando pineum verticẽ & metam illam comę (poſt florem hoc
euenit) adeo ſpinis & vallo cingit vt calatho videatur includi. Eſt. n calathus & per diminutionem
calathiſtus apud Catullum quaſillum orificiatum ſirpis. Vergilius cũ loqueretur de roſa. Nec mo=
ra ridentis calathi patefecit honorem. Violis latioribus in modũ calathi apd̃ Plyniũ lib. xxi. nomẽ
ẽ calathianis. Pallida. cũ incipit areſcere. Tortos achantos. inflexos.. & hoc accidit carduo cũ folia
implicantur ſidentia appetente maturitate. Plynius libro vigeſimo ſecundo capite decimo nono
Achãtos eſt topiaria & vrbana hærba elato lõgoq; folio crepidines marginum adſurgentiũq; pul=
uinorum toros veſtiens. Duo eius genera ſunt aculeatum & criſpũ q̃d breuius. Alterum lene: q̃d
aliqui pederoton vocant: aliqui melanphyllum. Ab hac hærba flexuoſa Vocam⁹ achantum oẽm
flexuram. Hinc Proptius. Et myos exiguum flectit achantus iter.

De malua: quæ malachę: & ꝙ viſu cõpertũ eſt illã ſe ad ſolẽ circũuoluere Cap. clxviii.

CVã me olim torſerit hic verſus eiuſdem Et malachæ prono ſequit̃ quæ vertice ſolem: no
uerunt ſeduli auditores mei: quibus nihil olim certum ſciſcitantibus affirmaui. Sed cum
re congrediamur: rectus ſingularis eſt malachę vt penelope. Fuit quãdo p malachen He
lioſcopium ſiue heliotropiũ intelligebam: cui malaches nomen eſt inditum ꝙ habet fo=
lia malacha hoc eſt mollia. Nam Dioſcorides creber eſt in hac figura loquẽdi vt cũ velit folia mol=
lia & reſoluta hęrbæ cuiuſpiam dicere appellet malacha. vel malache dicitur quoniam eſt emolliſi
catiua hoc eſt επιτεταμενη. vocatur helioſcopios authore Dioſcoride ĩ tertio quoniam συμπε=
ριφερεται του του η κομη τη του ηλιου κλισει. οθην και ωνομασται ηλιοσκοπιοσ q̃uis apud
Pedacium Helioſcopiũ differat ab heliotropio. Si vero hic intelligere mauis de heliotropio mala=
cham appella. quoniam habet eundẽ effectum q̃d heliotropium. Nam authore Dioſcoride τα του
του φιλλα ποδαγραισ και στρεμμασι και σιριωσι παιδιοισ καταπλαττεται ωφελιοσ
hoc eſt huius folium podagris: ſiderationibus puerilibus ſuperimponitur vtiliter. Cæterum hæc
oĩa: quę olim cõmentus fueram abrogo: & q̃d viſu reperi ſequaris volo. μαλαχη græce malua di
citur quoniam mollit. μαλαχον enim græci molle vocitant. hinc apud Plautum. malachum ca=
piam palliũ. Alibi in bacchidibus. malaciſſandus es pro molliẽdus. Pręterea author eſt Plyni⁹ ma
luę ſpeciẽ vocari malachẽ. Ne malachen olim pro malua interp̃taret hoc in cã erat ꝙ apud neminẽ
authorẽ dep̃hẽderã maluã ad ſolẽ verti. Sed q̃d viſu: optimo rerũ magiſtro: nup diſcim⁹. id repro
bari nõ poſſe cenſemus. Vidim⁹ oculata fide maluã ſolẽ ſequi vt heliotropium: helioſcopiũ: & inti
bũ ſiue cichoreum. q̃d facere reor has hęrbas qm̃ frigidiſſimę ſũt: ſoleq;: ſine quo intermoriunt̃: ſe=
ctari ſolẽt. Sed q̃d pene p̃terii ſcribit Proclus. in libro de ſacrificio & magia ſelinotropiã eſſe hærbã
quę ad lunã vertat̃: helioſelinũq; lapidẽ imitari cõgreſſũ ſolis & lunę. Sed carmĩa de hac maluę cum
ſole vertigie a nobis ſub fide hiſtorica cõſcripta recitare collibuit: quę ociabũd⁹ ĩ agro vigorio luſi.

Malua ſalutiferas inter venerabilis hęrbas
 Quas alit irriguo terra begnina ſinu.
Mira refert de te facundo Plynius ore:
 Exerit & vires in decus omne ſuas.
Cum micat eoo radians pallantias ortu
 Illico maluaceus imbuat ora liquor.
Omnibus hoc anno morbis: noxaq; carebis:
 Conteneſq; piam ſic themiſonis opem
Sideris aſtaris ſuccurris ab impete membris:
 Accipit & per te dira podagra quiem.
Nec tantum ob vires proprias tu digna referri
 Carmine: & aonia ſurgere in aſtra tuba:
Quantum decliui ſpectas qđ vertice phœbum:
 Solis & ad radios molle cacumen agis.
Salue igitur mihi digna coli: veneranda poetis
 Omnibus: ad phœbi quæ quatis ora comas.
Et mihi præcipue retrahunt quem chloridos ora
 Ora ſerenato fulgidiora die.

Differentiam extare inter ocymum & ozymũ idem enarratus. Caput.lxix.

MVlta (vt vſu cõperi) ſũt quæ paſſim ꝓferuntur & non intelligũtur: multa intelligunť quę nõ proferunť vt patebit in quibus his vocib⁹. Cũ.n. dixit Columella. Ocyma cõprimite & grauibus dēſate cylindris: nõ ocyma legẽdũ eſt ſed ozyma. ꝓ hęrba odorata cõdimẽtis idonea: quę deriuať ab ὀζειν qđ ē redolere. In hortis ſatorũ celerrime naſciť ozymũ. nihil illo fœcundi⁹ cũ maledictis ac ꝓbris ſerendũ pͦcipiũt: leti⁹ ꝓueniet. hæc Plyni⁹ libro.xxi. Columella lib.xii. Circa idus maias ozyma ſerũť quę cũ ſemẽ obrutũ eſt diligẽter inculcať pauicula vel cylindro. Nã ſi terrã ſuſpenſam reliquas plerũq; corrũpiť. De hoc ozymo meminit ſic Perſius. Cum bene diſcicto cãtauerit ozyma vernę. Nunc error publicus corrigend⁹ illorũ: qui putãt ozymũ idẽ eſſe qđ ocymũ: imo ita ſcriptũ cũ.c. ſcilicet in codicib⁹ oĩb⁹ inueni cũ i hoc ſignificatu p.z. ſcribi debeat. Nec refert ſi Plyni⁹ tradit ozymũ celerrime prouenire. nõ.n. oĩa ꝓſpere naſcentia ocyma dici debẽt: nos ocymũ lingua vernacula baſilicum vocamus. ocimũ vero numeratũ inter pabularia tãtum diſtat ab ozymo q̃tũ hypanis veneto diſſidet eridano. De ozymo Plyni⁹ meminit lib.xxi. inter hortẽſia. De ocymo lib.viii. ſic. Apđ ãtiquos erat pabuli gen⁹: qđ Cato ocymũ vocat quo ſiſtebant aluũ bub⁹. Id erat e pabulis ſegete viridi deſecta anteq̃ gelaret. Manulius tradit fabã viciã & eruiliã autũno miſcuiſſe priſcos: admixtaq; græca aue na: cui non cadit ſemẽ hoc vocitaſſe ocymũ bouũq; cã ſeri ſolitũ. Varro appellatum a celeritate ꝓueniendi a gręco qđ ocys ocios dicũt.

De volucra & inuoluolo idẽ explicatus. Cap.clxx.

NAſcunť volucres ſerpitq; eruca p hortos. Carmẽ hoc ē eiuſdẽ Iunii: vbi poſſum⁹ & volucres & volucrę legere ꝓ vermiculo vaginipẽni ſumẽdo qui teneros prerodit pãpinos: q: vt ãnotauim⁹ ſupra: nõ eſt idẽ cũ cõuoluolo ſeu inuoluolo. Volucra diciť ꝙ volatic⁹ ē vaginipẽnis & aliger: viridi colore: roſtro ſerrato. Inuoluolus alas nõ habet quare apterõ hoc ē ipennẽ vocitat Ariſtoteles: cũ oculata fide videri ego thaleatitiũ hoc eſt volucrã eſſe volaticum puo ſcarabeo ſimilẽ alis vt vagina incluſis. Apud eũdẽ Columellã diciť hæc volucra lib.iii. ſic Genus ē aĩalis volucra appellať. Id fere pͦdit teneros adhuc pãpinos. Quidã apđ Columellã in verbis pͦcedentib⁹ nõ volucrã ſed voluocẽ ſcribunt decepti a codice plyniano mendoſo vbi cum volucrem ſcribi debuiſſet voluocem intruſerũt: ſed ne in re dubia apud me ſit fides relego te ad codicem antiquiſſimum Plynii: qui Bononiæ in libraria minorũ fratrum ſeruať vbi adhuc apparet intemerata vera lectio. ſed de hac re in ſupiorib⁹ affati.

De Thãno & ãmi idẽ enarrat⁹. Cap.clxxi.

VErſus ē apud eundem mendoſus (meo quidem aio) Lubrica iam lapathos: iã thami ſpõte vireſcunt: quid ſi legis thãni: quoniam arbuſtũ vtrinq; foliatũ ita vocat Homer⁹. ſub quo delituit nudus Vliſes repertus a naſica: vnde puto ſic legi poſſe in priapęis. Frõdẽti thãno vix potuiſſe tegi. Nam Suida authore θαμεεσ πυκνοι και θαμειαι και θαμειοσ. vides vt denſũ appellat & obſcurum thãnum. Thamnos ꝓprie virgultum latine dicitur. Sunt qui putãt intelligi de cappari: qui vt virgultum creſcit pͦſertim ita loquẽte Pedacio. καπωαρισ θαμνοσ εστιν ακανθωδησ puto tamen apud Dioſcoridẽ vocẽ generalem eſſe thãnos. Quid ſi legis Iãq; ãmi ex Dioſcoride lib.iii. Ammi inq̃t romani ãmiũ alexãdrinum: aliqui ethiopicũ: aliqui hegium cuminum vocant. Aliqui alterius naturæ æthiopicũ cuminũ dicũt eſſe & alterius ãmi. Vi habet iſtud feruentẽ accẽſam. bibiť ad tormina cũ vino. Si legeres thãni pro virgultis non eſſet incongruum. quoniam inferius agit de omnibus creſcentibus in altitudinẽ virgultorum: tanq̃ ſignificare vellet. Egimus de hęrbis paruis. nunc agamus de altioribus.

Digitized by Google

De Ricino explicatus Columella. Caput. clxxij.

INter difficillima carmīa cenſui ſemꝑ hęc ānumerāda. Tū mō depēdēs ricini: mō mo=
re cylindri. loquitur de cucumere gnatim tradēs ex illis videri nōnullos ſimilitudīe re
ferētes ricinū. Dependēs ait qm̄ repunt brachia cucumeꝝ ī editiora virgulta ſiue ꝑgu
las illicꝗ depēdēt. quare a poeta dictū ē. Et pēdet iūco cęruleus cucumis. Ricini. ſub
intellige more & ſimilitudine: qđ Ricinum repſentat. Scribit hęc Dioſcorides li. iiij. Cīri vl̄ cro
ton: alij ſeſamon ſilueſtre: ralij ſeſeli cypriū: alij crotona: ęgyptij ſyſtāna: alij trixin: ꝓphetæ ſan
guinē pyreti: Romani Ricinū: alij lupa. folia habet ſimilia platano. agit ꝑ ventrē phlegmabilē
& aquā. Eſt & Ricinus diuerſo ab hoc ſignificatu noīe pari muſca canina. Cur dixerit Columel
la more ricini & cylindri docebit Dioſcorides crotona dictum teſtat⁹ Δια την ωσ προσ τοζω=
ομεμφερειαυτου σπερματοσ. Δευδρουδ εστι συκησ μοκρασ μεγεθοσ εχου. Aliqui ꝑdide
rūt Ricinū virgultū appellari helioſcopiū. Certe mihi Ludouicus Geſilard⁹: ī quo eruditio cū
nobilitate certat: ex helioſcopio ſemē attulit ſiue illud fuerit ex heliotropio: cylindraceū & oblō
gulū mirifice verbis Moderati cōgruēs: ſed quomōcunꝗ ſumat̄ teres: aliqđ ītelligi debet ī hoc
loco: Potes hic Ricinū mora oblōga anteq̄ matureſcāt ītelligere vel certe iulos compactiles &
teretes: cui īterꝑtationi fidē faciūt hęc Plyniana verba li. xxiij. Mora germinatiōe priuſq̄ ī folia
exeant ſiniſtra decerpi iubent̄ futura poma. rhicinos gręci vocant. Sed cū afflatu ſcribi debet in
hoc ſignificatu.

De Trichilis vaſis idē enodat⁹: & Cęſaris ī cōmētarijs lectio prior reſtituta. Caput. clxxiij.

ESt & hic verſus non omnib⁹ obuius. At qui ſub trichila manantem repit ad vndam.
ſeiunctim legendum ſub trichila: vt dictio ſub ſeiungatur a trichila. Et trichilas inter=
pretare vaſa habentia tria labra: vt naſorum quatuor vas apud ſatyrum. De trichilis
meminit Cęſar in commentario tertij belli Pompeiani: q̄uis quidam referant ad the=
riclia falſo: qui Columellā nōn aduerterunt: cui opinioni ſyllaba repugnaret ſi hic verſus in the
riclam vertendus foret. Prӕterea repugnat ſententię. Non enim monet Columella vaſa ex tere
bitho: precioſiſſima videlicet: qualia tornabat thericles ſupponēda cucumeri. ſed lata & capa=
cia vt ſunt figulina vel lignea artificij non ſic exquiſiti. Sub trichila manantem. Coniunge ſub
cum manantem: & expone ad vndam: quæ ſub trichila vaſe ſuppoſito cucumeri manat. Plyni
us. Oleum odere mire: nec minus aquas diligunt. Deſecti quoꝗ ad eas modice diſtātes adrepūt
Cōtra oleū refugiūt: aut ſi quid obſtet vl̄ ſi pēdeāt curuant̄. Idꝗ vl̄ vna nocte depħēdit̄. Si vas
cum aqua ſubijciatur a quatuor digitorum interuallo deſcendentibus ante poſterum diem.

Qꝫ congylis apud eundem ſit Rapa. Caput. clxxiiij.

SVbdit idē. Congylis: illuſtri mittit quā nurſia campo. Queꝗ amiterninis defertur bu
nias aruis. ꝑ congylim rapā intelligit. Verba Dioſcoridis lib. ſecundo ſunt hęc ροrτυ=
λη ημεροσ. ει δε rοrrυλιδα οι δε rολοσιου. ρωμαιοι ραπα. Nurſia: nurſinæ rapæ
ſummopere laudabantur. Martialis Nurſinas poteris parcius eſſe pilas. Bunias: non
a bunio fonte vt inepte ſentit interpres. ſed ꝑ hanc vocem ſignificatur napus: qđ colligitur ex
his Dioſcoridis verbis in ſecundo. βουνιασ και ταυτη η ριζα εφθη. φυσωδησ εστιν. Plynius
libro vigeſimo. Naporum differentias & in medicina gręci ſeruant anguloſis foliorum caulib⁹
florentes: quod bunion vocant purgationibus fœminarum & veſicę.

Noua de Satyris in medium prolata ex ſententia pauſaniæ.

SAtyros petulantes eſſe: & in Venerem pronos: Bacchi aſſeclas: quoniam ex vino pe=
tulantia naſcatur: quis non nouit? ex hiſꝗ ſeniores appellari ſilenos Pauſania traden
te: cuius ſententiam ſubijcere viſum operępretium. Equidem de ſatyris cum aliquid
amplius ſcire cuperem q̄ alij tradiderunt vnius rei cauſam cū multis loquut⁹ ſum. Eu=
phemus tandem vir nec ignobilis hęc mihi recenſuit ꝑ cum in Italiam nauigaret ventorum
impetu decurſum: deiectum: & in exteriorem oceanum: quo nondum aliquis nauigauit: delatū:
Ibi eſſe inſulas multas deſertas: quæ ab hominibus agreſtibus incoluntur: alijs vt aiebat inſulis
nautæ appellere nolebant. quoniam antea in eas appulſi incolas experti eſſent. Sed tunc etiam
præter eorum voluntatem ventis eo adacti ſunt. Inſulæ a nautis ſatyrorum appellantur. Inco
tæ ſunt corpore caudas in imo dorſo habentes non multo equidem minores. Hi cum primum
eorum aduentum ſenſiſſent eueſtigio nulla edita voce occurrerunt: ac mulieribus: quæ in naui
erant manus iniecere. Demum nautæ trepidi mulierem barbaram in inſula dimiſerunt: ī quā ſa=
tyri non tantum qua mos ē. ſed omni corporis parte libidinem exercuerunt: nec mirum igitur
ſi Ouidius ait. Panes & in venerem ſatyrorum prona iuuentus: & ſi ex amoribus & ꝓmiſcuo coi
tu penelopes Duris autumat pana natum eſſe cognomento τραγοσκελην.

Digitized by Google

Inas eſſe neruos: quos amor afficit: explicatuſq; Apollonius Rhodius. Caput.clxxv.

SOmnium multis videt̃ ſentẽtia rhodij Apollonij li.iij.argonauticon: & nihil phyſicũ ſentire. ſed prorſus verba ſententiamq; eſſe poeticam ĩ his verſibus. ἀμφὶ παραιάς.
ἰνας καὶ κεφαλῆς ὑπὸ μειατον ἰνίον ἄχρις.
ἐνθ᾽ ἀλεγεινότατον δύνει ἄχος. ὁππότ᾽ ἀνίας
ἀκάματοι πραπίδεσσιν ἐνισκήψωσιν ἔρωτες. hoc eſt. Comburebat raros Inas: nomen eſt nerui: & vſq; ad ĩſimũ Inion hoc ẽ neruũ capitis: qua moleſtiſſim⁹ĩgredit̃ dolor: vbi ſollicitudines ĩdeficiẽtes mentibus implicuerũt amores. Subdit interpres. καθ᾽ ὃν τόπον ἀλγιστόν ἐστι μέρος τῆς ψυχῆς ὅταν ἀδιαλείπτως τις τῷ ἔρωτι κατέχηται ἐπιμένει δὲ πιθανῶς τῷ χαρακτῆρι ἑλκομένης μὲν τῷ πάθει λογισμῷ δὲ κρατουμένης. hoc eſt circa hunc locum moleſta eſt pars vitę: qñ indeſinẽter aliquis amore cõfundit̃. ĩſiſtitq;.n. freqnter rõne victa & tracta a charactere. Qui cõminus & cũ re ipſa congrediet̃ ſentiet Apolloniũ philoſophice & κατὰ ἀριστοτέλην locutũ eẽ. Nã cũ fõs & origo neruoꝶ incipiat a corde & penetret parti in cerebrũ: q̃d mirum ẽ ſi corde lęſo: titubat mẽs ipſa cõſiſtẽs ĩ cerebro deſtituto a lęſione nerui? Nec obſtat Auicẽnã ꝓdere initiũ neruoꝶ eẽ ĩ cerebro: cui reluctat̃ Ariſtoteles li.iij.de animalib⁹ Nõ tñ recte dices a corde oriri neruos. ſed a quadã ſubſtãtia dura occulta ĩ ſubſtãtia cordis: & neruus fuit creatus ĩ corde & nõ aſſimilat̃ illi. ſicut verucæ & glãdulæ naſcuntur ĩ carne: & non aſſimilant̃ carni. Galenus fallit̃ & ipſe putãs neruos oriri a cerebro: qui poſuit pignus cõtra cuſtodem altaris affirmãs ſe daturꝭ multum auꝶ ei: qui oñderet ꝙ nerui naſcerent̃ a corde. Proculdubio nerui a corde ꝑueniunt ad pelliculã q̃ cerebrum circũdat vñ lęſo corde lędit̃ quidã neruus: cui Apollonius nomẽ facit Inio: & quaſi ꝑ traducẽ traducit̃ dolor cordis ĩ cerebrũ & viciſſim in mentẽ. Docet Albertus magnus hac ratione non dubitandũ neruos oriri a cerebro. ſed a corde: eo ꝙ neruus eſt factus durus ex parte cordis & mollis ex parte cerebri: ideo oritur a corde. Dicebat Conciliator cor eẽ veluti pelagus ventis agitatum a quo fluuij deriuantur tres magni: ĩter quos vltra fluuium demandantem ſpiritum vitalem per omne corpus: & eſt arteria ahorti: & vltra alium fluuium magnum ſcilicet venam concauam dantem toti ſanguinem. Eſt alius fluuius ab ipſo corde demandatus ſurſum tendens in cerebrum: ſcilicet neruus q̃ generatur ab eo ex materia continuata inter cordis & cerebri materiam cum impellitur ſurſum. Ipſe autem fluuius talis ſuperfluus in eius expanſione inueniens ſuperius obſtaculum: quendam generat lacum: puta cerebrum a quo lateraliter originant riuuli multi: quorum vnus extat maior: ſeptem autem minores: ſicut ſeptem paria neruorum. Nucha nãq; ceu vicarius & nuncius cerebri per totum dirigitur dorſum ex qua vtriuſq; lateraliter plures emergunt nerui de ſphondylum foraminibus egredientes.

Quid ſit Xerolophon apud Priſcianum. Caput.clxxvj.

PRiſcianum vndecunq; doctiſſimum ſemper exiſtimaui: & fortaſſe cui nulli vel pauci ſint in eruditione conferendi: is grammaticalium inſtitutionum libro primo ſic ſcriptum reliquit. Et epigrammata quæ egomet legi in tripode vetuſtiſſimo Apollinis: quæ ſtant in xetolopho bizantij ſic ſcripta. Ego non xetolopho: quæ vox eſt nihili. ſed xerolopho ſcribo. quid vero ſit xerolophon his verbis tibi Suidas planum faciet. ξηρόλοφος. ὅτι τὸν ξηρόλοφον. πρώην μὲν θεματῖνες ἐκάλουν. ἐν αὐτῷ γὰρ κοχλίας ἴς. καὶ ἀρτέμιδος σύντεθος στήλη. καὶ σεβήρου τοῦ κτίσαντος. καὶ θεμάτιον τρίπουν. ἔνθα ἔθυσιας ἐπολλὰς θυσίας σεβῆρος. ἔνθα καὶ χρησμοὶ πολλοὶ τῷ τὰ πῶ γεγονασι. καθ᾽ ὃν καιρὸν καὶ κόρη παρθένος ἐτύθη. καὶ θέσις ἦν ἀστρονομικὴ λοτ. χρόνους διαρκέσασα. Eſt igitur zerolophon colũna recta in quo annulares ſunt ſcalę: dicata mineruę: in qua incidebãtur epigrammata & aliquando oracula: ſacrificiaq; non paucies fieri ſolita: zeros lapis eſt ſine ceno fabricatus. λοφὴ ſummitas. λόφος locus erectus hoc eſt tumulus. Chriſtodorus poeta thœban⁹ reliquit nobis omnia carmina quæ in cõſtantinopolitana vrbe impreſſa zerolophis viderat digna cura & memoria poſteritatis.

Carmen Antipatri gręci ſcriptoris explicatum: ibidemq; de hortis pẽſilibus agitatum: & de hortis nonnulla. Caput.clxxvij.

NOn ingratum diuerticulum facturus vtiq; videor ſi ad Antipatri poetæ carmina me conferam & emendem: cuius hæc verba ſunt εἰς ναοὺς hoc eſt in templa. κᾶπων τὰ ἰώρημα. καὶ ἠελίοιο κολοσσόν.
καὶ μεγαναίπειναν πυραμίδων κάματον.
hoc eſt hortorum eleuationem & coloſſum & magnum pyramidum laborem. Sed legendum ẽ κηπῶν. κῆπος namq; dicitur hortus. Nam penſiles horti: quos Semiramis ſiue rex Cyr⁹ poſuit: inter miranda cenſebant̃ opa. Quidam tamẽ καρῶν legere mallũt ꝑ capitib⁹ hoc ẽ ſtatuis:

quæ in templis dicabantur. De pēſilibꝰ hortis Plynius hęc li. xj. naturalis hiſtoriæ. Antiquitas nihil prius mirata eſt q̄ & heſperidum hortos ac regum adonis & alcinoi itēq; pēſiles ſiue illos ſemiramis: ſiue aſſyrię rex Cyrꝰ fecerit. Sed qm̄ obiter incidit mētio ſup hortis vidicemꝰ illos ab iniuria poetica. Sunt enim quidam: qui contendunt hortorum curam eſſe negligendam: quippe Homero id ĩceſſente: qui tn̄ poeta ſi pinde pēſitat̄ ac legitur nō vitio dat curā terræ. ſed poſtponit regio faſtigio: ſicuti Diogenes magnus erat: Alexāder magnus: dixit tamē macedo. Si nō eſſem Alexander vellē eſſe Diogenes. Sed carmina Homeri ſi lecturires appoſui.

ωγερον. ουκ αδαμονιησ εχει αμφιπολευειν
ορχατον. αλλ ευτοι κομιδη εχει ουδετι παμπαν.
ουφυτον. ου συκη ουκ αμπελοσ ουμεν ελαιη
ουκ ογχνη. ου πρασιη τοι ανευ κομιδησ κατα κηπον
αλλο δε τοι ερεω. συ δε μη χολον ενθεο θυμω.
αυτον σ ουκ αγαθη κομιδη εχει. αλλ αμα γηρασ
λυγρον εχεισ αυχμεισ τε κακωσ και αεικεα εσσαι.
ουμεν αεργιησ γε αναξ ενεκ ου σε κομιζει.
ουδε τι τοι δουλειον επιπρεπει εισοραασθαι
ειδοσ και μεγεθοσ. βασιληι γαρ ανδρι εοικασ.
τοιαυτω δε εοικασ επει λουσαιτο φαγοι τε.
ευδεμεναι μαλακωσ η γαρ δικη εστι γεροντων.

Latina ꝓpe ſic fecimꝰ. O venerāde ſenex tibi nō viridaria circū ſegnis cura manet. nulla arbor omiſſa colēdo. Nō vitis: mollis ficus: ſilueſtris oliua. Nō neglecta pyrus ſulco male frōdet inerti. Pauca tn̄. ſed nulla velī te exulceret ira: Fas mihi dixiſſe ſenex. nō cōſulis apte Nūc tibi. Tu ī ſeniū tremulis decliuior ānis Veſte tegis vili tenuatum frigore corpꝰ: Regalē ſola nō ſorde merebere laudē: Nec res ſeruitio tm̄ te nutrit vt ęquū ē: lautꝰ eris mage cui ſimilis: ſi molliter eē ſentiet: ī tenero ſi ſternere membra cubili. Sic dulces ſueuere ſenes. ſic ſerior ætas. Nōne & Apollonius Rhodiꝰ dignatꝰ ē holitorē phytoſcaphō appellatum quē cōpariōe Heroū laborioſum facit deteſtari ventrē dū aſpicit manꝰ ſibi calloſas. Laudes hortoꝝ virgilianis laudibꝰ cludere meliꝰ erit. Inqt. n. ille ī quodā epigrāmate. Hortus ſalubres ꝓbet corpi cibos Varioſq; cultꝰ ſæpe cultori refert: Holꝰ ſuaue multiplex herbæ genus: Vuas nitētes atq; foetꝰ arboꝝ. Nō deſit hortis & voluptas maxima: multiſq; commixta modis iucunditas: & id genus reliqua quæ ſequuntur. Nunc ad inſtitutum noſtrum concedamus.

Quatenus hallucinenē multi. & qua fine dicat̄ illotis pedibꝰ & illotis manibꝰ. Caput. clxxviij.

IN q̄plurimis vitiū nō purę nec romanę lingue caſtioris ieſſe cōparet obſeruata tn̄ grammaticę norma. Qđ vt clareat altius q̄dā repetenda ſūt. Duo verba hoc ē ſētētię puerbiales ſūt ī aſſiduo vſu diſertoꝝ. Ne illotis id manibus attigā: ne illotis pedibus īgrediar: aut accedā: & cū id frequētiꝰ ſit & vſitatiꝰ videlicet illotis pedibꝰ īgredi: primum autē hoc ē illotis manibus attigere rariꝰ cōperiat̄: ſolis tn̄ verbis: nō ſignificatu diſtigunt̄. Cū dicit illotis manibus verbū ad manꝰ ptinēs ē addendū: vt verboꝝ ſignificatio cū re cōueniat. Cū autē illotis pedibꝰ dicis verbū pedibꝰ cōueniēs apponendū. Cū addit̄ īgredior illotis pedibꝰ dicendū: cū attigo: illotis manibꝰ ꝓnūciādū adagiū. Eſt. n. verbū: vt ita loquar: pedeſtre pedibus nō manibꝰ attribuēdū. Sed qđ rarius ſit nō tā graphice & eleganter manibꝰ illotis dr̄ ſicuti pedibus illotis: ꝓpterea īuenies illđ rariꝰ: hoc crebriꝰ & vulgatiꝰ. Cām nō aliā ſubeſſe puto q̄ Romanis grecos imitātibꝰ: ī eū q opa & actiōes īmediate īgredit̄ dicūt ανιπτωσ ποσιν αναβαινων επι τοσ τεροσ. Significantiſſime & appoſite loq̄ns iurecōſultꝰ cū mutet adagiū grecū verbum cōueniēs manibꝰ addidit. Eiꝰ verba ſūt hæc digeſtis de origīe iuris. Incōueniēs erit omiſſis initijs atq; origīe nō reperta: atq; illotis: vt ita dixerī: manibus ꝓtinus materiam interpretationis tractare. Vides vt verbo manibus accommodo iuriſperitus vſus ſit. In hæc libētiſſime diuerti quippe cum aduertam ad hunc ſcopulum viros magnos illiſiſſe.

De Laberio & publio mimographis nōnulla allata cū codice Tranq̄lli emaculato. Ca. clxxix

TRanq̄lli Suetonij verba ſunt hæc ī Cæſare dictatore. Ludis Decimꝰ Laberius eques Romanus mimum ſuum egit: donatuſq; eſt quingentis ſeſtertijs annulo aureo ſeſſus in quatuordecim ſcęna p orcheſtram tranſijt. In codice priſco qui in opulētiſſima diui Dominici bibliotheca bononię ſeruatur ſcanna ſcriptum eſſe deprehēdi quā lectionē ſūmopere laudo: vbi per ſcāna ſedilia & ordines accipiunt̄: ī qbꝰ ius erat ſedere eq̄tibꝰ vt autore Plynio: tūc cū quatuordecī gradꝰ Laberiꝰ īgreſſꝰ: oēs ſeſe ꝓnumero coartauerit. Hic Marcꝰ Tullius Cæſarem dicaciter inceſſens: qui turba & vilitate hoīm repleuit ordinē eq̄ſtrē Laberium ſic appellat. Laberi te acciperem niſi anguſte ſederē: cui Laberiꝰ nō īfeſtiuꝰ rn̄dit: miror te anguſte

Digitized by Google

ſedere cum duab⁹ ſellis ſedere cõſueueris: taxãs ĩ Marco Tullio neutrarũ ptiũ obſeruãtiã: quam obrẽ & Saluſti⁹ illũ trãſfugã & leuẽ dictitauit. Quidã poſt quatuordecĩ ſubĩtelligunt ordĩes qđ nõ placet. Adde & hoc nõ Decimum Laberiũ ſed Publium mimographũ ex hoc ludo Ceſaris palmã reportaſſe: victũq; ab hoc Publio Laberiũ: qđ vt plani⁹ ĩtelligas Aurelij Macrobij verba ſubieci. Is Publi⁹ natiõe ſyr⁹ cũ puer ad pṙoni domum eſſet adduct⁹ pmeruit eũ nõ min⁹ ſalibus & ĩgenio q̃ forma. Nã forte cũ ille ſeruũ ſuũ Hydropicum iacẽtẽ ĩ area vidiſſet q̃ſiſſet ĩcrepuiſſetq; qd ĩ ſole faceret: rñdit: aquã calefacit. Ioculari deĩn ſup cœnam exorta q̃ſtiõe qđ nã eſſet moleſtum ocium aliud alio opinante ille podagrici pedes dixit. Ob hæc & alia manumiſſus & maiore cura eruditus cum mĩos componeret: ingentiq; aſſenſu in Italię oppidis agere cępiſſet pduct⁹ romã p Ceſaris ludos: oĩs: q tunc ſcripta & opas ſuas ĩ ſcęnã locauerat: puocauit vt ſinguli ſecũ poſita ĩuicem materia p tp̃e cõtenderẽt: nec vllo recuſãte ſupauit oĩs: ĩquis & laberiũ. vñ Ceſar arridẽs hoc mõ pnunciauit. Fauẽte tibi me vict⁹ es O laberi a Syro. ſtatimq; Publio palmã & Laberio ãnulum aureũ cum qngẽtis ſeſtertijs dedit. Tunc publius ad laberium recedentẽ ait: Quicum contendiſti ſcriptor: hunc ſpectator ſubleua. Sed & Laberius ſequenti ſtatim commiſſione mimo nouo ĩteriecit hos verſus. Non pñt primi eſſe oĩes omni in tempore.

Summum ad gradum cum claritatis veneris: conſiſtes

Aegre: ne citius q̃ deſcendas decidas.

Cecidi ego. cadet qui ſequitur. Laus eſt publica.

Explicatum cur Cæſar diceretur a Pompeianis ægyſtus: & annotatum ęgyptum non ęgyſtum eſſe pronunciandum. Cap. clxxx.

TRãqllus quoq; ĩ eodẽ dictatore ſic ĩfit. Et quẽ gemẽs ęgyſtũ appellare cõſueſſet. legẽdũ e. ęgyptũ. Sic. n. vocaṫ is adulter clytenneſtrę: quẽ vulgus ſemidoctũ & cęci doctores hoc ẽ grãmatiſtę dicũt oppido q̃ ĩſcienter ęgyſtũ. Sũt q ab hoc regionẽ vocatã cõtẽdũt. ſic gręce ſcribiṫ. αιγυπτοσ. Nec mirum ſit Ceſarẽ tanq̃ adulterũ Põpeij vocari ęgyptum. qm̃ Põpeius ip̃e ſcomate: & vituponũ mordacitate vocabaṫ agamenon tãq̃ ductor & ĩpator populi Romãi vt ille gręci. Res notior q̃ teſte egeat. Qđ ſi Cæſar Põpeij agamẽnõis appellati ſubigit vxorẽ: recte ex hiſtoria ægyptij: qui veri agamnẽonis ſubigebat vxorẽ: & iſte nũcupatitij agamẽnonis Põpeij vocabiṫ ęgypt⁹ ab adulterio ĩ agamẽnoniã vxorẽ hoc ẽ Põpeianã nomẽ adeptus.

Scribere idẽ eẽ qđ nũerare obiterq; trãqllij codex emẽdatus. Ca. clxxxj.

SVbdit quoq; Tranqllus. Dilexit & reginas: ĩter quas Eunoẽ maurã bogodis vxorẽ: cui maritoq; eius pluria & ĩmẽſa tribuit vt Naſo ſcripſit. In codice Tranqlli romanę editiõis & ſincęriſſime ita ſcriptũ habeṫ. Immẽſa tribuit & vaſa ſcripſit: quã lectionẽ ſummope pbare cõſueui vtpote q̃ maxĩe romanã antiqtatẽ & editionẽ redoleat. Scribere nãq; ſignificat tradere: trãſferre. Sẽſus ẽ Cęſarẽ eunoes amore ſũptũ multa & ĩmẽſa p̃buiſſe: ĩter q̃ maxĩa dona: vaſa ĩtidẽ ſua tradidit & cõdonauit. ſiue nũerauit p̃tiũ vaſorũ. Nã hoc verbo pprie ſolemus vti ĩ pecunia numerãda. Vṫ vtiṫ ĩprorie Suetoni⁹: hac voce: queãdmodũ mutuũ dicim⁹ ẽt id qđ nõ nũeraṫ & tñ ĩ eodẽ repitur mutuũ ſtuprũ. Seruius li. ęneidos. vij. Trãſcribi tradi. Sermo aũt hic tractus ẽ de pecunia. Nã ſcribi ẽ dari. Horati⁹. Scribe decẽ nerio. Nõ ẽ ſatis adde cicutę. Reſcribi vero reddi. Horati⁹. Dictãtis q tu nũq̃ reſcribere poſſis. Terẽtius. Argẽtũ illud denuo reſcribi iube phormio. Plaut⁹ ĩ aulularia. Nunc ſatagit adducit domũ ẽt vltro & ſcribit nummos.

Eiuſdẽ codex emẽdat⁹ de thalamegis ſeu nauithalamis nauib⁹: & quare bucẽtauri. Ca. clxxxij.

IN nauis cubiculatę Suetonij aptã cognitionẽ mihi nihilo ſeci⁹ exultare libet: ac nautæ ſolẽt cũ pceloſo mari circũlatrati: fluctibuſq; decumanis ſemiobruti pharõ affulgere vidẽt: aut portũ ſe obijcere. Sed Tranqlli verba qd addere moror? Et eadem naue thalamoq; pene ęthiopia tenus ęgyptũ penetrauit niſi exercitus ſeq recuſaſſet. Adeo cõuulſa: mutila: male diſpoſita ſũt hęc verba vt ſenſus erudit⁹ elici nõ poſſit. Mulieroſitatẽ hoc eſt amorẽ nimiũ & cõſeqnter repħẽſibilẽ Cęſaris carpẽs Suetonius refert illũ naue ab ęgypto in ethiopiã cũ Cleopatra pficiſci deſtinaſſe niſi ſeq prius recuſaſſet exercit⁹. Sed quo bono inſerta ſit illa dictio thalamo nõ daṫ cõiecturę locus: niſi legam⁹ iũctim nauithalamo: vt Suetoni⁹ romana dictiõe ſit vſus ex gręco vocabulo detorta. Dicunṫ. n. tales a gręcia naues thalamiphorę hic non eadem voce. ſed eodem ſignificatu nauithalamum latĩe dicere maluit. Eſt. n. nauithalam⁹ nauis Pompatica: & apta genio oblectando: q̃ ſecum inſtrumenta deliciarum affert thalamum ſcilicet cubiculum: menſam: qua geniales ægyptij peculiariter vtebantur vt nauigantes nauigandi moleſtiam non ſentirent. ſed in naui hac geniali veluti in proprio thalamo conquieſcerent: Hanc vulgus bucentaurum vocat a particula auctiua. bu. vt patet ĩ verbo bupedes quo adultiores pueri ſignificantur: bulimos magna fames. bupĩa magna ſitis. buſycos mariſca fic⁹ a magnitudię nũcupata. Hãc genialẽ nauẽ decoratã p̃toritijs tabulamẽtis & cœnatiõibus deſcri

Digitized by Google

bit ĩ hęc verba Plautus ĩ rudẽte. Poſt animi cã mihi nauẽ faciã atqꝫ imitabor Stratonicũ: opida circũnuectabor. Et apd̃ Trãqllum: eadẽ: cum eadem: Cleopatra exp õe cum q̃ nauithalamo circũuectus ẽ ꝑ ethiopicã orã. Apianꝰ ĩ libyco eaſdẽ naues vocat thalamegas eodẽ ſignificatu etymo diuerſo παρα τω αγειν τον θαλαμον. nec obſtat ĩ qbuſdã ãnotatiũculis me oli admonuiſſe thalamiphoras ĩ Apiano ſcribẽdũ cõducere. Tunc.n. σκοπον. nõ attigi. Nũc in Apiano nihil mutãdũ cẽſeo. Dũ hęc ãnotarẽ ſupuenit mihi Ianus Gallicanꝰ auditor meus hõ lr̃atus: qui me nõ mediocriter ambiguũ docuit ĩ libraria bononiẽſi diui Dominici codicẽ ſeruari vetuſtatis mĩtum reuerẽdę: quẽ cũ iuulgato cõponẽs deꝑhẽdi illic nõ nauẽ thalamoqꝫ neqꝫ nauithalamo. ſed thalamego fideliſſime ſcriptũ ſeruari: q̃ lectio vera ẽ ſi germana: doctrinãqꝫ penitꝰ Trãquilli ſapiẽs. exponet tñ ſimiliter thalamego vt nauithalamo. Dictio diuerſa ẽ. ſenſus vnꝰ. Thalamiphoras & thalamegus hoc ẽ θαλαμηγους eaſdẽ eẽ docuimus. Quas põpaticas naues Apianus θαλαμηγας appellat has Seneca libro ſeptimo de bñficijs latine cubiculatas vocat.

De Condito & quatenus errauit Plutarchi ĩterpres. Caput. clxxxiij.

TRãquilli ĩ ſubſeq̃nti capite verba ſũt hęc. C. oppiꝰ adeo ĩdifferẽtẽ docet: vt quõdã ab hoſpite cõditũ oleũ ꝓ viridi appoſitũ aſpnãtibus cęteris: ſolus etiã largiꝰ dicat appetijſſe. Naſcit̃ quibuſdã heſitatio qd̃ ĩ eodẽ exẽplo Plutarchꝰ vnguẽtum ſcripſit: Trãquillꝰ vero oleũ cõditũ. Immo ſi cũ veritate ipſa cõgredi volumꝰ nũq̃ Plutarchꝰ vnguẽtũ ſcripſit: nec gręca vox ẽ iſta vt palã ẽ. ſed Rõana. Plutarchꝰ μυρον ſcripſit αυτι του ελεου hoc ẽ vetꝰ oleũ & cõditũ ꝓ oleo nõ recẽti ĩ ꝓ̃ria ligua diſertiſſimus. Nouerat.n. μυρον nõ tam vngentũ: cũ & illd̃ ſignificet quoqꝫ: ſed oleũ cõditum & ãtiquum recte nũcupari. Plutarchi iterpres myrõ nõ vngẽtũ. ſed cõditũ oleũ ſcd̃a correpta: hoc ẽ recõditũ & veteratũ iterꝑ̃tari debuiſſet: qd̃ ſcitamentis: geneatiiſqꝫ cibarijs idoneũ nõ eẽt. Alioqui nõ ruſticitatis Leo. ſed ĩeptiæ reus fieret: q vngẽtũ apponeret rẽ minię cõuiuijs idoneã. vt ĩ alterẽ cibo nõ quadrãtẽ. qm̃ repi apud Lucianũ ĩ dialogo cõtra Romãos ĩualeſcẽte luxuria illos ſolitos vngẽtũ bibere: qd̃ & affert epigrãmatiſta. Si foliata ſitis. Qd̃ aũt veteratũ oleũ ꝑ dictionẽ gręcã ſignificet̃ docet his græcꝰ interpres Suidas. μυρον επι κεφαλης. το αρχιερατικον ελαιον. εξ ηδυσματων συνεκειτο. αλλου δε ν εκεινο αυτο καθ εαυτο τοσαυτην ευοσμιαν ηφιει. η δε παντων μιξις και κρασις. πλειστην οσην την ευωδιαν ειργαζετο. τουτω την αδελφικην εικοτως συμφωνιαν απεικασεν. η γαρ των πλειονων κατορθωματων συνεισφορα. της τελειας αρετης την ευοσμιαν εργαζεται. Adde qd̃ nullatenus conditum media ꝓducta legi põt. quoniam ſenſui Trãquilli repugnaret. Cõditũ nãqꝫ ſignificat ſcitũ: gratũ: & cõcimẽto ſuo palatũ irritãs: a verbo cõdire ſignificãte cõditura ganeata & electili cibariaꝝ opiparꝫ cõcinare: ꝑinde freq̃nter ĩ Apitio leges piſcem hoc vt illo mõ cõdiẽdũ eẽ. Amorẽ oĩm reꝝ cõdimẽtũ eẽ leges ĩ Plauto ꝓ re cibo gratũ ſaporem & callũ afferẽte: ĩ quã ſignificãtiã ſic cecinit ſatyrꝰ. Cõdire guloſũ fictile. Trãquillꝰ aũt oleũ illd̃ appoſitũ Cęſari a Valerio illiberale: ĩſcitũ & aſpnabile vult ĩtelligi vñ magis pſimoniã Cæſaris admiremur & abſtinẽtiã. Cõdimẽtũ fabulę Marcus Plautus decꝰ & g̃ram nuncupauit in penulo. Cõditũ elegãtia & ſuauitate mirifica cibariũ excoctum dicitur. hinc epigramma pallade feſtiuiſſimum exijt: qd̃ nos ꝓ tempore ſic latinum fecimus.

Condito mihi opus. Conditi nominis vnde
 Propoſitum? græcis vox aliena ſonis.
Si bene Romana conditum voce loquuntur
 Ipſe ſcies: lingue qui decus es latiæ.
Id quodcunqꝫ para. ſtomachi penetralia morbus
 Occupat. hoc potu tinguier illa iuuat.

Qꝫ in eodem Tranquillo Pompeius Macer non Marcus ſcribi debet. Ca. clxxxiiij.

INDẽ Suetoniꝰ ĩferiꝰ. Quos oẽs libellos vetuit Auguſtꝰ publicari ĩ epiſtola: quã breuẽ admodũ ac ſimplicẽ ad Põpeiũ marcũ ſcripſit. Dicere vix poſſũ: ſentio tñ: quatenus barbariẽ ſapit hęc ſeries: & huiꝰ ſentẽtię male cõpactę textꝰ. quis adeo ĩfeſtiuꝰ ẽ q ita loquat̃? Ad Põpeiũ Marcũ ſcribo: cum potiꝰ dicẽdũ eẽt ad Marcũ Põp. ſcribo: quãobrẽ Romanę editionis codicẽ ꝓbo & priſcũ illum diui Dominici: ĩ quo ad Põpeiũ Macrum ſcriptum ẽ vera & ſenſui germana lectiõe: ĩtelligitqꝫ Trãquillꝰ illũ Põpeium Macrum: q floruit ſub Auguſto: lr̃aꝝ columẽ & eruditiõis quẽdã veluti theſauꝝ: ad quem amoris apologetica adhuc extat Naſonis elegia: in qua cupidinẽ: & ſe ipſum ocioſum cupidini ſtipendia faciẽtem excuſat cum Macer ipſe negocioſus bella troiana perſcriberet. eius hoc initium eſt elegię.

Carmen ad iratum dum tu producis Achillem:
 Primaqꝫ iuratis induis arma viris.
Nos Macer ignauæ veneris ceſſamus in vmbra:
 Et tener auſuros grandia frangit amor.

Digitized by Google

Neſcio an idē ſit hic Macer ad quē hęc li.ij. triſtiũ ſcribit. Ecqd ab ipreſſę cognoſcis imagīe cerę
Hęc tibi Naſonē ſcribere verba macer? Tu canis ętherno qcqd reſtabat Homero Ne careāt ſũ=
ma troica bella manu.

De Salutione Scipione & vnde nomē adeptus. Caput. clxxxv.

A Deludēdas: īquit Trāquillus: vaticinatiōes: qbus fœlix & inuictũ ī ea ꝓuīcia fataliter
Scipionũ nomē ferebat: deſpectiſſimũ quēdā ex Cornelioꝝ gñe. cui ad opprobrium
vitæ Salutiōi cognomen erat: ſecũ ī caſtris habuit. Solēt ferme oēs exponere κατ' ἀν-
τίφρασιν ſalutionē dictũ ꝙ nulli ſaluti foret. Sed oībus deſpicatui. Sed doceri cupio
quatenus ſalus & ignominia ſiue deſpicat⁹ opponunt. Nōne quis pōt eē nō ſaluti: qui nec tñ de
ſpicatui ſit? verbi gr̃a. Hoſtes acerrimi & hoſtiliſſimi: quos formidamus: & qui nos tenēt inopi
datos: vaſtāt ſata læta: hoīmq₃ labores: ſaluti nō ſunt: vt palā ē: imo ſalutem tollũt: nec tñ ſunt
deſpicatui: qui nos hñt maxīe deſpicatos. Sed hoc agamus. Salutio Corneli⁹ hic Scipio vo=
citatus ē. qm morib⁹ abiectis & mimicis viuebat. imo ꝑ ęq̄ corpe corpeaq₃ ſimilitudīe Salutio=
nē mimũ id ē ui cōtēptibilem (Nā oms mimi ſũt famoſi) excribebat: hoc docet Plynius li. vij.
naturalis hiſt. Eiuſdē familiæ Sciþiōi poſt eũ cognomē Salutio mim⁹ dedit. Ex ſimilitudīe ab
iectoꝝ hoīm q̄plurimos nomē ſortitos eē patet ex altero Scipionũ: qui a victimario nomē de=
decoroſũ traxit. Mimos porro: Ludios: & gregē comicũ apđ Rōanos ꝓbroſos fuiſſe ex Augu
ſtino diſcere poteris.

Qualāpſana dicēdũ ſit ī eodē. & Plynius emendatus. Caput. clxxxvj.

QVis nō fādo accepit lapſana olere vixiſſe Cęſaris exercitũ? qđ & Trāquillus ānotauit
Sed nec ī Plynio Trāquillo ve lapſana ſcribēdũ ſed lāpſana: q̄ rōanis napiũ appellat
de qua Dioſcorides hæc. ῥωμαῖοι ναπίουμ αἰγύπτιοι ευθμοι. λάχανόν ἐστιν ἄγριον. τροφι=
μώτερον καὶ εὐστομαχώτερον τοῦ λαπάθου. οὗ τὰ φύλλα καὶ ὁ καυλὸς ἐσθίε=
ται ἑφθά. Latine ſic. Lāpſana Ronani napiũ. Aegyptij euthmi. hęrba agreſtis: nutribilior & ſto
macho cōducibilior lapatho. Ei⁹ folia & caulis comeduntur elyxa. Nec mirum igitur ſi victitaue
rũt Napio Cæſariani milites: cui⁹ folia & caulis vicē pulmēti p̄ſtāt. Similis paſſim circũfert mē=
da ī codicib⁹ oīb⁹ ī dictiōe piplea. nā eliſa. M. ĩra codices hñt piplea. Addit & Plynius eũdē ex
ercitũ Cęſaris famē tolerāſſe gñe radicis: q̄ dicat chara: qđ admixtũ lacte iopiā leuat. ſed nō cha
rā ſcribas imo carō ne cũ mēdoſo Secũdi codice labaris ī inſcitiā p̄ceps. hoc a dioſcoride diſce:
q ſic gręce ſcribit. κάρος σπερμάτιόν ἐστι γνώριμον. οὐρητικόν. θερμαντικόν. εὐστόμαχον
εὔστομον πεπτικόν. μιγνύμενον ἐν ταῖς ἀντιδότοις καὶ ὀξυπόροις χρήσιμος. ἀνάλογου
αὐτῷ ἡ δὲ ῥίζα ἐδώδιμος ὥσπερ σταφυλῖνος Carō īqt dioſcorides eē peculiariter ſeiale: vri
nā ciere. calorē gignere: ſtomacho cōducere: odorē oris cōmēdare: ꝓdeſſe cōcoctioni: cōmiſceri
antidotis vtiliter & oxyporis: cōgruere cũ aniſo. Radix eſtur vt ſtaphylinus hoc ē paſtinaca.

An Quiritum nomen ſit honeſtius militari. Caput. clxxxvij.

ADdit & idē author. Decumāos aũt romę cũ īgētib⁹ minis ſũmcq₃ ēt vrbis piculo miſ
ſionē & p̄mia flagitātēs ardēte tũc ī africa bello: neq₃ adire cũctat⁹ ē q̄ q̄ deterrentibus
amicis: neq₃ dimittere. S₃ vna voce q̄ qrites eos ꝓ militib⁹ appellarat tam facile circũ
egit & flexit vt ei milites eē cōfeſti rñderēt: & q̄uis recuſārē vltro ī africā ſint ſequuti. ha
ctenus Trāquill⁹. Affirmāt quidā Cæſarē milites ſuos quirites appellaſſe blādiori honorificen
tioriq₃ verbo: qđ nō nimis ꝓbo: cum quirites plębeij ēt ignobiles poſſint eē: q nullā opam reipu
blicę nauauerũt: nec aliqua dignitate ſũt ornati. Militis igr̄ honorificēti⁹ nomē q̄ qritis. qm
hoc militiā deſignat ornamētũ nō mediocre: illud priuatā vitā. Grad⁹ aũt militares ꝓ ſũmis di=
gnitatibus habitos: quis tam excors eſt: qui neſciat? ſi modo Iuuenalis vltimam ſatyram lege=
rit. vñ nō pauci extiterĩt: qui arma lr̃is p̄ponerēt: qua ſentētia duct⁹ Marc⁹ Tullius illud ꝓuerbia
liter ꝓtulit. Cedat foꝝ caſtris: ociũ militię. ſtil⁹ gladio. vmbra ſoli. Huic nr̃æ ſentētię cōgruit res
ipſa. Nōne īhonoratiori nōīe pcipiētes milites ſe vocari reſpuerĩt appellationē qritũ tādē dede=
corofā & ignominioſā ſe rñdētes eē milites nōīe digniore & honeſtiore? Similiter ꝓ īdecēti⁹ no=
mē Alexāder rōanus Impator milites ſuos quirites dixit cũ ſeditioſos īcreparet: delictaq₃ coar
gueret in hęc verba. Vos oēs hodie vna voce qrites dimittā: & īcertũ an quirites. Non. n. digni
eſtis qui romanę plębis ſitis ſi ius romanũ nō agnoſcitis. Ampli⁹ ſignate ꝓprieq₃ loqndo qrites
ppl̃a res appellāt: & ſi gñalē ad oēs ſignificationē vox hęc hēat: ſpeciati tñ plębē notat qđ ōro
īpatoris Alexādri videt oñdere & Ouidi⁹ ī amorib⁹ ita canēs. Qđ ſi plexiſſē minimũ de plębe q
ritē. Ductũ hic verbũ quiritare ſuppetias a quiritib⁹ expetere ſignificās: & īfātiũ quiritat⁹ dicũt
eiulat⁹ a Plynio Cecilio: quapropter Cęſariani milites ſe ppl̃o & quiritibus honoratiores ducē=
tes quiritũ nomē tāq̄ plębeiũ & cōſeq̄nter abiectũ ſordidũq₃ deſpuerĩt: & depcati ſũt. Qđ ſi blā=
diori verbo Cęſar illos quirites appellaſſet ipſos īdulgēter nō cēſorie tractaſſet: ſũmiſſe nō minā
ter. Quę expoſitio nō eēt ſatis idonea Trāquillo: qui minis nō autē blāditijs Cęſarem decuma=
nos adijſſe ſcripſit eloq̄nter & hiſtorice. Laus Cęſaris ab audacia: qui non recuſauit turbulentos
milites adire: illus nulla molli appellatione ſubblandiri.

Digitized by Google

Q đ tibia funeribꝰ adhiberet̃: ubiq; de ſiticinibus & ſiticinio cũ emẽdatiõe Trãqlli. C. clxxxviij

VErba Suetonij. Deĩn tibicĩes & ſcenici artifices veſtẽ quã ex iſtrumẽto triũphoꝝ ad p̃ ſentẽ vſũ iduerãt detractã ſibi atq; diſciſſã iñecere flãmæ. In funere tibicines aſſuetos adſiſtere ita notiſſimũ ꝑinde ac vulgatiſſimũ ẽ tibia cõſueuiſſe tibicines icinere funeris honorandi cauſa: nec ſola aderat tibia. ſed & q̃rula tuba: vñ exijt illud Perſianũ. Hinc tuba: cãdelę: tãdẽq; beatulꝰ alto ĩpoſitꝰ lecto craſſiſq; luthatꝰ amomis ĩ portã rigidos calces extẽdit. Scitu dignũ ẽ q đ grãmatici ꝓdiderũt tuba Romãos ſolere maioribꝰ funeribꝰ ĩcinere: tibia minoribꝰ: ꝑinde funꝰ ſũmatis atq; patritij deſcribẽs Perſius tubã fecit aſſiſtere nõ tibiã. Vñ ꝓpertiꝰ. Tibia funeſta triſtior illa tuba. Ouidiꝰ. Tibia funeribꝰ cõuenit iſta meis. Sed & rurſꝰ Propertius li. i. Tibia mygdonijs luget eburna ſonis. Ouidiꝰ ſexto faſtoꝝ. Cãtabat fanis: cãtabat tibia ludis. Cãtabat mœſtis tibia funeribꝰ. Apuleiꝰ li. iiij. metamorphoſeos ſignificare videt̃ tibiã eẽ q̃rimonijs aptã & lętis hymenęis ita ſcribẽs. Et ſonꝰ tibyę gygiæ mutat̃ ĩ q̃rulũ lydij modũ cantuſq; lętꝰ hymenęi lugubri finit̃ vlulatu. Idẽ Statiꝰ Papyniꝰ inuit li. ſexto thebaidos. Cũ ſignũ luctus cornu graue mugit adũco Tibia. Sed cũ repiã codices diligẽter excuſſos ĩ qbꝰ nõ tibicines. ſed ſiticines legit̃. enarrãda dictio ẽ: vt ſi forĩa quis ĩ eos ĩcideret nouitatẽ dictiõis nõ horret. De his Marcellꝰ: ex Gellio tñ ſcribit ĩ hũc ferme modũ. Siticines vt liticines a lituo: vt tubicines a tuba: q apđ ſenatores: vł vita fũctos & ſepultos hoc ẽ: ã ſitos canere ſoliti erãt honoris cã cãtus lamẽtabiles: quos Apuleiꝰ floridoꝝ li. primo: qm̃ ad monumẽta hoc ẽ ſepulchra canũt: monumẽtarios appellat. Is igr̃ Antigenidas cũ eẽt ĩ tibicinio adprię nobilis nihil ęq̃ ſe laborare & aĩo angi & mẽre dicebat q̃ qđ monumẽtarij choraulæ tibicines dicerent̃. Qui ab Ariſtotele libro περι ζωων γενεσεως τοε dicunt̃ αιαζοντες. Vir doctiſſimꝰ & eloq̃ntiſſimus Theodorꝰ gaza ſiticĩes graphice & ſignificãter ĩterp̃tat̃. Siticines graui ſono ĩcinebãt: vt nõ ĩiñep eni tiſſima doctrina ꝓtulerit id Statiꝰ. Cũ ſignũ luctꝰ cornu graue mugit adunco tibia. ſup qua re ariſtotelica verba ſubſcripſi. το μεν γαρ θερμον πνευμα. δια παχυτητα ποιει βαρυφωνιαν. το δε ψυχρου δια λεπτοτητα τουναντιον. δηλου δε τουτο και επι των αυλων οι γαρ θερμοτερω τω πνευματι χρωμενοι και τοιουτον προιεμενοι οιον οι αιαζοντες. βαρυτερον αυλουσι. hoc ẽ. Spũs. n. calidus craſſitudĩe ſua grauitatẽ efficit vocis. Frigidꝰ p̃ ſua tenuitate cõtrariũ facit: qđ vł ĩ tibijs patet. Qui. n. calidiore vtunt̃ ſpũ: & talẽ emittũt qualez ſiticines & lamẽtãtes grauiorẽ ſonũ iſpirãt tibijs.

De artifice Reſtiõe ĩ auguſto Trãqllij verbũ enodatũ. C. clxxxix

MArcꝰ Antoniꝰ. ſubdit Trãqllꝰ: libertinũ ei ꝓauũ exprobrat reſtionem ex pago thurino: auũ argẽtariũ. Ego p̃ reſtionẽ Hieronymũ ſecutꝰ illũ voco vilẽ artificem: q reſtes hoc ẽ funes ĩtorq̃t: quẽ gręci σχοινοπλοκον appellant. Nec reſtio ĩ Tranqllo nomẽ ẽ ꝓpriũ. Sꝫ accipi debet ꝓ opifice funario: q reſtes facit. Seruitq; hoc ꝓbrum ſtomacho Antonij ignobilitatẽ gñis octauij cõnumerãti: vtpote: q ꝓauũ libertinũ habuerit: & quo cumulatius ignominiã ſupadderet: reſtionẽ addidit. adiuuat qđ auũ vocat argẽtariũ noĩe ꝑinde officij ſordidi. ẽ q dẽ reſtio deriuatiuũ a reſte. nõ aũt diminutiuũ. Reſtẽ ducere ĩ tripudijs Donatꝰ vtitur ꝓ chorea ducere.

De ordinarijs idẽ enarratus & Seneca. Cap. cxc.

SPectauit: inq̃t idẽ: ſtudioſiſſime pugiles & maxĩe latios nõ legitimos atq; ordinarios mõ: quos ẽt cõmittere cũ gręcis ſolebat. Ego ordinarios ĩterp̃tor viliores artifices & nõ legitimos: ĩexercitos: ĩſuaues. Q đ vt faciliꝰ pcipe q̃as ita vt ſunt Sexti Põpeij verba ponã. Ordinarius hõ ſcurra & ĩprobꝰ q aſſidue ĩ litibꝰ morat̃: ob eãq; cãm ĩ ordine ſtat p̃torẽ adeũtiũ: ſiue dictus p cõtrarietatẽ quia mĩme ordĩe viuit. Vocat̃ igr̃ ordinariꝰ hiſtrio a Trãquillo κατ᾽ αντιφρασιν q ordinẽ mimicũ nõ tenet: ꝓpterea vilior & minĩe legitimꝰ. Seneca li. p̃io epiſtolaꝝ: ſignificare volẽs Romanos adeo eẽ crudeles vt gladiatoria certamĩa p̃ponãt voluptificis & mimicis ſic ſcribit. Hoc plæriq; ordinarijs paribꝰ & poſtularitijs vt ĩ expeditione preferunt. Quid ni præferant? non galea: non ſcuto repellitur ferrum

De xyſtis & xyſticis vnde deriuentur idem explicatus. Caput. cxcj.

NImis fortaſſis ĩ vno ĩmoror authore. Sed hoc excepto verbũ nõ ampliꝰ addã. Sic ſcribit idẽ Trãquillus. Nec tñ eo minꝰ aut xyſticoꝝ certatiões aut gladiatoꝝ pugnas ſeueriſſime ſp exegit. xyſtos gręcos appellare ſcio porticꝰ tectas quas & paradromidas & hypoſtegas. a quibꝰ padromides & xyſticę ambulatiões nomẽ adipiſcant̃: q hypęthris & ſubdialibus opponũt. Sed caue ne a xyſtis porticibus xyſticos certatores appelles aut xyſticas certatiões. xyſtici vero certatores appellant̃ a xyſto ſpiculo vł haſtili: qđ nõ minus doctus q̃ cãdidus ĩterp̃s gręcaꝝ vocũ Ioãnes placẽtinus agnouit: cuius opinionẽ fulciũt q ĩ Trãquillo ſubdunt̃. Fatet̃ nãq; Auguſtũ libẽter gladiatores ſpectaſſe: quoꝝ decertatio vt xyſticorũ verſat̃ in certationibus armoꝝ. Sed ſi quis tergiuerſat̃ Suidã audiat. xyſtũ haſtile: ſpiculũ: & extremitas haſtę: q̃uis idẽ ſcribat xyſtõ eẽ locũ ĩ quo exercebant̃ athletę: de quo hæc Adrianus. εικονεσ βασιλειοι. στεμματα παντα χρυσα αρματα μεγα επι ξυστων ηγυρομενων.

Digitized by Google

Eualidum modice validum ſignificare carmen Italici emẽdatum. Inibiq; aliud eiuſdem relatum ad interiorem leonum morem. Caput.cxcij

SIliũ Italicũ tot mẽdis pene ſcatere quot verſibus nouerunt emunctæ naris ingeniiq; ĩgenij ꝓfeſſores:& vt ex paruis exẽplũ ad maxima cõſiderãda ꝑtinus obijciamꝰ: Eius hoc carmẽ ẽ libro punicoꝝ prĩo. Et validã duris euellit ab oſſibus haſtã. Quis nõ videt eualidã iũctim legẽdũ ꝓ modice validã hoc ẽ ꝙ nõ valida fuit & ſufficiẽs lethũ ĩferre Annibali qđ vtiq; ꝓmiſerat:quare paulũ ſupra idẽ poeta vtẽs pathetico epiphõemate ſic exclamat. Heu q̃tum nobis fallacis imagine teli ꝓmiſere dei. Eualidũ ea figura dr̃ qua egelidũ immo tepẽs & ſubęſtuãs:hic ab Ouidio ꝓlatũ ẽ illud authore Seneca. Et gelidũ boreã: egelidũq; notũ. Auſoniꝰ. Impiger egelido mouet arma ſeuerus ab iſtro. Quid.nonne & idẽ ĩteriori pollet eruditione cum ſic canens ſubdit hos verſꝰ de Annibale retrahẽte ſe pugnãdo tñ nec terga vertẽdo: Ille regit clipeo fuſũ ꝑ mẽbra cruorẽ: Tardaq; paulatĩ & dubio veſtigia niſu Alternata trahẽs aduerſꝰ ab aggere cedit. Sũt qui:auerſus:legũt ſignificantes Annibalẽ ſe auertiſſe a bello retrouerſũ:ſed hoc pacto codicẽ ĩuertẽdo tolleret oĩs Annibalis maieſtas & pudor militaris:q nõ vertit terga. ſed pugnãdo & reluctãdo obſtãtibus retrahit:quare ſignificãtiſſimo vſus ẽ verbo cedit ꝓ ceſſim repedat:ſignare videt ĩnuereq; leoninã naturã. qđ ex his Plynianis verbis planiſſime cõſtabit. Generoſitas ĩ ꝑiculis maxĩe deꝓhẽdit:nõ ĩ illo tñmõ ꝙ ſpnens tela diu ſe terrore ſolo tuet ac velut cogi teſtat: Cogiturq; nõ tã ꝑiculo coactus. ſed tã amẽtia iratus. Illa nobilior aĩmi ſignificatio qualibet magna canũ & venãtiũ vrgẽte vi cõtẽpti reſtitãſq; cedit in cãpis & vbi videri põt. idẽ vbi virgulta ſiluaſq; penetrauerit acerrimo curſu fertur velut deputãs abſcõſioni turpitudinem. Aduerſꝰ igitur ĩterꝑtare verſus & oppoſitus hoſtibꝰ pugnãdo cedit vt leo.

Emendatus Apuleij codex de lampo augure. Caput.cxciij.

APuleius ille madaurẽſis platonicoꝝ eloq̃ntiſſimus:quẽ oli vſu nr̃m fecimus nec pœnitet:ſic ĩ libro de demõio Socratis ſcriptũ habet. Nõ ſecꝰ ẽt ĩ troiano exercitu:cũ diuinatiõe res ĩdigẽt:tacet ille ſapiẽs ſenatꝰ:nec audet aliq̃d ꝓnũciare vl̃ Hector vl̃ Iambo vl̃ bitias. ſed oẽs ſilẽtio auſcultãt aut ĩgrata auguria fleue aut non credita vaticinia caſſãdrę. legẽdũ ẽ non iãbo. ſed lãpo hoc ẽ λαμπων ex his Chriſtodori poetę thębani ĩ libello των αγαλματων. λαμπων δαχνυμενω εναλιγκιος ηεν ιδεσθαι

ου γαρ ετι φρεσιν ειχε κυλινδομενον κυδοιμου.

τειρομενοισ τρωεσσιν εκειν παιηονα βουλην. hoc ẽ. Lãpon triſtato ſimilis erat videri. Non.n. ĩ mẽtibꝰ hẽbat reuoluto tumultu. Preſſis troiãis parere ſalubre cõſiliũ. Cernis igr̃ ꝙ hęc quadrẽt & vt pedibꝰ ĩ meã ſentẽtiã diſcedere cogant ẽt iuiti grãmatiſtę:q hęc ĩ mille nugamẽta detorq̃bãt. Adde qđ nõ bitias. ſed Clytiꝰ legẽdũ ẽ:q & ipſe fuit troianꝰ vates:de quo apđ eũdẽ Chriſtodorũ ſic legi. ειστηκει κλυτιοσ μεγα μηχανοσ. εικε δε δοιασ χειρασ ομου πλεκεασ. κρυφιησ κηρυκασ ανιησ. Stabat Clytius inops cõſilij. hẽbat autẽ duas manꝰ pectinatim iũctas occultę nũcias triſtitię. Nec Hectorĩ Apuleio ſcribo ſed Helenꝰ:de quo vate apđ Maronẽ ſatis:& apđ hũc poetã gręcũ. Nec ĩgrata auguria fleuę legẽdũ ẽ:ꝙ vox ex ꝓfeſſo mẽdoſa ẽ. Sed pãthoi legat:ex his Chriſtodori. πανθοοσ ην τρωων βουληφοροσ αλλ ετι δειμην

ουπω μητιν επαυσε καταργειων στρατιαων. Hoc ẽ Panthous erat troianoꝝ cõſiliarius. ſed grauẽ nõdũ mẽtẽ remittebat cõtra gręcos exercitꝰ. Supius ĩ eodẽ opuſculo deeſt carmẽ ĩtegrũ ĩ his verbis. Hic illa homerica Minerua:q̃ medijs cœtibꝰ graiũ cohibẽdo Achilli ĩteruenit. verſũ gręcũ ſi pauliſꝑ opiamini latĩe enũciabo. Supeſt quidẽ caluiciũ nõ puũ:cui ĩtrude hũc verſũ ex Homeri prima iliados rhapſodia. οιω φαινομενη. των δ αλλων ουτισ ορατο. Adde ꝙ cui nõ placet pãthei ſupius ſcribere phœbi legat lr̃aꝝ ſimilitudĩe lubrico lapſu. Nã Caſſãdrę vaticinia mẽte phœbi veniebãt. ſed nõ erat credita teucris.

De Polymita & polymitarijs opificibꝰ Apulei codex emẽdatꝰ:ſupq; mos ĩſpiciẽdi equos q a regibꝰ obſeruaret. Caput.cxciiij.

INeodẽ opuſculo ſic idẽ Luciꝰ. Quippe nõ ĩtelligit hoĩes ęq̃ ſpectari ſolere:vt equos mercamur. neq;.n. ĩ emẽdis equis phaleras cõſideramꝰ:& balthei polimiã ĩſpicimꝰ & ornatiſſimæ ceruicis diuitias contẽplamur. Scribo polymitã:vbi phrygiõis opus intelligo. Polymita veſtis ſeu redimiculũ vocamꝰ pluribꝰ litijs cõſutum:quale Maro deſcribit. Pictus acu chlamidẽ. Plyniꝰ acu pingere tradit ĩueniſſe phryges:vnde artifex phrygio. Vulgo phrygeniũ vocamꝰ. Hieronymꝰ plumarios & polymitarios artifices ꝑ eodẽ ponit. Opꝰ plumatile ĩ Plauto ꝓ polymitario ſumꝰ ĩterꝑtati. De quibuſdam plumãdi facultate nobilibꝰ meminit Vopiſcꝰ μιτοσ a gręcis liciũ vocat:vñ polymita veſtis a verſicoloribꝰ licijs q̃bus ẽ ĩtexta. Sẽſus Lucij euidẽtiſſimꝰ ẽ ꝙ ĩ emẽdis equis bullas aureas:nec opꝰ phrygiũ aut plumatile cõſiderare debemꝰ:q̃ ſũt extraria ornamẽta:& bonitatẽ nõ arguẽtia. ſed thoros:aĩoſũ pectus argutũ caput equi cõtẽplemur:q̃ ſũt ſigna minime fallẽtia ĩpm emptorẽ. Et hoc mutuatꝰ ẽ Apuleiꝰ

a Flacco Oratio libro primo ſermonum ſic canente.
Regibus hic mos eſt: vbi equos mercantur: apertos
Inſpiciunt ne ſi facies vt ſæpe decora
Molli fulta pede ē: emptorē inducat hiantē. Nec mihi placet in Flacco optos ſcribere. Parū in=
ferī⁹ cū ait idē Luci⁹. Si ephippia fucata: ſingula armata ſint. ſcribo cingula cū Ouidio. Et ma=
la velocē cingula lędit equū. De noīb⁹ magorū codex eiuſdē emaculat⁹ & enarrat⁹: ca. cxcv.

EGo ille ſim Carmondas vel Damigeron vel hiſmoſes vel Ioānes vel Apolloni⁹ vel
ipe Dardan⁹: vel q cūq; ali⁹ poſt zoroaſtrē & hoſtanē iter magos celebrat⁹ ē. Scribo
Charōdas Demogorgō: vel moſes. hic charōdas fuit legū cōditor Pythagoric⁹ phi
loſophię aſſectator: de quo ſcribit hęc Seneca lib: decioquarto epiſtolarū. Artani le=
ges charōdęq; laudant. Hi nō in foro nec in cōſultorū atrio. Sed in pythagorę tacito illo ſacto
q; ſeceſſu dicicerūt iura q̄ florenti tūc ſicilię & p Italiā gręciæ ponerēt. eiuſdem quoq; meminit
Eſchines in orōne cōtra Demoſthenē. Demogorgon vero mag⁹ fuit tā excellēs vt pēſſe laruis
dicat & illas ꝑ nutu cogere: & ſi errēt acerrime plectere. Author Lactātī⁹ iterp̄s Papinij. Inſimu
latū magię moſen docebūt Plynius & Tacitus: diodorus lib. ij. Apud iudęos moſes abiao quē
deū vocāt acceptas leges dare p̄ſe ferebat. De Apollonio tyanęo mago r.os in ſupiorib⁹ mul=
ta. De dardano iuriſperiti meminere: vnde Columellę artes dictę dardanię ꝑ magicis & malefi=
cis. p Ioannē Apoſtolū notiſſimū intelligi reor. Nā oēs chriſtiani a gētilitate magi habebant.

De Eurybate & phrynonda idē explicatus Lucius. Cap. cxcvi.

SEd enī: Subdit Lucius: verſutiā tā inſidioſā: tā admirabili ſcelere cōflatā negabis te
vnq̄ cognouiſſe. Quis palamedes? Quis ſiphax? Quis deniq; euribates āt Phirinō
das: talē excogitaſſet? lego Euribat⁹ & phrynondas. hi deceptores fuerūt & hūani ge
neris hoſtes, de qb⁹ meminit his verbis Plato in protagora. Si forte in eos hoīes in=
cideres: q ex eorū cœtu ſint hūani generis hoſtes: bene tecū agi putares ſi eurybatū offēderes &
Phrynondam: deplorareſq; fortunā tuā deſiderās noſtrorū hominū prauitatē. De eiſdē p̄terea
meminit Aeſchines ī orōne cōtra Demoſthenē. Scribit Suidas phrynōdā fuiſſe hoſpitē athe
nis circa peloponeſiaca: de quo ſic Ariſtophanes. ὦ μιαρὲ καὶ φρυνώνδα καὶ πονηρέ σύ. ab
hoc ꝓuerbialiter pauperes facinoroſos phrynondas vocāt. Fuit eī pēſſimus & doloſiſſimus
hic phrynōdas. de hoc Eudemus ſic. ἀλλ᾽ ὁ μὲν οὔτε φρυνώνδας: οὔτ᾽ εὐρύβατος. οὐδ᾽ ἄλ=
λος πώποτε τῶν πάλαι πονηρῶν. τοιοῦτος μάγος καὶ γόης. Vides quēadmodū Eudem⁹
magū & pauperem vocat phrynōdā cū eurybato. De palamede ſyphaceq; nihil adhuc ſcitu di
gnum comperi vel comperiſſe me memini.

De Clunado cultro idem emendat⁹. & de pupula. Cap. cxcvij.

CVm magis magiſq; Luciū noſtrū excutio maiora ſuboriunt errata. vitio ętatis rācidę
inſeminata: q̄ authorū delectū facit: & tanq̄ bulbos hos vt ꝓbos eligit: illos vt repro
bos negligit. Sed ad rē veniam⁹. Parū ſupra ſcribit idē Luci⁹. Tu ne effœminatiſſi=
me tua manu cuiq̄ viro mortēq; minitaris? At qua tandē manu? philomenæ? an Me
deæ? an Clytēneſtrę? quas tñ conſultas: tanta mollicia animi: tanta formido ferri eſt: ſine cludi
ne ſaltas. Sēſ⁹ apparet. illū accuſatorē Apuleij adeo mollē eē vt nedū Lucio(q mortē cōtēnit
vt philoſophus) Sed nemini poſſet exitiū machinari immo hic q hiſtrionicę ſe torū dedidit cū
effingit clitēneſtrā ſecuri parare mortē agamēnōni: neceſſeq; tūc ſit vibrare ferrū: illđ & ſi ſit ima
ginariū attingere non audeat. Sed legēdū nō cōſultas. verū ſeiunctim cū ſaltas hoc eſt ſaltādo
hiſtrionicā exerces aut tragœdicā. Nec cludine mea q dē ſentētia recognoſces. ſed clunado de
quo ſic Pōpeius. Clunadū cultrū ſanguinariū dictū. vel q̇a clunes hoſtiarū diuidit. vel q̇a ad clu
nes depēdet. Sūt q cludone ſcribūt ꝓ nimio ipetu & fluctuoſo. qm̄ κλύδων tēpeſtas appellat:
vt hic ſit ſenſus. hic nedū a ferro ſe abſtinet. ſed oēm fluctuationē: tumultū & ipetū fugit. Quid
ſi cludone ſcribis & bacchicū tumultū iterp̄taris: ſi q dē hic tā mollis erat vt nunq̄ in horrorem
furorēq; minimū iſurgeret: qđ: licet fœminę: bacchę factitare ſolēt idētidē: q̄ κλώδωνες appel
lant ap đ macedōes æedē mimalones dictę ἀπὸ τῆς μιμήσεως hoc ē ab imitatiōe. Suidę ver
ba ſubſcripſi: κλώδωνες: αἱ βάκχαι τοῦ Διονύσου παρὰ Μακεδόσι. αἳ ἐκλήθησαν ὕστερον
μιμαλλόνες. ἀπὸ τῆς μιμήσεως. Superi⁹ quoq; ſic ī mēdoſis codicib⁹ ſcriptū ē. Qm̄ nō for
moſa pupilla. ſed mediocri facie mater liberorū mihi offerat. Scribo formoſa pupula ꝓ tenera
puella. Auſoni⁹. Latias vincis alūna pupas. Perſi⁹. Nēpe hoc qđ veneri donatę a virgīe pupę.

De Trochilo aue & Iynge Lucius declaratus. Cap. cxcviij.

QVid nōne mira verborū portēta ſūt hæc Apuleiana quoq; in prīa apologia poſita?
Philtra oīa vndiq; eruūt. Antiphates illud qrit. Throchili vngues teniæ: radiculæ:
herbę: ſurculi. Aure illices: bichordile: hinīetū dulcedines. Quis adeo lynce⁹: arg⁹ un

mo totus oculeus poſſet ex his verbis meris nugis introſpicere mētē Lucij noſtri? Autumo ſic
ſcribere oportere Antipathes illđ q̄rit: trochili vngues: tenię: radiculi: herbę: ſurculi. Aureę: iyn
ges: trichię: cordilæ: hiniētū dulcedines. Vbi ꝑ antipathes intelligo qđpiā ī cātamētis idoneū:
qđ cōtrariā: vt ita loquar: paſſionē habet: exēpli gratia magnes eſt ſympathes ferro. quoniam
hēt vim intrariā & paſſionē ferro congruētē. alliū vero ē magneti antipathes hoc eſt intrinſeca
paſſione repugnās: qppe cū alliū vim illicē magnetis obtūdat: reuerberet atq; refringat: vñ ply
niana illa ſympathia & antipathia. Veneficijs philtriſq; amatorijs antipathes aliqđ interueni-
re debet qppe cū aīus ſi mō aliquo diuerti debet ab odio in amorem: eget incātatrix re aliqua vt
īſtrumēto quo cogat aīus ab odio in amorē declinare: Per trochili vngues intelligam⁹ auiculę:
cui latine nomē eſt regaliol⁹: q rex auiū dicit ī Italia πρεσβυσ ab Ariſtotele: q duo hēt αιδοια
hoc ē geminū ſexū maris videlicet & fœminę: & ſe ipm inire dicit. de quo in ſupiorib⁹ lōge plu-
ra. Per aureas piſces auratas notiſſimos intelligim⁹. qđ ſi nō placet chryſon accipe qm̄ coloris
aurei tradit Plyni⁹ libro. xxxij. Qđ aūt ſupeſt explicandū iynges ſūt aues magię accōmodæ:
vt ſupius admonuimus: ſicut & regalioli ſūt: vulgo collitortā dicim⁹: quā putauit interꝑs Heſi
odic⁹ amori ꝑeſſe: fœmina maga atq; venefica in hāc auē deſilijſſe compit. de trichijs piſcibus
lege Plyniū ī nono libro. Cordylā vero fœtū thūni ẽe didicim⁹ ex his Plynij verbis libro nono
Cordilla appellat ptus q fœtas redeūtes in mare autūno comitat. Limoſę vero a lutho pelami
des incipiūt vocari & cū ānuū exceſſere tēpus thynni. Per herbas: qm̄ piſculēta maxie cōferunt
magiæ: intelligo marina: q tertiā naturā habent: vt ē vrtica q herba videt cū ſit piſcis: q ſūmo-
pere amori quadrat cū ſit illix & ardorē ꝓuocans. Quidā referūt ad algā. ꝑ tænias minimas fi-
bras intelligo & capillos herbarū vel aliarū rerū qb⁹ vtunt ſagæ & incātatrices ad hoīes illicien
dos: queādmodū apuleiana philotis mittit a dña magię pita ad minutias detōſi iuuenis colligē
das vt illū noctu ad ſe magicis illiceret vocib⁹. adiuuat qđ ꝑpoſuit radiculas: q̄ q̄uis herbā pecu
liariter ſignificet: hic tñ ꝓ oīb⁹ ad magiā aptis radicibus vſurpat: qđ eē verū interꝑtamentum
docet ſurculi dictio ſeq̄ns: q̄uis tænia ſit piſculus: quē vittā īterꝑtat Gaza. quare ꝑ herbas ſim
pliciter exponere potes herbas magicas nec de piſcib⁹ intelligere. Per hinientū dulcedīes ītelli
gam⁹ hippomanes: qđ in pullorū eqnorū fronte naſcit: q a eq hiniētes vocant ab hinitu hoc ē
ꝓprio ſono: quare ab Ouidio dictū ē. Fortis equ⁹ viſa ſemp adhinit equa. dulcedīes dicunt hę
carūculę qm̄ morſu matrū ꝑcerpunt perinde ac ſint dulces illis in cibatu: vel ꝙ amorē dulcem
cōciliāt: qđ q̄ verū ſit plyniū audi. Et ſane equis amoris innaſci veneficiū hippomanes appel-
latū in fronte: caricę magnitudine: colore nigro: qđ ſtatim edito ptu deuorat fœta. aut ptum ad
vbera nō admittit ſi qs ꝑreptū habeat. Sed cōtinere me nequeo qn emendē illud qđ ſub ſequit
his verbis. Mercuri⁹ carminū vector & illex aī ven⁹ & luna noxiū cōſcia. ſcribendū eſt noctium
cōſcia Luna vero dicit cōſcia noctis. qm̄ nocte lucet & oīa ſpeculat. quare ab oratio dicta nocti
luca. Sed q̄ cā ē cur nō aſſuā interꝑtationē horū verborū ſubſequentiū? Sed. n. fœminal nullo
pacto reperiēs mūditer dicere ad mea ſcripta cōfugit. q a & e quodā meo libro legit. Interfœmi-
neū tegit & femoris obiectu & palmæ velamēto: Per fœminal piſcē intelligo vuluulas q piſces
ſūt ſimilitudine genitalis muliebris exꝑſſi. de qb⁹ his meminit plyni⁹. Cecili⁹ lib. j epiſtolarum.
An tu apđ neſcio quē oſtrea: vuluuias echinos: gaditana maluiſti. Interfœmineū vero locos
muliebres interꝑtare qm̄ inter femina cōcluduntur. Quin femina ſine diphtōgo pria correpta
ꝓferri debere docet Virgili⁹ ita canēs. Eripit a feminę: & trepidāti feruidus inſtat.

Magia eē cultū deorū platonis verba luci ſuę reſtituta. Cap. cxcix.

IN eadē orōne cū loqt Apulei⁹ de magia: ſimulq; ex verbis platonicis in prio alcibia
depoſitis cōprobare nitit magū eē religioſum nomē: habet in tritis codicib⁹ ſnīa pla
tonis fœdiſſimis & mendoſiſſimis: maleq; coagmētatis characteribus edita: q a nobis
addita latina interꝑtatione ſic emēdabit. Verba ipa diuini viri memini: q tu mecū Ma
xie recognoſce dicētia. ωμ ομεμ μαγειαμ τε διδασκει την ζωροαστρος του ωρομαζου. εστι
δε τουτο θεων θεραπεια. Significāt hęc diuina verba. Quorū alter magicā docet zoroaſter
horomazi. hoc aūt ē curare deos. In eadē oratiōe ſupius mēdū puū inficit egregiā ſnīam. Id ge
n⁹ pluria recitē denuo vt ſciāt me eorū nō pigre. Et tertias mea delitię ſtet ſalua charinę. Scribo
ſciāt me eorū nō pigere. Et critias mea delicia ſtet ſalua charine. Critias. n. nomē ē amati pueri.
Delicia vero ſingulariter dici teſtis ē Geli⁹. Parū ſupra cū de crocodilo loqt. Cū egreſſ⁹ in ꝑripia
fluminis hiauit vna ex auib⁹ fluuialibuſq; amica auis: iniecto roſtro ſine noxę piculo exculpit.
ſcribo excalpit. & de regaliolo intelligit: nec fluuialē auē in fluuio viuētē accipe ita vt ſit auis
aquatica. ſed ſpineta & ꝑripia nili accolentē. Teſtat aūt Plynius facere hoc trochilū: q ī italia di
cat rex auiū: qđ aſpiciens ichneumon vt iaculū ꝑ os aptū in ventrē crocodili penetrat & ītera-
nea abſumit: hocq; pacto cōtrucidat cōficitq; crocodilum.

Retractata apud Plautum quædam. Cap. cc.

Digitized by Google

ECce tibi Plautꝰ iterũ excutiẽdꝰ. cũ quo formidoloſiꝰ bellũ cõſero ꝙ cũ Excetra: ſemp .n. mõſtris fœcũdiſſimꝰ ẽ: & dũ vnũ aufers: aliud influit. Sed ego parũ prudẽs ꝗ ęgyptũ cãdefacere ſatago: & ad vitã cadaueroſum reuocare. Sed dij faciẽtes adiuuant vt adagio varroniano inoleuit. Pauca repaſtinare hic ſatiꝰ duxi qñ & me libẽtiꝰ ꝙ cęteros corrigo cẽſeoq; inuito quos ꝑ geniũ virtutis adiuro exerãt vires & ad cõflictũ ſe parẽt: icq; primũ expiant in meis: ſi mõ aliqd decoctiꝰ habẽt quo poſſint poſteritati cõſulere. Nõ .n. ex his ſũ ꝗ neuos ſuos amãt & ſe & ſua ſine riuali cõplectunt. Sed ad ꝓcinctũ. Ex ãphitruone. ca. ccj.

VSurã ſcripſi nõ ſatis latine dici ꝓ fœnore. repit tñ aliqñ In eo carmie thorulꝰ inerit aureꝰ. ſcribũt qdã tornulꝰ & intelligũt ſigillũ aliqđ aureũ tornatile. Plautꝰ. Hęc heri immodeſtia coegit me ꝗ hoc noctis a portu ingratis excitauit. hoc noctis ſubintelligo tẽpore: ꝗuis alias hoc ꝓ huc expoſueri. Ibidẽ cito carmẽ oratianũ. Gręcia barbarie lẽto cõficta duello. ſcribe. colliſa duello. In expoſitiõe illiꝰ carmĩs. Illic hõ a me ſibi mala rẽ acceſſit iumẽto ſuo. ſic ſcriptũ ẽ in cõmẽtarijs. humero geſtari imitãs. ſcribẽdũ humero geſtãti imitãti. Plautus. Cõprimã linguã. in cõmẽtarijs ſic ẽ ſcriptũ. Rumen arteriarũ clauſtrũ vocat: ꝙ græcis epiglottis hoc adde: & hoc ꝓprie & ſignate loquẽdo: Repio tñ rumẽ ꝓ ruma poſitũ. ſed de vſu loqmur nõ de abuſu. in eiuſdẽ carminis iterꝑtatione ſũt hęc verba. Sup hoc teterrimo vitio Lactantiꝰ his inuehit. Scribo. In hoc teterrimũ vitiũ. Plau. etiã clamat carnifex. In cõmẽtarijs ſic habetur. vt ſit ad mercurium apoſtropha. Scribendũ vt ſit mercurij ad Soſiam apoſtropha Plau. mira ſunt niſi latuit intus illic in hirnea. In commentarijs colliridam dictionem ambroſij muto in colymbithram. nunc nihil immuto. Plau. Itidem habet petaſum ac veſtitum. Negauimus ĩ commentarijs petaſum pro calciamento reperiri. Sed nõne ab auſonio redarguimur ĩ iãbico ad paulinũ: Petaſoq; alitis arcados vectus vola. videt .n. qd ſubeſſe ambiguitatis quã diſcutiẽdã ad aliud ociũ ſeponimꝰ. Plau. Vt ego hodie raſo capite caluus capiã pilleũ. In cõmẽta. ſic. Dion gręcꝰ author Brutũ pugiũculos & pileũ geſtaſſe refert ſignificare volẽs Scribo volẽtẽ. Pla. Cui nã ego hoc ſcipione. In cõmẽtarijs ſic legẽdũ. Scipionũ familia a baculo nomẽ adepta ꝙ is primus ex ea gẽte ꝑ Scipione filio ſit vſus. ſignificare volui. filiũ pñi Cornelio vicẽ ſcipiõis pſtitiſſe: vnde ſit ſcipio vocatꝰ. Plau. Facit ne vt dixi timidã palpo percutit. In cõmẽtarijs. Palmos gręce latine ſaltꝰ venarũ & ſuſultatio cordis .j. expulſio ꝙ cauſat ex dolore. lege nõ cauſat. ſed originẽ ducit. hoc terſiꝰ & latiniꝰ. Plau. Eamꝰ amphitruo luceſcit hoc iam Multa tradidimꝰ in cõmẽt. ſed relatiuũ: hoc: ad cælũ referri põt: qppe cũ cælũ ꝓprie vocari põt hoc qm̃ a Platone τοπαυ. Plautꝰ Virtus oĩbꝰ rebꝰ anteit ꝑfecto: In cõmẽtarijs. Quęcũq; autẽ in diffinitione virtutis ſolẽt dicere paucis verbis colligit & enarrat Luciliꝰ. nõ verbis ſcribẽdũ ſed verſibꝰ. Plautꝰ. Ni ego illi puteo oẽm aĩam intertraxero. adde interꝑtationi hoc a timẽte ſoſia dictũ videri ne delegeƭ trahendæ aq̃ vſq; ad mortẽ. nã lauatiõe maxĩe egẽt ea: qbꝰ vtiƭ puerpa. & expone intertraxero hoc ẽ iubebũt me intertrahere. Plau. Si minuſculo digito fores incre puerit. In cõmẽtarijs. ꝑ id indicabaƭ. ſcribo ꝑ eũ indicebaƭ. ꝓpe cũ ſic additƭ. Is harpocrates lingua: vt cõiecto: ęgyptia ſygalion vocabaƭ. fortaſſis nõ lingua ęgyptia. ſed græca dictꝰ ſigalion voce deducta a ſilẽtio. σιγη nãq; ſilẽtiũ ẽ. σιγαω ſileo. pla. Verꝰ ẽ adagiũ fames & mora. In cõmẽtarijs ſenſi adagiũ dici qđ ſit in vulgꝰ adactũ. põpeiꝰ tñ autumat adagia dici ꝙ adagẽdum ſint apta. & hoc admonitũ te volo ꝗuis plautina hæc addita carmina vocẽ: tñ me ſentire nõ a plauto fuiſſe cõdita. ſed ab aliquo plautinę doctrinę imitatore. Cũ inferiꝰ ſcriptũ ẽ de deioneo me nihil legiſſe: ſupadditũ hoc fuit imo apud Strabonẽ leges. illũ cephali patrẽ fuiſſe. quẽ aliꝗ Deioneũ aliꝗ Eionẽ vel eioneũ. plautus. Deuolãt angues iubati deorſum ĩ ĩpluuiũ duo. In cõmẽtarijs ſic habeƭ: Impluuiũ in cauo ædiũ locꝰ vbi ſupne hoc ẽ ex impluuio ſupiori impluit. Corrige. in cauũ ædiũ. locus vbi ſupne hoc ẽ ex cõpluuio. plau. Ego cunas receſſũ vorſum trahere & ducere. ſic in cõmẽtarijs legiƭ qđ ãte nos ſcribimꝰ nõ retrorſũ ꝓrſum ſcribere dicunt … rige ꝗ đ aũt nos ſcribimꝰ nõ retrorſũ ꝓrſum ſcribere dicimur nã quã Luciꝰ ꝓſam dicit nos vocamꝰ ꝓrſã paulũ infra deẽ hoc carmẽ dixi ſtat vt multis hoſtijs iouis ſupmi pacẽ petã. nũc nihil deẽ ſetio.

Ex aſinaria ſecunda comœdia. Cap. ccij.

PLautꝰ. Riuinꝰ amẽs ob raptã mulierẽ. Riualẽ in cõmẽtarijs legẽdũ cenſui. nũc cẽſeo riuinũ riualis ꝓpriũ nomẽ eẽ poſſe. vel priſcꝰ poeta plautꝰ potuit quos nos riuales ſpe riuinos vocare. plau. Solꝰ ſolitudine ego te atq; ab egeſtate abſtuli: ſolitudinẽ a ſole deflexo vocabulo nũc capio ꝓ inſolatiõe. Inſolant .n. nõ habẽtes ignẽ paupculę meretrices. plau. Vnde ſummã quo hãc celocẽ cõferã: plautũ in aulularia citatũ aduertes ꝑ in aſinaria. mẽdũ ſat appens. paulo inferiꝰ cũ de linea loquor Ouidiꝰ ꝓ martiali citaƭ in his verſibꝰ. Linea diues ceſſat: & in populũ multa rapina cadit. plau. Ad loquẽdũ atq; ad tacẽdũ tute habeas portiſculũ. In ſinceris marceli codicibꝰ hęc legunƭ. ſcribo põpeij. His ꝗ de portiſculo ſcripſimꝰ hoc adde. me nũc ſentire a portu dici portiſculum ex belij verbis nõ a ꝑtica. Pla. vbi phenius im

furto ſcies. ſcribe ſies: paulo ſupra in plute ariſtophanis deeſt επ αυτοφορω. Plau. vt meq; te q; maxĩe atq; ingenio noſtro decuit. ſcribe ĩgenia nr̃a. Pla. da mihi iſtas vigĩti minas: vides me am añ mergere: ſcribo: me amantẽ egere. Plau. Ego fecere. hẽ q̃d iſtuc eſt? & tu vide is. In cōmẽt. ĩnouaui codicẽ. nũc nihil ĩmuto. ordo. vide vt tu is. admonet vt bene caueat quō eat: ne ſi male iret argentũ pderet. ĩferi⁹ in enarratiōe arthemones ſentio arthemona dictionẽ eſſe latinã: quã gręci epagōta dicũt latini artemonẽ: vitruui⁹ author. Pla. Siccũ: frugi cõtinẽtẽ. Iã oli ſiccũ cũ marcello accepi. nũc ſiccũ p ſobrio interp̃tor ad differẽtiã madidi: q dicit̃ ebri⁹: q̃d pla. oſtẽdit ſic ſcribẽs: madidũ nihili: ĩcõtinẽtẽ. Pla. Cliniã: Cremẽ: Cratinũ: Climiã. dele q̃ de climia in cõmẽt. addidi. Paulo poſt in fine primi carminis ex Theognide citati addẽdũ ẽ. αυδρα τε μαροç. Plau. Male cubandũ ẽ ĩdicatũ me vxor adducit domũ. ĩdicatũ hoc ẽ ĩdicta cã ĩterp̃tat̃ marcell⁹: quẽ nũc ſequor.

Ex aulularia tertia comœdia. Cap. cciij.

IN cõmẽtarijs ĩ argumẽto aululariæ ſũt hæc verba q̃d. ſ. Leonides adoleſcẽs nubilẽ & vnicã hui⁹ euclionis filiã vitiarat. ſcribẽdũ lyconides. Paulo poſt ĩ intep̃tatione hui⁹ argumẽti licone ſcribit̃ p lyconide. plau. lõgã laqueo collũ q̃n obſtrixero. In cõmẽt. Cautũ fuerat ĩ põtificialib⁹ libris vt q laqueo finiſſet vitã inſepult⁹ abijciebat̃. ſcribẽdũ abijceret̃. Pla. Philippũ regẽ ãt dariũ triuenefica. In cõmẽt. p̃terea adde marcellũ digeſtis de vi publica oſtendit. ſcribe oſtẽdere. Pla. Nã noſter nr̃ę q ẽ magiſter curię. In cõmẽt. Interp̃tare curionẽ noſtrũ hoc ẽ illũ: q cãdidatis hoc ẽ magiſtratuũ ãbitorib⁹ pecuniã viriti ptieb at̃ q. ſcribẽdũ. Interp̃tare curionẽ noſtrũ illũ: q iubẽtib⁹ cãdidatis pecuniã viriti partiebat̃: quẽ. Pla. Nũc petit cũ pollicet̃. In cõmẽt. Iuxta hãc ſñiam verbũ id plautinũ platũ ẽ. Nõ plautinũ ſed priſcũ lege. nõ. n. hoc plau. ptulit vt marcell⁹ te docebit. Plau. Auiũ mihi int⁹ harpagatũ ẽ. In cõmẽt. cũ vox a gręcis furas ĩterp̃tet̃: ſcribo. q̃ vox gręca furax latine dicit̃. pla. Certe edepol eq̃ dẽ te ciuẽ ſine mala ẽt malitia. cenſui ĩ cõmẽt. hũc verſum ſic legẽdũ. ſũma oĩ malitia. Nũc credo nihil eẽ in plauto mutãdũ. ſed corrigẽdũ marcellũ. Nã ĩtellexit Nõni⁹ hũc dicere mala malitia: q̃m ſit & bona: q̃d ſi nõ eſſet fruſtra hic additũ eẽt mala. Pla. Nã ſi opulento ſit petitũ paupioris grãm: ſcribẽdũ opulẽtos it opulẽtos vſurpat̃ ritu priſco p opulentus. pla. heus ſtrobile ſeq̃re ppe me ad macellũ. In cõmẽt. Strophos in alia ſignificantia gręcis ẽ dolor inteſtiorũ: quos tormines latini vocant. ſcribe. quẽ tormĩa. pla. ec q̃d audis? vaſcula ĩtus pure ppera atq; elue. corrige: purga ppe atq; elue. pla. Etiã ne obturat ĩferiorẽ gutturẽ. In cõmẽt. θηλικωσ & ου Δετερωσ gutt̃ corrige: αρσενικωσ. hoc ẽ maſculĩo & neutro mõ gutt̃ dr̃. pla. Q̃d te ſcio facile: abſtinere poſſe: ſi nihil obuiam eſt. In Comment. additur negatio dictioni facile nunc nihil immuto aſſerens negationem non addendam hoc ſenſu. q ſcio te facile abſtinere poſſe ſi nihil ſit obuiam. Sed ſi habebis aliquã p̃dam domeſticam obuiam non facile abſtĩere poſſe te ſcio. pla. Volui animum tãdẽ cõſolare meũ. In cõmẽt. Euclio regrediẽs a foro appedinario: corrigo cuppedinario. pla. poſt hãc rationẽ cordi vẽtriq; edidi. ĩ cõmẽt. in hui⁹ carmĩs expoſitione facim⁹ ſcriptũ eſt p facit pla. Ita me bene amet lauerna. In cõment. iſtar cornicule oratianę ſibi carmĩa cõſtituentis. ſcribẽdũ aliena carmina cõſuẽtis. Obtrũco gallũ furẽ manifeſtariũ. In cõmẽt. Nõ dubitãt trepidi cõtra cõſtare leões: ſcribe: Quẽ nequnt rapidi pla. opulẽtiores paupꝫ orũ filias. In cõmẽt. paupiorũ ſcribo: nũc nihil ĩmuto ſiq̃ dẽ paupũ & paupã dixerũt antiq. pla. in maxĩa illec populi pte eſt. In cõmẽt. Optĩa bõis morib⁹ dotata eſt in pauciore paupioreq; fortũa: ſcribo: in pauciore pteq; minore hoc eſt bõa rari. n. ſũt bõi: pla. dotata es: iſtud ius paupib⁹ ponit̃. In cõmẽt. cenſui legendũ eẽ ponat̃: Sed metri regula nõ admittit: quare ponit̃ expõe cõceſſo q̃d ponat̃. pla. Saluti gerulos pueros vehicula q vehat. poſt hũc verſũ putaui in cõmẽt. addẽdũ carmẽ illud. Straptę Scrupedę ſtrictipellę ſordidę. nũc nihil inſerẽdũ hic cenſeo. Iſtic em̃ carmen hoc nõ reponẽdũ. ſed in neruolaria vbi citat̃ a Gelio. plau. q̃d nõ os velit oculi ſciãt. In cõmẽ. docere ſeruũ hominẽ multa vidiſſe q̃ nolit ocul⁹ exloq. ſcribendũ. lingua nõ oculus. pla. mortuũ ego me mauelim letho malo. In cõment. oĩa illa carmina q̃ cenſui p̃figenda huic carmini ſũt eradenda. illa. n. repies in ſubſequentib⁹. pla. vt ego aliq̃d boni dicã. nõ pbo expoſitionẽ meã. nihil ĩmutandũ eſt qppe cũ meli⁹ exprimat̃ auaritia ſenis q nõ dare coruo. ſed verbis bõis velit illũ remunerari. pla. vbi ille abijt. ego me deorſũ duco de arbore. oĩa q̃ interp̃tatione hui⁹ verſ⁹ attuli ſũt eradenda. mendoſus Nonij codex me decepit.

Ex captiuis. Cap. CCiiij.

PLa. vel ire extra portã trigeminã licet. In cõment. vbi id tẽporis mẽdici cõmorabãt̃ ſicut Perſij. corrige ſicut ſatyri. Pla. ego virtute deũ & maiorũ diues ſum ſatis. In cõmẽt. virtute hic exponũt grãmatici p auxilio. pla. nũq̃ erit tã auar⁹ q̃n te grat⁹ emittat manu. corrige gratis. pla. Vtinã te dij pri⁹ pderẽt q̃ piſti e patria tua. In cõmẽt. ſcribũt iureconſulti illos piſſe patrię q capti ſũt in exilio. corrige. q capti ſũt vł exules. pla. tant⁹ vẽtri cõmẽtus meo adeſt in portu cib⁹: cõmẽtus cibus p cibi dixit. lege priſcianũ lib. vi: pla. atq; agnũ afferri ppriũ. pinguẽ p agnũ ppriũ intelligo q ſit poſſeſſus ab illo. ex alienis. n. nõ litam⁹

Digitized by Google

Vel ꝓpriū expone: q ſit ſacris accōmodus. hēat oīa illa inſigniaqꝫ: q̄ hoſtię. ſūt neceſſaria. nō. n. oues oēs & agni victimęqꝫ cętetę erāt idoneę ſacris. pla. aulas cōfregit oēs niſi q̄ modiales erāt In cōmēt. Modiales: capaces & vētrioſę vnius. ſ. dolij: corrige ventrioſę & capaces vniꝰ modij.

In Curculione. Ca. ccv.

QVi e nuce nucleū eē volt: frāgit nucē. his q̄ in cōmēt. diximꝰ hoc addenos opinari macrobiū lapſū eē: abſit inuidia verbo: Molluſcā nucē minime pſicū intelligere poſſumꝰ qm̄ nux dicit̄: q̄ durū hēt foris: intꝰ qđ ē eſui: pſicū potiꝰ inter poma nūeramꝰ (& ne te diutiꝰ teneā) ſcito molluſcā nucē illā intelligi debere: quā bononiēſes vulgo ſcuſarolā vocāt: q̄ obducta teneto cortice digitis ꝓ mētibꝰ nō reſiſtit. Sueuiqꝫ edyliū nūc nō ꝓbo. plau. Flos veteris vini meis naribꝰ obiectus eſt. florē ꝓ odore capimꝰ authore Lucretio ſic canēte. libro. iij. Q đ genꝰ eſt bacchi cū flos euanuit: aut cū ſpiritꝰ vngēti ſuauis diffugit ī auras. pla. Site cā mea lydi barbari: In cōmēt. Obiter ex re nō fuerit annotaſſe. ſcribo. ab re. hoc ē inutile. Pla. Tū ēt cū nocturnis oculis odiū me vocas. In cōmēt. Ariſtoteles lib. j. metamorphoſeon: corrige metaphyſices. Pla. Hem iſtoc verbo vindictā para. In cōmēt. ꝑmittere vt iure ſua cuiuſlibet ſibi vindicent̄: corrige: cuilibet ſibi vīdicare liceat. Pla. nū te igit̄ morbꝰ agitat epatariꝰ? In cōmēt. Epatariꝰ epate laborātes: corrige laborās. Pla. Q uos ſemp videas bibētes eē in hermopolio. In cōmen. Q uę ad ꝓpāgā: corrige ꝓpagandā. plau. Et datores & fartores oīs ſubdā ſub ſoliū. Fartores ſimpliciter interꝑtor: q ſtipāt & farciūt iter ne liber ſit cōmeatꝰ. Plau bibētes videas in hermopolio. Q uidā codices habēt themopolio. ſic. n. vocat̄ locꝰ vbi calidū bibebat̄. Pla. Aio male ē. In cōmēt. Pōt & reſolutio neruorū inter lipoſychian haberi. hoc ego nulla: enꝰ ſentio. Pla neqꝫ diē decet me memorari: neqꝫ nocti nocerier. ſcribe remorari. nocet nocti q potꝰ nō dormitis. n. qerē noctis turbat. Propriꝰ: Semp. n. vacuos nox ſobria torquet amātes. Pla. iacit volturios quatuor. In cōmēt. In luſu tribꝰ talis vtebāt̄: nō vt nūc duo. ſcribo duobꝰ. plau. de coclitū ꝓſapia te cē arbitror. In cōmēt. Scita circūfert̄ ſnīa eā formā inter abſolutiſſimas cē ſeri. ſcribendū abſolutas. ſupra paulo quas ſcribit̄ ꝓ quos. Pla. in medio ꝓpter canalē oſtentatores meri. qđ in cōmētarijs ꝓdimꝰ de ꝓbatica piſcina penitus ē eradendū. illa nāqꝫ nō erat Romę q̄ ꝓbatica dicebat̄. Pla. pone ædē caſtoris. In cōmēt. q̄ extructa fuerat in foro Rōano de qbꝰ. corrige. q̄ extructa fuerar in foro Rōano fratribꝰ caſtoribꝰ. pla. Ditis dānoſos maritos apđ leucadiā. In cōmētarijs interꝑtamur ouidiū ꝑperā. p ſpōſum nūc exponimꝰ illū: q ſpōſionē fecit. Iuxta illud Plynianū. Spōſioni nō deē iacturā. Plau. in caſſina. Mihi obtinget ſors. vt qdē pol paras cū cruciatu malo. ſcribēdū peas. pla. Ap vorſus quos cātat colax. in expoſitiōe huiꝰ carminis cēſui apud Auſoniū legēdū. ſnppilo pulliꝑmo. Q uid ſi legis ſubulo? plau. Meū corculū melliculū verculū: vide priſcianū lib. iij. videt̄. n. addere felculū. plau. in epidico. Suppar ſubminiā: richā. qđ hic affero de dorophagis nō eſt referendū ad ſatyri ſnīam. voratores. n. munerū dicunt̄ iudices ab heſiodo q ꝑtio corrūpunt̄ pla. paratū ductare. at ego follitū ductitabo ſcribo. para tu ductare. pla. Q uaſi q̄ amaret caueat. ſcribo: q a memet. pla. mirū hoc qdē potuit fieri ſcribe. mirū hoc qn: ꝓ quō. pla. Incertꝰ ſum caue ad me retulit pedē. ſcribēdū cauſę. Plau. in manibꝰ geſtāt copulas ſecū ſua vi priuſ q̄ peo. corrige: ſubueni priuſ q̄ peo. plau. in bacchidibꝰ: poſtq inanis ſum: cōtēptricē meā. ſed couenīā mihi. corrige veniā mihi. pla. beneualēs viuit tibi. Emēda. beneuolēs. pla. poſtremo id mihi eſt qđ volo. lego poſtremū. hoc ſenſu vltimo loco euenit mihi qđ cupio: q̄ nō cupio mihi ſe ſtatim offerūt. Pla. Nūc amāti hero filio ſecꝰ. corrigendū ſenis. pla. Nimio illec res ē mane diuidię mihi. corrige magnę. pla. Aequū cē puto. ſed nimis volo deſidię ei dare ludū. ſcribo. minus pla. Q uid alij dant boni caue culpa tua amiſſis. corrige. q đ dij dāt. pla. in Moſtellaria. Exin ſole pecuniā inuenire. in cōmēt. ſummulā nūmariā ītellige quā in ſole nens muliercula libidinis emeritę nebat. corrige non nebat ſed lucrabat̄. pla. Tāgite vos quoqꝫ terrā. In cōmēt. verba Ioannis: miſere puluerē ſup capita ſua: nō ad iniectionē pulueris referenda: vide ne ſit deturpatio qua lugentes caput coinqnabāt luctuoſo mœrore cōfectā: qualē ritū Catullꝰ oſtēdit. plau. Neq d eſca vna meruerit magis. ſcribo. nec qđ eſca vna me iuuerit magis. plau. Nā poſtq̄ hic ędis viderat vt dixi tibi. ędis vēdiderat ſcribo. pla. Heꝰ iā apit meridie. corrige. heus iam appetit meridies. pla. in menhemis. Suſtine hoc penicule exuuias facere. q̄ ſuauū volo. lego. Suſtine has penicule exuuias. facere qđ ſuaue eſt volo. admonet peniculū paraſitū menhemꝰ vt brachio veſtē fulciat. qm̄ vult facere qđ eſt ſuaue ſibi hoc ē oſculari puellā erotion. pla. interim ne qs qn eiꝰ aliq d indutꝰ ſis. corrige. Interim ne duis qd eiꝰ qđ indutui ſit. Hoc ſenſu. q d opus ē te blandiri ſi nō vxoris affers veſtimētū q đ induā? Ordo. Interi ne duis q d eiꝰ qđ ſit indutui. q d eiꝰ expone aliqđ illiꝰ vxoris veſtimētū. ſit indutui. ſit bonū ad induendū. q d hoc eſt. loqt̄ erotiū viſa palla ꝓtēta a menhemo. Induuię tuę. mēhemꝰ reſpōdet erotio. pla. in mercatore. Cape mō vorſoriā. hic ſerenus fauonius eſt. In cōmēt. qđ ex Ta

tręo & Lucillo p̄cepi gręcis authoribꝰ. Emēda. q̄d ex Tarręo Lucillo p̄cepi gręco authore. Tarręus cognomētū eſt Lucilli a tarra vrbe cretæ. Pla. in penulo. Iniuriarū multo īduci ſatiꝰ eſt. lege mulctā hoc ſenſu melius eſt deſiſtere ab iniurijs qbꝰ ſi quēpiā taxauerit alius mulctet̃: vel induci expone ꝓ deleri. hoc ē neminē afficiamꝰ iiuria. ſed amneſtia ꝓmulget̃ hoc ē iiuriarū obliuio. In rudēte fabula plautina grippꝰ ꝓ noīe piſcatoris inducit̃. tu lege griphꝰ cui nomē hoc heſit a griphis inſtrumētis piſcatorū: de qbꝰ meminit pollux. In fine mei cōmētarij Plautini ad lectorem ſic legit̃. Nō īdecorū Varro putauit pfecto ſpicilegio ſpicā reliqſſe. Corrige de ſegete ac ſpicilegiū ſtipulā reliqſſe. Q̄d in principio cōmentariorū cōtra diomedē dixi de planipede nūc nō placet obſtante ſyllaba. p̄terea in vita plauti Merulā nūc & euſebiū ſequor. Sed qd oē oleū ī plautū ab ſumo? p̄cipue cū nouos in eūdē poetā cōmētarios mediter. q lōge fuſiores erūt & explicatiores prioribꝰ: nō tm̄ doctis vt hi primi: verū ēt mediocribus ſeruientes.

Idem Ioannes Baptiſta pius ad Lectorem.

IAm ſpectabā portū: & vela carpeabā cōplicabāqꝫ cū Ioānes Paulꝰ Spoletanus ſcholaſticorū meorū doctiſſimꝰ emerſiſſe refert nōnullos: qui populatim meas annotationes: quas ſparſim in plauti: ſidonij: Fulgentijqꝫ cōmētariolis interſeruimꝰ ꝓ ſuis oſtētēt. ꝓh imitatores brutum pecus. Huic audacię ne dicā temeritati obuiā eūdū cenſui: breuiqꝫ ſummula colligere in vnū corpus diſſipatū & palabundū exercitū: vt ſi fors fuerit ꝓ imperatore ſuo pugnet nō aūt ꝓ inuerecundiſſimis plagiarijs: qui hoīum deterrimi ſunt & īquinatiſſimi. Sed id iā a nobis emeditatum vberiori referuamꝰ ocio ex quo mox plura & meliora cōgeſtim emicabunt. Laus Deo.

Diomedes Guidalotus Bononienſis ad Lectorem.

Exulta O tandem quiſquis virtutis alumnus
Aetheria miſſum ſuſcipis arce ſophos:
Hæc pia pierio prompſit de fonte ſororum
Sidera quis pulſat vertice ſumma pius.
Ille inquam quo mox lætentur præſide muſæ:
Cūqꝫ puellari gratia trina choro:
Inſinuat cui ſe pallas tritonia: athenę
Et quicquid priſcis voluit̃ hiſtorijs.
At tu auerſus abi hinc: & rumpere liuide: Maius
Inuidia hoc neſcis ſurgere debet opus?

Iacobus Conſtantius fanenſis.

Troas relliquias danaum victoſqꝫ penates
Seruauiſſe prior dicit̃ ille pius.
Hic phœbum & comites latiæqꝫ analecta ruinę
Seruat ab hoſtili ſcripta diſerta manu.
Quænam igit̃ maior pietas? hæc vltima: plures
Quæ ſibi mortales obligat atqꝫ deos.

Ludouici pallioli Fanenſis.

Hæc monimenta pij pendat quicūqꝫ diſerti
Varronis cernet vel Ciceronis opus.

Franciſci Tiſardi Ambacæi Galli.

σπουδαιοι κακριβωσ ζητουτεσ γραμματα: ταυτα
ζητειτε σπουδη: χερσιν εχοντεσ αει.
ηβιβλοσ παραγυμνεσθησ ποθιμειρεθ απαντεσ
οφρα δυνησηδε κρυπτα περ οντα νοειν.
εισι ποικιλαι: εισιν και μελιγηρυεσ: εισιν
οσσαι απολλωνοσ πεμψαμεν ουρανοθεν.
εγραψεν μεν οβαπτιστησ μεγασ. αλλο χημειζων
αιολομορφεισ πουτουσ δαρυφαινε λογουσ.

Finis.

Digitized by Google

CORNELII VITELLII CORYNTHII IN DEFENSIONEM PLYNII ET Domitij Calderini contra Georgium Merulam Alexandrinum ad Hermolaum barbarum oīum diſciplinarum ſcientia prǽditum Epiſtola.

HAc ꝓxima æſtate Hermolae doctiſſime: cū Xenia & apophoreta Martialis opꝰ ſane
difficile: vt cuius interꝑtatio varia veterū auctoꝝ lectione indigeat: q̄buſdā patricijs
iuuenibꝰ exponerē: volui Georgij Alexandrini annotatiōes in expoſitionē Martia
lis: vel īuectiuā potiꝰ in Domitiū calderinū virū longe doctiſſimū: & lectionis ātiquę
nō mediocriter ſtudioſum excutere: eo cōſilio vt aliq̄d inde excerperē: qđ ad Martialis lectionē
mihi adiumēto eſſet. At dij boni q̄ longe aliter q̄ putarā accidit? Nā pręterq̄ ꝙ nullū fere ē mar-
tialis carmen: ad cuiꝰ ſenſum ꝑueniat. ſed inſolenti tantū dicacitate & maledictis: (vt mos ē me
rulæ) in eū ipſum Domitiū inuehaᷤ: Plyniū multis in locis ita deprauat: ita confundit & cōtur-
bat: vt nullū fere verbū nō a ſe deprauatū ſit: & qđ haud quaquā ferendū eſt: ꝑdita quadā arrogā
tia & dementi elatione: Plynium a ſe vno tm̄ ī priſtinā & verā lectionē redigi poſſe iactat. ac dū
ſe antiquarium oſtendere vult: de iudicibus: ludis Rōanis. de iure Latij: municipijs: & colonijs
meras inſanias effutit. Quędā vero vocabula gręca ita interꝑtaᷤ: vt plane id qđ eſt: litteras gre
cas neſcire videaᷤ. Hęc igiᷤ cū legiſſem: miratus ſum vehemēter: ꝙ homo iā in nr̄is ſtudijs vete
ranus: & oīs antiquitatis vt (ipſe iactat) ꝑſcrutator: dum alterū incurię accuſat & inſcitię: adeo er
rauerit: vt maiori ipſe aīaduerſione ſit dignꝰ: q̄ppe q̄ non parua iactura rē litterariā affecerit. Ve
rū cū aliq̄bꝰ ex ipſius auditoribꝰ quædā ex his: q̄ in Plynio corrupat: forte oſtendiſſem illiq̄ꝫ oīa
ei detuliſſent: excanduit primū: ac obſtitit repugnās: deiñ cū illi ingenioſi ſane iuuenes: nec me
diocriter docti manifeſtis argumētis hominē vrgerēt: cogniti tandē erroris homulū q̄uis inue
recūdū ſubpuduit. putauit hac re hō ingratiſſimꝰ ſe magna a me iniuria affectū: nā illi me aucto-
rē dixerant. Itaq̄ꝫ quaſi mihi gratiā relaturꝰ: ad ſolita ſua arma recurrit: & in me maledictis & fa-
tua ſua dicacitate inuaſit: q̄bꝰ ꝑfecto vehemētius paulo mouerer q̄ facio: niſi hoc vicio homū
cionē teneri iā diu cognoſcerē: Cui em̄ parcere pōt Georgius: q̄ ne p̄ceptori q̄dē pepercit? Nā
in tā rabidā īſaniā incidit: vt ea de Philelpho p̄ceptore ſuo viro ī vtraq̄ꝫ lingua doctiſſimo ſcri
pſerit q̄ de ſordiſſīo Lenone & ſpurciſſima ſentina ꝑricidaq̄ꝫ crudeliſſimo dici poſſēt: q̄ diſcipuli
īſolētiſſimi ingratitudine cōmotꝰ: vt par erat: octogenariꝰ ſenex tāto dolore cōflictatꝰ eſt: vt tri
duo vitam exhalauerit: ita ſolus Georgius Merula hac noſtra tempeſtate non ſolum in præce
p̄torem ingratiſſimus inuentus eſt: verū etiam præceptoris benemeriti interfector. Quid ꝙ ſe
αυτοδιδακτος homo nequā & impudens appellat. quaſi ex ſe ipſo: ſine vllo pręceptoris auxi
lio litteras didicerit? Cū q̄cquid eruditionis in eo ſit: quæ q̄ ſit modica & hoc opuſculo: & alias
oſtendemus: id ex comentarijs Tortelij: Laurentij Vallenſis. Trapezuntij: Pomponij & aliorū
excerpſerit. Nam commentarios in iuuenalem non prius edere voluit: q̄ Guarini: Omniboni:
Sabini: & Calderini in eundem auctorem commentaria diligenter excuſſerit: & tamē in omnes
ingratiſſimus inuehiᷤ: & inter legendum vel potius inter garriendū (nō enim illa publica lectio
appellari poteſt: ex qua nemo eſt: q̄ proficiat) mordet: lacerat: laniat: & eorum obtrectatione ſi-
bi famam quęrit. Quāobrem cum hominem tam temerarium: audacem: impium: perditum: in
me conuitijs graſſantem viderem: non abſurdum putaui: ſi aliquantum maledico conuiciatori
non ferendam dicacitatem excuterem: & maxime ſi id non ſine aliquo rei litterarię emolumēto
fieret. Itaq̄ꝫ collegi locos aliquot inuectiuę ipſius in Calderinum: in quibꝰ fatuum litteratorem
erraſſe luce clarius oſtendimus. Sed hæc quidem prælufio quędam erit: non enim in pręſens co
pias omnes educere decreuimꝰ: ſed his paucis tanq̄ leui (vt aiūt) armatura præludium inceptan
tes miſſilibus velitum more hoſtem petemus. Mox vero inſtructa acie: totaq̄ꝫ phalange admo
ta in apertū certamen deſcendemꝰ. Cū mihi non iniucundam victoriam ipſius in Iuuenalē cō-
mentarij: & deprauationes Plautinæ exhibituræ ſint. Hoc igitur opuſculum Hermolae barbare
philoſophię & vtriuſq̄ꝫ iuris: cunctorum deniq̄ꝫ ſtudiorum veriſſimum ornamentum: tibi dedi-
camus. Tu enim vnus ex omnibus potiſſimum idoneus mihi viſus es: cuius præſidio hęc mea
lucubraciūcula tuta futura ſit: Nam cū fatua illa belua te hæc tueri ſentiet: nec reluctari audebit
amplius: nec poterit. tu o enim acutiſſimo ingenio Plynium deprauaſſe oſtendes: & a falſo Mar
tialis ſenſu procul abfuiſſe iudicabis: græcarum deniq̄ꝫ dictiouum ſignificatum: & etymologi-
am ignoraſſe conuinces. Nam in eo ſtudio tātum potes: vt non Venetijs: ſed medijs Athenis
natus videaris. Quo factū eſt: vt per te vere & latine philoſophari ſtudioſi incipiāt: & omnium
diſciplinarum ſcientia ita p̄ditus es: vt iure optimo Varronem te noſtri temporis appellare poſ
ſimus. Quamobrem ſi hæc tu probaueris: nullos illius rabidi canis morſus pertimeſcemus:
quem ſi paulo acrius inter repræhendendum exagitabimus: non mihi: ſed ipſi potius inſanien-

ti imputabis. Is enim qui cæteros inſectari & mordere non ceſſat: repungi aliquando & vapulare vt diſcat: par eſt. Sed iam ad Plynium: qui a Georgio deprauatus: a ſe initiũ fieri exclamat.

VVLVA EIECTITIA ET PORCARIA.

Plynius libro vndecimo capite. xxxvij. de hiſtoria naturę animalium.

Vlua enecto partu melior q̃ edito: eiectitia vocatur illa: hæc porcaria primiparę ſuis optima. contra effœtis a partu præterq̃ eodem die ſuis occiſę liuida ac macra: nec nouellarum ſuum: præterq̃ primipararum: probatur: potiuſqꝫ veterum: necdum effœtarum: & biduo ante partum: aut poſt partum quo eiecerint die: proxima eiectitia eſt occiſæ vno die poſt partũ: huiꝰ & ſumen optimũ: ſi modo fœtus non hauſerit. eiectitię teterrimum antiqui abdomẽ vocabant priuſq̃ callerent id ſcientes occidere non aſſueti. Hæc eſt vera conſtans & incorrupta Plynij lectio: non ſimilis ei quã cõfuſe & implicite: falſo et peruerſe: indocte & petulanter Georgius merula alexandrinus: tum in inuectiua in Galeotum: tum in commentarijs in iuuenalem iactabundus implicuit peneqꝫ etiam in Calderinum iterauit: dum illum repræhendit: ꝙ diſtichõ martialis te fortaſſe magis capiat de virgine porca Me materna graui de ſue vulua capit male ſit interpretatus: quibus in locis proh iupiter q̃ rudem ſe: & Plynianę doctrinę ignarum oſtendit? dumqꝫ in mordendo Calderinum & galeotum totus fertur: vt in eo impetu ſenſus quoqꝫ cum dentibus amittere videtur. Quid ꝙ dum Iuuenalem interpretari vult Commemoratione Galeoti ita vel ira excanduit: vel lætitia ereptus eſt: vt præter eadem Plynij verba incorrectiſſime & inextricabiliter inculcata: nihil fere ad rem ſuam attinens niſi inſulſum protulerit? Verum vt clarius errores illius pateant. verba Plynij ab eo allegata repetitaqꝫ: vt diximus: libet annotare: quæ hæc ſunt in iuuenalem ſic eo dicente. De vulua intelligit porcina quã Ply. eiecto partu meliorem q̃ edito habitam fuiſſe ſcribit. eiectitia vocatur illa hęc porcaria primiparis ſuis optima. Cõtra effœtis a partu pręterq̃ eodem die ſuis occiſæ liuida & macra: nec nouellarum ſuum præter primiparas probatur: potiuſq̃ veterum necdum effœtarũ nec biduo ãte partum: nec poſt partum: aut quo eiecerit die. Proxima abiectitia eſt occiſæ vno die poſt partum. In Galeotum vero addidit vlterius. huius & ſumẽ optimum: ſi modo fœtus non hauſerit eiectitię teterrimum antiqui abdomẽ vocant priuſq̃ callerẽt eiſcientes occidere nõ aſſueti. In his verbis primum dicimus male legere Merulam eiecto: ab eoqꝫ Plynij ſenſum corrumpi: & magnam auctori maculam inuri: qui duo participia idem importantia pro diuerſis: vł poſuerit vel ponere oſtenderit. Nam quod idem importet eiecto q̃d edito idem Plynius infra oſtendit: cum dicit: poſt partum: quo eiecerint die: q̃d pro ediderint exponi certum eſt. nec alium vnq̃ ſenſum ipſe quoqꝫ Merula elicere poterit. non eſt ãt credendum tantum in Plynio doctrinę non fuiſſe: vt dictionum ipſarum ſignificationem non tenuerit: vel adeo illum immemorem extitiſſe: vt ea cognita tam leuiter abuteretur. Cenſemus igitur enecto ſcribi & legi debere. Nam vt Georgius inquit a partu ſtatim ſuem interficiebant: ita nos dicimus non ſolum ſtatim a partu: ſed & biduo ante partum interficere ſolitos ſuem vna cum partu: vt Plynius ipſe ſubdit dicens biduo ante partum eaſqꝫ vuluas ſuum ante partum vna cum partu enectarum meliores cæteris fuiſſe: & non earum quæ peperiſſent: vt ſomniat Merula: cum dicit: melioqꝫ erat eiꝰ quæ peperiſſet: q̃ virginis. immo contrarium inquit Plynius cum ait. Contra effœtis a partu p̃terq̃ eodem die ſuis occiſæ liuida ac macra. Si liuida ac macra poſt partum: quomodo melior Georgi? quã ſententiã noſtram confirmat Martialis dicens: Me materna graui de ſue vulua capit. In quo verſu tã enucleate exp̃ſſit: nõ vuluã de ſue q̃ pepiſſet ſed de ad huc graui. quã biduo ante partum dictum eſt interfici ſolere vt ex compoſito Plynium exponere voluiſſe videatur. Talis autem vulua ſuis cum partu occiſæ porcaria dicebatur: ob hãc (vt exiſtimo) cauſã: ꝙ porcellos adhuc contineret: cum ſus interficiebatur: & hæc erat melior Vulua vero ſuis occiſę a q̃ partus editus & eiectus fuiſſet: deterior erat: & eiectitia vocabatur: vt Ply. ipſe aſſerit cum dicit: vulua enecto partu melior q̃ edito. eiectitia vocatur illa: hæc porcaria. Quę verba vel grãdi ſpõſione facta: contenderem Merulam ipſum: ipſum inq̃ Merulam tam curioſum verborum indagatorẽ nondum intellexiſſe: etiam poſteaq̃ audiuit: non eiecto ſed enecto legi debere: quippe q̃ duorum prenominum vim vſumqꝫ non diſcuſſerit: putat enim hæc referre dictionem edito: illa autem enecto ſiue eiecto vt ipſe aſſeuerat: quo factum eſt: vt magis inſaniuerit in aſſerendo ꝙ eiecto legi omnino debet: parum aduertens: ne dicamus penitus ignorãs. In eiuſcemodi cõpoſitione in qua aduerbium comparandi q̃ cum comparatiuo iungitur: longius cenſeri & eſſe

a ſenſu orationis & animo loquentis quicquid ab ipſo aduerbio q̄ dependeat: q̄ quod a comparatiuo præcedente dependet: & pronomen ille rei ſiue perſonę a loquente remotiori coniungi: hic vero rei ſiue perſonæ addi: quæ dicenti ſit propior: vt ſi dixero magis amo comutum: q̄ Tifernum: Ille enim nihil dignum laude reliquit: hic vero q̄ plurima virtutis ſigna: Cui dubium quin ille Tifernum: qui a ſententia mea eſt remotior. Hic comutum: qui eſt animo proximior referat: & non econuerſo? poſſem hic innumerabilia Ciceronis & Quintiliani exempla ſubijcere: ſed vno Ciceronis exemplo contentus hoc agam. In ea oratione quā pro Aulo cecinna compoſuit ſic legitur: Nō minus in cauſa cederet Aulus cecinna Sexti ebutij impudentiæ q̄tum in vi facienda ceſſit audaciæ. Verum & illud conſiderari hominis eſſe putauit: qua de re iure decertari oporteret: armis non contendere: & hoc conſtantis: qui cum vi & armis certare noluiſſet: eum iure iudicioq; ſuperare. Videt ne merula ſimilem Plynianæ conſtructionem? & illud referre clauſulam poſtremam: q̄ q̄ in dictionum compoſitione vicinior ſit: hoc autem pręcedentem quæ eſt remotior: ſed ſenſui & animo loquentis proximior? Idem dicimus in noſtra cauſa: hoc eſt eiectitiam vocari illam vuluam: quæ eiecerit & eiciderit partum: hanc autem porcariam: cuius ſus cum partu enecta ſit: & ita pronomen illa referre ſeu deſignare participium edito: hęc autem enecto. Niſi fortaſſe mēs Georgij ſit (vt eſſe exiſtimo) ꝙ per eiectum partum Ply. abortum ſignificare voluerit: id qđ ne cogitauit quidem. Nā ſi ita eſſet: aliquid profecto de abortu clarius de more ſuo protuliſſet. Sed non in tantam inſaniam exibit merula: vt de abortu aſſerat Ply. intellexiſſe? cauebitq; ne male audiat. Ad hæc inquit merula in Calderinum. Sed vuluam ex Ply. didicimus eſſe inteſtinorum partem in q̄ conceptus fiat & fœtus contineat̄. Duplici autem nomine appellabatur: eiectitia ſcilicet & porcaria: meliorq; erat ea quæ peperiſſet: q̄ virginis. Hic nos illum ita interrogamus. per te Georgi duplex eſt vulua: eiectitia & porcaria: & melior eſt eius quę peperit q̄ virginis. quæro quo nomine hanc vltimam virginis appellabis? Si dixeris eiectitiæ: inſanis: cum non modo non eiecerit: ſed ne grauida quidem fuerit ſus virgo. Si porcariæ deliras eadem ratione: cum nec ediderit: nec conceptum aut fœtum vnq̄ continuerit. Quid igitur garris duplici vuluam nomine appellatam: quorum neutro virginis ſuis vulua ſignificetur? niſi forte opinaretur merula: virgines porcas vuluam non habere. quod ſi ita habet: imperitiæ eius ignoſcimus. Verum vt in hoc ſtudioſis viris ſatiſfaciamus: Triplici nomine vuluam appellatam dicimus: eiectitiæ: porcariæ: & virginis ſiue ſterilis: hæc autem non in omnibus ſuibus virginibus grata erat: quippe quæ niſi arte fieret nullius ſaporis eſſet: ſed in ſuibus tantum caſtratis. Caſtrabantur enim fœminæ teſte Plynio Libro octauo. Capite quinquageſimo ſuſpenſæ pernis prioribus reciſa vulua: vt amiſſo libidinis vſu magis pingueſcerent fierentq; grātiores. Taleſq; vuluas ſteriles dixit apitius in re coquinaria. & de his intelligit Mart. Cum inquit te fortaſſe magis capiat de virgine porca: Cæterum ne in confutandis deliramentis homuntionis nimium euagemur breuibus cætera attingentur: Neſcit quid loquatur: cum nunc primiparis nunc primiparias ſcribit: quorum alterum vnde deducat ignorat: alterius inflexione abutitur. Dicimus enim primipara: ſicut opipara: ouipara viuipara: nō primipar neq; primiparia: Cum autem inquit nec biduo ante partum nec poſt partum: aut quo eiecerit die: tam intelligit quid per ea verba ſignificetur: tanq; illis verum aliquem ſenſum dare poteſt: q̄ illitteratiſſimus & ignorantiſſimus quiſq;: pudet profecto atq; hominis vicem non parum dolemus: qui ita inconſulte & inſcite duobus in libris ab eo tanta diligentia impreſſis: vulgi ſe fabulam fecerit. Et hinc mille quingentos: hinc ſexcentos contra ſe teſtes parauerit: quot ſunt volumina cōmentariorum ſuorum in Iuuenalem impræſſa: & inuectiuarum in Galeotum: ad patefaciendam inſcitiam temeritatemq; in alas ſe attollē tis Merulæ. Quid ꝙ addit proxima abiectitia eſt: dictionem a ſe de induſtria falſo adinuentam & commutatam: cum eiectitia legendum ſit ſicut ſupra & infra quoq; legitur: eo vno videlicet conſilio vt de abortu intelligi ſi non perſuadere: ſaltem in dubium vertere poſſit homo paucarum litterarum inconſtantis memoriæ nullius penitus iudicij: q̄uis tria hæc ſtultorum more ſoli ſibi contigiſſe frequenter iactet: cum eis præ cæteris indigeat. Adijcit præterea antiqui abdomem vocant priuſq̄ calleret eijcientes occidere non aſſueti. ad quorum verborum interpretationem ſi phœbi quoq; tripodas conſulat: vix illum puto ſuffecturum: vtpote quæ ſenſum nullum verum in ſe habent. Sed modo inculcet Georgius verba: modo Plynium nominet: ſatis ſibi feciſſe videtur. Et fallaci iudicio ſuo confiſus: vt primum noui aliquid obijcitur arripit: & ad rē ſuam quicquid id eſt facere iudicat: hinc illi errores: hinc frequentes caſus: intollerabileſq; obſtinati animi furores eueniunt: qui vt tanta ægreditudine aliquantum ſubleuetur: paulumq; reſipiſcat: monendus a nobis viſus eſt: qui Plynium lacerari & corrumpi tollerare non poſſumus.

Cornelij Vitellij.

Epityrum.

Plynius Libro vndecimo Capite quadrageſimoſecundo de diuerſitate caſeorum.

AT caprarum gregibus ſua laus eſt in recenti maxime eam augēte gratiam fumo: qualis in ipſa vrbe conficitur cunctis præferendus. Ita habet vera lectio ꝗq̄ merula & in Domitium increpitet. vbi ille exponit epigrāma Martia. Non quēcunqꝫ focum nec fumū caſeus omnem: Sed velabrenſem qui bibit ille ſapit: Iactetqꝫ a ſe corrigi errorem Plynij quem ipſe deprauat: & multos ſibi credentes adegerit: temerarijs ſuis inuētis ad credendum & demutandum verborum contextum: & rectum Ply. ſenſum. Inquit em̄ male legi. Et caprarū gregibus ſua laus eſt. In recenti maxime: ſicqꝫ legi debere laudatiſſimum & epityrum gregibus ſua laus eſt agrigenti maxima: rem vt temerario auſu prolatam: ab eoqꝫ nulla certa ratione aſſertam: ita & omnino falſam & explodendā: Nam vbi quæſo in toto Ply. codice legit vocabulū illud epityrum qđ ſi plynio peculiare fuiſſet: non vno tantum in loco: ſed de conſuetudine ſua in cęteris omnibus eius mentionem pluribus in locis feciſſet: & ſi non alibi: ſaltem in vigeſimooctauo: vbi de medicinis ex animalib⁹ placidis lactis vſu: & caſeis: butyro atqꝫ adipe: & oxygalacte diſſerit capite nono. vbi cum de prædictis omnibus diffuſe tractet plurima ex antedictis reſumens: de epityro verbum nullum. Pręterea vbi vnq̄ vidit merula Plynium ita ſibi non conſtare: vt cum polliceatur libro vndecimo capite. xlij. ſupraſcripto ſe dicturum de diuerſitate caſeorum: inſereret epityrum: qđ nō eſt caſei genus: vt ſe falſo aſſerit legiſſe apud Varronem: ſed cibi genus? Ita em̄ Varro licet corruptus ait apud Plautum ſi vnum epityra ęſtuer inſane. bene epityrum vocabulum eſt cibi quo frequentius ſicilia q̄ Italia vſa. verba autem ſunt Plauti in milite: vbi inducitur paraſitus ſic loquens contra pyrgopolynicem. periuriorem hoc homine ſi quis viderit: aut gloriarum pleniorem q̄ illic ē me ſibi habeto. & ego me mancupio dabo: ſi vnum epityra edā apud illum eſuriens inſane. Nunquid paraſitus prægnans factus erat Merula: qui vt grauidæ mulieres conſueuerunt: nouū aliquid ſemper & extraneū appetētes: caſeū vnū: & ꝗdē ſiculū affectaret? At cur nō potius inſane eſuriens hoc eſt vehemēter: vt Varro exponit panē aut aliud edulīū qđ magis ad manū eē: exoptauit quo famē ſibi eriperet: ꝑſertim cū athenis: non aūt in Sicilia fabula militis acta ſit: ſed vt reor auaritiā militis et gulam paraſiti oſtendere voluit. cum em̄ paraſitus multum fameſceret: & vereretur apud militem ſibi ad ſacietatem ſatis cibi non futurum propter illius auaritiam: eam maximam cum dicere vellet: timere ſe oſtendit: ne apud militem ne vnum quidem ederet epityrum quod condimentum eſt quaſi moreto perſimile: vt infra dicetur. Nam quod inquit Merula ſententiam ſuam a dictionis compoſitione iuuari: contra eum facit. ſi enim ab. επι & τυροσ cōponitur epityrum: vt ipſe iactat: nihil aliud ſignificabit: q̄ ad caſeum: hoc eſt aliquid vel ſupra caſeum: vel cum caſeo: aut ex caſeo factum: non caſeum ſolum: ꝗq̄ in aſſerenda eiuſmodi dictionis compoſitione nullum habeat auctorem: ſed ex ſe vt plęraqꝫ alia confingat. Quid porro clamitat pollucem adducens qui inter pretioſa edulia caſeum ſiculū ponit: o mentis inops. non ne hoc ipſum Georgium inſanire conuincit dicat em̄ ſitqꝫ ita: ꝙ ſiculus caſeus inter pretioſa priſcorum edulia numeretur. nō ne epityrum grę-cum vocabulum eſt: vt ipſe inquit? non ne pollux de idoneis vocabulis gręcis omnium rerum diſſerit? an obſecro de caſeo tractans: & ſiculi mentionem faciens: ſuum hoc eſt græcum & idoneum vocabulum epityri prætermiſiſſet? immo cum de pretioſis edulijs ageret: ſi epityrum ita laudatiſſimum erat: ſiue edulium: ſiue caſe⁹ (vt hic ſomniat) intactū reliquiſſet? Sed nec caſeus erat: nec edulium laudatiſſimum atqꝫ ideo dignum non putauit Pollux de eo verbum facere. Caſeum autem ſiculum non nominauit tantum: ſed & cythnium cum de ſalſugine: & ſale tragaſæo loqueretur. Sic em̄ ait Poſteaq̄ de murenis conchis & quibuſdam alijs edulijs antiquorum verba fecit. και θασια αλμη. και θασια. ραφαμιδεσ και τυροσ κυθνιοσ τε και σικελικοσ και αλεσ τραγασαιοι. in quibus verbis: nec alibi vſq̄ epityri mentio a polluce nulla fit. Caſeum autem Siculum: quem nominat exiſtimare licet potius fuiſſe caſeum ſalſum: qui fit in ſicilia noſtro etiam ſęculo ita appellatum ſicuti cythnium & creticum: ſed quid hęc ad epityrum? Verum (vt vno ictu ſternatur merula) dicat vbi repperit in vrbe Roma fieri epityrum caſeum: apud quem auctorē id legit? Nam Romæ quoqꝫ neceſſe eſt vt fiat: iuxta verba Plynij dicentis. Qualis in ipſa vrbe conficitur. Nam cum prius dixiſſet: laus caſeo Romæ: deinde addidiſſet: Proximum autem & vrbi veſtinum: Cruſtuminumqꝫ: ſubijciens poſtea: Qualis in ipſa vrbe conficitur: nō de alia vrbe intelligi debet: q̄ de ea: quā prius noīauit: roma. ſ. nā ſi ad Agrigētū referre voluerit: cū nullibi memoret: nō mō epityrū: ſed ne caſe⁹ ꝗdē agrigētin⁹: ꝑuerſe & audacter nimis interꝑtari videt: ēqꝫ penit⁹ abominād⁹. Legēdū ē ergo vt dixim⁹. Et caprarū gregib⁹ ſua laus ē. ī recēti maxīe. et merito. Nā cū ſupra rettuliſſet in gn̄e: Laus caſeo Romę. Tū vlterius ꝓcedēs dixiſſet hūc & liguria mittit ouiū maxime lactis: ſubiecit: & capra

Digitized by Google

rum gregibus ſua laus eſt: quaſi diceret: non bubus & ouibus tantum: ſed etiam capris eſt laus ſua in caſeo: maxime in recenti: eam augente gratiam fumo: qualis ſcilicet caſeus in ipſa vrbe Roma cōficitur cunctis pręferendus: Et hoc eſt q̄d Martialis ait: ſed velabrenſem qui bibit ille ſapit. id eſt qui Romæ fit. Quod autem: in recenti legendum ſit patet tum ex omnibus codicibus: in quibus vera lectio non eſt deprauata: tum ex cognitione & vſu eiuſmodi caſeorum caprarum: qui recentes in gloria habentur vſq; in noſtram ętatem: & Romę ac per hętruriam omnem precioſiſſimi ſūt cibiſq; gratiſſimi: tum etiam aſſerente Plynio libro vigeſimooctauo capite nono de quo ſupra: caſeos non ſalſos. i. recentes ſtomacho vtiles eſſe: veteres non ita. Et Varrone libro ſecundo de agricultura vbi de lacte caſeo & lana tractat ſic dicente. Eſt enim lac omnium rerum quas cibali cauſa cupimus liquētium maxime alibile: & id ouillum: inde caprinum: infra autem addit. Ex hoc lacte caſei qui fiunt maximi cibi ſunt bubuli & qui difficillime tranſeant ſumpti: ſecundo ouilli: minimi cibi: & qui facillime deijciantur caprini. Et etiam eſt diſcrimen vtrum caſei molles ac recētes ſint: an aridi & veteres: cum molles ſint alibiles magis: in corpore non reſides, veteres & aridi contra. Intelligit ne ex his varronis verbis Merula: capras oues ſeq in gloria lactis & caſei? quē ordinē & plynius ſeruauit. Caſeos vero recentes magis commēdari: quia ſint alibiles & in corpore non reſides: veteres & aridi contra: Si ergo recētes alibiles magis ſunt: & ſtomacho vtiliores: quid mirum ſi gratiores & laudatiores? Sed quo Merulæ ita os occludatur: vt cantare nunq̄ amplius audeat: ſuis armis iā iā fiet: qui contra ſe ſententiam tulerit o vecors animal & immemor: q̄q̄ memoriam ſibi ęternam arrogare ſoleat. nonne correxit ipſe Columellam: & Catonem de agricultura? certe. At quomodo ita delirus factus eſt: vt cum in his legerit: Epityrum fieri ex cōfractis oliuis: & modum quo fieri debeat tanq̄ ꝓ cibi & conditurae: nō caſei genus ſit: nunc velit caſeum eſſe? An obſecro ex oliuis quoq; feniculo: ruta: mēta: & coriandro fit caſeus Georgi? Sed vt opinor prius deprauauit merula Plynij verba q̄ legiſſet columellam: & Catonem. Ideo vt errorem ſuum aliquo modo inumbraret: In additionibus per eum factis vtriq; auctori: in quibus exponi a ſe dicit quædam ignotiora illorum vocabula: dixit: epityrum fit ex confractis oliuis: q̄q̄ ſine. e. cenſemus legi debere pityrum. Quid ais merula? duos nobiliſſimos auctores ita corrūpere audes inani & falſa quadam tua opinione: vel (vt recti⁹ dicatur) machinatione atq; obſtinatione? Nam certo ſcio niſi in Calderinū tam profuſis habenis impetū feciſſet: & corrigi a ſe Plynij errorem exclamaſſet: hocq; litteris ſempiternis mandaſſet: facile mutaret ſententiam & recantaret merula: nec inuitus toleraret: immo aſſereret: vel integris incorrectiſſimi Plynij ſui litteris. Caprarum gregibus legi debere: non epityrū. Sed non tam præceps in obiurgando alios deprauandoq; veros codices eſſe dicicerit: cum hoc ſolo errore: hac ſola iniuria in Plynium: hoc vno damno bonarum litterarum: plus ſibi dedecoris parauerit q̄ laudis ex vniuerſis in Iuuenalem commentarijs ſuis: quibus tam elatus amenſq; factus erat: vt ſe ex illis & Crœſi diuitias & herculis gloriam conſecuturum iam ſperaret. Vt vero nullus ei profus latebrarum relinquatᷣ locus: inaneſq; & futiles quoq; illi⁹ machinatiōes de medio tollantᷣ: addendum hoc etiam videtur. Ait homo parum diligens: & in reprehēdendo nimiū velox & acer: exiſtimare ſe pityrum ſine. e. legi debere. hoc autem ipſum illitteratum penitus: & græcæ eruditionis expertem oſtendit. Nam quid pityrum ſignificet minus adhuc intelligere verbis illis confitetᷣ: vt re ipſa eſt. Quod ſi legiſſet apud Suidā in Etymologico. πιτυρον ἀπὸ τοῦ πτίσσω fieri: hoc eſt pityrum a verbo πτίσσω q̄d eſt frango: & eſſe τὸ κοπτόμενον τῆς κριθῆς: id eſt factum ordeum. hoc eſt ptiſanam: non genus illud edulij ex oliuis feniculo ruta menta & coriandro confectum: de quo inquit Caro & Columella. nimirum tantam inſcitiam ſuam non detexiſſet: ſed ſemel erraſſe & grauiter quidem contentus ſilentium egiſſet. Lateat ergo merula: & vbi docti viri ſint: nūq̄ hiſcere audeat: niſi a ſe velit Plynium eiuſq; ſtudioſos meritas tantorum criminum pœnas exigere.

SCEDA.

Plynius Libro decimotertio capite vndecimo de gummi generibus & papyro.

PRius tamen q̄ degrediamur ab ægypto & papyri natura dicetᷣ: cum chartæ vſu maxime hūanitas vitę cōſtet & mēoria: Et hāc Alexandri magni victoria reptā Auctor ē Marcus Varro cōdita ī ægypto Alexādria: ātea nō fuiſſe chartharū vſū. palmarū folijs primo ſcriptitatū. dein q̄rūdā arborū libris: poſtea publica monumēta plūbeis voluminib⁹. mox & priuata lintheis confici cœpta aut cęris. Hæc Ply. Georgi⁹ vero merula nouarū ſemp rerū inuētor: lectionis Plynij nō min⁹ deſtructor: q̄ eius doctrinæ & gloriæ inimiciſſimus. & ſtudioſorū laudi in=

Digitized by Google

uidentiſſimus: Phœnicem ſe vel candidum cygnum exiſtimatum iri putans ſi de ſuo noui aliquid afferret: non dubitauit tanti authoris veram rectamq; dictionem deprauare: & bonarum litterarum cultores non mediocri damno afficere: cum vbi ceris legitur: ipſe nõ ceris: ſed ſcedis legendum cẽſeat cum in Calderinum dicit putare ſe ſcedam eſſe folium chartæ vt vulgus ait: quã rẽ etiã ex Plynio colligit: vbi hęc ſcribit: poſtea publica monumẽta plumbeis voluminibus: mox & priuata linteis cõfici cœpta: aut ſcedis. Collegiſti tu Merula hoc ex Plynio? fortaſſe ex tuo: cuius ne decimam quidẽ partem recte ſcriptã affirmauerim ita vbiq; mendis apertiſſimiſq; erroribus ſcatet q̃ q̃ tu illũ pluris pene q̃ aqualiculũ tuũ facias: pro quo doct⁹ nemo nebulæ cyathum daret. tibi vero per q̃ bell e conuenit qui libro ipſo mendoſior etiã exiſtis: ſed eſto. Codex tuus ita habeat. ſit ea ſcedæ ſignificatio quã tu dicis. Siccine ingenio cares: & iudicium amiſiſti quo te iactare ſemper conſueſti: vt non videris Plynium ſibi contraria loqui ſi ſcedis legeris: quippe qui prius dixerit: chartã auctore Varrone repertã Alexandri magni victoria Condita in ægypto Alexandria: antea non fuiſſe chartarum vſum? ſubdideritq; quibus in rebus primo hoc eſt ante inuentam chartam fuerit ſcriptitatũ ſi ergo nondum erat charta cũ in arborum libris plumbo & linteis ſcribebatur. Et tu addas ſcedis: qđ per te folium eſt chartę: non vides te Plynium ſibi contraria dicentem facere? Quis tam vecors amenſq; ac ſine vllo penitus iudicio eſt: vt Georgio ſimilia proferat: niſi qui vel ignorantiſſimus ſit: vel bonarum litterarum ſtudioſis: ita inuidiat: vt tollerare non poſſit Codicem vllum niſi perperſe laceratum & mendoſum reperiri. Ceris igitur docti omnes legent & non ſcedis: dictionem ſenſui præcedentis lectionis Plynij conſentaneam: & a rei veritate manantem. Quis enim ignorat præter Georgium: apud antiquos nondum reperto chartarum vſu ſicut in arborum liberis plumbo: & linteis: ſic etiam in ceris ſcriptum eſſe? An pauca eius rei ſunt exẽpla. quale illud Ouidij verbaq; correctis incidere talia cæris: & alia innumerabilia: q̃ ſubijcere talia tędioſum eſſet. ſed quæ clarior exhiberi poſſet expoſitio: q̃ a Plynio ſubdita: cũ vix bene expreſſis ceris: addidit pugillariũ enim vſum fuiſſe ante Troiana tempora inuenim⁹ apud Homerum: quaſi diceret nec mireris ꝙ ceris dixerim: quia pugillares quæ & cerę ſunt in vſu fuerũt ante troiana tempora. ꝙ autem pugillares ceræ ſint Cõfirmat tum Laurentius Vallenſis per quẽ latine loqui didicimus: tum Ply. ſecund⁹ in epiſtola ad Cornelium tacitum dicens: Ad retia ſedebam. Erant in proximo non venabulum: ſed ſtilus & pugillares: meditabar aliquid. & notabam: vt ſi manus vacuas plenas tamen ceras reportarem. De hoc autem non agemus pluribus: ne verborum prolixitate malitiã illius æquare iudicemur. Verum quid Miſellus inquit: cum dicit ſcedam nunc folium chartæ eſſe: nunc ſtatumina corij: quibus latitudo chartæ augebatur? ſic addens: quã rem parum intelligentes correctores Plynij veram & frequentem lectionem deprauarunt: cum in codicibus manu ſcriptis vbi habetur Igiť ſecundo contrario ſtatumina facta ſunt correctores quidam ſtamina fecerint. O vtinam nunq̃ tu magis Plynium deprauaſſes cæteroſq; libros in quibus manum poſuiſti ſub correctoris nomine. Quid ſtrepis huiuſmodi verborum repugnantia: neſcis eũ merito ab omnibus damnari: qui repugnantia loquitur: quæ autem magis inter ſe repugnant: q̃ quæ tu dicis? Si enim folium chartæ eſt ſceda: quomodo dicis eſſe corij ſtatumina? quæ iſtęc eſt incõſtãtia? quę inſcitia? Sed vbi quęſo ſcedam eſſe folium chartæ didiciſti merula? Ex Quintiliani verbis (ſi a te ſatis intelligitur) quid mirũ qui peruerſi adeo ſis iudicij: vt ſcedis pro ceris legendũ putes: & modo tibi in mentẽ veniat: merdulam pro merula ſis lecturus? At idem a cæteris non intelligitur: niſi vnum te exiſtimas: ſicut cæteris non intelligitur: niſi vnum te exiſtimas: ſicut cęteris ingenij craſſitudine & maledicẽtia præſtas: ita & doctrina & ſapientia omnes ſuperare: id qđ a te multum abeſt. Sed cognoſce nunc miſelle errorem tuum: & fateare tandem Plynium non intellexiſſe de papyro & chartis ſcribentem. Dicim⁹ enĩ ſcedam fieri a verbo græco σκεδάζω: qđ ſignificat ſpargo. ſiue fundo: & fuiſſe allinitionem ſiue glutinamentum illud quo ſtamen & ſubtegmen chartæ conglutinabantur: dictum: ꝙ eo infunderetur allinireturq; tabula papyri: cum texebatur. Plyni⁹ libro decimotertio cum de papyro ſcribit: ita ait. texunturq; omnes tabulæ madentes nili aqua: turbidus liquor vim glutini prębet: cum primo ſupina tabula ſceda allinitur longitudine papyri: quæ potuit eſſe ſegminib⁹ vtrinq; amputatis: tranſuerſa poſtea crates peragitur: præmuntur deinde pręlis & ſiccantur ſole: atq; inter ſe plagulæ iunguntur: & paulopoſt. Sed ratio depræhendit vitium vnius ſcedæ reuulſione plures infeſtante plagulas: hoc eſt reuulſione glutinamenti vnius ſcilicet plagulæ plures infeſtante plagulas: qđ facile prius poterat reuelli quia ſcabra charta erat. ideo Plynius ſubiunxit ſcabritia leuigatur dẽte concauo. vbi aduertendum eſt plagulas ſcribi debere: vt habẽt codices veteres: nõ paginas: nã Plyni⁹ ꝑtenues & latiſſimas papyri filuras cõtextas: a ſilitudine plagę hoc eſt retis plagulas appellat: & ideo ſuperi⁹ dixit: atq; inter ſe plagulæ iũgunť a proximarũ ſemper bonitate: diminutiõe ad deterrimas: nũq̃ plures ſcapo q̃ vicenę hãc ſcedam & coriũ plyni⁹ appellat: cũ ait primatũ mutauit Claudi⁹ Cęſar: nimia qppe auguſte tenuitas tolerãdis nõ ſufficiebat calamis: ad hoc tramittẽs lit-

Digitized by Google

eras liturę metū afferebat aduerſis:& alias in decoro viſu ptrāſlucida igiṫ & ſcđo corio ſtamina fa=
ta ſunt e primo ſubtegmine:auxit & latitudinē:pedalis erat menſura:& cubitalis macrocolis.quo
um verborum ſenſus hic eſt:quia charta anguſta nimium tenuis & pertrāſlucida erat:alterum ſta
nen a primo ſubtegmine quod ſuperius cratem appellat:ſecundo glutinamento ſiue allinitione
Claudius Cæſar fieri iuſſit:latitudo quoq; tabularum : quæ pedalis erat:& macrocolis.i.latioribus
abulis cubitalis:aucta eſt.& Victruuium cum de tectoriis ſcribit hoc eſt quo pacto dealbantur pa=
ietes:allinitionem tectorij corium appellat his verbis.Cum igitur in parietib⁹ tectoria facta fue=
int(vti ſupraſcriptum eſt)& firmitatem & ſplēdorem & ad vetuſtatem permanentem virtutē po=
terunt habere : Cum vero vnum coriū harenæ & vnum minuti marmoris erit inductum:tenuitas
eius minus valendo faciliter rumpitur.Hinc igitur ſcedam pro pagina accepit Martialis cum ait:
Ohe iam ſatis eſt ohe libelle iam peruenimus vſq; ad vmbilicum:Tu procedere adhuc & ire quæ
ris nec ſumma potes in ſceda teneri. Sic tanq̄ tibi res peracta non ſit.Quæ prima quoq; pagina p=
acta eſt.inquit eñ tu vis ire vlterius libelle:nec potes teneri in extrema parte paginę tanq̄ rē nō per
feceris:quā etiam in prima parte paginæ perfeciſti:hoc eſt expleuiſti ſtatim lectorem. Et Quinti.
libro primo cum de hiſtoriarum in enarratione loquitur:ſcedas pro paginis non pro folio chartæ
vt ſomniauit Merula:poſuit:de contemniſſimis eñ auctorib⁹ loquens ita ſcribit : Nam qui omnes
etiam indignas lectione ſcedas excutit:anilibus quoq; fabulis accommodare operam poteſt : id ē
qui omnes etiam indignas quæ legantur paginas euoluit.Inuenitur:etiam ſchedion cū aſpiratiōe
genere neutro:& ſignificat quicq̄d ſubito & ex improuiſo factū ē:vt ſcribit Suidas ἀπὸ τοῦ σχε=
διάζω qđ eſt aliquid de improuiſo facio:vel inconſiderate ſcribo aut dico:vt inquit Theodulus.
& hinc Apuleius in deo ſocratis ſchedicū ſermonē:hoc eſt extēporalem & incōditum appellat:vbi
impreſſores errauerunt.nam ſcedicum pro ſchedicum fecere.& feſtus mala poemata ſcedia appel
lari ſcribit.dicitur & ſcedia genere fœminino:& ſignificat genus nauigij incōditi & celeri⁹ facti : vt
idem Suidas & feſtus meminere.Nā q̄ vlterius garrit Merula ſibiipſi nō cōſtans ſcedam putare ſe
eſſe ſtatumina corij quib⁹ latitudo chartæ augebatur:inſaniam ſuam delyrantis patefacit:nec ver=
ba Plynij nec ſeipſum intelligit:& qđ peius eſt.veram & integram Plynij lectionem corrumpit:cū
pro ſtamina ſtatumina clamat legi debere:eſtq; ita mente captus:vt inuitet diligentius hæc cogno
ſcere volentes ad lectionem Vitruuij & palladij:quorum verbis & ſententia conuincitur ignorare
quid dicat:cum ſtatuminis nullibi meminerint. Sed ſtatuminare & ſtatuminationem ſcribant.quę
nihil ad ſenſum Plynij faciunt:nec etiam ſtatumen ſi inueniretur. Verum ponam eorum verba a
Georgio de induſtria prætermiſſa:vt quæſita inde dictis ſuis fide:redargui non poſſet. Vitruuius
libro.vij.de ruderatione pauimentorum ſic.Coxationibus factis ſi erit ſilix:ſi nō palea ſubſterna=
tur:vti materia a calcis vitijs defendatur.tunc inſuper ſtatuminetur:nec minore ſaxo: q̄ qđ poſſit
manum implere. Statuminationibus inductum rudus ſi nouum erit ad tres partes vna calcis miſ=
ceatur: Palladius Titulo nono : De hybernis & æſtiuis māſionibus & pauimētis ſic De acerno aut
fago aut fraxino diutiſſime tabulata durabūt:ſi ſtratis ſuper paleis vel ſilice:humor calcis nuſq̄ ad
tabulati corpus accedat:tūc ſuperſtatuminabis rudus.i.ſaxa contuſa duabus partibus & vna cal=
cis temperante conſtitues.hæc ſunt vtriuſq; auctoris verba:q̄ quārum ad ſcedas faciant ſeu tabu=
las papyri texendas omnibus doctis iudicandum relinquimus.vtq; non negamus inueniri ſtatu=
minare & ſtatuminationem in pauimētis:fieriq; altando ſicut & ſtamen : ſic cenſemus Plynium nō
ſtatumina:ſed ſtamina dixiſſe:cum inquit.Igitur & ſecundo corio ſtamina facta ſunt e primo ſub
tegmine. Quis enim niſi ſui oblitus : vt plærunq; eſt merula aliter legat q̄ ſtamina : cum videat
Plynium addidiſſe & ſubtegmen: quod ſtamini ſubijcitur:vt elicitur ex Varrone dicente ſtamen a
ſtando:q̄ eo ſtat omne in tela velamentum. Subtegmen quod ſubit ſtamini:& Ouidius tela iugo
iuncta eſt:ſtamen ſecreuit harundo inſeritur medium radijs ſubtegmē acutis. Audis Georgi quæ
dicit Varro & quæ de tela Ouidius tam pulchre depingit? vis ne tu ſubtegmen papyri ſubire ſtatu=
minationi ſaxorum contuſorum & calcis? etſi addendum eſt aliud ſtamen ſupra primū ſubtegmē
papyraceum:id fiat ex lapidibus:vel corijs vt tu putare videris? Non intelligis Plyniū dicentem
Texunturq; omnes tabulæ? & infra:ſceda allinitur longitudine papyri:& tranſuerſa poſtea crates
peragitur:Quomodo vis eſſe ſtatumina corij ſi texūtur? quomodo corij ſi Plynius dicit longitudi
ne papyri an cæcus es factus vt non videas:Videtur ne tibi papyrum eſſe corium vaccę:aut bouis
Quomodo autem vis tranſuerſam cratem.peragi:niſi ea fiat ex papyro? An obſecro vis Dido=
nem imitari:& corium ſubtiliter incidere ad faciendā cratē:quæ poſtea vocetur papyrus? Nec illud
profecto potes dicere ſtatumen eſſe coriū:hoc ē allinitionē pauimētorum:cū tu ſtatumia corij dixeris
q̄ duo vocabula idē per te ſignificāt:deinde ſi allinitio eſt ſtatumē:quō allinitione charta augebat?

ita em̄ dicis. quibus latitudo chartæ augebatur: ad hæc vbi ſtatumen in hoc ſignificatu inueniſti? nullibi certe: qđ ſi inueniretur ex ſentētia Vitruuij eſſet calx ruderi admixta quo pauimenta fiunt: verū quid hoc ad chartā? Vah q̷s vnq̄ crediḋiſſet merulā ad hoc inſanię perueniſſe? ſed inde omne malum effluxit: ꝙ tātū ſibi credit? tantā habet ſubitis inuētis ſuis auctoritatem: tam efferatæ eſt in omnes inuidentiæ: vt cū primū noui aliquid cōmētus eſt cōprobet: amplexetur: expuatq; in aliorū etiam ſe longe præſtantiorum deſpectum & contumeliā: qui ſicut imprudenter & incōſiderate fertur ſic frequenter: & grauiter ceſpitare & cadere conſueuit.

COPTARHODIA.

SEd proh deum fidem: qui fieri poteſt: vt homini huic alias non parum ſtudioſo: ſibi vero tantū aſſumēti q̄tū alius nemo: adeo vel ingenium vel prudētia plerūq; deficiat vt imperitiſſimi ſimilis videatur? nā repræhēdens Calde. ꝙ coptam rhodiā dixerit panem eſſe duriſſimū: qui e Rhodo mittebatur: ipſe auctoritate Athenei: Suidæ atq; Ariſtophanis fretus: nunc placentæ genus eſſe inquit: nunc curricula qualia piſtores dulciarij & faciunt & vēdūt ante ſacras ædes feſtis diebus: quæ expoſitio vel ſibiipſi contraria: vel falſa eſſe perſpici poteſt. Si quidem curricula de quibus Georgius ait: placentas non eſſe manifeſtum eſt: nec placentas curricula. atq; ex hac parte contradicere ſibi Geor. interpretationem apparet: falſam quis neget omnino eſſe: Si modo verba Mar. ꝑponderet dicentis. Peccantis famuli pugno ne percute dentes. Clara rhodos coptam quā tibi miſit edat? nam quæ obſecro eſſet animaduerſio in famulum peccantē ſi placentæ: quę teſte ipſo Geor. in cōmentarijs Iuuena. delicatiores pane ipſo ſunt: & vt Cato in re ruſtica ſcribit ex ſiligine: alica melle: caſeo recenti: & oleo vncto fiebant: vel curricula qualia piſtores dulciarij faciunt illi apponerentur pro admiſſo? non ne potius gratum illi fieret qua iniuria: & Mar. diſtichon ſalis nihil haberet? Quid ꝙ Merulam probe effingens garrit Suidę & Ariſtoph. auctoritatem adducens nihil penitus ad rem ſuam facientem? cū illi περιτησ αμαξιδοσ tantum loquantur: de atheneo vero nihil aliud dicit: niſi nomē id compoſitum ſolum κοπτοπλακουσ qđ quid ſignificet: ip̄um affirmauerim ignorare: maxime cum ex illo expoſitionem: & quaſi ſignificationem Coptæ elicere velle videatur: quo nihil remotius: Cum per κοπτοπλακουσ atheneus placentam intelligat: quæ ſua duritiæ dentes comedentium pulſet. vel per antiphraſim ꝙ infrangibilis ſit. κοπτω em̄ non ſolum ſignificat incido: verum etiam pulſo & percutio vt Suidæ placet ex quo verbo fit κοπτοσ κοπτηκοπτου. & epitheton eſt tam panis q̄ placentæ. Itaq; dicimꝰ Martialem coptam appellare genus quoddam placentæ vel panis: qui apud rhodios fiebat ingratiſſimus in cibo propter duritiem. & ideo Martialis dari ſeruo peccanti iubet: alludens ad ſignificatum verbi κοπτω. Hunc panem Rhodium pollux εσχαρητηρ appellat: ꝙ in craticula ſiue foco torreretur Calde. igitur expoſitionem veram & accutam eſſe: Georgium vero haud magni eſſe iudicij nec exactæ prudentiæ facile omnes iudicare poſſunt.

COPHON PROSOPON.

QVid vero magis oſtendere poſſet in eo: de quo dicimus Geor. per q̄ obtuſum: ne nullū omnino dicamus ingenium: q̄ cum eundem Calde. mordens in expoſitione vocabuli Mart. quod eſt cophon proſopon: poſt tot ambages: totq; Ariſtophanis & Ciceronis ab eo adducta verba nihil ad propoſitum facientia: ſed ad iactantiam tantum inculcata tandem ſubdidit: Senſum poetæ cum dixit Cophon paula proſopon amat hunc eſſe videlicet: oſtendere paulam occultum quendam habere amatorem: qui ſub alterius perſona: quæ muta ſit: rem agat: & pulcherrime de amore in Comœdos loquens ſubiunxit mutam illam perſonam: quā Græci cophon proſopon appellant amari. proh Iuppiter qualis eſt iſthæc interpretatio nō ne puerilis & inſulſa. At cur non potius ſub propria & nō alterius perſona occultus ille amator rem agat quando occultus & mutus omnino remanet: quā geminū cophon proſopon efficere amatoris ſcilicet & alterius perſonæ mutæ? ſed nō mirum eſt cæcum ſępius in foueam decidere. Nam ſi vel minimum ingenij Merulæ contigiſſet cum Mar. epigramma ſic habeat: comœdi tres ſunt: ſed amat. tua paula luperce quattuor: & cophon Paula proſopon amat. Ni mirum hunc potius verū ſenſum affirmaſſet. paulam ſcilicet amare quattuor comœdos & quia lex comœdiæ eſſet: vt drāmata tres perſonæ ſolæ agerēt vt inquit Diomedes: quarta muta induceretur: quā cophon proſopon appellabant: voluiſſe Martialem iocari in legem & quaſi paulam excuſare: ꝙ legem comœdiæ non præteriret amando quattuor comœdos: quoniam amaret etiam quartam perſonam: quę cophon proſopon: hoc eſt muta perſona in dramatibus dicebatur. hanc enim Martialis mentem fuiſſe nemo doctus dubitare poteſt: Georgij vero expoſitionem futilem & ineptam.

Digitized by Google

POCVLVM NESTORIS.

NEc minus imperite:& inſipide duos illos Mar. verſus expoſuit. Hic duo longæuo cēſen
tur neſtore fundi: Pollice de pylio trita colũba nitent: quem poſt tot exclamationes con=
miſerationes: deplorationes: latinæ pariter & græcæ linguæ editas in Calderinum: Poſt
tam difficillimarũ queſtionũ: vt ipſe iactat: longiſſimã interpretationē: nihil aliud tamen
Euſtathij verba ipſa cõtinentem de varia grãmaticorũ opiniõe circa anſas fundos & columbas
ſtorei poculi. Demum cum de ſuo eſſet aliquid additurus: de more ita ceſpitauit: vt os etiam ſi=
cõfregerit. Et volens exponere ſenſum duorũ carminũ lepidiſſimorum: ineptiſſime addidit. Er=
cum de poſitiõe duplicis fundi & columbis quæ in anſis inerant: variæ & diſſidentes ſententiæ
ãmaticorũ forēt: dixit Neſtora cenſere geminũ eſſe fundum: hoc idē de colũba intelligendũ eſt
ã ſenis pollice tritam dicit. hæc Georgius. Cur autem & nobis nõ licet aliqua in parte ſi nõ adeo
clamare: ſaltem exprimere qđ ſentimus: & grammaticulum vł potius grammatiſtã vel inſcitiæ
l leuitatis accuſare? Qui veluti prægrandes & tumidi mõtes murem effuderit: & quod in alijs dã
t inſcitiæ ſe manifeſto teneri oſtendit. Quæ nam eſt obſecro iſtiuſmodi expoſitio? cũ apertiſſi=
e ſe Martialis aliter declaret ĩtelligere? Narrat eñ Euctũ laudare ſolitum archetypo ſuos tot ver
s: vt Martiali ipſi odioſus fieret: cum oſtendēs illos: vt maiore laude & pretio dignos faceret: ſic
cere conſueuerat: hęc fuerũt pocula: qbus rex Laomedon potare ſolebat: hic fuit crater quo rhe
s centaurus cum lapithis decertauit qui a pugna cõmiſſa adhuc eſt leſus. Hic eſt ſcyphus quo ne
rytebatur. hæc fuit patera e qua bibebat Achilles: vt ab antiquitate. ſ. & dignitate eorum q illa
ſſederant magis pretioſa haberentur: Cum ergo de ſcypho neſtoris loquitur: ſic inquit: hic ſcy=
us: in quo duo fundi ſunt neſtoris fuit: & attritio iſtius columbæ a manu & digito neſtoris facta
: & hac de cauſa cēſetur: hoc eſt in pretio eſt: vt alio loco cēſetur apponi Liuio ſuo tell⁹. Nam qđ
i abſurdũ: & præcedētibus non conſentaneũ eſſet: ſi diſcedēs a ꝓpoſito de garrulitate Eucti ſte=
ata argēti ſui narrantis et extollentis: ad grãmaticorum diſceptationē ſe cõuertiſſet: & vt Geor=
us vult: per neſtoris iudiciũ qui illos per ꝗplurimos annos anteceſſit controuerſiam huiuſmodi
finire vellet? explodendã itaq; ineptiſſimã & falſam ipſius interpretationē cenſemus: & ſenſum
orum verſuum non alium eſſe ꝗ ſupradictum eſt.

PAROCHVS

ARguēs ꝑterea Calde: q nonio Mar. nitaẽ ad oñdũ q d paroch⁹ eēt: & de nonio ipõ loquēs
Geor. iqt. ſed velut irridēs ſic ait de quodã: hic eñ oĩa erat: idē ſacerdos. Pretor: paroch⁹
deniq; idem ſenat⁹: Idē populi caput. hũc eñ ſignificat fungētē omnib⁹ ſuperiorib⁹ ma
giſtratibus vno & eodem tpe. Deinde infra ſubdit. horũ erat publice magiſtratib⁹ ꝑben
cõducere. Vnde ventidiũ velut parochum ſcribit gelli⁹. victũ ſibi ægre ꝗſiſſe: eumq; ſordide in
niſſe cõparandis mulis & vehiculis magiſtratib⁹ q ſortiti ꝓuĩcias forēt ꝑbenda publice cõduxiſ=
hoc idē ex Horatio colligim⁹ cũ ait: ꝓxima Cãpano ponti quę villula tectũ prębuit: & parochi ꝗ
bēt ligna ſaleq;: & alio loco Vertere pallor tum parochi faciē. gręci quoq; ipſi hac dictione in hoc
gnificato vtunẽ. In tot hoĩs ambagib⁹ quinq; nobis reprehēſiõe digna videnẽ. Primũ ꝙ dicit No
ĩ ſignificare illũ fũgētē oĩb⁹ illis magiſtratib⁹ eodē tpe in qb⁹ & parochũ nũerat. cui⁹ officiũ fuiſ=
illico ſubdit: vt conduceret publice magiſtratib⁹ ꝑbēda: nã hoc Noni⁹ nõ dicit. Præterea q magi
atus: qs ve dignitatis grad⁹ poterat eē parochus ſi eius officiũ erat conducere magiſtratib⁹ prę=
da? imo mihi q dē ſeruit⁹: & abiectiſſimũ miniſteriũ poti⁹ videẽ fuiſſe ꝗ magiſtrat⁹. Secũdũ ꝙ vē
liũ velut parochũ ſcribere Gelliũ aſſerit victũ ſibi ęgre ꝗſiſſe: eũq; ſordide ĩueniſſe: nõ ne ĩ his ver
s deſipe videẽ: q ĩnõ velit Parochũ mgr̃atũ eē: nũc eũ q ſit paroch⁹ ęgre & ſordide ſibi victũ ꝗre
& inuenire? Tertiũ ꝙ maiore aĩaduerſiõe ĩdigeret mea ſnĩa: quoq; Merula falſarij nota afficiēd⁹
cũ affirmare audeat gelliũ ſcribeẽ de vētidio: ꝙ velut paroch⁹ ſibi victũ ęgre ꝗſiuerit & ĩuenerit.
parochi mētio nulla a Gellio fiat penit⁹: ſed ipſe ĩpudēter parochũ illi⁹ verbis ãnectit: vt inde di
s ſuis aliquã fidē ꝗrat vanis alioqn & ĩſulis. Quartũ ꝙ homũcionē cõuincit vel lr̃as ignorare: vł
quo admodũ eſſe aĩo: cũ inqt Colligere ſe idē ex Horatio. Nã qcqd horum Acron & porphyrio
cũt de parocho nihil ad expoſitionē georgij facit. nec ĩngr̃atũ aliquē deſignat: neq; parochi fuiſſe
gr̃atib⁹ ꝑbēda cõducere. Sic eñ Acrõ ipſe exponit. Parochi genus officij: qui ſolent peregrinis
lem & ligna præbere. Porphyrio autem ſic: parochi autem copiarij απο του παρεχειν ab exhi=
re: hodieq; etiã copiarijs preſtantur hæc ijs: qui reipu. cauſa iter faciunt. hæc nihil ad propoſitum
eorgij dicentis horum erat publice magiſtratibus præbenda conducere: quod qui non videt: ni=
l videre iudicari poteſt vel rudi ingenio admodum eſſe. Quintum quo merula ad præcordia
q; tranſfigitur quando Græcos quoq; ipſos leuiſſimus iactat hac dictione in hoc ſignificato vti:
m id apud grecos nunꝗ legerit. immo vt eſt apud Suidam παροχοσ dicatur ο ακαβαικων εισ
ορμα id eſt aſcendens in currum & παροχοι αιπαρακυμφοι παροχεισθαι: hoc eſt quia

aſſiſtant & vehātur in curru. cum οχοσ & οχημα currum & vehiculum ſignificet: vt idē inqt: quā
deriuationē & Nonius confirmat cum dicit: parochos a græco tractum eſt nomen ꝙ vehicula præ
eat. ochemata enī græce latine vehicula nuncupantur: quę dictio ochemata quia librariorum inſci
tia deprauata erat: & factum hoc ſchemata non potuit a Georgio compræhēdi: q̄ q̄ vehiculorum
nomen illum mouere poterat: niſi prorſus deliraret. Ideoq̃ in expoſitione vocabuli Nonium oīo
ſuppreſſit. & verba Varronis p Noniū allegata ipſi Nonio aſſcripſit. Nec tamē negauerimus paro=
chum etiam exhibitorem ſignificare: vt Porphy. inquit: aut genus officij quod magiſtratibus pa
ret: vt Nonius: & illos parochos appellatos dicimus: ad quos in prouincijs magiſtratus populi ro
mani diuertebantur: qui reipubli. gratia iter faciebant: quos Cicero in tertio libro verrinarum hoſ=
pites appellat: quo in loco clare cognoſcitur fuiſſe homines in prouincijs per viciſſitudinem cōſti
tutos: qui magiſtratus Ro. reipublicæ cauſa miſſos hoſpitabātur. Sed gręciſſantem grammatiſtā
nō decuit græcam nominis etymologiam: variamq̃ ſignificationē ignorare. In qua Calderinum
tanq̄ incurioſum mordens: ipſe magis accuſandus cęcitatis fuit. In cęteris autem deceptum fuiſſe
credimus: præcipuæ auctoritate Gellij: quem ſibi perſuaſit parochum in ventidio notare voluiſſe
Indeq̃ omnis mali labes proceſſit: ſicuti in non parum multis ei plane accidiſſe dignoſcitur.

ANCILLARIOLVS.

QVale eſt illud in quo ſe illitteratiſſimo & inſano cuiq̃ ſimilem oſtēdit: cum in eundem cal=
derinum ſup diſticho: quod eſt: Ancillariolum tua te vocat vxor: & ipſa lecticariola eſt:
eſtis a laude pares: ita inquit. Ergo humile & ſeruile nomē eſt ancillariolus? audi Senecā
in libris de beneficijs hęc ſcribētē: ſi quis nulla ſe amica fecit inſignem: nec alienæ vxori
annulum pręſtat: hunc matrōæ & ſordidæ libidinis: & ancillariolum vocant. Inde certiſſimum ſpō
ſa aliorum gen⁹ eſt adulterinū & cętera. deinde addit. Hic igitur erit ſenſus. vxor tua o Alaude quē
admodum ſolent matronę Romanę ꝙ nulla amica te inſignem feceris: nec alienę vxori annulum
præſtiteris Ancillariolum & ſordidæ libidinis vocat: vtpote exiſtimans parum firmum matrimo=
nium: quando prius nulli certo amori te addixeris. In vxorem autem recte poteris conuicia rege=
rere: ſi eam appellaueris lecticariolam: vt quæ certum nunq̄ amatorem habuit. Et ſubdit: ſed an
cillariolum ab ancilla deriuari puto: dum proſtitutam & lenoni ſeruientem ſignificat. Proh Iuppi=
ter quo inſaniæ proceſſit hic Merula? videris ne vt quotieſcunq̃ ſentētiam ſuam ingerit turpiter
cadat: & a laruis agitetur? Et de cōſuetudine ſua quia in Senecam incidit: illius verba arripuerit: &
ea q̄ primum iudicauerit ad rem ſuam facere: ac illis elatus quicquid dixerit ab oraculo acceptum
putet? Clamat enī vix bene viſo ſeneca. Ergo humile & ſeruile nomen eſt ancillariolus? quaſi dicat
immo magnę cuiuſdam dignitatis. Eo ne magnę Georgi: quia Senecā nominaueris? propter quē
tibi nō aliter omnes cedere velis: q̄ ſibi illi Plautinus Mercurius Ioui ſubminiſtrans? Sed quid mi=
ſelle inquies ſi Calderinus ita reſponderit: humile profecto & ſordidum: eiuſdem Senecę teſtimo=
nio: quo tu adeo intumeſcis: q ita in integro codice habet: hunc matronæ humilem: & ſordidæ libi
dinis: & ancillariolum vocant In qua compoſitione augeri orationē nulli erudito dubium eſt. Si
ergo poſt humilē addidit ſordidæ libidinis augēs videlicet & deteſtans qui talis eſſet: quid cū adij=
cit & ancillariolum tibi ſignificare velle videtur? an ſpectatæ virū dignitatis? imo eq dē hūillimū &
& abiectum: Id quod tute ipſe vecordiſſime Georgi declaras: cū nondū ad metā pfect⁹: ſed eodem
diuino furore pcitus ea ſubdis. Sed ancillariolum ab ancilla deriuari puto: dum proſtitutā & leno=
ni ſeruientē ſignificat. Quæ eſt hęc inconſtantia? quæ cęcitas: vt modo vnum dicas: mō aliud tibi
cōtradicens? Sed quid de ſenſu dicem⁹: quē diſticho nō illepido oſcitabūd⁹ aſſcribit: tā diſticho cō=
uenietem. tanq̄ poetæ mēti conſimilē: q̄ luſciniæ vel cygno Merula eſt: quorū nihil penitus habet:
Nam vt ſenecam vidiſſe ſe oſtenderet ab alijs multo añ perlectum: quoquomodo ſiniſtra opiniōe
ſua potuit: ei ſenſum Martialis applicare conatus eſt peruerſe admodum & inſcite: quā rem ſecun=
da pars expoſitiōis ipſius docet: ne aliūde rōnes aucupemur. Nō potuit enī nō repugnantia & a ve
ro ſenſu aliena vel breui oratione connectere. Si quidē dicit: vxorē Alaudæ: ꝙ is nulla ſe aīca fece
rit inſignē: nec alienę vxori ānulū præſtiterit: ancillariolum & ſordidæ libidinis illū vocare: vt pote
exiſtimans parum firmum matrimonium: & addit ꝙ is in vxorem recte poterit cōuitia regerere: ſi
eam appellauerit lecticariolā: vt quę certū nunq̄ amatorē habuerit. quę expoſitio verbis Martialis
non modo nō conuenit: ſed contraria quoq̃ eſt. Nam non dicit Martia. Alaudæ ꝙ vxorem lectica
riolam appellare debeat. Immo dicit ꝙ eſt lecticariola hoc eſt ꝙ per lecticas quæ meretricum
ſunt: graditur & ſe volentibus ſupponit: ipſe vero ſimiliter accedit ad ancillas & proſtitutas: & ob
hoc pares ſunt: quia ille alias ineat: illa ab alijs ineatur. hic eſt verus Mart. ſenſus conueniens eius
verbis: nō alien⁹ a ſententia quā tangit Seneca. Q ñ matronæ Romanę ancillariolos eos viros di=

Digitized by Google

rent & ſordidæ libidinis: qui nulla ſe amica fecerunt inſignes: nec alienas vxores ſolicitauerant.
am qui horum neutro ſe nobiles facerent: eos humili aio eſſe: & ad ꝑſtitutas & ancillas tantũ ire
xiſtimabant.

Damnata Spongia.

QVale & illud: quo in Calderinum exponentẽ duos verſus epigrammatis Mar. Q đ ſciat
infœlix dãnatæ ſpongia virgæ: Vel quicunq; canis: iunctaq; teſta viæ: id dicit qđ in eum
iure melius dici poſſet hoc eſt ſimilis hic videtur homini per tenebras ambulanti: & quic-
quid occurrerit appræhendẽti: & ꝓinde nõnũq̃ grauiter ac turpiter caſum facienti: Nam
oſt Senecę verba de ſpongia dãnatę virgæ ab eo adducta: vt primũ ſentẽtiã ſuam exprimere ten
uit: ex ea Georgium qui nũq̃ viciſſet: cognoſcere manifeſte poſſet: totus enim ſibi ſimilis eſt: to
is vanus: tot⁹ rudis: nam dicit: Hic ergo videt̃ ſenſus poetæ: vt intelligat de cœna illa opipara: ni
il ſupaturum; quod ſit aut cuſtodi infœlicis ſpongię dandum. nam loca illa vbi ſolent ſaturi ven
em exonerare mendici ſæpe obſident: necnon & canes comedunt: hoc eſt a gentes vitam cynicã:
ut teſta iuncta vię: hoc eſt egeni ſtipem quęrentes in marginibus viarum. Deinde addit. Tertulia
us in apologetico ſcribit: morem fuiſſe beſtiariis ſupmacœnantibus: in publico diſcũbere. Qua
e per ſpongiam dãnatæ virgæ beſtiarium capiemus: cui in publico diſcumbentiũ beſtiis obiicien
lus foret nihil reliquiarum de illa cœna dari poſſit. in qua nugarum implicatione: & falſa atq; incõ
tanti interꝑtatione. hæc reꝑhendenda cenſemus: primum cum inquit: nihil ſuperaturum de illa
cœna qđ ſit cuſtodi infœlicis ſpongiæ cãdum. Dicat enim vnde hanc expoſitionẽ traxerit hic qui
merito ſpongiæ illi cuſtos dandus eſſet: eidemq; propter oris & totius corporis fętorem q̃ belle cõ
ueniret. Non a verbis Martialis qui cuſtodem nulla in parte nominauit. Non a Seneca: qui in de-
claranda ſpongia damnatę virgæ nullibi cuſtodem ſpongię memorauit. immo inquit: ꝙ nullũ ali
id germano illi qui ad ſpectacula parabat̃ dabatur ſine cuſtode: ſecretum: id. ſ. oſtendens ꝙ nulli⁹
ibi cuſtos erat. Vnde igitur cuſtodis nomen elicuit merula? Profecto ei quoq; tam ignotum eſſe: q̃
nobis exiſtimamus: qđ & ipſe vt nunq̃ ſibi conſtans nũq̃ eadem in ſententia perſtãs aperte cõmo-
ſtrauit ſubdens. Quare per ſpongiam damnatæ virgæ beſtiariũ capiemus: & quæ ſequunt̃. At cur
non te potius pro beſtiario habendum cenſebunt omnes: cui nihil prudẽtiæ: nihil memoriæ: nihil
doctrinę relictum eſt? qui totiens inter ſe diſſidentia coniũgis? Porro vbi nam cõmentus eſt ſenſus
illos tam exquiſitos tũ ſpongię cuſtodis: qui ſint mendici obſidentes loca vbi venter exoneratur?
tum canũ qui ſint cynicam agentes vitam? tũ teſtæ iunctæ viæ qui ſint egeni ſtipem quærentes in
marginibus viarum? Ne illi Martialis anima in aurem dixiſſe debuit: vt de alteri⁹ poetæ Plauti. ſ.
anima iactare ſolet: ſed in latrinis illum puto offendit ſub venetorum nobiliori põte: vbi quia mẽ
dici complures aderant: facilius memoriæ cõmendauit. Faceſſat hæc larua & ſtercorum ſentina &
quas non nouit litteras: nõ corrũpat. Spongia damnatæ virgę ea vtiq; erat: de qua Seneca aperto
& eleganter narrat: quæ ligno adhærens ad emundanda obſcœna ponebatur. Canis pro cane ani-
mali accipiendus eſt: & teſta iuncta viæ pro teſta viæ proxima in quam mingebant. Senſuſq; exa-
ctiſſimus hic eſt. Nihil de illa cœna ſuperaturum quod ſciri aut ſentiri poſſit: vel a ſpongia quæ ad
emundanda obſcœna ligno adhæret: vel ab aliquo cane qui in ſtercus inciderit: vel a teſta illa quæ
lotium recipiebat. ꝙ aũt hic ſit verus ſenſus: & ſincęra poetæ mens: declarant duo ſequẽtes verſus
ad quos merulam ꝓcul dubio non reſpexiſſe credimus. ii tales ſunt: mullorum leporũq; & ſuminis
exitus hic eſt ſulphureuſq; color carnificeſq; pedes: quibus patet non de cuſtode ſpongiæ: non de
mendicis: non de cynicis: nec de egenis ſtipem quærentib⁹ in marginibus viarũ: ſed de ſpongia:
canibus: & teſtis (vt diximus) intellexiſſe: cũ dicat exitus hic eſt: id eſt in ſtercus & lotium cõuertũ-
tur: & ꝓterea innumeri morbi & malus color ſequitur huiuſmodi opiparas cœnas: quorũ duorum
verſuum ſenſum: ſi pręcedentibus duobus ſui ingenii ꝑſpicacia Georgius coniũgere poterit: ma
gno certe numinis furore percitum credi licebit.

Quare Garum ſociorũ dictum ſit.

QVid de Garo ſociorum dicemus: in quo cum Calderinũ arguere nõ poſſet: iactat illum
a ſe quę dixerit accepiſſe: tũ ſuo periculo (vt ipſe inquit) addit rationẽ: quare ſociorum
cognomẽ inditum garo ſit: & ſic ait. Tandẽ ab Auſonio poeta nõ incelebri videor hoc
elicere poſſe. faſtidiebãt priſci latini: & quidem ſcientiſſimi vocabula græca. Vnde cum
garo ſæpe vtendum foret: & fere ex hiſpania & a ſociis romani populi mitteret̃: ideo ſociorum ga-
rum appellatum eſt: vt voce latina adiuncta faſtidium græci nois leuaret̃: videtis vt ſuo periculo
periclitetur merula? & quę nec legit. nec vidit in Auſonio: ſe elicere temerarius iactet? Quid autem
te induxit: aut ſaltem cõmouit vt ea eliceres georgi? An garum Auſonius nominauit? dixit ne ꝙ
fere ex hiſpania & a ſociis popu. ro. mitteretur? Affirmauit Auſonius ſociorum garũ eſſe appella-
tum: vt voce latina adiuncta faſtidium gręci nominis leuaret? nihil horum profecto ab illo ſcriptũ
eſt. Sed velim mihi reſpondeat Georgius apud Ply. legitur: & ipſe non negat: in hiſpania græcia:

Digitized by Google

mauritania: clazomenis:lepti:& apud foroiulienſes fiebat Garũ:qui omnes ſocii populi Romani
fuerunt:nec romæ fieret:qđ cõuenientius cognomen Garo dari poterat:q̃ ſociorum:apud quos
ſolum fiebat? præterea ſi veteres romani gari vocabulum vt græcũ:faſtidiebant:nonne liquorem
ſociorum poterant appellare? nihil enim aliud eſt garum:niſi liquor ex inteſtinis piſcium ſale ma=
ceratis:ita dictum:ꝙ primum græci id liquoris ex garo piſce factitabãt :liquorem certe Ply.appel
lat.& Auſon.liquorem ſociorum noĩat.Nãꝙ priſcos latinos ꝓ veteribus romanis dixit Merula er
rori errorem addens:haud quaq̃ mirãdum eſt.Nã quotieſcunq; latine loqui vult:impitiam & igna
uiam ſuam oſtendit:priſci enim latini.ii.tantum appellati ſunt qui ex triginta coloniis albanorum
(vt Dionyſius & Liuius meminerunt)ante romã conditam fuere. Sed ꝙ de græcis vocabulis:quę
tam conſtanter aſſerit veteres & quidem ſciẽtiſſimos faſtidiuiſſe? ita ne prorſus faſtidiebant? vnde
igitur ꝓpolæ:mactræ:ſimpoſii:lebetis:tripodis ſtẽmatis.dogmatis:architecti:monoculi:ænigma
tis:analogiæ:hetymologiæ:eteſiarum:& innumerabilium dictionum gręcarum mixtarũq; ex gre
co & latino vſus:ſi faſtidio erant? ꝑiculo tuo ſi hęc blacteare iuuat Georgi:ita agas vt in periculum
cęteri non deducãtur: Qđ ne accidat nos cauebimus.dicimus igitur garũ ſociorum appellatũ eſſe
non ꝙ vox græca faſtidio eſſet romanis:ſed quia tantum apud ſocios populi ro.garum fieret.nec
id Auſonius ſcribit qđ merula ſingultit.imo hæc elegantiſſimi poetæ ſententia eſt:non poſſe ſe la=
tino vocabulo nominare id nomen muriæ:quod in vſu vulgi eſſet ſibi a paulino miſſæ:cum vete
res ſcientiſſimi & ii.quoq;:qui gręcis vocabulis omni nixu abſtinerent:latinũ eius liquoris vulga
ri appellatione non haberent:id quod mirandum non eſt cũ garum non habeat nomen latinum:&
plurima ſint apud gręcos vocabula:quę nos romanis verbis exprimere nõ poſſumꝰ:niſi aliqua cir
cũlocutione vtamur:vt αμφικυρτοσ αποιη ουγηωμωνεφιππια & alia multa. Sed ipſius poe=
tæ verba ſubiiciemus:vt georgium non intellexiſſe Auſonium.legentes cognoſcant: & ipſe ſuũ
codicem corrigat. Auſonius. Scis autẽ me id nomẽ murię:qđ in vſu vulgi eſt:nec ſolere:nec poſſe
dicere cum ſcientiſſimi veterum & gręca vocabula faſtidientes:latinum vulgari appellatione non
habeant. Sed ego quocunq; nomine loqueris.liquor is tamen ſociorum vocatur iam patinas im=
plebo meas.auras igitur vanus hic expoſitor carpit:& in eruendis ſenſibus auctorũ nimis eſt peri
culoſus:cum quæ illi nec dixerũt:nec putauerunt vnq̃:ipſe elicere velle:& falſo interpretari nõ eru
beſcat.

Coliphium.

QVid aũt & de illa interꝑtatione:ſeu etymologia dicendum eſt qua coliphium a κολιξ græ
co vocabulo deducendum cẽſet forma diminutiua? cum Calderinum mordet:ꝙ etymo
logiam eius dictionis commentitiam & derisiculam fecit: & ita inquit quando non απο
του κωλου qđ eſt membrum:& ιφι: ſed forma diminutiua a κολικοσ fiat collitium &
colliphium.Proh litterarum propudium quid a te excidit merula? vnde in tãtam inſaniam excur
riſti:vt talia effunderes:quibꝰ te omnibus doctis indoctiſſimũ & græcę eruditionis oĩno ignarũ pa
tefacis? Tu colliphium forma diminutiua a κολιξ κολικοσ fieri temerarie effudiſti: nihil faciẽs bo
narum litterarũ & ſtudioſorum virorum periculum & damnum:modo in Calde. inueheretis: mo=
do illum morderes:laniares? hei mihi cur non meritæ de te ſumuntur pœnę:& lapidibus(vt dignꝰ
es)a pueris exagitaris? quando a te oĩs corruptio tam græcę q̃ latinæ linguæ ꝑficiſcitur? Dic enim
leuiſſime geor. vnde eam diminutiui noĩs formam accepiſti? quis grammaticus:quis rhetor: quis
poeta id te docuit:quem idoneum auctorẽ ſecutus es? Eſto enim fieriq; poſſit a κολιξ diminutiuũ
κολυκιον:qua ratione:qua ve analogia poſtea colliphium efficies? quam ſimilitudinem: quã affi=
nitatem inuicem habẽt:k & φ vt κολυκιον φιον dici poſſit? An tibi videtur.φ.litteram cum.κ.ſo=
litam mutari:& inuicem pro illa poni.minime certe id vnq̃ a te comptum eſt.Quid vero de prima
ſyllaba dicemus:quæ per.o.micron.i.o.paruum ſcribitur:& ideo breuis eſt: Coliphium aũt primã
ꝓducit:vt Marti.& Iuuenalis auctoritate videmus Id ne Merula reſpondebit: qđ de induſtria a ſe
perq̃ indocte excogitatum eſt.κολλιξ ſcilicet & κολλυκιον gemino .λλ.ſcribi:& ob hoc produ=
ci? Valeat inſanus & abhorrendus hic cauillator:dicatq;:vnde dictionem κολλιξ geminum.λλ.
aſſumere velit:quæ ſit eius etymologia ꝙ ſi nullam penitus adducere poterit:niſi απο του κολο
βειν(vt inquit Suid.) qđ eſt truncare & mutilum facere κολοβοσ aũt & κολοβειν ſimplici.λ.ſcri
buntur:& earum prima ac ſecunda breues ſunt:quid noſtræ auiculæ relinquitur niſi ꝙ ſtultitia vn=
diq; contecta ſit.Verum vt in cauernam aliquam trudať:vt digna eſt:ibiq; æternum lateat? lucem
vt noctua pertimeſcat:inſcitiam obſtrepentis in omnes.belluæ ianiã ſole clarius aperiemus: vult
effręnatus græcizator noſter:a ακολλιξ κολλικιον forma diminutiua deduci.Et quid forma ipã
diminutiuorum requirat penitus ignorat. expellatur igiť:& fuſtibus ac lapidibus trudať ad diſcen
dum græcas litteras:& idoneos grãmaticos euoluendũ:vt ex illis intelligat:qua orthographia di=
minutiua ſcribantur:nam vbi diu multumq; inſudauerit:Inueniet fortaſſe tandẽ: κολυκιον ſi di=

Digitized by Google

ninutiuum eſſet per.υ.in ſecunda ſyllaba ſcribi debuiſſe:& non per.i.vt ab eo imperite admodũ
actum eſt:cui nullus eſt excuſatõis locus:ꝙ librariorũ id vicio cõtigerit cũ poſt impreſſas nugas
uas:eas recognouerit:et emẽdauerit duabus paginis in extremo operis adiectis.iſqꝫ error tam in
Calderinũ:q̃ in Iuuẽalẽ ab eo cõmiſſus fuerit.Si ergo a κολυκιον κωλιφιον nulla analogia vel e-
ymologia fieri poteſt:Si prima ſyllaba dictiõis κολιξ breuis eſt:vt auctoritate Suidę eſt cõproba
um:prima autẽ Coliphii longa.Si κολυκιον diminutiuũ κολξ.p.υ.in ſecũda ſyllaba ſcribi deberet
coliphiũ aũt per.i.ſcriptũ videmus tam in latina q̃ in græca ſcriptura:cui dubiũ quin geor.delyra
uerit:cũ in calderi:ita inique & falſo inuectus eſt.cũqꝫ coliphiũ græce ſcribat κωλιφιον p ω et .i.
t non ſit diminutiuũ:ſed a κωλον.i.mẽbrũ:et ιφικον potens:vel ιφι fortiter et potẽter deducatur:
ꝙ id genus panis vim comedẽtium mẽbris adderet.

Petaurus.

Ec prætereũdum illud quoqꝫ videtur:qđ idem Geor.in Calde.loquens de petauro dicit.
Nam calde:arguẽs:ꝙ petaurum eum eſſe dixerit:qui corpꝰ emittebat p circulos:qui idẽ
petauriſta appellatur auctoritate Nonii & Firmii:ita inquit:Nonius marcellꝰ quo aucto-
re nititur circuli mẽtionẽ nullam facit:quare dixerim petaurũ machinam fuiſſe ligneam
vnde petauriſtæ ſe mouerent.declinatur autẽ hoc petaurum:de qua dictione plura in cõmentariis
Iuuenal.diximus.Et ne ignoretur quid in cõmentariis ipſis contineat:verba eius ſubiungemꝰ.pe
taurum genus ludi in quo hoĩes p aera rotarum pulſu iactabant:græca eſt dictio.vnde greci expo
nunt petaurum eſſe laqueũ & aſſeres:quibus domos tegunt. Iulius item pollux petaurũ dicit eſſe
aſſerculũ in quo vernaculę gallinę recubare ſolẽt & cętera.Quid dii boni ſibi vult hęc merula tã va
rio nugarum anfractu:Ergo quia circuli mentionẽ nõ faciat Noniꝰ:non eſt petaurus & petauriſta
is qui agilitate multa pollet:quiqꝫ per circulos ſe imittere ſolet:eſt hæc illa efficax ratio:qua petau
rum id non eſſe probas quod aſſerit calde.qua Martialem negas petaurum pro petauriſta poſuiſ-
ſe:qua hoc petaurũ:& non hic petaurus declinari affirmas:vnde autẽ eam eruiſti:an inde vnde &
petaurum machinam ligneam eſſe didiciſti:ſed quæ obſecro:aut qualis machina erat:an aries:an
catapulta:vel eius generis:quibus muros ſubuerti legimus:Quo auctore:ſi non a te ipſo hæc in-
quis:Eodem vt puto quo inſaniens & tibi contradicens petaurũ garris ludi genus eſſe in quo ho-
mines per aera rotarum pulſu iactabantur.O ſtabulum confidentiæ:vbi hæc conſomniaſti:o fla-
gitium hominis:qui nec ludum eſſe vſq̃ legit:nec ſi interrogetur vnde id cõfinxerit:reſpõdere po
terit:vt pote qui nullo auctore nitatur:ſed a ſuo tantũ cerebro vehat:vt pluma.quẽadmodum &
illud:ꝙ homines rotarum pulſu per aera iactabantur.vbi hæc deſipiens inuenit:nũ Iunonẽ miſe-
ri petauri ſollicitauerũt:quibꝰ Ixionis pœna iniecta ſit vt a rotis verſentur:& rotarum pulſu iactẽ-
tur:heu infœlix Georgi:qui non tantũ excors:ſed cęcus etiã factus es.quid enim addidiſti de gre-
ca expoſitione:ſi petaurum laqueum ſignificat & aſſeres quibus domos tegunt:aut quibus galli-
nę recubare ſolent.non vides:tuas expoſitiones p̄cedentes euaneſcere:te tibi contradicere:oĩbus
te ipſum ignarum inſcium rudem leuem ineptum incogitantem ſtultũ temerariũ petulantẽ contu
meliofum inſanũ oſtendere:cur queſo ea vnq̃ addidiſti:Dixiſſes ſaltẽ:petaurum plura ſignificare
& non pro eodem ſemper accipi:dediſſeqꝫ ſignificatis auctores a quibus ſenſus excipiebas.Et nõ
vnum tantũ dicens:idqꝫ multis teſtibus & rationibus comꝓbare oſtendẽs tam diuerſa protuliſſes
id quod nos faciemus.Dicimus ergo hic petaurus:& hoc petaurum inueniri:& petauriſta:petau-
ros & petauriſtas homines eſſe agiles qui per circulos & per auras facile volent & iactentur.petau-
riſtæ auctores ſũt Nonius & Firmiꝰ.Petauri autẽ Mar.cum dicit lydiam tam laxã eſſe q̃ rota tranſ
miſſo toties impacta petauro.In quo verſu clare oſtendit nihil aliud ſignificare petaurum:niſi eũ
qui ſe tranſmittit per rotam & circulos vt diximus.Nam nec machinam ligneam per rotam tranſ-
mitti lectum eſt.nec ludus aliquis vnq̃ excogitari:aut coaptari poterit cum epitheto illo trãſmiſſo
ſi autẽ de homine intelligamus abſolutiſſimus erit ſenſus:& omnia cõuenient.quæ nominis ſigni
ficatio non minus liquido cognoſcit in eo phalecio in quo ſic ait.quid ſi per faciles vias petauri in
uitum iubeas ſubire ladam:in quo tam apte oſtendit petaurum de homine dici:& illud eſſe qđ præ
diximus:vt in hac contentione iudicium facere & ſententiã veluti ferre videat.primum cum dicit
per faciles vias petauri:oſtẽdens.ſ.petaurum eum eſſe qui & petauriſta:qui faciles vias habere cer
natur:vt qui a volando in auras dicitur.nec poterit merula cauillationibus ſuis ita verba cõpinge-
re.Vt ad ſenſum poetæ coaptet petaurũ genere neutro:cui faciles attribuant viæ:Deinde cum ad-
dit inuitum iubeas ſubire Ladã:qđ manifeſte declarat petauros ſubire ſolitos per circulos vt a no
bis eſt expreſſũ:nec aliter intelligi poteſt ſtãte dictione illa ſubire. De petauro genere neutro nihil
aliud a nobis dicendum in p̄ſentiarum videtur:cum de petauro tantum maſculino genere contẽ-
damus.nam p̄terq̃ ꝙ hoc petaurum non legimus ſignificare aſſeres:quibus domos tegunt:cæte-

Digitized by Google

ra de laqueo aſſere:& aſſerculo:in quo gallinæ recubare ſolent apud Suidã leguntur & Pollucem.

DE SIDONE.

QVid de Sidone autem:quid inanis fabulator effudit? Non credere ſe Calderino exponenti purpuram per Sidonẽ ſignificari.& inuenire apud ſcriptores græcos:& imprimis apđ Libanium ſindonem ꝓ velo ſubtiliſſimo accipi:in quam ſignificationẽ venit illud euangelii vbi narratur corpꝰ domini inuolutũ ſindone fuiſſe. O miſerandam græcarũ pariter & latinarum litterarum ſortem:quæ in tam ignauum tãq; impudentem inciderint expoſitorẽ: qui cum ignoret penitus quid dicat:quidue ſenſui poetę congruat:plęraq; oĩa inuertit:& corrũpit. epigramma eſt Mar.in zoilum ægrotationem ſimulantẽ:vt opes lecti oſtentaret accedentibꝰ ad eum amicis:Zoilus ęgrotat faciunt hanc ſtragula febrem. Si fuerit ſanus:coccina quid facient? quid torus a nilo quid ſidone tinctus olenti. Oſtendit ſtultas quid niſi morbꝰ opes? quid cum Geor.mĩme intelligeret:non ſidone legẽdum putauit:ſed ſindone:ſiue ita fuerit obtuſo ingenio: vt non viderit magis cõuenire ſenſui ſi ſidone legatur:ſiue offenſus media ſyllaba dictionis quã in ſidone produci ſemper debere exiſtimauit.parum ſcilicet aduertens mĩme legi poſſe ſindone.nã ſindona tincturam aliquam ſignificare nuſq̃ legit.nec item olentẽ vocatã:mediam vero ſyllabam ſidonis etiã corripi ſolere:qđ ab ipſo non aĩaduerſum miror:cum adeo diligẽs & haberi ſemper & eſſe ſtudeat. Non ſindone igitur:ſed ſidone legendum cenſemus:& pro purpura a Mart.poni:cum ſidon ciuitas ſit phœniciæ prope tyrum:vbi p̃cipua laus erat purpuræ. Frequenter enim videmꝰ locũ pro locato:& contentum pro continenti a poetis vſurpari:vt Betim mantua prouocare noli:cum de Virgilio & Lucano intellexerit:niſi curioſius indagãti placeret ſidone ꝓ continẽti etiam & vrbe ipſa accipere:vt ſenſus eſſet torus tinctꝰ in olenti ſidone.hæc nobis ſane verior expoſitio videt̃:q̃ ea quę a Merula confingitur:quam noſtram ſententiam confirmat additũ epitheton olẽti:quod in purpura addi conſueuit:vt alibi olidæ quæ veſtes muricæ: Sed Georgiũ expectare video: quid a nobis dicetur de ſyllaba:do.quam ipſe in ſidone corripi non poſſe exiſtimat. Dicimus autẽ ſyllabam ipſam:& produci:& corripi ſolere:tam apud nos:q̃ apud gręcos:quorũ ea dictio eſt:apud nos quidẽ producit Vir. cum dicit. Hic templum Iunoni ingens ſidonia dido. corripit cum inquit ſidoniam puer ire parat mea maxima cura:apud græcos autẽ longa eſt ſimiliter:vt quæ per.ω.mega ſcribit vt plurimum.breuis in hoc Homeri carmine. Αἰθιοπασ θ' ικομην και σιδονιουσ και ερεμβουσ. Sed quid exempla aliunde conquirimꝰ:cum ſtephanus ipſe qui de gentilibus eleganter ſcripſit & per.o.micron:& per.ω.mega ſcribi affirmet:his verbis. σιδων πολισ φοινικησ ο πολιτησ σιδονιοσ και δια του ο και δια του ω. Qđ ſi fortaſſis:vt eſt ſemp ſcrupuloſitatis & ſubterfugii plenus:tantis auctoribus tamen motus affirmabit ſyllabam .do.in deriuatiuo quidẽ ãcipitem eſſe:in primitiuo vero minime. Dicat primũ vbi viderit vnq̃ ſimilem deriuatiui formam in gręcis habere .o.micron:primitiuum vero a quo formatur.ω.tantum.deinde legat Euſtathium in quarto o.Δυσσειασ comprobantẽ σιδονα per.o.micron apud Homerum vſurpari media ſyllaba correpta:cuius verba hæc ſunt Οτι δε την σιδονα ομεροσ μεν συστελλει εν τη παραληγουση εκτειννορ τηραρχουσαν. Reiecta igitur puerili & falſa ſindonis interp̃tatione:quæ nihil ad epigrãma & ſenſum Mart.facit:cum non de velo ſubtiliſſimo:ſed de purpureo toro intelligat:ſidone docti omnes & Georgius quoq; ipſe leget:ſi poſt hac ab inſania paulum relaxabitur.

Quid Cors Quid Viuaria.

QVa quidem ſublatus in omnes æqualiter fertur vel iure vel iniuria:ſed pręcipue in Calderinum ipſum:quem inique admodum & petulanter mordet:vbi minus arguendus eſt:& vbi ipſe Georgiꝰ nihil penitus niſi garrulitatem oſtendit & ignorantiam. Quale eſt illud qđ Calderinus cortem pro parte domus dixit:vbi altilia ſeruabantur. Georgiꝰ vero teſtimonio Varronis:cohortem in villa ex pluribus tectis cõiungi ait:ac vnũ quiddã fieri. vnde & nomen:vel ꝙ circa eum locum coercet̃ pecus: & addit Ouidius cohortem dixit in faſtis:abſtulerat multas illas cohortis aues.quare non video cur cohortẽ dixerit partem domꝰ:vbi altilia ſeruarentur:cum altilia in viuariis:non in cohorte ſaginent̃ hęc Geor. Nec videt ĩpuriſſimus pugnantia ſe loqui:cum nunc ibi pecus coherceri ſolitum dicit.nunc nõ videre cur cohortem dixerit partem domus:vbi altilia ſeruarent̃:quaſi pecus non inter altilia eſſe poſſit:& vbi Calderinus cortem partem domus vbi altilia ſeruarẽtur:dixit non:de villa intellexerit:cuius pars eſt cors ſiue cohors:vbi gallinæ & reliqua domeſtica animalia ad ſaginam ſeruantur:& qđ ab ipſo eſt allegatũ Ouidii carmen quaſi nõ aues cortis expreſſerit:ſicuti & Martialis cum dicit:Raucæ cortis aues.ꝙ autem de viuariis ſomniat neſcit quid loquatur.Nam viuaria pecorum ſũt ſiluestrium:vt Plynius libro octauo ait.viuaria eorum cæterorũq; ſiluestrium primus togati generis inuenit Fuluiꝰ lippinus:ſunt etiã viuaria piſcium:oſtreorum:coclearum:glirium:vt idem Plynius aſſerit.at in cortibus cicures fer-

Digitized by Google

uantur: vt ſues: oues: anſeres: galinæ et huiuſmodi.

Idem dicimus de prætoriis: in quibus cum arguendi locus nõ eſſet: cõtineri tamẽ haud potuit quin rabidus canis alatraret: increparetq; Calde. ꝙ de prætoriis ſiluiſſet: cum quid ſint prętoria pueri etiã elemẽtarii ſciant: ipſe vero extra ꝓpoſitũ vulpianũ adducit ſeruitutes ruſticorũ prædiorum exponẽtem: & de ſuo quoq; aliquid imiſcere voluit: quãdo inquit irridet ergo Octaciliũ qui ſupra vires et opes ſuas imitari velit magnificẽtiam ædificiorũ atq; hortorum. tãq; Martialis hortorum mentionẽ faciat: cum de illis penitus ſileat. Sed octaciliũ deludat: qui cũ pauper eſſet: Torquatum virum diuitẽ in omnibus imitari vellet vt epigrãma ipſum in decimo libro apertiſſime declarat: quod eſt ad lapidẽ. Torquat⁹ habet prætoria quartũ et cætera. Simile eſt: cum arguit Calderinum ꝙ expoſuerit vnde cydonia afferant: et quo pacto ſeruẽt: cum nihil ad diſtichi de melimellis interpretatiõem eſſe dicit: Ipſe vero alludere poetam ad cõpoſitiõem nominis inquit: nã cũ melimella cõpoſita ſit dictio et tota græca: ſignificetq; mel et pomum: cydonia melle cõdita: melimella vere poſſũt apellari: cũ calderinus quoq; idẽ dixerit. ſed eſt Georgi⁹ in carpẽdo tam pronus. vt maledicendi deſiderio: an bene an turpiter feratur plerũq; ignoret.

Galbula.

QVemadmodum de Galbula: cum latine vocari galbulam ſe putare ſcribit eã auem: quę a Plynio icterus dicatur: a quo ſi peteт quiſpiã qua cã id putet: neſcio an reſponſur⁹ ſit: cũ plane eum lateat quid ſit galbula: nec legerit ꝙ ictericis medeatur: quemadmodum auis icterus: quin potius vt multa alia: hoc etiam ex ſe fingat. Nam cum Plynius libro. xxx. de ictero ita ſcribat. auis icterus vocaт a colore: quæ ſi ſpectetur ſanari id malum tradunt: & auem mori. hanc puto latine vocari galgulum. Hic temerarius inuerſor: & bonarum litterarum peſtis: ꝓ galgulo galbulam ſuppoſuit: cum nullibi galbulę Plynius mentionẽ faciat. Sed in decimo de galgulis ſemel: & iterum ſcribat: verum vt legentes meam opinionẽ de galbula habeant ex aliqua ratione profectam: dicimus eam auem appellari galbulã: quam nunc galberum corrupto vocabulo dicimus: magnitudine & colore turdi: vuis & ficis infeſtam: quẽadmodum eſt ficedula: Ideo Mar. ait Galbula decipiт calamis & retibus ales: Turget adhuc viridi cum leuis vua mero.

Ius Latii.

SEd puicatiam inauditamq; hominis ignorantiam quis ferre poſſet? Qui Calderinum arguit: vt pugnantia & confuſa de hiſtoriis afferentem: quo ſpatioſius eas cum priſcis conſuetudinibus conquirit. Dumq; in explanandis duobus Mar. verſibus qui ſunt: Dat populus dat gratus eques: dat tura ſenatus: Et libant latiæ tertia dona tribus. Suam ipſius ſententiã tandem exprimit: proh dii imortales: q̃ falſo auctorum verba implicat: q̃ temerarius in enodanda vocabulorum origine: q̃ imperitus interp̃tandis ſenſibus aparet: Audet enim mendaciſſimus & impudens falſarius Appianum adducere: qui confecto ſociali bello multis e latio ciuitatem romanam datam eſſe dicat a qua re ortum fuiſſe ius latii clamat. Cum nullibi in tota Appiani hiſtoria id legerit aut viderit vnq̃: cum Appianus latium non nominet: nec de iure latii verbũ faciat. quinimo eo in loco qum e merula pro ſe adducit italos dicat ciuium numero aſcriptos: & non multos e latio: vt Georg. inquit: cuius verba hæc ſunt. Italos vero in ſocietate ꝑmanentes adhuc reliquorum ciuium numero aſſcripſit: qđ vnicum ab oĩbus maxime expetebaт. Videt ne hic Georgius Appianum de italis tantum loqui: nõ de latiis? id quod etiam apud Liuiũ eſt italos ad ciuitatem romanam aſſũptos a romanis affirmantem: qui duo auctores nullum e latio populum eo bello (quod ſociale ſiue italicum diciт) enumerãt. Hinc ergo ortum fuit ius latii Merula? Tu hãc originem vocabulo tribuis: quia vt tu vis ſociali bello multis e latio data eſt ciuitas romana? O diligens perſcrutator: niſi potius mẽdaciſſimus inuerſor dici debes: qui omnia inuertis & plane corrumpis. putaſti ne fortaſſe Georgii latium idem eſſe qđ italia: & bellum italicum & latiale idem fuiſſe: qđ multis annis antea a Tito Largio dictatore ad regillum lacum geſtum eſt? cum oẽs populi latiales defecerunt? id ſcilicet: hæc fuit erroris cauſa: latinos & italos vnum ſignificare exiſtimauit: ideoq; diſcretionem vocabulorũ non fecit hic qui cantharidum ritu (vt Plautus ait) aſtans ſõniat. Sed Plynium legere oportebat in tertio de naturali hiſtoria latii terminos deſignãtem: & nõ temere quicquid in buccam veniebat effũdere. Quos vero authores habes Georg: qui inde ius latii ortum eſſe dicant. vnde ipſe aſſeris? Nullum profecto niſi ineptũ ingenium: & perq̃ fallax iudicium tuum. Quare nos potius a latio ius latii dictum putamus: & illum ius latii habuiſſe: qui ciuis romanus fuerit eo iure: quo cęteræ latinæ colonię: qđ Aſco. pedia. apte oſtendit: cum inquit. Pompeius enim non nouis colonis ea conſtituit: ſed veteribus incolis manẽtibus ius dedit latii vt poſſent habere ius qđ cætere latinæ coloniæ id eſt vt ius petendi magiſtratus & ciuitatis Romanæ adipiſcerẽ

tur.hoc ius italici populi habuerũt poſt bellum ſociale:& trãſpadani ex lege Pompeii Strabonis:
& oppida quæ hoc ius aſſequuta erant:municipia dicebant:de quibus plura inferius:ſed nunc ad
alia.Quid de illa interp̃tatione dicemus:cum ait hic igitur erit ſenſus. Latiæ tribus:hoc eſt vrbes
& oppida quæ habẽt ius latii & latię tribus dicuntur a poeta:Libant non ditant tertia dona templis
Tertia autem dona dixit vt oſtẽderet eas tribus non eſſe diuiſas a populo romano:ſed habere idẽ
ius quod popul⁹ conditione alia.Suetonius de teſtamento auguſti loquẽs hanc tribuum & popu=
li diſcretionem feciſſe videtur his verbis:legauit populo romano quadringenties tribubus tri‍ties
quinquies ſeſtertium.hæc Georg.Immo verius credere licet:hunc ſenſum poetæ eſſe. Omnis po
pul⁹ romanus facit ſacrificia .& tertio iã dona templis affert:propter tertiam victoriam domitiani:
qui cũ prius de Cattis daciſq; duplicem triumphum egerit:de Sarmatis quoq; nunc laureã capito=
lino Ioui retulit vt Suetonius ait:per latias enim tribus nihil aliud vult ſignificare:niſi tribus ro=
manas quas latias appellauit per excellentiam.propterea ꝙ roma ipſa nõ ſolum in latio eſt:ſed la=
tii caput:Plynius ait.Italia dehinc:primiq; eius ligures:mox hętruria:latium:vbi tyberina oſtia:&
roma terrarum caput :& Martialis alio loco:romam vrbẽ auſoniam dixit.ab auſonibus qui vete=
res latii habitatores fuerunt.Nam cum populum tantũ nominauiſſet:placuit poſtea clarius expo=
nere:quid per populum intelligi vellet.equites.ſ.ſenatum:& tribus hoc eſt plæbem a qua ſenatus
& equites excepti ſint:qui tres gradus appellatione populi continentur:vt in iuriſconſultorũ inſti=
tutis cauetur.q̃uis aliquando populus ꝓ equitibus & plæbe accipiatur:vt ſenatus populuſq; Ro=
manus:nonnũq̃ pro equitibus & ſenatu:vt Cicero pro murena dixit populo plębiq; romanę:& ſæ
pius pro ipſa plæbe tantum.fatuaq; eſt ea Geor.expoſitio ꝙ dixerit tertia dona:vt oſtenderet eas
tribus non eſſe diuiſas a po.ro.cum tertia dona ꝓ tertio triumpho Domitiani dixerit:vt auctorita=
te Tranquilli oſtendim⁹.Qꝫ vero de Suetonio inquit indoctiſſimũ & ratione carentem hominem
oſtendit:primum ex verbis ipſius Geor.qui nunc dicit Mar.dixiſſe tertia dona:vt oſtenderet eas
tribus non eſſe diuiſas a po.ro. Nunc ſubdit ſuetonium hanc tribuum & populi diſcretionem fe=
ciſſe videri. Duo hæc repugnant:q̃q̃ aliter merulam loqui non cognoſceret. Deinde quæ inſania
eſt hęc de Tranquil.ꝓfundere:an ille diſcretionẽ hanc facere volens nõ dixiſſet tribub⁹ italicis vel
latiis:p̃ſertim cum eſſent etiam romanæ tribus quas.xxxv.fuiſſe conſtat.Pręterea quæ leuitas eſ
ſet exiſtimare ꝙ po.ro.diuiſo in xxxv.tribus relinqueret Auguſtus quadringẽta ſeſtertia. Tribu=
bus vero italicis quæ multitudĩe ciuium romanas excedebant:vt Appia.oſtendit.xxxv.tantum
ſeſtertia reliquiſſet:Sunt ne hæc rationi cõſona:aut conuenientiam habent vllã:Quid ꝙ tribus il=
le nouorum ciuium veteribus ciuibus ĩmixtę ꝑ legem Sulpitii fuerunt:vt idẽ Appia.ſcribit. Stul
titiam ergo hãc damnãtes non tribubus a Sueto.ſcriptum cenſem⁹:ſed tri‍ties:cũ ait:Legauit po.
ro.quadringenties tri‍ties quĩquies ſeſtertium abominanduſq; ẽ iſte Geor.qui cum Martialẽ Ply=
nium & quotquot a ſe correctos iactat codices laniauerit:Suetonium quoq; deprauare velit:vt ni
hil non a ſe corruptum poſteris relinquat:videat fideles Suetonii codices manu ſcriptos :in quib⁹
non inueniet tribubus.Et ſi ingenium ad verũ diſcernendũ non habet:curam ſaltem & diligentiã
inueſtigandæ veritati & ꝑquirendis bonis libris adhibeat. Nam ſi qui codices tribubus pro tri‍ties
habent id librariorum inſcitia:vel mediocris ingenii iuuenes iudicare poſſunt.

Meduaci Duo.

QVia vero de Plynio mentionem fecimus:nõ indecens futurum exiſtimamus:ſi p̃ter ea
quæ a nobis ſupra aſſerta:& e manibus laceratoris erepta:atq; in priſtinam formã & verã
lectionem vindicata ſunt:vnum quoq; addiderim⁹.Nã pernicioſum hoc genus auiculę
niſi contineatur harpyæ naturam ſumet:& fœditate ſua confundet omnia polluetq; cœ
lum ac terras.Cum enim in Calderinum loqueret̃ de lanis altinatibus:more digladiatorũ qui non
vnum tantum:ſed plures interdum petunt iacientes ictus quaquauerſum:in Blundum ruinarum
italiæ egregium illuſtratorem impetũ fecit:& de Timauo & Meduaco verba faciens tandẽ ita ait.
Ergo vt qđ ego ſentio & verum eſt aliquando dicã:fluuius is quem brentã nunc dicũt a priſcis me
duacus appellatus eſt.Eodem nomine & bachilio a Vicentinis defluens montibus. Nã oſtia padi
Ply.ſcribens hęc ait.ꝓximum portum facit brundulum:ſicut edronẽ meduaci duo & foſſa clodia.
hęc ille.Nos(vt fatemur)meduacum appellatũ a priſcis cũ quẽ brentã vulg⁹ nũc dicit.Ita bachilio
nis nomẽ indoctum & nulla priſcorum auctoritate ꝓbatum dicimus.ab hoc aũt Merula fictũ non
mirari oportet:cum a laruis agitetur:& non plus bonarum litterarum ſapiat q̃ lapis. Apud quẽ.n.
antiquorum huiuſmodi nomen vidit hic qui vulgus oẽ ſupat inſcitia: Et vbi meduacum habere
ortum a vicentinis montibus legit:cum Ply.lib.iii.Togiſonum:quẽ nunc patauini appellant bac
chilionem:ex patauinis agris in ateſim dicat fluere:& eorum partem portum brũdulũ facere. Or=

Digitized by Google

tus vero meduaci vbi ſit non ſcribat. nec ipſe quoq; Strabo? Debuit aũt Georgius hoc non tace-
re: cum & Veteranꝰ huius regionis incola ſit. Et iam pueri patauini ortum ipſius meduaci ſciãt eſſe
ex lacu qui eſt ea via alpina qua tridentum adit ad decimum fere lapidem ab ipſo tridento: ꝙ autẽ
Ply. iterum inceſſat: iterũ cædat: laniet: diſtrahat: quis tolerare poſſet? omitto ꝙ tam truncate: tam
inerudite: tam turpiter illiꝰ verba adducat a dimidiato verborum ſenſu: cũ quid id ſit qđ proximũ
portum faciat brundulum non addat: eo ſcilicet conſilo: vt cum a nullo intelligi poſſit quid dicat:
facilius ex ſententia corrumpere & inuertere poſſit. Quid vero ſibi volunt ea verba ineptiſſime &
falſiſſime adiecta: ſicuti edronẽ meduaci duo & foſſa clodia? quam ſententiam eis accõmodabit in
ſana merula? an id excogitauit: qđ duo meduaci & foſſa clodia faciãt portum edronem? qđ ſicut in
poſſibile eſt: ſic impoſſibile ſit verum ſenſum eminentiſſimi auhtoris diſcernere: id quod Georgiꝰ
ipſe quærit omni nixu? hoc profecto eſt. Nam quomodo ita eum omnino fatuũ putemus: vt igno
ret foſſam clodiam per. xx. milliaria diſtare ab edrone portu qui & meduacus fluuii nomine appel-
latur: adeo vt foſſa ipſa minime ad portum faciendum accedere poſſit? qđ ſi ita eſt quid de eo ſuſ-
picemur: niſi ꝙ ſolito delirio feratur ad iuuertenda & deprauanda omnia? Quid autẽ per duos me
duacos intelligi vult: an bacchilionem: quem dicit alterum: alterũ quem brentam Meduacum pu-
tat: o veritatis & lucis obſcurator: o bonarum litterarum peruerſor. o rectorum ſenſuũ demens in-
terp̄tator: & interim ignorans geographiæ expoſitor. Nũq̄ ne ex Buzacarino tuo diſcere potuiſti:
qui ſunt duo meduaci: quorſũq; tendãt: cum in eius rure patauino commoratus es. Meduacum. ſ.
circa patauinum in foſſas diductum duobus præcipue oſtiis in paludes venetas influere: quæ ve-
neti brentam veterem & nouam appellant. & ob hoc Plynium duos meduacos appellare cum ma
nifeſtum ſit alterum ad foſſam clodiam tendere: & portum ipſum facere: alterum diuertere magis
verſus inclytam venetorum vrbem: & portum edronem efficere: ſiue meduacum eodem quo
eſt fluuius nomine: quem nunc Metamaucum nominant: Plyniiq; verba: cum de oſtiis padi diſſe
rit: & togiſonum atq; ateſim accedere etiam dicit ſic ſcribi debere? Pars eorum & proximum por-
tum facit brundulum: ſicut edronem: meduaci duo: & foſſam clodiam: id ſcilicet oſtẽdẽtis ꝙ duo
meduaci faciunt duos portus: alter edronem: alter foſſam clodiam: quẽ nunc portum clodię dicũt
ꝙ ſi quis ad portus ipſos ſe cõferat: videbit manifeſto duo fluuii oſtia recta in aduerſum duorum
portuum decurrere: & veriſimile eſſe: ꝙ antiquitus cum minori cura & portꝰ & cętera tenerenť: por
tus ipſos efficerẽt. Videmus enim vt plurimum a fluminibꝰ huiuſmodi portus fieri: non a foſſa ali
qua ſolum manu facta. deniq; niſi foſſam clodiam legerimus: quid ſibi Plynius velit iudicari non
poteſt: vt omni ſtudio Georgius procurauit.

Vrbs & Oppidum.

ET quis non omnino ignarus litterarum tolerar et: quę alio loco in Calderinũ ſubdit impe
ritus hallucinator dicens: Plynius citeriorem hiſpaniam in cõuentus tres diuidit: emeritẽ
ſem: pacenſem: & ſcalabolitanum: in quibus eſſent coloniæ municipia: & oppida veteris
latii: emeritamq; fuiſſe coloniam: nec municipiũ: nec oppidum: quando hæc inter ſe plu
rimum differant? Quid veſanus hic grammatiſta bubulis exuuiis dignus effudit? Quid vbicũq;
de litteris aut de cognitione aliqua hiſtoriæ differit inepte ſentire non ceſſat? Non ſatis erat: ꝙ ſu-
pra cum de iure latii diſputaret dixerat: Vrbes & oppida quę habent ius latii: parum intelligẽs quid
loqueretur: quando non duo diuerſa ſunt vrbes & oppida: ſed idem fere ſignificant: vt infra diceť
Verum vt in ſolito errore perſtaret: hoc etiam in loco ſuam ignorantiã oſtendere voluit: vbi dupli
cem rep̄henſionem meretur. alteram: quia falſo alleget Plynium dicere: emeritã fuiſſe coloniã: nõ
municipium: nec oppidum: cum apud Plynium nihil aliud legatur: niſi coloniæ Auguſta emerita
anæ fluuio appoſita: metallinenſis pacenſis: & reliqua. nec municipium: aut oppidum ibi nomine-
tur. alteram: quia ipſe Georgius qui vbiq; antiquarium ſe oſtẽdere ſolet: nimis inconſiderate: & te
mere iactat coloniam non eſſe oppidum. Qꝫ ſi Plynium & Varronem legiſſet: Gelliumq;: & Feſtũ
pompeium. De huiuſmodi nominum ſignificatione certior factus: ea ſiluiſſet. nec ex ingenio. ce-
rebroq; ſuo tam falſa protuliſſet. non enim diuerſum eſt oppidum ab vrbe: niſi deriuatione: cum
illud ab oppugnando: vel ꝙ opere ſit munitum: hęc ab vruo qđ curuaturam aratri ſignificat: ſit di
cta. ſignificatio autem eadem eſt vtriſq;. nec aliena hæc ſunt a colonia: vel municipio: immo tanq̄
genus ſe habẽt ad illa: cum omnis colonia: omneq; municipium oppidum: vel vrbs appellari poſ
ſit: vt ex Plynio colligi poteſt multis in locis: vt ex Varrone plane elicitur: cum hæc ſcribit. Quare
& oppida quæ prius erant circunducta aratro: ab orbe: & vruo vrbs eſt: Ideo colonię noſtrę omnes
in litteris antiquis ſcribuntur vrbes. Et infra. hinc poſt triginta annos oppidum alterum conditur
alba: & infra. Poſt lauinium cõditum annis triginta hæc vrbs facta: propter colorem ſuis & loci na-

turam alba longa dicta eſt. Alibi vero ſic. Non enim idem oppidum & roma: cum oppidum ſit vo-
cabulum: Roma nomen. & Cicero in. l. agraria contra Rullum. Eſt operępretium diligentiā maio-
rum recordari: qui colonias ſic idoneis in locis contra ſuſpitionem periculi collocarunt: vt eſſe nō
oppida italiæ: ſed propugnacula imperii eſſe viderētur. Idem pro Roſcio amerino oppidum & vr-
bem idem ſignificare oſtendit: cum ait: conuiuia cū patre non inibat: quippe qui ne in oppidum
quidem niſi raro veniret. domum ſuam iſtum non fere quiſq̄ vocabat: nec mirum: qui neq; in vr-
be viueret: neq; reuocaturus eſſet. Idem in. l. agraria: & capuam colonia deducetur vrbem ampliſſi
mam: atq; ornatiſſimam: & infra Ac primum de oppido dicam. Si quis eſt forte: quem Capua ma
gis q̄ Roma delectat: quinq; millia colonorum capuā ſcribi iubet. Ex his omnibus Varronis & Ci-
ceronis verbis liquet oppidum id eſſe qđ vrbs: & (vt diximus) generale vocabulum omnium prę-
dictorum. Nec illud tamē eſt ignorādum: vrbem ſine aliquo adiuncto abſolute poſitam per excel-
lentiam Romam ſignificare. Quare nō videmus quid a Calderino erratum ſit: cum oppidum hiſ
paniæ emeritam dixit. A Georgio autem vehementer peccatum nemo non iudicare poteſt: tum
vbi dixit vrbes & oppida quæ habēt ius latii: tum hoc in loco cum Emeritam ait fuiſſe coloniā. nō
municipium: nec oppidum. Sed nimirum hic corpulentus & ſomniculoſus litterator: Plynium de
diuiſione hiſpanię: vbi de coloniis & municipiis loquitur: non intellexit. hinc eſt ꝙ abſurda quędā
& omnino falſa de oppido ſomniauit: quę omnia nunc recognoſcat. Colonia dicebatur oppidum
quo noui coloni ex ipſa vrbe ad comprimendos hoſtium incurſus habitatum mittebantur. Ii & ſi
extra vrbem eſſent: ciues tamen romani erāt: & moribus & legibus romanis obnoxii ſuffragia in
vrbe ferre: & magiſtratum capere poterant.

Colonia deniq; ipſa ſimulachrum quoddam: & parua effigies romanę vrbis erat: quemadmodum
nunc candida in Creta inſula eſt: quæ quondam colonos venetos patricios accepit. Municipium
vero diuerſum a colonia erat. Nam oppidum: cuius habitatores accepiſſent ciuitatem romanam
municipium dicebatur: ſuo tamen iure: ſuiſq; legibus vtens: nulla aſtrictum populi romani lege.
Verum municipiorum duo quaſi erant genera. Primo enim ſenatus populuſq; romanus ita oppi
da quædam in ciuitatem accipiebat: vt eorum tamen habitatores ſine ſuffragii ferendi: & accipien
dorum magiſtratuum iure eſſent: honoris tantum: & in legione romana militandi cum populo ro
mano honorarii participes: vt fuerunt Cerites in Thuſcia: & quidā ex latio populi & hoc vnū ge-
nus erat. Alterum vero municipii genus dicebatur: quando aliquod oppidum ita in romanā ciui-
tatem veniebat: vt huius homines in vrbe ſuffragia ferrent: magiſtratꝰ caperēt: & in legione roma
na militarent propriis tamen: vt ſuperius diximꝰ legibus vterentur: vt nonnulla latii oppida fue-
runt: Aricia. l'anagnia: & alia. Municipium autem dictum eſt a munerē capiendo: hoc eſt honore ci
uitatis & magiſtratu. & inde municipes hoīes dicti: qui hoc ius aſſecuti eſſent: q̄uis & alios ſignifi-
catus habeat hęc municipū appellatio. hæc ex Gellio: & Feſto. oppida igitur quæ horum alterum
aſſecuta erant: ius latii habere dicebātur: quia latiales primū populi hoc vtrunq; ius habuerunt: vt
nomen ipſum confirmat. Verum oppida quæ illud primum ius municipii ſine ſuffragii latione &
capiēdorum magiſtratuum poteſtate haberent: oppida veteris latii nominabantur: ad differentiā
ſcilicet alterius generis municipiorum: ꝙ ſecundo loco conſtitutū eſt poſt illud antiquum ius latii
hanc differentiam facere videtur: & Suetonius in auguſto cum ait Vrbes merita erga rem publicā
allegantes latinitate vel ciuitate donauit: & Aſconius tranſpadanos ſcribens habuiſſe ius qđ cæte
ræ latinæ colonię: ne de primo iure latii loqui putarerē addidit: hoc eſt vt ius petendi magiſtratus &
ciuitatis romanæ adipiſcerentur. Itaq; Plynius cum deſcribit luſitaniæ oppida colonias romanas
& municipia enumerat. Sed ſi quæ oppida ex his municipiis ius illius primi generis municipiorū
habēt: oppida veteris latii apellat: aut veterum latinorū. Alterius vero generis vel municipia vel
ciuium romanorum oppida nuncupat: qua oppidorum appellatiome vtiē: quia oppidū generale
vocabulum eſt: vt ſuperius diximus: ſed ponam verba ipſius Plynii: vt clarius auicula errorem ſu
um cognoſcat: & codicem ſuum tandem corrigat. libro quarto nat. hiſt. cum de luſitania loquiē ita
ait. Vniuerſa prouincia diuiditur in conuentus tres: emeritenſem: pacenſem: & ſcalabitanum. To-
ta populorum quadraginta quinq;: in quibus coloniæ ſunt quinq;. Municipium ciuium romano-
rum vnum. Latii antiqui tria. Stipendiaria triginta: ſex coloniæ Auguſta emerita anę fluuio appo
ſita: metallinenſis: pacenſis: norbenſis cæſariana cognomine. Contributa ſunt in eam. caſtra iulia:
& caſtra cecilia. Quinta eſt ſcalabis: quæ præſidium iulium vocatur. Municipium ciuium romano
rum Vlyſippo fœlicitas iulia cognominatum. Oppida veteris latii. Ebora qđ idem liberalitas iu-
lia: & mirtilis: & ſalacia quam diximꝰ. Et in tertio libro: cum citeriorem hiſpaniam deſcribit ſic ait.
Prouincia ipſa præter contributa aliis. cxciii. oppida continet. In his colonias. xii. Oppida ciuium
romanorum. xiii. latinorum veterum. xviii. fœderatorum vnum. Stipendiaria. cxlix. Non nega-

Digitized by Google

uerim tamen municipiũ nonnunq̃ pro colonia accipi ſolitum:vt fecit Cicero in Piſonem.qui Placentiam coloniam municipium appellat. Et Feſtus tertiũ quoddam genus municipij facere videt̃ cum in ius coloniæ tranſit. Et Cicero illud primum genus municipij in oratiõe pro.P. Seſtio:& in inuectiua Catilinæ præfecturã appellare:quia vt puto ex hui⁹ oppidi hominib⁹ fierẽt p̃fecti militũ in caſtris:queadmodũ ex romanis. Et in Piſonem ſic ait. Neq; enim regio fuit vlla:neq; mũicipiũ neq; prefectura aut colonia:ex qua non publice ad me venerint gratulatum. Ply. vero in tertio:cũ ait vniuerſæ hiſpaniæ veſpaſian⁹ imperator Auguſtus iactatæ reipublicæ procellis ius dedit latij: de ſecundo municipiorũ gñe intelligere videt̃.i.vt eſſent ciues romani & magiſtrat⁹ petere poſſint In eodẽ libro Ply. de Illyricis ſcribẽs hoc ius latij italicũ appellat:qđ.ſ.oẽs Italię ppl̃i aſſecuti erãt.

DOMINVS ET REX.

SEd in ius trahi iam tandẽ commeruit iſte capitali dignus odio plagiarius omnium falſariorum nequiſſimus:vtpote qui niſi huius tanti ſcęleris aliquando pœnas luat:magnum aliquod malũ breui ſit perpetraturus.non eñ ſe continet.non corrigitur:non mutatur a priſtino more ſuo:tum inuertendi omnia tum falſa penitus de auctorib⁹ adducendi. Nã in Cald. exponentem mar. diſtichon. cum te nõ noſſem dominum regemq; vocabam: Cum bene te noui iam mihi priſcus eris:ſic ait hiſtoriã eñ latentem cõtinet. Scribit Seneca ad lucilliũ:ſolitos fuiſſe priſcos:quotiens homini ignoto occurrerent:eum dominum:& regem appellare. Ad quem morem reſpiciens poeta iocatur in priſcum cuius nomen cum ignoraret:non vulgari:ſed honorifica appellatione dominum appellabat:poſteaq̃ autem eius nomen nouit:iam priſcum vocabit:innuens videlicet:honorabilius nomen eum amiſiſſe:poſteaq̃ cognitus fuit.hactenus ille. Nõ pudet ergo nebulonem hunc nugatorum omnium dicaciſſimum: ea de Seneca iactare:quę ille nunq̃ ſcripſit? Cuius verba hæc ſunt. Quo modo omnes candidatos bonos viros dicimus: quo modo obuios:ſi nomen non ſuccurrit:dominos ſalutam⁹. In his Senecæ verbis ad Lucillium:nec ignotos ſcriptum eſt:nec reges:ob quæ falſarij nota gorgonis huius fronti inurenda eſſet:vt eius exemplo territi ab aſſertione falſi cæteri abſtinerent. Præterea quem ſenſum qđ ſalis:habebit diſtichon poetæ lepidiſſimi:ſi dixerimus priſcum:ignorato ſuo nomine:honorifica appellatione dominũ appellatum.at poſteaq̃ ipſius nomen cognitum eſt amiſiſſe honorabilius nomen? hic profecto nec leporis:nec ſalis:nec acuti quicq̃ ſenſus fuerit:nulluſq; vel mediocriter doctus Geor. expoſitionẽ hãc eſſe:non ex verbis ipſis cognoſcet.quare potius verum Mar. ſenſum putamus fuiſſe:vt morderet priſcum:cuius mores:aut gen⁹ cum ignoraret bene autem & magnifice de illo adhuc incognito ſentiret:ipſum domini & regis nomine dignabatur:cum autem bene illum nouit:& deceptum ſe fuiſſe videt:quia vel morib⁹:vel genere:vel aliter:is non ſit quem putauerat:iam proprio illum nomine tantum vocari dignum putat:quemadmodum ſiquis perditos mores & inſcitiam tuã ignorans te autem virtute ſupra cęteros excellere putans:vt tibi quoq; videris:honorificentiori appellatiõe q̃ merearis:dominum geo. vel regem hominum appellaret:tanq̃ ob virtutem domini & regis nomine te dignum exiſtimaret.cum vero & vitia & ignorantiam tuam cognouiſſet:non amplius domini vel regis appellatione:ſed vix proprio Georgij nomine te vocandum cenſeret. Nec de hiſtoria latenti:quã dicit merula hoc tractum eſſe poteſt:cũ nihil de regis nomine Seneca loquatur:nec item de hominibus ignotis.nec hiſtoriam recitet:ſed eam tantum tangat conſuetudinem:quę apđ nos quoq; eſt:vt.ſ.obuios plerũq; etiã a nobis cognitos:cum nomen non ſuccurrit:dominos ſalutemus.ignotos eñ ſalutare moris non eſt. Senſus autem Mar. a ſenſu Senecæ non minus diſtat q̃ Georg. ab omni doctrina & vrbanitate.

Centumuiralis. Haſta:&.XL. viri Veneti.

QVando vero magis inſcientiſſimum hũc epicurum ex hara productum quãdo magis voluptariũ:hũc belluonẽ abdomini ſuo natum:flagris cędi:tortoribuſq; tradi par fuit: q̃ vbi in Cald. declarantẽ verſum mar. hũc miratur adhuc cẽtũ grauis haſta virorũ: hęc inqt? Nõ vna erat cẽtũuiralis haſta:ſed plane duplex:quãtũ ex Quitilia. cognoſcim⁹ q de p̄iudicijs loquẽs hæc ſcribit. Aut cũ de eadẽ cã p̄nũtiatum ẽ:vt i reis deportatis:& aſſertiõe ſcđa:& de ptib⁹ cẽtũuiraliũ:q̃ i duas haſtas diuiſę ſũt. Vale. itẽ maxim⁹ vbi tradit de reſciſſis iudicijs:cẽtũuiralis haſtę meĩnit. Putoq; cẽtũuiralia iudicia ſic apđ rõanos agi ſolita fuiſſe:queadmodũ i p̄potẽti & ſactiſſima venetoꝝ rep.xl.urales cauſę exercẽt:ſũt eñ Venetis bis q̃draginta viri publico cõſilio ad iudicãdũ cõſtituti:quorũ alteri ciuiles cãs cognoſcũt:alteri vero de crimĩb⁹ & q̃ſtiõib⁹ iudicant: quo ordine apud rõanos centũuiri in duas vtputo haſtas diuiſi,decernebant p ſentẽtias ſuas. Hæc ſũt inepta fringultiẽtis merulæ verba:cui ſati⁹ fuiſſet in remotis teſquijs vermiculos ſpurciſſimo

ſuo roſtro: vt ſolita eſt fodere: q̄ has ineptias tam impudenter effutire. Tu omnium impudentiſſime: cētumuiros de ciuilibus cauſis ac queſtionibus iudicaſſe dicis? quo auctore nixus? an Quinti. quem non intelligis: vt apertiſſime oſtendam. an Vale. maximo? quem falſo allegas. Tu infantiſſime bis. xl. patritiorum in veneta rep: iudicium centumuirali haſtæ ſimile eſſe audes dicere? O hominis inſcitiam ſingularem: & fuſtibus dignam: qui ſedecim & ampli⁹ annos venetijs agit: & ignorat: quo ordine clariſſimum ſimul & ſanctiſſimum quadragintauirale iudicium in quæſtionibus & ciuilibus cauſis adminiſtretur. Q đ profecto noſſe operępretium eſt. Nam auſim: pace omnium dicere: Nulla in vrbe hac tempeſtate: nec olim apud Romanos ipſos ſanctius iudicium: q̄ hoc venetorum quadragintauirale (de vtroq; enim intelligo) conſtitutum fuiſſe: de quo mox dicemus: vt αυτοδιδακτοσ iſte: ita eñ ſe in quadam epiſtola appellat: aliquando a nobis doceatur: & centumuiralem haſtam apud Romanos longe diſſimillimam quadragintauirali venetorum iudicio fuiſſe cognoſcat. Primo igitur Merula: nullam a veteribus auctoribus centumuiralis haſtæ mentionem fieri dicimus: niſi cum de teſtamentorum & hęreditatum cauſis ſcribunt: ex quo nullam aliam cauſam in cētumuirali iudicio: niſi hæreditariam: agi ſolitam facile cognoſcitur. Cicero in. l. agraria cōtra Rullum. Primum tum populi romani hæreditatem decemuiri iudicent: cum vos volueritis de priuatis hæreditatibus centumuiros iudicare. Idem pro Aulo cecinna: ornate & copioſe. l. craſſus longe eloquentiſſimus pauloante q̄ nos in forum venimus iudicio centumuirali hanc ſententiam defendit: & facile cum contra eum prudentiſſimus homo. Q u. Mutius diceret: probauit omnibus Marcū Curiū: qui hæres inſtitutus eſſet: ita mortuo Poſthumo filio: cum filius non modo nō mortuus: ſed ne natus quidem eſſet: hæredem eſſe oportere. Valerius vero maximus de reſciſſis teſtamentis: quem Georgius de reſciſſis iudicijs falſo allegat: in rationem ſcilicet inſcitiæ ſuæ: cum nulla capita de reſciſſis iudicijs fecerit Valerius ſic ait. Militantis cuiuſdam pater: cum de morte filij falſum e caſtris nuntium accepiſſet: alijs hęredibus ſcriptis deceſſit. peractis deinde ſtipendijs Adoleſcens domum petit. errore patris: impudentiā amicorum: domum ſibi clauſam reperit. Q uid enim illis inuerecundius? florem iuuentę pro repu. aſumpſerat. maximos labores: & pericula tolerauerat aduerſo corpore exceptas oſtendebat cicatrices: & poſtulabat ne auitos eius lares ocioſa ipſi vrbi onera poſſiderent. Itaq; depoſitis armis. coactus in foro togatam ingredi militiam acerbe cum improbiſſimis enim hæredibus de paternis bonis apud centumuiros contendit. omnibuſq; non ſolum conſilijs: ſed etiam ſententijs ſuperior diſceſſit. Idem in alio capite: itē Marci Ancijcarſeolani ſplendidiſſimi equitis romani filius a Suffenate auūculo ſuo adoptatus: teſtamentum naturalis patris: quo præteritus erat: apud centumuiros reſcindit. Idem de ratis teſtamentis: Q, certæ: q̄ etiā notę inſaniæ Tuditanus: vtpote qui populo nūmos ſparſerit: togamq; veluti tragicam veſtem in foro trahens maximo cum hominum riſu conſpect⁹ fuerit: ac multa his conſentanea fecerit: teſtamento filium inſtituit hæredem: qđ Titus longus ſanguine ei proximus haſtæ iudicio ſubuertere fruſtra conatus eſt. magis enim centūuiri qđ ſcriptum eſſet in tabulis: q̄ quis eas ſcripſiſſet: conſiderandum exiſtimauerunt. Idem alio capite. Idem Pom. Rhegin⁹ vir tranſalpinæ regionis: cum teſtamento fratris præteritus eſſet: & ad coarguendā iniquitatem eius binas tabulas teſtamentorum ſuorū in comitio inciſas: hīta vtriuſq; ordis maxīa frequētia recitaſſet: ī qb⁹ magna ex pte hęres frī erat ſcript⁹: p̄legabatq; ei cētes & qnq̄gies ſeſtertiū: multū ac diu īter aſſentiētes īdignatiōe aīcos q̄ſt⁹: quoad haſtę iudiciū attinet: cineres frīs q̄etos eē paſſus ē. En merula ſatis veterū auctoritate pbaſſe videor? cētūuiros teſtamētarias ſolū cās apud rōanos cognouiſſe? An negare poteris adhuc: nullū aliud gen⁹ cauſę hoc iudicio fuiſſe agitatū? Hi igiī cētūuiri: cū ī cā teſtamēti iudicaſſent. Et ille cōtra quē iudicatū erat forte appellaſſet. Denuo alij cētūuiri ex decurijs iudicū: p p̄torē ſorte eligebanī: quo ordinē & primi: q ī eadē cā iudicaſſēt. Hi ſecūdi cētūuiri finē cauſę īpōebāt: nec ab his licebat puocare. Q đ ex Suetonio in Domitiani vita facile cognoſci pōt: cū ait. Plęrūq; ī foro p tribūali: extra ordīe ābitioſas cētūuiro[illegible] ſnīas reſcidit. qꝛ aūt bis ī cā p cētūuiros iudicareī. Q u. lib. v. iſtitutionū orat (cū de tertio gn̄e p̄iudicij loqī) apte declarat. Inquiēs: aut cū de eadē cā pnūciatū ē: vt in reis deportatis: & aſſertione ſecunda: & partibus centūuiraliū: q̄ in duas haſtas diuiſę ſūt. Nam cā de qua per prios centūuiros pronūtiatū erat: ad alios cētūuiros perueniebat: q vltimo iudicio cām trāſigebāt: Ideo dixit q̄ in duas haſtas. i. bis cētū iudices diuiſę ſūt. Magnitudo eñ rei ita fieri cogebat: vt clari⁹ res q̄ ī iudiciū venerat: & medullit⁹ cognoſcereī. Nā vltīa hoīs volūtas. i. teſtamētū: eorum ſentētijs reſcidebaī: aut rata eē decernebaī. Cētūuiralis aūt haſta hoc iudiciū noīabaī: qꝛ poſita in ſuo foro haſta cētūuiri iudicabāt: queadmodū auctionarij publici: ſiue priuati ī atrio auctionario: haſta p̄conis: vt inqt Ci. bona ēptorib⁹ adiudicabāt. Vides nūc merula: qđ ſint duę haſtę cētūuirales? potes nūc negare: te nō itellexiſſe. Q uīti. de diuiſiōe haſtę? Nā ſi ſolę cauſę hęreditarię ex integro eo iudicio cognoſcebāt. vt tot auctoritatib⁹ oñdi: cām de q̄ p hos pnūtiatū erat ad ſcdā haſtā: hoc ē ſecūdos cētūuiros deueniſſe neceſſe ē. ſed videor videre merulā in muſcoſas nares digitum:

vt ſolet:cum conuincitur:in fodientem:& querentem a me auctoritatem de iudicum decurijs:& eo
rum per prætorem ſortitione. Id faciam merula:nec agam tecum niſi auctoritatibus. Sed vt vna
cum centumuirali haſta:alia etiam iudiciorum genera quæ apud Romanos erant:legentes tecum
cognoſcãt:paulo altius repetam. Iudicia olim apud ſenatores tantum erant. Sed. C. Gracchꝰ Ty=
berij frater huic ordini infenſus:primus ea in equeſtrem ordinem:lege ad populum lata traduxit.
Inde vt Aſconiꝰ ſcribit: Plotius ſyllanus tribunus plæbis. C. Pomp. Strabone:& L. Portio catone
conſſ. anno ſecundo Italici belli:cum equeſter ordo in iudicijs damnaretur. legem tulit:ex qua ſin
gulæ tribus:ex ſuo numero:quinos denos ſuffragio creabant:qui eo anno iudicarent. & ex eo fa=
ctũ eſt vt ſenatores:& qdã ex ipſa plæbe:cõ in nũero eſſent. Appianus tñ in bellis ciuilibꝰ:& Liuiꝰ
ſcribũt: Liuiũ. Druſũ in ſuo tribũatu ſenatoribꝰ & eqtibꝰ pari portiõe iudicia exhibuiſſe. Interiecto
deiñ tpe. Aureliꝰ Cotta Orator:vt idẽ Aſconiꝰ meminit. lege ſua ſenatui:equitibus & tribunis ęra=
rijs iudicia coĩcauit & Sueto. ſcribit Iulium:cæſarę. Iudicia ad duo iudicum genera redegiſſe:eque
ſtris ordinis & ſenatorij:tribunos ærarios:qđ erat tertium:ſuſtuliſſe. Horum igitur iudicum tres
erant decuriæ conſtitutæ. Quartam poſtea addidit Auguſtus. Suetoniꝰ in Octauio ait. Ad tres iu
dicum decurias:quartam addixit ex inferiore cenſu:quæ ducenariorum vocaretur: iudicaretq; de
leuioribus ſummis. iudices a trigeſimo ætatis anno elegit. i. quinquẽnio maturius q̃ ſolebant. Ply
nius vero libro. xxxiij. quattuor primũ iudicum decurias fuiſſe affirmare videtur cum ait. Iudicũ
quoq; non niſi quattuor decuriæ fuere primo. Vixq; millia ſingula in decurijs inuenta ſunt:nondũ
prouincijs ad hoc munus admiſſis. ſeruatumq; in hodiernum diẽ eſt:ne quis e nouis ciuibus in his
iudicaret. & Cicero pro Aulo cluentio iudicum decuriarum meminit cum ait:in ſummã. n. l. Quin
inuidiam concionibus eum quotidianis ſeditioſis turbulentis adduxerat:vno iudicio mulcta eſt
ab eo petita:ſicuti a Iunio:ꝙ nõ ſuæ decuriæ munere:neq; ex lege ſediſſet. Idem in prima antonia=
na:tres iudicũ decurias fuiſſe ſignificat inquiẽs. Quid de ea lege:quæ prouulgata eſt de tertia decu
ria iudicum:nonne omnes iudiciariæ leges cęſaris diſſoluũtur? quartę poſtmodum decurię Caligu
la quintam addidit:vt Ply. commemorat:& Suetonius ait in caligula:vt leuior labor iudicãtibus
foret ad quattuor priores quintam decuriam addidit. ex his igitur decurijs:iudices prætor vrbanꝰ
in publicis iudicijs ſortiebatur:& in legem iurare cogebat:vnde iurati iudices dicebantur:qui in li=
bro pręt oris notabantur:ne alij ad iudicandum ſupponerentur:vt multis in locis Aſconius memi
nit. Et Cicero pro. A. cluẽtio ait Vides igitur non in cauſa:ſed in tempore ac poteſtate ſpem omnẽ
accuſatoris fuiſſe:mulctam petiuit:qua lege? ꝙ in legem non iuraſſet:quæ res nemini vnq̃ fraudi
fuit Et ꝙ. C. verres prętor vrbanus:homo ſanctus & diligens ſubſortitionem eius in eo codice nõ
haberet:qui tum iuterlitus proferebatur. Suetoniꝰ in Auguſto ait. Fori extruẽdi cauſa fuit homi=
num & iudiciorum multitudo:quæ videbatur non ſufficientibꝰ duobus etiam tertio indigere. Ita=
q; feſtinantius:necdum perfecta martis æde:publicatum:cautumq; eſt:vt ſeparatim in eo publica
iudicia:& ſortitiones iudicum fierent. Idem in Iulio. Subornauit etiam qui. C. Rabirio perduellio=
nis diem diceret:quo præcipuo adiutore aliquot ante annos. L. Saturnini ſeditioſum tribunatum
ſenatus exercu erat ac ſorte iudex in reum ductus:tam cupide condemnauit:vt ad populum pro=
uocanti nihil ęque ac iudicis acerbitas profuerit. Lege enim Tullij hoſtilij regis:& poſtmodum Va
lerij (qui primus cõſul fuit) in iudicio capitis prouocatio ad populum erat:vt ex Dionyſio & Cice
rone pro Poſthumo rabirio cognoſcere licet. Nec tamen negauerim in aliquibus cauſis criminali=
bus:quibus de capite ageretur. populum iudicem fuiſſe:vt ex Valerio cognoſcitur. Sed idem præ
tor iudicia etiam conſtituebat:id eſt qua actione quis actor vteretur. Cicero pro. A. cecina. Etenĩ
ſi prætor is qui iudicia dat:nunq̃ petitori pręſtituit:qua actiõe illum vti velit:videre q̃ iniquum ſit:
conſtituta iam re iudicem quid agi potuerit:aut quid poſſit:non quid actum ſit querere. Per eun=
dem etiam prætorem facta reiectione iudicum eorum:qui aut reo:aut accuſatori ſuſpecti erant:ſe=
cunda ſortitio fiebat: vt legitimus iudicum numerus expleretur:vt Aſconius meminit:& Cicero
in Verre. ait. Vnde illud intelligo qđ prætor in reiectione iudicum iudicauit ea ſpe iſtum fuiſſe prę=
ditum:vt omnem rationem ſalutis in pecunia poneret. In quibuſdam vero iudicijs prætor quoq;
vna cum iudicibus iudicabat:vt licet cognoſcere ex his Cicero. verbis pro A. Licinio. Sed ne cui
veſtrum mirum eſſe videatur me in quęſtione legitima:& in iudicio publico:cum res agatur apud
prætorẽ po. Romãi lectiſſimũ virũ & apud ſeueriſſimos iudices tãto cõuẽtu hoĩm ac frequẽtia:hoc
vti gñe dicendi. In nõnullis aũt iudicijs vnꝰ ex iudicibꝰ ex lege pręerat:q dicebat̃ quęſitor. Cicero
pro Cluẽtio. Queſiuit: ab eo. C. Iuniꝰ quęſitor ex lege illa Cornelia q̃ tũ erat:clã an palã de ſe ſentẽ
tiam ferri vellet. Idẽ ꝓ eodẽ atq; in hãc flammam recentẽ tũ. C. Iuniũ q illi q̃ſtioni p̄fuerat iniectũ
eſſe memini. Verũ iudicũ numerꝰ nõ idẽ in omnibꝰ cauſis erat:ſed maior aut minor vt diuerſę cau=
ſę acciderant:qbꝰ numerꝰ iudicũ ex lege dabatur queadmodũ ex repetũdarũ:qua rõ a ſenatore re=
peti ſolebat:quinquaginta iudices ex equeſtri ordine dabat. Cicero pro Lu. Flacco. Qui repetũ=

darũ a decio Lelio eſt accuſatꝰ:vt ex ipſa oratione cognoſcit̃ ita ait Quem enĩ aliũ appellem:quẽ
obteſter:quẽ ĩplorẽ? Senatũ ne?at is auxiliũ petit a vobis:& cõfirmationẽ auctoritatis ſuæ vr̃æ ptã
ti permiſſam eſſe ſentit.an eqtes Romanos?iudicabitis:prĩcipes eiꝰ ordinis.l.qđ cũ oibꝰ cẽſeritis:
an populũ romanũ?at is quidẽ omnem ſuam poteſtatẽ de bonis tradidit vobis.Item in cauſa op=
pianici qui veneni a Cluentio accuſatus eſt:duo & triginta iudices ſederũt.Cicero pro.A.cluentio
in conſilium ituri erant iudices triginta & duo ſententijs decem & ſex abſolutio cõfici poterat.qua
draginta milia nũmum in ſingulos iudices diſtributa:eum numerum ſententiarum conficere debe
bant vt ad cumulum ſpe maiorum pręmiorum ipſius Staleni ſententia decimaſeptima accederet.
Sed ne longius in hac re immoremur:non eundem iudicum numerum in omnibꝰ cauſis fuiſſe ex
Aſconio pediano multis in locis diligens lector cognoſcet.Satis mihi videor iudices omnes Ro=
mæ in decurias fuiſſe redactos:& eorum ad diuerſas cauſas ſortitiones per prætorẽ fieri ſolitas pro
baſſe.Quo ordine & centumuiros ſortiri ſolitos quis ambigit?Nec dicet Merula centũuiros popu
li ſuffragijs creatos:vt bis quadraginta viri Venetijs in comitijs patritiorum creantur:cũ apud priſ
cos auctores nullibi inueniatur.Hæc igitur Georgium ignoraſſe non eſt mirãdum:cum in cogno=
ſcendis quorundam vocabulorum tantũmodo ſignificationibus omne ſuũ tempꝰ abſumat:in q=
bus dij boni quantum fallitur:& puerilis apparet.Illud vero nullo pacto eſt ignoſcẽdum:ꝙ impu=
dentiſſimis ſuis ſcriptis quadragintauirales cauſas Venetijs agi:quo ordine centumuirales Romę
agebantur:perſuadere voluerit.Sed quẽadmodum hæc neſciſſe iam oſtendi:ita & illa ignorare cũ
maximo ipſius dedecore mox indicabo.Illud primo mihi pace omnium liceat dicere:quod & ve=
riſſimum eſt:venetijs ius rectiſſime & dici:& adminiſtrari.ac maxime in illis ſanctiſſimis & diuine
excogitatis biſquadraginta patritiorum iudicijs:quorum alteris crimina & quęſtiones:alteris ciui=
les cauſæ:ſed longe diuerſo ordine cognoſcuntur. Nam quadraginta criminales de crimini=
bus:magiſtratu aduocatorum cõmunis ſeueriſſimo cauſam agente:ex integro:hoc eſt a princi=
pio iudicant:& criminalium cauſarum appellationes cognoſcunt:quæ ab aduocatoribus:& reco=
gnitoribus maris & continentis(quos ſyndicos appellant)agitãtur.Quadraginta vero ciuiles tã=
tum appellationis ſunt iudices:& aut approbant iudicatam per alios cauſam:aut reſcindunt:agen
tibus auditoribus:qui veteres & noui nominant̃:vel ipſis etiam recognitoribus:de quibus primũ
q̄ breuiſſime.Poſtmodum de criminalibus dicam.Creantur igitur ſuffragijs patritiorum:octo fe=
re comitijs:quadraginta viri:qui minores.XXX.annis non admittuntur.hi octo menſibus in ciui
libꝰ iudicant:ac totidem in criminalibus decernũt.Itaq; quando in aliqua cauſa ciuili vrbana p ali
quem aliorum magiſtratuum:qui diuerſi diuerſis cauſis conſtituti ſunt:pronuntiatum eſt:& ille cõ
tra quem eſt iudicatum:appellationem quęrit:itur ad auditores veteres:qui tres ſunt. Agitur hic
vtrinq; ab actore & reo cauſa:inde auditis partibus:ac teſtium dictis hinc inde productis: Si cauſa
minoris eſt ſummæ:hoc eſt.xxx.aureorum:concordes approbant quod iudicatum eſt.vel reſcin=
dunt.Si vero vnus:aut alter diſſentiat:tamdiu cauſa pendet:quo ad inter eos conueniat. Sin cau=
ſa ſit maioris ſummæ:hoc eſt a triginta ad trecentos aureos:& omni hinc inde narrata cauſa:vnus
aut duo:aut tres ſimul appellationem accipiant:quod ipſi intromittere dicunt:in frugum collegio
quod ita appellatur:quia inter alios lectiſſimos magiſtratus:qui ibi ſunt:præfecti annonę iudicant
cauſa ab auditoribus agitur.At ille ſecundum quem prius iudicatum fuerat:ex actore,reus rẽ ſuã
vel proprio:vel aduocati patrocinio defendit.Diſceptatur diligenter cauſa.inde tribus ad ſummũ
iudicijs:maiori ſententiarum parte:aut laudatur primi iudicis ſentẽtia:& ſic cauſa finem habet:aut
reſcinditur:& ad primum iudicium ex integro reuertitur.In minori etiam ſumma cum auditores
diſſentiunt:ſi qui appellat:voluerit:in eodem collegio is auditor cui appellationem forte accipere
viſum eſt:cauſam agere poteſt.At ſi cauſa maioris ſit ſũmæ:a trecentis ſcilicet aureis vſq; ad infi=
nitum:in quadragintauirali iudicio quo ciuiles cauſæ cognoſcuntur:eodem quo in frugum colle=
gio ordine ab iiſdem auditoribus cauſa agitur.ac totidem conſilijs & ſententijs vel finitur cauſa:
vel in integrum redit.Non negauerim tamen quadraginta quoq; criminales huic miſceri iudicio
ſolitos:ſi ciuiles in tertia quoq; actione inter ſe ſententiis diſſideant.Cui quidem iudicio tres viri p̄
ſunt:q quadragintauiralis iudicij capita noiant̃.Hi ex eodẽ numero inter ſe ipſos electi duobꝰ mẽ
ſibus:diebuſq; viginti iudicio præficiunt̃:ac ſic deinceps alios ſortiunt̃:qui eodẽ ſeruato ordine ſi
ne aliqua ſortitione poſtmodum in criminalibus ſedent.Horũ officiũ in ciuilibus eſt cõſiliũ cauſis
diſtribuere.Sẽtẽtię aũt non tabella vt apud romanos:ſed ſuffragijs linteis in formã pilę minuſculę
ad id tm̃ cõfectis:feruntur:quę tribꝰ vrnis ſcribæ colligunt.vna enim eorum eſt:qui dãnant.Alte=
ra q abſoluũt.Tertia vero qui nõ cõſtare ſibi rẽ dicũt.hos veneti non ſinceros appellãt.Qui mos &
apđ romãos fuit:vt teſtat̃ Aſconiꝰ ĩ diuiatione verriana:ſed vt diximꝰ tabellis ſn̄ię ferebant̃:q̄ tres
erãt:vna abſolutiõis in q̄ ſcriptũ erat.A.Altera cõdẽnatiõis in q̄.C.Tertia nõ &.L.notatũ hẽbat &
eorum erat:qui ſibi non liquere dicebãt.Has iudices in diuinationibꝰ & iudicijs maioribꝰ ſimul in ci=

Digitized by Google

ſtam conijciebant.In minoribus vero iudicijs ſinguli de tabella ſententiam ferebant. Hunc morẽ
iudicandi & Cicero ſignificat in oratione miloniana.cum ait:Quod niſi vidiſſet poſſe abſolui qui
fateretur:cum videret nos fateri:neq; queri vnq̃ iuſſiſſet:nec vobis tam ſalutarem hanc in iudicã-
do litteram:quã illam triſtem dediſſet.Verum(vt ad rem reuertamur)ſi cauſa peregrina fuerit:id ẽ
de qua prætores aut alij magiſtratus vrbium:quæ ſub ditione Venetorum ſunt pronuntiauerint:
qui ꝓuocant ad auditores nouos:qui & ipſi tres ſunt:venetias profecti confugiunt.ac idem actio-
nis ordo ab illis in omnibus pecuniæ ſummis ſeruatur. Et hæc quidem de ciuilibus dicta ſint:qui
peractis octo menſibus criminales iudices fiunt.Tantũdemq; temporis crimina & quęſtiones co-
gnoſcunt. Sed huic etiam iudicio vna cum tribus præfectis quos.XL.criminalium capita nomi-
nant:tres conſiliarij qui inferiores cognominantur præſunt.Cauſæ igitur criminales vrbanæ vel
peregrinæ integræ vel ex appellatione ab aduocatoribus communis hoc iudicio agũtur.Peregri-
næ vero ex appellatione:vel integræ ſi in eos qui in magiſtratu fuerunt:agitur a recognitoribus
maris & cotinentis agitantur:qui ciuiles etiam cauſas quarum appellationes in prouincijs accepe
runt:in collegium vel iudicium ciuile inducũt.Contra illi ſecundum quos iudicatum prius fuerat
citati rem ſuam tuentur:& rei per ſuos aduocatos:vel ipſi cauſam dicentes defenduntur ita vltro
citroq; diſceptata cauſa:maiori ſententiarum parte vel reſcinditur prima ſententia:vel laudatur.
Rei vero vel abſoluuntur:vł lege qua teneri conuicti ſunt:ſi qua eſt:vel decretis ab his ipſis iudi-
cibus pœnis condemnantur. Nec ſemper criminales cauſæ eo iudicio cognoſcuntur:Verum ali-
quando in minori conſilio:quod ex principe:ſex conſiliarijs:tribus capitibus criminalis iudicij:
qui perſonam totius dominij agunt conſtat. Sæpius vero in conſilio rogatorum. Nonnunq̃ toto
patritiorum conſilio(quod ipſi grande conſilium vocant)ſi aduocatores:vel recognitores volue
rint:transferuntur.Præterea in quęſtionibus hic ſeruatur ordo:quem ne iuſtitia quidẽ ipſa ſanctius
excogitare potuiſſet. Etenim cum querela aduocatoribus defertur:aut princeps & conſiliarij ali-
cuius ſceleris clandeſtini quęſtionem decreuerint. Ipſi aduocatores ſtatim ſumma & diligentia:&
cura inquirunt.Teſtes examinant.Inde ſi res periculoſa eſt:& clam eſſe velint:in min⁹ conſilium
proficiſcuntur. Rem omnem narrant:poſtulant:vt ſibi auctorem ſceleris comprændere liceat.
Tunc res ſuffragijs agitur:ſi forte diſſentiunt:maior pars ſi decreuerit:reus capitur.trium dierum
ſpatio aduocatoribus retinendi rei eſt poteſtas:interim in criminale iudicium aduocatores euntes
enarrata re confirmari ſibi retinendi auctoritatem:ſimul ac torquendi poteſtatem dari efflagitant:
ſi iudicum maior pars ſuffragiis annuerit:retinetur reus quoad res peracta ſit.& collegiũ quæſtio-
nis cõcedit̃. At ſi res ſine vllo periculo ſit:hæc omnia in criminali iudicio curant̃. Et ſi fortaſſe reus
citatus cõtumax ſit:ex cõſilij ſententia in ſcalis fori mercatorij(quod ipſi riuum altum appellant)
dies quo adeſſe debeat:ei dicitur(hoc veneti ſtridare reum dicunt)quo die peracto:procedit̃ in cau
ſa nec vlla ipſius rei defenſio amplius admittitur.In collegio vero quæſtionis hi magiſtrat⁹ ſedẽt:
duo inferiores conſiliarij totidem ex nocturnis dominis.vnus ex capitibus criminalis iudicij.& ex
aduocatoribus vnus:qui coram his reum ex vinculis interrogatione examinat.Is vero cauſam di
luit.Teſtes innocẽtię ſuæ:ſi poteſt adducit.Poſtmodum ſi quattuor ex collegio viſum ſit:torque-
tur.Quæſtione ab eo exprimit̃:qđ verbis & aſperioribus minis non poteſt.Re tandem q̃ exactiſ-
ſime fieri poteſt:cognita:criminale in iudiciũ itur.Cauſam aduocatores agunt.Reus per ſuos ad-
uocatos defenditur:Cauſa hinc inde perorata prima actione:altera ve:aut tertia ad ſummũ:ſi reus
aliqua lege teneri conuincitur:Aduocatores de ſeruanda lege ſententias dicunt.Et ſi ſuffragijs iu-
dicum decernitur:lege reus mulctatur. Sin aut lex non ſit:aut iudices eam non probauerint.Idem
aduocatores de puniendo reo ſententias dicunt qđ veneti:mittere partem de procedẽdo nominãt
Hoc ſuffragijs decreto. Iterum de genere ſupplicij ab Aduocatoribus:ſiue recognitoribus:ſi ipſi
cauſam agunt:ſententiæ dicuntur:nam hi in cauſis prouintialibus aduocatorũ poteſtatem habẽt.
Idem tres conſiliarij inferiores:& totidem capita eiuſdem iudicij faciunt. Accidit enim aliquando:
vt in ſupplicij generibus ſinguli diſſideant. Sed ea tandem mulcta.ſiue ſupplicio reus mulctatur:
qđ iudicum pars maior approbauerit.Et hic ordo dicendæ ſententiæ:in omnibus conſilijs ſeruat̃:
quibus criminales cauſæ diſcernuntur.Nam princeps tantummodo:& ſex conſiliarij:& tria capita
criminalis iudicij:aduocatores:vel recognitores:ſi actio eorum eſt de pœnarum generibus ſentẽ-
tias dicũt.Alij vero qui in cõſilijs ſedent:in horũ ſentẽtias diſcedũt.Et vt clari⁹ hęc cognoſcant̃.In
criminali iudicio tres cõſiliarij inferiores:& totidem eiuſdem iudicij capita:perſonã dominij gerũt.
In Rogatorum vero:& magno cõſilio.Princeps:ſex conſiliarij:& tria alia criminalis iudicij capita
dominiũ referunt.Ideo ab his conſilijs quib⁹ crimina cognoſci dixim⁹ appellatio non eſt:cũ cauſa
criminalis integra in his trãſacta ſit.In q̃ſtiõib⁹ vero quibuſdã leuiorib⁹ rei nõ ex vinculis cauſam
dicunt.Sed libellis per aduocatores ſiue recognitores porrectis:quos capitula appellãt reſpõdent
teſtibus crimen diluunt:inde cum diligẽter in cauſa inquiſitũ eſt in cõſilijs q̄bus eſt dictũ:res eodẽ

Digitized by Google

ordine peragiẽ Hęc longius ac particulatim executꝰ ſũ: quia (vt ſupius dixi) tantũ in iure dicẽdo exactiſſimum ordinem cognoſcere operępretium eſt Simul vt georgius mera ſomnia dixiſſe iã plane cognoſcat. Sed age merula: quid ſimile in cẽtũuiris romanis et bis quadraginta viris venetis vides: cum nihil proſus ſit diſſimilius? illi.n. ſortibꝰ electi: aut teſtamẽta reſcidebãt: aut rata eſſe iubebant. nil profecto aliud illo iudicio diſcernebatur. Hi vero: id eſt quadraginta ciuiles ſuffragiis patritiorum in comitiis creati octo menſibus iudices appellatiõis ciuilibus cauſis præſunt. tantundẽ ꝗ temporis crimina & quæſtiones: ſed longe diſſimilius cognoſcunt. Dicet fortaſſe merula: vt eſt omniũ ignariſſimus: illud quod peculiare centũuirorum munus erat: quo iudicio Venetijs agiẽ: criminali merula id iudicio tranſigitur. Nã qui teſtamentũ quę vltima voluntas eſt irritum habet: eo crimine teneẽ: quo ille ꝗ contra legem faciat. Res vero ſic ageẽ. Si tu merula ſubita inſania correptus: collatinum tuũ moloſſicũ canem: quẽ in delitiis habes: quem tanopere amas: cum quo dormis qui cum cœnas: qui nõ minus ſordidus: ſqualidus: fœtidus ꝗ dominus eſt hæredem teſtamento fratre tuo pręterito moriens faceres. Frater tuus poſt mortẽ: ſtatim ad aduocatores cõmunis: quos honoris cauſa detecto capite ſemp nomino cõfugiens teſtamẽti ab inſano fratre conditi reſciſſionẽ poſtularet. illi manifeſto delirio tuo cognito in criminali iudicio vno verbo tantum: vt morẽ ciuitatis ſeruarẽt: cauſã agerent. & vna actione. nã altera aut tertia: teſtibus: vel alia inquiſitiõe opus nõ eſſet: omnibus ſententiis deliri: & frenetici hominis teſtamẽto reſciſſo: frater ſupior diſcederet iam ſentis inepte maiori te dignum eſſe repræhenſiõe: ꝗ illum in quẽ ſcripſiſti. nam Quinti. de præiudiciis minime itellexiſſe: Valerii ordinẽ nõ aduertiſſe: cẽtũuiralia iudicia ignoraſſe: & quod turpiꝰ eſt: illius vrbis in qua cõſenueris inſtituta pręclariſſima vſqꝫ in id tp̃s neſciuiſſe: fatearis neceſſe eſt.

Quid megalenſis purpura

ET quemadmodum de iure latij & iudiciis centumuiralibus quædam in totum vana vaniſſimum hunc Georgium effutiſſe apertiſſime oſtenſum eſt: ita de ludis Romanis quędam ſomniaſſe: & Martialis ſenſus penitus inſcium fuiſſe: iam notum faciemus. Ille em̃ in Cald. exponentem: quid per megalenſem purpuram & populare ſacrum Martialis intellexiſſet: ſic ait. Ita permiſcet & obturbat. hic litterator quæ poeta diſcernit: vt iam laborioſius ſit diſtinguere quæ hic confundit: ꝗ difficiles ſenſus aperire: vt in hoc loco. Nam per verba poetę: populare ſacrum a megalenſibus differt. quando centum milia in ludis megalenſibus impendenda eſſent. in ſacro populari biſdena abſumerentur. Sed populare ſacrum ludos florales intelligo in quibus miſſio fiebat in populum ab iis qui gratiam plębis quærebant. Perſius: vigila & cicer ingere large rixanti populo: Noſtra vt floralia poſſint aprici meminiſſe ſenes. populare autem ſacrũ ideo dixit: quia vel per eos dies populo laſciuia & licentia maior erat: vel quia Flora cum magnas opes ex arte meretricia quęſiuiſſet populum Romanum ſcripſit hęredem: certamqꝫ pecuniam reliquit. Cuius ex annuo fœnore ſuus natalis dies editione ludorum celebraretur: quos appellant floralia. exiſtimo autem per ludos megalenſes: præturã ſignificari. per ſacrum populare: hoc eſt floralia ædilem intelligi. hæc Geor. Adeo licentioſus eſt Merula: vt quod ingenio ſuo craſſiſſimo compræhendere non poteſt: ſtatim erratum dicat. hinc eſt: ꝙ omnes ingenioſos & litteratos impudentiſſime mordet. nec interim quid loquitur ſcit. Nam dicit populare ſacrum a megalenſibus per verba poetæ differre: quod falſum eſt: non enim megalenſes ludos ait poeta: ſed megalenſem purpuram. Nam cum oſtendit procule iam feciſſe diuortium cum marito paupere: ne dotem abſumeret adminus inquit purpura megalenſis id eſt prætexta qua prætores & ædiles vtuntur: ac præſertim cum ludos celebrant: & ideo megalenſis: hoc eſt quã in celebratione megaleſiorum ſibi induturus erat maritus: fuit conſtatura centum millibus. Et populare ſacrum: hoc eſt magalenſes ludi: quorum celebratio totius populi erat: biſdena milia tuliſſet. Prætores enim ſiue ædiles propria impenſa ad ineundam cum populo gratiam: ludos celebrabant: quã rem declarat Suetonius in Iulio: cũ de ædilitate eius ſcribit. Inquit enim: Venationes ludoſqꝫ: & cum collega: & ſeparatim edidit: quo factũ ẽ: vt cõmuniũ quoqꝫ impẽſarũ ſolꝰ gratiã caperet. Verum addam totum epigramma: vt legẽtes merulę freneſim cognoſcant: & neſcire litteras aperte fateantur.

Menſe nouo iani veterem proculeia maritum
Deſeris: atqꝫ iubes res ſibi habere ſuas.
Quid rogo? quid factum eſt? ſubiti quæ cauſa doloris?
Nil mihi reſpondes? dicam ego: prætor erat.
Conſtatura fuit megalenſis purpura centum
Milibus: vt nimium munera parca dares.
Et populare ſacrum bis milia dena tuliſſet.
Diſſidium non eſt hoc proculeia. lucrum eſt.

Digitized by Google

Megalenſis purpura inquit Mart. & populare ſacrum cauſa diuortij fuerunt: id eſt prætexta prætoris: quæ ex purpura: vt Ply. meminit in nono erat: & Megaleſia. Nam ꝑ populare ſacrũ megalenſes ludos Martialem intellexiſſe clarum eſt: cum dixerit. Megalenſem purpuram. Duplex enim erat impenſa: prætextæ. ſ. prætoriæ: & faciendorum ludorum Megalenſium. ꝙ autem prætextati ædiles: ſiue prætores celebrarent ludos: Cicero in oratione contra piſonem teſtis eſt. Tu inquit cũ Calendis Ianuarijs compitalitiorum dies incidiſſent. Sex. Clodium (qui nunq̃ antea prętextatus fuiſſet) ludos facere: & prætextatum volitare paſſus es. Nec audebit negare merula: prætextam tam prætoris q̃ ædilis fuiſſe: cum Cicero & Tranquillus ꝓ me ſint. Quorum alter in oratione contra Vatinium ſic ait: de quibꝰ duos prætextatos ſedentes vides: te ædilitiam prætextam in togam quã fruſtra confeceras vendidiſſe. Et alter de prætura. C. Cæſaris ſcribens ait: Ac nihilominus permanere in magiſtratu: & ius dicere auſus: vt comperit paratos qui vi ac per arma prohiberent: dimiſſis lictoribus: abiectaq; prætexta: domum clam confugit. Nec mirabitur aliquis: ꝙ purpurea p̄texta tanti apud antiquos conſtiterit: quanti Martia. ſcribit. cum Plyniꝰ hæc de purpura dicat. Nepos Cornelius qui diui auguſti principatu obiit: me inquit iuuene: violacea prætexta vigebat: cuius libra denarijs centum venibat: nec multo poſt rubra Tarentina. huic ſucceſſit dibapha Tyria quæ in libram denarijs mille non poterat emi: hac Lentulus ſpinter ædilis curulis primus in prætexta vſus improbabat. Sed refellamus illa quę merula ſomniauit. Ait enim populare ſacrum floralia intelligo: quaſi alij ludi: ſcænici ſcilicet: ſaturnales: megalenſes non fuerint populares: q̃ cũs ad religionem & lętitiam populi excogitati ſunt. immo florales ludi plębei potiꝰ q̃ populares erãt: quibꝰ propter licentiam & laſciuiam. Nobiles id eſt equites: ſenatores: & patricij non aderant: vt ex Plutarcho in vita Catonis vticenſis licet intelligere. & Perſius: quem ad rationem inſaniæ ſuæ merula allegat: populũ pro plæbe: vt ſæpius fit accepit: q̃uis Aſconius ludos plæbeios appellari ſcribit: qui pro libertate plæbis exactis regibus: aut pro recõciliatione poſt ſeceſſionem plæbis in Auentinum fierent. In Megalenſibus autem ludis: omnes ſedebant: & liberi homines: a quibus amouebantur ſerui omnes: vt Cicero meminit in augurum reſponſis: qui ædilitatem Clodij: qui megaleſia celebrauit vituperans ait. Tua tum tua. Cn. Lentule eadem virtus fuit: quæ in priuato quondam tuo proauo: te nomen imperium: vocem: aſpectum impetum tuum ſtans ſenatus equites Romani & omnes boni ſequebãtur. cum ille ſeruorum & ludentiũ multitudine ſenatum populumq; Ro. vinctum ipſo conſeſſu & conſtrictum in ſpectaculis: atq; impeditum turba atq; anguſtiis tradidiſſet. & paulopoſt de megalẽſibus loquens ait illi: cum ludos facerẽt ſeruos de cauea exire iubebant. tu in alteram ſeruos immiſiſti: ex altera liberos eiecisti. Itaq; qui antea voce præconis a liberis ſe mouebantur: tuis ludis non voce: ſed manu liberos a ſe ſegregabant. Prętrea ſi ludi florales fiebant ex ãnuo fœnore illius certę pecuniæ: quã populo Flora reliquit: quid iacturę & damni potuiſſent afferre proculeiæ marito? quem Mart. repudiatum ab vxore dicit propter impenſam popularis ſacri? poteris ne adhuc negare arrogantiſſime Georgi: te in expoſitione popularis ſacri non modo ignorauiſſe quid diceres: verum etiam ſine vllo iudicio penitus fuiſſe? Illud quoq; omnino merulã ſine litteris: ſine ingenio: memoria & iudicio eſſe oſtendit. ꝙ inquit: exiſtimo per megalenſes ludos prætorem intelligi: per populare ſacrum: hoc eſt floralia ædilem ſignificari. Ego ꝑ merulam eodem anno maritus proculeiæ & prætor erat: & ædilis: quod q̃ ſit abſurdum quis pręter ſcarabeum hunc ignorat? cum iſti magiſtratus annui & diuerſi fuerint: & aliud prętoris officium ſit aliud ædilium: q̃uis ludos vterq; populo exhibere poſſet. Poſtremo cur per megalenſes ludos: nõ tam ædilem q̃ prætorem poſſet intelligi vaniſſime interpres: qui per eos tãtum præturam ſignificari exiſtimas: cum ædilium peculiare munus fuerit ludos celebrare? Nam megaleſia ab ędilibus celebrari ſolita: Cicero in aruſpicum reſponſis: & aſco. ſcribunt. & Valeriꝰ his verbis meminit. Sed hunc morem Attilius ſoranus. L. Scribonius ædiles ludos matri deum facientes poſterioris Africani ſententiam ſecuti: diſcretis ſenatus & populi locis ſoluerunt. Megalenſes vero ludos ad honorem magnę matris fieri ſolitos teſtatur idem Cicero in aruſpicum reſponſis. Et megaleſia dicta ſũt a templo magnę matris megaleſio a gręcis dicto. Vnde ex libris ſibyllinis: vt inquit Varro: Romã dea fuit aducta: non quemadmodum ineptꝰ iſte Geor. mentitur in expoſitione iuuena. ἀπο τῆς μεγάλης μητρός: hoc eſt a magna matre. Non poteſt igitur merula legentiũ iudicio immo ſeipſo iudice (niſi prorſus deſipiat) negare: q̃n in exprimẽdo Martialis ſenſum: & ludorũ cõſuetudine declaranda delyrauerit. Quãobrẽ pœna talionis mulctãdus eſt: cũ Domitio calumniam intulerit.

Quid ſubſellium & ſplenium.

HEc mediocri profecto animaduerſione dignum ſcellus admiſit lutulentus iſte popinarũ gurges: cum arguens eũdem Cald. in expoſitione epigrammatis Mar. quod incipit Rufe vides illum ſubſellia prima terentem: ita loquitur in ſubſellijs: quæ proprie: vt Pedianus ait: minorum erant: cum tribunalia maiorum forent. Iudices ſedebant trifariam ali-

quando diuiſi. Nam & ordo ſenatorius: & equeſtris: & item tribuni ærarij iudicabant. Aliquando
tamen iudicia penes ſenatores ſolos: interim penes equites fuere. Et paulopoſt ſubiungit. Ego au
tem dixerim: ſubſellia prima tenentem equitem fuiſſe: qui iudicaturus prima ſubſellia: mollis & or
namento molliore ornatus frequentaret. Hic impurus veterator: nec Aſconium Pedianū de iudi-
cijs & ſubſellijs: nec quid Mart. in epigrammate derideat: intelligit vt mox oſtēdam. Non enim iu-
dices trifariam diuiſi: vt Merula ait iudicabant: nec hoc Aſconius ſcribit: ſed (vt ſuperius late oſtē
di) ex lege aurelij cottæ. Iudicia ſenatui: equitibus & tribunis ærarijs communicata ſunt. & ex his
tribus ordinibus æquali portione: Is iudicum numerus per prætorem ſortibus eligebatur quē lex
ea dabat: qua quis teneri dicebatur. Et hoc Aſconius affirmat: apud quem in milonianam oratio-
nem: ita ſcriptum legitur. Tribuni ærarij. XIII. condemnauerūt. abſoluerunt quattuor. Senatores
condemnauerūt. XII. abſoluerunt quinq; Equites condemnauerunt. XIII. abſoluerunt quattuor
Nā in Miloniano iudicio vn⁹ & qnquagita iudices ex lege Pom. ſederūt. & ſic in alijs iudicijs facti
tatum eſſe apud aſconium multis in locis diligens lector inueniet. Pręterea ſubſellia non erant mi
norum iudicum. Tribunalia vero maiorum vt ſomniat merula? Sed minorum magiſtratuū: hoc
eſt tribunorum: quęſtorum: Triūuirorum: qui non in tribunalibus: & ſellis curulibus: vt conſules:
prætores: ædiles curules: qui ſunt maiores magiſtrat⁹: ſed in ſubſellijs conſidebant: & de rebus mi
noribus: ac de ijs quib⁹ præerant ius dicebant: quod priuatū iudiciū appellabatur. Aſconius. Sūt
enim ſubſellia tribunorum: quæſtorū: triūuirorum & huiuſmodi minora iudicia exercentium: qui
non in ſellis curulib⁹: & tribunalib⁹ conſidebant: ſed in ſubſellijs. Nec profecto merula (q̄uis oēm
ętatem ſuam in ediſcendis vocabulis abſumſerit) Quid ſubſellium ſignificet: vnq̄ intellexit: hinc
eſt: ꝙ ad ſenſum Martialis minime penetrauit. Subſellium enim vt Varro ſcribit: id ſedile dicitur:
quod non plane ſit ſella: ſed aliam fere formam habeat & ea ratione dictum eſt: qua ſubſipere: hoc
eſt non plane ſapere. Inde ſubſellium dicitur vbi eiuſmodi duo ſunt. & dicebātur ſubſellia: præter
illud quod de magiſtratibus diximus: ſedes in foro: vbi iudices electi in publico iudicio ſedebant
Quin. in decimo quod accidiſſe etiam portio latroni qui prim⁹ clari nominis profeſſor fuit tradit:
vt cum ei ſummam in ſcholis opinionem obtinenti cauſa in foro eſſet oranda: Impenſe petierit
vti ſubſellia in baſilicam transferentur. Et Cicero pro. A. Cluentio. Cumq; id ei per viatores con-
ſulto negligētius agi videretur. Ipſe e publico iudicio ad priuatū Staleni iudicium profectus eſt:
et illud pro poteſtate dimitti iuſſit. Stalenū ip̄e ad ſubſellia adduxit. Dicebant & ſubſellia in curia:
vbi ſenatores ſedebāt. Cicero in ea orone quā habuit in ſenatu in Catilinā. Quid ꝙ ab aduētu tuo
iſta ſubſellia vacuafacta ſūt? q̄d ꝙ oēs cōſulares: q tibi pſępe ad cędē cōſtituti fuerūt: ſimulatq; aſſe
diſti: partem iſtam ſubſelliorum nudam atq; inanem reliquerunt. Erant & ſubſellia: vbi ſedebant
rei & accuſatores: & teſtes & illi qui iudicium ſpectabāt in foro. Cicero pro Roſcio. Et ne forte me-
fruſtra hoc pollicitum eſſe prædices: te te inq̄ Fanni a tuis ſubſellijs: te teſtem ſuſcitabo. Idem pro
Lucio Flacco: hoc vero quid eſt? vna ſedent ex accuſatorum ſubſellijs ſurgunt. non diſſimulant:
non verentur. Idem pro Sex. Roſcio amerino. neq; enim accuſatore muto: neq; teſte quiſq̄ vtitur
eo: ꝙ accuſatoris ſubſellio ſurgit. Et idem pro. A. Cluentio. Itaq; cum callidiſſime ſe dicere puta-
ret: & cum illa verba grauiſſima ex intimo artificio deprompſiſſet. Reſpicite iudices hominū for-
tunas. reſpicite dubios: varioſq; caſus. reſpicite. C. Fabritij ſenectutem. Cum hoc reſpicite: ornan
dæ orationis cauſa ſæpe dixiſſet: reſpexit ipſe. At. C. Fabrici⁹ a ſubſellijs demiſſo capite diſceſſerat
Dicitur etiam ſubſellium ſedile: quo quis vel ad menſam ſedet: diuerſum tamen a ſella. Plautus
in ſticho. Scis tu me eſſe vni ſubſelli virum. Et Cornelius Celſus in ſeptimo. Homo tum reſupin⁹
eo modo: quo in curatione ani figuratur ſuper ſubſellium: aut lectum collocandus eſt: vnde & ſub
ſellia ſedes in theatro appellabantur. Cicero pro Cornelio. P. Aphricanus ille ſuperior: vt dici
tur: non ſolum a ſapientibus hominibus: qui tum erant. verum etiam ſæpe a ſeipſo accuſatus eſt:
ꝙ cum conſul eſſet cum. T. longo paſſus eſt a populari conceſſu: ſubſellia ſenatoria ſeparari. Et
Sueto. in Auguſto ait. Facto igitur decreto patrum: quotiens quid ſpectandi vſq̄ publice ederet
primus ſubſelliorum ordo vacaret ſenatoribus. Didiciſti tandem merula: quid ſignificet ſubſelliū
& vnde dicatur. Recognoſcis iam ſingularem inſcitiam tuam: & temeritatem. Per ſubſellia iudicē
intelligis? Cur non minorem magiſtratum? cur non ſenatorem? cur non accuſatorem aut reum: cō
uiuam: aut ægrotum: aut ſpectatorem ludorum? horum enim omnium ſubſellia erant: vt late oſtē
di. Num iudicem Martia. per totum epigrāma intelligit & nominat? minime: quid igitur inquies
Martialis intelligit per ſubſellia? Dicam Georgi: Tu interim recognoſce errorem tuum. Vide-
tur Mar. quantum verba epigrammatis innuunt notare velle quendam delatorem fronte inuſta
littera notatum: diuite tamen cultu ornatum. in foro iudicum: vbi ſubſellia erant ſpatiantem. Ita
enim inquit.

Digitized by Google

Ruſe vides illum ſubſellia prima terentem
Cuius & hinc lucet ſardonicata manus:
Quæqꝫ tyron totiens epotauere lacernæ:
Et toga non tactas vincere iuſſa niues:
Cuius olet toto pinguis coma marceliano:
Et ſplendent volſo brachia trita pilo:
Non externa ſedet lunata ligula planta:
Coccina non læſum pingit aluta pedem:
Et numeroſa linunt ſtellantem ſplenia frontem:
Ignoras quis ſit: ſplenia tolle leges.

Nam ſplenium Mar. appellat panniculum medicamentis perfuſum: qui ſupra inuſtionem litteræ impoſitus erat ad medelam & contectionem vſtionis: Martialis alio loco hoc declarat cum fingẽs ſe ægrotare in mẽto ſpleniumqꝫ adalligatum ferens: ne cauſam haberet baſiandi philenum fellatricem ſic ait: cur ſpleniato ſæpe prodeam mento Alba ve pictus lana labra ceruſa: philẽni quęris: baſiare te nolo. & Plynius vigeſimo nono cum de remediis ad oculos cruore ſuffuſos ſcribit: quem Georgius intellexiſſe nunc fatebitur: ſplenium pro medicamento ipſo accipit: cum ait ſupimponi oportet ſplenium e melle decoctum: lanãqꝫ ſuccidam ex oleo & vino. Qꝫ autẽ delatores inuſtiõe litteræ notarentur: qui non recte accuſarent. Cicero pro Roſcio amerino contra Erucium delatorẽ aperte oſtendit: cum ait. Sed ſi ego hos bene noui: litteram illã: cui vos vſqꝫ eo inimici eſtis: vt etiã calumniis oderitis: ita vehementer ad caput affigent: vt poſtea neminem alium: niſi fortunas veſtras: accuſare poſſitis. Verbum p̃terea leges in fine epigrammatis appoſitum plane demõſtrat litteram illam in Ruffi fronte fuiſſe ſcriptam: nec ad expoſitionem: & verba Georgii vllo modo conuenire poteſt. Terentem etiam: non tenentem legendum eſt: vt habet Codex antiquus. & ſignificat Terere: vltra proprium ſignificatum vltro citroqꝫ ſpaciari: vt alio loco: qđ ambulator porticũ terit ſerus.

Tomus.

Est pręterea Mar. epigramma ad ſuorũ librorum furem: ſic incipiens. Erras meorũ fur auare librorũ: fieri poetam poſſe qui putas: tanti ſcriptura quãti conſtat & tomꝰ vilis: In cuiꝰ interp̃tatione Calderi. rep̃hendens Georgius ait: Tomon appellant græci particulas librorum abciſſas: veluti volumina: qua inſcriptione notati ſunt hermogenis libri. Hieronymus proprie tomos volumina interp̃tatur: Quo rectius dixerim: tomũ accipi pro particula libri q̃ pro craſſiore papyri parte. Quantã ſibi licentiam aſſumit hic ſordidus grammatiſta: & inuerecundus: adducit dictionem græcam: quæ nihil ad Martia. ſenſum facit. & qđ peius eſt eam male interp̃tatur: cum ignoret vnde deriuetur: qđ facile perſpicere poterat: ſi quid ei ineſſet ingenii ex interp̃tatione ciui Hieronymi. τεμνω enim verbum græcũ duo ſignificat: incido: & diuido: ex hoc τεμενοσ: id eſt lucus dicitur: ꝙ is locus diis ſacer ſeparatus & ſemotꝰ ſit: vt ſcribit Suidas: ex hac igitur ſecũda ſignificatione deriuatur etiã tomos: quod proprie ſignificat libri diuiſionem: hoc eſt volumẽ: & Hermogenes diuiſit librũ ſuũ in Tomos id eſt volumina: non in abciſſas particulas: vt hariolans Merula inquit. Sed quid hoc ad Martialem: qui ait ad furem fur meorum librorũ: id eſt meorum voluminum. aliquando enim liber volumen ſignificat. erras qui putas fieri poetam tanta pecunia: quãti conſtat excriptio librorum. & tomus vilis: id eſt charta: vel inciſio illa qua libri coaptantur: & poliuntur. & ideo vilem dixit. Tomos enim vt ſcribit Suidas: duo ſignificat: chartam & inciſionem a τεμνω: hoc eſt incido:

Myrinus & Summœnium.

Negat inſuper ignorantiſſimus hic pgræcator myrinum fuiſſe nomẽ gladiatoris: cũ Martialis ipſe alibi id aperte declaret in eo epigrammate. Nuper cum Myrino peteret̃ miſſio læſo. Et ſummœniũ locum Romæ fuiſſe. vbi meretrices proſtabant: & quædam inſulſe nec ad propoſitum ex Horatio adducit: cum Martialis alio loco dicat. Sũmœnianas cœnet inter vxores. Sed nimirum ſine memoria: ſine vllo ingenio: ſine vlla omnino prudentia & iudicio eſt hic indoctus αυτοδιδακτοσ qui ſi quid eruditionis habet: qđ profecto admodum exiguum eſt: ex commentariis aliorum didicit. & tamen impudentiſſime in doctores ſuos ingratiſſimus recalcitrat: & obtrectatione eorum ſibi famã quærit. Verumtamen doceamus: quid fuerit ſũmœnium: & vnde dicatur: ne amplius hic canis allatret. Locus erat romę. Subura dictus: vt inquit Varro: ꝙ eſſet ſub muro terreo carinarum: & Iunius ſcribit ſuburam dictã ꝙ ſub ãtiqua vrbe eſſet. In hoc loco meretrices habitaſſe multis locis teſtatur Mart. & Virgilius in laſciuis epigrammat. inquit. Nota ſuburanas inter theletuſa puellas: Quæ puto de quæſtu libera facta ſuo eſt. hinc Martialis ſuo nouo vocabulo meretrices ſummœnianas appellat: quę in loco proſtarent: qui olim fuiſſet ſub antiquis mœnibus. Nam quemadmodum dicitur ſubura a ſub & muro: ita ſummœnium

ꝙ eſſet ſub antiquis mœnibus:ſuburam Mart.appellauit. Quam rem etiam in dictionibus græ=
cis fecit.Cum enim dicatur Apollo ſminthiꝰ:& cāpi ſmīthii a muribus dicti:vt ſcribit Strabo:cū
de Aſia minori loquit̄:Martialis Apollinē murinum maluit appellare:& primā ſyllabā breuē fecit
cū mus longa ſit ſyllaba:ſic.Cāpis diues Apollo ſic murinis.ꝙ autē ſecundā ſyllabā ſūmœnii bre
uē:contra naturā nominis Martialē dicat protuliſſe: aperte mentit̄ Merula.nec de ſyllabis loqui de
bet:qui a muſis eſt alieniſſimus.In codicibus enim antiquis ita ſcriptū eſt. Raraqꝫ ſūmœni forni=
ce rima patet pro ſūmœnii:vt pauperis & tuguri.pro tugurii.

Quare rudis ſinueſſa.

NEc ſilentio prætereundum eſt.ꝙ alibi ſomniculoſus interpres Geor.vt gracculus croci=
tauit ſuper Mar.epigrammate quod eſt.
Hetruſci niſi thermulis laueris.
Illotus morieris oppiane.
Nullæ ſic tibi blandientur vndæ.
Nec fontes apponi.rudis puellis
Non mollis ſinueſſa.feruidiqꝫ
Fluctus paſſeris:aut ſuperbus anxur.
Sic enim implicitas ambages eructat.ꝙ autē aponus ſit vicinus patauio:nemo eſt qui non norit.
ꝙ autem dixerit rudes puellis:qđ imprimis deſiderabam non ſatis exponit. In queſtionē hanc ſol
uendam:cum aliq̄to diligentius incumberē:atqꝫ paccurate multa legerē:forte incidi in epiſtolam
Ioannis Caſſiodori:quæ mandante theodorico rege gothorum:ad Archiatrum patauinum ſcri=
bitur:vt præparet balnea Aponi.In ea igitur epiſtola tradit eſſe in aquis Aponi ſtupendam quan=
dam continentiæ diſciplinam.nam in vndam qua viri recreantur:ſi mulier deſcendit:incendit̄ pro
pterea:quia & ipſis altera exhibitio decora collata eſt:ſcilicet ne ardētium aquarum fœcundiſſimū
locum non crederēt habuiſſe.Vnde plurima largiretur:ſi vterqꝫ ſexus vno munere cōmuniter vte
retur.hæc verboſius Merula heſternam crapulam exhalans effudit:quem ſi quis retortis poſt ter=
gum manibus fidiculis torqueat:cogatqꝫ exponere quid Caſſiodorus de Aponi fontibus ſentiat
diſrumpet̄ potius queſtione:q̄ id exequi poſſit:adeo verba corrupta ſubtexit: vt nihil ſolidum eli
ci poſſit:qđ ad Martia.interprætationem faciat. Ego vero rudis numero ſingulari legendum pu=
to & ita habet codex antiquus.& ſic erit ordo.Nec mollis ſinueſſa rudis:id eſt icognita & intacta pu
ellis:ſic blandiet̄ tibi Oppiane:vt thermulæ Hetruſci .in agro enim Campanię ſinueſſano aquę ca
lidę erant:molles(vt inquit poeta)hoc eſt:quę laſciuiam & mollitiem inferebant.Et ideo puellis ru
dem Sinueſſam Martialis dixit:quia ab his aquis propter earum mollitiem puellæ arcerentur.Vn=
de Plynius aquas ſinueſſanas ſterilitatem fœminarum:& virorum inſaniam abolere ſcribit. Qui=
bus ſi ſe lauiſſet Merula:nō tam vehementi delyrio vexaretur:quo percitus in bonos & litteratos
viros bonarum litterarum omnium ignarus ipſe allatrationibus ineptis inuehitur.

HAec ſunt in quibus Geor.Merulam:dum in domitium Cal.dicaciter nimis ac licēter in=
uehitur:in Ply.& Mar.vehementer erraſſe abunde ſatis(vt credo)oſtendi. Quædam ve
ro præterii conſulto:quæ magis iudicium quoddam q̄ cognitionem aliquam reconditæ
āntiquitatis requirunt:& ipſa huiuſmodi ſunt:vt vel mediocris ingenii iuuenis facile ꝑ ſe
cognoſcat.Nā de his ita velim omnes exiſtiment:cōmunis tantum vtilitatis rei litterariæ a me du=
ctam eſſe rationem:omni ābitione:oī deniqꝫ odio amoto. Neqꝫ enim is ſum:qui derogatione alie=
næ laudis mihi æſtimationem & nomen aucuper:Quāobrem omnes bonarum litterarum & veri=
tatis ſectatores mihi non iniuria adeſſe debent:& vna mecū inſolentem licentiā maledici conuitia=
toris reprimere.Illud præterea non putaui ſilentio p̄tereundum:quod de alba longa:& auētino de
lyrus magiſter ſomniauit:vt eius auditores:q̄ modica in eo eruditio & antiquitatis cognitio ſit co=
gnoſcentes:non ita facile In ſomniis:& delyramentis ipſius credant. Nam cum me ad auditorium
ipſius:vt hominem officii admonerem contuliſſem:offendi illum forte Liuiū ab vrbe cōdita legē=
tem:ſi legere eſt ieiune:inepte:nulla elegantia:nullo ſeruato ordine:& de ſe ipſo blatterare:& in vi=
ros litteratos inuehi Ibi inter alias ineptias:quas monſtruoſus p̄ceptor effutiuit:albam lōgam ad
differentiam alterius albæ appellatam:& Auentinum ab auentu Her.& Caci nominatū:non ſine
præfatione diligentiæ ſuæ:affirmauit.Hæc profecto nūq̄ miſelluſ dixiſſet:ſi ſobrius ad auditoriū
eſſet profectus:ſed heſternæ cœnę crapulam nondū concoxerat:nam verba Liuii non aduertit.
a ſitu in dorſo porrectę vrbis.Longam albam appellatā ſcribentis. Qꝫ autem Varronem in lingua
latina non legerit oſcitabundus heluo:haud q̄q̄ mirandum eſt:qui de alba ſic ait.Hinc poſt trigin=
ta annos oppidum alterum conditur.Alba:id a ſue alba nominatū.hæc e naui æneæ:cum præeſſet

lauinium:triginta parit porcos.ex hoc prodigio poſt lauinium conditum annis trginta:hæc vrbs
facta propter colorem ſuis et loci naturam: Albalonga dicta eſt.Nam de altera alba:quod vigilãs
ſõniauit: aptiſſimũ mendacium eſt. Alba enim ad fucinum lacum in Marſis :vnde ſunt albenſes:
vt inquit plinius:colonia fuit romanorũ octingentis fere annis poſt conditam ab Aſcanio albãlõ
gam:vnde ſunt albani:deducta.Victis enim Marſis tres coloniæ: Sora:Alba:Carſeoli:eodẽ anno
deductæ ſunt:vt Liuius meminit. Auentinus aũt vnde dicatur:idem Varro declarat:qui ſcribit:
non ab aduentu herculis et Caci montem appellatum:ſed vel ab auentino albano rege ibi ſepulto
vt liuius et Dionyſius etiam meminere:vel(vt Neui⁹)ab auibus:ꝙ eo ſe a Tyberi ferrent aues:vel
ab aduentu hominũ:ꝙ cõmune latinorũ ibi dianæ templum erat cõſtitutum.vel ab aduectu.Nam
olim paludibus mons erat a reliquis diſcluſus.& eo ratibus ex vrbe aduehebãtur:vnde velabrum
dictus locus eſt:qui inter palatium et auentium erat. Sed iam huic opuſculo ſit finis:quod tanq̃ p̃=
ludium quoddam:vt diximus:edituri ſumus.Quæſtiones enim plautinas expectamus:quas tan
topere iactat:nec iam per decennium edidit.Vereor autem ne hæc tam longa vteri geſtatio abortũ
faciat:cum iam celerius elephanti pariant.Præterea vt nobis nuntiatur:propediem ſe toti orbi bel
lum indicturum:ſua ſolita arrogantia prædicat.Hoc per iouem lapideum:qđ olim maximũ iuſiu=
randum erat:lętus expecto.nec præ deſiderio tantum mihi vitæ ſupereſſe puto:vt hoc videã.Sed
quid tam diu moratur?exeat tandem:& illam ferratam:ſiue ſanguineam præuſtam haſtam:huius
tanti belli indicium faciat.Ego vnus pro toto orbe primus cum Georgio Merula congrediar.nec
galea & lorica:thorace:& lancea munit⁹ in certamen deſcendam.Non enim his armis mihi in Ge
orgium opus erit.hiſpanam cetram:& acutum gladium in eum afferam:vt leuiori agilitate comi=
nus ipſius iugulum petam.Nec deerit tamen laqueus & hamus:ſi Prothei forte artibus vſus:aut
vt Merula auis:quoniã ita vult appellari: roſtro luteo morſus intentabit:aut vt piſcis merula:brã=
chiis apertis:& excuſſa cauda inſiliet.Tum facile cognoſcet:quæ in enodandis Iuuenalis ſenſib⁹
offenderit.Quæ in Columella:Varrone & Catone cẽſorio arrogãter deprauauerit:tum demum in
Plauti emendatione:non herculis labores:vt ipſe iactat:ſed errores feciſſe fatebitur.Nam de tube
ronum ductu in ligarii accuſatione quædam in totum vana ſomniaſſe:Intercalarium menſium ra
tionem non deprębendiſſe:centuriatã contionem indocte dixiſſe:& in inuectiua in Galeotum lati
num ſermonem non ſeruaſſe:& ſi omnium inpudẽtiſſimus eſt:vt tamen eum pudeat neceſſe erit.

CORNELII VITELLII CORINTHII DE DIERVM MENSIVM: annorũq; obſeruatio
ne ad Pyladem brixienſem:græci:romaniq; ſermonis doctiſſimum præfatio.

HEſterna veſpera in foro diui Marci vltro citroq; deambulantes:cum de gręcis latiniſq; lit
teris multa confabularemur:venit ad me:(vt noſti)quidam ex auditoribus Georgii me
rulæ:iuuenis ſane non parum doctus:meq; percunctatus eſt. Quo pacto locum illum in
primo Liuii ab vrbe condita intelligerem:vbi Numam Pompilium ad curſum lunę & ſo
lis annum ſcribit conſtituiſſe:ꝙ diceret Georgium merulam frequẽti auditorio ſe nunq̃ mentem
Liuii potuiſſe comprœhendere:palam profeſſum eſſe.Et iccirco id in ſuis commẽtariis tacuiſſe:cũ
de anno & intercalario menſe ſcriberet.Ego cum libenter iuueni reſpondiſſem(vt ſoleo omnibus)
edocuiſſemq; ex ſententia Macrobii:quæ lectio vera Liuii eſſe deberet. Oſtendiſſemq;.quibus in
locis merula in anni obſeruatione erraſſet.Efflagitaſti tu mi Pylades optime:vt ea omnia:quæ de
intercalationibus:& annis ex auctoritate Cenſorini:&.Macrobii Plutarchiq; pro tempore enarraſ
ſem:breui ad te epiſtola colligerem.qua in re nõ equidem inuitus tibi morem geſſi:tum veteri no=
ſtra amicitia mot⁹:pro qua tibi omnia debeo :tum etiam:vt in hac epiſtola meo aliqua ex parte ſa
tiſfacerem conſilio:Scis enim ita mihi perceptum animo:vt quanto meo ſtudio poſſim & diligen
tia Georgium merulam:neſcire litteras :& ipſius commentaria quibus in tam tumidam elationẽ
deuenit:vt omnes litteratos viros contemnat:deprimatq;:variis ſcatere erroribus oſtendam.Hoc
ipſum in defenſione Domitii Calderini me feciſſe confido:& poſthac diis bene iuuãtibus faciam:
Habeo enim ſexcentos & amplius errores ipſius ex cõmentariis Iuuenalis:& orationis in ligariũ:
ac emendatione Plauti:Columellæ:Catonis Cenſorii:& Varronis collectos: quos iam edidiſſem:
niſi expectarem ipſius quęſtiones plautinas:quas iam decem annos in vtero geſtat:& adhuc non
modo non parit:ſed ne parturit quidem:cum ei opus ſit recantare:quæ in toto Plauto deprauauit
Itaq; mi Pylades pleniori obſequio deſiderium tuum demeritus ſum.Non enim ſolum hac epiſto
la diuerſorũ annorum veterem obſeruationem habebis:verum etiã quędam de diebus & menſib⁹
quæ hinc inde per auctores diſperſa collegi. Poſt hæc vero merulæ errata aſpergenſ:ſed iam dies
ex quo menſis:& annus conſtat:initium auſpicabitur.qui:vt Cenſorinus ait:aut naturalis eſt:aut

Digitized by Google

ciuilis. Naturalis dies: tempus eſt ab oriente ſole ad occaſum: huius principium. mane appellaue-re antiqui: vel quia tūc manat ab oriente dies: vt inquit Varro vel boni ominis gratia. manū enim veteres bonū dicebāt: vnde dii inferi manes ſunt dicti: quos bonos putabant: cuius contrarium ē īmanis. Occaſus vero ſuprema dicebatur. In. xii. tabulis: ortus & occaſus tantum notati ſunt. poſt aliquot annos adiectus eſt & meridies: accenſo conſulum: vt inquit Plynius: id pronuntiante. Cū curio: hoc eſt ſacrorum præco inter roſtra & Argeorum theſin proſpexiſſet talem ſolem: a colum-na ænea ad carcerem inclinato ſydere ſupremam pronuntiauit. Sed hoc ſerenis tantum diebꝰ. Ali qui vero quadripartitum diem faciebant: ſicuti caſtra noctem: ideo in hiſtoriis: prima: ſecunda: ter tia: & quarta vigilia legitur. Ciuilis vero dies id tempus dicitur qđ vno cœli circumactu fit vigin-ti quattuor horarum ſpatio: quos dies verus & nox continetur. huiuſmodi dies ab aſtrologis: & ci-uitatibus: quattuor modis diffinitur. Babylonii enim a ſole exorto ad alterum exortum diem ſta-tuerunt. Athenienſes vero ab occaſu ſolis ad alterum: & multi in Vmbria: quæ gens itala eſt: a me-ridie in meridiem: Quam opinionem Varro damnat. Nam (vt inquit Geliꝰ) qui calendis in meri-die apud vmbros natus eſt dies eius natalis videri debebit: & calendarum dimidiarū & qui eſt poſt calendas dies āte meridiem: qđ nimis abſurdum eſt. At romani ſacerdotes & qui diem diffiniuere ciuilem ægyptiiqꝫ & Hipparchꝰ dies ſingulos a media nocte ad mediam proximam computabāt. Marcus Varro teſte Gellio ait homines qui media nocte ad proximam mediam noctem in his ho-ris. xxiiii. nati ſunt: vna die nati dicuntur: ac de ciuili romanorum die Virgi. intellexiſſe Geliꝰ ſcri-bit: cum ait: Torquet medios nox humida curſus: Et me ſæuus equis oriens afflauit anhelis. Hu-iuſmodi igiť dies ſic diuidebatur: vt Cenſorinus ſcribit. Media nox qđ principiū diei erat. Inde de media nocte proximum erat gallicinium: cum galli canere incipiunt. Deinde conticiniū: cum con ticuere. Tunc ante lucem ſiue diluculum: cum ſole nōdum orto iā lucet. Poſt hoc mane cū lux vi-detur. inde ad meridiem: tunc meridies: qđ eſt medii diei nomen. Inde de meridie. Hinc ſuprema: ꝙuis multi ſupremā poſt occaſum ſolis eſſe exiſtimabāt: quoniam in. xii. tabulis ita ſcriptum erat: ſolis occaſus ſuprema tempeſtas eſto Sed poſtea Marcus pletorius tribunus pl. plebiſcitū tulit: in quo ſcriptum eſt: prætor vrbanus qui nūc eſt: quiqꝫ poſthac fiet: duos lictores apud ſe habeto: hiqꝫ ſupremam ad ſolem occaſum. Iuſqꝫ inter ciues edicunto. Poſt ſupremā dicitur veſper ſiue veſpe-ra quam Plautus veſperuginem. Virgilius heſperum appellāt. poſtmodum crepuſculū a crepero: vt inquit Varro: qđ dubium ſignificat. quia id tempus: noctis ne ſit: an diei incertum. poſt id tem pus ſequitur: qđ luminibus accēſis: ſiue prima face notabatur. Deinde concubium: cum itum eſt cubitum. Exinde nox intempeſta: ꝙ nihil agi ſit tempeſtiuum. Tunc ad mediam noctem Dies ēt genere fœminino: aliquando pro tempore ſimpliciter ponitur: Ouidius. Non venit ante ſuam no ſtra querela diem. & alibi Ante diem pœnæ ꝙ periere meę: Vnde diecula: vt inquit Aſconiꝰ paruū tempus. Horarum in. xii. tabulis nulla mentio erat: ſed poſtea quo tempore: & a quo romæ horolo gia ſint inuenta incertum eſt. hoc ſatis conſtat. Solaria primum appellata: ꝙ ex ſole horæ cogno-ſcerentur. huius primus inuentor apud lacedæmonios Anaximenes mileſius fuit. appellatumqꝫ eſt Sciotericum. Plynius ita ſcribit. Princeps romanis horologium ſtatuiſſe ante. xii. annos: q̄ cum Pyrrho bellatum eſt: ad ædem Quirini Lucius Papyrius curſor: cum eam dedicaret a patre ſuo vo tam a Fabio veſtali proditur. Sed neqꝫ facti horlogii rationem: vel artificis nomen ſignificat: nec vnde traſlatum ſit: vt apud quem id ſcriptum inuenerit. Marcus Varro primum ſtatutum in publi co ſecundum roſtra in columna tradit bello punico primo a Marco Valerio meſſala conſule: Cati-na capta in ſicilia deportatum inde poſt triginta annos q̄ de papyriano horlogio traditur: anno vr bis quadrigenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo nec congruebant ad horas eiꝰ lineæ. paruerunt tamē ei annis vndecentum: donec Quintus Martius philippus: qui cum Lucio paulo fuit cenſor diligē tius ordinatum iuxta poſuit: idqꝫ munus inter cenſoria opera gratiſſime eſt acceptum. Etiamnū ta men nubilo incertæ fuerunt horæ vſqꝫ ad proximum luſtrum: Tunc Scipio naſſica collega ſenati primus aqua diuiſit horas: ęque noctium ac dierum: idqꝫ horologium ſub tecto dicauit anno vrbis quingēteſimo nonageſimo quinto: tādiu populo ro. indiſcreta lux fuit: Huiuſmodi horologia cle pſidræ appellantur: quia aquam: qua horæ notabantur: incluſam & occultam haberent. Et hæc de diebus. Menſis aūt Vt Macro. ſcribit: a luna eſt appellatus: quam græci μηνην nomen dicunt: ꝙ in tra eū zodiacum luna luſtret. Verūtamen menſium quoqꝫ alii naturales: alii ciuiles ſunt. Naturaliū aūt: alius ſolaris: alius lunaris ē. Solisqꝫ mēſis id tēporis ſpatiū diciť: quo ſol in aliquo ſigno morať. Id vero modo maius: modo minus eſſe aſtronomica computatione colligitur. Lunaris autem mē ſis is eſt: quē luna in circuitione ſigniferi cōſumit: qui oīno tricenos dies nō explet. Hunc menſem Victruuiꝰ in nono vertentē appellat: quē luna peragit: dum ad id ſignū ex quo egreſſa erat: denuo reuertiť. Ideo & annum lunarem Macro. appellari affirmat. At ciuilis menſis diciť: quem quæqꝫ ci-uitas ſibi conſtituit: vt romani ex conſtitutione Romuli quattuor menſes: martium ſcilicet: maiū:

Iulium & octobrem: tricenis & ſingulis diebꝰ claudebant. Reliqui vero ſex tricenos dies habebāt: nam decem mēſibus annum Romulus computauit. Sed omnium menſium dies primi calendarum appellatione notantur: a verbo græco καλω: quod idē eſt q̄d voco. Prius enim q̄ Cn. Flauius ſcriba inuitis patribus faſtos in omnium notitiam ederet primo menſis die a minore pontifice vocato in capitolium populo feriarum cauſas: ac quid eo menſe eſſet agendum: rex ſacrorum enuntiabat: & calēdas tn̄ greci nō habēt. Ideo Auguſtꝰ ceſar: cū aliquos nunq̄ ſoluturos ſignificare vellet: ad calēdas grecas ſoluturos dicebat νουμηνιασ greci pricipia mēſiū appellāt. Oēs etiā menſes. Nonas & Idꝰ habent: & cū oībus idē numerus Iduū ſit: nonarū diuerſus eſt. Quattuor. n. menſes Martius: Maius: Iulius: & October: ſeptimanas habent nonas: Reliqui vero quītanas: quæ dictæ ſunt: (vt aliqui volunt) ꝙ noue ſint initium obſeruatiōis: vel quia ab eo die ad idus nouem numerāt dies. Iduum vero appellatio: quibus octo numerāt dies: a Tuſcis (vt multis placet) emanauit: qui diem illum itim nominātes: Iouis fiduciam interpretāt: Ideoq; idibus res diuina Ioui agebatur: quēadmodum calendis Iunoni: Aliqui idus dictas affirmāt: quaſi Vidus. n. littera detracta. Quod enī græci ιδειν dicunt. nos. n. littera addita videre dicimus: quoniam eo die luna plena videatur. vel απο του ειδουσ ꝙ is dies plenam lunæ ſpeciem demonſtret. Sunt qui idus appellatas ſcribunt ab oue: quam Tuſci Idulim nomināt: ꝙ ouis a flamine Idibꝰ Ioui mactaretur. Macrobius vero Idus ab iduare: quod diuidere eſt: deduci exiſtimat. ꝙ is dies menſem diuidat. Inde vidua dicitur quę ſit viro diuiſa: Verum reliqui menſium dies: qui ab Idibus ad finem menſis ſuperſunt: a calendis ſequentis menſis numerantur: vno ſemper die addito. Sed omnis cōputatio a maiori numero incepta retrorſum in minorem deſinit: quod etiā in nonis & idibꝰ ſit. In mēſibus enim qui ſeptimanas habent nonas: ſexto. quinto: quarto nonas dicimus. In iis vero qui quintanas: quarto tertio. Et in Idibus: octauo. ſeptimo: ſexto idus dicentes dies cōputamus. Verum hæc notiora ſunt: q̄ vt a me latius explicentur. Nunc vero de Anno dicendū eſt: quē a Circuitu temporis Atteius capito: teſte Macrobio dictum eſſe putauit. Veteres enim an pro circum vſurpabāt. Hic igitē annus: aut vertens eſt: aut Ciuilis: aut Magnus de quo inferius. Annus: vertens (vt Cenſorinꝰ ait) natura eſt. dum ſol duodecim ſigna percurrens eodem vnde diſceſſerat reuertitur. Hic quot dierum numero colligēdus eſſet: inter aſtrologos veteres non conuenit: quorū opiniones enumerare: & longum: et ſupuacaneum eſſet. Aliqui etiam incompræhenſibilem & innumerabilem eſſe vertētem annum putauerunt. Verumtamen plures ſunt: q trecentis & ſexagintaquinq; diebus: & quadrante: hoc eſt quarta parte vnius diei annum vertentē colligunt: cuius ſentētiæ et Iulius cæſar fuit: & huic numero annum romanum accommodauit. Hunc autē annū Virgi. magnum appellauit reſpectu lunaris anni qui eo longe minor eſt cum ait: Interea magnum ſol circumuoluit annum. Preterea omniū errantium ſtellarum: quas planetas græci appellant: a certo loco ad eundem locum reditus omni emenſo cœli circuitu vertens annus: vt Macrobius ſcribit: appellat. Verū ex vſu communi vertēs annus pro ſolari accipit. Ciuilis vero annus is dicitur: qui cuiuſq; ciuitatis eſt proprius. & vt de aliquibus dicā Acarnanes ſex menſibus annū ſuū claudebant. Arcades vero tribus. Et romani ante imperium. Numæ decem menſibus ſuū annum computabant: qui continebat dies trecētos quatuor. Numa poſtea quinquaginta dies addidit: conſtituitq;. vt trecentis quiquaginta quatuor diebus annus romanus cenſeretur: quibus duodecim lunę curſus confici credidit. Addidit poſtea vnum diem ad honorem imparis numeri: annūq; duodecim menſium fecit: quos ita conſtituit: vt ſeptem vndetricenis cēſerētur diebus. Quattuor: martius ſcilicet: Iulius: maius: & october priſtinū numerū obtinerent. Februarius vero octo et viginti diebus computaretur. Eorum etiam ordinem mutauit. Martius enim ex Romuli conſtitutione: cum annum auſpicaretur: ipſe Ianuario: quem a Iano principiorum deo appellauerat: initium anni attribuit: & Februarium ſecundum fecit a februamentis ab ipſo appellatum: ꝙ eo menſe: ciuitatem februari: hoc eſt luſtrationibus purgari iuſſit. Verum cum hic annus Numę ex lunæ curſibus computaret imitatiōe gręcorū curſui ſolis ꝑ intercalatiōes accommodatus eſt. Quis autem intercalandi auctor romanis fuerit incertum eſt. Macrobius varias veterum ſcriptorū de hac re opiniones adducit. Liuius vero: & Plutarchus. numam Pompiliū primum omnium intercalaſſe ſcribunt. Id ex gręcorum conſuetudine ſumptum eſſe: ſatis conſtat Illi enim vt Macrobius ait. cum annum ſuum trecentis quinquaginta quattuor diebus ordinaſſēt: viderentq; de ſolis curſu: qui trecentis ſexaginta quinq; diebus & ſex horis ſigniferū ambit: vndecim dies & quadrantē anno ſuo deeſſe intercalares certa ratione excogitauerūt. Nam cum laborioſum nimis ac difficile eſſet: omnibus annis vndecim dies & quadrantē intercalare: octo annos labi ſine vlla intercalatione ſinebant: Inde octies vndecim multiplicātes: ex qua multiplicatione: dies nonaginta naſcuntur: ſi quadrans octies componatur: intercalabant: hos dies græci υπερβαινοντασ: hoc eſt ſupabundantes vocabant: ex quibus tres menſes εμβολισμουσ: hoc eſt intercalares facientes: menſi vltimo exacto octaui anni addebant: Ita octauo quoq; anno: vt Liuii verbis

vtar:ad metam eandem ſolis:vnde orſi eſſent:plenis omnium annorum ſpatiis:dies congruebāt.
Hunc igitur intercalādi morem Numa(vt Liuio placet)imitari voluit:ſed alio ordine:nam ex illis
nonaginta diebus:qui per octennium affluebant:quattuor confecit menſes intercalarios:quos ro
mani Marcedonios ſiue mercedinos:(vt ſcribit Plutarchus)appellabant:quorum primus & ſecū=
dus duorum & viginti dierum erant.tertius vero & quartus vicenos ternos dies habebant.hos mē
ſes per octennium intercalationibꝰ quattuor:alternis annis:diei tertio & vigeſimo februarii: inter
Terminalia & regifugia diſpenſando intercalabāt.& quoniam octauo quoq; anno dies octo afflue
bant:propter diem illum:quem ad honorem imparis numeri:vt diximus:addiderat. Tertio quo=
q; octennio:non nonaginta dies:verum ſex & ſexaginta totidem intercalationibus & eodem men
ſe interponebat:compenſatis viginti quattuor diebus pro illis:qui in tribus octēniis:hoc eſt quat=
tuor & viginti annis ſupra gręcorum numerum affluxerant.Locus igitur ille apud Liuium:cuius
gratia hæc omnia altius repetiuimus:ita legendus eſt. Atq; omnium primum ad curſum lunæ in
duodecim menſes deſcribit annum:quem quia tricenos dies ſingulis menſibus luna non explet:
deſuntq; dies ſolido anno:qui ſolſtitiali circumagitur orbe:intercalares menſes interponendo ita
diſpenſauit:vt vigeſimo quarto anno ad metam eādem ſolis vnde orſi eſſent:plenis omnium an=
norum ſpatiis dies congruerent.Et Cicero libro ſexto epiſtolarum ad Lentulū in epiſtola:quam li
gario ſcripſit cum ait.Ego idem tamen cum ad.ii.calendas intercalares priores rogatu fratrum tu
orum veniſſem mane ad cæſarem:conſuetudinem intercalandi ex inſtitutione veteri notat.& ante
pricipium primi intercalarii menſis:hoc eſt die tertio & vigeſimo februarii profectum ſe eſſe ad cæ
ſarem Cicero ſignificat:prioreſq; intercalares calendas dixit reſpectu ſecundæ:tertiæ:& quartæ in
tercalationis:quibus ex conſuetudine Numę alternis annis Romani vtebantur.Verum(vt inquit
Macrobius)Tempus fuit:quo intercalatio omnis omiſſa eſt:& per gratiam eorum:qui faſtis pęrāt
qui publicanis proferri:vel minui conſulto dies volebant:modo auctio:modo retractio dierū pro
ueniebat.ac ſub ſpecie obſeruatiōis maior confuſionis occaſio emergebat.Nam neq; meſſium fe=
riæ æſtate::neq; vindemiarum autumno per intercalandi licentiam conueniebant: Donec Caius
Cæſar pontifex maximus:ſuo tertio:& Marci æmilii conſulatu omnem hanc inconſtantiam tem=
porum vagam adhuc & incertam in ordinem ſtatutæ definitionis coegit.Initurus enim nouæ ex=
ordium ordinationis:dies omnes qui confuſionem afferre poterant abſumpſit: effecitq; vt vltimꝰ
annus confuſionis quindecim eſſet menſium intercalatis duobus menſibus inter nouembrē & de
cembrem:& intercalario addito menſi februario:qui ex conſuetudine in eum ānum inciderat. pro
tentuſq; eſt is annus in quadringētos quadraginta tres dies.Inde imitatus ægyptios ad numerum
ſolis:qui diebus trecentis & ſexaginta quinq; & ſex horis curſum peragit: annum romanum dire=
xit:interiectis decem diebus anno priori:effecitq; vt quattuor menſes nouember:aprilis:iunius:&
ſeptember tricenis diebus clauderentur.reliqui vero omnes:præter februarium qui priſtinum reti
nuit numerū:tricenos & ſingulos dies haberent.& vt ratio quadrantis haberetur: cōſtituit vt quar=
to quoq; anno finito:dies vnus ex quattuor qudrantibus confectus:diei tertio & vigeſimo febru
arii quinti anni ſequētis: vt morem antiquum ſeruaret:per intercalationem adderetur:quem quo=
niam ſextꝰ a calēdis martiis erat:biſſextum appellauit. vigeſimus enim quartus februarii dies: cū
intercalabatur:& vigeſimus quintus:ſexto calēdas martii eadem appellatione dicebatur.Itaq; ha=
bitis etiam dimenſionibus lunæ ſic conſtitutum annum ciuilem Cæſar edicto palam poſito publi=
cauit.ſed ex hac emendatione nouum errorem ſacerdotes qui faſtis pręerant:fecerunt.Cum enim
diem illum intercalarē quarto quoq; anno exacto menſi februario quinti ſequentis anni addi opor
teret:illi incipiente quarto intercalabant.& hic error ſex & triginta annis permāſit:quibus intercala
ti ſunt dies duodecim:cum nouem intercalari oporteret:quem quidem errorem depræhēſum Au
guſtus correxit:qui duodeci annos ſine vlla intercalatione labi iuſſit:vt dies illi:qui per annos ſex
& triginta ſacerdotum incuria excreuerant:eo ſpatio abſumerētur.poſtea vnum diem: ſecundum
Cæſaris conſtitutionem:quinto quoq; incipiente anno intercalari iuſſit:qui priſtinam etiam biſſex
ti appellationem retinuit.q̄uis bis pridie calendas ianuarii dici debuiſſet:hūc igitur ordinem in æs
incidi ad ęternam memoriam mandauit:quo etiam nunc gentes vtuntur.Verum hic annus ad cur
ſum ſolis:qui vertens dicitur:non ſolum a calendis ianuarii vſq; ad eaſdem intelligitur: ſed etiam
id tempus:quod eſt a ſequente poſt calēdas die vſq; ad eundem:& a cuiuſlibet menſis die vſq; ad
eundem diem:Vertens annus appellatur.ac ſic accipit annum Iuuenalis:cum ait in ſatyra ſeptima
Et cum ſe vertit annus.Et Suetonius:cum Caligulam immenſas opes nō toto vertente anno ab=
ſumpſiſſe ſcribit:hoc eſt non expleto ſpatio vnius anni ſolaris. Hactenus de ciuilibꝰ & vertentibꝰ
annis.Nunc ad magnos annos tranſeundum eſt:qui ex vertentibus (vt Cenſorinus ſcribit) conſi

Digitized by Google

ciebatur: quorum magnitudo non minus diuerſa agentibus obſeruata eſt: q̄ ab auctoribus tradita: eaq; cauſa id accidit: quoniam inter veteres aſtrologos (vt diximus) non conueniebat: q̄to vl ſol pluſq̄ trecentos ſexaginta quinq; dies in circuitu zodiaci conficeret: vel luna minus q̄ triginta. Itaq; vt de aliquibus dicam: Democritus ille abderites annum magnum confecit ex vertentibus duobus & octoginta ac intercalaris menſibus octo & viginti. Diuinus vero ille Hipparchus trecentos & quattuor in ſuo anno magno numerari voluit. In quo bis centies decies intercalabatur: Et Methon athenienſis annum magnum conſtituit: qui methonicus eſt appellatus: & vndeuiginti annos vertentes cum intercalationibus ſeptem habuit: eoq; εννεαδεκετηρισ dicebatur. Fuit & annus magnus caldaicus a caldęis conſtitutus ex duodecim vertentibus: ideoq; δωδεκετηρισ dictus: quem genethliaci non ad ſolis lunæq; curſus: ſed ad obſeruationes alias accommodatum habebant: q2 in eo tempeſtates frugumq; prouentus: ac ſterilitates: morboſq; circuire putabant. Οκτωετηρισ vero magnitudo erat octo vertētium annorum: quæ etiam εννεετηρισ dicebatur: quia initium eius nono quoq; āno redibat. Hunc magnum annum Leoſtratum tenedium primum conſtituiſſe ferunt. Alii vero Eudoxum gnidium: ludi quoq; delphici: qui pythia appellantur: hoc interuallo temporis: hoc eſt noni anni principio celebrabantur. Erat & τετρετηρισ: quæ ex quattuor vertentibus annis conſtabat: quæ etiam πεντετηρισ dicebatur: q2 quinto quoq; āno rediret: & certamen olympicū Ioui ab Hercule (vt nonnulli volunt) dedicatum: quinto quoq; incipiente anno conficiebatur: vnde olympias hæc annorum magnitudo eſt nuncupata: qua græci hiſtoriographi in notandis temporibus ſunt vſi. Idem tempus anni magni romanus fuit: qđ luſtrum appellabāt A Seruio enim Tullio rege conſtitutum eſt: vt quinto quoq; anno redeunte: cenſu ciuium habito luſtrum conderetur. Sed non ita a poſteris ſeruatum. Et Agon Capitolinus a Domitiano conſtitutus quinto quoq; anno celebrabatur: quem Sueto. quinquennale certamen appellat. Verum luſtrum ſiue olympias q̄uis quattuor expletos annos contineat: tamen pro quinquennio accipiuntur: quia principio quinti anni & luſtrum conderetur: & olympica certamina fierent. Ouidius Et q penelope reſcribere fecit Vliſſem Errantem ſæuo per duo luſtra mari. & Martialis: Vt qui prima nouo ſignat quinquennia luſtro. Impleat innumeras Irus olympiadas. Fuit & annus magnus duorū vertentium τριετηρισ trieteris dictus: q2 tertio quoq; anno intercalaretur. vnde myſteria: quæ libero patri alternis annis celebrabantur Trieterica a poetis dicuntur. Ariſtoteles autem teſte Cenſorino. Annum maximum potius q̄ magnum appellat illum: quem ſolis & lunæ: vagarumq; ſtellarum orbes conficiunt: cum ad idem ſignum: vbi quondam ſimul fuerunt vna referūtur. Cuius anni hyems ſumma eſt κατακλυσμοσ quam noſtri diluuionem vocant. ęſtas vero κοσμου πυρωσισ hoc eſt mundi incendium. his enim alternis temporibus mundus tum exigneſcere: tum exaqueſcere videtur. Hunc annum vere vertentem eſſe Cicero ſcribit: & Macrobius mundanum appellat: quia conuerſione planæ vniuerſitatis fiat: earum etiam ſtellarum: quę propter tardiſſimum eoq; incompræhenſibilem earum motum: cœlo infixæ videantur. Hunc annum Ariſtarchus conſtare putauit ex annorum vertentium duobus millibus quadringentis octoginta quattuor. Aretis vero dyrrhachinus ex quinq; millibus quadringentis quinquaginta duobus. Heraclytus: & Linus decem millium octingētorum: Dion decem millium nongentorum octoginta quattuor hunc maximum annum eſſe affirmauerunt. At Macrobius annorum quindecim millibus eum cenſeri ſcribit: alii autem infinitum eſſe: nec vnq̄ in ſe reuerti exiſtimauerunt. Iccirco Cicero variæ in hac re auctorum opinionis non ignarus in ſomnio Scipionis: de hoc anno magno loquēs ait. In quo vix dicere audeo: q̄ multa hominū ſęcula contineantur. Hæc habui mi Pylades iucundiſſime: quæ de diebus: menſibus: & annis quāta potui diligentia: ex varia auctorum lectione collecta ad te ſcriberem: in quibus ſi fortaſſe non ex toto tuo honeſto deſiderio ſatiſfactum erit: non mihi: ſed pot9 tibi imputabis: qui me hæc ipſa ſcribere voluiſti. Verum nunc ad reliquam debiti partem accedendum eſt: in qua quid offenſum a Georgio merula ſit in iis: quę de annis ſcripſit: dilucide (vt tibi pollicitus ſum) enitar oſtendere. Hic enim dum epiſtolam Ciceronis ad ligarium (de qua ſupra mētio facta eſt) decem menſibus ſcriptam fuiſſe poſt defenſum a Cicerone ligarium: oſtendere voluit: & quædam altius: nec ad rem facientia de anno ex ſententia Cenſorini repetiit: ſtatim ab ipſo principio in errorem lapſus: q̄ parui ſit ingenii aperte indicauit. Vertentem enim annum tum barbare: tū inſcite & indocte ſolſtitialem orbem appellari bis dixit: cum ſolſtitialis orbis: non pro anno vertente: ſed pro ſignifero circulo: cuius circuitu ſol & reliqui errones annum vertentem conficiunt: a veteribus: & qui latine locuti ſunt accipiatur: vt Liuius ipſe declarat: cum ait: Deſūtq; dies ſolido anno: qui ſolſtitiali circumagitur orbe: hoc eſt zodiaco: q2 ſol luſtrans annum vertentem conficit. At dii boni interpretatione illius carminis Iuuenalis: & cum ſe verterit annus: q̄ belle oſtēdit. Nec ver

Digitized by Google

tentem annum:nec ſe ipſum intelligere. Ita enim ait. Non ſimpliciter intelligimus abſolutum an=
num:ſed vertentem:de quo hęc Victruuius in octauo. Sol autem ſigni ſpatium qđ eſt duodecima
pars mundi menſe vertente vadens tranſit in. xii. mēſibus. xii. ſignoꝝ interualla peruagādo:cū re
dit ad ſignum vnde cœperit:pficit ſpatium vertentis anni. Quid ais Merula? Non vides Victruui=
um:quem pro te allegaſti:contra inſulſiſſima tua verba dicere? Nam ſi vertens annus is dicitur:q a
ſolis circuitu fit(vt Victruuius inquit)Et Iuuenalis ait:Et cum ſe verterit annus. Simpliciter abſo
lutum annum intelligi:annumq; communem aperte notari a poeta neceſſe eſt:qui ex ſolis curſu a
gentibus obſeruatur:cum anni vertentes etiam aliorum planetarum ſyderumq; curſibus confici=
antur:vt late ſuperius ex auctoritate Macrobii oſtēdi. Quid ꝙ octauum victruuii falſo allegat:ho
mo minimę:vel potius nullius memorię:cum in nono id Victruuius ſcribat. Præterea enumerans
aliquot magnos annos extra propoſitum(vt dixi)horum annorum appellationes græcas falſo &
barbare appoſuit. vbi enim ſcribi debet. Enneadecceteris:dodecceteris:ipſe enneateteris:qđ nihil ni
ſi merulæ inſcitiam:ſignificat.& dodecateris ſcripſit. quemadmodum in Codice ſuo: ſcriptoris vi
tio notatum inuenit:quæ res non minus græcę litteraturæ ignarum eſſe oſtendit:q̄ romani ſermo=
nis ſit. Carmen vero illud Lucani quod eſt:Non meus eudoxi vincetur faſtibus annus:tam nō in=
telligit:q̄ reliqua illius poetæ carmina ignorat. Et enim cum apud Cenſorinum legiſſet:Eudoxū
gnidium annum magnum ex octo vertentibus conſtituiſſe:ſtatim id ſine vllo iudicio arripuit:&
Lucanum de eo intelligere affirmauit. Nec aduertit homo inconſideratus:de eo anno minime in=
telligi poſſe:Cum Cæſar eo verſu. Suum annum non victum iri faſtibus Eudoxi dicat:hoc eſt ob
ſeruatione dierum ſingulorum vertentis anni. Faſti enim tabellæ erant:vbi feſti profeſtiq; dies:in
quibus ſyderum ſignorumq; ortus & occaſus:qui fiunt:notabantur:quos nunc Calendaria dicūt:
q̄uis Lucanus faſtibus declinatione quarta dixerit. Erant etiā faſti dies. quibus prætori ius dicere
non licebat:quorum contrarii ſunt nefaſti. Eudoxum autem annum vertentem conſtituiſſe:tum
ex Cenſorino colligi poteſt:qui ſcribit ex annis octo vertētibus annnm magnum ab Eudoxo cō=
ſtitutum:tum vero ex Columella in re ruſtica:quem Geor. inconſiderate (vt ſolet ſemper) contra
ſe allegauit. Sed modo ille auctores ātiquos nominet:ſatis ſibi feciſſe videtur. At illud epiſtolę Ci
ceronis ad Ligarium:qđ eſt:ſecundo calendas intercalares priores:cum exponere conatur:aperti
ſime oſtendit:morem antiquum intercalationis:neq; ex Cenſorino:neq; Macrobio potuiſſe perci
pere. Putat enim priores calendas dixiſſe Ciceronem ad differentiam ſecundæ cæſaris intercala=
tionis:quam eodem anno fecit. Cum id Cicero ſcripſerit ex ātiqua conſuetudine. Nam vt ſuperi⁹
oſtendimus:quattuor intercalationes alternis annis per octennium romani faciebant. Et in eū an=
num:quo cæſar faſtos correxit:intercalarius menſis incidit:vt Suetonius ait:cuius pridie calēdas
Cicero ſe Ligarium defendiſſe ait. Præterea nonne inſulſiſſimum fuiſſet:ſi Cicero Ligario exulā
ti ſcribens ita defenſionis ipſius tempus notaſſet:vt minime id intelligere valeret Ligarius: cum
id ipſum ex ſeruata conſuetudine ſignificare poſſet? Quid ꝙ ſi etiam ſic eſſet:vt merula fringultit
non tamen ex hoc colligi poteſt:epiſtolam illam decem menſibus poſt defenſum Ligarium a Ci=
cerone ſcriptam? Per calendas enim priores dies defenſionis notatur:non ſcriptæ epiſtolę Et ſimi=
le veri eſt Ciceronem ſtatim poſt habitam pro Ligario orationem de his omnibus certiorem red=
didiſſe:vt res tanta poſtulabat. Sed nimirum mi Pylades:id verum eſt:qđ Cynthius noſter ſepius
iactare ſolet:qui illius conſuetudine iam multos annos vtitur:homo eſt percraſſi & obtuſi ingenii:
nullius iudicii:modicæ eruditionis:& qui in exquirendis quibuſdam vocabulis omnem ſuam æta
tem elemētarius ſenex abſumit. In quibus ſuis etiam auditoribus perridiculus eſt. Scis enim quo
pacto his diebus inſaniuerit de ſeplaſia:cum tumidus hanc dictionem ab aliis intelligi negaret: ac
propter hoc plinium:cum de ſeplaſia loqueretur a Romanis correctorib⁹ deprauatum fuiſſe blat=
teraret homo ſingularis amentiæ:ac licentioſæ:vel potius maledicæ mordentiſq; dicacitatis qui
qđ in eo vicium eſt:aliis ineſſe putat. vtrum Merula:quia in ſenectute tua tandem didiciſti:quid eſ
ſet ſeplaſia:ob id alios ignorare arbitraris? An ꝙ hoc nomen recōditum:inuſitatumq; apud aucto
res veteres ſit? adeo ne fatuus es:vt credas alios doctiſſimos viros:& qui his noſtris ſtudiis ſūma
cura & diligētia incubuerunt:quid ſeplaſia eſſet ignoraſſe: quia tu ad hunc vſq; diem id neſciuiſti?
Nō vides ſepte multos eſſe iuuenes bonarꝝ litterarꝝ ſtudioſos:vel in hac īclyta venetorꝝ vrbe:vt
Romā & alia italica oppida taceā:q in euoluēdis veterib⁹ te ſūt diligētiores. Ingēio vero & iudicio
mēoriaq; te lōgi⁹ pſtāt? Sed tā ne recōditū ē hoc ſeplaſię vocabulū:qđ apud auctores multis ī locis
legit. Nā Aſconi⁹ ī orationē piſonianā forū fuiſſe capuę ſeplaſiā:vbi vnguēta vēderēt:ſcribit:cui⁹
Auſoni⁹ quoq; meminit:cū dicit:A ere ſeplaſię decipiare caue. Et Cice. in orone cōtra Piſonē de Ga

binio vnguentato loquens inquit. Seplaſia dignus & capua:ſed illa veteri. Et ilege agraria cõtra Rullum de Capua ſcribens ait. Iam vero qui metus erat tunicatorum illorum: & in albana & ſeplaſia quę concurſatio percunctantum: Quos omnes locos tu Pylades a me prętmonitus furenti homulo enumeraſſe meminiſti. Sed & Elius Lampridiꝰ:quem diſpeream ſi Georgiꝰ vnq̃ diſcuſſit: Antoninum heliogaballum pinxiſſe ſe vt cupedinarium: vt ſeplaſiarium:vt popinarium:vt tabernarium:vt lenonem ſcribit. Cum igitur ſeplaſiæ tot locis Auctores meminerit quis eſt:qui non facile intelligat vicio impreſſorum apud Plynium libro. xxxiiij. cum de ſcoria:flore & ſquamma ęris loquitur:impreſſum eſſe ſimplacię:ſiue ſemplaſię pro ſeplaſię? Sic em̃ Plynius medicorum inſcitiam repræhendens ait. Credunt ſeplaſię ea omnibus quidem fraudibus corrumpenti:factaqꝫ iampridem emplaſtra & collyria mercantur:tabeſqꝫ merciũ. ſic fraus ſeplaſiæ exteritur:& in. xvj. de picea ſcribens ait. Hæc plurimam reſinam fundit:interueniente candida gemma tam ſimili thuri:vt mixta: viſu diſcerni non queat. & inde fraus ſeplaſię:q̄d impreſſores fecerunt ſæpiſſime Aſię. ꝙ autem ſeplaſię ſcribi debeat :idem Ply. in duodecimo declarat. Scribens enim quo pacto adulteretur thus:inquit. Apud nos adulteratur reſinæ candidę gemma perq̃ ſimili:ſed depræhenditur quibus dictum eſt modis. Itaqꝫ recognoſcat aliquando Merula ſuam ipſius puerilem leuitatem:nec intumeſcat:ac ſibi ipſi adeo placeat illa ſua in dictionibus inquirendis curioſitate:in qua quidem ſępius fallitur. Non enim hęc ipſius iam ingraueſcentem ętatem decent ſtudia. Turpe mehercules eſt viro iam ſeni fulcire ſe notiſſimis & pauciſſimis vocibus & memoria ſtare:perridicula res eſt: vt inquit Seneca. elementarius ſenex. Excudat iam aliquid ſenili ætate ſua dignum . nec ſemper ex commentario ſapiat. Et ſi natura ita eum imbecillis ingenij eſſe voluit: vt id aſſeq minus queat: intra terminos ſuos manere contentus: excellentis ingenij viros:& qui rei litterarię plurimum profuerunt:maledicendo ne inſectetur. Vale.

AD AVGVSTVM ET ILLVSTRISSIMVM PROTONOTARIVM BENTIVOLVM ANTONIVM GALEAZ PATRONVM VALDE OBSERVANDVM IACOBI A CRVCE BONONIENSIS EPISTOLA.

Atheniẽſes a lacedęmonijs frequentęr bello ſubacti & profligati Ammonis oraculum conſuluiſſe feruntur princeps Auguſte Quid cauſæ eſſet: ꝙ cum ipſi lectas bidentes & boues eximios auratis cornibus dijs immortalibus offerrent: nihilqꝫ huiuſmodi facerent lacedæmonij: in ſacrificijs etiam pciſſimi: Victoria tamen ſępius ad lacedæmonios verteretur. Reſponſum tulere orationem lacedęmoniorum magis dijs probari: q̃ reliquorum græcorum pompam inanem. Ex quo illud confirmatum eſt: deos non tam accuratis & elaboratis precibus exquiſitiſqꝫ cerimonijs: q̃ alacri voluntate & mentis ſincęritate gaudere: Artaxerxi etiam perſarum regi maximo obequitanti: occurrens Agreſtis ingenio: vt mos eſt: obtuſo & Craſſo: cęterum probo: Cui nihil aliud eſſet: Aquã vtraqꝫ manu e proximo flumine hauſtam obtulit. Iucundus ille ac ridens benigne ſuſcepit: non rei: quæ oblata eſt viu: qui nullus erat: ſed voluntate vehementi gratiam metiens: ac promptitudine hominis impendio delectatus. Quibus exemplis commotꝰ non dubitaui ſingularis mi patrone munuſculum hoc qualecũqꝫ tibi porrigere: ac nomini tuo dicare libellum hunc tumultuarijs opellis a me nuperrime exaratum: his diebus vnctis & licentioſis: Quippe qui libellus fętus menſtruus dici poterit: Menſis enim eſt: quo a calce ad metam peruenimus: Q̄d verum eẽ vereor ne nimium exilis & ieiuna res ipſa prodat: Hunc ergo tibi mittimus non emerendi fauoris grã nec oſtẽtatiõis neqꝫ ẽt lucelli: ſed potiꝰ teſtimõiũ nrę erga te obſeruãtię. Nã: queadmodũ vt ait Tertullianꝰ: nõ licet deos noſſe gratis: ſic ego te timui ſẽp manibꝰ vacuis ſalutare. Οστις μη κατα την τυχην σου σεαυτε επι πλεον ελαττουν hoc ẽ q̃uis nõ ſcd̃m fortunã tuã Auguſte

Jacobi Bononienſis.

ſi pl⁹hrem pl⁹darē. Harū igiť lucubratiūcularū prim⁹ tu libamina carpes: A q̄b⁹ criticos & Ari
ſtarchos ꝓpellim⁹. Nā: vt Lucilli⁹ dicere ſolebat. ea: q̄ ſcriberet: neq; ſe ab indoctiſſimis neq; ab
doctiſſimis legi velle: ꝙ alteri nihil intelligerent: alteri plus fortaſſe: q̄ ipſe: Sic ego nolim q̄dē
ruſticos noſtra legere: ſed nec eruditiſſimos: Et: vt ille: Malo orationē meā non intelligi: q̄ rep̄
hendi. Hęc ergo ſterilia & puſilla his ſcripſim⁹: qui & candidi ſunt: quiq; nondum litterarū faſti
gium ſunt aſſecuti. Habebit igitur lector Annotaciūculas & obſeruationes quaſdā ſtudioſis iu
uenibus non inutiles: vt ſpero: neq; iniucundas. Explicam⁹. n. quædam: ni fallor: niſi pauciſſi
mis & his doctiſſimis perpenſa & cognita in Ouidio: Virg. Perſio: Lucano: Papinio: Martiale
Donato & Seruio. Ad hoc in Cicerone: Salluſtio: Liuio: Valerio Max. & Trāquillo: Gellio nō
nulla partim declaramus: partim emendamus & ex antiquis codicibus & receptiſſimorum au-
ctoritate. Sed & hiſtorias quaſdam in tranſcurſu per alluſiones poetarum inſertas miſcuimus:
Quib⁹ ſcimus Geniū tuū delectari. Vtq; volumini iuſta Magnitudo accederet: ac pariter varie-
tate (quę omnium iucundiſſima eſt) lector permulceretur: A diecimus prędectiones quaſdam in-
varios Auctores: Quibus præfari quotannis ferme noſter mos fuit: Cū publice profiteremur-
Cūq; ad Beroaldum noſtrū & Codrum viros vndecūq; Eruditiſſimos & ad nos qualeſcūq; au
diendos tum officij tum genij tui cauſa ventitares: aliquam forte audire potuiſti. Eoq; libenti⁹
has etiam prælectiones adiunximus: ꝙ in vna mentio eſt tuę ſacræ peregrinationis: qua hiero-
ſolimam petijſti: immo adoraſti: ꝙq; interdum Illuſtris principis noſtri patris tui Auguſtiſſi
mi meminimus. Prępropera (fateor) Editio eſt: ſed amoris affectu præcipitata: qui moras non
patitur. Quapropter: ſi forte aliqua ſecus: q̄ opto: in animum tuum aut cuiuſuis lectoris deſcē
derint: Celeritati aſcribatur & imputetur: quæ rem ipſam non permiſit matureſcere. ſi qua eti-
am ex his in aliorum ſcriptis aut commentarijs reperientur: non vitio det quiſq̄: ſed potius:
ꝙ cum palma in medio ſit poſita: vel noluimus vel potius: tantum ocij non fuit: vt tot com-
mentarios noſtri temporis (Qui prope īnumeri ſunt:) euolueremus: ſiq; aliqua nimis omnino
minuta puaq; nec editione digna cuiq̄ videbuntur: ſciat illud Martialis in nobis veriſſime cō-
probari. Sunt bona ſunt quædam mediocria: ſunt mala plura: quæ legis hic: aliter non fit Aui
te liber. Cum ergo ſacris occupationibus pauliſper fueris leuatus: poteris delectu meliorum ha
bito (ſiqua tamen bona hic ne dicam meliora ſunt) tibi pręlegere tanq̄ Anagnoſtes fidus: Pe-
trus Borgolochus tuus epiſtolarum magiſter ornatus & amanuenſis politus: in amicos clien-
teſq; tuos apprime officioſus. Q đ: ſi (quæ tua in omnes benignitas: manſuetudo liberalitas &
clementia eſt) noſtra hæc tyrocinia: & has primitiolas vnus tu mihi ſemp honoratus ſemperq;
maximus probaueris: ita me in poſterum confirmabis: vt prope diem Panegyricon ad te ſim
miſſurus: quo multa ſed quidem merita Domus tuę Bentiuolæ libenter agnoſces: Et alia meli
ora mox accipies: Quibus hęc qualiacūq; nunc præludunt. Ex quo hoc etiam fiet: vt aduerſus
maleuolos & obtrectatores hac tua probatione ac patrocino ſuffultus: tutiſſime ambulare poſ-
ſim. Vale decus meum

Eiuſdem hendecaſyllabi ad libellum.

Feſtinas nimium libelle lucem
Præceps viſere. Vafra te Iuuentus
I dicet pete: quas mereris: vndas
Aut ignes piperiſq; ſis cucullus:
Paſcas vel tineas breueſq; blattas.
At tu Bentiuoli ſinu obuolutus
Antoni Latices focoſq; ſpernis.
Sic diſpendia nulla te morantur
Tanto vindice: nunc ſapis libelle.
Exis cum duce. cui perire vita eſt.

Digitized by Google

EIVSDEM IACOBI ANNOTATIONES ET PRIMVM IN OVIDIVM.

IN PRAECLARO.P.NASONIS METAMORPHOSEOS Opere complura mendoſe & legunt̃ & exponunt̃. Ex quibꝰ illud pene in frõte atq; in veſtibulo occurrit. Quaq; erat & tellus: illic & pontus & aer: ſic erat inſtabilis tellus: inabilis vnda. Verſꝰ hi elementorum cõfuſionem priſtinã ſignantes ita confuſe a plęriſq; omnibus exponebant̃: vt mihi nõ de chao ipſo loqui videretur poeta: ſed in ipſo potius chao immergi atq; obſcurari. Cæterum nos ſollicitius ſenſum inquirentes indaganteſq; hunc locum ita emendamus: porphyrionis horatiani interpretis clariſſimi auctoritate admoniti Carmen hoc ita citantis. Quaq; fuit tellus. Illic & põtus: vt aer. Sic erat inſtabilis tellus: inabilis vnda. Hic enim ſenſus eſt. Ex quo: priuſq̃ elementa digeſta eſſent: tellꝰ diffuſa ſparſaq; iacebat: Et pro libidine quaquauerſum extendebatur: inſtabilis erat: quia in cẽtro nõ quieſcebat: ad quem ingenio ſuo ſemper cupit deuolui. Nec non quia in aere ſedebat aqua natari haud ſane poterat: cum ſolido corpori minime adiaceret. Phyſica enim ratione natari aquæ nõ valerent niſi denſo ſolidoq; adhærerent. Hic ergo ordo ſit: Tellus quaq; fuit. i. quaquauerſum diſperſa eſt & diffuſa. fiatq; pauſa ac ſuſpendatur oratio: Demum inferatur. Illic & pontus ſupple fuit: vt pro vbi aer erat ſubaudiendum propter quæ tellus erat inſtabilis: Vndaq; innabilis. Vt ergo pro vbi hoc in loco accipiendum. Sic enim legit porphyrio illud horatianum in tertio odarum enarrans. Vt cũq; mecũ vos eritis pro vbicũq;. Hæc enim particula vt pro vbi ſæpius apud veteres ponebatur: Quod etiam annotauit Diomedes. Virgil. in quinto AEñ: Cęſis vt forte Iuuencis.

Denſior his tellus elementaq; grandia traxit.

Subeſt hic quoq; ſenſus occultior: & quem pauci agnoſcunt. per elementa grandia nos alluuionem materialem intelligimus: quæ hyle gręce dicitur: cuius Macrobius: Diogenes: & Seruius meminerunt: In qua fęx eſt elementorum omnium. i. ignis ſordidior: aer: aqua & terra ſordidiora. Tellus ergo a poeta grandia elementa traxiſſe ideo memoratur: quatnꝰ ein eam ſordes & excrementa elementorum confluxerunt: Cui noſtræ ſententiæ Lucretius his verſibus blanditur & aſtipulatur. ſic igit̃ terræ concreto corpore pondus Conſtitit: atq; omnis mundi quaſi limꝰ in imum Confluxit grauis & ſubſedit funditus: vt fęx. Elementa ergo grandia principia corpulenta materiaſq; fęcoſas accipe: quę vndiq; ad imam tellurem grauemq; defluxerunt. elementa namq; pro ſeminibꝰ & principijs apud eũdem Lucretiũ inuenire eſt: vt hoc carmine. Omnia. n. magis hęc e leuibus atq; rotundis ſeminibus multoq; minoribus ſunt elementis.

Et cum fulminibus facientes frigora ventos.

FVLGVRA ſubſtituimus: tum moti his verſibus tertij voluminis: vbi in hanc ſententiam huiuſmodi: quę in Aere concipiuntur: ita repetuntur. Ergo mœſtiſſimus altum æthera conſcẽdit vultumq; ſequentia traxit nubila: quis nymbos immixtaq; fulgura ventis: addidit: & tonitrus: & ineuitabile fulmen: tum maxime ſenſu: Quippe qui inſulſus foret & fatuus: Nec maieſtati diuini operis reſpondens: ſi frigora: legeres Nã venti nõ modo frigora, verum: etiam calores æſtuſq; interdum feruentiſſimos inferunt.

Aurea prima ſata eſt ętas: quę vindice nullo
Sponte ſua ſine lege fidem rectumq; colebat:
Pœna metuſq; aberant nec verba minantia fixo
Aere legebantur &c.

Legebantur putamus corrigendum: & ſi ligabantur ab alijs reponatur. Exiſtimantibus poetam alludere ad leges: quę inciſæ in æreis tabulis parietibus affigebantur: vt ait Seruius: illud Virg. exponens: fixit leges precio atq; refixit. hic autem locus pene totus videtur excerptus ex monumentis fabij pictoris: cuiꝰ verba hęc ſunt: Aurea ętas primo ortu generis humani fuit: ſic dicta: ꝙ poſterioribus ſęculis comparata ęque: atq; aurum inter metalla effulſit: Deĩde ſubſequitur: Principes quia iuſti erant & religionibus dediti: iure habiti Dij & dicti: Non enim arbitria illorum ab æquo: Vel populus a iure Innato diſcedebant: nullo tunc vindice: aut metu: ſed ſua ſponte retinebant fidem & rectum. Pudor ipſe regebat populos: & Ius principes: Ex quibus apparet huiuſmodi de Aurea ætate poetam Mutuatum non: vt vulgꝰ ſentit: ab Heſiodo: ſed ex Fabio pictore ſcriptore vetuſtiſſimo.

Tum primum ſubiere domos (domus antra fuerunt)

Digitized by Google

Jacobi Bononienſis.

Et denſi frutices:et iunctę cortice virgæ:
VER SVS hos ita putamus ordinandos:tum primum & denſi frutices & virgæ iunctæ corti-
ce ſubiere domos parenteſis eſt domus antra fuerunt:& hic erit ſenſus: Tum primum frutices
& virgæ veluti tibicines & fulturæ domos ſuſtinuere & quaſi ſuccollantes ſubiere: Ante enim ꝓ
domibus ſpeluncas primitus mortales incoluere:vt ſcribunt Plynius:& Lucretius. In hāc ve
ro noſtram ſententiam ſenecæ verba adſcripſimus ad Lucillium ita loquentis: Furcæ vtrinꝫ
ſuſpenſę fulciabāt caſā ſpiſſatis ramalibꝰ ac frōde cōgeſta & in ꝓcliue diſpoſita decurſꝰ imbribꝰ
ꝗuis magnis erat. Fabius quoꝫ pictor hoc ſcriptū reliqt.domꝰ illis nō extructę non ornatę lu-
xuriaꝫ inſignes erant & ſplendidę:ſed vel criptę aut viminum tuguria & caua arborum ligna
erant.
Quæſitiſꝫ diu terris vbi ſiſtere poſſet:
In mare laſſatis volucris vaga decidit Alis.
Volucres:de qbꝰ vulgo dr̄:& genꝰ aeriū volucres:diu terras ꝗſiſſe ait poeta:eas innuēs terreſtre
potiuſꝗ aeriū aīal cōprobari:in quā ſentētiā Apuleij verba ſubiecimꝰ. Immo ſi ſedulo aīaduer
tas:ipſe quoꝫ Aues terreſtre aīal:nō aeriū rectiꝰ ꝓhibeanť:ſemp.n. illis victus oīs in terra ibidē
pabulū:ibidē cubile:tm̄ꝫ aera ꝓximū terrę volādo trāſuerberāt:Cęterū cū illis feſſa ſūt Remi-
gia pennarū:Terra ceu portus eſt:Martianꝰ quoꝫ a medietate aeris vſꝫ ad montiū terræꝫ cō
finia hemitheos heroeſꝫ verſari oſtēdit:nec nō manes:quos agatos & Cacos demōas mēorat
graia diſcretio.huiuſmōi ergo aeris aīantes erūt peculiares:volucres aūt minime:Cū potius ter
reſtres ſint.
Diſcedite templo:
Et velate caput cinctaſꝫ reſoluite veſtes
Quemadmodum relligio eſt *Sacra illotis manibus tractare:* ſic ego crediderim a dijs immor
talibus *iuſtam irrogatum iri mihi* pœnā:ſi hæc tria excepta ex oraculo:ꝗ myſtica ſunt nec ſine
multa *Sacri ritus* cognitione dicta parcus & Ieiunus tranſmiſero. *Signāda* ergo ꝗuis breuiter
hęc tria ſunt primo:diſcedite templo:dictum eſt ex more augurum antiquo. Templum enim di
citur locus manu auguris deſignatus in aere:poſt quem factum illico captabanť Auguria. Vn-
de extemplo dictum ē ſubito: De hoc templo mentio eſt apud Liuium & Seruium: & apud Var
ronem plura: Et velate caput.hoc quoꝫ deducitur ex more ſacerdotum & Augurum:qui deos
tecto capite ſic adorabant auctore Plutarcho: Vt aut operiendo capite ſeſe humiliores redderēt
aut metu:ne quid ignominioſum aut triſte interpretandum alicunde auribus accideret: Idcirco
veſtem ad aures vſꝫ attollebant: Liuius ab vrbe condita: Augur inquit ad leuam eiꝰ capite ve
lato ſedem cœpit: Cinctaſꝫ reſoluite veſtes:hoc quoꝫ ex priſca Sacrificantiū cōſuetudine de
riuatum eſt. Nam vt inquit Seruius:piaculum in ſacrificio eſt aliquid eſſe religatū: Vnde Maro
noſter dixit. Vnum exuta pedem vinclis in veſte recincta:& alibi Eripui fateor leto me & vincu
la rupi.
Et aut fallax ait eſt ſolertia nobis
Aut(pia ſunt nullumꝫ nephas oracula ſuadent)
Magna parens terra eſt.
VER SVS hi a plæriſꝫ non adhibita conuenienti ſtructura:nec interpoſita neceſſaria parentē
ſi confuſe leguntur & perperam intelliguntur. Nos vero ſuum ordinem adiungentes & debitā
interpoſitionem apponentes ita ordinamus & exponimus:& Ait ſupple deucalion aut ſoler-
tia fallax eſt nobis:hoc eſt aut nos viri fallimur:qui acutiores dicimur & ſolertiores iuxta illud
Lucretij:& ſolertius eſt multo genus omne virile:aut terra magna parens eſt:parenteſis eſt:pia
ſunt nullumꝫ nephas oracula ſuadent.hoc eſt:dij enim pietate inſignes nihil impiū ac nepha-
rium ſuaderent.
Primus amor phœbi Daphne peneia &c.
SVB poetico figmento Daphnes:quæ Laurum ſignificat:forte alluſit poeta ad amorem con
ſtantiſſimum & pluſꝗ coniugalem Auguſti Cæſaris & Liuiæ Druſillæ:quā pręgnantem idem
Auguſtus abduxit matrimonio Tiberij Neronis:dilexitꝫ & probauit vnice ac perſeueranter:
ex qua nihil liberorum tulit:cum maxime cuperet. Huic autem cum Auguſto pacta eſſet: Gal-
linam inquit Plynius conſpicui candoris ſedenti aquila ex alto abiecit in gremium illęſam: in-
trepideꝫ miranti acceſſit miraculum:qm̄ teneret roſtro laureum ramū onuſtū ſuis baccis. Con
ſeruari alitē & ſobolē iuſſere aruſpices: Ramūꝫ eū ſeri:ac rite cuſtodiri:mireꝫ ſylua ꝓuenit:ex
ea poſtea triūphās Cęſar laurū in manu tenuit: coronāꝫ ī capite geſſit. ac deīceps Imꝑatores
Cęſares cūcti. Per Daphnen igiť Liuiā & huiꝰ lauri ramū potes accipe.hęc.n.cum Auguſto ſte-
rilis vixit:vt laurꝰ. Nec nō ꝑ phœbum Auguſtam:q tū apollinis filius voluit dici & exiſtima-

Digitized by Google

ri. tum magis Apollo eſt dictus: qđ ex Tranquilli hiſtoria clarius luce perſpicies. Sidonius Apollinaris inde ait: Maculis genitricis Alter phœbigenam ſeſe gaudebat haberi. Et in buccolicis Virg. principi dum blanditur: inquit: Tuus iam regnat Apollo: per apollinem Auguſtum ſignans: quod etiam annotauit Seruius.

Eridanuſq; ſenex leniſq; Amphryſus & eas.

Sic quidem in venuſtis codicibus plæriſq; legitur: quā lectionem ſi probemus: de Eridano: qui prope Athenas reponitur: neceſſe eſt intelligamus: de quo Strabo his verbis meminit. In fluuiorum aggregatione ridere Callimachus inquit: ſi quis ſcribere audeat virgines athenienſes dulce ac purꝝ Eridani haurire vinum a quo pecora ſe abſtinēt. Sūt aūt aq̄ potui ſuauiſſimę fontes (vt aiūt) extra portas: quas diocharis appellāt iuxta lyceū. Hui⁹ ēt meminit Pauſanias. Eridanū ad hoc Hygin⁹ his verbis memorat. Eridanū hūc alij nilū: Cōplures Oceanū eē dixerūt. Arat⁹ in cœlo repoſuit. vtq;: vñ digreſſi ſumus: reuertamur: ita in dubio vetuſtas fuit de Eridano: qđ Strabo. v. volumie nō dubitauit hęc ſcribere. Reliqua ꝓmulta fabulis vulgata vel ficta Alium in modum abſint: ſicut: Quę ad Phaetontem & ſorores eliades ī populos conuerſas circa Amnē Eridanū: q nullibi terrarꝫ extitit. Hæc adde: qđ ſi de attico Eridano velis ītelligere: nō belle neq; concine īter Theſſaliæ fluuios apponet. Vt igit̄ & nos audacter aliquid in hoc īmutemus: forte ſic corrigi poterit hic verſus. Appidanus Phęnix leniſq; Amphryſus & Eas. Appidanus. n. & Phęnix in theſſalia ꝓximi a Plynio conſcribuntur: necnon a Strabone. Hui⁹ etiam Lucanus ita meminit. Accipit Aſopus curſus Phęnixq; Melaſq;. Et: quia Idē Lucanus de Appidano hoc ſcriptū reliq̄t: It flumie rapto Appidan⁹: Appidan⁹ ſenex dici nō poterit: q leniter fluat ſcđm ītep̄tē. Cęterꝫ ſi ſenex leges: ad ſpumas potius aut ad caniciē & colorē Aquę referat̄.

Iam paſcua lernæ:
Conſitaq; arboribus lycea reliquerat arua.

Caſtigandum cenſemus hoc carmē: & ꝓ lycea lyrcea reponēdum: Ne: ſi lycea legas: & ſenſus & ſyllaba: quæ prima in lyceo corripit̄: repugnēt. lyrcea ergo arua iterum contēdimus legēdū. Inachus. n. fluuius: vt ait Strabo: iuxta lernam labit̄: qui orit̄ ex lyrceo ad Cynuriam montem Archadię. De lyrceo aūt hoc: Papynius in. iiij. Thebaidos mentionem fecit hoc carmine: Aret lerna nocens: Aret lyrceus: & ingēs Inachus. Quē verſum Priſcianus pariter citat.

Arte noua vociſq; deum dulcedine captum
Hoc mihi conſilium tecum dixiſſe manebit.

Hic non deſunt: qui colloquiū: quiq; conſilium legāt. Nos vero malumus condiliū emendare. Cum enim poeta ſupra ceciniſſet Pana calamos paluſtres fuiſſe complexum: nunc huiuſmodi calamorum fortuitam complexionem Condilium appellat: qđ Verbū eſt a condilo: quo gręce pugnus latine ſignificatur & annulus. Multi ad hoc calami fiſtulam componentes condiluꝫ appellari poſſe videntur.

Martialis. parui fiſtula condili ſonabit.

Saxoq; cruentum
Deijcit: & maculat pręruptam ſanguine rupem.

Hunc locum ita exponēdum putamus. Mercurius deijcit argum cruētum ſaxo: Perq; copulam &: Intelligimus eundē Mercurium maculaſſe rupem ſanguie: hoc eſt ſaxū epitaphio Cruēto inſcripſiſſe. Qđ ſeq̄ns verſus continet. Arge iaces: quodq; ī tot lumina lumen habebas: Extinctum eſt: cētumq; oculos nox occupat vna. Credimus igitur hoc diſtichon in memoriā agri interempti a Mercurio ter maximo ac omnium bonarum artium interprete ſubito fuiſſe exaratū. Niſi forte videri poſſit ſarcaſmos: hoc eſt hoſtilis quædam deriſio & inſultatio.

Hinc Epaphus magni genitus de ſemine tandem
Creditur eſſe Iouis: Perq; vrbes iuncta parenti.

Templa tenet &c.

Quo pacto Io: quæ poſtea Iſis nuncupata eſt: in egypto coli & adorari cœperit: nouerunt plæriq; omnes. Qua vero ratione Epaphus: haud q̄q̄ exponunt interpretes. per Epaphum igitur intelligitur Apis: De quo Herodotus ī. iij. hiſtoriarum ita meminit. Apis: quem gręci Epaphū vocant. appuit: & in ſecundo Apis inquit gręca lingua eſt Epaphus. De quo Api. plura apud Plynium: Diodorūq; ſiculū: & Euſebium inuenies. Iſis autem & apis iunctim ī ęgypto colebāt.

Ethiopaſq; ſuos poſitoſq; ſub ignibus indos
Sydereis tranſit: patrioſq; adit impiger ortus.

Cur ęthiopas ſuas appellauerit: in ambiguo eſt. Nos autem ob hoc dictos putamus: vel q̄a cum phaeton ſit idem: qui ſol. ęthiopas nigros loci proximitate reddit. De quibus Ariſ. in cauſis: & in quā ſentētiam ita ſcripſit Hyginus. Qui ꝓximi ſūt ęſtiuo circulo: eos ęthiopas & peruſto eē corpe. Vł qm̄ in ęthiopia phaetō regnauit: Vñ Beroſus: apđ ligures inq̄t phaetō relicto filio ligure: reuerſus eſt ī ęthiopiā. Euripides ad hoc in phaetonte traditam eē Clymenen Meropi

& terræ ei⁹ impiũ habere aſſerit: ęthiopiã intelligẽs. Aut iõ ſuos dixit: qa mox dictur⁹ ẽ: Sanguine tũ credũt in corpora ſũma vocato Aethiopũ populos nigrũ traxiſſe colorem.

Regia ſolis erat ſublimibus alta columnis &c.

Quemadmodũ Seruius interpres clariſſimus cõmentario ſeptimo æñ. Illud exponẽs: Tectũ Auguſtum ingẽs cẽtũ ſublime colũnis Vrbe fuit ſumma &c. Domũ in palatio ab Auguſto factã Virgi. ꝑ tranſitũ laudaſſe ſcribit: Sic nos hoc loco Ouid. obiter & in tranſcurſu eiuſdẽ Auguſti ſacroſanctis penatib⁹ Aſſentari putam⁹. Et forte ꝑ regiã baſilicã accipiem⁹: nec non per hanc tẽplũ palatini apollinis: cui⁹ cõplures meminerunt: & imprimis Tranquillus: cuius verba hæc ſunt. Templum apollinis in ea parte palatinæ domus excitauit: quã fulmine ictã Deſiderari a deo augures ꝓnũciarãt. Addidit porticus cũ bibliotheca latina græcaqꝫ: quo in loco Iam ſenior ſæpe ſenatum habuit: decuriaſqꝫ Iudicium cognouit.

Aureus axis erat temo aureus: aurea ſummæ
Curuatura rotæ: radiorum argenteus ordo.

His verſibus Cacozelia eſt per effectionem decoris corrupta ſententia: Cũ eo ipſo decoreẽ oratio: quo illam voluit auctor exornare: quæ fit aut nimio tumore: Vt eſt illud Iuppiter o pręſens Cæli qui ſydera torques: ore tuo dicenda loquar: aut nimio cultu: & ornatu: vt in exemplo p̄ſenti: Quem locum obſeruauit Diomedes.

Munichioſqꝫ volans agros gratamqꝫ mineruæ
Deſpectabat humum: cultiqꝫ arbuſta lycei.

De lyceo archadiæ celeberrimo hoc in loco ſentire bene nõ potes. loquiẽ enim poeta De locis attico ſolo accumbentibus. De gymnaſio igiẽ ꝓpe athenas malum⁹ intelligere: cuius Cicero Gellius & Diogenes mentionẽ faciũt. Iocũdiſſim⁹. n. ſeceſſus fuit: Vbi ambulãs Ariſtoteles diſputabat. Strabo ẽt ꝓpe athenas lyceũ põit achademiã & philoſophorũ hortos: appellatũqꝫ autumat a lyco Pãdiõis filio: a quo lycij quoqꝫ in Aſia denoĩati fuere:

Archadiæ tamen eſt impenſior illi
Cura ſuæ.

Archadiam Iouis ꝓpterea noĩat poeta: ꝙ ꝓſelines dicti cæteris pręſtare vetuſtate ſeſe iactabãt quaſi vel cũ Ioue ætate compares: vel potius ante Iouem fuiſſent: vtpote qui cum cretenſibus contendãt de alimentis ac Iouis infantia: quod imprimis Azanes atqꝫ parrhaſij facere ſolebãt Qui ſe antiqtate vniuerſam gratiam excellere auctore ſtrabone laudabãt. De quib⁹ ita Papini⁹ in quarto. Theb. loquiẽ Venit & Idæis vlulatibus æmulus Azan parrhaſiiſqꝫ duces.

Maiorqꝫ ambobus olympus.

Ex quo olympi mentio frequens eſt: tum apud hiſtoricos: tum apud poetas: ne quiſpiam hui⁹ nominis multiformi ſignificantia differatur diſtorqueaturqꝫ: ſemel affatim vocem hanc exponam⁹ quatuor olympos memorat Strabo: olympum in Theſſalia: qui a Theophraſto Pierius nuncupatur: in myſia: cuius & Idem & Herodotus meminerunt: In lycia: nec non in phrygia: De quibus plura apud Plynium & eũdem Strabonem inuenies. Xenophon vero in æquocis olympus inquit plura ſignificat. Nam omnis mons regionis altior olympus a græcis dicitur: Vnde & plures olympi quaſi toti lympidi: a Barbaris etiam omne Spatium circulare lympus dictus: olympus etiam Area interior eſt: vnde Cato in originibus fani olympum foſſamqꝫ ſacratam: cum ait ambitum & interiorem aream intelligim⁹. Sacrum etiam pomœrium olymp⁹ eſt. Hac etiam voce cælum ſignificatur. tuncqꝫ olympus dictus eſt: Vt ait Priſcianus: quaſi ololampos. ſ. totus lucens.

Vt tamen ingratos in pectora fudit odores:
Et dedit amplexus iniuſtaqꝫ buſta peregit.

Forte per buſta iniuſta exequias paruas: quales extemporales ſolent eſſe: & quas tunc ſors ipſa dabat: potes accipere. Iniuſtus enim paruum interdum ſignificat: ſicut contra Cicero iuſtas inimicitias magnas appellauit Aſconio authore Vir. Non ſec⁹ ac patrijs acer roman⁹ in oris: iniuſto ſub faſce viam dum carpit.

Exuritqꝫ hęrbas & ſumma papauera carpit.

Non modo hic alluditur ad Tarquinij ſuperbi hiſtoriam notiſſimam: quem conſtat papauerũ cacumina decutiendo ſæuum illum & ſanguinarium nuncium remiſiſſe ex horto: cuius rei Liuius: Dionyſius: Valerius. Et alij complures meminerunt: Sed & ad illud Periandri: quem ferunt nihil reſpondiſſe ei: q conſilij petendi cauſa ad ipſum miſſus fuerat: Sed ſupereminẽtes ſpicas demendo: ſegetem æquaſſe: cuius cauſam cum non intelligeret nuncius: ac factum ab eo narraret: intellexiſſe Traſibulum: ꝙ oportebat ſupereminentes ciues auferre: Quod ſcribit Ariſtoteles in tertio politicorum: Nec non Laertius Diogenes.

Digitized by Google

IN tertio volumine paſſim ſic legitur. Prima fidem vociſq; datę tentamina ſumpſit Cerula
Liriope. Tu vero ex Priſciano legito fide pro fidei iuxta illud. Vir. libra die ſõniq; pares vbi fe=
cerit horas: aut eſt genitiuus antiquus: propter qđ in ſexto legendum ſic aſſeueram⁹. Vtq; fide
pignus dextras vtriuſq; popoſcit. Lucretius: Multaq; præterea tibi poſſum commemorando
Argumenta fide dictis cõtendere noſtris. Flaccus etiam ſcripſit Præſtantis iuuenẽ fide ꝓ fidei.
Hunc dixere tamen famulum comitemq; ſacrorum Cepimus.
Quemadmodum Seruius omneſq; eruditi animaduerterunt Maronem ſub inuolucro poetico
frequenter ad ritus antiquos romanaſq; hiſtorias alludere: ita audacter crediderim Ouidiũ in gra
tiam Auguſti ſubinde romanas peregrinaſq; hiſtorias ſignare. Hic ergo ſacerdotis veiẽtani ca
ſum inuere videtur: de quo in hanc ſententiam legitur: ꝙ cum albanus lacus plus ſolito ĩtumuiſ
ſet: iſq; ſacerdos quædam in modum vaticinij cecinisſet: ad colloquium blande a Romano ex
citus inermis & imbecillis ab armato & præualenti eodem Romano iuuene raptus: in caſtra ro
manorum tranſlatus: remedium tanti timoris romanis patefacere coactus eſt. Quę hiſtoria col
ligitur in primis ex. T. Liuio & Valerio max. Et dubia eſt de te Babylonia narret Derceti:
quã verſa ſquamis velantibus artus Stagna paleſtini credunt coluiſſe figura.
De derceta dea: quæ iuxta Aſcalonis ſtagnum colebatur: facie hominis reliqua parte piſcis de
q; eius fabula meminit copioſe Diodorus ſiculus in tertio. Verum: quoniam idem tradit pudo
re doloreq; in lacũ abieciſſe atq; ibi in piſcem conuerſam: Vnde & ſyri vſq; ad hæc tempora his
piſcibus abſtinentes eos pro dijs colunt: Hoc addimus ex Higino. Diogenites Eritbrachus ait
quodam tempore Venerem cum cupidine filio in ſyriam ad flumẽ. Euphratẽ veniſſe: & eodẽ lo
co repente Tiphona gigantem appuiſſe. Venerem autem cum filio in flumen ſe ꝓieciſſe: & ibi
figuram piſciũ forma mutaſſe. Quo facto piculo eſſe liberatos. Itaq; poſtea ſyros: qui in his lo
cis ſunt proximi: deſtitiſſe piſces ęſitare: ꝙ vereantur eos capere: ne ſimili cauſa deorum præſi
dia impugnare videantur: aut eos ipſos captare.
Vulgatos taceo dixit paſtoris amores Daphnidis Idęi: quem Nimphe pellicis ira
Contulit in ſaxum: tantus dolor vrit amantes. Quia fabella Daphnidis non multum protrita
eſt noſtris eam ob hoc ita explicamus. Daphnis Mercurij filius fuit: quẽ Nympha thalia nomi
ne pepijt efflictimq; arſit: vt ait Soſithe⁹. Hæc poſtea ſuſpicione pellicis offenſa: Daphnidis
congreſſus amolita eſt. At ille amoris deſiderio extabuit: Cuius mortem longo carmine deflet
Theocritus: Ouid. pallidus in lenta Naide Daphnis erat: cur autem hic poeta dicat eam in ſaxũ
commutaſſe Daphnim: Declarandum ſic cenſeo. Queadmodũ Niobe lapidea fingitur aucto
re Cicerone propter æternum in luctu ſilentium: ita crediderim paſtorem hunc dolore repulſæ
attonitum ac ſtupidum inſtar ſtatuę iugiter ſiluiſſe: nec non ex illo ſtupore ac interno dolore cõ
ſumptũ. quo intellecto haud quaq̃ poeta noſter a Theocrito diſſentire videbit̃ in morte Daphni
dis vt nõnulli male iudicãt. Nec nõ: q in fabella Hermaphroditi eodem volumine ſũt hi verſ⁹:
Vnde ſit infamis quare male fortibus vndis
Salmacis eneruet: tactoſq; remolliat artus:
Diſcite cauſa latet. Pro viribus ſcrutati ſumus: an cauſa huiuſce rei poſſet inueniri ne a puella
vinceremur: aut cum puella penitus ſentiremus. Sic ergo ſcriptum offendimus in ſecundo Vi=
ctruuij de fonte hoc differentis. In cornu autem ſummo dextro Veneris & Mercurij Phanum
ad ipſum Salmacidis Fontem. Is autem falſa opiniõe putatur Venereo morbo implicare eos:
qui ex eo biberint. ſed hæc opinio quare per orbem terrarum ſit peruagata: non pigebit expo=
nere: Non enim: qđ dicitur molles & impudicos ex ea aqua fieri: id poteſt eſſe. Sed eſt eius fon
tis poteſtas perlucida. Saporq; eius egregius. Cum autem Melas & Areuanias ab argis & troe
zene Coloniam communem eo loci deduxiſſẽt barbaros caras & lelegas eiecerũt. Hi autem ad
montes fugati diſcurrebant: & ibi latrocinia facientes crudeliter eos vaſtabant. Poſtea de colo
nis vnus ad eum Fontem propter bonitatem aquæ quæſtus cauſa tabernam omnibus copijs
inſtruxit: Eamq; exercendo eos barbaros allectabat: ita ſingulatim decurrentes & ad cœt⁹ con
uenientes e duro feroq; more commutati in græcorum conſuetudinem & iam ſuauitatẽ ſua vo
luntate reducebantur. Ergo ea aqua non impudico morbi vitio: ſed humanitatis dulcedĩe mol
litis animis barbarorum eam famam eſt adepta: Ex his verbis apparet hiſtoriam occultiorem
ſub hac fabella deliteſcere.
Timpana cum ſubito non apparentia raucis
Obſtrepuere ſonis.
Verſus hic ex quarto volumine hiſtoriam eam notare videtur: de qua Valerius in memorabili=
bus: & Plutarchus in Cæſare meminerunt. Hæcq; in commentarijs legunt̃. Eodie: quo Cæſar
Pompeiũ in pharſalia profligauit: antiochię in ſyria bis tantus exercit⁹ clamor & ſignorũ ſon⁹

exauditus eſt: vt in muris armata ciuitas diſcurreret. hoc idem ptholemaide accidit. ꝑgami ĩ occultis & remotis templis: quo præter ſacerdotes adire phas non eſt: quæ græci adyta appellant tympana ſonuerunt. Ex quibus colligimus ſuſpicamurq; poetam hoc loco tympana hęc ꝑgami audita agnoſcere: ſimulq; auguſto principi in victoria Iulij patris ex bello ciuili Pompeiano blandiri.

Protinus andromeden & tanti p̄mia facti: indotata rapit. hoc in loco verbum hoc indotata exponendum putamus pro incompta in quã ſignificationem: illud quoq; ex ſeptimo volumine conuenit: aut dantur in altos indotata roges. Hæc ex Marcello & Cicerone.

Ecce ſuenites genitus metione phorbas:

Suenites nomen deductum putamus haud quaq̃ a ſuenio æthiopiæ oppido ſecundum interp̄tem: Sed a Syene: qđ eſt oppidum ſupra alexandriam quinq; milibus ſtadiorum de quo Plynius & Seruius. Lucanus atq; vmbras nuſq̃ flectente ſyene: qua propter ſyenites etiam legi poſſe credimus: nec non ſuenites cognatione litterarum. y. & . u.

Concidit & digitis morientibus ille retentat.
Fila lyræ: caſuq; fuit miſerabile carmen.

Hanc extremam ex quinto volumine particulam cum legerem⁹ Caſuq; fuit miſerabile carmẽ: recordati ſumus tragœdię hoc eſt triſtis & luctuoſi exitus Marci Craſſi in parthis interempti: de quo hęc pręclare apud Plutarchum in hanc ſententiam ſcribuntur: Cum nuntius a Surina miſſus: qui Craſſi caput ferebat: ad hyrodem perueniſſet: eorum regem in conuiuio accubantem offendit: & Iaſon trallienſis fabularum actor remotis iam menſis Euripidis fabulã de furijs Agaues actitabat: cũq; ab omnibus ſumma iucunditate & lętitia probarentur: Scylaces caput Craſſi in medium proiecit. Iaſon vero dimiſſis: quę manibus tunc geſtabat: luctus inſignibus: Craſſi capite in manibus ſumpto quaſi furens debacchari cœpit: ac multis caput illud telis perfodit verſus e tragœdia huiuſmodi decantans Ferimus e montibus: hinuli prędam fęliciſſimã. huiuſmodi ergo finẽ Craſſi expeditio quaſi tragœdia quędam ſortita eſt: ad quem nunc alludere videtur poeta.

Sed phaſq; nephaſq;
Confuſura ruit pœnęq; in imagine tota eſt.

Hoc etiam in loco nec non inferiori carmine ſexti vol. vbi ait non eſt lachrymis hoc inquit agẽdum: Sed ferro. alludit ad Thomyrim reginam ſcytharum ferociſſimam: quę filio a Cyro Perſarum rege interfecto haud quaq̃ lachrymis fœmineo more parentauit: ſed vltione pluſq̃ virili. Cyrum namq; cum ducentis millibus Perſarum diſpoſitis in montibus inſidijs trucidauit: vt ſcribunt Trogus & Iuſtinus: qua etiam de re tales ſunt Endecaſyllabi Sidonij Apollinaris.

Non Cyrum Aſtiagis loquor nepotem:
Nutritum vbere quem ferunt canino:
Cuius non valuit rapacitatem
Vel lydi ſatiare gaza Cręſi:
Cuius nec feritas ſubacta tunc eſt:
Cęſis milibus ante cum ducentis
In vallis ſcythicę coactus arctum
Orbatę ad Thomyris veniret vtrem

In octauo verſus hic a plęriſq; ſic legitur. Prędaq; potita nephanda fert ſecum ſpolium ſceleris Vbi ſceleris legitur: celeris emendamus cum ex antiquo codice tum ex Priſciano locum hunc ita citante: Hicq; ordo erit ipſa Celeris hoc eſt feſtina fert ſecum ſpolium. Nec nõ in eodem vbi legebatur cũq; feretiade & hyanteo iolaoq; particula expungatur: ne claudicet verſ⁹ in ſyllaba Feretiades enim gręce ΦHPHTIαΔHσ dicitur: & ſcribitur per H in primis duab⁹ ſyllabis: quę per hoc producuntur. ſignificatur autem Admetus filius pheretiæ: cui⁹ meminit Homerus

Immunitamq; frequentat ſparthen

Hanc etiam particulam percurrentes Epitheti huiuſce ratione penſitata: admoniti ſumus dicti Ageſilai ſparthani ducis: de quo Plutarchus in apophthegmatis ita ſcribit. Ageſilaus percunctante quodam quamobrem Spartha careret muris: oſtenſis armatis ciuibus: hi ſunt inquit Lacedęmoniorum muri. apud eundem cuidã reſpondit Cleomenes in hanc ſententiam. qđ ſi mœnia fœlices ciuitates efficiũt: infæliciſſimam eſſe ſpartham neceſſe erat: cum nullis ſit ſepta mœnibus.

Illud etiam ita ab omnibus legi ſolet: & quæ pars admonet: abſit. nos vero ex Priſciano abſtit pro abſtitit reponimus.

Et nondum totos ornata capillos.

Sub hoc Alcyones fabellę ĩuolucro ĩgenioſus poeta ĩ.xj. alludit ad Semyramim: de qua Valeriꝰ Maximꝰ nono memorabiliũ ſic loquiť. nãq; Semyramis Aſſyrioꝝ regina: cũ ei circa cultũ capitis occupatę nunciatũ eẽt Babylona defeciſſe: iã ꝑte criniũ adhuc ſoluta: ꝓtinꝰ ad eã expugnandã cucurrit: nec priꝰ decorẽ capilloꝝ ĩ ordinẽ: q̃ tantã vrbẽ ĩ ꝑtãtem ſuã redegit. quo circa ſtatua eiꝰ Babylone poſita ẽ illo habitu: quo ad vltionẽ exigẽdã celeritate ꝑcipiti tetẽdit: de cuius mulieris ĩmo viraginis excellẽtia hũc ĩ modũ loquiť Beroſus. Hęc añceſſit militia: triũphis: diuitijs: victorijs oẽs mortales. Ipſa hãc vrbẽ maximã ex oppido fecit: vt magis dici poſſit illã ędificaſſe: q̃ ampliaſſe. Nemo vnq̃ huic fœminę cõparãdꝰ ẽ viroꝝ. tanta.n. in eius vita dicũtur & ſcribuntur: tũ ad vituperationem: tum maxime ad collaudationem magnifica.

Nec leuius: q̃: ſiquis Athon pindumve reualſos &c.

Hoc carmĩe alludiť ad hiſtoriã Xerſis Perſaꝝ regis maximi pariterq; potẽtiſſimi: q montem Athon cõtinẽti abſcidit ĩ lõgitudĩem paſſuũ mille q̃ngentoꝝ: vt ait Plyniꝰ: qua de re Iuuenalis Crediť olĩ velificatꝰ Athos & Sidonius ĩq̃t: Admiſſoq; ĩ athõ tumẽte põto: iuxta frõdiferę Cacumẽ alpis Scalptas claſſibus ire ꝑ cauernas. Necnõ ꝑ Pindũ: clarũ Herculis facinus innuit: qui Theſſaliam ſtagnantẽ apuit ac tẽpe: cuius rei Diodorus Seneca & Lucanus commeminerunt.

Et primo: ſi ſit circunſpicit illic:
Qui modo viſus erat: nam moti voce miniſtri
Intulerat lumen.

Hic quoq; videť alludi ad hiſtoriã Caſſij parmẽſis: q .M. Antonij partes ſequutꝰ exiſtimauit ad ſe venire hoĩem ingentis magnitudinis: coloris nigri: ſquallidum Barba: & capillo demiſſo Interrogatumq; quiſnam eſſet. Rñdiſſe cacodemona. ꝑterritus tam tetro viſu & nomine horrẽdo: ſeruos inclamauit: Sciſcitatuſq; ẽ: ſi quẽ talis habitꝰ: aut ĩtrãtẽ cubiculũ: aut exeũtẽ vidiſſet: Quibꝰ affirmãtibꝰ neminẽ illuc acceſſiſſe: Iteꝝ q̃eti ſe dedit: & eadẽ aĩo eiꝰ obuerſata ẽ ſpecies. Fugato ergo ſõno: Lumẽ ĩtro ferri iuſſit: puerosq; a ſe diſcedere vetuit. Hęc ex Valerio.

Tunc quoq; cura fuit partes velare pudendas:

Quis hoc ĩ.xij. videať tractũ ex euripide: q de Polyxena ita ĩquit πολλην προνοιαν ἐυχεμ ευσχημως πεσειν id eſt multam prudentiam habuit honeſte cadere: tamẽ videtur hoc quoq; loco alludere ad Cæſarẽ: qui cum ĩ ſenatu ſtrictis vndiq; pugionibꝰ feriretur: ita togã cõpoſuit: in eaq; ſe conuoluit: vt honeſte caderet. Q̃d etiam Pompeium & nonnullos ex nobilioribus romanis moribundos ſeruaſſe legimus

Turnuſq; cadit: cadit Ardea Turno
Soſpite dicta potẽs: quã poſt q̃ Barbarus enſis
Abſtulit: & tępida patuerunt tecta fauilla:
Congerie: e media tum primum cognita præpes
Subuolat: & cineres plauſis euerberat alis.

Hoc in loco verba Seruij ex commẽtario ſeptimo æneí. recitanda cenſemus: quæ talia ſunt. illud namq; Ouidij Metamorphoſeos fabuloſum: incenſam ab Annibale ardeam: & in hanc auem eſſe conuerſam. Quæ lectio Si vera eſt: tum Barbarus enſis non Aeneę: ſed Annibalis intelligetur. qua enim ratione Ouidius noſter: Cum Auguſto blandiatur: per Aeneam Veneris filium: eum barbarum appellare potuerit: non Hercule agnoſco. Sed & Virg. in tota ęneidos (q̃d equidem ſciam vel meminerim) nunq̃ Barbarum æneam appellat. Verum in hoc vt etiam ĩ multis: Amplius cenſemus requirendum.

Cornuaq; auratis miram referentia formam.
Poſtibus inſculpunt: longum manſura per æuum.

Mendoſe verſus hic exponitur & legitur. Non enim auratis: Sed ęratis poſtibus legendum ẽ ex hiſtoria Valerij: cuius verba hęc ſunt de Cippo loquentis. Cuius teſtandę rei gratia capitis effigies æreę portæ: qua exceſſerat: incluſa eſt: Dictaq; rauduſcula. nam olim ęra raudera dicebantur. q̃d vt clarius intelligatur. M. Varronis verba hæc adiungemus. Deinde porta rauduſcula: q; ærata fuit. æs raudus dictum: ex eo in veteribus mancupijs ſcriptũ. Rauduſculo librã ferito.

Dextra prærupta celenia parte
Romechiumq; legit.

Locus hic diutiſſime nos diſtorſit: & tantiſper dum forte Pompeium legeremus: vbi rumẽtum fractionem oſtendit appellari: ſtatimq; Rhegium illi apponit: municipium in freto Sicilię q̃d ab rumpendo dictum eſt. Quibus verbis excitati repente admoniti ſumus huius loci. Quapropter credimus rumentum hic eſſe legendum: non romechium: per q̃d intelligimus Rhegiũ oppidum celeberrimum: De quo multa Strabo: Plynius & cæteri. Q; vt credamus ita eſſe: tum

ſenſus perficit: tum codex antiquus noſter: vbi Rumethium legebatur. Paucis igitur mutatis literis Rumentum honeſte aſſeueramus legendum.

¶ Eiuſdem in Virgilium.

IN ludicro buccolico Maronis ſcriptum eſt. Archades ambo & cantare pares & reſpõdere parati. & illud Pan etiam archadia mecum ſi iudice certet: Pan etiam archadia dicet ſe iudice victum. Et hoc: ſoli cantare periti Archades.

Cur tam frequenter Maro Archades in cantu celebres ponat: Nullus interpres hactenus (Q đ legerim) enarrat. Nos vero communi vtilitati conſultũ cupientes ex Polybio hæc excerpſimus quęſitum ſoluentia. Muſicam vniuerſis hominibus vtilem eſſe conſtat: Archadibus neceſſariam. Archades in ea non ſolum pueros: verum etiam Adoleſcentes & Iuuenes vſq; ad. xxx. annum exerceri volunt: homines alioqui vitę difficilis & auſterę. Pueros ergo ab ineunte ętate in cantibus hymnorum & pęanum aſſuefieri mos eſt: Quibus ſinguli iuxta patrię morem Genios: heroas & deos laudare conſueuerunt. Poſt hęc Philoxeni & Timothei diſciplinis inſtructi cum cantibus & chorẹis ludos Libero patri faciunt. Omnis deniq; eorum vita in huiuſmodi cantibus verſatur. Quę res a maioribus inſtituta: non deliciarum aut laſciuię gratia: Sed cum animaduerterent aſſiduos eius gentis labores in colendis agris: & Duritiam atq; aſperitatẽ vitę: pręterea etiam morum auſteritatem: Quæ ex frigiditate & triſtitia aeris ꝓuenit: Cui nos ſimilis gigni neceſſario oportet (non obſcurum eſt. n. plagas cœli eſſe: Quæ gentes moribus & forma & colore & plęriſq; diſciplinis inter ſe diſſimiles faciunt) volẽtes igitur Archades mitem & tractabilem reddere naturam: Quæ pſe ferocior ac durior videbatur: primo ea omnia: Quæ ſupra meminimus: introduxerunt. Deinde conuentus omnis & ſacrificia plurima: in quibus viri ac mulieres congregarentur: poſtremo virginum ac puerorum choros: quę omnia ad eum finẽ fecere: vt id: qđ in animis hominũ natura durius erat cõſuetudine placaretur ac mitius fieret.

In eodem verſus hi ſunt Quid loquar aut Scyllam niſi quã fama ſecuta ẽ: Candida ſuccinctã latrantibus inguina monſtris: Dulichias vexaſſe rates &c. Plæriq; omnes verſus hos ita exponunt: perinde ac Scyllam niſi pro phorci poeta poſuerit: tanq̃ hęc in auem tantummodo fuerit transfigurata: Illa vero in monſtrum maris deformata. Cæterum tum ex Marone ad Meſſallam ſcribente: tum etiam ex Ouidio accuratus lector hanc Metamorphoſim monſtri maritimi vtriq; Scyllę conuenire clarius ſole dephęhendet: ex quo Lucretius docte Scyllas ſuccinctas canibus Semimarinis multitudinis numero ſcripſit. Ouidius huic noſtrę ſentẽtię in amoribus ita aſtipulaṫ: Per nos Scylla pr̃i canos furata capillos Pube ꝑmit rabidos inguinibuſq; canes: Nec nõ i ſecũdo de remedio amoris iq̃t: Pręterita cautꝰ niſeide nauita gaudet: Ex' q bꝰ colligimꝰ Syllã niſi filiã accipiẽdã: nõ phorci: vt ait Seruiꝰ. In quã nr̃a3 ſẽtẽtiã verba Strabõis adijcimꝰ. Syllæũ: Q đ i hermie ẽ: nomẽ a Niſi filia Sylla cœpiſſe iq̃unt: q̃ Minois cupiditate capta: Cũ niſeã ꝓditiõe tradidiſſet: ab eo i ꝓfũdũ deiecta ẽ: & fluctibꝰ horiũ agitata ſepulturam obtinuit.

Id quoq; obſeruatiõe dignũ putamꝰ: Q đ ait Seruiꝰ idẽ: dũ hoc Virg. expõit: Quas illi Philomela dapes. Atq hoc ꝓgne fecit: p hoc volẽs inuere poetã ipropriephilomelã ꝓꝓgne poſuiſſe. At nos philomelã ꝓ hirũdie eaq;: q̃ Terei cõiunx memoraṫ: dici poſſe aſſeueramꝰ: Papyniꝰ: nõ ſic philomela penates circuit ãplectẽs: aĩamq; i pignora trãſfert. legimꝰ ad hoc apđ. M. Varrorẽ hæc verba: Luſciola: ꝙ luctuoſe canere exiſtimaṫ: atq; eẽ ex attica ꝓgne facta auis: q bꝰ verbis ꝓgnẽ cõſtat i luſciniã: cõuerſã. Probꝰ ẽt huic nr̃ę ĩniẽ ñdens ꝓgnẽ i luſciniã: philomelã i hirũcinẽ cõmutatas affirmat: proprie ergo & docte poetã ẽt hoc loco locutũ cõtendimꝰ: Sicut & in ſuperiori exemplo de Sylla niſi probauimus. Et quia adduximus Varronis teſtimonium: vbi luſciola paſſim legitur: caſtigato audacter verbum hoc luſciniola reponendo. Eſt enim diminutiuum a luſcinia: quippe qđ eiuſdem Varronis Auctoritate confirmatur in libris de re ruſt. cantatrices luſciniolas appellantis.

In tertio Georgicorum volumine verſus hic eſt. Labre infelix ſtudiorum atq; immemor herbæ victor equus. Vbi herbę legitur: nos exponimus victoriæ Marcelli auctoritate. Vtq; ait Põpeius: Herbam do cum dixit Plautus: fateor me victum itellexit. Plynius quoq; huiuſmodi ſcripta reliquit. Namq; ſummum apud antiquos ſignum victoriæ erat herbam porrigere victos: hoc eſt terra & altrice ipſa humo & humatione etiam cedere.

Seruius exponens illud Virg. Non ſecus ac patrijs acer romanus in oris Iniuſto ſub faſce viam dũ carpit & hoſti Añ expectatũ poſitis ſtat i agmine caſtris. Iniuſto ſub faſce: magno exponit. Cuiꝰ ſentẽtiæ Vegetiꝰ aſtipulaṫ: prĩo de re militari verſꝰ hos citãs. Aſconiꝰ vero pedianꝰ Cicerõis Clauſulã hãc declarãs iuſtas inimicitias: iuſtas magnas iq̃t: vt ecõtrario Virg. Iniuſto ſub faſce viã dũ carpit: Quæ qdẽ expoſitio ſi admittaṫ ꝓbeturq;: tũc puo referẽdũ erit ad robur inuictũ fortitudineq; imẽſam militis rõani: cuiꝰ aĩo ac laboꝝ meditationi nihil tã arduũ occurrere

Digitized by Google

poteſt: q̄d nō facile trāſmittēdo puū reddat iuxta illud Salluſtianū. Igit̃ talibꝰ viris nō labor inſolitus non locus vllus aſper aut arduus erat: non armatus hoſtis formidoloſus.

In quarto illud quoq;: Quippe ita neptūno viſū ē īmania cuiꝰ armēta & turpes paſcit ſub gurgite phocas: Seruiꝰ exponit phocas turpes .i. magnas: vt cui turpe caput. Ceterꝝ nos cū & hūc locū legeremꝰ: necnō deformes phocas apud Ouidiū ī libris methamorphoſeos: huiꝰ Epitheti diligētiꝰ rōnē pēſitātes ita ſcriptū offēdimꝰ ī ſcđo Ariſto. de aīalibꝰ. Vitulus Marinus tāq̄ læſa īꝑfectaq; quadrupes ē: Quippe q̄ cōtinuo a Scapulis pedes hēt manibꝰ ſimiles mō vrſæ. In quinos .n. findunt̃ digitos: Qui ſinguli ternis articulis flectuntur. Quia igit̃ Phoca: quæ idē ē q̄d Vitulus Marinus ē: leſa & imꝑfecta quadrupes: vt ſupra dictum eſt ex Ariſtotele: ob hoc nūc deformes nunc turpes denotari a poetis aſſerimus.

In prīo ęneidos a plæriſq; alioq̄ eruditiſſimis carpit̃ idē Seruius illud exponēs æoliam venit: ꝑinac ꝓdat inſulas: q̄ ephestiades a gręcis: latinis Vulcanię dicūt̃: nouē eē (cū cęteri ſeptē tm̄ aſſeuerēt: De qbꝰ īſulis) Varro: Strabo: Plyniꝰ: & Solinꝰ multa. Nos vero audaciſſime Cōtēdimus hac ī re tā lucida claraq; Seruiū haud quaq̄ caligaſſe. Immo ſcripſiſſe ęoliā nomē eē īſulę: nō nouē aut aliud ſimile: tāq̄ æoliā illā ex .vij. peculiariter oſ̄dat appellatā: ī qua hītauit ęolus. Hocq; virg. Credimꝰ: ſicuti plęraq;: ex Homero deductū: apud quē ī decīo odiſſeę ī hāc ſētētiā legit̃. ęoliā īde nauigātes ad īſulā venimꝰ: ī ea habitabat ęolus hippotades amicꝰ īmortalibꝰ dijs. Quēadmodū igit̃ Homerus ęoliā īſulā dicit: Sic eā nomē īſulę potuit Seruiꝰ noīare: qppe quē locupletiſſimū īterp̄tē haud ignoraſſe īſulas Vulcanias .vij. nūero eē Ex hoc ꝓbamus: Quatinus cōmētario octauo dū hęc enarrat: īſula Sicanū iuxta latꝰ ęoliāq; erigit̃ liparē fumātibus ardua ſaxis hęc ad verbū ſcripta reliqt. æoliā aūt ideo liparen: Quia vna ē de illis ſeptē īſulis: qbꝰ æolus imꝑauit. Ex qbꝰ colligi pōt haud veriſimile eſſe in principio nouem: hic tantum ſeptem inſulas recenſere: ꝑinde atq; nunc duæ excidiſſent.

Apud eūdē Seruiū carmē hoc enarrātē Alij fōteq; igneq; ferebāt Ornati limo & verbena tp̄a vīcti: Mēda ē ita .n. legit̃. Limꝰ ē veſtis: qua vſq; ad pedes tegunt̃ pudēda pōparꝝ verbum hoc emēdamus pomparum poparꝝ legētes. Popę .n. dicunt̃ victimarij & miniſtri ī ſacrificijs Propertius. Succinctiq; calent ad noua ſacra popę. & popam ventrem dixit Perſius ꝓ pingui & craſſo.

In octauo ęnei. legitur. Et magnis Circēſibꝰ actis. Quē locū elegāter explicat Aſconius cur ſ. magni Circēſes dicti ſint a poeta. Romani ergo inquit ludi ſub regibus īſtituti ſunt: magniq; appellati: ꝙ magnis īpēſis dati. Tunc .n. primū ludis impēſa ſunt ducēta milia nūmū: adeo magnos Ludos factos putāt: ꝙ cōſilioꝝ ſecretorūq; deo .i. Neptūo dati & dijs magnis .f. laribꝰ vrbis romę dati ſunt: quibus aiunt raptas Sabinas: vt videatur propter hoc dicere Virgilius Magnis circenſibus actis.

In eodē octauo Alūnū ait dici ꝓ eo: q̄ alit & qui alit̃: vbi ab aliqbꝰ capit̃: ī qua re īgenue fatemur alūnū freq̄ntius ꝓ eo accipi q̄ alit̃: nō tm̄ ꝓnegamꝰ eū quoq; alūnū dici poſſe: q̄ alit. Marcel. noſtrę opinioni fidēs ait. Alūnos cōſuetudo: quos alas vel educes: vel eos: qui alunt: dici vult.

In Perſium.

SEd numeris decor eſt & iunctura addita crudis
Claudere ſic didicit verſum: Berecynthius atys.

Verſus hos Perſianos īterp̄tes exponūt: quatenꝰ hiſtorię fides fabularumq; enarratio: vocabulorūq; ethimologia exigūt expoſtulātq;: Nulla vero ex p̄te admodū poetę ītētio mōſtrat̃. Hic ergo erit: ni nos cū alijs pariter fallimur: Sēſus: ſi nō verꝰ: vero ſaltem ꝓximus. Perſius riſu mordaci ac Satyrico Compoſitionem poetarum ſui temporis ſubſanat moroſam nimis & affectatam: dum ſcribere non audēt quicq̄: niſi ordine iunctura numeriſq; ad plenum ſeruatis: tanq̄ ſemper ſit intra p̄ſcriptum dicendum: nec liceat trāſuerſo: vt dr̄ vngue: a catholico diſcedere. Cum contra oratio vt ait Fabius: Quæ ferri debet ac fluere: demetiendis pedibus ac perpendendis Syllabis conſeneſcat. Neq; enim qui ſe totum in hac cura conſumpſerit: potioribus vacabit: ſi quidem relicto rerum pondere ac nitore contempto teſſerulas ſtruet: vt ait Lucillius. Quia ergo numeri debent ſponte fluere non accerſiti: non coacti: idcirco poeta de hac ſcrupuloſa nimis obſeruātia q̄rit̃. His igit̃ verſibꝰ necnō ꝓxime ſeq̄ntibꝰ examināda fuerāt iūctura: numeri. Quippe q̄ Iunctura tribus cōſtare putat̃: īciſo: q̄d græci κωμα: Mēbro: q̄d κολον: Ambitu ſeu circūducto: q̄d περιοδον vocāt. His vero q̄m ex Quīt. Diomede Priſcianoq; copioſe hēri p̄nt: omiſſis ad poetā Illiuſq; rythmos iā accigor: Claudere ſic didicit verſum Berecynthius atys. Hoc carmine taxat̃ mollis textura: eneruataq; deſinentia carminis he

xametri:dequa ſic Quintil.eſt quoq; non nihil in eo:ꝙ ſingulis verbis bini pedes continentur qđ etiam in carminibus eſt permolle.Nec ſolum:vbi quinę Syllabæ connectunt̃: ſed etiã quaternæ:cum verſus cluditur Appenino: Armamentis.Quare hic quoq; vitandum eſt:ne pluriũ ſyllabarum his verbis vtamur infine.

Et qui Ceruleum Dirimebat nerea Delphin.

VERSVS iſte non niſi normatim & ex præſcripto incedit: Ad amuſſimq; penitus mouet̃. Eſt enim proprius. Proprij autem dicuntur : quoties in priore loco Spondæus ponitur & in quarto & in ſexto:vt apud Virgil. Immotamq; coli dedit & cõtennere ventos. & illud:Cui nõ dict⁹ hylas puer & latonia Delos? Cæterũ:Quẽadmodum equorum curſum Delicati & minutiores paſſus frangunt:ſic oratio & verſus refrigerantur:immo emaſculant̃:ſi calor & impetus pereat Ex hoc igitur metu tranſgrediendi pedes proprios & legitimos carmẽ nimis effœminatum ac molle conſtituitur.

Sic coſtam longo ſubduximus Appenino.

DE hiſtoria Annibalis credimus hoc eſſe tractum:Qui Alpes igne acetoq; macerauit atq; diduxit:Teneritudo vero ac lenitas immodica oſtenditur in hoc verſu.prædixim⁹nãq; ex Quintiliano mollem eſſe verſum:Cum quaternis dictionibus cluditur.Huc accedat ꝙ cum authore Diomede Initio Carmen exametrum Heroicum ſex ſpondęis compoſitum fuerit: Verſus hic omnibus pene ſpõdęis cõſtat: Dactylum ſemel admittens:& in Scanſione nullus pes niſi quartus & Vltimus:partem orationis finit.

Arma virum nonne hoc ſpumoſum & cortice pingui:
Vt ramale vetus prægrandi ſubere coctum?

QVI cum Perſio ex aduerſo loquitur:Virgilij carmen illi obijcit:qui pene huiuſmodi ſcanſionem ſortitur:Vbi pauci pedes partem orationis terminant:Quippe Qđ pulcherrimũ & pręclariſſimum iudicatur in Heroico:De cuius præſtantia Diomedis verba ſubiecimus. Verſus heroicus is dignitate primus:plenæ rationis pfectione formatus :ac totius grauitatis honore ſublimis:multaq; pulchritudinis venuſtate præclarus: Qui ſine vlla coniunctione quaſcũq; alias ꝑtes orationis ita mutuis inter ſe connexionibus colligat: vt in ſcanſione nullus pes niſi nouiſſimus integram partem orationis includat:atq; ita e regionibus ſuis ſpondęum pedem dactylũ q; cuſtodiat:Vt dactylus perraro:& hoc quidem ornandi poematis gratia Quintam regionem ſuam ſpondęo concedat:Quæ quidem ornamenta diligens lector deprændet in ſuperiori carmine: Sic coſtã logo ſubduximus Appenino. Verſus autem perfectionem huiuſmodi ſuſcipiens eſt apud Virgilium bis poſitus. Oceanum interea ſurgens aurora reliqt.hic eñ aduertere eſt pedes ſingulos ita eſſe ſcanſionis lege diuiſos:Vt eorum nullus partem orationis clauſerit:niſi nouiſſimus:Quem finalis neceſſitas cogit.

Quidnam igit̃? fiat pauſa. Sunt eñ verba:ni fallimur:poetę dicentis. Quidnam igitur Virgiliano exẽplo vis innuere. hicq; eadẽ bile percit⁹reſpondet: Tenerũ & laxa ceruice legẽdũ Torua Mimalloneis implerunt cornua bombis &c. Qđ eſt: Vin tu hos verſus ſonoros & ampulloſos leniter contraq; ſuum decorem proferre? Torua Mimalloneis implerunt cornua bombis. Vulgo ſic legitur Verſus iſte. Cæterum a Diomede hunc in modum citatur. Torua Mimalloneis inflatur Tibia bombis:& reponitur inter Teretes: Teretes autem verſ⁹ dicunt̃:Qui volubilẽ & cohærentem continuant dictionem:vt hic patet.

Et ſectum vitulo caput ablatura ſupbo
Baſſaris & lincem Menas flexura corymbis
Euhion ingeminat:reparabilis aſſonat Echo.

VERSVS hi ſonori ſunt & ſtrepentes.primus aũt proprius eſt:de quo ſupra: Spondęum habens in primo:quarto:ſextoq; loco.& hoc carmine primo coma ſemiquinarium:hoc eſt inciſũ cum affectatione nimia apparet:tam in materia:q̃ in Rithmo:Baſſaris & lyncem menas flexura corymbis.hic coma eſt ſemiſeptenarium:pariterq; includitur Periodus:hoc eſt totius cõpræhenſio Carmine ſequenti:Euhion ingeminat &c.Hicq; verſus Dactylicus eſt:valdeq; ſonorus in quo pronuntiatio fragoſa Crepitat:quale eſt Quadrupedante putrem ſonitu quatit Vngula Campum:qđ vitium Quitilianus noſter obſeruat: Sic ſcribens Nono volumine:& ne:(quod nunc maximum vicium eſt(breuium cõtextu reſultent:ac ſonum reddant pene puerilium crepitaculorum.

Hæc fierent:ſi Teſticuli vena vlla paterni
Viueret in nobis &c.

Indignatus:& vere ſtomachatus cum aduerſario Perſius:ſuperiorum Carminum nimia mollicie:ſi eſſemus inquit maſcula proles:hæc tamq; Tenera cuderemus? Merito igitur & dolet & q̃

ritur poeta de eo:de quo idē Quintilianus ſic queſtus eſt. In vniuerſum ſi neceſſe ſit:duram po
tius & aſperam compoſitionem malim eſſe:q̄ effœminatam & eneruem:qualis apud multos: &
quottidie laſciuimus.

In Lucanum.

IN Lucani pharſalia illud primū occurrit: Audax venali comitat Curio lingua: Vox
quondam populi:libertatemq; tueri Auſus:& armatos plębi miſcere potentes. Horū
carminum explanationem quia interpretes aut non aduertunt:aut potius negligunt
Ita ex hiſtoria accipe. Ex commentarijs Cæſaris deducta verba hęc ſunt: Curio Tri
bunus plębis cū Cęſaris cauſam dignitatemq; defendēdā ſuſcepiſſet: Sæpe erat ſenatui pollici
tus:ſi quem timor armorum Cęſaris lęderet:& qm̄ Pompeij Dominatio:atq; arma: nō minimū
in foro terrorem fecerant:diſcederet vterq; ab armis:exercituſq; dimitteret. fore eo facto liberā
& ſui iuris ciuitatē:neq; hoc tantum pollicit⁹: Sed etiam p ſe diſceſſionē facere cœpit: Q̃ ne fie-
ret:omnes amici Pompeij iuſſerunt. In quam ſentētiam Appiani verba quoq; ſubiecimus: Et
curio turbati⁹ rem ꝓtulit: Et nec ſucceſſores Cęſari mittēdos decreuit:ſi Pōpeio minime mittā-
tur: Cum enim inter ſe ſuſpecti forēt:nūq̄ vrbē pacē habituram:quæ ſtabilis eēt:ni ambo priua-
te degerēt: Propter quæ dictum a Poeta putamus:& armatos plębi miſcere potētes:hoc ē: Cæ-
ſarē Pompeiumq; Impatores p̄ſtantiſſimos exarmare:& intra conditionē priuatorum reddige
re: Et quaſi plębeios conſtituere auſus eſt Curio.

Nos primi ſenonum motus: Cibrumq; furentem.
Vidimus & Martem lybies &c.

Per Martē lybies:haud quaq̄ de Hannibale intelligēdum putamus:nam. vt inquit Strabo:
Cum duæ eēnt vię Ariminioq; melior:illa tn̄ non tranſmiſit Annibal:ſed aſperam deligere cō
actus ē. Aſdrubalē igitur fratrē innui putamus: Qui a Liuio Salinatore:& Nerone Claudio:ap d
Metaurum ꝓfligatus & interēptus ē:de cuius laudibus:hęc a Liuio ſcribuntur. Quippe aſdruba
lē eodē patre Amilcare genitum:æq̄ Impigrum ducē p tot in Hiſpania annos Romano exer-
citatum bello: Gemina victoria inſignem:duobus ducibus cū clariſſimis exercitib⁹ deletis: nā
itineris quidem celeritate concitatis ad arma Gallicis gentibus:multo magis:q̄ Annibalē ipm
gloriari poſſe. Quippe in his locis hunc coegiſſe exercitū:quibus ille maiorem ptē militum fa-
me ac frigore(quæ miſerrima mortis gn̄a ſunt)amiſiſſet. p Martē ergo lybies accipiēd⁹ erit Aſ-
drubal:qui lybicus impator Clariſſimus in Hyſpania Cneum et Publium Scipiones Ductores
p̄ſtantiſſimos interemit: Compluraq; alia facinora ſtrenue fortiterq; obiuit.

Tethys maioribus vndis
Heſperiam Calpē:ſummumq; impleuit athlanta.

Sic ferme ab omnibus legitur. Priſcianus autē locum hunc allegans: Ita legēdum autumat:
Tethys maioribus vndis heſperiam Calpe ſummoq; impleuit Athlāte: Quippe:quæ lectio ap
prime probatur:vtpote:cui concinne & eleganter ſenſus ipſe cōgruit:conſonat: Mirificeq; qua
drat: Nā cum ſupra dictum fuerit a poeta: Tum Cardine tellus Subſedit: Veteręq; iugis Nutan-
tibus Alpes diſcuſſere niuē:mox ſubiecit Tethys impleuit Heſperiam maioribus vndis: Calpe
& ſummo Athlante hoc ē Niuibus hoꝝ montium e verticibus excuſſis.ablatiuus.n.eſt. Tume
facto Namq; & ęſtuante mediterraneo mari:liq̄factis niuibus maria heſpiæ hoc ē Italię vehemē
ter deſęuiunt tumeſcuntq;. Ad hoc cum heſperiam legis abſq; alio Epitheto: Italia accipiatur:
vt ait Seruius: Cum vero vltimam apponis:tunc Hyſpania ſignificatur:ſic Horatius:qui nūc
heſperia ſoſpes ab vltima:italia nāq; & heſperia denominatæ fuere a fratribus Italo:& Heſpero
vt affirmant Cato:& Fabius pictor: Huc accedat:q; Poeta potiſſimum prodigia portētaq; enu
merat:quæ in italia euenere. Cęterum:ſi heſperiam Calpē & ſummum athlanta legeres: in ſenſu
neceſſe erit:vt intelligatur aut factum eſſe Cataclyſmum:cuius nulli hiſtorici meminerūt:aut ſit
inſana hypbole exceſſuſq; nimium fatuus.

Aut hic errat ait nulla cum lege pæuum
Mundus &c.

Legimus eodem auctore: Necnon ex antiquo codice:nulla ſine lege. Duę namq; negatiōes
græco more interdum magis negant:qd̄ annotarunt Donatus: Marcellus:& Priſcian⁹:ſic Vir.
ī buccolicis: Nulla neq; āmē libauit Quadrupes. q̄uis & illic ī plęriſq; mēdoſe legat Vlla neq; āmē
In ſecundo volumine eiuſdē Pharſalię legit. Motura dacas vt clade Getaſq; ſecuro me Ro-
ma cadat: Vbi legitur dacas:quia ſyllaba reluctatur: Emēdamus dahas. Dahę autem populi ſu-
per Scythas: Scytharumq; deſerta a Pomponio collocantur: Necnon a Strabōe & Plynio me
morantur. De quibus ita Cornelius Tacitus: pſperiſq; p̄lijs medias nationes ſubegit:ad fluuiū

Digitized by Google

Gynden: qui dahas: Arioſq; diſterminat. In eodem verſus eſt. Hanc latus anguſtum iam ſe cogētis in arctum Heſperię tenuē producit in æquora linguam: Linguam hic accipio pro altitudie non ꝑcipiti: ſed molliter Decliui: Vox.n: hęc pręter manifeſtam ſignificationem Pōpeio auctore Promontorium ſignat non excellens: ſed in planum deuexū. Ouidius. Tribus hæc excurrit in æquora linguis.

Illud etiam o rabies miſeranda ducis: cum fata Camillis.
Te Cæſar: magniſq; velint miſcere metellis:
Ad cinnas: marioſq; venis:

Putamus ſic exponēdum hicq; ſit ſenſus: ſi Cęſar ęquo animo exilium toleraſſes: fata te Camillo: Metelloq; ducibus clariſſimis: Necnon patrię ciuib⁹ amantiſſimis conferre parabant: quorū vterq; exilium patienter tuliſſe memoratur: At tu tu impius in patriam deſæuiēs Cinnę: Marioq; ſanguinarijs latronibus maluiſti comparari: quo fit: vt honeſtiſſimo tantæ laudis pręconio: quod iam tibi pręſto erat: te ipſum fraudaueris.

Treſq; petant veram credi ſalamina carinę.

Hunc locum erudite me Hercule: & elegāter ānotationib⁹ ſuis enarrat Beroaldus noſter vir alioqui eruditiſſimus. Attamē: qa: vt ait Seneca Inuenta inuenturis non obſtant: vide an etiam hoc pēſitari poſſit: Poetam e contrario ad illud Horatianum alluſiſſe: Ambiguam tellure noua Salamīa futuram: pariterq; ad Themiſthoclis victoriā omnium pene ſub ſole clariſſimā: quippe quæ ꝑfeciſſe videtur: vt Salamis iā non ambigua: Sed nimis vera appuerit Xerſis naufragio in quam noſtram ſententiam mox & infra dicturus ē Poeta: vt Salaminiacum meminit mare.

Necnō illud paſſim ſic legere ē ex tertio volumine eiuſdem. Hinc & Sydonię gētes: auroq; ligatas ſubſtringēs Arimaſpe comas: Nos vero Scythonię corrigimus. nihil etiam tam remotū: Immotū contrariū: q̄ Arimaſpi: qui ad ſeptētrionē ſunt: & Sydonij: q ad meridiē: Scython aūt Thracia antiquitus dicta: Et Scythonæ gentes in Thracia a Plynio: & Solino reponuntur.

Obſeruatione quoq; dignum putauimus Carmē hoc ex tertio Sydera reſpiciēs delapſæ portitor helles: pro his: qui ꝑnegant portitorem dici poſſe ꝓ eo: & qui portat: & qui portatur: vt ait Seruius. Portitor aūt & hic: & apud Martialē non niſi ꝓ eo qui portat: accipi poteſt: in qua ſignificatione illud quoq; Virg. intelligi poſſe putam⁹: Portitor ille Caron. Nō tñ imus inficias Portitorē illū etiam ſignare: q portum obſidens omnia ſciſcitatur: vt ex his: quę inferuntur: q̄q; efferuntur: Vectigal recipiat: qđ portorium dicitur. Plautus ī Aſinaria: Ego iſtum portitorem priuabo Portorio. Terentinus quoq; epiſtolam ſcribit ad portitores delatam: qđ verbum Donatus Marcelluſq; eleganter exponunt.

In Syluas Papynij.

IN Syluis Papynij plęręq; adhuc ſcatēt mēdę: ſenſuſq; nonnulli reconditi iacēt. Nos vero paucula pauciſſimis ꝑſtringētes ānotabim⁹: primūq; illud exponendum.

Et attoniti vidit domus ardua daci.

Cur attoniti dictum ſit: ēt in ancipiti: aut igitur attoniti intellige perterriti conſternatiq; vel fama: vel maieſtate fulminei Ducis ſecundum illud Martialis Lætus: & attonitus viſo modo pręſide mundi. Nam attonitus: vt ait Seruius: proprie dicitur: cui caſ⁹ vicini fulminis & ſonitus tonitruum dant ſtuporem: in quam ſententiam Ouidius. Nō aliter ſtupui: q̄ qui Iouis ignibus ictus viuit: Et eſt vitæ neſcius ipſe ſuæ: aut attoniti expone rudis & hebetis ſtupefactæq; naturę: Nam vt ait Cornelius Celſus: Attonitos dicimus: quorum corpus & mēs ſtupet: per qđ Dacos attonitos accipere potes ſtupentis & craſſi ingenij: cuiuſmodi ſunt populi ſeptētrionales: qua de re multa Ariſtoteles. ī Problematis: nec nō Vitruui⁹ & Vegetius ſcripſere.

Terga pater. blādoq; videt cōcordia vultu: ꝑ patrem minime Martem ſignificari putamus: ſed potius Veſpaſianum: qui templum pacis erexit: de quo Martialis & Tranquillus: Perq; hominem: rem: hoc ē templum ꝑ perſona accipere debemus. quale eſt illud Virgilianum: Iam ꝓximus ardet vcalegon & per ꝓſopopeiā viſus detur in aīmatis. Blandoq; videt concordia vultu: de tēplo concordię q̄uis Cicero: Liuius: & Plynius multa ſcribant: nos vnum addimus ex varrone hauſtum: cuius verba hęc ſunt: Tum quendam curtium virum fortem armatum aſcendiſſe in equum: & a concordia verſum cum equo eum pręcipitatum.

An tacita vigilet face Troicus ignis.

Tacita face dictum credimus: quibuſdam.n. ſacris operabantur virgines veſtales: quæ alijs videre non licebat: qđ Dyoniſius Alicarnaſeus & Plutarchus Clariſſime oñdunt. Horati⁹ dū capitolinum ſcandet cū tacita Virgine Pontifex.

Digitized by Google

Famoſuſq; lacus nomen memorabile ſeruat.
Aulus Gellius vir facundiſſimi eloquij:nec minoris doctrinæ huiuſmodi nomina vinoſus:
mulieroſus:verboſus:moroſus:famoſus in culpas tantum incidere autumat:ſed pace tanti ſcri
ptoris dixerim famoſum in virtutem:laudemq; ſępius reponi:vt hic:Necnō apud Iuuenalem ī
antiquiſſimo ac fideli codice noſtro legitur. Famoſos equitum cum dictatore magiſtros: Nec=
non famoſos equos:famoſiſſimamq; matronam apud Tranquillum & Hieronymum in laudē
accipimus.omitto auctoritates & teſtimonia Apuleij: Taciti: Plynij:& Porphyriōis:apđ quos
verbum hoc in bonam partem ſępius deducitur. Famoſus hic ergo lacus laudabilis:& inſignis
intelligatur.quā noſtrā ſententiā:ſequens clauſula confirmat:nomen memorabile ſeruat. Verū
vt aliquando & hoc verbum:Quid ſignificet :proprie & ſignate explicetur : Famoſus proprie
is eſt:qui circunfertur & celebratur.Hinc Oreſtem ſcęnis agitatum famoſum dicit Seruiꝰ.& Por
phyrio Eſopum & Roſcium famoſos nominā̄t:Plyniuſq; ī epiſtolis Matij priſci negocium cla
ritate perſonę Famoſum ſcripſit.Quibus exemplis nihil aliud vox iſta ſignare videtur:niſi ce=
lebrem:& qui famigeratus ſit quacunq; fuerit ratione modoq;. Cæterum quoniā hiſtoria de hoc
Curtio præſtantiſſimo ſolennis:& vnica(q đ equidem ſciam)apud Plutarchum in comparatio
nibus ſcripta eſt:vt cupientibus eam intelligere pręſto ſit:hic infra contexui.cum alio ſimili ex
emplo:ſed peregrino.
Tyberinus amnis per medium forum romanum deuolutus Iouis ira magno cōuulſo aggere cō
plures ędes & exterrauit & obruit.Mox oraculo ītellectum huiuſmodi calamitatē finiri poſſe:ſi
precioſiſſimum quiddam ī illud cōijceret. Cęteris igitur aurum atq; argētū cōgerētibꝰ:Curtius ī
ſignis adoleſcēs cum p̄cioſiſſimam hominis animam eſſe intelligeret:ſeſe in hiatum terrę pręci=
pitem eques demiſit: Suoſq; tantę Calamitatis immūnes reddidit. Ariſtides in.xj.rerum Itali=
carum huius hiſtoriæ meminit.
Circa Celenen phrygię oppidū terræ hiatus cum aqua domos p̱multas cum ipſis mortalibꝰ
abſorpſit in profundum.Mydas rex oraculo monitus:vt res eo p̄cioſiſſimas cōijeceret :futurꝫ
enim vt terra coiret:auro & argento iniecto nihil opis attulit. Anchurus regis filius cum nihil ī
vita humana p̄cioſius aīaſecum ipſe verſaſſet:datis genitori cōplexibꝰ & Timotheę vxori: E=
quum aſcendit:inq; hiantem locum concitatus eſt:Quo facto in vnum terra reuerſa eſt.Huiꝰ rei
teſtis eſt Calliſthenes.
Cedat Equus:latiæ qui contra templa Diones.
Cæſarei ſtat ſede fori:Quem tradens orſus pelleo Lyſippe duci:Forte hoc in loco Nerōis ſta
tua innuitur:de qua ita Plynius ſcriptum reliquit.Nam Lyſippus fecit Alex.M.a pueritia eius
orſus.Quam ſtatuam Inaurari iuſſit Nero priceps : de qua quidem ſtatua infra dicturus ē poeta
Mox Cæſaris ora aurata ceruice tulit.
Illud quoq; haud ꝗ̄ viſus ē agnouiſſe interp̄s Huc & ſub nocte ſilenti cum ſupis terrena pla=
cēt:tua turba relicto labet̄ cœlo:Hanc igit̄ p̱ticulam cum ſupis terrena placēt:ita exponēdā ar=
bitramur. Cum Sydera p̱ occaſum vertunt̄: p̱ qđ ſtellæ(quæ deorum formæ & ſupi dicunt̄)vi
dentur terras inhabitare:& ad ima ſe flectere:hoc eſt terram petere:in qua homines ſunt.
Quatiuntq; nouena lampade ſolēnē Talamis coeuntibus ignē : Et de pierijs vocalē fōtibꝰ
vndam.His verſibus poetam reor alludere ad antiquum morem:Quo Noua nupta ignē & a=
quam iubebatur attingere.Nam:vt ait Varro:cauſa naſcēdi duplex ignis & aqua.Ideo ea in nu
ptijs in lumine adhibebant̄:In quam ſentētiam cēſemus illđ Ouidij in arte accipiēdum.Iſta vi
ri captent:ſi iam captanda putabunt:Quos faciunt iuſtos ignis & vnda viros. Sacramēto nā
q; ignis & aquæ nuptiarum fędera ſanciuntur:vt inquit Lactantius:Quippe quem morem ſer=
uantes :viri tum iuſti tū legitimi merito poſſunt appellari.
Seſtiacos nunc fama ſinus pelaguſq; natatum
Iactet & audaci iunctos delphinos ephębo.
De ponte Xerxis notiſſimo non ſolum intelligit poeta:Quo ille Europamq; Aſiæ ſeſtonq;
admonuit Abydo:ſed & quem Caligula impator ſtruxit ęmulatione Xerxis:de quo ita loquit̄
Tranquillus.Nouum pręterea atq; inauditum genus ſpectaculi excogitauit. Nam baiarum me
dium interuallum puteolanas moles trium milium & ſexcētorum fere paſſuum ponte coniun=
xit:contractis vndiq; onerarijs nauibus & ordine duplici ad anchoras collocatis:ſupiectoq; ag
gere terreno ac directo in Appiæ viæ formam De Delphino aūt:Qui p̱ ſinum puteolanum fre
quenter ibat:mētio ē apud Plynium in naturali hiſtoria.Cum ergo poeta dixit: & audaci iūctos
Delphinas ephœbo:nihil aliud ſenſit pręterꝗ̄ hunc pontem inter puteolos & baias a.C. Cæſa=
re conditum.
Superantq; nouis alarota figuris.

Digitized by Google

Ita legendum cenſemus ſic exponẽtes Aſarota ſupant nouis figuris: Supant poſitum videtur ꝓeminẽt & extãt: tanꝗ ꝑ Emblemata vermiculata ꝑ qđ deſcribiť paui mẽtum: ĩ quo teſtulę eductæ erant: qđ conuerri haud ſane poterat.

Et concolor alto Vena mari. Forte ꝑ venam mari concolorem ſignari poterit marmor auguſtęum: de quo Plynius libro. xxxvj. naturalis hiſtoriæ ita loquitur auguſtęum enim marmor appellatum ẽ: qđ principatu auguſti reptum ẽ Vndatim criſpum in vertices.

Illis ipſe antris Anienis fonte relicto.

Anienus legimus recto caſu non patrio: necnon infra vbi Tyberinus reponimus tiburnus: Quippe quæ lectio purior eſt & ſincęrior. Anienus enim ĩclinatur ex Priſciano & Propꝛio ita canẽte. Acceſſit ripę laus Aniene Tuę. Diciť tamẽ etiam Anio necnon Anien. qui Fluuiꝰ hac de cauſa denominatus fertur: Quam tradit Plutarchꝰ in compationibꝰ in hanc ſentẽtiã. Rex Thuſcorum Anius egregia forma filiam habuit Saliam nomie: Quam virginẽ accuratiſſime obſeruabat. Cathethus nobiliſſimus adoleſcens: cum aliquando colludẽtẽ puellam vidiſſet: exarſit in amorẽ: & impatiẽs raptam romam abegit. pater inſeq̃ns raptorẽ cum ꝑhẽdere non poſſet: fluuium inſiliẽs: nomẽ ei ꝑpetuum reliquit. Anionẽ poſtmodũ appellatũ conſtat. Cathetus deinde ex Salia latinũ creauit & Saliũ: a quibus nobiliſſimę ortæ ſunt familię: prout ariſtides Mileſiꝰ & Alexan. polyhiſtor in tertio rerũ italicarum tradunt.

Dites Capreę virideſq; reſultẽt
Taurubulę: & terris ingens redit æquoris Echo.

Quia vox hęc Taurubulę a plęriſq; incognita forte nomẽ eẽ oppidi deductum e Tauri conſilio quaſi ταυρου βουλη. Reſolutaq; immo ex trita vtrobiq; altera ex dipthongis ſyllabę medię corripiunť. Quo pacto aũt Samnites duce Tauro in coloniam fuerit deducti: Strabo plura volumine. v. diſſerit.

Cur vada deſidant & ripa coerceat vndas.

Cecropio ſtagnata luto. ꝑ *Lutũ Cecropium* nidos hirũdinũ accipimꝰ: de quibꝰ ita Plyniꝰ in decimo *naturalis hiſtoriæ* ſcriptum ꝓdidit: In ęgypti heracleotico hoſtio Molẽ continuatione nidoꝝ *euaganti* Nilo inexpugnabilem opponunt Stadij fere vnius ſpatio: Qđ humano opere perfici non poſſet.

Nec qui fraternus adulter
Caſta Mycenæo connubia polluit auro.

Per Mycenęũ auꝝ credimꝰ Papinium ſentire de Ariete aureo: de quo plura Seneca in Thyeſte & Varro ĩ ſecũdo de re ruſtica. Atreꝰ. n. Queriť ſubductũ eẽ ſibi Arietẽ pellis aureę a frẽ Thyeſte: & q̃a hic mẽtio fit aurei arietis: illđ ex Varrõe addimꝰ: vt ĩtelligať ſemel: Quid veri lateat ſub velleris aurei fabula. Et q̃d ꝑ aurea mala intelligẽdũ ſit poetę ipſas pecudes ꝓpter caritatẽ aureas habuiſſe pelles ꝓdiderũt: vt argis Atreus: quam ſibi Thyeſtẽ ſubduxiſſe queriť: & in colchide Oeeta: ad cuius Arietis pellẽ ꝓfecti regio gñe dicunť Argonautę: vt ĩ Lybia ad heſpidas: vnde aurea mala. i. ſecũdũ antiquam conſuetudinẽ capras & oues: quas Hercules ex Africa in græciam exportauit. Ea. n. ſua voce græci appellant mala: In quã ſignificationẽ putamꝰ illud a Marone in buccolicis dictũ: Tũ canit heſpidũ miratam mala puellã: Cæteꝝ Strabo de Ariete aureo Colchidis aliter ſentire videť: in hanc ſentẽtiam ſcribẽs: de colchis dũ loq̃ť. Ap đ ęos Torrẽtes dicũť aurum deferre: qđ Barbari ꝑforatis tabulis: ac lanoſis pellibꝰ excipiũt: vnde aurati velleris fabula conficta eſt.

In Tragœdias Senecę.

IN Tragœdijs Annei Senecę verſus huiuſmodi in Hyppolito leguntť. Tibi dant varię pectora Thygres: Tibi villoſi terga biſontes: Latiſq; feri cornibus Tauri. Vbi tauri paſſim legitur: Vri corrigẽdũ putamꝰ: ſenſu Syllabaq; ſuffragantibꝰ. Cũ enim Germania multas feras inſignes mittat: Cum primis Biſontes: & vros inſignia boum ferorum genera ferre a Plynio memorať. De his autẽ vris plura Cæſar in commentarijs: Necnon Solinus: & Seruius multa ꝓdiderunt.

Illud quoq; ꝑperam in eodem ſcriptũ ẽ: Luciq; boues vẽdicat omnes natura ſibi. Nos vero Lucas Boues emendamus: Elephantes ꝑ Lucas boues accipientes: quoniam primum ĩ Lucania viſi ſint ex Varrone: & Plynio & obiter caſtigamus locum ex quinto Lucretij: qui mendoſiſſimus erat ita corrigentes: inde boues lucas turrito corpore tetros anguimanos belli docuerunt vulnera peni ſufferre: & magnas Martis turbare cateruas.

Hoc etiã vulgo ſic legi ſolet: Qualis ꝑ alta gradiť Oceani freta Fluctus refundẽs ore phyleꝰ rapax: vbi autem Phyleus alij: Nos phyſeter ſubſtituimus: De phyſetre autẽ Solinus: & Plyniꝰ ita ſcribũt. In Gallico Oceano phyſeter ingentis columnę mõ ſeſe attollẽs: altiorq; nauiũ velis

Digitized by Google

diluuiem quandam eructans. Non tamẽ eo inficias phileum Augei filium extitiſſe: De quo plutarchus in quæſtionibus: ſed hoc nihil ad rem.

In Tragœdia octauia in omnibus pene codicibus ita ſcriptum ẽ: Quis mea digne deflere poteſt mala: Quæ lachrymis noſtris queſtus redderet Andon: Nos autem & hunc pariter locum caſtigamus reddet αηδωρ vel latine ædon. αηδωρ enim grece: latine dicitur luſcinia: & in tranſcurſu pariter emẽdamus Petronij codicem maculoſum apud quem ſic legitur. Teſtis Silueſter Hyaſdon: atq; vrbana Progne: cum Aedon: non Hyaſdon ſit legendum. Virgili⁹: Qđq; leues calami: qđ ſuauis cantat Aedon. Calphurnius in Buc. A ſtile credibile vt vincat achantida cornix Vocalem ſupet vt Dirus Aedona bubo.

In Horatium.

APud Horatium verſus eſt Saphicus: Terruit gẽtes: graue ne rediret Sęculum Pyrrhæ noua monſtra queſtę: omne cum Protheus pecus egit altos viſere montes. Cur Prothei mentionem faciat hic Flaccus in Pyrrhæ & Deucalionis diluuio: nullus interp̃s (qđ ſciam) oſtendit: nec exponit quiſq̃: An idem Prothęus Deucaliõis & Pyrrhę fuerit contemporaneus: Qđ vt clari⁹ luceſcat: faciliuſq; explicari poſſit: ante omnia illud obſeruare oportet Poetas plurima: quæ diuerſis temporibus fuere ſimilia: frequenter in vnum congerere: Quippe qđ apud Maronem in Georgicis Lucanumq; in primo Pharſaliæ prodigia canentes facile cautus lector animaduertet. Verum: vt id qđ inſtat: aliquando agamus: Xenophon in æquiuocis hæc tradit: inundationes plures fuere. prima Nouimeſtris ſub priſco Ogyge: Secunda Niliaca menſtrua ſub ęgyptijs Hercule ac prometheo: bimenſtris autem ſub Ogyge Attico: trimenſtris in Theſſalia ſub Deucalione. Par Pharonica ſub Prothęo ægyptio in raptu Helenę: Quia ergo ſub Deucalione Pyrrhaq;: necnon ſub Prothęo diuerſis temporibus cataclíſmi fuere: hoc in loco nunc poeta coniunxit.

Creſſa nęc careat pulchra dies nota: vbi creſſa paſſim & legũt & exponũt interpretes: nos vnius litterę commutatione ſpiritu accedente Threſſa caſtigamus: ne poeta videatur exorbitare ab hyſtoria notiſſima: ex quo inſtitutum peculiare Thracię: non Creticę gentis fuit: lapillis albis & nigris candidos atroſq; dies ſignare. Et ne vox iſta alicui inſolens videatur: illud addimus Threſſam pro Thracenſi alibi ab eodem poeta ſic ſcriptum fuiſſe. Me nunc Threſſa Cloe rẹgit Seneca ad hoc in Hercule Oeetheo hoc verbum ſic vſurpat. Verum ẽ: qđ cecinit Sacer Threſſę ſub Rhodopes iugis.

In arte poetica verſus iſte ſic ab omnibus pene legitur. Intererit multum Dauus ne loquatur an heros: vbi Dauus: nos diuus reponimus: nam ſẽſus: ni fallor: honeſtius quadrat: ſi ſubſeq̃ntia accurate penſitentur: Poeta enim gradatim Variarum rerum ac perſonarum præpon ſeruandum oſtendens a diuo ad Heroem: mox ad ſenem alioſq; inferiores decurrit: Qđ carmen infra poſitum Clarius exponet: Ne quicũq; de⁹ adhibebitur heros regali conſpectus in auro nup: & oſtro: Migret in obſcuras humili ſermone tabernas. Cæterum: ſi dauus iuxta Neotericum interp̃tem legatur: Fatuus erit ſenſus: niſi ſtatim ſubſequatur & legatur Herus: hoc eſt dominus: qđ ſi fit: tunc verſus claudicabit in ſyllaba:

Eiuſdem verſus ille: qui ab omnibus circunfertur: vulgatiſſimus eſt: Quis tamen exiguos ęlegos emiſerit auctor: Grammatici certant: & adhuc ſub iudice lis eſt: cui dubitationi nos ex Terẽtiano illud adiungimus: Pentametrum dubitant: quis primus Finxerit auctor. Quidam nõ dubitant dicere callinoum.

In Martialem.

VAlerij Martialis: in quo vt dixit Plynius: multum fuit Salis & fellis: nec candoris minus: carmen hoc Hęc tibi ſi vis ẽ Si mentis tanta poteſtas: Liberior partho viuere rege potes: ſimpliciter declaratur & exponitur. Cur autem dictum ſit liberior partho viuere rege potes: declarandum putamus: hic ergo ſenſus deducitur ex dicto Salluſtiano: Nam quodlibet impune facere rex poteſt: quæ quidem licentia peculiariter Parthorum regi maximo aſcribitur: Nam vt ſcribit Herodotus: Lex eſt: qua licet Parthorum regi facere: quicquid libet. Cæterum quia lex etiam fuit apud eoſdẽ Parthos: vt filiæ: & ſorores impune ĩ matrimonium ducerẽtur: eodem Herodoto & Euſebio ſcriptoribus: ob hoc vide: an iocus ſit mordax: & ſalis conſueti.

Apud eundum legitur. Nec dictat mihi luculentus Atys mollem debilitate Galliambõ. De Galliambo plura eleganter tradit Diomedes. Illud vero nos addimus ex Terentiano Galliambũ appellatum eſſe a Gallis: qui apte & concinne motus celeres & tremulos agunt. Sic ergo Terentianus. Nomenq; Galliambis memoratur hinc datum: Tremulos qꝫ eſſe Gallis habiles

putant modos: Adeo vt frequenter illum prope ab vltimo pedem mage:quo ſonus vibretur: Studeant dare Tribrachum.

Verſiculus etiam eiuſdem paſſim ſic legitur. hęc tam ruſtica malo: q̃ Biruntos: emendandum autem putamus Biſuntos: Biſuntium autem oppidum in Hiſpania celebrat Ptolomęus.

Hunc quocꝫ verſiculum Et lingua pariter loquutus omni quia citat Seruius octauo commẽtario dicens ſe Ianum quadrifrontem legiſſe: Addimus clauſulam Fabij Pictoris huic ſententiæ reſpondentem. Verba hęc ſunt: Imus eſt Argiletus: vbi Ianus quadrifrons: qui & Vertunꝰ in fine vici Thuſci ad radices capitolij ĩ foro boario.

In Silium Italicum.

IN Silio Italico vulgo ſic leguntur hi verſus: ſępe etiam famuli turbato ad lumina ſõno: expauere trucem per vaſta ſilentia vocem: Nos ad limina corrigimus: ita vt in ſtructura & ordine coniungantur & copulentur famuli ad limina: hoc eſt ęditui & quaſi cubicularij. Virgil. in nono: Hic dardanio Aeneę armiger ante fuit: Fiduſcꝫ ad limina cuſtos. Vbi Seruius noſtræ huic ſententiæ non refragatur ita ſcribens: Fiduſcꝫ ad limina cuſtos æditũus fuit: id quod diximus: ſupra ingenti honore apud maiores fuit: illic enim epulabantur & deos colebant. Cenſus autem omnis illic ſeruabatur. Necnon in tranſcurſu locum in quarto Metamorphoſeos corrigimus: vbi legendum eſt: & inter bis ſex Leucothoen famulas ad limina cernit: non ad lumina: Vt plęricꝫ omnes legunt.

Illud quocꝫ puſillum q̃uis: & minutulum non prętereũdum eſt: vt nequis hoc ſic legat: Ingenio motus auidus fideicꝫ ſiniſtrę Is fuit exuberans aſtu: ſed deuius ęqui. Non enim exuberans legendum: ſed exupans: ne claudicet verſꝰ ĩ ſylla. Vber. n. primam producit.

Verſus hic quocꝫ eiuſdem circunfertur: Et qui longa dedit terris cognomina phœnix: penſitandus nec vllo modo tranſmittendus videtur. Quęri namcꝫ ab eruditis ſolet. Cur phœnicẽ dixerit poeta longa terris cognomina dediſſe. Hunc ergo locum ita explicamus. Complures memorię prodiderunt a phœnicibꝰ multas diuerſis locis vrbes conditas & colonias deductas Quam rem Curſius his verſibus notauit. Nam cum Tyros a phœnicibus orta fuiſſet: inquit Colonię Syriorum certe pene toto orbe diffuſæ ſunt. Carthago in Africa: in Boetia thebæ: Gades ad Oceanum. Quia ergo Tyros a phœnicibus oriunda in Aſia: Carthaginem in Africa: Thebas in Europa poſuit: Gadeſcꝫ vltimas ac pene extimas in occiduo orbe deduxit: ob hoc crediderim a poeta dictum: Et qui longa dedit terris cognomĩa phœnix. Niſi forte alluſerit ad phœnicum gentem: quæ vt ait Plynius: fuit in magna gloria litterarum inuentionis & Syderũ naualiumcꝫ ac bellicarum artium. De quibus Lucanus. phœnices primi: famæ Si creditur: auſi manſuram rudibus vocem ſignare figuris. De phœnice vero: cadmo phœnicibuſcꝫ Xenophon in æquiuocis.

Haud procul Herculei tollunt ſe littore muri
Clementer creſcẽte iugo: quis nobile nomen
Conditus excelſo ſacrauit colle Zacynthus.

Sagunthum Silius denominatam tradita Zacyntho Herculis comite: quæ autem ſimilitudo ſit in Sagunthо & Zacyntho: declarandum puto. Duo igitur hæc nomina q̃uis aliquibus elementis videantur diſſidere: Vnum tamen & idem ſunt cognatione litterarum & proximitate quippe qđ tum ex diſciplina gręca: tum maxime ex Priſciano colligimus in hunc modum ſcribente: Et. y. pro. u. pro. z. s. vel. d. vt φυγη fuga ζακυρος ſagunthus κυβερνητης Gubernator. In hac ergo dictione Zacynchus. z. in. ſ. c. in. g. y. in. u. Et ita fit ex Zacyntho ſagunthus.

In tertij quocꝫ voluminis principio ſcriptum eſt: Fœmineos prohibent greſſus: ac limine curant ſetigeros arcere ſues: vbi duo videntur penſitanda: & cur fœminę ab Herculis templo ſubmoueantur: curcꝫ ſues. Cauſam primi quæſiti ex Macrobio ſic habe: vbi ſermonem facit de bona dea. Hæc apud gręcos θεος γυναικεια dicitur: Quam Varro filiam fauni tradidit adeo pudicam: vt extra γυναικωνιτην nunq̃ ſit egreſſa. Nec nomen eius in publico ſit auditum: nec virum vnq̃ viderit: vel a viro viſa ſit: propter qđ nec vir templum eius ingreditur: Vnde & mulieres in Italia ſacro Herculis non licet intereſſe: quia Herculi: cum boues Gerionis per Italię agros duceret: ſitienti reſpõdit mulier aquam ſe nõ poſſe pręſtare: ꝙ fœminarum celebraretur dies: Nec ex eo apparatu viris guſtare phas eſſet: propter qđ Hercules facturus ſacrum deteſtatus eſt pręſentiam fœminarum. Et potitio ac pinario ſacrorum cuſtodibus iuſſit: ne mulierem intereſſe ꝑmitterent. Ad hoc ergo inſtitutum Herculis nunc alludere videtur poeta. Secunda etiam quæſtio ita ſoluatur: cur ſues eius templo arcerentur: ex Herodoto hunc in modum de Hercule ægyptio ſcribente. Suem ægyptij ſpurcam belluam arbitrantur: Quam ſi quis vel tranſeundo contigerit: abiclotum ſeſe cum ipſis veſtimentis: Eocꝫ ſoli omnium ſubulci in ægypto & ſi indigenæ

Digitized by Google

tamen nullum ingrediuntur templum: nemoqꝫ aut filiam eorum ĩ matrimonium accipit. Hic ergo nodus ex Herodoti volumine ſecundo explicatur & ſoluitur.

In Epiſtolas Ciceronis Familiares.

IN Epiſtolis familiaribus Marci Tullij Ciceronis plęraqꝫ mendoſa ſunt: Ex qbus paucula: ne penitus diſſimulare videamur: breuiter percurremus. Et hoc potiſſimum in ſecundo volumine: qđ vtpote A duleſcentulis conducibile plęriqꝫ omnes Grammatiſtę profiteri atqꝫ enarrare aſſolent: vt igitur ludi magiſtris nec minus iuuẽculis: aliqua ſaltem pro parte proſimus: Paucula hęc Minutula: cæterum neceſſaria curſim annotabimꝰ. In epiſtola: cuius initium raras tuas quidem &c. Clauſula eſt: Quoniam κωμικοσ μαρτιρ accidit: vt opinor: phania: p quã commendatur facetus & elegans libertus Appij phania nomine: cuius dexteritatem ac prudẽtiam commendat epiſtola prima voluminis tertij. Cæterum complura in octauo ad ſenſum declarationemqꝫ epiſtolæ huius facientia diligens lector inueniet: ea prę ſertim epiſtola: cuius initium eſt: non dubito quin perlatum ad te ſit &c. Vnde veternus ciuitatis legendum: non Veteranus. In calce pręterea huius epiſtolę locum ita corrigimus emẽdamuſqꝫ. Mihi erat in animo: Quoniam iuriſdictionem confeceram: ciuitates locupletaram: in publicanis etiam ſuperioris luſtri reliqua ſine ſociorum vlla quærela conſeruaram: in priuatis: ſummis: infimis fueram iucundus: pficiſci in ciliciam.

Epiſtola: quæ incipit: non potuit accuratius agi: ſic legitur: ꝙ his: qui erat competitor tuus & idem meus: aſſenſus eſt ei: Qui ornauit res noſtras diuinis laudibis. Duo hic exponenda: quis iſte fuerit competitor: necnon qui res ipſas Ciceronis laudibus ornauerit: Competitor igitur accipiendus eſt quidam Hirius: Ciceronis vero ornator & laudator Cato: Quippe qui honorifice de Cicerone verba fecit: quam rem colligimus ex epiſtola octaui: cuius principium eſt. Non diu ſed acriter nos tuę ſupplicationes torſerunt: necnon in epiſtola libri. xv. ad Catonem: cuius principium eſt ſumma tua auctoritas fecit.

De Ocella parum ad me ſcripſeras. Quia & hic hęret interpres: quiſnam fuerit ocella: dicimꝰ ꝙ hic appellatus eſt Seruius Ocella: qui olim deprehenſus eſt in adulterio: de quo Cælius ad Ciceronem in octauo ſic loquitur. Seruius ocella nemini perſuaſiſſet ſe Mœchum eſſe: & in ea: quę incipit: Putares ne accidere poſſe: Clauſula eſt: ſed tamen ſedulo fit & in primis a patiſco. Patiſcus nomen eſt præfecti venationis: cuius Cicero meminit in quadam ad Atticum epiſtola.

In ſeptimo ad Trebatium epiſtola: quæ incipit. Accepi aliquot epiſtolas: clauſula hęc vulgo ſic legitur: Illud miror: qui ſolet eodem plures dare: q̄ qui ſua manu ſcribit: nunc ꝙ in palimpſeſto. Vbi credimus ſic emendari poſſe. Illud miror: qui ſoles eodem exemplo plures dare: q̄ qui a manu ſcribit: nunc ꝙ in palimpſeſto: ſubaudi ſcribas: iocuſqꝫ videtur in Trebatium perinde ac ſterilem ac ieiunum oratione & iuentione. Hicqꝫ erit ſenſus & ordo.

Illud miror: ꝙ tu Trebati: Qui ſoles plures epiſtolas eodem argumento ac pene exemplo dare: q̄ libertus a manuenſis: nunc qđ ſcribas in palimpſeſto id eſt in tabella iterum raſa: perinde ac ſcedulæ parſimonia labores: Eloquentiæqꝫ Noua vbertate diffloreas & abũdes.

Illud quoqꝫ prętereundum haud arbitror: qđ in ſeptimo epiſtolarum eiuſdem Ciceronis ad Trebatium his verbis ſcribitur. Quomodo autem placebit tibi Iouem Lapidem iurare. De ritu enim lapidis aliquid ſcribendum. Ita ergo loquitur Pompeius. Lapidem Silicem tenebant iuraturi per Iouem hæc verba dicentes: ſi ſciens fallo: me deiſpiter ſalua vrbe atqꝫ bonis eijciat. vt ego hunc lapidem. Polybius vero multo diffuſius morem hunc his verbis ſignat: Ritus lapidis huiuſmodi fuit. Fœcialis ſumpto in manibus lapide: poſtq̄ de fœdere inter partes conuenerat: hæc verba dixit. Si recte ac ſine dolo malo hoc fœdus & hoc iuriurandum facio: dij mihi cuncta fœlicia præſtẽt. Sin aliter aut ago aut cogito: cæteris omnibus ſaluis in proprijs patrijs in proprijs ſedibus: in proprijs laribus: in proprijs templis: in proprijs ſepulchris ſolus ego peream: vt hic lapis e manibus meis excidet. Nec plura locutus lapidem de manu deiecit.

In eodem volumine epiſtola hoc initium habet perſępe mihi cogitanti de communibus miſerijs: in quibus tot annos verſamur: & vt video verſabimur: ſolet venire in mentem illius temporis recordatio. Verbum hoc notiſſimum expungendum putamus. Nam venire in mentem veteres cum genitiuo iungebãt: Cicero ĩ verrẽ. Fac tibi ancilię legis veniat ĩ mẽtem. Lucretius. Et venit in mentem Solis Lunæqꝫ viarum. Terentius vbi in mentem eius aduenit venit: recordatio ergo tollatur: ſicqꝫ Sincera lectio relinquetur & pura ſi legetur. Soles venire in mentem illius temporis.

Iacobi Bononienſis.

In Rhetoricos Ciceronis.

IN Rhetoricis ad Herēnium primo volumine verba hæc pleriq; omēs ſic legunt. Mimus quidam nominatim Actium poetam compellauit in Cœnaculo. In eo Actiꝰ iniuriarum agit. Caſtigamus & ita legimus. Compellauit in ſcæna. Cum eo Actius iniuriarum agit: Quippe quæ lectio & ſenſui quadrat & ſtructurę. Non. n. in hominē dicimur iniuriarum agere. Ad hoc: ſi Cęnaculum lęgas: nihil ad rē. Hoc quoq; eodem volumine perperam ſic legitur. Item Aſſumptiua pars eſt: cum p ſe defēſio infirma ē: ſed aſſumpta ex contraria re comprobatur: Extraria: non contraria legendum tum antiquo codice tum ſenſu. extrariaꝫ autē pro externa poſuit: hoc eſt: qua extrinſecus aduehatur: Lucretius. Poſt extraria lux oculos pertinget &c.

In ſecundo inquit veluti pacuuius fortunam inſanam eē cæcam & brutam perhibēt philoſophi: Saxiq; ad inſtar globoſi prędicant eē volubilē. Nos vero ex antiquo codice legi poſſe aſſeueramus & contēdimus: ſaxeoq; iuſtare globo volubilē. Seneca. n. vetereſq; fortunę mobilitatē & inconſtantiam ſignantes in pila ſedētē poſuere. Auſonius autem rotæ: dum ait: cur Rotulę inſiſtis: Stare loco nequeo.

In tertio legitur. Vis diſcernitur per exercitus: Claſſes: arma: tormenta: reuocationes hominum & alias huiuſmodi res: vbi reuocationes: nos euocationes emendamus: vt & hoc caſtrenſe verbum cum alijs apponatur. Euocatio enim genus eſt militiæ: vbi dux per tumultum alloquitur milites. Qui euocati dicuntur. De euocatione multa Donatus & Seruius.

Hæc etiam clauſula ſic ab omnibus legitur: rem vbi pangunt: oratione pangant. Nos ex antiquo codice receptiſſimorumq; auctoritatibus legēdum aſſerimꝰ pagūt: non pangunt. ſic legit & obſeruat Priſcianus. Quītil. quoq; verba hęc citās ait: rē vbi pagunt orone pagūt. Sicut. n. cado cecidi: ſic pago pepigi. Verbum enim eſt antiquum: nęcnon ęx antiquo fideliter reponēdū. Quis Seruius pago ſeſe nunq̄ legiſſe dixerit.

In rhetoricis de inuentione ex Priſciano: & antiquo codice illud caſtigamus: Q̄d ſic pene ab omnibus legitur. Tēpus id: quo nunc vtitur (nam ipſum quidem definire difficile eſt) pars quędam ęternitatis cum alicuius annui: menſtrui: diurni: veſpertini nocturnive ſpacij certa ſignificatione. Vbi legitur menſtrui: nos menſurni contendimus emendandum Priſciano ita ſcribente. Corilius Colurnus: tacitus taciturnus: menſis menſurus. Sic enim Cicero poſuit pro menſtruus in primo Rhethoricorum.

In Catilinam Salluſtij.

IN Catilina Iugurthaq; Criſpi Salluſtij quædam velociter tranſcurrentes annotamꝰ in primis illud ex Gellio exponentes: q̄d in præfatione ita legitur. At mihi: tametſi haud quaq̄ par gloria ſequatur ſcriptorem & auctorem rerum: tamen in primis arduum videtur res geſtas ſcribere. Arduum hic poſitum eſt non pro difficili tantum: ſed pro eo: quoq; quod gręci ΔισΧερεσ aut καλεϖορ vocant: q̄d eſt tum difficile: tum moleſtum quoq; incommodum & intractabile.

Ex eodem legendum. Satis loquentiæ: Sapientiæ parum. Non eloquentiæ: vt vulgus ſolet Nam ſi: cum Cicero de his verba faceret: qui arte dicendi abutebantur: in malo non eſt auſus eloquentiam nominare: vt obſeruauit Victorinus rhetor clariſſimus: tanq̄ eloquentia: vt dixit Cælius: ſit quædam innocentia: nec niſi in bonam partem poſſit deflecti: cumq; Catonis illa notiſſima definitione Oratoris: omniumq; opinione rhetorum comprobatum ſit eloquentiam tātum viro bono innocentiq; conuenire: Salluſtius clariſſimus dicendi magiſter ac artifex ſubtiliſſimus. Duo hæc haud miſcuiſſet penitus diſcordia: Eloquētiam & malignitatem. Audacter igitur tum Au gellij auctoritate tum magis ratione ſatis loquentiæ legendum: non eloquentiæ ſecundum prophanum atq; imperitum vulgus grammatiſtarum.

Nedum illi corruptis moribus victoriæ obtemperarent. legimus ex Priſciano Auguſtinoq; locum hunc citantibus. Nedum pro ſaltem poſitum eſt. Et hic eſt ſenſus. Saltē neceſſe fuit Milites hos tanta indulgentia immo licentia imperatoris corruptos victoriæ obtemperare: q̄d eſt pro libidine impetuq; victoriam citra modum exercere.

Libido ſtupri Ganeęq; cæteriq; cultus non minor inceſſerat. Cultum accipimus pro elegantia: quæ apud veteres pro vitio ſępius reponebatur: Q̄d Catonis auctoritate probat Gelliꝰ ſcribens elegantem dictum antiquitus non ab ingenij elęgantia: ſed qui nimis læto amęnoq; cul-

tū eſſet. Cultus ad hoc apud veteres nunc in bonam nunc in malam partem accipiebatur. Horatius. Mundus erit: qui non offendet ſordibus: atq; in neutram partem cultus miſer.

Sed antea item pauci coniurauere contra remp. quibus fuit Catilina: De quo q̄ veriſſime potero dicam. Quia plęriq; de quo legunt: nec hoc relinquimus. De qua igitur legatur non de quo ex antiquo & fideli codice. Hic enim vt ait Diomedes: locum hunc exponens: eſt ſecūda Anaphora: p quā elocutio non conuenienter reſpondens aliud infert occulte. De qua enim intelligē dum coniuratione

Nunq̄ hiſpanos pręterea tale facinus feciſſe. Notanda hic vox iſta præterea: Quæ hoc in loco tempus pręteritum ſignificat: qđ annotauit Agręcius: Qđ rariſſime inuenies.

Atq; eo dictante feciſſe: quo fidi magis inter ſe fierent. Sic paſſim legitur. Nos autem putamus ſic emendari poſſe. atq; eo dictitant effeciſſe.

Q. Martius rex &. Q. Metellus (nam vterq; ad vrbem imperatores erant) quid verbum hoc ad vrbem ſignificet: eleganter exponit Aſconius his verbis. Omnes enim magiſtratus: qui intramuranus non eſt: etiam ſi adminiſtrator romæ eſt: ad vrbem dicitur.

Et quia mentio facta de hac prępoſitione ad: obiter & in tranſcurſu ponatur differentia inter ad & in non mediusfidius ſpernenda: Quippe quæ particulæ nō vnum idemq; ſignant: vt vulgo creditur: Nam in forum ire eſt forum intrare. Ad forum autem ire in locum proximum foro Sicut etiam non vnum ex Theatro & a Theatro venire. nam qui ex Theatro ſe venire dicit: ex ipſo venit Theatro. qui vero a theatro: non ex ipſo theatro: ſed ex loco: qui proximꝰ theatro ē.

Cæteræ multitudini diem ſtatuit: anteq̄ ſine fraude liceret ab armis diſcedere præter rerum capitalium condemnatis. legendnm añ quā ita vt quā relatiuum nomen ſit. Et hic eſt ſenſus. Pręſcriptus eſt dies cæteris: añ quē diem poſſent ab armis impune diſcedere ſine periculo ac noxa exceptis condemnatis. Fraus autem hic pro pͥculo ponitur: in quam ſignificationem veteres iuriſconſulti ſępius vſurpauere: vt ait Seruius illud Virg. exponens. Quis deus in fraudem. Ad hoc præter condemnatis dictum eſt pro condemnatos: Quam rem obſeruauit Priſcianus in libris de conſtructione.

Apud eundem in oratione Cęſaris menda eſt. hi cepere peſſimum quemq; & omnibus inuiſum indēnatum necare. Ea lege populus lętari: lege dictio expungatur: cum ex antiquo codice tum maxime ſenſu. Nulla. n. legis hic facta eſt mentio: ad hoc accuſatiuus eſt: Qđ etiam Priſciano auctore aduertimus hunc locum citante.

In oratione Catonis inualuit error & macula in omnibus codicibus etiam vetuſtiſſimis: vbi legitur. Vereor ne iſta vobis manſuetudo & miſericordia: Si illi arma ceperint: in miſeriam conuertentur. Ne hic poſitum eſt pro nimis. Vnde vereor particula expungenda Donato auctore locum hunc ita citante: Ne iſta manſuetudo & miſericordia in miſeriam conuertētur. Ne hic pro nimis poſitum. Cicero ne iſti vehementer errant: ſic ergo legatur Ne iſta manſuetudo & miſericordia: ſi illi arma ceperint: in miſeriam conuertentur.

Ac ſicut effœta parētū multis tempeſtatibus haud ſane quiſq̄ Romę virtute magnꝰ fuit: Sūt qui putāt legēdum effœta parēte. Cæterum: cum omnes codices parētum habeāt: nihil imutādo ſenſus ita explicari poſſe videtur. Sicq; ordinādū puto. haud ſane quiſq̄ Romæ virtute magnus fuit: ſicut effœta ſubaudi rep. & erit ablatiuꝰ abſolutꝰ: effœta dico magnis tempeſtatibꝰ parētum: hoc eſt calamitatibus maiorum: per qđ innuere videtur Bella ciuilia & diſcordias inteſtinas in cauſa fuiſſe: Vt nullus iam multis ſæculis clariſſimus emerſerit.

Illud ēt ī fine Catilinę ita legēdum arbitramur. Pauci: quos medios cohors prętoria diſiecerat: Paulo diuerſi alis Alibi ſtantes: omnes tamen aduerſis vulneribus ceciderunt. Alis. n. antiquitus dicebatur: qđ nunc Alius: auctoribus eodē Diomede ac Priſciano

In Iugurtham Salluſtij.

IN Iugurtha ad hoc primū illud occurrit. Nūc vero exul pr̄ia domo ſolꝰ: atq; oīm rerū honeſtarū egēs: quos accedā: aut quos appellē: ex Donato corrigendū ē: Quos accidā. Accidere. n. eodē auctore ē geſtum corpis oñdere ī humilitatē cadētis: qđ ē iuxta & cadere: Tranquillus in Claudio: & pre metu ad genua ſibi accidentem imperatorē Salutauit: non accedentem: vt paſſim legitur.

In eodē ī Africę deſcriptione illud ē. pr̄ia Cyrene Colonia Thereon. Vbi īterp̄s in ſole caligat Allucinatq; pueriles nugas blacterans. Sic. n. īqr: colonia Thereō noīa ſūt ciuitatū. Ordo aūt ē pr̄ia ē Cyrene colōia Thereō. i. thereoꝝ. Eſt. n. thereō genitiuꝰ grecꝰ: Sicut philenō arę pro philenorum: ſi latine proferantur. Cyrene vero ob hoc Thereorum colōia dr̄: Quoniam Therei eam

Digitized by Google

condidere: qui ex laconia profecti Theram inſulam coluerunt: de qua Callimachus: nomīe Caliſto primum: ſed poſtmodo Thera dicta fuit tellus vrbis origo meę. Illud quoqꝫ ita legendum putamus: Cum interim Metellus ignarus hoſtium monte digrediēs cum exercitu conſpicatur. non vt vulgo conſpicitur. Hoc quoqꝫ ex Donato.

Dum ipſe ad imperandum Tiſidium vocaretur: Imperandum expone: vt ei imperaretur. Eſt enim modus Gerundij in ſignificatione paſſiua: Qđ annotauit Seruius in Buccoli. Virgi. illud exponens Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. Virgil. ad hoc alibi Vritqꝫ vidēdo fœmina: qđ eſt: dum cantatur & videtur. Verum in hac voce imperandum legēdum & alia id genꝰ: rarenť inuenies ſignificationē paſſiuam. Nos tamen in epiſtolis ciceronis obſeruauimus dictū Ad ſuccedēdū. i. vt ei ſuccederetur.

Quæ poſtq̄ modo glorioſa neqꝫ patrandi belli cognouit: ita legendum ex Priſciano abſqꝫ verbo cauſa: dum id oſtendit: Quomodo latini ſæpius hac prætermiſſione vtuntur ī huiuſmodi genitiuis ſeu vocibus: vt ſubaudiatur cauſa: vt cum dicimus populi ſeruandi laborat: & reip. defendendæ periclitatur: deeſt cauſa.

Comperio bocchum magis fide punica. Comperior legendum tum ex antiquo codice: tum ex Priſciano locum hunc allegante. paſſiua enim vox eſt in ſignificatione actiua iuxta illud. Et pictis bellantur Amazones armis. Et illud.
Hoc pinguem & placitam paci nutritor oliuam.

Illud etiam pene in calce Iugurthę ſic ab omnibus legitur fere. Ego flumen Mulucham: qđ inter me & Mycipſam fuit: non egrediar. Tu autem periculo meo Mulucha legito. Mulucha nāqꝫ genere neutro pronuntiatur. Vt enim ait Caper Duo barbara neutri gn̄is lecta ſunt apud Salluſtium Mulucha & duria.

In. T. Liuium.

EX Titi Liuij decade prima paucula quædam tranſuolabimus magnitudine immenſa deterriti veluti mare formidantes: nec tamen a littore diſcedentes: Hoc agentes: vt in hoc: necnon in ceteris voluminibus gradu ſuſpenſo lector ambulet progrediaturqꝫ: partim labeculas offenſurus: partim per teſqua interdum nemoroſa facturus iter. Sic ergo in primo volumine legitur.

Cēſu perfecto: quem maturauerat metu legis deinceps latæ cum vinculorum minis mortiſqꝫ interdixit. vbi deinceps paſſim legitur: nos de incenſis reponimus: Accipientes Liuiū pure ſcripſiſſe metu legis latæ de incenſis: qđ eſt dę his. qui non cenſi fuiſſent. i. Qui minime denuntiaſſent: quid in bonis haberent.

Et illud cum perueniſſet ad ſummum Cyprium vicum: vbi Dianium nuper fuit. Vox iſta Dianiū nos aliquātiſp diſtulit diſtorſitqꝫ: quā vix agnoſcimꝰ: vt īgēue fatear: qđ ignoro: Cæterꝫ qa ſtudioſos iuuare in animo eſt: qđ ſcio: qđqꝫ ſentio ſcribam: Meliora mox alius inueniet. Vt igitur ad rem ipſam veniamus: & cum ea congrediamur: Dianius inquit Pompeius locus Dianę ſacratus: Ex quibus conjectare licet. Dianium velut Arthemiſium fuiſſe hoc eſt Lucum Dianę conſecratum aut locum Monomachię aptum: qualis fuit in aricia: vbi rex Nemorenſis & idem fugitiuus ſacerdos ſingulari certamine dimicare ſolebat.

Illud etiam infra ſic ab omnibus legi ſolet. Vt primo pugnatum ſit ad ſpem ęquo Marte: iterum ad portam collinam. Corrigimus ad ſpei. Sicut ad Veneris dicitur. Et ventum erat ad veſtę. ſuppletur. n. in talibus ędem aut templum: aut aliud huiuſmodi ac ſimile.

In Valerij Maximi Memorabilia.

LAbes complures non deſunt in Memorabilibus Valerij Maximi: Ex qbꝰ prima hæc pene in fronte communis: quæqꝫ per omnium Grammatiſtarum ora circunfert. Maiores ſtatas ſolenneſqꝫ cerimonias &c. Locꝰ hic quia vt multa alia: ex Cicerone delectus eſt: ita corrigatur Magiſtra oratione de reſponſis aruſpicum. Maiores ſtatas ſolēneſqꝫ cerimonia pontificum ſcientia: bene gerendarum rerum auctoritates augurum obſeruatione: Appollinis p̄dictiones vatum libris: portentorum depulſas hetruſca diſciplina explicari voluerunt. Si ergo fiant pauſę conueniētes ſuaqꝫ interualla: Et ſingula ſingulis reddantur: & ordo & ſenſus erit Sole lucidior: Qui confuſus ex priſtina ac vulgari lectione reddebatur.

Illud etiam ex primo Valerij Maximi notatu dignum iudicamus: vbi ita legit̄: Qui tametſi debita ſupplicia non exoluit: dedecore tamē filij mortuꝰ pœnas repēdit: quas viuus effugerat. Lēto etem̄ gradu ad vidictam ſui diuia ꝓcedit ira: tarditatēqꝫ Supplicij grauitate cōpēſat. Hoc enim in loco queri poteſt. Quid cauſę ſit: ꝙ Valerius noſter mortuū dicat pœnas pepēdiſſe: cū enim mortui non ſint: Qua ratione pœnas patiantur: non me Hercule video: niſi ſit locutus ex opinione eorum: qui putāt poſt fata rerum humanarum ſenſum reliqui. Ex quo ī problematis

Digitized by Google

Ariſtoteles defunctis oñdit pium eſſe magis ſuccurrere: q̄ viuis: & q̄a ſubiungit dedecore filij
Illud addimus ex eodem Ariſtotele in primo ęthicorum priſcos fuiſſe in dubio: an mortuo ho
mini bonum & malum contingere poſſet: ſicuti viuenti: veluti ſunt infortunia & honores filio-
rum poſteriorumq; ꝓſpitas aduerſitateſq;. Verba eiuſdem appoſuimus. Hęc etiam dubitationē
afferunt: ꝙ fieri poteſt: vt qui ad ſenectā vſq; beate vixerit deceſſeritq;: eidē tñ multa ac varia cir
ca filios contingant: Alioſq; eſſe ꝓbos: & cum dignitate vitam agere: alios vero contra. Patet
ergo: ꝙ ſi hęc tranſeant ad parētes: Varie ſeſe illos habere oportet. His ergo ſatis parere arbitra-
mur filioꝝ dedecora & ornamēta ad parētes q̄uis defūctos attinere poſſe.

In calce primi voluminis eiuſdem clauſula hęc eſt. Vel quare alteram in Macedonia: alteram
in caleno agro aquam proprietatem vini: qua homines inebrientur: poſſidere voluerit: pro Ma
cedonia legēdum putamꝰ paphlagonia ex Plynio & Victruuio.

In ſeptimo legitur punicanos lectulos pellibus hędinis ſtrauit Et pro argenteis Samia ex-
poſuit. Docti quęrūt: qui ſint lectuli punicani. At igitur punicanos lectulos accipe phœniceos
hoc eſt ſolitos ſterni Conchyliata veſte & purpura tyria. Punici enim a phœnicibus orti fūt. aut
lectulos punico ideſt numidico marmore ſtructos. Pauimenta enim penica Pompeius expo-
nit Marmore numidico ſtrata. Et quia Samiorum obiter facta mentio eſt: Samium interdum ꝓ
teſta ponitur. Lucillius non pauper Samio curtoq; Catino. Cicero. vj de rep. Imperia pontifi-
cum dijs immortalibus grata ſine Samio.

In octauo de Platone cum loquitur: ita ſcriptum inuenies. Altero & octogeſimo anno dece
dens ſub capite ſophronis numeros habuiſſe fertur. Emendamus ſophronis mimos. Sophro
niſq; non ſaphonis legatur: Sophron enim mimographus fuit: de quo ſic Quintili. in primo.
Et eoſdem vtriuſq; rei pręceptores fuiſſe tum Sophrō oſtendit mimorum quidem ſcriptor: ſed
quem Plato adeo probauit: vt ſuppoſitos capiti eius libros: Cum moreretur. habuiſſe tradatur
Idem pene ſcribit Diogenes Laertiꝰ his verbis. Videtur Plato ſophronis quoq; mimographi
libros antea neglectos primus athenas inuexiſſe: Geſtumq; ex eis acquiſiſſe: quos aiunt ſub ca
pitę eius fuiſſe repertos.

In Tranquillum Suetonium.

IN Tranquillo codicem in multis mendoſum partim caſtigabimus: partim ex eo nō
nulla exponemus: primumq; illud in Cæſare dictatore Cornelium Dolabellam le-
gentes cum ex antiquiſſimo fideliq; codice tum ratione deductionis. Trahitur enim
cognomen hoc a dolabra: cuius diminutiuum ē dolabella. Dolare autem eſt lignum
aſcia ſcindere. Et illud porticibus ad tempus extructis: vbi pars apparatꝰ exponeretur. par nō
pars lege & infra & cum editis comitijs edictis non editis.

Illud etiam Lucio lucullo liberius reſiſtēti tantum calumniarum metum adiecit: vt ad genua
ſibi accederet: accideret repone. Accidere nanq; auctore Donato eſt geſtum corporis oſtende-
re in humilitatem cadētis: Q đ eſt iuxta cadere. Salluſtiꝰ in Iugurtha. Quos accidam aut quos
appellem? Illud etiam. In ſequenti quoq; anno. C. Marcello: qui in conſulatu ſucceſſerat eadem
tempeſtate: tentantenon tempeſtate & illud ſeſſum in quattuordecim Scæna per ſolium Or-
cheſtram tranſiit. Codex antiquus habet ſeſſum in quatuordecim ſcanna & ſolium expungatur
Martialis. Sedere in equitum liceat an tibi Scannis videbo Didime. & infra cum de Bibliothe-
cis loquitur: Data eſt cura Marc. Varroni dirigendarum. Digerendarum corrigimus. Vnde di-
geſta volumina. Virgili: Ita digerit omnia Calchas. & illud poſt aciem pharſalicam cum pręmiſ
ſis in Aſiam copijs per anguſtias helleſponti victor nauicula traijceret: vectoria nauicula habet
antiquus codex.

In Auguſto. Remiſit iudicato neceſſitudines amicoſq; omnes atq; inter alios. C. Socium &
T. Domitium conſules. Soſium non Socium legimus. Soſiorum autem familia Romę fuit ce
lebris. Famoſiq; Soſij fuere etiam bibliopolę. Horatius. Hic meret ęra liber Soſijs. Et illud Si-
biq; īſtituit ſortiri cōſilia ſemeſtria. Semēſtria habet codex āntiquꝰ: qđ ex ratiōe magis approba
mus. Sicut enim a menſe menſurnus dicitur & menſtruꝰ: ita ſemenſtris bimenſtriſq; cętereaq; id
genus deducta ſcribenda videntur.

Illud quoq; nihil poſtea prærerq̄ adoleſcētulum Lucium honeſte natum exhibuit. Lycium
non Lucium habet idem codex antiquus: Ex quo intelligimus natum in Lycia. Virg. Et crude
lia ſecum fata Lyci pro Lycij. Non tamen imus inficias & Lucium legi poſſe: dummodo homi
nem in Lycia natum intelligas. y. enim in. u. ſubinde commutatur: vt Sylla & Sulla Tyle & Tu
le Cyma Cuma &c.

Illud vero in fine Cęſaris Auguſti pulcherrimum & notatu digniſſimum: Q đ ita legitur. Su-
premo die expirās an de ſe tumultus foris eſſet: petito ſpeculo capillū ſibi comi & malas labētes

corrigi iuſſit: Et admiſſos amicos pcunctatus eſt. Ecquid his videreť minimū vitę cōmode trāſegiſſe. Nos Mimū emēdamus: non minimū admittētes: Quę lectio purior ac Sincerior: necnō ſenſui belle rńdēs. Sicut enim exit⁹ vitæ luctuoſus īfelixq; tragœdia dici ſolet (Q đ in. M. Craſſo obſeruauit Plutarchus) Sic contra Quietus & iucundus: qualis fuit in Auguſto Comędia vľ potius Mimus debuit appellari facete & eleganter: Mimus aūt vt inquit Diomedes: Eſt ſermonis cuiuſlibet motus ſine reuerētia vľ factorum cum laſciuia imitatio: dictus ꝙ ſolus imiteť. Et illud pxima vrbi loca Lauiniū preneſte &c. Lanuuiū habet codex antiqu⁹ ſicq; legēdū ex Strabone aliiſq; Coſmographis: qui lanuuiū non lauinium ppe p̄neſte ponunt. Huius Lanuuij meminit Aſconius: Necnon Ouidius in. vj. Faſtorum hoc carmine Et populus Laurēs Lanuuiūq; meum. Vbi lanuuium lege non Lauinium ne claudicet verſus in Syllaba.

In Tyberij p̄fatione inquit: Vel q đ magis conſtat. T. Claudio gētis pricipe. Codex antiqu⁹ habet Ata Claudio principe: non Tito. Ata ergo prenomen ſit: non Titus. Dicunť autem Atæ qui ppter vitium crurum aut pedum plantis inſiſtunt: & attingunt magis terram: q̄ ambulent: Quod cognomē Quintio poetę adheſit. Martialis ſiue leuē curſu vincere Quæris Atam.

Et illud ſexto Claudio libidinoſo ac pdigo ſeni olim ab Auguſto ignominia notato: Seſtio Gaulio habet codex antiquus. Gauliū aūt puto cognomē eē conueniēs guloſo & libidinoſo luxurioſoq; ſeni. Gaulus enim genus ē nauigij pene rotundi auctore Pompeio: p q đ gaulium putamus cognominatū ſenem hunc obiecti ventris & pminuli corpis: ita vt pene craſſitudine orbiculari rotundaq; videretur.

In Claudio illud pperam in pleriſq; codicibus legiť: Sed cum pclamantibus Naumachiarijs Aue impator morituri te ſalutant: reſpondiſſet auete vos: neq; poſt hanc vocē quaſi nenia data quiſq̄ dimicare vellet: diu cūctatus &c. Vbi legiť auete vos: Codex antiqu⁹ habet aut nō nec non: Vbi Nenia: Venia corrigať: ſicq; legēdū contēderim: aut non. fuit enim mīſſio pricipis. Naq; cum Naumachiarij ei obieciſſet: Morituri te ſalutant: Subiecit ille aut non: q đ eſt forte non perituri. Quo audito illi quaſi venia data pugnare non laborabant

In Domitiano legitur Ianos arcuſq; cum quadrigis & inſignibus triumphorum &c. per Ianos non ſimpliciter accipim⁹ Iani ſtatuas: Sed ſpatioſos aditus ſpecie portarum: p quos commode tranſmitti poſſit & ambulari. Iani enim: Vt ſcribit. M. Tullius ī libris de natura deorum: dicuntur per vię tranſitiones: portones nunc vulgus appellat: In quam ſignificationem exponendum putamus in Auguſto Ianum marmoreum. non enim & illic Statuam: Sed tranſitum accipere debemus.

In Epiſtolas Plynij.

IN epiſtolis Plynij depręhēduntur multa corrupta: mutilata: adiecta: immutata meo iudicio: q đ ne penitus diſſimulanter agamus: Ex primo volumine quędam minutula fateor: ſed quę ſit negligas non ſit ordini neq; ſenſui locus annotabimus. Quippe q đ hac potiſſimum ratione molimur: vti lector cauti⁹ ad op⁹ hoc accingatur.

In ſecunda ergo epiſtola ſic in antiquo codice legebať legiturq;: Nam quo magis intendam limam tuam: confitebor & meipſum & contubernales ab editione non abhorrere: Si nō fortaſſe errori noſtro album calculum adieceris. Quippe quæ lectio ſincera ē & penit⁹ emaculata. Hicq; ſenſus eſt. Animus noſter contubernaliumq; ipſorum ad editionem inclinat & propenſus eſt modo non faueas errori meo: q đ eſt: modo ne mihi aduleris. Adulatio enim: vt ait Seneca: infatuat: Expuncta eſt a quibuſdam particula non. Q đ cum ſit: Senſus e regione contrarius penituſq; repugnans: Si enim lectio hæc probetur: Si modo tu errori noſtro album calculum adieceris: ſignificabit Plynium cupere: vt errori ſuo ſuffragetur: Quo nihil erit inſulſius.

In tertia crebris excurſionibus auocaris. Credimus reponendum aduocaris. Aduocatur autem daturus patrocinium. Aduocari proprie eſt in auxilium vocari: Q đ faciunt: Qui adeſſe ſolent. Virgilius Omniaq; arma aduocat.

In quarta Q̄tum copiarum in Oriculano: in Narnieſi: in Carſeolano: in Peruſino tuo &c. In Carſulano: non carſeolano contēdimus legēdū vt hēt codex antiqu⁹. Sed & ratiōe magis. Ad viā. n. flaminiam ſunt Ocriculi Narnia: Carſuli: vt inquit Strabo: Carſeoli vero eodē auctore ī Valeria via: quę incipit a tiburtinis montibus & ad marſos & corfiniū pelignorum metropolī ducit. In ea inquit Idem Strabo Latinę vrbes ſunt Valeria: carſeoli: Alba.

IN quinta Clauſulā hanc ſic cēſemus legēdam. Satrius Rufus: cui non eſt cum Cicerone æmulatio: Et qui contētus eſt eloquētia noſtri. Regulus enim pari mordacitate Rufum: nec nō Plynium taxare conſtituerat. At Plynius Verbum hoc: q đ in laudem accipi potuerat: maligne di

Digitized by Google

ctum a Regulo agnoſcens nunc eum repercuſſit dicens. Eſt eñ mihi cum Cicerõe Aemulatio. nec ſum contentus eloquentia Sæculi noſtri. primo & enim Plyniꝰ honorifice putauerat Emiſſum a regulo. Satrius Rufus: cui non eſt cum Cicerone Aemulatio. Miſerum eſt enim ſemper alienis veſtigijs inſiſtere & alienis pedibus ambulare: Semelq; Iuuat natare Sine Cortice: vt dicitur.

In Epiſtola. Cuius initium eſt peroportune &c. Verba hæc mẽdoſa corrige. Eſt eñ Paulo glorioſius & latius: Elatius non latius & illud honorẽq; paucorũ cæteri patiẽter expectarẽt & mirarent̃: Mererent̃: & illud: Intentionẽ effectũq; Muneris affectum non effectum legas.

IDEM in Epiſtola ad ſeptitium in antiquo & fideli Codice Oliuæ Bethycæ. Suppoſitum eſt Betacei perinde ac Bethyca nõ Oliuetis fuerit inſignis. Pap. Quę tritonide fertiles athenas Vnctis Bethyca prouocas trapetis: & Marti. Nec Tharthesiacis pallas tue Rufe trapetis &c.

Vnum tamen ex ſecundo volumine haud quaq̃ cenſui prætermittendum. Eſt enim: ni fallor: annotatu dignum. In epiſtola igitur: cuius Initium eſt: Miraris. cur me Laurentinũ &c. Clauſula hæc ſic paſſim legitur: Adhæret Dormitorium membrum & tranſitu interiacente: Qđ ſuſpẽſum & tabulatum Vaporem conceptum Salubri temperamento huc digerit & miniſtrat. Nos autem putamus ita legendum. tranſitu interiacente: Qui ſuſpenſus & ſubulatus conceptũ Vaporem etc. ita vt qui ad tranſitum referatur: per tranſitum autem ſubulatum: locum putamus ſignari: qui quaſi per tubos ac fiſtulas Veluti tibicen ſufflabat: & ita Vaporem diffundebat. Subulatus ergo accipitur quaſi Sufflatorꝰ. Subulo namq; Pompeio auctore thuſce Tibicen dicitur.

In Thuſculanas quæſtiones.

Ex Thuſculanis quæſtionibus hoc non arbitror ꝑtermittendũ: qđ ita paſſim legi ſolet. Quis mediocris Gladiator ingemuit? Quis vultum mutauit vnq̃? Quis non modo ſtetit: verum ẽt decubuit turpiter. Quis cũ decubuiſſet: ferrum recipere iuſſus collum ſubtraxit? Ergo hoc poterit Samius ſpurcus homo vita illa dignꝰ locoq; &c. Vbi Samius legitur: Corrigimus ſamnis Vt ſit nomen conueniens ac reſpondens Gladiatori. ex ſamnio enim gladiatores optimi fuere Sicut olim Thraces: Qđ ex hyſtorijs cõpertum habeo: Quodq; etiam adnotauit Porphyrio illud Horatianũ enarrans. Cædimur & totidẽ plagis conſumimus hoſtẽ lẽto Samnites ad Lumina prima Duello. Vbi per ſamnites gladiatores intelligi poſſe affirmat.

Annotatio pulcherrima in Gellium.

Apud Gellium facundiſſimi Eloquij ſcriptorem ſcripta hæc inuenies. De patria Homeri multo maxime diſſenſum ẽ. Sunt: Qui Athen. Sunt. qui Aegyptium dicant fuiſſe. Ariſtoteles tradit in Inſula Io natum. επτα πολεισ εριζουσι περι ριζαν ομηρουσ μυρνα ροδοσ κολοφων σαλαμιοσ αργοσ αθηναι. j. Septem vrbes certant de laude inſignis homeri Smyrna: rhodos. Colophon: Salamin: Ios: Argos: athenæ. Primum igitur: Vbi legitur Ios: putamꝰ reponendum Chios ſecundum illud. Diceris a multis Colophonis alumnus Homere: hic te Smyrnęum Credit: at ille Chiũ: Nullus. n. (Qđ ſciam) Ion tradit patriam homeri: Multi vero Chiõ. In Io autẽ deceſſit & ſepultus eſt Homerus Strabonis & Plutarchi auctoritate non natus. Hic ergo cum de natali: non de morte agatur: Corrigẽdũ & hoc arbitramur nec non illud Ariſtoteles tradit in inſula Io natũ. Chio. n. non Io audacter contenderim legendũ: Cęterũ: vt hęc quęſtio: quæ apud priſcos multipliciter ingenia legẽtium diſtorſit: aliquando tollatur: & Quælibet patria: Qđ ſuum eſt: decus retineat: operęprecium me facturũ putaui: Si Archilochi Clariſſimi ſimul & vetuſtiſſimi ſcriptoris verba tantas lites dirimentia ponerẽ. Ita ergo loquit̃. Secuti ſũt anni quingenti a captiuitate Troię vſq; ad. viij. Olympiadem: In ꝗbus floruerunt octo Homeri. Horum primus in annalibus Teutei regis aſſyriorũ tradit̃: qui. xxvij. a Nino extitit. hic Homerus: Vt ibi traditur: fuit Smyrnęus & p̄fectus eiuſdẽ regis paulo ante deſcenſum Heraclidarum in Peloponeſum anno. xx. Demophoontis regis athẽ: quando pyrrhus in tẽplo Apollinis fuit ab horeſte interemptus. hunc ſecutus eſt Homerus Chius: qui (vt Chienſium Memoria tradit) floruit arte medicinæ anno. xix. Melanthis regis athẽ. Alius fuit Homerꝰ patria Cumæus: Qui: vt ipſi Cumęi perhibẽt: Enituit magica magis: q̃ litteratura anno. xxiiij. Codri regis athenięſiũ. Quartũ ciuẽ ſuum prædiuitem Salaminienſes Cyprij perhibent arte inſtitoria inclytum anno octauo Agaſti athẽ. Biennio poſt Emerſit Homerus Colophonius: Quem illorũ annales migratione Ionica prædicant effluxiſſe arte pictoria ſimul & ſculptili. Sextꝰ fuit athẽ. Qui vt ipſi ſcribũt illuſtres reuocatiõe abolitarum legũ & nouarũ latione floruit ſub Archippo. Septimũ Argiui habẽt muſicę atq; Geometricę diſciplinę præceptis admirabilẽ anno Decimoſeptimo Diogeniti athenienſis. Vltimũ hũc Homerũ ętas noſtra cernit: Qui olympiade. xxiij. & a troiæ excidio anno quingenteſimo patria Męon olympico certamine victor

dicio totius gręciæ eximius poetarum eſt habitus. Et ei ſoli ius tributũ Emendandi Caracteres & nomina & linguam græcam: Quæ: vt ferunt: Cadmus Samothrarũ fere barbara & plena ruditatis attulit ſub excidium Troianum: Cũ reuerſus eſſet a fuga: quã Iniuerat propter certamen qđ illi priſca vxor intulerat ꝓpter nuptias ſuperinductę Armonię. Sunt ergo caracteres ab homero forma elegantiore. Nam primi Barbariem quãdam vetuſtam & non phœnicam ferebãt: quia nihil phœnicum habent vt cernimus: ſed Galatharum & Meonum figuras retinent. Idẽ Homerus reformauit Caracteres: & Grammaticæ pręcepta primus dedit: Cũ antea quiſq; Sermõe ſcriberet ſimul & loqueretur vernaculo: Quę profecto etiam Italia: Quę & magna gręcia: ſuſcepit. Xenophon quoq; in ęquiuocis plures inquit Homeri fuere: Quorum q eximius poetarum extitit vltimus omnium poſtq; Thalem mileſium inuenitur. Ex Quibus colligitur cõplures & octo numero Homeros extitiſſe: Diuerſis: vt ita dicam: patrijs: nec nõ diſciplinis & artibus inſignes memorabileſq;: Et: qa Secund⁹ Homer⁹ ab Archilocho et chio: non Io deducitur: hoc quoq; Correctioni noſtræ reſpondere videtur. &c.

In Donatum.

In Adelphis Terentij legit̃ A villa Mercenarium vidi. Quẽ locũ exponere Cupiens Donatus alioqui interpres clariſſim⁹ & elegantiſſimus ita inquit. A villa vt a pro depoſitum ſit: vt ſit de villa an deeſt veniſſet. Nos autem pace tamen prius & venia impetrata Mercenarium a villa ſic dici putamus: Vt libertum a manu: Seruũ ab epiſtolis a libellis eleganter dicimus. j. amanuenſẽ & magiſtrum epiſtolarum & libellorum: per qđ intelligimus magiſtrum villę. j. villicum. Nam vt ait. M. Varro Villicus agri colendi cauſa conſtitut⁹ atq; appellatus a villa: ꝙ ab eo in eam cõuehuntur fructus & Euehuntur: Cum veneunt: vnde Ruſtici viam nũc quoq; veham appellãt propter vecturas & Villam non Vellam: quo vehũt: & Vnde vehunt̃.

In octauo Silij Carmẽ eſt Ocni priſca dom⁹ paruiq; Bononia rheni: Vbi Bononiam docte me Hercule & acute ſuſpicatur interpres a Boijs denominatam. Re. n. vera eam Italię partem incoluerunt boij Catonis Straboniſq; teſtimonio. Nos vero (ex quo illa nobis patria) rem ſollicit⁹ accuratiuſq; indagantes eiuſdem Catonis auctoritate appellatam contendimus a Bono Thuſcię principe. Catonis verba fidei gratia ſubiecim⁹. princeps Metropolis felſina primũ a rege Thuſco cõditore inde a ſucceſſore Bono thuſcanienſi Bononia dicta. Manethõ ad hoc ſcriptor vetuſtiſſimus receptiſſimuſq; in hanc noſtram ſententiam ita loquit̃. Apud thuſcos Piſęo ſucceſſit thuſcus Iunior annis. xxxix. huic annius annis. xxv. Quem ſecut⁹ eſt felſin⁹ annis. xxx. tribus. Huic Bon annis. xxviij. Siue ergo bon in tertia forma: vt manethõ. Siue bonus in ſecũda vt Cato: ab hoc bononiam nominatam aſſeueramus.

Illud etiam obſeruatione dignum putauimus pro his: qui ſunt moroſi rerũ elegantiũ ſcrutatores de ei: quę ſæpius a veteribus pro i longa ponebatur: nec non pro diſcriminando caſu & numero. Verba ſunt nigidij. Si huius amici & huius magni ſcribas: vnũ. i. facito extremũ. Si vero hi magnei & hi amicei caſu multitudinis recto: tunc ante i ſcribendum eſt e: Quippe qđ diligens lector accuratuſq; i quibuſdam Plautinarum comœdiarũ argumẽtis dęphendet: primas cuiuſq; verſus litteras obſeruãs & in vnum mox cõponẽs. Vnde Terẽtian⁹. Sic oueis plures & omneis ſcribim⁹ pluraliter: non. n. nũc addis e ſed permanet: ſicut fuit.

Declaratio hyſtorica Quarũdam Fabularum.

Extremo in loco harum annotatiũcularum Quędam latitantia ſub poeticis Velamentis ad veritatem & hyſtoriam traducere in animo eſt. Sicut enim Quiſpiam argento circũfundit aurum Sic & poeta veris contemplationibus fabellas apponit: qbus elocutionem dulcedine conciliat & ornatu: Vt inqt Strabo. Huiuſmodi namq; myſtica ſenſa referantes voluptatem & geniũ nobis: auditori vero ac lectori vtilitatẽ qualẽcũq; non inuidebimus.

Et qm̃ imprimis de gigãtib⁹ multa circũferunt & quidem priſca valde: de his primo videt̃ dicẽdũ: Quid magiſtra lectione ſẽtiam⁹. Hos exiſtimauit Cicero fuiſſe hoĩes repugnãtes naturæ: Macrobi⁹ vero ĩquit gigãtes qđ aliđ fuiſſe credẽdũ: q̃ hoĩm quãdam impiam gẽtem deos negãtẽ: ideo exiſtimatam deos pellere de cęleſti ſede voluiſſe. Horum pedes in draconũ volumina deſinebãt: qđ ſignificat nihil eos rectum: nihil ſupũm cogitaſſe: toti⁹ eoꝝ vitæ proceſſu ĩ terrã mergente. de his ad hoc Beroſus in hunc modum ſcriptum reliqt. Hi vaſtitate corporis & robore confiſi viuentes omnes opprimebant: libidiniq; inſeruientes papiliones & inſtrumenta muſica & delicias inuenerunt. Manducabant homines & procurabant aborſus: in edulium q; præparabant & commiſcebantur matribus: filiabus: ſororibus: Maſculis & brutis & nihil erat ſceleris: quod non admitterent contẽptores religionis & deorum. Gigantes etiam memorat Ioſephus in antiquitatibus. Adhoc Plynius & Solinus in polyhiſtore ſtaturoſos enormitatiſq; ꝓdigioſę & vaſtę repertos memoriæ prodiderunt. Aug. etiam in li. de ci. dei mira quędam cęterũ

Digitized by Google

a ſe viſa de Gigantibus loquitur.
Quo pacto Mercurius argũ occiderit: ex macrobio ſic accipe apud quem cõplura de pythone: nec non de varijs dijs pulcherrima inuenire eſt: quippe quæ poetica figmenta ad naturę hyſto- rięq; veritatẽ deducunt. Argũ ergo inquit ferunt per ambitum capitis multorum oculorum lu- minibus fuiſſe ornatum & cuſtodiſſe Iunonis imperio Inachi filiã eius deę pellicem cõuerſam in bouis formam. Sed ſub huiuſmodi fabula Argus eſt cœlum ſtellarum luce diſtinctũ: qb⁹ in eſſe quædam ſpẽs cœleſtium videtur oculorum. Cœlum aũt Argum vocari placuit a candore & velocitate παρατο λευκορ ταχυ Et videtur terrã deſup obſeruare: quã ęgyptij hieroglipi- cis litteris cum ſignificare volũt: ponũt bouis figurã. His ergo ambitus cœli ſtellarum lumini- bus ornatus tunc exiſtimatur enectus a Mercurio: cum ſol diurno ſplendore obſcurando ſyde- ra veluti enectat vi luminis ſui cõſpectum eorum auferendo mortalibus.
Qua etiam ratione Tyrrheni in Delphines transfigurati circumferantur: Myrſilus leſbius oſtẽ- dit hæc ſcribens: Tyrrheni nautica toti orbi Erant admirabiles: de quibus fabulantur græci: ꝙ in Delphines conuerſi ſunt: qui nauibus alludunt: & his ſocij ſunt. Re enim vera tunc Delphini ob pyraticam ſimul & Dominium Maris dicebantur. Erant enim claſſe potentes: & vndiq; co- lonias tranſportabant. Argumento ſunt: Qui Tyrrheni dicuntur in inſulis atticis & faucibus Thraciæ. Higinus adhoc inter Nauicularios illos reponit.
Myrmidonas in formicas deformatos cur etiam poetæ ludant: hæc ex Strabone hauſimus in hunc modum pene loquente. Ager vero ipſius: ſi altius fodias: terrenus eſt. Si ſuperne: lapido- ſus eſt præcipue cãpeſtris ipſa planities. Ideo nuda tota ordei ferax ſatis ẽ. At Aeginẽſes Myr- midonas appellatos memorant: non quo modo in fabulis canitur: Vt ingenti inualeſcente pe- ſtilentia formicę Aeaco precante in homines verſæ: Verum quia Formicarum more terram fo- dientes ad petras tranſportarent: Vt Agri colendi materiam haberent: foſſas quoq; incolerent: vt non expendentes lateritiam agerent parſimoniam &c.
De Chimera & Bellerophonte omiſſis: quę a Strabone Plynio Solino & Euſebio memorãtur: ex Plutarcho illud addimus de claris mulieribus in hanc ſententiam ſcribente. Nauis fuit: Cu- ius prora Leonem. puppis vero Draconis geſtabat inſigne: Cui Chimarus præerat. hunc fugi- entem aliquando Bellerophon pegaſea. i. citiſſima: vt arbitror: naui aſſecutus interemit.
Non ſunt prætermittendæ quoq; mutationes illę: Quas. M. Tullius in Tuſculanis quæſtioni- b⁹ docte pariter & acute ad Veritatis hyſtoriã nititur reducere: Cum inquit. Nec vero Athlas ſubſtinere cœlũ. Nec prometheus affixus Caucaſo: nec Stellatus Cepheus cum vxore Gene- ro filia traderetur: niſi Cæleſtium diuina cognitio nomen eorum ad Errorem fabulę traduxiſ- ſet: a quibus ducti deinceps omnes: Qui in rerum contemplatione ſtudia ponebant: ſapientes habebantur & nominabantur. Sed nec fœminæ tacẽdæ Niobe & hecuba. Niobe fingitur ergo Lapidea propter æternũ credo in luctu ſilentiũ. hecubã aũt putant ꝑpter animi acerbitatẽ quã- dam & rabiem fingi in canem eſſe conuerſam &c.

Digitized by Google

Jacobi Bononienſis.

EIVSDEM IACOBI PRAELECTIO IN LIVIVM ET SILIVM ITALICVM.

SI bene & Sapienter quot annis Iuriſconſulti Sacroſanctas leges oratione publica circūferre & oībꝰ Elogijs tituliſq; exornare: publicis auditorijs cōtendunt: & omni ex parte laborant Si liberalium artium ſectatores ſapientię ſtudium diuinis & cæleſtibus pręconijs honeſtant & expoliunt: Cur etiam nobis nō liceat ex officio noſtrę ꝓfeſſionis poetices excellentiā hodierna oratiōe demōſtrare: nō video: Cum p̄ſertim in ea a teneris Vnguiculis ad hoc vſq; ętatis ſimus verſati. Id em̄ maxime queq; decet qđ eſt ſuū cuiuſq; maxīe. Ne igitur ab inſtituto meo diſcedam: Et: vt pariter huic ornatiſſimo conſeſſui veſtro reſpondeam & pro virili faciam ſatis: Auditores eminentiſſimi in præſentia de ſublimitate & pręſtantia huiꝰ cœleſtis Diſciplinę verba faciam. Q đ dū a me fit: Quęſo animū aduertite: non em̄ inuulgata nec nimis protrita Dicturus ſum: Sed noua raraq;: Quę Tyrones & Neoptolemi gaudeant didiciſſe: Emeriti vero & rude donati libenter facileq; agnoſcant & nobiſcum certatim complodant. Cæterum: quoniam huius diſciplinę membra ſūt oratio & hyſtoria: Idcirco primū de poetica generatim: Deinde de oratoria ſeu proſa oratione ſpeciatim: ad extremū De hyſtoria quædam belliſſima pręlibantes explicabimus. Verū: vt ex īſtituto Ciceronis res ipſa a definitione proficiſcatur: poetica eſt fictę veręq; narrationis cōgruenti rythmo vel pede compoſita metrica ſtructura: ad vtilitatem voluptateq; accōmodata. Differunt autē poetice poema: & poeſis: poetice ars ipſa ītelligitur. poema aūt pars operis: vt Tragœdia: Comœdia: Mimus. poeſis contextus & corpus totiꝰ opis: vt Ilias: odiſſea Aenęis: Thebais: poetica me Hercule eſt vetuſtiſſima: & (ſi auſim Dicere) dei coæua immo coęterna. Nam: ſi deus mens eſt: vt pleriq; philoſophorum autumāt: Hęc vna ꝓculdubio res eſt: qua mens dei primitus ęnunciabat̄. Volens em̄ maieſtas diuina commoda mortalibus explicare: innocētes animas numine ac furore diuino calefaciebat: ac velut oeſtro & Aſylo ſtimulabat: vt Carmē de repente effunderēt: Quo factū: vt poetę perinde ac interpretes deorū & miniſtri myſtica ſenſa: Vaticinia & penetralia obſcuris inuoluentes ambagibus promulgarent. Huic noſtræ opinioni Cornelius Tacitꝰ aſtipulari videt̄ ſcribens. Animū poetæ in loca pura ſecedere & innocentia: fruiq; ſedibꝰ ſacris: Et poeticē in illa caſtra & nullis contacta vitijs pectora mortalium pría irrepſiſſe. Deus ergo mentē hoc eſt ſe ipſum poetarum miniſterio & opera expromere & manifeſtare ſolebat. Mortalē em̄ animum expectorans: ſuūq; ac cæleſtē reponens: illos non aliter debacchari ac dulciter inſanire cōpellebat: q̄ Thyades & Menades ad Thyrſum Euā ſolet cōcitare. ꝓpter qđ diuinus Plato neminē in poetica canere poſſe aſſeuerauit: priuſq̄ eſſet deo plenus: & extra ſe poſitus ac alienatus: Exemplo Tinichi. Qui cū nullū antea poema mēoria dignū edidiſſet natꝰ: Muſarū immo dei impulſu: ſubito hymnū in Apollinē oīum fere pulcherrimū cecinit. Vnde ēt. M. Tulliꝰ poetā natura & mentis viribꝰ valere: & diuino quodā ſpiritu inflari in oratione ꝓ archia ſcriptū reliq̄t. propter qđ Sanctos Ennius nominat poetas. Argumētū ēt huiuſce rei Maximū eſt: ꝙ oracula Sortes & Deorū reſponſa olim niſi carmine nō enūciabant̄: Et ꝙ ſacrę litteræ noſtrę & ꝓphetarū voces magna ex parte: aut pindaricis aut Saphicis modis: aut oīno rythmis ac poeticis numeris conſtant: Q đ Diuus Hieronymus antiq̄tatis obſeruantiſſimꝰ etiā annotauit. Quibꝰ ſane rebus hoc poetę apud veteres auctoritatis: imo maieſtatis ſūt aſſecuti: vt Venerabiles vndiq; & ſacroſancti cenſerent̄: Viuenteſq;: nec nō poſt Cineres inſtar numinū ac deorū colerent̄. Alexander ille inuictus & vere magnꝰ cū Thebas raperet: Pindari lyricorū principis familiæ & penatibus iuſſit parci. Idē: cū in caſtris darij regis inter ſpolia Scriniū vnguētorū reperiſſet: auro gēmis: Margaritis p̄cioſum: Homeri cuſtodię cōſecrauit. Quid dicam ꝙ adeo chari dijs īmortalibꝰ erant: vt Archilochi poetę īterfectores Apollo arguerit Delphis: Et Sophoclē coturni Tragici principē ſepeliri Liber pater iuſſerit. Simonides quoq; poeta melicꝰ Geminorū beneficio & naufragij periculū euaſit: & in Theſſalia cœnās apud ſcopā Triclinio collapſo cæteris cōuiuarū oppſſis: Solus incolumis rurſus deorū munere ſeruatus. Vtq; ad noſtros .i. Rōanos me cōuertā: prior Africanꝰ. Q. Ennij Statuā ſepulchro ſuo imponi iuſſit: Clarūq; illud nomē & ꝑ totū terrarū orbē ſatis famigeratū: poetę titulo legi non erubit. Cæterū: vt Maximū poetarū attingā: Virgiliꝰ maro nunq̄ ſatis laudatꝰ neq; gratia apud Diuū Auguſtū caruit: neq; apđ. P. R. notitia. Teſtes ſūt Auguſti epiſtolę: Vt cū Cornelio loquar. Teſtis eſt ipſe. p. r. Qui auditis in Theatro Virgilij verſibꝰ ſurrexit vniuerſus: & forte pręſentem ſpectātēq; Virgiliū Veneratꝰ eſt ſic: quaſi Auguſtū. Certe ſi numina Cælitus in terras ſe demittant: nō plus venerationis acquirant. Verum hæc ornamenta non immerito aſſequebantur. Nam boni

Digitized by Google

poetę:qui paucissimi ſunt omnium diſciplinarum & artium ſcientia inſignes & admirabiles ex
titere. Vt ab ipſo Oceano.i.Homero primordium ſumam:Qui largiſſimꝰ poeticę fons ē:Quiſ
quis diligēter huius ſacroſancti vatis poeſim perlegerit excuſſerit & penſitauerit: Sexcētas (vt
ita dicam) Quibus humana vita honeſtatur & commode tranſmittitur:artes inueniet. In hac
enim tanꝗ in tabella Chorographus: Ductor:philoſophus:miles:orator: Aſtrologus:Medicꝰ
Nauta: Et (vt vno verbo multa complectar) in hac inꝗ Poeſi Homerica quilibet artifex ſuum
ſtudium & artificium expreſſum depictumq́ facile agnoſcet. Longum facerem: Si vellem Sin=
gulorum ornamenta poetarum recenſere. Ideo poſthabitis gręcis:Qui innumeri ſūt: Ad lati=
nos Deflectamus:Hoſq́ vix reuiſentes & in tranſcurſu Salutantes.Mantuanus ergo Homerꝰ
omniū bonarū diſciplinarū peritiſſimꝰ a Macrobio clariſſime oſtendit: A quo poſtea:veluti ab
exēplo & Archetypo Lucanus: Silius:Papinius & Claudianꝰ haud quaꝗ deciderūt. Satis:vt
puto in præſentia De poetice in genere & fortaſſe nimis multa congeſſimus. Iam ergo tempus
eſt ad oratoriā inclinare:Quę & ipſa ab hac:vt iam oſtendemus:defluxit & concepta eſt. Verum
vt hæc pariter definiatur: Oratio eſt ſermo compoſitus animos audientiū docens delectās: &
permouens. Oratoris autem officiū eſt ꝓfeſſio de omni re:quę ꝓpoſita fuerit:ornate:& Copio=
ſe diſſerere. Omnia ergo oratori queſita:audita:lecta:diſputata:tractata:& agitata eē debēt. Dif
ferunt autē Rhetor:Orator & Sophiſta:vt & hęc obiter nō pretermittamꝰ:ꝓ Rhetor eſt:ꝗ tra=
dit artem eloquentiæ:ſophiſta:apud quē diſcendi exercitatio diſcitur:Orator eſt:ꝗ in cauſis pu
blicis & priuatis plena & perfecta vtitur eloquentia: Vnde illud eſt:Quę doctor pręcipit:Orator
oſtendit. Vtq́ huius etiam artis origo & Initium reuelet & detegatur:Homerus omnibus parti=
bus oratoriæ exemplum & ortum dediſſe putatur:& in omni eloquentia omnes procul dubio a
ſe reliquiſſe. Quemadmodum enim Strabo philoſophus monumentis ſuis prodidit:primitꝰ
ipſa poetica in medium proceſſit & approbata complacuit. De hinc illam imitati cum carmen
ſoluiſſent reliquis poeticæ ſeruatis partibus rem ſcriptis commendarunt:Cadmus Mileſiꝰ phe
recides & hecateus. Qui deinde ſubſequuti ſunt:Cum paulatim aliquid ex talibus adimerēt:ad
eum:qui nūc vſurpatur:modum: veluti ex ipſo faſtigio ad inferiora deduxere. Ergo Rhetori=
ces fons & origo fuit ipſa poetica. Quę ad demonſtrationes vſa eſt cantibus. hęc erat oda Ser=
mo.i.modulatus: Vnde Rapſodiam: Tragœdiam & comœdiam veteres dictitarunt. Qđ etiā
ipſo noīe clareſcit. Nam:cum pedeſtris dicat̄ oratio:ꝗ ſine metro eſt:id ꝑinde dicit̄: ac ſi excelſi
ore loco ꝗs decurrat in planū. Sed iā viri clariſſimi opereꝑciū eſt explicare:circa ꝗ & qualia pri=
ſci poetæ & idē oratores verſarent̄: Vt ꝑ hęc ad hyſtoriam:ad quā oīs ꝓperat intentio tandē ſe=
ſe noſtra flectat oratio. Poetæ viri cæleſtes & diuini:vt ad bonos mores: & honeſtā vitā huma=
nū genus traducerēt:non dubitarunt Fabulas prætendere: Vtilitatē iucunditate commiſcen=
tes. Vnde bene dixit flaccus Omne tulit punctū:qui miſcuit vtile dulci. Cum eñ dulcis ſit noui
tas mens hominis auidius concitabat̄:cū itaq́ Monſtra vel admiranda legebāt: Intendebatur
oblectatio:Quę diſcendi illecebra eſt. Verū hęc nō ſolum poetę: Sed etiam legū Inuētores gra
uiſſimi factitarūt: Vtq́ mortales frugiferis inſtitutis iuuarēt:oīno mera mēdacia finxere. Sic
Minos ille Iuſtiſſimus cū Ioue ſe colloqui ſimulabat: Sic Numa cum egeria congreſſum men
tiebatur: Vt his:ꝗ pro ſuarū rerum publicarū ſalute excogitauerāt:maior fides Sanctiorq́ au=
ctoritas accederet. Poetæ ergo pariter fabulas partim terrificas īuenere:Quales lamia: Gorgō
Incubus: Larua:interdū certamina clariſſimorū:vt hoīes excitarent̄ ad virtutē: Vt Herculis &
Theſei labores. rurꝰ ad religionē ſanctitatēq́ numinū timore ꝓuocabāt: Dū fulmē ægida: Tri
dentem faces: Dracones & Thyrſorum haſtas armaq́ deorū Varia comminiſcebātur. Quę oīa
illi ſęculo rudi cōmoda:immo ꝗ maxime neceſſaria fuere. ꝑ hæc eñ Lenocinia blādiſſimaq́ cō
menta primum miteſcere occepit mortale genus:& a ferarum ritu ad vere humanū & politicum
morē reuocari. Sicut eñ Artifex argento aurū circunfundit: Sic & poeta veris cōtēplationibꝰ
fabellas apponit quibus elocutionē & dulcedine conciliat & ornatu. Homerus in Iliade: quam
inſtar Trag. effudit:humanū genꝰ ab amore turpi ab ira ſeditione: Bellis: et ab oībus ꝑnitioſis
affectibus vehementer deterruit:dein in odyſſea:quā ad Imaginē Comœdię feciſſe mōſtratur:
quæ ſapiens ꝑſtare debeat:explicauit: Qđ etiā Venuſinus poeta in primo epiſtolarū eleganter
& grauiſſime explanat ita dicēs. Troiani belli ſcriptorē maxīe loli: Dū tu Declamas Romę pręneſte relegi: Qui:ꝗd ſit pulchrum quid turpe:ꝗd Vtile quid nō:planius ac melius chryſippo &
Crātore dicit: Deinde infra. Rurſus quid virtus:& quid Sapientia poſſit: vtile ꝓpoſuit nobis
exemplar vliſſem. Sic etiam Athenienſes vetuſtate:& omnium bonarum artium gloria & inuē
tione memorabiles: Vtpote: Quibus Minerua in arce præerat ingeniorum excultrix: Tragœ=
diam & Comœdiam primi excogitauere:tum vt male viuentes denotarent:tum etiam vt Bac
cho & Apollini ſacra redderent: Tragœdia enim prima Chorus tantummodo fuit:vt ait in pla

Digitized by Google

tone Diogenes. Satyrica poſtea fabula Exorta eſt: vt Iocularia Seriꝭs admixta feſſos Specta
tores exhilararent & amœnarent. Rurſuſqꝫ Comœdia illa priſca & cēſoria emerſit acerba ſatis:
ſuiqꝫ tēporis vitia carpens: inqua Eupolis Cratinus & Ariſtophanes eluxere. Tertia poſtea mi=
tior ſucceſſit: quā Menāder & Philemon illuſtrauere. Et hoc pacto nouis illis (vt ita dicam) pri
miſqꝫ ſęculis: oīa paulatim poemata ad iuuandos & pariter oblectandos Homines illos iucul=
tos & agreſts in lucem prodiere. Cęterū poſtea q̄ tā græcus: q̄ Romuleus Imperator vrbes vi
cere cœpit & limites imperij longe ꝓmouere: Sydereiqꝫ ꝓceres & Magnanimi heroes: veluti Gi
gantes e terra proſiluere. Milciades: Cymon Alchibiades: Themiſtocles: Ariſtides: Pericles:
Lyſander: Ageſilaus: Leonidas: Epaminundas: Philippus: Alexāder: Pyrrhus: Amilcar: Aſ
drubal: Hannibal: & Alij id genus. Et ex Romanis Brutus: Publicola: Cincinatus: Papyrius:
Fabricius: Curius: Fabius: Scipiones: Aemilij: Marcellus: Salinator: Nero: & alij huiuſcemōi:
Tunc poſthabitis fabularū offucijs & pigmētis: ingenio poetico florentes hyſtoriā pangere ce
pere. Sicqꝫ finito: immo expuncto illo ſæculo rudi & indigeſto: nebulas & præſtigias poetarū
pene omnis cū eodē ſeculo migraſſe: immo euanuiſſe crediderim. Noua cū gesta & fortia Bella
nouum Scribendi genus: & acrē bellicūqꝫ canorē expoſtulabāt. Tūc apud græcos Antimachꝰ
Pindarus: Alcęꝰ & id genꝰ poetæ: regum clariſſimorum: principū benefacta verſibꝰ exornarūt:
Apud Romanos. Enniꝰ: Cæcilius: Afranius: & aliiqꝫ cōplures. Sed qm̄ iuxta illud Adagium
non cuiuis hominū contingit adire corinthū: hoc eſt non omnes naſcimur poetę. Et hyſtoria
quoquō ſcripta delectat: idcirco ad eā plæriqꝫ ſe contulere. De hac ergo ſupeſt dicendum. ſi pro
miſſa intemerata volumus pręſtare. Hactenus fabellas & Iocos dedimus: At nūc ſeria & veram
hyſtoriā: de hyſtoria candide auditor expecta. Verū: vt in hac etiā parte a Definitiōe ordiamur:
Hiſtoria: vt ait Cicero: eſt teſtis tēporū: lux veritatis: Vita memorię: Magiſtra vitę: nūcia vetu=
ſtatis. Vel: vt Fabius: hiſtoria eſt: in qua eſt geſtæ rei expoſitio. Differunt aūt hiſtoria: Annales:
Et ephemerides: ꝙ hiſtoria eſt rerū geſtarū expoſitio. Annales ſunt: cū res geſtę plurimū anno
rū obſeruato cuiuſqꝫ anni ordine componunt. Cum vero ꝑ ſingulos dies res geſtę ſcribunt: Fa
hyſtoria græco vocabulo ἐφημεριςͅ. i. diariū appellat. Erat aūt primitꝰ hyſtoria: vt ait Cicero:
nil aliud: niſi Annaliū confectio. Nam ab initio rerū Romanarū res oīs ſingulorum annorum
mandabat litteris pontifex maximꝰ: efferebatqꝫ in tabulā: quē poſtea domi ꝓponebat: vt eſſet:
populo poteſtas hæc cuncta cognoſcendi: hiqꝫ poſtea annales maximi noīati ſunt. Hanc ſcri=
bendi ſimilitudinē multi ſunt ſequuti: Qui ſine vllis ornamētis monumēta ſolū tēporꝶ: hoim
locorū: geſtarūqꝫ rerū reliquerūt. Itaqꝫ: qualis apud græcos pherecides hyſtorię conditor: hel=
lanicus: & hecateus: Tales apud Romanos: Cato: Fabius pictor & piſo fuere: qui ſine vllis flo
ribus & pigmentis hyſtoriā ſcripſere. poſtea duo apud gręcos eloquentiſſimi ad hanc maxime
ſeſe applicuere: Herodotus: qui princeps hoc genus illuſtrauit: Et Thucydides dicēdi artificio
maximꝰ & acutiſſimꝰ. Ab his pris: vt ait Theophraſtꝰ: hyſtoria cōmota eſt. vt auderēt vberiꝰ:
q̄ ſupiores & ornatiꝰ dicere: Quorū alter ſine vllis ſalebris quaſi ſedatꝰ āniſ fluit: Alter incitatior
fert: & de bellicis canit quodāmodo bellicū. Sed: vt ī cæteris: ſic etiā in hyſtoria rōani gręcis nō
cędūt: vt ait Fabius. Opponit ergo Saluſtiꝰ Thucydidi dēſus & breuis & ſemꝑ inſtās ſibi Liuiꝰ
herodoto dulcis & Cādidus & effuſus vterqꝫ: Sed in narrādo miræ Iucūditatis eſt Liuiꝰ Clariſ=
ſimiqꝫ candoris: In concionibus vero: ſupra q̄ narrari poſſit: Eloquens. Nunc Quantopē mor
talibus ſit cōmoda Vtilis & neceſſaria hęc virtus: paucis expediā. Hyſtoria omnium ętatum: ſæ
culorum: gentium: nationum: geſta: veluti in tabella: depingit: Et oēs mortales locorum & tē=
porum interuallo diſtractos: velut in vnum conducit: Diuinam ꝓuidentiam imitata: Quę cun
cta cœleſti obtutu conſpicatur & cuſtodit. Cumqꝫ ſola ex ſenecture contingat prudentia: hyſto
ria tanto nos efficit prudentiores: quāto hęc plures ætates colligit q̄ hominis vita longiſſima.
Quin contra euenit: vt: qui memoriam rerum geſtarum ignorauerit: puer merito cēſeatur: Nā:
vt inquit Cicero neſcire quid anteq̄ natus ſis: accidit: id eſt ſemper eſſe puerum. Huc adde: ꝙ hy
ſtoria rerum Varietate nauſeam & faſtidium tollit: Dum aliqua ſemꝑ nouitate lectorem refocil=
lat: recreatqꝫ auditorem. Et me Hercule: niſi eſſet hyſtoria: non ſolum: vt ait Vopiſcus: Paulum
& Scipiones tenebræ poſſiderent: Verum etiam vniuerſum genus mortale letheo demerſum la
rice tegeretur. Huc accedit: ꝙ cum ſemper: qđ verum ſimplexqꝫ ſit: natura hominis quęrat & in
daget. ſi qua in parte reperiri poteſt: id maxime præſtat hyſtoria: Quę fidei Et veritati: non oſtē
tationi componitur: vt ait Plynius. Hyſtoria etiam hoc habet poteſtatis auctoritatiſqꝫ ꝙ cla=
riſſimorum benefacta & virtutes tantæ habentur: vt ait Sal. Quātum ea potuere extollere p̄cla
ra ingenia. Hyſtoria etiam mores & vitam humanam componit: & intra p̄ſcriptum reducit. Hy
ſtoria Ianum non modo bifrontem ſed quadrifrontem oſtendit Hoc eſt quaqua verſum prudē
tem reddit mortalem: Dum p̄terita cum pręſentibus conferens futura veluti e ſpecula ꝓſpicit &

præmeditat̃. Hyſtoria belli munia militi Stratagemata & conſilia callida Imperatori ſummini
ſtrat. Hyſtoria vrbis & nauis Gubernatorem manu ducit in portum: ſi clauũ nõ reliquerit. Hy=
ſtoria eſt: quę Ianum Bentiuolum Sapientiſſimum & feliciſſimũ huiꝰ vrbis moderatorẽ tumul=
tu hoſtili repẽte nunciato nõ de fuga: ſed de pugna Ciuiũꝗ ſalute cogitare ſuaſit. Confirmato
itaꝗ ſenatu ꝓſidijſꝗ in vrbe diſpoſitis: cũ Marcellũ tum ſuo: tum filiorũ robore cœleſti & inui=
cto ſe poſſet oſtendere: Fabium maluit: ſententiam illã mitiſſimã & humaniſſimam Scipionis
ſecutus: qui aiebat ſeſe malle vnũ Ciuem ſeruare: q̃ mille hoſtes occidere. Hyſtoria omnium re=
rum & artium inuentores monſtrat. Hyſtoria molli iucũdoꝗ ſucco alere orationem poteſt. Hy=
ſtoria mortẽ exiliũ & Paupertatem monet patienter perferẽda. hiſtoria deos patriam penates
propinquos & omnes hoĩes colere nos iubet & ꝓcipit. hyſtoriarum deniꝗ quiſq́s fuerit obſer=
uantiſſimus: is Vndecũꝗ maximus erit. hyſtoria enim eſt τοπαρ.ι. omne qđ eſt. Cum ergo vi
ri ꝓſtantiſſimi poetica ſit res cœleſtis & diuina: eius partes oratoria & hyſtoria non minus ſunt
venerabiles & ſacroſanctę: Vtꝗ hæc oĩa exẽplis pateant & clariora ſint (nã vt ait Terẽtianꝰ: exẽ
pla ſolent ſenſibus admouere lucem) Silij italici punica exponere & enarrare hoc anno cõſtitui=
mus opus ſane multiplex & Varium poeticę oratorięꝗ floribus & virtutibꝰ ornatũ: nec minꝰ hy
ſtorię muneribꝰ illuſtre: opus inq̃ euigilatum & accutiſſime elaboratũ. Namꝗ in prima ætate Si
lius facundiſſime declamauit: clientibus affuit: in foro centumuirale Iudicium exercuit: Cice=
ronem tantiſper æmulatus: dum illiꝰ virtutes adęquat & aſſequit̃. Ad carmen dehinc conuerſꝰ
cum vrbe relicta neapolim ſeceſſiſſet Maronẽ religioſiſſime coluit: cuius etiã Natalẽ reuerentiꝰ:
q̃ proprium: obſeruabat: ſepulchrũꝗ eiuſdẽ Maronis ſubinde & idẽtidem veluti Capitolini Io
uis cellã frequentabat. Quibus rebus perfectum eſt: vt ex anima Ciceronis & Maronis poema
clariſſimum & in omni parte eminentiſſimum concinauerit: ad qđ Valeriꝰ Martialis hoc Tetra
ſtico viſus eſt alludere. Silius hic magni celebrat monumenta Maronis: Iugera facundi qui Ci=
ceronis habet: Hęredẽ Dominũꝗ ſui Tumuliꝗ lariſꝗ Nõ alium mallet nec Maro nec Cicero.
Cumꝗ ætas hominis in ſeniũ vergeret: hyſtoriã Hannibalis & Scipionis maluit ore ingenti De
tonare: q̃ Fabulas Veteres & nimis antiquas referre. Et me hercule eo opus hoc cæteris excel=
lentius eſt: & Auguſtius: quo bellum hoc punicum: qđ Hannibale duce Carthag. cum. P.R.
geſſere maximũ & Difficillimum reliqua antecellit & præponderat: Quantoꝗ ſenilis ętas: in
qua hęc Cecinit: Iuuenili impetu grauior eſt & penſitatior. Silio Adiungemꝰ. T. Liuiũ de quo
quis illud Saluſtianum vſurpare deberem: Melius. ſ. eſſe tacere: q̃ pauca dicere: Hæc tamen ta=
cenda nequaq̃ arbitramur: Quæ Plynius & Diuus Hieronymus memoriæ ꝓdiderunt. huiꝰ Vi=
uentis tam clarũ nomẽ tamꝗ famigeratam gloriam & auctoritatem extitiſſe: vt Quidam de vl
timis hiſpaniæ galliarumꝗ ꝑtibꝰ nobiles ad eum viſendum ꝓperauerint ſtatimꝗ: vt viderãt:
abijſſe ferantur. Et: quos ad contemplationem ſui Roma non traxerat: Vnius hominis fama ꝑ
duxit. Habuit inquit Hieronymus illa ætas inauditum omnibus ſæculis celebrandumꝗ mira=
culum: vt Vrbem tantam ingreſſi: aliud extra vrbem quęrerent: Hoc Idem nobis faciendũ V=
riꝗ ornatiſſimi non tantum: vt Liuium ipſum reuiſamus: Sed illius æterna monumẽta: nec vi
ſo ſtatim habeamus: namꝗ in ꝓclaris: Nec vidiſſe ſemel ſatis eſt: iuuat vſꝗ morari. Nec quem=
q̃ tamen deterreat operis magnitudo: ꝙꝗ tacitus & lenis fluat. Sicut enim Signa: Statuas: pi
cturas & Arbores (modo ſint decorę) nihil magis: q̃ amplitudo commendat. ita Voluminibus
ipſis auctoritatem & pulchritudinem adijcit magnitudo. Huc etiam adde qđ vt inquit Tacitꝰ:
oratio ea dæmũ pulchra eſt: in qua non eminent Venę: nec oſſa numerant̃: Sed Temperatus &
bonus ſanguis implet membra: & exurgit toris ipſoſꝗ neruos robur tegit: ac decor commen=
dat. Illis deniꝗ: Quibus lactea Liuij vbertas candorꝗ Suauiſſimus non ꝓbatur: Reſpodeat
ipſe Lucretius. Deniꝗ amaracinum fugitat ſus: & timet omne Vnguentum: Nam Setigeris ſui
bus acre Venenum eſt. Dixi.

Digitized by Google

Jacobi Bononienſis.

IACOBI A CRVCE PRAELECTIO IN BOETIVM SEVERINVM.

COnſtitueram viri clariſſimi hoc anno prefatione abſtinere: ne ſemper in eodem veſtigio hererem. Aſſiduitas em̄ (vt ait Cicero) faſtidiū parit & ſatietatem. verum: vt conſiliū mutarē partim vos nimis officioſi & amātes noſtri perfeciſtis: (Me namqꝫ quot annis veſtro ornatiſſimo conſpectu & honeſtiſſimaqꝫ preſentia condecoratis) partim illuſtris & Magnifici Senatus noſtratis magnificentia ac Liberalitas: qui me ꝓxime impenſiori Salario cenſendum putauit: nec nō collegā viro eruditiſſimo humaniſſimoqꝫ me adiungens honeſtiori titulo exornauit: Tantorum igitur meritorū memor (quoniam ingrato homine nihil peius terra creat vt ait Menander: recordat⁹ etiam amyclas tacendo periiſſe: qꝛqꝫ nemo Silens placuit: vt inquit auſonius) Cogor impelloreqꝫ aliquid noui in preſentia vobis recitare: quod ipſa ſaltem varietate aures veſtras permulceat & oblectet. Quid frontem contraxiſtis? qꝛ me recitaturū ſum pollicitus? Non meum eſt exēplum: ſi recito. Sed hoc veteres alioquin eruditiſſimi factitarūt: Nouum aūt id appello: Q đ ante me nullus ſic contexuit. Habebunt itaqꝫ docti: que facile agnoſcant: Indocti: que condiſcant & admirentur. Hodie igitur verba ſum facturus de erroribus pene innumeris: quibus pleriqꝫ omnes fallimur: Nec ſolum imperiti & prophani (qđ minus egre ferendum eſſet) Sed (qđ dolorem meum exulcerat) eru diti: & vt ita dicam: muſarum ſacerdotes. Ceterum cum morbos & vlcera refricuero: Medicinam auditor expecta: Fauete ergo omnes & adeſte æquo animo. nam vt ait Hieronym⁹: Beatus eſt: qui loquitur in aures audientis. Omnis mortalium cura & intētio ad vnum quietis ſtatum diuerſo tamen calle nititur peruenire. Hic itaqꝫ ſe totum fortunæ committit: Eam dicēs res humanas pro arbitrio flectere & verſare: Eandem obſeruat & veneratur tanq̄ numen ſalutare: maximum omnipotenſqꝫ: illectuſqꝫ primulum blandicijs & lenocinijs huius pellacis & Verſipellis deæ: Cum tandem reflantem videt & aduerſam: queritur: ſuſpirat gemitqꝫ Lubricam inconſtantem: cæcam & vagam appellans: nulliqꝫ conuitio parcens. Stultus inq̄ ne dicam inſanus: qui vult: vt nil intra ſit oleam nil extra ſit in nuce duri. Quo nam enim mentis propoſito vitam & ſpem illi credere eſt auſus: que ab antiquis & veteribus noſtris ob mobilitatem ſedere in pila fingebatur? & quā rotulæ inſiſtentem: qꝛ loco ſtare nequiret: ſapienter dixit & lepide Auſonius. fortune ergo ſi te regendum dediſti: dominæ moribus oportet obtēperes. Alius congerendis opibus Cumulandiſqꝫ diuitijs inhiat totuſqꝫ incubat: ratus ꝑ has ſolidam fœlicitatem & omnia mortalibus commoda & compēdia importari Iuxta illud.

Nam: ſi aliquis caſus lecto te affixit: habes: qui
Aſſideat: fomenta paret: medium roget: vt te
Suſcitet: ac reddat natis Chariſqꝫ propinquis.

Frequenterqꝫ illud habet in ore.

Scilicet vxorem cum dote fidemqꝫ & amicos
Et genus & formam Regina pecunia donat
Ac bene nummatum decorat ſuadela Venuſqꝫ.

Hic etiam putat Cœlum deoſqꝫ auro venales: motus hoc tertulliani Verſiculo. Non licet deos noſſe gratis: hocqꝫ Petronij diſticho:

Magna loquor: quid vis nummis præſentibus opta:
Et veniet: clauſum poſſidet arca Iouem:

Sed cōtra reputando nihil improbius: nihil pernitioſius nihilqꝫ: qđ magis humanū gen⁹ vexet & inquietet: q̄ opes & pecuniam: inuenies: Verū Hanc primū: ſi ſtruere cupies: Eripies habenti: Vnde improbas creſcere diuitias dixit Flaccus: Hieronymuſqꝫ: diues ait aut iniquus aut iniqui Heres. Noxia igitur eſt & inutilis pecunia: Quando in honeſta: vetuſqꝫ verbum eſt: Male parta male dilabuntur. Pernitioſæ ſunt & opes: quarum opera homines euigorantur: Et emolleſcūt: Morbi gliſcunt & egritudines. Pudor: leges: iura: turres: arces: propugnacula & oppida munitiſſima expugnantur. Pecunie enim: vt ait Cicero: omnes vias norunt. Diogenes ille Cynicus viam virtutis adeo anguſtam: difficilem & Arduam eſſe aiebat: Vt eam vix nudi ſuperare poſſent ac tranſmittere: ne dum pondere aliquo impediti & auro ſuffarcinati. Lucretius etiam ſcriptū reliq̄t: defunctos vita: nudos & inopes inferna ſubire. Ex quo Auſonius facete cōgreſſum Diogenis & Creſi apud inferos Hoc carmine luſit.

Effigiem Rex Creſe tuam ditiſſime regum
Vidit apud manes Diogenes Cynicus.

Digitized by Google

Conſtitit vtq; procul:ſolito maiore cachinno
Concuſſus:dixit.quid tibi diuitiæ
Nunc proſunt regum rex:o:diuitiſſime? Cum ſis
Sicut ego:ſolus:me quoq; pauperior
Nam quæcunq; habui:mecum fero:cum nihil ipſe
Ex tantis tecum Crœſe feras opibus.

Alius per gradus magiſtratuum diſcurrere contendit: Sicq; ad honores obrepit: vt poſtea faſcib⁹ conſpicuus:illuſtris:ac Reuerendus appareat. Habet enim:vt ait Cicero:iuſtam venerationem: quicquid excellit:& hunc hiantem trigeminus plauſus tollit & inflat:ſicq; populari aura erectus cęlum ſe ſcalpere putat:quem gloria ſubſequitur dulcis magiſtratuum & laborum comes:alimentumq; cuiuſq; animi generoſi. Trahimur enim omnes laudis ſtudio:& optimus quiſq; maxime gloria ſaginatur.pulchrum eſt digito monſtrari & dicier hic eſt. Verum quoniam huiuſmodi dignitates ſitæ ſunt in arbitrio prophanæ multitudinis:idcirco minus exoptandæ videntur. Vt eñ prę̄cipit Anneus Seneca:vitate:quæcunq; vulgo placent. Quod vero improbum ſit & prępoſterum populi examen & iudicium:vt alia prætermittamus:non ne vnico Catonis & Vatinij exemplo licebit agnoſcere? Cato enim ille viuax imago virtutum prætureę candidatus:repulſam paſſus eſt. Vatinius vero homo leuis & neq̄ illam eſt aſſecutus:ſtupente eodem popello:qui hoc fecerat:& admirante. Hunc vero ſplendorem liuor plærunq; comitatur. Nam vt inquit Aemylius probus:eſt hoc commune vicium in magnis liberiſq; ciuitatibus:vt inuidia glorię ſit comes:& libenter his homines detrahant:quos videant altius emergere. Gloria vero q̄ fallax q̄ turpis & inanis ſit:oſtendit Euripides in Andromache in hanc ſententiam exclamans o gloria:gloria nihil aliud es:q̄ aurium inflatio magna. Huius vero glorię & ſplendoris cupidi plęriq;:cum hoc in puluere viriliter deſudaſſent:pro munere tandem exilium carcerem aut mortem ſubiere. Alius ſtemmate & nobilitate gloriatur tumeſcitq;:cum famoſas maiorum ſuorum imagines in atrio conſpicatur:quarum ſimile nihil habet ipſe præter colorem. Vt cum Cicerone loquar. Has ergo frequenter ſuſpicit & admiratur prætenditq;:perinde ac pro auorũ tituli & elogia eum forte degenerem ſordidumq; tegere poſſint & honeſtare. Contra vero euenit:vt plęrunq; per hæc monumenta:Hominis improbitas ac vilitas magis magiſq; eluceſcat:Non poſſunt omnes eſſe patricij:vt inquit Cicero. Ille vero omni cõmendatione dignus eſt:qui ſua virtute poſteris præluxit. Nam:ſi nobilitas eſt quædam laus veniens ex meritis parentum:me Hercule aliena eſt:Miſerum vero eſt:vt ait ille:aliorum incumbere famæ. Vnde grauiter dixit Boetius. Quid genus & proauos ſtrepitis:ſi primordia noſtra auctoremq; deum ſpectes:nullus degener extat:ni vitijs peiora fouẽs:proprium deſerat ortum. Alius in ſũma potẽtia ſummũ bonum collocat:Hicq; aut regnare cupit aut regibus adhęrere:regnum ex deo eſſe:hoc Homerico admonitus:neq; tu pelide velis contendere cum rege:cui ab ipſo Ioue:qualis nunq̄ alteri:collata eſt dignitas.&c. Hic igitur:vt excellat & imperet:nil intentatum:nilq; inauſum linquens per phas nephas ad votum improbus properat:illud Euripidis vſurpans:ſi violandum ius eſt:gratia imperij violandum:cæteris rebus pietatem colas. Reges enim proximi ſunt dijs immortalibus:vt ait Cæſar. Cicero quoq; regium nomen ſanctum appellat. At vos terreni homines non ne conſideratis:quibus pręſidere videamini? Num:ſi inter mures videretis aliquem ius ſibi ac poteſtatẽ vendicantẽ ſpectatũ admiſſi riſum teneatis amici? Si vero corpus hoĩs penſitetur:quid eo imbecillius quid fragilius? cum ſæpe numero & hora & momento temporis diſſoluatur & intereat? Quod vero ſollicitus & miſerabilis ſit ſtatus tyrannorum & principum:rex ille patefecit:qui diadema:priuſq̄ capiti ſuo apponeret:conſiderans:ait.o.nobilem magis:q̄ fœlicem pannum:quem ſi quis introſpiciat:q̄ multis periclis & miſerijs ſit refertus:ne humi quidem iacentem tollere vellet & Dionyſius ille Siciliæ tyrannus:qui metus & pericula regum principumq; expreſſit Enſe illo leui filo ſuſpẽſo plurimorũq; per ora vulgato. Scatet vero exemplis innumeris Vetuſtas:plena ẽ nr̃i tpis ętas:qui reges & pricipes fœlicitatẽ calamitate mutauerint. Infœliciſſimum aũt genus infortunij ẽ fuiſſe fœlicẽ.ex quo dixit Horati⁹. Fuge magna:licet ſub paupe tecto reges & regũ vita p̄curtere amicos. Quid de regũ & pricipũ familiarib⁹ loquar? Nõ ne Tyberi⁹ Seianũ illi ſemp proximũ & itimũ vnco trahi & excarnificari imperauit? Non ne & Domiti⁹ Nero Senecã p̄ceptorẽ ad mortẽ compulit? Papinianum etiã diu inter aulicos potẽtẽ Antoni⁹ militũ gladijs obiecit.propterq̄ eleg̃ater dixit Idẽ Flacc⁹:dulcis inexpertis cultura potẽtis amici:Expertus metuit. Ali⁹ claritatẽ opti

mũ iudicãs:glorioſum nomẽ ꝓpagare feſtinat:in primiſq̃ re militari clareſcere geſtit:Ciceroĩs me=
mor ita ſcribentis.Militaris virtus pręſtat rebus omnibus:hæc nomen.p.r.hæc huic vrbi æternam
gloriam peperit.Hæc orbem terrarum parere huic imperio coegit:omniaq̃ vrbana ſunt in præſi=
dio & tutela bellicæ virtutis Hic ergo inglorios & ſine nomine:Brutis annumerandos putat: cum
præſertim vel pace vel bello clarum fieri liceat.vt ait ille. Sed complures etiam ſui temporis cla=
riſſimi:ignotis tamen mortibus perierunt:nullos ſortiti rerũ ſuarũ ſcriptores. Quid ꝙ ſcripta &
monumenta tempore tabeſcunt & intereunt?Vnde illud eſt:miremur periſſe homines:monumẽ=
ta fatiſcunt.Mors etiam ſaxis nominibuſq̃ venit.Huc adde:ꝙ ſi toti Moriuntur homines(qđ ta=
men a noſtris inſtitutis & legibus longe abhorret)nulla eſt claritas & gloria:cum is omnino nõ ex=
tet.Si vero bene mens ſibi conſcia recti terreno carcere recluſa cœlũ libera petit:non ne omne ne=
gocium terrenum ſpernet?& cœlo fruens gaudebit ſeſe his exemptam?Vnde illud eſt : Nec vixit
male:qui moriens natuſq̃ fefellit & ille Virgilianus ait:pulcherrima primum dij moreſq̃ dabunt
veſtri.Alius gaudio lętitiaq̃ bonum metitur:hic fœliciſſimũ putat voluptate diffluere : ad quam
nos propẽſos natura impellit:immo pręcipites agit.Qđ autem ſecundũ naturam eſt:vt ait Ariſto
tiles:id ſuaue contingit:ſequunturq̃ omnia animalia eam voluptatem:quę ſecundum naturam ẽ.
Hic ergo aſſerit deos propterea eſſe ſempiternos:ꝙ ſecuri voluptate iugiter & continenter perfru=
antur:libens ergo illud Perſianum vſurpat. Carpamus dulcia:noſtrũ eſt:qđ viuis:cinis & manes
& fabula fies.Cæterum:ſi homines voluptates abeuntes conſiderarẽt:ſolamq̃ facti pœnitentiam
ſupereſſe:eas magis declinarent atq̃ effugerẽt:q̃ naturæ blãdas ſyrenes & aſperas Symplegades.
Quis enim non libens ſpernat & abijciat viliſſimæ fragiliſſimæq̃ rei corporis ſeruitium? Solitus
erat dicere Antiſthenes Socraticus inſanirem potius:q̃ oblectarer.Dicebat etiam Diogenes:ſi nõ
ebrij eſſetis:Socrati pareretis:& aut per omnes ætates continentię ſtuderetis:aut ſuſpendio vitam
finiretis.Cato quoq̃ in oratiõe quadam ita homines a voluptate deterret : ſi qua per voluptatem
nequiter feceritis:voluptas cito abibit:nequiter factum illud apud vos ſemper manebit.Alius for
mam & dignitatem corporis præſtantiſſimum putans:hæc inquit dos eſt:quæ conciliat homines:
quæq̃ deos allicit & inuitat:imprudens atq̃ immemor:quid Hippolito:quid Bellorophonti:quid
hiacintho:quid hylæ & alijs id genus acciderit:quibus ſpecies diſpendioſa fuit & noxia.Huc adde
ꝙ formæ nitor rapidus eſt & velox:vernaliumq̃ florum mutabilitate fugacior.Vnde Saluſti⁹ for=
mæ gloriam fluxam & fragilem dixit:& Caphurnius:donum forma breue eſt:nec ſe tibi Commo
dat annis.Quamobrem ſpurina ille ethruſcus non mediocrem laudem eſt apud poſteros aſſecut⁹
ꝙ cum ſpecie ſua illuſtri complurium matronarum oculos ſolicitaret:faciem propriam multis in
honeſtis vulneribus ac fœdis cicatricibus deformauit:vt veram animi pulchritudinem retineret.
Verum:ſi:vt inquit Ariſtoteles:lynceis oculis homines vterentur:ſic vt eorum viſus obſtãtia trãſ
mitteret & penetraret:non ne introſpecti Alcibiadis corpus ſuperficie pulcherrimum : turpiſſimũ
videretur?pulchrum enim aliquid videri non ſua natura:ſed oculorũ ſpectãtium reddit infirmitas
Alius in virtute veram animi quietem tranquillitatemq̃ mentis reponẽs grandi paſſu omniq̃ im=
petu ad eam defertur:arbitratus ei omnia ineſſe:quem penes ſit virtus:memor huius hymni : vir=
tus optima venatio vitæ es mortalibus oĩb⁹.Talẽ tu iacis in pectora nobilẽ fructum :perpetuo tẽ=
pore qui manet:auro tu melior &c.Nocturnis hic igitur chartis palleſcere cupit zenonis exemplo
ſtimulatus:qui cum Apollinem conſuluiſſet:quo pacto optime viuere poſſet:reſponſum accepit
ſi mortuis colore concors eſſet:hoc eſt ſi ad legendos antiquorum libros magno ſtudio ſeſe contu
liſſet.Cæterum cum variæ ſint artes & diſciplinę eſt qui grammaticam ſectetur:quę cum in duas p=
tis diuidatur vt inquit:Fabius in bene loquendi ſcientiam & poetarum enarrationes: poſt habitis
his & omiſſis:quæ ad ſolidam frugem pertinent:Leuia & ludicra moroſus & delicatus ſcire geſtit:
exempli cauſa.Quoties an quotiens ſit dicendum:coniux an coniunx:& an amicei numero multi
tudinis per.e.&.i.ſit ſcribendũ:vt cẽſebat nigidi⁹ & an eis & omneis in plurali.e.aſſumãt:vt aſſerit
Terentianus aliaq̃ id genus:quæ in Plauto ſubtilis lector offendet. Quippe quę haud equidem
in magno ponam diſcrimine:vt cum Liuio loquar : Alij enim in litteris & ſyllabis ſint occupati:
tu ſententias quære:vt ait Hieronymus. Eſt qui dialecticam petat:ſophiſmata quędam & gripos
captioneſq̃ Labyrintho & Mæandro ſimiles:tantum percurrens:ſemperq̃ in veri & falſi quęſtio=
ne occupatus:quod dum facit:tanto fit a veri cognitione remotior quãto Simonides ille a dei ſciẽ
tia repellebatur:qui cum a hierone tyranno cogeretur rimari & quærere:qualis deus eſſet:primum
diem:dehinc biduum:poſtea tempus duplicari poſtulabat.Qđ cum tyrannus miraretur:philoſo=
phus illud rñdit.Q̃to enim diutius conſidero:tanto res videt̃ obſcurior. Eſt qui ad rhetoricã de=
flectat:eã reginam rerũ omniũ appellans : quæ rupicos homines & agreſtes & diſpalãtes in vnum

Digitized by Google

congregauit:& ad ciuilis obſequij pellexit diſciplinam:& quę fora:gymnaſia:porticus:theatra
tam athenis:q̄ romæ ꝓarbitrio domuit flexitq́ȝ.hic tñ ſeipſo vſus peſſimo(vt dicitur)pręcepto
re:nulla obſeruans rhetorices catholica ac pręcepta:orator vult appellari.cumq́ȝ ante omnia a=
pertis ac lucidis nominibus ſit vtendum:hic maiore in litteris iactantia & σοφιστεια.i. elatio=
ne:q̄ opera:verbis iampridem deſitis:obſoletis:& penitus reconditis abutitur:Cacozelari=
us dici cupiens & antiquarius:oſtentator magis doctrinę:q̄ verus poſſeſſor:in quem conuenit
illa de oratore faceta diffinitio. Orator eſt vir malus dicendi imperitus. Orator enim perfectus
adhuc deſideratur. Alius (vt ad mathemata id eſt altiores diſciplinas vela dirigam) Ad aſtro=
logiam contendit:illum iudicans ad vnguē beatum:ſupraq́ȝ vota fœlicē:qui aſtrorum Syderū
q́ȝ meatus:cœli itinera:occaſus & ortus ſignorum:deliquia ſolis ac lunæ calleat:hicq́ȝ Hercule
& athlante emeritis iamq́ȝ fatigatis:Suppoſito vertice cœlum fulcire cupit. Sic.n. petitur cœlū
vt ait Ouidius:Anaxagoram forte demiratus:qui lapidem caſurum e ſole p̄dixit. Verum:quo
niam innumeræ ſunt ſtellę:quæ nondum in cognitionē mortalium deuenerunt:idcirco aſtrolo
gus plærumq́ȝ fallitur:& ab arte deſeritur. Diogenes ob hoc cum quēdam de ſolis natura ac po
teſtate differētē & omnibus pſuadētē vidiſſet:quando inquit de cœlo deſcēdiſti? Cæterum:ſi
reliquos humanæ vitę errores in cęteris diſciplinis enarrare vellem:Tertius fortaſſe Cato & o=
ctauus Sophos:nouuſq́ȝ magiſter morum dicerer & ſubſānarer:mihiq́ȝ ſatieratē:Vobis aūt fa=
ſtidiū ac nauſeam conflarē. Ex quo referam pedē:& ad medicinam(quam me datuꝝ ꝓmiſi)pau
cis me conuertam. Ante omnia eminētiſſimi auditores neceſſe hoc ē ptendere:nihil apud deum
fieri ſine ratione:vt ait Hieronymus. Deus autē:qui ſumma ratio ē:hominē hac fini plaſmauit:
vt magiſtra ac duce ratione vitam in terris ageret cœleſtē.hanc vero ſi omitteret:in p̄ceps colla
beret. Vñ ſapiēter dixit Perſius.nil tibi conceſſit ratio:digitum exere peccas. Diuus quoq́ȝ Hie
ronymus dixit corporis nr̄i ſenſus eē quaſi equos currētęs ſine rectore:Animam vero & rōnē in
aurigę modum retinere fræna currētium:Quiſquis igitur duce ratione ambulauerit:in primis
fortunā:quæ apud prudētes:nullum numē habet:calcabit & fatum ſubijciet pedibus:diuitias
& opes aſpnabit:contēnetq́ȝ:tanq̄ intēpantię & nequitię materiam omniumq́ȝ ſceleꝝ ſeminari=
um:dolium ac ꝑam Diogenis concupiſcet:ad naturam viuens:quæ paucis & minimis contē=
ta ē. Idē ambitioſa nomina & inutiles magiſtratus tanq̄ blandos inſidiatores reformidabit:cō
ſciētia bñfacti munitus:hiſq́ȝ bonis gaudēs:quæ in ipſo ſunt:externa deſpiciēs:& non aſſis fa=
ciēs:virtute ſola contētus. Vt.n. Horatius:virtus repulſæ neſcia ſordidę intaminatis fulget ho=
noribus:nec ponit aut ſumit ſecures arbitrio popularis auræ:Et Claudianus ipſa quidē virtus
p̄cium ſibi ſolaq́ȝ latę fortunę ſecura nitet:nec faſcibus vllis erigiť:plauſuq́ȝ petit clareſcere vul=
gi:nil opis externę cupiēs nil idiga laudis:Gloriam rē inanē & bullæ repēte tumeſcēti compan
dam:necnon nobilitatē tanq̄ rē alienam ridebit:Genus ſuum cœleſte:necnon originē ſyderē=
am hoīs contēplatus:dicet illud anaxagorę.illa pr̄ia mea ē:cœlum intuēs. Potētiam principū
q́ȝ familiaritates refugiet iuxta illud Lucani. Exeat aula:q vult eē pius:virt⁹ & ſumma ptās nō
coeunt. A voluptate deflectet tanq̄ ab hoſte blando:quæ ſuauibus illecebris clanculum omnē
ſuccum exorbet. voluptas.n. veluti hirudo ē:quę nō ē miſſura cutē:niſi plena cruoris:formam
contēnet:quę morbis & ętate defloreſcit:queq́ȝ horę momēto interci dere pōt & euaneſcere. Q m̄
q́ȝ vera virtus ē vitium fugere:Ob hoc idē Grammaticę:Dialecticę:Rhetoricę:Aſtrologię & a=
lijs mathematicis hoc animo incumbet & īuigilabit:vt p has leuiores grad⁹ ſit ad philoſophiā:
adit⁹ philoſophiā inq̄ omnium virtutum magiſtram:Quippe:quę hominē impellit & cogit ri
mari ſecreta naturę:eumq́ȝ ad mores cœleſtes componēs & conformans:deum ex homie facit.
Cumq́ȝ philoſophia ſit quędam meditatio mortis:p hanc inquit Diogenes ſolum anima a cor=
pore diſparať. Cum.n. videt:audit:olfacit:guſtat:adeſt corpus. Dicebat idē Diog. Cum mētē
non meditamur:moleſtus vitæ finis ē expectandus:anima namq́ȝ delicijs amiſſis męrore afficiť.
Verum vbi optimam meditati erimus meditationē:& vita ſuauis eſt:& mors minime moleſta.
ſed vt ſemel & ope aliquo req́ȝ ipſa Verba ſanciamus:(odi.n. hoīem ignaua opa:philoſopha ſē
tētia)conſtitui auditores clariſſimi diebus feſtis philoſophiam Boetij publice ꝓfiteri:vt aliquā
do opus pene diuinum & cœleſte relicto ſitu & ſqualore:nitidum & emaculatum prodeat in lu=
cē:feſtis inq̄ diebus. Nam:vt ait Macrobius:ſi per ſacra ſolennia riuos deducere:nulla religio
prohibet:ſi ſalubri fluuio merſare oues phas & iura ſinunt:cur nō religionis honor putetur dica
re ſacris diebus ſacrum ſtudium litterarum? Hoc ergo Boetij opus quiſquis plegerit aut(qđ me
lius ē)audierit(plenius enim alit viua vox:vt dicitur)iucunde & fœliciter cum ratiōe docebitur
viuere:calcato expunctoq́ȝ omni mentis & corporis affectu:mortiq́ȝ præludens:eam poſtea ve=
re venientem non ſolum non formidabit:ſed lętus:vti Socrates:occurret:eamq́ȝ corde intrepi
do & hilari fronte ſuſcipiet. Dixi.

Digitized by Google

Jacobi Bononienſis.

PRAELECTIO IN IVVENALEM ET VAL.MAX.

SI ME SVPERIORIBVS annis viliora tricis Apiniſqꝫ vobis porrigentem benigne excepiſtis:cãdideqꝫ audire dignatiieſtis: Proceres illuſtres: voſqꝫ cæteri ornatiſſimi viri:non dubito quin in pręſentia ob ingenij veſtri liberalitatẽ noſtramqꝫ ſeruitutem(Iam enim ob ætatẽ vobis vniuerſis obnoxius ſum)vos attentos auritoſqꝫ habeam:certatimqꝫ linguis & animis fauentes:eoqꝫ impenſius ac facilius:ꝙ hodie non leuia non ludicra: non ſomnia: ſed grauia & quaſi cœleſtia narraturus ſum:ad quę nos ethicę& aureę Iuuenalis Satyrę:necnon Valerij maximi memorabilia adhortantur;immo impellunt:Quippe quos ſcriptores receptiſſimos hoc anno publice exponere conſtitui: Et cum vtriuſqꝫ farrago(vt ita dica)m& materia ſint virtutes & vitia:nobis in animo eſt primum ſublimia quædam & excelſa ex alto repetita:de hominis excellentia & virtute:demum de his diſſerere: q̃ mortale& humanum genus magnam partem ad veram frugem peruenire non pmittunt::quæ cognita animaduerſaqꝫ & diligenter penſitata:vnicuiqꝫ noſtrum cõmoda:conducibilia:opportunaqꝫ fore cẽſeo. Iuxta enim illud Catullianum nimiruꝫ omẽs fallimur. Vt ergo ab archetypo auſpicium ſumamus:prometheus ille Protoplaſtes optimus maximus :cum primum hominẽ plaſmare decreuiſſet:cœleſtem perpetuamqꝫ animam de ſua mente procreauit: corpus hinc terrenum illi ſubiecit quaſi vaſculum:quo veluti Domicilio temporali hic excellens ſpiritus vteretur: Sicqꝫ homo intelligens & rationis capax reliquis ſanctior meliorqꝫ cunctis imperaturus animantibus:rigidus erectus eſt ad contemplationem ſui artificis:vt cœlum ſuſpiceret: deumqꝫ cum oculis non poſſet :animo ac corde conſequeretur. Vtqꝫ pariter cœleſtes ſibi igniculos tiſtillare ſentiẽs :primogeniam originem ſuam iugiter agnoſcere niteretur. Vnde artium parens & altrix gręca diligentia hominem ἀνθρωπον:ꝙ turſum ſpectet:appellauit:ad qđ Silius Italicus alludens inquit:Non ne vides hominum vt celſos ad ſydera vultus ſuſtulerit deus : & ſublimia finxerit ora? Cum pecudes volucrumqꝫ genus formaſqꝫ ferarum. Segnem atqꝫ obſcœnam paſſim ſtrauiſſet in aluum. Ex quo nobis a natura inſcitum videtur:vt continenter animus noſter: vnde ortus ſit & velit & debeat indagare. Hinc illud de cœlo deſcẽdit γνῶθι σεαυτον.i.noſce ſocietatem:quę tibi cum cœlo ac Syderibus communis eſt: vnde Ingenioſiſſimus poeta Homerus deum ſcribit iuſſiſſe cathenam auream de cœlo in terras pendere:per hoc cohærentiam & affinitatem animæ cum dijs immortalibus & beatis ſignificans . Cæterum: cum hunc minorem ſeu mortalem deum(ita enim verus homo nominandus eſt) Admirabilis naturæ parẽs & architectus fœlicitatis & beatitudinis fruendæ cauſa finxerit: ſi fœlicitas: vt ait philoſophus:eſt opatio quædam animæ ſecundum virtutem perfectam:de virtute igitur ſcrutandum & diſſerẽdum qđ in principio polliciti ſumus. Hac enim duce magiſtraqꝫ mortales immortales fiũt ſempiterniqꝫ:hacqꝫ exercitatus animus velocius & facilius ſuam in ſedem priſtinam peruolat atqꝫ recurrit. nihil eſt enim: vt ait Hieronymus:qđ magis deum delectet: q̃ anima ornata virtutibus:propter qđ exiſtimamus Platonem ſcriptum reliquiſſe animam : cum tranſmigraret : nihil præter eruditionem ſecum afferre. Virtus autem in duas partes diſſecatur:actiuam & contemplatiuam: quarum altera ad ſcrutandas naturę cauſas & ſincęriſſimam veritatem excogitata ẽ:quam commendans poeta Mantuanus: fœlix inquit:qui potuit rerum cognoſcere cauſas:atqꝫ metus omneis & inexorabile fatum ſubiecit pedibus ſtrepitumqꝫ Acherõtis auari : Qua quidem in re pythagoras claruiſſe memoratur. Altera vero ad mores ornandos inuenta:Cui ſe penitus addixit Socrates ille oraculo Appollinis ſapiẽtiſſimus iudicatus:quiqꝫ hanc de cœlo in terras fertur deuocaſſe. Vt autem ex pręcepto Ciceronis ad diffinitionem deſcendamus: Virtus: vt ait Ariſtoteles:eſt habitus electiuus in medietate exiſtens:propter qđ Flaccus ait: Virtus eſt medium viciorum vtrinqꝫ reductum. Huius autem cardines ſunt prudentia:fortitudo:temperantia : iuſtitia: Prudentiæ virtus:ratio:intellectus:circunſpectio:prouidentia:docilitas: cautio. Fortitudinis eſt:animum ſupra periculi metum agere:nihilqꝫ niſi turpe timere:tolerare fortiter vel proſpera vel aduerſa. Fortitudo pręſtat magnanimitatem:fiduciam:ſecuritatem:magnificẽtiam:conſtantiam:tolerantiam:firmitatem. Temperantiæ nil appetere pęnitendum:in nullo legem moderationis excedere:ſub iugo rationis cupiditatem domare. Temperantiam ſequuntur modeſtia: verecũdia:abſtinẽtia:caſtitas:honeſtas:moderatio:parcitas:ſobrietas:pudicicia. Iuſtitię ẽ ſeruare vnicuiqꝫ:qđ ſuũ ẽ.de iuſtitia veniũt Innocẽtia:amicitia:cõcordia:pietas:religio:affectꝰ hũanitas. Quę ſane virtutes cũ oẽs hoĩes: tũ maxĩe reges principes: vrbiũqꝫ moderatores poliũt:exornãt:illuſtrãtqꝫ His vero maximis dotibꝰ atqꝫ ornamẽtis ĩmortalibꝰ fulgurãs & elucẽs Ianus Bẽtiuolꝰ huiꝰ fœlicis pr̃ię pr̃ & ſeruator optimꝰ: cũ fauſta ac beatiſſima ple cœlũ paulatim

Digitized by Google

conſcēdit. Cum em̄ (vt grauiter a Cicerone ſcrptū eſt) omnibus: qui patriam cōſeruauerint: adiuuerint: ornauerit: auxerint: cert⁹ ſit in cœlo & definit⁹ locus: vbi beati ſempiterno ęuo fruunť: Iā ſibi: liberis: nepotib⁹: poſteritatiqꝫ ſedē imo regiā pulcherrimā Auguſtiſſimāqꝫ Baſilicam in galaxia: hoc eſt lacteo cœli circulo collocauit an magis erexit: vbi cæteros Heroas videbit & ipſe videbitur illis Quæ tamen loca vtinam Serus petat. Sed quæ dij immortales prudentia? Quæ fortitudo? quę tēperantia? quę iuſtitia huic Beatiſſimo glorioſiſſimoqꝫ facinori: qđ ꝓxime fecit Prothonotarius Bētiuolus: Patronus mihi nūq̄ ſatis venerandus: præferri immo æquari digne poſſit? Circūſpectiſſimus em̄ & prudentiſſim⁹ nō mēdacis cretæ: nec ficti Iouis incunabula: Sed veri dei ſanctiſſima monumenta: ratus eſſe veſtiganda: illa reuiſit: magnanimus fortiſqꝫ: Maris faſtidia: t nauſeam: ſentinā notos tolerauit: Barbarorū infidelium contumelias: illuſiones: minas: ſputa: verbera: colaphos: lapides: aliaqꝫ multa acerba: immaniſſimaqꝫ paſſus neglexit: riſitqꝫ: vitæ Iamdudum ſpe depoſita & iacente: abſtinentiā & temperantiam partim voluntariam: partim neceſſariā exercuit. Qua vero cōcordia: pietate: affectu humanitate inter comites egerit: nunq̄ verbis: nunq̄ animo conſequi poſſē Hoc tamē & quidē merito Auſim affirmare: facin⁹ hoc penſitatis ac bene trutinatis omnib⁹: titulis eloquijs: tropheis: imaginibus: coronis: Laureolis: manubijs: triūphis omnium hominum: gentiū ætatū: ſæculorꝝ p̄ferēdū eſſe: Tantoqꝫ magis ꝑpōderare: q̄to aīa corpore eſt excellentior & pręſtantior de qua hic negociatum videmus. Sed vt vnde digreſſus ſum: redeam: vtraqꝫ virtus ſuſpicienda eſt & actiua & contēplatiua. Verum: quoniā natura triſtia formidat: contraqꝫ dulcia ac delectabilia appetit cōcupiſcitqꝫ: pauciſſimi admodū reperti ſūt: qui a voluptatib⁹ potuerūt abſtinere Veriſſime em̄ dicebat Heraclit⁹ difficilius eſſe voluptati reſiſtere: q̄ irę: Cū igiť hęc ethica. i. moralis virtus ad vnguē ſeruari non queat: pręſtabilius & ſatius longe puto Virtutē: quæ in cōtemplatione verſatur: meditandam exercendāqꝫ: non mediocrem comitem ſincæritatis puritatiſqꝫ conſortem. Huic namqꝫ contemplationi litterariæ: qui ſe penitus tradiderunt: facto ſubinde receſſu mentis: corpore tanq̄ ſuperuacuo vtentes vitam viuunt vere cœleſtem. Cęterum: quoniam temporibus noſtris fucatam vmbraticamqꝫ potius: q̄ ſolidam ac veram virtutem in plæriſqꝫ videre eſt: ob hoc tempus exigit: vt reliquum policiti vel promiſſi ſoluā & impleam: hoc ē: vt de vicijs paucula dicam Satyrico more procurrens: poſteaq̄ Satyras omnino hoc anno ſum enarraturus. Quātum enim boni virtus habeat: Vicia oſtendunt: clariuſqꝫ fit lumen comparatione tenebrarum. Ex collatione igitur hoc æui ſtudentium & veterum ac priſcorum multa errata detegere & reuelare in p̄ſentiarum conſilium eſt. Vtqꝫ a primis eorū inſtitutis exordiar & incunabulis: veteres ante omīa præceptorem moribus & doctrina inſignem deligebant: Cui ſe formandos animamqꝫ excolendam traderent: quēqꝫ vice parentis ac potius numinis inſtar obſeruarent: ſuſpicerent: colerent: admirarentur. cuius latere non niſi poſt longam ętatem diſcederēt: & cum quo continenter conuiuerent: in cuiuſqꝫ caſtris aſſidue pernoctarent. Noſtri vero qualemcunqꝫ temere ſortiti: & ſi forte peritum ſint nacti: hominē poſtq̄ anno aut biennio audiuere: Vana perſuaſione turgidi & inflati: Cū loqui neſciant: tacere nō poſſunt: eueſtigioqꝫ illud verbum Græcum vſurpantes πολλοι μαθιται κρησονεσ διδασκαλων: Hoc eſt multi diſcipuli meliores præceptoribus: præceptorem ſe iactant ſuperaſſe: perinde ac ſcientia ſit repens & ſubitarium bonum: ac non diligentia multoqꝫ tempore ſit acquirenda: neſcientes: ꝙ vt ait philoſophus: ſicut vna hirundo non facit ver: ita vnus dies non perficit ſapientē nimirum: ſi poſt fœde labuntur: in ſoleqꝫ (vt dicitur) caligant. Veteres elegantiſſimos optimoſqꝫ tantum auditores ſequebantur: diſcrimine meliorum habito. Noſtri in promiſcuo omnia habētes quem ſors obtulit aut libido: legunt quid proſit: obſit: peius: melius: phas: nephas: eodem loco habentes. Veteres oraculi illius memores tempori eſſe parcendum: ſenem falciferum venerabantur adorabantqꝫ: tempus inter precioſiſſima mortalium munera reponētes. noſtri: qđ diuturnum eſſe potuit: ſi bene diſponeretur: tempuſculum: quæqꝫ dies longa ſatis fuerat: dieculam male diſponētes. fecere. Cum tamen tempus eiuſmodi ſit: qđ prætermiſſum ſemel reuocari non poteſt: nec auro emi: nec beniuolentia hominum deorumqꝫ prorogari: propter quod Cato ille prudentiſſim⁹ Ocii reddendam rationem putauit. Veteres cum eſſe mallent: q̄ videri: virtutem ſolidam quęrebant: vmbram. Non mirum igitur ſi vbi illi fruges fœtuſqꝫ fœcundiſſimos carpebant: nos ſtipulas inanes & caſſas ariſtas legimus. Illi multum legebant: lectionem ſępius repetentes. lectio em̄ inquit Fabius non cruda: ſed multa iteratiōe mollita bn̄ cōuenit: ſtomachoqꝫ vtilis ē. Nr̄i multa ſed & minīe neceſſaria vorātes trāſmittēteſqꝫ q̄ ociſſie: ope in medio repēte fatigāť: lōgaſqꝫ trahētes oſcitatiōes: Vt cū Martiale loq̄r: vltimā libri paginam ſpectant. Maiores cincti laborioſiqꝫ frugalitatē

ac continentiam ipſam oſculabantur:noſtri nepotes diſcinctiq; luxuriam atq; ignauam voluptatem genialiter amplectunt̃.Priſci pallidi erant & macilenti illud fixum in pręcordijs geſtantes : qđ Diogenes ab Apollinis oraculo accepit.Cum em̃ Apollinē fuiſſet percunctatus : quo pacto clar⁹ fieri poſſet:reſpondit Deus:ſi mortuis colore cōcors eſſet:nocturnis chartis pallendum eſſe intelligens.noſtris rubent buccæ:nitet cutis:protētus eſt aqualiculus.Veteres genium ſuum fraudantes cibi:ſomnij & deliciarum omnium parciſſimi feruntur:noſtri lurcones : Apicij:nomentani: Tricōgij veriſſime appellari poſſunt:Quorum alius plus dormit:q̃ epimenides:qui cum ſeptem & qnquaginta annos in ſpecu dormiſſet:demum mane tanq̃ locorū rerumq; mutationē demiratus eſt. Alius plus edit:q̃ phago ille:quo Aurelianus imperator impendio delectabatur:qui Vno die ante mēſam eius:aprū integrum:centū panes:Veruecem & porcellum comedit.Plus alius bibit:q̃ Boſus imperator:qui bibit:q̃tū hominum nemo:habuitq; rem mirabilē:Vt q̃tū bibiſſet:tantū mingeret:neq; aut eius pectus aut Venter aut veſica grauaretur.Maiores noſtri aurū proijciebant aut patriæ donabant:tanq̃ omniū malorū materiā ſeminariū luxurięq; fomentū.Noſtri nihil non auri potiūdi gratia moliuntur:immo ſpes auri niſi refulſerit:hoc temporis iacebūt vrbes:ſqualebit mūdus:in chaoſq; antiquum redibimus:qđq; ridēdū eſt:complures ſuffarcinati opib⁹ & auro de paupertate loquuntur ac diſputant perinde ac virtus ſit in cognitione ac verbo:nō opere factoq;. Sed q̃m vetus verbū fuit:Qualis vir:talis orõ:maiores vultu:ſermone:tota deniq; vita modeſtiſſimi:ſi forte ſeueritatē hylarare voluiſſēt:Eutrapeliā:hoc ē vrbanitatē:ſales: facetias & dicteria ſpargebāt:ſcurrilia obſcęnaq; refugiētes.noſtri re ipſa linguaq; ꝓterui & petulātes:Verba ꝑinde ac de medio lupanari petita in ꝓpatulo loquunt̃:&:qđ mōſtri ſimile ē:Apud nos ſenex Thymelic⁹ fit & Hiſtrio:ĩ ſcænāq; frequēter ſine pſona ꝓdit:nec nō:q̃ p ĩpetū ac libidinē ĩ buccā veniūt:loqt̃. nūq̃(qđ eq dē ſciā)Cicero:q ſalinarū vectigalia poſſedit:galba:nūq̃ ſarmēt⁹:nūq̃ caball⁹ fuit.Nūq̃ Virgili⁹ (Hos em̃ tāq̃ duo clariſſima mūdi lumīa ſemp mihi ꝓpono æmulādos)in ꝓpatulo delyrauit:ſaltauitq;:ĩmo adeo verecūd⁹ fuiſſe ſcribit̃:vt vulgo virgo diceret̃.Veteres etiā ſeſe mutuo iuuabāt:viciſſimq; colebāt alter alteri⁹ ſtudia fouētes nr̃i cū ĩuidia rūpāt:ac poti⁹ miſeria:viciſſim ſeſe lacerāt:deteſtant̃ alter alterū poſi:q̃ laudare admirariq; debuerūt:vicio dātes:vt Ariſtarchi & acuti Cenſores iudicent̃:dū lucubratiões vigiliaſq; alienas ſubſānāt mordētq;.Maiores litterarū ſtudioſiſſimi:philoſophādo fato ꝑludebant:moriq; meditabant̃:ſæpi⁹ diſſolui geſtiētes:nr̃i deſidioſiſſimi turpe votū mecœnatis Vſurpātes ſe malle aiunt:ſi optio detur:p oēs morborū ęgritudinūq; grad⁹ ſpiritū ꝓrogare:q̃ vel fœliciſſime mori:q a nūq̃ mori didicerūt.i.nūq̃ philoſophati fuere.Quin centies ĩmo milies poterā dicere viri ꝑſtātiſſimi veterū laudes nr̃orūq; errata. Sed me reprimā:ne longior nr̃a:q̃ res ipſa exigit orõ.ad ſūmā itaq; deſcēdam.Quiſqs ergo virtutē ſolidā habere cōcupiſcit:in primis doctorē nō pœnitēdū eligat:a quo nūq̃ recedat:dehĩc bonos neceſſarioſq; ſcriptores tm̃ audiat:multū:nō multa legat:tpi parcat:Virtutē:nō vmbrā virtutis ſectet̃:Iterato identidemq; legat:vt ĩtelligat:ĩmo ſenſim & ex cōmodo plegat:laborioſus ſit:cōtinēti ſtudio pallidus:abſtinens cibi:Vini:ſomnij:auro nō inhians:vt plęriq; oēs:Sermone modeſtus:hilaris tm̃ & vrban⁹:amator:non oſor hoĩm:mortē neq; accerſēs:nec formidās.Hęc aūt oĩa cumulatiſſime ĩdies a nobis haurire atq; accipe poterūt hi:q ad Val.M.Memorabilia Iuuenaliſq; Satyras audiēdas in gymnaſiū noſtrū noſtrāq; paleſtrā quottidianā ſeſe receperit. Ego em̃:ſi qd tm̃ de me poſſū polliceri:recipio vniuerſis:q nō grauabūtur ad nos vētitare:me ita accurate:ita ſollicite vtrūq; auctorē enucleaturū:vt neminē pœniteat nr̃i:ſi mō de ſe bene ſenſerit.Ex quo em̃ grauis aduerſaria mihi cōſtituta ē:dabo operā:vt illud Senecę Veriſſimū oſtēdā.Marcere ſine aduerſario virtutem:Reliquum eſt:vt quoniam plura promiſi:q̃ præſtiti:nec expectationi:quæ de me fuerat:ſatiſfeci:pro noſtra defenſione ac ſatiſfactione:nec non gratiarum actione Endecaſyllabos pauculos audiatis.

Vos ite Endecaſyllabi minuti
Ad celſos proceres gregemq; ſacrum:
Noſtro nomine gratias agentes
Charis Bentiuolis choroq; Phœbi:
Noſtrę & perfidiæ referte cauſas:
Vafriq; q fuimus:leues:proterui:
Semper pollicitis minora dantes.
Quęſo hoc dicite(non em̃ negamus)
Hos hic prodidit arte non maligna
Sed:quā nunc videt ęquor:æthra:tell⁹:
Nam aſtu viuitur:arte fraude technis.
Qui dehinc viuere vis:doloſus eſto.
Nam fœlix vicium decus vocatur.

Digitized by Google

Habes candide lector Annotatiūculas ꝑlectionesq; haſce qualiſcunq;: quas veluti implumes nec adhuc ad bibliopolarum nidos euolare dignas: Domi ſtatuerā cōtinere. Verū aſſiduæ flagitatiōes quorundam nimium noſtri amantium: Quotidianaq; admodū cōuicia peruicerunt extorſeruntq; vti ſemel aliquid q̄tulumcunq; publicari paterer & emitti: ne ſimilis illi palmæ Cypriæ circunferter: cuius fructus nunq̄ matureſcit: vt ait Theophraſtus. His tamen vt aliquando morem gererē: eo facilius adductus ſum: q̄ nullo motus liuore omnia ſincęre ſcripſi: hoc ſolum animo: vt ſtudioſos in parte Iuuarē. Cumq; carpendi oblatrandiq; materia multiplex ſeſe mihi offerret: q̄tū tamen fieri potuit: temperaui abſtinuiq; conuitijs (neq; eñ cuminum ſerebam: qđ maledictis imprecationibuſq; lętius fœcūdiuſq; ſolet prouenire) Hæc igitur curſim percurras lector: Apiumq; more belliſſima quæq; carpes: tranſmittens: Si quid non facit ad Stomachum: Verum hæc: dum Tacitus Muſſabis: in cauſa erunt: vti forte meliora mox inuenias. Vale.

Hæc centum ſexaginta et centum obſeruata Iacobi
A cruce: lector habes: perlege: ſi incipies.

Corriguntur in ſequenti opuſculo. LXX. loca in iure ciuili & Septem legum nouæ & veræ ſententiæ aperiuntur.

Marii carpentarij. **Epigrāma.**

Veridica de gente Pium pia pertulit ætas
Antonium: miro: qui valet ingenio.
Qui fas quiq; nefas diſpongis: iuſq; miniſtras:
Et legum nodos ſoluere quiq; cupis.
Virgineos cultus ſuplex & templa require:
Proq; pio grates reddere promptus eris.
Septuaginta tibi ſeruos ex hoſte redemit:
Liber erit poſthac: qui modo ſeruus erat.
Veraq; nunc ſeptem legum ſententia ſurgit
Vmbrarū fuerant quæ modo mancipia
Si daret ad ſuperos iterum Proſerpina manes:
Ingenium foret hoc Papiniane tuum.

Pius Antonius Bartolinus clariſſimo viro Ioanni Franciſco Aldrouando pręclarę reipub. Bono. ſexdecēuiro ornatiſſimo. Salutem plurimam dicit.

CVm a dialectica vir pręſtantiſſime ad iuris imperatorij ſtudiū me cōtuliſſem: cœpiſſemq; iuriſconſultorum ac principalia monumenta perlegere adeo tot difficultates mihi occurrebant vt Nigidianos aut Heracliti codices ante oculos habere viderer: ita q̄ parum abfuit quin omni ſpe deſtitutus ab incœpto deſiſterem: ſed cum cautius ac diligentius leges ſcrutari cœpiſſem ſecus rem ſe habere proculdubio cognoui: Inueni namq; iuriſperitos quorum monumenta in manibus noſtris quotidie verſantur non minus elegantiæ & verborum proprietati q̄ equitati iuſtitiæq; ſtuduiſſe: econtra vero nullam curam in excribendis libris librarios adhibuiſſe: adeo q̄ ſi reuertendi ad ſuperos iterum ipſis auctoribus daretur facultas: non tantum hæc ſua volumina non agnoſcerent ſed ſua nunq̄ fuiſſe aperte faterentur. fuit pręterea in culpa gottorū ineffrenata rabies qui manibus pedibuſq; Romanum nomē delere conati ſunt: quod q̄uis non ex voto eis ſucceſſerit tamen magnum detrimentum litteris noſtris attulerunt. ita q̄ per multa ſæcula litteræ nr̄ę vſq; in hanc ætatē iacuere. hac vero noſtra tempeſtate tandē latinę litteræ quę tamdiu delituerant in lucem prodiere: cum propter q̄plurimos viros vtriuſq; eruditionis peritiſſimos qui fere eodem tempore floruere: tum præcipue propter librorum copiam quā perſpicax ingenium diuino quodam munere formis æreis nobis condonauit: potuit namq; feralis barbarorum impetus conſcripta volumina nobis eripere ingenium autem minime. Quamobrem cum in florem ac priſtinam conſonātiam lingua noſtra redierit: cumq; paſſim occurrat qui Maronem ęmuletur: qui Ciceronem non admiret: qui Naſoni non inuideat: q̄ Tibullo parem: qui Martiale nō deteriorem pręſtet in quorum numero honeſtiſſimum locum tibi vendicas: & cum quiſq; profeſſor ſua volumina corrigere reſtaurare nitatur: ſolæ noſtræ leges torpent ſolæ miſerandæ adhuc a barbaris mancipantur nemo has redimere: nemo e manibus hoſtium eripere parat: quod non laborioſum factu eſſet tum propter eruditiſſimorum frequentiam tum propter exemplar quod ἀρχέτυπον Græci appellant quod maxima cum veneratione & doctorum deſiderio in florentia republica Piſanæ calamitati ereptum cuſtoditur. Itaq; miſeratione non mediocri motus q̄plurima loca com

Digitized by Google

Pij Antonij Bartolini.

muniter deprauata tam in voluminibus pandectarum q̃ codicis collegi:eaq; pro ingenij noſtri viribꝰ correxi:non vt tanto oneri me parem eſſe perſuaderem ſed vt cęteros excitarem:laceſſerē:ad capeſſenda arma quibus e manibus barbarorum noſtræ leges auferantur & tandē iure poſtliminij fruanẽ. Quę quo duce ederenẽ cuiq; dicarenẽ te potiſſimum delegi:quia & te peritiſſimū ac litteratorum amantiſſimum omniq; bonorum morum gñe excultiſſimum & noſtri amātiſſimum cognoui:Qui reipublicæ tuæ ſenatū nō ſolum cōſilio & vigilantia ſed etiam doctrina moribuſq; exornas adeo vt tanto viro quæq; reſpubli.& gloriari & ſe iactare poſſet. Venit mihi in mētē q̃d nuperrime admiratus ſum:ꝙ cum pro reip.tuitione peregrinaturꝰ eſſes ob Gallorum turmas qui per agrum Bononienſem pertranſibant:potiores comites quos elegeris fuerunt volumina:vt nullum tēpus apud te vacuum laberetur:ſed ſi quādo a rei militaris cura vacares litterarum ſtudio incumberes. Soles præterea & illud ſæpenumero in verbis habere:rem militarem ſine litterarum adiumento inermem eſſe:Quāobrē non dubito quin hę noſtrę lucubrationes a te & benigne ac hylari frōte ſuſcipiantur atq; in tua florentiſſima bibliotheca honeſtiſſimum locum adipiſcantur. Vale.pridie Calēdas Septembres.

Ciſtophori non coſtrophinati eſſe legendum:& quid ſint. Caput primū.
Thymelici nō temelici:& q̃d ſint. Cap.ij.
Xiſtici nō ſexuſtici eē legē & quid ſint. Caput.iij
Oenomelle nō cenomelli legen. &c. Caput.iiij.
Pollinctorem non pollicitatorem legendum & quid ſit. Caput.v.
Xenia non enxenia legē.& quid ſint. Caput.vi.
Veterinarij non veteranarij legendum:& quid ſint. Caput.vij.
Automata non entonima legen.&c. Cap.viij.
Fo macarius non fornicariꝰ legē.&c. Caput.ix.
Veruecē nō berbicē eſſe legē.&c. Cap.x.
Pirrhicarij nō purrhicarij:& q̃d ſint. Caput.xi.
Pitiocampas nō pitiocarpas legen.&c. Ca.xij.
Bupreſtin non bobuſtrum:legē. &c. Cap.xiij.
Pila non pyra legēdum eſſe. &c. Caput.xiiij.
Calantica nō lautica legendum.&c. Caput.xv.
Porcas non porras legen.&e. Ca.xvi.
Cōminiſceretur non cōmiſcereẽ legē. Ca.xvij.
Smyrna nō ſinurna legen.&c. Ca.xviij
Pentaphilon nō pentaphorū legen. Cap.xix.
Malobatrum non malabaſtrum legendum eſſe et quid ſit. Caput.xx.
Coſtamomū no caſtramomum leg. Cap.xxi.
Callamus non aliter legendum.&c. Cap.xxij.
Cylindrus an ſit legen.an aliter &c. Cap.xxiij.
Cerauniū nō ceraniū legendum.&c. Ca.xxiiij.
Amphitapa nō anſitaria legēdū eſſe. Ca.xxv.
Sicilicum nō ſiliquā legendum eē. Cap.xxvi.
Emporia nō elemphoria legen.&c. Cap.xxvij.
Lana ſuccida non lana ſuccus. Caput. xxviij.
Baphię nō ad baphia & alia. Cap.xxix
Baphiorum nō pamphiorū legen. Caput.xxx.
Num legēdū nō aūt nō. &c. Caput.xxxi.
Schemate nō ſtēmate legendū &c. Cap.xxxij.
Hęredis non hęres legendum. Caput.xxxiij
Latus clauus nō latis clauis legen. Ca.xxxiiij.
Pannarios non partiarios legen. Cap.xxxv.
Cucuma nō cucunia legendū.&c. Cap.xxxvi.
Cucumis nō cucurnijs legen.&c. Cap.xxxvij.
Terreas non teneras legendū.&c. Ca.xxxviij.
Decaprothi nō aprothi legendū. Cap.xxxix.
Logariū nō legatariū legendum &c. Caput.xl.
Pecten echinni.quid ſit & alia. Caput.xli.
Gazophilatiū nō carzophilatiū.&c. Caput.xlij
Alogiſtas nō anologiſtos legēdū &c. Cap.xliij.
Embama nō emblema. Caput.xliiij.
Atrienſes nō atterenſes legē.&c. Caput.xlv
An emponemata ſit legendum & vnde dicatur emphiteoſis. Caput.xlvi.
Corriguntur multa verba in titulo de in diē addictione. Caput.xlvij.
Pātomimum nō pātoniū legen. Caput.xlviij.
Sitocomas nō ſicomas le.& q̃d ſint. Cap.xlix.
Siriarchia non ſinarchia legendum. Capur.l.
Liminarchia nō litarchia legendū. Caput.li.
Epiſtomea nō epitonea legen.& q̃d ſit. Cap.lij.
Lucuco & lucuca nō aliter legendū. Caput.liij.
Male exponiẽ quo magis.i.quo minꝰ. Ca.liiij.
Deficit negatio in.l.i.de verbo.obli. Caput.lv.
Brephotrophiū nō bephotrophiū legē. Ca.lvi.
Capitatio nō captu.legendum. Caput.lvij.
Qui ſint diui fratres & alia. Caput.lviij.
Delenda dictio inſtituta de codicil. Caput.lix.
Certaminis nō certam in his. Caput.lx.
Ianthinum nō aliter legēdum. Caput.lxi.
Epimetaricis nō epidematicis. Caput.lxij.
Blata & oxiblata an recte ſcribatur. Caput.lxiij
Olobera veſtimenta an recte dicunẽ. Ca.lxiiij.
Pelles particę nō baumeſtię. Cap.lxv.
Nautebate qui ſint. Caput.lxvi.
Legendū ſarcocola nō ſargogala. Caput.lxvij.
Cōmilitiū nō cōmilitonū legendū. Cap.lxviij.
Corruptus textꝰ in.l.ij.de origi.iuris. Ca.lxix
Album non alium legendum. Caput.lxx.

Digitized by Google

Caput primum.

IN libro.xvi.digeſtorum titulo depoſiti.lege publia ita ſcriptũ eſt. Titius Sempronio ſalutē habere me a vobis auri pondo plus minus decē & diſcos duos ſaccũ ſignatũ:ex quib⁹ debetis mihi decē qđ apud Titiũ depoſuiſtis.itē coſtrophinati decē &c. eo in loco aduertēdũ ē qa mēdoſa dictio ē ibi:coſtrophinati:nã qd ſignificet hoc verbũ coſtrophinati fruſtra quęrimus.Corrigam⁹ ergo ne diutius in poteſtate barbarorũ ille locus detineat̃:& ciſtophori legam⁹ verũ verbũ:ſũt nãq; ciſtophori numiſmatũ ſpecies de quibus mentionē facit Cicero ad Atticum:& liquido oſtendit Feſtus Põpeius:cuius hęc ſunt verba.Euboicũ Talẽtũ nũmo græco ſeptē millium & quingētorũ ciſtophororum eſt:noſtro quattuor miliũ denariorũ.dicti ciſtophori:ꝙ in eis imprimebatur imago cuiuſdam ferētis ciſtam:veluti & nos appellam⁹ in coronatos id genus nummi qđ caput coronatum impreſſum habet. Caput ſecundum.

In.l.Athletas dige.de his qui notantur infamia:ita ſcriptũ habent codices noſtri:videlicet. Et vtile videtur vt neq; Temelici neq; ſexuſtici nec agitatores nec qui aquam equis ſpargũt cęteraq; eorum miniſteria quæ certaminib⁹ ſacris deſeruiũt ignominioſi habeant̃.Hũc locũ a barbaris vindicamus tandem in priſtinam libertatem reſtituimus:ſi quidem non Temelici ſed Thymelici ſcribendũ eſt.ſunt namq; Thymelici Athletæ ſeu hyſtriones qui in ſcęnis verſantur.Nam gręci θυμελην ſcænam vocant:& θυμελικον hyſtrionem:hinc dicta eſt Thymele vxor latini mimi.Iuuenalis.Carus & a trepido thymele ſummiſſa latino.hoc verbo vſus eſt Modeſtinus libro.l.dige.titulo de pollicitationibus.lege.ſepticia:quo loco eodem modo mendoſe ſcriptum eſt. Cap.iij.

Eſt etiam eodem libro & lege.deprauatum verbũ:Sexuſtici.Quod corrigimus:cum nõ ſexuſtici:ſed xiſtici legendum ſit:ſunt etẽm xiſtici athletæ xiſtis certantes. Suetoni⁹ nec tamẽ eo min⁹ xiſticorum certationes aut gladiatorũ pugnas ſeueriſſime ſemꝑ exercuit.græci nãq; xiſtũ porticũ vocãt ampla latitudine in qua athletæ ꝑ hyberna tꝑa exercent̃:hos & paradromidas gręci appellãt a noſtris ambulatiões dicunt̃:& ambulacra.Plyni⁹.Añ criptoporticũ xiſtus ē violis odorat⁹.Cicero ſed tamen nihil ei reſtabat p̄ter balnearia & ambulationē & auiarium.Plynius.Tũ fora atq; gymnaſia & pro ſuis extenta porticib⁹ ambulacra miremur: xiſtus originem habet a ξυστος qđ haſtã ſeu telum:ſpiculum ve denotat. Caput.iiij.

Scriptũ hñt codices mēdoſi.li.dige.xxxiij.titu.de tritico:& oleo legato.l.ſi qs.cenomelli plane.i.dulciſſimũ vinũ cõtinebit̃.eo ĩ loco corrigēdũ ē illud verbũ cenomelli:nã Oenomelle legendũ qs negat:qđ qd ſignificet aperuit ibi Vlpian⁹.& ipſa cõpoſitio verbi liq̃do oñdit:nã cõpoſitũ verbũ ē ab οἰνον qđ ē vinũ:& melle.qđ gen⁹ potiõis fieri docet Palladius lib.xi. Cap.v.

In libro.xiiij.dige.titulo de inſtitoria actiõe.l.cuicũq;.pleriq; codices ſic ſcriptũ habẽt.Itẽ ait ſi libitinarius quem gręce vocãt ſeruum pollicitatorē habuerit.Hoc in loco libet a barbaris mãcipiũ redimere vt tãdē iure poſtliminij pollicitatorē fruat̃.qđ verbũ cũ apđ hoſtes erat pollicitatorē noiat̃:nũc autē receptũ pollinctorē vocabit̃.Eſt eñ pollinctor q curat:lauatq; cadauera:nã pollincere ē mortuos curare.Plau.& q curat pollictorē accerſe.Mart.iã ſcrobe iã lecto iã pollinctore parato:heredē ſcripſit me nũa cõualuit.Plaut⁹.Carthagineñ duo fr̃es fuere eorũ alter viuit:alter mortu⁹ ē.Propterea apud vos dico cõſcienti⁹ qa mihi pollinctor dixit qui eũ pollinxerat.qdam putãt dictũ pollictorē quaſi pollutorē a polluo qđ ē porro lauo:q̄ q̄ polluo interdum inquino ſignificat a quo pollubrũ ē dictum vas quo manus abluũtur:ꝙ & trulleũ dicit̃:proprie tñ pollinctor dicit̃ piſtrinarius a polline.i.flore farinæ vnde pollincere eſt farinã in piſtrino lucrifactã diuidere & pollinctio ipſa diuiſio dicitur. Caput.vi.

Sic ſcriptũ ē lib.i.dige.titu.de officio ꝓcõſulis.l.ſolẽt.videlicet:ſed modũ adijcere vt neq; mõſe ĩ totũ abſtineat neq; auare modũ enxeniorũ excedat &c.Nos hũc locũ corrigẽtes nõ enxenia ſed xenia legẽdũ cẽſem⁹.nã xenia dicunt̃ munera hoſpitalia.i.qb⁹ hoſpites ĩuicē ſe munerant̃:qđ maxime fieri cõſueuerat ſaturnaliorꝫ dieb⁹:vñ Martialis tertiumdecimũ librũ operis ſui:in quo huiuſmodi munera diſtichis deſcribit:xenia appellauit:ꝙ verſus ipſos pro xenijs mitteret vel quę mittebat munera diſticho exornaret.vt his verſib⁹ idem oſtẽdit.Omnis in hoc gracili xeniorum turba libello. Conſtabit numinis quattuor empta tibi:Quattuor eſt nimium poterit conſtare duobus:Et faciet lucrum biliopola Triphon.Hæc licet hoſpitibus pro munere diſticha mittas:Si tibi tam rarus q̄ mihi nũmus erit.Et dicta ſunt xenia a ξενος ꝙ hoſpitẽ ſignificat:vnde & xœnodochium dictus locus vbi hoſpites recipiuntur quem vulgo hoſpitale vocamus.A xenia fit diminutiuum xeniola.Aduertant igitur recentiores iuriſperiti ne amplius verbo deprauato vtantur:ſed tãdem latine loquantur Caput.vij.

In lege vltĩa ti.de iure ĩmunitatis li.dige.l.legit̃ veteranarij:qđ verbũ mēdoſum corrigẽdũ ita arbitror vt veterinarij legam⁹.ſũt nãq; veteriñarij veterinarꝫ curatores:hoc ē veteriñarũ medici quos vulg⁹ appellat mareſcalchos.Veterina vero aĩalia dicunt̃ q̃cũq; vehere qd poſſũt.Ply. vngulę ve=

terino generi tantum renaſcuntur: Opilius veterinam beluā putat dictā quaſi venterinam a vētre ꝙ ad ventrem religatum onus gerat. De veterinario Columella: nā & arator reperitur aliquis bonus & optimus foſſor: aut fœniſector: nec minus arborator: & vinitor tum etiam veterinarius & ꝓbus paſtor. Caput. viij.

In libro. i. dige. titulo de legibus. l. iij. ita ſcriptum eſt. Iura conſtitui oportet vt dixit Teophraſtus in his quæ entonima frequenter accidūt. Quo in loco quid ſit Entonima nō reperio: quapropter Automata legendū puto. Nam gręci αυτοματα caſualia & ſpontanea appellant. quæ ſententia ſenſui legis optime accommodatur. Cap. ix.

In. l. ſi ſeruus titu. ad. l. acquiliā. lib. ix. dige. ita ſcriptum eſt. Si fornicarius ſeruus coloni ad fornacem obdormierit &c. illam dictionē fornicarius corrigendā arbitramur & fornacarius legendū a fornace: ſicuti fornacariam genere fœīo proferimus: a foco autē focarius & focaria dicetur: vt in. l. quęſitū. ff. de fundo inſtructo. Aduertēdū præterea eſt in. l. continetur: de fundo inſtructo. quia fornacator non fornicator debemꝰ ſcribere: qđ idē quod fornacarius ſignificat. Caput. x.

In titulo de abigeis. xlvij. dige. in. l. i. ſic ſcriptum habent codices. Et qui porcū vel capram vel berbicem abduxerint &c. hoc in loco illa dictio berbicem corrigēda eſt & veruecem legēdum. Eſt enim veruex aries caſtratꝰ ita dictus ꝙ in eo ſit verſa natura. Et hoc diſtat veruex ab ariete: qđ cātherius ab equo: Maialis a verre: capus a gallo: caper ab hirco. Caput. xj.

Codices noſtri in. l. aut damnū: titu. de pœnis. xlviij. dige. ſic ſcriptum oñdūt. Quicūq; in ludū venatorium ſūt dānati: vidēdum eſt an ſerui pœnę efficiātur. Solent eñ iuniores hac pœna affici: vtrum ergo ſerui pœnæ iſti efficiātur an permaneāt in libertate: vidēdū eſt & magis eſt vt hi quoq; ſerui efficiantur: In hoc eñ tātū diſtāt a cæteris ꝙ inſtituūtur venatores aut purricharij aut aliā quā volunt artem geſticulandi vel aliter ſe mouendi gratia. Notādum eſt hoc in loco qđ illud verbum purricharij male ſcriptum eſt & ab īterprete male intellectū: nam id genꝰ venatiōis dixit eſſe: Vt ergo poſthac recte ſcribatur: & recte intelligatur: de hoc verbo quid ſentiendum ſit ſubijciā. Itaq; nō purrhicarij ſed pirrhicarij eſt legndū. dictus aūt eſt pirrhycariꝰ a pirrhyca qđ eſt genꝰ ſaltatiōis græcanicę: quā Pirrhus in creta primus inuenit: vt Plynius refert in vij. Natu. hiſto. & ſcribit Strabo in. xi. pirrhycā reptā fuiſſe a Pyrrho ꝑ iuuenibꝰ ad diſciplinam militarē exercendis: cui Solinꝰ aſtipulatur. Scriptū eñ reliqt Solinꝰ pirrho reptore equeſtres turmas creta prima docuit laſciuas vertigines īplicare: ex q̄ diſciplina rei bellicę vſus datꝰ. Pla. li. vii. de legibꝰ motꝰ pirrhices imitatꝰ flexꝰ corporum. Quibus tela plagæq; vitātur declinādo cōcedendo exiliendo in altum humiq; ſe cōtrahendo: cōtrarios item geſtus imitať qbꝰ videlicet cōtra alios quicq̄ infertur: Sagitando iaculando feriēdo: Dionyſiꝰ alicarnaſſeꝰ tra dit in. vij. pirrhicā ſaltationē eſſe Enopliam hoc eſt armatam. Refert Appulleius in. x. de aſino aureo pueros puellaſq; gręcanicā ſaltaſſe pirrhycā: cū nūc in orbē rotatum flexuoſi nūc in quadratū curuati diſcurſus reciprocos explicarent. Senſus itaq; legis noſtræ eſt qđ quibuſdam dānatis dabatur facultas vt eligerēt quo more in ludum dimicaturi cum beſtijs & morituri ꝓcederent: nec a cæteris condemnatis diſtabant niſi ꝙ mori eo modo eis concedebať. Qđ genus ſpectaculi miſerandum iuuenibus præbere permittebant Caput. xij.

In. l. eiuſdē. titu. ad. l. corneliā de ſiccarijs lib. pandectarū. xlviij. ita legiť. Si cui temere cicutā: ſalamādrā: aconitū: pituocarpas aut bobuſtrū: mādragoram & id qđ luſtramētī cā dederit cātharidas pœna teneať huiꝰ legis &c. in hoc loco corrigēdū eſt verbū pituocarpas & legēdū pitiocāpas. pitiocāpę aūt ſunt vermes e pinu arbore naſcētes morſu venenato: nec diſſimili a morſu bupreſtis. Plyniꝰ. vſus ſapę cōtra cantharidas bupreſtin pinorū quas pitiocāpas vocant. Ca. xiij.

In eo loco legiť bobuſtrū qđ deprauatū ē: & bupſtin ē ſcribēdū. Eſt eñ bupſtis auctore Ply. aīal rarū ī Italia ſīlimū ſcarabeo lōgipedi: fallit īter hęrbas bouē maxīe: vñ & nomē īuenit: nā eo qđ bouē vrit bupſtis ē nūcupata: gręce eñ βυισ bos dī & πρησται vrere. Deuoratū ita ī flāmat tacto felle vt rumpat. eſt etiam bupreſtis hærba quā græci in laudibus ciborum habuere qua deguſtata boues deſiliunt. Caput. xiiij.

Scriptū eſt in. l. creditor titu. de actionibꝰ empti. xix. dige. Añ domū mari iūctam molibꝰ iactis pyrram cōſtituit & vti ab eo poſſeſſa domꝰ fuit Caio Seio vendidit: Quæro an pyra quæ ab auctore domui coniuncta erat ad emptorem quoq; iure emptionis pertineat &c. Hunc locum corrigendum nemo eſt qui negat: & pilam ſcribendum eſſe non fateatur. Eſt autem pila rupes in mari quæ fit molibꝰ. i. ingētibus ſaxis iactis vt ſupra dorſum eminens ædificia conſurgant: de quo verbo etiam meminit. l. ergo. dige. de acqui. rerum dominio: q̄q̄ & alia ſignificata habebat hoc verbum: quæ hic referre ad propoſitam materiam non ſpectat Caput. xv.

In titu. de auro & argēto legato. l. argumēto. xxxiiij. dige. Codices ita ſcriptū hñt: ornamētorū hęc vitę mitrę & ſemitræ lautica &c. qd eo in loco lautica velit: nō ſatis cōptū ē qđ vt intelligerē diu laboraui: nec potui inuenire quid lautica ſignificet: niſi epularum magnificentiā. Quapropter pu-

to mendoſam ibi dictionē:& calanticam legendū. Notū nanq̧ eſt vt apud Noniū legitur calanticā eſſe tegmen muliebre quod capiti ānectiť Cicero in Clodiū tu ne cum vincirenť pedes fueris cum calanticā capiti accōmodares?

Caput xvi

Emēdāda eſt lex vicinus in titulo de aqua pluuia arcēda.xxxix.dige.in verbo portas Nā non portas vel porgas(vt interpres ſēſit) eſt legēdū:ſed porcas. Nam porca vt ait Varro & refert Nōius eſt terra elata inter duos ſulcos dicta ꝙ eam ſecus frumentum porrigiť vel a proiiciendo:ꝙ vltra ſe ſemina proiici prohibet:vel ꝙ ꝓhibet ne aqua frumentis noceat:vt auctor eſt Feſtus.verba vero legis ſunt hęc. Vicinꝰ locus ſupioris pratum ita arabat vt ꝑ ſulcos itemq̧ portas aqua ad inferiorem veniret & cætera. Caput.xvii.

In.l.i.titulo de eo per quē factum erit.ii.dige.legiť. verum qui alios quoq̧ rogauerit vt eū detierent vel abducerēt ne iudicio ſiſtat ſiue ſciētes ſiue ignorātes q̇d eſſet qđ cōmiſceretur:quo in loco puto illud verbū commiſcereť mēdoſum:nam quid ibi cōmiſcereť velit non pſpicio:nec interp̄s recte declarat:quē.n.locum ſibi vendicare poteſt eo in loco cōmiſceretur?quapropter non cōmiſcereť: ſed cōminiſcereť ſcribendum cenſeo:nā cōminiſcor fingere interdū ſignificat:vnde cōmentum dictum ꝓ fictione: Sinaūt cōmittereť quis vellet legere longe a cōmuni littera diſcederet.

Caput.xviii.

In.l.vltima titulo de publicanis libro.ff.xxxix.plerąq̧ vocabula ſūt deprauata quę inq̄tū in me erit a barbaris vindicabunť:legiť namq̧ ibi ſinurna vel ſirina cum ſcribendū ſit ſmurna ſiue ſmyrna:eſt.n.ſmyrna quā noſtri myrrhā appellant: hāc arbuſculam ſcribit Ply.in.xii.natu.hiſto.in arabia p̄cipue naſci altitudine cubitorū quinq̧ ſine ſpina:caudice duro & intorto craſſiore q̄ thuris:corticem lenem habentē ſimileq̧ vnedoni:folium rotundiꝰ ſed ſapore iuniperi. Incidiť myrrha bis hiſdem tēporibꝰ quibꝰ thus ſudat ſponte priuſ q̄ incidať. Caput.xix.

In ea.l.ſcribiť:pētaphorū:ego pētaphylō ſcribendū puto qđ latie dici poteſt quinq̧ foliū. Ca.xx.

In eadē.l.ſcriptum habēt mendoſi codices: Malabaſtrū:qđ corrigendū eſt & malobatrū legendum. Eſt.n.malobatrū(vt Ply.ſcriptum reliquit lib.xii.natu.hiſto) Arbor q̄ ex ſyria ferť folio conuoluto arido colore: exprimiť oleū ad vnguēta fertiliore eiuſdem ex egypto:laudatiꝰ ex india venit. Caput.xxi.

In eadem.l.ſcriptum eſt caſtramomum ſed non recte cū coſtamomū ſit legendū:vt verbū ſit cōpoſitum ex coſto & amomo:& ita reperi apud codicē vetuſtiſſimū. Coſtum.n.eſt frutex odore eximio:radix eius guſtu feruens vt auctor eſt Plynius in.xii.de amomo.idem Plyni.hæc tradit amomi vua in vſu eſt indica vite labruſca(vt alii exiſtimauere) frutice venenoſo:palmi altitudine: carpiturq̧ cum radice manipulatim:leniter cōponiť:protinꝰ fragile.lib.xii. Caput.xxii.

In eadem.l.ſcriptum eſt variæ de verbo callamꝰ.nā quidā codices habent callain quidā callainꝰ quidā callamus. Nos callamꝰ legendū arbitramur:neq̧ intelligendū de calamo quo ſcribimꝰ: neq̧ de callamo odorato qui ex arabia ꝓuenit:de quo tractat Ply.in.xii.ſed intelligendū de callamo lapide p̄cioſo:quia inter lapides eū cōnumerat Martianus iuriſcōſultus:eſt.n.callamus vnū ex generibus æris ex Thaphiuſo naſcēs vt teſtatur Plyi.xxxvi.natu.hiſto. Si quis vero calais legere vellet auctoritate eiuſdem Ply.nitiť qui libro vlti.ſcribit calain lapidem p̄cioſū eſſe ſaphyrum imitantem & candidiorem:litoroſo mari ſimilem. Caput.xxiii.

In.l.vlti.titu.de publi.libro.xxxix.ff.varii codices varie habent ſcriptū in verbo chelin:nam & chelin & cheil & chelinne repio ſcriptū:neq̧ ex his potui rimari aliquem bonū ſenſum:lapidē p̄cioſum puto voluiſſe ſignificare iuriſconſultū:quia inter lapides id verbū connumerat quapropter nihil certum cenſeo:niſi cylindrus ſit legendum:de quo meminit iuriſcōſultus in.l. pediculis. de auro & argen.lega.& tradit Plyn.xxxvii. Item xilinas veſtes legimus ex xilo lino ęgyptio quę & coſlampinæ appellantur. Caput.xxiiii.

In eadem.l.varie legiť verbū:ceranium:cū ſit legendum ceraunium q̄q̄ Ply.fœminino genere ceraunias has lapides appellat libro.vltimo.cap.ix. Caput.xxv.

In titu.de auro & argen.lega.lib.dige.xxxiiii.in.l.veſtis inter virilia veſtimēta cōnumerať:verbum anſitaria ſeu anſitapa qđ corrigimꝰ & amphitapa eo in loco legēdū ꝓculdubio cēſemꝰ:ſūt.n. amphitapæ veſtes quæ vtrinq̧ ſūt piloſæ:vt refert Nonius. Caput.xxvi.

In titu.de ānuis lega.l.liberto.xxxiii.pandectarum.codices ita ſcriptum habēt. Quæſitū ē cum nouerca vniuerſæ hereditatis habeat dodrantē ſemiunciā & ſiliquā an eius partē dimidiā priuigno ſuo reſtitueret & c.hunc locum corrigimꝰ & ſiliquam abiiciendū non dubitamꝰ & ſicilicum eius loco ſcribendum. Eſt aūt ſicilicus pars quarta vnciæ qui ex ſex ſcrupulis cōſtat ita dictus ꝙ ſemiunciam ſecet:ſilica aūt non poteſt eo in loco vllo modo ſtare quia nō ſignificat quartam partē vnciæ: vt in ea lege intelligendum eſt:imo vncia continet ſiliquas ſex & quinquaginta ſupra centum:qđ

Digitized by Google

apertius oſtendimus in libello quem de interp̃tatione verborum iuris ciui.cōfecimus.

Caput.xxvii.

In lib. vlti.pandectarum.titulo de muneribus & honorib⁹.l.vlti.codices ſic ſcriptū cōtinent.Elē
phoria & hoſpitatura apud alexādrinos patrimonii munus exiſtimanť & c.quid hoc in loco Elem=
phoria velit quærendū eſt:Ego quæſiui ſed incaſſum. Forte emphoria ibi ſcribendū eſt. Sunt nāq;
Emphoria loca:vbi mercat⁹ ſeu nundinę fiunt græci.n.εμπορος mercatorē εμποριαν mercatum
εμποριον oppidū ſiue alium quēuis locū in quo fiat mercatus vocant. Caput.xxviii.

In.l.vltima.tit.de publicanis.xxxix.ſcriptū habent codices:lana ſuccus.Cuius loco nō dubito
quin lana ſuccida ſit ſcribendū.qđ ſi quis recte ꝑpendat quin mihi aſtipuleť nō ābigo. Ca.xxix.

Sic exarata ſūt verba ī.l.vltima:tit.de veſtib⁹ oloberis & auratis.lib.codicis.xi. Et iō.vii.deſcrinio
exceptorū.vi.de ſcrinio canonum.v.deſcrinio tabulariorꝝ. ad.iiii.de ſcrinio ad baphia phœnices
ꝑcertū tēp⁹ mitti iubem⁹ & c.hūc locū deprauatū nēo negabit.quare ita corrigēdū exiſtimo.vt p̄po
ſitio:ad:quę p̄poniť huic verbo.iiii:abiiciať niſi q̄s in at:aut in et:vellet cōuertere.Itē alia p̄poſitio:
ad:quę p̄poniť verbo baphia auferať & poſtponať.Itē ꝙ legať baphię:nō baphia. Sic ergo ſeries
verborū ſupra mēoratorū erit ordinā da videlicet.Et ideo.vii.de ſcrinio exceptorꝝ.vi.de ſcrinio ca
nonum.v.de ſcrinio tabulariorū.iiii.de ſcrinio baphiæ ad phœnices & c. Præterea intelligendū eſt
baphiam nō eſſe nomen ꝓuincię:vt interpres ibi opinat⁹ eſt:ſed baphiā dici tabernā tinctoriam qđ
& baphium diciť:vt in.l.priuatę eodē libro tit.de murilegulis.vnde baphii tinctores dicunť:& lana
bapha & dibapha ſeu bapta & dibapta.i.tincta & bis tincta.græce nāq; βαπτειν eſt tingere:infice=
re. Caput.xxx.

In.l. priuatæ.titulo de murilegulis.lib.xi.codicis.legiť pāphiorū vel bamphiorū:quo loco ſcri=
bendum eſt baphiorum ꝙ verbū quid notet ſupra declaratū eſt. Caput.xxxi.

In.l.penultima.titulo pro derelicto.libro.dige.xli.ſic ſcribi conſueuit videlicet. Si quis merces
ex naue iactatas inueniſſet non ideo vſucapere.nō poſſit:quia viderēt derelictę: queriť ſed veri⁹ eſt
eum ꝓ derelicto vſucapere non poſſe.hunc locū ſi quis recte intueať.non legendū arbitrabiť nega
tiue in principio.l.ſed interrogatiue & dubitatiue.nec ſcribet notam negātis nō:ſed notam dubita=
tionis atq; interroganti s nō:exemplo.l.i.§.tueť dige.d e ſupficieb⁹:&.l.qui decē in fine dige.de ſo=
lutio.&.l.ſi procuratorio.dige.quando appel.ſit.& multis aliis locis:Ita ergo puto legēdū. nō ideo
vſucapere non poſſit:quia videreńť & c. Caput.xxxii.

In auctētica.Interdicim⁹.titu.de epiſco.& clericis.lib.i.codicis.legiť:ſtēmate:quo loco:ſchema=
te:eſt ſcribendū:qđ & ratio ſuadet:& locus ex quo deſcripta eſt illa auctētica ꝓbat.eſt nāq; ſchema
id quod noſtri vocant cultū:formam:figurā ve.vnde imperator vtiť centies in autentico:hoc ver
bo ſchemate ꝓ forma ſeu cultu:& ſi qua ſunt huiuſmodi.hinc dicim⁹ ſchemata lexeos & ſchemata
dionœas.i.figuras verborū & ſentētiarū.ſtemma aūt aliud ſignificat qđ hic referendi locus nō eſt.

Caput.xxxiii.

In.l.i.§.. hęc actio.dige.ſi quis teſtamento liber eſſe:legiť videlicet.ſed & ſi hęres interfuerit.& c.
corrigendū hunc locū exiſtimo & legendum ſed & ſi hęredis interfuerit ꝙ etiam mediocriter erudi
tus non inficiabiť. Caput.xxxiiii.

In titulo.de teſtamēto militis.lib.vi.codicis.in.l.ſi Ruphinus.codices ita ſcripti ſunt. Si Ruphi
nus vir clariſſimus tribunus latis clauis maior annis lege diffinitis faciēs teſtamentū te manumiſit
& c.hic locus eſt deprauat⁹ q̄q̄ nemo aduertat.Nā eo in loco non latis clauis ſed lat⁹ clauus eſt legē
dum:qđ verbū patricium ſignat.Nā patricii lati claui dicebanť a quodā genere veſtis qua ipſi vte
bātur:quę clauos latos veſtibus cōſutos habebat:vnde Varro dixit ſi tunicam latis clauis quis ex
vna parte conſuit:ex altera anguſtis:vtraq; pars caret analogia.de his clauis intelligit Vlpi.in.l.cū
aurum & Pōponius in.l.ſequenti.dige.de auro & argen.legato. De laticlauo Suetoni⁹ in Nerone
a laticlauo cui⁹ vxorem atrectauerat cęſus. Sillius. Sacrificā lato veſtē diſtiguere clauo.quib⁹ ver=
bis notatur: latum clauū & ſacerdoti cōceſſum fuiſſe.Horati.Et latum demiſit pectore clauū.Quī=
tilia.Notať interim negligentia latum habentiū clauum.Marti. Dum te poſſe negas niſi lato gelia
clauo.Nubere:nupſiſti Gellia ciſtigero. Tradunt & Mecœnatē in equeſtri ordine ſpōte permāſiſſe
cū vtiq; ſumēdi laticlaui poteſtas ei pateret.ex his poteſt intelligi quid Gaius iuriſcōſultus ſcripſit
in.l.nup.dige.de dona.inter virū & vxorem. Ca.xxxv.

In.l.negotiantis.C.de excuſationib⁹ munerū.lib.x.legiť partiarios qđ reor mēdoſū & pānarios
legendū:a pānis.nam quid ſibi velint partiarii eo in loco nō video:q̄q̄ interp̃s ita legat. Sicut.n.ſu
pra retulit veſtiarios linthearios purpurarios:ita ſequi debet pannarios. Caput.xxxvi.

In.l.i.dige.ad.l.corneliā.de ſiccariis plæriq; codices mendoſi ſūt in verbo cucuma.quidā.n.cu=
cunia quidā cucurnia ſcriptū habēt.Cū ſit ſcribēdū cucuma qđ verbū tanq̄ rarū inuentu. Notauit
Angelus Pollician⁹ vir vtriuſq; eruditionis peritiſſim⁹.Eſt aūt cucuma vaſis gen⁹:a quo fit diminu

Digitized by Google

tiuū cucumella quo verbo vſus eſt iuriſcōſultꝰ in.l.ſi qñ.dige.ſi ſeruitus vendicet. Ca.xxxvii.

In.l.i.titu.nulli licere in frenis & equeſtribꝰ ſellis & c.lib.codicis.xi.ſic ſcriptū eſt videlicet. Aliis aūt gēmis frena & equeſtres ſellas & balteos ſuos priuatos exornare ꝑmittimꝰ: cucurniis vero omnem perſonis qualiūcūqꝫ gēmarū habitum ꝑcipimus ſūmoueri & c.hoc in loco quid ſignificat illud verbū cucurniis reperire non potui: ſed id verbū varie ſcriptū reperio: nā quidā cucuniis continēt. quaꝓpter legendū puto cucumis de quo verbo ſupori capite dictū eſt. Et hoc in loco cucumę accipient pro his ornamentis quæ ex aurichalco fiunt in modū lancis quæ loris affigunt puta habenis & cęteris loris quæ a pectore & ab ilibus equorum pendent. Caput.xxxviii.

In.l.ſi quādo.dige.ſi ſeruitꝰ vendicet.ita legit Labra & teneras cucumellas: corrigenda eſt illa dictio teneras & legendū eſt terreas.i.ex terra quę vero ſint cucumellę dictū eſt ſupra: q̄ q̄ interꝑs male ſit interꝑtatꝰ in mēorata.l.ſi quando. Caput.xxxix.

In.l.vltima tit.de muneribus & honoribꝰ lib.vltimo.dige.ita codices ſcriptū habent. Nā decaꝓtichos aꝓthi tributa exigentes & corporale miniſteriū gerūt: Hoc in loco illud verbū aꝓthi quid ſignificet ne quidē mīma cōiectura ꝑcipi potuimꝰ: vnde quid ſit aꝓthi.& quid velit in eo loco quęrēdum ē: ego decaprothi ſcribendū puto. Nā decaꝓthi dicebant qui decaꝓcię munus obibant (vt apparet liquido in.l.iii.eodē tit. de caprocia aūt dicit a noſtris decē primatꝰ. decaꝓthi vero vel ꝙ præfecti erant in decimis exigendis: vel ꝙ decē ex actoribus ꝑerant nomē (vt quidā putāt) ſumpſere. de verbo decaꝓcia etiā meminit lex neqꝫ ꝓtheſtaſię.C.de muneribꝰ patrimoniorū lib.x. Ca.xl.

In.l.qui pœnū.dige.de pœnu legata.plærīqꝫ codices ſunt mendoſi: Nā aut legatariū aut logatariū hēnt ſcriptū.ego puto logariū ſcribendū a græco dictum λογοσ.n.rōnem ſignificat.liber eſt in quo domeſticę rōnes deſcribuntur. Caput.xli.

In.l.i.titu.de monopoliis.lib.codicis.iiii.quidā codices mēdoſi ita ſcriptum habēt. Iubemus ne quis cuiuſqꝫ veſtis vel piſcis vel pectinū forte āteechinni monopoliū audeat exercere. recti codices in hoc loco habent aut echinni nō antechinni. ſed quia interꝑs eo loco quid ſit pecten echinni non ītellexit: & q̄a pulchra eſt eiꝰ īdagatio: opeꝑciū fore arbitratꝰ ſū: ſi ꝗd ſit pectē echini ſubiecero: Eſt aūt pectē echini q̄ ex pelle echini cōficiebat. Echinę vero aīal ē ſpinoſū puū q̄ & Erinaceꝰ dicit: cuiꝰ pellis apud maiores in vſū veſtiū cōficiebat: vt his veſtimēta mūdarēt expolirētqꝫ: quē vſū nos ſetis apri vti ſolemus. Ply.in.viii.de hoc pectine loquit apertiſſime: imo legē noſtrā q̄uis nō fuerit legum interꝑs nobis aperit. Cuius verba ſubiicio. In deſperatione vero vrinā ex ſe reddūt tabificā tergori ſuo: ſpinis noxiam: ꝓpter hoc ſe capi gnari. Quāobrē exinanita prius vrina ars eſt venari: & tunc ꝑcipua ē dos tergori: Alias corrupta: fragilis: putribꝰ ſpinis atqꝫ deciduis.& paulo īfra. Idē Ply.ipſū aīal non verent plęriqꝫ dicere vitæ hominū ſupuacuū eſſe: ſi non ſint illi aculei fruſtra vellerū mollicies in pecude mortalibus data. hac cute expoliunt veſtes: fraus magnū & ibi monopolium inuenit: de nulla re crebrioribꝰ ſenatuſcōſultis nulloqꝫ nō pricipe adito q̄rimoniis ꝓuincialibꝰ. hæc Ply.de pectine echinni. dictus ē echinnꝰ gręca origīe. nā græci εχινον hirtū vocāt. eſt prætereа echinnꝰ piſcis: & caſtanearū thecę hirtę echinni dicuntur. Caput.xlii.

In autētico de reſtitutione fideicōmiſ.codices varii varie ſcriptū hēnt in verbo Gazophylatiū: quaꝓpter nō āpliꝰ carzophylaniū ſed Gazophilatiū qđ latie ſonat opū cōditoriū a Gaza qđ pſica lingua opes ſignificat & φυλαττω cuſtodio ſcribat. Caput.xliii.

In.l.quidā decedēs dige.de adminiſtra.tuto.quidā putāt ſcribendū alogiſtas nō analogiſtas quibus aſtipulor.nā cōpoſitū verbū eſt.ab a: ꝙ eſt ſine & λογοσ ratio vnde & logiſtę dicunt rōnales.i. ꝓcuratorēs fiſci & reꝝ priuataꝝ. vt in titu.de mō mulctaꝝ.li.i.codicis. vnde & logographi dicti qui publicas rōnes conſcribūt: de quibꝰ fit mentio in.l.vlti.dige.de muneribꝰ & hono. & in rubri. C.de tabulariis & logographis.li.x. Alogiſta ergo dicet qui nō tenet reddere admiſtrationis ſuæ rationē. Caput.xliiii.

In.l.ſi quis.ff.de tritico vino & oleo lega.locꝰ deprauatus eſt quē nūc corrigimꝰ. verba legis ita exarata ſūt. Si acetū quis legauerit nō cōtinebit legato acetū qđ vini numero teſtator habuit: ēblema aūt cōtinebit: quia aceti numero fuit. quo loco non ēblema ſed ēbama eſt ſcribendū. Eſt.n.ēbama liq̄minis genꝰ quo panē vel obſoniū ītingimꝰ dictū a græco: nā βαπτειν eſt tingere: & īficere. Emblemata aūt ſūt poculoꝝ ornamēta q̄ affigi & refigi poculis poſſūt q̄ & aurā & argētea & gēmis fieri ſolebant: de quibꝰ habet in.l.ſi gēma de auro & argē.lega. Paulꝰ iuriſcōſultꝰ in.l.pediculis. de auro & argen.lega. Aurea emblemata q̄ in lapidibꝰ aſſidibuſqꝫ argēteis eſſēt & replūbari poſſēt deberi gallꝰ ait. Embama ergo ē legēdū qđ latie intictū & īmerſio dici poteſt.& puto iuriſcōſultū hoc in loco intellexiſſe de eo liquamie qđ fit ex īmaturis vuis qđ vulgo agreſte appellat qđ ꝓprio vocabulo græci ομοφαρον.i.ōphaciū dicūt. Ca.xlv.

In.l.inſtrā.dige.de fūdo īſtructo.codices ſcriptū hēnt: atterēſes: vbi atriēſes eſt ſcribēdū. Atrienſes aūt ſūt qui atrii curā hēnt: vt in.l.ſed & ſi.dige.de vſufru.q̄ & atriarii dicūt. Caput.xlvi.

Diu quæſitū eſt quid ſignificet verbū illud.i.ēponemata in.l.ſi.C.de iure emphi.ſicuti & de hoc verbo ēphiteoſis. Quaꝓpter q̄d in hoc ſentio aperiā. Certū ē ꝙ ꝑdia q̄ dabāt in ēphiteoſim ſterilia

Digitized by Google

erant.nã ꝓpterea dabanť:vt ēphiteota ea ꝑdia meliora ſibi faceret:vt.ſ.coleret plãtaretq; arbores: & cętera faceret quib⁹ ꝑdia meliora reddunť.Quãobrē ēphiteoſis eſt dicta & cõtract⁹ ēphiteoticus: nã græce εμφυτευω ſignificat impono:plãto:vnde & ēphitcomata.illæ melioratiões dictę ſũt.nõ dico ēponemata(vt codices fere oēs hēnt)ſed emphiteomata ꝙ ita inueni ſcriptũ apud vetuſtiſſimum codicē:ſi quis aũt ēponemata vult legere.dicat id verbũ deſcendere a gręco πονεω ꝙ eſt laboro:Qꝫ aũt inteꝑs in mēorata lege dicat Emponematographos eos eē q ēponemata ſcribebant: nõ dicit verũ.Nã non ēponematographi eſt legēdũ in.l.quã allegat ſcilicet.l.ſi quos.C.de decurio. lib.x.ſed hypõnematographi.nã hypõnematographi dicunť q cõmētaria ſcribũt. Ca.xlvii.

In rubri.& toto tit.dige. de indiem adiectiõe.multę mēdę ſũt q̃ ꝓceſſerũt ꝓpter ſimilitudinē duorũ verborũ:videlicet addico:& adiicio q̃ verba ponũť ſępenũero in eo .tit. Quapropter vt corrigere valeam⁹ loca q̃ mendoſa ſũt. Primo vidēdũ eſt qđ iſta verba ſignificēt & quomõ variãť. verbum addico idē eſt ꝙ deſtino & voueo:vt in.l.addictos.C.de epi.& cle.& in titu.de appe.Cicero.& iis q morti addictus erat paucos ſibi dies cõmendãdoꝝ ſuorũ cã poſtulaſſet.facit in ꝑterito ꝑfecto addixi:& ſupino addictum:& nomē verbale addictio: qđ eſt deſtiatio:ſeu ſi recte dici poſſit:deſtiata vēdictio.vnde addictio indiē:q̃ ſub cõdictiõe reſoluiť:niſi quis meliorē cõdictionē attulerit valeat vēditio.Verbum autē adiicio idē ſignificat ꝙ adiungo:addo:qđ facit adieci & adiectũ:& nomē verbale adiectio qđ eſt idē qđ adiunctio.& hæc verba ſpectãt in noſtro titulo pſonã ēptoris: ſicut addico & ſua deriuata ſpectant pſonã vēditoris:nã vēditor fundũ addicit.Titio:niſi melior cõditio ab alio afferať intra diē certum.Gai⁹ adiicit vel addit meliorem conditionē: & ita adimit fũdũ Titio.hæc meli⁹ ſenſu percipiunť q̃ verbis cõcipianť:ſatis dictũ ingeniũ habenti.Eſt ꝑterea notãdũ ꝙ in eo titulo poniť verbũ addo ſiue addiť ſiue additũ:qđ idē eſt qđ adiũgo:& ſpectat pſonã ēptoris.

Caput.xlviii.

In.l.iii.dige.de cõdictiõe cã data cã non ſecuta.legiť paridē pantominiũ vel pãtoniũ. vbi legēdũ eſt pãtomimũ.Paris nanq; pãtomim⁹ dict⁹ eſt:eo ꝙ oia imitabať.Mimi nanq; hyſtriões ſunt & pãtomimi qui oēs geſtus imitari ſciebãt: q mõ hui⁹ mõ illi⁹ pſonã ſumebant.παρτομ.n.oē & μιμοσ. imitator dicitur. Caput.xlix.

In.l.vlti.titu.de adminiſtratione rerũ ad ciuitates ꝑtinentiũ .ita ſcriptũ eſt.Itē reſcripſerũt ſicomas idēnes eē optere q nõ ſegniter officio ſuo fũcti ſũt.hũc locum corrigam⁹:& non ſicomas ſed ſitocomas legam⁹ ē.n.ſitocoma ꝑfect⁹ frumētarię ſeu q frumētario muneri fũgiť.Nã σιτου frumētũ & curo.ex his itelligem⁹.l. ſextũdecimũ.dige.de vaca.mune.vbi interꝑs ſcripſit ſitoniã nomē eſſe prouinciæ:ſed nõ recte nam ſitonia frumentaria diciť. Caput.l.

In.l.i.C.de officio comitis oriētis.inuenio Codices mēdoſos:nã ſcriptũ hēnt ſinarchia:cũ ſiriarchia ſit legendũ qđ interꝑtať ſirię ꝑfectura:vnde ſiriarcha ſiriæ præfectus. Cap.li.

In ea.l.ſcribiť litarchia:cũ ſit legēdũ liminarchia qđ interꝑtať liminũ ꝑfectura:vnde liminarcha ꝑfectus limis īperii ſeu militũ qui limina cuſtodiũt q limitanei dicunť.vt in.l.ii. C.de officio ꝑfecti ꝑtorio aphri.hic fũdi limitotrophii ſunt dicti q alimenta limitaneis ꝑſtabãt: qđ male intellexerunt interꝑtes in titu.C.de limitrophiis fundis.li.xi.nam deſcriptionē fundorũ neſcio quã ibi cõmenti ſunt.Præterea idē interꝑtes dixerunt irenarchã idē eſſe qđ liminarchã:qđ nõ eſt verũ:cũ irenarcha ſit ille q grã habendæ qetis & pacis & pſequēdorũ latronũ ꝑpoſitus erat in locis diuerſis:vt oſtendit lex vltima.ff.de mune.& hono.& in titu.de irenarchis. C.li.xii.& diciť irenarcha ab ειρηνη qđ ē pax & αρχοσ princeps. Caput.lii.

In.l.fundi.dige.de actionib⁹ ēpti.ſic ſcriptũ ē Epitonea fiſtula aplũbata.quo in loco eſt legendũ epiſtomea fiſtula aplumbata:& ſignificat fiſtulã q̃ ad os ex quo oriť aqua aplũbať dicta ab επι qđ ē in vel ſupra & στομοσ qđ eſt os. Caqut.liii.

In titu.de cuꝑſſis.lib. xi. codicis.l.ii.codices ſũt mēdoſi:nã varii varie ſcriptũ hēnt ibi luco & litucha.Cũ(vt mea fert ſentētia):legendũ ſit lucuco & lucuca:vt ſint ablatiui caſus:vt cætera verba inferiora oſtendũt:& intelligēdũ eſt lucucũ & lucucã cuſtodes luci dãpheſis in quo cuꝑſſi alebantur alias nullũ bonũ intellectũ extrahi poſſe videť.verba legis ita ſcripta ſũt:ſed nec a lucuco nec a lucuca vnã cuꝑſſum aliis plãtatis excidere ſibi licere contendat &c. Caput.liiii.

In.l.quotiens.C.de iudiciis.interꝑs exponit quo magis.i.quo min⁹.& hoc facit quia alias verba ſenſui cõtradicerent:ego autē nõ video quo pacto.quo magis exponať.ꝓ quo minus:cũ hæc contraria ſint:qs.n.id qđ nigrũ eſt poterit recte dicere albũ eſſe:itē quis dicet idē ſignificare plus:ꝙ minus:ita qs tã ſtult⁹ eſt vt in.l.noſtra exponat quo magis.i.quo minus.q̃.n.difficultas fuiſſet impatori aut cõpilatorib⁹ q facilitati ſtuduere & obſcuritati obuiauere:dicere quo min⁹. Quapropter puto aut incuria librariorũ quo minus in quo magis cõmutatũ: aut negationem deficere in fine legis quę negare debeat verbũ:terminet.verba legis ita exarata ſunt:quoties quęſtio ſtat⁹ bonoꝝ diſceptationi concurrit nihil ꝓhibet quo magis apđ eũ quoq; q alioqn ſup cã ſtat⁹ cognoſcere nõ poſſit diſceptatio terminet.ego aũt ita legerē:diſceptatio nõ terminet.vel vbi ſcriptũ eſt.quo magis:ſcri

Digitized by Google

berem quo min⁹.

Caput.lv.

In.l.i.titu.de verb.obliga.libro dige.xlv.ſic codices noſtri ſcriptum habēt.ſi ſine verbis ānuiſſet nō tantū ciuiliter ſed nec naturaliter obligať.hæc verba nō hēnt ſenſū pfectū. q̄uis quid ſenſerit iuriſconſul.apte ītelligať:ſed vna negatio deficit quę negare debeat illud dictū:nō tm̄ ciuiliter &c. vt ita legere debeamus:non tm̄ nō ciuiliter ſed nec naturaliter obligať:& hic ſermo rect⁹ erit:& ſententię iuriſcōſulti cōformis. Si aūt vt cōis lr̄a manet legam⁹:primū dictū affirmabim⁹ & ſecūdū negabimus:qđ eſt contra ſenſum legis:nec eſt dicendū ꝙ illa negatio q̄ p̄cedit dictionē.tantū: negat verbū:quia ſolūmō negat dictionē:tm̄:alias ſi diceres ꝙ negaret totā orationē nunq̄ dareť oratio affirmatiua in qua p̄cederēt hę dictiones.ſ.nō tm̄: qđ non eſt dicendū. Nā hic ē rectus ſermo & orō affirmatiua videlicet: non ſolū ſtudeo ſed ēt mercor:ita nō ſolū ſcribo ſed etiā lego: At ſi ita verba cōciperes:non ſolū ſtudeo ſed nec mercor:inſulſa eſſet oratio:quēadmodū eſt in noſtra lege.ſi vero ita cōcipias non tantū nō ſtudeo ſed nec mercor recta oratio erit:ſicut debet eſſe in.l.noſtra:qui error incuria librariorū euenit.ſed in ea oratioē dictio:aūt:nihil ꝓficit imo videtur elegantiæ detrahere quod forte ſucceſſit loco negationis.

Caput.lvi.

Corrigēdum eſt verbum bephotrophiū in.l.illud. C.de epi.& cleri.& in aliis pleriſq; locis.& brephotrophiū eſt legēdū qđ interp̄tatur loc⁹ in quo īfātes alunť a βρεφοσ qđ ē infās & τροφι cibus.

Caput.lvii.

In.l.vlti.C.de officio p̄fecti pretoris aphricę.ꝓpe finem ita ſcriptū eſt:ꝓ ānonis & captu &c.q̄d hoc in loco ſibi velit captu.non video propterea capitatione legendū non dubito qđ probatur ex rubri.& in.l.i.C.de annonis & capitatione.

Caput.lviii.

Hic corrigēda puto pleraq; loca deprauata in iure.Nā vbicūq; ſcriptū eſt hoc mō: Diuus Antonin⁹ cū fratre ſuo:vbi ſcribendū eſt diuus Antonin⁹ cū patre ſuo q̄q̄ crebrius vere legať:tm̄ in pleriſq; locis mēdoſi ſūt codices.fuerunt nanq; diuus Seuer⁹ & diu⁹ Antoninus impatores qui diu ſimul regnarūt:nam eo tp̄e bini & terni ſolebant īperare:ꝓpterea inuenim⁹ plærūq; hos impatores pariter in iure dige.& codicis:eandē legē ferentes.diuus Seuerus fuit pater: Antonin⁹ vero fili⁹:& tā Seuerus ante Antoninū factū auguſtum:q̄ Antonin⁹ poſt mortē Seueri ſui patris ſolus īperauit:hi magni cognominati ſūt:vt in.l.i.ff.de regrēdis reis.& in.l.vlti.dige.de priui.vetera.hos fratres fuiſſe opinatus eſt interp̄s in.l.de qua re dige.de inofficio.teſta.qđ falſū eſt: nā hi quos legim⁹ ſępenūero in voluminib⁹ dige.& codicis diuos fratres:non fuerunt Antonin⁹ & Seuerus quos ſupra mēorauim⁹:ſed alii fuerūt quorū alter Marcus alter Cōmodus noīati ſūt:& ante Seuerū & Antoninū imparūt.Nā Marcus & Cōmodus locū decimum ſeptimū impii a Iulio Cæſare ſibi vendicauerunt. Seuer⁹ aūt & Antonin⁹ primo & vigeſimo loco regnarunt qđ latius dixim⁹ in opuſculo qđ de ſerie impatorum confecimus.

Caput.lix:

In inſtitutionibus.titu.de codicillis apud recentes codices legitur:diui fratres Seuerus & Antonin⁹ qđ eſt falſum:vt ſupra oſtendim⁹.Nam hi non ſunt quos lex vero vocabulo fratres appellat. Quapropter delenda eſt illa dictio:fratres:& legendū diuus Seuerus & Antonin⁹.

Ca.lx.

Interp̄s iuris noſtri in.l.ſi teſtamētum. C.de inſti.& ſubſti.legit duobus modis illud verbū:certaminis:ai.n.certaminis:vel certā in iis poſſe legi qđ non eſt verū:nā tantūmō certaminis eſt legendū ꝓpter illud relatiuū:qđ:ſequens & certaminis verbū referēs verba legis ita exarata ſūt.Papinianus reſpondit vicos reipu.relictos q ꝓprios fines habebant non ideo ex fideicōmiſſo min⁹ deberi ꝙ teſtator fines eoꝝ & certaminis formā qđ celebrari ſingulis annis voluit. Alia ſcriptura ſe declaraturum promiſit &c.

Caput.lxi.

Ita ſcriptum eſt in.l.ſi cui lana.dige.de lega.iii.videlicet. Purpuræ aūt appellatione oīs generis purpurā cōtineri puto ſed coccū non cōtinebiť:fucinū:& iachinū cōtinebiť.hoc in loco deprauata ē dictio illa.ſ.iachinū:nam pleriq; codices habent iacinthū alii vero iachinū:cū legendū ſit ianthinū: eſt aūt ianthinū quo ianthinę.i.violaceę veſtes tingūť ſi q dē ianthin⁹ color:purpureę violę color ē. Nā cū gręci ceterarum violaꝝ gn̄a ꝓprius noīb⁹ vocēt:vt ιου μελον violā nigrā ιου λευκου violā albam ιου ξανθον violā luteam:ſolā purpureā gn̄ali vocabulo ιου ανθον.i.violā florem vocāt:vnde iāthina veſtimēta dicta ſūt.Marti.Coccina famoſe donas & iāthina męchę.vis dare q̄ meruit munera mitte togā.eſt p̄terea color hiacinthin⁹:cęleſtinus color:vnde hiacinthina legim⁹.in.l.C.q̄ res vendi non poſſūt

Caput.lxii.

In tit.de metatis & epidematicis.li.xii.C.in rubri.qd ſignificaret illud verbū epidematicis diu quęſiuimus & feſſi nihil certi inuenire potuimus:vnū tamē cognouimus qđ illud verbū integrum ſit nec ne ſignificat inſcriptiones quaſdā quę fiebant a mēſorib⁹ domoꝝ quib⁹ ſignificabať qs hoſpitaturus in ea domo eſſet (vt oſtendit lex prima) eius ti.Quaꝓpter deprauatū verbum reor & epimetaticis legendū.ab επι: qđ ē in.& metatis.Nā metata erant p̄ſtationes domorū q̄ p̄ſtari ſolebāt militib⁹ in ꝓuinciis a priuatis hoībus:& vt ſine cuiuſq; iniuria cōmode hoſpitarentur erant qui domos metirentur & cōſignarent hoſpitib⁹ vt quiſq; ꝓ cēſus ſeu domoꝝ q̄titate grauareť q mēſores

Digitized by Google

dicebanť:hoſpes aũt vel miles qui recipiebať metator nũcupabať :illæ meſurationes vel domoꝝ p̃ſtationes metata appellabanť:cũi vero domoꝝ metata præſtare a p̃ſide cogebanť:hęc vocabula omnia in eo titulo reperiunť. Caput.lxiii.

In.l.i.C.q̃ res vendi nõ poſſũt.legiť lana blata & oxiblata q̃ verba quid notent nõ ſatis cõiectura pſpicio:niſi legi debeat bapta & dibapta.i.tincta & biſtincta:vt ſupra latius eſt dictum.hic tamẽ nihil certi cenſeo. Caput.lxiiii.

In rubrica.C.de veſtibus olobris & auratis.li.xi.q̃ſitũ eſt diu quid ſint olobera veſtimenta.nihil tamen certum inuẽtum eſt.Quãobrem multis videbatur legendum oloſericis qđ verbũ notat veſtes totas ex ſerico: ego nihil cenſeo. Caput.lxv

In.l.vltima.ff.de publi.quidã codices habẽt ſcriptũ pelles baumeſtię:quidã pelles parthicæ primum quid ſibi velit non video: ſecundũ eſt clarũ:quia a parthis populis dicunť. Caput.lxvi.

In.l.vltima.ff.naute caupones ſtabularii.ſic ſcriptũ eſt:ex quidẽ ſi quis ex iis quos vulgo naute bate dicũt & c.hic textus nõ video quomõ ſtare poſſit:nã nautebatas ſcribendũ videť:vt ſit accuſatiui caſus.vel illud relatiuũ quos.eſt ſcribẽdũ qui. & poſtea dicunť.quapp̃ter q̃rendũ ẽ.qui aũt ſint nautebatę:interp̃s non recte intellexit.ait.n.eos eſſe maiores nautas qui operas ſuas p̃ſtabãt:vt exercitor res ſuas in nauẽ portare pateret:qđ non ẽ dicendũ:cũ nautebata dicať curſor nauta vel aſcẽſor.Nã βαινω aſcendo ſignificat. vnde & ſchenobates diciť aſcẽſor funium a σχινοσ qđ eſt funis & βαινο aſcendo. Sũt ergo nautebatę qui aſcẽdũt & currunt per funes:arborem & ſimilia in naui. Ca.lxvii.

In.l.vlti.dige.de publi.legitur ſargogola.in quo loco eſt legẽdum ſarcocola.qđ eſt genꝰ gumæ qđ ex oriente fertur. Caput.lxviii.

In libro.l.dige.titu.de caſtrenſi peculio.lex ita ſcripta eſt.nobis itaq; videť ſi ante cõmilitonũ factũ ſit teſtamentũ & c.in hoc loco interp̃s legit cõmilitonũ vel militũ ſed cõmilitiũ eſt legẽdũ:& ita recti codices habẽt. Eſt.n.cõmilitium ſub eodẽ duce militia cõmilitonũ. Corne.tacitꝰ.penes quos ciuitatis regimen in commilitium adſciti. Caput.lxix.

In.l.ii.titu.de origĩe iuris.ita eſt ſcriptũ. tẽporibꝰ quibꝰ ſupbꝰ Demarati corĩthii filius.hic textꝰ eſt mẽdoſus.nã ſupbꝰ Tarquinius nõ fuit filius demarati corĩthii ſed fuit nepos ex patre Tarqnio priſco qui & lucumo dictꝰ fuit.qdã codices hñt ita ſcriptũ:ſupbus demarati corĩthii Tarquinii filius:qđ q̃uis magis hiſtorię adhęreat attamẽ obſcuriſſimũ eſt. Si vero ita verba conciperentur: Superbus demarati corinthii filii filius rectius legeretur. Caput.lxx.

In.l.i.titu.de edendo.dige.libro.ii.ita ſcribiť.Eũ quoq; edere labeo ait qui ꝓducit aduerſariũ ſuum ad aliũ & demonſtrat qđ dicturꝰ ẽ & c.hoc verbũ aliũ in archetypo albũ legiť vt atteſtať Angelus pollitianꝰ cui inſpiciendi exẽplaris facultas nõ denegata ẽ.& de albo p̃toris intelligẽdũ eſſe ait.

Pius Antonius Bartolinꝰ Bonifacio Fantucio in almę vrbis Bono.gymnaſio legũ doctori excellentiſſimo:ac p̃ceptori ſuo p̃cipuo. S.P.D.

Nuprime correximꝰ nõnulla loca quę in corpore iuris ciuilis mendoſa erãt:quę inſtãtibꝰ amicis noſtris edidimꝰ.Nunc aũt par viſũ ẽ vt ad te dem nõnullaꝝ legũ nouas:ac p̃ter cõmunẽ opinionẽ ſententias:vt tuũ ſeueriſſimũ iudiciũ expianť:qđ ſi noſtro cõforme erit nõ dubito q̃n cęteri iuriſpiti nobis aſtipulenť:Quas poſtea ſi cõſulueris ꝓ cõmuni vtilitate.& vt noſtris cõdiſcipulis morẽ geram: edeř nõ dubitabo.qđ ſi factũ erit noĩe & auſpicio tuo eas edã:tibiq; ex nũc dedico: earũq; te ꝓtecto rẽ p̃cipuũ eſſe volo. qđ faciam nõ vt quẽq̃ vel carpeř vel notare cogitaueri: ſed vt veritas ãplꝰ nõ lateat.Non.n.ignoro q̃plurimos viros fuiſſe & eſſe qui difficiliora & abſtruſiora palã nobis fecere. ſed q̃ñq; bonꝰ dormitat Homerus:& nõ oẽs ꝑ oĩa ſed certi ꝑ certa meliores & deteriores ſumus.vt ait Iuſtinia.titu. de veteri iure enucleãdo:ad tribunianũ.Põt p̃terea(vt idẽ teſtať)vnꝰ forſã & deterioris ſñia multos & maiores in aliqua pte ſupare. Suſcipe ergo has noſtras lucubraciũculas fronte nõ matutina qđ ſi facies ꝓpediẽ non iniucũdiora recipies. Vale Pii Antonii barto.lex noua

In titu.de ſacroſanc. eccle.lib.i. C.ita lex ẽ. Cõcœpta.Nemo apoſtoloꝝ vel martyꝝ ſedẽ hũanis corporibꝰ extimet eẽ cõceſſam.Maiores noſtri p̃ceptores tres quattuor ve ſentẽtias huic cõpendioſæ legi dedere.Quas apđ Bart.Bal.& Paulũ.cæteroſq; q̃ cõmẽtarios fecere liq̃do pſpicimꝰ: quoꝝ nulla vera ẽ.iuxta illđ vulgare ꝓuerbiũ cuiꝰ auctorẽ tradũt Boetiũ:qđ multipliciter exponiť eiꝰ veritas ignorať.In refellẽdo has ſentẽtias nõ cõterã tp̃s:quia malo pauca & vtilia ſcribere q̃ multis inutilibus ingenia p̃grauare(vt vtar verbis ſacratiſſimi Iuſtiniani in titu.de ve.iuř.enucle).Dicamꝰ ergo verum & nouũ legis ſenſum.qđ lex ꝓhibet ne hũana corpora.i. cadauera mortaliũ ſepeliãtur in ſepulchris apoſtoloꝝ vel martyrũ:hic verꝰ legis ſenſus eſt:q̃ tibi cũ alias oſtenderĩ mirũ ĩmodũ placuit.nec dubitaſti aſſirmare verũ impatoris ſenſũ hunc fuiſſe quẽ nõ aliter argumẽtatiõibus fulcio ne videar iuriſpitoꝝ iudicio diffidere.nõ.n.dubito quin recte ſentiẽtes nobis aſtipulenť.

Pii Anto.Barto.lex noua

In.l.p̃ale.ſ.ii.C.de ſacroſanc.eccle.Bar.dixit caſũ eſſe in.l.baſilicã.C.de publi.opi.q̃ in eccleſiis

Digitized by Google

r.õ debẽt fieri cõtract⁹. Parcẽt Barto. manes reuerẽdi. illã. l. nõ intellexit nec Bart. neq; interp̃tes
cęteri. Nã intelligũt Baſilicã ꝑ eccleſia: qđ ẽ falſum: nã baſilica ẽ loc⁹ public⁹ nõ ſacer ĩ quo & ne
gotia & iudicia popul⁹ exercebat. Vnde vetruui⁹ docet baſilicã ita fieri oportere vt ſuperius iudi
cia inferi⁹ negotia exerceri poſſint: ſed qs melior teſtis noſtro Paulo ĩ. l. pediculis. ff. de aur. & ar
gẽ. lega. q ita ſcripſit. Cũ teſtatrix negociatrix fuerit an non ſolũ argẽtũ qđ in domo vel vltra
horreũ vſib⁹ ei⁹ fuerit legato cedit ſed ẽt qđ in baſilica fuerit muliebre. reſpõ. *Si teſtatrix habue
rit ꝓpriũ argẽtũ ad vſũ ſuũ patũ nõ videri id legatũ qđ negotiandi cã venale ꝓponi ſoleret &c.*
in hac ſignificatiõe ponit̃ baſilica in. l. inter ſtipulãtẽ. ff. de verbo. obli. & inſti. de empti. & mul-
tis alijs locis. ff. & . C. Nõ tñ eo inficias quĩ & baſilica accipiat̃ ꝑ eccleſia ſed hoc rudiore & recẽti
ſignificatiõe: vt apđ ſacros canones & in autẽticorũ volumine. ſed emũcti iuriſcõſulti aliter id
verbũ poſuere vt ſupra memoratũ ẽ. Nõ ergo ꝓhibet. l. baſilicã cõtract⁹ in ea fieri imo multi cõ
tract⁹ in ea fiebãt. ſed ꝓhibet ne ibi tabulata fiãt vel ergalteria ſeu taberne ꝑgulę ve: vel tabulæ
pictę appendant̃ imagineſue: ne pulchritudo edificij obũbret̃. vt liq̃do appet in. d. l:

Anto. pij bar. lex noua.

In lib. ffoꝝ. vij. ti. de vſufr. ita lata ẽ lex. vſufructuari⁹ nouũ tectoriũ parietib⁹ q rudes fuiſſẽt
ĩponere nõ põt &c. hãc legẽ ĩterp̃s alias eruditiſſim⁹ nõ ĩtellexit: adſit reuerẽtia vero: nã tectoriũ
ꝑ tecto accepit & alia nõnulla ĩterp̃tatus ẽ q̃ nulla veritate nitunt̃. ĩtellexit. n. Accurſi⁹ ꝙ nõ lice
at vſufructuario tectũ nouũ pietib⁹ ſupponere: Nos aliũ & verũ apim⁹ ſenſũ hui⁹ legis. Eſt. n. in
telligẽda lex illa vt ꝓhibeat vſufructuariũ ne tectoriũ pietib⁹ rudib⁹ ĩponat. j. ne ĩponat pietib⁹
dealbationẽ ſiue oblinitionẽ ĩcruſtationeſue. qđ. n. aliud ẽ tectoriũ: q̃ pietum dealbatio ſeu ob
linitio: q̃ ex calce ſeu gypſo fieri ſolet vt dom⁹ elegãtior atq; ornatior ſit. pietes rudes dicunt̃ cũ
nõdũ ſũt calce obliniti: ſed ĩ p̃ria forma ſua ꝑmanẽt: Tectoriũ ab ĩcruſtatiõe eo differt: ꝙ ĩcruſta
tio fit ex cruſtulis. j. laminib⁹ lapidũ. puta marmoreis vel ex alio lapide in tenues laminas ſecto
de tectorio Iuue. de fucata muliere loquẽs. Tãdẽ aperit vultũ & tectoria p̃ria reponit incipit a-
gnoſci &c. Potuerũt admoneri noſtri maiores ex. l. hacten⁹ in eod. ti. ꝙ tectoriũ & tectũ differũt
in q̃ dr̃ ꝙ tectoria voluptatis cã fiebãt. Itẽ ex. l. nr̃a q̃ ait. tã & ſi meliorẽ excolẽdo ędificiũ &c:
nã excolere ẽ ornare decorare cultiorẽ rẽ reddere. hinc tector dr̃ q tectoria parietib⁹ ĩpõit de quo
fit mẽtio in. l. ſi vt certo. ff. cõmo. Pij Anto. barto. lex noua.

In ti. de cẽſib⁹. li. dige. vlti. in. l. forma. ait iuriſcõ. Quæ poſt cẽſũ editũ nata aũt poſtea q̃ſita
ſũt ĩtra finẽ operis cõſũmati poſſeſſionib⁹ edi poſſũt. Præceptores noſtri hũc locũ nõ recte pce
perũt vt mea fert opinio: opinati. n. ſũt hãc legẽ ita intelligẽdã ꝙ ea q̃ naſcunt̃ aut q̃runt̃ interi
dũ cẽſ⁹ edit̃ & ſcriptura ꝓfeſſionis fit poſſint ꝓfiteri ſeu denunciari & ſic intellexerũt de illo par-
uo tẽpore qđ intercapit̃ dũ fit ſcriptura: vt ſi eo interuallo ſeu momẽto qđ acq̃rat̃: poſſit denũ-
ciari cẽſitorib⁹ ſeu tabularijs. Ego aliter hãc legẽ intelligo: nã pabſurdũ ẽ intelligere de q̃ſitis eo
minimo interuallo & momẽto. quid. n. acq̃ri põt eo momẽto? vt ait impator in. l. ſi in fin. C. de
bonis. q̃ libe. & maxime q̃a lex ait p⁹ cẽſũ editũ. q̃ verba ꝑfectionẽ & finẽ editi cẽſ⁹ denotãt. Di
cam⁹ ergo legẽ ita intelligẽdã vt ea q̃ naſcunt̃ & acq̃runt̃ poſtq̃ eſt editus cẽſ⁹ poſſint denũciari
cenſitorib⁹ vt cẽſ⁹ ſeu tributũ imponat̃: & hoc debẽt facere: j. denunciare anteq̃ op⁹ acceperit ꝑ
fectionẽ & finis ĩpoſit⁹ ſit: exẽpli gratia. Poſtq̃ oĩa mea bona denũciaui cẽſitorib⁹. Incepi ędifi
care pallatiũ: vineã facere: & ſi qua ſũt huiuſmoi. iubet lex hęc denũciari intra finẽ opis cõſũma
ti: ſi qs aũt obijceret: q̃ naſcunt̃ vident̃ ſtatĩ cũ nata ſũt ꝑfectionẽ accipe. ſed hoc ad q̃dã nõ ad
oĩa. Itẽ ad ea q̃ acq̃rũt̃ potiuſq̃ ad q̃ naſcũt̃ inferiora verba adaptãt̃. Anto. pij. bar. lex noua

In ti. ad. l. corne. de ſicca. lib. dige. xlviij. lex tertia ait. Qui hominẽ libidinis cã vel comercij
caſtrauerit ex ſenatuſcõſul. pœna legis puniat̃. hũc locũ interp̃tes male intellexerũt: nã putaue
rũt cã libidinis caſtrari. j. ꝓpterea ꝙ hi hoĩes q caſtrarẽt eẽnt libidinoſi. & ꝙ ꝓpter ſuã libidinẽ
caſtrabant̃. hęc interp̃tatio nõ ẽ bona: cũ ſit ĩtelligẽdũ de libidine caſtrãtis. Nã lex nr̃a ꝓhibet
ne qs caſtret hoĩes cã libidĩs. j. vt exerceat poſtea ĩ caſtratũ libidinẽ ſuã eoq; abutat̃ ac ĩ delitijs
hẽat. Nã caſtrati molles & effœminati erãt & ſine barba. Iuue. Sũt quos eunuchij ĩberbis ac mol
lia ſemp oſcula delectẽt & deſpatio barbę. Idẽ. Nullũ ephæbũ deformẽ ſæua caſtrauit in arce ty
rãnus. Nec p̃textatũ rapuit Nero loripedẽ vel ſtrumoſũ: atq; vtero pariter gibboq; tumẽtem.
Verbũ ãt Cõmercij in ea. l. vendendi cãm cõtinet. Pii Antonij bartolini lex noua.

In titu. de vſufructu. lib. dige. vi. in. l. itẽ ſi. ait Celſus Seminarios fruct⁹ puto ad fructuariũ ꝑ
tinere: ita tñ vt ẽt vẽdere ei & ſemiare liceat: debet tñ cõſerẽdi agri cã ſeminariũ paratũ ſemp re-
nouare quaſi inſtrumẽtũ agri vt finito vſufructu dño reſtituat̃. Et Vlpian⁹ ĩ. l. vel ſi. ff. de impẽ.
dota. ita ſcripſit. vel ſeminaria ꝑ vtilitate agri fecit &c. hęc loca maiores noſtri p̃ceptores nõ in
tellexerũt & hoc ꝓpterea ꝙ ignorarũt qđ ſit ſemiariũ. Nã putarũt ſeminarios fr. ct⁹ ſeu ſemina
riũ eẽ locũ ĩ quo frumẽta ad ſeminãdũ reponebãt vt ſcriptũ reliq̃rũt eo in loco: qđ falſũ ẽ. aperia
m⁹ ergo legũ verũ ſenſũ ne ãpli⁹ eas tenebre cõtineãt. q ſenſ⁹ aptiſſim⁹ erit: Si declarabit̃ qđ ſit

Digitized by Google

ſeminariũ. Eſt.n.ſeminariũ plãtariũ ſiue locꝰ cõſitꝰ nouellis teneriſue arboribꝰ ex quo ſtirpitus euulſæ arbores alio tranſportanẽ atq; plantanẽ: vt ex duabꝰ.ll.mẽoratis facile põt cõlectari. vlpianꝰ in.l.iij.dige.arbo furti.ceſa. Q đ ſi e ſeminario.j:ſtirpitꝰ arborẽ tranſtulerit eã q̃uis nõ dũ cõphenderit terrã arborẽ tñ videri. Columella ſeminaria vitiũ faciẽda.ſeminariũ a ſemine dictũ eſt. Nã ſemẽ & de arboribꝰ recte dicĩ. Virgi.in.ii:geor. Seminibꝰ poſitis ſupeſt deducere terrã. Seminariũ ipſa pria ſatio eſt: Plantariũ vero poſtq̃ tranſlatę ſũt arbores e ſeminario: q đ max ie dicimꝰ in olitorijs ex his leges ſupra memorate facile intelligunĩ. Pij Anto. Bar. lex noua. In titu.ad munici.li.dige.lex ita ẽ ſcripta. Titio cũ eẽt rõę ſtudiorũ gratia epiſtola miſſa ẽ a magiſtra.patrię ſuę vt porrigeret Impa.decretũ eiuſdẽ ciuitatis qđ erat cũ epiſtola miſſũ is ãt q ſuſcepit litteras reſtituẽdas colluſiõe facta dedit Lucio Titio q & ipſe romę morabaĩ ſuę rei gratia ſublato Titij noĩe cui erat decretũ miſſũ vt p ipſũ dareĩ ſuũ nomẽ inſcripſit & ſic imperatori ſecũdũ mãdata reip.decretũ dedit &c.hãc.l.nõ ĩtellexerũt maiores nr̃i vt mea fert ſnĩa.nã opinio eorũ fuit vt in illa.l:q̃ſtio ſit qs debeat viaticũ petere a nũcio q tulit litteras.& ſic viaticũ accipiunt ꝑ mercede q̃ debebaĩ Titio: vt decretũ impatori porrigeret: hic ſenſꝰ ẽ abſurdus: pace eorũ dixerim: ꝙ.n.viaticũ debeĩ titio? qs eiꝰ labor ĩp orrigẽdo decreto? q̃ merces ei cõſtituẽda ẽ? q cẽtũ forte paſſꝰ ĩ adeũdo pricipe cõfecerit: itẽ quas expẽſas in itinere fecit vt ei viaticũ debeaĩ. Pręterea lex dicit ab eo petere põt.illud relatiuũ: eo quõ poſſit referre recte nũciũ nõ video.ſed ne qđ falſum patet in refellendo lõgior ſim. Breuiter legẽ hãc intelligendã puto: vt q̃raĩ vbi de viatico: ideſt expẽſis q̃ fiunt in ſtudio a ſcolaſtico; nã & id viaticũ dicĩ: vt in l.ſi lõgiꝰ.ff.de iudi.& in.l.cũ filiuſfa.dige.ſi cer.pet.q đ viaticũ reſpu. decreuerat eo decreto: vt dareĩ ticio romę ſtudẽti.& relatiuũ eo: refert pſonã principis. noſtrę ſentẽtię ſuffraganĩ illa verba in.l.i.ſtudiorũ gratia &c.ſed ea in.l.notandũ ẽ ꝙ iuriſcõſultꝰ ꝓpoſitis tribꝰ q̃ſtionibꝰ vni tm̃mõ reſpondet: ꝙ forte a cõpilatoribꝰ id omiſſũ ẽ ex cõſulto. Itẽ ꝙ interp̃s in ea.l.exponat reſtituẽdas.j.dandas: q a vt ait reſtituere q̃nq; ẽ dare.tu dic legẽ ꝓprie loq: q a q ſcribit dicĩ dare litteras tabellario ferẽdas: Tabellariꝰ vero ſeu nunciꝰ dicĩ reſtituere ſeu reddere tertię pſonę. Laus deo. Finis.

Pij Antonij Bartolini de ordine imperatorũ Epitoma.

Quia maiores noſtri p̃ceptores q̃nq; dubitauere de ordĩe impatorũ qs prior q ſue poſterior impauerit: & nõ modice erat hoc vtile ſcire ꝓpter cõſtitutiões codicis q̃ inter ſe cõtrarię videnĩ: vt ẽ.l.ii.C.ad ſenatuſcõ.orfici.& l.i.C.de his q̃ añ ap.tabu. Vbi iterp̃tes nõ deciderũt q̃ prior q̃ q; poſterior fuerit facta: ꝓptereaq; ꝙ nõ cognouerãt impatorũ ſeriẽ. ideo opęp̃ciũ fore cẽſui: & ſtudioſis cõducibile: ſi ſub cõpẽdio verborũ ordinẽ auctorũ legũ noſtrarũ digeſtũ eis cõdonauero quem ex auctoritate Suetonij Tranquilli & Iulij Capitolini & Aelij ſpartiani necnõ Aelij lampridij atq; Euſebij conteximꝰ.

Primꝰ itaq; rõanorũ impator fuit Auguſtꝰ Cęſar Octauiꝰ Cęſaris dictatoris nepos ex ſorore & adoptiuꝰ filiꝰ: ex quo nomẽ cęſaris: ſicuti & cęteri poſtea impatores aſſũpſit: auguſti nomẽ a populo accepit. Nã cũ populꝰ ob res p̃clare geſtas blãdiri ei vellet obtulit tria noĩa.ſ. Quirini: cæſaris: & auguſti qbꝰ oĩbꝰ vſꝰ ẽ ne electiõe aliquã ptẽ offẽderet: ſed in noĩe Auguſti pſeuerauit: dictꝰ Auguſtꝰ quaſi ſacer & maieſtatis plenꝰ. nã auguſtũ locũ vocamꝰ ſanctũ: vt ait Feſtꝰ: a geſtu.j.q a ab auibꝰ ſignificatꝰ ẽ: ſiue ab auiũ guſtatu q̇a aues paſtę id ratũ fecere. Seruiꝰ ſcribit auguſtũ locũ augurio cõſecratũ. Virg. Cẽtũ oratores auguſta ad menia regis ire iubet. Idẽ in geor. Si q̃n ſedẽ auguſtã. Ouidiꝰ prĩo faſtorũ. Sed tñ hũanis celebranĩ honoribꝰ oẽs: hic ſociũ magno cũ Ioue nomẽ hẽt. Sãcta vocãt auguſta patres: auguſta vocãĩ tẽpla ſacerdotũ rite ſacrata manu. Eorũ tñ nõ ẽ oĩo aſpnãda ſentẽtia q dicũt auguſtũ ab augeo dici: q̃q̃ Nicolao Sipõtino nullo mõ placeat. nã & Ouidiꝰ ĩdicat Auguſtũ poſſe dici ab augeo. his verbis. Huiꝰ & auguriũ depẽdet origĩe verbi. Et qđ cũq; ſua iuppiter auget ope. Augeat impiũ noſtri ducis: augeat ãnos. & ad hoc alludit iuſtinianꝰ dũ ſcribi patiĩ ſemp vel ꝑpetuꝰ auguſtꝰ. ab auguſto cæteri poſtea ĩpatores ſũt dicti auguſti & cũ qs appellabaĩ auguſtus impator eo noĩe ſignificabaĩ. Iuliuſcapitolinꝰ: creatꝰ ẽ impator.i.auguſtꝰ. Cęſaris nomẽ iponebaĩ ijs q futuri erãt ĩpij ſucceſſores: nã cũ qs creabaĩ Cęſar: vt ſcribit Aeliꝰ ſptianꝰ: tanq̃ principis filiꝰ & impij hęres creabaĩ. Ex hij intelligemꝰ qd ſignificẽt ĩ inſcriptionibꝰ.ll.codicis ille litterę a &c.nã.a.auguſtũ.c.cæſarẽ ĩdicat: ſi vero plures.aa.&.cc.ſũt pl̃es pricipes illiꝰ cõſtitutiõis ſimul auctores fuiſſe oſtẽdũt. nã & bini & tni regnare cœperũt poſt Mar. Anto vt infra apparebit. Auguſto ſucceſſit Tiberiꝰ. de quo loqĩ.l.& hoc.ff.de hęre.inſti.& iſti: de vulg.ſuſti.q̃q̃ in iſtitutio. Titiꝰ mẽdoſe legaĩ: nec opinio accurſii eſt ſequẽda q dixit Tiberiũ ẽt Titiũ vocatũ. Cũ hoc apud neminẽ legaĩ. poſt Tiberiũ ĩperat Caius Calligula: poſt quem Claudius. deinde Nero. cui galba. cui Otho. cui Vitellius: deinde flauius Veſpaſianus: & gradatim Titus eius filius & Titi frater Domitianus ſucceſſit: hinc Nerua. deinde Traianus. poſtea Aeliꝰ Hadrianus Traiani filius adoptiuꝰ qui primũ cæſarem fecit

Digitized by Google

..uciũ Ceioniũ. poſt Adrianũ impauit Anto. pius eiꝰ gener & filius adoptiuus. q & Titꝰ aureliꝰ ful
..ius eſt dictus. Nõnulli codices ſcriptũ hẽnt titiꝰ in. l. impatorꝝ. ff. de ſta. ho. & l. cũ q̃rebaẽ. de verbo
..g. vbi puto legendũ titꝰ. Is ex imẽſa eius ꝓbitate & clemẽtia pius ẽ appellatꝰ: a quo cæteri impato
..es pii ſũt dicti: qui exẽplo Scipiõis ſolebat dicere malo vnũ ciuẽ ſeruare q̃ mille hoſtes interficere:
..oſt hũc impauit Mar. Antoninꝰ maximꝰ philoſophꝰ & ſũmæ ꝓbitatis: frẽm ſuũ cõmodũ conſor-
..ẽ impũ fecit. Ii primi bini regnare cœpũt Ii ſũt quos diuos frẽs appellãt legiſlatores. q̃q̃ gl. dicat
..iuos frẽs fuiſſe Seuerũ & Ant. ſed nõ recte in. l. de q̃ re. ff. de inofficio. teſt. nã ſeuerus pr. Anto. fi-
..us fuit: vt infra manifeſte appebit: q̃d Mar. & Cõmodꝰ fuerit diui frẽs omiſſis hiſtoricis interpres
..otuit doceri. ex. l. cõgruit cũ ſeq̃n. de off. p̃ſi. & iſtitutio de excu. tu. & l. diuꝰ ad. l. cor. de falſis. Mor
..uo cõmodo ſupſtes Marcus cũ filio Cõmodo impauit. deinde ſolꝰ Cõmodꝰ vir peſſimus & Nerõi
.. oĩa ſimillimꝰ: oĩbꝰ incõmodꝰ. Cui ſucceſſit Pertinax: quo interẽpto Didiꝰ Iulianus occupat prĩci
..atum. is fuit Saluii Iuliani iuriſcõſulti ꝓnepos. poſt hunc occiſũ Seuerꝰ impat vna cũ filio Anto
..ino cognomẽto caracallo: occiſo Nigro qui & ipſe fuerat Auguſtꝰ creatꝰ. hos putauit interp̃s fuiſ
.. diuos frẽs ſed male. Antoninꝰ ſupſtes pr̃i fuit vir iniq̃ſſimꝰ q occiſo fr̃e Geta eius vxorẽ duxit.
.. (vt ſcribit Aelius ſptianꝰ) Papinianũ iuris aſylũ & regalis doctrinę Teſaurꝝ occidit: eo ꝙ excuſa
.. parricidiũ noluiſſet. Si q̃s diligenter leges noſtras lectitauerit inueniet Vlpianũ Caliſtũ & Mode
..inũ & nõnullos alios iuriſcõſultos hoc tp̃e fuiſſe. huic ſucceſſit Macrius q anno iparat cũ filio dia-
..umeneo. Poſt hũc Mar. Antoninꝰ Heliogabalꝰ vir ĩpuriſſimus (vt ſcribit Lãpridiꝰ qui & variꝰ di-
..us eſt) huic ſucceſſit Alexãder Anto. caracali filius: vir omniũ virtutũ ſpeculũ: q xp̃m ĩter deos
.. ꝓphetam locari iuſſit: rẽpu. reſtaurauit auxilio Vlpiani. Pauli patauini: Iulii frontini excellẽtiſſi-
..orꝝ iuriſcõſultorꝝ fuit & hoc tp̃e Martianꝰ iuriſcõſultꝰ (vt probat. l. i. ff. ſi pẽdẽ. app.) Alexãdri ſuc
..ſſor fuit Maximinꝰ vir magna ꝓceritate & pedibꝰ adeo enormibꝰ (vt ꝓuerbiũ vulgatũ fuit) vt ſi
..uando q̃s magnum pedẽ notare voluiſſet: illũ calliga Maximini ĩdigere diceret. Is ĩperat cũ filio
..ordiano & poſt eũ Gordianus cũ filio. Cui ſucceſſit Philippꝰ cũ filio primus ĩpatorũ xp̃ianus cũ
..xore ſerena & filio a Fabio pontifice baptizatus. hic apparet ꝙ Cõſtãtinꝰ nõ fuit primꝰ impatorꝝ
..p̃ianus vt gloſator & Bar. opinati ſunt. in. l. i. C. de epiſco. & cle. auctoritate. l. diui. C. de natu. libe
..l. non ꝓbat eorꝝ ſententiã: ſed dicit ꝙ muniuit impiũ fide xp̃iana: quia & cæteri impatores ab eo
..t baptizati. At Philippus munire nõ potuit. ꝙ fuerit hic primꝰ xp̃ianꝰ ꝓbãt hiſtorici & Piꝰ. ii. põ-
..ex Maximꝰ ad regẽ turcharꝝ. Is a Decio ĩterfectꝰ fuit. necis cã fuit theſaurꝰ q Philippo mortuo
..enit ad Fabianũ: & etiam cã fuit vt Deciꝰ in xp̃ianos ſęuiret. Decio viro turpiſſimo ſucceſſit Vo
..ſianus: & Galꝰ deinde Valerianus q relicto filio Galieno captꝰ ẽ a Sapore rege pſarũ. Galienus
..inde impat adſcito ſocio Macrio. hoc tp̃e impiũ cœpit labare: atq̃ ſub tyrannis in diuerſis locis
..patoribꝰ creatis eſſe. quos enumerat Iuliꝰ capitolinus. xxx. numero. Poſt hos impiũ ꝑuenit ad
..laudiũ. ii. deinde ad Aurelianũ qui de gotthis triũphauit. poſt quẽ regnauit Tacitꝰ cui Probꝰ ſuc
..dit deinde Carus cũ filiis cario & Numerio. q̃bus interfectis impat Dioclitianꝰ q Maximianum
..i conſortẽ fecit q maximi xp̃ianorũ pſecutores fuere. poſtq̃ hi ob faſtidiũ ſe impio abdicarunt
..alerius impat cũ Cõſtãtio. poſt hos Cõſtantinꝰ Cõſtantii filiꝰ ex Helena vxore natione gallica q
.. morbo ſanatꝰ fuiſſet a Siluestro põtifice baptizatꝰ Bizãtiũ ſeceſſit: Cõſtãtiopoli a ſuo noĩe id op
..dũ appellãs: atq̃ ibi orientis ĩperio potitꝰ ẽ. hoc tp̃e ceſſare cœpit romanũ impiũ. Is reliq̃t tres fi-
..s Conſtantinũ ſecundũ: Cõſtantiũ: & Cõſtantẽ q diuiſerãt inter ſe impiũ: ſed tandẽ mortuis duo
..s ad Cõſtantiũ pricipatꝰ vniuerſus deuenit. huic ſucceſſit Iulianꝰ cui Iouinianꝰ. Iouiniano Va-
..inianus cũ filio Valente: quo mortuo valens ſolꝰ: deinde Gratianꝰ Valẽtiani filius cũ frẽ iuniore
..alẽtiano: q ĩminẽtibꝰ gotthis Theodoſiũ ſibi ſociauit: poſt Gratianũ & Valẽtinianũ ad Theodo
.. ꝑuenit impiũ: qui Archadiũ & Honoriũ filios auguſtos fecit. mortuo Archadio Honoriꝰ ſociũ
..pii facit Theodoſiũ Archadii fr̃is ſui filium. Honorio defuncto Theodoſius cõſortẽ accipit Va
..inianũ amitæ filiũ. Valẽtinianꝰ oppꝓſſo Ioãne q romanũ impiũ inuaſerat impator fit romanus:
..cepto apud Rauẽnã gubernaculo. Defũcto in oriẽte Theodoſio ſine filiis impat Martianꝰ cum
..alẽtiniano: quo tp̃e impiũ orientale ab occidẽtali pene erat diuiſũ. Is mortuo Attila multas pro-
..ncias recupauit. hinc impauit Leo cũ filio Leone quo tp̃e Vandali duce genſerico. ro. impũ inua
..it: impante romę Anthẽio. Huic Maioranꝰ ſucceſſit cui Seuerianꝰ antheniꝰ deĩde Olibriꝰ poſtea
..licerius cui Salernitanus ep̃us ſucceſſit. hæc breuiter de impatoribus occidẽtalibꝰ. In oriẽte Le-
..i ſucceſſit Zeno hyſauricus: Zenonis Anaſtaſius fuit ſucceſſor q primꝰ arrianos pſequi cœpit:
..d poſtea hereticus fulmĩe ictus occubuit. Poſt hũc princeps creaẽ Iuſtinꝰ arrianorũ pſecutor ma-
..mus niſi ipſius Theodoricus q ro. impio potiebaẽ vetaſſet: qui Iuſtino ſcripſit vt arrianos reſti-
..eret alias ſe vices redditurꝝ contra xp̃ianos in Italia: qui ſanguinolentus multos egregios viros
..Ioãnẽ pontificẽ maximũ fame necari iuſſit. Iuſtino ſucceſſit ſacer Iuſtinianꝰ nepos ex ſorore Iu-
..ni & filius adoptiuus. hic manifeſtũ apparet q̃d dubitatũ eſt in rubri. dige. Qꝫ aũt dicatur in cap.

Otho Viteliꝰ
Veſpaſianꝰ.
Titus.
Domi.
Nerua.
Adrianus.
Cõmodus.
Pertinax.
Iulianus.
Seuerus.
Antoninus.
Papinianus
Iuris aſylum
Vlpianus.
Caliſtratus.
Macrinus.
Heliogaba.
Alexander.
Paulꝰ iuriſc.
Iulius iur.
Marcianus iuriſcõ.
Maximinus
Gordianus.
Philippus.
Impator xp̃ianus.
Decius.
Voluſianus.
Valerianus.
Galienus.
Macrinus.
Claudius.
Aurelianus.
Tacitus.
Probus.
Carus.
Dioclitianꝰ.
Maximianꝰ.
Galerius.
Cõſtantius
Conſtãtinus
Cõſtantinus ſecundus.
Conſtantius
Iulianus.
Iouinianus.
Valentianus
Gratianus.
Theodoſius
Archadius.
Honorius.
Martianus.
Leo.
Seuerianus.
Anthenius.
Iuſtinianꝰ.

Digitized by Google

habeo lib.xvi.diſtinc. Iuſtinianũ fuiſſe Conſtãtini filiũ intelligendũ eſt de alio Cõſtantino & alio Iuſtiniano quos ſupra memorauimus. Nã poſt Iuſtinianũ legũ conditorẽ imperauit Iuſtin⁹ ſecũdus Deinde Tiberius ſecũdus: poſtea. Mauritius Poſt quẽ Phocas: poſt hũc Eraclius: deinde Cõſtãtinus Terti⁹. Cui ſucceſſit Cõſtãtinus quartus. Cuius Iuſtiniãus ſecũdus filius fuit: de quo fit mẽtio in capitulo habeo librũ. Iuſtiniãus ergo primus huius nominis Iuſtini filius adoptiuus imperauit annis.xxxvi. Vir fuit ingenii magni & maximę doctrinę: Cuius merito leges quæ ſparſæ erãt lecti tam⁹: tẽplũ omnium preſtantiſſimum in honorem ſanctæ Sophiæ condidit. Narſete & Belliſario in bello ducib⁹ vſus eſt. Magnus cognomiat⁹ (vt q̃dã ſcriptum reliq̃runt) ſed puto poſt ius digeſtum id nomẽ ei datum: quia inter eius nomina quæ referuntur in capitibus voluminum non ẽ id nomen inſertũ: quidã referunt inſanũ & mente captũ vitam finiſſe. & quia multa noĩa habuit: quæ a gloſatoribus interp̃tantur: nec ſatis luculenter. pauca de his ſubiicere volui. Iuſtinianus itaq̨ nomen fuit propriũ eius quod a parentib⁹ a natiuitate habuit. Cæſar dictus eſt ſicuti cæteri a Iulio Cęſare. Iulius aũt Cæſar id nomen adeptus eſt quia ex familia Cæſarum fuit: non. n. Iulius prim⁹ huius nominis fuit. Qui aũt primus hoc nomine nuncupatus eſt traditur dictus a Cæſo Elephanto qui lingua pſica Cæſa dicitur vel a Cæſarię eo ꝙ cũ crinibus magnis ſit natus. vel ꝙ cæſo matris ventre ſit exemptus: ſed hi proprie cęſones dicunt: vel ꝙ cęſis oculis eſſet. Flauius eſt dictus quia ex gẽte flauia fuit ſicuti & Veſpaſianus Titus & Domitianus nõ vt dixit quidam a flauiis deuictis: Pius a Pio Antonino: Fœlix ꝑpter q̃plurimas ꝓuicias recuperatas & pacem ſubiectis datã: & quia proſper ſubiectis fuit: nam & id fœlix ſignificat. Virgi. Sis bon⁹ o fœlixq̨ tuis. Inclytus eſt dictus a rebus ꝑclare geſtis: nam inclytus celebrem & magnę famæ virũ ſignificat. Auguſtus ab Auguſto octauio (vt ſupra eſt dictum). Cætera nomina a deuictis hoſtibus adeptus eſt.

Finis.

Quos diuerſa capit milleſima pagina diuos.
Hic clauſos minimo codice lector habes.

Aſcenſius Lectori. S.

Pręter has Annotationes annotatu digniſſimas: extant pro altero volumine fere totidẽ nec minus dignę: quas vbi cõmodum erit (quod quidem propediem fore ſperamus) auſpicacius emittemus. Vale. Ex officina noſtra chalcographa: Ad Idus Aug. MD.XI.